પ્રસ્તાવના.

પંચમા કાળને વિષે સર્વજ્ઞ અને પુર્વધરના વિયોગે કરી ભવ્ય જીવોને આત્માર્થ સાધવાને મુખ્યત્વે કરીને જીનપ્રતિમા તથા જીનાગમનો ખરો આધાર છે, જૈનાગમ વાંચવા ભણવાને ઘણું મુશ્કેલ છે તથાપી તેજ આગમને અનુસારે રચેલા સુવિહિત આચાર્ય તથા મહાનપંડિતોના રચેલા ગ્રંથો પદ્યબંધ અને ગદ્યબંધ ઘણા છે અને તેજ ગ્રંથોનું અવલંબન કરી તે વાચવાનો અભ્યાસ કરવો. તેથી જાણપણું પ્રાપ્ત થાયછે. જાણપણું થવાનું મુખ્ય કારણ જ્ઞાન છે. જ્ઞાન વાંચવા ભણવાથી ઘણા જીવોને સમ્યક્તની પ્રાપ્તિ થાયછે માટે સમ્યક્ત પામવાનુ કારણ જ્ઞાન અને જ્ઞાની છે તથાપી આ કાળે જ્ઞાની પુરૂષોની ઘણી ખોટ છે માટે જ્ઞાનની મુખ્યતા વિશેષે ગણવી એટલે ખરો આધાર જ્ઞાનનો હાલ છે જ્ઞાની પણ જ્ઞાનનાજ આધારથી આત્મ હિત સાધેછે.

માટે આ પંચમા કાળમાં ભવ્ય જીવોના ઉપકારને અર્થે ઝટ સમજ પડે તેવા ગ્રંથોના અર્થો તથા ગ્રથો છપાવીને તેને જુજ કિમતે વેચવા એથી ઘણા જીવો તેનો લાભ લેઇ શકે માટે હરેક રીતે જ્ઞાનની વૃદ્ધિના અર્થે પુસ્તકો છપાવી બાહેર પાડવાં.

કેટલાક માણસો અભીમાની કે જેઓ ખોટો દંભ રાખી ધર્માતીનુ ડોળ બતાવેછે તે એમ કહેછે કે જ્ઞાન છપાવવું નહી તે છપાવતાં દોષ છે એ બોલવું કેવળ ખોટું છે પુર્વે છાપવાની કળા બિલકુલ હતી નહીં. તેમ લખવાને કાગળ પણ જેવા જોઈએ તેવા ન મળતા તેથી તાડપત્ર ઉપર જ્ઞાન લખાતુ હતુ તો છપાય તે કયાંથી?

હાલમાં છાપવાની કળા ઘણી સરસ પ્રસરી છે તેથી ઓછી કીમતે પુસ્તક મળે ઘણા લોકોને ફાયદા થાય તેવા કામમાં અડચણ કરવી એ મુરખનુ કામછે.

કોઇને એક પ્રત વાંચવા જોઇએ તો હાલ પણ કોઇ અપાશરાનો કે જ્ઞાનના ભંડારનો માલેક ગ્રહસ્થી અગર યતી આપતો નથી અને તેવી પ્રત લખાવતાં પચીશ રૂપૈયા ખરચ થતા હોય તે કોઇ સાધારણ માણસ તો ખરચી શકે નહી તેથી તેને ભણવાના અંતરાય પડે તેવુ છતાં જે ગ્રથો લખાવતાં બસો રૂપૈયા થાય તેટલા ગ્રથો છાપેલા બે ચાર રૂપૈયાની કીંમતે મળે જેથી ઘણા જીવોને ઉપકાર થાય માટે અવશ્ય કરીને બાળજીવોને તેમજ સમજુ પુરૂષોને ઉપયોગમાં આવે અને લોકો જૈનમાર્ગની ખરી વાત જાણે. એવા હેતુથી જૈનગ્રથો છપાવી બહાર પાડવા અને તેમાં વધારે લોભ નહી કરતાં પોતાની મેહેનત જોગ નફો ખાઇ વેંચવા એવો મહારો હેતુ છે.

સે૦ ના૦ લ૦

વિજ્ઞાપના.

તત્વદર્શિ જીવો મારા ધર્મપ્રીય જનો જ્ઞાન માર્ગના અભીલાષી શુધ ધર્મા ભિલાષિત તત્વરૂચીવંત ભાઇયોની સેવામાં આ જૈનકાવ્ય સારસંગ્રહ નામનો પેહેલો ભાગ નિવેદન કરૂંછું. અને સર્વ તત્વાભિલાષી ભાઇયો પ્રત્યે વિનંતી કરૂં છું કે આ ગ્રંથ છાપવાને મેં શરૂ કીધો તે વખત મારી તબીયત બહુ નરમ થઇ ગઇ અને પુર્વ કર્મના ઉદયથી મારા મગજમાં દરદ હોવાથી બે ત્રણ વખત પૂરૂ સુધારતાં પણ કોઇ કોઇ જગ્યાએ ભુલ નજર ચુક થઇ જાયછે જેથી છાપવામાં કોઇ કોઇ ભિષ્ટિક રહીછે તે સુજ્ઞ જનોએ ક્ષમા કરી સુધારી વાંચવું.

જે જે ચોવિશીઓ છાપવામાં આવીછે તેમાં કેટલીક ભાષા કંટાળો ઉપજે તેવીછે તેમાં મ્હારો દોષ નથી કરતાએ જેવી કરી તેવી છાપેલીછે તથાપી કોઇ કોઇ જગ્યાએ દ્રષ્ટિદોષથી તથા મંદબુદ્ધિથી અને ગુરૂગમ્યના અભાવથી ચુકો રહીજાછે માટે સજ્જન પુરૂષો મુજ રાંક ઉપર કૃપા કરી સુધારીને વાંચશો અને મને અલ્પબુધિવાળો જાણી મહારા કોઇપણ દોષ ભણી ન જોતાં મ્હારા ઉપર ક્ષમા રાખશો એવી મહારી વિનંતી છે.

હવે પછી બીજો ભાગ છાપવાનો વિચાર છે અને તે આ ગ્રંથ કરતાં ઘણો દરજ્જે સરસ કરવાનો મહારો વિચાર છે તથાપી કોઇ સજ્જન માત્ર સુધારી આપવાની અને વાંચવાની મુદત કરનાર સારૂ માણસ મળશે તો તે વિચારપાર પાડીશ કેમકે હુ ઘણીવાર વાંચુછુ તોપણ ભુલ છતાં ચોખુ વાંચી જવાયછે ને ભુલ દ્રષ્ટિગોચર આવતી નથી માટે હું ઘણોજ દિલગીર થાઊં છું. જેથી હવે તો બરાબર સુધારનારનો જોગ મળેથી આગળ કામ ચલાવીશ. અને આ ગ્રથ સંબંધી જે કાંઇ ખામી રહીછે તેની હુ ત્રિવિધે ત્રિવિધે માફ માગુંછુ.

ગુણી જનોનો દાસ નાથા લલુભાઇ

अनुक्रमणिका.

॥૯

શ્રી સુગુરુભ્યોનમ:

શ્રી વીતરાગેભ્યોનમ:

અથ શ્રી રામ ચરીત્ર પ્રારંભતે.

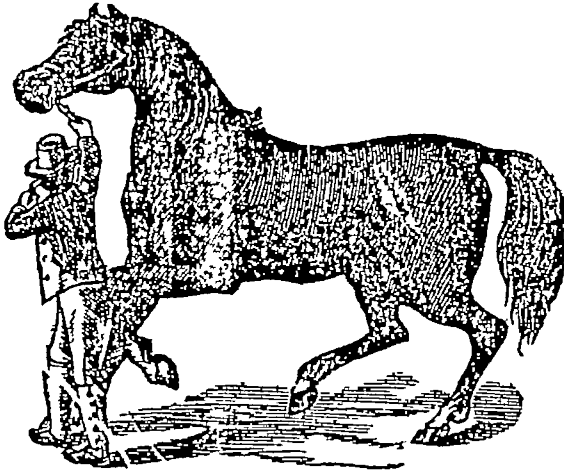

મંગળા ચરણ.

જેઓએ વજ્રના સામર્થને જીતી લીધુ છે, અને મોહરૂપી જે માહામલ્લને જીત્યા છે તથા જગતમાં જે આઠ કર્મરૂપી તિમીર એટલે અંધકાર છે તેનુ હરણ કરવાને ખગ એટલે સુર્યરૂપ છે. જેના ચરણને વિષે સીંહનું ચાન્હ છે, જે મોક્ષના માર્ગને દેખાડનારા છે, જેને નેત્રે કરી નીરખતાં કલ્યાણ રૂપ જળ વરસે છે, તે થકી ભવ્ય લોકરૂપી સરોવર માહા હર્ષને પામે છે, જે માટે કામ ક્રોધના ક્ષય કરનાર છે, જેનુ ઉતકૃષ્ટ સહજ સુખરૂપ ધર્મ અર્થ ભક્તજન સ્મરણ કરી રહ્યા છે, તેથી તેનુ સાત ભયરૂપ સીત તે નાસી જાય છે જેનાં દરશન થકી ભવ્ય લોકોના કર્મનો ક્ષય થાય છે, દુષ્ટ કર્મને દળવાવાળા તથા મેરૂ પર્વતની પેઠે અચળ જગતના જીવોને સુસારથી તથા [નીરજામક] એટલે નાવમાં બેસારી સમુદ્ર પાર ઉતારનાર જેમ સમુદ્રપાર ઉતારે છે તેમ ભવ્ય જીવોને સસારરૂપી સમુદ્રમાંથી તારીને મોક્ષરૂપી નગરે પોચાડનાર થોડામાં કહીએ તો જગતના જીવોને બધુ સમાન જગતના રક્ષક એહવા ચોવીસમા તીર્થંકર શ્રી વર્ધમાન સ્વામીના તીર્થમાં આ ગ્રથના કરતા શ્રી હેમચદ્રસુરી માહારાજ થયા તેવો શ્રી માહાવીર સ્વામા પ્રતે નસ્કાર કરીને કહે છે.

આ જંબુદ્વીપના ભરત ક્ષેત્રને વિષે જેના માહાત્મનો અંત નથી સર્વ રાજાઓમાં આદ્ય સર્વ તીર્થંકરોમાં પ્રથમ તીર્થંકર, એહવા જે શ્રી રષભદેવ ભગવાન તે ઇક્ષ્વાકુ વસને વિષે શ્રી નાભીરાજાના પુત્ર થયા તે વાર પછી પાટનુપાટ અનેક રાજા ચક્રવરતી પ્રમુખ તેમનાજ વસમાં થયા, કેટલાએક ચારીત્ર ધર્મ આરાધી પરમપદ જે (મોક્ષ) તેને વિષે ગમન કરી ગયા તેમજ

કેટલાક પાટ સુધી તો વગર ચારીત્ર લીધે પણ અરીસા ભુવનમાં સસારની અસારતા સ્પષ્ટ દેખી ભાવની સુધતાએ કેવળજ્ઞાન પામી મોક્ષ પોતા તથા કેટલાએક દેવતાની ગતી પામ્યા તેવાર પછી હરી વક્ષના વિષે વિસમા તીર્થંકર શ્રી મુની સુવ્રત સ્વામી થયા તેમના તીર્થંને વિષે જન્મેલા આઠમા બળદેવ શ્રી રામચંદ્ર તથા આઠમા વાસુદેવ લક્ષમણ ઉપના તેવોનાઅને પ્રતી વાસુદેવ રાવણ વિગરે મહત પુરૂષોના ચરીત્રનુ વર્ણન કરૂ છુ.

આહીજ જબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રને વિષે સર્વ પ્રથ્વીથી શ્રેષ્ટ સર્વ નગરી ઓથા ઊતમ એહવી વિનીતા નામની એક નગરી હતી, તેમાં ઇક્ષ્વાકુ વસને દીપાવનાર તથા સર્વના કળેશનો હરણ કરનાર સગર નામનો ચક્રવરતી રાજા થયો, સર્વ કળામાં નીપુણ તથા માહા પ્રાક્રમી અને સત્યવત ન્યાઇ સુરવીર એહવો તે રાજા એકદા સમે સાથે સુભટોના પરિવાર સહિત અસ્વ (ઘોડા) ઉપર બેશીને રયવાડી નીકળ્યો, ત્યાં ચારે દીશાએ ઘોડો ફેરવીને તેવતી વારાફરતા પાંચેગતી કરાવ્યા. તેવાર પછે પાંચમી પલુત નામની ગતીવડે તે ઘોડો લગામના તાબામાં ન રહાને આકાશ માર્ગે ઉડયો, તે જાણે કોઇ પીસાચ કોઇને હરણ કરીને લઇ જતો હોયની, તેમ તે સગર રાજાને લઇને એક મોટા વનમાં ગયો તેવારે રાજાએ ક્રોધ કરીને પોતાની બે જાંગો તેના પેટ સાથે દાબી રાખી લગામ ખેચી કુદકો મારીને જમીન ઉપર પડયો અને તે ઘોડાની ગતી પણ ત્યાંહાંજ પુરી થઇ. રાજાને નીચે પડતો જોઇને ઘોડો પણ પૃથ્વી ઉપર પડયો, તથાપી ઘોડા ઉપર ન બેસતાં રાજા પોતાના પગે ચાલવા લાગ્યો, કેટલુએક ચાલ્યા પછી ચદ્રની કાંતિ જેવો સોભાયમાન એક સુદર તળાવ દીઠો ત્યાંહાં વીસામો ખાવા સારૂ સગર રાજા તળાવમાં સ્નાન કરી

તેમાંના પાણીનું પાન કરીને તેમાંથી બાહાર નીકળીને તેની પાજ ઉપર આવીને ઉભો રહયો, આમ તેમ જુએ છે તેટલામાં ત્યાં એક તરૂણ્ય સ્ત્રી દીઠી, જેનુ નવીન કમળના જેવુ મોહોડું છે, નીલા કમળદળ જેવી જેની આંખ્યો છે, જળના તરગ જેવું જેનુ લાવણ્ય છે. ફુલેલા રાતા કમળના જેવા જેના હાથ તથા પગ છે; એહવી અદભુત રૂપવાળી સ્ત્રી જોઇને રાજા પોતાના મન સાથે વિચાર કરવા લાગ્યો, કે આતે અપ્સરા છે? કિવા કોઇ વતરી છે? કિવા કોઇ નાગ કન્યા છે? અથવા કોઇ વિદ્યાધરી છે? આના જેવી સામાન્ય સ્ત્રી તો ના હોય, કેમકે આ સ્ત્રીનુ મુખ જોવાથી અતી આણંદ ઉત્પન થાય છે, એવો વિચાર કરે છે તેટલામાં તે સ્ત્રીએ પણ સગર રાજાને પોતાની ચક્ષ વડે દીઠો. બંનેની નજર એક થઆથી તે સ્ત્રી કામે પીડાતી થકી પોતાની સુધ ભુલી ગઇ અને અગ ઉપરથી વસ્ત્ર ખસી ગયાં તેવારે તેની સખીઓએ તેના અગ ઉપર વસ્ત્ર નાંખી તેને એક કોરે બેસાડી, અહીયાં સગર રાજાને પણ તે સ્ત્રી જોઇને અગો અગ કામ વિકાર વ્યાપી ગયો, તેથી તળાવની પાજ ઉપર હળવે હળવે હાલ ચાલ કરે કરે છે એટલામાં તે સ્ત્રીની એક દાસી રાજા પાસે આવીને બોલવા લાગી.

હે સ્વામીન, ભરતક્ષેત્રમાં વૈતાઢ્ય નામના પર્વત ઉપર લક્ષ્મીને પ્રિય એવા ગગનવલ્લભ નામના નગરમાં એક અલક નગરીમાં કુબેરની પઠે, વિખ્યાત ત્યાંના વિદ્યાધરોનો સુલોચન નામનો રાજા હતો. તેને સહસ્ત્રનયન નામનો એક નીતીનિપુણ પુત્ર છે. તથા જગતની સર્વ સ્ત્રીઓમાં મુકુટમણિરૂપ એક સુકેશા નામની પુત્રી છે. તેનુ જન્મ થતી વખત એક નીમિતીયાએ તેના ચિન્હો ઉપરથા ભવિષ્ય કહ્યુ કે આ ચક્રવરતી રાજાની સ્ત્રી થશે. એની સુદરતા વગેરેની કીર્તી સાંભળીને, રથનુપુર નગરનો રાજા પુર્ણમેઘ તે કન્યા ઉપર આશક્ત થયો થકો તેનુ પોતાની સાથે લગ્ન કરવા સારૂ સુલોચન રાજા પાસે તેની માગણી કરી. તે કેહેણ તેણે માન્ય ન કરયાથી, તથા સુકેશાને બળાત્કારે હરણ કરવાની ઇચ્છાથી પુર્ણમેઘ મેઘ જેવી ગર્જના કરીને યુદ્ધ કરવા વાસ્તે આવ્યો; ને તે રાજાની સાથે લઢાઇ કરીને તેણે તેને માર્યો. ત્યારે સહસ્ત્રનયન નામનો સુલોચન રાજાનો પુત્ર પરિવાર સહીત દ્રવ્ય તથા પોતાની બેનને લઇને અહી નાશી આવ્યો છે.

તે સુકેશાએ આ તળાવમાં તમને ક્રીડા કરતાં જોતાં વેતજ કામવિકારે પડાણી થકી, ગ્રીષ્મરૂતુમાં મહેનત કરેલા માણસના આંગ ઉપર જેમ પશીનો આવે, તેમજ એનુ શરીર પશીનાથી ભીજાઇ રહ્યુ છે. ધાતુની તાપેલી પુત-

બીની પઠે એ પગથી તે માથા સુધી તાપેલી જણાય છે. શીયાળાના દાહાડા માં ટાહાડ વાયાથી જેમ રોમ ઉભાં થાય, તેમ એ સ્ત્રીના કોમલ શરીર ઉપર અતિ બારીક કેશ સીધા થયા છે. કફ વડે જેમ ગળુ ભરાઇ જાય, તેવી એના કંઠની વ્યવસ્થા થઇ છે. ભય પામ્યાથી જેમ આંગ થરથરે, તેમ એ કમલનયનીનું શરીર કંપે છે. રોગીના શરીરની પેઠે એનો પીળો વર્ણ થઇ ગયો છે. શોકાતુરના નેત્રોમાં જેમ પાણી ભરાઇ આવે, તેમ તેની આંખો આંસુથી ભરાયેલી દેખાય છે. અને જેમ યોગી પુરૂષોના મનની વૃતી એકાગ્રપણે ધ્યેય પદાર્થમાં લાગી રહે, તેવીજ એના અંતઃકરણની વૃતિની સ્થિતી થઇ છે. એવી દશાનુ કારણ પુછશો તો હે રાજા, ઉપર કહ્યા પ્રમાણે પ્રફુલિત કમલ જેવા તારા મુખનું દરશન કરતાં વેતજ એની નાના પ્રકારની વિચીત્ર અવસ્થા થઇ ગઇ છે. તે વાસ્તે હવે એ કન્યા જ્યાં સુધી જીવે તાવત્કાલ તું એનું રક્ષણ કર.

એવી રીતે તે સખી સગર રાજાની સાથે બોલે છે, એટલામાં આકાશ માર્ગથી સહસ્રનયન આવીને, તે ચક્રવરતીને નમસ્કાર કરી, તથા તેનું યથા યોગ્ય આદર સત્કાર કરીને, તેને પોતાના સ્થાનક ઉપર તેડી ગયો. પછી ત્યાં સુકેશારૂપ સ્ત્રી રત્ન આપીને તેને [પરણાવી]ને પ્રસન કર્યો. ત્યાંથી તે બેઉ વિમાન ઉપર બેશીને વૈતાઢય પર્વત ઉપર ગગનવલ્લભ નામના નગરમાં આવ્યા. ત્યાં તે ઇંદ્ર જેવા પ્રાક્રમવાળા ચક્રવર્તી સગર રાજાએ સહસ્રનયનને તેના બાપના રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તથા સર્વ વિદયાધરોનો અધીપતી કરીને પોતાની સાથે તે સ્ત્રીરત્ન લઇ અયોધ્યા નગરીમાં ગયો. ત્યાં અતિ આનંદ સહિત કલા, કૌશલ્ય, ગાયન વિનોદાદિક નાટારંભ કરતો છતો તે પોતાની રાજ્ય લક્ષ્મી સહિત સુખરૂપ રહેવા લાગ્યો. કોઇ એક સમયના યોગે, સુરાસુરને પુજા કરવા યોગ્ય એવા શ્રી અજીતનાથ ભગવાન અયોધ્યા નગરીના ઉપવનમાં સમોસર્યા. ત્યાં ઇંદ્રાદિક દેવતા તથા સગર ચક્રવરત્યાદિક રાજા, વગેરે પર્ષદામાં આવી શ્રી ભગવાનને વંદનાદિક કરીને યથા યોગ સ્થાનકે બેઠા પછી શ્રી અજીત જિનેંદ્ર દેશના દેવા લાગ્યા. તે વખત એવો બનાવ બન્યો કે, વૈતાઢય પર્વત ઉપર પોતાના બાપના મરણનો સ્મરણ કરી ક્રોધમાં આવેલા સહસ્રનયને ગરૂડ જેમ સર્પને મારે તે પ્રમાણે તેણે પુર્ણમેઘના પ્રાણનું ઘાણ કાઢયું તેના ભયથી અતીશય કાંપતા થકો પુર્ણમેઘનો પુત્ર ઘનવાહન ત્યાંથી નાશીને સરણ રહેવાના હેતુથી સમવસરણમાં આવ્યો. ત્યાં શ્રી અજીતનાથ જીનેંદ્રને પ્રદક્ષિણા તથા નમસ્કાર કરયો જેમ કોઇ તે અગ્ની ઝાળમાં બળતો હોય

તેવો પુરૂષ કલ્પવૃક્ષની છાયા તળે શાંતિને પામે તેમ જિનચરણની સરણ મળ્યાથી તે શાંત થયો. પણ પોતાના વેરીને યાદ કરી ગુસ્સામાં આવીને કહેવા લાગ્યો કે, તેને હું પાતાળમાંથી ખેચી લાવીશ, અગર સ્વર્ગમાં જશે તો ત્યાંથી પણ હેઠળ પાડીશ; પોતાથી નહી બને તો કોઇ મોટા પુરૂષનો આશ્રય લઇને પણ સહસ્ત્રનયનને મારયા વના રહીશ નહી. એમ બોલે છે એટલામાં હાથમાં હથિયાર લઇને સહસ્ત્રનયન પણ ત્યાં આવ્યો. તેણે ઘનવાહેનને સભામાં બેઠલો દીઠો. પણ શ્રી ભગવાનના સામર્થ્ય વડે તેનું મન પીંગળીને આંખોમાં આંસુ આવ્યાં, તથા કોપની શાંતિ થઇ ગઇ; ને શ્રી તીરથકર ભગવાનને પ્રદક્ષણા તથા નમસ્કાર કરીને યથાયોગ્ય સ્થાનક ઉપર બેઠો. એવા પ્રસગે સગર રાજા શ્રી ભગવંતને પુછવા લાગ્યો કે, પુર્ણમેઘ અને સુલોચન વચ્ચે વૈર થયાનુ કારણ શુ છે તે કૃપા કરીને દરશાવો તેવારે ભગવત કહે છે—

હે રાજા પુર્વે આદિત્યાભ નામના નગરમાં એક ભાવન નામનો સાહુકાર હતો. તે પોતાના હરિદાસ નામના પુત્રને સર્વ દોલત સોંપીને વ્યાપાર સારૂ દેશાંતરે ગયો. ત્યાં જઇ ઘણુ નાણુ મેળવીને કેટલાએક કાળ પછી પોતાના નગરમાં રાતના સમયે આવી પહોતો તેથી પોતાની' સાથે જે દ્રવ્ય લાવ્યો હતો તે એક ઠેકાણે રાખીને સ્ત્રી પુત્રાદિક ઉપર પ્રીતીના આવેશથી તથા સ્યોને જલદી મળવાની આશાથી કુવખ્તે તથા કુવાટે પોતાનો ઘરમાં પેઠો. તેને ન ઓળખીને આ કોઇ ચોર હશે એવી બુદ્ધિથી તેના પુત્ર હરિદાસે હાથમા તરવાર લઇને કાંઇ પણ વિચાર ન કરતાં તેને માર્યો. કહ્યુ છે કે "મદ બુદ્ધિને વિચાર હોતો નથી." તેવખતે ભાવને જાણ્યુ કે મારો પુત્ર શતરૂ થયો તેનો દ્વેષ છતાં તે મરણ પામ્યો. પછી તેની હરિદાસે ચોકશી કરી મુખ જોતાં પોતાનો બાપ જાણ્યાથી તેનો ઘણો પશ્ચાતાપ કરવા લાગ્યો, પણ કરે શું ? ભાવા કોઇથી મટતી નથી, હજાર ઉપાય કરે તોપણ અન્યથાન થતાં જેમ થવાનુ હોય તેમ થાય. એમ મનને શાંત કરીને તેણે પ્રેત કાર્ય વગેરે કરયાં, એ ઘોર કર્મનુ શુલ તેના મનમા રહી ગયુ. કેટલાએક દાહાડા પછી હરિદાસ પણ કાળ કરી ગયો. તે બન્નેના જીવ દુ.ખરૂપ યોનિયોમાં જન્મ ધરતા થકા કોઇક પુન્યના યોગે ભાવનનો જીવ પુર્ણમેઘ થયો. અને હરિદાસનો જીવ સુલોચન થયો એવી રીતે એ બેઉની વચ્ચે પ્રાણાતિક વૈર થવાનુ કારણ પુર્વ જન્મનું ઘોર કૃત્ય છે, તે આ ભાવમાં સબધરૂપ થયુ.

ફરી સગર ચક્રવર્તી હાથ જોડી પુછવા લાગ્યો છે કે, હે જગદુદ્ધારક દેવાધિદેવ,

જાય છે.” તે સાંભળીને તથા પોતાની કન્યા ઉપર કરૂણા બુદ્ધિએ કરીને, પોતાનાં સૈન્ય સહિત પુષ્પોતર રાજા પુત્રી વાળવા દોડયો આંઇ શ્રીકંઠ પદ્માને લઈને ઘણો ઉતાવળો નાશીને કીર્તી ધવલ રાજાની સરણે આવ્યો. ને પદ્માના હરણ કરવાની સર્વે વાત તેને સાંભળાવવી પાછળતી પુષ્પોત્તર રાજા પણ જેમ કલ્પાંતનો સમુદ્ર પાણીથી દશે દિશા ભરી મુકે છે, તેમ ત્યાં આવીને પોતાની સૈન્યવડે તેણે ત્યાંની દશે દિશા ઘેરી લીધી એ વાત કીર્તીધવલે સાંભળીને પોતાના જાશુદદ્વારા તેને કહેવરાવ્યુ કે, હે પુષ્પોત્તર રાજા કંઈપણ વિચાર કરયા વના તુ લડાઇ કરવાને તત્પર થયો, તેથી તારી એ મેહેનત નિષ્ફળ છે, કેમકે છોકરીને કોઇ પુરૂષને આપ્યા વના છુટકોજ નહીં, તેથી તને પણ એમ કરવુ પડયુ હોતજ, ત્યારે તારી કન્યા પોતાની રાજી ખુશીથી શ્રીકંઠને પરણી તેમાં અપરાધ શાનો? એમાં કાંઇ અપરાધ નથી. માટે એટલા સારૂ પરસ્પર દ્વેષથી વઢી મરવુ એ બેઉને લાયક નથી તારે તો પોતાની કન્યાનુ મન જાણીને તેને પરણાવી દેવી એ સઉથી સારૂ છે. પદ્માએ પણ દાશીદ્વારા પોતાના બાપને કહી મુક્યુ કે, હુ મારી રાજી ખુશીથી શ્રીકંઠને વરી છુ. મને એણે હરણ કરી નથી એમ સાંભળીને પુષ્પોત્તરને ગુસ્સો ઉતરી ગયો કહ્યું છે કે “વિચારવાળામાણસનો ક્રોધ જલદી જતો રહે છે, પછી મોટા આનંદે શ્રીકંઠ સાથે પદ્માનો વિવાહ કરીને પુષ્પોત્તર પોતાના નગરમાં ગયો.

એ બધુ જોઈને કીર્તીધવલે શ્રીકંઠને કહ્યુ કે વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર તારા ઘણા વેરી છે. તેથી તુ અહીઆંજ રહે, અથવા આ રાક્ષસ દ્વીપની પાસે આથમણી દિશામાં ત્રણસે યોજનના પ્રમાણનો વાનર નામનો મારો દ્વીપ છે તેમજ બર્બરકુલ, તથા સિંહલદ્વીપ પ્રમુખ બીજા પણ મારા દ્વીપો છે, તે જાણે સ્વર્ગમાંથીજ કટકા પડયા હોયની! એવા રળીયામણા છે. તેમાંના ગમે તે દ્વીપમાં રાજધાની કરીને મારા નજીક તુ રહે. જો પણ મારી સહાયતા છતાં વૈરીના બીક તને જરા પણ નથી, તોપણ તુ દુર ગયાથી આપણો વિયોગ થશે; માટે તને આંઇજ રહેવુ તે મને સારૂ લાગે છે. એમ સાંભળીને મારા ઉપર કીર્તીધવલની ઘણી પ્રીતિ છે, એવો વિચાર કરીને શ્રીકંઠે વાનરદ્વીપમાં રહેવાની મરજી કરી તે કીર્તીધવલે માન્ય કરીને ત્યાં કિષ્કિંધાં નામની નગરી વસાવી રાજ્યની સ્થાપના કરી, તે ઉપર શ્રીકંઠને બેસાડીને તેને આખા વાનરદ્વીપનો આધિપતી કર્યો. કિષ્કિંધ પર્વત ઉપર વિચરતાં મોટા શરીરોવાળા મનોહર ફળને ખાનારા, એવા ઘણાં વાંદરા તેને

દીઠામાં આવ્યાં, તે જોઇને પોતાના રાજ્યમાં તેણે થાળી પીટાવી કે, વાંદરા ને કોઇએ મારવુ નહી. ઉલટુ ત્યોને અન તથા પાણી વગેરે; આપતાં રહેવું તેથી ત્યાંના રહેનારા લોકોએ પણ ત્યોની ઉપર ઘણી પ્રિતી કરીને ત્યોને સુખી કરવા લાગ્યા. કહ્યુ છે કે, "યથા રાજા તથા પ્રજા," પછી તે દીવશ થી ત્યાના લોકો કૌતક વડે ચિત્રપટ ઉપર, છત્ર ઉપર, ધ્વજા ઉપર તથા મા-ટી વગેરેની જાણશ ઉપર વાંદરાનાજ સર્વ ચિત્રો કરવા લાગ્યા તે ચિન્હ વડે તથા વાનર દ્વીપના રાજ્ય વડે, તથા વાંદર વિદ્યા થકી ત્યાના રહેવાશી વિદ્યાધરો વાનર નામે વિખ્યાત થયા, પછી શ્રી કંઠને વજ્રકંઠ નામનો એક પુત્ર થયો, જેનો પરાક્રમ કોઇ પણ કળી શકે નહી ને લડાઇ કરવાની ઘણી ઇચ્છા છે જેને અર્થાત યુદ્ધમાં નિપુણ એવા પુત્ર સહિત શ્રીકંઠ સુખરૂપ રાજ્ય કરવા લાગ્યો

એક સમયે નંદીશ્વર દ્વીપમાંના શાસ્વત જીનેદ્રની યાત્રા કરવા સારૂ જવાવાળા માર્ગસ્થ દેવતાઓની પાછળ કેટલાએક ભવિક લોકો અતિ ભક્તિ વ ડે ચાલ્યા જતાં શ્રીકંઠે દીઠા તેથી એને એવો ભાવ ઉપનો કે હુ પણ એ-મની સાથે યાત્રા કરવા જાઉ. પછી તે વિમાનમાં બેશીને યાત્રાએ જતાં ર-સ્તામાં જેમ, પહાડ આડો આવ્યાથી નદીનો વેગ અટકી જાય તેમ માનુ-ષોત્તર પર્વત ઉપર તેનો વિમામ અટકી ગયો. ત્યારે વિચાર કરવા લાગ્યો કે મારો મનોરથ પુર્ણ કરવામાં વિઘન પડવાનુ કારણ શુ હશે? કે મે પુર્વ જ ન્મમાં થોડુ તપ કરયુ છે? એ પ્રમાણે પશ્ચાતાપ કરતો છતાં તેજ વખતે દી-ક્ષા લઇ મહા તપ કરીને સિદ્ધ અવસ્થાને પામ્યો, એવી રીતે શ્રીકંઠાદિક થકી વજ્રકંઠાદિક કેટલાએક રાજા થઇ ગયા પછી શ્રી મુનીસુવ્રત સ્વામીના તીર્થમાં એક ધનોદધિ નામનો રાજા થયો, તેમજ રાક્ષસ દ્વીપમાંની લંકા નગરીમાં કેટલાએક રાજા થઇ ગયા પછી તડિતકેશ નામનો રાજા થયો, એ બેઉ વચ્ચે અતી ઘણી મીત્રાચારી થઇ.

એક દાહાડે તડિતકેશ પોતાની પ્રિય શ્રીચંદ્રા નામની સ્રી સહિત નં-દન વનમાં ક્રીડા કરવા ગયો. ત્યાં જઇ સુખરૂપ વિચરે છે એટલામાં કોઇ વાંદરો એક ઝાડ ઉપરથી ઊતરીને તેણે તડિતકેશની સ્રીના સ્તનો ઉપર પો-તાના નખે કરી વીખડાં કરર્યાં તે જોઇને રાજા અતિ ગુસ્સામાં આવી ગયો કહ્યુ છે કે, "સ્રાનો પરાભવ કોઇથી સહન થાય નહી." પછી રાજાએ વાંદરા એવાંદરાને એક બાણ માર્યો તે તેના શરીરમાં લાંગ્યાથી મહા દુઃખીત થતો બે ત્રણ કુદકા મારી ત્યાંથી કેટલેએક દુર એક મુની તપ કરતા હતા

અશનીવેગ રાજા પોતાના પુત્ર વિજયસીંહનું મરણ સાંભળીને, અકાલે વજ્રપાતની પઠે ત્યોની નગરીમાં કિસ્કિંધી રાજાની સાથે લડવા સારૂ આવ્યો તેને જોઇને તેની સામે થવા સારૂ કિસ્કિધી રાજા લકાનો રાજા સુકેશી, તથા અધક વગેરે પરિવાર સહિત નગરીથી બાહાર નીકળ્યા. પછી બેઉ લશ્કર વચ્ચે લડાઇ થવા લાગી. તેમાં અશનીવેગ રાજાએ અધકનુ માથુ કાપી નાખ્યુ. તે જોઇને રાક્ષસોનુ તથા વાંદરાનુ લશ્કર દસે દિશા તરફ નાઠુ. વેરીનુ બળ વધારે જાણીને કિસ્કિધી રાજા તથા લંકાનો રાજા વગેરે પોતાના સ્રી આદિક પરિવારને લઇને પાતાળ લકામાં નાશી ગયા. પુત્રને મારવાવાળા અધક રાજાના મરવાથી તથા પોતાના વેરી નાશી જવાથી અશનીવેગ રાજાનો ગુસ્સો શાંત થયો. તથા મનમાં આનદવાન થયો થકો નીર્ઘાત નામના વિદ્યાધરને લકા તથા કિસ્કિંધાના રાજ્ય ઉપર બેસાડી પોતે પોતાના નગરમાં ગયો. ત્યાં કેટલાએક કાળ રાજ્ય કર્યા પછી તેને કોઇએક સાધુનો સમાગમ થએથી પોતાના સહસ્રાર નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે દીક્ષા લીધી

આંઇ પાતાળ લકાના સુકેશી રાજાને તેની ઇદ્રાણી નામની સ્રીના પેટે માલી સુમાલી, અને માલ્યવાન નામના ત્રણ પુત્ર થયા, અને કિસ્કિધી રાજાની સ્રી શ્રીમાલાના પેટે આદિત્ય રજ, ક્ક્ષરજ એ નામના બે પુત્ર થયા એક દિવશે કિસ્કિધી સુમેરૂની યાત્રા કરી પાછો ફરતાં મધુ પરવત ઉપર એક મનોરમ વન જોઇને ત્યાં વિશામો ખાવા ઉતર્યો. તે ઠેકાણે એક નવી કિસ્કિધી નામની નગરી વસાવીને તેમાં પોતાના પરિવાર સહીત રહીને જેમ કૈલાશ પરવત ઉપર કુબેર શોભે છે તેમ દીપવા લાગ્યો

સુકેશી રાજાના ત્રણે પુત્રોએ પોતાનુ રાજ્ય શતરૂએ હરણ કરી લીધુ એમ સાંભળીને પ્રજવલિત અગ્નિની પઠે ક્રોધમાં આવ્યા થકા, લકા નગરીમાં આવીને મહા પ્રાક્રમ વડે, નિર્ઘાત નામના ખેચરને મારીને સુકેશીનો મોટો પુત્ર માલી ત્યાંનો રાજા થયો, તે વખતે કિસ્કિધી નગરીનો રાજા આદિત્યરજ થયો.

વૈતાઢ્ય પરવત ઉપર રથનપુર નગરમાં સહસ્રાર રાજાની સ્રી ચિત્તસુંદરીના ગર્ભમાં દેવલોકથી ભ્રષ્ટ થએલા કોઇ દેવતાના જીવે પ્રવેષ કર્યો, તેના સામર્થ્ય વડે ચિત્તસુદરીને ઇદ્રની સાથે ભોગ કરવાનો મનોરથ થયો. તેની ઇચ્છા પુરી ન પડવાથીતેનુ શરીર દહાડે દહાડે સુકવા લાગ્યુ. પોતાની સ્રીની ખરાબ દિશા જોઇને સહસ્રાર મોટા આગ્રહે તેને પુછવા લાગ્યો. જો પણ તે

મનોરથ કહેવા લાયક ન્હોતો. તોપણ ના ઇલાજથી સર્વ હકીકત તેને કહી સં-ભળાવી. તે સાંભળી રાજાએ વિદ્યાના યોગે ઇદ્રનુ રૂપ ધારણ કરીને પોતાની સ્ત્રીનો મનોરથ પુરો કર્યો. તેને પુરા માસ થયાથી જેમ, પુર્વ દિશાથી સુર્ય નીકળે તેમ તેના ઉદરથી મહા પરાક્રમી પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. તે પેટમાં છતાં તેની માતાને ઇંદ્રની સાથે સભોગ કરવાનો મનોરથ થયો હતો તેથી તેનુ નામ ઇંદ્ર રાખ્યુ, પછી તે યૌવન અવસ્થામાં આવ્યાથી તેના પિતાએ ઘણા વિદ્યાધરોની કન્યાઓ સાથે તેનું લગ્ન કરાવ્યુ, કેટલાએક દિવશ પછી પોતાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને સહસ્રાર રાજાએ દીક્ષા લીધી.

પછી તે ઇંદ્ર રાજા રાજ્ય કરતાં સર્વ દેશ તથા વિદ્યાધરોને પોતાના સ્વાધીન કરી લઇને પોતાની સર્વ સપતી ઇંદ્રના જેવી કરી. તે આ પ્રમાણે:— ચાર દિગપાલ, સાત સૈન્ય, સાત તેના અધીપતી, ત્રણ સભા, વજ્ર નામનુ અસ્ત્ર, ઐરાવત હાથી, રંભાદિક વેશ્યા, બૃહસ્પતી મત્રી, તથા નગમેષી નામનો સેનાપતી. એ પ્રમાણે પોતાની સર્વ સપતી ઇદ્રના જેવી કરીને ત્યાંના વિદ્યાધરો સહિત રાજ્ય કરતો થકો પોતાને ઇદ્ર કેહેવરાવવા લાગ્યો. એના ચાર દિગપાલના નામ આ પ્રમાણે: જ્યોતીષપુરનો સ્વામી મકરધ્વજ રાજા, તેની સ્ત્રી આદિત્યકીર્તીના ઉદરથી જન્મેલો સોમ નામનો વિદ્યાધર તેને પુર્વ દિશાનો દિગ્પાલ કર્યો. મેઘપુરના રાજા મેઘરથની સ્ત્રી વરૂણાના પેટે જન્મેલો વરૂણ નામના વિદ્યાધરને પશ્ચીમ દિશાનો દિગ્પાલ કર્યો. કાંચનપુરના સુર નામના રાજાની સ્ત્રી કનકાવતીએ જન્મેલા કુબેર નામના પુત્રને ઉત્તર દિશાનો દિગ્પાલ કર્યો, અને કિસ્કિધા નગરીના રાજા કાલાગ્નીની સ્ત્રી શ્રી પ્રભાથી જન્મેલા યમ નામના વિદ્યધરને દક્ષિણ દિશાનો દિગ્પાલ કર્યો. ઇત્યાદિક પોતાની સપતી સહિત ઇંદ્ર રાજા રાજ્ય કરવા લાગો.

એ બધુ જોઇને લકાના માલી રાજાને સહન ન થયુ, તેથી તે પોતાના ભાઇઓ, પ્રધાનો, મહા પ્રાક્રમી મીત્ર, તથા વાંદરદ્વીપના માણસો સહિત, તે ઇદ્રની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ તેની નગરી તરફ જવા લાગો તે વખતે રસ્તામાં તેને અપશુકન થયા, તે જોઇને તેના સુમાલી નામના ભાઇએ, જવાની મના કરી: તેનુ ન સાંભળીને પોતાના બાહુબળ વડે ગર્વીત થયો થકો માલી રાજા, ઈંદ્ર રાજાને જીતવા સારૂ વૈતાઢ્ય પરવત ઉપર ગયો, આંઇ ઇદ્ર રાજા પણ પોતાના ઐરાવત નામના હાથી ઉપર બેશીને હાથમાં વજ્ર ધારણ કરીને પોતાના ચાર લોકપાલ સહીત માલી સાથે લડવા સારૂ નગરીથી બા-

હાર નીકળ્યો. પછી બેઉ લશકરો વચ્ચે મોટુ યુદ્ધ થવા લાગ્યુ, તેમાં રથની સામે રથ, ઘોડાની સામે ઘોડો, હાથીની સામે હાથી, તથા પાળાની સામે પાળો, થઇને એક બીજાને મારવા મંડી ગયા. એ પ્રમાણે લડાઇ થતાં પર્વત ઉપરથી જેમ શિખરો પડે તેમ રથો પડવા લાગા. જેમ વાયરાથી વાદળ વીખરાઇ જાય તેવી હાથીઓની દશા થઇ. જમીન ઉપર સુરવીરના માથા પડવા લાગાં. કોઇના પગ તુટયા, તો કોઇના હાથ કપાયા. એ પ્રમાણે બેઉ રાજાના લશ્કરો પરસ્પર એક બીજાનો નાશ કરવા લાગા. તે જોઇને યુદ્ધ કરતો થકો ઘણો ક્રોધ આવ્યાથી પોતાના સસ્ત્ર તથા અસ્ત્રથી ઘેરી લઇ મોટી જડપ કરીને પોતાના વજ્ર વડે ઇંદ્ર રાજાએ માલીનુ માથું કાપી નાખ્યુ, માલીને મુઓ જાણીને સર્વ લશકર પાતાલ લંકામાં નાશી ગયુ. પછી ઇદ્રરાજાએ રાક્ષસોની લંકા તથા તેમની રાક્ષીસી વિદ્યાનુ હધણ કરીને એક વિસ્વા નામના વિદ્યાધરની સ્રી કૌશીકાના ઉદરથી જન્મેલા વૈશ્રવણ નામના રાજાને લંકાનુ રાજ્ય આપીને ને પોતાની નગરીમાં આવ્યો,

સુમાલી રાજાની સ્રી પ્રીતિમતીના ઉદરથી રત્નાશ્રવા નામનો પુત્ર ઉત્પન થતો. તેને યોવન અવસ્થા પ્રાપ્ત થઇ છતાં, કાઇ વિદ્યા સાધન કરવાના હેતુથી કુસુમ નામના ઉદ્યાનમાં જઇને, એકાંત સ્થાનમાં બેશી, નાસાગ્ર દ્રષ્ટી કરી તથા પરવતની પઠે સ્થીર થઇ, જપમાલા ધારણ કરીને જપ કરવા લાગ્યો. એક સમયે કોઇ એક વિદ્યાધરની કન્યા પોતાના પિતાની આજ્ઞાથી તેની સામે આવી ઉભી રહી ને કહેવા લાગી કે હુ માનવ સુદરી નામની મહા વિદ્યા તને પ્રસન છું. તે સાંભળીને તથા જપમાલા જમીન ઉપર રાખીને નેત્ર ઉઘાડી રત્નાશ્રવા જુએ છે તો એક નવયોવન વિદ્યાધરી પોતાની સામે ઉભેલા દેખાઇ. તેને પુછવા લાગો કે, હે કન્યકા, તુ કોણ ? કોની પુત્રી છે? ને આંઇ શા સારૂ આવી છે ? ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, કૌતક મંગળ નામના નગરમાં વ્યોમબિંદુ નામનો એક વિદ્યાધર છે, તેની કાશીકા, તથા કૈકશી નામની બે કન્યા છે. તેમાંની કાશિકાને યક્ષપુરના સ્વામી વિશ્રવા રાજાને પરણાવી છે, તેનો પુત્ર વૈશ્રવણ નામનો વિદ્યાધર હમણાં લંકાનુ રાજ્ય કરે છે. ને કૈકશી હુ પોતે છુ, કોઇ નીમિતથી મારા બાપે વચને કરીને આપને સોંપી દીધી છે, તેથી હુ આંઇ આવી છુ. હવે મને અંગીકાર કરો, તેનુ એવું બોલવુ સાભળી, ને મનમાં વિચાર કરવા લાગો કે, હુ ધ્યાનમાં છતા જેણે મને કહ્યું કે, હુ માનવસુદરી નામની મહાવિદ્યાતને પ્રસન

ષુ. તે આ નહી પણ તે સાક્ષાત માનવસુંરી નામની વિદ્યાજ હતી. હવે હુ કૃતકૃત્ય થયો. એમ જાણીને પછી પોતાના ભાઇઓ વગેરેને ત્યાં બોલાવી લાવીને રત્નાશ્રવાએ તેની સાથે લગન કરયુ- પછી ત્યાંજ પુષ્પપુર નામનું નગર વસાવીને તે સ્ત્રી સહીત ઉપભોગ ભોગવવા લાગો,

એક વખત કૈકશીએ સ્વપનામાં હાથીનુ ગડસ્થલ તોડનારો સિંહ જોઇ ને રાજાને કહ્યુ. તે સાંભળીને રાજાએ તેને કહ્યુ કે, તને એક માહાપ્રાક્રમી પુત્ર થશે. પછી તે રત્નાશ્રવા ચૈત્યની પુજા કરવા લાગો. કેટલાએક દિવશ પછી કૈકશીને ગર્ભ રહો,. તેના પ્રભાવથી રાણીની વાણી નિષ્ઠુર થવા લાગી એક સમયે કૈકશી આરીસામાં પોતાનુ મુખ જોતાં મહા ભયકર દીઠામાં આવ્યુ. ને તે ઇંદ્ર રાજાને પણ આજ્ઞા કરવાની ઇચ્છા કરવા લાગી. પોતાના ગુરૂ વગેરેને નમસ્કાર કરવુ મુકી દીધું. તથા શતરૂના માથા ઉપર પગ દેવાની મરજી થવા લાગી. એવા દારૂણ ભાવ થવાનુ કારણ તેના ગર્ભ હતો. એમ કરતાં પુરા માસ થએથી સારા લગને, શુભ મહુરતે તથા પુર્ણ માશીના શુભ દિવસે તે સાડાબાર હજાર વર્ષની આયુષ્યવાળા પુત્રને જન્મી, માતાના ઉદર થકી બાહાર આવતાંજ પ્રથમ પોતાના વડીલોને મળેલો નવ રત્નનો હાર જે કરડયામાં રાખેલો હતો તે ઘણી ચાલાકીથી હાથથી ઉપાડીને તેણે પોતાના ગળામાં ઘાલ્યો. તે જોઇને કૈકશી આશ્ચર્ય પામીને કહેવા લાગી કે, બીજાએ ઉચકવાને અશક્ય એવો નવ રત્નનો હાર આજ સુધી અમારા વડીલોએ પુજ્યો, ને તેનુ હજાર નાગે કરી રક્ષણ કરેલા નિધ્યાન પઠે રક્ષણ કરયુ, તેને આ બાળકે રમત માત્રમાં ઉપાડીને પોતાના ગળામાં ઘાલ્યો. તેમા તેના મુખનુ પ્રતિબિંબ પડયાથી તેનુ દસ મુખ એવુ ના રાખ્યુ.

એક સમયે રાવણના બાપ રત્નશ્રવા પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, માહારો પીતા સુમાલી મેરૂ પરવતની જાત્રા કરવાને ગયો હતો. તેવારે ચાર જ્ઞાન સહીત મુની માહારાજને તેણે પુછ્યુ, તેવારે મુનીએ કહ્યુ હતું કે આ હાર જે પોતાના હાથે ઉપાડીને પોતાના ગળામાં નાંખશે તે પ્રતીવાસુદેવ થશે, માટે આ માહારો પુત્ર દસમુખ ખસુસ કરીને પ્રતીવાસુદેવ થશે. એવો નીરણે કીધો. પછી કેટલાએક વરસ વીત્યા કેડે કૈકશીએ સ્વપનામાં સુર્ય દીઠો તે દીવસથી ગર્ભ ધારણ કરી નવ માસ પુરા થએથી, ભાનુકર્ણ અથવા કુંભકર્ણ નામના પુત્રનો જન્મ આપ્યો તેવાર પછી સ્વપનામાં

ચંદ્રમા દેખવે કરીને ત્રીજા પુત્ર બીભીષણને જન્મ આપતી હવી, છેવટ ચદ્ર સી કાંતીની પેઠે નખની કાંતીવાળી ચદ્રનખા અથવા સુરૂપનાખા નામની કન્યાને જન્મ આપતી હવી, ઉપર કહેલા ત્રણ પુત્રનાં શરીરો સોળ સોળ ધનુષ પ્રમાણે ઉચાં હતાં, એ ત્રણે ભાઈઓ માહા સુરવીર પ્રાક્રમવત થકા પોતાની ઇચ્છા પ્રમાણે ક્રીડા કરતા પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યા.

इती श्री हेमचंद्र आचार्य वीरचीते श्री राम लक्षमण चरित्रे राक्षसवंस तथा वानरवंस उतपती

रावण जन्म वर्ण

अथ बीजो खंड प्रारंभते,

એકદા સમે રાવણ બીભીષણ અને કુંભકર્ણ ત્રણે ભાઈઓ એક સ્થળે બેઠા હતા. તેવામાં આકાશ માર્ગે જતો એક વીમાન તેઓએ દીઠો, તેવારે રાવણ પોતાની માતાને પુછવા લાગ્યો કે, આ વીમાનમાં બેશી કોણ જાય છે એવું પોતાના પુત્રનુ બોલવું સાંભળી કૈકશી કહેવા લાગી, કે હે પુત્ર એ માહારી મોટી બેનનો પુત્ર છે, એનુ નામ વૈશ્રવણછે, ને સર્વ વિદ્યાધરોનો રાજા જે ઇંદ્ર તેનો એ એક મોહોટો યોદ્ધો છે. અને માલી નામના તારા વડાઊવાના ભાઈને યુદ્ધમાં મારીને ઇંદ્ર રાજાએ તેની લકા નગરીમાં એને બેસાર્યો છે, એવુ સાંભળીને રાવણને લકા નગરી લેવાનુ મન થયુ. એમ જાણીને તેની માતા તેને કહેવા લાગી તે, તે માહારા વાહાલા પુત્ર પુરવે ભીમેદ્ર નામના રાજાએ શ્રી અજીતનાથજીની પરખદામાં બેઠેલા એક ઘનવાહન નામના વીદ્યાધરને "એ માહારો પુર્વ જન્મમાં પુત્ર હતો." એવું સ્મરણ કરીને દુશમનોને નીરાશ કરવા સારૂ પોતાની વસાવેલી લંકા નગરીના રાજ્ય ઉપર બેસાર્યો અને તે દીવશથી તેને પોતાનો પુત્ર માનીને તેણે દીક્ષા લીધી, પોતાની રાક્ષસી વિદ્યા તથા આ નવ રત્નનો હાર, પણ તેણેજ આપ્યો છે, તે ઘનવાહન રાજા આપણા કુળનુ મુળ છે, તેની સર્વ સપતી તારા પીતામાહા સુમાલી રાજા સુધી ચાલી, પછી ઇંદ્ર રાજાએ તેનુ સર્વ રાજ્ય ખુચી લીધું. તે દીવશથી સુમાલી રાજા પાતાળ લંકામાં નાશી ગયો. તે હજી સુધી તીહાંજ રાજ્ય કરે છે, અને એ લંકામાં સુખે કરી તાહારા દુશમનો રાજ્ય કરે છે. તેનુ દુઃખ હજુ સુધી તાહારા પીતાના મનમાં છે, પણ એવો દાહાડો ક્યારે આવશે કે એ લકાના રાજ ઉપર હું તને બેઠેલો જોઇશ? લકાને લુટનારાઓને તાહારા હાથ વતે બધીખાને નાંખેલા હુ જોઇશ? ત્યારેજ હું પુત્રવતી સ્રીઓમાં શિરોમણી થઇશ, હમણાં તો એ સર્વ માહારા મનમા મનના મનોર્થ આકાશના ફુલ જેવા છે. એવું પોતાની માતાનુ બોલવુ સાંભળીને ત્યાં બેઠેલો બીભીષણ નામનો રાવણનો નાહાનો ભાઇ કહેવા લાગ્યો, હે માત તું ખેદ કર નહી, આ દસકંધ (રાવણ) ની તને ખબર નથી. આની આગળ ઇંદ્ર તથા વૈશ્રવણ, બીજા વિદ્યાધરો, રાજાઓ, દેવતાઓ અને મનુષ્યો એ સર્વ પશુ જેવા છે, તે તો રહ્યો પણ એકલો આ કુંભકરણજ સર્વે પૃથ્વીને વશ કરવાને સામરથ છે, અને હું પણ આપણા સર્વ દુશમનોને

મારવાને હીમત રાખુ છુ; એવા માહા સુરવીર તાહારા પુત્રો છતાં તું શા સારૂ ચીંતા કરે છે એવુ બીભીષણનુ બોલવુ સાંભળીને ને મનમાં રાજી થઇ, એટલામાં રાવણ દાંતે કરી હોઠ ચાવતો થકો પોતાની માતાને કહેવા લાગ્યો કે હે જનની, તે જે તહારા રૂદયમાં શલ્ય ધારણ કરયું છે તે મુકી દે. અને વજ્રના જેવી કઠણ થા. હું મારા એકજ હાથે કરી ઇદ્રાદિક શતરૂઓને મારવાને સમર્થ છુ. તથાપિ ક્રમે કરી આવેલી જે વિદ્યા, તેની સાધના કરયા પેહેલાં તે માહારા શતરૂઓને જીતવાને ઇચ્છતો નથી, ત્યારે હવે મને આજ્ઞા આપ. હું વિદ્યા સાધીને સર્વ તાહારા મનના મનોરથ પુર્ણ કરીશ. પોતાના પુત્રના એવા સુરવીર પણાના વચનો સાંભળીને તેના માતા પીતાના નેત્રોમાં હર્ષનાં આંસુ આવ્યા થકા. તેના માથા ઉપર ચુબન કરીને તેમણે તેને રજા આપી. રાવણ પણ ગદ ગદ કંઠ થયો થકો ત્યાંથી નીકળીને એક માહા ભયંકર વનમાં ગયો. ત્યાં જઇ આમ તેમ જુએ છે તો મોટા ઝાડોની નીચે કેટલાએક મદોન્મત સિંહ મોટા શ્વાસો શ્વાસ સહિત ગર્જના કરી રહ્યા છે. કેટલાંએક પોતાના પુંછડા વડે જમીનને ઝપાટા મારેછે. ઉલુક વગેરે પક્ષીઓ મહા ભયંકર કિરરર કિરરર શબ્દ બોલે છે.

એવા ભયંકર વનમાં દશકંઠ પોતાના ભાઇઓ સહિત જઇને, તપસ્વીની પેઠ પોતાની જટા વધારીને, હાથમાં જપમાલા લઇને, પોતાની નજરને નાકની અણી ઉપર રાખીને આંગ ઉપરના બધાં ધોળાં કપડાં કરીને, તથા દૃઢ આસન વાળીને દશ કોટી હજાર જપે કરીને સિદ્ધ થવા વાળા ષોડાક્ષરી જપ કરવા સારૂ એક પ્રહરમાં ત્રણે ભાઇઓએ સર્વ કામને દેવાવાળી એવા અષ્ટાક્ષરી વિદ્યાની સાધના કરી.

એક સમયે જંબુદ્વીપનો સુર નામનો રાજા, પોતાની સ્રીઓ સહિત વનની ક્રીડા કરતો થકો જ્યાં રાવણાદિક ત્રણ ભાઇઓ તપ કરતા હતા ત્યાંહાં આવ્યો. તેઓને ધ્યાનમાં બેઠેલા જોઇને તેઓના તપમાં વિઘ્ન કરવા સારૂ પોતાની સ્રીઓને તેમની પાસે મોકલી. તે બધી ત્યાં જતાંજ તેઓનું રૂપ જોઇને પોતાનું કામ ભુલી જઇ તેઓની ઉપર મોહિત થઇ કામે કરી પીડાતી થકી તેઓને નિર્વીકાર, નિશ્ચલ, તથા મૌની જાણીને અતિ મધુરવાણી વડે બોલવા લાગી. ભો ભો જટાધરો, અમારી સાંમે તો જુવો. અમારૂં રૂપ જોઇને દેવતા પણ મોહાઇ જાય, તે પ્રત્યક્ષ તમારી ઉપર પ્રસન્ન થઇ છતાં બીજી તે કઇ મોટી સિદ્ધિપણે ક્રીડા કરવાથી સર્વ વિદ્યા, મંત્ર, તથા બધી

સિદ્ધિ મળ્યાથી વિશેષ આનંદ થશે.

એવી રીતે તે સ્ત્રીઓએ તેઓને મોહીત કરવા સારૂ ઘણા ઉપાયો કરયા તોપણ તેઓ પોતાના આસન ઉપરથી ડગ્યા નહીં. ત્યારે તે યક્ષ તેવોને કહેવા લાગો કે, હે મુર્ખો, તમે આ ધ્યાનરૂપ મહાકષ્ટે કરી સાધ્ય વસ્તુનો આડંબર કેમ કરી રહ્યા છો? આ ક્રિયા કરવાને કોઈ ધુતારા દુરાભાએ તમને ફસાવ્યા છે. માટે આ ધ્યાનરૂપ દુરાગ્રહ મુકીને આંઇથી જાઓ. તમને કાંઈ ઇચ્છા હોય તો તે મારી પાસે માગ્યાથી મળી શકશે. ઈત્યાદિ એણે પણ ઘણા ઉપાયો કરયા તથાપિ તે પોતાના આસન ઉપરથી ચલાયમાન ન થયા ત્યો જોઇને ક્રોધમાં આવ્યો થકો કહે છે કે, હુ પ્રત્યક્ષ દેવ તમારી સાંમે ઉભો છતાં તેને મુકીને કોનું ધ્યાન ધરો છો? હવે આ ઢોંગને મુકી દ્યો. ને જે જોઇએ તે મારી પાસેથી માગી લ્યો, નહીં તો પછી હું તમને બળાત્કારે મુકાવીશ. એવું ભય બતાવ્યાથી પણ કાંઇ ન વળ્યું. ત્યારે મોટા ભયંકર કિલકિલાટ શબ્દ કરવા લાગ્યો. મોટા પર્વતોનાં શિખરો ઉપાડીને તેમની સાંમે ફેકવા લાગ્યો. સિંહ રીછ, તથા વાઘ વગેરે બીહામણા જાનવરોનાં સ્વરૂપ ધારણ કરીને ઘણી બીક બતાવવા લાગ્યો. તથાપી તે ચંચળ ન થયા. પછી માયાવી કૈકશી, રત્નશ્રવા, તથા ચંદ્રનખાનાં રૂપ ધારણ કરીને તેઓને બાંધીને તેમની સાંમે આવી નાખ્યાં. તે માયામય ત્રણે જણાની આંખોમાં આંસુ ભરાઇ આવ્યાં છે, ને રડતાં થકાં કહે છેઃ—હે પુત્રો, જેમ પારધી પશુને મારે છે, તેમ તમારી સાંમે આ નિર્દય અમને બાંધીને મારે છે. માટે હે રાવણ હવે તુ જલદી ઉઠીને અમારૂ રક્ષણ કર. શા સારૂ અમારી સંભાળ લેતો નથી? આટલો બધો તારો અહંકાર ક્યાં ગયો? હે કુંભકર્ણ તું પણ સાંભળતો નથી કે? અમારી આવી અવસ્થા છતાં તમે નચીંત થઇ કેમ બેઠા છો? હે બિભીષણ તું તો કાંઇક દયા કર. અમારા વિશેની તારી આટલી બધી ભક્તિ ક્યાં ગઇ? પણ એ તમારો વાંક નથી; અમારા કર્મજ ફરયું જણાય છે. તે વિના પુત્ર તે શત્રુ કેમ થાય! ઇત્યાદિક ઘણા વિલાપો કરયા તોપણ તે સમાધિથી ખસ્યા નહીં. પછી તે ત્રણેનાં તેણે માથાં કાપી નાખ્યાં. એવાં દારૂણ કર્મથી પણ તે ચંચળ થયા નહીં, ત્યારે તે યક્ષે બીજા માયાવી કુંભકર્ણ તથા બિભીષણ કરીને રાવણની સાંમે તેમનાં માથાં કાપ્યાં. તેમજ તેઓની સાંમે રાવણનું માથું કાપતાંજ તે બેઉ કાંઇક ધ્યાનથી ખસી ગયા. ને પણ તે કાંઇ પણ બીના નહીં. તોપણ કેવળ ભક્તિના પ્રભાવથી સત્કિં-

ચિત ચંચળ થયા. પણ પરમાર્થ જાણવા વાળો રાવણ લગારે ધ્યાનથી ન ખસતાં પર્વતની પેઠે અચળ સ્થિત રહ્યો. તે વખતે આકાશમાં "સાધુ સાધુ" એવી વાણી થઇ. સર્વ વ્યંતર, તથા કિનર, વગેરે દેવતાઓ આકાશમાંથી ફુલોના વરસાત કરવા લાગ્યા. એવા પ્રસંગે એક હજાર વિદ્યા સર્વ એકઠી મળીને રાવણની સાંમે આવીને ઉભી રહી. તેઓમાંની કેટલીએક વિદ્યાનાં નામો આ પ્રમાણે છે:—પ્રજ્ઞપ્તિ, રોહિણી, ગૌરી, ગાંધારી, નભઃ સંચારિણી, કામગામિની, અણિમા, લઘિમા, અક્ષોભ્યા, મનસ્તભન કરિણી, સુવિધાના, તપોરૂપા, દહની, વિપુલોદરી, શુભપ્રદા, રજોરૂપા, દિરાનત્રિવિધાયિની, વજ્રદરી, સમાકૃષ્ટી, અદર્શની, અમરા, અનલ સ્તંભિની, તોયસ્તંભિની, ગિરિદારૂણી, અવલોકિની, વન્હી, ધારા, ધીરા, ભુજંગિની, તારિણી, ભુવના, અવધ્યા, દારૂણી, મદનાશિની, ભાસ્કરી, રૂપસંપત્તિ, રોશાની, વિજયા, જયા, વર્ધની, મોચની, વરાહી, કુથિલાકૃતી, ચિતોદભવકરી, શાંતિ, કૌબેરી, વસ્યકારિણી, યોગેશ્વરી, બલોત્સાહા, ચંડા, અભીતિ, પ્રધર્ષિણી, દુર્નીવાસ, જગત્કંપ કારિણી, તથા ભાનુ માલિની, ઇત્યાદિક મહા વિદ્યાઓ રાવણને પુર્વ જન્મનાં કર્મ વડે થોડાજ દહાડામાં સાજ્ય થઇ, કુંભકર્ણને પાંચ વિદ્યા મળી તેનાં નામઃ—સંવૃદ્ધિ, જંભિણી, સર્વાપહારિણી, વ્યોમ ગામિની, તથા ઈંદ્રાણી, એ પાંચ વિદ્યા. અને બિભીષણને આ ચાર વિદ્યા મળી:—સિદ્ધાર્થા, શતૃ દમની, નિવ્યાઘાતા, ખગામિની. એવી રીતે તે ત્રણે ભાઇઓને વિદ્યાઓ મળી તે જંબુદ્વીપના અધિપતિ યક્ષે જોઈ મનમાં ભય પામીને રાવણ પાસે પોતાના અપરાધની ક્ષમા માગી. ને કહેવા લાગ્યો કે મારો અપરાધ માફ કરો. કહ્યું છે કે, "મોટા પુરૂષનો અપરાધ કરયા છતાં તેની આગળ નમરતા કરવી એજ તેનો પ્રતિકાર છે." પછી તે યક્ષે તેજ વનમાં એક સ્વયંપ્રભ નામનું નગર વસાવી, તેમાં રાવણનું રાજ્ય સ્થાપીને તે પોતાના સ્થાનકે ગયો.

રાવણને વિદ્યા મળી તે રત્નશ્રવા તથા કૈકશીએ સાંભળીને પોતાના પરિવાર સહિત ત્યાં આવી મોટા આનંદ વડે રહેવા લાગ્યા. પછી રાવણે સોળ ઉપવાસ કરીને ચંદ્રહાસ્ય નામનો એક ખડગ ધારણ કરયો. વૈતાઢય પર્વત ઉપર સુરસંગીત નામના નગરમાં એક મય નામના વિદ્યાધરોના રાજાની સ્રી હેમવતીના ઉદરથી જન્મેલી મંદોદરી નામની કન્યા ઉપવર થઇ છતાં તેનો બાપ તેને યોગ્ય વર મેળવાનો વિચાર કરતાં કેટલાએક વિદ્યાધરોના પુત્રોના

ગુણો જોયાથી તેઓમાંનો કોઇ તેને યોગ્ય ન જણાયાથી મોટી ચિંતામાં બેઠો છતાં તે વાત તેણે પોતાના પ્રધાનને કહેવાથી તેણે કહ્યું કે, ચિંતા કરવાનું કાંઇ કામ નથી. સહસ્ર વિદ્યા સંપન તથા દેવતાઓને પણ ભય બતાવનાર, એવો એક દશાનન નામનો રત્નશ્રવાનો પુત્ર છે, તેની બરાબરી કરનાર એકે વિદ્યાધર મળનાર નથી. તેજ તમારી પુત્રીને યોગ્ય વર છે. માટે તેની સાથે એ મંદોદરીનું લગ્ન કરવુ જોઇએ. એવું તે પ્રધાનનુ બોલવું સાંભળીને અતિ આનંદવડે તે મય રાજા પોતાના પરિવાર તથા સૈન્ય સહિત પોતાની પુત્રી રાવણને દેવા સારૂ આગળ જાસુદ મોકલીને તે સ્વયંપ્રભ નગરીમાં આવ્યો. તે કબુલ કરીને સુમાલી પ્રમુખ રાવણના ગોત્રો મંદોદરીને ઘેર લાવવા વાસ્તે સાંમયો કહાડ્યો. પછી શુભ દિવસ, તથા લગ્ન વગેરે જોઇને બેઉનો વિવાહ કર્યો. સર્વ કાર્ય થઇ રહ્યા પછી મય રાજા પોતાના પરિવાર સહિત પોતાના નગરમાં આવ્યો. આંઇ રાવણ પણ મંદોદરી સમેત ઘણા દહાડા અતિ આનંદ વડે સુખ ભોગવવા લાગ્યો.

કોઇ એક દિવશે રાવણ ક્રીડા કરવા સારૂ મેઘરથ નામના પર્વત ઉપર ગયો. ત્યાં સરોવરમાં સ્નાન કરતી વિદ્યાધરોની એક હજાર કન્યાને તેણે દીઠી. તે કન્યાઓએ પણ રાવણને જોયો. તેવોની નજરા નજર થએથી તે હજારે કન્યાઓ કામે કરી પીડાતી થકી રાવણ પાસે આવીને કહેવા લાગી કે હે સ્વામિન તું અમારો પતિ થા. રાવણે તે માન્ય કર્યાથી તે સર્વ ગાંધર્વ વિવાહે પરણ્યા. એ સર્વ વૃતાંત તેઓની દાસીઓએ તેમના પિતા પાસે જઇ કહ્યો. રાવણ તે હજારે સ્રીઓને પોતાના રથમાં બેસાડીને ચાલતો થયો. પાછળથી મોટા ક્રોધમાં આવીને રાવણને મારવાના હેતુથી તે વિદ્યાધરો દોડ્યા. તેને જોઇને તે હજારે સ્રીઓ રાવણને કહેવા લાગી કે, હે સ્વામિન, આ વિમાન જલદી તું હાંકીજા. કદાચિતે અમરસુદર નામે એકજ વિદ્યાધર આવી પહોચશે તો તે બિલકુલ જીતાશે નહીં. તો ફરી કનકબુદ્ધાદિક સરવ પોતાના પરિવાર સહિત આવશે તો તે કેમ જીતાશે? રાવણ સાંભળીને તથા હશીને કહેવા લાગ્યો કે, હે સ્રીઓ તમે હજી મારૂ બાહુ બળ જોયુ નથી. તે આજ તમને બતાવીશ. એટલામાં તે સરવ વિદ્યાધરો આવીને જેમ પરવત ઉપર મેઘ વરસાત કરે તેમ પોતાનાં શસ્ર તથા અસ્ર વડે તેઓએ રાવણને ઢાંકી લીધો. રાવણે પોતાના પરાક્રમ વડે તેમનાં સરવ હથિયારોને પોતાના હથિયારો વડે તોડીને પ્રસ્વાપન નામના અસ્રથી તેઓને મોહ પમાડીને પશુની પેઠે નાગપાસ થકી બાંધી લીધા.

હે દશકંધ, કિસ્કિંધી રાજાના આદિત્યરજ, તથા રૂક્ષરજ નામના બે પુત્ર યમ રાજાની સાથે યુદ્ધમાં હારવાથી યમે તેમને બાંધીને પોતાના બંદીખાનામાં નાખ્યાં. તે પરંપરાના તારા શેવક છે. તેઓને નરક રૂપ બંદીખાનાથી છુટા કર. સેવકને વાંકુ થવાથી તેના ધણીને તેની ચિંતા કરવી યોગ્ય છે. એમ સાંભળીને રાવણ અતિ ક્રોધમાં આવ્યો થકો બોલવા લાગ્યો કે, હે પવનવેગ, મારા શેવકોને દુઃખ દેવાનું ફળ તે યમ હમણાંજ પામશે. એમ કહી પુષ્પક વિમાનમાં બેશીને પોતાના સૈન્ય સહિત રાવણ કિસ્કિંધા નગરીમાં આવ્યો. ત્યાં જીવને પીડા દેવાવાળા તથા મહા ભયંકર એવા સાત નરક ને જોઇને મહા ક્રોધાયમાન થયો થકો, પરમ ધારમિક જે રાવણ, તેણે ત્યાંના કેટલાએક નરકોની રક્ષા કરવાવાળા યમના કિંકરોને મારીને પોતાના જન તથા બીજા સરવેને છોડી મુક્યા. એ વાતની યમને ખબર પડતાંજ ક્રોધ વડે નેત્ર રાતા કરતો થકો રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ પોતાનું સૈન્ય લઇને નગરીથી બાહેર નીકળ્યો. પછી બેઉની પરસ્પર લડાઇ થવા લાગી. તે આવી રીતેઃ—હાથી હાથીની સાંભે, ઘોડો ઘોડાની સાંભે, રથ રથની સાંભે, તથા પ્યાદા પ્યાદાની સાંભે, એમ પોતપોતાના યોગ્યની સાંમે યુદ્ધ થતાં યમ રાજા ક્રોધમાં આવીને તથા મોટી ઝડપથી મુડાદંડ જેવો એક મોટો દંડ હાથમાં લઇને રાવણ ઉપર નાખ્યો. દશકંઠે પોતાના બાણ વડે તેના કટકે કટકા કરચા. ત્યારે યમે બાણનો વરસાદ કરીને રાવણને ઢાંકી દીધો. તેની સાંમે તેણે પણ તેમજ કરચું. પછી યમે બીજા ઘણા ઉપાયો કરચા. તોપણ તે ફાવ્યો નહીં. અને રાવણના બાણે કરી પીડાણો થકો ત્યાંથી નાશીને રથનુપુર નગરમાં ઇંદ્ર રાજા પાસે આવ્યો. તેને યથાયોગ્ય નમશ્કાર કરીને હાથ જોડી કહેવા લાગ્યો, હે સ્વામી, તમારો દીધેલો યમપણાનો અધિકાર મને નથી જોઇતો, હમણા એક રાવણ નામનો રાજા યમનો પણ યમ પેદા થયો છે, તેની સાંભે કોઇનું ચાલતું નથી. મારી નગરીમાં આવી, નરકના રક્ષણ કરનારા લોકોને મારીને, તેમાંના સર્વ પ્રાણીઓને કહાડી મુક્યા. તેની સાથે યુદ્ધ કરતાં જેમ તેમ જીવ લઇને હું નાઠો છું. તેણે વૈશ્રવનથ છીનને તેની લંકા નગરી તથા પુષ્પક વિમાન લઇને ત્યાંનું રાજ્ય સ્વાધીન કરચું છે. તે સાંભળીને મોટા ક્રોધમાં આવ્યો થકો રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ પોતાનું સૈન્ય સજીને ઇંદ્ર રાજા નગરીથી બાહેર નીકળ્યો. ત્યારે તેના શ્યાણા પ્રધાનો તેને કહેવા લાગ્યા કે, રાવણ મહા બળવાન છે, તેની સાથે યુદ્ધ કરવાથી આપણે

બિલકુલ ફાવી શકવાના નથી, એવુ તેમનું બોલવું સાંભળીને ઇંદ્ર રાજાએ જવાનુ આળસ કરયું. પછી યમ રાજાને સુરસંગીતક નામનુ નગર આપ્યું. પોતે પાછો નગરમાં આવીને રાજ્ય કરવા લાગ્યો. આંઇ રાવણે કિસ્કિધાનું રાજ્ય આદિત્યરજને આપ્યું. તણા ક્ક્ષરજને ક્ક્ષપુર નામના નગરનું રાજ્ય ગાદીએ બેસાડયો. ત્યાર પછી પોતાના ભાઇઓ સહિત રાવણ લંકામાં જઇને પોતાના વડીલોનું સંપાદેલું રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

આદિત્યરજની સ્રી ઇંદુમાલિનીના ઉદરથી એક વાલી નામનો મહા બળવાન પુત્ર પેદા થયો. તે દરરોજ ચારે સમુદ્રની પ્રદક્ષિણા કરીને ચૈત્યોની વંદના કરવા લાગ્યો. કેટલાએક કાળ વીત્યા પછી તેને બીજો સુગ્રીવ નામનો પુત્ર થયો. તથા શ્રીપ્રભા નામની એક કન્યા થઇ. ક્ક્ષરજની સ્રી હરિકાંતાના પેટે નલ તથા નીલ એ બે પુત્ર થયા. કેટલાએક કાળ પછી આદિત્યરજ રાજાએ પોતાના વાલી નામના પુત્રને મહા પરાક્રમી તથા બળશાલી જાઇને તેને રાજ્ય સોંપી પોતે દીક્ષા લઇ તપ કરીને મોક્ષે ગયો. પછી વાલીએ પોતાના સુગ્રીવ નામના નાના ભાઇને ન્યાયવંત, તથા મહા પરાક્રણી જાણીને તેને યૌવરાજ્ય ઉપર રાખ્યો. ને પોતે સુખવડે રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

લકાનો રાજા રાવણ ચૈત્યવદન કરવા સારૂ મદોદરી સહિત હાથી ઉપર બેશીને મેરૂપર્વત ઉપર ગયો. પછવાડે દુષણ નામના વિદ્યાધરની સ્રી મેઘપ્રભાનો પુત્ર ખર નામે વિદ્યાધર રાવણની બેન ચુંદ્રનખા (સુર્પનખા)ને હરણ કરીને પાતાલ લકામાં ગયો. ત્યાં આદિત્યરજનો પુત્ર ચદ્રોદર નામનો રાજા રાજ્ય કરતો હતો તેને કહાડીને ત્યાનું રાજ્ય પોતે કરવા લાગ્યો. તે વૃત્તાંત રાવણ સાંભળીને મહા કોપાયમાન થયો થકો તે ખરવિદ્યાધરને મારવા સારૂ જવાની તૈયારી કરતી વેળાએ તેને મંદોદરી કહેવા લાગી કે, હે પતિ, આ ભલતા વખતે ક્રોધ કેવો? એ કન્યા કોઇને આપવાની તો હતી. ત્યારે તે પોતે રાજી ખુશીથી પરણી તે શુ અયોગ્ય છે? દુષણનો પુત્ર ખરવિદ્યાધર મહા પરાક્રમી છે, માટે તે ચદ્રનખાને યોગ્ય છે. તેથી હવે પ્રધાનોને મોકલીને તેને રાજી ખુશીથી પરણાવી દેવાથી કીરત્તિ થશે. અને તેને તે પાતાલ લકાનું રાજ્ય કરવા દે. એવાં મંદોદરીનાં નીતિનાં વાક્યો સાંભળીને રાવણ વિચાર કરે છે, એટલામાં કુભકર્ણ તથા બિભીષણે પણ કહ્યું કે, એ કામને વાસ્તે દ્વેષ ન કરવો તે ભલુ છે. પછી રાવણે મય તથા મારીચ એ બે વિદ્યાધરોને ખરવિદ્યાધરપાસે મોકલીને તેની સાથે ચદ્રનખાનુ લગ્ન કરાવ્યું.

ને તેને પાતાલ લંકાનું રાજ્ય કપડામાં આપ્યુ. તે સર્વ ખરવિદ્યાધરે માન્ય કરીને પોતાની સ્ત્રી સહિત નિર્વિઘ્નપણે સુખ ભોગવવા લાગ્યો.

પાતાલ લંકામાંથી આદિત્યરજના પુત્ર ચંદ્રોદરને ખર રાજાએ કહાડી મુક્યા પછી તે ચંદ્રોદર વનમાં જઈ તપ કરીને કાળાંતરે મરણને પામ્યો. તેની અનુરાધા નામની સ્ત્રી ગર્ભિણી છતાં તેની સાથે વનમાં ગઈ હતી. તે કેટલાએક દિવસ પછી જેમ સિંહણી સિંહને જન્મે તેમ નયાદિ ગુણ સહિત વિરાધ નામના પુત્રને જન્મી. તે યૌવન અવસ્થામાં આવ્યો છતાં કળાકૌશલ્ય શીખીને પૃથિવી ઉપર નિર્ભયપણે ફરવા લાગ્યો.

લંકા નગરીને વિશે રાવણ સુખે રાજ્ય કરે છે એવામાં કોઇએક દીવશે રાવણની સભામાં વાલીરાજાના પ્રાક્રમની વાત નીકળી તે સાંભળીને અતી અભીમાની જે રાવણ તેનાથી સહન ન થઇ તેથી કરી તેણે એક દુત વાલી રાજા પાસે મોકલીને કહેવરાવ્યું તે વારે તે દુત વાલી રાજા પાસે જઈને નમશ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો, હું રાવણનો દુત છુ અને તેમને મોકલ્યો છે માટે ઇહાં આવ્યો છું તેને જે માહારી પાસે તમને કહેવરાવ્યું છે તે સાંભળો.

અમારા વડીલો કીરતીધવલ રાજાએ શતૃના ભયથી રક્ષણ કરીને તમારા વડીલ શ્રીકાંતને અતી પ્રીતી વડે વાનરદ્વીપના રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો તે દીવશથી બંને પક્ષ વિશે પરમ સ્નેહ થયો છે અને તેજ દીવશથી તમારો તથા અમારો શેવ્ય શેવક ભાવ છે, માટે તુ અમારી જેમ બને તેમ શેવા કર, અરથાંત આજ્ઞા માન્ય, એમ કરવું આપણ બંનેને યોગ્ય છે. એવુ તે દુતનુ બોલવુ સાંભળીને વાલી રાજાને ઘણોજ ક્રોધ વાપ્યો તથાપી તે મન માંહીજ રાખીને દુત પ્રતે કહેવા લાગ્યો. હે દુત રાક્ષસ કુળ તથા વાનર કુળનો પરંપરાનો સબંધ છે તે વાત ખરી છે ને તે સબંધ હજી ચાલતો છે, દુખ તથા સુખની વખતે એક બાજાને સાજ્ય કરવી તે સ્નેહનુ કારણ છે, પણ તેથી સેવ્ય સેવક ભાવ નથી. સેવ્ય સેવક ભાવ રૂપ સબધ તો, સુધ દેવ ગુરૂ તથા અરિહંત ભગવંત માંહે હોય છે, અને બીજા ઠેકાણે કહેવું તે ફોગટનુ છે, તથાપી તાહારો સ્વામી રાવણ કોણ જાણે કેવાએ ભરમથી બકયા કરે છે, માટે હે દુત તું જા અને રાવણને કહેજે કે, વાનર કુળ શેવક અને રાક્ષસ કુળ સેવ્ય એવુ સ્વપ્પમાં પણ ન જાણીશ, અને એમ ખોટો વિચાર કરીને આપણો પરંપરાનો સ્નેહ તોડવાને તૈયાર ન થા, છેવટ એમાં તું ફાયદો પામનાર નથી એ રીતે કહેજે. અને તે માને તો ઠીક છે નહીતર તેનુ કૃત

ભોગવશે. પણ પોતાની શકતી વિચારયા વિના બધાને બળ હીણુ જાણીને સહસ કામ કરવું નહી તે વિશે પાકો વિચાર કરીને કોઇના ઉપર ઇરિષા કરીએ. હે દુત માહારા ઉપર અપવાદ આવે તેથી હું તેના ઉપર કાંઇ કરવાનો નથી તથાપી એ જો તે માહારૂ કાંઇ ખોટું કરશે તો હું પછી તેનો બદલો આપીશ, પણ ઘણા કાળનો સ્નેહછે તે તોડવા માટે હુ પેહેલ કાહાડવાનો નથી, અને તાહારા સ્વામીને પોતાની શકતી વીચારીને જે કરવું હોય તે સુખેથી કર હવે તુ પાછો જા, એવાં વાલીરાજાનાં વચનો સાંભળીને તે દુત લકા નગરીમાં ગયો ત્યાંહાં જઇને વાલીની કહેલી સઘળી વાત રાવણને કહી સંભળાવી, તે સાંભળતાં તુરતજ રાવણ ક્રોધાતુર થઇને સર્વ સૈન્ય તૈયાર કરીને પુષ્પક વિમાનમાં બેશીને યુદ્ધ કરવા માટે કીસ્કીંધા નગરીએ આવ્યો, તેને જોઇને વાલીરાજા પણ મહા બળવાન પોતાના સૈન્ય સહિત પોતાની નગરીની બાહેર નીકળી રાવણના સામો યુદ્ધ કરવાને આવ્યો, તેવારે બને સૈન્ય વચ્ચે તુમુલ્ય યુદ્ધ થવા લાગ્યું. એવુ મહા ભયંકર યુદ્ધ થવાથી તેમાં ઘણાજ પ્રાણીઓનો ઘાત થયો તે જોઇને મહા દયાનો સાગર વાલીરાજા રાવણ પ્રતે કહેવા લાગ્યો, હે રાવણ તું મોહોટો બહુ પરાક્રમી છે તે હું જાણુ છુ પણ જૈની છતાં દયા રહીત થવું તે યોગ્ય નથી કારણ કે યુદ્ધમાં ઘણા જીવોનો ઘાણ નીકળી જાય છે તેથી નરકની પ્રાપ્તી થશે, માટે સૈન્યની લડાઇ બધ કરીને આપણ બનેજણ સામસામી લડીએ તે યોગ્ય છે, એવુ વાલીરાજાનુ કહેવુ સાંભળીને દયા ધર્મને જાણનાર તથા સર્વ યુદ્ધ કરવાને સામર્થ એવો જે રાવણ તેણે વાલીનું કહેવું માન્ય કરીને વાલીનીજ સામે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, તેવારે અસ્ત્ર તથા શસ્ત્ર વાલી ઉપર જે રાવણ નાખે તે વાળી રમત માત્રમાં તોડી નાખે તેમજ વાલી નાખે તે રાવણ તોડી પાડે, એવી રીતે ઘણીવાર યુદ્ધ ચાલ્યું તેમાં રાવણનાં સર્વ હથીયારો નીષ્ફળ ગયાં તેથી કરી રાવણ અતી ક્રોધાતુર થઇને પોતાનો ચંદ્રહાસ્ય નામનો ખડગ મહા ભયંકર હાથમાં લઇને વાલી ઉપર દોડ્યો, તેને આવતો જોઇને મુળ સહીત ઝાડની પેઠે રમત માત્ર વડે ઉપાડીને રાવણને પોતાની બગલમાં ભીડાવીને એક ક્ષણમાં ચાર સમુદ્ર ફેરી આવી રાવણને જમીન ઉપર નાખ્યો તેથી રાવણ ઘણી લજ્યા પામ્યો એવું દખીને વાલીરાજા તેને કહેવા લાગ્યો.

હે રાવણ ચૌદ રાજ્ય લોકના ભાવને જાણનાર તથા ત્રીલોકને પુજ્ય

એવા શ્રી વીતરાગ દેવ છે તે શીવાય આ જગતમાં મને કોઇ પણ નમસ્કાર કરવા યોગ્ય નથી તેમજ વળી મને કોઇ કરાવનાર પણ નથી તુજને અતી અભીમાન થયો અને માહારી ઉપર ઇરષા થઇ તો તાહારી આવી દશા થઇ, હે રાવણ મે તારા પુરવના ઉપકારો યાદ કરીને તને મુકી દીધો હતો, નહીં તો પૃથ્વી ઉપરના સર્વ રાજાઓને હું જીતનારો અને સર્વને આણ મનાવવાને સામર્થ એવો છતાં પણ એકજ તરફ રાખીને બધુ તને સોંપી દીધુ છે, નહી તો તને આટલી રાજ્ય લક્ષમી ક્યાંથી મળત. જે વન માંહે સિંહ રહે છે તે વનમાં હાથી રહી શકતા નથી તેમ તું પણ આટલો બળવાન માહારા છતાં ન થાત પરતુ હું ઘણા રાજ્યની ઇચ્છા રાખતો નથી અતી વૈભવથી અતી પાપ છે અને અતી રાજ્ય લક્ષમી અતે નરકની દાતાર છે માટે હું તેની ઇચ્છા રાખતો નથી માટે તુ તાહારૂ રાજ્ય સુખેથી ભોગવ્ય અને માહારે તો રાજ્ય કરવું નથી હવે હુ મોક્ષ મારગ સાધવાને માટે પ્રવ્રજ્યા (દીક્ષા) અ-ગીકાર કરૂ છુ અને આ કીસ્કીંધા નગરીમાં મારો નાનો ભાઇ સુગ્રીવ રાજ્ય કરશે તે તાહારી આજ્ઞા માનશે અને તેની સાથે તુ પ્રીતી રાખીને તેની સાજ્ય કરજે. એવી રીતે રાવણની સાથે ભાષણ કરીને પોતાના નાના ભાઇ સુગ્રીવને રાજ્યગાદી ઉપર બેસાડીને પોતે શ્રી ગગનચદ્ર નામના મુનીરાજ્ય પાસે દીક્ષા લીધી, તે વાર પછી વાલી મુની ઘણી આકરી તપશ્યાઓ કરવા લાગ્યા પોતાનુ સ્વરૂપ યથાર્થ જાણીને પર્મ બ્રહ્મ જ્ઞાનવંત થકા વાલી મુની પૃથ્વી ઉપર એકલા વિચરવા લાગ્યા. અનુક્રમે સજમ યોગને સાધતા થકા અણુમા નામની વીગેરે લબ્ધીયો પામ્યા. એકદા શ્રી અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર જઇને કાૈસગ ધ્યાન કરવા લાગ્યા વળી એક એક માસના ઉપવાસ કરીને પારણુ કરવુ. એવી રીતે મહા આકરી તપશ્યાઓ કરી પોતાની દેહને ગાળવા લાગ્યા.

આંઇ કિસ્કિધા નગરીમાં સુગ્રીવે પોતાની શ્રીપ્રભા નામની બેનને રા-વણ સાથે પરણાવી દીધી. અને વાલીનો પુત્ર ચંદ્રહાસ્ય નામનો મહા પરા-ક્રમી યોધો તેને યૌવરાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. રાવણ શ્રીપ્રભાને લઇને લકામાં ગયો. ત્યાર પછી રાવણે બીજા કેટલાએક વિદ્યાધરોની કન્યાઓ સાથે લગ્ન કરયાં. કોઇએક સમયે રાવણ નિત્યાલોક નામના નગરમાં રાજા નિત્યાલોક ની કન્યા રત્નાવળી સાથે પોતાનો વિવાહ કરવા સારૂ ગયો. ત્યા જતાં ર-સ્તામાં અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર તેનો વિમાન અટક્યો. તેથી ક્રોધમાં આવ્યો થકો રાવણ નીચે ઉતરયો, ત્યાં વાલી મુનીને કાઉસગ્ગ ધ્યાન વડે ઉભેલો

તેણે દીઠો ને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે મુની હજી સુધી તેં કપટ મુક્યો નથી કે? આ તપ કરતાં કપટ તે કેવો? પણ કાંઈ ચિંતા નહીં. હવે તું મારી ભુજાનું બળ જોજે તેં જે કરયું તેનો આજે બદલો લે. પુર્વે મને તેં આરા ખડગ સહિત કાખમાં ઘાલી, એક ક્ષણમાં આખો સમુદ્ર ફરી પાછો આવી નાખી દીધો હતો, તેમજ તને આ પર્વત સહિત ઉપાડીને ક્ષીર સમુદ્રમાં નાખી દઉં તોજ હુ રાવણ! એમ કહી તે પર્વતના તળે જમીન ખોદીને તેમાં પેઠો. ત્યાં હજાર વિદ્યાનું સ્મરણ કરીને પોતાના બાહુ બળ વડે તે પર્વતને ઉપાડવા લાગ્યો. તે વખતે મોટા દારૂણ શબ્દ થવા લાગ્યા. તે સાંભળીને તથા રાવણે આ પર્વત ઉપાડ્યો, એમ જાણીને વાલી મુની કહેવા લાગ્યો. હે દુર્મતિ રાવણ, હજી સુધી અકલ નથી આવી કે? આ દુષ્ટ કરમ કરીને શું ફાયદો થવાનો હતો? નાહક અનેક પ્રાણિઓનો નાશ શા સારૂ કરવો?

વળી આ પર્વત ઉપડવાથી ભરતેશ્વરના ચૈત્યનો વિધ્વંસ થશે, એ મહા ઉત્કૃષ્ટ તીર્થનો નાશ થવા વિશે કાંઇ પણ એ વિચાર કરતો નથી? મેં તો સર્વ સગ મુકી દીધોછે. આ શરીરમાં મારી નિસ્પૃહતા છે, રાગ દ્વેષનો ત્યાગ કરયો છે, તોપણ ચૈત્યની તથા બીજા પ્રાણિઓની રક્ષા કરવા સારૂ, રાગ દ્વેષાદિક ધારણ કરયા વના એને થોડીક શિક્ષા કરવી જોઇએ. એમ વિચાર કરી, પોતાના પગના અંગુઠા વડે તે પર્વતને કિંચિત દાબ્યો. તેના પ્રભાવથી, જેમ કોઇ કાચબો પોતાનાં આંગને સંકોચે, તેમ રાવણ પોતાનું આંગ બચાવવા લાગ્યો. તે ભારના યોગે તેના મુખમાંથી લોહી નીકળવા લાગ્યુ. તથા મોટેથી બુબ મારવા લાગ્યો. તે દિવસથી તે રાવણ કહેવાયો. પછી વાલીએ તેની દીનતાનાં વચનો સાંભળીને તથા તેની ઉપર દયા કરીને થોડીક શિક્ષા કરીને છુટો કરયો. રાવણ નિસ્તેજ થઇને પોતાના મનમાં પશ્ચાતાપ કરતો થકો ત્યાંથી નીકળી, મુની પાસે આવી; તેને નમસ્કાર કરી હાથજોડીને કહેવા લાગ્યો. હે સાધો, મેં જે વારવાર અપરાધો કરયા, તેની તમે મને ક્ષમા કરી. તેથી તમારો મોટો ઉપકારી થયો છું. હવે ક્યારે પણ તમારો અપરાધ કરનાર નથી. આજ મારા પ્રાણની રક્ષા કરી. તેથી તમે મારા પિતા રૂપ છો, હવે હુ કોઇ સમયે પણ આવું નિષ્ઠુર કર્મ કરનાર નથી. એમ કહી, ત્રણ પ્રદક્ષિણા કરીને વાલી મુનીને રાવણે નમસ્કાર કરયુ. એવુ વાલી મુનિનુ મહાત્મ્ય જોઇને દેવતાઓ સાધુ સાધુ શબ્દો કહેતા થકા તેની ઉપર

ફુલોનો વરસાત કરવા લાગ્યા.

ત્યાર પછી રાવણ વાલી મુનિને વંદના તથા નમસ્કાર કરીને ત્યાંથી ચાલ્યો અષ્ટાપદ પર્વત ઉપર ભરતે સ્થાપેલા ચૈત્યની વંદના કરવા સારૂ આવ્યો. ત્યા પોતાના ખડગાદિક સર્વ હથિયારો મુકીને, પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત, રૂષભાદિક ચૈત્યોની આઠ પ્રકારે પુજા કરીને તેમની સામે અતિ આનંદ વડે વીણા વગાડવા લાગ્યો, ખુબ રંગમાં આવતી વખત તેની તાર તુટી પડી, તે જોઇને રાવણે પોતાની ભુજામાંથી એક જાડી નાડી, કહાડી, તેમાં જોડીને પ્રથમની પેઠે વગાડવા લાગ્યો. મુર્છના સહિત, શુદ્ધ ગ્રામમાં આણીને એવી મધુરતાથી રાગ ગાવા લાગ્યો કે, સહજ ત્યાંના સર્વ લોકોને આનંદ થયો, તેમજ તેની સ્ત્રીઓ પણ નૃત્ય કરતી થકી અતિ મનોહર સ્વર સહિત ગાયન કરવા લાગી.

તે વખતે એક ધરણેંદ્ર નામનો નાગોનો રાજા ચૈત્યવંદન કરવા સારૂ ત્યાં આવ્યો હતો તે રાવણની ભક્તિ જોઇને તેને કહેવા લાગ્યો; હે દશકંધર, તેં એવું મધુર ગાયન કરયુ! કે તેને ઉપમાજ ન દેવાય. વળી તેમાં શ્રી ભગવાનના ગુણોનુ વર્ણન છે, તેથી વિશેશ શોભા થઇ. એથી જણાય છે કે તારી શ્રીઅર્હત્ વિશે ઘણી ભક્તિ છે તેથી હું તને પ્રસન્ન થયો છું. અદ્યપી આ જે તેં ભગવંતના ગુણનું સ્તવન કરયુ, તેનુ મુખ્ય ફળ તો મોક્ષજ છે, તથાપી હજી તારી વાસના ગઇ નથી, માટે તું કાંઇ પણ મારી પાસે માંગ, હું તારા ઉપર અતિ પ્રસન્ન થયોછુ. એમ સાંભળીને તેને રાવણ કહે છે:— હે નાગેંદ્ર, આ દેવાધિ દેવના ગુણોનું વર્ણન કરયાથી તુ રાજી થયો માટે તું ધન્ય છે ને શ્રી અરિહંત વિશે એવો ભાવ રાખવો તે યોગ્યજ છે. હે નાગેંદ્ર, મને દેનારો જે તુ, તેની સ્વામીને વિશે પુર્ણ ભક્તિ છે, તેમજ લેનારાની પણ તેવીજ ભક્તિ હોવાથી વિશેષ આનંદ થયો છે તેજ બસ છે. એવાં રાવણનાં યુક્તિનાં વાક્યો સાંભળીને તેને નાગેંદ્ર કહે છે, હે રાવણ ઘણુ સારૂ કહ્યું. તું ઇચ્છા રહિત હોવાથી હું રાજી થયો છું. તોપણ મારૂ વચન વ્યર્થ ન થાય, એમ કહીને અમોઘવિજયા નામની વિદ્યા શક્તિ તેણે રાવણને દીધી, પછી ધરણેંદ્ર પોતાના સ્થાનકે ગયો. રાવણ પણ ચૈત્યવંદન કરીને ત્યાથી જતા નિત્યાલોક નામના નગરમાં જઇને ત્યાં રત્નાવળી નામની કન્યાની સાથે લગ્ન કરીને લંકામાં ગયો. વાલી મુનિ પણ કાળે કરી

સુરાસુરને અમાપ્ય એવા કેવળજ્ઞાનને પામ્યો થકો જન્મ મરણને દેવાવાળા કર્મોનો નાશ કરીને સિદ્ધાનત ચતુષ્પદ રૂપ મોક્ષે ગયો.

વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર જ્યોતિષ્પુર નામના નગરમાં જ્વલનસિંહ નામના વિદ્યાધર રાજાની સ્ત્રી શ્રીમતિના ઉદરથી એક તારા નામની કન્યા થઇ. કોઇ એક સમયે ચક્રાંક વિદ્યાધરનો પુત્ર સાહસગતિ નામનો વિદ્યાધર, તેણે તારાને જોઇને કામે કરી પીડાયમાન થયો થકો પોતાના દુતદ્વારા તેને તેના પિતા પાસે માગી. તેમજ વાલી રાજાના ભાઇ સુગ્રીવે પણ તારા બાબત તેના બાપને કેહેવરાવ્યુ. તારાના બાપે જ્યોતિષીને પુછ્યુ કે, સાહસગતિ, વિદ્યાધર તથા સુગ્રીવ એ બેઉ મહા પરાક્રમી છે તેમજ રૂપવાન પણ બેઉ જણાછે, તેમાંના કયાને મારી કન્યા આપુ ? જ્યોતિષીએ કહ્યુ કે, સાહસગતિની આવરદા થોડી છે, ને સુગ્રીવ ઘણી આયુષ્યવાળો છે. હવે ગમે તેને આપો. તે સાંભળીને તેણે પોતાની કન્યા સુગ્રીવને આપી. એ વાત સાહસગતિને સમજાતાં, દહાડે દહાડે શુકાતો ચાલ્યો, અને જેમ કોઇ પુરૂષ ભુતના આવેશથી ગમે તેમ બકે તેમ તે બકવા લાગ્યો. "હે તારા હુ તારૂ મુખ કયારે ચુબન કરીશ ? તારા કુંભ જેવા સ્તનોને હું મારા આ હાથ વડે કયારે ગ્રહણ કરીશ ? આ મારી ભુજા વડે તને હુ કયારે આલિગન કરીશ ? અને તારા અરૂણ વર્ણના હોઠની સાથે મારા હોઠ કયારે મગાવીશ ?" અરે એ તરૂણ નવયૌવન સ્ત્રીને હરેક પ્રકારના છળે કરી હુ હરણ કરીશ એમ કહીને રૂપ ફેરવનારી વિદ્યા મેળવવાનુ ચિતન કરી, હિમવાન પર્વત ઉપર એક ગુફામાં જઇ બેઠો. પછે તે સાહસગતિ ત્યાં સેમુખી નામની વિદ્યાની સાધના કરવા લાગ્યો.

આ લકા નગરીમાંથી રાવણ પૃથ્વી દિગ્વિજય કરવા સારૂ નીકળ્યો. તે જેમ પુર્વ દિશાથી નીકળતો સુર્ય શોભે તેમ શોભવા લાગ્યો. પછી ફરતાં ફરતાં દ્વીપાંતરોમાં રહેવાવાળા સર્વ વિદ્યાધર રાજાઓ, તેઓના દેશો, તથા બીજી કેટલીએક જમીન પોતાના સ્વાધીન કરીને પાતાલ લકા નામની નગરીમાં આવ્યો. ત્યાંથી ખરદુષણ, તથા સુગ્રીવાદિક સૈન્ય સહિત ઇંદ્ર રાજાને જીતવા સારૂ ચાલવા લાગો. જતાં રસ્તામાં એક રેવા નામની નદી આવી. તેના કિનારા ઉપર પોતાનુ સર્વ સૈન્ય રાખીને તથા તેમાં સ્નાન કરીને ત્યાંજ જીનની પુષ્પો વડે પુજા કરવા લાગો. તે વખતે રેવા નદીમાં મોટો પાણીનો પુર આવ્યો. તેને લીધે પુજાની સર્વ સામગ્રી તણાઇ ગઇ, તેથી જાણે કોઇએ પોતાનું માથું કાપી લીધુ હોયની! તેવું રાવણને લાગ્યું. પછી મોટા ક્રોધે

માં આવીને દ્વેષ સહિત બોલવા લાગ્યો. રે આ નદીનાં પાણી, આજે આવા સમયે આટલુ બધું તને કોણે વધારયું છે? હું જિનનાથની પુજા કરતાં તેનો કયા દુષ્ટે નાશ કરયો! કોઇ દેવતા છે? કે માણસ છે? રાક્ષસ છે! કે કોઈ વાનર છે? (પોતાના યોદ્ધાઓ સામે જોઇને) જે હોય તેને આંઇ બાંધીને લઇ આવો. તે વખતે કોઇ વિદ્યાધર ત્યાં આવીને કહે છે. હે સ્વામી, માહિષ્મતિ નામની નગરીના સ્વામી, મહા પરાક્રમી, ને જેને હજારો રાજા શેવેછે, એવો સહસ્ત્રાંશુ નામનો રાજા છે. તેણે આ રેવા નદીને સેતુ બાંધીને તેમાં પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત જલક્રીડા કરે છે. તેણે પોતાનું રક્ષણ કરવા સારૂ નદીના બેઉ તટો ઉપર મોટા મોટા હથિયારો સહિત કેટલાએક યોદ્ધાઓને ઉભા રાખ્યા છે. તે સેતુબંધના યોગે નદીનુ પાણી વધ્યુ છે. અને આ પુજામાં વિઘ્ન થવાનું કારણ પણ તેજ છે. તેની સ્ત્રીઓનાં વાપરેલાં ફુલો આ પાણીમાં તરતાં દેખાય છે. તથા તે રાજપત્નિઓએ પોતાના અગ ઉપર લગાડેલા કસ્તુરિઆદિકના વિલેપનો ધોવાઇ ગયાથી નદીનું પાણી ડોળાઈ ગયુ છે, એવું સાંભળીને રાવણને ક્રોધ ચડયો તેને આવેશે પોતાના શુરવીરોને બોલાવીને કહ્યુ કે, હે સુભટો, જેમ કાજળના યોગે સફેદ કપડાને દુષણ લાગે છે, તેમ આ મરણની સરણ જનારા રાજાના આંગ વડે દુષિત થએલાં પાણીથી આ મારી દેવપુજા રદ થઇ. માટે તમે ત્યાં જઇને, પોતાને શુરવીર જાણનારા જે ત્યો સુભટ, તેઓને ટાટ બાંધીને મારી પાસે લઇ આવો. એવી રીતે રાવણે પોતાના યોદ્ધાઓને આજ્ઞા કરતાં વેંતજ કેટલાએક રાક્ષસ યોદ્ધાઓ ઘણી ઝડપથી જઇને રેવા નદીના કાંઠા ઉપર રહેલાં સહસ્ત્રાંશુના સૈન્યની સાથે યુદ્ધ કરવા મડી ગયા. તે જાણે એક વનના હાથીઓ બીજા વનના હાથીઓ ઉપર પડ્યા હોયની! રાવણના યોદ્ધાઓ આકાશમાં રહ્યા થકા પૃથિવી ઉપર ઉભેલા સહસ્ત્રાંશુ રાજાના યોદ્ધાઓને મહા દુઃખ દેવા લાગ્યા. પોતાના જનો પીડાએ છે એમ જાણીને, ક્રોધે કરીને જેના હાથ ધ્રુજી રહ્યાં છે, તેમાં ધ્વજા ઝાલીને સહસ્ત્રાંશુ રાજા પોતાના સૈન્યને ધૈર્ય દેવા લાગ્યો. પછી જેમ સુર નદીમાંથી ઇદ્રનો ઐરાવત નામનો હાથી નિકળે, તેમ રેવા નદીમાંથી સહસ્ત્રાંશુ રાજા બાહાર નિકળ્યો. કિનારે આવીને પોતાનું ધનુષ્ય તૈયાર કરી, જેમ વાયુ રૂઉને ઉડાવે તેમ તે બાણે કરીને આકાશમાંના રાક્ષસોને ઉડાવવા લાગ્યો તેથી ત્રાસ પામીને રાક્ષસો સર્વ નાશી ગયા. એ વાતની રાવણને ખબર થતાં-

જ મહા કોપ કરતો થકો ત્યાં જઈ સહસ્રાંશુ ઉપર બાણોના વરસાદ કરવા લાગ્યો. એક બીજાના સહન ન કરવાવાળા રાવણ તથા સહસ્રાંશુ મહા બળવાન તથા અતિ ગંભીર તે બેઉ જણા પરસ્પર કેટલીએક વેળા યુદ્ધ કરવા લાગીયા. પછી રાવણે જાણ્યું કે આ સહસ્રાંશુ રાજા કેવળ બાહુબળે કરી જીતાવાનો નથી, ત્યારે તેણે વિદ્યા ફેરવીને સહસ્રાંશુને મોહિત કરયો, ને જેમ કોઈ હાથીને બાંધે તેમ તેને બાંધી લીધો. તો પણ તેનું શુરવીરપણું જોઇને રાવણ પોતાના મનને કેહેવા લાગો કે, જો પણ મેં એને બાંધ્યો તો ખરો તો પણ એ અજય છે એમાં સંસય નથી. પછી તેને પોતાના સૈન્યમાં લઈ ગયો. ને મનમાં રાજી થયો થકો સભામાં સિંહાસન ઉપર બેસે છે, એટલામાં ત્યાં એક સતબાહુ નામનો ચારણ મુની આવ્યો. તેને જોતાંજ સિંહાસન ઉપરથી ઉઠીને રાવણે તેના ચરણોને માથુ નમાવ્યુ. આ અર્હતગણોમાં ઉત્તમ પુરૂષ છે; એમ જાણીને તેને યોગીય આસન ઉપર બેસાડયો. ફરી તેને નમસ્કાર કરીને પોતે જમીન ઉપર બેઠો. ત્યારે સાક્ષાત મુર્તિમાન વિશ્વાસરૂપ તથા જગતને આશ્વાસન દેવાવાળા તે મુનિએ રાવણને ધર્મલાભ કહ્યું, ત્યારે રાવણ પોતાના બે હાથ જોડીને તેને પુછવા લાગો કે મહારાજ આપનું અહીં આવવાનું કારણ શું? ત્યારે મુનિ કહેછે:—હે રાવણ માહિષ્મતિ નગરીમાં સતબાહુ નામે હું રાજા થયો. કેટલાએક કાળ પર્યંત રાજ્ય કર્યા પછી આ ભવભાવનાને મુકીને, તથા મારા સહસ્રાંશુ નામના પુત્રને રાજ્ય સોંપીને મોક્ષના માર્ગે જનારાને ભાતાની પેઠે આ મુનિવ્રત મેં ધારણ કરયુ. એટલામાં રાવણ પોતાનુ માથુ હલાવીને બોલ્યો:—હે પુજ્યપાદ, એ તમારો પુત્ર છે કે? ત્યારે મુનીંદ્રે કહ્યુ હા. ફરી રાવણ કહેવા લાગ્યો, હે મુનીસ્વર, હુ પૃથ્વી દિગ્વિજય કરતો થકો આ નદીના કાંઠા ઉપર આવી ઉતર્યો. ને પછી હુ અરિહંત જિનની પુજા કરવા બેઠો. એટલામાં આ તારા પુત્રે સ્નાને કરી ડોળેલાં પાણીથી તે પુજા સામગ્રી બગડી, તથા નદીના વેગથી તણાઈ ગઇ. તેથી મને ક્રોધ ચડયો ને તેજ આવેશમાં તમારા પુત્ર સાથે યુદ્ધ કરવા ને તેને બાંધી લાવ્યો છુ. પણ હવે જણાય છે કે તમારો મહાત્મા પુત્ર જે સહસ્રાંશુ તેણે એ કેવળ અજ્ઞાને કર્યુ છે. તમારો પુત્ર વળી અર્હતની પુજાનુ ભંગ કરે કે? એમ કહીને રાવણે સહસ્રાંશુને ત્યાંહાં બોલાવી લીધો. સહસ્રાંશુ સભામાં આવી ઘણી લજ્જા વડે માંથુ નીચું ઘાલીને પોતાના પિતા મુનીંદ્રને નમસ્કાર કરવા લાગ્યો. તે જોઇને રાવણ તેને કહે છે:—હે સહસ્રાં

શું તુ શા વાસ્તે લજવાય છે? આજથી તુ મારો ભાઇ છે. આ શતબાહુ મુનીશ્વર જેવો તારો પિતા છે. તેવોજ હુ મારો સમજું છુ. હવે આંઇથી જલદી જઇને પોતાનું રાજ્ય નિયર્ભપણે કર. બીજી પણ કેટલીએક પૃથ્વિ તને આપુછુ, તે લઇને અમે ત્રણેજણાને તુ પોતાના ભાઇની પેઠે સમજ. એમ કહીને તેને મુકી દીધો. ત્યારે સહસ્રાંશુ તેને કહેવા લાગ્યો કે:—આ રાજ્ય મને શા સારૂ જોઇએ? મને આ શરીરનુ પણ ખપ નથી. જે વ્રત મારા પિતાએ ગ્રહણ કર્યુ છે, તે આ સંસારને નાશ કરનારૂ છે, તેનો આશ્રય લેવો એજ કામે આવશે. માટે આજથી મેં પણ એજ માર્ગને ગ્રહણ કરયો. જેને મોક્ષની ઇચ્છા છે તેને એ શિવાય બીજો કોઇ ઉપાય નથી. એમકહીને પોતાનાં પિતા પાસે તેણે દીક્ષા લીધી. અને પોતાના અજરેદ્ર (અનરણ્ય) નામના મિત્રને પોને દીક્ષા લીધા વિશે એક ચાકરના મુખે કહાવ્યુ. તેણે એ વાત સાંભળીને પોતાના મનને કહેવા લાગ્યો કે, મે તથા મારા મિત્રસહસ્રાંશુએ પ્રથમ સલાહ કરી હતી કે, આપણે બે સાથે દીક્ષા લેઇશુ, તે પ્રતિજ્ઞા આજ પુરી કરવી જોઇએ પછી તેણે પોતાના દશરથ નામના પુત્રને રાજ્ય આપીને મુનિ વ્રત ગ્રહણ કર્યું. ત્યાર પછી રાવણ શતબાહુ તથા સહસ્રાંશુને નમસ્કાર કરીને તથા સહસ્રાંશુના પુત્રને ત્યાંના રાજા ઉપર બેસાડીને પોતે વિમાનમાં બેશી આકાશ માર્ગે ચાલતો થયો.

એવે સમે નારદ મુની દોડતો દોડતો રાવણ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા અન્યાય છે! અન્યાય છે! એવી રીતે પોકાર કરતો થકો રાવણ પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો,

હે રાજન રાજપુર નામના નગરનો એક મરૂત નામનો મીથ્યાદષ્ટી રાજા છે. તેણે બ્રાહ્મણોના કહેવા ઉપર વીશ્વાસ રાખીને યજ્ઞ કરવા માંડયો છે, અને તેમાં હોમવા સારૂ લાવેલા પશુઓને ત્યાં બાંધી છે, તે મોહોટી બુમો કરવા લાગા તે સાંભળીને મને દયા આવી તેથી આકાશથી નીચે ઊતરીને તે ઠેકાણે જઇને તે રાજા તથા બ્રાહ્મણોને હુ પુછવા લાગો કે, આ તમે શુ કરો છો? તે વારે મરૂત રાજાએ કહ્યું કે, આ બ્રાહ્મણોએ બતાવેલા યજ્ઞનો મે આરંભ કર્યો છે, તેમાં દેવતાઓની તૃપ્તિ કરવા સારૂ પશુઓને હોમવા એ યોગીય છે. સ્વર્ગ જવા વાસ્તે એ મોટો ધર્મ કહ્યો છે. તે માટે હુ પશુનો યજ્ઞ કરૂ છુ. એવુ મરૂત રાજાનું કહેવું સાંભળીને મેં તેને કહ્યુ કે, હે રાજા એ યજ્ઞથી કાંઇ ફળ થતું નથી, ને દેવતાઓ પણ પ્રસન્ન થતા નથી,

ઉલટા દેશી થાય છે. શાસ્ત્ર માંહે યજ્ઞ કહ્યા છે, તે તું સાંભળ:—આ શરીર રૂપ વેદી છે, તેમાં યજ્ઞ કરનારો આત્મા છે, તપ રૂપ અગ્નિ છે, તેમ ઘૃત રૂપ જ્ઞાન છે, ને કર્મ રૂપ ઇંધન છે, તેમાં હોમવા સારૂ ક્રોધાદિક પસુ છે, ને સત્ય રૂપ યજ્ઞ સ્તભછે, ને સર્વે પ્રાણીઓની રક્ષા કરવી તે દક્ષિણા છે, જ્ઞાન, દર્શન, તથા ચારીત્ર; એ ત્રીવેદી છે, એવો મહા ઊત્કૃષ્ટ યજ્ઞ છતાં આ નષ્ટ કર્મને શ્રેષ્ટ માનીને ઇષ્ટ સપાદવા સારૂ ભરમેષ્ટ થયા થકાં શા વાસ્તે કષ્ટ સહન કરો છો વેદમાંપણ એજ યજ્ઞને માન્ય કર્યો છે. તમે તો કેવળ ઢોંગ કરયો જણાય છે, એ પશુ વધ યજ્ઞરૂપ યુક્તી તે શુ મુક્તીનુ સાધન થશે? એથી તો નરક મળે. ચડાળની પેઠે દયાતીન થઈને આ દીન બકરાઓને જે યજ્ઞમાં મારે છે, તે મુવા પછી ઘોર નરકમાં પડે છે. તે માટે હે મૃત રાજા, તુ ઉત્તમ વશમાં ઉત્પન્ન થયો છતાં, તથા બુદ્ધિમાન છતાં આ નરકરૂપ ક્રિયા કેમ કરે છે! હવે એથી તુ દુર થા. બિચારા નિરપ્રાધી પ્રાણીઓને મારવાથી જો સ્વર્ગ મળતો હોય તો થોડાજ દીવસમાં આજીવ લોક સુન્ય થઈ જાય. હે રાવણ મે જ્યારે એમ કહ્યુ ત્યારે ત્યાં બેઠેલા સર્વ બ્રાહ્મણો કોપ કરીને તથા હાથમાં લાકડીઓ લેઈને તે વતે મને માર્યો ત્યાંહાંથી નાશીને હુ તારી પાસે આવ્યો છુ. હે રાવણ, બીચારા નિરપરાધી પશુઓને દુષ્ટ બ્રાહ્મણો મારે છે તેનું તુ રક્ષણ કર. ને હુ પણ તાહારાથી રક્ષીત થયો છુ.

એવાં નારદનાં વચન સાંભળીને દયા ધરમનો જાણનાર એવો રાવણ તે મૃતરાજાના નગરની પાસે આવીને રથમાંથી નીચે ઉતર્યો તેવારે મૃતરાજા રાવણને જોઈને તેનો આદરમાન કરીને સિંઘાસન ઉપર બેસાડયો. પછી રાવણ ક્રોધાતુર થઈને કેહેવા લાગ્યો હે મૃતરાજા, આ નરકમાં લેઇ જનારી ક્રિયા શા સારૂ કરે છે, જગતના જીવોને અર્થે જ્ઞાની પુરૂષોએ દયા ધર્મ કહ્યો છે તે દયા ત્યાગીને આ દુષ્ટ ક્રિયા દયા રહિત થઈને આ લોકમાં તથા પર લોકમાં દુ:ખનો દેનાર યજ્ઞ તુ શા સારૂ કરે છે? હવેથી અહીં શા કર્મ કરવાનો ત્યાગ કર, અને જો કરીશ તો માહારી પૃથ્વીમાં રહી શકીશ નહીં. ને માહારો તકશીરવાન થઇશ. એટલુજ નહી પણ મુવા પછી નર્કમાં જઇશ એવુ રાવણનુ કેહેવુ સાંભળીને મૃતરાજાએ યજ્ઞ કરવું મુકી દીધુ. કેમકે ત્રણ ખડને વિષે ભયને પમાડનારી રાવણની આજ્ઞા દુર્લંઘ્ય હોવાથી તેણે માન્ય કરી, તે દિવસથી સર્વે રાજાઓ દયા ધરમ પાળવા લાગ્યા તેવાર પછી રાવણ નારદને પુછવા લાગ્યો કે આ પશુનો જેમાં વધ થાય છે એવો યજ્ઞ કર-

તેને કહ્યુ. હે ભાઈ આ ભ્રાંતિવડે તું શુ બકે છે? અજ શબ્દનો અર્થ એમ થતો નથી. અજ શબ્દનો અર્થ ત્રણ વર્ષનુ ધાન્ય જેથી બીજા ધાન્યની ઉત્પતિ ન થાય તે સમજવો. અને તે આપણા ગુરૂએ પાકી રીતે આપણને સમજાવ્યો છતાં તુ કેમ ભુલી ગયો? ત્યારે પર્વત કેહેવા લાગ્યો કે નારદ, મારા પિતાએ મને અજ શબ્દનો અર્થ બકરો કહ્યો છે. ને નિઘટમાં પણ એમજ કહ્યુ છે. ત્યારે મે કહ્યું કે, હરેક શબ્દની અર્થ કલ્પના મુખ્ય અને ગાણ હોય છે, તેમાંની ગાૈણ અર્થ કલ્પના ગુરૂએ આપણને કહી છે; કેમકે ગુરૂ ધર્મના ઉપદેશ કરનારા છે, અને ભ્રાંતિ ધર્મ સ્વરૂપ છે, તેનો વિસ્વાસ ન કરતાં તેથી વિરૂદ્ધ કામ તું શા સારૂ કરે છે? એથી પુન્યને બદલે પાપ થનાર છે, એવુ સાંભળીને તેણે મારો તિરસ્કાર કરયો, ને કેહેવા લાગ્યો કે તારા કહ્યા પ્રમાણે ગુરૂએ અર્થ કહ્યો નથી. બકરો તો મેષ શબ્દના અર્થ છે. ગુરૂએ કહેલા શબ્દાર્થને ઉલંઘન કરીને તથા પોતાનો ધર્મ મુકીને અહંકાર વડે મિથ્યા ભાષણ કરતાં તને ડડ ભય થતુ નથી? માટે હવે તુ તાહારૂ મત સ્થાપન કર, ને હુ માહારૂ ચલાવું છુ. જેનુ સાચુ હશે તે ચાલશે. એમાં જે હારે તેની જીભ કાપી નાંખવી, આપણ બેઉ વચ્ચે સાક્ષી આપણા સ્વાધ્યાયી વસુ રાજાને કરવો. એવું તેનુ બોલવુ સાંભળીને મે કહ્યું કે મારે તે માન્ય છે. કેમકે સાચુ બોલનારામાં અભિમાન ન રાખવો.

પછી અમે બેઉ જણ ત્યાંથી ઉઠચા. તે વખતે પર્વત પોતાના ઘરમાં ગયો, ત્યારે તેની માતા તેને કેહેવા લાગી કે હે પુત્ર, તારા બાપે તો અજ શબ્દનો અર્થ ત્રણ વર્ષનુ ધાન્ય કહ્યો છે, તે કેહેતી વખત ઘરના કામમા છતાં મે સાંભળ્યું હતુ. તે ફેરવવાને તે અહંકાર વડે જીભ કપાવવાનો પણ કરયો છે તે યોગ્ય નથી. કહ્યુ છે કે, "વિચાર ન કરતાં કાર્ય કરનારો પુરૂષ વિપત્તિને પામે છે" ત્યારે પર્વત કેહેવા લાગ્યો કે, મારૂ એ બોલવું કેવળ અવિચારનુ છે, તે વાત ખરી, પણ હવે એ વચન સત્ય થાય તેવો ઉપાય કર, નીકર મને મહા દુઃખ થશે પછી તેની માતાએ જાણ્યુ કે પુત્રને ઘણી પીડા થશે તેનો નિવારણ કરયા વિના છુટકોજ નહી. કહ્યુ છે કે, "પુત્ર સારૂ માતા શું ન કરે? પછી તેની માતા વસુ રાજા પાસે ગઈ તેનો આદર સત્કાર કરીને કહેવા લાગી :—હે માતાજી, આજ મે સાક્ષાત ક્ષીરકદંબક ગુરૂનાં દર્શન કરયાં, એવો ભાવ તમને જોતાજ મારા મનમાં આવી ગયો છે. હવે હુ તમને શુ આપુ? ને તમને શાની ઇચ્છા છે? ત્યારે ગુરૂપત્ની

કહેવા લાગી. હે રાજા મને પુત્રભિક્ષા આપ, પુત્ર વિના બધુ શુન્ય છે. ધન, ધાન્ય તથા પુસ્તકો વગેરેને પુત્ર વિના શુ કરાય? તે સાંભળીને વસુ કહેવા લાગ્યો કે હે માતાજી એ પર્વત મને પાલન તથા પુજા કરવા યોગ્ય છે. કેમકે ગુરૂપુત્રની પાસે ગુરૂની પેઠે વરતવુ એવી ભ્રાંતિ છે? તેને કોણે પીડા દીધી છે? કોનો મૃત્યુ આવ્યો છે? હે જનની મારા ભાઈને કોણ મારનાર છે? ને તેને શુ દુઃખ છે? તે કહે. ત્યારે તેણે નારદનુ આવવું, પ્રસંગે તેનું ભાષણ થવુ, અજ શબ્દના અર્થ વિશે વાદ, તે વિશે બેઉએ પણનુ કરવુ, તથા તે બાબત રાજાનું સાક્ષી રહેવું. ઈત્યાદિક સર્વ વૃતાંત કહી સંભળાવ્યો. પછી દીનતાથી કહેવા લાગી કે હે રાજા અજ શબ્દનો અર્થ તને બકરો કહેવો જોઈએ, તે વિના મારા પુત્રને મહા દુઃખ થનાર છે. કહ્યું છે કે "જે મોટા પુરૂષ છે તે પરોપકાર અર્થે પોતાના પ્રાણ પણ દે છે તો વાણી તે શા હિસાબમાં છે?" ત્યારે વસુ રાજા કહેવા લાગ્યો, હે માતાજી હું ખોટું કેમ બોલુ? કહ્યું છે કે "પ્રાણ જાય તો પણ સત્યવક્તા પુરૂષોના મુખમાંથી અસત્ય બોલાતું નથી" વળી કહ્યું છે કે "હરેક પુરૂષે કદી પણ જુઠુ બોલવું નહી" ઈત્યાદિક વાક્યોને તથા ધર્મને બાધિત એવા એ કામ શિવાય બીજુ જે કહેશો તે હું કબુલ કરીશ. હે માતુશ્રી ગુરૂની વાણી અન્યથા કરવાથી મહા પાપ લાગે છે, તો પછી ખોટી સાક્ષી પુરવાથી જે થાય તેનું શું પુછવુ. તથાપિ ગુરૂપુત્રનુ વાક્ય સાચું કર. એવુ તેનુ ક્રોધે ભરેલુ બોલવુ સાંભળીને તેણે કબુલ કરયુ. પછી તે ક્ષીરદબકની સ્ત્રી મનમાં રાજી થઈને પોતાના ઘેર ગઈ.

બીજે દીવસે હુ તથા પર્વત બેઉ મળીને વસુ રાજાની સભામાં ગયા. ત્યાં મોટા ગુણશાલી, હસ જેમ પોતાની ચાંચ વડે ખીર તથા નીરને જુદાં કરે છે, તેમ પોતાની બુદ્ધિ વડે સાર ને અસારનુ વિવેચન કરવા વાળા મહા સભ્ય પુરૂષો બેઠેલા હતા. અને જેમ નક્ષત્ર ગણોમાં ચંદ્રમા શોભે, તેમ અધર રહેલી સ્ફટિક શિળા ઉપર બેઠેલો રાજા વસુ શોભતો હતો. તેવા પ્રસગે અતિ ઉમંગે બેઉ સગે જઈને તે સભામાં અમારી સર્વ વાત સંભળાવીને કહ્યું કે, અમારા ગુરૂએ કહેલા અજ શબ્દના અર્થ વિશે અમારો વાદ થયો છે, તેનો ન્યાય કરાવવા સારૂ અમે અહી આવ્યા છીએ. હે રાજા તુ સત્યવાદી છે, માટે બરાબર ઈનસાફ કરીશ એમ અમે પાકુ સમજીએછીએ. પૃથ્વી તથા આકાશની વચ્ચે જેમ સુર્યની સાક્ષી છે, તેમ અ

મ બેઉ વચ્ચે તું સાક્ષી છે. બ્રહ્માંડમાંની ઘટપટાદિક સર્વ વસ્તુ કેવળ સત્યના યોગે વરતે છે. સત્ય વડે વરસાત પડે છે, તેમજ દેવતા પણ સત્યે કરી પ્રસંન થાય છે. હે રાજા તે આઠલા બધા મુલક મેળવ્યાનુ કારણ પણ સત્યેજ છે. માટે આ અમારા વિવાદમાં તારા સત્યને જે ઊચિત હોય સૌ કેહે. આપણ ત્રણે જણ ગુરૂ પાસે ભણતાં અજ શબ્દનો અર્થ શુ શીખ્યા છીએ? મ તે શબ્દનો અર્થ શુ છે? તે અપક્ષપાતથી કહે ત્યારે વસુ રાજા મૃત્યુના વશ થયો થકો પોતાના સત્યને એક કોરે રાખીને ગુરૂએ અજ શબ્દનો અર્થ બકરો કહ્યો છે એમ કહ્યુ.

એવી આહા કુર સાક્ષી વસુ રાજાએ આપવાથી અંતરિક્ષ રહેલા દેવતાઓથી સહન ન થયુ. તેથી પેલી સ્ફટિક શિલાના સિંહાસનને ચુર્ણ કરીને તે સભામાં બેઠેલા સંપુર્ણ પુરૂષોના દેખતાં પૃથિવીના પતિ વસુને જમીન ઉપર પટક્યો. ખોટું બોલ્યાથી કોપેલા જે દેવ, તેઓએ મારવાથી તે વસુ રાજા નરકમાં ગયો. તેના પુત્રો પૃથુવસુ, ચિત્રવસુ, વાસવ, શક્ર, વિભાવસુ, વિસ્વાવસુ, સુર, તથા મહાસુર પોતાના બાપના રાજ્યમાં છતાં તેઓને પણ દેવતાઓએ મારી નાખ્યા. તે આઠ મરીને નરકમાં ગયા ને બીજા બે નાશી ગયા અને પરવતને પણ નગરના લોકોએ પાપી જાણીને શેહેરમાંથી કાહાડી મુક્યો તેણે કોઇ દુષ્ટ દેવતાની મદતથી ભોળા લોકોને આ હીસા રૂપ યજ્ઞ ઘોર નરકમાં લઇ જનારી ક્રીયા શીખવી.

તે દીવસથી એ અઘોર દીક્ષા બ્રાહ્મણોના કહેથી અજ્ઞાન જીવો કરે છે માટે હે રાવણ તું તેનુ નીવારણ કર, એવાં નારદનાં વાંક્યો સાંભળીને રાવણે તે માન્ય કીધું, અને મૃત રાજાએ રાવણની આજ્ઞાથી નારદ પાસે માફ માગી તથા તેને ઘણો આદરસત્કાર કરીને વિદાય કર્યો, તે વાર પછે મૃત રાજા રાવણને પુછવા લાગ્યો, જે પુરૂષ કોણ હતો કે જેણે તમારી હીમત વડે મને આ ઘોર કર્મ કરતો નીવાર્યો તે વારે મૃત રાજાને રાવણ નારદની ઉત્પતી કહેવા લાગ્યો.

પુરવે એક બ્રહ્મરૂચી નામનો બ્રાહ્મણ હતો, તે કોઇ પ્રસંગે તાપસ થયો તે વારે તેની કુરમી નામની સ્ત્રી ગર્ભવંતી હતી અને તે પોતાના પતીનાજ આશ્રમમાં રહેતી હતી.

એક દીવશ તે આશ્રમમાં કેટલાએક સાધુઓ આવ્યા. તેમાંના એક સાધુ તે તાપસ બ્રાહ્મણને કહેવા લાગ્યો. હે સાધુ તેં આ સંસારના ભય થકી

ગૃહવાસ મુકયો. તે ઘણું સારૂ કર્યુ; પણ વિરક્ત થયો છતાં આ દુઃખ રૂપ સ્રીમાં આશક્તિ કરવાથી ગૃહવાસ કરતાં આ વનવાસમાં શું અધિક મળવાનુ છે? એવુ સાંભળીને તે બ્રહ્મરૂચિ તાપસે તેજ વખતે તેની પાસેથી દીક્ષા લઇને શ્રી જિનસાસનને અંગીકાર કર્યું અને તેની સ્રી પણ મિથ્યાત્વને મુકીને તથા શુદ્ધ શ્રાવિકા થઇને ત્યાંજ રહેવા લગી. પછી તેને માસ પુરા થએથી એક પુત્રને પ્રસવી. તે બાળક જન્મતી વખત રડયો નહી તેથી તેનુ નામ નારધ રાખ્યું. કોઇએક સમયે કાંઇ કારણને લીધે તે બાળકને આશ્રમમાં મુકીને પોતે બાહેર ગઇ. તે વખતે જૃંભક નામના દેવતાએ તે બાળકનુ હરણ કર્યું પછી તે શ્રાવિકા આશ્રમમાં આવી જુવે છે તો પોતાનો પુત્ર દેખાયો નહી. તેથી મહા શોક કરતી થકી વૈરાગને પામીને એક ઇદુમાલા નામની સાધવી પાસે જઇ તેણે દીક્ષા લીધી.

જૃંભક નામના દેવતાએ નારદનુ સારી રીતે પાલણ પોષણ કર્યુ. કેટલાએક શાસ્રો ભણાવ્યા. ક્રમે કરી આકાશ ગામિની વિદ્યા આપી. પછી ત્યાં નારદ અણુવ્રત ધારણ કરવા લાગ્યો. એમ કરતાં નારદની યૌવન અવસ્થા થઈ. તેણે પ્રથમથીજ શિખા રાખી હતી તેથી તે યતિ અયતિ બેહુથી જુદો દેખાવા લાગ્યો કજીયા જોવાને શોકી, ગાયન તથા નૃત્ય જોઇને જેને કૌતક થાય; બોલવામાં મહા પ્રવિણ, કામ વિકાર થકી રહિત, અત્યંત દયાળુ, તેમજ વીર તથા કામી લોકોની સધિ તથા વિગ્રહ કરવામાં અતિ કુશળ થયો પગમાં ચાખડી, માથામાં ટોપી, તથા હાથમાં કમંડળુ લઇને ગમે ત્યાં ફરે. એને કોઇ આડી છડી કરે નહી. દેવતાએ પ્રતિપાલન કર્યું તેથી પૃથ્વી ઉપર એ દેવઋષિ નામે વિખ્યાત છે. બાળ બ્રહ્મચારી છતાં પોતાની ઇચ્છા વડે પૃથ્વી ઉપર વિચરે છે. એને લોકો નારદ કહે છે. એવી રીતે રાવણે મરૂત રાજાને નારદનો વૃત્તાંત કહ્યો તે સાંભળીને હરષિત થયો થકો મરૂત રાજાએ રાવણ પાસે પોતાના અપરાધની ક્ષમા કરાવી. પોતાની પ્રભા નામની કન્યા ઉપવર થઇ છતાં મરૂત રાજાએ તે રાવણને દીધી. રાવણે અતિ આનદ સહિત તેની સાથે વિવાહ કર્યો.

ત્યાર પછી તે વાયુ જેવા પરાક્રમ વાળો, તથા મરૂત રાજાના યજ્ઞને તોડનારો રાવણ ત્યાંથી ચાલ્યો મથુરા નગરીમાં ગયો. એ વાત ત્યાંના હરિવાહન રાજાએ જાણતાંજ હાથમાં ત્રિશુલ લીધેલા પોતાના મધુ નામના પુત્ર હિત રાવણની સામે આવ્યો. તે જોઇને તથા મારા વિશે એની ઘણી ભક્તિ

છે એમ જાણીને રાવણ રાજી થયો. અને તેને પુછવા લાગ્યો. હે હરિવાહન રાજા, આ તારા પુત્રને ત્રિશુલ રૂપ આયુદ્ધ ક્યાંથી મળ્યો? એટલામાં હરિવાહને તેને ઉત્તર દેવા વિશે પોતાના પુત્રને શાન કરી. તે જાણીને તેનો મધુ નામનો પુત્ર રાવણને કહેવા લાગ્યો. હે દશકધર, એ મારા પુર્વ જન્મના ચમરેંદ્ર નામના મિત્રે મને આપ્યો છે તેણે એ આપતી વખત મને કહ્યું કે, ધાતકી ખંડ નામના દ્વીપમાંના ઐરાવત નામના ક્ષેત્રમાં એક શવદ્વાર નામનુ નગર છે, તેના સુમિત્ર નામના રાજાના પુત્રનો એક પ્રભવ નામનો શ્રાવક હતો. તેમની બેઉની વચ્ચે વસંત અને કામદેવની પેઠે મિત્રાચારી હતી. તે બેઉની બાલ્યાવસ્થા છતાં એક ગુરૂ પાસે જઇને કળા શિખ્યા. પછી અશ્વિનિકુમારની પેઠે નિત્ય સાથે ક્રીડા કરવા લાગ્યા. સુમિત્રની યૌવન અવસ્થા થઇ ત્યારે તે નગરનો રાજા થયો. તે વખતે તેણે પોતાના પ્રભવ નામના મિત્રને ઘણી સપત્તિ આપી. એક વખતે તે સુમિત્ર રાજા અસ્વક્રીડા કરવા સારૂ ઘોડા ઉપર બેશીને બાહેર નીકળ્યો. તે ઘોડો તેને એક મોટા વનમાં લઇ ગયો. ત્યાં કોઇ એક પલ્લિપતિ રાજાની વનમાલી નામની કન્યા સાથે લગ્ન કરીને તેને સાથે લઇ પોતાના નગરમાં આવ્યો. તે વખતે તે રૂપ યૌવન શાલિની કન્યાને પ્રભવે દીઠી. તેને જોઇને તે કામાતુર થયો થકો કૃષ્ણપક્ષના ચંદ્રમાની પેઠે દિવશે દિવસે ક્ષીણ થવા લાગ્યો. પોતાના મિત્રને મત્ર તથા તંત્રથી અસાધ્ય જોઇને સુમિત્ર રાજા તેને પુછવા લાગ્યો. હે પ્રભવ, તને શી પીડા છે? તે મને કહે ત્યારે પ્રભવ કેહેવા લાગ્યો કે હે સુમિત્ર, મને જે પીડા છે તે તને કહેવા યોગ્ય નથી. જો કહીશ તો તેથી તને કલંક લાગશે. ત્યારે રાજા મોટા આગ્રહથી પુછવા લાગ્યો; ત્યારે તેણે ના ઇલાજથી તેને કહ્યુ કે હે મારા પ્યારા મિત્ર તારી સ્ત્રી વનમાલાને જોઇને તે વિશે મારી ઇચ્છા થએથી આવી દશા થઈ છે. એમ સાંભળીને તથા હશીને રાજા તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે મિત્ર, તારા સારૂ હું મારૂં રાજ્ય પણ કુરબાન કરી દેઊ, તો પછી આ સ્ત્રીની શુ બિશાદ છે? આજથી એ સ્ત્રી મેં તને આપી. એમ કહીને ત્યાંથી ઉઠીને પોતાના ભુવનમાં ગયો. સધ્યા સમયે પોતાની સ્રાને એક દુતિની સાથે દાસીની પેઠે મોકલાવી દીધી. ત્યાં જઇને તે વનમાલા તેને કેહેવા લાગી, હે પ્રભવ રાજાએ મને તમને સોંપી છે, તે માટે હુ અહીં આવીછું. કેમકે પતિની આજ્ઞા સ્ત્રીએ માન્ય કરવા યોગ્ય છે. મારા ભરથારની તમારી ઉપર એટલી પ્રીતિ છે કે તમારા અર્થે તે પોતાના પ્રાણ દેવાને પણ પાછળ હઠનાર

નથી; તો પછી મારા જેવી દાસીની તે શુ બિશાદ? તેમ છતાં તમે આટલા ઉદાસી કેમ જણાઓછો? મારી સામે ન જોવાનું કારણ શું? ત્યારે પ્રભવ બોલ્યો, હે વનમાલા મારા જેવો બીજો કોઈ પણ લજ્જા હીન નથી. મને ધિક્કાર છે; સુમિત્ર તો સત્યની મુર્તિજ છે. અરેરે!!! જેનો મારા વિશે આટલો સજ્જન ભાવ! જે મારા સારૂ પ્રાણ દેવાને પણ તત્પર છે! મે કેહેતાં વેતજ જેણે પોતાની સ્રીને મારી પાસે મોકલાવી દીધી? એ અસહ્ય કર્મ કરવાને એ વિના બીજો કોઈ પણ તત્પર થાય નહી. મારા જેવો નિસ્ટુર બીજો કોઈ માગનારો નથી, અને એના જેવો કલ્પવૃક્ષ બીજો કોઈ દાની નથી. હે વનમાલા તુ મારી માતા છે, ને હું તારો પુત્ર છું. માટે પાછી રાજા પાસે જા; આ દુનિયાંમાં મારા જેવો પાપ કરનારો બીજો કોઈ મને જણાતો નથી.

ઇત્યાદિક પ્રભવનુ બોલવું પશ્ચાતાપ ભરેલુ સાંભળીને તે રાણી પાછી આવીને તે સર્વ વાત રાજાને કહી સંભળાવી. રાજાએ મિત્રનુ સત્યપણું જોઈને અત્યત રાજી થયો. અહીં પ્રભવ પોતાના મનમાં પશ્ચાતાપ કરતો થકો એક ભયકર ખડગને હાથમાં લેઈને મરવા તઈયાર થયો. એટલામાં સુમિત્ર રાજા તેની પાસે આવીને તેને કેહેવા લાગ્યો. હે મિત્ર સાહસકર્મ કદી પણ કરવુ નહીં. આ ખડગ તુ હાથમાંથી નિચે નાંખી દે. તો પણ તેણે ન મુકવાથી રાજાએ પોતાના હાથે કરી લઈ લીધુ. તે વખતે તે પ્રભવ મહા લજ્જાયમાન થઈને પોતાનું માથુ નિચુ ઘાલ્યુ. તે જાણે પૃથ્વિમાં પેસવાનો વિચારજ કરતો હોયની! એવો જણાયો. તે જોઈને સુમિત્ર રાજાએ ઘણી પ્રકારે તેને સમજાવીને કાંઈક સારી દિશા ઉપર આણ્યો. ત્યાર પછી પુર્વની પેઠે મિત્ર ભાવ રાખીને કેટલાએક કાળ સુધી રાજ્ય કરીને અંતે દીક્ષા લઈ મુવા પછી તે રાજા ઇશાન દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને મથુરાંના સ્વામી હરિવાહન રાજાની સ્રી માધવીના પેટે તુ મધુ નામનો પુત્ર થયો. અને પ્રભવ પણ ઘણા કાળ સુધી ભવમાં ભટકીને વિશ્વાવસુ રાજાની સ્રી જ્યોતિર્મતિના પેટે કુમાર નામનો પુત્ર થયો. તે ભવમાં આકરો તપ કરવાથી કાળ કરી ગયા પછી આ હું ચમરેંદ્ર નામનો દેવતા થયો છું. એમ કહીને તેણે મને આ ત્રિશુળ આપ્યુ, હે રાજા આ ત્રિશુળ બે હજાર જોજન દુર જઈને પોતાનુ કામ કરી પાછુ આવે છે. એવુ મધુકુમારનું ભાષણ સાંભળીને તથા તેની ભક્તિ અને શક્તિ જાણીને તેને પોતાની મનોરમા નામની કન્યા પ-

સુ તે કેવળ તે તારા પ્રાક્રમથીજ કરવું છે, પણ આ વખતે કાંઈક મારૂ બોલવું સાંભળવુ જોઈએ. કેવળ પ્રાક્રમ ક્યાંક દુઃખનુ કારણ થાય છે. માત્ર પ્રાક્રમ વડે સિંહાદિક પશુઓનો નાશ થાય છે. આ પૃથ્વિ ઉપર એકથી એક બળવાન ઉત્પન્ન થાય છે. હું સર્વ થકી બળવાન છું એવો અહંકાર કોઈથી પણ ન થાય. તેમજ આ વખતે સર્વ વીરોમાં શ્રેષ્ઠ એક રાવણ નામે મહા શુરવીર ઉત્પન્ન થયો છે, જેણે પોતાના પ્રતાપ વડે સૂર્ય જેવો પ્રાક્રમી જે સહસ્રાંશુ તેને બાંધ્યો, લીલા માત્રે કરી જેણે કૈલાસ પર્વત ઉપાડયો મૃત રાજાના યજ્ઞને તોડયો, જંબુદ્વિપના સ્વામી યક્ષેદ્રે જેના અંતઃકરણને ફેરવ્યો નહી, શ્રી અર્હતજિન સામે પોતાના હાથની નાડી કાહાડી વીણામાં તાર કરીને જેણે મધુર ગાયન કર્યુ, તેણે કરી પ્રસન્ન થએલા ધરણેદ્રે ત્રિભુવનને જીતવાવાળી એક અમોઘ શક્તિ નામની વિદ્યા તેને આપીછે પોતાની બે ભુજાની પેઠ જેના બે ભાઈઓ છે; ને જે સુકેશી નામના રાક્ષસ કુળમાં સુર્યની પેઠે દીપે છે; જેણે લીલા માત્રે યમ રાજાને નસાડયો. વૈશ્રવણ લોકપાલ તથા વાલીના ભાઈ સુગ્રીવને જેણે પોતાના સેવક કર્યો. અગ્નિ જેવા કિલ્લાવાળા દુર્લઘ્ય નગરમાં પેસીને જેના બિભીષણ નામના ભાઈએ નલકુબેર રાજાને બાંધી લીધો. એવો પ્રલય કાળની અગ્નિ જેવો રાવણ તારા ઉપર ચડી આવ્યો છે, તે નમ્રતારૂપ અમૃત વૃષ્ટિ વડે શાંત થશે, એ શિવાય બીજા કોઈ ઉપાયથી શાંત થનાર નથી તેને તારી રૂપિણી નામની માહા સ્વરૂપવાન કન્યાને આપ. તેથી તેની સાથે તારી પ્રીતિ બંધાશે. એવુ પોતાના બાપનુ બોલવુ સાંભળીને ઇદ્ર રાજા ક્રોધમાં આવ્યો થકો કહેવા લાગ્યો કે, હે તાત જે આપણને મારવા યોગ્ય તેને આપણી કન્યા કેમ આપીએ ? એની સાથે આપણુ આજનુ વૈર નથી, પણ આપણા વંશપરંપરાગતનુ છે. પુર્વે મારા પિતામહ વિજયસિંહે પકડીને મારયો હતો, તે તને કેમ યાદ આવતુ નથી ? માટે એના માલી નામના પિતામહની જેવી પુર્વે મેં અવસ્થા કરી હતી તેવી એની પણ કરીશ. હે તાત તુ ડર નહી, મનને ધૈર્ય આપ; તુ પોતાના પુત્રનો પ્રાક્રમ શુ જાણતો નથી ? એવી રીતે પીતા પુત્રનુ ભાષણ ચાલે છે, એટલામાં રથનુપુર નગરને રાવણે આવી ઘેરો ઘાલ્યો. પ્રથમ રાવણે પોતાના એક દુતને સામ કરવા સારૂ ઇદ્ર રાજા પાસે મોકલ્યો. તે ઇદ્ર રાજા પાસે આવીને યુક્તિ વડે તેને સમજાવવા લાગો. હે ઇદ્ર આ પૃથ્વી

ઉપર જે રાજાઓ વિદ્યા અને બાહુ બળે કરી મહા ગર્વિત છે, તે પણ રાવણને કર ભાર આપે છે. આજ દિવસ સુધી તારૂં સ્મરણ નહોતું, તથા તારી નર્મતા વડે જેમ તેમ આટલો વખત ગયો. હમણાં આ તારો ભક્તિનો વખત છે. ત્યારે હવે ભક્તિ અથવા શક્તિ બતાવ. ભક્તિ તથા શક્તિ થકી હીન થઈને યુદ્ધ કરીશ તો પછી દીનતાને પામીશ. એવાં તે દુતનાં વાક્યો સાંભળીને ઈંદ્ર રાજા તેને કહેવા લાગ્યો કે હે જાસુદ, જે હલકા રાજાઓ હતા તેમણે આજ દિવસ સુધી રાવણની પુજા કરી; તેથી એ આટલો બધો ઉન્મત્ત થઈને મારી પાસેથી પોતાને પુજાવવાની ઇચ્છા કરેછે; તે ન કરવી જોઈએ. આજ દિવસ સુધી તો જેમ તેમ રાવણનો વખત સુખે ગયો, પણ આ વખત એનો કાળરૂપ થયો છે એમ સમજ. ત્યારે તુ અહીથી જઈને તારા સ્વામીને પોતાની ભક્તિ અથવા શક્તિ બતાવવાનુ કહે. પોતાની ભક્તિ અથવા શક્તિ બતાવશે નહી તો તે નાશને પામશે. તે સર્વ વૃત્તાંત દુતે રાવણને આવી કહ્યુ. એમ સાંભળીને મહા ઉત્સાહ છે જેને, એવો રાવણ મહા કોપાયમાન થઈને યુદ્ધ કરવા સારૂ પોતાના સૈન્ય સહિત તત્પર થયો. અહીં ઈંદ્ર રાજા પણ રથનુપુર નગરમાંથી બાહેર નિકળ્યો. કહ્યું છે કે "જે વીર પુરૂષ છે તે બીજા શુરવીરનો અહંકાર સહન કરતા નથી." પછી યુદ્ધનો આરંભ થયો. તેમાં સામંતની સામે સામંત, સૈનીકની સામે સૈનીક, તથા સેન્યાની સામે સેન્યા થઈને પરસ્પર લડવા મંડી ગયા તે વખતે સંવર્તકમેઘ, તથા પુષ્કરાવર્તમેઘની પેઠે બેઉ સૈન્ય તથા રાજાઓનુ યુદ્ધ થવા લાગ્યુ તે વખતે ઈંદ્ર રાજાના શુરવીરોએ એટલાં બાણ છોડયાં કે જાણે વરસાત થતો હોયની? તે જોઈ રાવણ ભુવનાલંકાર નામના પોતાના હાથી ઉપર આરૂઢ થયો થકો હાથમાં ધનુષ્ય બાણ લઈ પોતે મારવા મંડી ગયો, સામે ઈંદ્ર પણ તેવી રીતેજ મારવા લાગ્યો. કોઇ કોઈથી હઠે નહી. બેઉ રાજા વચ્ચે એવી હાણમાર થયાથી તેઓના હાથીઓ એક એકને આવી વળગ્યા, ને પોતાના દાંતો વડે એક બીજાને મારવા લાગીયા. તે એવા જોસથી વઢવા લાગીયા કે, તેમના દાંતો મારતી વખત તેમાંથી અગનિની તણખી નિકળવા લાગી. પછી જેમ વિરહણી સ્રીના હાથમાંથી કાંકણ નિકળી જાય, તેમ તેમના દાંતોમાંના સોનાનાં કાંકણો પૃથ્વિ ઊપર પડ્યાં. દાંતો ભાગી ગયાથી ક્ષીણ થએલાં તેઓનાં શરીરમાંથી તથા તેઓના ગંડસ્થળમાંથી મદની ધારાની પેઠે લોહીની ધારા નિકળવા લાગી. તેમની ઉપર બેઠેલા રા-

વાણ, તથા ઈંદ્ર રાજા ક્ષણમાં ભાલાથી તો ક્ષણમાં બાણે કરી, તથા ઘડીકમાં પુદગલ વડે એક બીજાને મારવા લાગીયા. એવી રીતે તે બેઉ પરાક્રમીઓ પરસ્પરનાં અસ્રો તોડવા લાગીયા. એકે અગનિ અસ્ત્ર નાંખવાથી બીજાએ વર્ષાત અસ્ત્ર નાંખ્યું. એવી રીતે ઉત્સર્ગ તથા અપવાદની પેઠે એક બીજાને કરવા લાગીયા. એમ કરતાં કરતાં બેઉ પાસે આવી ગયા, તે વખતે રાવણે પોતાના હાથી ઉપરથી કુદકો મારી તેના હાથી ઉપર જઈને ઈંદ્રના હાથીના આવતને મારીને ઈંદ્રને પકડ્યો. તે જોઈને રાક્ષસોનાં વીર સહસ્રારે ઈંદ્રના સૈન્યને ઘેરો ઘાલ્યો. એમ જાણીને ઈંદ્રનુ સર્વ સૈન્ય ચારે દિશા તરફ નાશી ગયુ. કહ્યું છે કે "સૈન્યનો સ્વામી જીતાયાથી સર્વે પદાતિ જીતાયા" એમ સમજવું. પછી રાવણ ઈંદ્રને પોતાના લશ્કરમાં લઈ ગયો, પછવાડે નાયક વનાનું રહેલુ સર્વ વિદ્યાધરોનું સૈન્ય રાવણના સ્વાધીન થયુ. પછી રાવણ ત્યાંથી નિકળીને પોતાની લંકા નગરીમાં આવ્યો, ત્યાં જેમ પોપટને પીંજરામાં પુરીએ, તેમ રાવણે ઈંદ્રને બંધીખાનામાં નાંખ્યો.

પછી ઈંદ્ર રાજાના પિતા સહસ્રાર પોતાના દિગપાલો સહિત લંકામાં આવી રાવણને નમસ્કાર કરી તથા હાથ જોડીને કહેવા લાગીયા. જેણે લીલા માત્રે કરી પથરની પેઠ કૈલાસ પર્વતને ઉપાડ્યો, તેણે અમને જીત્યાની અમને કઈપણ લાજ નથી. તેમજ તારી પ્રાર્થના કરવામાં પણ અમે લાજતા નથી. માટે હે રાવણ, હુ માગી લેઉ છુ કે મારા પુત્ર ઈંદ્રને તુ છુટો કર ને એ પુત્રભિક્ષા મને આપ. તે સાંભળીને રાવણ કહેવા લાગીયો કે જે હું કહુ તે એ પોતાના પરિવાર સહિત કરે તો તો એને છોડી મુકુ. તે કામ એ કે, લંકા નગરીમાં ગલી ગલીએ ઝાડુ કાહાડે જે કાંઇ ગામમા કચરો પડ્યો હોય તે બાહાર કાહાડીને સાફ કરી મુકે ને રસ્તા રસ્તે પાણી છાંટે તે પાણી સુગંધીવાળુ હોવુ જોઈએ. ઝાડુ પણ જેમ પોતાના ઘરમાંની કાહાડીએ તેમ કાહાડવુ જોઇએ. એમ કરવાથી હું રાજી થઈશ. તથા સારાં સારાં ફુલો ગુંથીને મારી નગરીમાંના સર્વ દેવસ્થાનોમાં તેની માલાઓ પુરી કરવી. એટલુ મારૂં કહ્યુ માને તો તેનુ રાજ્ય તેને પાછું આપું. ત્યારે તે સર્વ સહસ્રારે કબુલ કર્યુ. ત્યારે રાવણે ઈંદ્રને મુકી દીધો. ને તેને ભાઇની પેઠ સત્કાર કરયો. પછી સહસ્રાર તથા ઈંદ્ર બેઉ ત્યાંથી ચાલ્યા પોતાને ઘેર આવ્યા પણ ઈંદ્ર રાજા મનમાં ખિન્ન થયો થકો કહેવા લાગયો. કહ્યુ છે કે

"તેજસ્વી પુરૂષ નિસ્તેજ થએથી તેને મરવા કરતાં વધુ દુઃખ થાય છે."

કોઈએક સમયે રથનુપુર નગરમાં નિર્વાણ સગમ નામના એક જ્ઞાનવાન મુનિ આવ્યા. તેમને વંદના કરવા સારૂ ઈંદ્ર રાજા તેની પાસે ગયો ત્યાં જઈ નમસ્કાર વગેરે કરીને બેઠા પછી તે સાધુને પુછવા લાગ્યો કે હે ભગવાન કયાં કર્મ વડે રાવણે મારો પરાભવ કરયો? તેમજ પછી તેણે સત્કાર કરવાનું કારણભુત કયુ કર્મ છે? ત્યારે મુનિ કહે છેઃ—હે ઈંદ્ર, એક અરિંજય નામના નગરમાં જવલનસિંહ નામનો વિદ્યાધર રાજા રાજ્ય કરતો હતો. તેની સ્ત્રી વેગરતીના પેટે એક અહિલ્યા નામની મહા રૂપવાન કન્યા જન્મી. તે યૌવન અવસ્થામાં આવ્યાથી તેના બાપે તેનો સ્વયંવર રચ્યો, તેમાં સર્વ દેશો દેશના વિદ્યાધર રાજાઓ આવ્યા; તેઓમાં એક ચંદ્રાવર્તપુરનો સ્વામી આનંદમાલી નામનો વિદ્યાધર રાજા હતો, તથા સૂર્યાવર્તપુરનો સ્વામી તડિતપ્રભ નામનો વિદ્યાધર રાજા આવ્યો હતો. એ બેઉ સ્વયંવરમાં સાથે આવ્યા હતા. તેમાંના આનંદમાલીને અહિલ્યા પરણી. ત્યારે તડિતપ્રભે જાણ્યુ કે મારો પરાભવ થયો. પછી તે દિવસથી તે આનંદમાલીની સાથે દ્વેષ કરવા લાગ્યો. આનંદમાલી કેટલાએક કાળ સુધી રાજ્ય સુખ તથા તે અહિલ્યા સ્ત્રીની સાથે નાના પ્રકારના ઉપભોગ ભોગવીને અંતે વૈરાગ્ય ઉત્પન્ન થયો તેથી દીક્ષા લઈને તથા આત્મ ધ્યાન કરતોથકો મોટા મોટા મુનિઓની સાથે વિચરવા લાગ્યો. વિહાર કરતાં એક દિવસે આનંદમાલી રથાવર્ત નામના પર્વત ઉપર ગયો. ત્યાં કોઈ પ્રસંગે તેને તડિતપ્રભ રાજાએ દીઠો, તે વખતે તેને અહિલ્યાના વિવાહની યાદ આવી. તે દ્વેષ વડે તે મુનિને ધ્યાનમાં બેઠેલા જોઈને તડિતપ્રભે તેને બાંધીને માર્યો, તથાપિ તે પોતાના ધ્યાનથી ન ડગ્યો. એવું અઘોર કૃત્ય જોઈને સર્વ સાધુઓમાં શ્રેષ્ઠ એવા એક તેના કલ્યાણ ગુણધર નામના ભાઈએ તડિતપ્રભે અયોગ્ય કર્યુ એમ જાણીને તેની ઉપર તેજોલેસ્યા નાંખી; તેથી તે પીડાણો ત્યારે તેની સત્યશ્રી નામની સ્ત્રીએ તે સાધુ પાસે પ્રાર્થના કરી, તેથી તેના ક્રોધની શાંત્તિ થઈ, ને તેજોલેસ્યાને પાછી સમેટી લીધી, તેથી તે બળ્યા વિના જેમનો તેમ જીવતો રહ્યો. એવી રીતે તે ધ્યાનમાં બેઠેલા નિરપરાધી સાધુને દુઃખ દીધાથી તે કાળ કરી ગયા પછી તે પાપના યોગે કેટલાએક ભવ ભટકી ને આ ભવમાં સહસ્રાર રાજાનો પુત્ર તું ઈંદ્ર થયો. તારો રાવણના હાથે પરાભવ થવાનું કારણ પુર્વ જન્મમાં તે નિર્દોષી-મહા પુરૂષનો તિરસ્કાર છે. કહ્યું છે

કે, "જે કર્મ કર્યું હોય તેનું ફળ કોઇકિ દિવસે પણ મળે." એવી સર્વ પ્રાણીઓની સ્થિતિ છે, ઇંદ્રથી તે કીડી સુધી સર્વ કર્માધીન છે. એમ તે સાધુના મુખે સાંભળીને પોતાના દત્તવીર્ય નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને, દીક્ષા લઇને તથા ઉગ્ર તપ કરીને મોક્ષે ગયો.

કોઇએક સમયે રાવણ મેરૂ પર્વત ઉપર અનંતવીર્ય નામના મુનિને વંદના કરવા સારૂ ગયો. ત્યાં જઇને મુનિની વન્દના વગેરે કરીને યોગ્ય આસન ઉપર બેઠો. મુનિ ધર્મ દેશના દેવા લાગ્યા, તે અમૃત જેવાં મુનિનાં વચનો સાંભળીને રાવણ મનમાં રાજી થયો. વ્યાખ્યાનની સમાપ્તિ થયા પછી રાવણ પુછવા લાગ્યો. હે મહામુનિ, હુ કોના હાથથી મરીશ? તે મને કહો. ત્યારે મુનિએ કહ્યુ કે હે રાવણ, પરસ્ત્રીના દોષે કરીને વાસુદેવના હાથે તારો મૃત્યુ થશે. તારા દેહાંતની વખતે તુ મહા વિપત્તિમાં પડીશ. એમ સાંભળીને તે મુનિના સામેજ પ્રતિજ્ઞા કરી કે આજથી મારા પ્રિશોની ઇચ્છા રહિત સ્ત્રીની સાથે હુ કયારે પણ રમમાણ થવાનો નથી. એમ કહીને તથા તે મુનિને નમસ્કાર કરીને પોતાના પુષ્પક વિમાનમાં બેશીને લંકામાં જઇ સુખે રાજ્ય કરવા લાગ્યો.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते

श्री राम लक्ष्मण चरीत्रे,

बीजो खंड समाप्त.

અથ શ્રી ત્રીજો ખંડ પ્રારંભતે.

અહીંયાં શ્રી રામ ચરીત્ર વીગેરે જે ચરીત્રો કહેવાનાં છે તે માંહે કથાનુ પ્રસગે બીજા પણ ઉત્તમ પુરૂષોનાં ચરીત્ર આના ભેગાં કહેવાનાં છે કેમકે આ ચરીત્રમાં તેઓનાં નામ પણ આવેલાં છે, માટે અહીયાં જો તેમની ઉત્પત્તિ કહેવામાં આવે તોજ કથા વાંચવાનો રસ આવે; માટે અહીયાં ત્રીજા ખંડમાં પવનજય તથા અજનાનો સબધ કહે છે.

વૈતાઢય પર્વતની ઉપર આદત્યપુર નામના નગરમાં એક પ્રલ્હાદ નામે રાજા રાજ્ય કરતો હતો, તેને કેતુમતી નામે પટરાણી હતી. એકદા ઉત્તમ સ્વપ્ન દેખવે કરીને રાણીએ ગર્ભ ધારણ કીધો. નવ માસ પુરણ થએથી શુભ યોગે માહા તેજસ્વી એક બાળકને તેણી જન્મતી હવી. રાજાએ મોત્સવ કરી પવનજય એવુ નામ દીધુ. તે બાળક અનુક્રમે વૃદ્ધિને પામતો થકો માહા બળવાન અને વિદ્યાઓમાં પણ નિપુણ હોતો હવો. અનુક્રમે યોવન અવસ્થા પામ્યો, તેવારે એવો તો બળવાન થયો કે જાણે આખી પૃથ્વિના રાજાઓને પોતે એકલોજ જીતી સકશે એવો મહા પરાક્રમી થયો.

ભરતક્ષેત્રમાં સમુદ્રની પાસે દંતી નામના પર્વત ઉપર મહેંદ્ર નામના નગરમાં એક માહેંદ્ર નામનો વિદ્યાધર રાજા થયો. તેની હૃદય સુંદરી નામની સ્રીના ઉદરથી અરિદમાદિક એકસે પુત્ર પેદા થયા, છેવટ એક અંજનસુદરી નામની કન્યાનો જન્મ થયો. તે યોવન અવસ્થામાં આવ્યાથી તેને યોગ્ય પતિ મળવા સારૂ તેનો બાપ વિચાર કરવા લાગ્યો. પછી પોતાના પ્રધાનોને કહ્યું કે, આ મારી કન્યાના લાયક વરની શોધ કરો. તે માન્ય કરીને તે દશો દશ ગયા. સર્વ વિદ્યાધર રાજાઓના પુત્રોના ચેહેરા કાહાડી લાવીને રાજાને બતાવ્યા. તેમજ એક હિરણ્યાભ નામના વિદ્યાધર રાજાની સ્રી સુમતીને પેટે જન્મેલા વિદ્યુત્પ્રભની, તથા પ્રલ્હાદ રાજાના પુત્ર પવનજયની, તસબીરો લઇને પ્રધાને રાજાને બતાવી. તે બેહુ રૂપવત, કુલીન, વિદ્યાવત, ધનવત, તથા બીજા સર્વ ગુણ સંપન્ન જણાયા; ત્યારે રાજાએ પ્રધાનોને પુછ્યુ કે એ બેમાંથી આપણી કન્યાને યોગ્ય કોણ છે? પ્રધાને કહ્યુ કે રાજા વિદ્યુત્પ્રભનું આયુષ્ય અઢાર વર્ષનું છે, તે ભોગવીને મોક્ષે જશે. એમ મોટા શાસ્ત્ર જાણનારા જ્યોતિષિઓએ કહ્યુ છે, અને પ્રલ્હાદ રાજાના પુત્ર પવનજયનું ઘણુ આયુષ્ય છે; માટે એ આપણી કન્યાને યોગ્ય વર છે. તેને અં-

જનસુંદરીને આપવી જોઇએ. એવા પ્રસગે શ્રી નંદીશ્વર દ્વિપમાં શ્રી નંદીશ્વરની યાત્રા કરવા સારૂ સર્વ વિદ્યાધરો પોતાના પરિવાર તથા રિદ્ધિ સહિત ગયા હતા, ત્યાં પ્રલ્હાદરાજા પણ ગયો હતો; તેમજ મહેંદ્ર રાજા પણ ગયો. તેની પાસે પ્રલ્હાદે પોતાના પુત્ર પવનજય સારૂ તેની કન્યા અંજનાસુંદરીની માગણી કરી. પ્રથમજ તે મહેંદ્ર રાજાના મનમાં આવ્યાથી તે કહેણ તેણે માન્ય કર્યુ. પ્રલ્હાદનું કેહેવું તો નિમિત્ત માત્ર થયુ. પછી તે દિવસથી ત્રીજે દાહાડે લગ્ન કરવાનો ઠરાવ કરયો. યાત્રા કરી સર્વ પોત પોતાના ઠેકાણે ગયા. તેમજ મહેદ્ર રાજા તથા પ્રલ્હાદ રાજા મનમાં રાજી થઇને બેઉએ માનસ સરોવર ઉપર જઇને ડેરા કર્યા.

એ વાતની પવનજયને ખબર પડતાંજ પોતાના પ્રહસિત નામના મિત્રને કહેવા લાગ્યો કે, અંજનાસુદરીની સાથે મારૂ લગ્ન થવાનુ છે, તે પોતે કેવી છે? તેને તે જોઈ છે? તે સાંભળીને તથા તે પ્રહસિત કાંઇક હશીને તેને કેહેવા લાગ્યો કે, હે પવનજય મેં અંજનસુદરીને દીઠી છે, તે રંભાદિક અપ્સરાઓથી પણ સુદર છે, કોઈનો ઉપમા જેને દેવાય નહી, ને એનુ રૂપ જેવુ દેખાય છે તેવુ વર્ણન કરવાને મહા પંડિત પણ સમર્થ ન થાય. બીજુ તે હુ શુ કહુ! એમ સાંભળીને કહેવા લાગ્યો કે હે મિત્ર, વિવાહનો દિવસ ઘણો દુર છે, ને મને તો તેને જોવાની ઇચ્છા ઘણી છે, તે પુર્ણ કેમ થાય? કહ્યુ છે કે "સ્રીની અભિલાષા વાળા પુરૂષોને એક ઘડી દિવસ જેવી જાય છે, દિવસ માસની પેઠે જાય છે" અહિ તો ત્રણ દિવસ જવાના છે, તે કેમ પુરા થશે? ત્યારે પ્રહસિત કહેવા લાગ્યો કે હે પવનજય ધૈર્યને મુક નહી, આજ રાતે કોઇને ન કળતાં આપણે તેના ઘેર જઇશું. એમ કહીને તેને શાંત કર્યો. એટલામાં રાત્ર થઈ ત્યારે સકેત પ્રમાણે બેઉ જણા અંજનસુદરીના ઘરના સાતમા માળ ઉપર જ્યાં તે રહેતી હતી ત્યાં જઇને તેની બાહેર એક બાજુ ઉભા. અંજનસુદરીનાં છીદ્ર જોવા સારૂ રાજાએ એક કાણુ જોઈ કાહાડયુ, તેમાંથી જોવા લાગ્યો.

તે વખતે અંજનસુદરીની દાસી વસંતતિલકા તેને કહેવા લાગી કે હે સ્વામિણી, તને પવનજય પતિની પ્રાપ્તિ થઈ માટે તુ ધન્ય છે, ને તારા જેવી ભાગ્યશાળી આજે બીજી કોઈ નથી એટલામા તેની પાસે ઉભેલી બીજી મિશ્રકેશી નામની તેની સંખી વસંતતિલકાને કહેવા લાગી કે હે સખી, ચર્મ શરીરી જે વિદ્યુતપ્રભ રાજા, તેને મુકીને બીજા કવા વરની સ્તુતિ કરે

છે? વસંતતિલકા તું તો ભોળી છે, તને કાંઈ પણ ખબર નથી. વિદ્યુતપ્રભ રાજા યદ્યાપિ થોડા આયુષ્યવાળો છે તથાપિ તે આપણી સ્વામિણીને યોગ્ય છે. તેને મુકીને બીજા રાજાની તારીફ કરે છે માટે તુ મુર્ખ છે. કહ્યુ છે કે, "અમૃત થોડું પીધુ તે સુખકારક છે, ને ઝેહેર ઘણુ પીવાથી ઘણું દુ:ખ થાય છે" એવી રીતે તે બેઉ સખીનુ બોલવુ સાંભળીને પવનજયે જાણ્યુ કે, આ મિશ્રકેશીન બોલવાનો અંજનાએ કાંઈ પણ તિરસ્કાર કર્યો નહી, તેથી તે એને પ્રિય હશે જો પ્રિય ન હોત તો એ દાસીનો નિષેધ કર્યા વના રહેત નહી. પછી ક્રોધાયમાન થઈને તથા હાથમાં ખડગ લઈને જેમ કોઈ રાક્ષસ અંધારામાંથી નિકળે તેમ તે ત્યાંથી ઉઠયો અને કહેવા લાગ્યો કે જેના મનમાં આ વિદ્યુતપ્રભ વર વરવાનુ સારૂ લાગ્યુ છે, તેઓનાં ધડથી માથાં અળગાં કરીશ. એમ કહીને તે તરફ જવાની તૈયારી કરી, તે વખતે તેનો મિત્ર પ્રહસિત તેને કેહેવા લાગો કે, હે મિત્ર વિચાર કર્યા વિના કાંઈ પણ કામ કરવુ નહી. એમ કહી ઝાલીને તેને રોકયો, ને તેને બોધ કરવા લાગો કે હે મિત્ર સ્રી અપરાધી છતાં ગાયની પેઠે મારવા યોગીય નથી તે શું તુ જાણતો નથી ! આ તો બિચારી નિરપરાધી છે, તેને વિના કારણ મારવી એ તને યોગીય નથી. ઈત્યાદિક વાકયો વડે તેને સમજાવીને ત્યાંથી તે બેઉ પાછા ફર્યા, ને પોતાના સ્થાનકે આવ્યા એ વાતનુ પવનજયના મનમાં શુળ રહ્યુ તેથી તેને રાતમાં ઊંઘ આવી નહી. સવાર થતાંજ પોતાના મિત્ર પ્રહસિતને બોલાવીને તેને કહેવા લાગીયો કે આની સાથે વિવાહ કરીને શુ કરવાનુ છે? કહ્યુ છે કે "પોતાનો ભાઈ છતા જો જુદાઈ રાખતો હોય તો તે દુ:ખદાઈ થાય છે" તો પછી જુદા મનવાળી સ્રીની સાથે વિવાહ કર્યાથી શુ તે દુ:ખનુ કારણ ન થાય કે? અપીતુ થાયજ માટે હે મિત્ર એની ઈચ્છા મુકી ને હવે જલદી આપણા નગરમાં જ ઈએ તો સારૂ. કોઈ ભોજન ઘણુ સારૂ છતાં જો તે પોતાને ગમતુ ન હોય તો તે શા કામનુ! એવી રીતે ઘણા પ્રકારે ભાષણ કરીને તે ચાલવા લાગીયો, તે જોઈ તેનો પ્રહસિત મિત્ર તેને કેહેવા લાગીયો કે મોટા પુરૂષે જે વસ્તુનુ ગ્રહણ કર્યું તે ફરી મુકી દેવી યોગીય નથી, ત્યારે પોતાના વડીલોએ ગ્રહણ કરેલી વસ્તુને શુ મુકી દેવી એતો મોટું લાંછન છે.

આ તારા મનમાં જે દુ:ખ થાય છે તે કેવળ તારા પ્રારબ્ધવડે થાય છે,

બિચારી અજન સુંદરીમાં અપરાધનો લેશ નથી તારા તથા એ અજનાના માવીત્રો જગતમાં પ્રખ્યાત છે, માટે જો તુ તેની સાથે વિવાહ કરયા વિના પાછો જઇશ, તો તારા તથા એ કન્યાના માતા પિતાને અતિ લજ્જા થશે એવાં પોતાના મિત્રના શિખામણનાં વચનો સાંભળીને તથા કિંચિત વિચાર કરીને પવનજય મનમા દુઃખીત થયો થકો મોટા સતાપથી ત્યાં રહ્યો. પછી નિશ્ચય કરેલા દિવસે સકેત પ્રમાણે બેઉનુ લગ્ન થયું. મોહેદ્ર રાજાએ પ્રલ્હાદ રાજાનો ઘણો સત્કાર કરયો, સર્વ કાર્ય થઇ રહ્યા પછી વર તથા વહુ ને લેઇને પોતાના પરિવાર સહિત પોતાની નગરીમાં આવ્યો. ત્યાંહાં અજન સુદરીને રહેવા સારૂ રાજાએ સાત માળનુ અતિ રમણીગ મહેલ કાહાડી આપ્યુ. ને નગરીમાં એક અંજન સુદરી વિના જ્યાં ત્યાં આનદ થઇ રહ્યો વિવાહ થએલા દિવસથી પવનજયે અજનાને કોઇ વખતે બોલાવીજ નહી કહ્યુ છે કે "જે માની પુરૂષ છે, તેને થોડોક અપમાન થાય તોપણ તે કદી ભુલે નહી"

પવનજયે તે દ્વેષ રાખીને અજના સાથે બોલવાનુ બધ કર્યુ, તે જોઇને અજના મહા શોકમાં પડી ગઈ. જેની આંખોમાંથી પાણી તો સુકાયજ નહીં. ચદ્રવનાની રાતની પેઠે જેના મુખની કાંતી થવા લાગી. પલગ ઉપર સુતી છતાં રાતના ઊઘ ન આવે મનમા સંતાપ થએથી પલગ ઉપર આમ તેમ પડીને જેમ તેમ રાત્ર કાહાડવા લાગી તે એક રાત જાણે વરપરૂપ થઇનેજ આવી હોયની? એવી જણાઇ દિવસે મનમા વિચાર કરતી થકી બે ઢીચણમાં માથુ ઘાલીને, પોતાના પતિના ચેહેરાનુ ચિત્ર કાહાડીને, તેની સામે જોઇને, તો પોતાના અતઃકર્ણને ધૈર્ય દઈને, કેટલાએક દિવસ કહાડયા એવી પોતાની સ્વામીની અવસ્થા જોઇને તેની દાસીઓએ અતિ મીઠુ બોલીને તેને સમજાવવા લાગી પણ તેણે તેઓને કાંઇપણ જવાબ વાળ્યો નહી, જેમ હેમત રૂતુમાં કોકીલા ભુલે ચુકે પણ બોલે નહી તેમ તેણે મોન ધારણ કર્યુ એવી મહા દુખની દશામા તેનો વિકરાલ કાળ જવા લાગ્યો

એક દિવસે રાવણનો એક દુત પ્રલ્હાદ રાજા પાસે આવીને તેને કેહેવા લાગ્યો, હે રાજા, રાક્ષસનાથ જે રાવણ, તેની સાથે દુર્મતિવાળો વરૂણ નિરતર દ્વેષ કરતો રહે છે. ને તે રાવણની આજ્ઞા માનતો નથી. તે તો ઊલટો પણ ઉલટો કહે છે કે, રાવણ મારી આજ્ઞા માનતી. હુ જ્યારે તેની પાસે ગયો ત્યારે મને કહેવા લાગ્યો કે, અરે! રાવણ તે કોણ છે? તેનાથી શુ થ-

વાનુ છે ? તે ઈંદ્ર હું નથી ? કુબેર પણ હુ નથી ? તેમજ સહસ્રાક્ષ હુ નહીં. વળી મરૂત રાજા પણ મનમાં ન સમજતો! રખે યમ જાણતો હો? તે પણ હુ નહી. તથા કૈલાસ પર્વતથી પણ મને જુદોજ સમજજે! મારૂ નામ વરૂણ છે. દેવતાઓએ આપેલાં રત્નોના યોગે એ દુર્મતિ રાવણ ઘણો ગર્વ કરી રહ્યો છે, તે જો આંગમાં નમાતો હોય તો મારી પાસે આવે. તો તેનો ઘણા દાહાડાનો માતેલો ગરવ હુ ઘડીકમાં ખેચી લેઉ. ઇત્યાદિક તેનુ બોલવુ સાંભળીને તે સરવ વૃત્તાંત મે રાવણને કહ્યો. તે સાંભળીને રાવણ ક્રોધાયમાન થયો થકો વરૂણની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ તૈયાર થઇને તથા તેના નગર પાસે આવીને જેમ દ્વીપને સમુદ્રનો ઘેરો છે, તેમ તેણે પોતાનાં સૈન્યનો ઘેરો ઘાલ્યો. વરૂણને ખબર પડતાંજ ક્રોધે કરી આંખો રાતી કરીને પોતાના રાજીવ તથા પુંડરીક નામના બે પુત્રો સહિત નગરથી બાહેર નીકળીને રાવણની સામે યુદ્ધ કરવાનો આરંભ કરયો. પછી મહાભયકર લડાઇ થવા લાગી. તેમાં મહા પરાક્રમી તેના બે પુત્રોએ રાવણના બનેવી ખરદુષણને બાંધી લઈ ગયા. ત્યારે રાક્ષસોનુ સર્વ સૈન્ય દશે દિશા તરફ નાસવા લાગ્યુ તે જોઈને વરૂણ પોતાને કૃતાર્થ માનીને, તે પાછો પોતાના નગરમાં ગયો. રાવણે પોતાના સૈન્યને વીખરાઇ ગએલુ જોઈને તેની સહાયતા કરવા સારૂ મને આંઇ મોકલ્યો છે; માટે તેની મદત કરવાને તમારે ચાલવુ જોઈએ

એવાં તે દુતનાં વાક્યો સાંભળીને પોતાનુ સન્ય સજીને રાવણને મદત કરવા સારૂ પ્રલ્હાદ રાજા તૈયાર થયો, ત્યારે તેનો પુત્ર પવનજય તેને કહેવા લાગ્યો કે હે પિતાજી, તમારે જવાનુ કાંઈ કામ નથી; તમારી વતી હુ જઈને રાવણનો મનોરથ પુર્ણ કરી આવીશ. હુ પણ તમારો પુત્ર છુ ! એવી રીતે જેમ તેમ કરી પોતાના પિતાને સમજાવીને પવનજય રાવણને મદત કરવા સારૂ ત્યાંથી નિકળ્યો. ત્યારે પતિ બાહેર જાય છે, એમ સાંભળીને જેમ કોઈ દેવી ઝડપથી આકાશ થકી નિચે ઉતરે, તેમ તેની સ્રી અજનાસુંદરી માળથી નિચે ઉતરી. પોતાના પતિને જોવા સારૂ જેની આંખોનાં પાંપણ મીચાતાં નથી; ને મનમાં મારો પતિ આજ દિવસ સુધી મારી સાથે ન બોલ્યો પણ આજ તો જરૂર બોલશે; એવી ઇચ્છાથી થાંભલામાંની પુતળીની પેઠે બારણાના થાંભલાને ટેકીને ઉભી રહી. તે વખતે પ્રતિપદાના ચદ્રમા જેવી તેજ રહિત દેખાવા લાગી. નેત્રો ઉપર માથાના કેશ પડેથી, એક નવીન વેશ જેવી જણાવા લાગી, જેના કપાળ ઉપર કંકુ આદિક કાંઈ પણ

દીઠામાં આવતું નહતુ, કેડ ઉપર હાથ રાખીને ઉભેથી જાણે પોતાની સિથિલતાને સુચન કરતી હોયની ! જેના હોઠ તબોળની લાલી થકી રહિત દખાવા લાગ્યા. આંખોમાંનુ પાણી જેના મુખ ઉપર વહી રહ્યુ છે. એવી મહા ખરાબ દશાથી ઉભેલી અજનાને પવનજય રાજાએ જોઈ, ને મનમાં કેહેવા લાગ્યો કે આ સ્ત્રી કેવી નિર્લજ છે ! એને બુદ્ધિ તો નથીજ ! પછી ભય તે કયાંથીજ હોય! અરે! એ વિશે મેં પ્રથમજ જાણી લીધુ હતુ, પણ મારા પિતાની આજ્ઞા માન્ય કરવા સારૂ મે એની સાથે વિવાહ ર્ક્યો. એમ પવનજય મનમાં નષ્ટ વિચાર કરી રહ્યો છે, એટલામાં પાસે આવીને પતિના પગમાં માથુ ઘાલીને, તથા બે હાથ જોડીને વિનતી કરવા લાગી કે હે પ્રાણનાથ, તમે સર્વ લોકની સાથે બોલ્યા તથા મળ્યા, પરંતુ મારી સાથે લગારે ન બોલવાનું કારણ શુ છે? તેતો રહ્યુ પણ હવે એક વિનંતી કરૂછું તે આપે માન્ય કરવી જોઈએ. હે પ્રાણનાથ હુ એટલુજ તમારી પાસેથી માગી લેઉછુ કે મને કોઈ વખતે ભુલી જવી નહી. તેમજ પોતાનુ કાર્ય કરીને જલદી પાછા પધારજો. તમારૂ કલ્યાણ થાઓ ! એવો આશિર્વાદ દેઉછું. એવાં મહા દીનતાનાં વચનો બોલનારી બિચારી નિષ્પાપ અજનાને કાંઈ પણ ઉત્તર ન વાળતાં તેનો અનાદર કરીને પવનજય ચાલતો થયો. તે વખતે પતિનો વિયોગ થયો તે દુઃખથી શોકાતુર થઈને અજના પોતાના મેહેલમાં આવીને ધબ સરખી જમીન ઉપર પડી.

પવનજય ત્યાંથી નીકળીને સધ્યા સમયે માન સરોવર ઉપર જઈ પોહોત્યો; ત્યાં વિશ્રામ કરીને પોતાના આસન ઉપર બેઠો છે, એટલામાં તે સરોવરના કિનારા ઉપર પોતાના ધણીના વીયોગથી પીડિત થયેલી એક ચકવીને તેણે જોઈ. જે પોતાના આણેલા કમલતતુ ખાતી નથી, થંડીમાં જેને ગરમી થઈ રહી છે, ને ચંદ્રમા જેને અગ્નિ જેવો દીઠામાં આવે છે; તેમજ કરૂણારૂપ ઊંચે સ્વરે કરીને રડવા લાગે છે. એવી તે ચકવીની દુઃખીત અવસ્થા જોઈને પવનજય મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ ચક્રવાકી આખો દિવસ પોતાના પતિની સાથે ક્રીડા કરે છે, ફકત એક રાતનો વિયોગ થયો તે એનાથી સહન થતો નથી, ને મે તો મારી સ્ત્રીને પરણ્યાના દિવસથી બિલકુલજ મુકી દીધી છે, કોઈ દિવસ તેની સાથે બોલ્યો પણ નથી, નિકળતી વખત તે મારી પાસે આવી તો પણ તેનો મે પર સ્ત્રીની પેઠે નિરાદર ર્ક્યો. બિચારી અજના મારા દુઃખરૂપ ડુંગરથી દબાઈ છે, તેની ઉપર વિ-

ચોગરૂપી આ બીજો પર્વત રાખ્યો, તેથી જે તેને દુઃખ થતુ હશે તે તેનાથી કેમ સોસાઈ શકાશે ! મારી સોબતનુ સુખ આજ દિવસ સુધી તેને ખબરજ નથી. હવે કોણ જાણે તેનું શુ થશે. મારા અવિવેકને ધિક્કાર છે, હવે તે તપસ્વીની ખચિત્ત મરણ પામશે. (આંખોમાં આસુ આવ્યાં છે) અરેરે!! બિચારી એ નિર્દોષી પતિવ્રતાનો આજ દીવસ સુધી જે મે અનાદર કર્યો, એ પાપ વડે કોણ જાણે મારી કેવી ગતિ થશે? ઈત્યાદિક શોક કરીને તે સર્વ વૃત્તાંત તેણે પોતાના પ્રહસિત નામના મિત્રને કહ્યો. કહ્યું છે કે "પોતાનુ દુઃખ કહેવાને પાત્રસુમિત્રવિના બીજો કોઈ નથી" તે સાભળીને પ્રહસિત કહેવા લાગ્યો કે હે પવનન્જય, તારા વિયોગથી તથા તેં કરેલા તિરસ્કારથી તે કમલનયની જરૂર આજે મરણને પામશે. હે મિત્ર, હજી તેનુ આસ્વાસન કરવાને તુ યોગ્ય છે. ત્યાં જઈને તેની સાથે મધુર ભાષણ કરીને પછી પોતાના કામ સારૂ જવુ જોઈએ. ત્યારે જે પોતાના મનમાં હતુ તેજ મિત્રે કહ્યુ, એમ જાણીને તથા તે મિત્રને પોતાની સાથે લઈને ત્યાંથી પોતાના ઘેર આવ્યો. ત્યાં જઈ અજનાસુદરીના બારણા પાસે પોતે ઉભો રહ્યો. ને પ્રહસિતને આગળથી તેની પાસે મોકલ્યો. તે જઈ જુવે છે તો થોડા પાણીમાં જેમ માછલુ તરફડે, તેમ પલંગ ઉપર લોટી રહી છે, હેમ પડયાથી જેમ કમળને પીડા થાય તેમ તેને ચંદ્રની કાંત્તિ વડે પીડા થઈ રહી છે, અતઃકરણમાં થયેલા સતાપ થકી તેના ગળાના હારનાં મોતી ફુટી રહ્યાં છે, મોટા મોટા સ્વાસોસ્વાસ લેવાથી તેના માથાના વાળ ઉડી રહ્યા છે, વિરહથી થએલા ત્રાશને લીધે હાથમાંના કાંકણોને ફોડી રહી છે, વસતતિલકા જે સખી તે તેને વારંવાર ધૈર્ય દઈ રહી છે, નેત્રો તથા હૃદય જેનાં શુન્ય થઈ રહ્યાં છે, તથા લાકડાની પેઠે પલગ ઉપર પડેલી અંજન સુદરીની એહવી ખરાબ દિશા પ્રહસિતે જોઈ તેમજ અજનસુદરીએ પણ પ્રહસિતને જોયો તેવારે અકસ્માત વ્યતરની પેઠે આ કોણ આવ્યો ! એમ કહીને કાંઈક ભયને પામી તથાપિ ધૈર્ય ધારણ કરીને બોલવા લાગી, અરે તુ કોણ છે? આંઈ આવવાનુ કારણ શુ? તુ કોઈ પરપુરૂષ છે, તે આ અવસ્થામાં પડેલી મને જોવા સારૂ પરસ્રીને ઘેર આવ્યો છુ? એવું તેની સાથે બોલીને પોતાની સખીને કહે છે. હે વસંતતિલકા, આનું હાથ ઝાલીને એને બાહાર કાહાડી મુક, હુ ચદ્ર જેવી નિર્મળ છતાં એને જોવાને યોગ્ય નથી. મારા પતિ પવનન્જય વિના બીજા કોઈ પુરૂષને આ ઘરમાં પેસવાનો અધિકાર નથી. માટે તું કોણ

છે તે કહે, ત્યારે પ્રહસિત નમસ્કાર કરીને તેને કહે છે, આજે હુ મારૂં મોટુ ભાગ્ય સમજુ છુ કે, મે તને જેમની તેમ જોઈ ઘણા દિવસથી થએલો જે પવનજયનો વિયોગ, તે ઘડીકમાં મટીને મોટા આનંદ સહિત બેઊનો સમાગમ થશે. જેમ કામદેવ તથા વસંતઋતુનો પોતામાં મિત્રભાવ છે, તેમજ પવનજય સાથે મારી મિત્રતા છે, તેણે મને આગળ મોકલ્યો છે, ને પોતે પાછળથી આ આવ્યો એમ સમજ. ત્યારે અંજના કહેવા લાગી કે, હે પર પુરૂષ તુ અમસ્તી મશ્કરી કરીને મને શા સારૂ હેરાન કરે છે? આ વખત મસ્કરી કરવા યોગીય નથી. પણ એ તારો દોષ નથી, મારા પુર્વ કર્મનો દોષ છે. જો તેમ ન હોત તો મારો કુલીન પતિ મને મુકત નહી? વિવાહના દિવસથી આજ બાર વર્ષ થયાં પતિએ મને મુકી દીધી છે, તોપણ હું પાપિણી હજી સુધી જીવુછુ, એવાં તેનાં દુઃખદાયક વચનો સાંભળીને પવનજયથી ધીર ન ધરાઇ તેથી મોટી ઝડપ કરીને માહેલી કોરે આવ્યો. આંખોમાં આંસુ આવ્યાં છે, ને ગદ ગદ કંઠ થયો થકો મોટા આવેશથી બોલવા લાગીયો, હે સ્રી, તુ પરમ નિર્દોષ છતાં દોષનો આરોપ કરીને પરણેલા દિવસથી આજ દિવસ સુધી મે મુર્ખે તારી ઉપેક્ષા કરી તેનુ કારણ કેવળ મારૂ અજ્ઞાન છે. જો પણ મારા દોષથી તારી આટલી બધી દુર્દશા થઈ, તથાપિ આજ મે તને જીવતી જોઈ તે મારૂ મોટુ ભાગ્ય સમજુ છુ. એહવા મહાપશ્ચાતાપના પોતાના પતિના વાક્યો સાભળીને પલગ ઉપર હાથ ઝાલીને ઝટ ઉઠી. તે જેમ હાથી પોતાના શુંડાદંડ વડે લતાનુ ગ્રહણ કરે છે, તેમ પવનજયે પોતાની સ્રીને પોતાની ભુજાથી ઝાલી લીધી પછી પોતાના હાથે કરી તેને સાથે લઇને પલગ ઉપર બેઠો ને તેની સાથે મધુર વાણીથી બોલવા લાગીયો, હે મારી પ્યારી સ્રી, ક્ષુદ્રબુદ્ધિ જે હુ, તેણે તુ નિરપાધી છતાં તને ઘણુ દુઃખ આપ્યુ, તેની મને ક્ષમા કર એવા પ્યારનાં વચનો સાંભળીને અંજના કહેવા લાગી, હે પ્રાણ પ્રિય પતિ, એમ કહે[illegible] યોગીય [illegible] એટલુ બોલતાં અતિ આનંદમાં આવી થકી ગમે [illegible] ઇચ્છા[illegible] લાગ્યાથી પ્રહસિત તથા વસંતતિલકા એ બેઉ જાણ[illegible] રહ્યાં [illegible] તે એકાંત સ્થળમાં પવનજય [illegible] જના વિયોગ [illegible] નાં [illegible] ચાર પ્રહર એક પ્રહરની [illegible] સાર થઇ ર[illegible] ના [illegible] ને પવનજય કહેવા લાગીયો [illegible] હવે હું [illegible] આંઇ હું ઘાણી વેળા રહેથી [illegible] તને ખ[illegible]

લદી આવીશ. આજથી તું તારા મનમાં કાંઇપણ ખેદ કરજે નહીં. પોતાની સખી સહિત સુખે કરીને રહેજે. રાવણનું કામ કરીને હુ જલદીજ પાછો આવીશ. ત્યારે અંજન સુંદરી બોલી, હે નાથ, એ કામ મારા બાહુબલ વડે સિદ્ધજ છે, પણ જો મારા જીવવાની તમોને ગરજ હોય તો પોતાનુ કામ કરીને જલદી પાછા આવજો અને મે આજે રિતુનુ સ્નાન કર્યુછે, તેથી જો મને ગર્ભ રહ્યા, તો દુષ્ટ લોકો મારી ઉપર દોષ આરોપશે. તો પછી મારી શી વળે થશે ? ત્યારે પવનજય કહેવા લાગીયો કે, હે પીયા, હુ પોતાનુ કામ કરીને જલદીજ પાછો આવીશ. પછી દુષ્ટ લોકોને દુષણ દેવાને જગાજ નથી. અથવા આજે મારા આવવાની સુચકતા આ મારા નામની વીટી છે તે તુ તારી પાસે રાખ્ય. જ્યારે કામ પડે ત્યારે બતાવજે. એવી રીતે પોતાની સ્રીને સમઝાવીને પોતાના મિત્ર સહિત પવનજય માનસ સરોવર ઉપર ગયો પછી પોતાના સૈન્ય સહિત આકાશ માર્ગે લકા નગરીમાં જઇને રાવણને નમસ્કાર કરયો. ત્યારે તરૂણ સૂર્ય જેવી કાંતી સહિત રાવણ પોતાના સન્ય સહિત પવનજયને સાથે લઇને પાતાલ લંકામાં વરૂણની નગરી પાસે આવ્યો.

આંઇ તેજ દિવસે પવનજયની સ્રી અંજનાએ ગર્ભ ધારણ કરયો. તેના પ્રતાપથી તેના સર્વ અવયવ શોભાયમાન દેખાવા લાગીયા. મુખ તથા ગાળ લાલ થવા લાગીયાં. સ્તનોના મુખનો રગ કાલો થતો ચાલ્યો. ગતિ અત્યત મદ થઇ, નેત્ર સ્વચ્છ નિર્મળ થયાં અને બીજા પણ તેના શરીર ઉપર કેટલાંએક ગર્ભનાં ચિન્હ દીઠામાં આવ્યાં. તે જોઇને તેની સામુ કેતુમતી ધિક્કાર કરીને તેને કહેવા લાગી કે, હે અંજના, બેઉ કુલને કલક કરનારૂ તે આ કેવું આચરણ કર્યુ છે ! હે પાપિણી, તારો પતિ દેશાંતરે ગયો છતાં તુ કેમ ગર્ભવતી થઇ ? મારા પુત્રે તને આજ દિવસ સુધી મુકી છે તે તારો દોષ જોઇનેજ મુકી છે, તેનો દોષ કાંઇપણ નથી તુ આવી દુશ્ચારણી છુ તે અમે આજ દિવસ સુધી જાણ્યુ નહતુ. એવી રીતે સાસુના વાક્યોવડે નિરાદર પામેલી અંજનસુદરીએ વિચાર કરીને પતિના આવવાની નીશાની જે વીટી, તે કાહાડીને બતાવી. તે જોતાંજ લજ્જાયમાન થઈ યકી તેના મનની ખાત્રી તો થઈ, તથાપિ તે કળવા ન દેતાં તેને કહેવા લાગી કે, હે પાપિણી, જેણે આજ દિવસ સુધી તારૂ નામ પણ લીધુ નહી તેની સાથે તારો સયોગ કેમ હોય ? આ નીશાની બતાવીને અમને ફસાવે છે કે શુ ? જે તારા જેવી વ્યભિચારિણી સ્રીઓ હોય છે તેઓ એવી ફસાવવાની યુક્તિઓ ઘણી યાદ રાખે

છે. હવે તું મારા ઘરમાંથી હમણાંજ નીકલ. ને જ્યાં ગમે ત્યાં જા. તું પોતાના બાપના ઘેર જઈ રહે, અમારૂં ઘર તને રહેવા યોગ્ય નથી એવી રીતે તેનો ધિક્કાર કરીને તે રાક્ષસી જેવી નિર્દય સાસુએ તેના પિતાના ઘેર પહોચાડવા સારૂ પોતાના સેવકોને હુકમ કર્યો. પછી તે સેવકો વસતતિલકા સખી સહિત અંજનાને રથ ઉપર બેસાડી ચાલ્યા. તે માહેદ્ર રાજાના નગર પાસે આવતાંજ તેને ઉતારી મેલી. તે વખતે તે બિચારી નીરદોષ સ્ત્રીઓને જે દુઃખ થયું, તે પેલા સેવકોથી દખાયુ નહીં, આંખો પાણીથી ભરાઈ ગઈ. તોપણ બિચારા તે શુ કરે. ચાકરને ધણીના હુકમ પ્રમાણે ચાલવું જોઈએ. પછી તે અજનસુંદરીને નમસ્કાર કરીને, તથા તેની પાસે ક્ષમા માગીને પાછા ફરચા.

એવા પ્રસગે સંધ્યાકાલ ઢુકડો આવ્યો, તે જાણે અજનસુંદરી મહા દુઃખરૂપ સમુદ્રમાં ડુબી થકી ડચકા ખાવા લાગી તે જોવાઇ ન શકાયાથીજ સુર્ય આથમી ગયો હોયની ! કેમકે ઉત્તમથી ઉત્તમની વિપત્તિ જોવાતી નથી. પછી જ્યારે રાત્ર પડી ત્યારે મહાભયાનક ઘુવડ બોલવા લાગ્યા. કોલ્હા બોલવા લાગ્યા, વૃક નામના વન પશુના શબ્દ થવા લાગ્યા. અને બીજા પણ ઘણાં મોટા વ્યાઘ્રોના શબ્દો સાંભળ્યામાં આવ્યા તે જાણે કાનજ ફુટી જાય છે કે શું ? એવા શબ્દો સાંભળીને તથા ભયભીત થઇને એમને એમ તે રાત તેણે મોટા દુઃખ વડે જેમ તેમ કાહાડી. પ્રાતઃકાલે ઉઠીને લજ્જાયમાન થઈ થકી ભીખાગણીની પેઠે પોતાની સખી સહિત પોતાના બાપના ઘેરના દ્વાર પાસે આવીને ઉભી રહી. ત્યાંના દ્વારપાલ લોકે તેને એવી અવસ્થામાં જોઇને જલદી જઇને રાજાને કહ્યુ. રાજાએ તેનો વૃત્તાંત સાંભળીને લજ્યામાન થઇ નીચે મુખ ઘાલીને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો. જે સ્ત્રીઓના ચરીત્રો અચિત્ય છે, અરે ! કુળને કલક લગાડનારી વ્યભિચારણી અજના મારે ઘેર આવી, તેથી મારા કુળને કલગ લાગ્યો. જેમ સફેદ વસ્ત્ર ઉપર લગારેક કાજળ લાગે તે કપડું દુષિત થાય છે, તેમ એણે મારા કુળને દુષણ લગાડ્યુ. એવી રીતે ચિતાતુર થયો થકો, જેના મુખનું તેજ હણાઇ ગયુ છે, એવો તે રાજાને જોઇને તેનો પુત્ર પ્રસન્ન કીર્તી વિચાર ન કરતાં બોલ્યો કે, એને જલદી આંઇથી કાહાડી મુકો. એણે આપણા કુળને દુષણ લગાડ્યુ જે આંગળીને શાપે ડચ્યો હોય તેને શું બુદ્ધિમાન લોકોએ કાપી નથી નાંખતા ? એવુ પુત્રનું બોલવુ સાંભળીને રાજા મોટી ચિતામાં પડી ગયો. ત્યારે ત્યાં બેઠેલો એક મહોત્સાહ

છિતના કરંડિયા સમાન છે તે પુત્ર ચારીત્ર લેવા ઉજમાળ થયો છે તથાપી તમે એને ઘરવાસ રહી ધર્મ કરે એમ સમજાવી રાખો તેવારે તે દ્રઢધર્મી શ્રાવક શીવકુમાર પાસે આવીને વંદન કરી કહેછે, તેવારે શીવકુમર કહે તમે અયુક્ત કેમ કરોછો જે મુજને વંદન કીધુ તેથી મુજને દોષ લાગ્યો તેવારે તે દ્રધર્મી શ્રાવક કહે. હે શીવકુમાર તમારે ભાવ થકી ચારીત્ર છે માટે તુમે વંદના કરવા જોગ છો તથાપી હે શીવકુમર એક મારૂ વચન માનો જીહાં લગી તમારાં માતા પીતા જીવે ત્યાં લગી ચારીત્ર લેવુ નહીં ઘરવાસે રહી શ્રાવક ધર્મ આરાધો ભાવચારીત્રે વરતો એ પણ આત્મધર્મ શ્રેષ્ઠ છે એવુ તે દ્રઢધર્મી શ્રાવકનુ વચન સાંભળી શીવકુમરે પ્રમાણ કીધુ તેવાર પછી શીવકુમર છઠ છઠનાં પારણાં કરવા લાગ્યો આંબિલ પ્રમુખ તપસ્યા કરતો થકો ભાવચારિત્રીઓ તે શીવકુમાર એક હજાર વર્ષ લગી મહાતપ કરી શુદ્ધ શ્રાવકપણુ પાળી કાળ કરીને વિદ્યુનમાળી નામે દેવતા મહાતેજવત થયો તિહાં ચાર પલ્યોપમનુ દેવતાનુ આયુષ્ય ભોગવીને સ્થિતી પુરી કરીને આંતરા રહીતપણે ચવીને અબાધા રહીત ઉપન્યો તે કહેછે.

આહી જમ્બુદ્વિપના ભરતને વિશે રાજ્યગ્રહી નગરે રૂષભદત્ત નામે શ્રેણી ધનાઢ્ય શેઠ વસેછે તેને ધારણી નામે સ્ત્રી મહા સુશીળા છે તેની કુખને વિશે તે વિદ્યુ નમાળી નામે દેવતાનો જીવ ચવીને ઉપન્યો તેવારે મધ્યરાત્રીને વિષે તે ધારણીમાતાએ સ્વપ્નમાંહે જમ્બુ નામે વ્રક્ષ દીઠો તે કેવો છે, સુવર્ણનાં પત્ર તથા ફળ અને ફુલ તે જેને એવો વ્રક્ષ આપણા મુખમાંહે પેસતો દીઠો અનુક્રમે નવ માસ પુરા થએ લક્ષણ ગુણ વ્યંજન સતિ પુત્ર પ્રસવ્યો સર્વ પરિવાર આણંદ પામ્યો માતાએ સ્વપ્નમાં જંમ્બુવ્રક્ષ દીઠો હતો તેણેકરી પુત્રનુ નામ જમ્બુ કુવર સ્થાપ્યુ.

પંચધ્યાવ્યે પાલણ કર્યો થકો બીજના ચદ્રમાની પેઠે તથા કલ્પ વૃક્ષના અંકુરાની પેઠે દિવસે દિવસે વધવા લાગ્યો અનુક્રમે કુવર આઠ વર્ષનો થયો અતી રૂપ લાવ્યણતા ગુણ યુક્ત માતા પિતાને ઘણો પ્રીય થકો વિદ્યાચાર્ય પાસે મોકલ્યો તીહાં પુરૂષની બોહોતેર કળા તથા સ્ત્રીની ચોસઠ કળા વિજ્ઞાન શિખ્યો અતિ નિપુણ ડાહ્યો અતિ રૂપવંત માતા પિતાને ઘણો વહાલો છે એવો વિચરતો થકો દેખીને બુધ જે પંડિત લોકો તે એમ કહેવા લાગ્યા કે અહો આ કુંવરની જનુની કે જેની કુખને વિષે આવો પુરૂષ રત્ન ઉપનો વળી કહ્યુ છે કે જે સ્ત્રી ભાગ્યશાળી હોય તેનીજ કુખને વિષેતી

થંકર વાસુદેવ ચક્રવરતી ઈત્યાદિક મોહોટા પુરૂષો ઉત્પન થાય છે તે સ્ત્રીને પણ ધન્ય છે તેમજ આ જબુકુમારની માતાને પણ ધન્ય છે, એમ કુંવરના ગુણ દેખીં લોકો પ્રસસતા હવા. હવે જબુ કુમાર યોવન અવસ્થા પામ્યો તેવારે માતા પિતાએ મોહોટા કોટીધ્વજ શેઠની આઠ કન્યાઓ સાથે કુરને પરણાવવાને અર્થે વિવાહ કીધો, તે કન્યાઓ કેવી છે.

કુંવરના સરીખુ રૂપ છે તે જેમનુ વળી વયમાં પણ સરખી છે, સુવર્ણ સરીખી દેહ છે, મૃગ લોચનીયો છે, ચરતુવિજ્ઞાને કરી ચોસઠ કળાની જાણએવી કુળવાન કન્યાઓ સાથે વિવાહ કીધા.

એહવે તેજ સમયને વિષે ભગવતશ્રી મહાવીર સ્વામીના પાંચમા ગણધર શ્રી સુધર્મા સ્વાંમી, ગ્રામે એક રાત નગરે પચા રાત્રી એમ અનુક્રમે વિહાર કરતા ભવ્ય જીવોને પ્રતીબોધતા થકા રાજ્યગ્રહી નગરીના ઉદ્યાંન માંહે ગુણ શીલ નામે [ચૈત્ય] વન છે તીહાં આવી સમોસરયા, તેમનુ આગમન સાંભળી રાજા શ્રેણીક વાંદવા ગયો તીહાં જબુકુમાર પણ વાદવા ગયો. સુધર્મા સ્વામીને વદન કરી યથો ચીત સ્થાનકે બેઠા તીહાં ગણધર ભગવત દેશના દેવા લાગ્યા, અહો ભવ્ય જીવો, જે વારે જેવુ ચીત તેવારે તેવુ ચીત, જેવારે જેવી ધર્મ રૂચી તેવારે આત્માના હીતને અર્થ કાંઈ પણ વીલબ ન કરવો; વળી જીવ મન ચચળ છે તેણે કરી કાયા ત્રીકણ શુધ્યે પ્રમાદન કરવો, ઈત્યાદિક દેશના સાંભળી જબુકુમાર વૈરાગ્ય પામ્યો. ગુરૂ પ્રતે કહે સ્વામીન તુમારી આજ્ઞાએ કરી માતા પિતાને તત્વધર્મ પમાડો. પછે હુ સજમ ભાર ગ્રહીસ, તેવારે ગુરૂ કહે (જાહા સુખ દેવાણુ પ્રીયા હે દેવાણુ પ્રીયા જેમ સુખ ઉપજે તેમ કરો, એવુ ગુરૂનુ વચન સાંભળીને જબુકુમાર પોતાના ઘર ભણી ચાલ્યા તીહાં નગેરના દરવાજા પાસે આવ્યા તેવારે નગેરના દરવાજે યત્ર સીલા માંહેથી લોહનો ગોળો ઉછળ્યો તે જબુકુમારની પાસે આવી પડ્યો તે દેખી કુમરને વિશેષ વૈરાગ્ય ઉપનો તીહાથી પાછો ફરી ગુરૂ પાસે આવી સમ્યક્ત સહિત શ્રાવકનાં બાર વર્ત ઉચરયો, પછી પોતાને ઘેર જયાં માત પિતા છે ત્યાં આવ્યો હાથ જોડી નમસ્કાર કરી કહેવા લાગ્યો હે માત પિતા માહારૂ મન સંસારના સુખને વાંછતુ નથી માટે હુ ચારીત્ર પચ માહાવ્રત લેઉ તુમે આજ્ઞા આપો, એવુ પુત્રનુ વચન સાંભળી, ધારણી માતા મુરછા પામી થોડી વારે ચેત વળેથી ગદગદ કંઠે કહેવા લાગી હે પુત્ર તુ હજુ બાળક છે અતી સુકમાળ છે, વળી હે વત્સ મા

હારે તુ એકજ પુત્ર છે તાહારા ઉપર મને ઘણી આશા છે ઉબરાના ફુલની પેઠે તાહારૂ નામ સાંભળવુ મને અતી વલવ છે તારા વિના મારાથી એક ક્ષણ માત્ર પણ રહેવાશે નહિ, વળી હે પુત્ર ક્રમે કરી હજુ તુ બાળક છે, તાહારા પાણી ગ્રહણ નીમીતે આઠ વ્યવહારીયાની કન્યાઓ સાથે વિવાહ કીધો છે તે અતી મનોહરએવી કન્યાઓ પ્રતે પરણીને ભુક્ત ભોગા થઇ અતે સંજમ પ્રતે ગ્રહણ કરજો એટલુ અમારૂ વચન માનો, એહવું સાંભળી કુવર કહે હે જનુની એવાં વિષય સુખ આ જીવે અનતી વાર ભોગવ્યાં તથાપિ તૃપ્તીન પામ્યો, એવા સુખ ભોગેની લાલચે કરી જીવ ચાર ગતિમાં ભમ્યા કરે છે, જાવત નરકાદી દુઃખ વારવાર અનુભવે છે.

એવા અઘોર પાપકૃત જે વિષય તેની વાંછના કુણ કરે અપીતુ કામે કરીને અધ અજ્ઞાન જીવો કરે છે પણ જેને મોક્ષનીજ અભીલાશા છે તે જીવો એવા સુખને અનિષ્ટ કડવા વિપાક જાણે છે માટે હે જનુની મને સંસારનાં સુખ પ્રીય નથી લાગતાં માટે જેણે કરી સાસ્વત સુખની પ્રાપ્તી થાય એવુ જ્ઞાન દર્શન સહિત ચારિત્ર હુ આદરીશ, ઇત્યાદિક સામ સામી પ્રત્યુતર આપ્યા તથાપિ કુવરનુ મન સંસાર ઉપર લલચાયુ નહિ હવે કુવર દીક્ષા લેશે એમ ચીતવી કુવરના પિતા રૂષભદત્ત કહે હે પુત્ર માહારૂ એક વચન માનો અને પછી દીક્ષા લેજો, હે પુત્ર વ્યવહારીયાની આઠ કન્યાઓ સાથે પાણી ગ્રહણ કરી (પરણીને) તુમારી વહુઓનાં મુખ દેખાડો એટલી મારી હુશ પુરી કરી પછે સુખે ચારીત્ર લ્યો હે પુત્ર એટલુ અમારૂ વચન માનો એવુ સાંભળી જંબુકુમાર કહે હે પીતા જે તુમે કહોછો તેમ કરીશ તથા વી કન્યાઓને તથા તેમના માતા પીતાને પ્રથમ જણાવવુ જોઇએ કે, જે માહરો પુત્ર તમારી પુત્રીઓને પરણીને બીજે દિવસે ચારીત્ર ગ્રહણ કરનાર છે માટે જો તે વાતે તમો સંપુરણ ખુશી હોતો સુખેથી તમારી પુત્રીઓનુ પાણીગ્રહણ કરાવો એવુ કુવરનુ વચન સાભળીને કુવરના પીતાએ તે આઠ કન્યાઓને તથા તેમના માતા પીતાને કહેવરાવ્યુતેવારે તે કન્યાઓનાં માતા પીતા કહે જે અમારી કન્યાઓ જંબુકુમારને નહી પરણાવીયે કેમ જે એતો મોક્ષાભિલાષી છે તે સંયમ આદરે તેવારે અમારી પુત્રીયોનો કોણ આધાર થાય એવુ તેઓનુ બોલવુ સાંભળીને તે કન્યાઓ કહે અમારે તો આ જીવીત લગે જંબુકુમાર સ્વામી છે મન સાથે અમે તે ભરથાર નિશ્ચે કીધોછે માટે જો તે સંયમ ગ્રહણ કરશે તો અમે પણ બ્રહ્મચાર્યણીયો થઇ પતિ સાથે સયમ લેઇ

શુ એવુ તે કન્યાઓનુ નિશ્ચય પામેલુ મન તે પ્રતે સમજીને તેમનાં માતાપી તાઓએ લગ્નની સામગ્રી કરવા માંડી પછી મોટો મોત્સવ કરીને એક એક કન્યાના પીતાએ જબુકુમારને નવ નવ ક્રોડ સોનઇયા પેરામણી આપી પોતાની પુત્રીઓ પરણાવી તેવાર પછી જબુકુમાર આઠ સ્ત્રીઓ લેઇ પોતાને ઘેર આવ્યા એવે સંધ્યાકાળ વીત્યા પછી સર્વ સ્ત્રીઓ સહિત વાસભુવનને વિશે ગયો તિહાં જંબુકુમાર સ્ત્રીઓને પ્રતિબોધ કરવા લાગ્યા હે ભદ્રે આ સસાર કેવળ અસાર છે તુમે મારી સાથે ચારિત્ર આદરો સસારમાં કોઇ કોઇનુ નથી. જેમ સંધ્યાકાળને'વિષે વ્રક્ષની ઉપર અનેક જાતનાં પખી આવીને બેસેછે અને પ્રભાતે સઘળાં વેરાઇ જાય છે તેમજ હે સખે કરમના વશે કરી સગાં સબધી કુટુબ પરિવારનો સબધ થાય છે પણ સર્વ સર્વનુ આયુષ્યે ભોગવી કરમાનુસારે સઘળાએ દિષોદિશ જાય છે એવો જે સંસારનો અસ્થિર સબધ તે પ્રતે પ્રતિબધ કરવો પડિત જનોને યુક્ત નથી એવુ જંબુકુમારનુ વચન સાંભળીને સ્રિયો કહે હે પ્રભુ આપ કહો છે તે ખરૂ છે તોપણ એ સસારને વિશે સ્ત્રિયાદિકના ભોગ પામીને જીવ ભોગવે છે હમણાં તુમે અમારી સાથે ભોગ ભોગવો વિલાસ કરો, પછે વ્રદ્ધપણે ચારિત્ર લેઇશુ ઇત્યાદિક સ્ત્રીયોની સાથે જંબુસ્વામી સામ સામી પ્રત્યુતર કરેછે એવે સમે જે થયું તે કહેછે.

રાજ્યગ્રહી નગરીની પાસે એટલે નજીક એક ભીલની પાલ્ય છે તે પાલ્ય માંહે ઘણા ભીલ લોકો વસેછે તે પાલ્યનો અધિપતી પ્રભવો નામે પલિપતિ છે તે કેવો છે નિરતર માંસનો અહાર કરેછે વળી સાત વ્યસનનો સેવનાર છે પરદારા સેવ્ય, પરધન હરનાર, ઇત્યાદિ ઘોરકરમનો કરનાર છે તે પ્રભવો નામે ચોર રાજ્યગ્રહી નગરે પેહેલી રાતે એકાએક આવીને સ્વકળાએ કરી કોઇ ન જાણે તેવી રીતે નગરમાંહે પેશીને તજવિજ કરે, એટલે તેજ દિવસે જંબુકુમારના લગ્નને દિવસે તે ચોર નગરમાં પેઠો પેશીને તજવિજ કરી ત્યાં જંબુકુમારને ઘેર આજે ઘણુ ધન આવ્યુછે વળી પુર્વનુ તેના પિતાના ઘરમાં પણ ઘણુ છે એવી ખબર મેળવી નગરમાંહેથી પાછો ફર્યો પાલ્યમાં આવી પાંચસે ચોરોને સજ કરી હથિયાર બધાવી પોતાની સાથે લેઇને મધ્ય રાતે રાજ્યગ્રહી નગરીના દરવાજે આવ્યો ત્યાં આવી વિદ્યાના બળે કરી દરવાજાના તાળાં ઉઘાડ્યાં પછી તે પાંચસે ચોરો પ્રતે કહેવા લાગ્યો કે આજે રૂષભદત્ત શેઠના ઘરમાં ચોરી કરવી છે તેમના ઘરમાં ઘણુ ધન હતુ ને વળી આજે જંબુકુમારની પેહેરામણીમાં નવાણુ ક્રોડ સોનઇયા આવ્યા છે મા

તે સિંહને માર્યો. પછી પોતાના રૂપને સમાવીને તે બેઉ અબળાને દિલાસો દેવા સારૂ પ્રથમના રૂપે થઇને શ્રી અરહતના ગુણોની સ્તુતી કરવા લાગ્યો. પછી તે ગુફાના માલેકની ધીરથી બેઉ શ્રી મુની સુવ્રત સ્વામીની પ્રતિમાની સ્થાપના કરીને તેની પુજા કરવા લાગી. એમ કરતાં કેટલાએક કાળ પછી અજનાને માસ પુરા થએથી સિહણી જેમ સિહને જન્મે તેમ વજ્ર, અકુશ તથા ચક્ર ઇત્યાદિક ચિન્હોના પગવાળા એક પુત્રને જન્મી.

તે પુત્રનુ મુખ જોઇને અજનસુદરી મનમાં મહાદુઃખિત થઇ થકી તેને પોતાના ખોળામા લઇને બોલાવા લાગી. તે વખતે તેની આંખોમાં પાણી આવ્યુ, તેથી જાણે પોતાના દુઃખની સુચના તે બાલને કરતી હોયની! અને તે એવા દીનતાના સ્વરથી રડવા લાગી કે તે ગુફાથી સહન ન થયાથી તે જાણે રડતીજ હોયની! (એ ઉત્પ્રેક્ષા ગુફા અથવા દેવાલયાદિકોમાં પ્રતિધ્વની થાય છે, તે ઉપર છે) તેવી અવસ્થામાં કંઠમાંથી અવાજ નીકળતો નથી, તોપણ તે પુત્રની સાંમે જોઇને કહે છે, હે મહાત્મન, હે મારા પ્રિય પુત્ર, તું મહા પ્રારબ્ધવાન છતાં મજ નીચ, તથા હત ભાગ્ય સ્ત્રીના ઉદરમાં આવ્યાથી જ્યાં કોઈ માણસની નીશાની પણ ન મળે એવા ભયાનક વનમાં મે જન્મ કર્યુ. અરે! જેના જન્મમાં ચક્રવર્ત્તી જેવો મહોત્સવ કરવો જોઇએ. તેની આજે ભીખારીથી ખરાબ દશા છે! હે પ્રાણપ્રિય પુત્ર, તારો જન્મ મહોત્સવ હું શાથી કરૂ? એમ કહીને મોડેથી રડવા લાગે છે. એટલામાં અચાનક એક પ્રતિસુર્ય નામનો વિદ્યાધર તેમની પાસે આવી ઉભો રહ્યો. તે અતિ મધુર વાણી વડે તેમને તે દુઃખનુ કારણ પુછવા લાગ્યો. ત્યારે વસતતિલકાએ રડવુ કાંઇક આટોપીને અજનાસુદરીના વિવાહથી તે તેના પુત્રના જન્મ સુધી સર્વ વાત તેને કહી સભળાવી. તે જેમ જેમ બોલતી ગઇ તેમ તેમ પ્રતિસુર્યની આંખોમાં આસુ વત્તા ગયા, તે છેવટ સુધી આવ્યાથી મન પોતાથી આવરાયુ નહીં તેથી એકદમ તેમની પેઠે રડવા લાગ્યો. કેટલાએક વખત પછે કાંઇક વિચાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે દુઃખ સમુદ્રમાં બુડેલી બાઇઓ, હુ કોણ છું તે તમે જાણતા નથી. હનુપુરના ચિત્રભાનુ નામના રાજાની સ્ત્રી સુદરીમાલાને પેટે હુ પ્રતિસુર્ય નામનો વિદ્યાધર જન્મ્યો છુ. (વસતતિલકાની સામે જોઇને) તારી આ અજના સખીની માતાનો હું માનસવેગ નામનો ભાઇ છુ. આ વખતે દૈવયોગે હુ જો આંઇ

આવત નહી તો બિચારી આ રાંકડીની શુ અવસ્થા થાત ? પછી તેણે ઘણો દિલાસો આપ્યો. અંજનસુંદરી સુધીમાં આવી, તથા તે વાત સાંભળીને આ મારો મામો છે એમ જાણ્યુ તેથી પ્રથમ કરતાં વધારે વધારે રડવા લાગી. "ઘણુ કરીને દુઃખની દશામાં પોતાના સુંદરની ભેટ થયેથી વિતેલા દુઃખનુ ફરી નવેસરથી સ્મર્ણ થાય છે" પછી તેના મામાએ તેને ધૈર્ય દીધુ. ને પોતાની સાથે આવેલા કોઈ નિમિત્તિઆને તે બાળકના જન્મ વિષે પુછવા લાગ્યો. નિમિતિએ કહ્યુ કે, આ બાળક મોટો પૃથ્વીપતિ થશે. અને આ જ ભવમાં મોક્ષે જશે. જન્મની વખત ગ્રહ તથા લગ્ન ઘણાં સારાં છે, તેથી એ મહા ધર્માત્મા થશે એમ કહ્યુ પછી તે પ્રતિસુર્ય પોતાની ભાણેજી તથા તેની સખીને પોતાના વિમાનમાં બેસાડીને પોતાના નગર તરફ જવા નીકળ્યો. તે વિમાનને રત્નોની ઘુઘરીયો બાંધેલી હતી. તેની રાતી કાંતી જમીન ઉપર તથા તે વિમાનનાં આસપાસ પડવા લાગી, તેને જોઈને તે બાળક તેને લેવા સારૂ ઉતાવળો થયો તેથી માતાના ખોળામાંથી નીકળીને એક પર્વતની શિખર ઉપર જઈ પડયો. તે જાણે આકાશમાંથી વજ્ર પડયો હોયની! એવી રીતે તે ઉપર પડતાંજ પર્વતના કટકે કટકા થઈ ગયાં. બાળક નીચે પડયો એમ જોઇને અંજનાસુંદરી છાતી કુટવા લાગી. ને મોટા અવાજે રડવા માંડી. તેણે કરીને જાણે આસપાસની પોલાણનેજ રડવા ઉસકેરતી હોયની ! ત્યારે પ્રતિસુર્ય વિમાનમાંથી નીચે ઉતરીને તે બાળકને જઇ જુએ છે તો તેને કાંઇપણ લાગ્યા વિના જેમનું તેમ દીઠામાં આવ્યુ. તેને ત્યાંથી પવનવેગે તે વિમાનને હાંકીને પોતાના હનુ નામના નગરમાં આવ્યો. ઘરની પાસે પોતાની ભાણેજીને ઉતારી. તે જાણે કોઇ કુળદેવીજ હોયની ! એવી દેખાવા લાગી. પછી તેની મામી આવી ઘરમાં લઈ જઇને તેનો સારી રીતે આદર સત્કાર કર્યો જન્મતાં તે બાળક હનુપુરમાં આવ્યુ, તેથી તેનુ નામ તેની માતાએ હનુમાન પાડ્યુ. તથા વિમાનમાંથી પડતી વખત શિલને તોડયો, તેથી બીજુ નામ શ્રીશલ એવુ રાખ્યુ. પછી જેમ માનસ સરોવરના કમલી વનમાં રાજહંસનાં બાળકો ક્રીડા કરે, તેમ તે હનુ નગરમાં યથેચ્છ ક્રીડા કરવા લાગ્યો અને અંજનાસુંદરી નિત્ય પ્રત્યે, સાસુએ મારી ઉપર દોષ રાખ્યો છે તે મારા માથાથી કોણ જાણે ક્યારે ઉતરશે ? એવો એવો વિચાર કરવા લાગી.

પવનજય વરૂણની સાથે સલાહ કરી અને તેની પાસેથી ખર દુષણને

મુકાવી ને રાવણને રાજી કર્યો પછી તેને લંકા નગરીમાં પહોચતો કરીને. તથા તેની રજા લઇને પાછો પોતાના નગરમાં આવ્યો. પોતાનાં માતા પિતા વગેરેને યથાયોગ્ય નમસ્કાર કરીને અંજનાના મેહેલમાં આવ્યો. ત્યાં જુએ છે તો કાંતી રહીત ચદ્રમાની પેઠે અંજનાનુ ઘર નિસ્તેજ દીઠામાં આવ્યુ. તેથી અતિ શોક કરવા લાગ્યો. એટલામાં તેણે કોઈ સ્ત્રીને દીઠી તેને પુછવા લાગ્યો કે, જેનુ દર્શન નેત્રોને અમૃત જેવુ લાગે, એવી મારી અંજના ક્યાં ગઈ? ત્યારે તે કહેવા લાગી કે, હે પવનજય તુ ગયા પછી કેટલાએક દિવસે તારી સ્ત્રી ગર્ભીણી થઇ એમ જાણીને તારી માતાએ કાહાડી મેલી. તેને વિમાનમાં બેસાડીને પાપરૂપી તારા શેવકોએ તેને લઇ જઇને મહેંદ્ર નગરની ભાગોળમાં ઉતારી મુકી. એવું સાંભળીને કબુતરની પેઠે વાયુવેગે કરી સ્ત્રીની શોધ કરવા સારૂ પોતાના સાસરાના નગરમાં ગયો. ત્યાં જઈ ચોકશી કરતાં સ્ત્રીનો પત્તો મળ્યો નહી. ત્યારે કોઇ પરસ્ત્રીને પુછવા લાગ્યો કે મારી અંજના આંઇ આવી હતી કે નહી ? તેણે કહ્યું કે, તે પોતાની સખી સહિત આંઇ આવી હતી. પરતુ તેના દુઃશીલપણાથી તેના પિતાએ તેને કાહાડી મુકી એમ સાંભળીને જેમ વજ્રનો માર પડે તેમ તેને લાગ્યુ. પછી તેની શોધ કરવા સારૂ પર્વત સ્થળોમાં ફરવા લાગ્યો. ફરતાં ફરતાં કાંઇપણ ખબર ન મળવાથી શ્રાપ વડે ભ્રષ્ઠ થએલા દેવતાની પેઠે ખેદ પામીને પોતાના પ્રહસિત મિત્રને કહેવા લાગ્યો કે, અંજનાસુદરીની મેં આટલી બધી શોધ કરી પણ હજી સુધી તેનો ક્યાંએ પત્તો મળતો નથી. તથાપિ હજી કેટલીએક શોધ કરવી છે, તેમ છતાં જો નહી મળશે તો હુ અગ્નિમાં પ્રવેશ કરીશ. એ વૃત્તાંત મારા માતા પિતાને તુ કહેજે. એમ કહીને પોતાના મિત્રને વિદાય કર્યો. તેણે આદિત્યપુરમાં જઇને પ્રલ્હાદ તથા કેતુમતિને પવનજયની સર્વ વાત કહી કેતુમતિ સાંભળીને મુર્છા પામી તત્કાળ જમીન ઉપર પડી. કેટલો એક વખત ગયા પછી કાંઇક શુદ્ધિમાં આવીને બોલવા લાગી.

હે પ્રહસિત, તેણે અગ્નિમાં પેસવાનો પાકો નિશ્ચય કર્યો છે કે ? ત્યારે તારા પરમ પ્રિય મિત્રને એવી સ્થિતિમાં એકલો વનમાં મુકીને તુ આંઇ શા સારૂ આવ્યો ? પણ એ બીજા કોઇની તકશીર નથી. એ વિપરીત કાર્યનુ કારણ હું અભાગણી છુ. મે પાપણીએ બિચારી નિર્દોષી વહુને ના હક કાહાડી મુકી, તેથી આ ખોટા પરિણામના ચિન્હો દીઠામાં આવે છે. તે સતી ઉપર મેં દોષ આરોપણ કર્યો, તેનું આ ફળ મને મળે છે, કહ્યું છે કે,

"અતિ પ્રબલ ભાવે પુન્ય અથવા પાપ કર્યું હોય તેનું ફળ તત્કાળ પ્રાપ્ત થાય છે." એવી રીતે વિલાપ કરતી થકી કેતુમતી ગાડેથી રડવા લાગી. તેને પ્રલ્હાદ રાજાએ સમઝાવીને તથા પોતાની સાથે સૈન્ય લઇને પોતાના પુત્રની તથા તેની સ્રીની શોધ કરવા સારૂ નીકળ્યો. તેમજ બીજા દુતોને દશે દેશ રવાને કર્યા. પ્રલ્હાદ રાજા કેટલાએક વિદ્યાધરો સહિત, પુત્ર તથા તેની સ્રીની શોધ કરવા સારૂ કેટલાએક દેશ ફરતાં ફરતાં એક ભુતવન નામના વનમાં જઇ પહોત્યો. ત્યાં જઈ જુવે છે તો પોતાના પુત્ર પવનંજયે ચિતા રચીને આગ સળગાવી છે ને પોતે તેની પાસે ઉભો રહીને બોલે છે. હે વન દેવતાઓ હે વિદ્યાધરેંદ્ર પ્રલ્હાદ મારો પિતા, તથા કેતુમતિ મારી માતા, તેમનો હુ પુત્ર છુ. મારી અંજના નામની પતિવ્રતા સ્રી નિર્દોષી છતાં તેને મે કુબુદ્ધિએ વિવાહના દિવસથી ઘણુ દુઃખ દીધુ. કેટલાક કાળ પછી કર્મના જોગે તેને મુકીને રાવણના કામ સારૂ પ્રયાણ કર્યો. ગામથી કેટલાએક દુર ગયો દૈવના યોગે મે મારો દોષ જાણ્યો પછી પશ્ચાતાપ કરીને ત્યાંથી એક રાત્રના પાછો આવીને તેની સાથે હુ રમયાણ થયો. ત્યાં રાત્ર રહીને સવારમાં નિકળતી વખત હુ મારી વીંટીની નિશાની દઇને મારાં મા બાપને ન કળતાં ફરી સૈન્યમાં જઈ પહોત્યો. તે દિવસથી તે મારી સ્રી ગર્ભવંતી થઇ. તેની ઉપર વિના કારણ મારી માતાએ દોષનો આરોપ કરીને તેને ઘરમાંથી કાહાડી મુકી. હુ આવ્યા પછી તેની મે ઘણી શોધ કરી પણ તે મળી નહીં, કોણ જાણે ક્યાં છે ? તેની ખબર નથી. એવી રીતે બિચારી તે સ્રી કેવળ નિર્દોષ છતાં તેને આવા દુઃખની પ્રાપ્તિ થઇ છે, તે સહન થતુ નથી. તેને દુઃખ થવાનું કારણ માત્ર મારૂ અજ્ઞાન છે. મારા જેવો પતિ જીવતો છતાં તેની સ્રીને દુઃખ થાય, તેથી મને ધિક્કાર છે. એવા પશ્ચતાપે કરી સર્વ પૃથ્વિ ઉપર તેની મે શોધ કરી પણ ક્યાંય પત્તો મળ્યો નહીં જેમ રત્નોની ખાણમાં રત્ન સોધ્યુ મળે નહી, તેમ મને મારી સ્રી મળી નહી. હવે જો હું જીવતો રહુ તો એ સદગુણી સ્રિનો વિરહ મને જન્માંત સુધી દુઃખ દેશે. માટે એ જીવ્યાથી મરવુ ભલુ છે. એમ જાણીને આ મારાં શરીરને આ અગ્નિમાં બાળી નાંખુ છુ હવે પછી મારી સ્રી જો તમને દિઠામાં આવે તેને કહેજો કે, તારા વિયોગથી પવનજય અગ્નિમાં બળી મુવો. એમ કહીને રડતો થકો તે ચિતામાં પડવા સારૂ કુદકો મારીને ઉંચે ઉડયો. એટલામાં રાજાએ એવુ બોલવું બધુ સાંભળી લીધુ, તેથી મોટી ઝડપથી તેની પાસે

જઈને પોતાના બે હાથ વતે તેને બાથમાં ઝાલ્યો, ત્યારે પવનજય સ્ત્રીના વિયોગથી થએલા દુઃખનો પ્રતિકાર જે આ મૃત્યુ તેમાં આ વિઘ્ન કહેવુ ? તે વખતે પ્રલ્હાદની આંખોમાં પાણી આવીને કહે છે કે, એ હુ તારો પાપી પિતા છું, તારી નિરદોષ સ્ત્રીને મે કાહાડી મુકી. તેનુ કારણ માત્ર તારી માતાનુ કરેલુ અઘટિત કૃત છે. તું મોટો બુદ્ધિમાન છતાં આ ઘોર કર્મ કરવાને યોગ્ય નથી. તારી સ્ત્રીની શોધને અર્થે મે હજારો હજારો વિદ્યાધરોને દેશો દેશ મોકલ્યા છે. તે પાછા આવે ત્યાં સુધી તું વિલબ કર, એવી રીતે પ્રલ્હાદ પોતાના પુત્રને સમજાવવા લાગ્યો. પણ શોધ કરવા સારૂ ગએલા વિદ્યાધરો ફરતા ફરતા હનુપુર નામના નગરમાં આવ્યા, ત્યાં પ્રતિસુર્યની પાસે જઈને પવનજ્યનો સર્વ વૃત્તાંત કહી સભળાવ્યો. તે કહેતાં અજનાના વિરહથી પવનજય દુઃખી થઈને તેની ઘણી રીતે શોધ કરતાં તેનો પત્તો ન મળ્યાથી તેણે અગ્નિમાં પ્રવેશ કરીને બળી મરવાનો નિશ્ચય કર્યો છે. એમ તે વિદ્યાધરો કહેવા લાગ્યા. તે વખતે ત્યાં પાસે અજના બેઠી હતી તેણે એ સર્વ વાત સાંભળી તેવીજ મોટેથી આ વિષ જેવા વાક્યો મારા રૂદયમાં પેસતાંજ હું નષ્ટ થઇ છુ. એમ કહીને તથા મુર્છા ખાઇને પૃથ્વી ઉપર પડી ત્યારે પાસે બેઠેલી તેની સખીઓએ ચદનવાળું પાણી તેના આંગ ઉપર છાંટ્યુ. તથા વીજણાથી પવન કરવા લાગી. કેટલોએક વખત ગયા પછી ઉઠી સાવધ થઇ દીન સ્વરે રડવા લાગી. ને મુખથી કહે છેઃ— પતિવ્રતા સ્ત્રી પોતાના પતિના શોકથી અગ્નિમાં પ્રવેશ કરે, કેમકે સ્ત્રીએ પતિ વિના જીવતાં રહેવું દુઃખનું કારણ થાય છે. એ યોગ્ય છે, પણ હજારો સ્ત્રીઓને ભોગવવાવાળા ભર્ત્તાને એક સ્ત્રીને માટે આટલો બધો શોક કરવો વ્યર્થ છે. માટે પુરૂષને સ્ત્રીના વિયોગથી અગ્નિ પ્રવેશ સભવેજ નહી. તે કારણથી હે મારા વાહાલા પતિ તું અગ્નિમાં બળી મરવાને તૈયાર થયો, એ અઘટિત કૃત્ય છે હું સ્ત્રી છતાં તારા વિરહથી આજ દિવસ સુધી જીવતી રહી તો તું પુરૂષ છતાં આટલી બધી હિમત કેમ મુકે છે. આપણ બે વચ્ચે નીલમણી તથા કાંચમણી જેટલુ અંતર છે. હુ અલ્પ સત્વ છુ, ને તુ તો માહા સત્વવાન છુ, એ વાતમાં મારા સાસુ સસરાનો દોષ નથી મારા મા બાપનો દોશ નથી કેવળ મજ અભાગણીના કર્મનો દોષ છે.

એવી રીતે અતી શોકાતુર થએલી અજનાને પ્રતિસુર્યે જોઇને પોતાના વિમાનમાં પુત્ર સહીત તેને બેસાડીને પવનજયની શોધ કરવા સારૂ નીકળ્યો

તે ફરતાં ફરતાં જ્યાં ચિત્તા કરીને પવનજય બળવા તઇયાર થયો હતો એ-વા ભુતવનમાં આવી પહોતો. તેને પ્રહસિતે દીઠો. તેવોજ પ્રલ્હાદ પાસે જઇ ને પુત્રસહિત અંજનાને તેનો મામો વિમાનમાં બેસાડીને આંઇ તેડી આવ્યો છે. એમ કહેવા લાગ્યો. એટલામાં તે વિમાન ત્યાં પાસે આવ્યુ. તેમાંથી અંજનાસુદરી નીચે ઉતરી, ને પોતાના સસરા પ્રલ્હાદને તેણે નમસ્કાર ક-રયુ પછી પ્રતિસુર્ય પણ પ્રલ્હાદ રાજાને ઘણી પ્રીતિ વડે મળ્યો. હનુમાનને પ્રલ્હાદ રાજાએ પોતાના ખોળામાં લઇને ગદગદ કઠ થયો થકો પ્રતિસુર્ય સામે જોઇને બોલવા લાગો, હે પ્રતિસુર્ય રાજા, કુટબ સહિત દુખરૂપ સમુદ્રમાં બુ ડનારો જે હુ, તેની ઉપર ઘણી કૃપા કરીને તે મને ઉગાર્યો તેથી હુ મારૂ મોટુ ભાગ્ય સમજુ છુ. મારા સતાનને કારણભુત જે આ બિચારી નિર્દોષ સાધવી, તેને મે નાહક કાહાડી મુકી. પરંતુ તે એનુ સારી રીતે રક્ષણ ક-રયુ, માટે તુ ધન્ય છે. દુ:ખના વખતે સમુદ્રની પઠે તુ પાછો ફરયો, તેથી હુ તારો ઉપકારી થયો છુ. એ બધુ જોઇને પવનજયના કોપની શાંતિ થઇ ગઇ. ને મનમાં રાજી થયો. એવા પ્રસગે સર્વ વિદ્યાધરો મોટા ઉત્સાહ સ-હિત પોતપોતાના વિમાનોમા બેશીને હનુપુર નગરમાં આવ્યા માહેદ્ર રાજા પણ ઘણો ઉતાવળો ત્યાં આવી પહોતો કે તુમતી દેવી તથા ભાઇઓ વગેરે સર્વ ત્યાં આવ્યા. પછી ત્યાં મોટો ઉત્સાહ કરયો. એ બધુ થઇ રહ્યા પછી સરવ વિદ્યાધરો પોતપોતાના નગરે ગયા. માત્ર અંજના તથા હનુમાન સહિત પવનજય ત્યાંજ રહ્યો પછી હનુમાન પોતાના પિતાના હાથતળે ત્યાં ઉછરયો આસ્તે આસ્તે વિદ્યા શિખવા લાગો. તે સર્વ શસ્ત્ર શાસ્ત્રમાં કુશળ થયો, સુ-ર્ય જેવી કાંતિવાળો તે હનુમાન ક્રમે કરી યૌવન અવસ્થા પામ્યો.

આંઇ લકામાં રાવણ ક્રોધાયમાન થઇને, વરૂણની મિત્રતામાં દુષણ ઉ પજાવીને તેને જીતવા સારૂ સ્થેમ નામના પર્વત ઉપર ગયો. પ્રથમ જે જે વિદ્યાધરોને બોલાવવા સારૂ દુતોને મોકલ્યા હતા, તે સર્વ રાવણને આવી મળ્યા. તેમજ પવનજય તથા પ્રતિસુર્ય પણ રાવણ પાસે આવવાને નિકળ્યા. તે વખને હનુમાન તેમને કહેવા લાગ્યો, હું છતાં તમને જવાની જરૂર નથી હુ શત્રુઓને જીતી આવીશ. પાસે તીક્ષણ શસ્ત્ર છતાં કોઈ હાથે કરી મારશે કે ? હુ બાળક છુ તેથી તમે મારી ઉપર દયા કરતા હશો, પરતુ પ્રાક્રમમાં વયનુ પ્રમાણ નથી. એ પ્રમાણે મોટા આગ્રહથી તેમને રોકીને તથા તેમની રજા લઇને હનુમાન જવા નિકળ્યો. તે વખતે તેના પિતાએ તથા મામાએ

તેનુ મસ્તક ચુંબન કર્યું. તેની સાથે હજારો ગમે સૈન્ય નીકળ્યું. એવો મહાપ્રાક્રમી હનુમાન રાવણનાં સૈન્યમાં આવી પહોત્યો. ત્યાં પોતાના જયની પેઠે હનુમાન આવ્યો, એમ જાણીને રાવણ રાજી થયો. હનુમાને આવી નમસ્કાર કર્યું, ત્યારે રાવણ તેને પોતાના ખોળામાં બેસાડીને તેનો ઘણો આદર સત્કાર કરવા લાગ્યો. પછી તેને સાથે લઇને પોતાના સૈન્ય સહિત રાવણ પાતાલમાં વરૂણ રાજાની નગરી પાસે આવી પહોત્યો. વરૂણે રાવણ આવવાનુ જાણીને પોતે તથા પોતાના બે પુત્ર, એ ત્રણેજણ સૈન્ય સહિત બાહાર નિકળ્યા. ત્યાં વરૂણના પુત્ર રાવણની સાથે લડાઈ કરવા લાગ્યા. વરૂણ સુગ્રીવાદિક સુરવીરોની સામે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. મહાપ્રાક્રમી વરૂણના પુત્ર પોતાના નેત્રો રાતાં કરીને જેમ દુક્કરને કુતરાં દુઃખ આપે, તે પ્રમાણે તે રાવણને દુઃખ દેવા લાગ્યા. એટલામાં જેમ સીંહ હાથીની સાથે લડે તેમ હનુમાન વરૂણના પુત્રો સાથે લડતો થકો ક્રોધમાં આવીને પોતાની વિદ્યાની સામર્થે કરીને જેમ કોઇ પશુને બાંધી લિયે, તેમ તેમને બાંધી લીધા. તેની વરૂણને ખબર પડતાંજ કોપાયમાન થઇને જેમ રસ્તામાં હાથી ઝાડોને તોડી પાડે તેમ સુગ્રીવાદિક સુભટોને દુર કરીને હનુમાન ઉપર દોડયો એમ જાણીને જેમ નદીના વેગને પર્વત અટકાવી મુકે, તેમ રાવણે બાણનો વરશાદ કરીને તેને વચે અટકાવી મુકયો. તે વખતે જેમ બળદની સામે બળદ લડે, તથા હાથીની સામે હાથી લડે, તેમ રાવણ તથા વરૂણ પરસ્પર લડવા લાગ્યા. એમ લડતાં લડતાં રાવણે પોતાના બળ વડે વરૂણને વ્યાકુળ કરીને, તથા કુદકો મારીને જેમ પુર્વે ઇંદ્ર રાજાને બાંધ્યો હતો, તેમજ વરૂણને બાંધી લીધો. તે વખતે આખી સૈન્યમાં જયજયકાર શબ્દ થવા લાગ્યો. પછી રાવણ પોતાના સ્થાનક ઉપર આવ્યો. ત્યારે વરૂણ રાજાએ પોતાના પુત્રો સહિત રાવણને નમસ્કાર કરયો, તેથી રાવણે તેને મુકી દીધો. કહ્યુ છે કે "મોટા પરૂષોનો કોપ માત્ર નમરતાએ કરી જાય છે." પછી વરૂણે પોતાની કન્યાને યોગ્ય વર મહાપરાક્રમી એવો હનુમાન જોઇને પોતાની સત્યવતી નામની કન્યા તેને આપી. ત્યાર પછી રાવણ પોતાના સૈન્ય સહિત લંકામાં આવ્યો ત્યાં આવીને પોતાની બેન જે ચદ્રનખા, તેની એક કનકકુશલા નામની કન્યા હતી તેને ઘણા આનંદ સહિત હનુમામને પરણાવી દીધી. તેમજ સુગ્રીવે પોતાની પદમરાગા નામની કન્યા આપી. હરિનીલ નામના વિદ્યાધરે મલિની નામની કન્યા આપી. અને બીજા હજારો વિદ્યાધરોએ પોતાની હ-

જારો. કન્યાઓ તેને પરણાવી આપી. પછી રાવણે અતિ આનંદથી તેને મ-
ળીને રજા દીધા પછી હનુમાન પોતાની સર્વ સ્રીઓ સહિત હનુપુરમાં આ
વ્યો. તેમજ બીજા સુગ્રીવાદિક વિદ્યાધરો પણ પોત પોતાને ઠેકાણે ગયા. ઇ-
હાં હનુપુર નગરમાં હનુમાન પોતાની સ્રીઓ સહિત સુખ ભોગવે છે.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम
लक्ष्मण चरित्रे पवनजय अंजना सबंध
हनुमान जन्म इत्यादि

અથ શ્રી ચોથો ખંડ પ્રારંભતે

મિથિલા નામની નગરીમાં હરિવંશને વિષે એક વાસુકેતુ નામના રાજાની સ્ત્રી વિપુળાના પેટે જનક નામે પુત્ર થયો તે પૃથ્વી ઉપર ઘણો વિખ્યાત થયો. પ્રજાને પુત્રની પઠે માનતો હતો. તેથી તે પોતાના જનક નામને દીપાવવા લાગ્યો. તેમજ અયોધ્યા નામની નગરીમાં રૂષભદેવ સ્વામીથી ચાલેલી વંશ પરંપરામાંના આદિત્ય વંશમાં થયા જે રાજાઓ તેમાં કોઇ મોક્ષે ગયા. કોઇ સ્વર્ગે ગયા, એવી રીતે વંશાવળી ચાલતાં વીસમા તીરથંકર શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીના તીર્થમાં એક વિજય નામનો રાજા થયો. તેની સ્ત્રી હિમચુલાને પેટે બે પુત્રો જનમ્યા. એકનુ નામ વજ્રબાહુ તથા બીજાનુ નામ પુરંદર રાખ્યુ નાગપુર નામની નગરીમાં એક ઇભવાહન નામના રાજાની સ્ત્રી ચુડામણિને પેટે એક મનોરમા નામની કન્યાનો જન્મ થયો. તેની યોવન અવસ્થા થઈ છતાં, ચંદ્રે જેમ રોહિણી પરણી, તેમ વજ્રબાહુએ તેને મોટા આનંદથી વરી, વિવાહ થયા પછી પોતાની સ્ત્રી તથા ઉદયસુંદર નામના પોતાના શાળાને સાથે લઇને જતાં રસ્તામાં ઉદયાચલ પર્વત ઉપર બેઠેલા એક ગુણસાગર નામના મુનિને તેણે દીઠો. સુર્યની પઠે જેની કાંતિ છે મોક્ષ માર્ગના સાધનભુત તપના તેજ વડે જે શોભી રહ્યો છે. એવા તે મુનિને જોઇને જેમ મેઘને જોઇને મોર રાજી થાય તેમ તે મનમાં રાજી થયો થકો ઘોડાને ઉભો કરીને નીચે ઉતરી બે હાથ જોડીને બોલવા લાગ્યો.

આ કોઈ મહા મુનિ વંદના કરવા યોગ્ય છે. ચીતામણીની પઠે મોટા પુણ્યથી એનુ આજે મને દર્શન થયુ છે એવુ વજ્રબાહુનુ બોલવુ સાંભળીને તેનો સાળો ઉદયસુંદર તેને કહેવા લાગ્યો, કેમ તારા મનમાં દીક્ષા લેવાની છે કે શું? ત્યારે તેણે કહ્યુ કે એમજ મારા મનમાં છે ત્યારે ફરી તેણે મશ્કરીથી કહ્યુ, હવે વિલંબ કરવી જોઇએ નહી, એ કામમાં હુ પણ તને સહાય છું, એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને વજ્રબાહુ બોલ્યો કે તુ પોતાની પ્રતિજ્ઞા માત્ર મુકજે નહી. ત્યારે તેણે કહ્યુ કે ઠીક છે. નહી મુકુ. પછી તે ઘોડા ઉપરથી ઉતરીને બધાને સાથે લઇને તે પર્વત તરફ ચાલ્યો. એવી

રીતે વજરબાહુનો પાકો મનસુબો જોઇને ઉદયસુંદરને ધાસ્તી લાગ્યાથી તેને કહેવા લાગ્યો કે. હે વજરબાહુ રાજા હુતો તારી સાથે મશ્કરી કરતો હતો, તને દીક્ષા લેવી જોઇએ નહી. મારા બોલવાને ધિક્કાર છે, આપણ બેઉ વચ્ચે કેવળ મશ્કરીનુ બોલવુ થયું છે. એમાંનુ કાંઇપણ સાચુ સમજવુ નહી. વિવાહના ગીતોની પઠે મશ્કરી પણ સાચી ન સમજવી. હવે પછી તું અમને સર્વ દુ:ખમાં સહાય થઇશ. આ વખતે અમારા કુલના સર્વ મનોરથનો ત્યાગ નહી કરાવ. તારા હાથમાં હજી સુધી વિવાહ કંકણ છે. તેનુ ફળ જે ઉપભોગાદિક, તેને તુ ઓચીતુ કેમ મુકી દે છે? જો તુ હમણાંજ દીક્ષા લઇશ તો જેને સંસારના સુખની હજી સુધી કાંઇ પણ ખબર નથી એવી આ મારી બેન મનોરમા તારા વના કેમ જીવી શકશે? ત્યારે વજરાયુધ તેને કહે છે:— હે ઉદયસુંદર આ મનુષ્ય જન્મરૂપ ઝાડનુ ચરિત્ર લક્ષણરૂપ ફળ છે. તે જે આ મશ્કરીનુ ભાષણ કરયુ, તે જેમ સીપીમાં સ્વાતીની બુંદ મોતીનુ કારણ થાય છે; તેમ એ બોલવું મોક્ષનુ કારણ ભુત થયું તારી બેને પણ મારી સાથે દીક્ષા લેવી જોઇએ, જો તે એમ નહી કરે તો હવે પછી એની સાથે ભોગ ભોગવનાર હું નથી મારે તો આ મોક્ષને માર્ગે જવુ છે, તેમાં અટકાવ કરવુ તને યોગ્ય નથી ને મારી વાત માને તો તુ પણ મારી સાથે દીક્ષા લે. ક્ષત્રીએ પોતે કરેલી પ્રતિજ્ઞા અવશ્ય પાળવી, એ સર્વનો કુલ ધર્મ છે. એમ કહીને તે આગળ ચાલ્યો. થકો ગુણસાગર મુનિ પાસે આવી ઝટ દીક્ષા લઈ લીધી. ત્યારે તે ઉદયસુંદર, તેની સ્ત્રી મનોરમા. તથા બીજા પચીશ કુમાર એ સર્વેએ તેની સાથે દીક્ષા લીધી.

એ વાત વજરબાહુનો પિતા વિજય રાજા સાંભળીને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે મારો પુત્ર બાળક છતાં તેણે દીક્ષા લીધી ને મેં તો હજી સુધી વૈરાગનુ ગ્રહણ કરયું નથી. માટે હવે દીક્ષા લઇને મોક્ષના સાધનને સંપાદવુ જોઇએ, એમ જાણીને પોતાના પુરંદર નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને એક નિર્વાણમોક્ષ નામના મુનિ પાસેથી દીક્ષા લીધી. તે પુરંદર પણ પોતાની સ્ત્રી પૃથ્વીની સાથે કેટલાએક કાળ ઉપભોગ ભોગવીને તેથી થએલા કીર્તિધર નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને કોઇ એક ક્ષેમંકર નામના મુનિની પાસે દીક્ષા લીધી. કીર્તિધર રાજા પણ ઇંદ્રાણી સહીત ઇંદ્ર રાજાની પઠે પોતાની સહદેવી નામની સ્ત્રીની સાથે વિષય સુખ ભોગવીને તથા દીક્ષા લેવાનુ મનમાં ધારીને પોતાના મંત્રીઓને કહેવા લાગ્યો. મારે હવે દિક્ષા લે

વી છે એ વિષે તમારૂ કેવુ મત છે? ત્યારે પ્રધાનો કહેવા લાગ્યા. હે રાજા હજી તુમે પુત્ર રહીત છો, માટે તને વ્રત લેવાનો અધીકાર નથી. તેમ છતાં જો તુ દીક્ષા લઇશ તો પછી આ પૃથ્વીનો સ્વામી કોણ છે? માટે પુત્ર થાય ત્યાં સુધી વિલંબ કરો. એવું મન્ત્રીઓનુ બોલવું માન્ય કરીને તેણે કેટલાએક કાળ ગ્રહસ્થાશ્રમ કર્યો. પછી તે સહદેવી રાણીના પેટે સુકોશલ નામનો પુત્ર પેદા થયો. પણ સહદેવી રાણીએ પોતાના પતિના દીક્ષા લેવાના ભયથી પોતાને પુત્ર થવાની વાત છાની રાખી ને મને પુત્રી થઇ એમ કહ્યું. તોપણ તે વાતની રાજાને ખબર પડી. સુર્ય ઉગા પછી તેને ઢાંકવાને કોણ સમર્થ થઇ શકે? પછા તે રાજા સ્વાર્થમાં તત્પર થઇને તથા પોતાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને એક વિજયસેનક નામના આચાર્ય પાસે દીક્ષા લીધી. પછી મહાઊગ્રત તપ કરીને ગુરૂની આજ્ઞાથી વિહાર કરવા લાગ્યો.

એવી રીતે ફરતાં ફરતાં કોઇ એક સમયે અયોધ્યા નગરીમાં આવ્યો. માસ ઉપવાસનાં પારણાં કરવા સારૂ મધ્યાન એ પ્રહરના વખતે ગામમાં ગયો. રસ્તામાં જતાં મહેલમાં બેઠેલી સહદેવી સ્ત્રીએ તેને દીઠો. ને તેણે આ જાણ્યો કે આ મારો પતિ છે, એણે જયારે દીક્ષા લીધી ત્યારેજ હું પતિ વિનાની થઇ. પણ આ મારો પુત્ર સુકોશલ એના બાપને જોઇને તેની પઠે દીક્ષા લેશે તો હુ પુત્ર વિનાની થઇશ. તો પછી મારૂ જીવવું શા કામનુ? તે માટે અદ્યપિ આ નિરપરાધી છે, વ્રતધારી છે, તથા પતિ છે; તથાપિ પુત્રના કલ્યાણ સારૂ એને નગરથી બાહાર કાહાડી મુકવો. પછી તે સ્ત્રીએ કોઇ અન્યદર્શનીઓના હાથે તેને ગામથી બાહાર કહડાવી મુકાવ્યો. કહ્યુ છે કે, "લોભી માણશને વિવેક કયાંથી? એ સર્વ વાતની સુકોશલની ધાવ માતાને ખબર પડી. પોતાના વ્રતધારી, તથા નીરપરાધી પતીને એ દુષ્ટ સ્ત્રીએ નગરથી બાહાર કાહાડી મુકયો. એમ જાણીને તે રડવા લાગી. તે જોઇને સુકોશલ રાજા તેને પુછવા લાગ્યો. હે માતા તુ શા સારૂ રડે છે! ત્યારે તે ધાવ માતા તેને કહેવા લાગી. હે પુત્ર, તારો પિતા જે કીર્તીધરરાજા તે તારી બાલ્યાવસ્થામાં તને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે દીક્ષા લઇને વિચરવા લાગ્યો. ફરતાં ફરતાં કેટલાએક દિવશ પછી આજે આ નગરમાં આવ્યો. તેને જોઇને તું પણ દિક્ષા લઇશ એવી પોતાના મનમાં શંકા લાવી તાહારી માતાએ તેને અન્યદર્શનીઓ પાસે ગામથી બાહાર કહડાવી મુકયો. માસ ઉપવાસના પારણા કરવા સારૂ આવેલા એમને એમ કાહાડી મુ[illegible]

રહ્યું છું. એવું સાંભળતાં વેંતજ સુકોશલ રાજા તેજ વખતે પોતાના બાપ પાસે ગયો. ત્યાં જઇ. નમસ્કાર કરી હાથ જોડીને તેની પાસેથી દીક્ષા માગવા લાગ્યો. એવા પ્રસંગે ચિત્રમાલા નામની તેની સ્ત્રી ગર્ભીણી છતાં પોતાના મુધાનો સહિત પતિ પાસે આવીને તેને કહેવા લાગી કે, હે સ્વામીન આ રાજ્ય મુકવાને તું યોગ્ય નથી. એવું સ્ત્રીનું બોલવું સાંભળીને તથા તેનો સર્વ અભિપ્રાય જાણીને તેને રાજા કહેવા લાગ્યો. હે સ્ત્રી, આગળ આવનાર કાળને માટે વર્તમાન કાળમાં ઉપચાર કરવું જોઇએ, તેની પઠે આજ દિવસથી તારા ગર્ભસ્થ પુત્રને મેં રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. એમ કહીને સર્વ લોકોની સાથે સારી રીતે બોલીને પિતાની પાસે દીક્ષા લીધી. પછી ઉતમ પ્રકારનો તપ કરીને કષાય રહિત થયો થકો પૃથ્વીને પાવન કરવા સારૂ તે મુનિઓ [પિતા તથા પુત્ર] બેઉ સાથે વિહાર કરવા લાગ્યા.

આંહીં સહદેવી પોતાના પુત્રના વિયોગથી દુઃખ પામીને રૌદ્ર ધ્યાન વડે મરીને એક પર્વતની ગુફામાં વાઘણ થઈ, કોઇ એક સમયે ફરતાં ફરતાં તે પિતા પુત્ર બેઉ સાધુઓ પોતાના શરીરમાં રાગરહિત થયા થકા સ્વાધ્યાય ધ્યાનમાં તત્પર થએલા કોઇએક પર્વતની ગુફામાં એકાગ્ર ચિતે રહ્યા. કાર્તીક માસમાં પારણા કરવા સારૂ વિહાર કરવાને રસ્તામાં જતાં એક રાજી થએલી યમદુતીની પઠે વાઘણીએ તેમને દીઠા. પછી દુરથી જેમ મિત્રને જોઇ મિત્ર દોડે, તેમ મોહોડું ફાડીને તેમને ખાવા સારૂ તે દોડી. તેને પોતાની પાસે આવતી જોઇ ક્ષમાશ્રમણોત્તમ તે બેઉ જણ ધર્મ ધ્યાન ધારણ કરીને કાયોત્સર્ગે ઉભા રહ્યા. એટલામાં વીજલીની પઠે તે વાઘણ આવીને સુકોશલ ઉપર પડી પોતાના પગે કરીને તેને જમીન ઉપર પાડ્યો. પછી તીક્ષણ નખે કરીને તેનું ચામડું ચટચટ ફાડવા લાગી. જેમ મારવાડ દેશનો પથી તરશ્યો થકો પાણી પીને ઘણો રાજી થાય, તેમ તે અતિ પ્રીતી વડે મુનિનું લોહી પીને રાજી થવા લાગી. દાંતોથી તેનું માંસ તડ તડ તોડીને જેમ કોઇ ભીખારીણી ફલાદિકને તોડીને ખાય તેમ ખાવા લાગી. જેમ હાથી પોતાના દાંતે કરી શેરડી કડકાવીને ખાય, તેમ તેના હાડોને ચાવી ચાવીને ખાવા લાગી. જો પણ તે હિંસક પ્રાણિએ નિર્દોષી મુનિના એવા હાલ કરયા તોપણ તે મુનિ દિલગીર ન થઇને આ મારાં કર્મ ખપાવવાને સાધનરૂપ થઇ, એવો તેનો ઉપકાર માન્યો. અને તે વિષે કાંઇ પણ ખગાબ ભાવ આણ્યો નહીં જેમનો તેમ ધ્યાન કરતો છતાં તેના રોમાંચ ઉભા થયા.

પછી શુકલ ધ્યાન કરીને તે સુકોશલ મુનિ કાળ કરીને મોક્ષને પામ્યો. તેમજ કીર્તીધર મુનિ પણ ક્રમે કરી કેવળજ્ઞાન પામીને દેહત્યાગ કરી પરમ પદને પામ્યો. ઇહાં તે મુનિના કળેવરને તે વાઘણે જ્યારે ખાઇ લીધુ, ત્યારે તેના દાંતો ઉપર એક સોનાની રેખ તેને દીઠામાં આવી. તે જોતાંજ તેને મુર્છા આવી ગઇ પછી શુધીમાં આવી ત્યારે તે નિમિતથી તેને જાતિ સ્મરણ થયુ. તેથી પસ્તાવો કરીને પોતાને ધિક્કારવા લાગી. અરે હુ મહા પાપિણીછુ. મે પોતાના પુત્રનુ ભક્ષણ કરયુ. એ મહા પાપથી કોણ જાણે મારી કેવી ગતિ થશે? એવો તેણે ઘણા પ્રકારે ધોખો કરયો, તે કીર્તીધર મુનિએ જાણી લીધુ. ત્યારે તેને ઉપદેશ કરયો. તેના યોગે તે અનશન વ્રતને ધારણ કરીને મરી જઇને જુગલીઆમાં જનમી, પછી કીર્તીધર મુનિ પણ ઉપર કહ્યા પ્રમાણે મોક્ષે ગયા.

સુકોશલ રાજાની સ્ત્રી ચિત્રમાલાના પેટે એક પુત્રનુ જન્મ થયુ. તેનુ નામ હિરણ્યગર્ભ પાડયુ. પુર્વે કહ્યા પ્રમાણે તે ગર્ભમાંજ રાજા થયો. તે હિરણ્યગર્ભ યૌવન અવસ્થામાં આવ્યા પછી, મૃગ જેવા નેત્રોવાળી મૃગાવતિ નામની તેની સ્ત્રીના પેટે પોતાના જેવા શરીરવાળો એક નહુષ નામનો પુત્ર ઉત્પન્ન થયો. કેટલાએક કાળ પછી હિરણ્યગર્ભ રાજાએ પોતાના માથાં ઉપરના કેશો સફેદ થયા એમ જાણીને, પોતાની વૃદ્ધ અવસ્થા તરફ નજર કરીને, મહા વૈરાગ્યને પામીને તથા પોતાના નહુષ નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને, એક વિમલાચાર્ય નામના ગુરૂ પાસે ચારિત્ર વ્રત લીધુ. પાછળ સિહ જેવો પરાક્રમી નહુષ રાજા, પોતાની સિહિકા નામની સ્ત્રીની સાથે ઉપભોગ ભોગવતો છતાં પોતાના પિતાનુ રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો

કોઇ એક સમયે ઉત્તર દિશાના રાજાઓને જીતવા સારૂ પોતાની સ્ત્રીને રાજ્યગાદી ઉપર બેસાડીને સૈન્ય સહિત નહુષ રાજા પ્રવાસ ગયો. તેની દક્ષિણ દિશાના રાજાઓને ખબર પડતાંજ આવીને અયોધ્યા નગરીને તેઓએ ઘેરો ઘાલ્યો. ત્યારે શુર પુરૂષની ઉપમાને લાયક એવી તે સિહિકા સ્ત્રી પોતાનુ સૈન્ય સજીને તેઓની સાથે યુદ્ધ કરીને જેમ સિહિણી હાથીને મારે, તેમ તેઓને મારીને હઠાવ્યા.

કેટલાએક દિવશ ગયા પછી ઉત્તર દિશાના રાજાઓને જીતીને નહુષ રાજા પાછો પોતાની નગરીમાં આવ્યો. ત્યારે પોતાની સ્ત્રીએ દક્ષિણ દિશાના આવેલા રાજાઓને જીતીને તેઓને હઠાવ્યા, તે સર્વ વૃત્તાંત સાંભળ્યો. ને મ

નમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મારા જેવા શુર પુરૂષને પણ જીતવાને મુશ્કેલ એવા મહા પરાક્રમી રાજાની સાથે લડીને તેમને જીતી લીધા, એ કેવળ એનું કામ નહીં પણ કોઇ એની સાથે લાગેલાની મદતથી થએલુ જણાય છે. પતિ ઘેર ન છતાં કોઇ વૈરી સાથે યુદ્ધ કરવુ તે કુલીન સ્રીઓને લાયક નથી. માટે એ જરૂર વ્યભિચારિણી છે. પતિવૃતા સ્રીઓને પતિ વિના બીજું કાંઇ અધિક નથી. પતિની સેવા વિના તે બીજુ કાંઈ પણ જાણતી નથી. આ સ્રીએ એથી ઉલટુ કર્યુ તેથી એ પતિવૃતા નહીં. જો પણ તે સ્રી ઉપર પોતાની ઘણી પ્રીતિ હતી તોપણ ખડિત પ્રતિમાની પેઠે તેને તેણે મુકી દીધી. એવી રીતે કેટલોએક કાળ ગયા પછી નહુષ રાજાના શરીરે તાપની કસર થઇ. તેને મટાડવા સારૂ ઘણા ઉપાયો કર્યા પણ દુષ્ટ શતરૂની પેઠે તે ગયો નહીં. એવા પ્રસગે પોતાનુ પતિવ્રતપણું દેખાડવા સારૂ, તથા પતિની પીડા દુર કરવા સારૂ, સિહિકી સ્રી હાથમાં પાણી લઇને, પોતાના પતિની પાસે આવીને, તેને સમજાય એવી રીતે બોલવા લાગી. હે નાથ આજ દિવશ સુધી તારા સિવાય બીજો કોઈ પણ પુરૂષ મે જોયો હોય, તો આ તાપ મટે નહીં, ને જો હું કલક રહિત હોઊં, તો કાંઇ પણ વિલંબ ન કરતાં મટી જાય. એમ કહીને હાથમાંના પાણીને તેનાં આંગ ઉપર છાંટયુ. તેજ વખતે અમૃતથી ધોવાયાની પેઠે તાપ મટી ગયો. તે વખતે દેવોએ સિંહિકા સ્રી ઉપર ફુલોનો વરસાત કર્યો. તે દિવશથી પ્રથમની પેઠે નહુષ રાજા તેની ઉપર પ્રીતિ કરવા લાગ્યો. એવી રીતે કેટલાએક વખત પછી નહુષ રાજાને સિહિકાના પેટે એક સૌદાસ નામનો પુત્ર થયો. તેને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને નહુષ રાજાએ મોક્ષની ઉપાયભુત દિક્ષા લાધી.

જે વખતે સૌદાસ રાજા રાજ્યાસન ઉપર બેઠો, તે વખતે તેના પ્રધાનોએ, અર્હતનો અષ્ટાહીક મહોત્સવ કરીને રાજ્યમાં થાળી પીટાવી. કે કોઇએ માંસ ખાવુ નહીં, અને સૌદાસ રાજાને પણ કહ્યું કે, અર્હતનો અષ્ટાહીક મહોત્સવ કરીને તારા પુર્વજોએ કોઇ વખત પણ માંસ ખાધુ નથી માટે તને પણ માંસ ખાવાનો ત્યાગ કરવો જોઇયેં. તથાપિ તેને માંસ ખાવામાં ઘણી પ્રીતિ હોવાથી સૌદાસ રાજાએ પોતાના રસોઇઆને કહ્યુ કે, આજથી તું છાની રીતે માંસ લઇ આવતો જા થાળી પીટાયાના દિવશથી રસોઇઆને ક્યાંય માંસ મળ્યું નહી. આકાશના ફુલોની પેઠે અભાવજ થઇ ગયો; તેથી રસોઇઆનો કાંઇ પણ ઉપાય ચાલ્યો નહીં ત્યારે તે વિચાર કરવા લાગ્યો કે, જો

હુ માંસ લીધા વિના ખાલી હાથે ગયો તો રાજા મારી ઉપર ગુસ્સે થશે. ત્યારે હવે હું શુ કરૂં? એમ વિચાર કરતો ફરતો છતાં કોઇ એક મુવેલો બાળક તેની નજરે પડ્યો. તેનું માંસ લાવી રાંધીને તેણે રાજાને આપ્યું તેનો સારો સ્વાદ લાગ્યાથી, તેની તારીફ કરવા લાગ્યો. આ માંસનો કેવો સારો સ્વાદ છે આખા જન્મમાં પણ કોઇ વખતે આવું માંસ મને મળ્યું નહોતું. પછી તે રસોઇઆને પુછવા લાગ્યો કે, આ કયા પ્રાણીનુ માંસ છે? ત્યારે તેણે કહ્યુ કે, એ માણસનુ માંસ છે. રાજાએ કહ્યુ કે આજથી તું દરરોજ આવું માંસ લાવજે જા, તે દિવશથી તે રસોઇઓ નગરમાંથી નાના નાના બાળકોને ચોરીને તથા તેને મારીને તેનું માંસ રાંધીને રાજાને દેવા લાગ્યો. રાજાના હુકમથી તે અન્યાયથી ડરતો નહીં. કેટલાએક દિવસ પછી એવા મહા ક્રૂર કર્મની પ્રધાનોને ખબર પડતાંજ જેમ ઘરમાંથી નિકળેલા સર્પને ઝાલીને દુર જઈ નાખીયે, તેમ તેને પકડીને એક ઘોર વનમાં જઇ મુકી આવ્યા. પછી તેનો પુત્ર સિંહરથ પોતાના બાપના રાજ્યાસન ઉપર બેઠો. ને સુખ રૂપ રાજ્ય ચલાવવા લાગ્યો.

સોદાસ રાજા પણ તે વનમાં માંસ ખાતો થકો વિચરવા લાગ્યો. કોઇએક સમયે દક્ષિણ દિશા તરફ જતાં એક મુનિને તેણે દીઠા. તેમની પાસે આવીને તેને ધર્મ પુછવા લાગ્યો. તે સાંભળીને એને પશ્ચાતાપ થયો તેથી એ ધર્મના ઉપદેશને યોગ્ય છે, એમ જાણીને જેમાં માંસનો નિષેધ કરયો છે એવા જૈન ધર્મનો ઉપદેશ મુનીએ તેણે કરયો. તે સાંભળીને સોદાસ રાજાને ચમત્કાર થયો. પછી તે અતિ આનંદ વડે શ્રાવક થયો. એવા પ્રસંગે એક મહાપુર નામના નગરમાં કોઇ એક અપુત્ર રાજા મરી ગયો. તેવા સમયે સોદાસ ત્યાં ગયો. તેને જોઇને ત્યાંના પ્રધાનોએ પંચ દિવ્યે કરી અભિષેક કરીને ઘોડો, હાથી, છત્ર, ચામર, તથા કળસ, ધારણ કરીને તેને રાજ્ય ઉપર બેસાડ્યો. સોદાસ રાજા રાજ્ય કરતો છતાં કેટલાએક દિવસ પછી પોતાના એક દુતને પોતાના પુત્ર સિંહરથ પાસે મોકલ્યો. તેના પાસેથી કહેવરાવ્યુ કે મારી આજ્ઞા માન. સિંહરથે તેનો તિરસ્કાર કરીને તેને કાહાડી મુક્યો. તે સર્વ વૃત્તાંત તે દુતે સોદાશ રાજાને આવીને કહ્યો. સોદાસ પોતાનુ સૈન્ય તઇયાર કરીને ત્યાંથી નીકળીને સિંહરથની સાથે લડવા સારૂ અયોધ્યા નગરીમાં આવ્યો. પછી તે પિતા પુત્રનો પરસ્પર યુદ્ધ થયો. તેમાં સોદાસ રાજા

એ સિંહરથનો હાથ ઝાલીને તેને બેઉ રાજ્ય ઉપર ઉપર બેસાડીને પોતે દિક્ષા લીધી.

એવી રીતે સિંહરથનો પુત્ર બ્રહ્મરથ થયો, તેનો ચતુર્મુખ. ચતુર્મુખનો હેમરથ, તેથી શતરથ થયો, શતરથના ઉદય નામનો પુત્ર થયો, ઉદયનો પૃથુ, તેના થકી વારિરથ, વારિરથના પેટે ઇંદુરથ, તેનો આદિત્યરથ, તેનો પુત્ર માન્ધાતા. માન્ધાતાનો વીરસેન, વીરસેનનો પુત્ર પ્રતિમન્યુ, તેનો પુત્ર પદ્મબંધુ તેનો રવીમન્યુ, તેના થકી વસંતતિલક, તેનો પુત્ર કુબેરદત્ત. તેનો કુંથુ, કુંથુનો શરભ, તેના થકી દ્વિરદ, તેના પેટે સિંહદશન થયો. તેના થકી હિરણ્યકશિપુ, તેનો પુંજસ્થલ, તેના પેટે કકુત્સ્થ, તેના પેટે રઘુ નામનો પુત્ર થયો. એ પ્રમાણે વંશ પરંપરા ચાલતાં કેટલાએક રાજા થઇ ગયા. તેમાં કેટલાએક સ્વર્ગે ગયા તથા કેટલાએક મોક્ષગામી થયા. પછી રઘુ રાજા એવો ધર્માત્મા થયો કે શરણાર્થીઓને કલ્પવૃક્ષની ઉપમાને ધારણ કરવા લાગ્યો તેનો પુત્ર અનરણ્ય રાજા થયો. તેની સ્ત્રી પૃથ્વીના પેટે અનંતરથ તથા દશરથ એ નામના બે પુત્રો થયા.

એ સમયે અનરણ્યનો મિત્ર જે સહસ્રાંશુ રાજા, તેને રાવણે યુદ્ધમાં જીત્યા પછી વૈરાગ ધારણ કરીને તેણે દિક્ષા લીધી. ત્યારે મિત્રની સાથે કરેલા કરાર પ્રમાણે અનરણ્ય રાજાએ પણ પોતાના અનંતરથ નામના પુત્ર સહિત મોક્ષના મારગરૂપ એવી દીક્ષા લીધી. અને પોતાના એક માસના દશરથ નામના નાહાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને અનુક્રમે પોતે મોક્ષે ગયો. અને અનંતરથ તીવ્રતપ કરીને પૃથ્વી ઉપર સ્વેચ્છા વિચરવા લાગ્યો. સહસ્રાંશુએ દીક્ષા લીધા પછી તેના રાજ્ય ઉપર તેનો પુત્ર શ્રીકંઠ બેઠો. શ્રીકંઠ ને દશરથ એ બેઉ વિક્રમમાં સરખા થયા થકા વૃદ્ધિને પામવા લાગ્યા. નક્ષત્રોમાં ચંદ્રની પેઠે, ગ્રહોમાં સુર્ય જેવો, પર્વતોમાં મેરૂ સમાન, સર્વ રાજામાં દશરથ રાજા શોભવા લાગ્યો, જે દિવસથી એ રાજ્ય ઉપર બેઠો, તે દિવસથી કોઇ પણ શતરૂ દીઠામાં આવ્યો નહી ઉપદ્રવ તો આકાશના ફુલો જેવો થયો, યાચક લોકોને દ્રવ્ય તથા અલંકાર યથેચ્છ દેવા લાગ્યો. તેથી મદ્યગાદિક જે દશ કલ્પવૃક્ષ તેમાં એ અગ્યારમો કલ્પવૃક્ષ દેખાવા લાગ્યો, પરંપરા ચાલ્યો આવ્યો જે સામરાજ્ય તે પ્રમાણે અર્હત ધર્મને પાળવા લાગ્યો.

દર્ભસ્થલનો (કુશસ્થલ) સ્વામી સુકોશલ રાજા, તેની સ્ત્રી અમૃતપ્રભાને પેટે જન્મેલી અપરાજીતા નામની કન્યા માહા રૂપવાન તથા અતિ લાવ-

પ્રયતા સહિત તેની સાથે સગ્રામમાં જયશ્રીની પઠે લગ્ન કર્યું, તેમજ કમલ સકુલ નામના નગરના રાજા સભધ્રુતિલકની સ્રી મિત્રાદેવીના પેટે જન્મેલી કૈકેઇ (સુમિત્રા) નામની કન્યાની સાથે બીજુ લગ્ન કર્યુ, તે જેમ ચંદ્રમા રોહિણીને પરણે તેમ તે સુમિત્રાને પરણ્યો. એવો વિવેકી લોકોમાં શિરોમણિ દશરથ રાજા પોતાનો ધર્મોર્થ ન મુકતાં તે સ્રીઓની સાથે નાના પ્રકારના ઉપભોગ ભોગવવા લાગ્યો.

અહિયા લકાનો રાજા રાવણ કોઇ એક સમયે સભામાં બેઠો છતાં એક ભાગ જ્યોતિષીને પુછવા લાગ્યો, હે માહારાજ, અમરપણુ જે છે તે માત્ર કહેવાનુ છે. પણ વાસ્તવિક રીતે કોઇ વખત અમર નથી, સસારમાં રહેલા પ્રાણીનો જરૂર નાશ થશે. એમ બધા જાણે છે. તથાપિ મારો મૃત્યુ મારા પોતાના પરિણામથી થશે? અથવા કોઇ બીજાના હાથે થશે? કાંઇ પણ ભય ન રાખતાં જે સાચુ હોય તે કહો. શાચુ બોલનારા પુરુષના મુખમાંથી ખોટુ પડતુજ નથી. એમ સાંભળીને તે નૈમિત્તિક રાવણને કહેવા લાગ્યો. હે રાજા, હવે પછી ઉત્પન્ન થનારી એક જાનકી (શીતા) ને દશરથ રાજાના પુત્ર રામના હાથે તારો મૃત્યુ થવાનો છે. ત્યારે પાસે બેઠેલો બિભીષણ બોલવા લાગ્યો. એનુ ભાષણ સાચુ છે પણ તેને હુ ખોટું કરીશ. કન્યા અને પુત્ર એ બેઉના બીજ જે જનક તથા દશરથ તેમને મારી નાખેથી રાવણનુ મરવુ મટશે. જેથી બીજની ઉત્પતી થાંય તેના મુળનેજ કાહાડી નાંખીએ તો બીજ ક્યાંથી થાય ? ને આ નૈમિતિકનાં વાકય પણ ખોટાં થશે. એવું રાવણે સાંભળીને બિભીષણનુ બોલવુ માન્ય કરયુ પછી તે બેઉ ઉઠીને ઘરમાં ગયા. એવા પ્રસગે ત્યાં નારદ મુનિ બેઠો હતો. તેણે સર્વ વૃતાંત સાંભળી લઇને ત્યાંથી ઉઠી દશરથ રાજા પાસે આવ્યો. તેને દુરથી જોઇને દશરથ રાજા પોતે બેઠેલા આસન ઉપરથી ઉઠયો. પછી નમસ્કાર કરીને નારદને આસન ઉપર બેસાડયો. ગુરૂની પઠે તેનો આદર સત્કાર કરયો, પછી પોતે પણ નીચે બેશીને નારદને પુછવા લાગ્યો. હે મુનિરાજ આપ ક્યાંથી આવ્યા? તથા આવવાનુ કારણ શુ છે ? ત્યારે તેને નારદ મુનિ કહેવા લાગ્યો. હે દશરથ, પુર્વ વિદેહમાં પુડરીકીણી નગરીમાં શ્રી સીમધર સ્વામીનો કરેલો સુરાસુરે દીક્ષા મહોત્સવ જોવા સારૂ હુ ગયો હતો. ત્યાંથી ફરીને મેરૂ પર્વત ઉપર જઇને સાશ્વત તીર્થની વંદના કરી ત્યાંથી લકામાં ગયો. ત્યાં શાંતિનાથ ભગવાનના મદીરમાં જઇ દર્શન વગેરે કરીને હું રાવણને ઘેર

ગયો. ત્યાં કોઇ એક નિમિતે નિમિતિયાએ રાવણને કહ્યુ કે, જાનકીના નિમિતે તથા દશરથ રાજાના પુત્રના હાથે રાવણ મરશે. એવુ સાંભળીને જાનકી તથા રામનાં કારણભુત જે જનક, તથા દશરથ રાજાને મારયાથી રાવણને કોણ મારશે ? એવુ કહીને તમને બે જણને મારવાની બિભીશણે પ્રતિજ્ઞા કરી છે. એ બધો વૃતાંત મે સાભળી લઇને તુ મારો સાધર્મીક છુ, વાસ્તે તને સાવચેત કરવા સારૂ ઘણો ઉતાવળો દોડીને હુ આંઈ આવ્યો છુ. માટે તમે તમારે સાવચેત થાવ. એવુ નારદનુ બોલવુ સાંભળીને તેનો યથા યોગ્ય દશરથ રાજાએ સત્કાર કરયો. પછી ત્યાંથી ઉઠીને નારદ મુનિ જનક રાજા પાસે ગયો. ત્યાં પણ સર્વ વાત કહી સભળાવી.

પછી દશરથ રાજાએ પોતાના મત્રીઓને એકઠા કરીને ત્યોને તે સર્વ વૃતાંત કહી સભળાવ્યો. ને પોતાનુ રાજ્ય તેમને સ્વાધીન કરીને યોગીની પઠે કાલવચના કરવા સારૂ બાહાર નિકળ્યા. પાછળ તે મત્રીઓએ શતરૂને ફસાવવા સારૂ દશરથની આકૃતીની એક માટીની મુર્તી કરીને રાજગ્રહમાં અધારામાં રાખી, પણ જનક રાજાએ પણ એમજ કરયુ. તેના મત્રીઓએ પણ તેમજ કરયુ. એવી રીતે ત્યાંથી નીકળીને તે બેઉ જનક તથા દશરથ રાજા પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યા.

પછી સકેત પ્રમાણે બિભીષણ મોટા વેગથી અયોધ્યા નગરીમાં આવીને તેણે માટીની રાખેલી દશરથ રાજાની મુર્તીનુ માથુ કાપી નાખ્યુ. તે વખતે નગરમાં મોટો કલકલાટ થઈ રહ્યો. અતપુરમાં મોટુ રડવુ પીટવુ થઇ રહ્યુ. શુરવીર લોકો મારનારની શોધ કરવા લાગ્યા ને કહેવા લાગ્યા કે દશરયને કોણે મારી નાંખ્યો. તથા કોઇને સશય ન આવે માટે ગણી ધામધુમ કરવા લાગ્યા. પછી છાની મશલેહતવાળા પ્રધાનોએ દશરથ રાજાની પ્રેત ક્રિયા કરી. ઇત્યાદિક વર્તણુક જોઇને તથા દશરથ મરી ગયો એમ નીશ્ચીય કરીને બિભીષણ પાછો લકામાં આવ્યો. જો પણ તેના મનમાં જનક રાજાને મારવાનુ આવ્યુ હતુ તો પણ તેણે વિચાર કરયો કે એકલો જનક રાજા શું કરનાર છે, એને મારીને કાંઇ પણ ફાયદો થનાર નથી એમ જાણીને તેને મુકી દીધો.

જનક રાજા તથા દશરથ રાજા બેઉ સાથે ફરતાં ફરતાં ઉત્તર દિશાએ ગયા. ત્યાં એક કૌતકમગલ નામના નગરના રાજા શુભમતિની સ્ત્રી પૃથ્વીને પેટે જન્મેલી દ્રોણમેઘની બેન બહુતેર કળાએ કરી પરિપુર્ણ એવી કેકેઇ ના-

મની કન્યા ઉપાર થઇ છતાં તેનો સ્વયવર રચ્યો હતો. તેવા સમયમાં તે મડપમાં દશરથ તથા જનક પણ જઇ પહોતા. ત્યાં બેઠેલા હરિવાહન પ્રમુખ રાજાઓમાં, કમલોમાં જેમ હસ શોભે તેમ એકજ આસન ઉસર બેઠેલા જનક તથા દશરથ એ બેઉ શોભવા લાગ્યા. એટલામાં રત્નાલકારે કરી ભુષીત તથા સર્વ કન્યાઓમાં રત્નભુત, એવી કૈકેઇ નામની કન્યા પોતાની સખીના ખાંભા ઉપર હાથ રાખીને તે સ્વયવર મડપમાં આવી. પછી એક કોરેથી રાજાઓને જોતી જોતી તેણે ચાલવાનો આરભ કરયો. તે જેમ ચદ્રમા નક્ષત્રોનુ ઉલઘન કરે, તેમ પોતાની સખીએ બનાવેલા સર્વ રાજાઓનું ઉલઘન કરીને ગગા નદી જેમ સાગરમાં આવી ભળે તેમ તે દશરથ રાજા પાસે આવી ઉભી રહી, અને સમુદ્રમાં મુકેલા નાગરવાળા વહાણની પઠે અડિગ થઇ ગઇ. તે વખતે આંગ ઉપર રોમાંચ ઉભાં થયાં પછી તે કૈકઇએ પોતાની ભુજારૂપ લતાવડે વરમાળા દશરથ રાજાના ગળામાં ઘાલી. એવા મશગે સભામાં બેઠેલા બીજાનુ મહત્વ સહન ન કરનારા હરિવાહનાદિક અભિમાની રાજાઓ કોપાગ્નિએ કરીને લાલ થયા થકા બોલવા લાગ્યા. આ દરિદ્રી કોઇ કપટના વેષને ધારણ કરીને આવેલા ધુતારામાં શું જોઇને કૈકઇ એને પરણી ? એની પાસેથી કન્યાને અમે ઝુટવી લઇશુ તો પછી એ શું કરનાર છે? એવી રીતે ગુસ્સામાં આવીને પોતાના સ્થાનક ઉપરથી ઉઠીને યુદ્ધ કરવાની તૈયારી કરવા લાગ્યા. એ વાતની ખબર પડતાંજ શુભમતિ રાજાની સાથે મશલેહત કરીને ચતુરગ સૈન્ય સહિત યુદ્ધ કરવાને દશરથ રાજા તઇયાર થયો તે વખતે પાસે આવેલી કૈકઇને કહેવા લાગ્યો. હે પ્રિયા, આ શતરૂઓને મારવાને તારે પણ માહારી સહાયતા કરવી જોઇએ. એવુ રાજાનુ બોમવુ સાંભળીને બહુતેર કળામાં પુરી, તથા માહાબુદ્ધિમાન, એવી તે કૈકેઈ ત્વરાથી ઘોડાની લગામને હાથમાં ઝાલીને રથ ઉપર ચડી, દશરથ રાજા પણ ધનુષ્ય બાણ હાથમાં લઇને, તથા વેરીઓને તૃણ સમાન સમજીને રથ ઉપર આરૂઢ થયો થકો હરિવાહનાદિક રાજાઓની સામે કમર કશીને યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહ્યો. તે વખતે કૈકેઇ પોતાની કળાના જોરથી તથા મોટી છેલાઇથી સર્વ શતરૂઓમાં પોતાના રથને ફેરવવા લાગી કે જાણે અનેક રૂપ ધારણ કરીને શતરૂઓના અનેક રથોની સામે એકેક રથને ઉભુ કરયુ હોયની ! એવી રીતે રથની યોજના કરવા લાગી. એટલામાં માહા જોશમાં આવીને શીઘ્રવેગી, તથા માહા માક્રમી જે દશરથ રાજા તેણે હરિવાહન પ્રમુખનાં રથોનો એક ઘડીમાં નાશ

કર્યો. અને સર્વ રાજાઓને જીતી લીધા. ત્યાર પછી જગમ પૃથ્વીની પઠે દશરથ રાજાએ કૈકઇની સાથે વિવાહ કર્યો. તે વખતે ઘણા આનંદમાં આવીને તે રાજા પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો કે, હે કૈકેઈ, તારી ચાલાકી તથા તારૂં સામર્થ જોઇને હું ઘણો રાજી થયો છુ. હવે તેનો બદલો તુ મારી પાસેથી માગી લે, હુ તારી ઉપર પ્રસન્ન થયો છુ, તુ મારી પાસે વર માગ. ત્યારે કૈકેઇ કહેવા લાગી કે, હે પ્રાણનાથ જે વખતે મને ગરજ લાગશે તે વખતે હુ માગી લઇશ. હાલ એ વર હુ તમારી પાસે અનામત રાખુ છુ. એવું તેનુ બોલવુ સાંભળીને રાજાએ તે માન્ય કરયુ. ત્યાર પછી તે લક્ષ્મી જેવી કૈકઇને સાથે લઈને તથા પોતાના સૈન્ય સહિત દશરથ રાજા પાછો આવીને પોતાના રાજગ્રહમાં ગયો. અને જનક રાજા પોતાની મિથીલા નગરીમાં ગયો, કહ્યુ છે કે, “સમય જાણનારા બુદ્ધિમાન પુરૂષો કાર્ય શિવાય ભળતાજ ઠેકાણે રહીને વેળ ગમાવતા નથી ”

પછી દશરથ રાજા મગધ દેશના રાજાને જીતીને તેજ નગરમાં રાજ કરવા લાગ્યો. પ્રથમના ભયથી અયોધ્યા નગરીમાં ગયો નહી. અને પોતાની કૌશલ્યા પ્રમુખ સ્ત્રીઓને પણ ત્યાંજ બોલાવી લીધી. કહ્યુ છે કે, “પ્રાક્રમી પુરૂષ જ્યાં જાય ત્યાં તેને પોતાનુ રાજ્યજ છે,” તે નગરમાં પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત દશરથ રાજા ઘણા દિવશ રહ્યો. કેમકે પોતે મેળવેલી પૃથ્વી રાજાને ઘણી પ્રિય હોય છે. કોઇએક સમયે પાછલી રાતના વખતે કૌશલ્યાને એક સ્વપન આવ્યુ. તેમાં હાથી, સિંહ, ચન્દ્ર, તથા સુર્ય, એ ચાર પદાર્થ તેણે દીઠાં. તે બળદેવના જન્મના સુચક થયા, તેવા પ્રસંગે બ્રહ્મદેવ લોકથી કોઇ એક માર્ધીક દેવ ચવીને જેમ પુષ્કરણીમાં હંસ ઉત્પન્ન થાય, તે પ્રમાણે કૌશલ્યાના ઉદરમાં તેણે આવી અવતાર લીધો. માસ પુરા થએથી માણસોમાં કમળ જેવો, રંગમાં પુંડરીક નામના કમળને પણ લજાયમાન કરે એવા, સંપુર્ણ લક્ષણ સહિત, મહાન દિવ્ય પુત્રનો જન્મ થયો. ચન્દ્રના દર્શનથી જેમ સમુદ્રને આનંદ થાય તેમ કમળ જેવા નેત્ર વાળા પહેલા પુત્રને જોતાંજ દશરથ રાજાને મહા આનંદ થયો. તે વખતે અર્થી જનોને ચીંતામણીની પઠે રાજાએ અગણિત દાન દીધુ. મોટા પુરૂષને ઘેર પુત્રનો જન્મ થએથી દાન દેવાવાનો ચાલજ છે. સર્વ પ્રજાને ખબર પડતાંજ તે પ્રજા અતિ રાજી થઈ ને મોટો ઉત્સાહ કર્યો, દુર્વા, ફુલ, મેવા ફલાદિકે કરી યુક્ત પુર્ણ પાત્ર પ્રજાએ રાજાને ઘેર મોકલાવ્યાં. આખા નગરમાં ઉત્તમ પ્રકારનાં

ગાયન થવા લાગ્યાં, કેસરના છાંટા નાખવા લાગ્યા. ઘેર ઘેરમાં તોરણ બધાયાં, કેટલાએક રાજાઓની તરફથી દશરથ રાજાને પુત્રના જન્મના વખતે કરભાર આવ્યા— લક્ષ્મી વાસ કરી રહેવાના હેતુથી કમલનુ નામ પદમ હોવાથી તેની બરાબરીને માટે તે બાળકનુ નામ પદમ રાખ્યુ તથા બીજુ રામ એવુ નામ પાડ્યુ,

ત્યાર પછી કેટલાએક કાલે પ્રથમની પઠેજ બીજી સુમિત્રા નામની દશરથ રાજાની સ્ત્રીને રાતના પાછલા પ્રહરે વાસુદેવના અવતારને સુચન કરનારા હાથી, સિંહ, સુર્ય, ચદ્ર, અગ્નિ, લક્ષ્મી, અને શામુદ્ર, એ સાત પદાર્થ દીઠામાં આવ્યાં. તે વખતે કોઇએક પરમ મહર્ધીક દેવતા દેવલોકથી ચવીને તેણે સુમિત્રાના ઉદરમાં અવતાર લીધો, માસ પુરા થયા પછી શ્યામવર્ણ, સર્વ લક્ષણ યુકત. તથા જગતના મિત્રરૂપ પુત્રનુ જન્મ થયુ, તે દિવસે સપુર્ણ ચૈત્યોમાની શ્રી મદર્હત પ્રતિમાઓને સ્નાત્ર પુર્વક આઠ પ્રકારની પુજા કરી. તથા સર્વ બધીવાનોને બધીખાનામાંથી છોડી મુકયા. સર્વ જનોના મનમાં પરમ આનદ ઉત્પન થયો. તેમજ રાજાને પણ મહા આનદ થયો. માત્ર એટલુજ નહી પણ આખી પૃથ્વીને આનંદ થયો. રામના જન્મના વખતે જેવો ઉત્સાહ થયો હતો તે કરતાં લક્ષમણના જન્મના વખતે અધિક ઉત્સાહ કરયો, તેનુ નામ નારાયણ તથા લક્ષમણ રાખ્યુ. પછી તે બેઉ ભાઇ આસ્તે આસ્તે વધવા લાગ્યા. રામ તથા લક્ષ્મણ ખેલતાં ખેલતાં પોતાના બાપ પાસે જઇને તેના ખોળામાં બેશીને તેની મુછો તથા વાળોને ઝાલીને રમવા લાગ્યા. (એવી બાળકોની રીત છે.) ધાઇઓના પાલણ પોષણ થકી દિન દિન પ્રત્યે ઉછરવા લાગ્યા. તે વખતે એવા દીઠામાં આવતા હતા કે જાણે રાજાની બીજી બે ભુજાજ હોયની ! એવા બે પુત્રોને દશરથ રાજા જોઇને મહા આનદ પામવા લાગ્યો. સભામાં આવે ત્યારે ઘડીકમાં રાજાના ખોળામાં બેસે, ત્યાંથી ઉઠીને પાસે બેઠેલા કોઇ પ્રધાનના ખોળામાં જઈ બેસે, વળી ત્યાંથી ઉઠીને કોઇ ત્રીજા પુરૂષની પાસે જઈ ને તેને હસાવે, ત્યાંથી પાછા આવે. એવી રીતે જેની પાસે જાય તેને એવું લાગે કે જાણે અમૃતજ આંગને સ્પર્શ કરતું હોયની ! વસુદેવને પીળાં વસ્ત્ર, તથા રામને નીલાં વસ્ત્ર પહેરયા થકા પાદ પ્રહારે કરી જાણે પૃથ્વીને કપાયમાન કરતા હોયની ! એવી રીતે યથેચ્છ ક્રીડા કરવા લાગ્યા પછી ક્રમે કરી સપુર્ણ વિદ્યાનો અભ્યાસ કરયો. તે એવી બુદ્ધિથી સીખવા લાગ્યા કે ગુરૂની ગરજ તો કેવળ નિમિત્ત

રીને સૌધર્મ દેવ લોકમાં દેવ થયા. એકજ વ્રત કરચો છતાં માત્ર સ્વર્ગની પ્રાપ્તી થાય છે, તે શિવાય બીજી પદવી મળે નહી. ને વસુભુતિ કેટલાએક કાળ સુધી દેવલોકમાં રહીને ત્યાંથી ચવી વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર રથનપુરમાં ચદ્રગતિ નામનો રાજા થયો. તેમજ તેની સ્ત્રી અનુકેશા પણ દેવલોકથી ચવી ને તેજ રાજાની પુષ્પવતી નામની સ્ત્રી થઇ.

અતિભુતિની સ્ત્રી સરસા પણ કોઇ એક સાધવી પાસેથી દિક્ષા લઇને કાલ કરી ઇશાન દેવલોકમા દેવી થઇ. તેમજ અતિભુતિ પણ સ્ત્રીને શોધતો થકો કેટલાએક દિવસે કાલ કરી ગયા પછી સસારમાં ઘણા કાળ ભટકીને કોઇ એક સમયે તે એક હસનો બાળક થયો. તેને એક સેન નામના પક્ષી એ લઇને ખાવા માંડયુ. પણ પ્રારબ્ધના યોગે તેની પાસેથી છુટીને તથા જેમ તેમ ઉડતો ઉડતો એક સાધુ પાસે આવી પડયો. માત્ર કંઠમાં થોડુ એક સ્વાસોછવાસ રહેલુ હતુ, તેવા પ્રસગે તે હસના બાળકને નમસ્કાર (નવકાર) મત્ર કહ્યુ, તેના સામર્થ વડે તે જીવ દશ હજાર વર્ષના આયુષનો કિનર લોકમાં એક દેવ થયો. કાલે કરી ત્યાંથી ચવીને વિદગ્ધ નામના નગરના રાજા પ્રકાશ સિહની સ્ત્રી પ્રવરાવાણીના પેટે કુડલમડિત નામનો પુત્ર થયો.

ઉપભોગમાં આશકત જે કયાન, તે પણ કાળે કરી મરણ પામીને ભવાટવીમાં ભટકતો થકો ચક્રપુર નામના નગરના રાજા ચક્રધ્વજના ઉપાધ્યાય ધુમકેતુની સ્ત્રી સ્વ્રાહાને પેટે પિગ નામનો પુત્ર થયો. કેટલાએક દિવશ પછી ચક્રધ્વજ રાજાની કન્યા અતિ સુદરી તથા તે પિગ એકજ ગુરૂની પાસે વિદ્યાભ્યાસ કરવા લાગ્યા કેટલાએક કાળ પછી તે બેઉ જણ વચ્ચે પરસ્પર પ્રીતિ બધાઇ. તેથી તે અતિસુદરીને પિગ હરણ કરીને દિગ્ધ નગરમાં જઇ રહ્યો ત્યાં તે પિગ ગાશ તથા લાકડાને વેચીને જેમ તેમ પોતાનો નિર્વાહ કરવા લાગ્યો. કેમકે ગુણ રહિત પુરૂષને એવુ કામ કરયા વના છોટકોજ નહી. કોઇ એક પ્રસગે તે નગરના રાજા કુડલમડિતે તે અતિસુદરીને દીઠી તેવીજ તે બેઉ વચ્ચે પ્રીતી બંધાઇ. પછી તે કુડલમડિતે તેને હરણ કરીને પોતાના બાપના ભયથી ત્યાંથી નીકળીને એક પર્વતમા ઘર કરીને રહેવા લાગ્યો.

આંઇ અતિસુદરીના વિરહથી ઉન્મતની પઠે થએલો તે પિગ જમીન ઉપર ફરતો ફરતો કોઇએક સમયે કોઇએક ગુપ્તાક્ષ નામના આચાર્યને તેણે

માત્ર હતી. અને તે એવા દીપવા લાગ્યા કે, જાણે પુન્યની રાસીજ હોયનીા ફરતાં ફરતાં તે રામ તથા લક્ષ્મણ પર્વત ઉપર જઈને તેને મુઠ મારયાથી તે ચુર્ણ થઇ જવા લાગ્યા. ધનુષ્ય બાણ હાથમાં લઈને લક્ષવેધ કરતી વખ તે સુર્ય પણ કમ્પાયમાન થવા લાગ્યો. અસ્ત્ર, શસ્ત્ર, તથા કૌશલ્ય વગરે જેને કૌતક જેવા ભાસવા લાગ્યા. એવા પોતાના પુત્રના અસ્ત્ર, શસ્ત્ર, તથા કૌશલ્યે કરીને દશરથ રાજા પોતાને સુરાસુરને પણ અજય માનવા લાગ્યો એવી રી તે કેટલાએક કાળ પછી પોતાના પુત્રના બળના ધૈર્યે વડે, ઇક્ષ્વાકુવંસની રા જધાની જે અયોધ્યા નગરી તે પ્રતે આવ્યો. વાદળા દુર થએથી જેમ સુર્ય પ્રકાશમાન ભાસે, તેમ દુર્દશા દુર થયાથી દશરથ રાજા પોતાના પ્રતાપે કરી પ્રકાશમાન થયો થકો પૃથ્વીનુ પાલન કરવા લાગ્યો.

કેટલાએક દિવશ પછી શુભ સ્વપન કરી સુચન કરેલા ભરત ક્ષેત્રને ભુ ષણરૂપ ભરત નામનો પુત્ર દશરથ રાજાની સ્ત્રી કૈકઇના ઉદરથી જનમ્યો. ત્યાર પછી કેટલાએક દિવસે સ્વકુલને આનંદ દેનારો, તથા માહા પ્રાક્રમી શતરૂઘન નામનો પુત્ર સુપ્રભા નામની ચોથી સ્ત્રીને પેટે જનમ્યો ભરત અને શતરૂઘન એ બેઉ ક્રમે કરી મોટા થઇને સાથે ફરવા લાગ્યા. તે જાણે બી- જા બળદેવ તથા વાસુદેવજ હોયની! એવા શોભવા લાગ્યા. ગજદંત પ્રમુખ આકારવાળા ચાર પર્વત વડે જેમ મેરૂ પર્વત શોભે છે, તેમ પોતાના ચાર પુત્ર વડે દશરથ રાજા શોભવા લાગ્યો.

જબુદ્વીપના ભરતક્ષેત્રમાંના દારૂગ્રામમાં એક વસુભુતિ નામના બ્રાહ્મણની સ્ત્રી અનુકેશાના પેટે એક અતિભુતિ નામનો પુત્ર થયો તેની સરસા નામ ની સ્ત્રી કોઇએક કયાન નામના બ્રાહ્મણની સાથે આશકત થઇ. કેટલાએક દિવશ પછી કયાન સરસાને હરણ કરી લઇ ગયો કહ્યુ છે કે, "કામે કરી પીડાતો પુરૂષ શું ન કરે? તે સ્ત્રીને ગોતવા સારૂ તેનો પતિ અતિભુતિ ભુત ની પઠે પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યો. એ વાતની વસુભુતિ તથા અનુકેશાને ખબર પડતાંજ પોતાના પુત્ર તથા તેની સ્ત્રીને શોધવા સારૂ બાહાર નીકળ્યા પૃથ્વી ઉપર ફરતાં ફરતાં કોઇએક સમયે તેમણે કોઇએક સાધુને દીઠા તેને ભક્તિ પુર્વક નમસ્કાર કરીને તેની પાસે ધર્મ સાંભળવા લાગ્યા. ભાવ ઉત્પન્ન થયાથી અનુકેશા તથા વસુભુતિ એ બેઉ સ્ત્રી પુરૂષે તે સાધુ પાસેથી દિક્ષા લીધી. પછી ગુરૂની આજ્ઞા લઇને એક કમલશ્રી નામક આર્યાની પાસે અ- નુકેશા જઇ રહેવા લાગી. એવી રીતે કેટલાએક કાળ પછી તે બેઉ કાળ ક

દિવ્યાલકારે કરી ભુષીત એક બાળક જમીન ઉપર પડેલો દેખાયો. તેને ઉ-ચકીને પોતાને પુત્ર નહોતો તેથી તેને પુત્ર માનીને પોતાની પુષ્પવતી સ્ત્રીને આવી સોંપ્યો. તે દિવસે તે નગરમાં થાળી પીટાવી કે પુષ્પવતીને પેટે પુત્રનો જન્મ થયો. પછી પ્રીતી સહિત રાજાએ તેનો જન્મોત્સવ કરયો. ને ભામડળના યોગે તેનુ નામ ભામડળ એવુ રાખ્યુ. તેનુ પાલણ પોષણ વિદ્યાધરોની સ્ત્રીઓએ પોતાના હાથે કરયું. પછી તે દિવસે દિવસ ચદ્રની પઠે, વધવા લાગ્યો.

આંઇ જનકની સ્ત્રી વિદેહા, પોતાનો પુત્ર હરણ થયો તેથી દીનસ્વર વડે મોટેથી રડવા લાગી તે વખતે આખુ કુટબ શોક સમુદ્રમાં ડુબી ગએલુ દેખાવા લાગ્યુ. જનક રાજાએ તે પુત્રને ઘણા પ્રકારે શોધ્યો તથાપિ તે ક્યાંએ મળ્યો નહી. તેની સાથે જન્મેલી જે કન્યા તે અનેક ગુણરૂપનીધાન્યનુ અકુરભુત જાણીને તેનુ નામ સીતા એવુ રાખ્યુ. જનક રાજા તથા વિદેહા રાણીને તે પુત્રનો શોક કેટલાએક દિવસ પછી ઓછો થયો. કહ્યુ છે કે "સસારમાં પુરૂષને હર્ષ અને શોક જાય છે તથા આવે છે"

પછી તે સીતારૂપ, લાવણ્ય, તથા અનેક ગુણે કરી યુકત થઇ થકી ચદ્રરેખાની પઠે વધવા લાગી. હળવે હળવે તે સર્વ કળામાં પુણ થઇ. ક્રમે કરી યૌવન અવસ્થાને પામી, ત્યારે જાણે રૂપ તથા લાવણ્યતાની નદીજ હોયની! એવી દેખાઇ અને કમળ પત્રના જેવા જેના નેત્ર છે, એવી તે કન્યા લક્ષ્મી જેવી શોભવા લાગી. તેને જોઇને જનકને વિચાર થયો કે આના યોગ્યવર કોણ મળશે ? એવુ રાત દિવસ રાજાને ચિતન થવા લાગ્યુ. તેથી પોતાના દુતો દ્વારા દરેક રાજાના પુત્રોને રાજાએ જોયા. તેમાંનો કોઇપણ રાજાને ગમ્યો નહી, કોઇ એક વખતે આતરગતમાદિક અર્ધબરબર નામના રાજા આવીને દૈત્યની પઠે જનક રાજાને ઉપદ્રવ દેવા લાગ્યા. તથા કલ્પાંતના સમુદ્રની પઠે ઉછળવા લાગ્યા. ત્યોનુ નિવારણ કરવા સારૂ દશરથ રાજા તરફ એક દુત મોકલ્યો. તે ત્યાં જઇ પોતા પછી દશરથ રાજાને ખબર પડતાંજ તેને બોલાવી પોતાની પાસે બેસાડીને તેની સાથે બોલવા લાગ્યો. મારો મિત્ર જનક મારાથી દુર રહેલો છે. તેમજ હુ તેનાથી દુર રહેલો છુ. અમારા બેઉનો મેલાપ થવો તો દૈવ ઉપર આધાર રાખે છે. તથાપિ આજ તારા આવવાથી મને જનકની સાથે ભેટ થઇ એમ હુ સમજુ છુ. જનકના રાજ્યમાં, તેના નગરમાં, સૈન્યમાં, પોતાના કુલમાં તથા પોતાના શરીરના અ

દીઠા. તેમની પાસે ધર્મ સાંભળીને તેણે દિક્ષા લીધી. પરંતુ અતિસુંદરી વિષેની પ્રિતી ગઇ નહી.

ડુંગરમાં રહેલા કુંડલમંડિતે કુતરાની પઠે દશરથ રાજાના રાજ્યમાં લુંટ કરવાનું શરૂ કર્યું. એક સમયે કોઇ એક બાલચંદ્ર નામના સુભટે તેને પકડી બાંધીને તે દશરથ રાજા પાસે લાવ્યો. તેને કેટલાએક કાલ સુધી રાજાએ બંધીખાનામાં રાખીને પછી મુકી દીધો. કહ્યું છે કે, "શતરૂદીન થયેથી મોટા પુરૂષોનો કોપ શાંત થાય છે" પછી તે કુંડલમંડિત પોતાના બાપનું રાજ્ય મેળવવાની ઇચ્છાથી પૃથ્વી ઉપર ફરવા લાગ્યો. કોઇ વખતે એક મુનિ ચંદ્ર નામના મુનિની સાથે તેનો સમાગમ થઇ ગયો. તેની પાસેથી ધર્મ સાંભળીને તે શ્રાવક થયો. તેના મનમાં પુર્વે કહ્યા પ્રમાણે રાજ્યની ઈચ્છા હતી તેથી કાળ કરી મરણ પામીને મિથિલા નામની નગરીના રાજા જનકની સ્રી વિદેહાના પેટે અવતરયો. અને પેલી સરસા સ્રી પણ કેટલા એક કાલ સુધી ભવમાં ભટકીને રાજાના ઉપાધ્યાયની વેગવતી નામની કન્યા થઇ. સમયના જોગે તેણે દિક્ષા લઇને તે મુવા પછી બ્રહ્મદેવ લોકમાં એક દેવી થઇ. કાલે કરી ત્યાંથી ચવીને વિદેહીના ઉદરમાં કુંડલમંડિતાના જીવની સાથે અવતરી વિદેહીને માસ પુરા થયા પછી તે પુત્ર તથા કન્યાને તેણે પ્રસવ્યાં. પિંગનો જીવ સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવ થયો હતો તેને જાતિસ્મરણ થએથી જનક રાજાને ઘેર પુત્રરૂપ જન્મેલા પોતાના શતરૂને જોઇને તથા પુર્વ જનમના વેરે કરી ક્રોધાયમાન થઇને તેને જનમતી વખતે હરણ કરીને લઇ ગયો. પછી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આને શિળા ઉપર પછાડીને મારૂં? અથવા પુર્વ જન્મમાં મે કરેલા દુષ્ટ કર્મનું ફળ મે ઘણા જન્મે લીધુ, પછી દૈવના યોગે સાધુ ભવ પામીને આ દેવ ભુમિમાં આવ્યો ફરી આ બાળકને મારીને મને ઘણા જન્મ લેવા પડશે માટે એને મુકી દઉં? એ વિચાર તેને સારો જણાયાથી તે બાળકને અલંકારાદિક પેહેરાવીને પોતાની કાંતિ કરીને ચારે દિશાને ભરી મુકેલા બાળકને વૈતાઢય પરવત ઉપર રથનુપુર નગરના નંદન ઉદ્યાનમાં રૂઉની પઠે હળવેથી પૃથ્વી ઉપર મુકીને ચાલતો થયો.

ત્યાંના ચંદ્રગતિ નામના રાજાની ઓચિતી તેના તેજ ઉપર નજર પડી તેથી આશ્ચર્ય પામીને કહેવા લાગ્યો કે એકાએકી આ ઉપરથી કેવો તેજનો ભપકો પડયો. પછી ત્યાં રાજા દોડતો આવ્યો. ને જુવે છે તો

ગ્યા. ત્યોએ બાણોની એવી વ્રષ્ટી કરી કે, તેથી ઉડેલી ધુળ વડે જાણે અ કારજ આંધળુ થતું હોયની ! તે પ્રમાણે પોતાના શસ્ત્રાદિકોએ કરી મ્લેછોએ રામના સૈન્યને ઢાંકી લીધુ. તે વખતે મ્લેછો પોતાનુ જય થયુ એમ માનવા લાગ્યા. તેમજ જનક રાજા પોતાના સૈન્યનો પરાભવ થયો એ મ જાણવા લાગ્યો તથા મારા બધા સૈન્યનુ મરણ આવ્યુ એમ માનવા લા ગ્યો. તે વખતે રામે પોતાના ધનુષ્ય બાણ સજીને તેની કમાન ચડાવીને એવો ટણકાર કરયો કે તેથી બધાની આંખોનાં પાપણ હાલતાં રહી ગયાં. પછી પૃથ્વી ઉપર આવેલા દેવતાની પઠે તે રામ જેમ મૃગોને પારધી મારે તેમ તે પ્રમાણે પોતાના અસ્ત્રાદિકે કરી ક્રોડો મ્લેછોને મારવા મંડી ગયો, તે વખતે મ્લેછોના યોદ્ધાઓ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે. આ જનક રાજા તો કેવળ ગરીબ છે. અને એનુ સેન્ય મછર જેવુ છે. તેની સહાય-તા કરવા સારૂ આવેલાં જે સેન્ય તે પણ નાશ પામીને દશે દિશા તરફ ના-શી ગયાં. તેમ છતાં આ આકાશને પણ આછાદન કરવાળા ગરૂડ પક્ષીઓ ના જેવા કયાંથી આવે છે? એવી રીતે તે આતરંગાદિક મ્લેછ પરસ્પર ભાષણ કરીને, તથા કોપાયમાન થઇને, એકદમ રામ ઉપર શસ્ત્ર તથા અસ્ત્ર ની વ્રષ્ટી કરવા લાગ્યા. તેને તે જોઇને સિંહ જેમ હાથીને મારે તેમ દ્રઢ માર કરનારો, દુરથી અસ્ત્રોને પાડનારો, તથા સિગ્રવેધ કરનારો જે રામ, તેણે લીલા માત્રે કરી એક ક્ષણમાં ત્યોનો નાશ કરી મુકયો. બાકી રહેલા કાગડાઓની પઠે દસે દિશા તરફ નાશી ગયા. તે વખતે જનક રાજા પ્રજા સહિત આનંદવાન થયો. પછી તે રાજા ખુશીમાં આવીને તેણે પોતાની ક-ન્યા જે સીતા તે રામને આપી રામ આવ્યાથી પોતાની પુત્રીને વર તથા પોતાને જય, એ બેઉ કાર્ય એક વખતેજ થયાં.

કોઇએક સમયેનારદ લોકોના મુખ થકી જાનકી(સીતા)ના સ્વરૂપની તારીફ સાંભળીને કૌતુક વડે તે સ્વરૂપ જોવા સારૂ મિથિલા નગરીમાં આવીને તે કન્યાના ઘરમાં ગયો, પીળા છે જેના કેશ, નેત્રો પણ પીળાં. પીળી છત્રીને જેણે ધારણ કરી છે, કોપીન પેરેલી છે, જેનુ શરીર પાતળુ, ને માથા ઉ-પર ચોટલી લફી રહી છે. એવા મહા ભયંકર નારદને જોઈને સીતા કંપાય માન થઈને, હા માતઃ હા માતઃ એ પ્રમાણે મોટા અવાજે બુમ પાડવા લા ગી ને બીજા ઘરમાં નાશી ગઈ. ત્યારે ત્યાંની દ્વારપાલ દાસીઓએ આવી ને નારદનુ ગળુ પકડ્યું. કોઇએ ચોટલી પકડી, કોઇએ ભુજા પકડી, એ

વર્યવોમાં સુખ સાતા છે? તે કહે. ત્યારે તે દુત કહેવા લાગ્યો કે હે દશરથ રાજા, મારા સ્વામી જનક રાજાના ઘણા સગાવાલાં છે તે બધામાં આપને તે સુહ્રદ્દ, હ્રદય, અથવા પોતાના આત્માની પઠે જાણે છે. સુખ અથવા દુખમી વખતે તમારા વિના બીજા કોઈને યાદ કરતો નથી. તમે કેવળ તેના કુળદેવતારૂપ છો. મારા આવવાનુ કારણ એછે કે, વૈતાઢ્ય પર્વતની દક્ષિણ દિશામાં તથા કૈલાશ પર્વતની ઉત્તર તરફે ઘણા અનાર્યજન પદ છે. બર્બરકુલ જેવો એક અર્ધ બર્બર નામનો દેશ છે. તેમાં માહા ભયકર પુરૂષ રહે છે. તેમાં તે દેશના ગરેણારૂપ એક મયુરમાલ નામના નગરનો એક આતરગ નામનો માહા મલેચ્છ રાજા છે. શુક દેશ, અકન દેશ, કાંબોજ દેશ, વગેરે બીજા પણ કેટલાએક દેશોમાં તેના હજારો પુત્રો રાજા થઈને ત્યાના ઉપભોગને ભોગવે છે. એક એક અક્ષોહિણી સૈન્યના પતિ એવા તેના તે હજારો પુત્રો સહિત તે આતરગ રાજા જનકના દેશમાં આવીને તેની પૃથ્વીનો નાશ કરવા લાગ્યો છે. નગરમાં આવીને તે દુષ્ટ બુદ્ધિએ ચૈત્યનો ભગ કરયો. આપણા ધર્મનો નાશ કરવામાં તે સ્વધર્મ માને છે. માટે હે ધર્મીષ્ઠ રાજા, આપણા સ્વધર્મની તથા જનક રાજાની જેમ બને તેમ આપ રક્ષા કરો. એ બેઉના હાલ પ્રાણભુત આપ છો. એવાં તે દુતનાં વાક્યો સાંભળતાંજ દશરથ રાજાએ પ્રાણ ભેરી વગાડી. કહ્યુ છે કે "સજ્જન પુરૂષ સજ્જનની રક્ષા કરવા સારૂ કદી પણ વિલબ કરતા નથી."

એવા પ્રસગે દશરથ રાજા પાસે રામ આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે તાત મ્લેછોને મારવા સારૂ તમે પોતે જશો તો (પોતાની સાબે હાથ કરીને) ભાઈઓ સહિત ઉભેલો જે આ રામ તે સા કામનો? જો કહેશો કે પુત્રનો સ્નેહે કરી ત્યોને શતરૂઓની સામે મોકલવાની મારી હિમ્મત ચાલતી નથી તો ભરત રાજાથી ઈક્ષ્વાકુવંશમાં જન્મસિદ્ધ પરાક્રમ છે. ત્યારે હવે આપ આંઈજ રહો ને મ્લેછોનો નાશ કરવાને મને આજ્ઞા આપો. હે સ્વામિન, પોતાના પુત્રના જયની વાત તમે થોડાજ દિવશમાં સાંભળશો. એવી રીતે મોટા આગ્રહથી રાજાની રજા લઈને પોતાના ન્હાના ભાઈ સહિત પોતાના સૈન્યને સાથે લઈને મિથીલા નગરી પ્રત્યે ગયો. ત્યાં માહા વનમાં જેમ હરણ, વાઘ, શાર્દુલ, અથવા સિહ વગેરે માહા ભયકર પ્રાણીઓ દખાય તેમ તે મ્લેછોના સુભટોને રામે દીઠા. તેમજ ત્યોએ રામને જોતાંજ લડાઈ કરવા વિષે જેની ભુજા કાંપી રહી છે. તથા મહા પરાક્રમી તે મ્લેછો રામને દુઃખ દેવા લા-

ગ્યા. ત્યોએ બાણોની એવી વ્રષ્ટી કરી કે, તેથી ઉડેલી ધુળ વડે જાણે અ કારજ આંધળુ થતુ હોયની ! તે પ્રમાણે પોતાના શસ્ત્રાદિકોએ કરી મ્લેછોએ રામના સૈન્યને ઢાંકી લીધુ. તે વખતે મ્લેછો પોતાનુ જય થયુ એમ માનવા લાગ્યા. તેમજ જનક રાજા પોતાના સૈન્યનો પરાભવ થયો એ મ જાણવા લાગ્યો. તથા મારા બધા સૈન્યનુ મરણ આવ્યુ એમ માનવા લા ગ્યો. તે વખતે રામે પોતાના ધનુષ્ય બાણ સજીને તેની કમાન ચડાવીને એવો ટણકાર કરયો કે તેથી બધાની આંખોનાં પાપણ હાલતાં રહી ગયાં. પછી પૃથ્વી ઉપર આવેલા દેવતાની પઠે તે રામ જેમ મૃગોને પારધી મારે તેમ તે પ્રમાણે પોતાના અસ્ત્રાદિકે કરી ક્રોડો મ્લેછોને મારવા મડી ગયો, તે વખતે મ્લેછોના યોદ્ધાઓ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યા કે. આ જનક રાજા તો કેવળ ગરીબ છે. અને એનુ સૈન્ય મછર જેવુ છે. તેની સહાય-તા કરવા સારૂ આવેલાં જે સૈન્ય તે પણ નાશ પામીને દશે દિશા તરફ ના-શી ગયાં. તેમ છતાં આ આકાશને પણ આછાદન કરવાળા ગરૂડ પક્ષીઓ ના જેવા કયાંથી આવે છે? એવી રીતે તે આતરગાદિક મ્લેછ પરસ્પર ભાષણ કરીને, તથા કોપાયમાન થઈને, એકદમ રામ ઉપર શસ્ત્ર તથા અસ્ત્ર ની વ્રષ્ટી કરવા લાગ્યા. તેને તે જોઇને સિંહ જેમ હાથીને મારે તેમ દ૬ માર કરનારો, દુરથી અસ્ત્રોને પાડનારો, તથા સિગ્રવેધ કરનારો જે રામ, તેણે લીલા માત્રે કરી એક ક્ષણમાં ત્યોનો નાશ કરી મુકયો. બાકી રહેલા કાગડાઓની પઠે દસે દિશા તરફ નાશી ગયા. તે વખતે જનક રાજા પ્રજા સહિત આનદવાન થયો. પછી તે રાજા ખુશીમાં આવીને તેણે પોતાની ક-ન્યા જે સીતા તે રામને આપી. રામ આવ્યાથી પોતાની પુત્રીને વર તથા પોતાને જય, એ બેઉ કાર્ય એક વખતેજ થયાં.

કોઇએક સમયેનારદ લોકોના મુખ થકી જાનકી(સીતા)નો સ્વરૂપની તારીફ સાંભળીને કૌતુક વડે તે સ્વરૂપ જોવા સારૂ મિથિલા નગરીમાં આવીને તે કન્યાના ઘરમાં ગયો, પીળા છે જેના કેશ, નેત્રો પણ પીળાં. પીળી છત્રીને જેણે ધારણ કરી છે, કોપીન પેરેલી છે, જેનુ શરીર પાતળુ, ને માથા ઉ-પર ચોટલી લફી રહી છે. એવા મહા ભયકર નારદને જોઇને સીતા કપાય માન થઈને, હા માતઃ હા માતઃ એ પ્રમાણે મોટા અવાજે બુમ પાડવા લાં ગી ને બીજા ઘરમાં નાશી ગઈ. ત્યારે ત્યાંની દ્વારપાલ દાસીઓએ આવી ને નારદનુ ગળુ પકડયું. કોઇએ ચોટલી પકડી, કોઇએ ભુજા પકડી, એ

વા નારદના પુરા હાલ કરવા લાગી. એટલામાં તે કળકળાટ સાંભળીને યમ દુતના જેવા ક્રોધાયમાન રાજપુરૂષ હાથમાં શસ્ત્ર લઇ ત્યાં આવીને આ કોઈ ચોર છે એને મારો, પકડો, બાંધો, એવી રીતે બોલવા લાગ્યા, પછી નારદ ને ધક્કો ધુબો કરીને મુકી દીધો. ત્યોના હાથમાંથી મોટા સકટે કરી નારદ છુટીને ત્યાંથી નાશીને વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર આવી વિચાર કરવા લાગ્યો કે જેમ કોઇ વાઘણીના મુખમાં આવ્યા પછી જીવતો રહે તેમ હુ તે દાશીઓના હાથમાંથી જીવતો નીકળીને આ ઘણા વિદ્યાધરોના ઇશ્વર જે વૈતાઢ્ય પર્વત, તે ઉપર મોટા ભાગે કરી આવી પોહોતો છુ, હવે આ પર્વતની દક્ષિણ દિશા તરફ ઇંદ્ર જેવો પ્રાક્રમી ચદ્રગતિ રાજાનો પુત્ર ભામડલ રાજા છે ત્યાં જઇને કાગદ ઉપર સીતાનુ ચિત્ર કાહાડીને તેને બતાવીશ, તો તે જોઇને બલાત્કારે તે સીતાનુ હરણ કરશે, પછી જેમ તેની દાસીઓએ મારી અવસ્થા કરી એવી હુ તેની અવસ્થા કરીશ. એવો વિચાર કરીને પટ ઉપર સીતાનુ ચિત્ર કાહાડીને નારદે ભામડલ રાજાને જઇ બતાવ્યુ. ત્રણે જગતમાં અપુર્વ એવુ સીતાનુ ચિત્ર ભામડલ જોઇને. તથા તેજ વખતે કામે કરી પીડાયમાન થઇને, તેમાં એવી લય લાગી કે, તેને રાત તથા દિવશ જરા પણ ઊંઘ આવી નહી, વિધ્યા પરવત ઉપરથી લાવેલો હાથી જેમ ખાય પિયે નહી, તેમ ભામંડલ રાજા ખાવુ પીવુ મુકીને, તથા મૌન ધારણ કરીને યોગીની પઠે ધ્યાન ધારણા કરવા લાગો, પોતાના પુત્રને એવી અવસ્થામાં જોઇને તેને ચદ્રગતિ કહેવા લાગો કે, હે પુત્ર, તારા મનમાં શુ દુઃખ છે? અથવા તારા શરીરે કાંઇ વ્યાધી ઉત્પન્ન થઇ છે? કોઇએ તારી આજ્ઞા ખડન કરી છે? કે કોઇએ અપમાન યસ્યું છે? અથવા કાંઇ બીજુ દુ.ખ છે? તે મને કહે. ત્યારે તે ભામડલ લજ્જાથી મોહોડુ નીચે કરીને કાંઇ પણ જવાબ ન વાળતાં મુગો બેશી રહ્યો. કહ્યુ છે કે, કુલીન પુરૂષ ગુરૂની પાસે તેવી વાત કહેવાને સમર્થ હોતા નથી."

તે સમયે ભામડલના દુઃખનુ કારણ નારદે બતાવેલા સ્ત્રીના ચિત્ર વિષે તેના મિત્રે રાજાને કહ્યુ. તે સાંભળીને રાજાએ ઘણી ભક્તિથી નારદને પોતાના ઘેર લાવીને તેને પુછવા લાગો કે, જે સ્ત્રીનુ તે ચિત્ર બતાવ્યુ. તે સ્ત્રી કોણ છે? અને તે કોની કન્યા છે? ત્યારે નારદ કહેવા લાગો. હે રાજા તે જનક રાજાની કન્યા છે. ને સીતા તેનુ નામ છે. તેનું ચિત્ર કાહાડીને મે તારા પુત્રને બતાવ્યુ. તે જેવી સ્વરૂપવાન છે. તેવુ ચિત્ર કાહાડી બતાવવાને

હું અગર બીજો કોઇ પણ સમર્થ થનાર નથી. એ સ્ત્રી શરીરે એવી સુંદર છે કે, તેને બીજી કોઇ ઉપમા દેવાય નહી. તેના રૂપના જેવુ બીજી કોઇ સ્ત્રીનુ રૂપ નથી નાગ કન્યાઓમાં એવી રૂપવાન નથી- ગાંધર્વની કન્યાઓમાં પણ એની બરાબરી કરનારી કોઇ મળશે નહી. તો પછી મનુષ્યની સ્ત્રી તે તેની આગળ શા હિસાબમાં ? સીતાના યથાસ્થિત રૂપને ધારણ કરવાને દેવ પણ સમર્થ ન થાય, તેના વેષ લેવાને દેવોના નટોની શું બિશાદ છે ? સાક્ષાત બ્રહ્મદેવ પણ તેનુ રૂપ લેવાને સમર્થ થનાર નથી, તેની આકૃતીમાં. તેના વચનોમાં, તથા તેના કંઠમાં જે મધુરતા છે અને તેના હાથ તથા પગમાં જે રક્તતા છે, તેની એક જુદીજ તરા છે. ઘણુ તો શું પણ તેનુ સ્વભાવિક રૂપ લખવાને અથવા બોલવાને હુ સમર્થ થનાર નથી, પરમાર્થપણે કહુ છે કે, એ કન્યા આ ભામંડલને યોગ્ય છે. એવો મનમાં વિચાર કરીને મારી બુદ્ધિએ કરીને તેને આ ચિત્રપટ ઉપર મે લખી બતાવી. એવાં નારદનાં વચન સાંભળીને ચંદ્રગતિ રાજા પુત્રને કહે છે કે હે પુત્ર, એ તારી સ્ત્રી થશે. તુ મનમાં ચિંતા કર નહી, એવી રીતે તેનુ સમાધાન કરીને નારદ મુનિને વિદાય કર્યો. પછી ચપલગતિ નામના વિદ્યાધરને આજ્ઞા કરી કે, તુ જલદી જઇને જનક રાજાને હરણ કરી આંઇ લઇ આવ. એવી રાજાની રજા થતાંજ તે વિદ્યાધર રાતના ત્યાં જઈ કોઇને સમજવા ન દેતાં જનક રાજાનુ હરણ કરીને પોતાના રાજાને આવી સોંપ્યો. તેને જોઇને ચંદ્રગતી રાજા ભાઇની પઠે સ્નેહ વડે આલિંગન કરીને આસન ઉપર બેસાડી પ્રેમ સહિત તેની સાથે ભાષણ કરવા લાગ્યો. હે જનક રાજા લોકોત્તર ગુણોવળી જે તારી સીતા નામની કન્યા તે આ રૂપ સંપત્તિવાન મારા ભામંડલ નામના પુત્રને દેવા યોગ્ય છે. એ સબંધ વડે આપણ બેઉ મિત્રભાવ થશે. એવુ તે રાજાનુ બોલવુ સાંભળીને જનક રાજા કહેવા લાગ્યો કે, મારી કન્યા મે રામને દીધી છે. તે કેમ બીજાને આપુ ? કન્યા તો એકજ વખત દેવાય છે, ચંદ્રગતિ બોલ્યો હે જનક, સ્નેહ વધારવા સારૂ તને આંઇ લાવીને મે કન્યા વિષે યાચના કરી તેને હરણ કરવાને હુ પણ સમર્થ છું. જો પણ તે કન્યા તે રામને દીધી છે, તો પણ અમને જીત્યા શિવાય રામ તેને વરવાને સમર્થ થનાર નથી, અને હજારો યક્ષોએ જેનુ રક્ષણ કરેલુ છે, એવા મહા તેજસ્વી વજ્રાવર્ત, તથા અર્ણવાવર્ત, એ નામના બે ધનુષ્ય દેવતાની આજ્ઞાથી અમારા ઘેરૂ જે છે, તે હમણાં કુલ દેવતાની પઠે પુજાય છે. તે તુ લે. તે-

માંના એક ધનુષ્યને જો રામે સજ્જ કરયુ તો જાણે બધા રાજા જીતાયા, એમ જાણીને પછી તારી કન્યાની સાથે રામ સુખે વિવાહ કરે, એવી બલા ત્કારે જનક રાજાની પાસેથી પ્રતિજ્ઞા કરાવીને તથા તે બેઉ ધનુષ્ય મિથિલા નગરીમાં લાવીને પોતાના પુત્ર સહિત રાજગ્રહમાં ચંદ્રગતિ રાજાએ રાખ્યા. અને પોતે પરિવાર સહિત નગરીની બાહાર રહ્યો. એ સર્વ વૃતાંત જનક રા જાએ પોતાની વિદેહા સ્રીને કહ્યો. તે સાંભળીને તેના રૂદયમાં શલ્ય જેવુ લા ગ્યું. પછી રૂદન કરતી થકી તે કહેવા લાગી. હે દૈવ તુ મોટો નિર્દય છે. મા રા પુત્રનુ હરણ કરતાં પણ તારી તૃપ્તિ થઇ નથી ? હવે કન્યાનુ પણ હરણ કરવાને તૈયાર થયો છે કે ? લોકમાં પોતાની ઇચ્છાએ કરી વર થાય છે, પર ઇચ્છા વડે થતો નથી. પણ આ વખતે દૈવે કરી પરની ઇચ્છા વડે વર કરવુ પડે છે આ ધનુષ્ય વિષે પણ કરેલો જો રામે પુરો ન કરયો, અને બીજા કોઇએ પુરો કરયો તો ઇચ્છીત વર મળશે નહી એવુ રાણીનુ બોલવુ સાંભ ળીને જનક રાજા કહે છે હે સ્રી, તુ બી નહી એ રામનો પરાક્રમ મે જોયો છે. આ ધનુષ્ય તેને એક લતા (વેલ) જેવુ છે, એવુ વિદેહા રાણીનુ સમાધાન કરીને તથા તે બેઉ ધનુષ્યોની પુજા કરીને તે સ્વયવર મડપમાં રાખ્યાં, સીતાના સ્વયવરને વાસ્તે બોલાવેલા જે વિદ્યાધર રાજાઓ તે પોત પોતાના યોગ્ય આસન ઉપર બેઠા.

પછી દિવ્ય અલંકાર ધારણ કરીને પૃથ્વી ઉપર ફરનારી દેવાંગના જે વી પોતાની સખી સહિત સીતા મડપમાં આવીને તથા ધનુષ્યની પુજા ક- રીને અતઃકરણમાં રામનો ધ્યાન કરતી ઉભી રહી, તે વખતે નારદે કહ્યા પ્રમાણે સીતાનુ રૂપ જોઇને ભામડલ રાજાને કમજ્વર ઉત્પન્ન થયો. પછી જ- નકનો દ્વારપાલ સર્વને બોલાવવા લાગ્યો. હે રાજાઓ અમારા જનક રાજાની એવી આજ્ઞા છે કે જે કોઇ પુરૂષ આ બે ધનુષ્યોમાં એક ધનુષ્યની કમાન ચ ડાવશે, તેને મારી કન્યા પરણશે. એવી પ્રતિજ્ઞા સાંભળીને માહા પરાક્રમી સ ર્વ રાજા ધનુષ્ય ચડાવવાના હેતુથી તેની પાસે આવીને ઉભા રહ્યા, તે સમયે મોટા મોટા સર્પે જેને ઘેરી લીધા છે, અને તીવ્ર છે જ્યોતુ તેજ, એવાં તે ધનુષ્યોને જોઇને ત્યોને અડકવાની પણ કોઇની હિમત ચાલી નહી તો પછી તેને ઉપાડવુ તો દુર રહ્યુ ? તે ધનુષ્યોમાંથી નીકળેલા જે અગ્નિના કણ તે થકી બળતા થકા તે સર્વ રાજાઓ એક તરફ બેઠા ત્યાર પછી જેણે સોનાનાં કુડલ કાનમાં પેહેરયાં છે હાથીના જેવુ જેનુ ચાલવું, ચદ્રગત્યાદિક રાજા જે

ની સામે મશ્કરીથી જોઇ રહ્યા છે, અને જેની સામે શંકા સહિત જનક રાજા જોઇ રહેલ છે. એવો લક્ષ્મણનો મોટો ભાઇ રામચંદ્ર નિશંકપણે તે ધનુષ્ય પાસે જઇને ઇંદ્ર જેમ વજ્રને ગ્રહણ કરે, તે પ્રમાણે સર્પ તથા અગ્નિ જેના ઉપરથી શાંત થઇ ગયાં છે. એવા વજ્રાવર્ત ધનુષ્યને હાથથી ઉપાડી પૃથ્વી ઉપર રાખીને નેતરની લાકડીની પઠે નરમ કરીને તે ધનુષ્યની કમાન કાન સુધી ખેંચી ચડાવીને સજ્જ કરચા પછી ગર્જના શબ્દ વડે આકાશ અને પૃથ્વી વચે એકજ ધ્વની થઇ રહી, એવા વેગથી પોતાના યશની નોબતની પઠે તે ધનુશનો ટણકાર કર્યો, તે જોઇને વિલંબ ન કરતાં સીતાએ રામના ગળામાં સ્વયંવર માળા ઘાલી. ત્યાર પછી રામચંદ્રે ધનુષ્યની પ્રત્યંચાને ઉતારી નાંખી. પછી રામની આજ્ઞાથી લક્ષ્મણે અર્ણવાવર્ત ધનુષ્ય સજ્જ કરીને તેનો ટણકાર કર્યો. તેના શબ્દે કરી સર્વ દિશાનાં મુખ બેહેરાં થઇ ગયાં. પછી લક્ષ્મણે તે ધનુષ્યની પ્રત્યંચા ઉતારીને ફરી ઠેકાણા ઉપર રાખ્યું. તે જોઇને વિદ્યાધર અતિ વિશ્મય થઇને દેવાંગના જેવી પોતાની અઢાર કન્યા લક્ષ્મણને આપી. ભામંડલ સહિત ચંદ્રગત્યાદિ રાજાઓ લજ્જાયમાન થઇને પોતપોતાના નગર પ્રત્યે ગયા. પછી જનકની રજા લઇને દશરથ રાજાએ મોટા ઉત્સાહે કરી રામ સીતાનો વિવાહ કરયો. તે વખતે જનકનો ભાઇ કનક તેની સ્ત્રી સુપ્રભાના ઉદરે થએલી ભદ્રા નામની કન્યા ભરતને આપી. એ બધુ થયા પછી દશરથ રાજા પોતાના પુત્ર તથા તેમની સ્ત્રીઓને સાથે લઇને પોતાની અયોધ્યા નગરીમાં આવ્યો ત્યાં પોતાની પ્રજા સહિત મોટો ઉત્સાહ કરયો.

કોઇ એક સમયે તે અયોધ્યા નગરીમાં એક સત્યભુતિ નામના ચાર જ્ઞાનને ધારણ કરનાર. મહામુનિ આવી સમોસરયા તેનાં દરશન કરવા સારૂ પોતાના પુત્રાદિ પરિવાર સહિત દશરથ રાજા ત્યાં આવીને તથા તેની વંદના કરીને દેશના સાંભળવા લાગ્યો. એવા સમયે વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર સીતાભિલાષે કરી સંતપ્ત થએલા પોતાના ભામંડલ નામના પુત્ર સહિત ચંદ્રગતિ રાજા વિદ્યાધરોને સાથે લઇને રથાવર્ત પર્વત ઉપર શ્રી અરહંતની વંદના કરીને પાછો આવતી વખતે આકાશમાંથી તે મુનીને જોઇને નીચે ઉતરીને તથા નમસ્કાર કરીને ધર્મદેશના સાંભળવા લાગ્યો. તે વખતે સીતાની ઇચ્છાથી ભામંડલને તાપે ઘેરી લીધેલો. જાણીને, સત્યવાદી તે સત્યભુતિ સુરીએ ત્યોનાં પુર્વ જન્મનું પ્રસ્તાવન કરી ત્યોના પાપની નિવૃતિને અર્થે ચંદ્રગતિ રાજા, તેની

સ્રી પુષ્પવતી. ભામંડલ અને સીતા ચોની પુર્વ જન્મની કથા કહીને પછી તે આ જન્મમાં સીતા અને ભામડલ એ બેઉ એકજ કાલે યુગ્મ (જોડલા) થયાં તેમજ ભામડલના હરણની કથા યથાર્થ કહી સભળાવી. એ સર્વ વ્રતાંત મુનિના મુખ થકી ભામડલે સાંભળ્યાથી તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયુ. તેથી મુરછા ખાઇને પૃથ્વી ઉપર પડયો. કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઇને સત્ય ભુતિએ કહેલો પુર્વ જન્મનો વૃતાંત પોતે કહેવા લાગ્યો. તે સાંભળીને ચદ્રગત્યાદિ રાજા પરમ સવેગને પામ્યા. પછી માહાબુધ્ધિમાન ભામડલે સીતા મારી બેન છે એમ જાણીને તેને નમસ્કાર કરવા લાગ્યો. જન્મતી વેતજ જેનુ હરણ થયું તે આ મારો ભાઇ છે એમ કહી આનદ પામીને સીતાએ તેને આશીરવાદ આપ્યો. પછી જેના આંગ ઉપર આનદે કરી રોમાંચ ઉઠેલાં છે અને તત્કાલ જેને સત્દદ ભાવ ઉપનો છે. એવો તે ભામડલ, તેણે ભુમિ ઉપર માથુ ટેકીને રામને નમસ્કાર કરયો. તે વખત ચદ્રગતિ રાજાએ જનક રાજાની તરફ દુત મોકલીને વિદેહા સહિત તેને બોલાવ્યો. ત્યાં આવ્યા પછી ત્યોને ભામડલનો સર્વ વૃતાંત સભળાવીને કહ્યું કે, આ તારો પુત્ર છે. એવું તેનુ બોલવુ સાંભળીને મેઘની ગર્જનાએ કરી જેમ મોરને આનદ થાય તે પ્રમાણે જનક રાજા અને તેની વિદેહાને ઘણો આનદ થયો, પછી વિદેહાના સ્તનોમાંથી દુધ નીકળવા લાગ્યુ. તેથી આ મારાં માતા પિતા છે એમ ભામડલે જાણીને ત્યોને નમસ્કાર કરયો. પછી ત્યોએ પોતાના પુત્રના માથાનુ ચુબન કરયું, એ બધુ જોઇને સસારથી વિરકત થયો થકો ચદ્રગતિ રાજાભામડલને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તેણે વસુભુતિ મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. ત્યાર પછી ભામંડલ રાજા સત્યભુતિ મુનિને, પોતાના પિતા ચંદ્રગતિ મુનિને, જનકને, વિદેહાને, દશરથને, સીતાને, તથા રામચંદ્રને નમસ્કાર કરીને પોતાના નગર પ્રત્યે ગયો, દશરથ રાજા સત્યભુતિ મુનિને નમસ્કાર કરીને પોતાના પુર્વ જન્મનો વૃતાંત તેને પુછવા લાગ્યો. ત્યારે મુનિ કહે છે કે, હે દશરથ, એક સેનાપુર નામના નગરમાં એક મહિત્મા ભાવન નામનો વાણીઓ રહેતો હતો. તેની સ્ત્રી દીપિકાના ઉદરથી ઉપાસ્તિ નામની કન્યાપણે તું પુરવ જન્મમાં થયો, તે પુત્રી સાધુની નિદા કરનારી થઇ. તે પાપના યોગથી મરીને તેનો જીવ બીજી પસ્વાદિક યોન્યોને પામ્યો. એમ ફરતાં કોઇ એક સમયે ચંદ્રપુર નામના નગરમાં ધન્ય નામના એક વ્યાપારીની સ્ત્રી સુદરીના પેટે વરૂણ નામનો પુત્ર થયો, તે ભવમાં તું ઉદાર સ્વભાવને પામીને

સાધુઓને વાસ્તે ઇચ્છા કરતાં વધારે દાન દેવા લાગ્યો. કાળે કરી મરણ પામીને ધાતકીખડદ્વીપમાં ઉતર કુરૂક્ષેત્રને વિષે યુગલીઆનુ જન્મ પામ્યો. ત્યાંથી કાળ કરીને એક દેવલોકમાં તુ દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને પુષ્કલા નગરીમાં નદિઘોષ રાજાની સ્રી પૃથ્વી દેવીના ઉદરથી નંદિવર્ધન નામનો તુ પુત્ર થયો. નંદિઘોષ રાજા તને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તથા પોતે યશોધર નામના મુનિની પાસે દિક્ષા લઇને ગ્રઇવિયકદેવલોકને પામ્યો, પછી તુ શ્રાવક ધર્મ પાળીને કાળ કરી ગયા પછી બ્રહ્મદેવલોકમાં દેવ થયો. ત્યાંથી ચવીને પુર્વ મહાવિદેહક્ષેત્રમાં વૈતાઢ્ય પરવતની ઉત્તર દિશા તરફ શશિપુર નગરના વિદ્યાધરોના સ્વામીની સ્ત્રી વિદ્દુલતાના પેટે મહાપરાક્રમી સુર્યજય નામનો પુત્ર થયો. એક સમય રત્નમાલી નામનો રાજા અતિ ગર્વીત વિદ્યાધરોના સ્વામી વજરનયન રાજાને જીતવા સારૂ સીંહપુર નામના નગરમાં આવીને તેણે બાળ. વ્રદ્ધ, સ્રી, પશુ, તથા ઉપવન સહિત તે નગરને બાળવાનુ શરૂ કરયુ. તેવા સમયમાં પુર્વ જન્મનો ઉપાધ્યાય ઉપમન્યુ નામનો કાળ કરી ગયા પછી સહસ્રાર દેવલોકમાં દેવ થયો હતો, તે ત્યાંથી આવીને રત્નમાલીને કહેવા લાગ્યો કે આ માહા પાપ તુ કર નહી. પુરવ જનમમાં તુ ભુરિનદન નામનો રાજા હતો. તે વખતે માંસ ન ખાવા વિષે તે પ્રતિજ્ઞા કરી હતી એવુ તે ઉપમન્યુ કહે છે, તે સાંભળીને તે મુગે મુગો બેશી ગયો.

પછી પોતાના પુરવ જન્મનો વૃંતાંત તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા, એક સમયે એક સ્કદ નામના પુરૂષે પુર્ભવમાં હુ ઉપાધ્યાય છતાં મને માર્યો. મુવા પછી હાથીની યોની પ્રાપ્તી થઇ. તેને પકડીને ભુરીનદન રાજા પોતાના ઘેર લાવ્યો. એવી રીતે ત્યાં કેટલાએક કાળ રહીને એક વખત શગ્રામમાં મરાયો. ત્યાંથી ભુરીનદન રાજાની સ્ત્રી ગંધારાના પેટે મારો જીવ અરિસુદન નામનો પુત્ર થયો. તે ભવમાં જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ. તેથી દિક્ષા લઇને કાલ કરી ગયા પછી સહસ્રાર નામના દેવલોકમાં આ હું દેવ થયો છુ અને તે ભુરીનદન રાજા મુવા પછી એક મોટો વનમાં અજગર થયો ત્યાં તે દાવાનળમાં બળી મરીને નરકમાં ગયો. તારી સાથે માહારો પુર્વનો સ્નેહ હોવાથી ત્યાં મે આવીને તને બોધ કરયો, ત્યાંથી નીકળીને તુ આ જન્મમાં રત્નમાલી રાજા થયો છુ. પુર્વે તેં માંસ ખાવાની પ્રતિજ્ઞાનો ભગ કર્યો, તેથી તેં એટલા જન્મ લીધા. ત્યારે હવે અનેક દુઃખને ઉત્પન્ન કરનારૂ અઘોર કૃત જે આ નગરનું બાળવુ તેને તુ મુકી દે.' એવાં તે દેવ

સ્ત્રી પુષ્પવતી. ભામંડલ અને સીતા યોની પુર્વ જન્મની કથા કહીને પછી તે આ જન્મમાં સીતા અને ભામંડલ એ બેઉ એકજ કાલે યુગ્મ (જોડલા) થયાં તેમજ ભામંડલના હરણની કથા યથાર્થ કહી સંભળાવી. એ સર્વ વ્રતાંત મુનિના મુખ થકી ભામંડલે સાંભળ્યાથી તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન થયુ. તેથી મુરછા ખાઈને પૃથ્વી ઉપર પડયો. કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઈને સત્ય ભુતિએ કહેલો પુર્વ જન્મનો વૃતાંત પોતે કહેવા લાગ્યો. તે સાંભળીને ચંદ્રગત્યાદિ રાજા પરમ સંવેગને પામ્યા. પછી માહાબુધિમાન ભામંડલે સીતા મારી બેન છે એમ જાણીને તેને નમસ્કાર કરવા લાગ્યો. જન્મતી વેતજ જેનુ હરણ થયું તે આ મારો ભાઈ છે એમ કહી આનંદ પામીને સીતાએ તેને આશીરવાદ આપ્યો. પછી જેના આંગ ઉપર આનંદે કરી રોમાંચ ઉઠેલાં છે અને તત્કાલ જેને સત્દદ ભાવ ઉપનો છે. એવો તે ભામંડલ, તેણે ભુમિ ઉપર માથુ ટેકીને રામને નમસ્કાર કરયો. તે વખત ચંદ્રગતિ રાજાએ જનક રાજાની તરફ દુત મોકલીને વિદેહા સહિત તેને બોલાવ્યો. ત્યાં આવ્યા પછી ત્યોને ભામંડલનો સર્વ વૃતાંત સંભળાવીને કહ્યું કે, આ તારો પુત્ર છે. એવું તેનુ બોલવુ સાંભળીને મેઘની ગર્જનાએ કરી જેમ મોરને આનંદ થાય તે પ્રમાણે જનક રાજા અને તેની વિદેહાને ઘણો આનંદ થયો, પછી વિદેહાના સ્તનોમાંથી દુધ નીકળવા લાગ્યુ. તેથી આ મારાં માતા પિતા છે એમ ભામંડલે જાણીને ત્યોને નમસ્કાર કરયો. પછી ત્યોએ પોતાના પુત્રના માથાનું ચુંબન કરયુ, એ બધુ જોઈને સંસારથી વિરકત થયો થકો ચંદ્રગતિ રાજાભામંડલને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને તેણે વસુભુતિ મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. ત્યાર પછી ભામંડલ રાજા સત્યભુતિ મુનિને, પોતાના પિતા ચંદ્રગતિ મુનિને, જનકને, વિદેહાને, દશરથને, સીતાને, તથા રામચંદ્રને નમસ્કાર કરીને પોતાના નગર પ્રત્યે ગયો, દશરથ રાજા સત્યભુતિ મુનિને નમસ્કાર કરીને પોતાના પુર્વ જન્મનો વૃતાંત તેને પુછવા લાગ્યો. ત્યારે મુનિ કહે છે કે, હે દશરથ, એક સેનાપુર નામના નગરમાં એક મહિત્મા ભાવન નામનો વાણીઓ રહેતો હતો. તેની સ્ત્રી દીપિકાના ઉદરથી ઉપાસ્તિ નામની કન્યાપણે તું પુરવ જન્મમાં થયો, તે પુત્રી સાધુની નિંદા કરનારી થઈ તે પાપના યોગથી મરીને તેનો જીવ બીજી પસ્વાદિક યોન્યોને પામ્યો. એમ કરતાં કોઈ એક સમયે ચંદ્રપુર નામના નગરમાં ધન્ય નામના એક વ્યાપારીની સ્ત્રી સુદરીના પેટે વરૂણ નામનો પુત્ર થયો, તે ભવમાં તું ઉદાર સ્વભાવને પામીને

રાજ્યદાન કરવા વિષે પિતાએ મને પુછ્યુ; એથી માત્ર મારૂં મન ખિન્ન થાય છે. રાજાએ સતુષ્ટ થઇને કોઇ એક ચાકરને રાજ્ય આપ્યુ હોય, તો પણ તેના નિષેધમાં અથવા અનુમતિમાં હું સમર્થ થનાર નથી કેમકે મને તો પિતાની આજ્ઞા પાલન કરવા યોગ્ય છે. ને એજ મારો ધર્મ તે, ભરત જે છે તે હુંજ છુ, અને તમને અમે બેઉ સરખા છીએ. માટે મોટા આનન્દે કરી ભરતને રાજ્ય ઉપર બેસાડો. એવુ રામનુ બોલવુ સાંભળીને દશરથ રાજા વિસ્મિત થઇને પ્રધાનોને કહે છે, એટલામાં ભરત બોલ્યો. હે સ્વામિન તમારી સાથે દિક્ષા લેવાને મે પ્રથમજ પ્રાર્થના કરી છે. તે કોઇના કેહેવા અન્યથી થનાર નથી, એવુ ભરતનુ બોલવુ સાંભળીને રાજા કહે છે કે, હે વતસ, મારી પ્રતિજ્ઞા તુ ખોટી કર નહી, તારી માતાને મે વર આપીને મારી પાસે આજ દિવશ સુધી રાખ્યો હતો. તેનો બદલો આજ કૈકેઇએ તને રાજ્ય દેવાનો માગ્યો. તે તારી માતાની આજ્ઞા ફેરવવા યોગ્ય નથી, તારે પાસે બેઠેલો રામ પણ ભરતને કહેવા લાગ્યો કે, તને જો પણ ગર્વ નથી તો પણ પિતાની પ્રતિજ્ઞા પાળવા સારૂ તુ આ રાજ્ય કર. એવુ રામનુ બોલવુ સાંભળીને જેની આંખોમાં પાણી આવ્યુ છે, એવો તે ભરત રામના પગમાં માથુ રાખીને તથા હાથ જોડીને ગદ્દગદ સ્વરે બોલવા લાગ્યો. આ રાજ્ય દેવાને પિતાથી તમે યોગ્ય છો, પણ મને એ રાજ કરવા યોગ્ય નથી તમે પિતાના પુત્ર છો. ને હુ પિતાનો પુત્ર નથી કે શું? તમારોજ નાનો ભાઇ હુ છુ, આ નિંદ્યકર્મ જો મે કરયુ તો મારા જેવો બીજો કોઇ મુરખ નથી. એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને રામ કહે છે હે રાજા, હુ આંઇ છતાં આ ભરત રાજ્ય કરનાર નથી. તેથી હુ વનવાશ જાઉ છુ એ પ્રમાણે રાજાની રજા લઇને તથા ભકિત વડે પિતાને નમસ્કાર કરીને તે સમયે ભરત રૂદન કરતો છતાં તેને મુકીને પોતાના ધનુષ્ય બાણ હાથમાં લઇને રામ વનવાશ જવા સારૂ બાહાર નીકળ્યો.

રામ વનવાશ જાય છે, એમ જાઇને દશરથ રાજા વારંવાર મુરછાઇને પડવા લાગ્યો, પછી રામ કોશલ્યાને નમસ્કાર કરીને તેને કહે છે કે, હે માતા, હુ તારો જેવો પુત્ર છુ તેવોજ તને ભરત છે. પોતાની પ્રતિજ્ઞા સાચી કરવા સારૂ પિતાએ તેને રાજ્ય દીધુ. તે હું આંઇ છતા તે રાજ લેતો નથી તે કારણ માટે મને અવશ્ય વનમાં જવુ છે, જેવી મારી ઉપર તારી પ્રસન્ન દ્રષ્ટી છે, એવીજ ભરત ઉપર રાખજે. મારા વિયોગથી તું કદી પણ દુઃખી

નાં વચનો સાભળી, તથા તે યુદ્ધથી પરાવૃત થઈને તેમજ પોતાના કુલનંદન નામના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતાના બીજા સુર્યંજય નામના પુત્ર સહિત તેજ વખત એક તિલકસુદરાચાર્ય પાસે દિક્ષા લીધી, પછી તે બેહુ પિતા પુત્ર સહિત મરણ પામ્યા પછી મહાશુક્રદેવ લોકમાં દેવ થયા. સુર્યંજય ત્યાંથી ચવીને આ તુ દશરથ રાજા થયો, અને તે રત્નમાલી દેવલોકથી ચવીને આ જનક રાજા થયો છે, તે ઉપમન્યુ જનકનો મોટો ભાઈ કનક નામે થયો. નદિવર્ધનના ભવમાં તારો પિતા જે નદિઘોષ તે હુ ગ્રઈવેકય દેવ લોકમાંથી ચવીને આ સત્યભુતિના ભવે થયો છુ- એવાં તે મુનિનાં વાકય સાભળીને તે દશરથ રાજા સમકિતને પામ્યો. પછી તે મુનિને નમસ્કાર કરીને દિક્ષા લેવાની ઇચ્છાથી ત્યાંથી ઉઠીને પોતાના ઘેર આવ્યો.

ત્યારથી દશરથ રાજાએ પોતાની સ્ત્રીઓ, પુત્રો તથામંત્રીઓ વગેરે સરવને બોલાવીને દિક્ષા લેવા વિષે ત્યોને પુછવા લાગ્યો. તે વખતે ભરત નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા, તમારી સાથે હુ પણ દિક્ષા લઈશ. તમારા શિવાય હુ એક ઘડી પણ રહેનાર નથી. હે સ્વામીન તમારા ચરણોનો વિરહ, ને બાજી આ સસારની પચાયત એ બેઉ મહા મોટાં દુઃખ મારાથી કેમ સહન થાય? એવાં ભરતનાં વાકયો સાંભળીને કૈકેઇ વિચાર કરવા લાગી, કે જો બેઉએ દિક્ષા લીધી તો હુ તેજ દિવશથી પુત્ર તથા પતિ રહિત થઇ. એમ જાણીને બોલવા લાગી કે, હે સ્વામીનાથ, પુર્વે સ્વયંવરોત્સવમાં મે તમારૂ સારથ્ય કર્મ કર્યુ તેથી પ્રસન થઇને જે તમે વર આપ્યો છે, તેની તમને યાદ છે કે? હે નાથ, તે વર આ સમયે પુરો કરો કહ્યુ છે કે, "મહાત્મા પુરૂષની પ્રતીજ્ઞા પથ્થર ઉપરની રેખની બરાબર છે" એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને દશરથ રાજા કહેવા લાગ્યો કે, મે જે પુર્વે અગીકાર કરયુ તે તેનુ મને હજી સ્મરણ છે. તેને બદલે એક દિક્ષાના નિષેધ શિવાય જે તારી ઇચ્છામાં આવે તે માગી લે. ત્યારે કૈકેઈ કહેવા લાગી, હે સ્વામીન, જો તમે દિક્ષા લ્યો તો આ પૃથ્વીનુ રાજ્ય મારા પુત્ર ભરતને આપો ત્યારે દશરથ રાજાએ કહ્યુ કે, લે આ પૃથ્વી આજથીજ એને મે આપી. એમ કહીને લક્ષ્મણ સહિત રામની સાથે રાજા બોલવા લાગ્યો કે, પુર્વે એના સારથ્ય કર્મે કરીને રાજી થઇને મે એને વર દીધો હતો તે આજ એના ભરત પુત્રને રાજ્ય દેવા વિષે માગી લીધો. ત્યારે રામ બોલ્યો, કૈકેઈ માતાએ એ ઘણુ સારૂ કરયું, અને મારો ભાઈ જે ભરત એને

રાજ્યદાન કરવા વિષે પિતાએ મને પુછયુ. એથી માત્ર મારૂં મન ખિન્ન થાય છે. રાજાએ સતુષ્ટ થઇને કોઇ એક ચાકરને રાજ્ય આપ્યુ હોય, તો પણ તેના નિષેધમાં અથવા અનુમતિમાં હુ સમર્થ થનાર નથી કેમકે મને તો પિતાની આજ્ઞા પાલન કરવા યોગ્ય છે. ને એજ મારો ધર્મ તે, ભરત જે છે તે હુજ છુ, અને તમને અમે બેઉ સરખા છીએ. માટે મોટા આનન્દે કરી ભરતને રાજ્ય ઉપર બેસાડો. એવુ રામનુ બોલવુ સાંભળીને દશરથ રાજા વિસ્મિત થઇને પ્રધાનોને કહે છે, એટલામાં ભરત બોલ્યો. હે સ્વામિન તમારી સાથે દિક્ષા લેવાને મે પ્રથમજ પ્રાર્થના કરી છે. તે કોઇના કેહેવા અન્યથી થનાર નથી, એવુ ભરતનુ બોલવુ સાંભળીને રાજા કહે છે કે, હે વતસ, મારી પ્રતિજ્ઞા તુ ખોટી કર નહી, તારી માતાને મે વર આપીને મારી પાસે આજ દિવશ સુધી રાખ્યો હતો. તેનો બદલો આજ કૈકેઇએ તને રાજ્ય દેવાનો માગ્યો. તે તારી માતાની આજ્ઞા ફેરવવા યોગ્ય નથી, તારે પાસે બેઠેલો રામ પણ ભરતને કહેવા લાગ્યો કે, તને જો પણ ગર્વ નથી તો પણ પિતાની પ્રતિજ્ઞા પાળવા સારૂ તુ આ રાજ્ય કર. એવુ રામનુ બોલવુ સાંભળીને જેની આંખોમાં પાણી આવ્યુ છે, એવો તે ભરત રામના પગમાં માથુ રાખીને તથા હાથ જોડીને ગદ્દગદ્દ સ્વરે બોલવા લાગ્યો. આ રાજ્યદેવાને પિતાથી તમે યોગ્ય છો, પણ મને એ રાજ કરવા યોગ્ય નથી. તમે પિતાના પુત્ર છો. ને હુ પિતાનો પુત્ર નથી કે શું? તમારોજ નાનો ભાઇ હુ છુ, આ નિંધકર્મ જો મે કરયુ તો મારા જેવો બીજો કોઇ મુરખ નથી. એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને રામ કહે છે હે રાજા, હુ આંઇ છતાં આ ભરત રાજ્ય કરનાર નથી. તેથી હુ વનવાશ જાઊ છુ એ પ્રમાણે રાજાની રજા લઇને તથા ભક્તિ વડે પિતાને નમસ્કાર કરીને તે સમયે ભરત રૂદન કરતો છતાં તેને મુકીને પોતાના ધનુષ્ય પ્રાણ હાથમાં લઇને રામ વનવાશ જવા સારૂ બાહાર નીકળ્યો.

રામ વનવાશ જાય છે, એમ જાઇને દશરથ રાજા વારવાર મુરછાઇને પડવા લાગ્યો, પછી રામ કોશલ્યાને નમસ્કાર કરીને તેને કહે છે કે, હે માતા, હુ તારો જેવો પુત્ર છુ તેવોજ તને ભરત છે. પોતાની પ્રતિજ્ઞા સાચી કરવા સારૂ પિતાએ તેને રાજ્ય દીધુ. તે હું આંઇ છતા તે રાજ લેતો નથી તે કારણ માટે મને અવશ્ય વનમાં જવુ છે, જેવી મારી ઉપર તારી પ્રસન્ન દ્રષ્ટી છે, એવીજ ભરત ઉપર રાખજે. મારા વિયોગથી તું કદી પણ દુઃખી

થજે નહી. એવી રામની વાણી સાંભળીને કૌશલ્યા મુર્છીત થઇને પૃથ્વી ઉપર પડી. દાસીએ સીતળ જળ તેના અંગ ઉપર છાંટયાથી સાવધ થઇને બોલવા લાગી. મને કોણે સાવધ કરી ? આ મુર્છાજ સુખે કરી મૃત્યુને કારણ છે, રામના વિહથી થતા દુઃખને હુ જીવતી રહીને કેમ સહન કરૂ ? પુત્ર વનમાં જશે. ને પતિ દિક્ષા લેશે, એ સાંભળીને મારૂ મન, કેમ વિદારણ ન થાય ! તારે ફરી રામ કહે છે કે હે માતા, તુ મારા પિતાની પત્ની છતાં બીકણ સ્ત્રીઓના યોગ્ય એવાં કેવાં કામનો તે આરંભ કરયો છે ? સિહનો પુત્ર એકલો વનમાં ફરવા જાય છે તે વખતે તેની માતા સિહણીનુ ચિત્ત સ્વસ્થ હોય છે; કદી પણ મનમાં ભય પામતી નથી તેમ તને પણ ભય પામવુ નહી. આ જે આપેલો વર તે મારા બાપને મોટો ઋણ હતો. તેથી આજે તે છુઠયો. તે ઘણુ સારૂ થયુ. હુ જો આંઇ રહ્યો તો હે માતા, મારો પિતા કરજથી કેમ મુકાશે ? ઇત્યાદિક યુકિતનાં વચનોથી કૌશલ્યાનુ સમાધાન કરીને તેને તથા બીજી માતાઓને નમસ્કાર કરી રામ ત્યાંથી જવા નીકળ્યો.

એ બધુ જોઇ સીતાએ દુરથી દશરથ રાજાને નમસ્કાર કરી કૌશલ્યા પાસે આવીને તથા તેને નમસ્કાર કરીને રામના અનુલક્ષે જવા સારૂ આજ્ઞા માગી, તે સમયે કૌશલ્યા જાનકીને ખોળામાં લઇને નેત્રોના ઉષ્ણ આંસુના પાણીથી તેને સ્નાન કરાવતી થકી તેને કેહેવા લાગી કે, હે વતસે, રામચદ્ર પોતાના પિતાની આજ્ઞાએ વનમાં જાય છે. તે નૃસિંહને વનમાં રેહેવુ કઠિણ નથી. પંતુ જન્મથી ઉત્તમ વાહનાદિકે કરી લાલિત એવી તુ દેવી જેવી પગે કરી ચાલી જવાની પીડા કેમ સહન કરીશ ! કમલનાલ જેવા કોમલ જે તારા આંગ, તે તાપાદિકના યોગે ક્ષીણ થએલા જોઇને રામને પણ દુઃખ થશે તથાપિ તુ પોતાના પતિની સાથે જાય છે, તેમજ જાતાં તને ઘણુ કષ્ટ થશે. એવુ મનમાં આણીને મોકલવાને તથા રોકવાને હુ શમર્થ થઇ શકતી નથી. એવુ પોતાની સાસુનુ બોલવુ સાંભળીને શોક રહિત સીતા કૌશલ્યાને નમસ્કાર કરીને કહે છે કે, હે કૌશલ્યા માતા, મારી ભકિત તમારા આધીન છે તેના યોગે માર્ગમાં તે મને કલ્યાણકારક થશે. વિદુલતા જેમ મેઘ બગાબર જાય છે. તેમ હું રામની સાથે જાઉ છું. એમ કહી ફરી કૌશલ્યાને નમસ્કારી કરી તથા મનમાં રામના ધ્યાન કરતી વનમાં જવા સારૂ નિકળી તે વખતની જે પતિ ભક્તિ તેના યોગે પતિવ્રતા સ્ત્રીઓને પ્રથમજ જાનકી ઉદાહરણ

રૂપ થઇ. દુઃખ થકી ભય ન પામનારી. પતિવ્રતામાં શિરોમણી જે આ સ્ત્રી તા, તે પોતાના શિળ વડે પોતાના પતિના કુલને પાવન કરે છે. માટે એને ધન્ય છે. એવા શોકે કરી ગદગદ વાણી વડે વર્ણન કરનારી નગરની સ્ત્રીઓ વનમાં જનારાજી સીતાને મોટા સંકટથી જોવા લાગી.

તે વખતે રામ વનમાં જવા વાસ્તે નીકળ્યો. એમ જાણીને મોટા ક્રોધમાં આવીને લક્ષ્મણ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, પિતા તો સ્વભાવે કરી સરલ છે, પરંતુ તેની સ્ત્રીઓ સ્વભાવે કરીને કપટી છે, આટલા દિવશ વર પોતાના મનમાં રાખીને હમણાં આ અનુચિત માગી લીધું. રાજાએ ભરતને રાજ્ય આપ્યુ ને તે હેતુથી પોતાનુ કરજ ફેડ્યુ. તેના કરજના ભયથી એમે મુકાયા. હવે આ મારો ક્રોધ મટાડવા સારૂ નિર્ભય થઈને આ ભરત પાસેથી રાજ હરણ કરીને રામને રાજ ઉપર બેસાડુ ? પણ આ રામ મહાસત્યવાન છે. તેણે રાજને તૃણની પઠે મુકી દીધુ. તેનુ પણ તેને દુઃખ થયુ નહી. વળી ભરત પાસેથી રાજ્ય લેવાથી પિતાને પણ દુઃખ થશે ? માટે ભરત રાજા થઓ ! વિગેરે ગમે તે થાઓ. હુ તો રામની ચાકરી કરવા સારૂ તેની સાથે જઇશ, એવો વિચાર કરીને લક્ષ્મણ પોતાના પિતાને નમસ્કાર કરીને તથા પુછીને સુમિત્રાને પુછવા સારૂ નિકળ્યો. સુમિત્રા પાસે આવીને તથા તેને નમસ્કાર કરીને કેહેવા લાગ્યો. રામ વનમાં જાય છે તેની સાથે હુ પણ જાઉ છુ. મર્યાદશીળ જે રામ તે શિવાય લક્ષ્મણ રહેવાને સમર્થ નથી. એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળી સુમિત્રા કિંચીત ધૈર્ય ધારણ કરીને લક્ષ્મણને કેહે છે, હે બાળક, તુ મોટા ભાઇની પાછળ જાય છે, તે ઘણુ સારૂ છે- તુ મારો પુત્ર છુ. માટે એ કામથી હુ રાજી થાઉ છુ. મને નમસ્કાર કરીને આંઇથી રામ ગયાને ઘણો વખત થઇ ગયો, હવે તું વિલંબ નહી કર. એવુ માતાનુ બોલવુ સાંભળીને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો. કે હે માતા, તે ઘણુ સારૂ કહ્યુ. તુ મારી સાચી માતા છુ. એમ કહી. તેને નમસ્કાર કરીને કૌશલ્યાને પગે લાગવા સારૂ ચાલ્યો. તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો કે. માહારો મોટો ભાઇ એકલો વનમાં ગયો. હુ પણ તેની પાછળ જવા સારૂ નીકળવાની આગમજ તને પુછવાને આવ્યો છુ. એવુ લક્ષ્મણનુ બોલવુ સાંભળીને તેને કૌશલ્યા કહેવા લાગી કે, હુ મોટી મંદભાગ્ય છુ. કેમકે, તુ પણ મને મુકીને વનમાં જાય છે, મને ધૈર્ય દેવા સારૂ તુ એકલો તો આંઇ રહે. ત્યારે લક્ષ્મણ તેને કેહે છે કે, તુ રામની માતા છુ. માટે સામાન્ય સ્ત્રીઓની પઠે

આવી. મોટો છે જેનો પ્રવાહ. પાણીમાં મોટા મોટા ચક્રાવર્ત થઈ રહ્યા છે; તેને જોઇને તથા તેના કાંઠા ઉપર આવીને રામચંદ્ર પોતાના પ્રધાનાદિકોને કહેવા લાગ્યો, હવે આંઇથી તમો પાછા જાઓ. આગળ રસ્તો ઘણો કઠણ આવે છે. અમારી કુલ વારતા અમારાં મા બાપને જઇ કેહેજો. અમારી માતાઓ તથા ભરતની સારી પઠે સેવા ચાકરી કરજો. એવાં રામનાં વાક્યો સાંભળીને તે પ્રધાનાદિકોના મનમાં કરૂણાનો ભાવ ઉત્પન્ન થયાથી આંખોમાં આંસુ આવ્યાં તેથી વસ્ત્ર ભીજાઈ ગયાં. ત્યોના ગદગદ કઠ થએથી મુખમાંથી શબ્દ નિકળવાની શકતી રહી નહી તથાપિ આ રામના ચરણકમલની પાસે અમારી યોગ્યતા કયાંથી? રામનો વિયોગ થયો માટે અમને ધિક્કાર છે. એમ જેમ તેમ બોલીને તથા માહા સતાપે કરી પાછા ફરયા.

ત્યાર પછી સીતા તથા લક્ષ્મણ સહિત રામ તે નદી ઉતરીને પેલી તરફ ગયો. તે વનમાં જતાં જ્યાં સુધી દેખાવા લાગ્યા, ત્યાં સુધી તે પ્રધાનાદિકો તેમને જોતા ઉભા રહ્યા. જ્યારે અદષ્ટ થયા. ત્યારે તે અયોધ્યા નગરી તરફ ચાલવા લાગ્યા. ત્યાં આવીને સર્વ વ્રતાંત રાજાને કહ્યો. ત્યારે દશરથ રાજા ભરતને કહેવા લાગ્યો કે, રામ પાછો આવ્યો નહી. હવે તું રાજને અગીકાર કર. તેમ તેં ન કરયાથી મારી દિક્ષામાં વિઘન થશે, માટે એમ કરવુ તને યોગ્ય નથી. ત્યારે ભરત કહેવા લાગ્યો કે, હે પિતા, મને રાજની ખપતી નથી. હુ પોતે મારા ભાઇ રામની પાસે જઇ તેને રાજી કરીને પાછો બોલાવી લાવીશ. એમ કહીને ત્યાંથી ભરત નીકળ્યો ત્યારે તેની માતા કૈકેઇ રાજા કહેવા લાગી કે, હે રાજા, તમે ભરતને રાજ્ય આપ્યુ, તેથી તમારી પ્રતિજ્ઞા સાચી થઇ. હવે આ તમારો વિનઇ પુત્ર રાજને ગ્રહણ કરતો નથી. તેમજ તમારી બીજી સર્વ સ્ત્રીઓને ઘણુ દુઃખ થાય છે. કેમકે મે એ કામ કરતાં કાંઇ પણ વિચાર કરયો નહી. તેથી તમે પુત્ર સહિત છતાં રાજ્ય અરાજ્ય રૂપ થયું કૌશલ્યા, સુમિત્રા, તથા સુપ્રભા, એમનું રડવુ કોઇથી પણ સહન થતું નથી. તે રોદન સાંભળીને મારૂ રૂદય પણ ફાટી જાય છે. ત્યારે હવે આ ભરતની સાથે હુ જઇને લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામને પાછો લાવવાથી સર્વને સુખ થસે. માટે મને આજ્ઞા આપો. એવાં કૈકેઇનાં વચનો સાંભળીને રાજા ઘણો રાજી થયો, અને તેમને જવાને રજા આપી. ભરત તથા કૈકેઇ ગામથી નીકળ્યા પછી છ દિવશે ત્યાં જઇ પહોતાં. તે વખતે રામ, લક્ષ્મણ તથા જાનકી, એ ત્રણે જણ એક ઝાડના થડ પાસે બેઠાં હતાં. તેમને જોઇને કૈકેઇ રથમાંથી નીચે ઉત

તને ધૈર્યે મુકવા યોગ્ય નથી મારા ભાઈને વનમાં ગએ ઘણો વખત થયો ને તે દુર ગયો હશે. માટે મને વિલંબ ન કરતાં તેની પાછળ જવુ જોયે. તેમાં વિઘ્ન કરવુ તને યોગ્ય નથી. હું રામને આધીન છુ એવુ ભાષણ કરીને તથા તેને નમસ્કાર કરી ધનુષ્ય બાણ હાથમાં લઈને મોટા વેગથી રામની પાસે ગયો.

વિકસિત મુખકમલ છે જેમના, વનમાં જવાને તત્પર થએલા, ક્રીડા વનમાં જવાની પઠે તે ત્રણે જણ નગરથી બાહાર નિકળ્યા. તે વખતે નગરીના લોકો જેમ દેહમાંથી પ્રાણ નીકળતી વખતે દુઃખ થાય, તેમ રામ, લક્ષ્મણ તથા જાનકી વનવાશ જવા સારૂ નિકળવાથી સ્ત્રી પુરૂષો દુઃખ પામવા લાગ્યા આ કૈકેઇ મોટી કૃર છે, આ વિધાતા દુષ્ટ છે. એમ બોલતા થકા સર્વ પ્રજાલોક શોક કરતા કરતા મોઠા વેગથી રામની પાછળ દોડ્યા. તેમજ નેત્રમાં પાણી આણી પોતાની સ્ત્રીઓ સહિત દશરથ રાજા પણ ત્યોની પાછળ નીકળ્યો. તે વખતે આખી અયોધ્યા નગરી ઉજડ થઇ ગઇ. તે બધા રામની પાસે આવ્યાથી તેમાં પોતાનાં મા બાપ છે, એમ જોઇને રામ ચાલતો ઉભો રહી ગયો. પછી વિનય સહિત વાણીથી ત્યોને સમજાવીને રામે પાછા ફેરવ્યા, નગરીના લોકોની સાથે પણ યથોચિત બોલીને તેમને વિદાય કર્યા, તદનંતર શીતા તથા લક્ષ્મણ સહિત રામ ઉતાવળો વનની તરફ ચાલવા લાગ્યો. જે જે ગામમાં ત્યો જાય, ત્યાંના મોટા મોટા લોકો ત્યોને રહેવા બાબત ઘણી પ્રાર્થના કરવા લાગ્યા. પરતુ તે ક્યાંએ રહ્યા નહી.

આંઈ ભરતને પોતાના ભાઈનો વિરહ થયાથી તે રાજ્યને ગ્રહણ ન કરતાં કૈકઇની નીંદા કરીને પોતાના પિતાની સાથે દિક્ષા લેવાને તઈયાર થયો, અને લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામને પાછો બોલાવી લાવવા સારૂ પોતાના પ્રધાનોને મોકલ્યા પ્રધાનો ત્યાંથી નીકળી મોટા વેગથી રામની પાસે આવીને ત્યોને પાંછા ફેરવવા સારૂ ત્યાં ઘણી યુક્તિઓ કરવા લાગ્યા. તથા ઘણી પ્રાર્થના કરી. પણ રામ પાછો ફર્યો નહી કહ્યુ છે કે, "મોટાની પ્રતિજ્ઞા કદી પણ ફરતી નથી." પછી રામચદ્રે તેમને પાછા જવાનુ ઘણુ કહ્યું તથાપિ ત્યો પાછા ન ફરતાં રામની સાથે ચાલવા લાગ્યા. ચાલતાં ચાલતાં જેમાં મોટા વ્યાઘરો વિચરી રહ્યા છે. કોઇ માણસનુ તો જેમાં પગલુ પણ મળે નહી; જ્યાં જુવે ત્યાં ઝાડ વિના બીજુ કાંઇ પણ દીઠામાં આવે નહી. એવી વિઘાટવીમાં રામ, લક્ષ્મણ તથા સીતા વગેરે સર્વ સાથ આવ્યો. તે વનમાં એક નદી

અતિ આનંદ વડે કૈકેઇને નમસ્કાર કરયો. તેમજ ભરતને યથાયોગ્ય આદર સત્કાર કરયો. અને ત્યોની સાથે મધુરવાણી વડે ભાષણ કરીને તથા ત્યોને ઘણી રીતે સમજાવીને પાછા અયોધ્યા નગરી તરફ રવાને કરયા. અને પોતે દક્ષિણ દિશા તરફ ચાલ્યા. પછી કેટલાએક દિવશે ભરત અયોધ્યામાં આવીને પોતાના પિતાની તથા ભાઇની આજ્ઞાથી જેમ તેમ રાજ કરવા લાગ્યો અને દશરથ રાજાએ પોતાના પરિવાર સહિત સત્યભુતિ મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. પછી ભરત રાજા પોતાના મોટા ભાઇના વનવાશના દુખે કરી પીડાણો થકો અર્હત પુજામાં તત્પર થઇને ઘણો વખત ધર્મ ધ્યાનમાં કાહાડવા લાગ્યો. પણ લક્ષમણ તથા સીતા સહિત રામ નાના પ્રકારના મહા વિકટ વન તથા પર્વતોને ઉલઘન કરીને ચિત્રકુટ નામના પર્વત ઉપર જઇ પહોતા. ત્યાં કેટલાએક દિવસ રહીને કોઇએક સમયે એક અવતી નામની નગરીના સીમાડામાં આવ્યા.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम लक्षमण चरात्र राम लक्षमण सीता उत्पत्तीं तथा वनवाश गमनं,

રીને તેમની પાસે આવીને મોટા પ્રેમે કરી તેમને કહેવા લાગી. હે વત્સ, હે વત્સ, એટલામાં રામે આવીને તેમ નમસ્કાર કરયો. ત્યારે તે તેના માથાનુ ચુંબન કરવા લાગી. તેમજ સીતા અને લક્ષ્મણે નમસ્કાર કરયો, ત્યારે ત્યોને પેટની સાથે દાબીને મોઠા સ્વરે રડવા લાગી. ત્યાર પછી ભરત રામને નમસ્કાર કરીને ઘણા સ્નેહમાં આવ્યાથી મુરછા ખાઇને જમીન ઉપર પડયો એમ જોઇને રામે તેને સાવધ કરયો. ત્યારે તે કાંઇક શુદ્ધિમાં આવીને રામને કહેવા લાગ્યો.

હે મારા પ્રિય બધુ, અભકતની પઠે મને મુકીને તું આ અરણ્યમાં કેમ આવ્યો ? "માતાના દોષ વડે ભરત રાજ્યનો અર્થી થયો," એવો મારી ઉપર લોકોનો અપવાદ આવ્યો છે તે તું મારી સાથે ચાલીને દુર કર. અને અયોધ્યા નગરીમાં આવીને ત્યાંની રાજ્ય લક્ષ્મીનો ઉપભોગ લે, હે ભ્રાતા, એમ કરયા શિવાય મારો લોકાપવાદ દુર થવાનો નથી. તુ રાજ્યાસન ઉપર બેઠાથી જગતનો મિત્ર જે આ લક્ષ્મણ તે તારો પ્રધાન થશે. હું તારો દ્વારપાલ થઇશ. અને શતરૂઘન છત્ર ધારણ કરનારો થશે. એવાં દિનતા સહિત ભરતનાં વાકયો સાંભળીને તેમ ટેકો દેવા સારૂ કેકેઇ બોલવા લાગી. હે વત્સ, તું સદા ભાઇઓ વિશે દયાળુ છું તેથી આ ભરતનું બોલવુ તમે માન્ય કરવા યોગ્ય છે. આ કૃતમાં તારા પિતાનો દોષ નથી, તેમ આ ભરતનો પણ દોષ નથી. એ કેવળ આ મઝ અભાગિણીનો દોષ છે, સ્ત્રીઓનો એવો દુષ્ટ સ્વભાવજ હોય છે; માટે ત્યોને ધિકાર છે આ કૃત્યથી એક વ્યભિચાર શિવાય બીજા સર્વ દોષ મારામાં સંભવે છે. લક્ષ્મણ, ભરત, શતરૂઘન, સુમિત્રા, કૌશલ્યા તથા સુપ્રભા વગેરેને આ કામે કરી મે જે દુઃખ દીધુ છે તે તુ સહન કર, તને હુ મારો પ્રિય પુત્ર સમજુ છું. અને એવા હેતુથીજ આ મારૂ બોલવું છે. તે તુ માન્ય કર. એવુ કેકઇનુ કરૂણાત્મક બોલવુ સાંભળીને તેમ રામ કહેવા લાગ્યો. હે કેકેઇ માતા, હું દશરથ રાજાનો પુત્ર થઇને મારી કરેલી પ્રતિજ્ઞાને કેમ મુકુ ? તેણે આ ભરતને મારી સલાહથી રાજ આપ્યુ છે તે દશરથ મારો પિતા, તથા આ મારો ભાઇ, એ બેઉ જણ જીવતાં છતાં મારા વચનને હુ કેમ ફેરવુ ? ભરતને રાજ કરવા વિષે એ મારી બેઉની આજ્ઞા છે. તેમ છતાં પોતાના પિતા પ્રમાણે મારી આજ્ઞા પણ ફેરવવાને આ ભરતને યોગ્ય નથી એટલામાં સીતા પાણી ભરી આવી, તે વડે ત્યાં આવેલા સર્વ સામતોની સાક્ષીએ રામે ભરતને રાજ્યાભિષેક કરયો. તે વખતેના ઇક્ષાકથી રામને કોઇ પાણ કહ્યા વિના સર્વ મુગા રહી ગયા. પછી રામે

ખીને તે વીંટી પોતાના હાથની આંગળીમાં ઘાલી. સિંહોદર રાજાને નમસ્કાર કરતી વખત પોતાના હેતુ પ્રમાણે તે પ્રતિમાનેજ નમ્યો એમ માની લીધુ. કહ્યું છે કે, "ભગવાનની આગળ કપટ કરચા વના છુટકોજ નહી.

એમ કેટલાએક દિવશ ગયા પછી કોઇ એક માણસે વજ્રકર્ણનો સર્વ વૃતાંત સિંહોદર રાજાને કહ્યો, તે સાંભળીને સર્પની પઠે મોટા સ્વાસોછવાસ લેતો થકો તે સિંહોદર રાજા મહાકોપાયમાન થયો. એ વાત કોઇએક પુરૂષે વજ્રકરણને જઇ કહી. ત્યારે તેને તે પુછવા લાગ્યો કે, રાજાનો મારા ઉપર કોપ થયો તે તે શા ઉપરથી જાણ્યુ. ત્યારે તે કહેવા લાગ્યો.

કુંડપુર નગરમાં એક સમુદ્રસગમ નામનો વાણીયો શ્રાવક છે તેની સ્ત્રી યમુનાનો હુ વિદ્દુદ્દેગ નામનો પુત્ર છુ. મને યૌવન અવસ્થા આવ્યા પછી વસ્ત્ર પાત્રાદિક લઇને વિકરી કરવા સારૂ ઉજ્જયિની નગરીમાં હું ગયો તેમાં જતાં એક મૃગના જેવા નેત્રોવાળી કામલતા નામની વેશ્યાને મે દીઠી. તેથી કામના બાણે કરી હુ પીડાણો. પછી તેની પાસે એક રાત રેહેવાના મનસુબાથી તેમ કરીને મે મારી કામના પુરી કરી. પછી જેમ લાલચે કરીને મૃગ પાસમાં બધાઇ જાય છે, તેમ હુ પ્રીતીના આવેશથી ત્યાંહાં ફસાઇ પડચો, મારા પિતાએ આખા જન્મ પર્યંત મેળવેલુ દ્રવ્ય, તે મે વેશ્યાની સગતીથી એક મહીનામાં ઉડાવી નાંખ્યુ. એક દિવસે તે વેશ્યાએ મને કહ્યુ કે, સિંહોદર રાજાની સ્ત્રી શ્રીધરાના કાનના કુડલોના જેવા કુડલ મારા સારૂ લઇ આવ. તે વખતે મારી પાસે કાંઇપણ દ્રવ્ય રહ્યુ નહોતુ. પછી રાણીનાં કુડલ ચોરવી લઇ દેવાની મરજીથી તેજ રાતના ચોરી કરવા સારૂ હુ રાજાના મેહેલમાં પેઠો તે વખતે રાણી રાજાને કેહેતી હતી કે હે નાથ, ચિંતાતુર પુરૂષની પઠે આજ તમને ઊંઘ કેમ આવતી નથી? ત્યારે તે રાજા બોલ્યો કે, જ્યાં સુધી મને નમસ્કાર ન કરનારો વજરકર્ણને મે મારચો નથી ત્યાં સુધી મને ઊંઘ ક્યાંથી ? સવાર થતાજ તેના પુત્ર બધુ પરિવાર સહિત તેને મારીને પછી સુખે ઊંઘ કરીશ એવું તેનુ બોલવુ મે સાંભળી લીધુ. તેજ વખતે હુ મારૂ કામ મુકીને તુ મારો સાધર્મી છે તેથી જલદી દોડીને તને કહેવા આવ્યો છું. એવો વૃતાંત સાભળીને તેજ વખતે વજરકર્ણે પોતાનુ સરજામ તઇયાર કરયુ એટલામાં બાહારથી આવેલા કોઇ બીજા લશકરની ધુળ ઉડતી આકાશમાં તેણે દીઠી. તેને જુએ છે તેટલામાં જેમ ચદનના ઝાડને સર્પ ઘેરો ઘાલે, તેમ સિંહોદર રાજાના સૈન દશાંગપુર

અથ પાંચમો ખંડ પ્રારંભતે

—o—

એવી રીતે રામચંદ્રજી રસ્તે જતાં જાનકીને અતિ થાક લાગવાથી તેને વિસામો ખવરાવવા સારૂ એક વડના ઝાડ નીચે બેઠા. આમ તેમ સર્વ દિશા તરફ જોઈને રામચંદ્ર લક્ષ્મણને કહે છે. આ બધો દેશ ઉજડ જણાય છે. તે કોઇના ભય શિવાય થાય નહી. ત્યારે અહી કોનો ભય હશે? ચારે તરફ ઉદ્યાનોમાં પાણી ભર્યું છે. ધાન્યના ખળામાં જેમનુ તેમ ધાન્ય ભરેલુ દીઠામાં આવે છે. એ ઉપરથી એ દેશ હમણાંજ શુન્ય થયો જણાય છે. એટલામાં કોઇએક વાટમારગુને જતો જોઇને તેને પુછયુ કે આ દેશ શુન્ય થવાનુ કારણ શુ છે? ત્યારે તે માણસ રામચંદ્રને કહેવા લાગ્યો.

અવંતિ નામના દેશમાંની અવંતિ નામની નગરીનો સ્વામી સિંહની પઠે શત્રુઓને દુઃસહ સિંહોદર નામનો રાજા છે. તેનો એક દશાંગ પુરનો સ્વામી વજ્રકર્ણ નામનો સુભટ એક સમયે વનમાં ગયો ત્યાં એક કાયોત્સર્ગ ધારણ કરનારા પ્રીતિવર્ધન નામના મહામુનિને જોઇને તેને તે કહેવા લાગ્યો કે, હે મુનિ આ વનમાં તુ ઝાડની પઠે શા સારૂ ઉભો છે! ત્યારે મુનિએ કહ્યુ કે હુ મારા આત્માના કલ્યાણને અર્થે અહી ઉભો છુ. ત્યારે ફરી તેણે પુછયુ કે, જેમાં ખાવા પીવાને પણ કાંઇ ન મળે એવા આ જંગલમાં તારા આત્માનુ શુ સારૂ થવાનુ છે? ત્યારે મુનિએ જાણ્યુ કે આ જીવ ધર્મ સાંભળવા યોગ્ય છે. એમ જાણીને તેને આત્મ હિતરૂપ ધર્મ કહ્યો. તે સાંભળીને તથા તત્કાલ તે શ્રાવકપણાને પામીને "અર્હત દેવ, તથા જૈનલિંગી સાધુ શિવાય બીજા કોઇને હુ નમસ્કાર કરનાર નથી" એવો તે મુનિ પાસે પાકો નિગ્રહ કરીને તથા તેને નમસ્કાર કરીને દશાંગપુરમા ગયો. ત્યાંહાં શ્રાવકપણુ પાળીને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મે કબુલ કરેલા શિવાય બીજા કોઇને નમવુ નહી, એવો નિગ્રહ કરયો ખરો પણ જો આ સિંહોદર રાજાને હુ નમસ્કાર કરીશ નહી તો એ મારો વેરી થશે. પછી તેણે એક રત્નની વીંટી કરાવીને તેમાં શ્રી મુનિસુવ્રત સ્વામીની પ્રતીમાને રા-

ખીને તે વીંટી પોતાના હાથની આંગળીમાં ઘાલી. સિંહોદર રાજાને નમસ્કાર કરતી વખત પોતાના હેતુ પ્રમાણે તે પ્રતિમાનેજ નમ્યો એમ માની લીધુ. કહ્યું છે કે, "ભગવાનની આગળ કપટ કરયા વના છુટકોજ નહી.

એમ કેટલાએક દિવશ ગયા પછી કોઇ એક માણસે વજ્રકર્ણનો સર્વ વૃતાંત સિંહોદર રાજાને કહ્યો, તે સાંભળીને સર્પની પઠે મોટા સ્વાસોછવાસ લેતો થકો તે સિંહોદર રાજા મહાકોપાયમાન થયો. એ વાત કોઇએક પુરૂષે વજ્રકરણને જઇ કહી. ત્યારે તેને તે પુછવા લાગ્યો કે, રાજાનો મારા ઉપર કોપ થયો તે તે શા ઉપરથી જાણ્યુ. ત્યારે તે કહેવા લાગ્યો.

કુંડપુર નગરમાં એક સમુદ્રસગમ નામનો વાણીયો શ્રાવક છે તેની સ્રી યમુનાનો હુ વિદુદ્દેગ નામનો પુત્ર છુ. મને યૌવન અવસ્થા આવ્યા પછી વસ્ત્ર પાત્રાદિક લઇને વિકરી કરવા સારૂ ઉજ્જયિની નગરીમાં હું ગયો. તેમાં જતાં એક મૃગના જેવા નેત્રોવાળી કામલતા નામની વેશ્યાને મે દીઠી. તેથી કામના બાણે કરી હુ પીડાણો. પછી તેની પાસે એક રાત રેહેવાના મનસુબાથી તેમ કરીને મે મારી કામના પુરી કરી. પછી જેમ લાલચે કરીને મૃગ પાસમાં બધાઇ જાય છે, તેમ હુ પ્રીતીના આવેશથી ત્યાંહાં ફસાઇ પડયો, મારા પિતાએ આખા જન્મ પર્યંત મેળવેલુ દ્રવ્ય, તે મે વેશ્યાની સગતીથી એક મહીનામાં ઉડાવી નાંખ્યુ. એક દિવસે તે વેશ્યાએ મને કહ્યુ કે, સિંહોદર રાજાની સ્રી શ્રીધરાના કાનના કુડલોના જેવા કુડલ માગ સારૂ લઇ આવ. તે વખતે મારી પાસે કાંઇપણ દ્રવ્ય રહ્યુ નહોતુ. પછી રાણીનાં કુડલ ચોરવી લઇ દેવાની મરજીથી તેજ રાતના ચોરી કરવા સારૂ હુ રાજાના મેહેલમાં પેઠો તે વખતે રાણી રાજાને કેહેતી હતી કે હે નાથ, ચિંતાતુર પુરૂષની પઠે આજ તમને ઊંઘ કેમ આવતી નથી? ત્યારે તે રાજા બોલ્યો કે, જ્યાં સુધી મને નમસ્કાર ન કરનારો વજરકર્ણને મે મારયો નથી ત્યાં સુધી મને ઊંઘ ક્યાંથી? સવાર થતાંજ તેના પુત્ર બધુ પરિવાર સહિત તેને મારીને પછી સુખે ઊંઘ કરીશ એવું તેનુ બોલવુ મે સાંભળી લીધુ. તેજ વખતે હું મારૂ કામ મુકીને તુ મારો સાધર્મી છે તેથી જલદી દોડીને તને કહેવા આવ્યો છુ. એવો વૃતાંત સાભળીને તેજ વખતે વજરકર્ણે પોતાનુ સરજામ તઇયાર કરયુ એટલામા બહારથી આવેલા કોઇ બીજા લશકરની ધુળ ઉડતી આકાશમાં તેણે દીઠી. તેને જુએ છે તેટલામાં જેમ ચદનના ઝાડને સર્પ ઘેરો ઘાલે, તેમ સિંહોદર રાજાના સૈન દશાંગપુર

નગરને ઘેરો ઘાલ્યો. પછી સીંહોદર રાજાએ વજરકરણની પાસે એક દુત મોકલ્યો. તે દુત તેની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો. હે વજરકરણ, અમારા રાજાએ એવી આજ્ઞા કરી છે કે. આજ દિવશ સુધી તેં મારી કપટે કરી વદના કરી તે મે જાણ્યુ, પણ હવે તે વીંટી હાથમાં ન ઘાલીને મને આવી નમસ્કાર કર. નીકર કુટંબ સહિત તને આજે હું યમને ઘેર મોકલાવીશ એવું તેનુ બોલવું સાંભળીને વજરકરણ કહેવા લાગ્યો કે, અર્હંત અથવા તેના સાધુ શિવાય કોઇને હું નમસ્કાર કરનાર નથી એવો મારો પણ છે, તે પરાક્રમનો અભિમાન નથી. પણ ધર્મનો અભિમાન છે. તે માટે એક નમસ્કાર શિવાય બીજુ જે કાંઇ મારા ઘરમાં છે તેની તને ઇચ્છા હોય તો લઇ જા. મને માત્ર ધર્મનો દ્વાર આપ. ધર્મ સારૂ અહીંથી હુ બીજા ઠેકાણે જઇ રહીશ. એ સર્વ વાત દુતે જઇને સીંહોદર રાજાને કહી. તે સાંભળીને તેના ભાષણને માન દીધો નહી. કહ્યું છે કે, "માની પુરૂષો ધર્મ અથવા અધર્મને કદી પણ માનતા નથી."

પછી સીંહોદર રાજા વજરકરણ સહિત નગરને રૂંદી લઇને તથા બાહાર રહીને આખા દેશને લુટવાનુ શરૂ કરયુ. તેના ભયે કરી આ દેશ ઉજડ થઇ ગયો. હુ રાજાના ભયથી મારા કુટંબ સહિત ત્યાંથી નાશી ગયો. આ નગરમાંના સર્વ ઘરો આજ બળી ગયાં. મારૂ ઘર ઘણુ જુનુ છે તે જોઇને કૂર બુદ્ધિ જે મારી સ્ત્રી તેણે મને બળેલા શાહુકારના ઘરમાંથી સામાન લઇ આવવાને મોકલ્યો છે. તેના તે દુષ્ટ વચનો વડે આ તમારા દરશનરૂપ શુભ ફળ થયુ. મોટા પ્રાલબ્ધના યોગે દેવની પઠે મે આજ તમને દીઠા એવી રીતે તે દરિદ્રી પુરૂષ દીનતાથી બોલ્યો ત્યારે રામચદ્રને તેની ઉપર દયા આવી તેથી પોતાનો સોનાનો કંદોરો તેને આપ્યો. પછી તે પુરૂષને જવાની આજ્ઞા કરી. પોતે ત્યાંથી ચાલ્યા દશાંગપુરમાં આવી શ્રી ચદ્રપ્રભ અર્હંના ચૈત્યને નમસ્કાર કરીને ત્યાંજ રહ્યા.

પછી રામની આજ્ઞા લઇને લક્ષ્મણ નગરમાં વજરકરણ પાસે ગયો. તેને કોઇ ઉતમ પુરૃષ જાણીને વજરકરણ બોલવા લાગ્યો કે, હે મહાભાગ, તમે આજ મારે ઘેર પરોણા થઇને ભોજન કરો, ત્યારે તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, પોતાની સ્ત્રી સહિત મારો સ્વામી બાહાર ઉદ્યાનમાં બેઠેલા છે. પ્રથમ તેને ભોજન કરાવીને પછી હુ જમીશ, ત્યારે વજરકરણે સીતા સહિત રામને બોલાવીને વ્યંજનો સહિત ભોજન પદાર્થ તેમની પાસે આવી

રાખ્યા. તેનું આનંદ સહિત બધાએ ભોજન કર્યું. પછી રામની આજ્ઞાએ લક્ષ્મણ અવંતી નગરીમાં ત્યાંના રાજા પાસે જઈને મધુર ભાષણથી કેહેવા લાગ્યો. કે, જેને સર્વ રાજા આધીન એવો ભરત છે તેની એવી આજ્ઞા છે કે, વજરકરણની સાથે વેર કર નહી.

એવુ સાંભળીને સિંહોદર રાજા કહેવા લાગ્યો કે, હે લક્ષ્મણ, ભરત રાજા પણ પોતાના ભક્ત ઉપર અનુગ્રહ કરે છે, બીજાની ઉપર કરતો નથી. આ મારો સેવક વજરકરણ મોટો દુષ્ટ છે. મને નમસ્કાર કરતો નથી. તેના ઉપર હુ કેમ અનુગ્રહ કરૂં ? ત્યારે લક્ષ્મણ બોલવા લાગ્યો કે, એ તારો અભકત નથી. એને નમસ્કાર ન કરવાનો નિગ્રહ ધર્મના અનુરોધે કરી છે. માટે એના ઉપર કોપ કરવો તને યોગ્ય નથી. સમુદ્ર સુધી પૃથ્વીના સ્વામી ભરત રાજા છે, તેની આજ્ઞા તું માન્ય કર. એવુ સાંભળીને સીંહોદર ક્રોધમાં આવી બોલવા લાગ્યો, અરે ! ભરત રાજા કોણ છે? જે મારા આધીન છતાં વાયુવાળા માણસની પઠે અમસ્તી બડબડ કરી રહ્યો છે ! ત્યારે કોપે કરી નેત્રો રાતાં કરીને તથા હોઠ ચાવીને લક્ષ્મણ બોલ્યો. અરે ! ભરતને તુ જાણતો નથી કે ? હવે તેની તને જલદી જાણ કરૂ છુ. ઉઠ મારી સામેજ યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહે. આ મારી ભુજારૂપ વજ્રે કરી તુ તાડિત થએથી ગોધાના જેવી તારી અવસ્થા થશે. ત્યારે જેમ બાલક રાખમાં ઢાંકેલી અગ્નિને અડકવાને તઈયાર થાય, તેમ પોતાનાં સૈન્ય સહિત સીંહોદર રાજા લક્ષમણને મારવાને તૈયાર થયો. તેની સામે લક્ષમણ પણ એક હાથીના સ્થભને ઉખાડીને યમની પઠે શતરૂને મારવા મડી ગયો. પછી કુદકો મારી હાથી ઉપર બેઠેલા સિંહોદરનુ ગળુ પકડી તથા તેનાજ કપડાથી તેને બાંધીને સર્વ લોકોના દેખતાં ગાયની પઠે ખેચીને લક્ષમણ તેને રામની પાસે લઈ આવ્યો, તે વખતે તેણે રામને જોઈને તથા નમસ્કાર કરીને કેહેવા લાગ્યો. હે રામ, તમે અહીં આવ્યા છો, તેની મને ખબર નથી, અથવા હે દેવ, આ મારી પરીક્ષા લેવાને તમે કર્યું છે ? અજ્ઞાને કરી મારાથી આ અપરાધ થયો તેની મને ક્ષમા કરો. તમારૂ જે કાંઈ કામ હોય તે કરવાને મને આજ્ઞા કરો. જેમ ગુરૂનો શિષ્ય ઉપર કોપ થાય, તે પ્રમાણે આ સેવક ઉપર તમારો કોપ થયો તેની આટલી શિક્ષા બસ છે. એવું તેનુ દીનતાનુ બોલવુ સાંભળીને રામ કેહેવા લાગ્યો કે, હે સીંહોદર, વજરકરણની સાથે તું સલાહ કર. એ બોલવુ સીંહોદરે પોતાના માથા ઉપર ચઢાવ્યુ. પછી વજરકરણને પણ ત્યાંજ બોલાવી

લીધો. તે આવી હાથ જોડી નમસ્કાર કરીને બોલવા લાગ્યો હે સ્વામિન, રૂષભ દેવ સ્વામીના વંશમાં તમે બે રામ લક્ષમણ ઉત્પન્ન થયા તેની ઘણા દિવશથી મને ખબર હતી. પરંતુ આજ મોટા ભાગ્યથી મે તમારાં દરશન કરચાં. હું અને બીજા સર્વ રાજા તમારા ચાકરજ છે. આ સિંહોદર રાજા મારો સ્વામી છે. તેને તમે મુકી આપો. અને હવે પછી એને એવી આજ્ઞા કરો કે, આ તારો શેવક તને નમસ્કાર કરતો નથી, એ એના ધર્મના નિગ્રહને તુ સહન કર કેમકે હુ સાધુ તથા અર્હતની મુર્તી શિવાય બીજા કોઇને નમસ્કાર કરતો નથી એવો મેં પ્રીતીવર્ધન નામના મુનિ પાસેથી નિગ્રહ લીધો છે. એવુ સાંભળીને નેત્રે કરી શાન કરચાથી સિંહોદર રાજાએ તે માન્ય કરચાથી લક્ષમણે તેને છોડી મુકયો, પછી વજરકરણને આલીંગન કરીને મોટી પ્રીતી વડે રામની સાક્ષીએ ભાઇની પઠે વજરકરણને તેણે પોતાનુ અડધુ રાજ્ય દીધુ તેમજ વજરકરણે સિંહોદરની સ્ત્રીનાં કુંડલ તેની પાસેથી માગી લઇને વિદ્દુદગ નામના વણિક પુત્રને આપ્યાં. પછી વજરકરણે લક્ષમણને પોતાની આઠ કન્યા આપી. તેમજ સુભટ સહિત સિંહોદર રાજાએ લક્ષમણને ત્રણસે કન્યા આપી. તે વખતે લક્ષમણ કેહેવા લાગ્યો કે, એ તમારી કન્યાઓ હમણાં તમારા ઘરમાંજ રેહેવા દો, અમારા પિતાએ હાલ રાજ ઉપર ભરતને બેસાડો છે, અને અમને વનવાશ છે, સમય આવ્યાથી હુ એમને અંગીકાર કરીશ, હમણાં અમે મલયાચલ પર્વત ઉપર જવાના છીએ. એ વાત સરવે માન્ય કરીને તથા રામની આજ્ઞા લઇને સિંહોદર તથા વજરકરણ વગરે પોત પોતાના ઘેર ગયા.

રામ તે રાતના ત્યાં રહ્યા સવારના ઉઠી ચાલતા થયા ત્યાંથી કેટલેએક દુર એક વનમાં ગયા. ત્યાં પાણી ન મળવાને લીધે સીતાને તૃશા લાગી તેથી તેને વિસામો ખવરાવવા સારૂ ત્રણે જણ એક ઝાડની નીચે બેઠા. રામની આજ્ઞા લઇને લક્ષમણ, અન્ન તથા પાણી લેવાને નીકળ્યો ફરતાં ફરતા અનેક કમળે કરી શોભિત એવા એક શરોવરને તેણે દીઠો, તે વખતે જાણે મિત્રજ મળ્યો હોયની એવો આનંદ થયો. એ સમયે કબરપુરનો સ્વામી કલ્યાણમાલ નામનો રાજા વન ક્રીડા કરવા સારૂ નીકળ્યો હતો. તે ફરતો ફરતો ત્યાં આવી પહોતો તળાવ ઉપર લક્ષમણને જોઇને કામવિકારે પીડાણો થકો તેની ઉપર મોહિત થયો. પછી નમસ્કાર કરીને લક્ષમણને કેહેવા લાગ્યો. હે લક્ષમણ તુ આજ મારા ઘેર પરોણો છે, માટે ભોજન કરવાને ચાલ તેના એ બોલવા ઉપરથી લક્ષમણે તેના સર્વ કામના ચિન્હ જાણી લીધાં. ને મ

નમાં વિચાર લાગ્યો કે, આ પુરૂષના વેશે કોઇ સ્ત્રી છે, આ વેશ લેવાનુ કારણ કોઇ જુદુંજ હોવુ જોઇએ. એવો વિચાર કરીને તેને કેહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા પોતાની સ્ત્રી સહિત મારો સ્વામી સાથે છે, તે આ પાસેજ એક ઝાડના તળે બેઠો છે તેણે ભોજન કરયા વિના હુ ભોજન કરતો નથી. ત્યારે તે રાજાએ પોતાના પ્રધાનોને મોકલીને સીતા સહિત રામને બોલાવી લીધો તેને નમસ્કાર કરીને ત્યોને રેહેવા સારૂ ગામ બાહાર એક તબુ કરાવ્યો. તે ઠેકાણે તેમને સ્નાન ભોજન વગેરે સારી રીતે આદરસત્કાર કરયો.

પછી એકાંત સ્ત્રીનો વેશ લઇને લજ્યાયમાન થઇ થકી પોતાના મત્રીને સાથે લઇને રામની પાસે આવી ઉભી રહી. ત્યારે રામ તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે ભદ્રે પુરૂષના વેશે કરી પોતાના સ્ત્રીપણાને ઢાંકવાનુ કારણ શુ છે. ત્યારે તે કેહેવા લાગી કે, આ કુબર નગરના વાલીખિલ્ય રાજાની સ્ત્રી પૃથ્વી ગર્ભીણી છતાં કોઈ મહા શુરવીર મ્લેછ લોકો આવીને રાજાને હરણ કરી ગયા. ત્યાર પછી કેટલાએક દિવશે રાણીને માસ પુરા થએથી તે મને જન્મી. તેનો પ્રધાન મહાબુદ્ધિમાન હતો. તેણે મારા જનમના વખતે એવી થાળી પીટાવી કે રાણીને પુત્ર થયો. અને સિંહોદર રાજાને પણ પુત્ર થયાની ખબર આપી. ત્યારે તેણે કહ્યુ કે, આ કુબરપુર નગરનુ રાજ એ બાળક કરશે. પછી હુ મોટી થવા લાગી. કહેલા હેતુથી રાજ ચલાવવા સારૂ નહાનપણમાંજ મારી માતાએ તથા પ્રધાને મને એવો વેશ દીધાથી તે હજી સુધી કાયમ છે, તે જ્યારે વાલીખિલ્ય રાજા આવશે ત્યારે ઉતારી નાંખીશ. એ વેશની મારી માતા અને પ્રધાન શિવાય બીજા કોઇને ખબર નથી, મારૂ નામ કલ્યાણમાલા છે. જ્યારથી હુ અવસ્થામાં આવી ત્યારથી આ રાજ કરવા લાગી છું. પિતાને હરણ કરી ગએલા મ્લેછોને હુ ઘણુ દ્રવ્ય આપુ છું તો પણ તે તેને મુકતા નથી. માટે હે રામ, મારી ઉપર કૃપા કરીને જેમ પુર્વે સીંહોદર રાજાના ભયથી વજ્રકરણને મુકાવ્યો તેમ મારા બાપને તે મ્લેછોના હાથથી મુકાવો. ત્યારે રામ બોલ્યો કે, જ્યાં લગણ તારા બાપને હુ મુકાવુ નહી, ત્યાં લગણ તું આ પુરૂષના વેશને મુકજે નહી. અને પ્રથમની પદ્દેરા જ ચલાવજે. જ્યારે તારો બાપ ઘેર આવે ત્યારે મુકી દેજે, ત્યારે તેણે કહ્યુ કે તે મારે માન્ય છે. ને હુ ધન્ય છુ તમારી મારા ઉપર કૃપા થઇ. એટલામાં તેનો મહાબુદ્ધિમાન મત્રી વિનંતી કરવા લાગ્યો કે, હે માહાબાહો, આ કન્યાને યોગ્ય વર લક્ષ્મણ છે ત્યારે રામ કહેવા લાગ્યો કે, અમારા પિતાની

આજ્ઞાથી પોતાનો દેશ મુકીને અમે દેશાંતરે નીકળ્યા છીએ. ત્યાંથી જ્યારે પાછા ફરશું ત્યારે લક્ષ્મણ જરૂર એને પરણશે. એવુ સાંભળીને તે પ્રધાને કબુલ કરયુ. પછી ત્રણ દિવશ ત્યાં રહીને ચોથે દિવસે સવારના લક્ષ્મણ તથા સીતા સહિત રામ ત્યાંથી નીકળ્યો. તે જોઇને તે સ્ત્રીના મનમાં ઘણુ માઠુ લાગ્યુ, પછી પ્રથમની પઠે રાજ ચલાવવા લાગી. અને રામ તથા લક્ષ્મણ સીતા સહીત વાલીખીલને છોડાવવા સારૂ ત્યાંહાં જઇને તે મ્લેછ રાજાની પાસેથી વાલીખીલ રાજાને છોડાવી દુતોની સાથે તેની કુબરપુરી નામની નગરીમાં તેને પહોચતો કરયો. ત્યાં પુરૂષના વેશ ધારણ કરેલી પોતાની કન્યાને તેણે દીઠી, ને રામનો સર્વ વૃતાંત તેને કહી સભળાવ્યો તેમજ તે કન્યાએ પણ ત્યાં આવેલા વખતની રામની સર્વ હકિકત કહી. સભળાવી, પછી વાલીખિલ્ય રાજાને પહોચાડવા ગએલો કાકભિલ તેને મુકીને પાછો તેની પોચ લઇને પોતાની વસ્તીમાં ગયો.

એ બધુ થયા પછી ત્યાંથી રામ ચાલ્યા. કેટલાએક દિવસે તે વિંધ્યાટવીને વટાવીને તથા તાપી નદી ઉતરીને એક અરૂણ નામના ગામમાં ગયા. ત્યાં સીતાને તૃષા લાગવાથી લક્ષ્મણ સતિ રામ એક મહા ક્રોધી કપિલ નામના કોઇ અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણને ઘેર આવ્યા. તેમને જોઇને તેની સુશર્મા નામની સ્ત્રીએ તેમને જુદાં જુદાં બેસવાનાં આસનો કાહડી આપ્યાં. સ્વાદુ તથા શીતળ પાણી લાવી આપ્યું. એટલામાં પિશાચની પઠે માહા ભયંકર તે કપિલ ઘરમાં આવીને તથા ત્યોને આસન ઉપર બેઠેલાં જોઇને પોતાની સ્ત્રીને કહેવા લાગ્યો કે, અરે, આ મહા મલીન પાપી મનુષ્યો મારા ઘરમાં કેમ આવ્યાં ? એમને બેસવાને જગ્યા કોણે આપી? હે પાપણી તે એને ઘરમાં બેસાડીને મારા અગ્નિહોત્રને અશુદ્ધ કરયો, એવો શોક કરતો બ્રાહ્મણની ગડબડ જોઇ, લક્ષ્મણ ક્રોધમાં આવીને જેમ કુતરાને હાથી પકડે તેમ તેને પકડીને ઉચકી લીધો. ને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આને આકાશમાં ફેંકી દઉં ! એટલામાં રામ બોલવા લાગ્યો કે, આ કીડી ઉપર આટલો બધો શો કોપ ! એ બીચારો ભીખારી છે માટે એને તુ મુકી દે. ત્યારે લક્ષ્મણે તેને મુકી દીધો.

પછી સીતા લક્ષમણ અને રામ ત્યાંથી નીકળ્યા. તે ચાલતાં ચાલતાં એક મોટા વનમાં ગયાં. તે સમયે કાજળ જેવા કાળા રંગવાળો વર્ષાકાલ આવ્યો. ત્યારે એક વડના ઝાડની નીચે વિચાર કરવા લાગ્યા કે આ ચાર મહીના

આપણે અહીંજ રહીએ. તે વડ ઉપર એક ઇભકરણ નામનો યક્ષ રહેતો હતો. તેણે તે બોલવુ સાંભળી લીધુ. તેથી તે ભય પામીને પોતાના સ્વામી ગોકર્ણ નામના યક્ષ પાસે ગયો, તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો, હે સ્વામીન મારા ઝાડની નીચે કોઇ એક તેજસ્વી પુરૂષ આવ્યો છે. તેણે ત્યાંથી મને કાહાડી મુકયો, હવે આ મારા પ્રાણનુ રક્ષણ તુ કર. આ વર્ષાકાલ સુધી ત્યો તે ઝાડની નીચે રહેશે. એવી રીતે તે યક્ષનુ બોલવું સાંભળીને ગોકર્ણે અવધીજ્ઞાન વડે સર્વ જાણી લીધું. પછી તેને કહેવા લાગ્યો કે, એ આપણા ઘેર પરોણા આવ્યા છે. એ કોઇ સાધારણ મનુષ્ય નથી. આઠમા વાસુદેવ, બળદેવ, આપણને પુજ્ય છે. એમ કહીને તેજ રાતના તે યક્ષ ત્યાં આવી, એક નવ યોજન લાંબી, બાર યોજન પોહોળી, ધન ધાન્યે કરી પરિપુર્ણ, મોટા ઘરો તથા કિલાએ કરી શોભિત. નાના પ્રકારની રત્નાદિક વસ્તુએ કરી ભરેલી, મોટી બજારોએ કરી દીપેલી. રામપુરી નામની એક નગરીની રચના કરી. સવારના રામના ઉઠવાના વખતે તેને નાના પ્રકારના મગલકારક શબ્દ સાંભળવામાં આવ્યા. તે વખતે એક વીણા ધારણ કરેલા યક્ષને રામે દીઠો. તેથી તે મનમાં વિસ્મિત થયો. એમ જાણીને તે યક્ષ રામની પાસે આવીને કહેવા લાગ્યો કે, હે સ્વામિન, તમે મારા ઘેર પરોણા છો તેથી તમારો આદર સત્કાર કરવો એ મારો ધર્મ છે. હુ ગોકર્ણ નામે યક્ષ છુ. તમારા સારૂ આ રાનપુરી રાતે મે બનાવી છે તેમાં તમે રહો, હુ મારા પરિવાર સહિત નિત્ય તમારી ચાકરી કરીશ. જ્યાં સુધી તમારી મરજી માં આવે ત્યાં સુધી તમે અહી સુખે રહો એ પ્રમાણે તે યક્ષે રામની પ્રાર્થના કરયા પછી રામચદ્ર ત્યાં સુખે કરી રહેવા લાગ્યા.

કાઇ એક સમયે કપિલ બ્રાહ્મણ લાકડાં કાપવા સારૂ ખભા ઉપર કુવાડો લઇને તે વનમાં આવ્યો. ત્યાં નવીન નગરી જોઇને તે વિસ્મયને પામ્યો, પછી મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ માયા છે? કે કોઇ ઇદ્રજાલ છે? અથવા ગાંધર્વ નગર છે એવા આશ્ચર્ય વડે આમ તેમ જુએ છે, એટલામાં એક સુંદર યક્ષણી જેણે નાના પ્રકારનાં આંગ ઉપર ઘરેણાં પેહેરેલાં છે, તથા જેણે મનુષ્યનુ રૂપ ધારણ કરેલુ છે, એવી દીઠામાં આવી. તેને પુછવા લાગો કે, આ નવીન નગરી કોની છે? ત્યારે તે કહેવા લાગી કે. એ નગરી ગોકર્ણ નામના યક્ષની છે. તે લક્ષ્મણ, સીતા, તથા રામને રહેવા સારૂ કરેલી છે. તેથી એનુ નામ પણ રામપુરી પાડયુ છે. એ રામ મોટો દયાનીધી

છે. માગવા જનારા લોકોને ઘણું દાન આપે છે. દરિદ્રી લોકોની કામના પુ
રી કરે છે. એવું સાંભળીને તે બ્રાહ્મણે માથા ઉપરનો લાકડાનો બોજો નીચે
પટકયો. ને તે સ્રીને પાસે આવીને નમસ્કાર કરીને તેને કેહેવા લાગ્યો. હે સોભા
ગ્ય વતી એ રામ મારી નજરે કેમ પડે ? ત્યારે તેણે કહ્યું કે, આ નગરી
ના ચાર દરવાજા છે. ત્યાં મોટા યક્ષો પેહેરો કરે છે. તેથી એ નગરીમાં
પેસવું અતિ કઠિણ છે. જો તારે સહેલી રીતે જવું હોય તો હું કહું તે યુ
ક્તિ કર પુર્વ દિશા તરફ એક દરવાજો છે, તેમાં એક ચૈત્ય છે. તેને વંદના
કરીને જો તું શ્રાવક થઇશ તો તું એમાં પેસી શકીશ. એમ સાંભળીને તે
લાલચુ બ્રાહ્મણ તે દેવાલયમાં ગયો. ત્યાં ચૈત્યની વંદના વગેરે કરીને ત્યાંના
સાધુ પાશે આવ્યો. તેને નમસ્કાર કરીને તેની પાસેથી ધર્મ સાંભળવા લા-
ગ્યો. સાંભળતાં તેના અતઃકરણના પરિણામ ફરવાથી તે શુધ શ્રાવક થયો
પછી ત્યાંથી ઉઠીને તે પોતાને ઘેર ગયો. ત્યાં પોતાની સ્રીને ધર્મ કહીને
તેને શ્રાવિકા કરી. તે બ્રાહ્મણ જન્મથી દરિદ્રી હોવાથી રામની પાસેથી દ્ર
વ્ય લેવા સારૂ તે બેઉ સ્રી પુરૂષ રામપુરી નામની નગરીમાં આવ્યાં. તે
ચૈત્યોને નમસ્કાર કરીને રાજગ્રહમાં ગયાં. ત્યાં સીતા, રામ, તથા લક્ષ્મણને
જોઇ તે બ્રાહ્મણને પ્રથમની વાત યાદ આવી. તેથી તે ભયને પામ્યો. પછી
તે ત્યાંથી નાશી જવાનો વિચાર કરવા લાગ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણ તેને કેહે
વા લાગ્યો કે, હે બ્રાહ્મણ તું બીક નહીં રાખ. તને જો દ્રવ્યની ઇચ્છા હોય
તો માગી લે. એવુ સાંભળીને તે નિર્ભય થયો. ને રામને આશીર્વાદ દેવા
લાગ્યો. એટલામાં તે યક્ષે તેને એક આસન ઉપર બેસાડયો. ત્યારે રામ તે
ને પુછે છે કે, હે માહારજ, આપ કયાંથી આવ્યા છો ? બ્રાહ્મણ બોલ્યો હું
અરૂણ ગામમાં રહું છુ. ને મારી અગ્નિહોત્રી બ્રાહ્મણની જ્ઞાતી છે તે શું
તમે નથી જાણતા ? તમે જ્યારે મારે ઘેર આવ્યા હતા. ત્યારે મેં તમને ઘ
ણું ખરાબ ભાષણ કહ્યું, તેનો દ્વેષ ન રાખતાં તમે કૃપાપાત્ર હોવાથી આજે
મને ઉલટો વિશેશ માન દેવા લાગ્યા છો, માટે તમે ધન્ય છો. અને તેની
સ્રી સુશર્મા સીતાની પાસે જઈ બેઠી. તેને પુર્વની વાત સર્વ કહી સંભળાવી
ને આશીર્વાદ આપ્યો. પછી રામે તેને અગણિત દ્રવ્ય આપીને વિદાય ક
ર્યો. ત્યો રામની આજ્ઞા લઇને પોતાને ઘેર ગયા. કર્મના યોગે તે બ્રાહ્મણને
સારૂં જ્ઞાન થએથી ઇચ્છા માફક દાન દઇને એક નંદાવતંસ નામના સુરી
પાસે જઇ દિક્ષા લીધી.

પરપાટાલ ગયા પછી રામચંદ્ર જનાર છે એમ જાણીને ગોકર્ણ તેની પાસે આવી હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યો કે, હે દેવ, હવે તમે અહીંથી જનાર છો. એમ જાણીને હું તમારી પાસેથી માગી લઉ છુ. કે જો મારાથી કાંઈ અપરાધ થયો હોય તે તમે ક્ષમા કરો. તેમજ મારા ઉપર કૃપા રાખજો તમારા યોગ્ય સત્કાર કરવાને કોણ સમર્થ છે? એમ કહીને એક સ્વયંપ્રભ નામનો હાર તેણે રામને આપ્યો. તેમજ લક્ષ્મણને દિવ્ય રત્નોનાં કરેલાં જડાઉ બે કુંડલાં આપ્યાં. તથા એક મુકુટ આપ્યુ અને સીતાને ઇચ્છાએ કરી વાજનારી એક વીણા આપી. ત્યારે રામ તેનો ઘણો ઉપકાર માનીને પોતાની ઇચ્છાથી ત્યાંથી નીકળ્યા. રામ ગયા પછી યક્ષે તે પુરી સમાવી મુકી.

રામ ત્યાથી ચાલતાં વાટમાં મહા ભયંકર વનો આવ્યાં ત્યોને વટાવીને સાંજના એક વિજયપુર નામના નગર પાસે આવ્યા. તેની વાયવ્ય દિશા તરફ એક વડના ઝાડની નીચે ત્યો બેઠા. તે નગરનો મહીધર નામે રાજા હતો. તેની સ્ત્રી ઇંદ્રાણીને પેટે એક વનમાલા નામની કન્યા જનમી હતી તે કન્યાએ બાલ્યાવસ્થામાં લક્ષ્મણના ગુણ તથા રૂપ સાંભળીને તેને વરવા વિશે પણ કરયો. હતો, કોઈ એક વખતે દશરથ રાજાએ દિક્ષા લેવાનુ સાંભળીને તથા રામ લક્ષ્મણ વનમાં ગયા એવી ખબર પડ્યાથી મહીધર રાજા મનમાં કચવાઈને એક ચંદ્રનગરમાં રૂષભ સ્વામીના કુલમાં ઉત્પન્નથયેલા સુરેંદ્રરૂપ નામના રાજાને પોતાની કન્યા વનમાલા આપવાને ધાર્યું. તેની વનમાલાને ખબર પડતાજ તેણે મરવાનો નિશ્ચય કરયો. તે એજ રાતના ઘેરથી બાહાર નીકળીને દૈવના યોગે એકલીજ વનમાં આવી. ત્યાં વન દેવતાની પુજા કરીને કહેવા લાગી કે, આ જન્મમાં તો મારો પણ પુરો થયો નહી. પણ આવતા જન્મમાં મને લક્ષ્મણજ વર મળજો. એમ કહીને ફાંશી ખાવા સારૂ તેજ વડના ઝાડની નીચે આવી. તે વખતે રામ અને જાનકી સુતાં હતાં તેનો પોહોરો કરવા સારૂ લક્ષ્મણ જાગતો હતો, તે તેને જોઈને આશ્ચર્ય પામવા લાગ્યો, કે આ શું વનદેવતા છે? અથવા આ ઝાડ ઉપર રહેનારવાળી કોઈ યક્ષણી છે! એમ વિચાર કરે છે, એટલામાં તે વડના ઝાડની ઉપર તે ચઢવા લાગી. તે જોઈને એ ઝાડ ઉપર શા સારૂ ચડે છે? તે જોવા સારૂ લક્ષ્મણ પણ તેની પાછળ ઉપર ચડયો. વનમાલા ઉપર જઈને પોતાના બે હાથ જોડીને કહેવા લાગી કે: હે માતા, વન દેવતા; હે દિવ્યદેવી

હે વ્યોમ દેવી, તમે સર્વ મારૂં બોલવું સાંભળો.આ જન્મમાં મને લક્ષ્મણ પતિ મળ્યો નહી. પરંતુ જન્માંતરમાં એ મારો પતિ થાય, એવી કૃપા કરો મારી તેનામાં ઘણી પ્રીતી છે, એમ કહી ગળામાં વસ્ત્ર ઘાલીને તે તેને તે વડની ડાળ સાથે બાંધ્યો. પોતે ઉપરથી પડીને અધર લટકાવા લાગી. ત્યારે લક્ષમણ બોલ્યો કે હે ભદ્રે, આ અઘટિત કર્મ તું કર નહી આ હું લક્ષમણ તારી સામેજ ઉભો છુ. તેમ છતાં મરવાનુ કારણ શું છે? એમ કહી તેના ગળાંમાંથી ફાંશી કાહાડીને તેને લઇ ઝાડથી નીચે ઉતરયો એટલામાં પાછલી રાતે સીતા તથા રામ ઊંઘ કરીને ઉઠયા, લક્ષમણે તેમને વનમાલાનો સર્વ વૃતાંત સભળાવ્યો. વનમાલા લજ્જા પામી, માથા ઉપર વસ્ત્ર લઇને પછી રામ સીતાના ચરણોને નમસ્કાર કરયો.

અહીં મહીધર રાજાની સ્રી ઇંદ્રાણીને વનમાલા ન દેખાયાથી મોટા કરૂણાસ્વરે કરી રડવા લાગી તેની શોધ કરવા સારૂ મહીધર રાજા ગામથી બાહેર નિકળ્યો. તે વડના ઝાડની નજીક આવીને આમ તેમ જુએ છે તો તે ઝાડના નિચેજ પોતાની કન્યા દીઠામાં આવી, તેની પાસે બેઠેલા માણસોને જોઇને આ માહારી કન્યાને ચોરનારા લોકો છે, એમને મારો એમ બોલવા લાગ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણ ક્રોધાયમાન થઇને તથા ધનુષ્ય સજ્જ કરીને પોતાના શતરૂનો અહંકાર દુર કરવા સારૂ પોતાના ધનુષ્યનો ટંકાર કર્યો. તે અવાજના યોગે કેટલાએક લોકો જમીન ઉપર પડી ગયા, તેમજ કેટલાએક નાશી ગયા. ત્યારે મહીધર રાજા પાસે આવી લક્ષ્મણને જોઇને તેને કેહેવા લાગ્યો; હવે તુ ધનુષ્યની પ્રત્યંચા ઉતાર. દૈવયોગે મારી કન્યાના પુન્ય વડે અકસ્માત તુ અહીં આવી પોહોત્યો છે, અને માહારા મોહોટા ભાગ્યે તુ આજ માહારી નજરે પડયો એવું સાંભળીને લક્ષ્મણે કમાન ઉતારી. ત્યારે મહીધર રાજા પાસે આવીને રામને નમસ્કાર કરીને કેહેવા લાગ્યો. આ માહારી કન્યા તમારા ભાઈ લક્ષ્મણને મેં આપ્યાનો નિશ્ચય કર્યો હતો, તેમાં કાંઈ વિઘન જેવુ જણાયાથી મારી પુત્રીને ઘણું દુઃખ થતું હતુ. તે બઉના અકસ્માત સમાગમ થઇ ગયો તેથી હુ માહારૂ મોહોટુ ભાગ્ય સમજુ છુ. લક્ષ્મણ જેવા જમાઈ ને રામ જેવા વેવાઈ કયાથી મળે? પછી મોટી ધામધુમથી તેઓને પોતાને ઘેર તેડી લાવ્યો, અને તેમનો ઘણો આદર સત્કાર કર્યો. કેટલાએક દિવસ ગયા પછી એક દિવસ રાજા સભામાં બેઠો છે, રામ લક્ષ્મણ પણ બેઠા છે. એટલામાં નદાવર્ત નામના નગરના અતિવીર્ય

નામના રાજાની તરફથી એક દુત આવીને કેહેવા લાગ્યો કે હે રાજા માહારા સ્વામી અને ભરતની વચ્ચે યુદ્ધ ચાલે છે, તેમાં ભરત રાજાની તરફ ઘણા રાજા આવ્યા છે, અને અતિવીર્યની તરફ થોડા છે, તમને મહા પરાક્રમી જાણીને પોતાની સહાયતા સારૂ રાજાએ બોલાવ્યા છે. એટલામાં તે દુતને લક્ષ્મણ પુછવા લાગીયો કે એ બેઉમાં દ્વેષ થવાનું કારણ શુ? દુત બોલ્યો. મારો સ્વામી ભરતને પોતાના હુકમમાં રાખવા માગે છે, તેમજ ભરત એને પોતાના હુકમમાં રાખવા માગે છે. તેથી એ બેઉમાં દ્વેષ થયો છે. એવુ સાંભળીને રામ કેહેવા લાગીયા કે ભરત શા સારૂ તેની આજ્ઞા માનતો નથી? અતિવીર્ય રાજાની સાથે લડવાને ભરત સમર્થ છે કે શુ? ત્યારે તે દુત બોલ્યો, માહારો સ્વામી મહા પરાક્રમી છે, તેમજ બળવાન પણ છે; અને ભરત રાજા પણ તેવોજ છે, સામાન્ય નથી. એ બેઉમાં કોણ કોને જીતશે, એવુ ધારવામાં આવતુ નથી ત્યારે રાજા તે દુતને કેહેવા લાગયો કે, તુ જા હુ પાછળથી આવું છુ. પછી તે રામને કહેવા લાગ્યો કે, આ રાજા કેટલો મુરખ છે? અમારી સહાયતા લઇને ભરતની સામે યુદ્ધ કરવા માગે છે? હવે માહારા સૈન્ય સહિત હુ ત્યાં જઇને તેને શતરૂભાવ ન બતાવતાં તેની જ હાર કરાવુ! અને તમે અહીંજ રહો. ત્યારે તેને રામ કેહેવા લાગો કે. તને જવાનુ કામ નથી. હુજ ત્યાં જાઉ છુ. મારી સાથે તારો પુત્ર તથા સૈન્ય આપ. જે કાંઇ કરવુ હશે તે હુ કરીશ. તે વાત રાજાએ કબુલ કરી. ત્યારે તેનો પુત્ર, તથા તેનુ સૈન્ય, સાથે લઇને લક્ષમણ તથા સીતા સહિત રામ ત્યાંથી નીકળ્યા. કેટલાએક દિવશ પછી નદ્યાવર્તપુર પાસે આવી પહોતા ત્યાં બાહાર ઉપવનમાં રહ્યા. રામને જોઇને ત્યાનો ક્ષેત્રદવતા કેહેવા લાગો કે, હે મહાભાગ, તમારા ઉપર હુ શુ ઉપકાર કરૂ? ત્યારે તેને રામે કહ્યુ કે, મારા ઉપર આ વખતે ઉપકાર કરવાની કાંઇ જરૂર નથી. તથાપિ તે દવ કેહેવા લાગો કે, મારે ઉપકાર કરવાની લાયકી છે. માટે હુ આ પ્રમાણે કરૂ છુ.—

હવે આ અતિવીર્ય રાજાને સ્ત્રીઓએ જીત્યો એવી અપકીર્તી થવા સારૂ આ સૈન્ય સહિત તમારૂ કામિક સ્ત્રીનુ રૂપ કરૂ છુ, એમ કહીને સ્ત્રી રાજાની પઠે રામનુ સૈન્ય તેજ વખતે સ્ત્રીરૂપ થયુ. તેમજ રામ તથા લક્ષમણ પણ સ્ત્રી રૂપે થયા. પછી રામચદ્રે પોતાના દુતની સાથે તે રાજાને કહેવરાવી મોકલ્યુ કે, તારી સહાયતા કરવા સારૂ મહીધર રાજાએ પોતાનુ સે

ન્ય મોકલ્યું છે. એવુ દુતના મુખથી સાંભળીને તેને પુછ્યું કે, રાજા પોતે શા સારૂ ન આવ્યો ? તેના સૈન્યને મને શું કરવાનુ છે ? હું એકલોજ ભરતને જીતવાને સમર્થ છુ. મને બીજાની શાહાયતા શા સારૂ જોઇએ? એ અયશ્કર સૈન્યને મારા નગર પાસેથી કાહાડી મુકો. એટલામાં બીજો કોઇ પાસે બેઠેલો બોલ્યો કે, મહીધર રાજા પોતે નહી આવ્યો તે તો રહ્યુ પણ ઉલટુ તારી મશ્કરી કરવા સારૂ તેણે સ્ત્રીઓનુ સૈન્ય મોકલ્યુ છે એવુ સાંભળીને રાજા અતિ ક્રોધાયમાન થયો, ને તે સ્ત્રી રૂપ સૈન્યને તેણે પોતાની નજરે જોયુ. ત્યારે દુતોને કેહેવા લાગો કે, આ દાસી જેવી સ્ત્રીઓના ગળામાં પકડીને બાહાર કાહાડી મુકો. એવો રાજાનો હુકમ થતાંજ તેના સુભટો તે સૈન્યને દુઃખ દેવા લાગા. તે જોઇને રામે એક હાથીના સ્થભને પોતાના હાથથી જીમનમાંથી ઉખેડીને સર્વને મારી હઠાવ્યા. એ વૃતાંત સાંભળીને રાજા કોપાયમાન થયો થકો હાથમાં ખડગ લઇને દોડયો. તેમ જોઇને લક્ષમણે તેના હાથમાંથી ખડગ છીનવી લીધુ અને તેના કેશ પકડી ખેચીને તેને વસ્ત્રથી બાંધ્યો પછી વાઘ જેમ હરણને લઇ જાય તે પ્રમાણે તે નૃવ્યઘર લક્ષ્મણ તે રાજાને લઇને ચાલ્યો. તે જોઇને સીતાને તેની દયા આવી, તેથી લક્ષ્મણને કહી તેને મુકી દીધો. પછી લક્ષમણે તેને કહ્યુ કે, આજથી તુ ભરતની શેવા કરજે એટલામાં ક્ષેત્રદવતાએ ત્યોના સ્ત્રી વેશ હરણ કરયો. તે જોઇને રાજાએ જાણી લીધુ કે આ રામ લક્ષમણ છે પછી તેમનો યથાયોગ આદરસત્કાર કરયો ને માનભગ થયો તેથી વૈરાગ ધારણ કરીને કેહેવા લાગો કે હુ હવે બીજાની સેવા કરૂ કે ? એવા અહકારે કરી દિક્ષા લેવા સારૂ પોતાના પુત્ર જે વિજયરથ તેને રાજ ઉપર બેસાડયો ત્યારે રામ તેને કેહેવા લાગો કે તુ બીજો ભરત છે પ્રથમની પઠે રાજ કર, એવા અભિપ્રાયથી દિક્ષા લેવાની કાંઇ ગરજ નથી. તથાપિ તે ન માનતા તેણે દિક્ષા લીધી, તેના પુત્રે પોતાની બેન રતિમાલા લક્ષમણને આપી. પછી સૈન્ય સહિત રામ વિજયપુર નગરમાં આવ્યો. પાછળ વિજયરથ ભરતની સેવા કરવા સારૂ ગયો. ને થયેલો સર્વ વ્રતાત ભરતને કહી સભળાવ્યો. ભરતે તેનો મોટો આદરસત્કાર કરયો કહ્યુ છે કે, "સત્પુરૂષો જે છે તે પોતાને નમેલા પુરૂષો વિષે મોટા દયાળુ હોય છે" પછી રતિમાલાની નાની બેન વિજયસુદરીને તેણે ભરતને પરણાવી. એવા સમયે અતિવીર્ય મુનિ ફરતાં ફરતાં ત્યાં આવી પોહોતો તેને ભરતે નમસ્કાર કરીને તેની પાસે ક્ષમા કરાવી. પછી તે મુનિએ

વિહાર કરયો. તેમજ વિજયરથ પણ ખુશી થઇને પોતાના નંદ્યાવર્ત પુરમા ગયો.

પણે મહીધર રાજાની રજા લઇને રામ ત્યાંથી જવાને નીકળ્યો, ત્યારે લક્ષમણે વનમાલા પાસેથી જવાની રજા માગી ત્યારે તે મહાચિંતાતુર થઇ થકી કહેવા લાગી કે, હે સ્વામી પ્રાણત્યાગના વખતે તમે જે મારી રક્ષા કરી તે પરિશ્રમ વ્યર્થ થયો. હે પ્રાણવલભ, તારે જો હું મરી જાત તો આ વિરહનુ દુઃખ દીઠુ ન હોત. માટે એ સારાને બદલે નરસુ થયુ. હે પતિ, તારા વિયોગની સંધી જોઇને મને કોઇ બાજોજ લઇ જશે. માટે હમણાં મારી સાથે લગન કરીને મને પોતાની સાથે રાખ, તારે લક્ષમણ બોલ્યો કે, હુ ભાઇનો સેવક છુ. જો તુ મારી સાથે ચાલીશ તો તેની સેવામાં વિઘન થશે. માટે આ વખતે તને જયાં રહેવાનુ હોય, તાંહાં રેહે. હુ તને એક ઘડી પણ ભુલનાર નથી. ફરી જ્યારે પાછો હુ ફરીશ તારે અહીં આવીને તને મારી સાથે હુ લઇ જઇશ, એને માટે જે તુ સોગન આપે તે હુ લેવા તઇયાર છુ હુ જો ફરી પાછો અહીં ન આવુ તો જેટલો રાત્ર ભોજન કરનારને પાપ લાગે છે, તે મને લાગો એમ કહી તેને રાજી કરીને તથા તે રાત્ર તાંહાં રહીને સવારના તાંહાંથી નીકળ્યા. ચાલતાં ચાલતાં તે વન વટાવીને એક ક્ષેમાંજલી નામની નગરી પાસે આવ્યા. તાંહાં બાહાર ભાગોળમાં રહ્યા. ભુખ લાગયાથી લક્ષમણ જઇને વનમાંથી ફ્રુગ લઇ આવ્યો. તેને તઇયાર કરીને જાનકીએ રામને આપ્યાં, તથા પછી પોતે પણ ખાધાં. એમ કરતાં કેટલાએક દિવશ ગયા પછી રામની રજા લઇને લક્ષમણ તે નગરને જોવા સારૂ વસ્તીમાં ગયો. તાંહાં રસ્તામાં ચાલતાં એક થાળી પીટાતી હતી તે તેણે જોઇ પાસે જઇ સાંભળવા લાગો, "જે, કોઇ પુરૂષ આ રાજાના શક્તિ પ્રહાર સહન કરશે તો તેને રાજા પોતાની કન્યા પરણાવશે " એવુ સાંભળીને કોઇ પાસે ઉભેલા પુરૂષને તેણે પુછ્યુ કે, આ થાળી શાની પીટાઇ? ત્યારે તે કેહેવા લાગો કે, શતરૂદમન નામનો અહી રાજા છે. તેની સ્ત્રી કનકાવતીના પેટે જન્મેલી કવ્ય કમળ જેવાં જેનાં નેત્રો છે, અને જાણે લક્ષમીને જ રહેવાની જગા હોયની? એવી જન્મી તેનુ નામ જીતપદમા છે. તે ઉપર થઇ છતાં તેને વર કરી આપવાની આગમજ તેનુ સામર્થ્ય જોવા સારૂ રાજા નિત્ય આ પ્રમાણે થાળી પીટાવે છે. પરતુ આજ સુધી કોઇ પણ એવો પુરૂષ મળ્યો નથી. જે રાજાના મુષ્ટી પ્રહાર સહન કરે.

એવુ સાંભળીને લક્ષ્મણ તેજ વખતે રાજ સભામાં ગયો. ત્યારે તેને રા-

જા પુછવા લાગો કે, તું કોણ છે? તથા ક્યાંથી આવ્યો છે? ત્યારે લક્ષમણે કહ્યુ કે, હુ ભરત રાજાનો દુત છુ. તેના કોઇએક કામ સારૂ જતાં તારા નગરમાં આ થાળી પીટાતી હતી તે મે સાંભળી, તેથી તારી કન્યાની સાથે હુ પરણવા સારૂ અહી આવ્યો છુ. ત્યારે રાજાએ પુછયું કે, તુ મારો માર સહેને કરીશ? લક્ષમણે કહ્યુ, એક તો શુ પણ પાંચ માર હુ સહન કરીશ. એટલામાં રાજાની કન્યા જિતપદમા લક્ષમણને જોઇને તેની ઉપર આશક્ત થઇ થકી તથા કામે કરી પીડાતી થકી બોલવા લાગી કે, હે પિતા, તુ એ પુરૂષને માર નહી. તથાપિ તે ન માનતાં પોતાનો પણ સાચો કરવા સારૂ તથા તેની પરિક્ષા કરવા સારૂ રાજાએ લક્ષનણને પાંચ શકિત પ્રહાર કરચા. લક્ષમણે બે હાથમાં લીધા, બે કાખમાં, તથા એક દાંતોમાં લીધો, ત્યારે જિતપદમાએ તેના ગળામાં સ્વયંવરમાળા આવી ઘાલી, તે સમયે પોતાની પુત્રીને રાજા કેહેવા લાગ્યો કે, આ તને યોગ્ય વર મળ્યો છે. એની સાથે સુખે કરી તું લગ્ન કર. એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને તેને લક્ષમણ કહેવા લાગ્યો કે, મારો મોટો ભાઈ પોતાની સ્ત્રી સહિત બાહાર ઉપવનમાં બેઠલો છે, હું હમણાં તેના તાબામાં છું. જેમ તે કેહેશે તેમ કરીશ. એવુ બોલવા ઉપરથી રાજાએ જાણી લીધુ કે, એ રામ લક્ષમણ છે, પછી બાહાર જઇને રામને ઘણા આદરસતકારે તે રાજાએ નમસ્કાર કરચો. ન પોતાને ઘેર તેડી લાવ્યો. તાંહાં મોટા આડંબરથી રામની પુજા કરી. કહ્યુ છે કે, સંસારી મોટા પુરૂષો પુજા કરવા લાયક છે, તો પછી પુરૂષોતમાની પુજા કરવા વિષે શું પુછવુ છે? યથા ઇચ્છા રામ તાંહાં રહીને ત્યાંથી નીકળતી વખત લક્ષમણ રાજાને કહેવા લાગો કે હું પાછો આવતી વખત તારી કન્યાને પરણીશ તે તેણે કબુલ કરયું પછી રાતના સમયે તાંહાંથી તે ચાલતા થયા. કેટલુએક દુર ગયાથી એક દિવશ સાંજના એક વંશસ્થળ નામનુ નગર આવ્યુ. તેના ઉપવનમાં જઇ વિશ્રમ કરચો, એમ તેમ ફરતાં તાંહાંના લોકોને જોતાં તેના ચેરા નિસ્તેજ દીઠામાં આવ્યા. તથા તે સર્વ ભયને પામેલા દીઠામાં આવ્યા, તારે તે નગરના કોઇ લોકને રામ લક્ષમણ પુછવા લાગા કે, આ તમારી આવી દશા થવાનુ કારણ શું? તારે તે કેહેવા લાગો કે, આ પરવત ઉપર એક રાતના ભયંકર શબ્દ થાય છે. તેને આજે ત્રણ દિવશ થયા, તેના ભયથી અહીંના સર્વ લોક રાતના બીજા ઠેકાણે જઇ રહે છે ફરી સવાર થતાંજ અહીં આવે છે. એવી નિત સ્થિતિ છે.

એવું સાંભળી રામની આજ્ઞા લઇને લક્ષ્મણ પર્વત ઉપર ચડચો. ત્યાં

જઇ જુએ છે તો કાયોત્સર્ગ કરી રહેલા બે સાધુ તેના દીઠામાં આવ્યા. તેમને વંદનાદિક કરીને તેને નમસ્કાર કરે છે એટલામાં રામ સીતા પણ ત્યાં આવ્યાં. પછી રામ તે સાધુઓની સામે પ્રથમ ગોકર્ણે આપેલી વીણા વગાડવા લાગ્યો. લક્ષ્મણ ગ્રામ. રાગ સહિત મનોહર ગાયન કરવા લાગ્યો. તેમજ સીતા હાવભાવ સહિત ત્યાં નાચવા લાગી એટલામાં સુર્ય અસ્તને પામ્યો. રાત્ર થતાંજ કોઇ એક અગ્નિ જેવી કાંતિવાળો વેતાલ ત્યા આવીને તે મુનિઓને ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યો. તેને જોઇને તથા સીતાને તે મુનિઓની પાસે બેસાડીને રામ તથા લક્ષ્મણ તેને મારવા સારૂ જવાને તૈયાર થયા તેવારે એમનો તેજ તે દેવથી સહન ન થયો તેથી ભયને પામીને ત્યાંથી નાશી ગયો. તેજ વખતે સાધુઓને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યુ. તેમને રામે નમસ્કાર કરીને પુછ્યુ કે, એ ઉપદ્રવ થવાનુ કારણ શુ છે? ત્યારે તેમાંના એક મુનિ ઉત્તર દેવા લાગ્યા. તેવોએ કેવળજ્ઞાનના પ્રભાવથી પોતાના પાછલા ભવનો વૃતાંત કહી સભળાવ્યો, એવે સમે ત્યાંહાં આવેલો માહા લોચન નામનો દેવતા રામ લક્ષ્મણની ઉપર પ્રસન થયો પછી રામને વચન આપી પોતાના સ્થાનકે ગયો. એટલામાં વશસ્થળ નગરનો રાજા સુરપ્રભ ત્યાં આવીને તથા રામને નમસ્કાર કરીને તેની યથાયોગ પુજા કરી અને રામની આજ્ઞાથી તે પર્વત ઉપર તેણે એક અર્હત ચૈત્ય કરયુ. તે દિવશથી તે પર્વતનુ નામ રામગિરી પડયુ છે, પછી સુરપ્રભ રાજાની રજા લઇને રામચદ્ર દડક નામના વનમાં ગયા ત્યાં જઇને એક ગુફામાં ઘરની પઠે રહ્યા

કોઇએક દિવસે જમવાના વખતે આકાશ માર્ગથી કોઇ ત્રિગુપ્ત તથા સુગુપ્ત એ નામના બે ચારણ મુનિઓ માસના અપોષણાના પારણાં કરવા સારૂ અવીને દરવાજા ઉપર ઉભા રહ્યા. તેમને જોઇને ત્રણે જણે નમસ્કાર કરયો. પછી સીતાએ યથોચિત અન્ન દાનાદિક તેમને આપીને પારણાં કરાવ્યાં. તે વખતે દેવોએ ત્યાં રત્નોની તથા સુગધીવાળા પાણીની વ્રષ્ટી કરી એટલામાં કંબુદ્વીપનો સ્વામી રત્નજટી વિદ્યાધર રાજા. તથા બીજા બે દેવ એ ત્રણ જણ આવી પ્રસન્ન થઇને રામને ઘોડા સહિત રથ આપ્યો. પ્રથમ દેવે કરેલી સુગધી જળની વ્રષ્ટિને જોઇને એક ગધાલિધ નામનો રોગી પક્ષી એક ઝાડ ઉપરથી ઉતરીને ત્યાં આવી ઉભો રહ્યો. તેને મુનિના દરશન યોગે જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપન્યુ. તેથી મુરછા ખાઇને તે પૃથ્વી ઉપર પડયો. તેને જોઇને તેની ઉપર શીતળ જળ રેડયાથી તે સાવધ થઇને મુનિઓના

ચરણોમાં આવી પડ્યો. તેના સ્પર્શ થતાંજ તે રોગ રહિત થઇ ગયો, પાંખ સોનાના થયાં. ચાંચ પરવાળાની થઇ. લાલ મણીના પગ થયા રત્ન જેવી કાંતિ થઇ. રત્નાંકુર જેવી જટા થઇ. તે દિવસથી તે પક્ષીનુ નામ જટાયુ પડ્યુ. એવો ચમત્કાર જોઇને રામચદ્ર તે મુનિને પુછવા લાગ્યો. કે આ મા હાક્રોધી, તથા માંસ ખાનારો ગીધ પક્ષી તમારા ચરોણો પાસે આવીને કેમ શાંત થયો, પ્રથમ એના અગના અવયવ વિરૂપ હતા તે ઘડીકમાં સુરૂપ થયા. એના શરીરની કાંત્તી રત્નો જેવી કેમ થઇ ? ત્યારે રામ પ્રત્યે સુગુપ્ત મુનિ કેહેવા લાગ્યો.

હમણાં અમારાં દરશન થયાં તેનુ પુર્વ જન્મનુ વ્રતાંત સાંભળીને અને જાતિસ્મરણ જ્ઞાન ઉપન્યુ. અને અમારા ચરણ સ્પર્શરૂપ ઔષધી મળ્યાથી એના રોગ જતો રહ્યો. એ બધો વ્રતાંત સાંભળીને પક્ષી ઘણો રાજીથયો પછી તે મુનિઓને નમસ્કાર કરી ધર્મ સાંભળીને શ્રાવક થયો. પછી તેને મુનિએ જીવઘાત, માંસ ભક્ષણ, રાત્ર ભોજન વગેરે ખરાબ કર્મના પચખાણ કરાવ્યો. અને તે બેઉ મુનિ રામને કહેવા લાગ્યા કે, આ તમારો સાધર્મિક છે. માટે એના પ્રતિપાલન કરો. "સાધર્મવાત્સલ્ય શુભકારક છે, " એવુ શ્રી જીનેદ્ર વચંન છે. ત્યારે રામે કહ્યુ કે, એ અમારો ભાઇ છે. એમ અમે જાણશું. એમ કહીને તે બેઉ મુનિઓને ઘણી પ્રીતી વડે વદના કરી. પછી તે મુનિઓ આકાશ માર્ગે ગયા. અને રામાદિક ત્રણ જણ તે દિવ્ય રથમાં બેશીને જટાયુ સહિત ક્રીડા કરવા લાગ્યા.

પાતાલ લકામાં ખર અને ચદ્રનખાના પુત્ર શબુક અને સુદ એ બેઉ યોવન અવસ્થામાં આવ્યા. તેમાંનો શબુક સુર્યહાસ નામનો ખડગ સાધવા સારૂ જવા નીકળ્યો. તે વખ તેના પિતાએ તેને ઘણુ સમજાવ્યુ. તથાપિ તેનુ ન માનતાં તે દડક નામના વનમાં ગયો. ત્યાં એક ક્રોચરવા નામની નદીના તીરે એક વાંસનુ વન જોઇને તેમાં પેશીને કેહેવા લાગ્યો કે, જે કોઇ મને અહીથી કાહાડશે તેને હુ મારી નાંખીશ. એમ કહીને તે ખડગની સાધના કરવા સારૂ તે અન્ન નખાનારો, અતઃકરણ થયાંછે. જેના નિરમલ ઇંદ્રીઓ જેણે જીતી છે, બ્રહ્મચર્ય વ્રતનો પાળનારો. શબુક એક વડની ડાળીને પગબાંધીને બાર વર્ષ અને છ દિવશે. સિદ્ધ થવાવાળી વિદ્યા સુર્યહાસ ખડગ મળવા સારૂ સાધવાનો આરંભ કરવા લાગ્યો. તે સમયે તેને વલ્ગુવાગરણ નામના પક્ષીની ઉપમા દેવાય. એવી રીતે બાર વર્ષ અને ચાર દિવશ થયા સુર્યહાસ

ખડગ સિદ્ધ હોવાના સમયે એક મ્યાનસહિત સુર્યના જેવી કાંતીવાળો, અને જેની ચારે તરફ સુગધી વ્યાપી રહી છે. એવો તે દિવ્ય ખડગ ત્યાં આવ્યો. એટલામાં લક્ષ્મણ ત્યા ક્રીડાકરતો કરતો તે વશના વનમાં આવ્યો. ત્યાં સુર્યના જેવા તેજવાળો તે સુર્યહાસ નામનો ખડગ જોઇને તેને લક્ષ્મણે લઇ લીધો. પછી તેને મ્યાનમાંથી કાહાડીને જોવા લાગ્યો. તો તે અતિ અપુર્વ દીઠામાં આવ્યો. તેથી કૌતક લાગ્યુ કહ્યુ છે કે, "અપુર્વ વસ્તુ જોઇને ક્ષત્રીઓને મોટો આશ્ચર્ય થાય છે." તેની ધારની પરીક્ષા કરવા સારૂ તે ખડગે કરી પાસેની વાંશની ઝાડીને કમલની નાલની પઠે કાપી નાંખી. તેમાં ઊંધે માંથે લટકેલો જે શબુક તેનુ માથુ પણ તેની સાથે કપાઇને જમીન ઉપર પડ્યુ. તે લક્ષ્મણે જોયુ, ત્યારે પાસે આવીને જુએ છે તો તેના ધડ ઊપર વડની શાખામાં લટકતો દેખાયો. ત્યારે આ નીરપરાધી તથા હથીયાર રહિત એવા કોઇ પુરૂષને નાહક મે માર્યો, એવો શોક કરવા લાગ્યો. એ કર્મનાયોગે મને ધીકાર છે. એવી પોતાની નિંદા કરી રામની પાસે જઇને, થએલો સર્વ વ્રતાંત કહી સભળાવ્યો. અને તે ખડગ પણ તેને બતાવ્યો. ત્યારે રામ તેને કેહેવા લાગ્યો. આ સુર્યહાસ ખડગ છે. એની સાધના કરનારાને તે માર્યો જણાય છે. પણ એના ઉતર સાધક કોઇ આટલામાંજ હોવો જોઇએ.

પણ રાવણની બેન ચદ્રનખાએ જાણ્યુ કે મારા પુત્રને આજે સુર્યહાસ ખડગ મળશે, એવા હેતુથી મોટા ઉમગે કરી પુજા વગેરેની સામગ્રી લઇને ઉતાવળી દોડની તે વનમાં આવી જુએ છે તો કુડલે કરી શોભાયમાન પોતાના પુત્રનુ માથુ કાપેલુ જમીન ઉપર પડ્યુ છે. તે જોઇને વિલાપ કરવા લાગી. હે વત્સ શબુક તુ ક્યાં છે ? અને તને હુ ક્યાં જોઉં! એવી રીતે વારવાર બોલતી થકી રડવા લાગી.

ઢાળ.

બઇંગારીગાળો કાન માળા ચોરીરે. એ દેશી

તારી માવડી રોવેરે પુત્ર શબુક બોલોને;
કોણે છેદ્યુ મસ્તક તુજ શબુક બોલોને. એ ટેક.
મે જાણ્યુ જે પુત્ર તું મારા, ફળશે મનોરથ આજરે;
એમ જાણી હરખે અહીં આવી, દીઠુ વિપરીત કાજ, શબુક બોલોને,
તારી માવડી રોવેરે પુત. શંબુક બોલોને. ૧.

બાર વરશ લગી સાધન સાધી, ભુખ તરશ બહુ વેઠીરે;
શીળવ્રત પાળ્યુ સુખ કારણ, પણ સીધી નવ દેખી. શબુક૦ ॥ ૨. ॥
કોણ પાપી એવો ઇહાં આવ્યો, જેણે છેદ્યુ તુજ શીશરે;
જણવુ તુજ બાંધવ પિતાને, આવે ઇહાં કરી રીશ. શબુક૦ ॥ ૩ ॥
તુજને મારી તે કીહાં જાશે, શોધ કરૂ ત્રણ લોકરે;
જો તે કદી પેસે પાતાળે, જાવે કહી દેવલોક, શબુક બોલોને ॥ ૪ ॥
સભળાવુ જઈ મુજ બધવને, ચ્હડી આવે સસનુરરે;
ખોળ કરાવી તે પાપીને, મારૂ તુજ હજુર. શબુક બોલોને ॥ ૫ ॥
ચદ્રનખા એમ અતિ ટળવળતી, મૃતક પુત્રની પાસરે;
હે વછ એકવાર મુજ સામુ, જોવો અતિ ઉલાસ, શબુક બોલોને. ॥ ૬ ॥
વિદ્યા સાધી ચદ્ર હાસ્યની, ખડગ ગ્રહો નીજ હાથરે,
મસ્તક છેદો શતરૂ કેરૂ, પોચાડો યમ પાસ શબુક બોલોને. ॥ ૭ ॥
કેમ તુ મૌન કરીને બેઠો, ઉતર કેમ નવી વાળેરે,
કે તુ રીસાણો મુજ સાથે, સનમુખ કેમ નહી ભાળે. શંબુ૦ ॥ ૮ ॥
એમ વિલખંતી સ્વચ્છ થઈને, શતરૂ ગવેખણ કાજરે,
પગલે પગલે જોતી ચાલી, જેમ ઉડે પખી બાજ્ય શબુક૦ ॥ ૯ ॥

એવી રી અત્યત વિલાપ કરતી થકી ત્યાં જમીન ઉપર લક્ષ્મણનાં પડેલાં પગલાં જોઇને કહેવા લાગી કે, જેણે મારા પુત્રને માર્યો તેના આ પગ છે એમ જાણીને તે પગલે પગલે ચાલવા લાગી કેટલું એક દુર ગઇ ત્યાં એક ઝાડના તળે સીતા, રામ, તથા લક્ષ્મણ બેઠેલા તેણે જોયા, તેમાં રામનુ સ્વરૂપ જોઇને તેને કામવિકાર ઉપન્યો, કહ્યુ છે કે, "કામિ સ્રીઓને શોકના સમયમાં પણ કામનો આવેશ થાય છે" પછી તે એક તરૂણ નાગ કન્યાનુ રૂપ ધારણ કરીને કાસે કરી પીડાતી છતાં કાંપતી થકી રામની પાસે આવી. તેને જોઇને રામ પુછવા લાગ્યો કે, હે ભદ્રે, યમસદન (કાલના ઘર જેવા આ દંડક નામના મહા ભયંકર વનરાં તું શા સારૂ આવી છે ? ત્યારે તે કેહેવા લાગી કે, હુ અવતીના રાજાની પુત્રી છુ એક સમયે રાતના હુ સુતી છતાં એક વિદ્યાધર આવીને મને હરણ કરી લઇ ગયો, તે આ વનમાં લાવ્યો, તેને કોઈ બીજો પુરૂષે જોયો. તેના હાથમાં એક મોટો ખડગ હતો, પછી તે તેને પુછવા લાગ્યો કે ચિલ પક્ષી જેમ હાર લતાનુ હરણ કરે છે તેમ આ સ્રી રત્ન હરણ કરીને હે પાપી તુ ક્યાં લઇ જાય છે

તારો મોત આ હુ સામે ઉભો છુ તેમ છતાં તું આગળ કેમ જઈ શકીશ?

એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળી મને અહીં મુકીને તે બેઉ પરસ્પર લડાઈ કરવા લાગ્યા. જેમ વનના હાથીઓ પોતપોતામાં લડીને અતે પ્રાણ ગમાવે તેમ તે બેઉ મરી ગયા. અને હું આ જંગલમાં ફરતાં ફરતાં કોઇ પુન્યયોગે તડકામાં વૃક્ષની છાયા પઠે તમારા આશ્રયે આવી છું. હું મોટા કુલમાં ઉપની છુ. માટે આપ મને અગીકાર કરો. એવી મારી ઇચ્છા છે. કહ્યું છે કે, "મહા પુરૂષો પાસે અર્થી જનોની પ્રાર્થના વ્યર્થ જતી નથી." એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને રામે વિચાર કરચો કે. આ કોઇ માયાવી નટના જેવો વેશ ધારણ કરનારી કુટનાટક ઉત્પન કરીને અમને ઠગવા સારૂ અહીં આવી છે. એમ જાણીને રામ તથા લક્ષ્મણે એક બીજાની સામે જોયુ. પછી રામચદ્ર તેને કેહેવા લાગ્યો કે, 'મારી સ્ત્રી તો છે. આ લક્ષ્મણને સ્ત્રી નથી, તેની પાસે તું જા. પછી તે લક્ષ્મણની પ્રાર્થના કરવા લાગી. ત્યારે તેણે કહ્યું કે, તું પ્રથમ મારા વડીલ રામની પાસે ગઇ, તેથી તેથી તુ પણ અમારે પુજ્ય ઠરી. અગીકાર કરવાની વાત મારી પાસે બોલ નહી. એવી રીતે બેઉ ઠેકાણે આશા પુરી થઇ નહી. ત્યારે પોતાના પુત્રને યાદ કરી ક્રોધમાં આવીને ખરાદિક વિદ્યાધરો પાસે ગઇ. તેમની પાસે લક્ષ્મણે પોતાના પુત્રને મારવાનો સર્વ વ્રતાંત સભળાવ્યો. તે સાંભળીને ચૌદ હજાર વિદ્યાધરો સહિત ખરાદિક ત્યાં આવ્યા. અને જેમ હાથી પર્વતને ઉપદ્રવ કરે, તેમ તે રામને દુઃખ દવા લાગ્યા. ત્યારે લક્ષમણ રામને કેહેવા લાગ્યો કે, હું પાસે છતાં તમારે યુદ્ધ કરવાનુ કાંઇ કારણ નથી. હું એકલો દુશમનોને મારીશ. ત્યારે રામે કહ્યુ કે, જા તુ એમની સાથે યુદ્ધ કર. જે વખતે સંકટ પડે તે વખતે મને બોલાવવા સારૂ એક મોટો સીંહનાદ કરજે. એવુ બોલવું માન્ય કરી. તથા તેની આજ્ઞા લઇને, ધનુષ્ય બાણ સજ્જ કરી, ગરૂડ જેમ સર્પાદિકોને મારે તે પ્રમાણે લક્ષ્મણે ખરાદિકોને મારવાનો આરંભ કરચો.

પરસ્પર યુદ્ધ ચાલતાં ચદ્રખા પોતાના પતિની રક્ષા કરવા સારૂ જલદી રાવણ પાસે જઇને થએલી સર્વ બીના તેને કેહેવા લાગી. હે ભાઇ દંડક વનમાં કોઇ રામ લક્ષમણ નામના બે પુરૂષો આવ્યા છે. તેમણે અજાણથી તારા શંબુક ભાણેજને મારી નાંખ્યો. એ વાતની ખબર પડતાંજ તારો બનેવી તથાભાણેજ શૈન્ય સહિત ત્યાં જઇને લક્ષ્મણની સાથે યુદ્ધ કરે છે. તે વનમાં કેટલાએક દિવશથી રામ પોતાના નાના ભાઇના બળે. તથા પોતાના

બળે કરી ગર્વીત થયો થકો વિલાસ કરે છે. તેની સ્ત્રી સીતા રૂપ લાવણ્યની કેવળ સીમાજ છે, એના જેવી કોઇ દેવી પણ હશે નહી! નાગ કન્યા એની પાસે શા હિસાબમાં! પછી મનુષ્યમાં તે ક્યાંથી? એનુ રૂપ જાણે સુરાસુરની સ્ત્રીઓના રૂપને તિરસ્કાર કરતો હોયની ! વાણીથી તો કેહેવાઇ શકાયજ નહી. આ જગતમાં એ કોઇ અપુર્વ રત્ન છે. તે તને યોગ્ય છે. તારા ઘેર કોઇ એવુ સ્ત્રી રત્ન નથી. તેથી તુ એને હરણ કરી લઇ આવ.

એવુ સાંભળીને તત્કાલ રાવણ પોતાના પુષ્પક નામના વિમાનમાં બેશીને દંડક વનમા આવ્યો. તીહાં રામના આશ્રમ પાસે આવી જુવે છે તો જેમ અગ્નિના તેજથી વાઘ દુર રહે, તેમ તે રામના તેજથી નજીક આવી શકયો નહી. રામનો ભય અને સીતાનુ હરણ, એ કાર્ય જેમ એક કોરે તટ અને બીજી કોરે સિહ, તેની પઠે રાવણને થયુ પછી અવલોકની નામની વિદ્યાનુ તેણે સ્મરણ કરયુ. ત્યારે તે રાવણની સામે હાથ જોડી આવી ઉભી રહી. રાવણે તેને કહ્યુ કે, આ સીતાના હરણ કરવામાં તુ સહાયતા કર. ત્યારે તે કેહેવા લાગી કે, મોટા નાગના માથામાંનુ રત્ન લેવાને સમર્થ થવાય. પણ રામની સામે સીતાનું હરણ કરવાને દેવતા પણ અસમર્થ છે માટે એક ઉપાય છે તે કરયાથી તારો મનોરથ પુરો થશે. લક્ષ્મણની સાથે રામનો સિહનાદનો સકેત છે. તેથી તુ ત્યાં જઇ સિહનાદ કરયાથી રામ ત્યાં આવશે. પછી તુ સીતાને લઇને ચાલતો થજે. એવુ સાંભળીને રાવણે ત્યાં જઇને બરાબર લક્ષ્મણના જેવો સિહનાદ કરયો. તે સાભળીને રામ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગો કે, આ જગમાં હાથીમલની પઠે લક્ષ્મણ જેવો બીજો કોઇ પ્રતિમલ નથી જેથી એને એટલો બધો સકટ થાય ! સિહનાથતો સકેત પ્રમાણે થાય છે ! એવી રીતે રામ તર્ક વિતર્ક કરે છે, એટલામાં સીત લક્ષ્મણ ઉપર દયા કરીને કેહેવા લાગી કે, હે આર્ય, વત્સ લક્ષમણ હમણાં સકટમાં પડયો જણાય છે તેમ છતાં તમે કેમ હજી વિલબ કરી રહ્યા છો? હવે જલદી જઇને તેનુ રક્ષણ કરો, ઇત્યાદિક સીતાનુ બોલવુ સાંભળીને અપશકુનાદિકને ન માનતાં રામ ઉતાવળો દોડીને ગયો.

પછી રાવણ વિમાનમાથી ઉતરીને રોદન કરનારી સીતાને વિમાનમાં બેસાડવાની યુકતી કરવા લાગો, તે વખતે સીતાના વિલાપ સાંભળીને પાસેથી એક શબ્દ થયો કે, હે સ્વામીની. હે જાનકી, તમે ભય પામો નહી એમ કહી હે નિશાચર ઉભો રહે, ઉભો રહે, એવી રીતે ક્રોધે કરી બોલીને

દુરથી જટાયુ રાવણ ઉપર દોડયો. તે જેમ ખેડુત હળે કરી જમીનને ખણી નાખે તેમ પોતાની ચાંચ વડે રાવણની છાતી વીખી નાંખી. ત્યારે રાવણ રીસમાં આવીને પોતા ખડગે કરીને તેની પાંખો કાપી નાંખી. પછી તે પૃથ્વી ઉપર પડી ગયો. ત્યારે રાવણ નિશંક થઈ સીતાને પોતાના પુષ્પક વિમાન માં બેસાડીને તથા પોતાનો મનોરથ પુરણ થયો એમ જાણીને આકાશ માર્ગે ચાલ્યો. ત્યારે સીતા કહેવા લાગી કે હે રામ, હે રામ, હે વત્સ લક્ષમણ, હે તાત, હે ભ્રાત, હે ભામડળ, જેમ કાગડો બલીપિંડને હરણ કરે, તેમ તમારી સીતા આણે હરણ કરી છે. એમ કહીને અતિ દીનતાથી રડવા લાગી. તેનુ રડવુ સાંભળીને અર્કજટી નામના વિદ્યાધરનો પુત્ર રત્નજટી મનમાં વિચાર કરવા લાગો કે, આ સ્વર રામની સ્રી સીતાનો છે, એ શબ્દ સમુદ્ર ઉપર સંભળાય છે. એ ઉપરથી એવુ સભજાય છે કે, રામ લક્ષમણને ઠગીને રાવણે એનુ હરણ કરયુ છે એમ જાણીને મારે ભામડલ રાજા ઉપર ઉપકાર કરવો જોઇએ. એવા હેતુથી હાથમાં ખડગ લઇને તે રાવણ ઉપર દોડયો તેને જોઇ રાવણ હસ્યો. ને પોતાની વિદ્યાના શામર્થે કરી તેની સર્વ વિદ્યા હરણ કરી લીધી. ત્યારે પાંખો કપાયાથી જેમ પક્ષી નીચે પડી જાય તેમ તેની વિદ્યા ગયા પછી તે જમીન ઉપર પડયો. પછી તે કબુદ્વીપના કબુ નામના પર્વત ઉપર જઇ રહો.

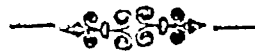
રાવણ વિમાનમાં બેશી જતાં રસ્તામાં સમુદ્ર ઉપર આવ્યો ત્યારે કામે કરી પીડણો થકો સીતાને કેહેવા લાગો કે, સર્વ વિદ્યાધરોનો રાજા જે હુ, તેની તુ સ્રી થઇ. તેમ છતાં શા સારૂ રડે છે ! આ આનંદના ઠેકાણે શોક કેવો તે યોગ્ય નહી. તારી યોજના તો માહારી સાથે કરવાની હતી તે દૈવના યોગે રામ સાથે થએથી હે દેવી તુ હવે મને પતિ માન અને તેમ કરવાથી હુ તારો દાસ થયો એમ સમજ, હુ તને આધીન થએથી સર્વ વિદ્યાધર તારા દાસ થશે ને તેમની સ્રીઓ તારી દાસી થશે ત્યારે સીતા નીચે મુખ કરીને અતિ ભકતીથી રામનુ નામ જપવા બેઠી. એટલામાં કામે કરી અંધ થએલા રાવણે સીતાના પગ ઉપર માથુ રાખ્યુ તારે પરપુરૂષનો સ્પર્ષ થાય છે એ હેતુથી સીતાએ તેને દુર કરયો. અને કેહેવા લાગી કે, હે રાવણ; તુ મહા નિર્લજ છે આ પરસ્રીની કામનાએ કરી તને જલદીજ મૃત્યુ થશે. એવો ક્રોધે કરી શ્રાપ દીધો. એટલામાં સારણાદિ મંત્રીઓ તથા બીજા રાક્ષસો રાવણની સામે આવ્યા પેમની સાથે મોટા ઉત્સાહે રાવણ લંકામાં ગયો. અને સી

તાએ એવો નિયમ લીધો કે, જ્યાં સુધી રામ લક્ષમણના કુશળ વ્રતાંત મે સાંભળ્યો નથી તાંહાં સુધી હુ જમનાર નથી.' એમ જાણીને લંકાની પુર્વ દિશામાં દેવરમણ નામના ઉદ્યાનમાં એક રક્તઅશોક નામના ઝાડની નીચે ચિત્રજટા અને બીજા રાક્ષસો સહિત સીતાને બેસાડી પોતે રાજી થઈને પોતાના ઘેર ગયો પણ કામ વિકારે કરીને સીતા વિષે પોતાના માઠા અદય વસયમાં ગુંચાયો થકો એક સીતા માંહેજ ધ્યાન કરી રહો છે.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम लक्षमण चरींत्रे सीता हरण इत्यादी,

અથ શ્રી છઠો ખંડ પ્રારભંત

જે જગાએ લક્ષ્મણ દુશમનોની સાથે યુદ્ધ કરે છે ત્યાં રામચદ્ર ગયા. તેને જોઇને લક્ષ્મણ કેહેવા લાગ્યો કે, હે બધુ સીતાને એકલી વનમાં મુકીને તમને અહી આવવાનુ કારણ શુ હતુ? તેવારે રામ બોલ્યો કે, તારો સિહનાદ સાંભ-ીને હું અહી આવ્યો છુ લક્ષ્મણે કહ્યુ મે સિહનાદ કરયો નથી. તેમ છતાં તમે સાંભળ્યો. એથી કોઇએ આપણને ઠગા જણાય છે. અને સીતાને હરણ કરવા સારૂ આ ઉપાય કરયો જણાય છે. માટે હે રામ સીતાનુ રક્ષાણ કરવા સારૂ તમે અહીંયાંથી જલદી જાઓ. પાછળથી આ શતરૂઓને મારીને હુ પણ જલદીજ આવુ છુ એમ સાંભળીને રામ પાછો આવીને જુએ છે તો સીતા દીઠી નહી તેથી મુર્છીત થઇને પૃથ્વી ઉપર પડયો, કેટલોક વખત ગયા પછી સાવધ થઇ જુવે છે તો મરણ તુલ્ય થએલો જટાયુ દખાયો. તેને જોઇને મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, કોઇ પુરૂષે છલે કરી મારી સીતાનુ હરણ કરયુ, તેનો અપહાર કરવા સારૂ ક્રોધમાં આવીને તેને આ આડો આવ્યાથી તેણે આને મારયો જણાય છે ત્યારે હવે એની ઉપર મારે પ્રતી ઉપકાર કરવો જોઇએ . એવો વિચાર કરીને તે શ્રાવક પક્ષીને પરલોક જવા સારૂ ભાતાની પઠે નમસ્કાર (નવકાર) મત્ર કહ્યું તે જટાયુ મુવા પછી માહેદ્ર દેવલોકમાં એક દેવ થયો. પછી રામચદ્ર પોતાની સ્ત્રી સીતાને શોધવા સારૂ વનમાં ફરવા લાગ્યો

પણે મહા શુરવીર લક્ષ્મણ ખર વિદ્યાધરની સાથે યુદ્ધ કરતો છતાં ખરનો નહાનો ભાઇ ત્રિશીરા આગળ થઇને પોતાના મોટા ભાઇને પાછળ કરયો. પોતે રથમાં બેશીને લક્ષ્માણની સામે આવ્યો. તે જોઇને એક ક્ષાણમાં લક્ષ્મણે મારી નાંખ્યો. એટલામાં પાતાલ લકાના રાજા ચદ્રોદરનો પુત્ર વિરાધ પોતાના સૈન્ય સહિત ત્યાં આવી લક્ષ્મણને નમસ્કાર કરી હાથ જોડીને કેહેવા લાગ્યો કે, તમારા શતરૂનો હુ શતરૂ છું. અને તમારો ભક્ત છુ. મારા પિતા ચદ્રોદરને કહાડીને રાવણે આ પોતાના સેનાનીને પાતાલ લકાનુ રા-

જય આપ્યું. તે કારણથી અમારા એ શતરૂ છે યથાપિ આ શતરૂઓના ના શ વિષે જેમ અંધકારનો નાશ કરવામાં એકલો સુર્યજ સમર્થ છે, તેમ તમે એકલાજ સમર્થ છો. તથાપિ તમારો હુ દાસ હોવાથી મને એમની સાથે યુદ્ધ કરવાની આજ્ઞા આપો. ત્યારે લક્ષ્મણ હશીને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે વિ-રાધ, આ સર્વે શતરૂઓને હમણાંજ મે મારચા એમ તું જાણ. કહ્યુ છે કે, "પરાક્રમી પુરૂષને બીજાની સહાયતા લેવી એ લજ્જા ભરેલુ કેહેવાય છે." માટે આજથી મારો મોટો ભાઇ રામ તારો સ્વામી છે. અને આજથી તું પાતાલ લંકાના રાજ ઉપર બેઠો એમ સમજ.

પોતાનો શતરૂ વિરાધ લક્ષ્મણની પાસે આવ્યો છે, એમ જાણી અતી ક્રોધમાં આવીને પોતાનું ધનુશ સજ્જ કરી, આગળ આવીને ખર વિદ્યાધર બોલવા લાગ્યો. હે વિસ્વાસઘાતક, મારા શબુક નામના પુત્રને મારનારો તું-જકે? હવે તારૂ રક્ષણ આ બાપડો વિરાધ કરનાર છે કે? ત્યારે તેને લક્ષ્મણ કેહેવા લાગ્યો કે, હે ખર, તારા પુત્રની ઉત્કંઠાએ કરી તારા ભાઇ ત્રિશીરાને મેં તેની પાછળ મોકલી દીધો. તેની પઠે તને પણ જો ઘણી ઇચ્છા હોય તો તેની પાસે પહોચાડવાને હુ તઇયાર છુ. જેમ કુંથુપ્રમુખ બારીક જીવ સહજ પગથી કચરાઇ જાય, તેમ તારો પુત્ર મારાથી મરાયો ખરો; એથી મો ટો અપરાધ કરચો કહેવાય નહી, હવે જો તુ પોતાને શુરવીર માનતો હો, તો કાંઇ ચમત્કાર બતાવ જોઉં જો પણ હમણા હુ વનવાશમાં છુ. તો પણ તારો ભક્ષ આપીને હું યમરાજાને રાજી કરીશ.

એવાં લક્ષ્મણનાં વાકયો સાંભળીને જેમ હાથી પર્વતની શિખર ઉપર પ્રહાર કરે તેમ ખર રાક્ષસ લક્ષ્મણને મારવા મંડી ગયો. તેની સામે લક્ષ્મ ણે પણ જેમ સુર્ય પોતાના કિર્ણોએકરી આકાશને ભરી નાંખે છે, તેમ બા-ણોવડે તે વનાકાશ ભરી મુકયો. એવી રીતે લક્ષમણ અને ખર રાક્ષસનુ મહાભયકર યુદ્ધ થયું. અને યમના ઘરમાં લીલા લેહેર થઇ. એટલામાં એ ક આકાશ વાણી થઇ કે, વિષ્ણુની શકિત સહન કરવાને પ્રતિવિષ્ણુ પણ સ મર્થ થાય નહી, તેમ છતાં આ ખર હજી સુધી કેમ સહન કરે છે! એવુ સાં ભળીને હવે એને ઘણો વખત રહેવા દેવો નહી. એમ જાણી એક હથીયારે કરી ક્ષણ વારમાં ખરનુ માથુ કાપી નાંખ્યુ. એટલામાં દુષણ સૈન્ય સહિત યુદ્ધ કરવાને આવ્યો. તે જેમ વનની અગ્નિમાં હાથી પોતાના પરિવાર સ-હિત બળી જાય તેમ તે પોતાના સૈન્ય સહિત નાશને પામ્યો. એવી રીતે

બધા ખલાસ થઇ ગયા. પછી લક્ષમણ વિરાધને સાથે લઇને પાછો ફરયો, દુરથી એક ઝાડની નીચે બેઠેલા રામને સીતા વિના એકલો જોઇને મોટો શોક કરવા લાગ્યો. જો પણ રામની પાસે લક્ષમણ આવ્યો તો પણ સીતાના વિરહથી પીડીત થઇને તેની સામે ન જોતાં આકાશમાં નજર કરી બોલવા લાગ્યો.

આ આખુ વન હુ ફરયો તો પણ સીતા દીઠી નહી. હે વન દેવતા ક્યાંઇ પણ જોઈ હોય તો કહો! ભુતો તથા ભયંકર જાનવરે કરી ભરેલા વનમાં હું જાનકીને એકલી મુકીને લક્ષમણની પાસે ગયો ત્યાં હજારો રાક્ષસો યોદ્ધાઓની સામે તેને લડતો મુકીને ફરી પાછો આવી જોઉ છુ તો સીતા દેખાઇ નહી! એ વખતે મારી બુદ્ધિને શુ થયુ! હા સીતા! આ નિર્જન વનમાં તને મે એકલી કેમ મુકી? હા વત્સ લક્ષમણ! તને વનના સંકટમાં મે કેમ નાંખ્યો! એવી રીતે કહેતાં છતાં મુરછા આવી તેથી જમીન ઉપર પડયો. એવો રામનો શોક જોઇને જાણે પક્ષીઓ પણ મોટા શબ્દો વડે રડતા હોયની! અને એ બધા રામની તરફ જોતા હોયની! એટલામા લક્ષમણ પાસે આવીને કેહેવા લાગ્યો કે, હે આર્ય, હે આર્ય, આ શું! આ હુ તમારો લક્ષમણ ભાઇ શતરૂઓને જીતીને તમારી સામે ઉભો છુ. એવી અમૃત જેવી વાણી સાંભળીને રામે જરા સાવધ થઇ લક્ષમણને આલિંગ કરયું ત્યારે લક્ષમણ આંખોમાં પાણી આણીને બોલવા લાગ્યો કે, થએલા સિંહનાદનુ કારણ કોઇ કપટી પુરૂષનુ કૃત્ય છે. અને તેણેજ સીતા હરણ કરી છે. હવે તેના પ્રાણ સહિત તેનો ઘાણ કાહાડીને જલદીથી સીતાને પાછી તેડી લાવુ છુ. તમે લગારે ચિંતા કરો નહી. હવે તો તેને શોધવાના ઉપાયો કરવા જોઇએ. આ વિરાધને એના પિતાની પાતાલ લંકાના રાજ ઉપર બેસાડવો છે. એવી ખરના સંગ્રામમાં મે પ્રતિજ્ઞા કરી છે. એવા સમયે સીતાને શોધવા સારૂ વિરાધે પોતાના વિદ્યાધર સુભટોને રવાને કરયા. અને મહા શોકમાં ગરકાબ થએલા રામ તથા લક્ષમણ ક્રોધે કરી પોતાના હોઠને ચાવીને મોટા મોટા સ્વાસોછ્વાસ લેતા થકા ત્યાંજ રહ્યા. વિરાધે મોકલેલા વિદ્યાધરો જાનકીનો ઘણો શોધ કરીને ક્યાંય પત્તો ન મળ્યાથી પાછા આવી નીચુ મો કરી નમસ્કાર કરીને બેઠા. રામ તેમને શરમાયલા જોઇને કેહેવા લાગ્યો કે, સ્વામીના કાર્યે સારૂ પોતાની શક્તિ પ્રમાણે મહેનત કરતાં તે કાર્યની સિદ્ધિ ન થયાથી સેવક ઉપર કાંઇ પણ દોષ નથી. હે સુભટો! તમે દ

ણી મેહેનત કરી પણ સીતાનો શોધ મળ્યો નહી તેમાં તમારો શું દોષ છે દૈવ ફેરવ્યાથી કોઇનુ કાંઇ ચાલતુ નથી. તમે શું ને બીજા શુ !

એવુ રામનુ બોલવું સાંભળીને વિરાધ આવી નમસ્કાર કરી કેહેવા લાગ્યો કે, હે રામ તમે ખેદ કરો નહી, કહ્યુ છે કે, ચિંતા થકી રહિત રહેવુ તે લક્ષમી મળવાનુ કારણ છે. હું તમારો દાસ છુ. મારી પાતાલ લંકામાં રેહેવા સારૂ તમે આવો. ત્યાં આવેથી સીતાનો શોધ સહજ મળી શકશે. એવું વિરાધનુ બોલવુ કબુલ કરીને તેની સાથે સૈન્ય સહિત રામ તથા લક્ષમણ પાતાલ લંકા પાસે આવ્યા. ત્યારે ખરનો પુત્ર સુદ યુદ્ધ કરવા સારૂ સૈન્ય સહિત તેમની સામે આવ્યો, પુર્વનો શતરૂ જે વિરાધ તેની સામે તે આવી ઉભો રહ્યો. યુદ્ધ ચાલ્યા પછી ચન્દ્રનખાએ કહ્યાથી સુદ ત્યાંથી નાશીને રાવણને શરણ રેહેવા સારૂ લંકામાં ગયો. પછી રામ તથા લક્ષમણ વગેરે પાતાલ લંકામાં જઇને વિરાધને રાજ ઉપર બેસાડ્યો. પોતે ખર રાજાના મહેલમાં રહેવા લાગ્યા. અને વિરાધ યુવરાજાની પઠે સુદના ઘરમ રહ્યો

કીસ્કીધા નગરીના રાજા સુગ્રીવની તારા નામની અતી મનોહર રૂપવાળી સ્ત્રી છે તે જેવારે સુગ્રીવ તારાને પરણ્યો તેવારે તે કન્યા સાહાસગતી નામના વિદ્યાધરને પરણવાની ઇચ્છા હતી અને તેના ઉપર તે સાહાસગતી ઘણોજ મોહીત થયો હતો તેથી તારાના બાપ પાસે તેની માગણી કરી પણ તે કન્યા તેને નહી આપતાં સુગ્રીવને પરણાવી પછી તે સાહાસગતીને તારાના ભોગના અભિલાષે કરી રાત દીવશ ઊંઘ આવે નહી તેથી કરી તેણે હિમવાન પર્વતની ગુફામાં જઇનેપ્રતારણી વિદ્યાને સાધીને, તે વિદ્યાના ચોગે સુગ્રીવનુ રૂપ લઇને મહા દીપવા લાગ્યો, તે જાણે બીજોજ સુર્ય હોયની ! કોઇ એક વખતે સુગ્રીવ ક્રીડા કરવા સારૂ ઉદ્યાનમાં ગયો તે લાગ જોઇને તે કિસ્કિધા નગરીમાં જઇ તેના અંતઃપુરમાં જવા લાગ્યો. એટલામાં સાચો સુગ્રીવ બાહાર દરવાજા પાસે આવ્યો. તેને જોઇને દ્વારપાલે પાછો ફેરવ્યો. અને કેહેવા લાગ્યો કે, સુગ્રીવ રાજા હમણાંજ અંદર ગયો. તુ કોણ છે? એ ઉપરથી સુગ્રીવે જાણ્યુ કે, કોઇ બીજો કપટી સુગ્રીવ છે. એ સંશયથી અંતઃપુરનુ રક્ષણ કરવા સારૂ તે દરવાજા ઉપરજ ઉભો રહ્યો. એ વાતની વાલીના પુત્રને ખબર પડતાંજ અંતઃપુરમાં જઇને જેમ નદીના વેગને પર્વત અટકાવે તેમ તેણે તે જાર સુગ્રીવને રોકયો. પછી કિસીકધા નગરીમાં ચૌદ અક્ષૌહિણી સૈન્ય મળ્યુ. તે બેઉમાં ખરો કયો? ને ખોટો કયો! તેનો ભેદ ન જાણતાં અડધુ

સૈન્ય એક તરફ, ને અડધુ બીજી તરફ થયુ. પછી બેઉનુ માંહો માહે દારૂણ યુદ્ધ થયુ. ઘોડેસ્વારની સામે ઘોડેસ્વાર, હાથીના સામે હાથી, રથની સામે રથ, અને પાળાની સામે પાળો, એમ ચતુરંગ સૈન્યમાં પરસ્પર લડાઇ ચાલી તે વખતે પ્રૌઢપ્રિય સમાગમે કરી જેમ મુગ્ધા નાયકા કંપાયમાન થાય, તે પ્રમાણે પૃથ્વી કંપાવા લાગી. સુગ્રીવ ક્રોધમાં આવીને કેહેવા લાગ્યો કે, હે પારકા ઘરમાં ચોરની પઠે પેશનારા, આવ મારી સામે, એમ કહીને તેને પોતાની સાથે લડાઇ કરવા સારૂ પાસે બોલાવ્યો ત્યારે તે જાર સુગ્રીવ માતેલા હાથીની પઠે ગર્જના કરીને સામે આવ્યો. પછી તે બેઉ માંહો માંહે લડવા લાગ્યા. તેથી યમના ભાઇની પઠે ત્રણે જગતને દુઃખ દેવા લાગ્યા. લડવામાં બેઉ કુશળ હતા તેથી એક બીજાના હથિયારો સુકા ઘાસની પઠે તોડવા લાગ્યા. પાડાની લડાઇમાં જેમ ઝાડના કટકે કટકા ઉડી જાય તેમ ત્યોની લડાઇમાં હથિયારોના કટકા થઇને ઉડ્યા તેથી વિદ્યાધરોની સ્ત્રીઓ અતિ ભય પામવા લાગી. જ્યારે તેમનાં બધાં હથિયારો તુટી ગયાં ત્યારે ક્રોધાયમાન થઇને ચાલનારા પર્વતની પઠે મલ્લયુદ્ધ કરવા લાગ્યા. ઘડીકમાં આકાશે ઉડે, તો ઘડીકમાં જમીન ઉપર લોટે, એવા તે બેઉ શુરવીરોના ચુડામણી કુકડાની પઠે માંહો માંહે જીતવા સારૂ એક બીજાથી દુર થઇને બેલની પઠે ઉભા રહે, ફરી બાથ ભીડીને લડવા મંડી જાય, પણ કોઇ કોઇને જીતે નહી ત્યારે સાચા સુગ્રીવે પોતાની મદત કરવા સારૂ હનુમાનને બોલાવીને ફરી ખોટા સુગ્રીવની સાથે લડવા લાગ્યો. પણ સાચા જુઠાનો ભેદ ન જાણતાં હનુમાન કોઇની મદતે આવ્યો નહી. અને બધાની પઠે જોતો ઉભો રહ્યો- એટલામાં ખોટા સુગ્રીવે સાચા સુગ્રીવને કુટી પાડ્યો. ત્યારે સાચો સુગ્રીવ લાચાર થઇને તથા મનમાં ચિંતા કરતો થકો નગરીની બાહાર જઇ રહ્યો. અને જાર સુગ્રીવ બીકનો મારયો પોતાને ઠેકાણે ગયો. વાલીના પુત્રે તેને અટકાવ્યાથી તે અંદર જઇ શક્યો નહી

પછી સાચો સુગ્રીવ ભાગોળમાં બેઠો થકો વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ પરસ્ત્રી લંપટ મારો વેરી કપટ કરવામાં કેવો ચતુર છે? કે તેની માયાએ કરી પ્રાણપ્રિય મિત્ર પણ મારા શત્રૂ બની ગયા છે. માયાના પરાક્રમે કરી મારાથી બળવાન જે આ મારો દુશ્મન તેને હું કેમ મારી શકીશ? ફકત મારા બળ વડે આ જીતવાને કઠણ છે. મે વાલીના નામને લજવ્યુ. મારા પરાક્રમને ધિકાર છે, અને અખંડ પ્રાક્રમી જે મારો ભાઇ વાલી તે તણુશ-

લાની પઠે રાજ મુકીને પરંપદને પામ્યો. તેને ધન્ય છે. આ મારો ચંદ્રરશ્મી નામનો પુત્ર આખા જગતથી બળવાન છે; પણ ઓળખ્યા વના તે મારૂં રક્ષણ કેમ કરી શકે? પણ એટલુ માત્ર સારૂં કરયુ કે, તે પાપીને જનાનખાનામાં જવા દીધો નહી. આ મહા બળવાનને મારવાને હુ કયા બળવાનની શરણે જાઉં? ત્રણ ખંડ પૃથ્વીમાં બળવાન, તથા શુરવીર, મરૂત રાજાના યજ્ઞને તોડનારો એક રાવણ દીઠામાં આવે છે ત્યારે હવે એની શરણે જાઉં તો મારૂં કામ થાય! પણ સ્વભાવે કરી એ પણ સ્ત્રી લપટ છે, તે મજ ત્રણે લોકને દંડ કરનારો છે, દૈવના યોગે એને પણ બુરી બુદ્ધિ આવ્યાથી એઉને મારીને પોતેજ તારાને લઇ ગયો તો પછી હુ શુ કરૂં? એવા નાના તરેહના તર્કો કરવા લાગ્યો એટલામાં યાદ આવ્યુ કે, સહાય કરવા લાયક એક ખર વિદ્યાધર હતો તેને રામે મારી નાંખ્યો. તે વખતે આવેલા વિદ્યાધરોને જેણે પાતાલ લંકાનુ રાજ આપ્યુ એવા રામ અને લક્ષ્મણ આશ્રય લેવા યોગ્ય છે. એમની સાથે દોસ્તી કરૂં તો સારૂં કામ થાય તે મહા પરાક્રમી છે. હમણાં વિરાધના આગ્રહે કરીને પાતાલ લંકામાં રહેલા છે. એવો વિચાર કરીને સુગ્રીવે, એકાંતમાં પોતાના એક દુતને સમજાવીને પાતાલ લંકામાં વિરાધ પાસે મોકલ્યો.

તે દુત ત્યાંથી ચાલ્યો પાતાલ લંકામાં જઇ વિરાધને નમસ્કાર કરીને પોતાના સ્વામીના દુઃખની સર્વ વાત કહી સંભળાવવા લાગ્યો હમણાં સુગ્રીવ મહા દુઃખમાં પડેલો છે. તમારા વડે તે રામની શરણ લેવાની ઇચ્છા કરેછે એવુ સાંભળીને વિરાધ કહેવા લાગ્યો કે; ત્યારે ઢીલ શાની છે? સુગ્રીવને અહી જલદી મોકલ. "કહ્યું છે કે; મોટા પુન્યથી ઉતમ પુરૂષોનો સમાગમ થાય છે" ત્યારે તે દુત ત્યાંથી ઉઠીને સુગ્રીવ પાસે ગયો, ને વિરાધે કહેલી વાત કહી સંભળાવી ત્યારે સુગ્રીવ ઘોડાના શબ્દો સહિત અતિ ઉતાવળો પાતાલ લંકામાં આવ્યો. થોડાજ વખતમાં વિરાધની નગરીમાં આવીને રામને મળ્યો તેને જાઇને વિરાધ અતિ રાજી થયો પછી વિરાધની સાથે રામચંદ્રની પાસે આવી તેને નમસ્કાર કરીને પોતાના દુઃખની વાત સર્વ કહી સંભળાવીને કહેવા લાગ્યો આવા મહા દુઃખના વખતે મને તમારો આશ્[illegible] છે [illegible]કે આવતી મુઝાયાથી સુર્યની શરણ છે, તેમ આ સમયે હુ તમા[illegible] [illegible]વુ તેનુ બોલવુ સાંભળી રામ પોતે દુઃખમા છતાં તેનુ [illegible] ખુલ કર્યું, કહ્યું છે કે, "મોટાં પુરૂષો છે તે પોતાનાં [illegible]

કાર્યં કરવા વિષે અધિક મહેનત લે છે.”

પછી સુગ્રીવને વિરાધે સીતાના હરણની સર્વ વાત કહી સંભળાવી. ત્યારે સુગ્રીવ હાથ જોડીને પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો કે, તમે તો આખા જગતનુ રક્ષણ કરનારા છો. જેમ અંધકારને નાશ કરવાને સુર્યને કોઇની પણ મદત જોઇતી નથી, તેમ શતરૂઓ મારવાને તમે કોઇની મદત લેવા યોગ્ય નથી. તથાપિ હે દેવ તમારી કૃપાથી મારા શતરૂનો નાશ થએથી હુ મારા સૈન્ય સહિત તમારી સીતાનો ગમે તેમ શોધ કરી પતો લાવીશ. એવુ સુગ્રવનુ બોલવું સાંભળીને સુગ્રીવને સાથે લઇને રામ કિસ્કિધા નગરી પ્રત્યે આવ્યો. તેમની પાછળ વિરાધ આવવા નીકળ્યો તેને રામે પાછો ફેરવ્યો. પછી રામની મદતથી સાચા સુગ્રીવે ખોટા સુગ્રીવને લડાઇ કરવાને બોલાવ્યો. તેવોજ તે ગર્જના કરી બાહાર આવ્યો. કહ્યુ છે કે “જેમ ભોજન કરવા સારૂ બોલાવ્યાથી બ્રાહ્મણ આળસ કરે નહી તેમ શુર પુરૂષો યુદ્ધ કરવામાં આળશી હોતા નથી-”, પછી બેઉ મદોનમત હાથીની પઠે યુદ્ધ કરવા લાગ્યા રામે તે બેઉનાં સરખાં રૂપ જોઇને સાચા સુગ્રીવને ઓળખ્યો નહી. તેમજ ખોટો પણ જણાયો નહી. એવા સંશયથી લગાર ઉદાસીન થઇ રહ્યો એટલામાં યુક્તિ યાદ આવ્યાથી પોતાની પાસેના વજ્રાવર્ત ધનુષ્યનો મોટેથી એક ટણકાર કર્યો. તેના યોગે રૂપાંતર કરનારી સહ શગતીની વિદ્યા હરણીની પઠે નાશી ગઇ. ત્યારે તેનુ કપટ દેખાઇ રહ્યુ. ત્યારે તેને રામ કેહેવા લાગ્યો કે, માયા વડે સર્વને મોહિત કરીને પરસ્ત્રીની સાથે સુખ ભોગ ભોગવવાની ઇચ્છા કરે છે; માટે તને ધિઃકાર છે. હે પાપી હવે મારી સામે ધનુષ્ય સજ્જ કર. એવુ સાંભળીને તે ગાભરો બની ગયો. એટલામાં રામે એક બાણથી તેના પ્રાણ લીધા જેમ હરણને મારવાને સિહના હાથને બીજીવાર મેહેનત પડતી નથી. તેમજ રામને બીજા બાણની ગરજ રહી નહી પછી વિરાધની પઠે સુગ્રીવને કિસ્કિધાના રાજ ઉપર રામે બેસાડયો ત્યારથી ત્યાંની સર્વ પ્રજા સુગ્રીવને રાજા માનવા લાગી. સુગ્રીવ પ્રસન્ન થઇને પોતાની તેર કન્યા રામને દેવાની પ્રાર્થના કરવા લાગ્યો. ત્યારે તેને રામે કહ્યુ કે, હે સુગ્રીવ, એ કન્યાઓ અને બીજી હરેક વસ્તુ લઇને મારે શુ કરવુ છે! મારી સીતાનો શોધ કર્યાથીજ તારો પ્રત્યુપકાર માની લઇશ. એમ કહી રામ ગામથી બાહાર આવાને રહ્યો. સુગ્રીવ પોતાની નગરીમાં ગયો.

લંકા નગરીમાં ખરાદિક મરી ગયાનુ સાંભળીને મંદોદરી આદિક સ્ત્રી

ઓ અને સુંદપુત્ર સહિત ચદ્રનખા વગેરે રડતી રડતી તથા છાતી કુટતી રાવણને ઘેર ગઈ ચદ્રનખા રાવણના ગળામાં બાઝીને મોટા સ્વરે રડતી થકી બોલવા લાગી. હે ભાઇ, દૈવે કરી હું હણાઇ છુ. મારો પુત્ર મરી ગયો, પતિ પણ મુવો. બે દેવરોની પણ તેવી ગતિ થઇ. ચૌદ હજાર સૈન્યનો પતો પણ મળ્યો નહી. તે દીધેલી પાતાલ લકાની રાજધાની પણ રહી નહી. તુ જીવતો છતા ગર્વે કરી માતેલા વેરીઓએ અમારી એવી અવસ્થા કરી. હુ તથા આ મારો પુત્ર એ બે જણ જ્યારે પોતાનો જીવ લઇને નાઠા ત્યારે આ તારી પાસે આવી પહોતા છીએ. હવે મારૂ રહેવાનુ ઠેકાણુ કયુ? તે મને કહે. એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને રાવણે તેને ધૈર્ય આપ્યુ, ને કહ્યુ કે તારા પતિ તથા પુત્રને મારવાવાળાને હુ થોડાજ દિવશમાં મારીશ. એમ કહીને રાવણ ખરાદિક પોતાના સબધીનો શોક. તથા સીતા સાથે ભોગ ભોગવવાની સપુર્ણ ઇચ્છાની પીડાની વેદનાથી બેશુધ થઇને એકાએકી પલગ ઉપર પડ્યો ત્યારે મદોદરી રાણી તેની પાસે આવીને કહેવા લાગી કે, હે સ્વામી; સામાન્યજીવોની પઠે કેમ તમે ચિતાતુર થયા છો? ત્યારે રાવણ કાંઇક શુદ્ધિમાં આવીને કહેવા લાગ્યો કે; હે પ્રાણપ્રિય સ્રી, જાનકીના વિરહરૂપ તાપે કરી બુદ્ધિ મુઝાઇ ગઇ છે, હાલ ચાલ કરવાને શકતી રહી નથી. બોલવાની સમર્થ નથી. ખાવા પીવાનુ ગમતુ નથી. કાંઇ જોવાની ઇચ્છા થતી નથી. હવે થોડા દિવશમાં પ્રાણ પણ ચાલતા રહી જવા જેવુ દેખાય છે. તેથી જો મારા જીવવાની તને આશા હોય તો પોતાનો માન મુકી સીતાની પાસે જઇને તેની મારા વિષે પ્રીતિ કરાવ. ઇચ્છા ન કરનારી સ્રીની સાથે હુ કદી પણ ભોગ કરનાર નથી. એવો મે ગુરૂની સાક્ષીથી નિયમ કરયો છે. માટે તે મારી ઇચ્છા કરે તેવુ કર. એવાં રાવણનાં વચનો સાભળીને પતિની પીડાએ પીડાતી થકી તે કુલીન મદોદરી તેજ વખતે દેવરણોદ્યાનમાં સીતાની પાસે જઇને તેને કેહેવા લાગી કે, હુ રાવણની સ્રી મદોદરી છુ. આજથી તારી દાસી થવાની ઇચ્છા કરૂ છુ, હમણાં તને બોલાવવા આવી છું.' મારી સાથે ચાલીને તું રાવણની શેવા કર. હે સીતા, તુ ધન્ય છે. કેમકે મારો પતિ રાત દિવશ તારી સેવા કરવાની ઇચ્છા કરે છે. આ રાવણ તારો પતિ થએથી, ભુચર, તપસ્વી, તથા પગે ચાલનારો રામ તને ગમશેજ નહી. અને તેને તુ શુ કરીશ. 'એવુ મદોદરીનુ બોલવુ સાંભળીને સીતા ક્રોધે કરી કેહેવા લાગી અરે! 'સિહ ક્યાં! ને કોલો ક્યાં! ગરૂડ ક્યાં!

ને કાગડો ક્યાં! તેમજ તારો પતિ રાવણ ક્યાં! ને મારો પતિ રામ ક્યાં! હે મદોદરી તારો પતિ પાપિષ્ટ જે રાવણ, અને તું દુષ્ટ જે તેની સ્ત્રી એ બેઉનુ દંપતિત્વ (સ્ત્રી પુરૂષપણુ) યોગ્ય છે. કેમકે તારો પતિ પરસ્ત્રી લપટ છતાં તુ તેનુ કુટણપણુ કરવા નીકળી છુ. માટે તારૂ મુખ પણ જોવા યોગ્ય નથી. તો પછી બળવુ તો દુરજ રહ્યુ, તો હવે મારી નજરની સામે ઉભી રહેવુ તને યોગ્ય નથી. હવે અહીથી જલદી જતી રહે. એટલામાં રાવણ પણ ત્યાં આવીને બોલવા લાગ્યો. હે સીતા તું શા સારૂ કોપાયમાન થઇ છુ. આ મદોદરી તારી દાસી છે. અને હુ પણ તારો દાસ છુ. હે દેવી, હવે મારા ઉપર કૃપાદ્રષ્ટી કર. હે જાનકી, મારી સામે તુ નજરથી પણ જોતી નથી કે? એવુ રાવણનુ બોલવુ સાંભળીને સીતા પોતાનુ મુખ ફેરાવી બેશીને કેહેવા લાગી કે, હે પાપી? રામની સ્ત્રી જે હુ; તેની ઉપર તે કુદષ્ટી કરવાથી હુ તારી ઉપર કાળદષ્ટીએ જોઊ છુ. અપ્રાર્થીની પ્રાર્થના કરનારો જે તુ; તેની આ નષ્ટ આશાને ધીઃકાર છે અરે! વિચાર કર. કે શતરૂઓને નાશ કરનારો જે મારો પતિ રામ, તે જીવતો છતાં તુ કેમ જીવતો રહીશ? એ પ્રમાણે જાનકીએ રાવણનુ વારવાર તિરસ્કાર કર્યુ છતાં ફરી ફરી રાવણ તેમજ બોલવા લાગ્યો. માટે તેને ધીઃકાર છે. કહ્યુ કે; કામાવસ્થા મોટી બળવાન છે "

એટલામાં દુઃખ પામેલી સીતાની સામે જોવાઇ નહી શકવાને લીધેજ જાણે પશ્ચિમ ક્ષાર સમુદ્રમાં સુર્ય પેસી ગયો હોયની! અને મહા ઘોર રાત્રી આવી પડી. તે વખતે રાવણ સીતાને ઉપદ્રવ કરવા લાગ્યો. ઘેલુક પક્ષી મહા ભયંકર શબ્દો કરવા લાગ્યા. જંબુક પુકાર કરવા લાગ્યા. વૃક નામના જાનવર બુમો કરવા લાગ્યા. મોટા મોટા વ્યાઘર જમીન ઉપર પુછડાં પટકાવવા લાગ્યા. મહાન સર્પ ફુંકારો કરવા લાગા. ભુત, પ્રેત, પિશાચ, વેતાલ, વગેરે નાચવા અને ઉડવા લાગા. તે નિશાચરો પાસેથી રાવણે વિકરાલ રૂપો લેવરાવીને સીતાની પાસે આણ્યા ત્યારે સીતા પોતાના અંતઃકરણમાં પંચ પરમેષ્ટી રૂપ (નવકાર) મંત્ર કરી નિર્ભય થઇને જેમની તેમ રહી પણ રાવણની મેગ કરી નહી. બીજે દિવશે સવારના બિભીષણ રામનો વૃતાંત જાણીને રાવણની પાસે ગયા પછી સીતા પાસે જઇને તેને પુછવા લાગો. હે ભદ્રે, તુ કોણ છે? ક્યાંથી આવી છે? ભય નહી રાખ જેવી વાત હોય તે મને કહે. એવુ તેનુ મીઠુ બોલવુ સાંભળીને; આ કોઇ નીષકપટી છે એમ જાણી સીતા નીચે મુખ

કરીને તેને કેહેવા લાગી, હું જનક રાજાની કન્યા છુ. ભામંડલ રાજાની બેન છું. સીતા મારૂ નામ છે. રામની સ્ત્રી છુ. અને દશરથ મારો સસરો છે પતિ અને દેવર સહિત હું દંડક વનમાં આવી. ત્યાં એક સમયે મારો દેવર ક્રીડા કરવા સારૂ આમ તેમ ફરતાં આકાશમાં એક મોટો ખડગ જોઇને કૌતકે કરી તેણે લઇ લીધો, તે વતી તેણે એક પાસેની વશજાળી છેદન કરી. તેમાં ખડગને સાધનારાનુ માથુ અજાણે કપાઇ ગયુ. ત્યારે તે પશ્ચાતાપ કરવા લાગો કે, આ અયુષ્યમાન તથા નિરપરાધી છતાં તેને મે અજ્ઞાને કરી મારી નાંખ્યો, પછી તે રામની પાસે આવ્યો. તે ખડગની ઉતર સાધક કોઇ એક સ્ત્રી પણ મારા દેવરની પાછળ આવી. તે મારા પતીને જોઇને કામાતુર થઇ. તેને રામે નિરાદર કરયો. ત્યારે તે કોપાયમાન થઇને ગઇ ત્યાર પછી રાક્ષસોનુ સૈન્ય યુદ્ધ કરવા સારૂ આવ્યુ. તે જોઇને રામની સાથે લક્ષ્મણ સિંહનાદનો સંકેત કરીને યુદ્ધ કરવાને ગયો. ત્યાં એક રાક્ષસે કપટે કરી સિંહનાદ કરીને મારા પતિને દુર કાહાડીને પોતાના મરવા સારૂ મારૂ,હરણ કરયુ.

(એવુ સીતાનુ બોલવુ સાંભળ્યા પછી રાવણને નમસ્કાર કરીને તેને બિભીષણ કહેવા લાગ્યો.)

હે સ્વામી, તે આ કામ કરયાથી આપણા કુલને કલંગ લાગ્યુ.. જ્યાં સુધી ભાઇ સહિત રામ આપણને મારવાને આંઇ આવ્યો નથી; તેની આગમજ સીતાને લઇ જઇને પાછી આપવાથી આપણુ સારૂ થશે. તથા આ લોકનો અપજસ અને પરલોકે દુરગતી તે પણ મટશે એવુ બીભીષણનુ બોલવુ સાંભળીને રાવણ (ક્રોધમાં આવીને) કેહે છે હે બીભીષણ, તુ આ શુ બોલે છે' શુ મારા પ્રાક્રમની તને ખબર નથી? અલબત મે સીતાનુ હરણ કરયુ છે. તે મારી સ્ત્રી થશે. બીચારા ગરીબ તે રામ લક્ષમણ આંઇ આવ્યા તો ત્યોને તેજ વખતે મારી નાંખીશ. મારી પાસે તેમનુ શુ ચાલવાનુ છે? એવુ રાવણનુ બોલવુ સાંભળીને બીભીષણ કેહે છે,

હે રાવણ, "રામની સ્ત્રી જે સીતા તેના થકી આપણા કુળનો ક્ષય થશે" એવાં જે તે જ્ઞાની પુરૂષનાં વચનો છે. તે ખરા થવાનાં છે. થવાનુ છે તે અવશ્ય થાય છે. તથાપિ હુ તને પ્રાર્થના કરૂ છુ કે, એ સીતાને તુ પાછી આપ.

(એવી રીતે બિભીષણે શિખામણ આપી તે નહી માનતાં તેનો અનાદર કરીને તથા પુષ્પક વિમાનમાં સીતાને બેશાડીને ચાલતાં વાટમાં તેને

આવી રીતે દખાડે છે.)

(સીતાને પોતાની આંગળીથી બતાવે છે) આ રત્નોની સિખરોનો ક્રીડા પર્વત છે. આ નદન ઉદ્યાન જેવા ઉપવન છે, આ પાણીના ફુવારાના ઘરો છે. આ ક્રીડા કરવાની નદિયો છે, આ સ્વર્ગના જેવાં રતિભોગ કરવાનાં ઘરો છે. હે સ્ત્રી તુ આંઇ મારી સાથે રમાણ થા.

(એવી રીતે સાંભળીને સિંહીણી જેવી સીતા રામનુ ધ્યાન કરીને તેના બોલવાથી કાંઇ પણ લલચાઇ નહી. એ પ્રમાણે રાવણે સર્વ રમ્ય સ્થાનોમાં ફરી ફરી સીતાને બતાવ્યાથી તેનુ મન ન પીગળવાને લીધે. ફરી તેને અશોક વનમાં જઈ મુકી. એવી ઉન્મત દશામાં રાવણને બિભીષણ જોઇને પોતાના પ્રધાનોની સાથે મસલેહત કરવા લાગ્યો)

હે અમાત્યો! કામાદિક જે અતર શતરૂ છે તેમાંનો એક તો પ્રાણીઓને ભુતની પઠે ઉન્મત કરી નાંખે છે. તેથીજ આપણો રાજા રાવણ કામાતુર થઇ રહ્યો છે. એ એકલોજ અતિ દુરજય છે. તો પછી તેને સહાયતા મળેથી શુ કેહેવુ ? આ રાવણ પરસ્ત્રીની અભિલાષાએ મોટા દુખમાં પડનાર છે. એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને તે મત્રીઓ કેહેવા લાગા.

ભાઈ અમે તો નામના મત્રીઓ છીએ. ખરો મત્રી તો તુ છે. જેની એવી દુર દ્રષ્ટી છે! એવાં મત્રીઓનાં વચન સાંભળીને બીભીષણ કેહે છે જેમ મથ્યાદ્રષ્ટી જનોને જૈન ધર્મના ઉપદેશની પઠે કામાધીન જે આ રાવણ, તેને વિષે શુ ઉતમ વિચાર કરૂં! સુગ્રીવ હનુમાનાદિક જે સુભટો ત્યો રામને જઇ મળેલા છે. કહ્યુ છે કે, "ન્યાય વડે ચાલનારા પુરૂષોનો પક્ષ કોણ અવલબન ન કરે!" સીતા થકી અમારા કુળનો નાશ થવાનુ તો જ્ઞાનીએ કહ્યુ છે. તથાપિ સમયોચિત કર્તવ્ય પુરૂષાધીન છે.

(એમ કહીને પ્રાકારો ઉપર યત્રાદિકોની યોજના કરવા લાગો. અને મત્રીઓ આગળ થાવાના કાર્યતે જોવા લાગા.)

આંઇ રામચદ્રના વિરહે કરી પીડિત લક્ષ્મણે કેટલોએક વખત કહાડયો પછી રામની આજ્ઞાએ કરી ધનુગ્ય બાણ હાથમાં લઇને સુગ્રીવ તરફ ચાલ્યો તે વખતે પૃથ્વી ચુર્ણ થવા લાગી પર્વતો કપાયમાન થવા લાગા. ઉતાવળા વેગ વડે રસ્તાના ઝાડો પડી જવા લાગા એવી રીતે લક્ષમણ પોતાની ભુકુટી ચડાવીને સુગ્રીવના ઘરમાં લક્ષ્મણ ગયો. એ વાતની સુગ્રીવને ખબર પડ [illegible] ને અતઃપુરથી બાહાર [illegible] ફરી કાંપનો થકો [illegible]

લક્ષ્મણની સામે ઉભો રહ્યો, ત્યારે લક્ષ્મણ ક્રોધમાં આવીને તેને કેહેવા લાગો કે, હે વાનર, તારૂં કામ થયું એટલે તું નિઃશંક અંતઃપુરમાં રહેવા લાગો. અને રામ બાહાર ગાડની નીચે બેશીને પર્વતની પઠે દિવશ કાહાડે છે. તું જે પ્રથમ બોલ્યો હતો તે શું ભુલી ગયો કે? હે સુગ્રીવ, હવે વિલંબ ન કરતાં સીતાના શોધને વાસ્તે જલદી ઉઠ. નીકર સાહસગતિના રસ્તો જોવો પડશે. એવુ લક્ષ્મણનુ બોલવુ સાંભળીને સુગ્રીવ તેને નમસ્કાર કરીને કેહેવા લાગ્યો કે, હે.લક્ષ્મણ તમે કોપ કરો નહી. મારા આ પેહેલા અપરાધની ક્ષમા કરો, એવી રીતે રાજી કરીને લક્ષ્મણ સહિત સુગ્રીવ રામની પાસે આવીને ભક્તિથી તેને નમસ્કાર કરયો. અને પોતાના સૈનિકોને આજ્ઞા કરવા લાગો. કે તમે સર્વત્ર અકુંઠિત ગતિ, છો. માટે હમણાં સીતાનો શોધ કરો. વિલંબ કરવાનુ કામ નથી, એવી સુગ્રીવની આજ્ઞા થએથી તે સર્વ વાનર જાનકીના શોધને વાસ્તે સર્વ દ્વીપોમાં, પર્વતોમાં; ફરતાં ફરતાં જવા લાગા,

સીતાના હરણની વાત ભામંડળ રાજા સાંભળીને રામની પાસે આવ્યો, અને અતિ શોક કરવા લાગ્યો, વિરાધ પણ પોતાના સૈન્ય સહિત આવીને રામની સેવા કરવા લાગો. અને પાસેજ રહેવા લાગ્યો.

સુગ્રીવ પોતે સીતાનો શોધ કરવા સારૂ ફરતો ફરતો કંબુદ્વીપમાં આવ્યો તેને રત્નજટી વિદ્યાધર જોઇને મનમાં વિચાર કરવા લાગો કે, રાવણે મારા અપરાધનુ સ્મરણ કરીને મને મરાવવા સારૂ સુગ્રીવને મોકલ્યો જણાય છે ! પુર્વે રાવણે મારી વિદ્યા હરણ કરી, અને આ વખતે સુગ્રીવ મારા પ્રાણ હરણ કરશે. એવી ચિંતા કરે છે એટલામાં સુગ્રીવ પાસે આવીને કેહેવા લાગો કે તુ મને જોઇને કેમ ઉઠો નહી! આકાશ મારગે જવાને તુ આળશી થયો કે શુ? ત્યારે તે બોલ્યો કે, રાવણે મારી સર્વ વિદ્યા હરણ કરી, તેથી હુ અસમર્થ થયો છુ, જે વખતે રાવણે જાનકીનુ હરણ કરયુ તે વખતે તેની સાથે હુ યુદ્ધ કરવાને તેની સામે ગયો, તેથી મારી એવી અવસ્થા થઇ છે, એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને સુગ્રીવ તેને રામની પાસે લઇ આવ્યો. ત્યાં તેને સીતાની ખબર પુછવાથી તે કેહેવા લાગો કે,, હે દેવ, દુરાત્મા જે રાવણ, તેણે સીતાને અને મારી વિદ્યાને હરણ કરી, સીતાને વિમાનમાં બેસાડી લઇ જતાં, હા રામ, હા! વત્સ લક્ષ્મણ હા! ભામંડળ બંધુ! એવો સીતાનો આક્રોશ સાંભળીને મને રાવણ ઉપર ક્રોધ ચડયો, ને તેની સાથે લડવા ગયો તેથી તેણે મારી આવી દશા કરી, એવો વ્રતાંત સાંભળીને રામ મનમાં રાજી થયો થકો રત્ન

જટી વિદ્યાધરને આલિગ કરયું. ને ફરી ફરી સીતાનો વ્રત્તાંત રામે પુછયો, ને તેને રત્તજટીએ કેહચો. પછી સુગ્રીવાદિક મહા શુર વીરોને રામે પુછયુ કે, તે રાક્ષસની લકા નગરી આંઇથી કેટલી દુર છે? ત્યારે તેઓ કેહેવા લાગ્યા કે, લકા નગરી દુર અથવા પાસે હોવાથી શુ કરવાનુ છે? જગતને જીતવાવાળો જે રાવણ, તેની સામે અમે સર્વ તરખલાં જેવાં છીએ. ત્યારે તેઓને રામ કહેવા લાગ્યો કે, જય અથવા અજયનો વિચાર હુ પુછતો નથી. પણ તે રાક્ષસ કયા છે? તે બતાવો. એક વખત મને બતાવ્યા પછી મારા સામર્થની તમને ખબર પડશે. ત્યારે લક્ષ્મણ બોલ્યો કે, તે રાવણ કોણ છે? તેણે આ કામ કરયાથી કુત્રાની પેઠે નિર્બળ જણાય છે. કેમકે, કપટે કરી સીતાનુ હરણ કરયુ. પણ મારા ક્ષત્રિય ધર્મે કરી હુ તેનુ માથુ કાપ્યા વિના રહીશ નહી. તમે સભ્ય થઇને માત્ર સગ્રામનાટક જુવો. ત્યારે જાંબુવાન બોલ્યો:—તમે કહો છો તે યોગ્યજ છે, પણ "જે કોટિશિલા નામક શિલાને ઉખેડશે. તે રાવણને મારશે" એવાં અનતવીર્ય સાધુનાં વચન છે. ત્યારે હવે અમને ધૈર્ય આવવા સારૂ તે શિલાનુ ઉત્પાટણ કરો. ત્યારે લક્ષ્મણે કહ્યુ કે, તે હુ કબુલ કરૂ છુ. ત્યારે જાંબવાનાદિક સુભટો લક્ષ્મણને આકાશ માર્ગે લઇ જઇને જ્યાં તે કોટિશિલા હતી ત્યાં તે વિદ્યાધરોએ ઉતારયો. તેને જોઇને પાસે જઇ લતાની પેઠે તે શિલાને લક્ષ્મણે ઉખેડી નાખી. તે સમયે દેવોએ તેની ઉપર ફુલોની વ્રષ્ટિ કરી. ત્યારે વિદ્યાધરોને ધૈર્ય આવ્યાથી ફરી આકાશ માર્ગે ઉડીને કિસ્કિધા નગરી પત્યે આવ્યા. ત્યાં રામની પાસે લક્ષ્મણ આવવા લાગ્યો ત્યારે ત્યાં આવેલા મોટા વાનર બોલવા લાગ્યા કે, તમારા હાથે રાવણનો નાશ થશે. માટે પ્રથમ શતરૂ પાસે દુતને મોકલો. એવી નીતી છે. દુતદ્વારા જો કાર્ય સિદ્ધિ થઈ તો યત્ન શા સારૂ કરવો? તેથી ત્યાં એક મહા પરાક્રમી દુતને મોકલો. કેમકે તે લકામાં જવા આવવાને ઘણુ કઠણ કામ છે; એમ સભળાય છે. તે દુતે લકામાં જઇને સીતા પાછી દેવા વિષે બિભીષણને કહેવુ. કેમકે તે રાક્ષસકુળમાં વજનદાર છે. સીતાને મુકી દેવાને તે રાવણને બોધ કરશે. અને જો રાવણે તેનુ નહી માને તો તે તમારા તરફમાં થશે. એ વચનો રામે માન્ય કરયાં. એટલામાં સુગ્રીવે હનુમાનને બોલાવવા સારૂ એક શ્રીભુતિ નામના વાનરને મોકલ્યો. તેના કહ્યાથી હનુમાન ત્યાં આવીને સુગ્રીવાદિક સહિત બેઠેલા રામને નમશ્કાર કરયો. ત્યારે સુગ્રીવ રામને કહેવા લાગ્યો કે આ મહા પરાક્રમી હ-

અંગારક નામનો વિદ્યાધર અમારા સારૂ અતિ ઉન્મત થયો. તેમાના કોઇને અમારા બાપે આપી નહી. કોઇએક દિવશે અમારા બાપે એક મુનિને પુછ્યુ કે, આ મારી કન્યાઓનો પતિ કોણ થશે? ત્યારે તેણે કહ્યુ કે, જે સાહસગતિ વિદ્યાધરનો નાશ કરશે તે એ કન્યાઓનો પતિ થશે. એવી રીતે તે મુનિના કેહેવા ઉપરથી અમારા બાપે તેનો ઘણો ધાધ્ર કરયો, પરતુ તે ક્યાંય મળ્યો નહી. તે મળવા સારૂ અમે આંઇ આવીને વિદ્યાની સાધના કરવાનો આરંભ કરયો. તેનો નાશ કરવા સારૂ અગારક વિદ્યાધરે આજે દાવાનલ સલગાવ્યુ હતુ, તેનો તે નિષ્કારણ ભાઇએ નાશ કરયો. તેથી મનોગામીની વિદ્યા જે છ મહિને સિદ્ધ થનાર તે અમને લગારવારમાં સિદ્ધ થઇ. એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને રામે સાહસગતિને મારવાનુ ત્યોને હનુમાનને કહ્યું. અને પોતાનુ લકામાં જવાનુ પણ કહ્યુ એવુ સાંભળીને તે કન્યાઓ પોતાના પિતા પાસે જઇ તેને સર્વ વાત કહી. ત્યારે તે પોતાનુ સૈન્ય તૈયાર કરીને તત્કાલ રામની પાસે આવ્યો

હનુમાન ત્યાંથી ઉડીને લકા નગરીની પાસે આવ્યો, ત્યાં કાલરાત્રની પઠે આશાલિકા વિદ્યા જોઇ. તેની પાસે આવ્યો ત્યારે તે વિદ્યા હનુમાનને કેહેવા લાગી કે, હે કપી, તુ ક્યાં ચાલ્યો? આજ મને તુ ભક્ષણ મળ્યો. એમ કહીને તે વિદ્યાએ પોતાનુ મોહોડુ પસારયુ. ત્યારે હાથમાં ગદા ધારણ કરનારો હનુમાન તેમાં પેઠો. પછી જેમ સુર્ય વાદળાને દુર કરીને નીકળે, તેમ તેના પેટને ફાડીને હનુમાન બાહાર નીકળ્યો, તે વિદ્યાએ કરેલા લકાપુરીના કિલ્લાને હનુમાને પોતાની વિદ્યા વડે ઠીકરાને ફોડી નાખવાની પઠે કટકે કટકા કરીને તોડી નાંખ્યો, તે કિલ્લાને રાખવાળો જે વજરમુખ નામનો રાક્ષસ, તેની સાથે લડાઇ કરીને તેને મારયો. ત્યારે તેની લકાસુદરી નામની કન્યા ક્રોધમાં આવીને હનુમાનની સાથે લડવા તૈયાર થઇ, ને હનુમાનને બોલાવ્યો. પછી આકાશમાં વિજળીની પઠે રણભુમિમાં લકાસુદરી આવીને પર્વતને મારવાની પઠે હનુમાનને મારવા લાગી, ત્યારે તેના સર્વ હથિયારોને હનુમાને પોતાના હથિયારોથી લીલા માત્ર તોડી નાંખ્યાં, તેથી પાંદડાં વિનાની લતાની પઠ તે હથિયાર વિનાની લકા સુદરી દેખાવા લાગી. પછી તે મનમાં વિચાર કરવા લાગી કે, આતે કોણ છે? એવા આશ્ચર્યને પામીને હનુમાનની સામે જોવા લાગી, તેથી તેને કામવિકાર ઉપનો, ત્યારે તેને કેહેવા લાગી કે મારો બાપ મુવાથી હું રીસમાં આવીને વિચાર ન કરતાં

તારી સાથે યુદ્ધ કરવા લાગી. પુર્વે એક સાધુએ મને કહ્યું હતું કે, જે તારા પિતાને મારશે તે તારો પતિ થશે. માટે હે નાથ, તમે મારી જોડે લગ્ન કરો. આ જગતમાં તારા જેવો શુરવીર કોણ છે? આપણો મેલાપ થએથી હુ સર્વ સ્ત્રીઓમાં ગર્વીત રહીશ. એવુ બોલવું સાંભળીને હનુમાને તેની સાથે ગાંધર્વ વિવાહ કરચો. પછી તે રાતે લકાસુદરીની સાથે રમાયણ થયો તે રાત્ર નિશકપણે લકાસુદરીની સાથે રચમાણ થઇને હનુમાને કહાડી.

પછી સોનાના તતુ જેવી પોતાની કિરણો વડે પ્રકાશ કરતો થકો સુર્ય ઉદય થયો. વિકસિત કુમુદનીની ઉપર સુર્યનાં કિરણો પડ્યાથી તે સકોચાવા લાગી. સ્ત્રીઓએ માથામાંના ફુલો કાહાડી નાંખ્યાં; રાત્રના જાગ્રણથી નેત્રો જેનાં રાતાં થયાં છે. એવી જે ગણિકાઓ, તે કામી પુરૂષોના ઘરોથી પાછી ફરી. જેમ મુખમાંથી શ્વાસ નિકળે છે. તેમ વિકસિત કમલના કોશમાંથી ભમરા નીકળ્યા. સુર્યના તેજે કરી લતાતતુની પઠે કાંતિ રહિત ચન્દ્રમા દેખાવા લાગ્યો. મોટા વાયુથી જેમ મેઘનો નાશ થાય છે, તેમ આખા બ્રહ્માંડમાંન સમાવનારો અંધકાર સુર્યનાં કિરણો વડે નાશ થયો. રાત્રની પઠે નિંદ્રા ગયા પછી સર્વ લોક પોત પોતાનુ કામ કરવા લાગ્યા. તે સમયે લકાસુંરીને હનુમાને પુછીને તે લકામાં બિભીષણને ઘેર ગયો. બિભીષણે તેનો સત્કાર કરીને તેને આવવાનુ કારણ પુછ્યું. ત્યારે હનુમાન ગભીર વાણીથી બોલવા લાગ્યો. હે બિભીષણ તુ રાવણનો ભાઇ છે; માટે તેના કલ્યાણનો વિચાર કરીને રામની સ્ત્રી પતિવ્રતા જે સીતા, તેને રાવણના હાથથી મુકાવ સીતાનુ હરણ કરનારો તારો ભાઇ જો પણ બળવાન છે, તો પણ તેને આ લોકમાં અને પરલોકમાં દુઃખકારક છે. એવુ સાંભળીને બિભીષણ કેહેવા લાગ્યો કે, હે હનુમાન; તે ઘણુ સારૂ કહ્યુ, સીતાને મુકી દેવાને મે પુર્વેજ કહ્યુ હતું. અને ફરી રાવણની હુ પ્રાર્થના કરીશ મારા ભાષણથી જો તે સીતાને મુકશે તો ઠીકજ છે. એવું બિભીશણનુ બોલવુ સાંભળીને હનુમાન ત્યાંથી ઉઠી દેવરમણ ઉદ્યાનમાં ગયો.

ત્યાં જઇ જુએ છે તો અશોક વ્રક્ષના નીચે સીતા બેઠી છે. તેના ભાલ ઉપર વાળ પસરેલા છે. નેત્રમાંથી પાણી વહે છે. જાણે તેના જોગેજ પૃથ્વી ઉપર નાના તળાવો થયાં હોયની? મહોડુ જેનુ ઉતરી ગયુ છે શરીર સુકાઇ ગયું છે. ઉનાશ્વાસે કરીને જેના હોઠ ફીકા થઇ ગયા છે. યોગિનીની પઠે મુખથી રામ રામ જપ કરી રહી છે. આંગ ઉપરનાં વસ્ત્ર જેનાં મલીન

થયાં છે, રંચમાત્ર પણ જેને દેહની અપેક્ષા નથી, એવી દશામાં સીતાને હ નુમાન જોઇને મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો કે, આ સીતા મહા પતિવ્રતા છે આના દરશનથી સર્વ જન પવીત્ર થાય છે. તેના વિરહે કરીને રામ ખિન્ન થાય છે. એ યોગ્યજ છે. કેમકે રૂપમાં અને શીલમાં આના જેવી પવિત્ર કોની સ્ત્રી છે? આ રાવણ, રામના પ્રતાપે કરી, તથા પોતાના પાપથી અ- તિ કષ્ટ ભોગવશે. પછી હનુમાને અંતહિરત થઇને સીતાના ખોળામાં રામના હાથની વીંટી નાંખી. તેને જોઇને સીતા રાજી થઇ. તે વખતે ત્રિજટાએ જ ઇને રાવણને કહ્યુ કે. આટલા દિવશ સુધી જાનકી મહા શોકમાં હતી. પ- ણ આજ આનંદમાં આવેલી જણાય છે. એવુ સાંભળીને રાવણ મનમાં કે હેવા લાગ્યો કે, એ રામને ભુલી ગઇ. હવે મારી સાથે રમાયણ થશે. એ- વો વિચાર કરીને મંદોદરીને કહેવા લાગ્યો કે, તુ જઇને સીતાને ઉપદેશ ક- ર. એવુ સાંભળીને તથા પતિનુ દુતપણુ કબુલ કરીને સીતાને ફસાવવા સારૂ તેની પાસે આવીને કહેવા લાગી. ઐશ્વર્યે કરીને સૌંદર્યે કરી રાવણ શ્રેષ્ઠ છે તેમજ તુ પણ રૂપ લાવણ્ય સંપતી વડે અપ્રતિરૂપ છે. તે બેઉનો જો પણ અજ્ઞ વિધાતાએ સંયોગ કરયો નહી, તથાપિ સંયોગ કરયાની આ વેળા છે. ત્યારે હે સીતા હવે તું આંઇથી ઉઠ. અને તે રાવણની સેવા કર. હુ અને તેની બીજી સ્ત્રીઓ તારી આજ્ઞામાં રહેશે, એવુ સાંભળીને તેને સીતા કહે છે કે, હે દુષ્ટ, પતિની કુટણી, હે પાપ, તારા પતિની પઠે તારૂ મુખ જોવા થી પણ પાપ લાગે તુ જરૂર સમજ કે હુ રામની પાસેજ બેઠી છુ. ખ- રાદિકોની પઠે ભાઇઓ સહિત તારા પતિને મારવા સારૂ લક્ષ્મણ આવ્યો એ મ સમજ. હે પાપિષ્ટ, આંઇથી ઉઠ? તારી સાથે મને બોલવાનો અધિકાર નથી. એવી રીતે સીતાએ તેનો તિરસ્કાર કરયાથી મંદોદરી કોપાયમાન થ- ઇને ત્યાંથી જતી રહી.

એટલામાં હનુમાન પ્રગટ થઇ હાથ જોડી નમસ્કાર કરીને સીતાને કે હેવા લાગ્યો કે; હે દેવી લક્ષ્મણ સહિત રામ કુશલ છે. તમારા શોધ સારૂ રામની આજ્ઞાથી હુ અહીં આવ્યો છુ હુ ગયા પછી શતરૂનો નાશ કરવા સારૂ રામચંદ્ર અહીં આવશે. એવું સાંભળી સીતા આંખમાં આંસુ આણીને તેને પુછવા લાગી કે, તુ કોણ છે? આ સમુદ્ર કેમ ઉલંઘન કરી આવ્યો? લક્ષ્મણ સહિત મારો પ્રાણનાથ સુખી છે કે? તે તેમને ક્યાં જોયા? ત્યારે હનુમાન કહેવા લાગ્યો કે, મારૂ નામ હનુમાન છે. પવન અને અંજનાનો

પુત્ર છું. વિદ્યાના બળથી આકાશ માર્ગે મે સમુદ્રનો ઉલઘન કરયો, સર્વ વાનરનો અધ્રાપતી જે સુગ્રીવ, તેના શતરૂને મારીને લક્ષમણ સહિત રામ કિસ્કિંધા નગરીમાં છે. દાવાનલે કરી તાપેલા પર્વતની પડે તમારા વિયોગથી રામ તાપેલો છે. ગાય વિના વાછડાની પડે તમારા વીના લક્ષમણને પણ રચમાત્ર સુખ નથી. સર્વ દિશાઓ જેમને શુન્ય દીઠામાં આવે છે, એવા રામ અને લક્ષમણ ક્ષણમાં શોક પામે, તો ક્ષણમાં ક્રોધાયમાન થાય છે જો પણ સુગ્રીવ તેમનુ અશ્વાસન કરે છે, તથાપિ સુખ પામતા નથી. જેમ સર્વ દેવ ઇંદ્રની અને ઇશાનની સેવા કરે છે, તેમ ભામડલ રાજા, વિરાધ તથા બીજા મહેદ્રાદિક વિદ્યાધરો રામ લક્ષમણની સેવા કરે છે તમારો શોધ કરવા સારૂ સુગ્રીવે બતાવેલો જે હુ. તેને પોતાની વીંટી આપીને રામે મોકલ્યો છે અને તમારી ચુડામણીની નીશાની લઇ આવવાનુ કહ્યુ છે. જેના દરશને હુ આંઇ આવ્યો, એવો જે મારો પ્રભુ તેને એ નીશાની બતાવેથી વિસ્વાસ આવશે. પછી હનુમાને પારણ્ કરવા વિષે ઘણુ કેહેવાથી તથા રામનો વ્રતાંત સાંભળીને રાજી થવાથી એકવીસ દિવશના ઉપોષણ છોડ્યા. અને આનદે કરી ભોજન કરયુ. પછી સીતા કેહેવા લાગી કે, હે હનુમાન; આ ચુડામણી લઇને તુ જલદી જા. આંઇ ઘણીવાર રહ્યાથી કાઇ પણ ઉપદ્રવ થશે; આંઇ તુ આવ્યો છુ એવી જો રાવણને ખબર પડશે તો તને મારવા સારૂ ચમની પડે તે આવશે. ત્યારે હનુમાન હશીને તથા હાથ જોડીને કેહેવા લાગ્યો કે, મારી ઉપર કૃપા હોવાથી ભીતિએ કરી એમ બોલો છો તે તમને યોગ્ય છે. પણ હે માતા. હુ રામ લક્ષમણનો શેવક છુ. એ તપસ્વી રાવણ અને તેનુ સૈન્ય મારી સામે શા હિસાબમાં! હે સ્વામીની, તમને મારા ખભા ઉપર લઇને તથા સૈન્ય સહિત રાવણનો પરાભવ કરીને તમને હમણાંજ રામની પાસે લઇ જવાને સમર્થ છુ. એવુ સાંભળી સીત હશીને કહેવા લાગી કે, રામ લક્ષમણનો સેવક જે તુ, તેમાં સર્વ સભવે છે. પરતુ પુરૂશનો સ્પર્શ થોડો પણ મને યોગ્ય નથી. માટે તુ જલદી જા. તુ ગયાથી સર્વ કરવા જેવુ થશે. રામ પણ ઉદ્યોગ કરશે. ત્યારે હનુમાન કેહેવા લાગ્યો કે, આ હું ચાલ્યો. પણ રાક્ષસોને કાંઇક પરાક્રમ બતાવુ છુ. આ રાવણ બીજા કોઇના પરાક્રમને જાણતો નથી. પણ રામના સેવકનો પરાક્રમ બતાવવો જોઇએ. એવુ સાંભળી સીતાએ કહ્યું કે, ઠીક છે, પછી પોતાનો ચુડામણી હનુમાનને આપ્યો. હનુમાન સીતાને નમસ્કાર કરીને ચાલવા લાગ્યો. જેમ વન

નો હાથી ઉન્મત્ત થઇને અરણ્યમાં ફરે તે પ્રમાણે તે ઉદ્યાનમાં ફરવા લાગ્યો. રક્તશોક વ્રક્ષ વિષે દયા રહિત થયો, બકુલ વ્રક્ષ વિશે અનાકુલ. આંબાના વ્રક્ષને વિશે કરૂણા રહિત, ચપક વ્રક્ષ વિશે કપ રહિત, મદાર વ્રક્ષ વિશે અધિક ક્રોધી. કદલી વ્રક્ષ વિશે નિરદય, એ પ્રમાણે સર્વ વ્રક્ષોનો લીલા માત્રે કરી ભગ કરયો, તે ઉદ્યાનના ચારે દરવાજાની રક્ષા કરનારા જે રાક્ષસો, તે હાથમાં મુદગરાદિક હથિયારો લઇને હનુમાનને મારવા સારૂ દોડ્યા. કિનારાના પર્વત ઉપર જેમ સમુદ્રના લોટ વ્યર્થ જાય છે તે પ્રમાણે હનુમાન ઉપર ત્યોનાં હથિયારો વ્યર્થ થયાં. પછી હનુમાન કોપાયમાન થઇને ત્યાંના ઝાડોને ઉખેડીને ત્યોને મારવા મંડી ગયો. તેથી વ્રક્ષોની પેઠેજ રાક્ષસોનો નાશ કરયો. ત્યારે બીજા રાક્ષસો રાવણ પાસે જઇને કેહેવા લાગ્યા કે રાક્ષસોને હનુમાને મારી નાખ્યા. એવુ સાંભળીને હનુમાનને મારવા સારૂ રાવણે અક્ષકુમાર પુત્રને આજ્ઞા કરી તે ત્યાં ગયો, ત્યારે હનુમાન તેને કેહેવા લાગો કે; ભોજનમાં જેમ ફળ, તે પ્રમાણે આ રણમાં તુ પેહેલો આવ્યો છુ. ત્યારે તે કેહેવા લાગો કે, તુ વ્યર્થ ગરજના કરે છે, એમ કહીને તીક્ષણ બાણે કરી હનુમાનને પ્રહાર કરયો, હનુમાને પણ બાણોનો વરસાદ કરીને રાવણના પુત્રને ઢાંકી લીધો, એમ કેટલાએક વખત અસ્ત્ર શસ્ત્રે કરી લડીને પશુની પઠે હનુમાને અક્ષકુમારને મારયો, ત્યારે ભાઇ મુવાના ક્રોધે કરી ઇંદ્રજિત આવીને, હે મારૂતે, ઉભો રહે! ઉભો રહે! એમ કેહેવા લાગો, પછી કલ્પાંતની પઠે મહા ભયકર બેઉનુ યુદ્ધ થયુ. તે બેઉ જળની ધારા પ્રમાણે હથિયારો નાખવા લાગયા, ત્યારે આકાશમાં પુષ્કરાવર્ત મેઘની પઠે દેખાવા લાગું. અને તેમનાં હથિયારો વડે ક્ષણ માત્ર પણ આકાશ દેખાયું નહી ઇંદ્રજિતના હથિયારો મારૂતિ તોડવા લાગો, અને પોતાના હથીઆરોથી ઇંદ્રજીતના અગ ચુર્ણ કરવા લાગો. ત્યારે ઇંદ્રજીતના સુભટો લોઇની નદીઓ જોવા લાગયા. પછી મારૂ સૈન્ય નષ્ટ થયું; હથીયારો વ્યર્થ ગયાં, એમ જાણીને ઇંદ્રજીતે હનુમાન ઊપર નાગપાશ અસ્ત્ર મુકયુ, તે વખતે જેમ ચદનના ઝાડને નાગ બાંધી લે, તેમ પગથી તે માથા સુધી નાગપાસે કરી હનુમાનને બાંધી લીધો, તે નાગપાસનુ બધન સહન કરીને કૌતક જોવા સારૂ તે બધનમાં પડયો, પછી મારૂતીને ઇદ્રજીત રાવણની પાસે લઇ ગયો, ત્યારે રાવણ હનુમાનને કહે છે કે, હે દુષ્ટ, આ તે શું કરયુ? જન્મથી મારો આશ્રય કરીને આજે તપસ્વીનો આશ્રય કરયો કે? તે વનવાશ ફરનારા, ફળો ખાનારા, મલીન અને

વનના ભીલ જેવા પ્રસન થઇને તને શું લક્ષ્મી દેશે? જેના કહ્યાથી તું આંઇ આવતાંજ તને પ્રાણ જવા જેવુ થયું, તેના વિસ્વાસથી તુ આંઇ આવ્યો? તે રામ અને લક્ષમણ પૃથ્વી ઉપર ફરનારા છે માટે મહા કુશળ છે. તેણે આ તને દુ:ખમાં નાંખવાનો ઉપાય કરયો છે. ધુતારા લોકો જે છે તે બીજાના હાથથી આંગ ગમાવે છે. પ્રથમ તુ મારો શેવક હતો. તે બીજાનો થયો તેથી તું મારવા યોગ્ય નથી. પણ શિક્ષા કરવા સારૂ માત્ર તને નીશાની કરૂ છુ. ત્યારે હનુમાન કેહેવા લાગ્યો કે હું તારો સેવક ક્યારે હતો? તેમજ તુ મારો સ્વામી ક્યારે હતો? એવુ બોલતાં તને લાજ નથી થતી? એક વખતે તારો પ્રિય સામત જે ખર શુરવીર તે બધાઇ ગયાથી તારા કહ્યાથી મારા બાપે તેને વરૂણ પાસેથી મુકાવ્યો હતો? અને તારી સહાયતા કરવા સારૂ આવીને વરૂણના પુત્રોના હાથથી મે તારૂ રક્ષણ કરયુ હતુ? તેમ છતાં આ. વખતે તુ પાપ કરવાને તતપર થયો છે, તેથી સહાયતા કરવાને યોગ્ય નથી. પરસ્ત્રી હરણ કરનારો જે તુ, તેની સાથે બોલ્યાથી પણ પાપ લાગે, આ વખતે એકલા લક્ષમણ થકી તારૂ રક્ષણ કરનારો તારા સૈન્યમાં કોઇ દીઠામાં આવતો નથી. એવુ સાંભળીને રાવણ ક્રોધાયમાન થયો. પછી દાંતે કરી હોઠ ચાવીને તેને કેહેવા લાગ્યો કે, મારા વેરીનો આશ્રય કરીને તેં મને પોતાનો શતરૂ કરયો. માટે તને મરવાની ઇચ્છા છે. પણ કોઢ વડે ગળેલા આંગવાળા પુરૂષને મોતને ઢુકડો આવેલો જોઇને હત્યાના ભયે કરીને જેમ કોઇ મારતો નથી, તેમ તુ શતરૂનો દુત છે; માટે તને કોણ મારશે? તોપણ ગધેડા ઉપર બેસાડીને માથામાં પાંચ પાટા કરી, સર્વ લોકના દેખતાં લકાના રસ્તે રસ્તે તને ફેરવીશ. એવુ સાંભળીને હનુમાને ક્રોધમાં આવીને નાગપાસને તોડી નાંખ્યુ. કમલિની નાળે હાથી બાંધેલો કેટલીવાર રહે? પછી વીજળીની પઠે કુદકો મારીને પોતાના પગે કરી રાવણના મુકુટને તોડી નાંખ્યો. ત્યારે એને મારો, એવી રીતે રાવણ પુકારવા લાગ્યો. એટલામાં હનુમાને તેની આખી નગરીને અનાજની પઠે ભગ કરી. એવી ક્રીડા કરીને હનુમાન ગરૂડની પઠે ઉડી મારીને રામની પાસે આવ્યો, તેને નમસ્કાર કરીને સીતાનો ચુડામણી આપ્યો. ત્યારે જાણે સાક્ષાત સીતાજ આવી હોયની! એવી રીતે રામ જાણવા લાગ્યો. અને તે ચુડામણીને હ્રદયની સાથે દાબીને વારવાર તેનુ આલિગન કરીને ત્યેનો વ્રતાંત પુછ્યાથી તેણે

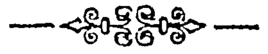
રાવણનો પરાભવ, તથા સીતાની શોધ તથા મારગમાં થએલો સંગ્રામ વગેરે સર્વ હકીકત કહી સંભળાવી.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम लक्षमण चरीत्रे सीता हरण इत्यादी,

छठो खंड समाप्त

અથ શ્રી સાતમો ખંડ પ્રારંભતે

હનુમાનના મુખ થકી સીતાનો વૃતાંત તથા તેનુ રાવણેજ હરણ કરયુ છે એ બધુ સાંભળીને રામે રાવણની સાથે યુદ્ધ કરવા જવાની તૈયારી કરી તેવારે સુગ્રીવ સહિત ઘણા વિદ્યાધર રાજાઓ પોત પોતાના સૈન્ય સહિત તથા તેમની સાથે ભામડળ, નલ, મહેંદ્ર, હનુમાન. વિરાધ. શુષેણ, જબ્રતાન, અગદ ઇત્યાદિ અનેક રાજાઓ સહિત પ્રીયાણ ભેરી વગડાવી લંકા તરફ રામ અને લક્ષમણની સાથે ચાલ્યા પછી વીમાનો તથા હાથી, ઘોડા, રથ પ્રમુખ વાહનો ઉપર બેશીને વિદ્યાધરોનુ સૈન્ય આકાશ માર્ગે ચાલ્યુ. થોડીજ વારમાં એક વેલધર નામના પર્વત ઉપર વેલધર નામના નગરમાં આવ્યા. તેવારે તે નગરના રાજા સમુદ્ર અને શેતુ રામની સાથે યુદ્ધ કરવાલાગ્યા તેમાં નલે સમુદ્રને તથા નીલ નામના વિદ્યાધરે શેતુને બાંધીને રામની સાસે લાવ્યા. રામે તેમની ઉપર દયા કરીને તેનુ રાજ પાછુ આપ્યુ, પછી સમુદ્ર રાજાએ પોતાની ત્રણ કન્યાઓ લક્ષમણને આપી. તે રાત્ર તીહાં રહીને તે બંને રાજાઓને સાથે લઇને સવારમાં ચાલતા થયા, રસ્તામાં ચાલતાં કેટલાએક રાજાઓને જીતીને છેવટ લકા નગરીની પડોશના હસદ્વીપના રાજા હસરથને જીતીને સર્વ તીહાં રહ્યા. રામ તથા લક્ષમણ અત્યત સૈન્ય સહિત લકા નગરીની નજીક આવ્યા. એ વાતની ત્યાં ખબર થયાથી લોકો અતિ કોળાહળ કરવા લાગ્યા. તેમ ઘણા સ્ત્રી પુરૂષો ભય પામવા લાગ્યા તે જોઇને ઘણાજ રાક્ષસ વીરો રાવણના યોદ્ધા લડાઇ કરવાને તૈયાર થયા. તેવારે દુશમનને મારવાને મહા બળવાન રાવણે સુરી વાજાં વગડાવ્યાં. એ સર્વ હકીકત જાણીને રાવણનો ભાઇ બીભીષણ હાથ જોડી નમસ્કાર કરીને રાવણને કહેવા લાગ્યો.

હે બધુ હે ભાઇ, હવે તુ સતોષ કર. પ્રથમ વિચાર કીધા વિના તે સીતાનુ હરણ કરયુ તેથી આપણા કુળને કલક લાગ્યું. હવે રામ સીતાને લેવા માટે તત્પર થયો છે. માટે લડાઇ કરયા વિનાજ સીતાનો સત્કાર કરીને તે રામને પાછી આપ. જેથી આપણી શોભા વધશે અને કોટીગમે જી-

વોના પ્રાણ જતા બચશે. એ માહારૂ કહ્યું તું નહી માને તો તારો કુળ સહિત નાશ કરીને રામ સીતાને લઇ જશે. હે ભાઇ તે નથી જોયુ સાહાસગતી અને ખરાદિક વિદ્યાધરોને તે રામ લક્ષ્મણે એક શીયાળીયાને સીંહ મારે તેમ મારી નાંખ્યા, તે તો દુર રહ્યા પણ તેનો સેવક એક હનુમાન શુ તેં નથી જોયો. જે આખી લકામાં ઉથલ પાથલ કરી ગયો હતો. આ જે તારી સપતી ઈંદ્રના જેવી છે તે તું પરસ્રીને માટે ખોવાને તત્પર ન થા એવુ બિભીષણનુ બોલવુ સાંભળીને તેની પાસે બેઠેલો રાવણનો પુત્ર બોલ્યો હે કાકા તુ જન્મનોજ બીકણ છે. તુ આપણા કુળને કલંક લગાડે છે ઇંદ્રરાજા વિગરે બળવાનોને જીતનારો જે માહારો પિત્તા તેને તુ મરવો તકાસે છે. માટે તુજ મરવા લાયક છે. પ્રથમ પણ તે પ્રતિજ્ઞા કરીને દશરથ રાજાને મારયો નહી ને જુઠ્ઠ બોલ્યો કે, હુ મારી આવ્યો- એમ કહીને અમને ઠગ્યો. અને હવે ઇહાં આવેલા રામને માહારા પીતાના હાથથી ઉગારવાનો વિચાર કરે છે. માટે તું રામનો પક્ષપાતી છે તેથી તુ અમારી મશલતમાં કામનો નથી. એવુ તે ઈંદ્રજીતનુ બોલવુ સાંભળીને બીભીષણ બોલ્યો જે હું લગાર પણ રામનો પક્ષપાતી નથી. પણ તુતો કુળનો નાશ કરનાર પુત્ર શતરૂ રૂપે પેદા થયો છે, જે તારો બાપ અકાર્ય કરી આવ્યો છે તેનુ નિવારણ કરવુ તો દૂર રહ્યુ પણ ઉલટો કુળને કલક લગાડવાં સામેલ થાય છે, એમ કહીને પછી રાવણને કહેવા લાગ્યો કે હે રાવણ આ પુત્રની સલાહથી તથા તારા કૃત્યો વડે તું થોડાજ વખતમાં નાશ પામીશ, તેથી માત્ર મને દુઃખ થવાનુ સંભવે છે, એવુ તેનુ વચન સાંભળીને રાવણ હાથમાં ખડગ લઇને બીભીષણને મારવા ઉઠયો. તેવારે બીભીષણ ભ્રુકુટી ચડાવીને એક મોટો સ્થંભ ઉખેડી હાથમાં લઇને રાવણની સામે થયો, તેવારે કુભકરણ નામનો રાવણનો નાહાનો ભાઇ વચમાં પડીને બનેને જુદા પાડ્યા. પછી બંને જણ પોત પોતાના સ્થાનકે ગયા. પછી રાવણ બીભીષણ પ્રતે કહેવા લાગ્યો જે તુ માહારી નગરીમાંથી નીકળી જા. એવુ રાવણનુ બોલવુ સાંભળીને તુરતજ બીભીષણે ત્રણ અક્ષોહિણી રાક્ષસ વિદ્યાધરોનુ સૈન્ય લઇને રામની તરફ ગયો તેને આવતો જોઇને સુગ્રીવાદિકને શક ઉત્પન થયો કહ્યું છે કે ઝેરી સર્પની માફક શતરૂનો વિસ્વાસ ન કરવો એવુ સુગ્રીવનુ ચિત જોઇને બીભીષણે એક દુત રામની પાસે મોકલીને કેહેવરાવ્યુ કે રાવણને અન્યાયવત જાણી હુ તમારી તરફ આવ્યો છુ.

એવું બિભીષણનુ બોલવું સાંભળીને રામે સુગ્રીવના સામુ જોયું ત્યારે સુગ્રીવ કહેવા લાગ્યો જે સ્વભાવે કરીને રાક્ષસો અક્ષુદ્ર છે અને જન્મના કપટી છે તોપણ એ બિભીષણને આવવા દેવો જોઈએ તેને અહીંયાં આવ્યા પછી ખાતરી કરીશુ કે તે કપટથી આવ્યો છે કે કાંઈ ખરા કારણથી શુધઅંતઃકરણથીજ આપણી તરફ આવ્યો છે, તેની ખાતરી કરીને પછી આ પણને જેમ અનુકુળ આવશે તેમ કરીશુ. એવી રીતે રામની સાથે સુગ્રીવ બોલે છે તેટલામાં એક નીષકપટી અને ધર્મના જાણવાવાળો રાક્ષસ કેહેવા લાગ્યો કે એ બિભીષણે રાવણ પાસેથી સીતા રામને પાછી અપાવવા વિષે રાવણને ઘણો સમજાવ્યો તેનુ નહી માનતાં રાવણે તેને લંકામાંથી જવાનુ કહ્યુ તેથી તે રાવણને અન્યાઇ જાણીને તથા તેની સાથે અણબનાવ કરી તમારી તરફ આવ્યો છે. અરથાત તમારે શરણે આવ્યો છે, એ વાતમાં કાંઇ પણ અંદેશો રાખશો નહી. એવુ તેનું બોલવુ સાંભળીને પછી રામે બિભીષણને પોતાની પાસે બોલાવ્યો તેવારે તેણે આવીને રામને નમસ્કાર કરયો, ત્યારે રામે તેને આલિંગન કરયું. તેવારે બિભીષણ કેહેવા લાગ્યો, હે રામ દુરજય જે રાવણ તેને મુકીને હુ તમારી તરફ આવ્યો છું. હું તમારો સેવક છુ માટે તમારા બીજા સામંતોની પઠે મને પણ આજ્ઞા કરો, એવુ તેનું વિનયપુર્વક બોલવુ સાંભળીને રામે પ્રતિજ્ઞા કરીને કહ્યું કે આ લંકાનુ રાજ હુ તનેજ આપીશ, કહ્યુ છે કે મોટા પુરૂષોને નમસ્કાર કરયાનુ ફળ જતુ નથી ઇહાં રામ હંસદ્વીપમાં આઠ દિવવશ રહીને પોતાના સૈન્ય સહિત લંકા નગરી ની બાહાર આવી પડાવ કીધો. તેવારે રામના સૈન્યે વીસ જોજન પ્રથવી રોકી તે સૈન્યના ઘુઘાટે કરીને આખી લંકા નગરી બેહેરી થઇ, એવુ જોઇને રાવણના યોદ્ધાઓ હાથમાં હથીયાર લઇને રણભુમીમાં આવ્યા, તેમાંના કેટલાએક ઘોડા ઉપર તથા કોઇ હાથી ઉપર કોઇ રથ ઉપર ઇત્યાદિક વાહનો ઉપર બેશીને તથા પગે ચાલીને એવી રીતે રાવણ પાશે આવ્યા, તેવારે રાવણ પણ અનેક પ્રકારના હથીયારોથી ભરેલા એક રથમાં બેશીને તઇયાર થયો તીહાં કુંભકરણ એક હાથમાં ત્રીશુળ લઇને તથા ઇંદ્રજીત અને મેઘવાહન રાવણના બે પુત્ર બે બાજુ ઉપર આવીને ઉભા, બીજા પણ રાવણના અનેક પુત્ર તથા યોદ્ધાઓ આદી કોટીગમે શુરવીર યુદ્ધ કરવાને તઇયાર થયા એવી રીતે અસંખ્ય સૈન્ય સહિત રાવણ લંકામાંથી બાહાર નીકળ્યો. તે વખતે સુરવીરોએ હાથમાં હથીયારો તથા ધ્વજાઓ ધારણ કરેલી તે ધ્વજાઓના ઉ

પર, કોઇને હાથી, કોઇને ઉંટ, કોઇને મોર. કોઇને હરણ, કોઇને નાગ, કોઇ ને સીંહ ઇત્યાદિક ચિત્રો સહિત ધ્વજાઓ હતી, તથા કોઇના હાથમાં તરવાર, કોઇના હાથમાં બંદુક. કોઇના હાથમાં કુહાડો, કોઇના હાથમાં ગદા, કોઇના હાથમાં ભાલો ઇત્યાદિક નાના પ્રકારનાં હથિયારો હાથમાં લઇને રાવણના યોદ્ધાઓ, રામના સૈન્યને ઘેરો નાંખવાને તઇયાર થયા, તથા એક એકની સાથે બોલવા લાગ્યા કે, તુ આને મારચ, હું આને મારૂ છુ, એવી રીતે બોલતા થકા રણભુમીમાં આવ્યા, એવુ રાવણનું સૈન્ય પચાસ જોજન ભુમીને રોકના રૂ લડાઇ કરવાને તઇયાર થયુ.

ઢાળ

[દેશી કડખાની.]

સુર રસ પુર જશ નુર વાધ્યો ઘણો, ભુરી રણ તુરીકો નાદ વાજે; એ ટેક, રામ રાવણ તણુ સૈન્ય અતુળી મીલ્યુ, લકની સીમમાં યુદ્ધ સારૂ, યોદ્ધ નર ક્રોધ કરી, આયુદ્ધ કર ધરી, સામ સામી લડે જેમ પાડા, ॥ સુ૦ ॥ ૧, કેઇ લડે કેઇ પડે, કેઇ ધડ તડફડે, કાયર નર ધરે હાથ આડા, નીર જેમ તીર વરસાવતા, કેઇ નરા, કેઇ તણા તન વહે રૂદીર ધારા, ॥ સુ૦ ॥ ૨ તેણ સમે વાનર સુભટ ક્રોધે ભરયા, લેઇ હથિયાર ત્યાં ખુબ ગુજે. જીત કરી ભીત દઇ રાક્ષસ સેનમાં, ભગ કીધો અતી નષ્ટ ત્રાસે, ॥ સુર ॥ ૩ ॥ આપણુ સૈન્ય અકળાઇ પાછુ ફરયુ, સુભટ અતી માર લહી મરણ પામ્યા, તેહ દેખી કરી, આયુદ્ધ કર ધરી, હસ્ત પ્રહસ્ત રાક્ષસ આયા. ॥ સુર ॥ ૪ ॥ સુભટ નીજ બોધતો શતરૂભટ સોધતો. ધનુષ્ય ટણકાર કરે અતીય વેગે; તેણ સમે વાનરભટ તે સમા થયા, નલ અને નીલ કરી રકત નયણાં; ॥ સુર ॥ ૫ ॥ વાલ વીકરાળ કર વાળ કર પ્રેતજ્યુ, હીકરવકીક કપીસતદતા, વાયુને વાં બુદા હરણ હરણી ઇવ, સૈન્યભટ સકળ તવ દુર નાસે ॥ સુર ॥ ૫ ॥ સોપી રાક્ષસભટ હસ્ત ભીષણ ગતી, મેઘ જ્યુ ગાજતો, નળની સામો, નીર જીમ તીર વરસાવતો રસ ભરે, પ્રહસ્ત પણ ગુજતો નીલ સામે, ॥ સુર ॥ ૬ ॥ સામ સામી લડે કેસરી સીંહ જ્યુ, યુદ્ધ ઉધ્યતપણે કો ન થાકે, તેણ સમે નળ કપી બળ અણહદ તપી, હસ્તને મસ્તકે ખડગ વાહે. ॥ સુર ॥ ૭ ॥ તીમ તીહાં નીલ પણ; ઢીલ કીધા વિના. છેદતો શીશ પ્રહસ્ત કેરૂ; તેણ સમે દેવ વૃષ્ટ કરે પુષ્પની નળ અને નીલ પર પ્રસન થાઇ, ॥ સુર ॥ ૮ ॥

એવી રીતે હસ્ત તથા પ્રહસ્ત મુવા પછી રાવણના સૈન્યમાંથી ક્રોધેકરી મરીચ, સિંહજઘન, સ્વયંભુ, સારણ, શુક, ચંદ્રાર્ક, ઉદામ, બીભત્સ, કામાક્ષ, મકરજવર, ગંભીર, સિંહરથ, ઇત્યાદિક રાક્ષસો આગળ થયા. તેમજ વાનર સૈન્યમાંથી મદનાકુર, સંતાપ, પ્રથિત, આક્રોશ, વદન, દુરિત, અનઘ, પુષ્પાસ; વિઘન, પ્રીતિકર, ઇત્યાદિક વાનરો, રાક્ષસોની સાથે લડવા લાગ્યા, જેમ કુકડા કુકડાની ઉપર ઉડે, તે પ્રમાણે તે એકમેક ઉપર ઉડવા લાગ્યા. મારીચરાક્ષસની સામે સંતાપ વાનર, નંદન અને જવર, ઉદામ અને વિઘન, શુક અને દુરિત, સિંહજઘન અને પ્રથિત, એ પરસ્પર લડાઇ કરીને માંહોમાંહે માર કરવા લાગ્યા. એટલામાં સુર્ય આથમી ગયો. પછી બેઉ સૈન્યો પોતપોતાના મુવેલા પુરૂષોના શોધ કરવા લાગ્યા. એમ કરતાં કરતાં રાત્ર ગયા પછી રાક્ષસોના યોદ્ધા રામના સૈન્યને યુદ્ધ કરવા સારૂ બોલાવવા લાગ્યા. મેરૂ પર્વતના જેવો અચલ રાવણ, હાથી અને ઘોડા સહિત રથ ઉપર બેશીને સૈન્યમાં ચાલ્યો. યમથી પણ ભયંકર, તે પોતાની દ્રષ્ટીએ કરીને શતરૂને બાળતોજ હોયની? નાના પ્રકારનાં અસ્ત્ર તથા શસ્ત્રોને ધારણ કરનારા પોતાના દરેક સેનાનીને જોતો જોતો શતરૂને તણુશળાની પઠે માનનારો રાવણ સંગ્રામમાં આવ્યો. તે સમયે રામના સેનાનીઓ સૈન્ય સહિત સંગ્રામ ભુમીમાં આવીને યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. તે ઠેકાણે લોઇની મોટી નદીઓ વહી નીકળી. ક્યાંક પર્વતો જેવા પડેલા હાથી દીઠામાં આવ્યા, ક્યાંક મગરમચ્છ જેવા મોટા રથો ભાગેલા પડ્યા દેખાયા. કબંધો (માથા વનાના) નાચવા લાગ્યા. તે વખતે રાવણના સૈન્યે મોટા બળ વડે યુદ્ધ કરીને વાનરાઓના સૈન્યનો ભંગ કરયો. તે જોઇને ક્રોધાયમાન થયો થકો સુગ્રીવ ધનુષ્ય સજ્જ કરીને સૈન્ય સહિત પોતે યુદ્ધ કરવા ચાલ્યો. ત્યારે તેને હનુમાન કેહેવા લાગ્યો કે, હે રાજા, તું આંઇજ ઉભો રહે, અને મારો પરાક્રમ જો, એવી રીતે સુગ્રીવને વારીને આગળ ચાલ્યો. મહાસમુદ્રમાં મંદર પર્વતની પઠે હનુમાન રાક્ષસ સૈન્યમાં જઇને યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, તેની સામે મેઘના જેવી ગરજના કરીને માલી નામનો રાક્ષસ યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. ત્યોના સંગ્રામમાં સિંહના પુછડાને દુષણ દેનારા જેવા ધનુષ્યોના ટણકાર કરનારા બેઉ શોભવા લાગ્યા પરસ્પરનાં હથિયારો તોડવા લાગ્યા. એવી રીતે ઘણો વખત યુદ્ધ કરીને જેમ ગ્રીષ્મરૂતુનો સુર્ય નાનો સરોવરને જળ રહિત કરે, તેમ હનુમાને, મહા પ્રાક્રમી માલી રાક્ષને અસ્ત્ર રહિત કરયો. ત્યારે તેને કેહેવા લાગ્યો કે હે ન-

કામા રાક્ષસ હવે આંઇથી તું જા. તને મારીને હું શુ કરૂ? એવું હનુમાન નું બોલવુ સાંભળીને તેની પાસે ઉભેલો વજ્રોદર બોલ્યો. અરે, હે પાપ, આવુ તુચ્છ શુ બોલે છે? તુ હમણાંજ મરીશ. આવ મારી સાથે યુદ્ધ કર પાછો જા નહી. એવુ સાંભળી સિંહની પઠે ગર્જના કરીને હનુમાને તેને બાણે કરી ઢાંકી લીધો. તે સમયે આકાશમાં દેવવાણી થઇ કે; અહો આ વજ્રોદર વીર હનુમાનની સાથે યુદ્ધ કરવા યોગ્ય છે. તે સાંભળીને હનુમા ને સેહેવાયુ નહી. તેથી એકજ વખતે ઉત્પાત મેઘની પઠે અસ્ત્રોની વરસાદ કરીને સર્વ રાક્ષસોને દેખતાં વજ્રોદરને મારી નાંખ્યો. ત્યારે રાવણ નો પુત્ર જંબુમાલી મારૂતીની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. પરસ્પર મારવાની ઇચ્છા છે જેમને એવા મહા પરાક્રમી તે બેઉ સર્પ અને નાળીયાની પઠે બા ણે કરીને યુદ્ધ કરવા લાગ્યા, જંબુમાલી એક બાણ મારે તો તેને હનુમાન બે મારે. એમ પરસ્પર બાણ વ્રષ્ટી કરીને લડવા લાગ્યા, પછી હનુમાને ક્રો- ધમાં આવીને તેનો રથ તોડી નાંખ્યો. અને મુદગર વડે સારી પઠે મારયો તેથી જંબુમાલી મુર્છીત થઇને મરી ગયો. પછી મહોદર નામના રાક્ષસે હ- નુમાન ઉપર બાણવ્રષ્ટી કરી. અને કુતરા જેમ ડુકરને ઘેરી લે તેમ રાક્ષસ ભટોએ હનુમાનને ઘેરી લીધો, અને બાણે કરી મારવા મંડી ગયા. કોઇ બાહુ ઉપર કોઇ મુખ ઉપર, કોઇ પગ ઉપર, કોઇ હ્રદય ઉપર, કોઇ કુક્ષી ઉપર, મારવાં લાગ્યા. તે સમયે વનમાં અગ્નિની પઠે, તથા સમુદ્રમાં વડવા નલની પઠે, તે રાક્ષસ સૈન્યમાં મારૂતિ શોભવા લાગ્યો, જેમ સુર્ય અંધકાર નો નાશ કરે, તે પ્રમાણે હનુમાને રાક્ષસોનો નાશ કરયો. ત્યારે કુંભકરણ હા થમા ત્રિશુલ લઇને ઇશાન ઈદ્રની પઠે પોતે યુદ્ધ કરવા દોડયો.

કોઇને પગના મારે, કોઇને મુઠના પ્રહારે. કોઇને બાજુથી, કોઇને મુદ- ગર વડે, કોઇને ત્રિશુલથી, અને કેટલાએકને એક બીજા ઉપર લોટીને કુંભ કર્ણે, વાનરાઓને મારયા. તે વખતે કલ્પાંત સમુદ્રની પઠે મહાપરાક્રમી કું- ભકરણને જોઇને સુગ્રીવ, ભામંડલ, દધીમુખ, મહેંદ્ર, કુમુદ, અંગદ, ઇત્યાદિક રામના યોદ્ધાઓએ પારધી જેમ સિંહને અટકાવે, તેમ ત્યોએ કુંભકરણને રૂદ્ધ કરયો, અને તેની ઉપર શસ્ત્રાસ્ત્રની વરશાત કરવા લાગ્યા ત્યારે કુંભકર ણે પ્રસ્વાપન નામનો અસ્ત્ર મુકીને દિવશને કુમુદખંડની પ્રઠે આખા સૈન્યને ઊંઘમાં નાંખી દીધું, એવું જોઇને સુગ્રીવે પ્રબોધીની વિદ્યાનુ સ્મરણ કરીને સર્વ સૈન્યને ઉઠાડયુ. પછી બોલવા લાગ્યો કે; અરે ! કુંભકરણ તારી રાત ક્યાં ગઇ?

એમ કહીને પછી પક્ષીઓની પઠે વાનરભટ દોડીને કુંભકરણની સાથે યુદ્ધક-રવા લાગ્યા. તે વખતે વૈદ્ય જેમ રોગનો નાશ કરે તેમ સુગ્રીવે ગદાના મા-રથી કુભકરણના સારથી રથ ઘોડાનો નાશ કરયો. તે જોઇને કુભરણ હાથ માં મુગદર લઇને એક શૃંગી પર્વતની પઠે સુગ્રીવ ઉપર દોડયો. તેના શરીર ના વાયુ વડે જેમ હાથીના અડકાયાથી વ્રક્ષો પડી જાય તેમ કેટલાએક વા-નર પડવા લાગ્યા. નદીના વેગની પઠે અશ્વ સહિત કુંભકરણે મુગદરથી સુ-ગ્રીવના રથને ચુરણ કરી નાંખ્યો. તે વખતે સુગ્રીવ આકાશમાં ઉડીને ઈંદ્ર જેમ પર્વત ઉપર વજર નાંખે તે પ્રમાણે એક મોટી શિલા કુંભકરણ ઉપર નાંખી. ઔત્પાતિકી રજ વ્રષ્ટી વાનરાઓને બનાવતો છતાં મુદગરે કરી તે શિળાના કટકા કરી નાખ્યા સુગ્રીવે તડતડ શબ્દ કરનારૂ તડિતદડ નામનુ અ સ્ત્ર કુભકરણ ઊપર નાંખ્યુ. કુંભકરણે તે અસ્ત્રનો નાશ કરવા સારૂ ઘણાં અ સ્ત્ર નાંખ્યાં. પણ તે સર્વ વ્યર્થ થઇને તે અસ્ત્રના પ્રહારે કરી પર્વતની પઠે પૃથ્વી ઉપર પડયો, કુભકરણ મુર્છીત થયો. એમ જોઇને સાક્ષાત કાલના જે વો રાવણ આવ્યો. તે વખતે ઇદ્રજીત નમસ્કાર કરીને તેને કેહેવા લાગ્યો કે હે સ્વામિન તમારી આગળ, યમ વરૂણ કુબેર ઇદ્ર એ ઉભા રહે નહી તો આ વાનરાઓની શું બિશાદ છે? તમે આંહીજ ઉભા રહો. હુ જઇને મુ-ર્કુટની પઠે તેમને મારૂ છુ. એવી રીતે રાવણને રોકીને વાનરાઓના સૈન્ય ની સામે યુદ્ધ કરવા સારૂ ઇદ્રજીત તઇયાર થયો જેવી રીતે તળાવમાં સર્પ પે-સે અને દેડકાં નાશી જાય; તેમ વાનરા નાશવા લાગ્યાં, ત્યારે ત્યોને ઇંદ્રજી ત કહે છે કે, રે રે, ઉભા રહો યુદ્ધ ન કરનારાને હુ મારનાર નથી, હુ રા-વણનો પુત્ર છુ. તે હનુમાન અને સુગ્રીવ ક્યાં છે? તે રામ લક્ષ્મણ ક્યાં છે? એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને સુગ્રીવે રાવણને, તથા ભામડળે મેઘવાહને બોલાવીને પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગ્યા.

ચાર દિગ્પાલની પઠે, તથા ચાર સમુદ્રની પઠે, ત્રણે લોકને ભયકર ધનુષ્યોનો માર કરનારા તે ચારે શોભવા લાગ્યા. રથોના જવા આવવાથી પૃ-થ્વી અને પર્વતો કપાયમાન થયાં. સમુદ્ર ક્ષોભને પામ્યો બાણો નાખવામાં મહા કુશળ, ત્યોના બાણો ક્યારે જાય આવે છે? એવુ જાણ્યામાં આવે ન હી એવી રીતે શસ્ત્ર વડે ત્યોએ ઘણો વખત યુદ્ધ કરયુ. પરતુ કોઇએ કો ઇને જીત્યો નહી. પછી ઇદ્રજીત અને મેઘવાહન યોએ નાગપાસ અસ્ત્ર ના-ખીને ભામડલ અને સુગ્રીવને બાંધ્યાં. ત્યારે તે શ્વાસોછવાસ મુકવાને અસ-

મથે થયા, એટલામાં કુભકરણ સાવધ થઇને તેણે ગદાએ કરી હનુમાનને વાંસા ઉપર મારયુ, તેથી તે મુર્છીત થઇને પડયો ત્યારે કુભકરણે તેને કાખમાં ઘાલ્યો. એ જોઇને બિભીષણ બોલ્યો કે,હે રામ. તમારા સૈન્યમાં મહાપરાક્રમી, મુખને વિષે નેત્રોના જેવા સારભુત, ભામડલ અને સુગ્રીવ, ત્યોને રાવણના પુત્રોએ જીત્યા. તે જ્યાં સુધી લકામાં લઇ ગયા નથી. ત્યાં સુધી હુ તેમને મુકાવુ છુ. કુભકરણે હનુમાનને બાહુ વડે બાંધ્યો છે, તે જ્યાં લગણ લકામાં ગયો નથી ત્યાં લગાણ છોડાવવા ચોગ્ય છે. હે સ્વામિન, સુગ્રીવ ભામડલ, તથા હનુમાન એ વિના આપણુ સેન્ય નિર્વીર છે. માટે મને આજ્ઞા આપો હુ જાઊ. એવી રીતે બિભીષણ બોલે છે. એટલામાં વાલીના છોકરો અગદ કુદકો મારી દોડી જઇને કુભકરણને બોલાવીને તેની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો, ત્યારે ક્રોધે કરી આંધળો થએલો કુભકરણ પોતાની ભુજામાંથી હનુમાનને છોડયાથી પોંજરામાંના પક્ષીની પઠે ઉડી ગયો, ત્યારે ભામડલ અને સુગ્રીવને છોડાવવા સારૂ રાવણના પુત્રની સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ બિભીષણ દોડયો. તેને જોઇને ઇદ્રજીત મેઘવાહનને કેહેવા લાગ્યો કે, આ આપણો કાકો આપણી સાથે યુદ્ધ કરવા સારૂ આવે છે એ પિતાનો નાનો ભાઇ હોવાથી આપણા બાપ જેવો છે. માટે એની સાથે યુદ્ધ કેમ કરીએ? હવે અહીંથી જવુ એ સારૂ છે. કહ્યુ છે કે, "પુજા કરવા લાયક પુરૂષથી ભય પામેલા પુરૂષોને કાંઇ પણ લાજ નથી." પાસથી બાંધેલા આ બે શતરૂઓ નિશ્ચય કરી મરશે. માટે ત્યોને આંહીજ રહેવા દેવા, એટલે બિભીષણ આપણી પાસે આવશે નહી, એવો વિચાર કરીને તે બેઉ જણ રણમાથી નાશી ગયા. ત્યારે ભામડલ તથા સુગ્રીવને જોઇને બિભીષણ ત્યાંજ ઉભો રહ્યો. તેમજ હેમ પડવાની વખતે સુર્ય અને ચદ્રમાની પઠે રામ તથા લક્ષ્મણનાં મુખ સુકાઇ ગયાં, ને ચિતા કરતા થકા ત્યાંજ ઉભા રહ્યા. ત્યારે જેણે પુર્વે વર દીધો હતો એવા મહા લોચન નામના દેવનુ રામે સ્મરણ કર્યુ તેણે અવધી જ્ઞાન વડે જાણી. ત્યાં આવીને સિહનનદા નામની વિદ્યા મુશલ, રથ, તથા શતરૂનો નાશ કરનારી વિદ્દરના નામની ગદા લક્ષ્મણને દીધી. તથા વારૂણેય, આગ્નેય, વાયવ્ય પ્રમુખ અત્વો અને છત્રો બેઉને આપ્યાં. પછી ગરૂડ ઉપર બેઠેલા લક્ષ્મણને જોઇને ભામડલ અને સુગ્રીવનાં નાગપાશ નાશી ગયા. તે સમયે રામના સૈન્યમાં જય જય શબ્દો થવા લાગ્યા અને રાક્ષસોના સૈન્યમાં અંધકાર કરી સુર્ય આથમી ગયો.

સવારના ફરી બેઉનાં સૈન્ય તૈયાર થઇ રણસંગ્રામમાં આવ્યાં. ત્યારે યમના દાંતો જેવાં દેદીપ્યમાન સમયે તાપેલા ડુકરોના યોગે સરોવરની પઠે, રાક્ષસોના વીરોએ વાનરસૈન્યને અકળાવ્યું. ત્યારે પોતાનુ સૈન્ય વીખરાઇ ગએલુ જોઇને બીજા શરીરમાં પેશનારા યોગિઓની પઠે સુગ્રીવાદિક ભટ રાક્ષસોના સૈન્યમાં પેઠા, ગરૂડને જોઇને જેમ સર્પો નાસે. તેમ વાનરાઓને જોઇને રાક્ષસો નાઠા. ત્યારે રથમાં બેશીને તેના સચાર વડે પૃથ્વીને કપાવતો થકો રાવણ પોતે દોડયો, દાવાનલ જેવા રાવણને જોઇને વાનરના સૈન્યમાંનો કોઇ ઉભો રહ્યો નહી. ત્યારે રામચદ્ર પોતે યુદ્ધ કરવા સારૂ ચાલ્યો, તેને વારીને બિભીષણે રાવણને લગારવારમાં જઇને અટકાવ્યો. ત્યારે તેને રાવણ કેહવા લાગ્યો કે, રે! રે! બિભીષણ, તે કોનો આશ્રય કરો? આ સગ્રામમાં ગ્રાસની પઠે તુ મારા મુખમાં પડયો, પારધી જેમ કુતરાઓને ડુકર ઉપર મોકલે તે પ્રમાણે મારી ઉપર તને મોકલવાનો રામે સારો વિચાર કરયો પોતાને રક્ષણ કરનારા પુરૂષોને એ યોગ્યજ છે. હે વત્સ, હજી સુધી તારા ઉપર મારી દયા છે, તુ આહીથી જા. આજ હુ સૈન્ય સહિત રામ લક્ષ્મણને મારૂ છુ- આ મરનારાનો સખ્યા પુર્ણ તુ થા નહી. પાછો પોતાને ઠેકાણે આવ, તારા વાંસા ઉપર મારૂ હાથ છે, ત્યારે તેને બિભીષણ કેહવા લાગ્યો કે, કાલના જેવો રામ, પોતેજ તારા ઉપર આવતો હતો, તેનુ મે નિવારણ કરયુ. હે રાવણ તને બોધ કરવા સારૂ યુદ્ધના મિષથી હુ આંહી આવ્યો છુ. હજી સીતાને મુક, સતોષ કર; અને મારૂ વચન માન્ય કર મે મૃત્યુના ભય થકી અથવા રાજના લોભ થકી રામનો આશ્રય કરયો નથી. ફકત અપવાદના ભયથી આશ્રય કરયો છે. ત્યારે તુ સીતા આપીને અપવાદ દુર કર. એટલે હુ રામને મુકીને તારા આશ્રયે આવુ. ત્યારે રાવણ ક્રોધમાં આવીને બોલવા લાગ્યો. કે હે દુર્બુદ્ધિ બિભીષણ, હજી મને ભય બતાવે છે કે? મારૂ કેહેવુ કેવળ ભાઇની હત્યાના ભયથી છે શિવાય બીજુ હેતુ નથી. એમ કહીને રાવણે ધનુષ્યનો ટણકાર કરયો. તેની સામે બિભીષણે પણ તેવોજ જવાબ દેવાને ધનુષ્યનો ટણકાર કરયો.

પછી તે બેઉ ભાઇઓ યુદ્ધ કરવાને તઇયાર થયા. પરસ્પર એક બીજા ઉપર શસ્ત્ર તથા અસ્ત્રની વ્રષ્ટી કરવા લાગા, તે વખતે ઇદ્રજીત, કુભકરણ, તથા બીજા રાક્ષસો સ્વામીની ભકતીએ કરી યમના કિંકરની પઠે દોડયા. રામ અને કુંભકરણ, લક્ષ્મણ અને ઇદ્રજીત, નીલ અને સિહજઘન, દુરમુ-

ખ અને ઘટોદર, સ્વયંભુ વાનર, અને દુર્મીત રાક્ષસ, નલ અને શંભુ, ગદ અને મય, સ્કદ અને ચદ્રનખ, ચદ્રોદરાત્મજ અને વિઘન. ભામડલ અને કેતુ. શ્રીદત્ત અને જબુપાલી; કુભકરણના પુત્ર કુભ અને હનુમાન; સુગ્રીવ અને સુમાલ, કુદ અને ધુમ રાક્ષસ વાલીના પુત્ર ચદ્રરશમી અને સારણ રાક્ષસ એવી રીતે યોગતાથી પરસ્પર યુદ્ધ કરવા લાગા. તેમજ બીજા રાક્ષસો અને વાનરાઓ સુસર જાતિના મત્સની પઠે યુદ્ધ કરવા લાગા. એવી રીતે મહા ભયકર યુદ્ધ ચાલ્યુ છતાં ઈદ્રજીતે લક્ષ્મણ ઉપર તાપસ નામનુ અસ્ત્ર નાંખ્યું ત્યારે લક્ષ્મણે નાગપાસ અસ્ત્ર નાંખીને જેમ જલમાંના તતુ જનાવરથી હાથી બધાઇ જાય તેમ તેણે ઇદ્રજીતને બાંધ્યો. નાગપાસે બધાએલો ઇદ્રજીત વજરની પઠે પડયો. ત્યારે લક્ષ્મણની આજ્ઞાથી વિરાધે પોતાના રથમાં નાંખીને બદીવાનની પઠે તેને પોતાની જાગા ઉપર લાવ્યો. તેમ રામે પણ નાગપાસથી કુભકરણને બાંધ્યો તેને પણ રામની આજ્ઞાથી ભામડલ લઇ ગયો બીજા રામના સૈનીકોએ મેઘવાહન પ્રમુખ રાક્ષસોને બાંધીને પોતાના ઠેહેકાણુ ઉપર લઇ ગયા. એ બધુ જોઇ રાવણ ક્રોધમાં આવીને જયશ્રીનુ મુલ જે ત્રિશુલ તે બિભીષણ ઉપર નાંખ્યુ લક્ષ્મણે બાણે કરી કેલીની પઠે તે ત્રિશુલના આકાશમાંજ કટકા કરી નાખ્યા. ત્યારે ધરણેદ્રે આપેલી અમોઘવિજયા નામની શક્તિ રાવણે લીધી. ધગ ધગ જાજવલ્યમાન, તથા તડતડ શબ્દ કરનારી વીજળી જેવી તે શક્તિ આકાશમાં ફરવા લાગી. તે શક્તિને જોઇને આકાશમાંના દેવ પાછા ફરવા લાગા. સૈન્યના નેત્ર મીચાઇ ગયાં. તેને જોઇને કોઇ પણ સ્થિર રહ્યો નહી. ત્યારે રામ કહેવા લાગ્યો કે. હે લક્ષ્મણ આપણો પરોણો બિભીષણ આજે મારયો જાય છે. આશ્રીતને ઘાત કરનારા આપણને ધિકાર છે. એવુ સાભળી, લક્ષ્મણે બિભીષણની આગળ થઇને યુદ્ધ કરવાને રાવણને હાક મારી. રાવણે ગરૂડ ઉપર બેઠેલા લક્ષ્મણને જોઇને તેને કહેવા લાગ્યો કે, મે તારા ઉપર શક્તિ નાખી નથી. માટે તુ બીજાના મૃત્યુમાં મર નહી, તેમ છતાં મરવુ હોય તો મર, હુ તને મારનાર નથી. તારા આશ્રયે કરી આ બિચારો ગરીબ બિભીશણ તારી સામે ઉભો રહ્યો. એમ કહીને તથા તે સક્તિને ફેરવીને લક્ષ્મણની ઉપર નાંખી તેને આવતી જોઇને લક્ષ્મણ, સુગ્રીવ, હનુમાન, ભામડલ. વિરાધ અને બીજા વાનરાઓએ પોતપોતાના અસ્ત્ર તેની ઉપર નાંખ્યાં. તે શસ્ત્ર તથા અસ્ત્રને નહિ માનતાં લક્ષ્મણના હૃદયમાં લાગી. તેથી લ-

ક્ષ્મણ મુર્છીત થઇને પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તે વખતે રામના સૈન્યમાં હાહાકાર શબ્દ થયો. પછી રામે ક્રોધાયમાન થઇ. પંચાનન રથમાં બેશી, રાવણની સાથે યુદ્ધ કરીને ક્ષણમાત્રમાં તેને રથ રહિત કરયો. ત્યારે રાવણ મોટા વેગથી બીજા રથ ઉપર ચડયો. તે રથનો પણ રામે નાશ કરયો, એ પ્રમાણે પાંચ વખત રામે રાવણને રથ રહિત કરયો. ત્યારે રાવણે વિચાર કરયો કે, આ પોતાના ભાઇના સ્નેહથી પોતાની મેળે મરશે. એની સાથે વ્યર્થ યુદ્ધ શા સારૂ કરવુ! એમ જાણીને રાવણ લકામાં ગયો. તે વખતે રામના શોકેજ જાણે સુર્યે આથમી ગયો હોયની!

રાવણ ગયા પછી રામ પાછો ફરયો, લક્ષ્મણની પાસે આવી મુરછાવસ્થામાં જોઇને પોતે પણ મુરછા ખાઇ પૃથ્વી ઉપર પડયો. સુગ્રીવાદિક રામની ઉપર ચદનનુ પાણી છાંટીને, તેને સાવધ કરીને, તથા લક્ષ્મણની પાસે બેસાડયો. ત્યારે રામ રડતો રડતો બોલવા લાગ્યો હે વત્સ, તને શું પીડા થાય છે? બોલતો ખરો. મૌનતાને મુકી દે. ઇશારાથી તો બોલ. મને સતુષ્ટ કર. આ સુગ્રીવાદિક તારા મુખની સામે જોઇ રહ્યા છે. એમની ઉપર વાણીએ કરી અથવા દ્રષ્ટીએ કરી અનુગ્રહ કર. રાવણ રણમાંથી જીવતો ગયો તેની લજ્જાથી તુ બોલતો નથી કે શુ? કાંઇક તો બોલ. હું તારો મનોરથ પુર્ણ કરીશ. એવી રીતે લક્ષ્મણની સાથે બોલીને ફરી કહે છે કે, રે રે, રાવણ, દુષ્ટાત્મન, ઉભો રહે! ઉભો રહે! તુ કયાં ચાલ્યો? આ હુ તને પરલોકમાં મોકલુ છુ. એવુ બોલી ધનુષ્યનો ટણકાર કરીને ઉભો રહ્યો. એટલામાં સુગ્રીવ આવીને કેહેવા લાગ્યો કે, હે રામ, આ રાત્ર છે નિશાચરજે રાવણ તે લકામાં જતો રહ્યો. આ વખત શકિત પ્રહાર દુર કરવાનો છે. હે રામ! ધૈર્યને ધારણ કરો. અને રાવણ મુવો એમ સમજો અને લક્ષમણના ઉપાય કરો. ફરી રામ કેહેવા લાગ્યો કે. સ્રીનુ હરણ થયુ, ભાઇ નષ્ટ થયો: તેમ છતાં હજી સુધી રામ જીવતો છે. આ શરીરના સો કટકા શા સારૂ થતા નથી? હે સખે સુગ્રીવ, હે હનુમાન, હે ભામડલ, હે નલ, હે અગદ. હે વિરાધાદિક, તમે પોતપોતાના ઘેર જાઓ, સીતાનુ હરણ થવા કરતાં આ લક્ષમણના વધનુ ઘણુ દુ:ખ થયુ છે. હે સખે બિભીષણ, તુ પણ હજી સુધી કૃતારથ થયો નથી. પણ કાલે સવારે તારા ભાઇને મારા ભાઇની પાસે મોકલીશ તે તું જોશે. તારૂ કામ કરીને હુ લક્ષમણની પાછળ જઇશ. આ મારા પ્રાણપ્રિય લક્ષ્મણ વિના સીતાને તથા આ જીવિતને શું કરવાનુ છે? ત્યારે

એના સ્નાના પાણીથી ઘા મટી જાય, શુલનો નાશ થાય. વ્યાધી જતી રહે હવે પછી થનારો જે આનો પતિ લક્ષમણ તે પણ એના થકી જીવતો રહે શે. એવી તે મુનિની વાણીથી, સમ્યક જ્ઞાનીના અનુભવથી તથા તેના સ્નાનના પાણીના પ્રભાવથી બધાએએ નિશ્ચય કરયો. એમ કહીને દ્રોણમેઘે વિશલ્યાના સ્નાનનુ પાણી મને આપ્યુ. તેના પ્રભાવથી મારી ભુમી રોગ રહિત થઇ. અને તેજ પાણી મે તારા આંગ ઉપર છાંટયુ. તેથી તું લગાર વારમાં શક્તિના દુઃખથી તથા બળવાથી મુકાયો. એવી રીતે ભરતની પઠે મને પણ તેનો અનુભવ થયો. ત્યારે જ્યાં લગણ સવાર થઇ નથી ત્યાં લગણ વિશલ્યાના સ્નાનનુ પાણી લાવો. એ કામમાં ઢીલ કરવા જેવી નથી. જલદી કરજો. સવાર થઇ ગઈ તો શું કરશો! કોઇ કામ બગડયા પછી સુધરતુ નથી.

એવુ તેનુ બોલવું સાંભળીને ભરતની તરફ વિશલ્યાના સ્નાનનુ પાણી લેવા સારૂ ભામડલ, હનુમાન, અને અગદ એ ત્રણે જણ જવા નીકળ્યા, રામે ત્યોને જવાની રજા આપી ત્યારે વિમાનમાં બેશીને વાયુના વેગની પઠે અયોધ્યામાં ગયા. ત્યાં ભરતને પોતાના ઘરમાં સુતેલો જોઈ તેને જગાડવા-સારૂ ત્યો આકાશમાં ગાયન કરવા લાગ્યા. ભરત રાજા જાગીને તેમને પુછવા લાગ્યો. ત્યારે ભામંડલ નમસ્કાર કરીને તેણે આવવાનુ કારણ કહ્યું કહ્યું છે કે, "વિસ્વાશીને વિસ્વાશીનો ભરોશો હોય છે" ત્યારે ભરત કેહેવા લાગ્યો કે, હુ ગયાથી એ કાર્ય થશે. પછી વિમાનમાં બેશીને કૌતકમંગલ નામના નગરમાં ગયો. ત્યાં જઇ દ્રોણમેઘની પાસે વિશલ્યા માગી. ત્યારે તેણે હજાર સ્ત્રીઓની સાથે લગ્ન કરીને વિશલ્યા આપી. પછી ભામડલ વિશલ્યાને, તથા ભરતને અયોધ્યામાં મુકીને તે પરિવાર સહિત લંકામાં રામની પાસે આવ્યો, વિશલ્યા સહિત વિમાનમાં ભામડલને જોઇને સુર્યના ઉદયની ભ્રાંતી થઇ, એટલામાં લક્ષમણની પાસે વિશલ્યા ગઇ પછી તેણે વાસુદેવને સ્પર્શ કરતાં વેતજ દ્રષ્ટિ વડે મહાસર્પીણીની પઠે તેના શરીરમાંથી તે શક્તિની કળીને ત્યાંથી ઉડી. તેને હનુમાને જોઇને જેમ સ્યેનપક્ષી બીજા પક્ષીઓને પકડે, તે પ્રમાણે કુદકો મારીને પકડી. ત્યારે તે દેવતારૂપ શક્તિ કહેવા લાગી કે, મારો દોષ નથી, ધરણેદ્રે એને દીધી છે, ને પ્રજ્ઞાપ્તી વિદ્યાની હું બેન છુ. આ વિશલ્યાના તપનુ તેજ મારાથી સહન થતું નથી. હુ નિરપરાધી છુ. માટે મને તું મુકી આપ. હવે હું જાઉ છુ. એવુ સાંભળીને મા

રૂતીએ તેને મુકી દીધી. ત્યારે તે શક્તિ લાજેલીની પઠે અંતરધાન પામી. વિશલ્યાએ ફરી વાસુદેવના આંગ ઉપર હાથ ફેરવ્યુ. અને ગોશીર્ષ ચદન તેના આંગને લગાડયું શક્તિનો તાપ ગયા પછી લક્ષ્મણ સુતેલાની પઠે ઉઠયો. તેને રામે આલિંગન દઈને તેને વિશલ્યાનો વ્રતાંત કહ્યો. તેના સ્નાનનુ પાણી પોતાના માણસોના આંગ ઉપર છાંટયું. તેથી તેવોના ઘા રૂજાઇ ગયા પછી રામની આજ્ઞાએ કરી તે હજાર સ્ત્રીઓ સહિત તેની સાથે લક્ષ્મણે વિવાહ કરચો. ત્યાં વિદ્યાધર રાજાઓએ લક્ષ્મણનો જીવન, વિવાહ, જન્મ. ઉત્સવ કરચો.

આંહી દુતના મુખથી લક્ષ્મણ જીવતો થયો એવુ સાંભળીને રાવણ વિચાર કરવા લાગ્યો કે. શક્તિના મારથી લક્ષ્મણ તાડિત થયો. તે સવાર થતાંજ મરશે, અને તેના સ્નેહથી રામ પણ મરશે, કપી પણ નષ્ટ થશે, મારા કુભકરણાદિક તથા ઈંદ્રજીતાદિક સર્વ આંહી આવશે, એવો મારો મનોભાવ હતો. પણ દૈવ પ્રતિકુલ હોવાથી લક્ષ્મણ જીવ્યો. હવે કુભકરણાદિકોને કેમ મુકાવુ? એ બધી વાત પોતાના પ્રધાનોને કહેવાથી ત્યો બોલ્યા કે, જાનકીને મુકયા શિવાય કુભકરણાદિકો છુટનારા નથી, હમણાં આપણો કલ્યાણ દેખાતો નથી. જે થયુ તે સર્વ સારૂ થયુ. તેનો શોક કરવો નહી. હવે હે રાવણ, આપણા કુલની રક્ષા કર. રામને થડો કરયા વિના બીજો ઉપોય નથી. એવુ સાંભળીને રાવણે તેનો તિરસ્કાર કરચો. પછી એક દુતને આજ્ઞા કરી કે, તુ રામની પાસે જઈને તેને સામ, દામ, દડ વડે સમજાવ. ત્યારે તે દુતે જઈને સુગ્રીવાદિકે કરી ઘેરાયલા રામને નમસ્કાર કરચો. પછી રાવણની તરફથી બોલવા લાગ્યો. હે રામ, તુ મારા પુત્રને અને ભાઈઓને મુકી આપ. એક જાનકી શિવાય બીજુ જે કાંઇ માગે તે તને આપુ. મારૂ અર્ધ રાજ લે. બીજી ત્રણસે કન્યા તને આપુ તે લઇને સતોષ કર. એવુ જો માન્ય કરીશ નહી તો પ્રાણનો નાશ કરી લઇસ. એવુ રાવણનુ કેહેણ સાંભળીને તે દુતને રામ કહે લાગ્યો. તારી રાજ્ય સપતી, તથા બીજી સ્રીઓના ઉપભોગની મને ઇચ્છા નથી. રાવણ જો જાનકીનો સત્કાર કરીને તેને પાછી મોકલે, તો તેના ભાઇ તથા પુત્રને હુ મુકી દેઉ. તે શિવાયે મુકનાર નથી. ત્યારે ફરી તે દુત બોલવા લાગ્યો કે, હે રામ, સ્રીને માટે પ્રાણ દેવા, એ તને યોગ્ય નથી. રાવણે મારેલો લક્ષ્મણ એકવાર જીવતો થયો પરતુ આજ તુ અને આ વાનર કેમ જીવતા રહેશે? રાવણ એકલો સર્વને મારવા સમર્થ છે. આ મારાં ... જરૂર માન્ય કરીને તુ પોતે

વિચાર કર, ત્યારે લક્ષ્મણ ક્રોધમાં આવીને તેને કહે છેઃ— હે દુતાધમ; હજી સુધી રાવણ પોતાની શક્તિ તથા બીજાની શક્તિ જાણતો નથી, જેના પરિવારને બંદીખાનામાં નાંખ્યો. હવે માત્ર સ્ત્રી લેવાનુ કરવુ બાકી રહ્યુ છે તથાપિ હજી સુધી તે પોતાની બડાઇ કરી રહ્યો છે. અરે ! કેટલી એની હલકાઇ! ડાળી તુટેલા વ્રક્ષ મુશળની પઠે એકલો રહે છે, તેમ આ રાવણ એકલો કેટલાએક દિવશ રહેશે? માટે હે દુત તુ જા અને રાવણને યુદ્ધ કરવા સારૂ મોકલ. તેને મારવાને અર્થે યમની પઠે મારા હાથ તઇયાર છે. એવી રીતે લક્ષ્મણ બોલ્યા પછી વાનરાઓએ તેનુ ગળુ પકડીને તેને કાહાડી મુકયો. તે દુતે જઇને રાવણની પાસે સર્વ વાત કહી. ત્યારે રાવણ પોતાના પ્રધાનોને બોલાવીને ત્યોને પુછવા લાગો કે, હવે કેમ કરવુ? તે કહો ત્યારે પ્રધાનો કેહેવા લાગ્યા કે, સીતા આપવી એ યોગ છે. સીતા લાવીને વ્યતિરેક ફળ જોયુ. હવે અન્વય ફલને જો અન્વય અને વ્યતિરેક વડે સર્વ કાર્યની પરિક્ષા થાય છે. હે દશાનન, તુ એકલો વ્યતિરેક પણે રહો. હજી તારા પુત્ર બધુ ઘણા જીવતા છે સીતા અર્પણ કરયાથી તે બધા બાંધવ છુટશે. પછી તેમની સાથે સુખે કરી રાજ સંપતિનો ઉપભોગ કર. એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને રાવણ મનમાં અતિ દુઃખી થયો. અને પોતે વિચાર કરવા લાગો કે, બહુરૂપા વિદ્યાનુ સાધન કરવુ. એમ મનમાં નિશ્ચય કરીને તથા કષાય રહિત થઇને રાવણ શાંતીનાથ ચૈત્યના પ્રત્યે ગયો. ત્યાં ઇદ્રની પઠે ભક્તિ વડે રાવણે શાંતિનાથ સ્વામીને જળના કળસથી સ્નાત્ર પુજા કરી ગોરોચન ઇત્યાદિકે કરી અગને અર્ચન કરયુ. અને ફુલાદિકે પુજા કરીને તેમની સ્તુતિ કરી. હે દેવોના દેવ. જગતના રક્ષક, પરમાત્મા શ્રીમાન સોળમા તીરથકર શાંતિનાથ હુ તમને નમસ્કાર કરૂ છુ. હે શ્રી શાંતિનાથ, હે ભગવાન હે ભવ સમુદ્રતારક, સર્વાર્થસિદ્ધિમત્ર સ્વરુપ, તારા નામને નમસ્કાર હોજો હે પરમેશ્વર, હે પ્રભો, જે તારી અષ્ટવિધ પુજા કરે છે તેમના હાથોમાં અષ્ટ અણિમાદિ સિદ્ધિ છે. જે નેત્ર વડે નિત તને જુએ છે તેના નેત્ર ધન્ય છે. નેત્ર કરી જોયલો જે તુ તેને રૂદયમાં ધારણ કરે છે. તેના રૂદય નેત્રથી ધન્ય છે. હે દેવ. તારા સ્પર્શે કરી જન પવિત્ર થાય છે. જેમ સ્પર્શવેધી રસના યોગે લોખંડનુ સુવર્ણ થાય છે. હે પ્રભો. તારા ચરણ કમળને નમસ્કાર કરયાથી તયા તારી પાસે લોટયાથી મારા કપાળની ગાંઠ શૃંગારતિલક થશે. પવિત્ર ચદનાદિક પદાર્થ તને અર્પણ કરયાથી મારી રાજ સંપતી રૂપ

વેલીને નિરંતર ફળ આવો એ પ્રકારે વારવાર પ્રાર્થના કરીને કેહે છે કે, હે જગતવિભો. જન્મ જન્મમાં તારા વિષે મારી ભક્તિ હોજો. એવી શાંતિનાથની સ્તુતિ કરીને તેની સામે રત્નની શિળા ઉપર રાવણ બેઠો. પછી અક્ષમાળા હાથમાં લઇને તે વિદ્યા સાધન કરવાનો આરંભ કરચો. તે વખતે મંદોદરીએ યમદંડ નામના દ્વારપાલને આજ્ઞા કરી કે, આજથી આઠ દિવશ સુધી લંકામાં બધાઓએ અષ્ટાહ્નિક મહોત્સવ કરવો. જે નહી કરસે તેનું માથું કાપી નાંખ્યામાં આવશે, એવી થાળી પીટાવ. એવું સાંભળીને દ્વારપાલે આજ્ઞા પ્રમાણે નગરમાં થાળી પીટાવી. તે સાંભળીને એક ખબર વાળાએ આવીને સુગ્રીવને કહ્યું તે સાંભળીને સુગ્રીવ રામને કેહેવા લાગો કે, હે સ્વામીન જ્યાં સુધી બહુરૂપા વિદ્યા સિદ્ધ થઇ નથી ત્યાં સુધી દશાનન સાધ્ય છે. એવું સાંભળીને રામ હસીને કહે છે કે શાંતિનાથના ધ્યાનમાં બેઠેલા રાવણને કેમ પકડું ? હું તેના જેવો કપટી નથી. એવાં રામનાં વચનો સાંભળીને રામને ન સમજતાં અંગદાદિક રાવણની વિદ્યાનો નાશ કરવા સારૂ ગયા ત્યાં તેમણે ઘણો ઉપદ્રવ દીધો. તથાપિ રાવણ ધ્યાનથી લગારે ડગો નહી ત્યારે અંગદ બોલ્યો કે, હે રાવણ રામથી ડરીને તેની શરણે ન આવતાં આ શું પાખંડ કરવા બેઠો છે ? મહાપતિવ્રતા માહા સ્વામીની સ્રી સોતાને તે હરણ કરી પરંતુ હમણાં તારી સામે તારી મંદોદરીનું હું હરણ કરૂં છું એમ કહીને હાથે કરી કેશ પકડીને તેને ખેંચવા લાગો ત્યારે તે અનાથની પઠે કરૂણાસવરે કરી રડવા લાગી તથાપિ ધ્યાનમાં બેઠેલા રાવણે તેની સામે જોયું નહી. તે વખતે તે વિદ્યા સિદ્ધ થઇ તેના ચોગે આકાશ પ્રકાશમાન થયું. તે વિદ્યા આવીને કહેવા લાગી કે, હે રાવણ હું તને સિદ્ધ થઇ, તારૂં શું કામ છે ? તે કહે. આખું જગત તને સ્વાધીન કરી દઉં. પછી તારે લક્ષ્મણની તે શું કથા ? ત્યારે રાવણ તેને કહેવા લાગો કે સર્વ તું કરશે પરંતુ જે વખતે તારૂં સ્મરણ કરૂં ત્યારે તું આવજે. આ વખતે પોતાના ઠેકાણે જા. એવું સાંભળીને તેજ વખતે તે અંતરધ્યાન થઇ. ત્યારે સર્વ વાનર ત્યાંથી પોત પોતાના સ્થાનકે ગયા.

પછી રાવણે મંદોદરી અને અંગદની વાત સાંભળીને અહંકારે કરીને મોટો હુંકારો કરચો પછી રાવણ સ્નાન ભોજન કરીને દેવરમણોદ્યાનમાં ગયો ત્યાં સીતાને કેહેવા લાગો કે મે ઘણા દિવશ વિનય વડે તારી પ્રાર્થના કરી હવે હું વિનય ન કરતાં તારો પતિ તથા દેવર મારીને બલાત્કારે તારો

ઉપભોગ લઇશ. એવી વીષ જેવી તેની વાણી સાંભળીને તથા મુર્છીત થઇ ને નીર આશાની પઠે જાનકી પ્રથવી ઉપર પડી. કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઇને આવો નિયમ કરયો કે, રામ લક્ષ્મણ જો મુવા તો તે દિવશ થી હુ અનશણ વ્રત લેઇશ. એવુ સાંભળીને રાવણ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે; રામના વિષે એનો સ્વભાવિક સ્નેહ છે, એને મારા વિષે પ્રીતી સ્થલછેપથર ઉપરકમલને રોપવા જેવીછે, મે બિભીષણની અવજ્ઞાકરી તે સારૂ કરયુ નહી. તેમજ મે પ્રધાનોનુ પણ માન્યુ નહી. કુલને કલંક લગાડયુ. હવે જો આને હુ મુકુ તો મને અવિચારપણુ આવે, અને રામના પરાક્રમથી મુકાશે તો મારી અપકીરતી થશે. તેથી રામ લક્ષમણને બાંધી ને આંઇ લાવ્યાથી તેમને સીતા સ્વાધીન કરયાથી મારી કીરતી થશે. એવો નિશ્ચય કરીને તે રાત્ર ગયા પછી સવારના અપશુકન થયા. તેને નમાનતાં રાવણ યુદ્ધ કરવા નીકળ્યો. ત્યારે રામ અને રાવણના સૈન્યમાં યુદ્ધ ચાલ્યુ. તેમાં સુભટોની ભુજાઓના શબ્દાથી દિગજ ત્રાસ પામવા લાગ્યા. તે વખતે લક્ષમણે રાક્ષસોના સૈન્યનુ નાશ કરીને બાણે કરી દશકધરને ખુબ મારયો.

એવો લક્ષમણનો પરાક્રમ જોઇને રાવણ શકા પામ્યો. ત્યારે તેણે બહુરૂપા વિદ્યાનુ સ્મરણ કરયુ. તેવીજ તે રાવણની સામે ઉભી રહી. તેના યોગે રાવણે પોતાના અનેક રૂપો કરયા. તે વખતે પ્રથવી ઉપર, આકાશમાં પોતાની પાછળ, તથા આગળ. નાના પ્રકારે શસ્ત્રનો વરશાત કરતા રાવણને લક્ષમણે જોયા, ત્યારે તેટલા સર્વ રૂપોને એકલા લક્ષમણે તીક્ષણ બાણો વડે મારયો. તે બાણોથી રાવણ વિકલ થઇને અર્દ્ધચક્રીપણાના ચિન્હરૂપ ચક્રનુ તેણે સ્મરણ કરયુ. તે આવ્યાથી તેને આકાશમાં ફેરવીને રાવણે લક્ષમણ ઉપર નાંખ્યુ. તે ચક્ર આવીને લક્ષમણને પ્રદક્ષિણા કરીને ઉધ્યાચળ પર્વતની શિખર ઉપર સુર્યની પઠે લક્ષમણના હાથમાં આવી રહ્યુ. ત્યારે રાવણ ખેદને પામીને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, મુનિનાં વચન સાચાં થયાં. બિભીષણાદિકોનુ બોલવુ ખરૂ થયુ. એવી રીતે રાવણ શોકાતુર થયો તેને જોઇને બિભીષણ કેહેવા લાગ્યો કે, હે રાવણ, હજી તને જો જીવતાં રહેવુ હોય તો જાનકીને મુક. ત્યારે રાવણ ક્રોધમાં આવીને કહેવા લાગ્યો કે, રે, આ ચક્રજ મારૂ અસ્ત્ર છે કે, આ ચક્ર સહિત શતરૂને મુઠથી હુ મારી નાંખીશ, એમ બોલે છે એટલામાં તેજ ચક્રથી લક્ષમણે રાવણનુ હ્રદય કોલ્હાની પઠે કાપી

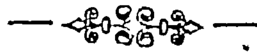
નાખ્યુ. જેઠ મહીનાના કૃષ્ણ પક્ષની એકાદશીના દિવશે ચોથા પ્રહરે રાવણ મરણ પામ્યો. ને તીહાંથી તે ચોથી નરકમાં ગયો. તે વખતે દેવોએ જય જય શબ્દ કરીને લક્ષ્મણની ઉપર ફુલોની વ્રષ્ટી કરી. તે સમે વિદ્યાધરો ઘણા ખુશી થવા લાગ્યા. અને રાક્ષસો શોક કરવા લાગ્યા. એ પ્રમાણે રાવણનુ મૃત્યુ લક્ષમણને હાથે થયું.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम लक्ष्मण चरींत्रे

सातमो खंड समाप्त.

અથ શ્રી આઠમો ખંડ પ્રારંભતે

પોતાનો સ્વામી રાવણ મરણ પામ્યો. તે જોઇને રાવણનુ સૈન્ય ભયભીત થઇ ગભરાવવા લાગ્યુ તેવારે તેવોની પાસે જઇને બિભીષણ સમજાવવા લાગ્યો કે, આ રામ લક્ષ્મણ આઠમા બળદેવ વાસુદેવ છે, તમે એથની શરણે જાઓ એવુ સાંભળીને સર્વ રાક્ષસો રામ લક્ષ્મણની શરણે ગયા. તેમની ઉપર રામ લક્ષ્મણે કૃપા કરી કહ્યુ છે કે, "ધીર પુરૂષોની પ્રજા ઉપર સમદ્રષ્ટિ હોય છે." પછી બિભીષણે ભાઇ મુવો એમ જાણીને શોકના આવેશથી મરવા સારૂ એક છુરી હાથમાં લીધી. ને તે પેટમાં ખોસવાનો વિચાર કરે છે, એટલામાં રામે તેને પકડી લીધો પછી બિભીષણ મદોદરી સહિત રાવણની પાશે જઇને હા, ભાઇ, હા, ભાઇ! એવી રીતે કરૂણા સ્વરે કરી રડનારો જે બિભીષણ, તેને લક્ષ્મણે તથા રામે આગળ થવાના પ્રકારનો બોધ કરયો શગ્રામમાં જેની આગળ દેવ પણ ભયને પામ્યા. એવા પરાક્રમી રાવણનો શોક કરવો યોગ નથી આ શુરવીરપણાએ મુવો તેથી જગતમાં એની કીર્તી થઇ છે. માટે હવે એની પ્રેતક્રીયા કરો રડવાથી શુ થવાનુ છે. એમ કહીને નાગપાશાદિકે બધા યલા જે કુભકરણાદિક વીરો, તેમને મુકીને રામે સારી રીતે સમજાવ્યા

પછી બિભીષણ, કુભકરણ, ઈંદ્રજીત, મેઘવાન, તથા મદોદરી આદિક બીજા રાક્ષસો ગોરોચન, કપુર, અગરૂ, ઇત્યાદિકે કરીને રાવણનાં અગસસ્કાર કરયો. રામે પદમ સરોવર ઉપર આવીને સ્નાન કરયુ. તેમજ કુભકરણાદિકોએ પણ સ્નાન કરીને પછી લક્ષમણની સાથે રામ, કુભકરણાદિકને કહેવા લાગ્યો કે, પ્રથમની પઠે હવે પણ તમે પોત પોતાના રાજ કરો. તમારી રાજ લક્ષમી અમારે લેવી નથી તમારૂ કલ્યાણ થાઓ. એવુ રામ બોલ્યા પછી એક વખતેજ શોક અને આશ્ચર્યે કરીને કુભકરણાદિક બોલવા લાગ્યા હે મહાભુજ, આ મોટા રાજથી અમને કાંઇ પ્રયોજન નથી. અમે તો મોક્ષ આપનારી દિક્ષા માર્ગ લઇએ છીએ, હમણાં કુસુમાયુધોદ્યાનમાં અપ્રમેયબલ નામના ચતુરજ્ઞાની એક મુનિ આવ્યા છે, ત્યાંજ તે રાત્રે તેમને કેવલજ્ઞાન ઉત્પન્ન થયુ છે. તે વખતે દેવોએ કેવળજ્ઞાન મહોત્સવ કરયો. એવુ સાંભળીને સ-

વારના રામ, લક્ષ્મણ, તથા કુંભકરણાદિક ત્યાં આવીને તથા તેમને વંદના ક રીને, તેમની પાસે ધર્મ સાંભળ્યો. દેશનાની સમાપ્તી થયા પછી ઈંદ્રજીત અને મેઘવાહનને વરાગ ઉપનાથી. તેવો મુનિને પુર્વ જન્મની વાત પુછવા લાગ્યા. ત્યારે તે મુનિ તેમને કેહેવા લાગ્યા.

ભરતક્ષેત્રમાની કૌશાંબી નામની નગરીમાં પ્રથમ તથા પશ્ચિમ નામના અતિ દરિદ્રી તમે બેઉ ભાઇ થયા એક વખતે ભવદત્ત નામના મહામુનિ પાસે ધર્મ સાંભળીને તેમણે દિક્ષા લીધી. પછી કષાયને તજીને મુનિ વિહાર કરવા લાગ્યા. કોઇ એક સમયે તે બેઉ જણ કૌશાંબી નગરીમાં આવ્યા ત્યાંના નંદીઘોષ નામના રાજાને પોતાની સ્ત્રી ઇંદુમુખી સહિત ક્રીડા કરતાં જોઇને પશ્ચિમ નામના મુનિએ નિયાણો બાંધ્યો કે, આ તપના યોગે આવી ક્રીડા કરનારાનો હુ પુત્ર થાઊ, તેને બીજા સાધુએ વારયો તથાપિ તે નિદાન તેનો પાકો બધાઇ ગયો તેથી મરણ પામ્યા પછી તે પશ્ચિમ તેજ રાજાનો રતિવર્ધન નામનો પુત્ર થયો. ક્રમે હરી યોવન અવસ્થા પામીને રાજ ઉપર બેઠો પછી તે પિતાની પઠે સ્ત્રીની સાથે ક્રીડા કરવા લાગ્યો અને બીજો મુનિ કાળ કરી ગયા પછી નિદાન તપના યોગે પચમકલ્પ દેવલોકમાં એક પરમ મહર્દ્ધીક દેવ થયો, તેણે અવધિજ્ઞાન વડે પોતાના પુર્વ જન્મના ભાઇની ઉત્પતી જાણીને તેને બોધ કરવા સારૂ તે દેવ મુનિના વેષે ત્યાં આવ્યો તેને જોઇને રતિવરધન રાજાએ આસન ઉપર બેસાડયો પછી બધુના સ્નેહે કરીને મુનિએ પોતાનો તથા તેનો પુર્વ ભવ કહી સભળાવ્યો. ત્યારે રાજાને જાતિ સ્મરણ જ્ઞાન થયુ. તેથી વૈરાગને પામીને તેણે દિક્ષા લીધી. ત્યાંથી કાળ કરીને વિદેહ ક્ષેત્રને વિષે, વિબુદ્ધ નામના નગરમાં તમે બેઉ ભાઇ રાજા થયા તે રાજ મુકીને તમે દિક્ષા લીધી કાળે કરી દેહત્યાગ કરીને અચ્યુત દેવલોકમાં ગયા ત્યાંથી આવીને આ પ્રતિવિષ્ણુ જે રાવણ, તેના ઘેર ઇદ્રજીત તથા મેઘવાહન એવા તમે બેઉ પુત્ર થયા. અને રતિવરધનની માતા ઇદુમુખી પણ ઘણા ભવ ફરીને તમારી માતા મદોદરી થઇ, એ વાત કુભકરણાદિક અને મદોદરી આદિકે સાંભળીને તેજ વખતે તે સાધુની પાસે દિક્ષા લીધી પછી રામ લક્ષ્મણ અને સુગ્રીવ તે મુનિને નમસ્કાર કરીને તથા ચોપદાર બિભીષણને આગળ કરીને તેણે દેખાડેલા મારગમાંથી લકામાં ગયા. ત્યાંથી પુષ્પગીરી પર્વત ઉપર ઉપવનમાં ગયા. ત્યાં હનુમાનના કહ્યા પ્રમાણે રામે સીતાને દીઠી.

તે વખતે પોતાના પ્રાણની પઠે સીતા પાસે જઇને હુ હમણાંજ જી-

વ્યો એમ જાણ્યું. એટલામાં આકાશમાં સિદ્ધ અને ગંધર્વ સીતાનો જય થાઓ એમ બોલવા લાગ્યા. લક્ષ્મણે આંખોમાં પાણી આણીને સીતાના પગ ઉપર માથુ રાખ્યુ. ત્યારે ચીરંજીવો ઘણા કાલ આનંદ પામો, તારો ઘણા કાળ જય થાઓ, એવો સીતાએ તેને આશીરવાદ દીધો. અને તેના મસ્તકનુ ચુંબન કરયુ. તેમજ ભામંડલે પણ નમસ્કાર કરયા પછી સીતાએ તેને આશીરવાદ દીધો. ત્યાર પછી સુગ્રીવ, બિભીષણ, હનુમાન; અંગદ, અને બીજા વિદ્યાધરોઓ પોત પોતાનાં નામ કહીને જાનકીને નમસ્કાર કરવા લાગ્યા. સીતાએ તેમનો સત્કાર કરયો તે સમયે પુનિમના ચંદ્ર વડે જેમ કુમુદની શોભે તેમ રામના દરશનથી સીતા શોભવા લાગી. પછી સીતા સહિત રામ, ભુવનલંકાર નામના હાથી ઉપર બેસીને તથા સુગ્રીવાદિકોને સાથે લઈને, રાવણના ઘેર ગયા, ત્યાંથી હજાર મણિસ્થંભે કરી યુકત શાંતિનાથના ચૈત્યની વંદના કરવા સારૂ ગયા. તે વખતે બિભીષણે લાવી આપેલાં ફુલો વડે સીતા લક્ષ્મણ સહિત રામે શાંતિનાથની પુજા કરી. પછી બિભીષણે પ્રાર્થના કરયાથી તેના ઘેર જઈને પરિવાર સહિત રામે સ્નાન તથા ભોજનાદિક કર્યું. ત્યારે રામને સિંહાસનની ઉપર બેસાડીને બિભીષણે બે વસ્ત્રો ઓઢવાને આપ્યાં, પછી હાથ જોડીને કહેવા લાગ્યો કે, આ રત્નોના તથા સોનાના કોશો આ હાથીઓ તથા ઘોડાઓ આ રાક્ષસદ્વીપ એ સર્વે તમે લ્યો, હું તમારો શેવક છું, તમારી આજ્ઞાથીજ હું તમને રાજ ઉપર બેસાડુ છુ. મારી ઉપર પ્રસન થઈને આ લંકાપુરીને અને મને તમે પવિત્ર કરો. એવુ બિભીષણનુ બોલવુ સાંભળીને તેને રામ કેહેવા લાગ્યો કે, આ લંકાનુ રાજ મે પ્રથમજ તને આપ્યુ છે, તુ ભકિતમાં મોહિત થઈને ભુલી ગયો કે શું? એમ કહીને રામે તેજ વખતે બિભીષણને લંકાના રાજ ઊપર બેસાડયો, ત્યાર પછી સુધરમા સભામાં ઈંદ્રની પઠે લક્ષ્મણાદિક સહિત રામ રાવણના ઘેર આવ્યો. સિંહોદરાદિક રાજાઓની કન્યાઓને વિવાહ કરવા સારૂ રામની રજાથી લાવ્યા, તે કન્યાઓએ પોત પોતાની પ્રતિજ્ઞા પ્રમાણે યથાવિધી રામ તથા લક્ષ્મણની સાથે લગ્ન કરયુ, ત્યાં નિરવિઘ્નપણે ઉપભોગ ભોગવીને રામ તથા લક્ષ્મણે છ વર્ષ કહાડયાં એવા સમયમાં વિંધ્યાચલ પર્વત ઉપર ઈંદ્રજીત અને મેઘવાહન સિદ્ધિને પામ્યા, ત્યાં મેઘરથ નામનુ તીર્થ થયુ. અને નર્મદામાં કુંભકરણ સિદ્ધિ પામ્યો, પૃષ્ટરક્ષિત તીર્થ થયુ

અયોધ્યામાં રામ તથા લક્ષ્મણની માતાઓને પોતાના પુત્રની વાત નહી

કળવાથી અતિ દુઃખને પામી. ત્યારે ધાતકીખડથી નારદ ત્યાં આવ્યો. તેણે તેમને પુછ્યુ કે, તમે દુખી શા સારૂ છો? ત્યારે કૌશલ્યા કહેવા લાગી કે, સીતા સહિત રામ તથા લક્ષમણ પિતાની આજ્ઞાથી વનમાં ગયા. ત્યાં સીતાનુ હરણ થયાથી લકામાં ગયા, પછી રાવણસાથેયુદ્ધ થયુ તેમાં રાવણે લક્ષમણ ઉપર શકિત નાખી. તેનુ શલ્ય કાહાડવા સારૂ વિશલ્યાનેલઇ ગયા ત્યાર પછી શુ થયુ તેની ખબર નથી, અમારો પુત્ર લક્ષમણ જીવતો છે કે નહી? એમ કહીને હે વત્સ, હે વત્સ, એવા કરૂણાસ્વર વડે સુમિત્રા સહિત રડવા લાગી. ત્યારે ત્યોને નારદ કહેવા લાગ્યો કે, તમે ધીર ધરો. તમારા પુત્રોને હુ જોઇને તેમને આંઇ લાવુ છુ એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને નારદ આકાશ માર્ગે ઉડયો. લોકોના મુખ થકી સાંભળેલો સર્વ વ્રતાંત પોતાના મનમાં રાખ્યુ. પછી રામની પાસે આવ્યાથી રામે તેનુ આદર સત્કાર કરયુ અને યોગ્ય આસન ઉપર બેસાડીને તેને પુછવા લાગ્યો કે, આંહી આવવાનુ કારણ શુ છે? એવુ પુછયાથી નારદે રામની માતાઓનુ દુઃખ કહી સભળાવ્યુ ત્યારે રામ બિભીષણને કહેવા લાગ્યો કે, હુ મારી માતાઓનુ દુઃખ ભુલી જઇને તારી ભકિતથી ઘણા દિવશ આંહી રહ્યો અમારા વિરહના દુઃખથી ત્યો જ્યાંલગણ મરી ગયાં નથી ત્યાં લગણ અમને ત્યાંજવુ જોઇએ માટે હવે અમને રજા આપ. ત્યારે બિભીષણ નમસ્કાર કરીને કહે છે કે, અયોધ્યા નગરીને શિલ્પિઓ પાસેથી સુધારવાને આજથી હુ લાગુ છું તેને દિન સોળ લાગશે તે કામ થઇ રહ્યા પછી તમે સુખે પધારજો. ત્યારે રામે કહ્યુ કે ઠીક છે, પછી બિભીષણે કારીગરો પાસેથી સોળ દીવશમાં અયોધ્યા નગરી લકાના જેવી કરાવી. ત્યારે નારદ રામની પાસેથી આદર સત્કાર પામીને ત્યાથી ગયો. તે અયોધ્યામાં આવીને રામની માતાઓને તેમનાપુત્ર આવવાનો મહોત્સવ નિવેદન કરયો સોળમા દિવશે સ્ત્રિયો સહિત ઇશાન ઇદ્રની પઠે રામ લક્ષમણ ઘણા વિમાનોમાં બેશીને નીકળ્યા. સાથે બિભીષણ, સુગ્રીવ, ભામડલ, તથા રાજાદિક લઇને ક્ષણ માત્રમાં અયોધ્યા નગરીમાં રામ લક્ષમણ આવ્યા. તેમને દુરથી પુષ્પક વિમાનમાં બેશીને આવે છે. એમ જોઇને શતરૂઘન સહિત ભરત હાથી ઉપર બેશીને તેમની સામે આવ્યો તેને જોઇને જેમ ઇદ્રની આજ્ઞાથી પાલક વિમાન નીચે ઉતારે તેમ રામની આજ્ઞાથી પુષ્પક વિમાન પ્રથ્વી ઉપર ઉતરયુ ત્યારે પ્રથમ ભાઇ સહિત ભરત હાથી ઉપરથી ઉતરયો. પછી આનદ સહિત રામ તથા

લક્ષમણ પુષ્પક વિમાનમાંથી ઉતર્યા. તેવારે ભરતે રામને નમસ્કાર કરયો. તેને પગમાંથી ઉઠાડીને વારવાર તેનુ મસ્તક ચુંબન કરયુ તેમજ શતરૂઘ્નને પણ નમસ્કાર કરયા પછી તેને ભરતની પઠે ઉઠાડીને વસ્ત્ર વડે તેની આંખોમાંના આંસુ લુછીને આલિંગન કરયુ. તેમજ લક્ષમણે પણ નમસ્કાર કરનારા જે ભરત અને શતરૂઘ્ન તેમને આલિંગન કરયુ. પછી તે ત્રણ ભાઇઓ સહિત રામ પુષ્પક વિમાનમાં બેશીને અયોધ્યામાં આવવા સારૂ વિમાનને આજ્ઞા કરી. તે વખને આકાશમાં અને પૃથ્વી ઉપર વાજાં વાગી રહ્યાં હતાં, એવા નાટારંભે કરીને રામ અયોધ્યા નગરીમાં ગયા ત્યારે જેમ મેઘને મોર જુવે તેની પઠે નગરીના લોકો ઉપર માથુ કરીને આંખોની પાપણો ન લવતાં એક સરખા રામની સામે જોવા લાગ્યા. રસ્તામાં ઠેકાણે ઠેકાણે લોકોએ અર્ઘ્ય પાદ્યાદિક વડે તેમની પુજા કરી. પછી રામ લક્ષમણ પુષ્પકવિમાનમાંથી ઉતરીને માતાના ઘરમાં ગયા. ત્યાં કૌશલ્યા તથા સુમિત્રાદિકોને નમસ્કાર કરયો ત્યારે તેઓએ આશીરવાદ દીધો. તેમજ શીતા તથા વિશલ્યાદિક સ્ત્રીઓએ પણ ઘણા ઉમંગે અપરાજિતાદિક સાસુઓને નમસ્કાર કરયો ત્યારે તેમણે એવો આશીરવાદ દીધો કે, અમારી પઠે વીર પુરૂષને જણનારી તમે થાઓ. પછી કૌશલ્યા લક્ષમણના આંગ ઉપર હાથ ફેરવીને તથા મસ્તક ચુંબન કરીને તેને કેહેવા લાગી કે, હે વત્સ, મેં મોટા ભાગ્યે કરી તને જોયો. વિદેશમાં જઇને તથા ત્યાં પોતાનુ વિજય કરીને પાછો આંહી આવ્યો તેથી હુ એમ જાણુ છુ કે, તારૂ ફરી જન્મ થયુ. તારી સેવાથી રામ અને સીતાએ વનમાંના દુઃખને લોટયુ એવુ સાંભળીને લક્ષ્મણ બોલ્યો કે, હે માતા, રામ અને સીતાએ મારૂ તારી પઠેજ વનમાં પાલન કરયુ તેને લીધેજ હુ વનમાં સુખે કરી રહી શકયો. ત્યાં મારી વ તૃણુકથી રામની સાથે વેર બંધાયુ. તેથીજ સીતાને દુઃખ થયુ. હે દેવી, ઘણુ તો શુ કહુ ? પણ તમારા આશીરવાદે કરી વેરસાગર તરીને પોતાના પરિવાર સહિત રામ ફરી આંહી આવ્યો, એ મોટો ભાગ્ય સમજવો ત્યાર પછી ભરતે અયોધ્યામાં મોટો ઉત્સાવ કરાવ્યો. અને પોતે રામની પાસે શેવક થઇને રહ્યો,

કોઇ એક સમયે રામને નમસ્કાર કરીને ભરતે કહ્યુ કે, હે આર્ય, તારી આજ્ઞાથી આજ દિવશ સુધી આ રાજ મેં કરયુ. નીકર હુ તો દશરથ રાજાની સાથેજ દિક્ષા લેતો હતો. પરંતુ વડીલની આજ્ઞા રાજનુ પા-

લન કરવા વિશે થઇ તેથી આજ દિવશ સુધી રહ્યો. હવે મને દિક્ષા લેવાને આગ્ના આપો. આ સસારથી હુ વિરકત થયો છુ તેથી હવે હુ આંહી રહેવાને સમર્થ થનાર નથી. એવુ ભરતનુ બોલવુ સાંભળીને રામની આંખોમાં આંસુ આવ્યાં, ને તેને કહેવા લાગ્યો કે, હે વત્સ તુ આમ કેમ બોલે છે? આ રાજ તુંજ કર. તારી ઉત્કંઠાથી હુ આંહી રહીશ રાજ સહિત અમને મુકીને જવુ તને યોગ્ય નથી. એવો રામનો આગ્રહ જાણીને ભરત રામને નમસ્કાર કરીને ત્યાંથી ઉઠયો. એટલામાં લક્ષમણે તેનુ હાથ પકડી લીધુ ભરતની દિક્ષા લેવાની સીતા તથા વિશલ્યાદિકે વાત સાંભળીને તેને દિક્ષાનો આગ્રહ મુકાવવા સારૂ વિચાર કરીને જલક્રીડા કરવાને ભરતની પ્રાર્થના કરી. તે સ્ત્રીઓના આગ્રહથી અતઃપુર સહિત ભરત ક્રીડા કરવા સારૂ ગયો જો પણ પોતે વિરકત હતો, તો પણ તેમની સાથે બે ઘડી સુધી જળક્રીડા કરી. પછી જલમાંથી બાહાર નીકળીને તીર ઉપર હંસની પઠે ભરત રાજા ઉભો રહ્યો એટસામાં ભુવનાલકાર હાથી સ્થભ ઉખાડી ભરત પાસે ગયો તે મદ કરી અધળો હતો તથાપિ ભરતને જોતાંજ મદરહિત થઇ ગયો તેમજ તેના દરશન થકી ભરત પણ આનદને પામ્યો. ત્યારે તે ઉપદ્રવ કરનારા હાથીને બાંધવા સારૂ રામ લક્ષમણ તથા બીજા સુભટો આવ્યા પછી રામની આગ્નાથી માવતે પકડીને હાથીને સ્થભની પાસે આણ્યો. ત્યાં દેશભુષણ અને કુલભુષણ એ બે મુનિ આવ્યા. તેમને વદન કરવા સારૂ પરિવાર સહિત રામ, લક્ષમણ, અને ભરત એ ત્રણે જણ આવ્યા. તે વખતે તેમને નમસ્કાર કરીને રામ પુછવા લાગ્યો કે, મારો હાથી ભરતના દરશનથી મદ રહિત કેમ થયો? ત્યારે દેશભુષણ કેવળ જ્ઞાનના પ્રભાવે કેહેવા લાગ્યો.

પુર્વે રૂષભસ્વામીની સાથે ચાર હજાર રાજાએ દીક્ષા લીધી. તેમાં રૂષભસ્વામી આહાર મુકીને તથા મૌન ધારણ કરીને વિહાર કરવા લાગ્યા. તેથી તેમની સાથેના સર્વે તાપસ આહાર શિવાય દુઃખી થયા. ત્યોમાં પ્રલ્હાદનસુપ્રભ રાજાના, ચદ્રોદય, તથા સુરોદય એ નામના બે તાપસ પુત્ર હતા. તે ઘણા કાળ ભવ ફરીને તેમાંનો ચંદ્રોદય ગજપુરના હરમતિ રાજાની સ્ત્રી ચદ્રલેખાના ઉદરથી કુલદર નામનો પુત્ર થયો. અને સુરોદય પણ ત્યાંજ વિસ્વભુતિ બ્રાહ્મણની અગ્નિકુડા નામની સ્ત્રીના પેટે શુતિરતિ નામનો પુત્ર થયો. પછી તે કુલકર રાજ્ય ઉપર બેશીને કોઇએક દિવશે તાપસના આશ્ર

મમાં ગયો. તેને અવધિજ્ઞાની અભીનદન સાધુ કહેવા લાગ્યા કે, આ આ શ્રમમાં પચાગ્નિની સાધન કરનારા એક તપસ્વીએ બાળવાને માટે લાકડા આણ્યાં છે તેમાં એક સર્પ છે. તે તારા પુર્વ જન્મમાંનો ક્ષેમકર નામનો તારો પિતામહ (બાપનો બાપ) છે. માટે તે લાકડાં ચીરીને તે સર્પની તુ રક્ષા કર એવુ તે મુનિનુ બોલવુ સાંભળીને તથા દુ:ખીત થઇને કુલકરે તે લાકડાં ફાડાવ્યાં. તેમાંથી તે સર્પ નીકળ્યો તેને જોઇને વિસ્મય થયો તે-વ ખતે કુલકર રાજાના મનમાં આવ્યુ કે, દીક્ષા લેવી એટલામાં સુતિરતિ બ્રાહ્મણ તેને કેહેવા લાગ્યો કે, હે રાજન એ ધર્મનુ નામ શુ? જો તારો આ ગ્રહ હોય તો મોટી અવસ્થામાં દીક્ષા લેજે હમણાં શા સારૂ દુ:ખ ભોગવે છે? તેનુ એવુ બોલવુ સાંભળીને દીક્ષા લેવાનો આગ્રહ મુકયો અને વિચાર કરવા લાગ્યો કે, હવે શુ કરૂ? તેની સ્ત્રી શ્રીદામા તેજ ઉપાધ્યાયની સાથે લાગેલી હતી,તેણે વિચાર કરયો કે, આ કર્મ જો રાજા જાણશે, તો તે અ મને મારી નાખશે એટલામાં હુજ એને મારી નાંખુ તો પીડા જાય એ-વો વિચાર કરીને ઉપાધ્યાયની સલાહથી રાજાને વિષ દઇને મારયો ત્યાર પછી કાલાંતરે તે સુતિરતિ નામનો બ્રાહ્મણ પણ મરી ગયો તે બેઉ ઘણા કાળ ભવ ભટકીને નાના યોનીઓમાં ગયા

કોઇએક સમયે રાજગ્રહ નગરમાં કપિલ નામના બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સા-વિત્રીના પેટે તે જોડલા વિનોદ અને રમણ એ બે પુત્ર થયા તેઓમાંનો રમણ વેદાધ્યન કરવા સારૂ દેશાંતરે ગયો, ત્યાં વેદ શીખીને કેટલાએક કાળ પછી રાજગ્રહ નગરમાં રાત્રના સમયે આવ્યો તે વખતે નગરમા જવાનો સમય ન હોવાથી તે બાહેરજ રહી ગયો. ત્યાં એક યક્ષના મદિરમાં તે સુતો; તે ઠેકાણે વિનોદની સ્ત્રી શાખાદત્ત નામના બ્રાહ્મણના સાથે સકેત ક-રીને રાતના આવી, તેની પાછળ વિનોદ પણ આવ્યો તે વખતે રમણને શાખાદત્ત જાણી ભોગ ભોગવવા સારૂ તે રમાયણ થઈ. પછી વિનોદે ખડ-ગે કરીને તેને મારી નાંખ્યો. ત્યારે રમણની ઇચ્છા કરનારી જે તે શાખા તેણે વિનોદને મારી નાંખ્યો. તે વિનોદ ઘણા કાળ ભવ ભટકીને એક ધન નામના વિશ્વશેઠનો પુત્ર થયો, રમણ પણ કાળ કરીને તે ધનની સ્ત્રી લ-ક્ષ્મીના પેટે ભુષણ નામનો પુત્ર થયો. તેણે ધન શેઠની આજ્ઞાથી બત્રીસ કન્યાઓની સાથે વિવાહ કર્યો. એક વખતે તે સ્ત્રીઓની સાથે ક્રીડા કરતો છતાં રાત્રના ચોગડા ઉપર બેઠો; પાછલી રાતના એક શ્રીધર મુનીને કેવળ

જ્ઞાન ઉપન્યું; તેનો ઉત્સાહ દેવતાઓએ કર્યો. તે જોઇને તેને ધર્મનો પરિણામ થયો, તેજ વખતે ત્યાંથી ઉઠીને તે સાધુને વંદના કરવા સારૂ ચાલ્યો. તે વખતે માર્ગમાં એક સર્પે તેને ડશ કર્યો. તે વખતે તેના પરિણામ સારા હોવાથી કાળ કરીને શુભ ગતિને પામ્યો. પછી માહાવિદેહ ક્ષેત્રના જંબુદ્વિપમાં હનુપુર નગરમાં અચલ નામના ચક્રવર્તિ રાજાની સ્ત્રી હરિણીના પેટે પ્રિયદર્શન નામનો ધર્મતત્પર પુત્ર થયો, તેણે દીક્ષા લીધાની ઇચ્છા કરી પરંતુ પિતાની આજ્ઞાથી તે ત્રણ હજાર કન્યાની સાથે પરણ્યો તો પણ અંતઃકરણમાં વિરક્ત રહ્યો. ગ્રહવાસમાં પણ તેણે ચોસઠ હજાર વરસ ઉત્તમ તપ કરીને તાંહાંથી ચવીને તે બ્રહ્મ દેવલોકમાં દેવ થયો

અને તે ધનશેઠ પણ ઘણા કાળ ભવમાં ફરીને એક પોતનપુર નગરમાં શકુનાગ્નિમુખ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી બ્રહ્મપત્નિના પેટે મૃદુમતિ નામનો પુત્ર થયો, તે અવિનયી હતો. તેથી તેના પિતાએ તેને કાહાડી મુક્યો પછી તે સર્વ કળા શીખીને પાછો પોતાને ઘેર આવ્યો. ત્યા રાત દિવસ રમે પણ તેને કોઈ જીતવાને સમર્થ થાય નહી. પછી હમેશ જુગાર રમીને બીજા લોકોને જીતીને ઘણુ દ્રવ્ય મેળવ્યુ. ત્યારે વસતસેના નામની વેશ્યાની સાથે પ્રીતિ બંધાયાથી તેની સાથે ઘણા ઉપભોગ ભોગવ્યા. પછી વૈરાગ્ય ઉપન્યો, તેથી દીક્ષા લઇને તે બ્રહ્મ દેવલોકમાં દેવ થયો. ત્યાંથી આવીને પુર્વ જન્મના માયાના દોષથી વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર આ ભુવનાલકાર નામનો હાથી થયો. અને પ્રિયદર્શનનો જીવ પણ ત્યાંથી આવીને આ મહાભુજ તારો ભાઈ ભરત થયો એના દર્શનથી હાથીને જાતિસ્મરણ થઇને તે મદ થકી રહિત થયો. કહ્યુ છે કે "વિચાર કરવાથી રૌદ્ર ભય રહેતો નથી"

એવી રીતે પુર્વ ભવ સાંભળીને ભરતને વધારે વૈરાગ્ય ઉપન્યો, તેથી પોતે એક હજાર રાજા સહિત દીક્ષા લઇને અંતે મોક્ષે ગયો, અને તે હજાર રાજા ઘણા કાળ દીક્ષા પાળીને નાના લબ્ધિ ભોગ ભોગવતા થકા અક્ષય પદને પામ્યા. અને તે હાથી પણ વિવિધ તપ કરી અનશન વ્રત પાળીને મુવા પછી બ્રહ્મ દેવલોકમાં દેવ થયો ત્યાર પછી ભરતની માતા કેકઈ પણ દીક્ષા લઇને નિષ્કલંક વ્રત પાળતી થકી મોક્ષને પામી. ભરતે દીક્ષા લીધા પછી ભુચર વિદ્યાધર રાજાઓએ રામને રાજ્ય ઉપર બેસાડવાની ભક્તિ સહિત પ્રાર્થના કરી. ત્યારે રામે કહ્યું કે આ મારો ભાઈ લક્ષ્મણ વાસુદેવ છે, તેને રાજ્યનો અભિષેક કરો. એવી રામની આગ્રહથી આજ્ઞા થતાંજ સર્વ લો

કોએ લક્ષ્મણને રાજ્ય ઉપર બેસાડયો. તેમજ રામ બલદેવતાનો અવતાર છે, તેથી રામને પણ રાજ્યનો અભિષેક કર્યો. એવી રીતે આઠમા બલદેવ તથા વાસુદેવ એ બેઉ રાજ્ય કરવા લાગ્યા. ત્યારે રામે બિભીષણને કહ્યા પ્રમાણે રાક્ષસદ્વિપ આપ્યો. તેમજ સુગ્રીવને વાનરદ્વિપ આપ્યો, હનુમાનને શ્રીપુરે મોકલ્યો, વિરાધને પાતાળ લકાંએ રવાને કર્યો, નીલને રૂક્ષપુર, પ્રતિસુર્યને હનુપુર, રત્નજટીને દેવોપગીત નગર, ભામંડલને રથનુપુર નગર, અને બીજાઓને પણ યથાયોગ્ય આપીને રામ શતરૂઘનને કહેછે કે, હે વત્સ તને કયો દેશ ગમે છે? તે લે. ત્યારે શતરૂઘન કહેવા લાગ્યો કે મને મથુરાં નગરી જોઈએ. ત્યારે રામ બોલ્યો કે હે વત્સ મથુરાં નગરી લેવી મહા કઠણ છે; ત્યાંના મધુ નામના રાજાને પુર્વે એક ચમરેંદ્ર નામના દેવતાએ ત્રિશુળ આપ્યુ છે. તે શતરૂના સૈન્યને દુરથી નાશ કરીને ફરી પોતાના ધણીના હાથમાં જાય છે. ત્યારે શતરૂઘન બોલ્યો કે હે દેવ, હું તમારો ભાઈ છું, મારા યુદ્ધમાં તેનુ રક્ષણ કરનારો કોણ છે? માટે મને મથુરાં નગરી આપો. એકલો હુંજ જેમ વૈદ વ્યાધીનો પરિહાર કરે છે તેમ તેને જીતી લઇશ. એવી રીતે શતરૂઘનના આગ્રહથી તેને મથુરાં નગરી આપીને રામ કેહેવા લાગ્યો. હે વત્સ તે મધુ રાજાના હાથમા જે વખત ત્રિશુળ હોય નહી તથા જે વખતે ઉન્મત થયો હોય તે વખતે તેની સાથે તુ યુદ્ધ કરજે. એમ કહીને અક્ષપ્યસાયક એવા બે ભાતા અને કૃતાંત વદન નામનો સેનાની એ બે પદાર્થ સાથે દીધા. તેમજ લક્ષ્મણે અગનિમુખ બાણ અને અર્ણવાર્વત ધનુષ્ય એ બે વસ્તુ આપી.

પછી શતરૂઘન પ્રયાણ કરીને એક સરખો ચાલતો છતાં મથુરાં નગરીની પાસે જઈ નદીના તીર ઉપર રહ્યો. પ્રથમ મધુ રાજાની પાસે ચાર દુત મોકલ્યા, તે ત્યાં જઇને પાછા આવ્યા, ને શતરૂઘનને કેહેવા લાગ્યા કે મધુ રાજા પોતામી જયંતી નામની સ્રી સહિત મથુરાંની પુર્વ દિશાએ કુબેર નામના ઉદ્યાનમાં ગયો છે; અને તે ત્રિશુળ અસ્ર પોતાના ઘેર પડ્યુ છે. આ યુદ્ધનો વખત છે. એવું તે દુતનુ બોલવુ સાંભળીને શતરૂઘન રાતના મથુરાં નગરીમાં ગયો. મધુ રાજા પણ તેજ વખતે નગરીમાં પેસવા લાગ્યો. ત્યારે તેને શતરૂઘનના સૈન્યે અટકાવ્યો, અને પ્રથમ રામના રણના આરંભે જેમ ખરને માર્યો હતો તેમ મધુનો પુત્ર જે લવણ તેને મારી નાંખ્યો. પુત્રના મુવાથી મધુ ક્રોધાયમાન થઇને તેણે પોતાના ધનુષ્યનો ટણકાર કર્યો.

પછી શતરૂઘનની સામે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. તે સગ્રામમાં પરસ્પરનાં અસ્ત્રો કાપી નાંખીને દેવ અને અસુરની પેઠે તે બેઉ પરસ્પર શસ્ત્ર તથા અસ્ત્રનો વરસાત વરસાવવા લાગ્યા. તે વખતે શતરૂઘને, લક્ષ્મણે દીધેલા સમુદ્રાવર્ત ધનુષ્ય તથા અગ્નીમુખ બાણ એ બેઉનુ સ્મરણ કરયુ તેવાંજ તે પ્રગટ થઇને સામે આવી ઉભાં રહ્યાં. પછી તે ધનુષ્ય સજ્જ કરીને તે અગ્નીમુખ બાણ વડે શતરૂઘને મધુ રાજાને ઘાયલ કર્યો. તે બાણના મારથી વિકલ થયેલો મધુ વિચાર કરવા લાગીયો કે મારૂ ત્રિશુળ હાથમાં આવ્યું નહી, અને આ શતરૂઘને પણ માર્યો નહી, માટે મારો જન્મ વ્યર્થ ગયો, તેમજ શ્રી જિનેંદ્રની પુજા પણ કરી નહી; દેરાસરો પણ બાંધ્યાં નહી, સત્ય વડે દાન પણ કરચાં નહી, એવો વિચાર કરીને તેણે દીક્ષા લીધી. પછી નવકાર મન્ત્રનો જાપ કરીને કાળ કરી ગયા પછી સનત્કુમાર દેવલોકમાં તે મધુ મહર્દ્ધિક દેવ થયો. તેના શરીર ઉપર દેવોએ ફુલોનો વરસાત કરીને એનો જય થાઓ એવી રીતે તેઓ બોલવા લાગીયા.

પછી તે દેવતારૂપ ત્રિશુળ ચમરેંદ્ર પાસે આવીને તેણે શતરૂઘનના હાથે મધુના મૃત્યુની વાત કહી સભળાવી. ત્યારે ચમરેંદ્ર ક્રોધમાં આવીને પોતે ચાલ્યો. તે વખતે વેણુદારી નામનો તાર્ક્ષ્યસ્વામી તેને પુછવા લાગીયો કે તુ કયાં જાય છે? ત્યારે ચમરેંદ્ર બોલ્યો કે મારા મિત્રને મારનારા શતરૂઘનને મારવા સારૂ હુ જાઉછુ. એવુ તેનુ બોલવુ સાભળીને તેને તે વેણુદારી કેહેવા લાગીયો કે ધરણેંદ્ર પાસેથી રાવણને મળેલી શક્તિને પણ મહા પુન્યવાન જે અર્ધ ચક્રી લક્ષ્મણ તેણે જીતી લીધી. અને તે લક્ષ્મણે રાવણને મારયો. તેનો શેવક મધુ તે બિચારો શા હિસાબમા ! તે લક્ષ્મણની આજ્ઞાથીજ શતરૂઘને સગ્રામમાં મધુને મારયો છે. એવુ સાંભળીને ચમરેદ્ર તેને કેહેવા લાગ્યો કે, લક્ષ્મણે જે શક્તિને જીતી તે વિશલ્યા કન્યાના પ્રભાવથી હમણાં તેને વિવાહ કરચાથી તેનો પ્રભાવ જતો રહ્યો છે. માટે મારા મિત્રને મારનારાને મારવા સારૂ શુ હું જાઉ નહી ? એમ કહીને ક્રોધમાં આવ્યો થકો ચમરેદ્ર શતરૂઘનના દેશમાં આવ્યો. ત્યાં ન્યાયમાં રહેલા સર્વ લોકોને તેણે જોયા. પછી પેહેલાં પ્રજાને ઉપદ્રવ દેવા લાગ્યો. અને શતરૂઘનને દુઃખ દેવા સારૂ નાના પ્રકારની વ્યાધીઓ ઉત્પન્ન કરી, શતરૂઘનને પોતાના કુલ દેવતાએ વ્યાધી થવાનુ સર્વ કારણ કહ્યુ ત્યારે ત્યાંથી નીકળીને તે અયોધ્યામાં રામ લક્ષ્મણની પાસે આવ્યો. એવા પ્રસંગે દેશભુષણ તથા કુલભુષણ એ

બે મુનિઓ પણ ત્યાં આવ્યા, ત્યોને રામ, લક્ષ્મણ તથા શતરૂધને નમસ્કાર કરયો ત્યાર પછી તેમને રામ પુછવા લાગ્યો કે, આ શતરૂઘનને મથુરાં નગરીમાં આગ્રહ શા વાસ્તે થયો ત્યારે દેશ ભુષણ કહેવા લાગ્યો કે, આ શતરૂઘનનો જીવ મથુરાં નગરીમાં અનેક વાર ઉત્પન થઇને તે એક સમયે સાધુની સેવા કરનારો શ્રીધર નામનો બ્રાહ્મણ રૂપવાન થયો. તે કોઇએક સમયે રસ્તામાં જતાં રાજાની સ્ત્રી લલિતાએ તેને જોયો, તેણે કામ ભોગની ઇચ્છાથી પોતાની પાસે બોલાવી લીધો. એટલામા ત્યાં રાજા પણ આવ્યો ત્યારે લલિતા ગાભરી થઇ ગઇ તે જોઇને રાજાએ પુકાર કરી કે, આ ચોર છે માટે આને પકડો. તે સાભળીને રાજાના માણસો ત્યા આવ્યાં, ત્યોને રાજાએ હુકમ કરયાથી ત્યો તે બ્રાહ્મણને શુળી ઉપર લઇ ગયા તે વખતે કોઇ એક કલ્યાણ નામના મુનિએ આ સાધુની સેવા કરનારો છે એમ જાણીને તથા રાજાને સમજાવીને તેને મુકાવ્યો. ત્યાંથી છુટીને તેણે દિક્ષા લીધી પછી તપ કરીને તે સ્વર્ગમાં ગયો ત્યાંથી આવીને મથુરા નગરીના ચંદ્રપ્રભ રાજાને અતિ પ્રિય થયો તેના ભાનુપ્રભાદિક ઓરમાન ભાઇઓએ તેને રાજ ન મળવાની ઇર્ષાથી મારવાના ઉપાયો કરયા. તે વાતની પ્રધાનને ખબર પડ્યાથી તેણે એને કહી દીધી. તે જાણીને અચલ ત્યાંથી નાશી ગયો. તે વનમાં ફરતો ફરતો તેના પગમાં કાંટા લાગ્યાથી રડવા લાગ્યો તે રસ્તામા એક શ્રાવસ્તી (સાવત્થી) નગરીમાં રહેવાવાળો તથા પિતાએ કાહાડી મુકેલો, અક નામનો પુરૂષ તેણે પોતાના માથા ઉપરનો લાકડાનો ભાર ઊતારીને તેના પગમાંથી કાંટો કાહાડ્યો કાંટો નીકળ્યાથી તે રાજા તે અકને કહેવા લાગ્યો કે તે ઘણુ સારૂ કરયુ. જે વખતે મથુરા નગરીમાં અચલ રાજા થયો એવુ તુ સાંભળે તે વખતે ત્યાં આવજે. તુ મારો મોટો ઉપકારી છે. એમ કહીને અચલ કોશાંબી નગરીમાં ગયો. ત્યાં સિંહ ગુરૂ નામના આચાર્યની પાસે ધનુષ્યનો અભ્યાસ કરનારા ઇદ્રદત રાજાને જોયો. અચલે પણ પોતાનુ ધનુષ્યત્વ બનાવ્યું. તેથી રાજી થઇને ઇંદ્રદત્ત રાજાએ. પૃથ્વી સહિત પોતાની કન્યા તેને આપી, પછી તે અચલ બળવાન થઇને તેણે અગાદિક દેશો જીત્યા

કોઇ એક સમયે મથુરા નગરીમાં આવીને તથા પોતાના ભાઇઓની સાથે યુદ્ધ કરીને ભાનુપ્રભાદિક તે આઠે જણને બાંધી લાવ્યો. ત્યારે તેનો પિતા જે ચદ્રપ્રભ, તેણે પુત્રોને મુકાવવાને અર્થે અચલની પાસે પોતાનો મત્રી આવ્યો તેને અચલે પોતાનો સર્વ વ્રતાંત કહી સભળાવ્યો. મત્રીએ જ-

ઇને ચંદ્રપ્રભ રાજાને કહ્યો. યદ્યપી તે પોતાનો નાલો પુત્ર હતો તથાપિ નગરીમાં લાવીને ચંદ્રપ્રભ રાજાએ તેને રાજ ઉપર બેસાડો. અને બીજા આઠ પુત્રોને કાહાડી મુક્યા. અચલે તેમને પાછા બોલાવીને આઠ ભાઈઓને અદૃષ્ટ સેવકો કરયા. કોઇ એક સમયે નાટ્ય ઘરમાં તે અક નામના પુરૂષને અચલે જોયો. તેને દ્વારપાલના હાથે બોલાવી લીધો. તેની ઉપર રાજી થઇને અચલે તેની જન્મભુમિ સાવસ્તી નગરીનુ રાજ્ય તેને આપ્યુ પછી તે બેઉ મળીને રાજ કરવા લાગ્યા પછી તે બેઉએ એક સમુદ્રાચાર્યની પાસે દીક્ષા લીધી. કાળે કરી મરીને તે બેઉ બ્રહ્મદેવલોકમાં દેવ થયા અચલનો જીવ ત્યાંથી અવીને આ તારો નાનો ભાઈ શતરૂઘન થયો તે પુર્વ જન્મના મોહ વડે મથુરા નગરીના રાજની તેને ઇચ્છા થઇ. અને તે અકનો જીવ આવીને કૃતાંતવદન આ તારો સેનાની થયો એવા સમયે પ્રભાપુર નગરનો રાજા શ્રીનદ તેની સ્ત્રી ધારણીના પેટે સુરનદ, શ્રીનદ, શ્રીતિલક સર્વ સુદર, જયત ચમર અને જય મિત્ર એ સાત પુત્રોનુ ક્રમેકરી જન્મ થયુ. કોઇ એક સમયે શ્રીનદે એક મહિનાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસાડીને પોતે પ્રતિકર ગુરૂની પાસે બીજા પુત્રો સહિત દિક્ષા લીધી, કેટલાએક કાળ પછી શ્રીનદ મોક્ષે ગયો અને સુરનદનાદિક પુત્રો તપની શક્તિથી જઘાચારણ લબ્ધિ પામ્યા. તે મહર્ષી કોઇ એક સમયે મથુરા નગરીમાં ગયા. તે વખતે વરષાકાલ આવ્યાથી ત્યો પર્વતની ગુફામાં રહ્યા ત્યાં સર્વકાલ ષષ્ટાષ્ટમાદિ તપ કરવા લાગ્યા, પછી દુર દેશમાં જઇને તેમણે પારણાં કરયાં ફરી મથુરા નગરીની પાસે પર્વતની ગુફામાં આવી રહ્યા, તેમના સામર્થ વડે ચમરેદ્રે ઉતપન કરેલી વ્યાધીઓનો નાશ થયો. કોઇ એક સમયે પારણા કરવા સારૂ આ અયોધ્યા નગરીમાં ત્યો આવ્યા અન વોરવા સારૂ અર્હદત નામના શેઠના ઘેર ગયા. ત્યોની અવજ્ઞા પુર્વક વદન કરીને એ કોણ છે એવો તે વિચાર કરવા લાગ્યો આ સાધુનો વેષ ધારણ કરનરા વરષાકાલમાં આવ્યા તેથી એ આંહીના નથી માટે એઓને પુછુ કે એ પાખડીઓની સાથે બોલુ નહી. એવુ તે ચીંતન કરતો છતાં તેની સ્ત્રીએ ત્યોને અન વહોરાવ્યુ નહી પછી તે મહરષી દુતિ નામના આચાર્યની વસ્તીમાં ગયા. દુતિએ અભ્યુત્થાન દઇને યોગ્યતા સહિત નમસ્કાર કરયો, આ સમય વિના વિહાર કરનારા છે, તેથી ત્યાંના બીજા સાધુએ વદના કરી નહી. દુતિએ તેને આસન આપ્યા પછી ત્યોએ ત્યાં પારણાં કરયાં પછી મથુરા નગરીથી આવ્યા ને ફરી ત્યાં

રોપ કરેલો દોષ લોકોને કેહેવા લાગી. તે વાત કોઇએક વખતે રામના કાને પડી. તે મનનાં ન લાવતાં સીતાને રામ કેહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિય સ્રી આ ગર્ભના યોગે તારૂ શરીર સુકાઈ ગયુ છે, તેને આનદ કરવા સારૂ હમણાં વસંતરિતુ રૂપ લક્ષ્મી આવીને ક્રિડા કરવાની સુચના કરે છે. અને ગર્ભવાળી સ્રીના મનોરથે કરી બકુલ નામના વ્રક્ષને ફુલો આવ્યાં છે, માટે આ સમયે ક્રિડા કરવા સારૂ આપણ મહેદ્ર ઉદ્યાનમાં જઇએ. ત્યારે સીતા બોલી કે મારો મનોરથ દેવતાની પુજા કરવાનો થયો છે. તેને ઉદ્યાનમાંના સુગધી ફુલો વડે પુરો કરો. એવુ સાંભળીને તેજ વખતે દેવોની પુજા કરાવીને તથા સીતાને સાથે લેઇને રામ મહેદ્રોદ્યાનમાં આવ્યો ત્યા નગરના લોકો વસત ના ઉત્સવ કરી રહ્યા છે તે જોવા લાગ્યા. એટલામાં સીતાની જમણી આંખ ફરકવા લાગી, તેથી તેના મનમાં શકા આવી. ત્યારે તે વાત રામને કહી. રામે સાંભળીને કહ્યુ કે એ ચિન્હ સારૂ નથી. સીતા બોલી મારા રાક્ષસદ્વીપના વાસથી શુ વિધાતા રાજી થયો નથી કે? હે પ્રાણપતિ રામ, તારા વિયોગના દુઃખથી બીજુ અધિક દુઃખ દેવાની વિધાતાને ઇચ્છા છે કે શુ? આ નિમિત અન્યથા થનાર નથી. ત્યારે રામ કહેછે કે હે દેવી તું ખેદ કર નહી, જે થવાનું હશે તે થશે: સુખ અને દુઃખ એ કર્માધીન છે, માટે જરૂર ભોગવવાં જોઇએ. હવે ઘેર જઈ દેવની પુજા કર, અને સુપાત્રને દાન આપ. કહ્યુ છે કે "દુઃખના વખતે ધર્મની શરણ છે" પછી ઘેર જઈ મોટા ભાવથી અર્હતની પુજા કરીને તેણે સારા પાત્રને ઉત્તમ પ્રકારનાં દાન દીધાં.

કોઇએક સમયે વિજય, સુરદેવ, મધુમાન, પિગલ, શુલધર, કાલ, ક્ષેમ અને કાશ્યપ એ આઠ અધિકારીઓ આવી રામને નમસ્કાર કરીને ઉભા રહ્યા, પરતુ તેઓનાથી રામની સામે કઈ પણ બોલાયુ નહી, કેમકે તેઓનાથી રાજ તેજ સહન થયુ નહી ત્યારે તેને રામ કેહેવા લાગ્યો કે હે અધિકારી પુરૂષો તમે એકાંત હિત કહેનારા છો તેથી હુ તમને અભય આપુછું જે તમારા મનમાં હોય તે મારી પાસે કહો એ રામનું બોલવું

તો ઠીકજ છે, નીકર તેનો ત્યાગ કરવો. હે પ્રભો રાવણે જાનકીને હરણ ક-
રીને તેને એકલીજ તે લેઈ ગયો. તેના ઘેર તે ઘણા દિવસ રહી; રાજીખુ-
શીથી ઈતિરાજીથી, અથવા બળાત્કારે સ્ત્રી લપટ જે રાવણ તેણે નિશ્ચયે કરી
સીતાને દુષિત કરી છે, અને સર્વ લોક પણ એમ કહે છે. તેમજ અમે પ-
ણ કહીએછીએ. હે રઘુદ્દહ એવો યુક્તિ યુક્ત જે પ્રવાદ [અપવાદ] તે ત-
મને સહન કરવા યોગ્ય નથી. હે દેવ એ પ્રવાદના સહનથી પોતાના કુળની
પેઠે જન્મથી મેળવેલી જે કિરતિ તેને મલીન કરો નહી. એવુ સાંભળીને
તથા સીતાના અપવાદનો નિશ્ચય કરીને દુઃખે કરી પીડાણો થકો રામ મુગો
બેશી રહ્યો. કહ્યુ છે કે "એકાએકી પ્રેમનો ત્યાગ થતો નથી."

પછી ધૈર્ય ધારણ કરીને તેમને રામ કહેવા લાગ્યો કે; તમે સારી વિ
નતી કરી. કહ્યુ છે કે, "ભકત પુરૂષ ક્યાંએ ઉપેક્ષા કરનારા નથી." એ
ક સ્ત્રીને માટે હુ અપયશ સહન કરનાર નથી, એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને રામે
તેમને જવાની આજ્ઞા કરી. પછી રાત્રના સમયે છાની રીતે ઘેરથી બાહાર
નીકળીને રામ ગામમાં ફરવા લાગ્યો. રસ્તામાં ઠેકાણે ઠેકાણે લોકોની વાણી
સાંભળી. તે આવી રીતે — રાવણ સીતાને લઈ ગયા પછી સીતા તેના ઘે
ર ઘણા દહાડા રહી. તેને ફરી રામ લઇ આવ્યો, અને તેને તે હજી સુધી
પ્રતિવ્રતા માની રહ્યો છે રાવણ સીતાની ઉપર આશકત થઇ તેને લઇ ગયો
છતાં શુ તેનો તેણે ઉપભોગ લીધો નહી હોય ? તેનો હજી રામને વિચાર
થતો નહી હોય કહ્યુ છે કે, "અનુરાગી પુરૂષો દોષ જોતા નથી." એવી રી
તે લોકાપવાદ સાંભળીને રામ પાછો પોતાના ઘેર આવ્યો. ફરી લોકાપવાદ સાં-
ભળવા સારૂ પોતાના સેવકોને છાની રીતે મોકલ્યા. પછી રામ પોતાના મ-
નમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, જેના સારૂ ભયકર રાક્ષસોના કુલનો મે નાશ
કરયો. તેની ઉપર આ કલક કેવો? સીતા મહાસતી છે, તે હું પાકી રીતે
જાણુ છુ; અને તે રાવણ સ્ત્રી લપટ હતો, તેથી આ અપવાદ થાય છે.
મારૂ કુલ કલક રહિત છે, તેની ઉપર આ કલક ચહડયુ હવે રામ શુ ક
રશે ! એટલામાં તે સેવકોએ લોકાપવાદ સાંભળીને રામ અને સુગ્રીવ આદિક
ની પાસે બેઠેલા લક્ષમણને આવી કહ્યુ. ત્યારે લક્ષમણ ક્રોધાયમાન થઇને
કહેવા લાગ્યો કે, આ પતિવ્રતા સીતાની જે કોઇ નિંદા કરે છે, ત્યોનો હું
કાળ છું. એવુ સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગો કે, પ્રથમ મહત્તરોએ મને
કહ્યું, આ સેવકોએ પણ કહ્યું, તથા મેં પોતે પણ લોકના મુખનુ બોલવુ

રોપ કરેલો દોષ લોકોને કેહેવા લાગી. તે વાત કોઈએક વખતે રામના કાને પડી. તે મનનાં ન લાવતાં સીતાને રામ કેહેવા લાગ્યો કે હે પ્રિય સ્ત્રી આ ગર્ભના યોગે તારૂ શરીર સુકાઈ ગયુ છે, તેને આનંદ કરવા સારૂ હમણાં વસંતરિતુ રૂપ લક્ષ્મી આવીને ક્રિડા કરવાની સુચના કરે છે. અને ગર્ભવાળી સ્ત્રીના મનોરથે કરી બકુલ નામના વ્રક્ષને ફુલો આવ્યાં છે, માટે આ સમયે ક્રિડા કરવા સારૂ આપણ મહેંદ્ર ઉદ્યાનમાં જઈએ. ત્યારે સીતા બોલી કે મારો મનોરથ દેવતાની પુજા કરવાનો થયો છે. તેને ઉદ્યાનમાંના સુગંધી ફુલો વડે પુરો કરો. એવુ સાંભળીને તેજ વખને દેવોની પુજા કરાવીને તથા સીતાને સાથે લેઇને રામ મહેંદ્રોદ્યાનમાં આવ્યો. ત્યા નગરના લોકો વસંતના ઉત્સવ કરી રહ્યા છે તે જોવા લાગ્યા. એટલામાં સીતાની જમણી આંખ ફરકવા લાગી, તેથી તેના મનમાં શંકા આવી. ત્યારે તે વાત રામને કહી. રામે સાંભળીને કહ્યુ કે એ ચિન્હ સારૂ નથી સીતા બોલી મારા રાક્ષસદ્વીપના વાસથી શુ વિધાતા રાજી થયો નથી કે? હે પ્રાણપતિ રામ, તારા વિયોગના દુઃખથી બીજુ અધિક દુઃખ દેવાની વિધાતાને ઇચ્છા છે કે શુ? આ નિમિત અન્યથા થનાર નથી. ત્યારે રામ કહેછે કે હે દેવી તું ખેદ કર નહી, જે થવાનું હશે તે થશે, સુખ અને દુઃખ એ કર્માધીન છે, માટે જરૂર ભોગવવાં જોઇએ. હવે ઘેર જઈ દેવની પુજા કર, અને સુપાત્રને દાન આપ. કહ્યુ છે કે "દુઃખના વખતે ધર્મની શરણ છે" પછી ઘેર જઈ મોટા ભાવથી અર્હંતની પુજા કરીને તેણે સારા પાત્રને ઉત્તમ પ્રકારનાં દાન દીધાં.

કોઈએક સમયે વિજય, સુરદેવ, મધુમાન, પિંગલ, શુલધર, કાલ, ક્ષેમ અને કાશ્યપ એ આઠ અધિકારીઓ આવી રામને નમસ્કાર કરીને ઉભા રહ્યા, પરંતુ તેઓનાથી રામની સામે કંઈ પણ બોલાયુ નહી, કેમકે તેઓનાથી રાજ તેજ સહન થયુ નહી. ત્યારે તેને રામ કેહેવા લાગ્યો કે હે અધિકારી પુરૂષો તમે એકાંત હિત કહેનારા છો તેથી હુ તમને અભય આપુછું જે તમારા મનમાં હોય તે માહારી પાસે કહો. એવુ રામનું બોલવુ સાંભળીને તથા સમય જાણીને તેઓમાંનો વિજય નામનો અધિકારી હાથ જોડીને કેહેવા લાગ્યો. આજે અમારે વિજ્ઞાપના કરવાની જરૂર પડી છે, તેમ ન કરવાથી અમે તમારા અપરાધી ઠરીએછીએઃ માટે દુઃસહ છતાં કેહેવુ પડેછે, તમારી પ્રાણપ્રિય પત્નિ સીતાની ઉપર લોકો મોટો દુર્ઘટ અપવાદ રાખે છે. તેનો આપ બુદ્ધિમાન પુરૂષે વિચાર કરી લેવો. જો ગ્રહણ કરવા યોગ્ય હોય

તો ઠીકજ છે, નીકર તેનો ત્યાગ કરવો. હે પ્રભો રાવણે જાનકીને હરણ કરીને તેને એકલીજ તે લેઈ ગયો. તેના ઘેર તે ઘણા દિવસ રહી; રાજીખુશીથી ઇતિરાજીથી, અથવા બળાત્કારે સ્ત્રી લપટ જે રાવણ તેણે નિશ્ચયે કરી સીતાને દુષિત કરી છે, અને સર્વ લોક પણ એમ કહે છે. તેમજ અમે પણ કહીએછીએ. હે રઘુદ્વહ એવો યુક્તિ યુક્ત જે પ્રવાદ [અપવાદ] તે તમને સહન કરવા યોગ્ય નથી. હે દેવ એ પ્રવાદના સહનથી પોતાના કુળની પેઠે જન્મથી મેળવેલી જે કિરતિ તેને મલીન કરો નહી. એવુ સાંભળીને તથા સીતાના અપવાદનો નિશ્ચય કરીને દુઃખે કરી પીડાણો થકો રામ મુગો બેશી રહ્યો. કહ્યુ છે કે "એકાએકી પ્રેમનો ત્યાગ થતો નથી."

પછી ધૈર્ય ધારણ કરીને તેમને રામ કહેવા લાગ્યો કે; તમે સારી વિનતી કરી. કહ્યુ છે કે, "ભક્ત પુરૂષ ક્યાંએ ઉપેક્ષા કરનારા નથી." એક સ્ત્રીને માટે હુ અપયશ સહન કરનાર નથી, એવી પ્રતિજ્ઞા કરીને રામે તેમને જવાની આજ્ઞા કરી. પછી રાત્રના સમયે છાની રીતે ઘેરથી બાહાર નીકળીને રામ ગામમાં ફરવા લાગ્યો. રસ્તામાં ઠેકાણે ઠેકાણે લોકોની વાણી સાંભળી. તે આવી રીતે:— રાવણ સીતાને લઈ ગયા પછી સીતા તેના ઘેર ઘણા દહાડા રહી. તેને ફરી રામ લઇ આવ્યો, અને તેને તે હજી સુધી પ્રતિવ્રતા માની રહ્યો છે રાવણ સીતાની ઉપર આશક્ત થઇ તેને લઇ ગયો છતાં શુ તેનો તેણે ઉપભોગ લીધો નહી હોય? તેનો હજી રામને વિચાર થતો નહી હોય કહ્યુ છે કે, "અનુરાગી પુરૂષો દોષ જોતા નથી." એવી રીતે લોકાપવાદ સાંભળીને રામ પાછો પોતાના ઘેર આવ્યો. ફરી લોકાપવાદ સાંભળવા સારૂ પોતાના સેવકોને છાની રીતે મોકલ્યા. પછી રામ પોતાના મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, જેના સારૂ ભયકર રાક્ષસોના કુલનો મે નાશ કરયો. તેની ઉપર આ કલક કેવો? સીતા મહાસતી છે, તે હું પાકી રીતે જાણુ છુ; અને તે રાવણ સ્ત્રી લપટ હતો, તેથી આ અપવાદ થાય છે. મારૂ કુલ કલંક રહિત છે, તેની ઉપર આ કલક ચહડ્યુ. હવે રામ શુ કરશે ? એટલામાં તે સેવકોએ લોકાપવાદ સાંભળીને રામ અને સુગ્રીવ આદિકની પાસે બેઠેલા લક્ષ્મણને આવી કહ્યુ. ત્યારે લક્ષ્મણ ક્રોધાયમાન થઈને કહેવા લાગ્યો કે, આ પતિવ્રતા સીતાની જે કોઇ નિંદા કરે છે, ત્યેનો હુ કાળ છુ. એવુ સાંભળીને તેને રામ કહેવા લાગો કે, પ્રથમ મહત્તરોએ મને કહ્યું, આ સેવકોએ પણ કહ્યું, તથા મે પોતે પણ લોકના મુખથી અવર્

સાંભળ્યુ તેજ આ લોકો સાંભળીને તારી સાખે આવી બોલ્યા. માટે મે સીતાનો સ્વીકાર કરયો, તેમજ તેનો ત્યાગ કરવાથી આપણા ઉપર લોકો અપવાદ રાખનાર નથી. એવું રામનુ બોલવુ સાંભળીને તેને લક્ષ્મણ કહેવા લાગો કે, લોકોની વાણી ઉપર વિશ્વાસ રાખીને સીતાનો ત્યાગ કરવો યોગ્ય નથી. લોકો તો ગમે તેમ બોલનારા છે. લોકનુ મુખ કોણ બાંધી શકે જો પણ પોતાના રાજમાં રહે છે, તો પણ રાજાના ઉપર દોષ રાખવાને પાછા હઠતા નથી. પરતુ રાજા તેમને શિક્ષા દેતો નથી, અને તેમની અપેક્ષા કરે છે. ફરી રામ બોલ્યો:—એ સાચી વાત છે. લોકો હમેશ એવાંજ છે. પણ યશસ્વી પુરૂષે લોક વિરોધ કર્મનુ ત્યાગ કરવુ કહ્યુ છે. એમ કહીને રામે કૃતાંતવદન નામના સેનાનીને આજ્ઞા કરીને કહ્યુ કે, જો પણ આ સીતા ગર્ભવતી છે, તથાપિ એને હરેક ઠેકાણે વનમાં જઇ મુકી આવ; એવું રામનુ બોલવુ થયા પછી તેના ચરણમાં લક્ષ્મણ માથુ રાખીને તથા નેત્રોમાં પાણી આણીને કહેવા લાગ્યો— પતિવ્રતા જે આ સીતા તેનો ત્યાગ કરવો યોગ નથી. ત્યારે રામે કહ્યુ કે, હવે તારે બોલવાનુ કાંઇ કામ નથી. ત્યારે લક્ષ્મણ નીચે મુખ કરીને રડતો થકો ઘેર ગયો. રામે કૃતાંત વદનને કહ્યુ કે. સમેત શિખર યાત્રાના મિષથી સીતાને વનમાં લઇ જા તેને એવોજ મનોરથ થયો છે. ત્યારે કૃતાવદન સીતાની પાસે જઇ રામની આજ્ઞા કહીને તથા તેને રથમાં બેસાડી ચાલતો થયો જતાં વાટમાં અપશુકન થયા છતાં સીતા દુર ગઇ.

કૃતાંતવદન સીતાને લઇને, ગગાસાગર ઉતરીને તથા મહાભયકર વનમાં જઇને, કાંઇ વિચાર કરતો બેઠો. તેના નેત્રમાં પાણી આવ્યું છે. એમ જોઇને સીતા બોલવા લાગી. તુ શોકવાનની પઠે દુઃખી થઇ બેસવાનુ કારણ શુ છે ! ત્યારે કૃતાવદન મોટા સકટથી કહેવા લાગ્યો કે, જે બોલવાને યોગ નહી. તે હુ કેમ બોલુ ! હુ રામનો સેવક છુ. તેની આજ્ઞા મને જરૂર સાંભળવી જોઇએ હે અનાથ સીતા, તમે રાક્ષસના ઘરમાં રહ્યાં, તેથી તે લોકાપવાદ આવ્યો. તેના ભયથી રામે તમને આ ભયકર વનમાં મુકી. જે વખતે સેવકોએ તમારા અપવાદનુ રામને કહ્યુ તે સાંભળીને તેજ વખતે રામે તમારો ત્યાગ કરવાનો વિચાર કરયો. ત્યારે લક્ષ્મણ લોકોના ઉપર ક્રોધાયમાન થઇને તેણે રામનુ નિવારણ કરયુ. પરંતુ રામે તેનો નિષેધ કરયો. તેથી તે રડતો રડતો ઘરમાં ગયો. પછી તમને આંહી મુકવાને મને મોકલ્યો. હે દેવી

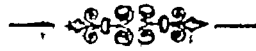
હું મોટો પાપી છુ. જાનવરોએ કરી ભરેલુ આ વન તે કેવળ મૃત્યુનુ ગરજ છે. એમાં હું તમને મુકી ગયા પછી પોતાના પ્રભાવથી તમે જીવતા રહેશો. એવુ સાંભળતાંજ સીતા મુર્છીત થઇને રથમાંથી પ્રથવી ઉપર પડી. તેને મરી ગઇ એમ જાણીને તે સેનાની (નાયક) મનમાં કહેવા લાગ્યો. કે મને મોટુ પાપ થયું. એમ કહીને તે રડવા લાગ્યો. એટલામાં વનવાયુના યોગે સીતા સાવધ થઇ. ફરી મુરછા ખાઇને પડી. એમ કરતાં કેટલાએક વખત પછી શુધીમાં આવીને કહેવા લાગી કે, આંહીથી અયોધ્યા કેટલે દુર છે? અથવા રામ ક્યાં છે? ત્યારે સેનાની બોલ્યો:—અયોધ્યા આંહીથી દુર છે? પણ હવે તમને પુછીને શુ કરવુ છે? તથા આ ભયકર આજ્ઞાવાળો જે રામ; તેનુ નામ લઇને પણ તમને શુ કરવાનુ છે? એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને રામ ભકત તે સીતા ફરી કહેવા લાગી કે, હે સેનાની મારી સર્વ ખબર રામને જઇ કેહે જે અને તેને મારા તરફની વિનતી કરજે કે, જ્યારે તમે લોકના અપવાદથી ભયને પામ્યા ત્યારે માહારી પરિક્ષા લેવાને શુ હરકત હતી સશય આવે તાહારે લોકો દિવ્યાદિક (સોગન વગેરે) વડે ખાતરી કરી લે છે. મદભાગ્ય જે હુ તે તો પોતાના કર્મના અનુસારે સુખ અથવા દુઃખને ભોગવીશ. પરતુ હે નાથ, તે આ યોગ કરયુ નહી. તારા વિચારને અને કુલને આ મોટો દુષણ છે હે સ્વામિન, તે દુરજનોની વાણીથી જેમ મને મુકી દીધી, તેમ મિથ્યાદષ્ટિ લોકોની વાણીથી જીન ધર્મનો વિચાર કરયો નહી એમ કહી મુરછા ખાઇને પ્રથવી ઉપર પડી. ફરી ઉઠીને કહેવા લાગી કે, મારા શિવાય રામ કેમ જીવશે? હા! હુ નષ્ટ થઇ. રામને કલ્યાણ કહેજે. તેમજ લક્ષમણને મારા આશીરવાદ કહેજે; તાહારો રસ્તો કલ્યાણકારક થાઓ, હે વત્સ, તુ રામની પાસે જા. તાહારે તે સેનાની મનમાં કહેવા લાગ્યો કે, આવો વિપરીત બુદ્ધિવાળો પતિ છતાં, સીતા આ પ્રકારની મહાપતિવ્રતા છે. એવો વિચાર કરીને તે સેનાનીએ ફરી સીતાને નમસ્કાર કરયો. અને સીતાને તે વનમાં મુકી દીધી. પછી તે મહા સકટથી પાછો ફરયો.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

लक्षमण चरित्रे

आठमो खंड समाप्त.

અથ શ્રી નવમો ખંડ પ્રારંભતે

પછી સીતા પુર્વ કર્મનાં દુઃખ વડે દુષિત થઇને પોતાના આત્માની નિંદા કરતી થકી વનમાં ભયને પામીને આમ તેમ ફરવા લાગી વારવાર રડે ને પગલે પગલે પડે. એવી રીતે ભમતાં તેને એક મોટું સૈન્ય દીઠામાં આવ્યું તેને જોઇને મનમાં કાંઇ પણ બીક ન રાખતા નવકાર મત્રનો જાપ કરતી તે ત્યાંજ ઉભી રહી મનમાં વિચાર કરે છે કે આ વનમાં ભય રાખીને શું કરવાનુ છે? આવા સમયે મરવું અને જીવવુ એ બેઉ સરખાં છે એવી રીતે શોકમાં વિચાર કરતી તેને જોઇને સૈનીક ભયને પામીને કહેવા લાગ્યાં કે આ દિવ્યરૂપ ધારણ કરીને પૃથ્વિ ઉપર કોણ ઉભી છે? (એટલામાં તેનું રડવું સાંભળીને સૈન્યનો સ્વામી બોલ્યો) એ કોઈ ગર્ભિણી છે અને મહા દુઃખરૂપ સમુદ્રમાં બુડેલી છે. (એમ બોલીને તે કૃપાળુ રાજા સીતાની પાસે આવ્યો. તેને જોઇને સીતા બીની થકી પોતાના અંગ ઉપરના અલકારો કાહાડીને તેની આગળ નાખ્યાં, ત્યારે તેને રાજા કેહેવા લાગ્યો) કે બાઈ તુ ભય નહી રાખ, આ તાહારાં જે ભુષણ છે, તે તારા અગમાં ઘાલ. તુ કોણ છુ? અહીં તને કોણે નાંખી? તે અત્યત નિર્દય જણાય છે, સર્વ વ્રત્તાંત મને તુ કહે, લગારે મનમાં શકા કર નહી. તાહારૂ દુઃખ જોઇને તારાથી મને વધારે દુઃખ થાય છે. એવુ તે રાજા બોલે છે તેટલામાં રાજાનો મત્રી સીતાને કેહેવા લાગ્યો કે પુડરીકપુરના રાજા ગજવાહનની સ્ત્રી બધુદેવીના પેટે જન્મેલો આ વજ્રજઘ નામનો રાજા મહા પરાક્રમી તથા અર્હતનો ભક્ત છે. પરનારીનો સહોદર (ભાઈ) છે. હમણાં હાથીને પકડવા સારૂ અહીં આવ્યો હતો, તે કામ કરીને ફરી ઘેર જાય છે. તે તારા દુખને જોઇને પોતે મહા દુખીત થયો થકો અહીં આવ્યો છે તેને તુ પોતાનુ દુઃખ કહે એવુ તે મત્રીનુ બોલવુ સાંભળીને તેણે પોતાનો સપુર્ણ વ્રત્તાંત તેને કહ્યો અને રડવા લાગી. તેને જોઇને તે કૃપાળુ રાજા તથા મત્રી પણ રડવા લાગ્યા. પછી તે રાજા સીતાને કેહેવા લાગ્યો કે તુ મારી ધર્મની બેન છે. એક ધર્મમાં રેહેવાવાળા સર્વ લોક પરસ્પર બધુ હોય છે. માટે મને ભામડ-

હેના જેવો ભાઈ જાણીને મારા ઘેર ચાલ. માહારે ત્યાં સ્ત્રીઓને રહેવાને પતિગ્રહ શિવાય બીજી બધુગ્રહ નામની રહેવાની જગા છે. રામે તને લોકના અપવાદથી મુકી તેથી તેના ઉપર કાંઈ દોષ નથી. તે પણ પશ્ચાતાપ કરીને તારી પેઠે દુ:ખ ભોગવતો હશે, એવુ મને જાણ્યામાં આવે છે. અને વિરહથી આતુર થયો થકો ચકવા પક્ષીની પેઠે તારો શોધ કરતો હશે.

એવી રીતે તે બોલી રહ્યા પછી સીતાએ તેના ભાષણનો સ્વીકાર કર્યો. ત્યારે રાજાએ તેને પાલખીમાં બેસાડીને મિથિલા નગરીની પેઠે તે પુંડરિક નગરીમાં તેડી આવ્યો. ત્યાં તેને રહેવાને એક મેહેલ કાહાડી આપ્યુ તેમાં સીતા રહીને રાત્ર દિવસ ધર્મ ધારણા કરવા લાગી.

અહી રામના સેનાની સીતાને વનમાં મુકીને પાછો અયોધ્યા નગરી પ્રત્યે ગયો. રામની પાસે જઈ તેને નમસ્કાર કરીને બોલવા લાગ્યો કે જાનકીને મે સિહનીનાદ નામના વનમાં જઈ મુકી, ત્યારે તે વારવાર મુર્છીત અને સાવધ થઈ. એવી રીતે ફરી ફરી રડીને મહા શોક કરવા લાગી. ફરી મુર્છા ખાઇ સાવધ થઇને તમને આવી ખબર કહી છે:—નીતિશાસ્ત્રમાં સ્મૃતિમાં, તથા દેશમા એક પક્ષે કહેલો દોષ સાંભળીને બીજા પક્ષને શિક્ષા કરવાનુ ક્યાંએ આચાર નથી. તુ સર્વ કાળ સર્વ કામ વિચાર કરીને કરનારો છતાં આ કામ કરતાં તે કઈ પણ વિચાર કર્યો નહી, એમાં તારો દોષ નથી પણ મારા ભાગ્યના દોષથી એમ થયુ. તુ સદા નિર્દોષજ છે. હુ નિર્દોષ છતાં દુષ્ટ લોકોના બોલવાથી જેમ તે મને મુકી દીધી, તેમ મિથ્યાદ્રષ્ટી લોકોના બોલવાથી જૈનધર્મ મુકજે નહી, એમ કહીને સીતા મુર્છિત થઈ. ફરી ઉઠી સાવધ થઇને બોલી કે મારા વિના રામ કેમ જીવતો રહેશે? હું સર્વ રીતે ખરાબ થઈ, એવો વારવાર તેણે ખેદ કર્યો

એવાં તે સેનાનીનાં વચનો સાંભળીને રામ મુર્છા ખાઈ પૃથ્વિ ઉપર પડ્યો, તેવોજ લક્ષ્મણે આવીને તેની ઉપર ચદનનુ પાણી છાટયુ. ત્યારે કેટલાએક વખત પછી સાવધ થઇને આવી રીતે વિલાપ કરવા લાગ્યો કે તે મહા સતી સીતા ક્યાં છે? દુષ્ટ લોકોના વચનોથી તેને મે મુકી દીધી, તે ફરી મારી નજરે કેમ પડશે? એવી રીતે રામને વિલાપ કરતો જોઇને લક્ષ્મણ બોલ્યો કે, હે સ્વામિન હજી સુધી તે સીતા પોતાના પ્રભાવથી વનમાં જીવતી હશે. હે પ્રભો તમે પોતે ત્યાં જઇને તથા તેનો શોધ કરીને જ્યાં લગણ તે તારા વિરહે કરી મરણ પામી નથી ત્યાં લગણ તેને પાછી અહીં

ઘેર રાખી લીધો; તેણે સીતાના પુત્રાને સારા જાણીને તેઓને સર્વ કળાઓ શીખવી. પછી તે યુદ્ધમાં દેવોને પણ દુર્જય થયા, અને સર્વ કળામાં નિપુણ થયા. ક્રમે કરી યૌવન અવસ્થામાં આવીને નુતન કામ વસંતની પેઠે બેઉ સાથે સચાર (ફરવું) કરવા લાગ્યા. ત્યારે વજ્રજંઘ રાજાની સ્ત્રી લક્ષ્મીને પેઠે થયેલી શશિચુલા નામની કન્યા અને બીજી બત્રીસ કન્યાઓને તે રાજાએ લવણને પરણાવી દીધી; પછી અંકુશને વાસ્તે પૃથ્વિપુર નગરના રાજા પૃથુની સ્ત્રી અમૃતવતીના પેટે થયેલી કનકમાલિકા નામની કન્યા તે રાજાની પાસે વજ્રજંઘે માગી ત્યારે પૃથુ રાજાએ કીધુ કે જેના વંશની ખબર નહી તેને મારી કન્યા કેમ આપુ ? તેનુ એવુ બોલવુ સાંભળીને તેને વજ્રજંઘ રાજાએ કહ્યુ કે ત્યારે મારી સામે યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહે, એમ કહીને તેની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. તેના પક્ષપાતી જે વ્યાઘ્રરથ રાજા તેને યુદ્ધમાં બાંધી લાવ્યો. ત્યારે પૃથુ રાજાએ પોતાની સહાયતા કરવા સારૂ પોતાના મિત્ર પોતનપતિને તેણે બોલાવ્યો. કહ્યુ છે કે "આપત્તિના વખતે મિત્રનુ સ્મરણ યોગીય છે." તેમજ વજ્રજંઘે પણ સેવકને મોકલીને પોતાના પુત્રને બોલાવ્યા. ત્યારે લવણ અને અંકુશને પાછા વાર્યા તો પણ તેઓ સંગ્રામમાં આવ્યા. બીજે દિવસે બેઉ સૈન્યો વચ્ચે યુદ્ધ ચાલ્યુ, તેમાં અતિપ્રબળ શત્રૂના સૈન્યે વજ્રજંઘના સૈન્યનો ભંગ કર્યો. ત્યારે પોતાના મામાના સૈન્યનો નાશ થયો એમ જોઇને લવણાંકુશ ક્રોધમાં આવ્યા થકા નિરંકુશ હાથીની પેઠે શત્રૂના સૈન્યનો નાશ કરવાને દોડ્યા તે વખતે જેમ વરષાકાલના નદી પ્રવાહનો વેગ તીરના વૃક્ષોથી સહન થતો નથી, તે પ્રમાણે મહાપ્રાક્રમી તે બેઉ ભાઇઓનો વેગ શત્રૂથી સહન થયો નહી. સૈન્ય સહિત પૃથુરાજાનો ભંગ થયો તે વખતે તે રામના પુત્ર તેને કેહેવા લાગ્યા કે) અમે અપરિજ્ઞાત (ન જાણેલા) વંશના છીએ. અને તમે પરિજ્ઞાત (જાણેલા) વંશના છતાં યુદ્ધમાંથી કેમ નાશી ગયા?

એવાં ત્યોનાં વચનો સાંભળીને પૃથુરાજા બોલ્યો. તમારા આ પ્રાક્રમથી અમે વંશ જાણ્યો. વજ્રજંઘ રાજાએ અંકુશને માટે મારી કન્યા માગી, તે મારા હિતના અર્થે છે. કેમકે આવો વર બીજો કોણ મળનાર હતો.

(એમ વિનય સહિત બોલીને તેજ વખતે પ્રથમ માગેલી કનકમાલા કન્યા તેણે અંકુશને દીધી. અને કન્યાને વર અંકુશ જોઇએ એવી ઇચ્છાથી સર્વ રાજાની સામે પૃથુએ વજ્રજંઘની સાથે મિત્રતા કરી. ત્યાર

લાવ. એવું લક્ષ્મણનું બોલવું સાંભળીને તે સેનાની તથા બીજા વિદ્યાધરોને આકાશ માર્ગે પેલા મહા ભયંકર વનમાં રામ આવ્યો. દરેક ઠેકાણે, દરેક પાણીના સ્થાને દરેક પર્વત ઉપર, તથા દરેક ઝાડોમાં રામે જાનકીનો શોધ કર્યો, પરંતુ તેનો ક્યાંઈ પત્તો મળ્યો નહી. ત્યારે મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે કોઈ વાઘે, કે કોઈ સિંહે અથવા કોઈ જનાવરે સીતાને ભક્ષણ કરી- એમ જાણીને અત્યંત દુખી થયો થકો સીતાના મળવાની આશા મુકીને પાછો ફરી રામ પોતાના નગરમાં આવ્યો. ત્યાં ગામના લોકોએ સીતાના ગુણ ગ્રહણ કરીને વારંવાર રામની પુજા કીધી. પછી રામે સીતાનાં મૃતકાર્ય કર્યાં અને જ્યાં ત્યાં સીતામય જોવા લાગ્યો, સીતા વિના સર્વ શુન્ય દેખાવા લાગ્યુ રામના હૃદયમાં, નજરની સામે તથા વાણીમાં સર્વ કાળ સીતાજ આવવા લાગી, તથાપિ તેને ક્યારે પણ સીતાની ખબર મળી નહીં.

અહીં વજ્રજંઘ રાજાને ઘેર જાનકીને અનંગલવણ અને મદનાંકુશ નામના જોડલા બે પુત્રો થયા. વજ્રજંઘે તેના જન્મનામ મહોત્સવ કરયા, તેથી પોતાના પુત્રના લાભ કરતાં રાજાને વધારે આનંદ થયો. ધાઈઓના હાથથી લાલન પાલન થઈને તે બેઉ અશ્વિની કુમારની પેઠે ક્રમે કરી મોટા થયા. તે મહાભુજ હાથીના બાળકની પેઠે શિક્ષા કરવા લાયક તથા રાજાના નેત્રને આનંદદાયક બેઉ કળાઓ શીખવાને યોગ્ય થયા. એવા સમયે કોઈ એક અણુવ્રત ધારણ કરનારો, વિદ્યા, બળ, તથા રિદ્ધિએ કરી સંપન્ન અને કળામાં કુશળ, આકાશમાં ફરનારો એક સિદ્ધાર્થ નામનો મુનિ મેરૂ પર્વતની ઉપર ત્રિકાળ ચૈત્યોની યાત્રાઓ કરતો કરતો ભિક્ષાને અર્થે જાનકીના ઘેર આવ્યો ત્યારે સીતાએ અન્ન પાનાદિકે કરી તેને ભોજન કરાવ્યુ. પછી તે મુનિને સીતાએ રસ્તાના વિહારની ખબર પુછી ત્યારે તેણે કહ્યું કે સુખે કરી વિહાર થયુ મુનિએ પણ પુત્રના જન્મ સુધી સીતાને વ્રતાંત પુછયો. ત્યારે તેણે મુળથી થયેલી સર્વ વાત તે મુનિને કહી સંભળાવી. તે સાંભળીને અષ્ટાંગનિમિતજ્ઞ, સિદ્ધાર્થ અને કરૂણાનિધિ એવો તે મુનિ તેને કહેવા લાગ્યો કે હે સીતા તુ વ્યર્થ ખેદ શા સારૂ કરે છે? જેના આ લવણ અને અંકુશ એ બે પુત્ર છે, તે બેઉ નિર્દોશ લક્ષણવાળા સાક્ષાત રામ અને લક્ષ્મણ જેવાજ છે એ તારા મનોરથ થોડાજ દિવસમાં પુર્ણ કરશે.

એવી રીતે તેણે સીતાનુ આસ્વાસન કરયુ, ત્યારે સીતાએ તેની પ્રાર્થના કરીને પોતાના બેઉ પુત્રને અધ્યાપન (શીખવવા) સારૂ તેને પોતાના

ઘેર રાખી લીધો; તેણે સીતાના પુત્રોને સારા જાણીને તેઓને સર્વ કળાઓ શીખવી. પછી તે યુદ્ધમાં દેવોને પણ દુર્જય થયા, અને સર્વ કળામાં નિપુણ થયા. ક્રમે કરી યૌવન અવસ્થામાં આવીને નુતન કામ વસંતની પેઠે બેઉ સાથે સચાર (ફરવું) કરવા લાગ્યા. ત્યારે વજરજઘ રાજાની સ્ત્રી લક્ષમીને પેઠે થયેલી શશિચુલા નામની કન્યા અને બીજી બત્રીસ કન્યાઓને તે રાજા એ લવણને પરણાવી દીધી; પછી અકુશને વાસ્તે પૃથ્વિપુર નગરના રાજા પૃથુની સ્ત્રી અમૃતવતીના પેટે થયેલી કનકમાલિકા નામની કન્યા તે રાજાની પાસે વજરજઘે માગી ત્યારે પૃથુ રાજાએ કીધુ કે જેના વશની ખબર નહી તેને મારી કન્યા કેમ આપુ? તેનુ એવુ બોલવુ સાંભળીને તેને વજરજઘ રાજાએ કહ્યુ કે ત્યારે મારી સામે યુદ્ધ કરવાને ઉભો રહે, એમ કહીને તેની સાથે યુદ્ધ કરવા લાગ્યો. તેનો પક્ષપાતી જે વ્યાઘરરથ રાજા તેને યુદ્ધમાં બાંધી લાવ્યો. ત્યારે પૃથુ રાજાએ પોતાની સહાયતા કરવા સારૂ પોતાના મિત્ર પોતનપતિને તેણે બોલાવ્યો. કહ્યુ છે કે "આપત્તિના વખતે મિત્રનુ સ્મરણ યોગીય છે." તેમજ વજરજઘે પણ સેવકને મોકલીને પોતાના પુત્રને બોલાવ્યા. ત્યારે લવણ અને અકુશને પાછા વાર્યા તો પણ તેઓ સગ્રામમાં આવ્યા. બીજે દિવસે બેઉ સૈન્યો વચ્ચે યુદ્ધ ચાલ્યુ, તેમાં અતિપ્રબળ શતરૂના સૈન્યે વજરજઘના સૈન્યનો ભગ કર્યો. ત્યારે પોતાના મામાના સૈન્યનો નાશ થયો એમ જોઇને લવણાંકુશ ક્રોધમાં આવ્યા થકા નિરકુશ હાથીની પેઠે શતરૂના સૈન્યનો નાશ કરવાને દોડ્યા તે વખતે જેમ વરષાકાલના નદી પ્રવાહનો વેગ તીરના વ્રક્ષોથી સહન થતો નથી, તે પ્રમાણે મહાપ્રાક્રમી તે બેઉ ભાઈઓનો વેગ શતરૂથી સહન થયો નહી. સૈન્ય સહિત પૃથુરાજાનો ભગ થયો તે વખતે તે રામના પુત્ર તેને કેહેવા લાગ્યા કે) અમે અપરિજ્ઞાત (ન જાણેલા) વશના છીએ. અને તમે પરિજ્ઞાત (જાણેલા) વશના છતાં યુદ્ધમાંથી કેમ નાશી ગયા?

એવાં ત્યોનાં વચનો સાંભળીને પૃથુરાજા બોલ્યો. તમારા આ પ્રાક્રમથી અમે વંશ જાણ્યો વજરજઘ રાજાએ અકુશને માટે મારી કન્યા માગી, તે મારા હિતના અર્થે છે. કેમકે આવો વર બીજો કોણ મળનાર હતો.

(એમ વિનય સહિત બોલીને તેજ વખતે પ્રથમ માગેલી કનકમાલા કન્યા તેણે અંકુશને દીધી. અને કન્યાને વર અકુશ જોઇએ એવી ઇર થી સર્વ રાજાની સામે પૃથુએ વજરજંઘની સાથે મિત્રતા કરી. ત્યાર

કેટલાએક દિવસ વજરજંઘ ડેસ કરીને ત્યાંજ રહ્યા. કોઇએક સમયે નારદ મુનિ આવ્યો. તેનો રાજાએ સારી રીતે આદર સત્કાર કરયો, નારદ આસન ઉપર બેઠા પછી તેને સર્વ રાજાઓની સામે વજરજઘ કહેવા લાગ્યો, હે નારદ, આ પૃથુ રાજા પોતાની કન્યા અકુશને દેનાર છે, તેથી એ અમારો સબંધી થયો, તેને લવણાકુશનો વશ કહે. પોતાના જમાઇના વશની ખબર પડેથી એ ખુશી થશે. એવુ સાંભળીને નારદ હસીને કહેવા લાગ્યો કે એનો વશ કોણ જાણતો નથી ! મુગ પુરૂષ ભગવાન શ્રી રૂષભધ્વજનો એ વંશ છે. એના વશમાં ભરતાદિક ચક્રવરતી રાજા થયા છે. અને હાલ પણ રામ અને લક્ષમણ જે એમના માવીત્રો છે તેને કોણ નથી ઓળખતો. એ બાળકો ગર્ભમાં છતાં લોકોના અપવાદના ભયથી રામે જાનકીને વનમાં મુકી હતી એવુ નારદના મુખથી સાંભળીને અકુશ હાસ કરીને બોલ્યો હે બ્રહ્મન રામે ભયકર વનમાં જાનકીને મુકી એ સારૂ કરયુ નહી. અપવાદ મટાડવાના બીજા ઘણા ઉપાયો હતા. પોતે વિદ્વાન છતાં આ તેણે શુ કરયું ? એવી રીતે અકુસ બોલે છે તેટલામાં લવણ પણ બોલી ઉઠયો હે, નારદ મારો પિતા પોતાના પરિવાર તથા લક્ષ્મણ સહિત જ્યાં રહે છે, તે નગરી આંઇથી કેટલી દુર છે ? તે સાંભળી નારદ બોલ્યો મહા કીર્ત્તીમાન તારા પિતાની રહેવાની નગરી આંઇથી ૧૬૦ યોજન દુર છે. એવી રીતે નારદનાં વાક્યો સાંભળીને (વિનય સહિત વજરજઘ રાજાને) ત્યાં જઇને લવણ કહેવા લાગ્યો કે જે રામ તથા લક્ષ્મણ વગેરેને જોવાની અમારી ઇચ્છા છે.

(ત્યારે તે રાજાએ તે વચનોને માન્ય કરીને મોટા આનદથી કનકમાલાની સાથે અકુશનુ લગ્ન કરયુ. પછી વજરજઘ તથા પૃથુરાજા સહિત ત્યાંથી પ્રયાણ કરીને અનેક દેશોનુ ઉલઘન કરતા થકા એક લોક નામના નગર પ્રત્યે આવ્યા. ત્યાંના ધૈર્યવાન મહા પ્રાક્રમી તથા અભિમાની કુબેરકાંત નામના રાજાને જીત્યો. ત્યાંથી ચાલ્યા લપાક દેશમાં એક કર્ણ નામના રાજાને જીત્યો. ત્યાંથી વિજ્ય સ્થલને વિષે એક ભાતૃશિત નામના રાજાને જીત્યો. ત્યાર પછી ગગા ઉતરીને કૈલાસ પર્વતની ઉત્તર દિશામાં આવ્યા. ત્યાં નદનચારૂ નામના દેસનો જય કરયો. પછી ઝપ, કુતલ, કાલાંબુ, નદિનંદન, સિંહલ, શલભ, અનલ, શુલ, અને ભુતરવ, ઇત્યાદિક રાજાઓને જીતીને સિધુની ઉત્તર દિશા તરફ આવ્યા. ત્યાં આર્ય અનાર્યદિક અનેક રાજાઓને જીતીને તેમની સાથે પાછા ફરીને તે લવણાંકુશ પુડરીકપુર નગર પ્ર-

ત્યે આવ્યા. તેને જોઇને લોકો કેહેવા લાગ્યા કે, અહો આ વજ્રજંઘ ધન્ય છે કે જેની બેનના પુત્રો આવા પ્રાક્રમી છો પછી તે રાજા સહિત ઘેર ગયા. ત્યાં તે જગતને પવિત્ર કરનારા બે ભાઇઓએ જાનકીને નમસ્કાર કર્યો. ત્યારે સીતાએ તેમનુ મસ્તક ચુંબન કરયુ અને પ્રેમનાં આંસુ આણી બોલવા લાગી કે, "તમે રામ તથા લક્ષમણના જેવા થાઓ" એવો સીતાએ તેમને આશીરવાદ આપ્યો. ત્યાર પછી ત્યો પોતાના મામા વજ્રજઘને બને ભાઇ કેહેવા લાગ્યા કે, પ્રથમ અયોધ્યા તરફ જવાનુ અમે પુછ્યાથી ત્યાં જવાનુ તમે કબુલ કરયુ હતુ. માટે અમને ત્યાં જવાની રજા આપો. અને લપાક, ડાંલાંબુ, કુતલ, શલભ, અનલ, અને ચુલ. ઈત્યાદિક રાજાઓને સાથે ચાલવાની આજ્ઞા કરો. પ્રયાણ ભેરી વગડાવો. ચારે દિશાને સૈન્યે કરી આછાદન કરો. જેણે અમારી માતાને મુકી દીધી છે, તેનો પ્રાક્રમ જોઇએ તો ખરા એવું પુત્રનુ બોલવુ સાંભળીને રોદન કરીને સીતા કેહેવા લાગી હે બાળકો, હમણાં કરમે કરી તમને શી અનર્થની ઇચ્છા થઇ છે ? જેણે ત્રીલોક કંટક રાવણને મારયો. તે તમારા વીર માવીત્ર દેવોથી પણ જીતાય નહી. તો તમે શા હિસાબમાં તમને જોવાની ઇચ્છા હોય તો નમ્રપણાથી સુખે ત્યાં જાઓ. તમે બાલક છો માટે પુજ્ય પુરૂષને ઠેકાણે વિનય કરવુ યોગ્ય છે એવુ સીતાનુ બોલવું સાંભળીને બને ભાઇ ફરી સીતાને કહે છે; હે માતા, તને મુકીને શતરૂપદ પામનારા પિતા વિષે વિનય શો કરવો ! ત્યાં જઇને અમે તારા પુત્ર છીએ, એમ કેમ બોલીએ! માટે પોતે જઇને તેને લજ્જા ન કરનારા અને જનકને આનંદ કરનારા વચનો બોલીશુ. કેમકે તેવોને યુદ્ધમાં બોલાવ્યાથી બેઉ કુલને યશકારક છે."

એવી રીતે બોલીને તથા સીતાને રડતી મુકીને ત્યો મોટા આનંદે કરી સૈન્ય સહિત રામની નગરી પ્રત્યે જવા નીકળ્યા. મારગમાં ચાલતાં કુહાડા અને કોદાળીઓએ કરી દસ હજાર પુરૂષો ઝાડોને તોડી જમીન સરખી કરતા થકા ક્રમે કરી ત્યાં જઇ સૈન્ય સહિત રામની નગરીની ચારે દિશા ઘેરી લીધી. એવા મહાપ્રાક્રમી બેઉ ભાઇઓ યુદ્ધ કરવાના હેતુથી અયોધ્યા નગરીની પાસે જઇને રહ્યા. નગરી બાહાર સૈન્ય ઘણુ આવ્યુ, એવું સાંભળીને રામ અને લક્ષમણ વિસ્મય અને આનંદને પામ્યો.

લક્ષમણ બોલ્યો રામના પ્રાક્રમરૂપ જે અગ્ની, તેમાં આ પતગની પઠે મરવાને કોણ આવ્યા છે ?

પછી તે થતરૂ રૂપ અંધકારના મુખના જેવા રામ, સુગ્રીવાદિક તથા લક્ષ્મણને સાથે લઇને યુદ્ધ કરવા ચાલ્યા. આંઇ નારદના મુખથી સીતાનુ વર્તમાન સાંભળીને મોટી ત્વરાથી ભામંડલ રાજા પુંડરીકપુરમાં સીતાની પાસે આવ્યો. તેને જોઇને સીતા રડતી થકી બોલી હે ભાઇ! રામે મને મુકી દીધી; તેવાદ કરીને મારો ત્યાગ સહન ન કરનારા તારા ભાણેજ રામની સાથે યુદ્ધ કરવાને ગયા છે. માટે રામે ઉતાવળો થઇને મારો ત્યાગ કરયો, તેમજ પુત્રનો વધ ન કરે તો સારૂ! માટે જ્યાં સુધી "એ પોતાના પુત્ર છે." એમ ન જાણીને રામે તેમને મારયા નથી તેટલામાં આપણ ત્યાં જઇએ તો સારૂ. એમ કહીને તે સૈન્યમાં આવ્યા. ત્યારે ત્યોએ સીતાને નમસ્કાર કરયો. તેને સીતા કહે છે. હે પુત્રો, આ તમારો મામો છે. એને નમસ્કાક કરો. એવુ સાંભળીને તેમણે ભામડલ રાજાને પણ નમસ્કાર કરયો. તેણે તેમનુ મસ્તક ચુંબન કરીને તેમને પોતાના ખોળામાં બેશાડ્યા તેવારે ભામડલ હરખીત થઇ કહેવા લાગ્યો મારી બેન પ્રથમ વીરપત્ની હતી, તે આ વખતે વીરમાતા થઇ. તમે વીર પુત્ર પોતે મોટા માની છો. તથાપિ પિતા અને કાકાની સાથે યુદ્ધ કરવુ યોગ્ય નથી, જેના યુદ્ધમાં મહામલ્લ જે રાવણ, તે પણ સમર્થ થયો નહી. તેમની સાથે માત્ર ભુજાના બળવડે તમે કેમ યુદ્ધનો આરંભ કરયો. ત્યારે તેઓ કહેવા લાગ્યા કે હે મામા, સ્નેહના યોગ્યથી આટલો ભય બશ છે. અમારી માતા જે તમારી બેન, તેણે પણ અમને કહ્યુ કે, "તમારા પિતાની સામે કોઇ પણ મલ્લ નથી." તે અમે જાણીએ છીએ. પણ યુદ્ધ મુકીને ત્યોતેજ લજ્જા કેમ ઉપજાવીએ.

એમ ત્યો બોલતા છતાં પરસ્પર સૈન્યોનુ યુદ્ધ ચાલુ થયુ. તેવારે "સુગ્રીવાદિક વિદ્યાધરો એમના સૈન્યને મારશે" એવા હેતુથી ભામંડલ સગ્રામમાં આવ્યો. એટલામાં તે બે કુમારો પણ યુદ્ધ કરવાને ઉઠ્યા. તેમની સામે સુગ્રીવાદિક વિદ્યાધરો નિશંક યુદ્ધ કરતા છતાં ત્યાં ભામડલને આવીને પુછવા લાગ્યા કે, આ કોણ છે! ત્યારે તેણે કહ્યુ કે, એ રામના પુત્ર છે. એવુ સાંભળીને સીતાની પાસે જઇ તેને નમસ્કાર કરીને તેની સામે ભુમી ઉપર બેઠા. આંઇ એક ઘડીમાં લવણાંકુસે રામના સૈન્યનો થાણ કાહાડી નાંખ્યો. વનમાંના સિંહની પઠે તે રણમાં જ્યાં જ્યાં ફરવા લાગ્યા, ત્યાં ત્યાં રથી, સાદી, નિષાદી, હાથમાં આયુધો લઇને રહ્યા નહી. ત્યારે પોતાનુ સૈન્ય નાશ થયુ. એમ જાણીને રામ લક્ષ્મણ યુદ્ધમાં આવ્યા. ત્યાં તે બાળકોને જોઇને-

પરસ્પર બોલવા લાગ્યા.

આ બાળક, આવા શતરૂ કોણ છે? એમને જોઈને મન પાછું હઠે છે. એમનાથી યુદ્ધ કરવું નહીં. અને એમને આલિંગન કરવું એવો ભાવ થાય છે. એવો રામ લક્ષ્મણ વિચાર કરે છે તેટલામાં તે બે ભાઇ (વિનય પુર્વક) રામ લક્ષ્મણ પ્રતે કહેવા લાગ્યા. આખા જગને જીતનારા રાવણને પણ જીતનારા જે તમે, તેમની સાથે વીર યુદ્ધની શ્રદ્ધા કરનારા અમે તમને ઘણા કાળે જોયા. હે મહા ભાગ્યો, રાવણના યુદ્ધમાં તમારી રણશ્રદ્ધા પુર્ણ થઈનથી. તે અમે પુરી કરવાને આવ્યા છીએ. તેમજ તમે અમારી ઇચ્છા પુર્ણ કરવાની અમે આશા રાખીયે છીયે.

(એવુ ભાષણ થયા પછી રામ લક્ષ્મણ અને લવણાંકુશ એમણે પોત પોતાના ધનુષ્યોના ટણકાર કર્યા પછી કૃતાંત સારથીએ રામનો રથ, અને વજ્રજંઘ રાજાએ અનગલવણનો રથ, એ બેઉ સામે કર્યા. તેમજ લક્ષ્મણનો સારથી વિરાધ તથા અંકુશનો સારથી પૃથુ, એ બેઉએ પોત પોતાના રથો સામે કર્યા પછી તે સારથીએ ચાર દિશા તરફ ફરવા લાગ્યા. તેમાં બેસનારા યોદ્ધાઓ પરસ્પરની ઉપર શસ્ત્રનો વરસાત કરવા લાગ્યા. લવણાંકુશ જ્ઞાતી સબંધ જાણીને સાપેક્ષ યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. અને રામ લક્ષ્મણ અજ્ઞાને કરીને નિરપેક્ષ યુદ્ધ કરવા લાગ્યા. એવી રીતે નાના પ્રકારના આયુધોથી યુદ્ધ કરીને કૃતાંત વદનને રામ કહેવા લાગા કે શતરૂની સામે રથ લઈ જા. આટલામા શુ ફરે છે? ત્યારે સારથી બોલ્યો કે એ યોદ્ધાએ સર્વ આંગ ઉપર બાણો મારયાથી આ ઘોડા ઘણા વ્યાકુળ થઇ ગયા છે, ચાબુકને પણ માનતા નથી. શસ્ત્ર તથા અસ્ત્ર કરી માર ખાધેલા મારા રથ જર જર થયા છે. આ મારી ભુજા શતરૂના બાણોના મારથી થર થર કાંપવા લાગી છે. તેથી ચાબુક લેવાને સમર્થ થતી નથી. એવુ સારથીનું ભાષણ સાંભળી રામ કહેવા લાગ્યા કે મારૂ ધનુષ પણ ચિત્રસ્થિતની પેઠે શિથિલ થઇ ગયુ છે. આ વજ્રાવર્ત્ત ધનુષ, કાર્ય કરવાને તત્પર થતુ નથી. આ મુશળરત્ન શતરૂનિર્દલન વિષે અક્ષમ થઈ ગયુ છે. હમણાં એને ધાન્ય ખાંડવાની લાયકી થઈ છે. આ હળ દુષ્ટ ગજને અંકુશના જેવો હતો, તે આ સમયે ભુમી ખોદવાને યોગ્ય છે. સર્વ કાળ યક્ષે કરી રક્ષણ થયેલાં તથા શતરૂને ક્ષય કરનારાં જે આ મારાં શસ્ત્રો અને અસ્ત્રો તેની આવી અવસ્થા કેમ થઈ!

(એવી રીતે જેમ રામના શસ્ત્ર વ્યર્થ થઇ ગયા તેમજ મલ્લાંકુશની

સામે યુદ્ધ કરનારા લક્ષ્મણનાં હથિયારો પણ નકામાં થયાં. એટલામાં અંકુશે લક્ષ્મણના હૃદયમાં એક બાણનો પ્રહાર કરયો. તેણે ફરી તે મુર્છિત થઇને રથની ઉપર પડયો. ત્યારે વિરાધે રથને અયોધ્યા તરફ ફેરવ્યો. એટલા સાવધ થઇ.) લક્ષ્મણ બોલ્યો કે હે વિરાધ, આ તે નવીન શું કામ કરયુ? રામનો ભાઇ અને દસરથનો પુત્ર જે હું, તેને એ અયોગ્ય છે. માટે જયાં આપણો શતરૂ છે ત્યાં જલદી રથને લેઇ જા. આ ચક્ર વડે તેનું માથુ હુ કાપીશ.

(એવુ સાંભળીને વિરાધ અંકુશની પાસે રથ લઇ ગયો, ત્યારે ઉભો રહો! ઉભો રહો એમ બોલીને તથા ચક્રને ફેરાવીને મહા ક્રોધે કરી લક્ષ્મણે તે અંકુશ ઉપર નાખ્યુ. ત્યારે અંકુશે બીજા અનેક શસ્ત્રો નાખ્યાં તેમજ લવણે પણ ચક્ર તોડવા સારૂ ઘણાં હથીયારો નાખ્યાં- પરંતુ તે કોઇને ન માનતાં મોટા વેગથી આવી અંકુશને પ્રદક્ષિણા કરીને જેમ માળામાં પક્ષી આવી બેસે, તેમ તે પાછુ લક્ષ્મણનાં હાથમાં આવ્યુ ત્યારે તેણે ફરી નાખ્યુ. તે વખતે પણ જેમ હાથી પોતાની રહેવાની હસ્તિશાળામાં આવે તેમ તેને પ્રદક્ષિણા કરીને ફરી તેના હાથમાં આવ્યુ. ત્યારે રામ તથા લક્ષ્મણ ચિંતાતુર થઇને વિચાર કરવા લાગ્યા કે આ ભરતક્ષેત્રને વિશે બળદેવ વાસુદેવ એજ બે પુરૂષો છે, અમે નથી. એટલામાં સિદ્ધાર્થી સહિત નારદમુનિ ત્યાં આવીને ચિંતામાં બેઠેલા રામ લક્ષ્મણને કહેવા લાગ્યો.) જે હર્ષના ઠેકાણે આ સોક કેવો? પુત્રના હાથે પરાજય થએલો લોકોના વશને પ્રકાશ કરનારો થતો નથી કે? આ લવણાંકુશ સીતાના ઉદરથી જન્મેલાછે, અને તારા પુત્ર છે. આ યુદ્ધના મિષે કરી તને મળવા આવ્યા છે. એ શતરૂઓ નથી. તેની નીશાની આ ચક્ર તેને મારવાને સમર્થ ન થતાં વ્યર્થ ગયુ. એ જાણી લેવી.

(પછી સીતાના ત્યાગથી પુત્રની સાથે યુદ્ધ થવા સુધી સર્વ વ્રતાંત તેને નારદે કહી સંભળાવ્યો, તે સાંભળીને રામ મહા શોકે કરી દુઃખિ થયો થકો મુર્છાને પામ્યો. તેની ઉપર ચંદનનું પાણી છાંટયા પછી સાવધ થઇને લક્ષ્મણ સહિત આંખોમાં આંસુ લાવીને પુત્રની વાત્સલ્ય કરવા સારૂ લવણાંકુશની પાસે ગયો ત્યારે તેઓએ રથોમાંથી ઉતરીને રામ લક્ષ્મણના પગો ઉપર માથાં રાખ્યાં. રામ તેમને પોતાના ખોળામાં લેઇને તથા મસ્તક ચુંબન કરીને શોકનાં સ્નેહથી મોટેથી રડવા લાગ્યો. પછી લક્ષ્મણ તેઓને રામના ખોળામાંથી પોતાના ખોળામાં લેઇ, મસ્તક ચુંબન કરીને તેમનુ આલિંગન કર્યું. ત્યારે

તેઓએ પિતાની પેઠે તેને નમસ્કાર કરયો. પછી તેમને શતરૂઘ્નને પણ આલિગન કર્યુ ત્યારે વિવાહમાં મળેલાની પેઠે બેઉ સૈન્યોના રાજાઓ આનંદ પામ્યા. પોતાના પુત્રોનુ પરાક્રમ, અને તેમને પિતાનો સમાગમ જોઇને સીતા મનમાં રાજી થઇ થકી વિમાનમાં બેશીને પુંડરીક પુરમાં ગઇ. રામ તથા લક્ષ્મણ પોતાના જેવા પરાક્રમવાળા લવણાંકુશને જોઇને, આનંદવાન થયા. પોનાના સ્વામીના હર્ષથી સર્વ ભુચર અને ખેચર લોકો રાજી થયા. ભામંડલના કેહેવાથી વજરજંઘ રાજાએ રામ લક્ષ્મણને સેવકની પઠે નમસ્કાર કરયો. ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો, હે વજરજંઘ રાજા તુ પણ મને ભામંડલની પઠે છે. આ પુત્રને તે મોટા કરીને ત્યોને અમારી પાસે લઇ આવ્યો માટે તું ધન્ય છે.

એમ બોલીને રામ લક્ષ્મણ પુત્રો સહિત પુષ્પક વિમાનમાં બેશીને નગરીમાં આવ્યા. ત્યારે નગરના લોકો ઉચુ માથુ કરીને તેને જોવા લાગ્યા. અને રામના પુત્રોની સ્તુતિ કરવા લાગ્યા, એવી રીતે રામ પોતાને ઘેર આવ્યો. ત્યાં પુત્રો તથા લક્ષ્મણ સહિત વિમાનમાંથી ઉતરીને મોટા હર્ષે કરીને રામે ઉત્સવ કરાવ્યો પછી લક્ષમણ, સુગ્રીવ, બિભીષણ, હનુમાન અને અંગદાદિક એક ઠેકાણે મળીને રામને વિનતી કરવા લાગ્યા.

હે રામ, તારા શિવાય અને આ પુત્રો શિવાય પરદેશમાં જાનકી મોટા દુઃખમાં રહી છે. જો આજ્ઞા આપો તો તેને આજ આંઈ બોલાવી લાવીએ. પતિ અને પુત્રો પાસે ન હોવાથી તે મરણ પામશે. તે સાંભળી રામ (કિંચીત વિચાર કરીને) બલવાન વિઘન કરનારા ખોટા અપવાદથી મે જાનકીને કેમ કાહાડી મુકી ? સીતા સતી છે એ હુ પાકુ જાણુ છુ. અને તે પણ પોતાને પવિત્ર માને છે. માટે દિવ્ય (સોગન વગેરે) દેવાને અગર ગ્રહણ કરવાને અમે બેઉન ભય નથી. તેથી લોકોની સામે જાનકીએ તેમ કરવું, પછી હું તેની સાથે સુખથી ગ્રહવાશ કરીશ, એવુ રામનુ કહેવુ સાંભળીને લક્ષ્મણ બોલ્યો. આપ બોલ્યા તે ખરૂ છે. એમાં કોઇથી પણ કાંઇ કહેવાય નહી. પછી નગરીની બાહાર મોટા મંડપો તેણે કરચા. ત્યાં મોટી મોટી બેઠકો કરાવી તેના ઉપર રાજાઓ, પુરના લોકો, પ્રધાનો, બિભીષણ અને સુગ્રીવ પ્રમુખ ઘણા ખેચર બેઠા. પછી રામની આજ્ઞાથી સુગ્રીવ પોતે પુંડરીકપુરમાં સીતાની પાસે ગયો, તેને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યો હે જાનકી તમારી સારૂ રામે મને આંહી મોકલ્યો છે માટે આ પુષ્પકવિમાનમાં બેશીને રામ

ની પાસે ચાલો ત્યારે સીતા બોલી હજી સુધી મને ત્યાગ કરીને વનમાં મુકી દેવાનું દુઃખ વિસરયું નથી, એવો દુઃખ દેવાને કઠોર રૂદયના જે રામ તેની પાસે ફરી હું કેમ ચાલું? એવુ સીતાનુ બોલવુ સાંભળીને સુગ્રીવ નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગો. હે દેવી, તમે ક્રોધાયમાન થાઓ નહી. તમારી શિદ્ધી સારૂ પુરના લોકો તથા રાજાઓ વગેરે સહિત રામ બાહાર મચક ઉપર બેઠા છે.

એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળીને શુદ્ધિની ઇચ્છાવાળી તે સીતા, વિમાનમાં બેશીને અયોધ્યામાં આવી. ત્યાં મહેંદ્રોદ્યાનમાં આવીને વિમાનમાંથી ઉતરી ત્યારે લક્ષ્મણ પાસે આવી અર્ઘાદિકથી પુજા કરીને રાજાઓ સહિત સીતાને તેણે નમસ્કાર કરયો. પછી લક્ષ્મણ સામે બેશીને કહેવા લાગ્યો કે હે દેવી તમે નગરીમાં આવીને તેને (નગરીને) અને ઘરને પવિત્ર કરો. ત્યારે સીતા કહે કે શુદ્ધિ થયા પછી આ નગરીમાં અથવા ઘરમાં પ્રવેશ કરીશ. તે શિવાય કરનાર નહી. એવી સીતાની પ્રતિજ્ઞા સાંભળીને તે સર્વ રાજાઓએ રામને કહ્યું કે, સીતાએ આવો જવાબ દીધો. ત્યારે રામ સીતાનીપાસે આવીને, (નીતી સહિત બોલે છે) હે સીતા તુ રાવણના ઘેર રહીને તેની સાથે ઉપભોગ ન કરયા વિશે સર્વ લોકોની સામે શુદ્ધિ કરવાને અર્થે દિવ્ય કર. ત્યારે સીતા હશીને બોલી જે તમારા શિવાય બીજો કોઇ પણ વિદ્વાન નથી. કેમકે, માહારો દોષ બરાબર ન જાણીને મને વનમાં કાહાડી મુકવારૂપ દંડ પેહેલાં કરીને પછી પરીક્ષા લો છો કે? તમે મોટા નિપુણ છો તથાપિ જેમ તમે કહેશો તેમ કરવાને હું તઇયાર છુ. કહો તો હું દિવ્ય પચક કબુલ કરૂ છું. કહો તો ખુબ સળગેલી અગ્નીમાં હુ પ્રવેશ કરૂ. લોખડના ચાવલ ભક્ષણ કરૂ કાંટામાં બેશીને તોલાઉ, તાપેલો શીશો પીઉ, અને કહો તો લોખડની બરછી જીભથી ઉપાડુ, એ પાંચમાંથી જે તમને ગમે તે કરવાને કહો. (એટલામાં આકાશમાં સિદ્ધાર્થ નામનો નિમિત્તજ્ઞ, નારદ સહિત રૂષીઓ અને લોકો કોલાહલ શબ્દ કરીને કહેવા લાગા.) બો બો રાઘવ આ સીતા નિશ્ચયે કરી સતી, સતી, મહાસતી છે. એને વિષે કોઈ વિકલ્પ કરવા યોગ નથી, એહવુ સાંભળીને રામ બોલ્યો હે સર્વ લોક, તમને કાંઇપણ મર્યાદા નથી પ્રથમ તમે જ દોષ રાખીને સીતા દુષિત કરી. અને હમણાં કહો છો કે એનામાં કાંઇપણ દોષ નથી. હવે પછી ફરી બીજુજ કાંઇ બોલશો. પ્રથમ એ દોષવાળી કેમ થઇ હતી? અને હમણાં આ દોષ રહિત સતી કેમ થઇ? તેમજ ફરીથી દોષ

રાખવાને તમને લગારે વાર લાગનાર નથી. માટે તમોને ખાતરી આવવા સારૂ સીતાએ દેદીપ્યામાન અગનીમાં પ્રવેશ કરવુ યોગ્ય છે,

એમ કહીને ત્રણસે હાથ લાંબો તથા ત્રણ પુરૂષ ઉભા રહે એવો એક ખાડો રામે ખોદાવ્યો. તેમાં ચંદનનાં લાકડાં ખડક્યાં. એવા સમયે વૈતાઢ્ય પર્વતની ઉત્તર દિશા તરફ રહેવાવાળો હરીવિક્રમ રાજાનો એક જયભુષણ નામનો પુત્ર હતો. તેની આઠસે સ્ત્રીઓ હતી, કોઈએક સમયે તેની સ્ત્રી કિરમંડલ મામાના પુત્રની સાથે રમમાણ થઈ. તેની ખબર પડતાં તેણે તેને ઘરમાંથી કાહાડી મુકી. અને તેજ વખતે પોતે દિક્ષા લીધી. તેની તે સ્ત્રી કાળ કરી ગયા પછી વિદ્યુતદંષ્ટ્રા નામની રાક્ષસી થઈ. અને તે જયભુષણ અયોધ્યાની બાહાર આવીને કાયોત્સગ ધ્યાને રહ્યો. તેને તે રાક્ષસીએ ઘણો ઉપદ્રવ કરયો તે વખતે તેને કેવળજ્ઞાન ઉપન્યુ. તેમો ઉત્સાહ કરવા સારૂ ત્યાં ઈંદ્રાદિક દેવો આવ્યા. તે સીતાનુ કર્મ જોઈને તે દેવો ઈંદ્રને કહેવા લાગ્યા. લોકોના મિથ્યા પવાદ સીતા અગનીમાં પ્રવેશ કરે છે. એવુ સાંભળીને સીતાની સહાયતા કરવા સારૂ પોતાના સેનાનીને તેણે આજ્ઞા કરી અને પોતે તે મુનિના કેવળજ્ઞાનનો મહોત્સવ કરયો. એટલામાં આંઇ રામની આજ્ઞાથી તે ચંદનના લાકડાથી ભરેલા ખાડામાં ચાકર લોકોએ અગની સળગાવ્યો. તે જ્યારે ખુબ સળગો અને તેનો તેજ આંખોથી જોવાય નહી એવો જાજ્વલ્ય થયો તાહારે તેને જોઈને રામ મનમાં ચિંતન કરવા લાગો કે, અહો? મારૂ નિર્દયપણુ અત્યંત પ્રગટ થયુ. આ સીતા નકી મહા સતી છે, અને જરૂર આ અગનીમાં પેસશે, દૈવની પઠે દિવ્યની પણ અવળી ગતી છે મારી સાથે એ વનવાશમાં ચાલી, ત્યાં તેને રાવણે હરણ કરી. ફરી મારા કૃત્યથી એ વનમાં ગઈ. અને આ કૃત્ય પણ મારા હાથે થાય છે એવી રીતે રામ મનમાં વિચાર કરે છે, એટલામાં સીતા અગનીની પાસે આવી, અને સર્વજ્ઞ ભગવાનને નમસ્કાર કરીને પોતાના સચ્ચિ કરી કહેવા લાગી. હે લોકપાલ સહિત લોકો તમે સર્વ સાંભળો, જો મે મારા પતિ રામ વિના બીજા કોઈની અભિલાષા કરી હોય હોય તો આ અગની મને બાળો અને જો તેમ ન હોય તો જલની પઠે સુખે સ્પર્ષ રૂપ થાઓ.

એમ કહીને નવકાર મંત્રનુ સ્મરણ કરીને સીતાએ તે અગનીમાં કુદકો મારયો, તેને અડકતાંજ અગની શાંત થઇ ગયો. અને તે ખાડો પાણીથી ભરાઈને કુવાના જેવો થઇ ગયો. તેની ઉપર કમલા વસ્થિત લક્ષ્મીની પઠે પોતાના પતિવ્રતાના પ્રભાવથી તે જલમાં જેમની તેમ રહી. તે જળમાં

ક્યાંક હુંકાર શબ્દ, ક્યાંક ગુલગુલ, ક્યાંક ભેરીના જેવો, ક્યાંક પટ પટ થાય, ક્યાંક દિલિ દિલિ. સાંભળ્યામાં આવે, ક્યાંક ખળ ખળ અવાજ, અને ક્યાંક આવર્ત. એવી રીતે થવા લાગ્યુ. અને તે પાણી સમુદ્રના પાણીના જેવુ. દેખાવા લાગ્યુ. સમુદ્રની ભરતીની પઠે કુવામાંથી પાણી વધીને તેણે મોટા મોટા મચક બુડાવવાનો આરંભ કરયો, તેના ભયથી વિદ્યાધરો આકાશમાં ઉડી ગયા. અને ભુચર લોક. "હે મહાસતી સીતા અમારૂ રક્ષણ કર. એવો આક્રોશ કરવા લાગ્યા. ત્યારે સીતા બાહાર આવીને તે પાણીને પોતાના હાથથી પાછુ ફેરવ્યું. તેના પ્રભાવથી તે પાણી ફરી કુવામાં સમાઈ ગયું. પછી તે વાપી, ઉત્પલ, કુમુદ પદ્મ, અને પુડરીક, ઈત્યાદિકે કરી શોભવા લાગી સુગધીના લોભથી જેની ઉપર ભમરા ગુંજાર કરી રહ્યા છે, હંસાદિક પક્ષિઓ વડે આનદ દાયક લાગે છે; મોટા મોટા છે જેમાં તરંગો મણીનીજ જેને પાયરીઓ છે. રત્ન પાષણના જેના કિનારા. એવી તે મનોરમા વાય થઈ. આકાશમાં સીતાના આચરણની સ્તુતિ કરીને નારદાદિ મુનિઓ નાચવા લાગ્યા. આ યેશસ્કર રામની સ્ત્રી કેટલી શીળવાલી છે! શું એનુ શીલ! એવા લોકના શબ્દોથી આકાશ સહિત પૃથ્વી ભરાઈ ગઈ. માતાનો પ્રભાવ જોઈ, લવણાકુશ રાજી થઈને હંસના જેવા તેની પાસે આવ્યા. જાનકીએ તેમનાં મસ્તક ચુબન કરચાં, નદીના બેઉ તટો ઉપર ઉભેલા હંસોની પઠે સીતાની આસ પાસ તે શોભવા લાગ્યા. પછી લક્ષમણ શતરૂઘનં ભામંડલ બિભીષણ અને સુગ્રીવાદિકે આવીને તેને નમસ્કાર કરયો. રામ પણ ત્યાં આવી પશ્ચાતાપ પામી, સીતાને કેહેવા લાગ્યો.

હે દેવી, સ્વભાવે અસત્ય દોષનો આરોપ કરનારા જે આ પુરવાશી લોક, તેમના છંદના અનુરોધ (બળ) થી તને મે મુકી. તેની તુ ક્ષમા કર. મેં ઘોર વનમાં નાખી પરંતુ ત્યાં પોતાના પ્રભાવે કરી તુ જીવતી રહી તે પણ એક દિવ્યજ સમજવુ. તથાપિ મે તે જાણ્યુ નહી. ઈત્યાદિક મારા અપરાધોની ક્ષમા કરી પોતાને ઘેર ચાલ. અને પ્રથમની પઠે મારી સાથે સુખભોગ ભોગવ એવુ સાંભળીને સીતા કહેવા લાગી હે પ્રાણનાથ, તમારો દોષ નથી. લોકોનો દોષ નથી, અને બીજા કારણોનો પણ નથી. દોષ ફકત મારા પુર્વ કર્મોનો છે. એવાં દુઃખ કરનારાં જે કર્મોએ કરી હું ખિન થઈ ત્યોને કાપવા સારૂ હું દિક્ષા લેઉ છું, હવે મને સસારમાં રહીને સુખ ભોગ ભોગવવાની ઈચ્છા નથી.

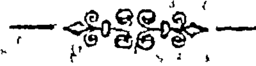
(એમ કહીને જાનકીએ પોતાના હાથથી માથા ઉપરના કેશો ઉખેડી નાખ્યા. તે જેમ જીનેશ્વર ઇંદ્રને આપે તેમ તેણે રામને આપ્યા. એમ જોઇને રામ તત્કાળ મુરછા ખાઇ પૃથ્વી ઉપર પડ્યો. તે સાવધ થવાની આગમજ સીતા જયભુષણ મુનિની પાસે ગઇ. ત્યારે તે કેવળીએ જાનકીને વિધીએ કરી દિક્ષા દઇને સુપ્રભા નામની સાધ્વીના પરિવારમાં તેને ભળાવી તેની સાથે વીચરતી થકી નીરતીચાર વ્રત પાળવા લાગી.

इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम लक्षमण चरींत्रे

नवमो खंड समाप्त.

અથ શ્રી દસમો ખંડ પ્રારંભતે

પછી રામના અંગ ઉપર ચંદનનું પાણી છાંટ્યાથી તે સાવધ થઈને કહેવા લાગ્યો કે, તે સીતા દેવી ક્યાં છે? હે ભુચર, હે ખેચર, તમે જો મરવા લાયક ન હોતો લુંચિતકેશા (વાળ વનાની) જે મારી પ્રિયા તે મને બતાવો. હે વત્સ, હે લક્ષ્મણ, ભ્રાતો ભ્રાતો, ધનુષ્ય, ધનુષ્ય, હું દુઃખિ છતાં આ સર્વ ઉદાશીન બેઠા. એમ કહીને રામે હાથમાં ધનુષ્ય લીધું. એટલામાં લક્ષ્મણ આવીને કહે છે, હે હે આર્ય, આ શું! આ લોક તાહારા સેવક છે તું ન્યાયવાન છતાં લોકના ભયથી તે સીતાનો ત્યાગ કરયો. તેમ તે સીતાએ પણ સ્વાર્થને અર્થે આ સંસારના ભયથી તેણે સર્વ મુકી દીધું. તેણે આપણી સામે કેશલુંચન કરીને જય ભુષણ મુનિની પાસે દીક્ષા લીધી. તે મુનીને આ વખતેજ કેવળજ્ઞાન ઉત્પન થયું છે. તેના જ્ઞાનનો મહોત્સવ અવશ્ય કરતવ્ય છે. ત્યાં દિક્ષા ધારણ કરનારી સતી માર્ગની પઠે મુકિત માર્ગ બતાવનારી સ્વામિની સીતા પણ છે. એવું તેનું બોલવું સાંભળીને રામના ચિત્તને કાંઈક શાંતી થએથી કહે છેઃ— મારી સ્ત્રીએ તે કેવળી મુનિની પાસે દિક્ષા લીધી. તે ઘણું ઉત્તમ કર્યું. એમ કહીને પરિવાર સહિત રામ જયભુષણ મુનિ પાસે જઈને તથા વંદના કરીને દેશના સાંભળવા લાગ્યો. હે પ્રભો, હું આત્માને જાણતો નથી. માટે ભવ્ય છું કે અભવ્ય છું? તે મને કહો. ત્યારે તે કેવળી બોલ્યા.— હે રામ તું કેવળ ભવ્યજ છે, તે તો રહ્યું, પણ આજ જન્મમાં કેવળજ્ઞાનને પામીને તું મોક્ષને પામીશ ત્યારે તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, દીક્ષા લીધા પછી મોક્ષ મળવાને ખોટી નનથી. અને સર્વ ત્યાગેથી દિક્ષા લેવાય છે. પણ આ લક્ષ્મણનો ત્યાગ થવું મુશકેલ છે. કેવળી કહે હજી તને બળદેવ સંપતી ભોગવવી જોઈએ છે. તે ભોગવી સર્વ સંગ મુકી. દિક્ષા લઈને મોક્ષને પામીશ ત્યારે બિભીષણ નમસ્કાર કરીને તે મુનિને પુછે છેઃ— કયાં પુર્વ કરમે રાવણે સીતાનું હરણ કર્યું. અને કયાં કરમે લક્ષમણે યુદ્ધમાં તેને મારયો! સુગ્રીવ ભામંડલ લવણાંકુશ, અને હું એ બધા રામના અત્યંત ભક્ત કયા કરમે થયા' એવું

સાંભળીને તે ભગવાન મુની તેને કેહે છે.

દક્ષિણાર્દ્ધ ભરત ક્ષેત્રમાંના ક્ષેમપુર નામના નગરમાં એક નયદત ના-મને વાણીયો હતો. તેની સુનંદા નામની સ્ત્રીના પેટે ધનદત્ત, અને વસુદત્ત નામના બે પુત્રો થયા. તેનો મિત્ર એક યાજ્ઞવલક્ય નામનો બ્રાહ્મણ હતો. તેજ નગરમાં સાગરદત્ત નામનો બીજો એક વાણીઓ હતો. તેને ગુણધર ના મનો પુત્ર હતો. અને એક ગુણવતી નામની કન્યા હતી. તે કન્યા સાગર-દતે નયદતના પુત્ર ધનદતને દીધી. અને તેની રત્નપ્રભા નામની માતાએ દ્રવ્યના લોભથી ત્યાંના એક શ્રીકાંત નામના શેઠને છાની રીતે દીધી. એ વાતની યાજ્ઞવલક્યને ખબર પડી. તેણે જઇ પોતાના મિત્ર ધનદત તથા વ-સુદત્તને કહ્યુ: વસુદત્તે રાતરે જઇને શ્રીકાંતને મારી નાખ્યો. તેમજ શ્રીકાંતે ખડગ વડે તેને મારી નાખ્યો. પછી તે બેઉ વિંધ્યાટવીમાં મૃગ થયા. અને ગુણવતી પણ પરણ્યા વિના મરીને ત્યાંજ મૃગી થઇ. તેને માટે ત્યો લ-ડીને મરી ગયા. ત્યાર પછી પરસ્પર વૈરે કરી ત્યો અનેક ભવમાં ભટક્યા.

આંઇ ધનદત; ભાઇના મરવાથી દુઃખી થઇને રાત્રના ફરતો છતાં તેને ભુખ લાગી. તેવામાં કોઇ સાધુઓને તેણે જોયા. તેની પાસે તેણે ખાવાનુ માગ્યું. ત્યારે તેમાના એક મુનિએ તેને કહ્યુ કે. સાધુઓ તો દિવસના પણ અન પાનાદિક રાખતા નથી, તેમ છતાં તને રાતના ભોજન કરવાની કેમ ઇચ્છા થઇ? આવા અંધકારમાં અન કોણ જુવે છે! એ પ્રમાણે તેને બો-ધ કરીને તદ્રુપી અમૃત તેના કાનમાં રેડયુ કાળે કરી તે મરીને સૌધર્મ દે-વલોકમાં દેવ થયો. કેટલાએક કાળે ત્યાંથી આવીને એક મહાપુર નગરમાં મેરૂદત્ત નામના શ્રાવકની સ્ત્રી ધારિણીના પેટે પદમરૂચિ નામનો પુત્ર થ-યો. કોઇએક સમયે તે ઘોડા ઉપર ચડીને પોતાની ઇચ્છાથી ગોકુલ પ્રત્યે ચાલ્યો ત્યાં રસ્તામા મરવાને પડેલા બેલાને તેણે જોયા. ત્યોની દયા આ-વ્યાથી નીચે ઉતરીને તેમની પાસે આવ્યો. અને તેમનો કાનમાં પંચપરમે-ષ્ટીના નમસ્કારરૂપ મંત્ર કહ્યો. તે સુણી પછી તે મંત્રના પ્રભાવે કરીને તેજ નગરમાં છત્રછાય નામના રાજાની સ્ત્રી શ્રીદત્તાને પેટે વૃષભધ્વજ નામનો પુ-ત્ર થયો. તે મોટો થઇ પોતાની ઇચ્છાથી ફરતો છતાં કોઇ એક સમયે પેલા બેલોના ઠેકાણા પાસે આવ્યો. પુર્વ જન્મના દેખવાથી તેને જાતિસ્મરણ જ્ઞા-ન થયું. ત્યારે ત્યાં એક દેરાસર કરાવીને તેની એક ભીંત ઉપર મરવા ટે-

કેલા વૃદ્ધ બેલોનાં ચિત્ર કરાવ્યાં. તેમના કાનમાં નવકાર મંત્ર કહેવાવાળો પુરૂષ તેમની સામે જિનેંદ્ર સહિત કહાડયું. ત્યાં પેહેરો રાખીને તેમને કહ્યું કે, આ ચિત્રને જે યથાર્થપણે જોસે તે પુરૂષની વાત આવીને તમે મને કહેજો. એમ કહીને તે પોતાને ઘેર ગયો.

કોઇ એક સમયે ત્યાં ચૈત્ય વંદન કરવા સારૂ પદમરૂચિ નામનો શેઠ આવ્યો. તેણે અર્હંતને નમસ્કાર કરીને ભીંત ઉપરનાં ચિત્ર જોયાં, ત્યારે આ સર્વે મારાંજ છે એમ તે વિસ્મય થયો થકો બોલ્યો. તે જોઇને રક્ષકોએ તે વાત રાજાને જઇ કહી. ત્યારે તે વૃષભધ્વજ ત્યાં આવ્યો. અને તેને પુછવા લાગ્યો કે, આ ચિત્રોનો વૃતાંત તુ શુ જાણે છે ? ત્યારે તેણે કહ્યુ કે, પુર્વે મુવેલા જે આ બેલો તેમને મે નવકાર મંત્ર આપ્યો છે, તે જાણનારા પુરૂષે આંઈ મારૂ પણ ચિત્ર કહાડયું છે. એવું તેનુ બોલવું સાંભળીને તેને નમસ્કાર કરી વૃષભધ્વજ કહેવા લાગ્યો કે, જે આ વૃદ્ધ બેલ છે, તે હુ છુ. તે નમસ્કાર મંત્રના પ્રભાવથી રાજપુત્ર થયો. તે તર્યંક યોનિમાં તે કૃપાલુ થઇને મને નવકાર મંત્ર આપ્યો, નીકર ફરી મને તેવીજ યોની મળત. માટે તુ સર્વથા મારો ગુરૂ, સ્વામી, તથા દેવ છે. આ રાજ પણ મને તારા પ્રભાવથી મળ્યુ છે. માટે તું લે. અને તેનો ઉપભોગ ભોગવ એમ બોલીને પદમરૂચિ સહિત વૃષભધ્વજ શ્રાવક વ્રત પાલન કરી વિહાર કરવા લાગ્યા. એવી રીતે ઘણા કાળ ગયા પછી કાળ કરીને ઇશાન દેવલોકમાં તે બેઉ મરધિક દેવ થયા તેમાંનો પદમરૂચી ત્યાંથી આવીને મેરૂની પશ્ચિમ દિશામાં વૈતાઢ્ય પર્વત ઉપર નંદાવર્ત નગરમાં નંદીશ્વર રાજાની સ્ત્રી કનકમાલીના પેટે નયનાનંદ નામનો પુત્ર થયો, તે ઘણા કાળ સુધી રાજ કરી દિક્ષા લઇને માહેંદ્ર દેવલોકમાં દેવ થયો, ત્યાંથી આવીને પુર્વ મહાવિદેહ ક્ષેત્રમાં ક્ષેમા નગરીના વિપુલાવાહન રાજાની સ્ત્રી પદમાવતીને પેટે શ્રીચંદ નામનો પુત્ર થયો, તે ઘણા કાળ રાજ ભોગવીને એક સુમાધીગુપ્ત નામના મુનિની પાસે દિક્ષા લઇ કાળ કરી ગયા પછી બ્રહ્મદેવલોકનો ઇંદ્ર થયો કાળે કરી ત્યાંથી આવીને આ તું પદમ નામનો રાજા રામ બળવાન થયો,

વૃષભધ્વજનો જીવ આ સુગ્રીવ થયો. શ્રીકાંતનો જીવ ભવ ભ્રમણ કરીને મૃણાલકંદ પત્તનમાં વજરજંબુ નામના રાજાની સ્ત્રી હેમવતીના પેટે શંભુ નામનો પુત્ર થયો. વસુદત્તનો જીવ ભમતાં ફરીને શંભુ રાજાના ઉપાધ્યાય વિજયની સ્ત્રી રત્નચુડાના પેટે શ્રીભુતિ નામનો પુત્ર થયો. તે ગુણવતી

પણ ભવભમણ, કરીને શ્રીભુતીની સ્ત્રી શાસ્વતીના પેટે વેગવતી નામની કન્યા થઈ. તે યોવન અવસ્થામાં આવ્યાથી કોઇ એક સમયે જનોએ કરીને વંદના કરવા યોગ એક પ્રતિમાસ્થ સુદરશન નામના સાધુને જોઇને તેની મશ્કરી કરતી બોલી કે, આહો આ સાધુ આજ નજરે પડયો. પ્રથમ તો સ્ત્રી એની સાથે ક્રીડા કરતો હતો તે સ્ત્રીએ એણે બીજે ઠેકાણે મોકલી દીધી. એવાને લોકો કેમ વદન કરે છે ? એવુ સાંભળીને તેની ઉપરથી લોકોના ભાવ ગયો. પછી તેના ઉપર દોષારોપ કરીને લોકોએ તેનુ સાધુપણુ, નાશ કરવાનો આરભ કરયો, ત્યારે તે મુનિ કહેવા લાગ્યો કે, જ્યાં લગણ મારો કલક ગયો નથી ત્યાં લગણ હું પારણું કરનાર નથીં, એવો તેણે નિયમ કરયો. પછી દેવતાના ક્રોધે કરી વેગવતીના મુખ ઉપર સોજા ચહડ્યા ત્યારે સાધુનો તિરસ્કાર કરયો એમ જાણીને તેના પિતાએ તેનો ઘણો અપમાન કરયો પછી તે રોગે કરી તથા પિતાના ભયથી સુદરશન મુનિની સામે લોકોના દેખતાં મોટા અવાજે બોલવા લાગી કે, તું સર્વથા નિરદોષ છે. મે તારા ઉપર ખોટો આરોપ કરયો હે ક્ષમાનિધી, મારા અપરાધની ક્ષમા કરો. એવુ સાંભળીને લોકોએ ફરી તે મુનિની પુજા કરી. તે દિવશથી તે વેગવતી રોગ રહિત થઈ થકી શ્રાવીકા થઈ. તે મહારૂપવતી હતી તેથી શંભુ રાજાએ તેની માગણી કરી ત્યારે તેના પિતા શ્રીભુતી કહેવા લાગ્યો કે, મિથ્યાદૃષ્ટિ પુરૂષને હુ મારી કન્યા દેનાર નથી પછી શભુએ શ્રીભુતિને મારીને બળે કરી તેની કન્યાનો ઉપભોગ લીધો. ત્યારે તેણે તેને શ્રાપ દીધો કે, જન્માંતરે તારા વધને અર્થે હુ ઉત્પન થઇશ. શભુએ તેને મુક્યા પછી તેણે હરિકાંતા નામની સાધવીની પાસે દિક્ષા લીધી. પછી કાળે કરી મરીને બ્રહ્મ દેવલોકમાં ગઇ. ત્યાંથી આવીને શંભુના જીવ રાવણના મૃત્યુને માટે પુર્વનિદાનના બળથી જનકની કન્યા આ સીતા થઇ. પુર્વ ભવમાં સુદરશન મુનિ ઉપર એણે મિથ્યાદોષ રાખ્યો હતો. તેથી આંઇ એની ઉપર લોકોએ મુકેલા દોષરૂપ મિથ્યા કલક લાગ્યો, શભુનો જીવ પણ ભવમાં ફરીને કુશધ્વજ બ્રાહ્મણની સ્ત્રી સાવિત્રીના પેટે પ્રભાસ નામનો પુત્ર થયો. કોઇએક સમયે વિજયસેન મુનિની પાસે દિક્ષા લઇને તે ઉત્તમ તપ કરવા લાગ્યો, કોઈએક વખતે સમેતસીખરની યાત્રા કરવા સારૂ જતો વિદ્યાધરોના સ્વામી કનકપ્રભ, તેનેઇદ્રના જેવો શ્રીમાન જોઇને "આ તપે કરી આવો સપતીમાન હુ થઇશ" એવો નિદાન કરયો, પછી મરણ પામીને ત્રીજા દેવલોકમાં તે દેવ થયો. ત્યાં

થી આવીને કનકપ્રભની બરાબર સમ્રધીના નિદાનથી તે તારો ભાઇ રાવણ થયો. ધનદત્ત વસુદત્તનો મિત્ર યાજ્ઞવલક્ય બ્રાહ્મણ ઘણા કાળ ભવ ફરીને તુ બિભીષણ થયો.

તે શ્રીભુતિ કાલ કરી સ્વર્ગમાં જઇ. ત્યાંથી આવીને સુપ્રતિષ્ટ નગરમાં પનર્વસુ નામનો વિદ્યાધર થયો. કોઇ એક સમયે તેણે કામે કરી પીડિત થઇને પુંડરીકવિજય નામના નગરમાં ત્રિભુવનાનંદ ચક્રીની અનંગસુંદરી નામની કન્યાનુ હરણ કર્યું. તેના શોધને તે ચક્રીએ મોકલેલા વિદ્યાધરોની સામે યુદ્ધ કરતો છતાં તે અનંગસુંદરી વિમાનમાંથી નીકળીને એક નિકુંજમાં (જ્યાં ઝાડી ઘણી હોય તે ઠેકાણે) પડી. તે મળવાને પુનર્વસુ નિયાણો બાંધીને દીક્ષા લઇ સ્વર્ગમાં ગયો. ત્યાંથી આવીને આ લક્ષ્મણ થયો. અને તે અનંગસુંદરીએ વનમાં રહીને ઉત્તમ પ્રકારનો તપ કરયો. કોઇ એક સમયે તેને અજગર ગળી ગયો. તે સમાધિમાં મરણ પામ્યા પછી ત્રીજા દેવલોકમાં દેવી થઇ. ત્યાંથી આવીને આ લક્ષ્મણની સ્ત્રી વિશલ્યા થઇ. ગુણવતીનો ભાઇ જે ગુણધર તે ભવમાં ફરીને કુંડલમંડિત રાજપુત્ર થયો. તે શ્રાવકપણું પાળીને મુવા પછી સીતાનો ભાઇ આ ભામંડળ થયો. કાલિંદી નગરીમાં વામદેવ નામના બ્રાહ્મણની સ્રી શ્યામલાને પેટે વસુનંદ અને સુનંદન નામના બે પુત્રો થયા. કોઇ એક સમયે તેને ઘેર માસના ઉપવાસ કરનારા મુનિ પારણા કરવા સારૂ આવ્યા. તેને ભક્તિએ કરી તેણે ભોજન કરાવ્યુ તેથી મુવા પછી દાન ધર્મે કરી ઉત્તર કુરૂને વિષે તે યુગ્મી (જોડલા) થયા કાલ કરી ગયા પછી સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવ થયા. ત્યાંથી આવીને કાલિંદી નગરીમાં રતિવર્દ્ધન રાજાની સ્ત્રી સુદર્શનાના પેટે પ્રિયંકર શુભંકર એ નામના બે પુત્ર થયા. ત્યાં ઘણા કાળ રાજ્ય કરીને દીક્ષા લઇ મરણ પામ્યા પછી ગ્રૈવેયક દેવલોકમાં દેવ થયા. ત્યાંથી આવીને આ લવણાંકુશ થયા. તેમની પુર્વ જન્મની માતા સુદર્શના ઘણા કાળ ભવ ફરીને રામના પુત્રને વિદ્યા શીખવનારો આ સિદ્ધાર્થ થયો.

એવાં મુનિનાં વચનો સાંભળીને ઘણા લોકો સંવેગને પામ્યા તે વખતે રામના સેનાની કૃતાંતવદને તે સાધુની પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યારે રામ ઉઠી જ યતિપ્રભુને નમસ્કાર કરીને સીતાની પાસે જઇ મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો આ કોમળ ફુલોના જેવી કોમળ અંગવાળી રાજપુત્રી મારી પ્રિયા સીતા શીતોષ્ણકલેશ કેમ સહન કરસે.! આ સંયમ રૂપી ભાર હૃદયે કરી ઉપાડવાને

મહા કઠણ છતાં તેને આ કેમ ઉપાડી સકશે? અથવા જેના શીલને નાશ કરવાને રાવણ પણ સમર્થ થયા નહી, તે આ સયમ રૂપ પ્રતિજ્ઞા પાળવાને જરૂર સમર્થ થશે. એવો વિચાર કરીને રામે ગદગદ કઠ થઈને સીતાની વંદના કરી. તેમજ લક્ષ્મણ વગેરે બીજા રાજાઓએ પણ વદના કરી. પછી પરિવાર સહિત રામ પાછો અયોધ્યામાં આવ્યો. આંઇ સીતા અને કૃતાંતવદન એ બેઉ જણ ઉત્તમ તપ કરવા લાગ્યા. તેમાં કૃતાંતવદન ઘણા દિવશ તપ કરીને બ્રહ્મ દેવલોકમાં ગયો. અને સીતા સાઠ વર્ષ સુધી અનેક પ્રકારના તપ કરીને છેવટ બાવીશ દિવશ પાંદડાં અને વાયુનુ ભક્ષણ કરીને મુવા પછી તેના જીવ અચ્યુત દેવલોકનો ઈંદ્ર થયો.

વૈતાઢય પર્વત ઉપર કાંચનપુર નામના નગરમાં એક કનકરથ નામને વિદ્યાધર રાજા થયો. તેની કન્યાઓ મદાકિની અને ચંદ્રમુખીના સ્વયવરમાં પુત્રો સહિત રામ તથા લક્ષ્મણાદિક રાજાઓને તેણે બોલાવ્યા. તે સર્વ ત્યાં જઈ બેઠા છતાં મદાકિન્યાએ પોતાની ઇચ્છાથી અનગલવણના ગળામાં વરમાળ ઘાલી. અને ચદ્રમુખીએ અકુશના ગળામાં ઘાલી. તે જોઈને લક્ષ્મણના અડીશે પુત્રો શ્રીધરાદિક ક્રોધમાં આવીને ઉઠ્યા. તેમને અભિપ્રાય જાણીને તેમને લવણાંકુશ કહેવા લાગ્યાઃ—આમની સાથે કોણ યુદ્ધ કરશે? એ ભાઈઓ હોવાથી મારવા યોગ્ય નથી. જેમ રામ અને લક્ષ્મણમાં ભેદ નથી, તેમજ તેમના પુત્રોમાં ભેદ ન હોવો જોઈએ. એવી રીતે પોતાના દુતના મુખથી લવણાંકુશે તેમને કહેવરાવ્યુ. તે સાંભળી લજ્જાયમાન થઈને પોતાના ખોટાં કર્મની નિંદા કરવા લાગ્યા. અને તેના યોગે તેજ વખતે સવેગને પામ્યા. ત્યારે પિતાની આજ્ઞા લઈ મહાબળ નામના મુનિની પાસે જઈને દીક્ષા લીધી, પછી લવણાંકુશ વિહાર કરતા થકા લક્ષ્મણ અને રામ સહિત ફરી અયોધ્યામાં આવ્યા.

કોઈએક સમયે ભામડળ પોતાના નગરના મહેલના ચબુતરા ઉપર બેશીને મનમાં ચિતન કરવા લાગ્યો કે, આ સર્વ પૃથવી પોતાને સ્વાધીન કરીને, અકુઠિત આજ્ઞાએ કરી એક છત્રી કરીને અને અતે દીક્ષા લઈને મારો મનોરથ પુર્ણ કરીશ. એવા વિચારમાં બેઠો છે એટલામાં ઓચીંતી આકાશમાંથી તેના ઉપર વીજળી પડી તેથી તે મરીને ઉત્તરકુરૂ ક્ષેત્રમાં યુગલી પણે થયો.

આંઇ હનુમાન કોઈએક વખતે ચૈત્ર માસમાં ચૈત્યવંદન કરવા સારૂ મેરૂપર્વત ઉપર જઈને પાછો આવતાં સુર્ય આથમી ગયો. તેને જોઈને કહેવા

લાગ્યો કે, જેવી રીતે એ આથમી ગયો તેમજ ફરી ઉગશે. એ દ્રષ્ટાંતે સર્વ પદાર્થોને ઉદય અને અસ્ત છે, માટે કોઇ વસ્તુ સ્થિર નથી તેથી એને ધિઃકાર છે. એવો વિચાર કરી પોતાના નગરમાં આવ્યો. પછી પોતાના પુત્રને રાજ્ય ઉપર બેસારી, અને પોતે એક ધર્મરત્નાચાર્યની પાસે જઇ દીક્ષા લીધી. તેની પાછળ તેની સાતસોને પચાસ સ્ત્રીઓએ પણ એક લક્ષ્મીવતી નામની આર્યાની પાસે દીક્ષા લીધી. ત્યાર પછી તે શ્રીશલ, હનુમાન પ્રથમથીજ ધ્યાન રૂપ અગ્નિથી સર્વ કર્મોને બાળીને શૈલેશી પામી અથવા (મોક્ષ) પદને પામ્યો.

હનુમાને દીક્ષા લીધી તે સાંભળીને રામ મનમાં વિચાર કરવા લાગ્યો કે, આ જગતના નાના પ્રકારના ભોગ સુખ મુકીને હનુમાને દુઃખકારક દીક્ષા કેમ લીધી? એવી રામની ચિંતા સૌધર્મ દેવલોકના ઈંદ્રે અવધિ જ્ઞાનથી જાણીને તે પોતાની સભામાં આવ્યો. અને કહેવા લાગ્યો કે, અહો! કર્મની ગતિ વિષમ છે. આ રામ ચરમશરીરી છતાં તે ધરમને પોતે હશે છે. અને આ વિષય જનિત્ર સુખોની પ્રસસા કરે છે. પણ એનુ કારણ આ છે કે, રામ લક્ષ્મણ વચ્ચે પરસ્પર પ્રીતિ વધારે હોવાથી તે ભવ સુખનુ કારણ છે તે સાંભળીને ત્યાંથી કૌતુકે કરી બે દેવ તેમના સ્નેહની પરીક્ષા કરવા સારૂ અયોધ્યામાં આવ્યા. તેઓએ અંતઃપુરમાં સર્વ રાજસ્ત્રીઓ કરૂણાસ્વરે કરી ખેદ કરે છે, એવી રીતે માયા વડે લક્ષ્મણને બતાવ્યુ. હા રામ, હા રામા હા પદ્મનયન, હા! પદ્મબંધુ! હે જગતને ભય દેખાડનારા, તને આ અવસર વિના મૃત્યુ કેમ આવ્યો! એમ રડતી થકી છાતી કુટી રહી છે, માથાના કેશ જેના છુટી પડ્યા છે. એવી અવસ્થામાં પોતાની સ્ત્રીઓને જોઇને ખિન્ન થઈ લક્ષ્મણ કહેવા લાગ્યો કે, જીવિતનો પણ જીવિત, જે મારો ભાઇ રામ તે શુ મુવો કે! અરેરે!! દુષ્ટ યમે આ શુ કર્યુ! એમ બોલતો છતાં તે લક્ષ્મણના વાણી સહિત જીવ નીકળી ગયો. કહ્યુ છે કે, "કર્મોના વિપાક દુરતિક્રમ છે." લક્ષ્મણ સિંહાસન ઉપર સોનાના સ્થભને ટેકીને બેઠો ત્યારે આંખો ફાટીને ચિત્રના જેવી ક્રિયા વિનાની થઇ ગઇ. એમ જોઇને લક્ષ્મણ મુવે એમ જાણી તે દેવતાઓ અતિ ચિંતાતુર થઇને પરસ્પર બોલવા લાગ્યા. આ આપણે શું કરયુ? આખા વિશ્વનો આધાર જે આ પુરૂષ તેને આપણે મારયો કે શુ? એવી રીતે પોતાની નિંદા કરીને તે પોતાના લોક પ્રત્યે ગયા. લક્ષ્માણ મુવો એમ જાણીને ત્યાં અંતઃપુરની સ્ત્રીઓ આવી. ત્યો

પરિવાર સહિત રડવા લાગી. તે સાંભળીને ત્યાં રામ આવીને કહેવા લાગ્યો કે, આ અમંગલનો કેવો આરંભ કરયો છે ? આ હું પણ જીવતો છુ, અને આ મારો ભાઇ પણ જીવતોજ છે. કોઈ વ્યાધી એને પીડા કરે છે તેને દુર કરનારા ઘણા ઔષધો છે. એમ કહીને તેણે વૈદો અને જ્યોતિષીઓને બોલાવ્યા, તેમના હાથે ઘણા મંત્ર તથા તંત્ર વગરે કરાવ્યા પરંતુ તે સર્વ વ્યર્થ ગયા. એમ જાણીને રામ મુરછાને પામ્યો. ફરી સાવધ થઇને મોટા વિલાપ કરવા લાગ્યો. તેમજ બિભીષણ, સુગ્રીવ, અને શતરૂઘનાદિ આંખો માં પાણી આણીને હા ! અમે બધા ખરાબ થયા ! એમ કહીને રડવા લાગ્યા. કૌશલ્યાદિક માતાઓ અને સ્ત્રીઓ આંખોમાં આંસુ આણીને કરૂણા સ્વર વડે રડવા લાગી. અને વારંવાર મુરછા ખાઇને જમીન ઉપર પડવા લાગી, નગરમા દરેક રસ્તામાં ઘરોમાં તથા દરેક બજારમાં જ્યાં ત્યાં હાહાકાર થઈ રહ્યો તે વખતે લવણાંકુશ, રામને નમસ્કાર કરીને કહેવા લાગ્યા કે, હે રામ, આ લક્ષમણનો મ્રત્યુ જોઇને આજ અમે સસારથી ડરી ગયા. કેમ કે સર્વને અકસ્માત મ્રત્યુ આવે છે. તે માટે સર્વ લોકોએ પ્રથમથીજ પરલોકના સાધન વિષે તત્પર રહેવુ તેથી હવે અમને દિક્ષા લેવાની આજ્ઞા આપ આ લક્ષ્મણ મુવેલા ઘરમાં હવે પછી અમને રહેવા યોગ્ય નથી, એમ કહી રામને નમસ્કાર કરીને એક અમ્રત ઘોષ નામમા મુનિની પાસે તેમણે જઈ દિક્ષા લીધી. પછી તે ક્રમે કરીને મોક્ષ પામ્યા.

પછી રામ ભાઇના દુઃખથી અને પુત્રોના વિયોગથી વારવાર મુરછા પામીને આ પ્રમાણે બોલવા લાગ્યોઃ—હે ભાઈ, મે તારો કાંઈ અપમાન કર્યાથી આ અકસ્માત તે મૌન ધારણ કરયુ છે કે ?તુ આવી રીતે થયો. પુત્રોએ મને મુકી દીધો. કહ્યુ છે કે પુરૂશોમાં શેકડો છિદ્રો. જોઇને ભુતો મવેશ કરે છે." એવી રીતે ઉન્મતની પઠે બોલનારો જે રામ તે જોઇને બિભીષણાદિકો પાસે આવીને ગદ ગદ વાણીથી બોલવા લાગ્યા. હે પ્રભો, તુ ધીર પુરૂષોમાં ધીર છે ? વીરોમાં વીર છે, તેમ છતાં આ લજ્જાકારક અધૈર્યનો અંગીકાર કેમ કરે છે ? આ સમયે તો લોક પ્રસિદ્ધ અગસસ્કાર સહિત લક્ષ્મણના ઔર્ધ્વદેહિક કર્તવ્ય છે. તે સાંભળીને રામ ક્રોધમાં આવીને બોલ્યો. મારો ભાઇ જીવતો છે હે દુષ્ટ આ તમે શુ બોલો છો, બધુ સહિત તમારૂંજ અગ્નીમાં દાહપુર્વક મૃત્યકાર્ય કરો. મારો ભાઇ તો મોટા આયુષ્યવાળો છે. એમ કહીને હે બધુ ! હે બધુ ! જલદી બોલ! જલદી બોલ ! હે

વત્સ લક્ષ્મણ ! આંઇ દુર્જનોનો પ્રવેશ છે. માટે શા સારૂ મને ઘણું દુઃખ દે છે. અથવા આ ખલોની સામે તને કોપ કરવું યોગ્ય નથી. એમ કહી લક્ષ્મણને ઉપાડી ખાંભા ઉપર લઇને બીજે ઠેકાણે ગયો. તેને સ્નાન કરવાના ઘરમાં લઇ જઇને ત્યાં લક્ષ્માણને સ્નાન કરાવ્યુ. તેના શરીરને ચંદનાદિકે કરી લેપન કરયુ. કદાચિત ઉતમ અન પાત્રમાં ભરીને પોતે તેની આગળ આવી રાખ્યાં. ફરી તેને પોતાના ખોળામાં લઇને તેનું મસ્તક ચુંબન કરવા લાગ્યો. ક્યારેક પલગ ઉપર સુવરાવીને ઓહડાવી મુકે, ક્યારેક પોતે તેની સામે બોલીને પોતેજ પોતાને ઉત્તર વાળે. ક્યારેક પોતે ચાકર થઇને તેના પગ મશળે ઇત્યાદિક નાના પ્રકારની ચેષ્ટા સ્નેહે કરી રામ કરવા લાગ્યો. બીજાં સર્વ કામ ભુલી ગયો. એવી રીતે છ મહીના નીકળી ગયા. ત્યારે રામને ઉન્મત થએલો જોઇને ઇંદ્રજીતના અને સુદના પુત્રો તથા બીજા શતરૂઓ તેને મારવા સારૂ આવ્યા. તે જેમ પર્વતની ગુફામાં સિંહ સુતેલો છતાં તેને પારધી ઘેરી લે , તેમ તેના સૈન્યે જેમાં ઉન્મત રામ શોકમાં બેઠેલો છે એ અયોધ્યા નગરીને ઘેરી લીધી. રામે પણ લક્ષમણને ખોળામાં લઇને અકાલે સવર્તમેઘની પઠે વજરાવર્ત ધનુષ્યનો ટણકાર કરયો. તે વખતે આસનના કપથી મહેદ્ર દેવલોકથી દેવો સહિત જટાયુ પુર્વભવના મિત્ર ભાવથી રામની પાસે આવ્યો. ત્યારે તેને જોઇને ઇંદ્રજીતના પુત્ર કહેવા લાગ્યા કે, હજી સુધી રામના પક્ષમાં દેવ છે, અને આગળ અમને મારનારો બિભીષણ છે, તેથી ભય અને લાજના મારયા સવેગને પામ્યા, પછી અતીવેગ મુનિની પાસે જઇને ત્યોએ દિક્ષા લીધી. પછી રામને બોધ કરવા સારૂ જટાયુએ એક સુકેલાં ઝાડને વારવાર પણી રેડયુ. તથા પથ્થર ઉપર શુકેલું ખાતર નાખીને તેની ઉપર કમલનાં બીજ વાવ્યાં, મુવેલા બેલને નાગરમાં જોડીને અકાલે ધાન્ય પોખવા લાગ્યો. ઘાણીમાં રેતી નાંખીને તેમાંથી તેલ નીકળવા સારૂ તેને પીલવા લાગ્યો. ઇત્યાદિક તેણે ઘણા ઉલટા કાર્યો રામની સામે કરયાં. તે જોઇને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, આ સુકા ઝાડને ફોગટ શા સારૂ પાણી રેડે છે? ફળ તો દુર રહ્યાં, પણ મુશળને કોઇ ઠેકાણે ફુલો આવે છે કે? પથ્થર ઉપર કમળ રોપવાથી શુ તે ઉગશે કે? જલ વિનાના ઠેકાણે મુવેલાથી બીજ પોખાય કે? તેમજ વેળુમાં તેલ નીકળવાનો કાંઈ પણ સભવ ન છતાં તે વ્યર્થ શા સારૂ પીલે છે? હે મુગ્ધ, તને ઉપાયની ખબર નથી. માટે આ તારી સર્વ મેહેનત વ્યર્થ છે, ત્યારે જટાયુ હશીને બોલ્યો. એવી તને

ખબર છતાં હે પ્રભો, આ અજ્ઞાનના ચિન્હરૂપ મુડદાને ખભા ઉપર લઇને શા સારૂ ફરે છે? એવુ તેનુ બોલવુ સાંભળી લક્ષ્મણને આલિંગન કરીને ફરી કહેવા લાગ્યો, આ શુ તુ અમંગલ બોલે છે? તુ મારી સામેથી દુર જા. એવી રીતે જટાયુની સાથે રામ બોલતો છતાં અવધી જ્ઞાની કૃતાંતવદન દેવ રામને બોધ કરવા સારૂ ત્યાં આવ્યો. તે પોતાના ખભા ઉપર સ્ત્રીનુ મુડદુ લઇને રામની સામે ફરવા લાગ્યો. તે જોઇને તેને રામ કહેવા લાગ્યો કે, તુ કોઇ ગાંડો છે કે? આ મુવેલી સ્ત્રી ખભા ઉપર ઉપાડીને શા સારૂ ફરે છે? કૃતાંત બોલ્યો તુ આ શું અમંગલ બોલે છે? આ મારી પ્રાણપ્રિય સ્રી છે. તે પોતે આ મુડદાને કેમ ઉચક્યુ છે, મારા ખભા ઉપરની સ્રીને તુ મુવેલી જાણતો છતાં પોતાના ખભા ઉપરના મુડદાને શા સારૂ જાણતો નથી? એવી રીતે તેણે બતાવેલા હેતુથી રામ સાવધ થઇને મનમાં ચિંતન કરવા લાગ્યો કે, આ મારો ભાઇ ખચીત જીવતો નથી ત્યારે તે બેઉ દેવ રામને કહેવા લાગ્યા કે, અમે કૃતાંતવદન તથા જટાયુ એ બેઉ પુર્વ ભવના તમારા સેવકો છીએ. એમ કહીને પોતાને ઠેકાણે ગયા. તેવોજ રામે પોતાના ભાઇનુ મૃતકાર્ય કર્યુ, પછી પોતે દિક્ષા લેવાની ઇચ્છા કરીને શતરૂઘનને રાજ્ય ગ્રહણ કરવાની આજ્ઞા કરી ત્યારે તેણે કહ્યુ કે, હુ પણ તમારા ચરણોની પાસે રહીશ, એમ કહી ભવથી ઉપરામ થઇને શતરૂઘને રાજ મુકી દીધુ પછી લવણના પુત્ર અનંગ દેવને રામે રાજ ઉપર બેસાડ્યો, પોતે ચોથા પુરૂષાર્થ (મોક્ષ) ને માટે અર્હદાસ નામના શ્રાવકે કહેલા મુનિસુવ્રત સ્વામીના વશમાં થએલા સુવ્રત નામના મહામુનિની પાસે ગયો. ત્યાં શતરૂઘન સુગ્રીવ, બિભીષણ, વિરાધ, વગેરે બીજા કેટલાએક રાજાઓ સહિત રામે દીક્ષા લીધી, એવી રીતે રામચંદ્ર નીકળ્યા પછી પોતાના વૈભવોનો ત્યાગ કરીને સોળ હજાર રાજાઓ તેની પાછળ નીકળ્યા. તેમજ સાડત્રીસ હજાર અંતઃપુરની સ્ત્રીઓ દીક્ષા લઇને શ્રીમતી સાધવીની પાસે રહી, પછી સાઠ વર્ષ સુધી ગુરૂની પાસે રહી અનેક અભિગ્રહો વિષે તત્પર થઇ, પુર્વાંગ સુત ભાવિત થઇને તે રાજરૂર્ષી અનેક તપાચરણ કરવા લાગ્યો પછી વિહાર કરવા સારૂ ગુરૂની આજ્ઞા લઇને એકાએકી રામ વનમાં ગયો. ત્યાં ધ્યાન કરવા બેઠો છતાં રામને રાતના અવધિ જ્ઞાન ઉત્પન થયુ. ત્યારે ચૌદ લોક હાથમાં છે એમ જોવા લાગ્યો. અને કેહેવા લાગો કે, તે દેવો થકી હું ખરાબ થયો. કેમકે લક્ષ્મણ નરકમાં ગયો. પછી રામ મનમાં ચિંતન કરીને હુ પુર્વ જ-

ન્મમાં ધનદત્ત હતો અને લક્ષ્મણ વસુદત્ત હતો, તે ભવમાં તે કૃતકૃત્ય થઇને ન મુવાથી આ જન્મમાં વસુદત્તનો જીવ લક્ષ્મણ થયો; તેમાં બાળપણામાં આના સો વર્ષ વ્યર્થ ગયાં, માંડલીકપણામાં ત્રણસે વર્ષો ગયાં. દિગવિજય કરવામાં ચાળીશ ગયાં, અગીયાર હજાર પાંચશો અને સાઠ વરષો રાજ્ય કરવાં ગયાં. એ પ્રમાણે બાર હજાર વરસ વીતી ગયાં, તે માટે તે અવિરકતનુ આયુષ વ્યર્થ થયુ. એમાં દેવોનો દોષ નથી, પણ એ પુર્વ કર્મનો વિપાક છે એવો વિચાર કરીને પોતાના કર્માને કાપવાને અધિક મેહેનત કરતો થકો રામ સમાધીમાં બેશી ગયો, પછી છ દિવશ ઉપવાસ કરીને પારણુ કરવા સારૂ સ્યંદનસ્થળ નગરમાં ગયો; તે વખતે જેમ ચદ્ર પૃથ્વી ઉપર આવે એવી રીતે નગરના લોકો રામને જોઇને તેની સામે ગયા, ત્યાની સ્ત્રીઓ પોતે પોતાના ઘરના દરવાજામાં તેને ભિક્ષા દેવા સારૂ નાના પ્રકારના ભોજનોએ કરી ભરેલાં પાત્ર લઇને રાજી થઇ, તે લોકોના હર્ષથી આખા ગામમાં મોટી ભીડ થવા લાગી, હાથીઓએ થાંભલા ઉખેડી નાંખ્યા. ઘોડાઓ ઊંચા કાન કરીને ઉભા રહ્યા, ત્યાંના લોકો ધર્મવાળા ન હોવાથી ત્યોનો આહાર ન લેતાં રામ ત્યાંના રાજાને ઘેર ગયો, ત્યારે તે પ્રતિનંદી રાજાએ તેને દોષ રહિત ભીક્ષા દીધી. રામે વિધીએ કરી ભોજન કરયુ ત્યારે દેવોએ વસુધારાદિક પચ ધારાની વ્રષ્ટી કરી, પછી રામ ફરી વનમાં આવ્યો, ફરી રાજ્યનો ક્ષોભ ન થાય અને એવી ગર્દી ન થાય એવી બુદ્ધિથી તેણે નિગ્રહ કરયો કે, આ વનમાંજ ભિક્ષાના વખતે ભોજન મળ્યુ તોજ પારણુ કરવુ, નીકર એમજ રેહેવુ. પછી પોતાના શરીરમાં નિરપેક્ષ થઇને તે સમાધીમાં બેશી ગયો.

કોઇ એક દિવશે પ્રતિનદ રાજા અશ્વક્રીડા કરવા સારૂ ઘોડા ઉપર બેશીને નગરથી બાહાર નીકળ્યો. તે ઘોડો તેના હાથમા ન રહીને રાજાને તે વનમાં લાવીને એક નદનપુણ્યખ્ય સરોવરમાંના ચીખલમાં જઈ પડયો. તેની પાછળ તેનુ સૈન્ય પણ ત્યાં આવીને તે ઘોડાને ચીખલમાથી કાહાડીને ત્યાંજ ડેરામાં બાંધ્યો. રાજાએ સ્નાન કરીને પરિવાર સહિત ત્યાં ભોજન કરયો. તે વખતે રામ ધ્યાન મુકીને પારણુ કરવાની ઇચ્છાથી ત્યાં આવ્યો. તેને જોઇને રાજા ઉઠયો. અને પાછળ ચોખુ રહેલુ જે અન પાનાદિક તે રાજાએ રામને આપ્યું. ત્યાં રામે પારણુ કરયા પછી આકાશમાંથી રત્નોની વરસાત થઇ. પછી તે રામની દેશના સાંભળીને પ્રતિનદાદિક સર્વ દ્વાદશ વ્રત ધારી શ્રાવકો થયા. તે દિવશથી વનદેવતાએ કરી પુજાણો થકો રામ તેજ અ

રણ્યમાં ઘણા દહાડા રહ્યો. પછી સંસારને તણખલાની પઠે સમજી રામ એક મહીને. બેમહીને. ત્રણ મહીને, તથા ચાર મહીને પારણું કરવા લાગ્યો. ક્યારેક પર્યંક ઉપર બેશીને ધ્યાન કરે, ને ક્યારેક ઉંચા હાથો કરી રહે, ક્યારેક અંગુઠા ઉપર અને ક્યારેક પાર્શ્વ ભાગે એ પ્રકારે નાના પ્રકારના આસનો કરીને રામે અતિ કઠિણ તપ કરયો. તે કોએક સમયે ફિરતો ફિરતો લક્ષ્મણે વિદ્યાધરોની સામે ઉપાડેલી કોટીશીલા નામની શિલાની પાસે આવ્યો. તે ઉપર બેશીને ક્ષપશ્રેણિનુ આશ્રયણ કરયુ. રાતના કાઉશગપણે રહીને શુકલધ્યાન કરવા લાગ્યો. તે વખતે સીતેંદ્રે તે અવધી જ્ઞાન વડે જાણી લીધુ તેથી આ રામ સસારી થશે તો ફરી એની સાથે હુ રહીશ. માટે અનુકુલ ઉપસર્ગ વડે અને જો હુ ઉપદ્રવ કરૂ તો આ મારો સુહદય દેવ થાય. એવુ ચિંતન કરીને, સીતેંદ્ર રામની પાસે આવ્યો. તેણે એક વસત રૂતુએ કરી શોભાયમાન એવું ઉદ્યાન ત્યાં કર્યુ. તેમાં કોકિલા શબ્દો કરવા લાગી. મલયાનિલ નામનો પવન ચાલવા લાગ્યો. ફુલોની સુગધીથી હરખીત ભમરાઓ ગુંજારવ કરવા લાગ્યા. આમ્ર, ચંપક, કિંકિલ, પાટલ, અને બકુલાદિક વૃક્ષોને કામના નવીન અસ્ત્રોરૂપ ફુલો લાગ્યાં તેમાં સીતેંદ્ર સીતાનુ રૂપ લેઈને તેમજ પોતાની સાથે બીજી સ્ત્રીઓ ઉત્પન્ન કરીને રામને તે કેહેવા લાગી. હે પ્રિય જે સીતા તે હુ પોતે આંઇ આવી છુ. તે વખતે તને અનુરક્ત મુકીને મે દિક્ષા લીધા પછી મને પશ્ચાતાપ થયો, અને આ વિદ્યાધરી કુમારીઓએ પણ મારી પ્રાર્થના કરી કે, હે સીતા. તારો પતિ જે રામ, તે અમને પતિ કરી આપ. એટલી અમારી ઉપર કૃપા કર. અને તું પણ દિક્ષા મુકીને રામની સ્ત્રી થા. તે માટે હે રામ, આ વિદ્યાધરી સ્ત્રીઓને અંગીકાર કર. અને હુ પણ તારી સાથે રમમાણ થઇશ. એવી રીતે તે સીતેંદ્ર બોલે છે. એટલામાં તે ખેચર સ્ત્રીઓ કામને ઉત્પન કરનારૂ ગાયન કરવા લાગી. તો પણ તે સીતેંદ્રના વચનોથી, તેમજ તે ગાયનથી, તથા તો વસતથી રામ લગારે ધ્યાનથી ડગ્યો નહી. પછી માઘના શુકલ પક્ષની દ્વાદશીની રાત્રના ચોથા પ્રહરે રામને કેવળજ્ઞાન થયું, ત્યારે તેના કેવળ જ્ઞાનનો મહોત્સવ સીતેંદ્ર સહિત દેવોએ કરયો. તે વખત દિવ્ય કમલ ઉપર બેઠેલા, તથા દિવ્ય ચામર વડે વીજીત, દિવ્ય ધારણ કરનારા રામર્ષીએ ત્યાં ધર્મ દેશના દીધી. તે દેશનામાં સીતેંદ્રે ક્ષમાપના કરી નમસ્કાર કરીને લક્ષ્મણ અને રાવણની ગતી પુછી. ત્યારે તેને રામ મુનિ કેહેવા લાગ્યા. આ વખતે ચોથા

નરકમાં શંબુક સહિત રાવણ અને લક્ષ્મણ છે. કહ્યું છે કે, "દેહ ધારીને ગતિ કર્માધીન છે."

તે નરક ભોગવીને રાવણ અને લક્ષ્મણ પુર્વ મહાવીદેક્ષેત્રને ભુષણ જેવી વિજયાવતી નામની નગરીમાં સુનંદની સ્ત્રી રોહિણીના જીનદાસ અને સુદર્શન નામના બે પુત્ર થશે. તે નિરંતર જીન ધર્મને પાળશે. ત્યાંથી મરીને સૌધર્મ દેવલોકમાં દેવ થશે. ત્યાંથી આવીને વિજયા નગરીમાં ત્યો ફરી શ્રાવક થશે. ત્યાંથી મુવા પછી દેવલોકમાં જશે. ત્યાંથી આવીને વિજયાપુરીમાં કુમારવીર્ત રાજાની સ્ત્રી શ્રીલક્ષ્મીના પેટે અયંકાંત તથા અયપ્રભ એ નામના બે પુત્ર થશે તે ભવમાં જિનભાષીત સંયમપાલન કરીને મુવા પછી લાંતક દેવલોકમાં દેવ થશે. તે વખતે તું અચ્યુત દેવલોકથી નીકળીને આ ભરત ક્ષેત્રમાં સર્વ રત્નમતિ નામનો ચક્રવરતી રાજા થઇશ. ત્યાંથી તેઓ આવીને ઇંદ્રાયુધ અને મેઘરથ નામના તારા પુત્ર થશે પછી તું દિક્ષા લઇને ફરી વૈજયંત દેવલોકમાં જઈશ. અને રાવણનો જીવ જો ઇંદ્રાયુધ તે ત્રણ ભવ ભમીને તીરર્થંકર ગોત્રકર્મ ઉત્પન્ન કરશે. ને તેના જીવ તીરથનાથ થશે ત્યારે તું વૈજયંત દેવલોકથી આવીને તેના ગણધર થઇશ. પછી તું અને તે મોક્ષ પ્રતે જશો, અને તારો પુત્ર મેઘરથ જે લક્ષ્મણનો જીવ તે સુભ ગતિ પામશે ત્યાર પછી તે પુષ્કર દ્વીપમાં રત્નચિત્રા નગરીના વિષે ચક્રવરતી રાજા થશે, તે સર્વતી ભોગવીને દિક્ષા લીધા પછી ક્રમેકરી તીરથંકર થઇને મોક્ષને પામશે

એવાં રામ કેવળીનાં વચનો સાંભળીને પુર્વના સ્નેહથી જ્યાં લક્ષ્મણ નરકમાં દુઃખી પડયો હતો ત્યાં સીતેંદ્ર ગયા. ત્યાં શંબુક અને રાવણ સિંહાદિકોનાં રૂપો કરીને લક્ષ્મણની સાથે યુદ્ધ કરતા સીતેંદ્રે દીઠા, ત્યારે તે ત્યાંના પરમાધામિક લોકોએ તેમને કહ્યું કે, આ પ્રમાણે યુદ્ધ કરનારા જે તમે તેને ફરી દુઃખ ન થાય માટે તેનો ઉપાય કરવો જોઈએ. એમ કહીને તેમને અગનીના કુંડમાં નાખ્યા, તેમાં જ્યારે ત્યો બળવા લાગ્યા, ત્યારે મોટેથી પુકારો કરવા લાગ્યા, પછી તેમને ત્યાંથી કાહાડીને તપેલા તેલના કુંડમાં નાખ્યા, ત્યાં તેમનાં શરીરો ગળી ગયાં પછી તપેલા લોઢા ઉપર નાખ્યા ત્યાં તડતડ શબ્દ કરી ફુટવા લાગ્યા, ઇત્યાદિક દુઃખો જોઇને સીતેંદ્ર તે અસુરને કહેવા લાગો કે, તમે એમને જાણતા નથી. એ શ્રેષ્ઠ પુરૂષો છે તમે આંઇથી દુર થાઓ. અને એમને મુકો ... ની રીતે ધમકાવીને શ-

ખુક. અને રાવણને તે સીતેંદ્ર કહેવા લાગો પુર્વ કર્મ કરવાથી આ નરકમા તુમે આવ્યા, તથાપિ તે વેર મુકતા નથી કે? એમ કહીને તેમને બોધ થવા સારૂ રામ મુનિએ કહેલો વ્રતાંત સર્વ રાવણ અને લક્ષ્મણને તેણે કહ્યો. તે સાંભળીને ત્યો કહેવા લાગયા કે, હે કૃપાનિધી તેં ઘણુ સારૂ કરયુ. તારા ઉપદેશથી અમને દુઃખોની વિસ્મૃતિ થઈ પુર્વ જન્માર્જીત કર્મે કરી, ઘણા દિવશ નરકવાસ થયો તે દુઃખ કોણ દુર કરનાર છે? એવાં તેમનાં વાકયો સાંભળીને સીતેદ્રને કરૂણા આવ્યાથી કહે છેઃ—આ નરકથી તમને હુ દેવલોકમાં લઇ જઇશ. એમ કહીને તે ત્રણેને હાથમાં પકડ્યા. ત્યારે પારાની પઠે હાથમાંથી તે નીચે પડી ગયા, ત્યારે ફરી હાથેથી ઉપાડ્યા, ફરી પડ્યા એ પ્રમાણે ત્રણ ચાર વખત થયા પછી ત્યાં સીતેદ્રને કહેવા લાગ્યા કે, તારા ઉપાડવાથી અમને ઘણુ દુઃખ થાય છે, માટે અમને આંઇજ મુકીને તુ તારા સ્વર્ગમાં જા, એવુ તેમનુ બોલવુ સાંભળીને તેમને ત્યાંજ મુકીને તથા રામને નમસ્કાર કરીને તીર્થ યાત્રા કરતો કરતો તે નદીશ્વર દ્વીપમાં ગયો જતાં દેવકુરૂ પ્રદેશમાં ભામડલ રાજાનો જીવ જોઈને પ્રથથના સ્નેહ વડે તેને ઉત્તમ બોધ કરતો થકો સીતેદ્ર દેવલોક પ્રત્યે ગયો રામને કેવળજ્ઞાન ઉત્પન થયા પછી પચીસ વર્ષ પૃથ્વી ઉપર વિહાર કરી ભાવિક લોકોને બોધ કરી તથા પચાસ હજાર વર્ષ આયુષને ઉલઘન કરીને સૈલીષી વિધીયેથી રામચદ્ર રાજર્ષી સુખાનદ સાસ્વત પ્રત્યે પ્રાપ્ત થયા રાવણ અને લક્ષ્મણ ચોથી નરકે ગયા, અને સીતા અચ્યુત ઇદ્ર થયો એવી રીતે શ્રી રામ લક્ષ્મણ તથા રાવણ વિગરેનુ ચરીત્ર આચાર્ય શ્રી હેમચંદ્રસુરીએ વરણવ્યુ,

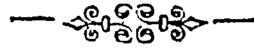
इत्याचार्य श्री हेमचंद्र विरचिते श्री राम

लक्षमण चरीत्रे

श्री राम नीरवाण इत्यादी,

दसमो खंड समाप्त.

મહા ઉપાધ્યાય શ્રી જસોવીજેજી.

આ માંહા પડીત શ્રી જશોવીજેજી ઉપાધ્યાયે સવત ૧૭૧૦ માં કાશી નગરમાં રહી ઘણો વિદ્યાભ્યાસ કરીને શ્રી જૈનમાર્ગમાં નીપુણ થયા હતા એઉના રચેલા ઘણાક ગ્રથો ગાયનમાં તથા શ્લોકબધ અને કાવ્ય સહિત છે આ મહા પંડીતે કોઇ રીતે ખેચ તાણ કીધા વિના શ્રી જીન વચનને અનુસારે ગ્રથો રચેલા છે એમની બુદ્ધિ એટલી તો સરસ હતી કે બસે શ્લોક દ્રષ્ટીએ ધારી લઇને જીભાગ્રે કરતા હતા તેમજ એમના રચેલા ગ્રથો આ દુઃસમકાળમાં બાળ જીવોને જનમાર્ગ ઓળખવા તથા પામવાને ઘણાજ ઉપયોગી થઇ પડ્યા છે એઉ સાહેબે જે જે ગ્રથો રચ્યા છે તેમાં માત્ર સીદ્ધાંતને અનુસારેજ રચ્યા છે. વળી તે સાધારણ બુધીવાળાને પણ સમજણ પડે તેવા કેટલાક ગ્રથો છે તેમાંના આ ગ્રથમાં કિંચીત એ મહા પડીતના નામસ્મરણરૂપ દાખલ કરીએ છીએ.

શ્રી સંધરસ્વામીની વિનંતિ રુપે ગાથા ૧૨૫ નું સ્તવન,

—*—

ઢાળ ૧ લિ,

એક દીન દાશી દોડતી. એ દેશી. સ્વામી શ્રી મધર વિનની, સાંભળો માહારી દેવરે, તાહારી આણ હુ શીર ધરૂ, આદરૂ તાહારી સેવરે, સ્વામી૦ ૧ કુગુરૂની વાસના પાસમા, હરિણ પરે જે પડ્યા લોકરે; તેહને શરણ તુજ વીણ નહી, ટળવળે બાપડા ફોકરે. સ્વામી૦ ૨ જ્ઞાન દરશન ચરણ ગુણ વિના, જે કરાવે કુળાચારરે; લુટીયા તે જન દેખતાં, કીહાં કરે લોક પોકારરે. સ્વામી૦ ૩ જેહ નવી ભવ તરચા નીરગુણી, તારશે કેણી પેરે તેહરે; ઇમ અજાણ્યા પડે ફંદમાં, પાપ બધી રહ્યા તેહરે, સ્વામી૦ ૪ કામ કુંભાદિક અધીકનુ, ધરમનુ કો નવી મુલરે; દોકડે કુગુરૂ તે દાખ-

વે, શુ થયુ એહ જગ શુળરે, સ્વામી૦ ૫ અરથની દેશના જે દીએ, ઉલવે ધરમના ગ્રંથરે; પરમપદનો પ્રગટ ચોર છે, તેહથી કીમ વહે પંથરે. સ્વામી૦ ૬ વીખય રસમા ગ્રૃહી માચીયા, નાચીયા કુગુરૂ મદપુરરે; ધામ ધુમે ધમા ધમી ચલી, જ્ઞાન મારગ રહ્યો દુરરે. સ્વામ૦ ૭ કલહકારી કદાગ્રહ ભરચા, થાપતા આપણા બોલરે; જન વચન અન્યથા દાખવે, આજતો વાજતે ઢોલ રે. સ્વામી૦ ૮ કેઇ નીજ દોષને ગોપવા, રોપવા કેઇ મતી કદરે; ધરમની દેશના પાલટે, સત્ય ભાખે નહી મદરે. સ્વામી૦ ૯ બહુ મુખે બોલ ઇમ સાંભળી, નવી ધરે લોક વિસ્વાસરે; ઢુઢતા ધરમને તે થયા. ભમર જીમ કમલની વાસરે. સ્વામી૦ ૧૦

ઢાળ ૨ જી.

બોળીડા હંસારે વીખય ન રાચીએ. એ દેશી. ઈમ ઢુઢંતારે ધરમ સોહામણો, મળીયો સદગુરૂ એક; તેણે સાચોરે મારગ દાખવ્યો, આણી રૂડય વિવેક. શ્રી શ્રીમંધર સાહીબ સાંભળો. એ આંકણી ૧૧ પર ઘર જોતાંરે ધરમ તુમે ફિરો, નીજ ઘર ન લહોરે ધરમ; જીમ નવી જાણેરે મૃગ કસ્તુરીઓ, મૃગ મદ પરીમલ મરમ; શ્રી૦ ૧૨ જીમ તે ભુલોરે મૃગ દશ દીશી ફીરે, લેવા મૃગ મદ ગંધ, તીમ જગ ઢુઢેરે બાહીર ધરમને, મીથ્યા દ્રષ્ટીરે અંધ. શ્રી૦ ૧૩ જાતી અંધનોરે દોષ ન આકરો, જે નવી દેખેરે અર્થ મીથ્યા દ્રષ્ટીરે તેહથી આકરો, માને અર્થ અનર્થ. શ્રી૦ ૧૪ આપ પ્રસંસેરે પરગુણ ઓળવે, ન ધરે ગુણનોરે લેશ; તે જીન વાણી નવી શ્રવણે સુણે, દીએ મીથ્યા ઉપદેશ. શ્રી૦ ૧૫ જ્ઞાન પ્રકાશેરે મોહ તીમર હરે, જેહને સદ ગુરૂ સુર; તે જન દેખેરે સત્તા ધરમની, ચીદાનંદ ભરપુર. શ્રી૦ ૧૬ જીમ નીરમળતારે રત્ન ફટીક તણી, તીમ જે જીવ સ્વભાવ; તે જીન વીરેરે ધરમ પ્રકાશીયો, પ્રબળ કખાય અભાવ, શ્રી૦ ૧૭ જીમ તે રાતેરે ફુલે રાનડુ, શામ ફુલથીરે શામ; પાપ પુન્યથીરે તીમ જગ જીવને, રાગ દ્વેશ પરિણામ. શ્રી૦ ૧૮ ધરમ ન કહીએરે નિશ્ચય તેહને, જેહ વીભાવ વડ વ્યાધી; પહીલે અગેરે ઇણી પેરે ભાખીયુ, કરમે હોય ઉપાધી. શ્રી૦ ૧૯ જે જે અંસેરે નીરૂપાધીકપણુ, તે તે જાણોરે ધરમ; સમ્યગ દ્રષ્ટીરે ગુણઠાણા થકી, જાવ લહે શીવ શરમ. શ્રી૦ ૨૦ ઇમિ જાણીનેરે જ્ઞાન દશા ભજી, રહીએ આપ સ્વરૂપ; પર પરણીતથીરે ધરમ ન છાંડીએ, નવી પડીએ ભવી કુપ. શ્રી૦ ૨૧

ઢાળ ૩ જી.

હવે રાણી પદ્મમાવતી એ દેશી, જીહાં લગે આતમ દ્રવ્યનું, લક્ષણ ન વી જાણ્યુ, તીહાં લગે ગુણઠાણુ ભલુ, કિમ આવે તાણ્યું; આતમ તત્વ વિચારીએ. ૨૨ એ આંકણી. આતમ અજ્ઞાને કરી, જે ભવ દુખ લહીએ; આતમ જ્ઞાને તેટલે, એમ મન સદ્દહીએ આ૦ ૨૩ જ્ઞાન દશા જે આકરી, તે ચરણ વિચારો નિરવિકલ્પ ઉપયોગમાં, નહી કરમનો ચારો આ૦ ૨૪ ભગવાઇ અંગે ભાખીયાં. સામાઇક અર્થ, સામાઇક પણ આતમા. ધરો સુધો અર્થ આ૦ ૨૫ લોકસાર અધ્યયનમાં, સમકીત મુનિ ભાવે, મુનિ ભાવજ સમકીત કહ્યો, નિજ શુદ્ધ સ્વભાવે આ૦ ૨૬ કષ્ટ કરો સંજમ ધરો, ગાલો નીજ દેહ, જ્ઞાન દશા વીણ જીવને, નહી દુખનો છેહ આ૦ ૨૭ બાહિર યતના બાપડા, કરતા દુહવાએ; અતર યતના જ્ઞાનની, નવિ તેણે થાએ, આ૦ ૨૮ રાગ દવેશ મલ ગાલવા, ઉપસમ જળ ઝીલો, આતમ પરણતી આદરી, પર પરિણતી પીલો આ૦ ૨૯ હુ એહનો એ માહરો, એ હુ ઇણિ બુદ્ધિ; ચેતન જડતા અનુભવે, નવી માસો શુદ્ધિ, આ૦ ૩૦ બાહિર દ્રષ્ટી દેખતાં, બાહિર મન ધ્યાવે; અતર દ્રષ્ટી દેખતાં; અક્ષય પદ પાવે આ૦ ૩૧ ચરણ હોઇ લજ્જાદિકે, નવિ મનને ભગે; બીજે અધ્યયને કહ્યો, ઇમ પહિલે અંગે આ૦ ૩૨ અધ્યાતમ વિણ જે ક્રિયા, તે તનુમળ તોળે. મમકારાદિક યોગથી ઇમ જ્ઞાની બોલે આ૦ ૩૩ હુ કરતા પરભાવનો, ઇમ જીમ જીમ જાણો, તીમ તીમ અજ્ઞાને પડે, નિજ કર્મને ઘાણે આ૦ ૩૪ પુદગલ કર્માદિક તણો, કરતા વ્યવહાર; કરતા ચેતન કરમનો, નિશ્ચય સુવિચાર આ૦ ૩૫ કરતા શુદ્ધ સ્વભાવનો, નય શુદ્ધિ કહીએ; કરતા પર પરિણામનો, બે કરિયા ગ્રહીએ આ૦ ૩૬

ઢાળ ૪ થી.

શિષ્ય કહે પરભાવનો, અકરતા કહિઉ પ્રાણી; દાન હરણાદિક કિમ ઘટે કહે સદગુરૂ વાણી, શુદ્ધ નય અર્થ ધારીએ. ૩૭ ધરમ નવિ દીએ નવા સુખ દિએ, પર જતુને દેતો. આપ સતા રહે આપમાં, ઇમ રદયમાં ચેતો શુ૦ ૩૮ જોગવશે જે પુદગલ ગ્રહ્યાં, નવિ જીવનાં તેહ, તેહથી જીવ છે જુજવા, વળી જુજુવા દેહ. શુ૦ ૩૯ ભકત પાનાદિ પુદગળ પ્રતે, નદીયે છતી વીના પોતે, દાન હરણાદિ પર જતુને, ઇમ નવી ઘટે જ્યતે શુ૦ ૪૦ દાન હરણાદિક અવસરે, શુભ અસુભ સકલ્પે; દીયે હરે તુ નિજ રૂપને, મુએ

અન્યથા જલ્પે શુ૦ ૪૧ અન્યથા વચન અભિમાનથી, ફરી કરમ તું બાંધે જ્ઞાયક ભાવ જે એકલો, ગ્રહી તે સુખ સાધે શુ૦ ૪૨ શુભ અશુભ વસ્તુ સ કલ્પથી; ધરે જે નટ માય; તેટલે સહજ સુખ અનુભવે, પ્રભુ આતમ રાયા શુ૦ ૪૩ પર તણી આશ વિખ વેલડી, ફળે કરમ બહુ ભાતી; જ્ઞાન દહને કરી તે દહે, હોઇ એક જે જાતી શુ૦ ૪૪ રાગ દોષે રહિત એક જે, દયા શુદ્ધ તે પાળે, પ્રથમ અંગે ઇમ ભાખિયુ, નિજ શકતી અજુઆળે શુ૦ ૪૫ એકતા જ્ઞાન નિશ્ચય દયા, સુગુરૂ તેહને ભાખે; જેહ અવિકલ્પ ઉપયોગમાં, નીજ પ્રાણને રાખે શુ૦ ૪૬ જેહ રાખે પર આણુને, દયા તાસ વ્યવહારે; નીજ દયા વિણ કહો પરદયા, હોએ કવણ પ્રકારે શુ૦ ૪૭ લોક વીણ જીમ નગર મેદીની જીમ જીવ વીણ કાયા, ફોક તીમ જ્ઞાન વીણ પરદયા, જેસી નટ તણી માયા શુ૦ ૪૮ સરવ આચાર મય પ્રવચને, ભણ્યો અનુભવ યોગ તેહથી મુનીવમે મોહને, વળી અરતી રતી સોગ શુ૦ ૪૯ સુત્ર અક્ષર પરા વર્તના સરસ સેલડી દાખી; તાસ રસ અનુભવ ચાખીએ, જીહાં એક છે સાખી શુ૦ ૫૦ આતમ રામ અનુભવ ભજો, તજો પર તણી માયા, એ છે સાર જીન વચનનુ, વળી એહ શીવ છાયા સુ૦ ૫૧

ઢાળ ૫ મી

એમ નિશ્ચય નય સાંભળીજી બોલે એક અજાણ; આદરશું હવે જ્ઞાન નેજી, શું કીજે પચખાણ સોભાગી જીન શ્રી મધર સુણો વાત આ૦ ૫૨ કીરીયા ઉથાપી કરીજી, છાંડી તેણે લાજ; નવી જાણે તે ઉપજેજી, કારણ વીણ નવી કાજ, સો૦ ૫૩ નિશ્ચય મય અવલબતાંજી, નવી જાણ્યો તસ મ રમ; છોડે જે વ્યવહારનેજી, લોપે તે જીન ધરમ. સો૦ ૫૪ નિશ્ચય દ્રષ્ટી રૂદય ધરીજી, પાળે જે વ્યહાર; પુણ્યવત તે પામશેજી, ભવ સમુદ્રનો પાર. સો૦ ૫૫. તુરગ ચઢી જીમ પામીએજી, વેગે પુરનો પથ; મારગ તીમ શીવ નો લહેજી. વ્યવહારે નિગ્રથ સો૦ ૫૬ મેહેલ ચઢતાં જીમ નહીજી, તેહ તુ-રગનુ કાજ; સફળ નહી નિશ્ચય લહેજી; તીમ તનુ કીરીયા સાજ: સો૦ ૫૭ નિશ્ચય નવી પામી શકેજી, પાળે નવી વ્યવહાર; પુણ્ય રહિત જે એહવાજી તેનો કવણ આધાર. સો૦ ૫૮ હેમ પરિક્ષા જીમ હુવેજી, સહત હુતાસન તા પ, જ્ઞાન દશા તીમ પરખીએજી, જીહાં બહુ કીરીયા વ્યાપ. સો૦ ૫૯ આ લબન વીણ જીમ પડેજી; પામી વસમી વાટ, મુગ્ધ પડે ભવ કુપમાંજી, તી-મ વીણ કીરીયા ઘાટ. સો૦ ૬૦ ચરીત્ર ભણી બહુ લોકમાંજી; ભરતાદિક નર

જેહ; લોપે શુભ વ્યવહારનેજી બાંધી હણાએ નીજ તેહ. સો૦ ૬૧ બહુ દલ દીસે જીવનાજી, વ્યવહારે શીવ જોગ; છંડી તાકે પાધરોજી, છોડી પથ અજોગ. સો૦ ૬૨ આવશક માંહે ભાખીઓજી, એહજ અરથ વિચાર; ફળ સંસય પણ જાણતાંજી, જાણીજે સસાર. સો૦ ૬૩

ઢાળ ૬ ઠી.

મુની મન સરોવર હંસલો. એ દેશી—અવર ઇસોનય સાંભળી, એક ગ્રહે વ્યવહારેરે; મરમ દ્વિવિધ તસ નવી લહે, શુદ્ધ અશુદ્ધ વિચારેરે. તુજ વીણ ગતી નહી જંતુની. ૬૪ તુ જગ જંતુનો દીવોરે, જીવીએ તુજ આલંબને; તુ સાહીબ ચીરંજીવોરે, તુ૦ ૬૫ આંકણી. જેહને આગમ વારીયો, દીસે અસઠ આચારેરે તેહજ બુધ બહુ માનીયો, શુદ્ધ કહો વ્યવહારેરે; તુ૦ ૬૬ જેહમાં નીજ મતી કલ્પના, જેહથી નવી ભવ પારેરે; અંધ પરપરા બાંધીને તે અશુધ આચારેરે. તુ૦ ૬૭ શીથલ વીહારીએ આચર્યા. આલબન જે કુડાંરે, નીયત વાસદિક સાધુને, તે નવી જાણીએ રૂડારે. તુ૦ ૬૮ આ જન ચરણ છે આકરૂ સહન નાદીક દોષરે; એમ નીજ અવગુણ ઓળવી, કુમતી કદાગ્રહ પોખેરે, તુ૦ ૬૯ ઉતર ગુણ માંહી હીણડા; ગુરૂ કાલાદિક પાખેરે. મુળ ગુણે નહી હીણડા; એમ પંચાસક ભાખેરે. તુ૦ ૭૦ પરીગ્રહ ગ્રહ વશ લીંગીયા; લેઇ કુમતરજ માથેરે; નીજ ગુણ પર અવગુણ લવે; ઇદ્રિય વૃષભન નાથેરે. તુ૦ ૭૧ નાણ રહિત હીત પરિહરી, નીજ દસણ ગુણ લુસેરે; મુનિ જનના ગુણ સાંભળી; તેહ અનારજ રૂસેરે. તુ૦ ૭૨ અણુ સમ દોશ જે પરતણો; મેરૂ સમાન તે બોલેરે; જેહશુ પાપની ગોઠડી, તેહશુ હીયડુ ખોલેરે. તુ૦ ૭૩ સુત્ર વિરૂદ્ધ જે આચરે, થાપે અવધીના ચાળારે; તે અતી નીવડ મીથ્યા મતી; બોલે ઉપદેશ માળારે. તુ૦ ૭૪ પામર જણ પાસુ નવી કહે; સહસા જુઠ સશુકેરે; જુઠ કહે મુની વેશજે; તે પરમારથ ચુકયોરે. તુ૦ ૭૫ નિરદય હૃદય છકાયમાં; જે મુની વેષે પ્રવરતેરે; ગૃહિયતિ ધરમથી બાહીરા; તે નીરધન ગતી વરતેરે. તુ૦ ૭૬ સાધુ ભગતી જીન પુજના; દાનાદિક શુભ કરમેરે; શ્રાવક જન કહયો અતી ભલો; નહી મુની વેશ અધરમેરે તુ૦ ૭૭ કેવળ લીંગ ધારી તણો; જે વ્યવહાર અશુધોરે; આદરીએ નવી સર્વથા જાણીએ ધરર વિરૂધોરે. તુ૦ ૭૮.

ઢાળ સાતમી.

હવે ત્રીજો સંવેગ પક્ષીનો માર્ગ દેખાડે છે.

આગે પુરવ વાર નવાણું,—એ દેશી. જે મુની વેષ સકે નવી છંડી, ચરણ કરણ ગુણ હીણાજી; તે પણ મારગ માંહિ દાખ્યા, મુની ગુણ પક્ષ લીણાજી. મૃખાવાદ ભવ કારણ જાણી, મારગ સુધ પરૂપેજી; વંદે નવી વંદાવે મુનીને આપ થઈ નીજ રૂપેજી. ૭૯, મુની ગુણ રાગે પુરા સુરા જે જે જયણા પાળેજી, તે તેહથી સુભ ભાવ લહીને, કર્મ આપણાં ટાળેજી, આપ હીનતા જે મુની ભાખે, માન સાંકડે લોકેજી, એ દુર્ધર વ્રત એહનુ દાખ્યુ, જે નવી ફુલે ફોકેજી. ૮૦, પ્રથમ સાધુ, બીજો વર શ્રાવક, ત્રીજો સંવેગપક્ષીજી. એ ત્રણે શીવમારગ કહીએ, જીહાં છે પ્રવચન સાખીજી, શેષ ત્રણ ભવ મારગ કહીએ, કુમત કદાગ્રહ ભરીયાજી, ગૃહીયતી લીંગ કુલીંગે લખીએ, સકળ દોષના દરીયાજી. ૮૧, જે વ્યવહાર મુગતી મારગમાં, ગુણ ઠાણાને લેખેજી; અનુક્રમે ગુણ શ્રેણીનુ ચઢવુ, તેહજ જીનવર દેખેજી; જે પણ દ્રવ્ય ક્રીયા પ્રતીપાળે, તે પણ સનમુખ ભાવેજી; શુકલ બીજની ચંદ્રકળા જેમ, પુર્ણ ભાવમાં આવેજી. ૮૨, તે કારણ લજ્જાદિકથી પણ, શીલ ધરે જે પ્રાણીજી; ધન્ય તેહ કૃત્ય પુણ્ય કૃતારથ, માહાનિશીથે વાણીજી; એ વ્યવહાર નયે મત ધારો, નીશ્ચય નય મત દાખ્યુજી; પ્રથમ અંગમાં વિતીતીગીછાએ, ભાવચરણ નવી ભાખ્યુજી. ૮૩,

ઢાળ ૮ મી.

દેશી ચોપાઈની—અવર એક ભાખે આચાર, દયા માત્ર શુધજ વ્યવહાર; જે બોલે તેહજ ઉથપે, સુધ કરૂં મુખ એમ જંપે. ૮૪, જીમ પુજાદીક સુભ વ્યાપાર, તે માને આરંભ અપાર; નવી જાણે ઉતરતાં નઈ, મુનીને જીવદયા ક્યાં ગઈ. ૮૫, જો ઉતરતાં મુનીને નદી, વિધી જોગે નવી હીંસા વદી; તો વિધિ જોગે જીન પુજના, શીવ કારણ મત ભુલો જના. ૮૬, વીષયારંભ તણો જીહાં ત્યાગ, તેહથી લહીએ ભવજળ તાગ; જીન પુજામાં શુભ ભાવથી; વીશયારંભ તણો ભય નથી. ૮૭; સામાયિક પ્રમુખે શુભ ભાવ; યદ્યપિ લહિએ ભવજળ નાવ; તોપણ જિન પુજાએ સાર, જિનનો વિનય કહ્યો ઉપચાર. ૮૮; આરંભાદિક શંકા ધરી; જો જિનરાજ ભગતિ પરિહરી; દાન માન વંદન આદેશ; તો તુજ સબળો પડ્યો કલેશ. ૮૯; સ્વરૂ-

થી, દીસે સાવદ્ય; અનુબંધે પુજા નિરવદ્ય; જે કારણ જિન ગુણ બહુ માન; જે અવસરે વરતે શુભ ધ્યાન. ૯૦; જિનવર પુજા દેખી કરી; ભવિયણ ભાવે ભવજળ તરી; છકાયના રક્ષક હો વળી; એહ ભાવ જાણે કેવળી. ૯૧; જળ તરતાં જળ ઉપર યથા; મુનિને દયા ન હોવે વૃથા; પુષ્પાદિક ઊપર તિમ જાણ; પુષ્પાદિક પુજા એ આણ. ૯૨; તો મુનિને નહી કિમ પુજના; ઇમ તું શું શુભ મના; રોગીને ઓષધ શમ એહ; નીરોગી છે મુનિવર દેહ. ૯૩;

ઢાળ ૯ મી.

સાળભદ્ર ભોગીરે હોય—એ દેશી. ભાવસ્તવ મુનિને ભલોજી, બિહુ ભેદે ગૃહી ધાર; ત્રીજે અધ્યયને કહ્યોજી; મહાનિસીથ મઝાર; સુણો જિન તુજ વિણ કવણ આધાર. એ આંકણી. ૯૪; વળી તિહાં ફળ દાખીયોજી; દ્રવ્યે સ્તવનું રે સાર; સ્વર્ગ બારમું ગ્રહિનેજી; ઇમ દાનાદિક ચાર. સુ૦ ૯૫; છઠે અંગે દ્રપતીજી; જિન પ્રતિમા પુજેય; સુરિયાભ પરે ભાવથીજી; ઇમ જિન વીર કહેય. સુ૦ ૯૬; નારદ આવ્યે નવિ થઇજી; ઉભી તેહ સુજાણ; તે કારણ તે શ્રાવિકાજી; ભાખે આળ અજાણ. સુ૦ ૯૭; જિન પ્રતિમા આગળ કહ્યોજી; શક્રસ્તવ તેણે નાર; જાણે કુણ વિણ શ્રાવિકાજી; એહ વિધ રૂદય વિચાર. સુ૦ ૯૮; પુજે જિન પ્રતિમા પ્રતેજી; સુરિયાભ સુરરાય; વાંચી પુસ્તક રત્નનાજી; લેઇ ધર્મ વ્યવસાય. સુ૦ ૯૯; રાયપસેણી સુત્રમાંજી; મોટો એહ પ્રબંધ; એહ વચન અણ માનતાંજી; કરે કર્મનો બંધ. સુ૦ ૧૦૦; વિજયદેવ વ્યક્તવ્યતાજી; જીવાભિગમેરે એમ; જો થિતિ છે એ સુર તણીજી; તો જિન ગુણ થુતિ કેમ. ૧૦૧; સિદ્ધારથરાય કિયાજી; યાગ અનેક પ્રકાર; કલ્પસુત્રે ઇમ ભાખીયોજી; તે જિન પુજા સાર. સુ૦ ૧૦૨; સમણોપાસક તે કહ્યાજી; પહિલા અંગ મઝાર; યાગ અનેરા નવિ કરેજી; તે જાણો નિરધાર, સુ૦ ૧૦૩; ઇમ અનેક સુત્રે ભણ્યુંજી; જિન પુજા ગૃહિ કૃત્ય; તે નવિ માને તે સહીજી; કરશે બહુ ભવ નૃત્ય. સુ૦ ૧૦;

ઢાળ ૧૦ મી

જસુર સુધાસા સુર સુધા—એ દેશી. અવર કહે પુજાદિક ઠામે; પુણ્ય બંધ છે સુભ પરિણામે; ધરમ ઇહાં નવિ કોઇ દીસે; જિમ વ્રત પરિણામે ચિત હીસે. ૧૦૫; નિશ્ચય ધર્મ ન તેણે જાણ્યો; જે સેલેસી અંત વખાણ્યો; ધર્મ અધર્મ તણો ઇયકારી; સિવ સુખ દેજે ભવજળ તારી. ૧૦૬ તસ સાધન

તું જે જે દેખે; નિજ નિજ ગુણઠાણાને લેખે; તેહ ધરંમ વ્યવહારે જાણો; કારજ કારણ એક પ્રમાણો. ૧૦૭; એવંભુત તણો મત ભાખ્યો; સુદ્ધ દ્રવ્ય નય ઇમ વળી દાખ્યો; નિજ સ્વભાવ પરણતિ તે ધર્મ; જે વિભાવ તે ભાવજ કર્મ. ૧૦૮; ધર્મ સુદ્ધ ઉપયોગ સ્વભાવે; પુણ્ય પાપ શુભ અશુભ વિભાવે; ધર્મ હેતુ વ્યવહારજ ધર્મ; નિજ સ્વભાવ પરણતિનો મર્મ. ૧૦૯; શુભ યોગે દ્રવ્યાશ્રવ થાય; નિજ પરિણામ ન ધર્મ હણાય; યાવત યોગ ક્રિયા નહી થંભી; તાવત જીવ છે યોગારંભી. ૧૧૦ મળિ નારંભ કરે જે કિરિયા; અસદારંભ તજી તે તરિયા; વિષય કષાયાદિકને ત્યાગે; ધર્મ મતે રહિવે સુભ માગે. ૧૧૧ સ્વર્ગ હેતુ જો પુણ્ય કહિજે; તો સરાગ સંસય પણ લીજે; બહુ રાગે જે જિનવર પુજે; તસ મુનિની પરે પાતક ધ્રુજે. ૧૧૨; ભાવસ્તવ એહથી પામીજે; દ્રવ્ય સ્તવ એ તેણે કહીજે; દ્રવ્ય શબ્દ છે કારણ વાચી; ભર્મમ ભુલો કર્મની કાચી. ૧૧૩.

ઢાળ ૧૧ મી

દાન ઉલટ ધરી દિજીએ—એ દેશી. કુમત ઇમ સકળ દુરે કરી; ધારિયે ધર્મની રીતરે; હારિયે નવિ પ્રભુ બળ થકી; પામીયે જગતમાં જીતરે; સ્વામી શ્રી મંધિર તુ જયો. આંકણી. ૧૧૪ ભાવ જાણે સકળ જંતુના; ભવ થકી દાસને રાખરે; બોલે આ બોલ જે તે ઘણું; સફળ જો છે તુજ સાખરે. સ્વા૦ ૧૧૫ એક છે રાગ તુજ ઉપરે; તેહ મુજ શિવતરૂ કંદરે; નવિ ગણુ તુજ પરે અવરને; જો મિલે સુરનર વૃંદરે- સ્વા૦ ૧૧૬; તુજ વિના મે બહુ દુખ લહ્યો; તુજ મિલે તે કિમ હોયરે; મેહ વિણ મોર માચે નહીં; મેહ દખી માચે સોયરે સ્વા૦ ૧૨૭ મન થકી મીલનમે તુજ કિયો; ચરણ તુજ ભેટવા સાઇરે કીજીએ જતન જીન એ વીના; અવર ન વાંખીયે કાંઇરે. સ્વામી૦ ૧૨૮ તુજ વચન સુખ આગલે; નવી ગણુ સુરનર શર્મરે; કોખીજો કપટ કોઇ દાખવે; નવી તજુ તોઇ તુજ ધર્મરે સ્વા૦ ૧૨૯, તુજ મુજ રૂદયાગીરીમાં વસે; સિંહ જો પરમનીરી હરે; કુમતમાતંગના જુથથી; તો કિસી પ્રભુ મુજ બીહરે. સ્વા૦ ૧૩૦ કોમિઠ દાસ પ્રભુ તાહરે; માહરે દેવ તું એકરે; કીજીયો સાર સેવક તણી; એ તુજ ઉચિત વિવેકરે. સ્વા૦ ૧૩૧ ભગતી ભાવે ઇસુભાખિયો; રાખિએ એહ મન માંહીરે; દાસના ભવ દુખ વારીયે; તારીએ સો ગ્રહી બાંહીરે. સ્વા૦ ૧૨૨. બાલ જીમ તાત આગલ કહે; વીનવુ હું તિમ તુજરે; ઉચિત જાણો તિમ આચરો.

નવી રહો તુજ ફિસ્યુ ગુજરે; સ્વા૦ ૧૨૩ મુજ હુવો ચિત શુભ ભાવથી; ભવ ભવ તાહારી સેવરે; યાચિએ કોટિયતને કરી; એહ તુજ આગળ દેવરે. સ્વા૦ ૧૨૪

કળસ *

ઇમ સકલ સુખકર દુરિત ભય હર વિમલ લક્ષણ ગુણ ધરો; પ્રભુ અજર અમર નરિંદ વાંદિત વિનવ્યો શ્રી મધરો, નિજ નાદતરજીત મેઘ ગરજી ધૈર્ય નિરજીત મદરો; શ્રી નય વિજય બુધ ચરણ સેવક; જસવિજય બુધ જ યકારો; ૧૨૫ ઇતિ શ્રી મંદીર સ્વામી વિનતી સપુર્ણ. ॥ ७ ॥ ॥ ७॥

પદ.

રાગ ધન્યાશીરી—જૈન કહો કયુ હોવે પરમગુરૂ જૈન કહો કયુ હોવે, ગુરૂ ઉપદેશ વિના જન મુઢા દરશન જૈન વિગોવે. ૧ કહેત કૃપાનીધી શમ જળ ઝીલે, કર્મ મેલ જો ધોવે, બહીર પાપ મલ અગ ન ધારે, શુધ રૂપ નીજ જોવે. ૫૦. ૨ સ્યાદ વાદ પુરન જો જાણે, નય ગરભીત જસ વાચા, ગુણ પરજાય દ્રવ્ય જો બુઝે; સોઇ જઇન હે સાચા, ૫૦. ૩; કીરીયા મુઢ મતી જો અજ્ઞાની ચાલે ચાલ અપુઠી, જઇન દશા ઉનમાંહી નાહી, કહેસો સબહી જુઠી. ૫૦ ૪ પર પરણુતી અપની કરી માને, કિરીયા ગર્વે ઘેલો; ઉનકુ જઇન કહો કયુ કહીએ, સો મુરખમાં પેહેલો ૫૦ ૫. જઇન ભાવ જ્ઞાની સબ માંહી, શિવ સાધન સદહિએ; નામ ભેખશુ કામ ન શીજે, ભાવ ઉદાસે રહીએ. ૫૦ ૬, જ્ઞાન સકળ નય સાધન સાધો, ક્રિયા જ્ઞાનકી દાશી, કિરીયા કરતુહે ધરતહે મમતા, આહી ગલેમે ફાંસી. ૫. ૭ કીરીયા વિના જ્ઞાન નહી કબહુ, કિરીયા જ્ઞાન વિના યાહી; જ્ઞાન ક્રીયા દોઉ મિલત રહેતહે જ્યુ જળ રસ જગ માંહી. ૫૦ ૮ કિરીયા મગનતા બાહીર દીસે, જ્ઞાન શકતી જસ ભાજે, સદગુરૂ શીખ સુણે નહી કબહુ, સો જન જન તે લાજે ૫૦ ૯ તત્વ બુધ્ધી જીનકી પરણતીહે; સકળ સુત્રકી કુચી, જગ જસ વાદ વદે ઉનહીકો; જઇન દશા જસ ઊંચી ૫૦ ૧૦

પદ.

રાગ ધન્યાશીરી—પરમ પ્રભુ સબ જન શબ્દ ધ્યાવે, જબ લગે અંતર ભરમ ન ભાજે; તબ લગે કોઉ ન પાવે પર૦. ૧ સકળ અંશ દેખે જગ જોગી. જો ખીનુ સમતા આવે; મમતા અધ ન દેખે યાકો, ચીત ચહુરે ધ્યાવે પર. ૨, સેહેજ શકતી ઓર ભકતી સુગુરૂકી જો ચીત જોગ જગાવે, ગુણ

પરજાય દ્રવ્યસુ અપને, સો લય કોઉ લગાવૈ. પર. ૩ પઢત પુરાણ વેદ ઔર ગીતા, મુરખ અરથ નવી પાવે; ઉત ઈત ફરત ગ્રહત રસ નાહી, જ્યુ પશુ ચરબીત ચાવે. પર. ૩ પુદગળ શું ન્યારો પ્રભુ મેરો, પુદગળ આપ છિપાવે ઉનસે અંતર નાહી હમારો, અબ કિહાં ભાગો જાવે પર, ૪ અકલ અલખ અર અજર નીરજન, તાહારી ગતી તુહી જાણે, અગમ અરૂપી આગમ અનુસારે, સેવક જસ ગુણ ગાવે. પર. ૫.

પદ.

રાગ ઉપરનો—ચેતન જો તુ જ્ઞાન અભ્યાસી, આપહી બાંધે આપહી છોડે, શકતી બુધી વિમાસી. ચે૦ ૧ જો તું આપ સ્વભાવમે ખેલે, આશા છોડ ઉદાશી, સુરનર કીનર નાયક સપતી, સૌ તુજ ઘરકી દાસી. ચે૦ ૨. મોહ ચોર જન ગુણ ધન લુસે; દેત આશ ગલે ફાંશી. આશા છોડ ઉદાશ રહે જો સો ઉતમ સન્યાશી ચે૦ ૩ જોગ લઇ પરઆસ ધરતહે, યાહી જુ ગમે હાંશી; તું જાણે મે ગુનકુ સચુ, પણ ગુણ જાએ નાશી. ચે૦ ૪ પુદગળકી તુ આશ ધરતહે, સોતો સબહી વિમાશી; તુતો ભીનરૂપહે ઉનતે ચીદાનદ અવિનાશી. ચે૦ ૫ ધન ખરચે નર બોહોત ગુમાને, કરવત લેવે કાશી, તોભી દુખનો અત ન આવે જો આશા નહુ ધાશી. ચે૦ ૬ સુખ જળ વિખય વીખય મૃગ ત્રશના, હોત મુઢ મતી પાસી; વિભ્રમ ભુમી ભઇ પર આશી, તુતો સહજ વિલાશી ચે૦ ૭ યાકો પીતા મોહ દુખ ભ્રાતા; હોય વીખય રતીમાસી; ભવસુત ભરતા અવીરતી પ્રાની મીથ્યા મતી હે વાશી ૮ આશા છોડ રહે જો જોગી; સોહે શિવ વિલાશી, ઉનકુ સુજસ વખાણે જ્ઞાતા, અતર દ્રષ્ટી પ્રકાશી. ચે૦ ૯

પદ.

રાગ કનડો—અજબ ગતી ચિદાનદ ઘનકી; ભવ જજાળ શકિત સુ હાવે ઉલટ પુલટ જીનકી; અ૦ ૧ લૈઢી પરણતી સમકીત પાયો. કર્મ વજર ઘનકી. સહેજ અખડ ચડતા ચાકી; ખીમા વિમળ ગુણકી, અ૦ ૨, પાપવેલી સબ જ્ઞાન દહનસુ, જાલી ભવ વનકી; શીતળતા પ્રગટી ઘટ અતર; ઉતમ લછનકી અ૦ ૩ ઠકુરાઇ જગ જન તે અધીકી, ચરન કરન ધનકી, વૃધી રૂધી પ્રગટે નીજ નામે, ખ્યાતી અકિચનકી, અનુભવ વિના ગતી કોઇ ન જાણે અલખ નિરજનકી, જસ ગુન ગાવત પ્રીતી નીવાહો ઉનકી સંભરનકી; અ૦ ૫

પદ.

રાગ ધન્યાશીરી—ચેતન જ્ઞાનકી દ્રષ્ટિ નીહાળો; મોહ દ્રષ્ટી દેખે સો બોહારા, હોત માહા મતવાળો ચે૦ ૧ મોહ દ્રષ્ટી અતી ચપળ કરતહિ; ભવ વન વાનર ચાળો; યોગ વિજોગ દાવાનળ લાગત. પાવત નાહી વિચાળોચે૦ ૨, મોહ દ્રષ્ટી કાયર નર ડરપે; કરે આકારણ ટાળો; રણ મેદાન લરે નહી અરીસુ, સુર લરે જ્યુ પાળો. ચે૦ ૩ મોહ દ્રષ્ટી જન જનકે પરવશ, દીન અનાથ દુખાળો, માગે ભીખ ફીરે ઘર ઘરશુ; કહે મુજકુ કોઇ પાળો. ચે૦ ૪ મોહ દ્રષ્ટી મદ મદીરા માતી; તાકો હોત હોત ઉછાળો; પેર અવગુણ રાચેસો અહનીશ; કાગ અસુચી જ્યુ કાળો ચે૦ ૫ જ્ઞાન દ્રષ્ટીમાં દોષ ન એતે, કરે જ્ઞાન અજુવાળો, ચીદાનદઘન સુજસ વચન રસ સજન રૂદય પખાળો. ચે૦ ૬

પદ.

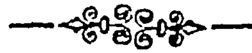
રાગ નાયકી કનડો—ચેતન મમતા છોર પરીરી દુર પરીરી. ચે૦ પર રમણીસ્યુ પ્રેમ ન કીજે, આદર સમતા આપ વરીરી. ચે૦ ૧ મમતા મોહ ચંડાળકી બેટી. સમજ નૃપ કુમરીરી, મમતા મુખ દુરગધ અસતે, સમતા સત્ય સુગધ ભરીરી ચે૦ ૨ મમતાસે લરતે દિન જાવે સમતા નહી કોઉ સાથ લરીરી. મમતા હેતું બોહોત હે દુશમન, સમતા કોઉ ન હોય અરીરી ચે૦ ૩ મમતાકી દુરમતીહે આલી, ડાકણ જગત અનરથ કરીરી; સુમતાકી સુભ મતીહે આલી, પર ઉપગાર ગુણે સભરીરી ચે૦ ૪ મમતા પુત ભયે કુલ ખપણ, સોગ વિજોગ મહા મસ્તરીરી; સુમતા સુત હોવેગા કેવળ, રહે દિવ્ય નીશાન ઘુરીરી ચે૦ ૫ સમતા મગન રહેગો ચેતન, જો એ ધારે શીખ ખરીરી સુજસ વિલાસ લહેગો તો તું ચીદાનદ ઘન પદવી વરીરી ચે૦ ૬

પદ

રાગ ધન્યાશીરી—આવે નહી મન ઠામ જબ લગે આવે નહી ઠામ, તબ લગે કષ્ટ કિરિયા સબ નિષ્ફળ, જ્યુ ગગને ચીત્રામ જ૦ ૧ કરણી વિના તું કરે મોટાઈ, બ્રહ્મ વ્રતી તુજ નામ, આખર ફળ ન લહેગો જ્યુ જગ, વેપારી વિણુ દામ, જ૦ ૨ મુડ મુડાવ સબહી ગાડરીયાં હરણ રોઝ બન ધામ; ઝટા ધરાવત ભસ્મ લગાવત, રાસે ભએવસંતુગામે, જ૦ ૪ એતે પર નહી જોગકી રચના, જો નહી મન વિસરામ; ચીત અતર પરમાતમ કેમે કહા જપત મુખ રામ. જ૦ ૪ વચન કાય ગોપે દઢ ન ધરે; ચીત તુરંગ લ-

ગામ. તામે તુ ન લહે શીવ સાધન, જયુ કણસુ ને ગામ જ૦ ૫. ધ્યાન ધરો કરો સંજમ કિરીયા, ન ફીરાવો મન ઠામ, ચીદાનદ ઘન સુજસવિલાશી. પ્રગટે આતમ રામ.

ચઢતા પડતાનો સઝાય.

શ્રી શ્રી મધર સાહેબ આગે, વીનતડી એક કીજે, એ દેશી.

ચઢયા પડયાનો અંતર સમજી, સમ પરીણામે રહીએ; થોડો પણ જીહાં ગુણ દેખીજે, તીહાં અતીહી ગહ ગહીએરે; લોગા બોલવીયા મત ભુલો. ટેક. ૧; અતર મહુરત છે ગુણ વુઠી, અત મહુત્તહ હાણી; ચઢવુ પડવુ તીહાંથી મુનીને, તે ગતી કીણહી ન જાણીરે. લોગા૦ ૨; બાજ્ય કષ્ટથી ઊચુ ચઢવું, તેતો જડના ભામા; સંજમ શ્રેણી સીખર ચહડાવે, અતરંગ પરીણામારે. લોગા૦ ૩ તીહાં નિમિત છે બાહીર કિરિયા, તે જો સુત્રે સાચી; નહીતો દુખદાયક પગ સામુ, મોર જુવે જીમ નાચીરે. લોગા૦ ૪; પાસથાદિક સરખે વેશે, જુઠાં કારણ દાખે; એકવીસ પાણી ખપ નવી કરતા, મીઠાં પાણી ચાખેરે. લોગા૦ ૫; પરીચીત ઘરની ભીક્ષા લેવે, ન કરે તે સમુદાણી; વસ્તી દોખ ન તજે કૃત્યાદિક, જીન આણા મન આણીરે. લોગા૦ ૬ વસ્ત્ર પાત્ર દુખણ નવી ટાળે, કરે પતીતનો સગો; કલહ વઇરની વાત ઉઇરે, મન માન્ય તિહાં રગોરે. લોગા૦ ૭ હીણો નીજ પરીવાર વદાવે, આપ કષ્ટ બહુ દાખી; ચઢયો તેહને કેણી પેરે કહીએ, સુત્ર નહી તીહાં સાખીરે. લોગા૦ ૮ ન ગણે ઉત્તરગુણની હાણી, સુત્ર ક્રિયામાં પગુ; દુખ સહસ્યે જીમ ઉપદેશમાળા, બોલ્યો મથુરા મંગુરે. લોગા૦ ૯ એકનુ મુળ કારણ ચિતવતાં, આવે મોહોટુ હાંસુ; પચમાહાવરત કીહાં ઉચરીયા, સેવ્યુ કુણનું પાસુરે. લોગગા૦ ૧૦; પેહલાં વરત જે જુઠાં ઉચરીયાં, તેતો નાવ્યાં લેખે; ફરીને હવે તે ઉચરીએ, પંચ લોક જીમ દેખેરે. લોગા૦ ૧૧; મુનીને તો સઘળુ સાચવવુ, વાત ઘટે નવી કુડી; શુધ પરૂપકને તો જે જે, યતના તે તે રૂડીરે. લોગા૦ ૧૨; પેહલા મુળ ગુણ જે હીણા, ફરી દિક્ષા તે લેવે; ચરણ આસ હોયે તે તપ છેદ, ઉદ્યમ મારગ શેવેરે. લોગા૦ ૧૩; એહવુ ભાખ્ય કહ્યું વ્યવહારે, તેતો મર્મ ન જાણે; અધીકાઇ બાહેર દેખાડી, મતવાળો મત તા-

ણરે. લોગા૦ ૧૪; કહે તે શુધ કથક અજ્ઞાની, ઉપધી ધણેરી ધારી; દ્વિધ બાળ તે માર્ગ લોપી, ભાખ્યુ અગ આચારેરે. લોગા૦ ૧૫; પાસથાદિક જાતી ને તજીએ, તો કીમ ઊંચા ચઢીએ; જ્ઞાનાદિક આણાએ રહીએ, તે સાથે નવી વઢીએરે. લોગા૦ ૧૬; પાસથો પણ તેહને કહીએ, જે વ્રત લેઈ વિરાધે; ધુરથી જેણે વરત નવી લીધાં, તે શો મારગ સાધેરે. લોગા૦ ૧૭; શરવ સુધી વીણ પાણ યતના, સુધ કથકને છાજે; ઇછા જોગી આપ હીનતા, કહેતો તે નવી લાજેરે. લો૦ ૧૮; કુસુમપુરે એક શેઠ તણે ઘર, હેઠે રહ્યો સવેગી; ઉપર એક સંવર ગુણ હીણો, પણ ગુણ નીધી ગુણ રગીરે. લો૦ ૧૯; સંવેગી કહે ઉપરે છે, તે માહા મોકળો પાપી; ગુણ રગી કહે વરત પાળે, તસ કીરતી જગ વ્યાપીરે. લો૦ ૨૦; સવેગીના બાજ્ય કષ્ટથી, થયા લોક બહુ રાગી; કોઇક શુધ કથકના પણ મતી, જેહની જ્ઞાને લાગીરે. લો૦ ૨૧. ચોમાસુ પુરી બેહુ વિચરીયા, તીહાં આવ્યા એક નાણી; બેહુમાં અલ્પ અધિક ભવ કુણના, પુછે એમ બહુ માણીરે. લો૦ ૨૨. જ્ઞાની કહે સવેગી નીથા, કરી ઘણા ભવ રૂલસે; શુધ કથક વેહેલો શીવ સુખમાં, પાપ પખાળી ભળશેરે. લો૦ ૨૩. સુણી એહવુ બહુ જન સમજ્યા, ભાવ મારગ રૂચી જાગી; એ ઉપદેશ પદ સવી જોજો, તુમે હોજ્યો ગુણના રાગીરે. લો૦ ૨૪. શુધાચારી કળીમાં વીરલા, સુધ કથક પણ થોડા; ઇચ્છાચારી બહુલા દીસે, જાણે વાંકા ઘોડારે. લો૦ ૨૫. પાસથાદીકમાં પણ સજમ, થાન કહ્યુ કોઈ હીણુ; શુધ પરૂપક વયણે સાસન, કહીએ ન હોયે ખીણુરે. લો૦ ૨૬. જીન વિણ અછતુ ચરણ પણ કહીએ, કોએ તેતો ઉધરીએરે; નવો મારગ જન આગે ભાખી, કહો કેણી પેરે નીસ્તરીએરે. લો૦ ૨૭. સજમ ઠાણ વિચારી જોતાં, જો ન લહે નીજ સાખે; તો જુઠુ બોલીને દુરમતી, શું સાધે ગુણ પાખેરે. લો૦ ૨૮. સજમ વીણ સજતતા થાપે, પાપ શ્રમણ તે દાખ્યો; ઉતરાધ્યેને સરળ સ્વભાવે, સુધ પરૂપક દાખ્યોરે. લો૦ ૨૯. સુવીહીત ગછ કીરીયાનો ધોરી, શ્રી હરીભદ્ર કહાવે; એહ ભાવ ધરતો તે કારણ. મુજ મન તેહ સુહાયરે. લો૦ ૩૦. સુધ દ્રવ્ય સજત તે એણી પરે. ભાવ ચરણ પણ પાવે પ્રવચન વચન પ્રભાવક તેહના. સુરપતી પણ ગુણ ગાવેરે. લો૦ ૩૧. સુધ કથક વચને જે ચાલે. મુળ ઉત્તરગુણ ધારી; વચન ક્ષમાદિક રગે લીલા. તે મુનીની બલીહારીરે લો૦ ૩૨. પુંજનીક જ્ઞાને જ્ઞાનાદિક. સજત ચરણ વીલાસે, એક નહી જેહને બેહુમાં. કીમ જઇએ તસ પાસેરે. લો૦ ૩૩ જીમ જીમ પ્રવચન

જ્ઞાને ઝીલે. તીમ સંવેગ તરંગી. એ આવશ્યક વચન વિચારી. હોએ જ્ઞાન ના રંગીરે. લો૦ ૩૪. જ્ઞાની જ્ઞાન અભેદોપચારે, તીમ તીમ જ્ઞાનીના સંગીરે. જ્ઞાનાદિકના ગુણ જે દુખે. કષ્ટ કરે અભીમાને. મારે ગંઠી લડે તવી આવ્યા. તે ખુત્યા અજ્ઞાનેરે. લો૦ ૩૫ તેહની કષ્ટ ક્રીયા અનુમોદે, ઉનમારગ થીર થાએ. તેહથી દુરગતીનાં દુખ લહીએ. પંચાશક કહેવાયરે. લો૦ ૩૬. કુલગણ સંઘ તણી જે લજ્યા. આપ છંદતા ટાળે. પાપ ભીરૂ ગુરૂ આણાકારી. જીનમારગ અજુવાળેરે. લો૦ ૩૭ જ્ઞાન અધીકની દિક્ષા લેએ. કરે તસ વયણે પરખી. બીજાની ખોડ શકે ભાખી. હોળી નૃપ રીષી સરખીરે. લો૦ ૩૮, જ્ઞાન અધીકનો વીનય ન કરે. શ્રી જીનવર દુહવાએ. વીનય ભેદ સમજે તે કીંકર. જ્ઞાનવંતનો થાએરે. લો૦ ૩૯. તે માટે જ્ઞાની અધીક વચણે. રહી ક્રીયા જે કરશે. અધ્યાતમ મરણતી પરીપાકે. તે ભવ સાયર તરશેરે. લો૦ ૪૦. વાચક જશવીજયે એમ દાખી. શીખ સરવને સાચી. પણ પરીણમશે તેહ તણે મન. જેહની મતી નવી કાચીરે. લો૦ ૪૧.

જતી ધરમ બત્રીશી.

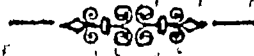
—*—

દુહા.

ભાવ જતી તેને કહો. જીહાં દસ વીધ જતી ધર્મ. કપટ ક્રીયામાં માહાલતા. નહીંયાં બાંધે કર્મ. ૧ લોકીક લોકોતર ખીમા. દુવીધ કહી ભગવંત. તેહમાં લોકોતર ખીમા. પ્રથમ ધરમ છે તંત. ૨. વચન ધરમ નામે કહ્યો. તેના પણ બેહુ ભેદ. આગમ વયણે જે ખીમા. તેહ પ્રથમ અપખેદ. ૩ ધરમ ખીમા નીજ સહજથી. ચંદન ગંધ પ્રકાર. નીરતીચાર એ જાણીએ. પ્રથમ સુક્ષમ અતીમાર. ૪. ઉપકારે અપકારથી. લોકીક વળી વીવાગ. બહુ અતીચાર ભરી ખીમા. નહીં સંજમને લાગ. ૫. બાર કખાય ખય કરી. જે મુની ધરમ લહાય. વચન ધરમ નામે ખીમા. જે બહુ તીહાં કહાય. ૬; મદવ અજવ મુત્તી તવ; પચ ભેદ એમ જાણ; તીહાં પણ ભાવ નીગ્રંથને; ચરમ ભેદ પ્રમાણ. ૭. ઇહ લોકાદિક કામના; વીણ અણસણ મુખ જોગ. સુધ નીરઝરા ફળ કહ્યો. તપ સીવ સુખ સંજોગ; ૮; આશ્રવ દારને રૂધીએ; ઈંદ્રિય દંડ કહાય, સતર ભેદ સંજમ કહ્યો એહજ મોક્ષ ઉપાય; ૯, સત્ય

સુત્ર અવીરૂધ જે, વચન વીવેક વીસુધ, આલોયણ જળ સુધતા, સોચ કરમ અવીરૂધ, ૧૦, ખગ ઉપાય મનમે ધરે, ધ્રરમે પીગરણ જેહ. વરજીત ઉપધી ન આદરે, ભાવ અકીચન તેહ. ૧૧ સીલ વીખય મન વરતીજે, બ્રહ્મ તેહ સુપવીત; હોય અનુતર દેવને, વીખે ત્યાગનો ચીત. ૧૨ એ દશ વીધ જતી ધરમ જે, આરાધે નીત મેવ; મુળ ઉત્તર ગુણ યતનથી, તેહની કીજે શેવ. ૧૩ અંતર જતના વીણ કીશો, વામ કીયાનો લાગ; કેવળ કંચુક પરીહરે નીર વીખ હોયે ન નાગ; દોશ રહીત આહારજ લીએ, મનમાં ગારવ રાખ; તે કેવળ આજીવીકા, સુય ગડાની સાખ. ૧૫ નામ ધરાવે ચરણનુ, વીગર ચરણ ગુણ ખાણ; પાપ શ્રમણ તે જાણીએ. ઉતરાધ્યેન પ્રમાણ. ૧૬ શુદ્ધ કીયા ન કરી શકે, તો તું સુધી ભાખ; શુદ્ધ પરૂપક હુઇ કરી; જીન સાસન થિતી રાખ. ૧૭ ઉસનો પણ કરમ રજ; ટાળે બાળે બોધ; ચરણ કરણ અનુમોદતાં; ગછ વરતાવે શોધ. ૧૮ હીણો પણ જ્ઞાને અધીક; સુંદર સુરૂચી વિશાળ; અલ્પાગમ મુની નહી ભલો, બોલે ઉપદેશ માળ. ૧૯ જ્ઞાનવંતને કેવળી, દ્રવ્યાદીક અહી નાણ; વીરહત કલ્પ ભાખે વળી, સરસા ભાખ્યા જાણ. ૨૦ જ્ઞાનાદીક ગુણ મછરી, કષ્ટ કરે તે ફોક; ગ્રથી ભેદ પણ તસ નહી, ભુલે ભુલા લોક. ૨૧ જ્યુ લોહાર જવેહરી; જ્ઞાની જ્ઞાને તેમ; હીણાધીક જાણે ચતુર; મુરખ જાણે કેમ. ૨૨ આદર કીધે તેહને; ઊન મારગ સ્થીર હોય; બાજ્ય કીયા રતી રાચજે; પંચાસક અવીલોય. ૨૩ જેહથી મારગ પામીએ; તેહને સામો થાય; પ્રતીનીક તે પાપીઓ; નિશ્ચય નરકે જાય. ૨૪ સુંદર બુદ્ધિપણે કરયો; સુંદર શ્રવન ન થાય; જ્ઞાનીદિક વચને કરી; માર્ગ ચાલ્યો જાય. ૨૫ જ્ઞાનાદીક વચને રહયો, સાધે જે શિવ પંથ; આતમ જ્ઞાને ઉજળો; તેતો ભાવ નીગ્રંથ. ૨૬ નિંદક નિશ્ચે નારકી; બાજ્ય રૂચી મતી અંધ; આતમ જ્ઞાને જે રમે; તેહને તો નહી બંધ. ૨૭ આતમ સાખે ધર્મ જે, તીહાં જનનુ શુ કામ; જન મન રંજન ધરમનુ, મુલ ન એક બદામ. ૨૭ જગમાં જન છે બહુ સુખી, રૂચી નહી કો એક; નીજ હીત હોય તીસ કીજીએ, ગ્રહી પ્રતિજ્ઞા ટેક, ૨૯ દુર રહીને વિખયથી, કીજે સુત અભ્યાગ; સંગત કીજે સતની; હુઇ તેહના દાસ. ૩૦ સમતા સેલ લાઇએ ધરી અધ્યાતમ રંગ; નીંદા તજીએ પર તણી, ભજીએ સંજમ ચંગ. ૩૧ વાચક જસવીજયે કહી, જે મુનીને હીત વાત; એહ ભાવ જે મુની ધરે. તે પામે શીવ સાથ. ૩૨.

ઊપાદ્યેયા શ્રી વીનયવીજયજી

આ માહા પડીત સંવત ૧૭૧૦ માં હતા એઉના રચેલા ગ્રંથો પણ ઘણા છે એમણે પણ શ્રી જસોવીજયજીની પેઠે ઘણા ગ્રંથો ગાયનમાં તથા શ્લોકમાં અને કાવ્યો સહિત રચેલા છે વીનેવીજેજી અને જસવીજેજી બને એક ગુરૂના વશના હતા વીનેવીજેજી જસવીજેજી પેહેલા દેવગત થયા હતા. અને પ્રથમ તેવોએ પણ જસોવીજેજી સાથે કાશીમાં વીદ્યાભ્યાસ કીધો હતો તેમના રચેલા ગ્રંથો માંહેથી ભવ્ય જીવોને સમજવા જોગ નીચે દાખલ કીધા છે.

શ્રી ધર્મનાથજીનું સ્તવન આતમ ઉપર,

દુહા—ચિદાનંદ ચિત ચીંતવુ, તીર્થંકર ચોવીસ, જગ ઉપકારી જગત ગુરૂ, જ્યોતિ રૂપ જગદિશ, ૧ આપે આપ વિચારતાં, લહીએ આપ સ્વરૂપ, પ્રગટે મમતા તૃણછપે; સમતા અમ્રત કુપ. ૨ જબલગ જગ ભુલો ભમે, તબલગ શિવપુર દુર, જબલગ રૂદયન ઉમગે. આતમ અનુભવ સુર, ૩ મન બધવ વિનતી કરૂ, છોજી ચપલ સ્વભાવ, સજ થઇ સભાલીએ, આવીએ આતમ ભાવ. ૪ કેવલ ચિન્મય ચતુર તુ, તુ હોસી તુહંસ, અલખ અરૂપી અકલ ગતી; અવીનાશી અવતસ. ૫ લબધી સિધી લહરી જલધી, મહિમાનીધી માહારાજ, મોહાદિકવયરી વીકટ, તીણે લોપી તુજ લાજ. ૬ રાજ રૂદ્ધી તુજ સવી હેરી, દાખ્યાં દુઃખ અનેક, અબ આતમ આલસ તજી ચેત ચેત ધરી ટેક. ૭ નામ ઠામ તસ દાખવે, ઉપગારી અરીહંત. આપ બલે અરીજીતીએ, સાહેજ દે ભગવત. ૮ આરાધો આદર કરી; અડવડીયાં આધાર, વિનય કરીને વિનવો, શરણાગત સાધાર. ૯

ચોપઇ—પાટણ એક અનોપમ વસે; ભવ ચક્રનામે ઉલ્હસે, નગર તણો મોટો વિસ્તાર, આદિ નહી જસ અતન પાર. ૧૦ ચોવીસ મારગ પોઢીપોલ, લાખ ચોરાશી ચોટાં ઓલ, ચોટે ચોટે હાટ અનેક; વાણીગ વ્યવહારી નહી છેક. ૧૧ વ્હોરે વણજે વસ્તુ અનંત, વસે ઘણા ત્યાં સત અસત. બહુ ધનપતિ નીરધન પણ ઘણા; નાટીક કૌતીકની નહી મણા, ૧૨ કોઇ ઉપરાજે કોઇ નીગમે; ભલા ચતુર ત્યાં ભુલા ભમે. શેરી શેરી નવ નવ સાથ વિછડ્યાં સાજન નાવે હાથ. ૧૩ ચોક ચોક જન જોઇ નાટ; જોઇ જોઇ બ

ણુ જુઇ જુઇ વાટ, ઉપજે વિણસે વસ્તુ અસંખ; તેહ તણી કુણ જાણે સં-
ખ; ૧૪ ચાર નયર તે માંહિ રહે; પાર એક એકના કુણ લહે, પાપી પંજર
પશુ સંસ્થાન; માનવ વાસને બુધ નિધાન. ૧૫ રાયા રાય કરમ પરિણામ;
રાજ કરે ત્યાં અતિ ઉદ્દામ; જગમાં જશ પરતાપ પ્રચંડ; સબલ નિબલ શિર
પાવે દંડ. ૧૬ સેવા કરે જસ રાણા રાણ. ત્રિભુવન કોઇ ન લોપે આણ; સુ
રજ શશી કરે ચાકરી. આશ આશક જેની આકરી. ૧૭ જે કીડીને કુંજર
કરે, કીડી કુંજર થઇને ફરે, કરે રાંક રાજાને ધસી, રાજ દીએ નીરધનને
હશી, ૧૮ જન પરમેશ્વર એને કહે, ક્રષ્ન વિધાતા કરી સદ્દહે; ભાયગ દૈવ
ખુદાએ હોય, અવર ન કરતા હરતા કોય. ૧૯ આઠ બંધવે છે ભુપાલ; તે-
માં ચાર મહા વિકરાલ. નાણ દસણ આ વરણ અનંત, વિઘન મોહની અ
તિ બળવત. ૨૦ એ ચારે ઘન ઘાતી કહ્યા; આતમ રૂપ રોકીને રહ્યા. વાદ-
લ વિટયો દિનકર જીસ્યો; રાહે જીમ શશિ ગ્રસ્યો, ૨૧ જલ માંહિ કાદવ
જીમ મીલ્યો. લોહ માંહિ વિસ્વાન ભલ્યો, માણી વૈડુર્યજ મેલો થયો; ગઇ
જયોતી દરપણ કાટયો, ૨૨ ઇણ પર રોકી આતમ રૂપ; ઉપાડી નાખ્યો ભવ
કુપ; નાણ દસણા વરણે આવરયો; આતમ અજ્ઞાની થઇ ફરયો; ૨૩ જે અ-
નત બલ તે બલહીન, વિઘનરાય કીચો જીવ આધીન મોહનીય તો છે દુર
દંત તે આગળ કહીશુ વીરતંત. ૨૪ નામ ગોત્ર આયુષ વેદની, એહ વાત સ
મજે ભેદની; પુણ્ય પાપ સુખ દુખ થઇ મલે; પંજરમાં પ્રભુને સાંકલે; ૨૫,
ત્રસ થાવર અતિ સુક્ષ્મ થુલ, પૃથ્વી પાણીવન તરૂ મુલ. અગની વાય કીડી
કુંથુવો, નામ કર્મથી ચેતન હુઓ. ૨૬ માખી મધુકર કાછ ભમીન. ગોહ ભુ
જગમ ઊંદર દીન; ગાય તુરગમ ઊંટ ગયદ હરણ રોઝ શીયાલ મયદ. ૨૭
ચાતક ચકવા ચાસ ચકોર, નામ નરેસર અતીહી કઠોર; પશુ સસ્થાન નયરે
માંહી ભરયા; એમ પ્રાણી બહુ રૂપે કરયા; ૨૮ નિખ રૂપ કીધા નારકી. ના
મ કરમ આજ્ઞા મારકી, વિબુધ નિધાન નયર જન ઘણા; કીધા સુંદર સો-
હામણા; ૨૯ માનવ વાસ વસે માનવી તેહની પેર કીધી નવ નવી; કોઇ
સુદર કોઇ કુત્સિત અગ; કોઇ ગોરા કોઇ કાજલ રંગ; ૩૦ કોઇ ઊચા કોઇ
અતિ વામણા કોઇ સુખીયા કોઇ દુખી દુમણા, કોઇ સુસર કોઇ દુસર હુઆ
સકલ લોક ગુણ ઇમ જુજુઆ; ૩૧ ગોત્ર કરમનો જુઓ વિશેક; નિરમલ
વંશ કીયા નરે એક; એક કીધા માણસ કુલ હીન; નિરબલ નિરધન નિર
ગુણ દીના; ૩૨ આયુ રાયનો એ અધીકાર હડી બધન બાંધ્યો સંસાર; તેનો

હુકમ થયા વીણ ચરે; કોઇ ભવાંતર નવ સંચરે; ૩૩ હોય વેદની રંગે રમે સુખ અસુખ થઇને પરણમે; એ ચારે ભવના થીર થોભ; જીમ મદીરના મંડપ થોભ; ૩૪ હવે કહીશું મોહનીય નરેશ, જીણ જીત્યા સવી દેશ વિદેશ જીણ જીત્યા સવી સુરનર રાય; મુનિ કેતાઇ લગાવ્યા પાય; ૩૫ એહ તણો બેઠો પરીવાર; નાના મોટા સવી દુકાર; એહનુ મન અટવીમાં વાસ; ઇંડાદિક સેવે જીમ દાસ; ૩૬ નદી પ્રેમતા દુરમત નીર; ચિત વિક્ષેપ મંડપ તસ વીર; બેસે ચતુર તૃષ્ણા ચોતરે; વિપરયાસ આસન ઉપરે; ૩૭ બખ સાતે અંધવશુ એહ; પુષ્ટ કરે આણી મન નેહ; એહથી રાય કરે પરિણામ; રાજ કરે અવિચલ અભિરામ; ૩૮ મોહ તણી પટરાણી સાર; મહા મુઢતા નામે નાર; કથ કામની સબળ સનેહ; એક જીવ દીસે દુઇ દેહ; ૩૯ મિથ્યા દરશન મેતો તાત; સદા રહે નરપતિને પાસ; સ્વામિ ભક્તિ સબળો બુદ્ધિવંત; રાજ કાજ સવિ ચલવે તંત; ૪૦. ત્રણ જગ વરતે જેહની આણ, વશ કીધા સવિ જાણ અજાણ; મોહરાયના સવિ આરંભ, શોભાવણ જાણે થિરથંભ. ૪૧. જે અર્ધાંગી રાખે નાર, કરિ જપમાળા કર હથિયાર; હસે રૂવે તુ બેદ શ્રાપ, તેવા દેવ મનાવ્યા આપ. ૪૨. જે આરંભી જે પરિગ્રહી, જસ બહુ તૃષ્ણા તૃપ્તી નહીં; ઘરબારી જે ગુરૂ પુજાય, એ સવિ મેતા તણો ઉપાય. ૪૩. હોમ હવન હિંસા જ્યાં ઘણી; દયા દાન મુક્યાં અવગુણી; જિમ જગ એવે ધર્મે ધસે, તિમ મિથ્યામતિ મેતો હસે. ૪૪. વીતરાગ જે નિર્મળ દેવ, તેની ન કરે ભાવે સેવ; બ્રહ્મચારી વિરતી ગુણવંત, તે જ્ઞાની ગુરૂ નાવે ચંત. ૪૫. દયા મુળ જિન ભાષિત ધર્મ, તેમે જાણે એ સવિ ભર્મ; મિથ્યા દર્શણ મેતા તણા, એ કરતુક અછે અતિ ઘણા. ૪૬. કુદૃષ્ટિ નામે તરૂણી તાસ, સદા રહે જે પિયુની પાસ; સકળ ચલાવે ઘરનો ભાર, રમે નિચંતો તસ ભરથાર. ૪૭. કેતેઇક જિનશાસન લહી, મેતાની આજ્ઞા શિર વહી; સુત્ર તજી ઉતસુત્રે પડ્યા, મત વાહ્યા તે મોહે નડ્યા. ૪૮ કોઇ જટાળા કોઇ શિર મુંડ, કોઇ રક્તાંબર કોઇ કર દંડ; છાર લગાવે માગે ભીખ, એ સવિ મેતા કેરી શીખ. ૪૯. મોહરાયનો કુંવર વડો, રાગ કેશરી અતિ વાંકડો; સબળ પ્રતાપી શક્તિ અનંત, રાણી મુઢતાનો જે કંત. ૫૦. ત્રણ રૂપ છે એ નરપતિ તણા, એક એકથી બીહામણા; કામ સ્નેહ રાગ એ દાય, ત્રિજો રાગદૃષ્ટી તિમ હોય. ૫૧. વિષય તણા રસ જે વિષજસ્યા, તે પહેલે રૂપે મન વસ્યા; બીજે રૂપે પ્રેમ પરિવાર, તે ઉપર પ્રતિબંધ અપાર.

પર. ત્રીજે રૂપે આપ આપણા, મહંત સહુમી સોહામણાં; એ ત્રિણ રૂપે રાજ કુમાર, જેર કરી મુકયો સંસાર. પ૩. મોહસથિનો બીજો પુત, દ્વેષ ગયદ છે ભાંગડ ભુત; વાંકુ મુખ લોચંમ વિકરાળ, જજાહુળતી જાણે દવ ઝાળ. પ૪. નિર્વિવેકતા એની નાર, ધરે અગ ગુણ પિયુ અનુસાર; ઇણે રૂધ્યો જંબ રૂદય દુવાર, તવ નવ આવે વિનય વિચાર. પપ. રાગ કેશરીનો વિસ્તાર, ચાર પુતા વળિ નંદન ચાર; અનંતાનુબંધી અપચ્ચખાણ, પચ્ચખાણ સંજલ પરમાણ. પ૬. પ્હેલી દઢ ધમ્મપંશી જેસી, બીઢ સીંગ સમ બીજી કુશી; ત્રિજિ ગોમુત્રીકા સમ હોય, ચોથી છોઇ સરખી જોય. પ૭. એ ચરિટહે નર ખેળવત, જાળે બાંધ્યા જીવ અનંત; કુડ કપટ બહુપરે કેળવે, નરય તિરંય ગતિશુ મેળવે, પ૮. માયા ચારે એ દીકરી, જેસી કુંભ તેસિ ઠીકરી; પુત્ર લોભના એનાં નામ, પિતા સરીખા સુત પરણામ. પ૯. પેલો પુત્ર રગ કરમજી, બીજો કાદવ સમ ગત ભજી; ત્રીજો દીપ મળી સમ કહ્યો, ચોથો હળદ્ર રંગ સમ લહ્યો. ૬૦. દ્વેષ ગેજદ્ર તણા સુત આઠ, જેવો તરૂઅર તેવો કાઠ; ક્રોધ માન એ દો ચાર ચાર, અમતાનુબંધાદિક ચાર. ૬૧. અનંતાનુબંધી જે ક્રોધ, મોહરાયનો સબળો જોધ; જાવ જીવ સધિ સંગ્રામ, ગિરિ રેખા જિમ નાવે ઠામ. ૬૨. બીજો વરસ લગે નવિ મળે, રજ રેખા વરસાળે ભળે; ત્રીજો રજ રેખા સમ હોય, ચોથો જળ રેખા સમે જોય. ૬૩. શૈલ થંભ સમ પ્હેલો માણ, અસ્થિ થંભ સમ બીજો જાણ; ત્રીજો કાઠ સરિખો ધીઠ, ચોથો નેત્ર લતા જિમ ઇઠ, ૬૪. મોહરાયના એ પુતરા, સોળે નીચ જિસ્યા કુતરા; સમકિત દેશ વિરત ચારીત્ર, વીતરાગ પદવીના સંત્રે. ૬પ. ફોજદાર મોહરાયના, કોઇ ન કળે જેના માયના; મદનરાય મોટો મુછાળ, જિણે જિત્યા સુરનર ભુપાળ. ૬૬. રાખે પંચ કુસુમનાં બાણ, કપાવે તિહુઅણના પ્રાણ; યોધ જુવાન વડો જંગ જેઠ, દાનવ દેવ કરાવ્યા વેઠ. ૬૭. રતી પ્રિતી ઘરણી દુઈ તાસ, જે સાથે અવિહડ ઘરવાસ; ખટ રિતુ સેવે જેના પાય, વિધુ વસંત સુરિજન સુખદાય. ૬૮. બ્રહ્મા નિજ પુત્રીશુ રમ્યો, ઈંદ્ર અહલ્યા ચરણે નમ્યો; કૃષ્ણ થયા ગોપીના દાસ, એ સવિ મન્મથ તણા વિલાસ. ૬૯. ત્રિભુવન ભુપ ધરે ત્રણ રૂપ, પુરૂષ નપુંશક નારી અનુપ; ત્રિહુ રૂપે ત્રણ જગને દમે, એ વશ લોક ઘણા દુખ ખમે. ૭૦. અરતિ હાશ ભય શોક દુગંછા, રતિ છએ સુભટ મરોડે મુંછ; ઇણિપર કામ તણો પરિવાર, કરે સગાંબણ રિપુ સંહાર. ૭૧. રાગકુવરની સબળ જગીશ, વિષયભિલાષ વડો મંત્રીશ;

પાંચે ઇંદ્રિય જાસ આધીન, સવિ જગ જીવ કરયા જીણે દીન. ૭૨. કૃષ્ણ નીલ કાપોતી લેશ, ત્રણ સાહેલી નવ નવ વેશ. સંખ્યા રહિત અશુભ પરિણામ, સબળ શિપાઈ કરે સંગ્રામ. ૭૩. હાંશ તણી નારી તુચ્છતા, ભય ભાર્યા હિણ સત્વતા; ભવ આસ્થા છે ઘરણી સોક, એ ત્રિહુ નિર્લજ કીધા લોક. ૭૪. હરખ વિષાદવમાં જુઝાર, મોહરાયના ચામરધાર; વળિ ધન ગર્વ ધરે શિર છત્ર, મુખરખા વદ બીડી પત્ર. ૭૫. વિકથા વાપ સુણાવે ઘણી, ચારે ચતુરા ચિહુ દિશિ તણી; અવિરત રાંધણ રાંધે અન્ન, નિદ્રા પોલણ કરે જતન. ૭૬; પર નિદ્રા ચંડાલણી નાર, સદા બુહારે ભવ દરબાર; ખાસા સાતે વ્યસન ખવાસ, મોહરાયને સોહે પાસ. ૭૭; મોઢા પાપસ્થાન અઢાર; અટલ ઉમરાવ વડા જુઝાર; ઇણિ પરે સુભટ તણી બહુ કોડ, સેવે મોહ નૃપતિ કરજોડ. ૭૮; ઇણિપર અલ્પ કહ્યો અધિકાર, મોહનરેશ્વરનો વિસ્તાર; હવે વર્ણવુ ધર્મ નિરંદ, રાજ કરે જગ સુરતરૂ કંદ. ૭૯, સાત્વિક માનસ નામે નગર, અતિ સુવાસ જિમ મહકે અગર; જ્યાં દાનાદિક ગુણનો વાસ, જ્યાં સહજ શુભ મતિ અભ્યાસ. ૮૦; ગિરિ વિવેક સોહે તસ પાસ, અતિ ઉત્તમ જીસ્યો કૈલાસ; જ્યાં ચઢતાં લહિએ નિરધાર, જગત ત્રિણ કેરો વિસ્તાર. ૮૧; ગિરિ વિવેક ઉપર અતિ સખર, અપ્રમત્તતા નામે શિખર; નગર જૈનપુર ત્યાં ઉલ્હસે; સદા સુખી ત્યાં ભવિજન વસે; ૮૨; તેહ નયર માંહે ઇક ચિત્ત, સમાધાન મંડપ સુપવિત્ત; તેહ તળે રેતાં સતાપ, સવિ જાએ પ્રગટે સુખ વ્યાપ; ૮૩; નિસ્પૃહતા નામે વેદિકા, તિહાં વિરાજે સુખ ભેદિકા; જ્યાં બેઠા વિષયાદિક ભોમ, વસિ ન કરે ન હોએ દુખ ભોગ; ૮૩; જીવ વિર્ય ત્યાં આસન ચંગ, જ્યાં ઉપજે સમ રંગ અભંગ; જસ અનુભાવે ચેતન કળા, પ્રગટે ચિહુ દિશિ અતિ નિર્મળા; ૮૫; ચારિત્ર ધર્મ તહાં મહારાજ, રાજ્ય કરે અતિ સુંદર સાજ; વદન અનોપમ જેના ચાર, દાન શીલ તપ ભાવ ઉદાર; ૫૬ ઇણ રૂપે એ જગ ઉદ્ધરે; સકલ જીવને આનંદ કરે; ઉતારે ભવ સાયર પાર; પોચાડે શિવ નયર મઝાર; ૮૭ વિરતી નામ જસ નારી અનુપ; પિયુ સરખુ જસ સકલ સ્વરૂપ; મુકતી પંથ દેખાડે હશી; તેને ધન જશ હઈડે વશી; ૮૮ વડો કુંવર તેની યાતિ ધર્મ; જે સેહજે આપે શિવ શર્મ; લઘુ નંદન શ્રાવક આચાર; અંગ તુંગ સોહે જસ બાર; ૮૯ શામાઇક છે ઉવગાય. પરીહાર વસદ્ધી સુહાય; સુહમ સંપરાય ૯૦ અવર રૂપ વળી દશ એહનાં; નામ સુણો કહીએ તેહનાં; ખતી અંજવ મદ્દવમુતી; સત્ય શૌચ તપ સંયમ યુતી. ૯૧. બ્રહ્મચર્યને અકચન્ય; એ

હ રૂપ સેવે તે ધન્ય; રૂપ એક માંહે પ્રતિરૂપ; તેહ અનેક ધરે વર રૂપ ૯૨ રૂપ બાર સુણીએ તપ તણાં, સતર સંયમના સોહામણાં; ઇણીપર કેતાં નાવે પાર; ચારીત્ર ધર્મ તણો વિસ્તાર, ૯૩ તિમ સમ્દાવ સરલતા નાર; સતી ધર્મ ઘરણી મનુહાર; એક એક વિના નવી રહે; સ્ત્રી ભરતાર સઘલ સુખ લહે; ૯૫ શ્રાવક ધર્મ તણી પતિવ્રતા; છે નારી સદગુણ રકતતા; સમ્યક દર્શન મેતો ધીર; ધર્મરાયનો વડો વજીર; ૯૫ સમ તત્વ મંદીરમાં રમે; શમ સંવેગ દયા પરિણામે; શુભ આસ્થા વળી ભવનિર્વેદ; ઇષ્ટ મિત્ર જસ ટલે ખેદ, ૯૬ મૈત્રી મુદીતા કરૂણાસાર; મધ્યસ્થતાસહિયર પરીવાર; સુદ્રષ્ટી નામ ગુણ રયણે ભરી; મેતાને ઘર અંતે ઉરી; ૯૭ સારે સવી ભવી જનનાં કાજ; સદા સંભાલે નરપતી રાજ; દેખાડે શિવ મારગ જોગ; તેહથી રહીએ શુભ સંયોગ; ૯૮વિમલ બોધ મંત્રી સરવીર; ચતુર વિચક્ષણ સાહુ સધીર; જાણે સકલ લોકની વાત; પાર નહી જસ મતિ અવદાત ૯૯; અતિત અનાગતને વર્તમાન મંત્રી જાણે સવી વિજ્ઞાન; કાલ સભા વસવી જાણે સોય; ઇસ્યો ચતુર નહી બીજો કોય; ૧૦૦ પાંચ રૂપ ધરતો તે વલી; સુત મતી અવધી મનસ કેવલી પાંચે રૂપે પ્રગટ પ્રતાપ; ધર્મ કર્મ સવી દાખે આપ; ૧૦૧ અધીગતી નામે તસ કામની; શુભ પરીણામ તણી શામની; નીજ પીયુ તણી વધારે લાજ; સારે ધરમરાયનાં કાજ; ૧૦૨ સૈન્યાપતિ સાચો સંતોષ; જેહ નિવારે સઘળા દોષ; ઇણી પેરે ધરમરાયની ફોજ, કરે ભવિક મન માંહે મોજ; ૧૦૩ કબહીક જોર કરે મોહરાય, ધર્મરાયનો બળે ઠાય; ધર્મરાય જબ કરે સંગ્રામ; મોહ તણો તવ ટાલે ઠામ ૧૦૪ ઇણીપર દોય કટક કરે જુઝ, ભવીક લોક મન અહે નિશિ ગુઝ; કોઇ હારે કોઇ જીતે કદા; એ રીતે વરતે છે સદા, ૧૦૫ ઉત્કટ કર્મી કેંચિત; મોહરાય વ્યાપી રહ્યો નીત, ધર્મરાય ત્યાંથી રહ્યો દુર; જીમ રજની સુખ નાઠો સુર, ૧૦૬ હુએ અનુકુલ કરમ પરિણામ; ભવથીતિ કેરો હુએ વિરામ; નિયત કાલ જબ મિલે સ્વભાવ, ઉદ્યમ ઉપજાવે સદભાવ, ૧૦૭ એ પાંચે જન ટોળે મળી આતમ શકતી કરી નીરમલી, તબ ચેતન મન ચીંતા થઇ હે હે એ ગતી મુજ શી ભઇ ૧૦૮ હું પુરૂષોતમ પરમ સ્વરૂપ, નાથ નિરંજન ત્રિભુવન ભુપ- કીધો કરમે હું સાંકડો; મોહ મહા દુશમન વાંકડો; ૧૦૯ રાખ્યો કાલ અનંત નીગોદ, કુગતી ભમાડી કીધો ખેદ, રાંક તણી પરે જ ગરોલવ્યો, ભલે ધુતારે હું બોલવ્યો, ૧૧૦ સમજી આવ્યો સદગુરૂ પાય, પુછયો શિવપુર તણો ઉપાય, તબ સદગુરૂ શિવ મારગ કહયો, જ્ઞાન દરશન

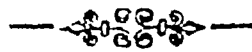
ચારીત્ર સંદહ્યો, ૧૧૧ દેખાડ્યાં મોહાદિક દોષ; કરતા કર્મ ભરમના પોષ, તેહ તણી દેખાડી રીત, લેહે રાજ મોટા રીપુજીત, ૧૧૨ ચારીત્ર ધર્મ કીયો અનુકુલ; મોહ તણું ઉખેડ્યું મુલ, ધર્મ નરેશરનો પરિવાર, રમે રંગભર રૂદય મઝાર; ૧૧૩.

દુહો—જબ દુશમન દુરે ગયા, વસમા વિશય કષાય, રાજ લેહે તબ આપણું: ઉતમ આતમરાય, ૧૧૪ સંતોશી સુખીયો રહે, સદા સુધારસ લીન, ઇંદ્રાદિક તે આગલે, દીસે દુખીયા દીન. ૧૧૫ તે સુખ નહી સુર રાયને તે નહી રાયા રાય. ૧૧૬ પરવશતા પાછી વળી, ગઇ દીનતા દુર; આશ પરઇ જબ તજી, જાવો ઝીલે સુખપુર. ૧૧૭ ઝુરીને ઝંખર થયા. મુખે મુકે નીશાસ. કામી કામીની પગ પડે, આશ કરે ઇમ દાસ. ૧૧૮ અગ્ની આપથી ઉપજે, તૃષ્ણા આપ જલાય, આપે આપ વિચારતાં, આપહી આપ બુઝાય ૧૧૯. આશા બધન બાંધીયો, જગ સઘળો મુઝાય. ૧૨૦ આશ કરો અરીહતની, જગ થઇ રહ્યો ઉદાશ, વિનય અનોપમ એહ સુખ; અનુભવ લીલ વિલાસ; ૧૨૧ આશા પારી ગોટકો, તપે ફાટી જાય; તીમ આશા મન માનવી; ન લેહે મુકતી ઉપાય, ૧૨૨ જેહ નિરાશી ગોટકો, હોએ સહજ અભગ, તરૂઆનો મલ અપ હરી, રૂપુ કરે સુરગ. ૧૨૩ તેમ નિરાશી મન હરે. સવી આતમ સતાપ, આતમ પરમાતમ હુએ; વિનય વિચારો આપ. ૧૨૪ વિનય વિચારી આદરો, સમતા શિવપુર વાટ; આરતી નાવે આશની, ઉપજે નહી ઉચાટ. ૧૨૫ વિરૂઇ આશા વિષયની, ઉખેડો વિષવેલ; સેવો સમતા સુરલતા, વિનય રમો રસ ખેલ. ૧૨૬ કાટન લાગે કનકને જીમ રહતાં રજ પાસ. તિમ કરમે નવી ભેદીએ; આતમ રામ ઉદાસ, ૧૨૭ ઇમ ઉદાસ રસ ચાખતાં, શિથીલ હોય ભવબધ, સુકલ ધ્યાન તબ ઉપજે, પાવન પરમ સુગંધ. ૧૨૮ સુકલ ધ્યાન જબ થીર કરી, ચંચલ મન કલોલ; કેવલ જ્ઞાન તરંગમાં, આતમ કરે ઝકોલ, ૧૨૯ કર્મ ઘનઘાતી ખય ગયા. તબ પ્રગટી નીજ જ્યોત તિમ વાદલ વિઘટી ગયાં, ઉદયો રવી ઉદ્યોત, ૧૩૦ માંખાણથી જબ જલ ખેલ્યું. તબ પ્રગટ્યુ ધૃત રૂપ, તિમ ઘનઘાતી મલખલે; પ્રગટે જ્ઞાન સ્વરૂપ; ૧૩૧ મનવચ કાયા થીર કરી, પરમ સકલ ધરી ધ્યાન ચારે કર્મ દહી સુહે. પરમાનદ નિધાન; ૧૩૨ સિદ્ધ સદા સુખ અનુભવે, અનુપમ કાલ અનંત, અજરામર અવિચલ રહે, મણુમુ તે ભગવત. ૧૩૩ ધર્મનાથ આરા નાં; એ સવી સીજે કાજ. અંતરંગ રિપુજીતીએ, લહીએ અ

વિચલ રાજ; ૧૩૪ ધરમનાથ અવધારીએ, શેવકની અરદાસ. દયા કરીને દીજીએ, મુકતી મહોદય વાસ. ૧૩૫ વાસ ન દોજો મુકતીનો, તો દો સહજ ઉદાસ, તેહ લઇ અમે સાધશું, સહુને શિવ અભ્યાસ. ૧૩૬ સતરસે સોલોતરે, સુરત રહી ચોમાસ, તવન રચ્યુ મે અલ્પ મતી; આતમ જ્ઞાન પ્રકાશ, ૧૩૭ શ્રી વિજય દેવ સુરી પટે શ્રી વિજય પ્રભસુરીસ, શ્રી કીર્તીવીજય વાચક તણો. વિનય વિનય રસ પુરી. ૧૩૮

અથ શ્રી પાંચ કારણનું સ્તવન લીખ્યતે,

સિદ્ધારથ સુત વંદીએ, જગદીપક જીનરાજ. વસ્તુ તત્વ સવી જાણીએ જસ આગમથી આજ. ૧ સ્યાદ વાદથી સંપજે; સકલ વસ્તુ વિખ્યાત; સપ્ત ભંગ રચના વિના; બધ ન બેસે વાત; ૨. વાદ વદે નય જુજુઆ, આપ આપણે ઠામ; પુરણ વસ્તુ વિચારતાં. કોઇ ન આવે કામ. ૩ અંધ પુરૂષે એહ ગજ. ગ્રહી અવયવ એકેક, દ્રષ્ટીવત લહે પુરણ ગજ, અવયવ મીલી અનેક. ૪ સગતી સકલ નયે કરી, જુગતી ચોગ સુધ બોધ; ધન જીન સાસન જગ જયો; જીહાં નહી કીસો વિરોધ, ૫,

ઢાળ ૧ લી

રાગ આશાઉરી—શ્રી જીન સાસન જગ જયકારી; સ્યાદ [illegible] પરે. નય એકાંત મિથ્યાત નિવારણ. અકલ અભગ અનુપરે. શ્રી [illegible] કણી. કોઇ કહે એક કાલ તણે વસી. સકલ જગત ગની હોયરે; [illegible] કાલે વિણસે. અવર ન કારાણુ કોયરે; શ્રી૦ ૨. કાલે ગરભ [illegible] કાલે જનમે પુતરે, કાલે બોલે કાલે ચાલે; કાલે ચાલે ઘરસુતરે, [illegible] દુધ થકી દહી થાય. કાલે ફલ પરીપાકરે; વિવીધ પદારથ [illegible] સહુ થાયે ખાકરે; શ્રી૦ ૪ જીન ચોવીસે બારે ચક્રવર્તી, [illegible] કાલ કવલિત કોઇ ન દીસે. જસુ કરતા સુર સેવરે, શ્રી૦ [illegible] સર્પણીઆરો; છે જુજુઇ ભાતરે, ષટ રૂતુકાલ વિશેષ [illegible] ન રાતરે, શ્રી૦ ૬ કાલે બાલ વિલાસ મનોહર, [illegible] વળી પલી અતી દુરબલ; શક્તિ નહી લવલેશરે; [illegible]

ઢાળ ૨ જી

જીરેઆરે ગુણ વીરજી એ દેશી—તત્વ સ્વભાવ વાદી વદેજી, કાલ કરે કિસ્યુ રંક, વસ્તુ સ્વભાવે નીપજેજી; વીણસે તીમજ નીસંક; સુવિવેક વિચારી જુઓ જુઓ વસ્તુ સ્વભાવ. ૧ એ આંકણી; છતે યોગ યોવનવતીજી: વાંજણી ન જણે બાલ; મુછ નહી મહિલા મુખીજી, કરતલ ઉગે ન વાલ; સુ૦ ૨, વિણ સ્વભાવ નવી નીપજેજી; કેમ પદારથ કોય, અંબ ન લાગે લિંબડે જી; વાગ વસતો જોય. સુ૦ ૩ મોર પીછ કુણ ચીતરેજી; કુણ કરે સધ્યા રંગ; અગ વિવીધ સવી જીવનાજી; સુંદર નયન કુરંગ સુ૦ ૪ કાંટા બોર બબુલનાજી; કોણે આણીઆળા કીધ; રૂપ રંગ ગુણ જુજુઆજી; તરૂ ફલ ફુલ પ્રસિદ્ધ સુ૦ ૫ વિષધર મસ્તક નિત વસેજી; મણી હરે વિષ તતકાલ. પરવતથી ચલવાયરોજી, ઉરધ અગ્નીની ઝાલ; સુ૦ ૬ મછ તુબ જળમાં તરેજી; બુડે કાગ પાહાણ; પખી જાત ગયણે ફીરેજી; ઇણીપરે સ્વભાવ વિનાણ સુ૦ ૭ વાયુ સુઠથી ઉપશમેજી, હરડે કરે વિરેક, સીજે નહી કણ કાંગડુજી. શકિત સ્વભાવ અનેક. સુ૦ ૮ દેશ વિદેશે કાષ્ટનુજી. ભુયમાં થાય પાહાણ. સષયસ્થિનો નીપજેજી. ક્ષેત્ર સ્વભાવ પ્રમાણ સુ૦ ૯ રવિ તાતો શશિ સિતલોજી. ભવ્યાદિક બહુ ભાવ. ષટ દ્રવ્ય આપ આપણાજી, ન તજે કોય સ્વભાવ સુ૦ ૧૦

ઢાળ ૩ જી.

કપુર હોએ અતિ ઉજળોરે—એ દેશી. કાળ કરે શુ બાપડોજી, વસ્તુ સ્વભાવ અકાજ; જો ન હોય ભવિતવ્યતાજી, તો કિમ સીજે કાજરે, પ્રાણી મ કરો મન જજાળ. ભાવિ ભાવ નિહાળરે, પ્રાણી૦ ૧. એ આંકણી. જળનિધિ તરે જગલ ફરેજી, કોડ જતન કરે કોય; અણભાવી હોએ નહીજી, ભાવિ હોય તે હોયરે. પ્રા૦ ૨. આંબે મોહોર વસતમાંજી, ડાળે ડાળે કેઈ લાખ; કેઇ ખરચા કેઇ ખાખરીજી, કેઇ આંબા કેઇ સાખરે. પ્રા૦ ૩. વાઉલ જિમ ભવિતવ્યતાજી, જિણ જિણ દિસિ ઉજાય; પરવશ મન માણસ તણાંજી, તૃણ જીમ પુંઠે ધાયરે. પ્રા૦ ૪. નિયત વસે વિણ ચિંતવ્યુજી, આવિ મિલે તતખળ; સરસા સોનું ચિંતવ્યુજી; નિયતી કરે તવિસરાળરે. પ્રા૦ ૫. બ્રહ્મદત્ત ચક્રી તણાંજી, નયણ હણે ગોવાળ; હોય સહસ જસ દેવતાજી, દેહ તણાં રખવાળરે. પ્રા૦ ૬ કો કુણો કોલ કહેજી, કિમ રાખસે પ્રાણ; આ-

હેડી સર તાકીયોજી, ઊપર ભમે સીંચાણરે. પ્રા૦ ૭. આહેડી નાગે ડસ્યોજી, બાણ લાગ્યો સીંચાણ; કોકુહો ઊડી ગયોજી, જુઓ નિયત પ્રમાણરે. પ્રા૦ ૮ શસ્ત્ર હણ્યા સંગ્રામમાંજી: રાન પડ્યા જીવત; મંદિરમાંથી માનવીજી, રાખ્યાહી ન રહતરે. પ્રા૦ ૯.

ઢાળ ૪ થી.

રાગ મારૂણી મનોહર હીરજીરે—એ દેશી. કાળ સ્વભાવ નીયત મત કુડી, કર્મ કરે તે થાય; કર્મે નિરય તિરય નર સુર ગતિ, જીવ ભવે તે જાય, ચેતન ચેતયોરે. ૧. કર્મ ન છુટે કેઈ ચેતન. એ આંકણી. કર્મે રામ વસ્યા વનવાસે; સીતા પામે આળ; કર્મે લંકાપતિ રાવણનુ રાજ થયુ વિસરાળ. ચે૦ ૨. કર્મે કીડી કર્મે કુંજર; કર્મે નર ગુણવંતરે; કર્મે રોગ શોગ દુખ પીડિત; જનમ જાય વિલવંત, ચે૦ ૩. કર્મે વરસ લગે રિસહેસર; ઉદક ન પામે અન્ન; કર્મે વીરને જુઓ ગમારે; ખીલા રોપ્યા કાન. ચે૦ ૪. કર્મે એક સુખે પાલે બેસે; શેવક શેવે પાય; એક હય ગય ચઢ્યા ચતુર નર; એક આગે ઉજાય. ચે૦ ૫. ઉદ્યમ માની અંધ તણી પરે; જગ હીંડેહા હુતોરે; કરમ ખળી તે લહે સકળ ફળ; સુખ ભરી સેજે સુતોરે. ચે૦ ૬. ઊંદર એકે કીધો ઉદ્યમ; કરંડીયો કરકોલેરે; માંહિ ઘણા દિવશનો ભુખ્યો. નાગ રહ્યો દુખ ડોલેરે. ચે૦ ૭. વિવર કરી મુષક તસ મુખમાં. દિઈ આપણું દેહ. માગ લહી વન નાગ પધારચા. કર્મ બળી જુઓ એહ. ચે૦ ૮.

ઢાળ ૫ મી.

હવે ઉદ્દમવાદી ભણેએ. એ ચ્યારે અસમથ્થતો. સકળ પદારથ સાધવાએ. એક ઉદ્યમ સમરથતો. ૧. ઉદ્યમ કરતા માનવીએ. સ્યુ નવિ સીઝે કાજતો. રામે રયણાયર તરીએ. લીધુ લંકા રાજતો ૨. કરમ નિયત તે અનુસરેએ, જેહમાં શક્તિ ન હોયતો. દઉલ વાઘ મુખે પખીયાએ. પિઉ પેસતા જોયતો. ૩. વિણ ઉદ્યમ કીમ નીકળેએ. તિલ માંહેથી તેલતો. ઉદ્યમ થી ઊંચી ચઢેએ. જુઓ એકેંદ્રી વેલતો. ૪. ઉદ્યમ કરતાં એક સમેએ જો નવિ સીઝે કાજતો. તે ફિરિ ઉદ્યમથી હુવેએ. જો નવિ આવે વાજતો ૫. ઊદ્યમ કરી ઓરચા વિનાએ. નવિ રંધાએ અન્નતો આવી ન પડે કોળીઓ એ. મુખમાં પાખે જતન્નતો. ૬ કર્મ પુત ઉદ્યમ પિતાએ. ઉદ્યમ કીધાં કર્મ તો. ઉદ્યમથી દુરે ટળેએ. જુઓ કર્મના મર્મતો. ૭. દ્રઢ પ્રહારી હત્યા કરી-

એ. કીધાં પાપ અનંતતો. ઉદ્યમથી ખટ માસમાંએ આપ થયો અરિહંતતો. ૮. ટીંપે ટીંપે સર ભરેએ. કાંકરે કાંકરે પાળતો. ગિરી જેહવા ગઢ નીપજેએ. ઉદ્યમ શાક્ત નિહાળતો. ૯ ઉદ્યમથી જળ બિંદુએએ. પાહાણમાં કરે ઠામતો. ઉદ્યમથી વિદ્યા ભણુએ. ઉદ્યમ જોડે દામતો. ૧૦.

ઢાળ ૬ ઠી.

એ છીંડી કિહાં રાખી—એ દેશી. એ પાંચે નય વાદ કરતાં શ્રી જિન ચરણે આવે. અમીય સરીસ જીન વાણી સુણીને. આનંદ અંગ ન માવેરે. પ્રાણી૦ સમકિત મતિ મન આણો. નય એકાંત મ તણોરે પ્રાણી. તે મિથ્યામતિ જાણોરે પ્રાણી. સ૦ ૧. એ આંકણી. એ પાંચે સમુદાય મિલ્યા વિનુ. કોઇ કાજ ન સીઝે. અગુલિ યોગે કર તણા પરે. જે બુઝે તે રીઝેરે. પ્રાણી૦ સ૦ ૨. એહમાં દિયેરે વડાઇ. પણ સેના મિલિ સકળ રણાંગણ. જીતે સુભટ લડાઇરે; પ્રાણી સમ૦ ૩. તતુ સ્વભાવે પટ ઉપજાવે. કાળ ક્રમેરે વણાએ. ભવિતવ્યતા હોય તો નીપજે. નહીતો વિઘન ઘણાએરે. પાણી સમ૦ ૪ તતુવાય ઉદ્યમ ભોક્તાદિક. ભાગ્ય સકળ સહકારી. ઇમ પાંચે મિલી સકળ પદારથ. ઉતપતિ જુઓ વિચારીરે. પ્રાણી સમ૦ ૫ નિય તિવ સેહલુ કરમો થઇને. નિગોદ થકી નીકળીયો. પુન્યે મનુજ ભવાદિક પામી. સદગુરૂને જઈ મીલીયોરે. પ્રાણી સમ૦ ૬ ભવથિતિનો પરીપાક થયો તવ પંડીત વીર્ય ઉલ્લસિઉ. ભવ્ય સભાવે સિવ ગતી ગામી. સીવપુર જઇને વસીઓરે. પ્રાણી સમ૦ ૭. વર્ધમાન જીન ઇણી પરિ વીનયે. સાસન નાયક ગાયો. સઘ સકળ સુખ હોયે જેહથી. સ્યાદવાદ રસ પાયોરે પ્રાણી સમ૦ ૮.

કળસ *

કળસ—ઇય ધર્મ નાયક સુમતી દાયક વીર જીનવર સથુણ્યો. સય સત્તર સવત વન્હિ લોચન વર્ષ હર્ષ ધરી ઘણો. શ્રી વિજય દેવસુરિંદ પટધર શ્રી વિજયપ્રભ સુરિંદએ. શ્રી કીર્તીવિજય વાચક સીસે ઇણી પરી વિનય કહે આણંદએ.

પદ.

રાગ આસાવરી—સાધુભાઇ સોહે જૈનત્રા રાગી, જાકી સુરતન મુલ ધુન લાગી સા૦ ૧ સાધુ અષ્ટ કરમશુ ઝગડે, સુન બાંધે ધર્મશાળા, સાહ સખકા ધાગા સાંધે. જપે અજપા માળા; સા૦ ૨ ગગારે જુમના મધ્ય સર·

સ્વતી, અધર વહે જળ ધારા, કરી સ્નાન મગન હોય બેઠે, તોડે કર્મ દળ ભારા સા૦ ૩ આપ અભ્યતર જોતી બીરાજે બક નાળ ગ્રહે મુલા; પછીમ દિશકી ખડકી ખોલે, તો બાજે અન હદ તુરા, સા૦ ૪ પચ ભુતકા ભિસ્મ મીટાયા. છઠે માંહી સમાયા. વિનય પ્રભુશુ જોત મીલે જબ. ફીર સસાર ન આયા. સા૦ ૫.

૫૬.

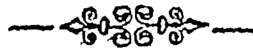
રાગ ભેરવ—જાગો પ્યારે ભયો સુવીહાન. શ્રી તીરથંકર ઉદયો ભાણ પાયે ભવીક મન કમળ વીકાસ; ઉડ ગયે અવગુણ ભમર ઉદાશ જા૦ ૧ નયન ઉઘાડી વીલોકો કત મોહ તીમર અબ આયો અત. પ્રગટી જ્ઞાન કળા એક જયોત મુગતી પંથ ભયો ઉદોત, જા૦ ૨ સ્વપનેમે મુઝી રહયો મેરે લાલ ઓણી વીધ ગયા અનતા કાળ; અબ સ્વપનેકા છોડો ખ્યાલ, આ સબ જુઠે મીથ્યા જાળ. જા૦ ૩ યા પવન માયા સેજ પશાર પેઉકા ઇનતા હે સુકળ ધ્યાન પખાળો અંગ. યુ પ્રગટે તુમ નીરમળ રંગ. જા૦ ૪ પીઉ નીરખે જિન રાઉદીનદ, કહે મતી ન્યારી મીટે આનીદ, આપ સભાળો ખોલી નેન, વિનય કરી ચીતવો પીઉ ચીત. જા૦ ૫

૫૬

રાગ હુશેની–કાય કામની બેલાલ કહે સુણ જીવડા મે હુ બદીલાલ તુમેરા. પેઉર પેઉરા સુનબે કરૂ વીનતી મકર ઉરસે નેહરો; દો દીવશ કીયા દામ એ દોલત; દેત છીનુમે છેહરે. ૧ તું ગુમાસ્તા બે લાલ અપને સેઠકા, લે બાયગા બે લાલ હુકમ ઠેઠકા, ઠેઠકા આવે હુકમ જબ તુહી; પલક એક ન શકે રહી; તોકાહા મુરખ કરે ધંધા; અત તેરા કછુ નહી ૨ હોને ખુયા બે લાલ અપને સાંઇ કસા નાહુ ચોરીએ બેલાલ નાહક પાઇકા: નાહક ચોરી ઉસકા જબ; નવી દેતજ પ્યારે; તબ તોહી કુદે દુરદો જબ; દાશ દેખા અપરે સોદાહ ચુકા બે લાલ એસા કીજીએ, હોવે ફાયદા બે લાલ સાહબ રીજીએ; રીજીએ સાહેબ યુનિવાજે, આ દુખથે ઉતરે, વિમત્તી ઇતની માન બાલમ, બે પરવાહી મત કરે. ૪ તું પરદેશકા બે લાલ પથી માહુણા, પ્રીતમ બધ બે લાલકયું રહુતો વીના, તુ વિના કયુ કરી રહુ દુખ ભરી, સતીસ્યુ સગ ચલે, સાંઇકા કરી વિનય સજનયુ અભેદ તુ મીલે. ૫

अथ श्री पुन्य प्रकाशनुं स्तवन,

સકળ સિદ્ધી દાયક સદા ચોવીસે જીન રાય; સદ્દગુરૂ સામિની સરસ્વતી પ્રેમે પ્રણમુ પાય. ૧ ત્રીભુવનપતી ત્રીશલા તણો; નંદન ગુણ ગંભીર; શાસન નાયક જગ જયો. વર્ધમાન વડવીર. ૨. એક દીન વીર જીણંદને. ચરણે કરી પ્રણામ, ભવીક જીવના હીત ભણી, પુછે ગૌતમ સ્વામ. ૩ મુક્તી મારગ આરાધીએ કહો કેઇ પરે અરીહંત, સુધા સરસ વચન રસ. ભાખે શ્રી ભગવત, ૪ અતીચાર આળોઇએ, વ્રત ધરીએ ગુરૂ શાખ, જીવ ખમાવો શયળ જે, યોની ચોરાશી લાખ. ૫ વિધીશુ વળી વોશરાવીએ, પાપસ્થાન અઢાર. ચાર શરણ નીત્ય અનુસરો. નિંદો દુરીત આચાર. ૬ શુભ કરણી અનુમોદીએ ભાવ ભલો મન આણ. અણસર અવસર આદરી, નવપદ જપો સુજાણ, ૭ શુભ ગતી આરાધન તણો. એ છે દસ અધીકાર; ચિત આણીને આદરો; જેમ પામો ભવપાર. ૮

ઢાળ.

કુમતીએ છેડી કીહાં રાખી. એ દેશી—જ્ઞાન દરિસણ ચરિત્ર તપ વીરજ, એ પાંચે આચાર, એહ તણા ઇહભવ પર ભવના આલોઇએ અતિ ચારરે, પ્રાણી જ્ઞાન ભણો ગુણ ખાણી, વીર વદે એમ વાણીરે. પ્રા૦ ૧ એ આંકણી—ગુરૂ ઉલવીએ. નહી ગુરૂ વિનએ; કાળે ધરી બહુ માન, સુત્ર અરથ તદુ ભય સુધ, ભણી ભણીએ વહી ઉપધાનરે. પ્રા૦ જ્ઞા૦ ૨ જ્ઞાનો પગરણ પાટી પોથી; ઠવણી નોકરવાળી. તેહ તણી કીધી આસાતના; જ્ઞાન ભક્તી ન સંભારીરે. પ્રા૦ જ્ઞા૦ ૩ ઇત્યાદિક વીપરીતપણાથી, જ્ઞાન વીરાધ્યું જેહ, આ ભવ પર ભવ વળીરે; ભવો ભવ મીછામી દુક્કડ તેહરે. પ્રા૦ જ્ઞા૦ ૪ પ્રાણી સમકીત લ્યો શુદ્ધ જાણી, વીર વદે એમ વાણીરે. પ્રા૦ સ૦ ૫ જીન વચને શંકા નવી કીજે; નવી પરત વસ્તુ ભિલાખ, સાધુ તણી નીંદા પર હજો, ફળ સંદેહ મા રાખરે. પ્રા૦ સ૦ ૫ મુઢપણું છંડો પર નીંદા ગુણવંતને આદરીયે સામીન ધરમે કરી થીરતા, ભક્તી પરભાવના કરીએરે; પ્રા૦ સ૦ ૬ સઘ ચૈતપરસાદ તણો જે; અવર્ણવાદમની લેખો; દ્રવ્ય દેવ કોજે વણ સાડયો, વિણ સતો ઉવેખ્યોરે. પ્રા૦ સ૦ ૭ ઇત્યાદિક વીપરીતપણાથી, સમકીત ખં-

ડયું જેહ, આ ભવ પર ભવ વળીરે, ભવો ભવ મીછામી દુકડ તેહરે. પ્રા૦ સ૦ ૮ પ્રાણી ચરિત્ર લ્યો ચિત આણી, પચ સુમતી ત્રણ ગુપ્તી વીરાધી આઠે પ્રવચન માય; સાધુ તણે ધર્મે પરમાદ, અસુધ વચન મન કાયરે. પ્રા૦ ચા૦ ૯ શ્રાવકને ધર્મે શામાયક પોસહ મામન વાળી, જે જયણા પુર્વક એ આઠે, પ્રવચન માય ન પાળીરે, પ્રા૦ ચા૦ ૧૦ ઇત્યાદિક વિપરીત પણાથી, ચારીત્ર ડોહોલુ જેહ; આ ભવ પરભવ વળીરે ભવો ભવ મીછામી દુકડ તેહરે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૧ બારે ભેદ તપ નવી કીધો; છતે જોગેનીજ સકતે; ધર્મે મન વચ કાયા વીરજ નવી ફોરવીઉ ભગતેરે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૨ તપ વીરજ આચાર એણીપરે, વિવિધ વિરાધ્યા જેહ, આ ભવ, પર ભવ વળીરે ભવો ભવ મીછામી દુકડ તેહરે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૩ વળી વિશેષે ચારીત્ર કેર, અતિચાર આલોઇએ; વીર જીણેસર વયણ સુણીને, પાપ મેલશ વિધોઇએરે. પ્રા૦ ચા૦ ૧૪

ઢાળ ૨ જી.

પામી સુગુરૂ પસાય. એ દેશી—પૃથ્વી પાણી તેઉ, વાયુ વનસ્પતી; એ પાંચ થાવર કહ્યાએ. ૧ કરી કરસણ આરભ; ખેત્રહ ખેડીયાં, કુવા તલાવ ખણાવીએ. ૨ ઘર આરભ અનેક ટાંકાં ભુઇરાં, મેડી માલ ચણાવીઆએ. ૩ લીપણ ઘુપણ કાજ એણી પરેપરે પૃથ્વી કાય વીરાધીઆએ. ૪ ધોયણ નાહણ પાણી ઝીલણ અપકાયા છોતી ધોતી કરી દુહવ્યાએ, ૫ ભાઠી ઘર કુભાર, લોહ સુવનગર ભાડભુજા લીહાગરાએ ૬ તાપણ સેકણ કાજ, વસ્ત્ર નીખારણ રગણ રાંધણ રસ વતીએ. ૭ એણી પેરે કરમાદાન, પરે પરે કેલવી; તેઉ વાયુ વિરાધીયાએ. ૮ વાડી વન આરામ, વાવી વનસ્પતી, પાન ફુલ ફલ ચુટીયાંએ. ૯ પુહક પાપડી સાક, સેક્યાં સુકવ્યાં છેદ્યાં છુદયાં આથીયાંએ. ૧૦ અળશી ને એરડા ધાણી ઘાલી ઘણી,ઘણ તીલાદીક પીલીયાં એ. ૧૧ ઘાલી કોલુ માંહે, પીલી સેલડી; કદમુળ ફળ વેચીયાં એ. ૧૨ એમ એકદ્રી જીવ હણ્યા હણાવીયા; હણતાં જે અનુમોદીયાંએ. ૧૩ આ ભવ પર ભવ જેહ; વળી ભવો ભવો તે મુજ મીછામી દુકડ એ. ૧૪ કરમ સરમીયા કીડા; ગાડર ગડોલા, ઇઅલીરાંને અલશીયાંએ. ૧૫ વાળા જળો ચુડેલા ચિચલ તરસ તણા, વળી અથાણાં પ્રમુખનાં એ ૧૬ એમ બેરદ્રી જીવ જેહ મે દુહવ્યા; તે મુજ મીછામી દુકડ એ ૧૭ ઉધેહી જુલીખ, માંકણ મંકોડ, ચાંચડ કીડી કંથુયા એ. ૧૮ ધધીયા ઘીમેલ કાનખજુરીયાં ગગોડા ધનેરીયા

એ. ૧૯ એમ તેરદ્રી જીવા જેહ મે દુહવ્યા, તે મુજ મીછામી દુકડએ. ૨૦ માંખી મછર ડાંસ, મસા પતંગયાં કંસારી કોલીયા વડાએ. ૨૧ ઢિંકણ વીંછુ તીડા ભમરા ભમરીયો, કાંતા બગ ખડ માંકડીએ, ૨૨ એમ ચોરદ્રી જીવ જેહ મે દુહવ્યા, તે મુજ મી દુકડએ, ૨૩ જળમાં નાંખી જાળ, જળચર દુહવ્યા, વ-વનમાં મૃગ સતાપીયાએ. ૨૪ પીડ્યા પંખી જીવ; પાડી પાસમાં, પોપટ ઘા-લ્યા પાંજરેએ; ૨૫ એમ પંચેદ્રી જીવ જે મે દુહવ્યા, તે મુજ મીછામી દુક-ડએ. ૨૬.

ઢાળ ૩ જી.

વાણી માણી હીતકારીજી એ દેશી—ક્રોધ લોભ ભય હાંશથીજી, બો-લ્યા વચન અસત્ય; કુડ કરી વન પારકાંજી, લીધાં જેહ અદતરે, જીનજી મી મીછા દુકડ આજ, તુમ સાખે મહારાજરે જીનજી દઈ સારૂ કાજરે જીનજી મીછામી દુકડ આજ, એ આંકણી, દેવ મનુષ્ય ત્રીચનાજી મૈથુન સેવ્યાં જેહ, વિષયારસ લપટપણેજી, ઘણુ વિટંબ્યો દેહરે, જીનજી. ૨ પરીગ્રહની મમતા કરીજી ભવે ભવે મેલીયા જે જીહા તે તીહાં રહીજી; કોઈ ન આ વી સાથરે જીનજી. ૩ રયણી ભોજન જે કરયાંજી, કીધાં ભક્ષ અ-ભક્ષ રસના રસની લાલચેજી. પાપ કરયાં પ્રત્યક્ષરે જીનજી૦ ૪ વ્રત લેઈ વીસારીયાંજી વળી ભાગ્યાં પચખાણ, કપટ હેત કીરીઆ કરીજી, કીધાં આપ વખાણરે જીનજી. ૫ ત્રણે ઢાળે આઠ દુહેજી, આલોયા અતીચાર શિવ ગતી આરાધન તણોજી; એ પેહેલો અધીકારરે જીનજી ૬.

ઢાળ ૪ થી.

સાહેલડીજી એ દેશી—પચ મહાવ્રત આદરો સાહેલડીરે અથવા લ્યો વ્રત બારતો, યથા શકતી વ્રત આદરો; સાહેલડીરે; પાળો નિરતી ચારતો. ૧ વ્રત લીધાં સભારીએ સા૦ હઈડે ધરીએ વિચાર તો શિવ ગતી આરાધન ત ણો સા૦ એ બીજો અધીકાર તો. ૨ જીવ સવે ખમાવીએ સા૦ ચોની ચો રાશી લાખ તો, મન સખે કરી ખામણા, સા૦ કોઈશુ રોશ ન રાખતો; ૩ સર્વ મીત્ર કરી ચીંતવો, સા૦ કોઈ ન જાણે શતરૂ તો, રાગ દવેશ એમ પ-રહરી સા૦ કીજે જન્મ પવીત્ર તો. ૪ સામી સગ ખમાવીએ સા૦ જે ઉ પની અમીતતીતો; સજન કુટબ કરી ખામણા; સા૦ એ જીન સાશન રીતી તો, ૫ ખમીએને ખમાવીએ સાજી એહજ ધરમનુ સાર તો. શિવ ગતી

આરાધન તણો સા૦ એ ત્રીજો અધીકાર તે ૬; મૃખાવાદ હીંસા ચોરી સા૦ ધન મુરછા મેથુન તો, ક્રોધમાન માયા તૃષ્ણા સા૦ પ્રેમ દવેશ પૈશુન્ય તો. ૭ નિંદા કલહ ન કીજીએ સા૦ કુડો ન દીજે આળ તો, રતી અરતી મિથ્યાતજો સા૦ માયા મોહ જજાળ તો. ૮ ત્રિવિધ ત્રિવિધા વોસરાવીએ સા૦ પાપસ્થાન અઢાર તો, શિવગતી આરાધન તણો સા૦ એ ચોથો અધીકારતો ૯.

ઢાળ ૫મી

હવે નિસુણો ઇહાં આવીયાએ એ દેશી—જન્મ જરા મરણે કરીએ, એ સસાર અસારતો, કર્યાં કરમ સહુ અનુભવેએ, કોઇ ન રાખણ હારતો. ૧ શરણ એક અરીહતનુએ; શરણ સિધ ભગવત તો, શરણ ધરમ શ્રી જઇનનોએ, સાધુ શરણ ગુણવત તો, ૨ અવર મોહ સવી પરીહરીએ ચાર શરણ ચિત્ત ધાર તો, શિવ ગતી આરાધન તણોએ; એ પચમો અધીકાર તો ૩ આ ભવ પરભવ જે કરચાંએ, પાપ કરમ કેલાખ તો; આતમ સાખે તે નિંદીએએ, પડીકમીએ ગુરૂ શાખ તો, ૪ મિથ્યા મત વરતાવીનેએ; જે ભાખ્યાં ઉસુત્રતો, કુમત કદા ગ્રહને વશેએ, જે ઉથાપ્યા સુત્રતો. ઘડ્યાં ઘડાવ્યાં જે ઘણાંએ ધરત હળ હથીયારતો ભવ ભવ મેલી મુકયાંએ કરતા જીવ સહાર તો. ૬ પાપ કરીને પોશીયાંએ, જનમ જનમ પરીવારતો જનમાંતર પોહોત્યા પછીએ, કોણે નકીધી સારતો. ૭ આ ભવ પરભવ જે કરચાંએ, એમ અધી કરણ અનેકતો. તે ત્રિવિધે વોસરાવીએ; એ આણી રૂદય વિવેક તો, ૮ દુક્રત નિંદા એમ કરીએ. પાપ કરો પરીહારતો, શિવગતી આરાધન તણોએ, એ છઠો અધીકાર તો. ૯.

ઢાળ. ૬ ઠી

આ તું જોને જીવડા એ દેશી—ધન ધન તે દીન માહરો, જીહાં કીધો ધરમ દાન શીયળ તપ ભાવના; ટાળ્યાં દુક્રત કર્મ. ધન૦ ૧ શેતરૂંજાદિક તીર્થની, જે કીધી જાત્રા જુગતે જીનવર પુજીઆ; વળી પોખ્યાં પાત્ર ધન૦ ૨ પુસ્તક જ્ઞાન લખાવીયાં; જીણહરજીન ચૈત્યા સઘ ચતુરવીધ સાચવ્યા. એ સાતે ખેત્ર. ધન ૩ પડીકમણાં શું પરે કરચાં; અનુકપા દાન, સાધુ સુરી ઉપઝાયને, દીધાં બહુ માન ધન ૪ ધર્મકાજ અનુમોદીએ. એમ એમ વારો વાર, શિવગતી આરાધન તણો, સાતમો એ અધીકાર ધન૦ ૫, ભાવ ભલો મન આણીએ ચિત આણી ઠામ, સમતા ભાવે ભાવીએ એ આતમારામ, ધન૦ ૬ સુખ દુઃખ કારણ જીવને, કોઇ અવર ન હોય; કરમ

આપને આચર્યાં, ભોગવીએ સોય. ધન૦ ૭ સમતા વીણ જે અનુસરે; પ્રાણી પુન્ય કામ; છાર ઉપર તેલીપણું, ઝખર ચીત્રામ ધન૦ ૮ ભાવ ભલી પરભાવીએ, એમ ધરમનુ સાર, શિવગતી આરાધન તણો; આઠમો એ અધીકાર ધન૦ ૯.

ઢાળ ૭ મી.

રેવતગીરી હુઆં પ્રભુનાં ત્રિણ કલ્યાણ એ દેશી— હવે અવસર જાણી કરી સલેખણ સાર; અણસણ આદરીએ પંચખીચ્યારે આહાર। લલુતા સવી મુકી. છાંડી મમતા અગએ આતમ ખેલે સમતા જ્ઞાન તુરગ. ૧ ગતી ચારે કીધ, આહાર અનંત નીશંક, પણ ત્રસી ન પામ્યો, જીવ લાલચીયો રક. દુલ હોયે વળી વળી, અણસણનો પરિણામ એહથી પામીજે. શિવપદ સુરપદ ઠામ, ૨ ધન ધનાશાલીભદ્ર, ખધો મેઘ કુમાર. અણસણ આરાધી પામ્યા ભવનો પાર, શિવ સુંદરી જોશે કરી એક અવતાર; આરાધન કેરો; એ નવમો અધીકાર. ૩ દશમે અધીકારે, મહા મત્ર નવકાર મનથી નવી મુકો, શિવ સુખ ફલ સહકાર. એહ જપતાં જાયે; દુરગતી દોષ વિકાર; શુપરે એ સરસે, ચૌદ પુરવનુ સાર. ૪ જનમાંનતર જાતાં, જો પામે નવકાર, તો પાતીક ગાલી; પામે સુર અવતાર; એ નવ પદ સરીખો; મંત્ર ન કો સસાર, એહ ભવ પરભવનો સુખ સંપતી દાતાર, ૫ જ્યુ ભીલ ભીલડી, રાજા રાણી થાય. નવપદ મહીમાથી, રાજસિંહ મહારાય, રાણી રતનવતી બેહુ પામ્યાં છે સુરભોગ, એક ભવ પ્રછી લેશે, શિવ વધુ સન્જોગ; ૬ શ્રીમતીને અવલી; મત્ર ફળ્યો તતકાલ; ફણીધર ફીટીને પ્રગટ થઇ ફુલમાલ; શિવકુમરે જોગી; સોવન પુરીસો કીધ, એમ એણે મત્રે; કાજ ઘણાનાં સિધ; ૭ એ દસ અધીકારો વીર જીણેસર ભાંખ્યો; આરાધન કેરો વિધી. જેણે ચિત માંહી રાખ્યો, તેણે પાપ પખાળી; ભવ ભય દુરે નાંખ્યો; ૮.

ઢાળ ૮ મી.

નમો ભવી ભાવશુ, એ દેશી—શીધારથ રાય કુલતિલો એ; ત્રિસલા માંત મલારતો; અવનીતલતમે અવ તરચાએ; કરવા અમ ઉપકારતો; જ્યો જીનવીરજીએ. ૧ મે અપરાધ કરચ્યા ઘણાએ; કેહેતાં ન લહુ પારતો; તુમ ચરણે આવ્યા ભણીએ; જો તારે તો તારતો; જ્યો૦ ૨ આશ કરીને આવીયો એ; તુમ ચરણે મહારાજતો; આવ્યાને ઉવેખશોએ; તો કેમ રહેશે લાજતો; જયો૦ ૩ કરમ અલુજણ આકરીએ; જનમ મરણ જજાળતો; હું છું એહ

થી ઉભગોએ; છોડવો દેવ દયાળ; જયો૦ ૪ આજ મનોરથ મુજ ફળ્યાએ. નાઠાં દુઃખ દદોલતો; તુઠો જીન ચોવીશમોએ; પ્રગટ્યા પુન્ય કલોલતો; જયો૦ ૫ ભવે ભવે વિનય તુમારડોએ; ભાવ ભકતી તુમ પાય. તો દેવ દયા કરી દીજીએએ; બોધ બીજશું પસાય; જયો ૬

કળસ *

એહ તરણ તારણ સુગતી કારણ; દુખ નિવારણ જગ જયો; શ્રી વીર જીનવર ચરણ થુણતાં. અધીક મન ઉલટ થયો, ૧ શ્રી વીજયદેવ સુરીદપધર તિરથ જગમ એણી જગે; તપ ગછ પતિ શ્રી વીજય પ્રભસુરી; સુરી તેજે જગમગે; ૨ શ્રી હીરવીજયસુરી શીશ વાચક; શ્રી કીરતીવીજય સુર ગુરૂ સમો; તસ શીશ વાચક વીનયે વીજય; થુણો જીન ચોવીશમો ૩ સેશસતર સવત ઉગણત્રીશે રહી રાનેર ચોમાસુએ; વિજય દસમી વિજય કારણ; કીયો ગુણ અભ્યાસએ, ૪ નરભવ આરાધન શિવ સાધન સુક્રત લીલ વિલાસએ; નિરજરસ્ત હેતે વનરચીયો; નામે પુન્ય પ્રકાશએ. ૫

માહા પંડીત શ્રી આનંદઘનજી મહારાજ.

—*—

શ્રી આનદ ઘનજી માહારાજ આ પંચમાકાળમાં આત્માર્થી પુરૂષ થએલા છે, એમ સાંભળવાથી તેમજ તેવોના રચેલા ગ્રથો ઉપરથી સ્પષ્ઠ માલુમ પડે છે કે તે પુરૂષ અત્માર્થી સપુર્ણ હતા એઓ સાહેબે એક પાંચ ગાથાનુ અગર બે ગાથાનું પદ જે જે રચેલું છે તે જોતાં તદન ધર્માથી જીવોને આણદ થાય છે એઓ સાહેબના વાકયોમાં ફકત જૈન માર્ગનીજ વાત છે તથા તદન સ્યાવાદથીજ માર્ગની વ્યાખ્યા કરેલી છે એ પુરૂષ નીષપ્રહીહતા પ્રથમ માથુ મુડાવી સાધુના વેષ પેહેરયો હતો પણ પાછળથી જ્ઞાન માર્ગ જાણીને પોતાના આત્મા સાથે તુલ્યના કરતાં પોતાથી મુનીપણુ જે મેરૂ પર્વતનો ભાર તે પળી સકતુ નથી તથા મુની માર્ગની વાત મોહોટી છે, તેથી મન મુનીના વેષ પેહેરેલો જોઇને લોકો સાધુ માને છે ને મોહારામાં સાધુપણું

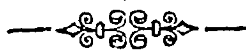
નથી દીસતુ વળી માથે ગીતાર્થ ગુરૂ નથી તેથી ભુલ ચુક પણ કોને પુછુ અને મુની માર્ગની વાત સિધાંત જોતાં તો માહારાથી કાંઇપણ પળતી નથી માટે વેષનો ભર્મ મુકી દેવો જોઇએ એમ ધારીને પોતે યતી અયતીથી ન્યારો વેષ પેહેરીને જૈન માર્ગની શુધપરૂપણા કરતા તથા પોતાનુ આત્મ ધ્યાન એકાંતમાં કરતા એમ ઘણા સત્યવકતા જનો કહે છે તથા તેમના રચેલા સ્તવનો વિગરેનો રેહેસ તે જોતાં પણ તેઉ તદન આત્માર્થી હતા એમ સભવે છે તથાપી અતિશે જ્ઞાની કહે તે પ્રમાણ અગર તેઉનો આત્મા જાણે, પરતુ શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે આત્માર્થી વિના તદન નીરપેક્ષ તથા સ્વાદવાદ રેહેસનાં ભરેલાં અધ્યાત્મી વચન બીજાના મુખમાંથી નીકળે નહી માટે તેઓ આત્માર્થી હતા એમ સભવે છે તેઉ સાહેબજી સંવત ૧૭૦૩ ની સાલમાં હતા તથા તે પછી સાંભળવા પ્રમાણે તેઓ શ્રી જસવીજેજી ઉપાધ્યાને સંવત ૧૭૧૩ ની સાલમાં મળેલા કહે છે એઉના રચેલાં સ્તવનો વિગરે ઘણાં છે તેમાંથી આ ગ્રંથમાં થોડાં લખીએ છીએ.

अथ श्री चोवीस जीनना स्तवन,

અથવા

આનદઘનજી કૃત્ય ચોવીશી,

શ્રી ઋષભદેવજીનું સ્તવન.

શ્રી મધર કરજો મયા એ દેશી—રીખભ જીનેશ્વર પ્રીતમ માહરોરે; ઓર ન ચાહુરે કત, રીજ્યો સાહીબ સગ ન પરીહરેરે; ભાગે સાદી અનત રી० ૧ પ્રીત સગાઈરે જગમાં સહુ કરેરે, પ્રીત સગાઇ ન કોય; પ્રીત સગાઈરે નિરૂપાધીક કહીરે, સો પાધીક ધન ખોય. રી० ૨, કોઈ કત કારણ કાષ્ટ ભક્ષણ કરેરે; મિલસુ કતને ધાય; એ મેલો નવી કહીએ સભવેરે; મેલો ઠામે નઠાય. રી० ૩ કોઈ પતી રજન અતિ ઘણુ તપ કરેરે, પતિ રજન તન તાપ, એ પતિ રંજનમે નવીચીત ધરેરે; રજન ધાતુ મિલાપ. રી ૪ કોઇ કહે લિલારે લલખ અલખ તણી, લખ પુરે મન આશ; દોખ રહીતને લીલા કીમ ઘટેરે; લીલા દોષ વિલાશ. રી० ૫ ચિત પ્રશ્ન તે પુજન ફળ કહુરે; પુજા અખંડીત એહ, કપટ રહિત થઇ આતમ અરપણારે; આનંદઘનપદ એહ. રી० ૬

અજીત નાથજીનુ સ્તવન.

રાગ સિધુડો અસા ઉરી—પથડો નિહાલુરે બીજા જીન તણોરે, અજીત અજીત ગુણ ધામ; જે તે જીત્યારે તિણે હુ જીતીયોરે, પુરૂષ કિસુ મુજ નામ. ૫૦ ૧ ચરમ નયણ કરી મારગ જોવતોરે, ભુલો સયલ સસાર, જેણે નયણે કરી માર્ગ જોઇએરે, નયણ તે દિવ્ય વિચાર. ૫ ૨ પુરૂષ પરપર અનુભવ જોવતાંરે, અંધો અધ પીલાય, વસ્તુ વિચારેરે જો આગમ કરીરે ચરણ ધરણ નહી ઠાય. ૫ ૩ તરક વિચારેરે વાદ પરપરારે; પાર ન પહુચેરે કોય, અભિમત વસ્તુ વસ્તુ ગતે કહેરે; તે વીરલા જગ જોય. ૫૦ ૪ વસ્તુ વિચારેરે દિવ્ય નયણ તણોરે, વીરહ પડયો નિરધાર તરતમ યોગેરે; તરતમ વાસનારે; વાસીત બોધ આધાર. ૫૦ ૫ કાળ લબ્ધ લહી પથ નિહાલશુરે, એ આશા અવલબ એ જન જીવેરે; જીનજી જાણજોરે; આનદ ઘન મત અબ. ૫૦ ૬

શંભવ નાથજીનું સ્તવન.

રાગ ધન્યસી—સભવ દેવતે ધુર સેવો સવેરે, લહી પ્રતુ સેવન ભેદ, સેવન કારણ પેહેલી ભુમીકારે; અભય અદ્વેખ અખેદ. સ૦ ૧ ભય ચચળતા હોજે પરિણામનીરે, દ્વેખ અરોચક ભાવ; ખેદ પ્રવૃતિ હો કરતા થાકીએરે, દોખ અબોધ લખાવ. સ૦ ૨, ચરમાવર્તહો ચરમ કરણ તથારે; ભવ પિરિણતિ પરિ પાક, દોખ ટળે વળી દ્રષ્ટી ખુલે ભલીરે; પ્રાપતિ પ્રવચન વાંકચ. સં૦ ૩ પરીચય પાતક ઘાતક સાધુશુરે, અકુસળ અપચય ચેત, ગ્રથ અધ્યાતમ શ્રમણ મનન કરીરે, પરિસિલન નય હેત. સ૦ ૪ કારણ યોગે હોકારજ નિપજેરે, એહમાં કોઈ ન વાદ, પણ કારણ વિન કારજ સાધીયેરે, તેનીજ મત ઉનમાદ. સ૦ ૫ મુગધ સુગમ કરી સેવન આદરેરે, સેવન અગમ અનુપ, દેજો કંદાચિત સેવક યાચનારે, આનદ ઘન રસ રૂપ; સ૦ ૬

અભીનંદનજીનું સ્તવન.

રાગ કેદારો—અભિનદનજીન દરિસન તરસિયે, દરસન દુર્લભ દેવ; મત મત ભેદેરે જો જઇ પુછીએ, સહુ થાપે અહ મેવ. અ૦ ૧ સામાન્યે કરીદર્શન દોહીલુ; નિરણય સકલ વિશેષ; મદમે ઘેરયો હો અંધો કીમ કરે, રવી સસી રૂપ વિલેખ. અ૦ ૨ હેતુ વિવાદ હોચીત ધરી જોઇએ, અતિ દુર્ગમનય વાદ, આગમ વાદ હો ગુરૂ ગમકો નહી; એ સબલો વિખવાદ. અ૦ ૩ ઘાતી ડુગર આડા અતિ ઘણા, તુજ દરીસન જગનાથ, ધીઠાઇ કરી મારગ સચરૂ;

સેગુ કોઈન્ સાથ. અ૦ ૪ દરસન દરસમ રઢતો જો ફીરૂ; તો રણ રોઝ સમાન; જેહને પિપાસાહિ અમૃત પાનની, કીમ ભાંજે વિખ પાન. અ૦ ૫ તરસન આવે હો મરણ જીવન તણો, સીજે જો દરિસમ કાજ, દરિસન દુર્લભ સુલભ કૃપા થકી, આનંદ ઘન માહારાજ. અ૦ ૬

સુમતીનાથજીનુ સ્તવન.

રાગ વસંત—સુમતી ચરણ કંજ આતમ અરપણો; દરપણ જીમ અવિકાર; મતિતર પણ બહુ સંમત જાણીએ; પરીસર પણ સુવિચાર. સુ૦ ત્રિવીધ સકલ તનુ ધરગત આતમા; બહીરાતમ ધુરીભેદ બીજો અંતર આતમ તિસરો; પરમાતમ અવીછેદ. સુ૦ ૨ આતમ બુધે કાયાદિક ગ્રહો; બાહીરાતમ અધરૂપ કાયાદીકનો સાખી ધર રહયો; અંતર રૂપ; આતમ.સુ૦ ૩ જ્ઞાનાનંદ હો પુરણ પાવનો; વરજીત સકલ ઉપાધી; અતીએંદ્રી ગુણ ગણમણી આગરૂ; ઇમ પરમાતમ સાધ સુ૦ ૪ બહીરાતમ તજી અતર આતમા; રૂપ થંઇ થીર ભાવ; પરમાતમનુ હો અતમ ભાવવુ; આતમ અરપણ દાવ. સુ૦ ૫ આતમ અરપણ વસ્તુ વિચારતા; ભરમ ટળે મતિ દોષ; પરમ પદાર્થ; સપતી સંપજે; આનંદઘન રસ પોષ. સુ૦ ૬

પદમ પ્રભુજીનુ સ્તવન.

રાગ મારૂ—પદમ પ્રભુ જીન તુજ મુજ અંતરૂરે; કિમ ભાંજે ભગવંત; કરમ વિપાકે કારણ જોઇનેરે; કોઇ કહે મતીમંત; પ૦. ૧ પયઇઠીઇ અનુભાગ પ્રદેશથીરે; મુલ ઉતર બહુ ભેદ; ઘાતી અઘાતીહો બધ ઉદય ઉદીરણારે; સતા કર્મ વિછેદ પ૦ ૨ કનકો પલવત પયડી પુરૂસ તણીરે; જોડી અનાદી સ્વભાવ; અન્ય સયોગીહો જીહા લગે આતમારે; સસારી કેહેવાયા પ૦, ૩ કારણ યોગે હો બાંધે બધનેરે; કારણ મુગતી મુકાય; આશ્રવ સવર નામ અનુક્રમેરે; હેયો પાદય સુણાય પ૦ ૪ જુંજન કરણે હો અતર તુજ પડયોરે; ગુણ કરણે કરી ભંગ; ગ્રંથ ઉકતે કરી પંડીત જન કહયોરે; અતર ભગસુ અગ; પ૦; ૫ તુજ મુજ અતર અતર ભાજશેરે; વાજશે મંગળ તુર, જીવ સરોવર અતીશય વાધશેરે; આનદઘન રસ પુર. પ૦ ૬

સુપાસજીનનુ સ્તવન.

લલનાની એ દશી—શ્રી સુપાસજીન વદીએ, સુખ સપતીનો હેતુ લલના, શાંત સુધારસ જલનીધી, ભવસાગરમાં સેતુ લલના, ૧ શ્રી૦ સાતમ ભય ટાળતો, સાતમ જીનવર દેવ લ૦ સાવધાન મનસા કરી, ધારો જીનપદ સેવ લ૦ શ્રી૦ ૨

શિવશંકર જગદીસ્વરૂ; ચિદાનંદભગવાન. લ૦; જીન અરીહા તીરથંકરૂ; જ્યોતી સરૂપ સમાન. લ૦ શ્રી૦ ૩; અલખ નીરંજન વછલુ, સકલ જંતુવીસરામ લલના, અભયદાન દાતા સદા, પુરણ આતમરામ લલના. શ્રી૦ ૪ વીતરાગ મદ કલ્પના; રતિ અરતિ ભય સોગ. લ. નિદ્રા તદ્રા દુરદશા, રહિત અબાધિત ચોગ. લ૦ શ્રી૦ ૪. પરમ પુરૂષ પરમાતમા, પરમેશ્વર પરધાન. લ૦ પરમ પદાર્થ પરમેસ્ટી; પરમ દેવ પર માન. લ૦ શ્રી૦ ૬. વિધી વિરચી વીસ્વંભરૂ, રૂખી કેસી જગનાથ; લ૦ અઘહર અઘ મોચન ધણી, મુક્તિ પરમ પદ સાથ. લ૦ શ્રી૦ ૭. ઇમ અનેક અભીધા ધરે, અનુભવ ગમ્ય વિચાર. લ૦ જે જાણે તેહને કરે, આનદઘન અવતાર. લ૦ શ્રી૦ ૮

શ્રી ચંદ્રપ્રભુજીન સ્તવન.

રાગ કેદારો—ચદ્ર પ્રભુ મુખ ચદ, સખિ મુને દેખન દે; ઉપસમ રસનો કદ; સ૦ સેવે સુર નંર વૃંદ. સ૦ ગત કલિમલ દુખ દદ. સ૦ ૧. સુહમ નીગોદન દખીયો, સ૦ બાદર અતિહ વિશેખ; સ૦ પુઢવી આઉ ન લેખીઉ. સ૦ તેઉ વાયુ ન લેસ. સ૦ ૨. વનસ્પતી અતિ ઘણ દીહા, સ૦ દીઠો નહી દીદાર; સ૦ બીતી ચઉરંદિ જળ લીહા, સ૦ગતિ સની પણ ધાર. સ૦ ૩. સુર તીરી નીરય નીવાસમાં, સ૦ મનુજ અનારજ સાથ. સ૦ અપજ્જતા પ્રતિભાસમાં, સ૦ ચતુર ન ચઢીયો હાથ. સ૦ ૪, એમ અનેક થળ જાણીએ, દરસણ વિણ જિણ દેવ; સ૦ આગમથી મત જાણીએ. સ૦ કિજે નીરમળ સેવ. સ૦ ૫. નિરમળ સાધુ ભગતી લહી, સ૦ જોગ અવચક હોય; સ૦ કીરીયા અવચક તિમ સહી; સ૦ ફળ અવચક જોય. સ૦ ૬. પ્રેરક અવસર જીનવરૂ, સ૦ મોહનીય ક્ષય જાય; સ૦ કામીત પુરણ સુરતરૂ, સ૦ આનદઘન પ્રભુ પાય. સ૦ ૭.

શ્રીશુવીધી નાથજીનુ સ્તવન.

રાગ કેદારો—સુવિધી જીનેસર પાય નમીને, સુભ કરણી ઇમ કીજેરે; અતી ઘણો ઉલટ અગ ધરીને, પ્રહ ઉઠી પુજીજેરે. સુ૦ ૧. દ્રવ્ય ભાવ સુચી ભાવ ધરીને, હરખે દેહેરે જઇએરે, દહ તિગ પણ અહિગમ સાચવતાં. એક મના ધુરી થઇએરે. સુ૦ ૨. કુસુમ અક્ષત વર વાસ સુગધો, ધુપ દીપ મન સાખીરે, અગ પુજા પણ ભેદ સુણી ઇમ, ગુરૂ મુખ આગમ ભાખીરે. સુ૦ ૩. એહનુ ફળ દોય ભેદ સુણીજે, અનતરને પરપરરે; આણા પાલણ ચિત પ્રસત્તી, મુગતી સુગતી સુરમદિરરે. સુ૦ ૪. ફુલ અક્ષત વર ધુપ

પેઈર્વા, ગધ નઈવેદ ફળ જળ ભરીએરે; અગઅગ્ર પુજા મિલી અડવીધ ભાવે ભવીક સુભ ગતી વરિરે સુ૦ ૫. સત્તર ભેદ એકવીસ પ્રકારે, અઠોતેર સો ભેદરે; ભાવ પુજા બહુ વિધ નીરધારી; દોહગ દુરીગતી છેદરે સુ૦ ૬. તુરીય ભેદ પડીવત્તી પુજા, ઉપસમ ખિણ સજોગીરે; ચઉહા પુજા ઈમ ઉત્તરાધ્યયને ભાખી કેવળ ભોગીરે. સુ૦ ૭. ઈમ પુજા બહુ ભેદ સુણીને, સુખદાયક સુભ કરણીરે, ભવીક જીવ કરશે તે લહસ્યે, આનંદઘન પદ ધરણીરે, સુ૦ ૮.

શ્રીશીતલજીનનું સ્તવન.

રાગ ગોડી—સીતળ જીન પતી લલિત ત્રિભગી; વિવિધ ભગી મન મોહેરે, કરૂણા કોમળતા તીક્ષણતા, ઉદાસીનતા સોહેરે. સી૦ ૧. સર્વ જંતુ હિતકરણી કરૂણા. કરમ વિદારણ તિક્ષણરે; હાના દાને રહિત પરિણામે, ઉદાસીનતા વિક્ષણરે. સી૦ ૨. પર દુખ છેદન ઈચ્છા કરૂણા; તીક્ષણ પર દુખ રીઝરે. ઉદાસીનતા ઉભય વિલક્ષણ એકઠામે કીમ સીજેરે. સી૦ ૩. અભયદાનતે મળ ક્ષય કરૂણા; તીક્ષણતા ગુણ ભાવેરે. પ્રેરણ વિનુ કૃત ઉદાસીનતા; ઈમ વિરોધ મતી નાવેરે સી૦ ૪ શકતી વ્યકતી ત્રિભુવન પ્રભુતા. નિગ્રથતા સંયોગેરે; યોગી ભોગી વકતા મૌની; અનુપયોગી ઉપયોગેરે. સી૦ ૫. ઈત્યાદીક બહુ ભગ ત્રિભગી; ચમત્કાર ચીત્ત દેતીરે; અચરીજકારી ચીત્રી વિચીત્રા; આનંદઘન પદ લેતીરે. સી૦ ૬.

શ્રીશ્રીયાંસનાથજીનું સ્તવન.

રાગ ગોડી—શ્રી શ્રેયાંસ જીન અંતરજામી; આતમરામી નામીરે. અધ્યાતમ મત પુરણ પામી; સેહેજ મુગતી ગતી ગામીરે. શ્રી૦ ૧. સયળ સંસારી ઈંદ્રીયરામી. મુની ગુણ આતમરામીરે, મુખ્યપણે જે આતમરામી. તે કેવળ નીકામીરે. શ્રી૦ ૨. નીજ સરૂપ જે કીરીયા સાધે; તે અધ્યાતમ લહીએરે. જે કીરીયા કરી ચઉગતી સાધે; તેધ્યા અધ્યાતમ કહીએરે. શ્રી૦ ૩. નામ અધ્યાતમ ઠવણ અધ્યાતમ; દ્રવ્ય અધ્યાતમ છડોરે. ભાવ—અધ્યાતમ નિજ ગુણ સાધે; તો તે સુરઢ માંડોરે. શ્રી૦ ૪. શબ્દ અધ્યાતમ અરથ સુણીને; નિરવીકલ્પ આદરજોરે. સબ્દ અધ્યાતમ ભજના જાણી; હાન ગ્રહણ મતી ધરજોરે. શ્રી૦ ૫. અધ્યાતમ જે વસ્તુ વિચારે; બીજા જાણે લેબાસીરે. વસ્તુ ગતે જે વસ્તુ પ્રકાસે; આનંદઘન મત વાસીરે. શ્રી૦ ૬.

વાસુપુજ્યજીનનું સ્તવન.

રાગ ગોડી—વાસપુજય જીન ત્રિભુવન સ્વામી; ઘનનામી પરીણામીરે,

નીરાકાર સાકાર સચેતન; કરમ કરમ ફળ કામીરે. વા૦ ૧. નીરાકાર અભેદ સગ્રાહક. ભેદ ગ્રાહક સાકારોરે. દરસન જ્ઞાન દુભેદ ચેતના; વસ્તુ ગ્રહણ વ્યાપારેરે. વા૦ ૨. કરતા પરીણામી પરીણામો; કરમ જે જીવે કરીએરે. એક અનેક રૂપ નયવાદે; નીયતે નય અનુસરીયેરે. વા૦ ૩. દુખ સુખ રૂપ કરમ ફળ જાણો; નિશ્ચય એક આનંદોરે; ચેતનતા પ્રણામ ન ચુકે, ચેતન કહે જીન ચંદોરે. વા૦ ૪. પરીણામી ચેતન પરીણામો, જ્ઞાન કરમ ફળ ભાવીરે; જ્ઞાન કરમ ફળ ચેતન કહીએ, લેજયો તેહ મનાવીરે. વા૦ ૫. આતમજ્ઞાની શ્રમણ કહાવે, બીજા તો દ્રવ્ય લીગીરે; વસ્તુ ગતે જે વસ્તુ પ્રકાસે; આનંદઘન મત સગીરે. વા૦ ૬.

વીમળ નાથજીનુ સ્તવન.

રાગ સામેરી—વિમલ જીનેસર આજ દીઠા લોયણરે, દુખ દોહગ દુરે ટળ્યારે; સુખ સંપદ સુભેટ, ધીંગ ધણી માથે કીયારે, કુણ ગંજે જન ખેટ, વિ૦ ૧ ચરણ કમળ કમળા વસેરે, નીરમળ થીર પદ દેખ; સમલ અથીર પદ પરીહરેરે; પંકજ પાંમર પેખ. વિ૦ ૨ મનમધુકર તુજ પદ કજેરે, લીનો ગુણ મકરંદ; રંક ગીણે મંદીર ધરારે, ઇંદ્ર ચંદ્ર નાગિંદ. વી૦ ૩. સાહિબ સમરથ તુ ધણીરે, પામ્યો પરમ ઉદાર; મન વીસરામી વાલહોરે, આતમ ચોઆધાર. વી૦ ૪. દરશન દીઠે જીન તણોરે, સસયંન રહે વેધ: દિનકર કર ભર પસરતાંરે, અંધકાર પ્રતીખેધ. વી૦ ૫. અમીય ભરી મુરતી રચીરે, ઓપમા ન ઘટે કોય; સાંત સુધારસ ઝીલતીરે, નીરખતે ત્રપતી ન હોય. વી૦ ૬. એક અરજ સેવક તણીરે, અવધારો જીન દેવ; કૃપા કરી મુજ દીજીએરે, આંનંદઘન પદ સેવ. વી૦ ૭.

અનંત નાથજીનું સ્તવન.

રાગ રામગીરી—ધાર તરવારની, સોહિલી દોહલી, ચઉદમા જીન તણી ચરણ સેવા. ધારપર નાચતાં, દેખ બાજીગરા; સેવના ધારપર રહે ન દેવા. ધાં૦ ૧. એક કહે સેવીએ, વિવિધ કીરીયા કરી; ફળ અનેકાંત લોચન દેખે. ફળ અનેકાંત કીરીયા કરી, બાપડા રડવડે; ચ્યાર ગતી માંહિ લેખે. ધા૦ ૨. ગછના ભેદ બહુ, નયણ નિહાળતા; તત્વની વાત કરતા ન લાજે. ઉદર ભરણાદિ નિજ કાંજ કરતાં થકા મોહનડીયા કળીકાળ રાજે. ધા૦ ૩. વચન

નીરપેક્ષ વ્યવહાર જુઠો કહયો; વચન સાપેક્ષ વ્યવહાર સાચો; વચન નિરપેક્ષ વ્યવહાર સંસાર ફળ; સાંભળી આદરી કાંઇ રાચો. ધા૦ ૪. દેવ ગુરૂ ધરમની, સુધી કહો કીમ રહે; કીમ રહે સુધ સરવા ન આણો. સુધ સરધાન વિણ, સરવ કીરીયા કરી; છારપર લીપણો સરસ જાણો. ધા૦ ૫. પાપ નહી કોઇ; ઉસુત્ર ભાખણ જીસ્યો; ધર્મ નહી કોઇ જગ સુત્ર સરીખો. સુત્ર અનુસાર જે, ભવીક કીરીયા કરે; તેહમા સુધ ચારીત્ર પરખો. ધા૦ ૬. એહ ઉપદેશનું; સાર સક્ષેપથી; જે નરા ચીતમાં નીત ધીયાવે. તે નરા દિવ્ય બહુ કાળ સુખ અનુભવી; નીયત આનંદઘન રાજ પાવે. ધા૦ ૭.

ધરમનાથ જીનુ સ્તવન.

દેસી રસીયાની—ધરમ જીનેસર ગાવુ રંગસ્યુ. ભંગમ પડજ્યો હો પ્રીત જીનેસર, બીજો મન મંદીર આણો નહી; એ અમ કુળ વટ રિત. જી૦ ૧ ધ૦, ધરમ ધરમ કરતો જગસહુ ફરે; ધર્મન જાણો હો મરમજી; ધરમ જીને. સર ચરણ ગ્રહા પછી; કોઇ ન બાંધે હો કર્મ. જી૦ ૨ ધ૦ પ્રવચન અંજન જો સદગુરૂ કરે; દેખેપરમનીધાન. જી૦ રીદયનયણ નીહાળે. જગ ધણી; મહિમા મેરૂ સમાન. જી૦ ૩. ધ૦ દોડત દોડતદોડત દોડીયો; જે તીમનની દોડ. જી૦ પેમપ્રતીત વિચારો ઢુંકડી; ગુરૂગમ લેજો હો જોડ. જી૦ ૪ ધ૦ એક પંખી કીમ પ્રીત વરે પડે; ઉભય મીલેહોવે સંધી. જી૦ હું રાગી હુ મોહે ફંદીયો; તું નીરાગી નીરબધ. જી૦ ૫. પરમ નિધી પ્રગટ મુખ આગળે; જગત ઓલગીહો જાય. જી૦ જોતી વીના જોઉ જગદિસની; અંધો અંધ પુલાય. જી૦ ૬ નિરમળ ગુણ મણી રોહણ ભુધરા, મુની જન માણસ હંસ; જી૦ ધન તે નગરી ધન વેળા ઘડી, માત પીતા કુળ વંસ. જી૦ ૭. ધ૦ મન મધુકર વર કર જોડી કહે; પદ કજ નીકટ નીવાસ; જી૦ ધનનામી આનંદઘન સાંભળો, એ સેવક અરદાસ. જી૦ ૮.

શાંતીનાથ નુસ્તવન

રાગ બંગાળ—સાંતી જીન એક મુજ વીનતી, સુણો ત્રીભુવનરાયરે; સાંતી સરૂપ કીમ જાણીએ, કહો મનકીમ પરખાયરે. સાં૦ ૧, ધન્ય તુઆતમ જેહને એહવો; પ્રસન અવકાસરે; ધીરજ મન ધરી સાંભળો; કહુ સાંતીપ્રતી ભાસરે. સા૦ ૨. ભાવ અવીસુધ સુવીસુધ જે; કહ્યા જીનવર દેવરે. તે તીમ અવીતથ સદહે; પ્રથમ એ સાંતી પદ સેવરે. સા૦ ૩ આગમધર ગુરૂ સમકેતી, કીરીયા

સંવર સારરે; સંપ્રદાઈ અવંચક સદા; શુચિઅનુભવા ધારરે. શાં૦ ૪ શુદ્ધ આ લખન આદરે, તજી અવર જંજાળરે; તામસી વૃતિ સવિ પરીહરી, ભજે સાત્વિકી સાલરે. શાં૦ ૫ ફળ વિશંવાદ જેહમાં નહી શબ્દ તે અર્થ સંબધિરે; સકળ નયવાદ વ્યાપી રહ્યા, તે શિવ સાધન સંધિરે, શાં૦ ૬ વિધિ પ્રતિષેધ કરી આતમા, પદારથ અવિરોધરે ગ્રહણ વિધિ મહાજને પરિ ગ્રહ્યો; ઈસ્યો આગમે બોધરે, શાં૦ ૭ દુષ્ટ જન સંગતિ પરિહરી, ભજે સુગુરૂ સંતાનરે; જોગ સામર્થ્ય ચિત ભાવજે, ધરે મુગતિ નિદાનરે. શાં૦ ૮ માન અપમાન ચિત સમગણે સમ ગણે કનક પષાણરે; વંદક નિંદક સમ ગણે, ઈસ્યો હોયતું જાણરે. શાં૦ ૯ સર્વ જગ જંતુનેસમ ગણે, ગણે તૃણ મણિ ભાવરે; મુગતિ સંસાર બિહુ સમ ગણે, મુણે ભવજળ નિધિ નાવરે. શાં૦ ૧૦ આપણો આતમા ભાવજે, એક ચેતના ધારરે અવર સવિસાથ સંયોગથી, એહ નિજ પરિકર સારરે. શાં૦ ૧૧ પ્રભુ મુખથી ઇમિ સાંભળી, કહે આતમ રામરે; તાહરે દરિસણે નિસ્તરયો મુજ સિધ્યા સવિ કામરે. શાં૦ ૧૨ અહો અહો હું મુઝને કહું, નમો મુજ નમો મુઝરે; અમિત ફળ દાન દતારની, જેહને ભેટ થઈ તુઝરે. શાં૦ ૧૩ શાંતિ સરૂપ સંક્ષેપથી, કહ્યો નિજ પર રૂપરે; આગમ માંહિ વિસ્તાર ઘણો; કહયો શાંતિજિન ભુપરે. શાં૦ ૧૪ શાંતિ સ્વરૂપ ઇમિ ભાવસ્યે, ધરિ શુદ્ધ મણિ ધાનરે; આનંદઘન પદ પામસ્યે, તે લહિસ્યે બહુ માનરે. શાં૦ ૧૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન.

રાગ રામકળી અંબર દેહો મુરારી એ દેશી—કુંથુ જિન મનડું કિમ હીન બાજે, જિમ જિમ જતન કરીને રાખું; તિમ તિમ અળગુ ભાજેહો. કું૦ ૧ રજની વાસર વસતી ઊજડ, ગયણ પાયાલે જાયે; સાપ ખાયને મોહોડું થોથું એહ ઉખાણો ન્યાયેહો. કું૦ ૨ મુગતિ તણા અભિલાષી તપીયા, જ્ઞાન ને ધ્યાન અભ્યાસે; વયરીડું કાંઈ એહવુ ચિંતે, નાંખે અવળે પાસેહો. કું૦ ૩ આગમ આગમ ધરને હાથે; નાવે કિણ વિધિઆંકુ; કિહાં કિણજો હઠ કરીને હટકું; તોવ્યાલ તણી પરે વાંકુહો. કું૦ ૪ જો ઠગ કહું તો ઠગતુ ન દેખુ, સાહુકાર પિણ નાંહિ, સર્વ માંહેને સર્વથી અળગું; એ અચરિજ મન માંહિહો, કું૦ ૫ જે જે કહું તે કાન ન ધારે, આપ મતે રહે કાલો, સુરનર પંડિત જન સમઝાવે, સમજે ન માહરો સાળોહો, કું૦ ૬ મ્હે જાણ્યું એ લિંગ નપુસક; સકલ મરદને ઠેલે; બીજી વાતે સમરથ છે નર; એહને કોઈ ન ઝેલેહો કું૦ ૭ મન સાધ્યું તિણે સઘળુ સાધ્યું એહ વાત નહિ ખોટી: ઇમ

કહે સાધ્યું તે નવિ માનું; એકહિ વાત છે મોટીહો કું૦ ૮ મનડું દુરા રાધ્ય તે વસિ આણ્યુ; તે આગમથી મતી આણું; આનંદઘન પ્રભુ મ્હારૂ આણો; તો સાચુ કરિ જાણુંહો કું૦ ૯.

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

રાગ પરજીઓમારૂ રૂષભનો વંશ રયણાયરૂ એ દેશી—ધરમ પરમ અરનાથનો; કિમ જાણું ભગવતરે; સ્વપર સમય સમઝાવીયે, મહિમા વંત મહતરે ૧ ધ૦ શુદ્ધાતમ અનુભવ સદા; સ્વસમય એહ વિલાસરે; પરવડિ છાંહડી જિહાં પડે; તે પર સમય નિવાસરે. ૨ ધ૦ તારા નક્ષત્ર ગ્રહ ચંદની; જ્યોતિ દિને સમઝાયરે: દર્શન જ્ઞાન ચરણ થકી શક્તિ નિજાતમ ધારરે. ૩ ધ૦ ભારી પીલો ચીકણો, કનક અનેક તરંગરે, પર્યય દ્રષ્ટિ ન દીજીએ; એ કજ કનક, અભંગરે. ૪ ધા૦ દર્શન જ્ઞાન ચરણ થકી અલખ સરૂપ અનેકરે; નિરવિકલપ રસ પિજીયે; શુદ્ધ નિરંજન એકરે. ૫ ધ૦ પરમારથ પંથ જે કહે તેરંજે એક તંતરે; વ્યવહારે લખ જે રહે તેહના ભેદ અનંતરે. ૬ ધ૦ વ્યવહારે લખે દોહિલા કાંઇ ન આવે હાથરે; શુદ્ધ નય થાપના સેવતાં નવિ રહે દુવિધા સાથરે. ૭ ધ૦ એક પખી લખ પ્રીતની; તુમ સાથે જગનાથરે; કૃપા કરીને રાખજ્યો, ચરણ તળે ગ્રહી હાથરે. ૮ ધ૦ ચક્રી ધરમ તીરથ તણો, તીરથ ફળ તત સારરે; તીરથ સેવે તે લહે આનંદઘન નિરધારરે, ૯ ધ૦

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

રાગ કાફી—સેવક કિમ અવગણિયેહો મલ્લિજિન, એ અબ સોભા સારી; અવર જેહ આદર અતિ [illegible] તેહને મુળ નિવારીહો ૧ મ૦ જ્ઞાન સુરૂપ અનાદિ તુમ્હારૂ તે લીધું તુમે તાંણી; જુઓ અજ્ઞાન દશા રીસાવી જાતાં કાંણ ન આણીહો. ૨ મ૦ નિદ્રા સુપન જાગર ઉજાગરતા તુરિય અવસ્થા આવી. નિદ્રા સુપન દશા રીસાણી જાણીન નાથ મનાવીહો. ૩ મ૦ સમકીત સાથે સગાઇ કીધી સપરીવાર સુંગાઢી. મિથ્યા મતી અપરાધણ જાણી, ઘરથી બાહિર કાઢીહો. ૪ મ૦ હાસ્ય અરતિ રતિ સોગ દુગછા, ભય પામર કરસાળી, નોકષાય શ્રેણી ગજ ચઢતાં સ્વાન તણી ગતિ ઝાલીહો. ૫ મ૦ રાગ દ્વેષ અવિરતિની પરણીત; એ ચરણ મોહનાં યોધા, વીતરાગ પરિણતી પરણમતાં ઉઠી નાઠા બોધાહો. ૬ મ૦ વેદોદય કામા પરિણામાં કામ કરમ સહુ ત્યાગી, નિઃકામી કરૂણા રસ સાગર અનંત ચતુષ્ક પદ પાગીહો, ૭ મ૦ દાન વિઘન વારી, સહુ જનને, અભય દાન પદ

દાતા; લાભ વિઘન જગ વિઘન નિવારક પરમ લાભ રસ માતાહો. ૮ મ૦ વિર્ય વિઘન પડિત વીર્યે હણી, પુરણ પદવી જોગી; ભોગો પભોગ દોય વીઘન નિવારી; પુરણ ભોગી સુભોગીહો. ૯ મ૦ ઇમ અઢાર દુષણ વરજિત તણુ મુનિ જીન વૃંદ ગાયા; અવિરતિ રૂપક દોષ નિરૂપણ; નિરદુષણ મન ભાયાહો.. ૧૦ મ૦ ઇણ વિધિ પરખી મન વિસરાંમી; જિનવર ગુણ જે ગાવે દીન બધુની મહિર નિજરથી આનદઘન પદ પાવેહો. ૧૧ મ૦

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

રાગ કાફી—આધા આમ પધારો પુજ. એ દેશી. મુનિસુવ્રત જિન રાય એક મુઝ વીનતીનિ સુણો; આતમ તત્વ કયુ જાણું જગત ગુરૂ, એહ વિચાર મુઝ કહીયો; આતમ તત્વ જાણ્યા વિણ નિરમળ, ચિત સમાધિ નવિ લહિયો ૧ મુ૦ કેઈ અબધ આતમ તત માને, કિરિયા કરતો દીસે; ક્રિયા તણુ ફળ કહો કુણ ભોગવે ઇમ પુછ્યુ ચિત રીસે. ૨ મુ૦ જડ ચેતન એ આતમ એકજ, થાવર જગમ સરિખો; દુખ સુખ સકર દુષણ આવે, ચિત વિચાર જો પરખો. ૩ મુ૦ એક કહે નિત્યજ આતમ તત, આતમ દરસણ લીણો; કૃત વિનાશ અકૃતાગમ દુષણ, નવિ દેખે મતિ હીણો. ૪ મુ૦ સુગત મત રાગી કહે વાદી, ક્ષિણક એ આતમ જાણો; બંધ મોખ સુખ દુખ નવ ઘટે, એહ વિચાર મન આણો. ૫ મુ૦ ભુત ચતુષ્ક વરજીત આતમ તત, સત્તા અળગી ન ઘટે; અધ સકટ જો નિજર ન દેખે, તો સ્યુ કીજે સકટે. ૬ મુ૦ ઇમ અનેક વાદી મતિ વિભ્રમ, સકટ પડિયો ન લહે; ચિત સમાધિ તે માટે પુછુ, તુમ વિણ તત કોઇ નવિ કહે. ૭ મુ૦ વળતુ જગ ગુરૂ ઇણ પરે ભાખે, પક્ષપાત સવિ છડી; રાગ દ્વેષ મોહ પખ વરજિત, આતમ શું રઢિ મડી. ૮ મુ૦ આતમ ધ્યાન કરે જો કોઉ, સો ફિરિ ઇણમાં નાવે, વાગ જાળ બીજુ સહુ જાણે, એહ તત્વ ચિત ચાવે. ૯ મુ૦ જિણે વિવેક ધરિ એ પખ ગ્રહિએ, તે તત્વજ્ઞાની કહિયે; શ્રી મુનિસુવ્રત કૃપા કરોતો. આનદઘન પદ લહિયે. ૧૦ મુ૦

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

રાગ આસાઉરી—ધન ધન સપ્રતી સાચો રાજા. એ દેશી. ખટ દરસણ જિન અગ ભણીજે, ન્યાસ ખડગ જો સાધેરે; નમિ જિનવરના ચરણ ઉપાસક, ખટ દરસણ આરાધેરે. ૧ ખ૦ જિન સુર પાદપ પાય વખાણું, સાંખ્ય યોગ દોય ભેદેરે; આતમ સત્તા વિવરણ કરતા, લહો દુગ અગ અખે-

दरे. ३ ष० भेद अभेद सुगत मीमांसक, जिनवर दोय कर भारीरे; लोका लोक अवलंबन भजिये, गुरुगमथी अवधारीरे. ३ ष० लोकायतिक कुख जिनवरनी, अंस विचार जो कीजेरे, तत्व विचार सुधारस धारा, गुरुगम विण किम पीजेरे. ४ ष० जैन जिनेश्वर वर उत्तम अंग, अंतरंग बहिरंगेरे; अक्षर न्यास धरा आराधक आराधे धरि संगेरे. ५ ष० जिनवरमां सघळां दरिसण छे, दर्शन जिनवर भजनारे; सागरमां सघळी तटनी सही, तटिनी सागर छजनारे. ६ ष० जिन सरूप थइ जिन आराधे, ते सही जिनवर होवेरे; भृंगी इलिकाने चटकावे, ते भृंगी जग जोवेरे. ७ ष० चुरणि भाष्य सुत्र निरयुक्ति, वृति परंपर अनुभवरे; समय पुरूषना अंग कह्याए, जे छेदे ते दुर भवरे. ८ ष० मुद्रा बीज धारणा अक्षर, न्यास अरथ विनि योगेरे; जे ध्यावे ते नवि वंचीजे, क्रिया अवंचक भोगेरे. ९ ष० श्रुत अनुसार विचारी बोलु; सुगुरू तथा विधि न मिलेरे; क्रिया करी नवी साधी सकीये; ए विषवाद चित सघळेरे. १० ष० ते माटे उभा कर जोडी; जिनवर आगळ कहियेरे; समय चरण शेवा शुची देजयो; जिम आनंदघन लहियेरे. ११ ष०

अथ श्री नेमनाथ जीन स्तवन.

राग मारूणी—धणरा ढोला. ए देशी. अष्ट भवंतर वालहीरे; तु मुझ आतमराम; मनरा वाला; मुगति नारीशुं आपणेरे; सगपण कोइ न काम. म० १ घरि आवोहो वालिम घरि आवो; मारी आशाना विसराम; म० रथ फेरोहो [illegible] माहारा मनोरथ साथ; म० आंकणी. नारी पखो स्यो नेहलोरे वाला; साच कहे जगनाथ; म० ईश्वर अरधंगे धरीरे वाला; तु मुज झाले न हाथ. म० २ पशु जनने करूणा करीरे वाला; आणी रीदय विचार; म० माणसनी करूणा नहीरे वाला; ए कुण घर आचार. म० ३ प्रेम कलपतरू छेदीयोरे वाला; धरियो योग धतुर; म० चतुराइरो कुण कहोरे वाला; गुरू मिलिओ जग सुर. म० ४ माहरू तो एमां कयु नहीरे वाला; आप विचारे राज; म० राजसभामां बेसतांरे वाला; कीसडी बधसी लाज. म० ५ प्रेम करे जग जन सहुरे वाला; निरवाहे ते ओर; म० प्रीत करीने छांडि दरे वाला; तेहशु चाले न जोर. म० ६ जो मनमां एहवु हतुंरे वाला; निसपति करत न जाण; म० निसपति करीने छांडतांरे वाला; माणस हुये नुकशाण. म० ७ देतां दान संवत्सरीरे

વાલા; સહુ લહે વંછિત પોખ; મ૦ શેવક વંછિત નવિ લહેરે વાલા; તે શેવકનો દોષ. મ૦ ૮ સખી કહે એ સામળોરે વાલા; હું કહું લક્ષણ સ્વેત. મ૦ ઇણ લક્ષણ સાચી સખીરે વાલા; આપ વિચારે હેત. મ૦ ૯ રાગી સુરાગી સહુરે વાલા; વૈરાગી સ્યો રાગ; મ૦ રાગ વિના કિમ દાખવેરે વાલા; મુગતિ સુંદરી માગ. મ૦ ૧૦ એક ગુહ્ય ઘટતુ નહીરે વાલા; સઘળો જાણે લોગ. મ૦ અનેકાંતિક ભોગવેરે વાલા; બ્રહ્મચારી ગત સોગ. મ૦ ૧૧ જિણ જોગે તુજને જોઉરે વ.લા; તિણ જોગે જુવો રાજ, મ૦ એક વાર મુજને જુઓરે વાલા; તો સીઝે મુજ કાજ. મ૦ ૧૨ મોહ દશા ધરિ ભાવતાંરે વાલા; ચિત લહે તત્વ વિચાર. મ૦ વીતરાગતા આદરીરે વાલા; પ્રાણનાથ નિરધાર. મ૦ ૧૩ શેવક પિણ તે આદરેરે વાલા; તો રહે શેવક મામ. મ૦ આસય સાથે ચાલીયેરે વાલા. એહિજ રૂડું કામ. મ૦ ૧૪ ત્રિવિધ યોગ ધરિ આદરયોરે વાલા. નેમનાથ ભરતાર. મ૦ ધારણ પોષણ તારણોરે વાલા. નવરસ મુગતાહાર. મ૦ ૧૫. કારણ રૂપી પ્રભુ ભજ્યોરે વાલા; ગણ્યો ન કાજ અકાજ; મ૦ કૃપા કરી મુજ દીજીયેરે વાલા; આનંદઘન પદ રાજ. મ૦ ૧૬.

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

રાગ સારંગ—દેશી રૂશીયાની. ધ્રુવપદ રામીહો સ્વામી માહરા; નિઃકામી ગુણરાય સુગ્યાની નિજ ગુણ કામીહો પામી તુ ધણી, ધ્રુવ આરામીહો થાય સુ૦ ૧ ધ્રુ૦ સર્વ વ્યાપીકહો સર્વ જાણગપણે; પર પરણ મન સ્વરૂપ. સુ૦ પર રૂપે કરી તત્વપણું નહી. સ્વસત્તા ચિદ રૂપ સુ૦ ૨ ધ્રુ૦ ગ્યેય અનેકેહો ગ્યાન અનેકતા; જળ ભાજનરવિ જેમ સુ૦ દ્રવ્ય એક તત્વપણે ગુણ એકતા; નિજ પદ રમતાંહો એમ. સુ૦ ૩ ધ્રુ૦ પર ક્ષેત્રે ગત ગ્યેય ને જાણવે, પર ક્ષેત્રી થયુ ગ્યાન. સુ૦ અસ્તિપણું નિજ ક્ષેત્રે તુમે કહ્યો નિર્મળતા ગુણ માન સુ૦ ૪ ધ્રુ૦ ગ્યેય વિનાસેહો ગ્નન વિનસ્વરૂ. કાળ પ્રમાણેરે થાય, સુ૦ સ્વકાળે કરી સ્વસતા સદા, તે પરરીતે ન જાય. સુ૦ ૫ ધ્રુ૦ પરભાવે કરી પરતા પામતા; સ્વસત્તા થિર ઠાણ. સુ૦ આત્મ ચતુષ્ક મઇ પરમાં નહી. તો કિમ સહુનોરે જાણ. સુ૦ ૬ ધ્રુ૦ અગુરૂ લઘુ નિજ ગુણને દેખતા. દ્રવ્ય સકળ દેખત. સુ૦ સાધારણ ગુણની સાધર્મ્યતા. દર્પણ જળને દ્દષ્ટાંત. સુ૦ ૭ ધ્રુ શ્રી પારસ જિન પારસ રસ સમો, પિણ ઇહાં પારસ નાંહિ સુ૦ પુરણ રસીઓહો નિજ ગુણ પરસનો, આનંદઘન મુજ માંહિ. સુ૦ ૮ ધ્રુ૦

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

રાગ ધન્યાશી—વીરજીને ચરણે લાગું, વીરપણું તે માગુરે. મિથ્યા મોહ તિમીર ભય ભાગુ. જીત નગારૂ વાગુરે. ૧ વી૦ છઉમથ વીરય લેસ્યા સંગે. અભીસંધીજ મતી અગેરે. સુક્ષમ થુલ ક્રીયાને રંગે. યોગી થયો ઉમગેરે. ૨ વી૦ અસંખ્ય પ્રદેશ વીર્ય અસંખે. યોલ અસખિત કંખેરે. પુદગળ ઘણ તીણે લ્યેસુ વિશેષે યથા શકતી મતી લેખેરે. ૩ વી૦ ઉતકૃષ્ટે વીરયને વેસે. યોગ ક્રીયા નવી પેસેરે; યોગ તણી ધરૂવતાને લેસે. આતમ શગતી ન ખેસેરે, ૪ વી૦ કામ વીર્ય વશી જીમ ભોગી; તીમ આતમ થયો ભોગીરે. સુરપણે આતમ ઉપયોગી. થાયે તેહને અયોગીરે ૫ વી૦ વીરપણું તે આતમ ઠાણે. જાણ્યુ તુમચી વાણીરે. ધ્યાન વિનાણે શકતી પ્રમાણે. નીજ ધરૂવ પદ પહીચાણેરે. ૬ આલંબન સાધન જે ત્યાગે પરપરિણીતિને ભાગેરે; અક્ષય દરશન ગ્યાન વિરાગે આનદઘન પ્રભુ જાગેરે; ૭ વી૦ ઇતી શ્રી આનદઘન કવી વીરચીતા જીન સ્તવન ચતુર્વીશતી સમાપ્ત,

---

અથ શ્રી માનવિજય ઉપાધ્યાય કૃત ચોવીશિ

અથ શ્રી રૂષભદેવ જીન સ્તવન.

રાગ પ્રભાતિ—રૂષભ જીણંદા રૂષભ જીણંદા, તુમ દરીસણ હુએ પરમાણંદા, અહનીશિધ્યાઉ તુમ દીદારા, મહીર કરીને કરજો પ્યારા, ૧ રૂ૦ આપણુને પુઠે, જેવલગા કીમ સરેતેહને કરતા અલગા; અલગા કીધા પણ રહે વલગા; મોર પીંછ પરે નહી એ ઉભગા. ૨ રૂ૦ તુમ્હે પણ અલગે થયે કિમ સરશો, ભગતી ભવી આકરશી લેશો. ગગને ઉડે દુર પડાઇ. દોરી બલે હાથે રહી આઇ ૩ રૂ૦ મુજ મનકુ છે ચપલ સ્વભાવે, તોહે અતરમુર્ત પ્રસ્તાવે, તુતો સમય સમય બદલાયે, ઇમ કીમ પ્રીતનીવાહો થાએ. રૂ૦ ૪. તે માટે તુ સાહીબ માહારો. હું છું સેવક ભવોભવ તહારો; એહ સબન્ધમાં મહસ્યો ખામી; વાચક માન કહે શીર નામી. રૂ૦ ૫

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન સ્તવન.

આઘા આમ પધારો રાજ એ દેશી—અજીત જીણેસર ચરણની સેવા હેવાયે હુ હલીયો; કહીયે અણચાખ્યો પણ અનુભવ રસનો ટાણો મળીયો. ૧ પ્રભુજી મહીર કરીને આજ કાજ અમારાં સારો,; મુકાવ્યો પીણ હુ નવી મુકુ; ચુકુ એ નવી ટાણો. ભકતી ભાવ ઉઠયો જે અતર; તે કીમ રહે શરમાણો પ્ર૦ ૨, લોચન શાંતિ સુધારસ સુભગા, મુખ મટકાલુસુ પ્રસન. યોગ મુદ્રાનો લટકો ચટકો; અતિશયનો અતી ધન પ્ર૦ પીંડ પદસ્થરૂપ રચેલીનો. ચરણ કમલ તુજ ગ્રહીયાં; ભમરપરે રસ સ્વાદ ચખાવો; વિરસો કાં કરો મહીયાં, પ્ર૦ ૪ બાલ કાલમાં વાર અનંતી, સામગ્રીએ હું નવી જાગ્યો; પ્ર૦ ૬ તુ અનુભવ રસ દેવા સમરથ હુ પણ અરથી તેહનો, ચિતવિતને પાત્ર સબંધે; અતર રહ્યો હવે કેહનો પ્ર૦ ૬ પ્રભુની મહીરે તે રસ ચાખ્યો., અતરગ સુખ પામ્યો; માનવિજય વાચક ઇમ જંપે હુઓ મુજ મન કામ્યો. પ્ર૦ ૭

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

સુમતી સદા દીલમે ધરૂ એ દેશી—સાંભળ સાહીબ વિનતી, તુ છે ચતુર સુજાણ, સનેહી કીધી સુજાણને વિનતી; આવે ચડતે પ્રમાણ. સ૦ ૧ સંભવ જીન અવધારીએ. મહીર કરી મેહેરબાન, સ૦ ભવ ભય ભાવટ ભજણો; ભગતી વછળ ભગવાન સ૦ ૨ સં૦ તું જાણે વિણ વિનવે, તોએ મે ન રહાય સ૦ અરથી હોયે ઉતાવળો. ક્ષણવર સાંસો થાય સ૦ ૩ સં૦ તુતો મોટીમમાં રહે; વીનવીયે પણ વિલખાય સ૦ એક ધીરો એક ઉતાવલો, ઇમ કીમ કારજ થાય સ૦ ૪ સં૦ મન માન્યાની વાતડી, સઘલે દીસે નેટ સ૦ એક અંતર પઇસી રહે, એક ન પામે ભેટ સ૦ ૫ સ૦ જોગ અજોગ્ય જે જોઇવા, તે અપુરણનુ કામ સ૦ ખાઇના જળને પણ કરે ગગા જળ નીજ નામ સ૦ ૬ સં૦ કાલ ગયો બહુ વાયદે તે તો મે ન ખમાય. સ૦ જોગવાઇએ ફીરી ફરી પામવી દુરલભ થાય સ૦ ૭ સં૦ ભેદ ભાવ મુકી પરો, મુજશુ રમો એકમેક સ૦ માનવીજય વાચક તણી, એ વીનતી છે છેક. સ૦ ૮ સં૦

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન.

મોતીડાની એ દેશી—પ્રભુ મુજ દરીશન મલીયો અલવે, મન ધયો હવે હલવે હલવે સાહિબા. અભીનદ દેવા, મોહેના અભીનદ; પ્રાગ્યોદય એ

હે મોટો માહરો. આણચીંત્યો થયો દરીશણ તાહરો; ૧ સા૦ દેખત ખેવ હરી મન લીધુ. કામણગારે કામણ કીધુ સા૦ મનડુ જાએ નહી કોઇ પાસે, રાત દિવશ રહે તુમ પાસે સા૦ ૨ પહીલુ તો જાણ્યુ હતુ સોહીલુ પણ મોટાશુ હિલવુ દોહિલુ સા૦ સોહીલુ જાણી મનડુ વલગ્યુ; થાએ નહી હવે કીધુ અલેગુ સા૦ ૩ રૂપ દેખાડી હોએ અરૂપી. કીમ ગ્રહીવાયે અકલ સરૂપી સા૦ તાહરી વાત ન જાણી જાયે. કહો મનડાની શી ગતી થાએ. સા૦ ૩ પહીલાં જાણી પછે કરે કીરીયા, તે પરમારથ સુખના દરીયા સા૦ વસ્તુ અજાણે મન દોડાવે. તેતો મુરખ બહુ પીછતાવે. સા૦ તે માટે તુ રૂપી અરૂપી, તુ સુધ બુદ્ધીને સિદ્ધ સરૂપી સા૦ એહ સરૂપ ગ્રહીયુ જવ તાહરૂ; તવ ભ્રમરાહિત થયું મન માહરૂ સા૦ ૬ તુજ ગુણ ગ્યાન ધ્યાનમાં રહીએ. ઇમ હિલવુ પણ સુલભજ કહીએ સા૦ માનવિજય વાચક પ્રભુ ધ્યાને અનુભવ રસમાંહ લ્યો એક તાને, સા૦ ૭.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

થારા મોહલા ઉપર મેહ૦ એ દેશી. રૂપ અનુપ નિહાળી સુમતી જિન તાહરૂહો લાલ; સુ૦ છાંડી ચપળ સ્વભાવ ઠરયુ મન માહરૂહો લાલ; ઠ૦ રૂપી સરૂપ ન હોત જો જગ તુજ દીસતુહો લાલ; જો૦ તો કુણ ઉપર મન કહો અમ હીંસતુહો લાલ. ક૦ ૧ અહીંસ્યા વિણ કિમ શુદ્ધસ્વભાવને ઇંછતાહો લાલ, સ્વ૦ ઇછા વિણ તુજ ભાવ પ્રગટ કિમ પ્રીછતાહો લાલ પ્ર૦ પ્રીછ્યા વિણ કીમ ધ્યાન દશા માંહિ લ્યાવતાહો લાલ; દ૦ લાવ્યા વિણ રસ સ્વાદ કહો કિમ પામતાહો લાલ. ક૦ ૨ ભક્તિ વિના નવી મુક્તિ હુયે કોઈ ભગતનેહો લાલ; હુ૦ રૂપી વિના તો તેહ હુયે કિમ વ્યગતનેહો લાલ, હુ૦ નવણ વિલેપન માળ પ્રદીપને ધુપણાહો લાલ, પ્ર૦ નવ નવ ભુષણ ભાળ તિલક સિર ખુપણાહો લાલ. તિ૦ ૩ અમ સત પુન્યને યોગે તુમે રૂપી થયાહો લાલ, તુ૦ અમૃત સમાણી વાણી ધરમની કહી ગયાહો લાવ; ધ૦ તેહ આલખીને જીવ ઘણા એ સુઝીયાહો લાલ, ઘ૦ ભાવ વિભાવ ન ગ્યાને અમો પણ રજીયાહો લાલ. અ૦ ૪ તે માટે તુજ પિંડ ઘણા ગુણ કારણોહો લાલ; ઘ૦ સેવ્યા ધ્યાયો હુયે મહા ભય વારણોહો લાલ; મ૦ શાંતિવિજય બુધ સીસ કહે ભવિક જનાહો લાલ, ક૦ પ્રભુનું પંડસ્થ ધ્યાન કરો થઇ ઇક મનાહો લાલ. ક૦ ૬.

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન સ્તવન.

વારિ હું ગોડીપાસજી, ભય ભંજન ભગવંત; જિનજી૦ એ દેસી. શ્રી

પદમપ્રભુના નામને, હું જાઉં બલિહાર, ભવીજન નામ જપંતાં, દીહાગમુ, ભવ ભય ભંજન હાર. ભ૦ ૧ શ્રી૦ આંકણી. નામ શુણતાં મન ઉલ્હસે, લોચન વિકસીત હોય; ભ૦ રોમાંચિત હુયે દેહડી, જાણે મિલીયો સોય ભ૦ ૨ શ્રી૦ પંચમ કાળે પામવું, દુરલભ પ્રભુ દીદાર; ભ૦ તોહે તેહના નામનો, છે મોટો આધાર. ભ૦ ૩ શ્રી૦ નામ ગ્રહે આવી મિલે, મન ભિતર ભગવાન; ભ૦ મંત્ર બળે જીમ દેવતા, વાહલો કીધે આહવાન. ભ૦ ૪ શ્રી૦ ધ્યાન પદસ્થ પ્રભાવથી, ચાખ્યો અનુભવ સ્વાદ; ભ૦ માનવિજય વાચક કહે, મુકો બીજો વાદ. ભ૦ ૬ શ્રી૦

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન સ્તવન.

રંગીલે આતમા એ દેશી. નિરખી નિરખી તુજ બીંબને, હરખિત હુયે મુઝ મન; સુપાસ સોહામણો. નિરવિકારતા નયનમાં; મુખડું સદા સુપ્રસન્ન. ૧ સુ૦ ભાવ અવસ્થા સાંભરે, પ્રાતિહારજની શોભ, સુ૦ કોડી ગમે દેવા સેવા, કરતા મુકી લોભ. ૨ સુ૦ લોકા લોક તણા સવિ ભાવા, પ્રતીભાસે પરતક્ષ, સુ૦ તોહે ન રાચે નવી દુસે. નવી અવીરતીનો પક્ષ. ૩ સુ૦ હાસ ન રતિ ન અરતી નહી, નહી ભય શોક દુગછ; સુ૦ નહી કંદર્પ કદર્થના, નહી અંતરાયનો સંચ. ૪ સુ૦ મોહ મીથ્યાત નિદ્રા ગઇ, નાઠા દોષ અઢાર; સુ૦ ચોત્રીસ અતિશય રાજતો, મુલાતિશય ચ્યાર. ૫ સુ૦ પાંત્રીસ વાણી ગુણે કરી, દેતો ભવિ ઉપદેશ; સુ૦ ઇમ તુજ બીબે તાહરો, ભેદનો નહિ લવલેશ. ૬ સુ૦ રૂપથી પ્રભુ ગુણ સાંભરે, ધ્યાન રૂપસ્થ વિચાર સુ૦ માનવિજય વાચક વદે, જીન પ્રતિમા જયકાર. ૭ સુ૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

દિન જયુના જુના સાહબારે એ દેશી. તુહી સાહિબારે મન માન્યા, તુતો અકલ સ્વરૂપ જગતમાં; મનમાં કોણે ન પાયો, શબદ બોલાવી ઓળખાયો, શબદાતીત ઠરાયો. ૧ તુહી૦ રૂપ નિહાળી પરિચય કીનો, રૂપ માંહી નહી આયો; પ્રાતિહારજ અતિશય અહિનાણે. શાસ્ત્રમાં બુવે ન લખાયો. ૨ તુ૦ શબદ ન રૂપ ન ગંધ નરસ નહી, ફરસન વરણન વેદ; નહી ચગન્યા છેદન ભેદન, હાસ નહી નહી ખેદ, ૩ તુ૦ સુખ નહી દુખ નહી વળી વાંછા નહી; નહી રોગ ચોગન ભોગ; નહી ગ્રતિ નહી ધીતિ નહી રતિ અરતિ. નહી તુજ હરખને શોગ, ૪ તું૦ પુણ્ય ન પાપ ન બધન દેહન, જનમ

મરન ન પીડા; રાગ ન દ્વેષ ન કલહ ન ભય નહી, નહિ સતાપ ન ક્રીડા. ૫ તુ૦ અલખ અગોચર અજ અવિનાશી, અવિકારી નિરૂપાધી; પુરણ બ્રહ્મ ચિદાનંદ સાહિબ, ધ્યાયો સહજ સમાધી. ૬ તું૦ જે જે પુજા તે તે અંગે, તુ તો અંગથી ન્યારો; તે માટે પુજા ઉપચારીક, ન ઘટે ધ્યાનને પુરે. ૭ તુ૦ ચિદાનંદ ઘન કેરી પુજા. નિરવિકલ્પ ઉપયોગ; આતમ પરમાતમને અભેદ, નહી કોઇ જડનો જોગ. ૮ તું૦ રૂપાતિત ધ્યાનમાં રહેતાં, ચદ્રપ્રભુ જિન રાય; માનવિજય વાચક ઇમ બોલે, પ્રભુ સરીખાઇ થાય. ૯ તુ૦

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનુ સ્તવન.

રાગ સિધુડો—ચિત્રોડી રાજારે. એ દશી, તુજ સેવા સારીરે, શિવ સુખની ત્યારિરે; મુજ લાગે પ્યારીરે, પણ ન્યારી છે તાહરી પ્રકૃતી સુવિદ્ધિજિનારે. ૧ હેજે નવિ બોલેરે, સ્તવીયો નવિ ડોલેરે; હીયડો નવિ ખોલેરે, તુજ તોલે ત્રિણ જગમાં કોઇ નહી નીસગીયોરે. ૨. ન જુએ જોતાનેરે. ન રીઝે સોતાનેરે; રહે મેળે પોતાનેરે. શ્રોતાને જોતાને તોહે વાલહયોરે. ૩. નવિ તુસેન રૂસેરે, ન વખાણે ન દુસેરે; નવિ આપે ન મુસેરે, નવિ ભુસે ન મંડેરે કોઇને કદારે. ૪. ન જાણીએ ઘાતરે. તેહસ્યું શી વાતરે; એહ જાણુ કહે વાતરે. રહિ વાત ન તોહે તુજ વિણ માનનેરે. ૫.

અથ શ્રી શીતલ જીનનુ સ્તવન.

મન રંગધરી એ દશી—તુઝ મુખ સનમુખ નિરખતા, મુઝ લોચન અમી ઠરતાંહો. શીતળજિનજી. તેહની શીતળતા વ્યાપે; કિમ રહિવાયે કહો તાપેહો; ૧ શી૦ તુઝ નામ સુણ્યુ જવ કાને; હઇયડું આવે તવ સાનેહો શી૦ મુરછાયો માણસ વાટે; જિમ સજ હુયે અમૃત છાંટેહો. ૨ શી૦ શુભ ગંધને તરતમ યોગે, આકુળતા હુઇ ભોગેહો; શી૦ તુઝ અદભુત દેહસુ વાસે તેહિ મિટી ગઇ રહત ઉદાસેહો ૩ શી૦ તુઝ ગુણ સંસ્વતને રસના છાંડે અન્ય લવની ત્રસનાહો શી૦ પુજાયે તુઝ તનુ ફરસે; ફરસન શીતલ થઇ ઉલ્હાસેહો. ૪ શી૦ મનની ચચળતા ભાગી, સવિ છડી થયો તુઝ રાગીહો શી૦ કવિ માન કહે તુઝ સજે શીતળતા થઇ અગો અગેહો, શી૦ ૫

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનુ સ્તવન.

દશી વાંહાણની રાગ મલ્હાર— શ્રી શ્રેયાંસ જિણંદ ઘના ઘન ગંહ

શ્ર્લ્યોરે ધના૦ વૃક્ષ અશોકની છાયા સુભરછાઇ રહ્યોરે. સુ૦ ભામડળની ઝળક ઝબુકે વીજળીરે. ઝ૦ ઉન્નત ગઢતિગ ઈંદ્ર ધનુષ શોભા મિળીરે ધ૦ ૧ દેવ દુંદુહિનો નાદ ગુહિર ગાજે ઘણુરે ગુ૦ ભાવિક જનનાં નાટિક મોર ક્રીડા ભણુંરે. મો૦ ચામર કેરી હાર ચલતી બગતતીરે. ચ૦ દેશના સરસ શુદ્ધારસ વરસે જિનપતીરે. વ૦ ૨ સમકિતિ ચાતકવૃંદ તૃપતિ પામે તીહાંરે તૃ. સકળ કષાય દાવાનળ શાંતિ હુઇ જિહાંરે શાં૦ જિન ચિત્ત વૃત્તિસુભુમિ ત્રેહાળી થઇ રહીરે તે૦ તેણિ રોમાંચ અકુર વતી કાયા લહીરે વ૦ ૩ શ્રમણ કૃષીબળ રાજ હુયે તવ ઉજમારે; હુ૦ ગુણવત જન મનક્ષેત્ર સમારે સયમીરે સ૦ કરતા બીજ ધાન સુધાન નીપાવતારે. સુ૦જેણે જગના લોક રહે સવી જીવતારે. ૨૦ ૪ ગણધર ગિરિતટ સગી થઇ સુત્ર ગુથનારે. થ૦ તેહ નદી પર વાહે હુઈ બહુ પાવનારે હુ૦ એહજ મોટો આધાર વિષમ કાળે લહ્યોરે, વિ૦ માનવિજય ઉવઝાય કહે મે સદહ્યોરે. ક૦ ૫.

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન સ્તવન.

સીતાતો રૂપે રૂડી એ દેશી—વાસુપુજ્ય તું સાહિબ સાચો, જેહવો હુયે હીરો જાચોહો; સુદર સોભાગી જસ હોયે વિરોદ્ધી વાચો, તેહની કરે સેવા કાચોહો સુ૦ ૧ અછતિઓ વાત ઉપાવે, વળિ ભવ છતાને છિપાવેહો સુ૦ કાંઇનું કાંઇ બોલે, પરની નિંદા કરી ડોલેહો સુ૦ ૨ ઇમ ચઉવિહ મિથ્યા ભાખી, તે દેવની કુણ ભરે શાખીહો સુ૦ પ્રાણિના મર્મના ઘાતી; હઇયામાં મોટી કાતીહો. સુ૦ ૩ણ વિણ રહ્યા ઉંચે ઠાણે કિમ દેવ ઠહરાય પ્રમાણેહો સુ૦ પ્રાસાદ શિખર રહ્યો કાગ, કિમ પામે ગુરૂડ જમ લાગહો. સુ૦ તુતો વીતરાગની રીહ, તુઝ વચન યથારથ લીહહો, સુ૦ કહે માનવિજય ઉવઝાય તુ સાચો દેવ ઠરાયહો. સુ૦ ૫.

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન

રાગ મલ્હારની દેશી જિહો વિમળ જિનેસર સુદર, લાલા વિમળ વદન તુઝ દિઠ. જિહો વિમળહુઓ મુઝ આતમા, લાલા તેણે તું અતર પઈઠ.૧ ૦જિનેસર તુ મુજ પ્રાણ આધાર. જિહો સકળ જતુ હિતકાર જિનેસર તું મુજ પ્રાણ આધાર. આંકણી જિહો વીમળ રહે વિમળે થળે; લાલા સમલે સમલ રમેય, જિહો માનસરે રમે હસલો, લાલા વાય સબ્બાઇ જલેય જિ૦ ૨ જિહો તિસ મીથ્યાત્વી ચિત્તમાં લાલા તુજ કિમ હોયે આવાસ; જિહો તિહાં કુદેવ

જી; તુંજ સંગે સુખીયાં સદારે લાલ માનવીજય ઉપજાયરે જી. કુ. ૭

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

ઓધવ માધવને કેહેજો એદેશી—શ્રી અરનાથ ઉપાસના; સુભ વાસના મુળ; હરી હર દેવ આસાસના; કુણ આવે સુલ; શ્રી. ૧ દાસના ચીતેની કુવાસના, ઉદવાસના કીધ; દેવા ભાસની ભાસના વીસારી દીધ શ્રી૦ ૨ વલી મીથ્યા વાસન તણા; વ;સનારા જેહે તે કુગુરૂની સાસના; હઇએ ન ધરેહ. શ્રી. ૩ સંસારીક આસસના; તુજશુ ન કરાય; ચીતામણી દેણ હારને કીમ કાચમગાય શ્રી૦ ૪ તીમ કલપીત ગચ્છવાસના, વાસના પ્રતીબધ; માન કહે એક જીન તણો; સાચો પ્રતીબધ શ્રી૦ ૫

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

સાસુ પુછે હે વહુ એ દેશી—મહીમા મલી જીણદનો; એકે જીભે કહયો કીમ જાયે; યોગ ધરે ભિન યોગશુ; ચાલા પણ યોગની દખાય મ. ૧ વયણે સમજાવે સભા, મન સમજાવે અનુતર દેવ; ઉદારિક કાયા પ્રતે; દેવ સમીપે કરાવે સેવ મ. ૨ ભાષા પણ સવી શ્રાતાને નીજ નીજ ભાષાએ સમજાય હરખે નીજ નીજ રીજમાં; પ્રભુ તે નીર વીકાર કહાય મ. ૩ યોગ અવસ્થા જીન તણી જ્ઞાતા હુએ તીણે સમજાય; ચતુરની વાત ચતુર લહે, મુઢ બીચારા દેખી મુજાય મ. ૪ મુરખ જન પામે નહી, પ્રભુ ગુણનો અનુભવ રસ સ્વાદ; માનવિજય ઉવજાયને તે રસ સ્વાદ ગયો વીખવાદ મ. ૫.

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

ઇડર આંબા આંબલીરે એ દેશી—મુની સુવ્રત કીજે મયારે; મન માંહી ધરી મહિર મહીર વિહુણા માનવીરે; કઠીણ જાણાયે કહીર. ૧ જીણેશર તુ જગ નાયક દેવ. તુંજ જગહીત કરવા ટેવ; બીજા જુએ કરતા સેવ, જી. અરહટ ક્ષેત્રની ભુમીકારે; સીચે કૃતારથ હોય ધારા ધર સઘલી ધરારે ઉધર વાસજે જાય. ૨ જીતે માટે અમ ઉપરેરે; આણી મનમાં મેહેર, આપે આયા આફણીરે, ઔધવા ભરૂયચ સહેર; ૩ જી. અણે પ્રારથતાં ઉધર્યારે; આપે કરીય ઉપાય, પ્રારથતા રહે વિલવતારે એ કુણ કહીએ ન્યાય. જી. ૪ સબંધ પણ તુંજ મુજ વિચેરે. સ્વામી સેવકભાવ; માન કહે હવે મહીરનારે ન રહયો અંતર પ્રસ્તાવ. જી. ૫

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

કપુર હોવે અતી ઉજલોરે એ દેશી—શ્રી નમીનાથ જીણદનેરે ચરણ કમલ લયલાય; મુકી આપણી ચલપતારેઃ તુછ કુસુમે મત જાયરે; ૧ સુણી મન પધુકર માહરી વાત, મકરો ફોકટ વલુપાત, સુ. વિષમ કાલ વરષારીતુરે, ક્રમી ક્રમી હુઓ વ્યતીત; છેહલો પુગલ પરિયટોરે; આવ્યો શરદ પ્રતીતરે, સુ. ૨ જ્યાનાવરણ વાદલ ફટેરે; જ્યાન સુરજ પ્રકાશ; ધ્યાન સરોવર વીકસીયાંરે; કેવલ લક્ષમી વાસરે. સુ, ૩ નામે લલચાવે કોઈરે, કોઇક નવ નવ રાગ; એહવી વાસના નહી બીજેરે; શુધ અનુભવ સુપરાગરે; સુ. ૪ ભમત ભમત કહાવીએરે; મધુકરનો રસ સ્વાદ; માનવિજય મનને કહેરે, રસ ચાખો આલ્હાદરે સુ. ૫.

અથ નેમનાથ જીને સ્તવન.

અબ પ્રભુ સુઇતની કહુ એ દેશી—નેમી જીણદ નીરંજણો; જઈ મોહ થલે જલ કેલરે, મોહના ઉદભટ ગોપી; એકલમલે નાંખ્યાં ઠેલરે. ૧ સામી સલુણા સાહીબા, અતુલી બલ તુ વડવીરરે, સા. કોઇક તાકી મુકતી અતી તીખાં કટાક્ષનાં બાણરે; વેધક વયણ બધુક ગોળી જે લાગે જાય પ્રાણરે સા. ૨ અંગુલી કટારી ઘોચતી, ઉછાલતી વેણી કૃપાણરે સિંગો ભાલા ઉગામતી, સીગી જલ ભરે કોક બાણરે, સા. ૩ ફુલ દડા ગોળી ન્હાખે, જે સત્વ ગઢે કરે ચોટરે, કુચ યુગ કરી કુંભ સ્થલે. પ્રહરતી રૂદય કપાટરે સા; ૪ શીલ સનાહ ઊનત સબે. અરી શસ્ત્રને ગોલા ન લાગ્યા સોર કરી મીથ્યા સવે. મોહ સુભટ દહો દીસે ભાગ્યા સા. ૫ તવ નવ ભવ ચોથો મંડયો, સજી વિવાહ મંડપ કોટરે. પ્રભુ પણ તસ સનમુખે ગયો, નીસાણે દેતો ચોટરે સા. ૬ ચાકરી મોહની છોડવી. રાજુલને શિવપુર દીધરે, આપે રેવત ગિર સજી. ભીતર સયમ ગઢ લીધરે. સા. ૭ શ્રમણ ધરમ યોદ્ધા લડે, સવેગ ખડગ ધૃતી ઢાલરે. ભાલા કેસ ઉપાડતો. શુભ ભાવના ગડ ગડે નાલરે મા. ૮ ધ્યાન ધારાશર વરષતો હણી મોહ જગ નાથરે. માનવીજય વાચક વદે. મેં ગ્રહયો તાહરો સાથરે. સા. ૯

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

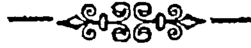
દહુ દહુ નણદ હઠીલી એ દેશી—શ્રીપાસજી પ્રગટ પ્રભાવી. તુજ મુ-

રતી મુજ મન ભાવીરે મન મોહના જીનરાયા. સુરનર કિનર ગુણ ગાયારે. મ. જે દીનથી મુરતી દીઠી. તે દીનથી આપદ નીઠીરે મ૦ ૧ મટકાલે મુખડુ પ્રસન. દેખત રીજે ભવી મનરે મ. સમતા રસ કેરાં કચોલાં. નયણાં દીઠે રગરોલાંરે મ. ૨, હાથે ન ધરે હથીયાર. નહી જપમાલાનો પ્રચારરે મ. ઉત્સગે ન ધરે વામા. તેહથી ઉપજે સવીકામારે મ. ૩ ન કરે ગીત નૃત્યના ચાલા. એતો પરતક્ષ નટના ખ્યાલારે મ. ન વજાવે આપે વાજા. ન ધરે વસ્ત્ર જીરણ શાજાંરે મ. ૪ ઈમ મુરતી તુજ નિરૂપાધી. વીતરાગપણું કરી સાધીરે મ. કહે માનવિજય ઉવજાય મે અવલંબ્યા તુજ પાયરે મ ૫

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

હેમરાજ જગ જસ જીતો એ દેશી—સાસન નાયક સાહિબ સાચો; અતુલીબલ અરીહંત. કરમ અરીબલ સબલ નીવારી, મારીય મોહ મહંત ૧ મહાવીર જગમાં જીત્યોજી. જીત્યો જીત્યો આપ સહાય હાંજી જીત્યો જીત્યો ગ્યાન પસાય. હાંજી જીત્યો જીત્યો, ધ્યાન દશાયે; હાંજી જીત્યો જીત્યો. જગ સુખ દાય મં૦ અનંતાનુ બંધી વડયોધા. હણીયા પહિલીચોટ, મંત્રી મિથ્યાતપછે તિગરૂપી. તવ કરી આગલ દોટ મ૦ ૨ ભાજી હેડ આયુસ તિગ કેરી, ઇક વીગલેંદી અજાતી. એહ મેવાસ ભાંજ્યો ચિરકાલે નરક ચુગલે સઘાતિ મ૦ ૩ થાવર તિરીદુગ ઝાસિકટાવિ, સાહારણ હાણીધાડી. થીણદ્ધી તિગ મંદિરાવયરી; આ તપ ઉદ્યોત ઉખાડી, મ૦ ૪ અપચખાણા અને પચખાણા હણીયા ચોદ્ધા આઠ. વેદ નપુસક સ્ત્રી સેનાની પ્રતિબીંબિત્ર ગયાં નાઠ મ૦ ૫ હાસ્ય રતિ અરતિ શોક દુગછા, ભયે મોહ ખવાસ હણીયા પુરૂષ વેદ ફોજદારા; પછે સંજલનો નાશ, મ૦ ૬ નિંદ્રા દાય મોહ પટરાણી ઘરમાંહીથી સહારી; અંતરાય દરશણને ગ્યાનાં, વરણીય લડતા મારી મ૦ ૭ જયજય હુઓ મોહજ મુઓ, હુઓ તું જગનાથ; લોકા લોક પ્રકાશ થયો તવ, મોક્ષ ચલાવે સાથ મ૦ ૮ જીત્યો તિમ ભગતને જીતાવે, મુકાયો મુકાવે. તરણ તારણ સમરથ છે તુહી; માનવિજય નિતુ ધ્યાવે મ૦ ૯ ઇતિ શ્રી માનવીજય ઉપાધ્યાય કૃત ચોવીશી સમાપ્ત.

अथ श्री जिनविजय कृत चोवीशि

અથ શ્રી રૂષભદેવ જીન સ્તવન.

હારરોહીરો એ દેશી—પ્રથમ જીણેસર પુજવા; સહીયર મહારી અગ ઉલ્લટ ધરી આવીહો; કેસર ચદન મૃગમદ સ૦ સુદર આંગી બનાવીહો. ૧ સહજ સલુણો માહરો, સમ સુખ લીનો મહારો, ગ્યાનમાં ભીનો માહારો સાહીબો, સહીયર મહારી જયો જયો પ્રથમ જીણદહો આંકણી; ધન્ય મરૂદેવી કુખને સ૦વારી જાઉ વાર હજારહો, સરગ શિરોમણીને તજી સ૦ જીહાં પ્રભુ લીએ અવતારહો સહ૦ ૨ દાયક નાયક જન્મથી સ૦ લાજ્યો સુરતરૂ વૃંદહો, યુગલા ધરમ નિવારણો સ૦ જે થયો પ્રથમ નરિંદહો સહ૦ ૩ લોક નીતી સહુ શીખવી સ૦ દાખવા મુકતીનો રાહહો; રાજ ભલાવી પુત્રને સ૦ થાપ્યાં ધર્મ પ્રવાહહો સહ૦૪ સયમ લેઇ સચરયો સ૦ વરસલ ગેવિણાહારહો. સેલડી રસ સાંટે દીયા સ૦ શ્રેયાંસને સુખ સારહો સહ૦ ૫ મોટા મહતની ચાકરી સ૦ નીફલ કદીયન થાયહો, મુનીપણે નમિ વિનમી કરચા સ૦ ખિણમાં ખેચર રાયહો મહ૦ ૬ જનનીને કીધો ભેટણો. સ૦ કેવલ રત્ન અનુપહો, પહીલી માતા મોકલી સ૦ જોવા શિવ વહુ રૂપહો સહ૦ ૭ પુત્ર નવાણુ પરીવરચો. સ૦ ભરતના નદન આઠહો, આઠ કરમ અષ્ટાપદે, યોગ નીરોધે નેઠહો, સહ૦ ૮ તેહનો બીબ સીધાચલે સ૦ પુજો પાવન અગેહો, ક્ષમાવિજય જીન નિરખતાં સ૦ ઉછલે હરખ તરગહો સહ૦ ૯ સ૦ ગ્યા૦ જ૦

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન સ્તવન.

પ્રિયડા જીન ચરણારી સેવારી પ્યારી મુને લાગે એ દેશી—જીવડા વિષમ વિષયની હેવાતુજ કાંઇજ જાગે હજી કાંઇ જાગે જીવડા અકલ સરૂપ: અજીત જીત જિન નિરખ્યો. પરખ્યો પુરણ ભાગે; જી૦ ૧ શરશ શકોમલ સુરતરૂ પામી કટક બાઉલ માગે; એરાવન સાટે કુણ મુરખ, રાસભ પુઠે લાગે જિ૦ ૨ ઘોર પાહાડ ઉજાડ ઉલગી આવ્યો સમકીત માજે તૃ-

ભ્નાએ સમતા રસ વિગડે; કુભ ઉદક જિમ કાગે જિ૦ ૩ જિમ કોઈક નર જાન લઈને, આવ્યો કન્યા રાગે, સરસ આહાર નિદ્રા ભર પોઢયો; કરડો વિષધા નાગે જિ ૪ વિજયાનદન વયણ સુધાસ્સ; પીતાં શુભમતી જાગે. પાંચે ઈદ્રીય ચપલ તુરગમ વશ કરી જ્ઞાન સુવાગે જિ ૫ ક્ષમાવિજય જિનગુણ કુસુમાવલી; શોભીત ભકતી પરાગે કઠ આરોપી વિરતી વીનતા. વરી કેસરીયે પાગે જિ૦ ૬

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

દેશી હંસલાની—સુખકારકહો શ્રી સંભવનાથકે; સાથ ગ્રહ્યો મેં તાહરો. સિદ્ધપુરનોહો પ્રભુ સારથવાહકે; ભવ અટવીનો ભય હરો. ૧. હુ ભમીયોહો મોહ વશ મહારાજકે; ગહન અનાદિ નિગોદમાં, કીધાં પુદગળહો પરાવર્ત્ત અનતુકે; મહા મુઢતા નિંદમાં. ૨. તિરીગઈમાંહો;૧ અસન્નિ૨ એગીંદીકે; વેદ નપુસક,૪ને વનાં;૫ આવળીનેહો; અસખ્યમે ભાગકે સમ પુગ્ગલ પરાવર્તના. ૩. સુક્ષમમાંહો સામાન્યે સ્વામીકે;ભુ;૨,જલ;૩ જલણ;૪ પવનપ વને;૬ ઉત્સર્પ્પિણીહો અસખ્યાતા લોગકે. નભ પરદેશ સમા મીણે ૪. ઓઘે બાદરહો બાદર વન માંહિકે. અંગુલ અસખ્ય ભાગે મિતા, અવસર્પ્પિણીહો સુહુમઈતર અનતકે. અઢી પુગ્ગલ પરીઅત્તતા. ૫. હવે બાદરહો પ્રુઢવીને નીરકે. અવલ અનીલ પતેયરૂ, નીગોદમાંહો સુણી તારક દેવકે; સીતેર કોડા કોડી સાગરૂ. ૬, વીગલેદ્રીહો માંહી સંખ્યાતકે, સહસ વરસ જીવન રૂલ્યો. પચેંદીહો તીરી નર ભવ આઠકે. આઠ કરમ કચરે કળ્યો. ૭, નારક સુરહો એક ભવ અરીહંતકે. વીણ અંતર સાંભરપણે; કહુ કેત્તકીહો જાણો જગદીશકે. કર્મ કદર્થન જીવને. ૮. ચઉદ ભેદેહો ચઉદ રાજ મઝારકે; ચોરાશી લખ જોનીમાં. ભ્રમ રશીઓહો વશીઓ બહુ વેશકે. ભવ પરીણતીતતી ગહનમાં. ૯; અશુદ્ધતાહો થઇ અશુદ્ધ નીમીત્તકે. શુદ્ધ નીમીતે તે ટળે; તે માટેહો સર્વજ્ઞ અમોહકે, તુમ્હ સગે ચેતન હીલે. ૧૦. નીજ સત્તાહો ભાસન રૂચી રગકે; ક્ષમાવીજય ગુરૂથી લહી; જીનવીજયેહો પારગ તુમ્હ સેવકે, સાધન ભાવે સગ્રહી. ૧૧,

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન.

મહાવિદેહ ખેત્ર સોહામણો—એ દેશી. અભિનન્દન આણંદમાં, અતિશય લીલ અનત લાલરે; સંવરરાયના બેટડો, જંવર સુખ વિલસત લાલરે.

૧. અભિનંદન આણંદમાં. આંકણી. સિદ્ધારથાનો લાડલો, સિદ્ધારથ ભગવાન લાલરે; એ જગ તુ જગતી તળે, વિચરે મહિમ નિધાન લાલરે. ૨. અ૦ ચાલે ગજ ગતિ ગેલસ્યું, કામ કેશરી કરે નાશ લાલરે; દીપે દીનકર તેજથી, સીતલ સહજ વિલાસ લાલરે. ૩ અ૦ વરસે વાણી મેહ જ્યું, તૃસ્ના તટિની શોષ લાલરે; આતમ સંપદ વેલડી, ક્ષાયિક ભાવે પોખ લાલરે. ૪ અ૦ બાંધ્યુ ભાવના સાંકળે, મુજથી ચંચળ ચિત્ત લાલરે; લાંછન મિશ ચરણે ર હો, વાનર કરે વિનત લાલરે. ૫. અ૦ તિરીગઇ ચપળાઇપણુ, વારો આપ વિવેક લાલરે; ક્ષમાવિજય જિન ચાકરી, ન તજુ ત્રીવિધે ટેક લાલરે. ૬ અ૦.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

રાગ રામકળી તથા સારંગ મલ્હાર—અબર દેશ મોરારી—એ દશી. તુમ્હહો પર ઉપગારી, સુમતિ જિન તુમ્હહો જગ ઉપગારી; પંચમ જિનપંચમ ગતિ દાયક, પંચમહાવ્રત ધારી; પચ પ્રમાદ મતગજ ભેદન, પચાનન અનુકારી. ૧. સુમતિ જિન તુમ્હહો જગ ઉપગારી. આંકણી. પચ વિષય વિષ ધરતનિ ખગપતિ, પચ સર મદન વિડારી; આશ્રવ પંચ તિમીર ભર દિનકર, કિરીયા પચ નિવારી. ૨. સુ૦ પચાચાર સુકાનન જળધર, પંચ માંહિ અધિકારી, આગમ પંચ અમૃત રસ વરશી, દુરિત દાવાનલ ઠારી. ૩. સુ૦ મેતારજ અપરાધિ વિહંગમ, ચરણે રાખ્યો શિર ધારી; પરખદ માંહે આપ વખાણ્યો, કોંચ સ્વરા સુરા નારી. ૪. સુ૦ મેઘ નૃપતિ કુળ મુકુટ નગીનો, મંગળા ઉર અવતારી; ક્ષમાવિજય બુધ શીશ કહે જિન, ગરભથી સુમતી વધારી. ૫. સુ૦.

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન સ્તવન.

આછેલાલની દશી—પદમ ચરણ જિનરાય, બાળ અરૂણ સમ કાય; જિવનલાલ; ઉદયોધર નૃપ કુલટિલોજી. ૧ મોહાદિક અતરંગ, અરીયણ આઠ અભંગ જિ૦ મારવા મનુ રાતો થયોજી. ૨. ચઢી સયમ ગજરાય, ઉપસમ ઝુલ બનાય; જિ૦ તપસી દુરે અલકરયોજી. ૩. પાખર ભાવના ચ્યારે, સુમતિ ગુપતિ સીણગાર. જિ૦ અધ્યાતમ અંબાડીયેજી. ૪. પડિત વીર્ય કબાન, ધર્મ ધ્યાન શુભ બાણ; જિ૦ ક્ષપકસેન સેના વળીજી. ૫. શુકલ ધ્યાન સમશેર કર્મ્મ કટક કીયો જેર; જિ૦ ક્ષમાવિજય જિન રાજવીજી. ૬.

અથ શ્રી સુપાસ્વ જીન સ્તવન.

ઝુમખડાની દશી—દેહ મેહ સોહાવીવીએ, મન દેહરાસર ખાસ; સો-

ભાગી સાજના; નિજ ગુણ રૂચિ સીંહાસને, થાપો દેવ સુપાસ. સો૦ ૧ સમકીત બારણે બાંધીએ, તોરણ મૈત્રી ભાવ; સો૦ ગુણીજન ગુણ અનુમોદના, સરસ સુવાસ બનાવ. સો૦ કરૂણા શીતળ જળ ભરે, સંવર ભુમી સમાર; સો૦ મધ્યસ્થ ભાવના મંડપે, રચના ભાવના બાર. સો૦ ૩. ચંદ્રોદય ધર્મ ધ્યાનતો; પચાચાર ચિત્રામ; સો૦ ઉત્તર ગુણ આરાધના; ઝળકે મોતી દામ. સો૦ ૪ ઓરસીઓ અપ્રમત્તના; અનુભવ કેસર ઘોળ. સો૦ ક્ષપકશ્રેણી આરોહણા; પુજના ભકિતની ચોળ. સો૦ ૫. શુકલ ધ્યાનાનળ ધુપીએ; ચારિત્ર મોહની ચુરી. સો૦ પ્રગટ અનત ચતુષ્ટથી, ખિમાવિજય જિન ચુરી સો૦ ૬.

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

રાગ રામગિરી—તુગીયાગીરી શિખર સોહે. એ દેશી શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જગદિશ દિપે; વિશ્વ પાવન નાથરે. નામ ઠવણા દ્રવ્ય ભાવે; કરત લોક સનાથરે. ૧. શ્રી ચદ્રપ્રભુ જગદીશ દીપે. એ આંકણી. નયરી ચદ્રાનના નામે; મહસેન મહી કતરે. રાણી લખમણા માત જાયો; નામ ચદ્રપ્રભુ ખ્યાતરે. ૨. શ્રી૦ નામ જાંગુલી મત્ર જાપે; પાપ વિષધર નાસરે; થાપના ત્રિહુ લોક માહિ; પુજતાં સુખ વાસરે. ૩ શ્રી૦ પાછલે ભવે પદમરાજા, યુગધર પ્રભુ પાસરે. ગ્રહી સયમ યોગ સાધી; વીજયતિ નિવાસરે. ૪. શ્રી૦ તીન અધિકા તીસ સાગર; પાળી પુરણ આયરે; પોસ માસે કૃસ્ન બારસ. જનમીયા જિનરાયરે. ૫. શ્રી૦ ગેહ વાસી પણ ઉદાશી; ભોગવી વરરાજરે; દાન વરશી દઈ છઠ તપ, લહે વ્રત સામ્રાજયરે. ૬ શ્રી૦ ઘાતીયાં દળ ચ્યાર ચુરી; ચ્યાર મહાવ્રત સૈન્યરે; સમોસરણે ભાવ જિનવર, થયા સિદ્ધ વરેણ્યરે. ૭ શ્રી૦ સર્વ ક્ષેત્રે સર્વ કાળે; જગત વછલ રૂપરે, ક્ષમાવિજય જિનરાજ મહિમા; પ્રગટ પુન્ય સરૂપરે. ૮ શ્રી૦

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનું સ્તવન.

વીરે વખાણી રાણી ચેલણાજી—એ દેશી. સુવિધીજીન વળી વળી વીનતીજી; મીનતી કેતી કરાય: જગગુરૂ મોટીમમાં રહોજી; આતુર જન અકળાય. સુ૦ ૧, નાયક નજરે માંડે નહીજી; પાયક કરે અરદાસ, જેહની પુઠે જે સરયજાજી, તેહને તેહની આશ. સુ૦ ૨. આપ અનત સુખ ભોગવોજી; તેહનો અસ દ્યો મુજ. મિઠડુ સહુ જણે દીઠડુંજી; અનરશુ ભાખીયે તુજ. સુ૦ ૩, રયણ એક દેત રયણાયરેજી; ઉણિમ કાંઈ ન થાય; હાથીના મુખથી

હાણો પડેજી; કીડીનું કુટંબ વરતાય. સુ૦ ૪. ચંદ્રમી ચદ્રીકા વિસ્તરેજી; અમૃતમાં નહી હાણ. ક્ષમાવિજય જિને લહરેશીજી; જગ જિમ લહત ક લ્યાણ. સુ૦ ૪.

અથ શ્રી શીતલ જીનનુ સ્તવન.

હીરજી ગુરૂ વદુ એ દેશી—શીતળ જિન સેહજાનંદી, થયો મોહની કર્મનિ કદી; પરજાયિ બુદ્ધિ નિવારી, પરણામીક ભાવ સમારી. ૧ મનોહર મિત્ર એ પ્રભુ શેવો; દુનિયાં માંહિ દેવ ન એવો; મનો૦ આંકણી વર કે; વળ નાણ વિભાસી, અજ્ઞાન તીમર ભર નાસી જયો. લોકા લોક પ્રકાશી, ગુણ પજવ વસ્તુ વિલાસી ૨ મ૦ અક્ષયે થીતિ આવ્યાવાધ, દાનાદિકે લબ્ધિ અગાધ; જેહ સાસત સુખનો સ્વામી, જડ ઇદ્રીય ભોગ વિરામી; ૩ મ૦ જેહ દેવમા દેવ કહાવે; યોગીસર જેહને ધ્યાવે; જસુ આણા સુરતરૂ વેલી; મુ નિહદય આરામે ફલી. ૪ મ૦ જેહની શીતળતા સગે, સુખ પ્રગટે અંગો અગે; ક્રોધાદિક તાપ સમાવે, જિન વિજયાણદ સભાવે. ૫. મ૦

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનુ સ્તવન.

નાન્હો નાહલારે એ દેશી—શ્રીશ્રેયાંસ જિણદનીરે, સુરતી સુંદર દેખી લાગી મોહનીરે; મધુકર માચ્યો માલતીરે, બીજા રૂખ ઉવેખિ લા. ૧ આવ. લ ફુલજ્યું કુટડારે, નહી ગુણ પરીમલ લેશ; લા. વેશ બનાવે દેવનોરે, તિહાં સ્યો પ્રેમ નિવેશ. લા૦ ૨ બે પરવાહિ પદમાસનેરે, મુખ શશિ સહજ પ્ર- સન્ન. લા૦ નયન પીયુખે કચોલડારે, વિષય વિકાર પ્રસન્ન. લા૦ ૩ રાગ દે- ષ વિણ એકલોરે, ખાણડગી શરૂગ ઉપમાન; લા૦ વિશ્નુ પિતા વિશ્નુ ભાવ ડીરે, વિશ્નુમાં વ્યાપી ગ્યાન. લા૦ ૪ સુતાં જાગતાં ઉઠતાંરે, ચાલતાં કરતાં કામ; લા૦ બોલતાં બેસતાં સાંભરેરે; ક્ષમા વિજય જિન નામ. લા૦ ૫.

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન સ્તવન.

શ્રી રૂપભાનન ગુણનિલો એ દેશી—આવો મુજ મન મદિરે. સમરા વુ સમકિત વાસહો મુણદ પચા ચાર બિછાવણા, પચરંગી રચનાતાસહો મુ. આ૦ ૧ સિજ્યા મત્રિ ભાવના. ગુણ મુદિતા તળાઇ ખાસહો મુ. ઉપસમ ઉત્તર છદપનો, તિહાં કરૂણા કુસુમ સુવાસહો. મુ. આ૦ ૨ થીરતા આસન આપસ્યું, તપે ટકિયા નિજ ગુણ ભોગહો; મુ૦ શુચિતા કેસર છાંટણાં; અનુ

ભવ તબોળ સુરગહો મુ. અ૦ ૩ ખાંતિ ચામર વિંજસે; વળી મૃદુતા ઢોળે વાયહો. મુ. છત્ર ધરે રૂજુતા સખિ નિરલોભ ઉલાસે પાયહો મુ. આ૦ ૪ સત્ય સચિવને સોંપસ્યું, શેવામાં વિવેક સચુતહો, મુ. આતમ સતા શુદ્ધ ચેતના, પરણાવુ આજ મુહુર્તહો. મુ. આ૦ ૫ અરજ સુણીને આવિયા, જયા નંદન નિરૂપમ દેહહો. મુ. ઓછવ રંગ વધામણા; થયા ક્ષમાવિજય જિન ગેહહો, મુ. આ૦ ૬.

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન.

ધુંયલી કરો ગુરૂ આગળે એ દેશી—વિમળ વિમળ ગુણ તાહરા, કહે વાચેહો કિમ એકણજીહ; જગ જંતુ સનિપણે, તસુ જીવીતહો અસખ્યાતા દિહ. વિ૦ ૧ સાયર સ્યાહી સંભવે; સવિ વસુધાહો કાગદ ઉપમાન; તરૂ ગણ લેખ ન કીજીએ, નલિખાએહો તુજ ભાસન માન વિ૦ ૨ લિખન કથન અભિલાપ્ય છે; અનત ગુણહો નભિલા પ્પપયથ્થ. કેવળનાણ અનત ગુણો; કહવાનેહો કુણ હોયસમથ્થ વિ૦ ૩ રૂપી અરૂપી દ્રવ્યના; ત્રિહુકાળના હોય જવ સમુદાય; પરણામિકતાએ પરિણમે. તુહ્મ ગ્યાનમાહોં સમકાળ સમાય. વી૦ ૪ કેવળ દસણ તિમવળી, ગુણ બીજોહો ગ્રાહકસામાન્ય. કરતા એકપણા થકી, ઉપીચોગેહો સમયાંતર માન્ય. વિ૦ ૫ સુરગણ સુખ પડિત કરી, કોય વરગ્ગિતહો કર વાર અનત, તુમ્હે ગુણ આવ્યા બાધને, અનતમેહો નવી ભાગ આવંત. વી૦ ૬ દ્રવ્ય સાધર્મે માહરી, સહુ સત્તાહો ભાસન પરતિત; ફટક સચોગે સામળો નીજ રૂપેહો ઉજવળ સુપવીત, વી૦ ૭ ક્ષમાવિજય જીન શેવના; નીતુ કીજેહો જીમ પ્રગટે તેહ; સહજાનદી ચેતના ગુણી ગુણમાંહો રમે સાદિ અછેહ. વિ૦ ૮.

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

રાગ મલ્હાર ત્રિભુવન તારણ તીરથ પાસ ચિતામણી એ દેશી—અનંત જીણંદ મુણિંદ ઘના ઘન ઉન્હોરે; ઘના ઘન ઉ૦ સદલ અસોકની છાંહી સભર છાહિ રહ્યોરે, સ૦ છત્ર ત્રયો ચઉ પાસ ચલંતા વાદળારે. ચ૦ ચચળ ચોવીસ ચામર બગ પરે ઉજળારે; બ૦ ૧ ભામંડળની જ્યોત ઝબુકે વીજળીરે. ઝ૦ રત્ન સિંહાસન ઈંદ્ર ધનુષ શોભા મીળીરે; ધ૦ ગુહિરો દુદુહી નાદ આકાશે પુરતોરે. આ૦ ચોવીહ દેવ નીકાય મયુર નચાવતોરે, મ૦ ૨ બહુ વીધી ફુલ અમુલખ સુગંધી વીસ્તરેરે; સુ૦ બાર પરખદા નયન સર

સીધ્ધાકરેરે; સ૦ સુજયા નંદન વયણ સુધારસ વરસતોરે, સુ૦ ભવીક હૃદય ભુ પીઠ રોમાંચ અંકુરતોરે રો૦ ૩ ગણધર ગીરીવર શરૂગથી પસરી સુર શરીરે. પ૦ નયગમ ભગ પ્રમાણ તરગે પરવરીરે. ત૦ ક્રોધ દાવાનળ શાંતીથી શીતલ ગુણ વહેરે શી૦ અશુભ કરમ ધન ધામ શમાધી સુખ લહેરે શ૦ ૪ વીકસીત સેયમ શ્રેણીવીચીત્રના વલીરે વી૦ આશ્રવ પચ્ચજ વાસકે મુલ સતતી બલીરે મુ૦ પસરચો સુથ સુગાલ દુકાલ ગયો ટલીરે. દુ. ક્ષમાવીજય જી ન સપદ વરષા રૂતુ ફલીરે ૧૦ ૬

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

થાંપર વારી માહારા સાહીબા કાબીલ મત જાજો એ દેશી—સુરતી ધ. મેં જીણદની. સમતા રસ પુરી; અતર દોષ અભાવથી; બની કાંતીસુનુરી ૧ હુ વારી ધરમ જીણદની મુરતીરે મટકે; આંકણી; હાસ્ય અરતીરતી અગ્નતા ભય શોક દુગંછા; રાગ દ્વેષ અવીરતી નહી કામની દ્રામીછા હુ૦ ૨ દાનાદિક ગુણ અનુભવે અતરાય અભાવે; વસ્તુ સ્વભાવિક ધર્મને કુણ ઉપમ આવે, હુ૦ ૩ પુરણ પરમાનંદથી. પદ્દમાસનવાલી. સાધ્ય સંપુરણ ની પને ન ધરે જપ માલી. હુ૦ ૪ અગના ઉછગે નહી, હાથે હથીયાર; ક્ષમાવિજય જીનરાજની મુદ્રા અવીકાર. હુ૦ ૫.

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

તાહારી આંખડીએ ઘેર ઘાલ્યું, ગહેજાં ગીરધારી એ દેશી—તુ પારગત તુ પરમેશર, વાલા મારા તુ પરમારથ વેદી, તુ પરમાતમ તુ પુરષોતમ. તુ અછેદી અવેદીરે. ૧ મનના મોહનીયા તાહારી કીકી કામણગારીરે જગના સોહનીયા આંકણી. યોગી અયોગી ભોગી અભોગી વા૦ તુહીજ કામી અકામી, તુહી અનાથ નાથ સહુ જગનો; આતમ સપદ રામીરે મ૦ ૨ એક અસંખ્ય અનત અનુચુર વા૦ અકલ સકલ અવીનાશી, અરસ અવર્ણ અગધ અફાસી; તુહી અપાસી અનાસીરે મ૦ ૩ મુખ પકજ ભમરી પરે અમરી વા૦ તુહી સદા બ્રહ્મચારી; સમોસરણ લીલા અધીકારી; તુહીજ સંયમ ધારીરે મ૦ ૪ અચરાનદન અચરીજ એહી વા. કહણી માંહી ન આવે; ક્ષમાવિજય જીન વયણ સુધારસ; પીવે તેહીજ પાવેરે મ૦ ૫

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન.

કરૂણા કુથુ જિણદની ત્રિભુવન મડળ માંહિ લલના, પરમેસર પંચ

કલ્યાણકે; અગઠ ઉદ્યોત ઉચ્છાહ ભલનાં. ૧ ક૦ સુરાસુર તન ખટ ક્ષાવને; રૂપે અસરીક રૂપ ભ૦ ભાવ અહિંસક ગુણ તણો; એ વ્યવહાર અનુપ; લ૦ ૨ ક૦ દાધી દુષ્ટ વ્યંતર થિકી; છાગ રહ્યો પણ આય; લ૦ પરમ કૃપાળ પ્રભુ મિલે, કહો કિમ અળગો થા.ય લ૦ ૩ ક૦ શાંત અનુમત વય તણો લોકોત્તર આચાર, લ૦ ઉદયિક પણ અરિહંતનો; ન ધરે વિષય વિકાર. લ૦ ૪ ક૦ અશંખ પ્રદેશે પરિણમે, અવ્યા બાધ અનંત; લ૦ વાનગી અવની મડળે, વિહારે છતિ સમ તત. લ૦ ૫ ક૦ જગજંતુ જિનવર તણો; શરણો સિદ્ધિલહત; લ૦ ક્ષમા વિજય જિન દર્શનો; જલધર પરે વરસત લ૦ ૬ ક૦

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

થારે માથે પંચરંગી પાઘ સોનારો છોગલો મારૂજી એ દેશી—અરજિનવર નમીએ નિજ ઘર રમીએ, જીવના સાહિબજી; પર પરણતી દમીએ; નવી ભમીએ ભવ ગહેનમાં સાહિબજી. ૧ સા. ગયો કાલ અનંતો, પ્રભુ અણ લહંતો નિદમાં; સા. મીથ્યામતી નીંડોકીના વિષયા લિદમાં, સા૦ ૨ વ. રમણિ રૂપેલીનો દિમો મૈથુન સા૦ આશ્રવ ભરભારી પાપ અધારી પૈશુને; સા૦ ૩ થયો લાખ ચોરાશી યોનીવાસી મોહવસે. સા૦ વરયો તૃશ્ના દાસી પુદગળ આસી બહુ ધસે; સા૦ ૪ વિશ્વાનર રાતો માને માતો કુકુરો, સા૦ માયા વિષ વેલી કરતો કેલી વાનરો. સા૦ ૫ લોભાનલ દાધો ખાધો મમતા સાપિણી. સા૦ ડાકિણ પરે વળગી ન રહે અળગી પાપીણી; સા૦ ૬ લોકો દૂર ટ્રેગે અરિયણ સગે હેળવ્યો, સા૦ ભવિતવ્યતા અમરી સમરી નર ભવ મેળવ્યો, સા૦ ૭ નવી કીજે ખામી અવસર પામી પુણ્યથી, સા૦ જ્ઞાના વરણાદિકક ભ્રમ ભ્રમ થિતિનું નથી. સા૦ ૮ સમકક સદાગણ ગુણ ગણ આગમ પામીને. સા૦ કહે ચેતના નારી પ્યારી આતમ રામને. સા૦ ૯ કિમ તજીએ ભજીએ ક્ષમાવિજય જિન નામને; સા૦ જો વાંછો અનોપમ અક્ષય લીલા ધામને. સા૦ ૧૦.

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

સુણ બેહેની પિઉડો પરદેશી એ દેશી—મલ્લિજિન સર ધર્મ મુમ્હેરો, સાદિ અનત સ્વભાવજી; લોકા લોક વિશેષા ભાષણ; જ્ઞાનાવરણી અભાવજી; ૧ મ૦ એક નિત્યનંત સઘળે વ્યાપી, અવયતણિ સમાન્યજી; બીયા વરણ અભાવે દર્શ, ઉપચોગાંતર માન્યજી. ૨ મ૦ આતમ એક અસખ પ્રદેશી;

અવ્યા બાધ અનતજી. વેદની વિનાસે આયે લોકે દ્રવ્ય મહંતજી. ૩ મ૦ મોહની ક્ષયથી ક્ષયક સમકિત, યથાખ્યાન ચારીત્રજી; વીતરાગતારમણો આયુ; ક્ષય અક્ષય થિતિ નિત્યજી. ૪ મ૦ પંચ દેહ અવગાહના આકૃતિ નામ વિભાવ અનુપજી, વર્ણ ગંધરસ ફાશે વરજિત; અતિદ્રિય સરૂપજી. ૫- મ૦ અગુરૂ લઘુ ગુણ ગોત્ર અભાવે; નહી હળુવા નહી ભારજી; અતરાય વિજયથી દાનદિક લબ્ધિ ભડારજી. ૬ મ૦ ચેતન સમતાયે મુઝસતા: પરખી પ્રભુ પદ પામીજી; આરીસો કાટે અવરાણો મલ નાસે નિજ ધામજી. ૭ મ૦ સગ્રહ નય જે આતમ સાત્તા, કરવા એવ ભુતજી, ક્ષમાવિજય જિન પદ અવલબિ; સુરનર મુનિ પુહુતજી. ૮ મ૦

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

જય જય મુનિસુવ્રત જગદીસ, વરસે વાણી ગુણ પાંત્રીસ; વારે ઘાતી સડતાળીસ, જેહથી પ્રગટેરે જેહથી પ્રગટે ગુણ એકત્રીસરે. ૧ મુનિદા તુજ દેશનાં સુખ ખાણી, સુખ ખાણીરે મેં જાણીરે મુણિંદા; જેહથી લાજે સાકર પાણીરે. મુ. એતો ધર્મ્મરાય પટરાણીરે મુ૦ આંકણી. એહનાં અગ ઉપાંગ અનુપ, એહનુ મુખડું મગળ રૂપ; એતો નવરસ રગ સરૂપ; એહનાં પગલાંરે એહનાં પગલાંરે પ્રણમે ભુપરે. ૨ મુ૦ એતો એક અનેક સ્વભાવ; એતો ભાસે ભાવ વિભાવ; એતો બોલે બહુ પ્રસ્તાવ; એતો ભગીરે એતો ભગી સત્પ બનાયરે. ૩ મુ૦ એતો નય ગરભિત અવદાત, એહનો તીર્થંકર પદ તાત; એ ચઉ પુષારથની માત; એહનાં સકળાંરે એહનાં સકળાં અર્થછે જાતરે. ૪ મુ૦ એહનો ત્રિહુ જગમાં ઉદ્યોત; છીપે રવિ શશિ દિપક જ્યોતિ; બીજા વાદી શુત ખદ્યોત; એતો તારેરે એતો તારે જિમ જળ પોતરે, ૫ મુ૦ એહને ગણધર કરે સિણગાર, એતો ધુરથી સદા બ્રહ્મચાર; એતો ત્રીપદીરે એતો ત્રીપદીનો વીસ્તારરે. ૬ મુ૦ એહથી જાતીનાં વયર સમાય, બયસે વાઘણી ભેળી ગાય. આવે સુર દેવી સમુદાય; એહને ગાવેરે એહને ગાવે પાપ પલાયરે. ૭ મુ૦ એહને વાંછે નરને નાર; એહથી નાસે કામ વિકાર, એહથી ઘર એથી ઘર મંગળ ચ્યાર; એતો મુની જીનરે એતો મુનીજીન પ્રાણ આધારરે. ૮ મુ૦

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

ઉભી ભાવલ દેરાણી અરજ કરે છે એ દેશી—ખીજમતીગારો ખાસો મુકું નપાસો; મુજને સમકીત વાસોહોવ પ્રારાણીના જાયા, સુરનર નાગિંદ ગાયા

મોહન મહીર કરીજે, આશ ધરીને આયા અહોનિશ સેવે; તેહને દીજે દીલાસા. ૧ વપ્રારાણીનાં જાયા સુ૦ મુ૦ આંકણી; ઘર ઘર ભટકી લાજ ગમાવે, તે સેવક કુણ લેખેહો ૧૦ પતીત પાવન જગ જીવને ઓષધી, સરિસ દરિસાણ ઊવેખેહો ૧૦ ૨ સુ૦ મો૦ કામ સનેહ હુષ્ટી રાગને છાંડી ગુણ રાગે રઢ મડીહો. ૧૦ પ્રાણ તજે પણ પ્રીત ન છડે; તેહની કીરતી અખડીહો ૧૦ ૩ સુ૦ મો૦ ક્ષેત્ર કાલાદિક કારણ દાખી; મુજને શું ભોલાવોહો ૧૦ પ્રણત મ્હારી સાધ્ય તુમ્હારી; અવસર એહ બનાવોહો ૧૦ ૪ સુ૦ મો૦ ભુજલ યોગે અકુર શકિત. પ્રગટ એહ નહી છાનોહો ૧૦ ક્ષમાવિજય જીન કરૂણા લહરી અક્ષયલી લખ જાનોહો ૧૦ ૫ સુ૦ મો૦

અથ નેમનાથ જીનં સ્તવન.

અતરથી અમ્હને આજ ગરવે ગીરધારી—એ દેશી તોરણ આવિ કત પાછા વળીયારે, મુજ ફુરકે દાહિણુ અગ તિણે અટકળીયારે. ૧. કુણ જોશી જોયા જોસ, ચુગલ કુણ મિલીયારે, કુણ અવગુણ દીઠા આજ, જિણથી ટળીયારે. ૨, જાઓ જાઓરે સહિરો દુર, સ્યાને છોડોરે; પાતળીઓ સા મળવા, વાલિમ તેડોરે. ૩. યાદવ કુળ તીલક સમાન, એમ ન કીજેરે, એક હાંસુ બીજી હાણી, કેમ ખમીજેરે ૪. ઇહાં વાચે ઝઝ સમીર, વીજળી ઝબકરે; બાપીઓ પીઉ પુકારા. હિયડુ ચમકેરે. ૫ ડર પાવે દાદુર સોર, નદીઓ માતીરે; ઘન ગર્જાવરને જોર, ફાટે છાતીરે. ૬. હરિતાં શુક પહિરયાં ભુમી, નવરસ રગેરે; બાવળીયા નવસર હાર, પ્રીતમ સગેરે. ૭. મે પુરવ કીધાં પાપ, તાપે દાધીરે; પડે આંસુ ધાર સવિખાધ, વેલડી વાધીરે. ૮. મુને ચઢાવી મેરૂ શીશ. પાડી હેઠીરે; કિમ સહવાયે મહારાય, વીરહ અગીઠીરે ૯. મુને પરણી પ્રાણઆધાર, સંયમ લેજ્યોરે; હું પતિવ્રતા છુ સ્વામી, સાથી વહેજ્યોરે. ૧૦. એમ આઠ ભવાંરી પ્રીત, પ્રિઉડા પળશેરે; મુજ મનહ મનોરથ નાથ, પુરણ ફળશેરે. ૧૧, હિવે ચ્યાર મહાવ્રત સાર, ચુદડી દીધીરે, રગીલી રાજુલ નારી, પ્રેમે લીધીરે. ૧૨ મૈત્રાદિક ભાવના ચ્યાર, ચોરી બાંધીરે, દહી ધ્યાનાનળ સળગાયા, કર્મ્મ ઉપાધીરે. ૧૩. થયો રત્નત્રયી કસાર, એકા ભાવેરે, આરોગે વગને નારી, શુદ્ધ સ્વભાવેરે ૧૪. તજી ચંચળતા ત્રિક યોગ, દપતિ મિલિયારે; શ્રી ક્ષમાવિજય જિન નેમ, અનુભવ કળિયારે. ૧૫.

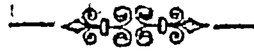
અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

ઘોડીજી આઇ થારા દેશમાં મારૂજી—એ દેશી. પરમ પુરૂષ પરમાતમા સાહિબજી, પુરીસાદાણી પાસહો. શિવ સુખરા ભમર; થાશો વીનતી, સાહિબજી; અવસર પામી ઓળગુ; સા૦ સફળ કરો અરદાસહો. ૧. શિ૦ દોય નંદન મોહ ભુપરા; સા૦ તિણે કરયો જગ ધંધોલહો; શિ૦ દ્વેષ કરિ રાગ કેહરી, સા૦ તેહનાં રાણા સોળહો. ૨. શિ૦ મિથ્યા મુહતો આગળે, સા૦કામ કટક સિરદારહો; શિ૦ ત્રણ રૂપ ધરી તેહ રમે. સા૦ હાસ્યાદિક પરિવારહો. ૩. શિ૦ મોહ મહીપતી જોરથી; સા૦ જગ સઘળો થયો જેરહો; શિ૦ હરી હર સુરનર સહુ નમ્યા. સા૦ જકડી કર્મની ઘેરહો. ૪. શિ૦ ભવથિતિ ચૌગતી ચોકમાં, સા૦ લોક કરે પોકારહો. શિ૦ આપ ઉદારથી થઇ રહ્યા, સા૦ ઇમ કીમ રહસ્યે કારહો. ૫. શિ૦ ક્ષપકશ્રેણેરી ગજ ઘટા. સા૦ હલકારો અરિહતહો. શિ૦ નાણ ખડગ મુજ કર દિઓ. સા૦ ક્ષણમાં કરૂ અરીહત. ૬. શિ૦ કરૂણા નયણ કટાક્ષથી, સા૦ રિપુદળ હોએ વિસારાળહો. શિ૦ ક્ષમા વિજય જિન સપદા; સા૦ પ્રગટે ઝાકઝમાળહો. ૭. શિ૦

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

ઇમ ધન્નો ધણીને પરચાવે—એ દેશી વીર જિણદ જગત ઉપગારી. મિથ્યા ધામ નિવારીજી; દેશના અમૃત ધારા વરશી. પર પરણતી સવી વારીજી. ૧. વી૦ પંચમે આરે જેહનો શાસન, દોય હજારને ચ્યારજી; યુગ પ્રધાન સુરીસર વહસે, સુવીહિત મુની આધારજી. ૨. વી૦ ઉત્તમ આચારજ મુની અજ્જા. શ્રાવક શ્રાવીકા અછજી; લવણ જળધી માંહી મીઠો જળ, પીવે સીગી મછજી. ૩. વી૦ દશ અછેરે દુખિત ભરતે, બહુ મત ભેદ કરાલજી; જિન કેવળ પુરવધર વિરહે, ફણી સમ પચમ કાળજી. ૪. વી૦ તેહનો ઝહર નિવારણ મણી સમ, તુમ્હ આગમ તુજ બીંબજી; નિશિ દીપક પ્રવહણ જિમ દરીએ, મરૂમાં સુરતરૂ લુબજી. ૫, વી૦ જૈનાગમ વકતાને શ્રોતા, સ્યાદ વાદ શુચિ બોધજી; કળિ કાળે પણ પ્રભુ તુમ્હ શાસન, વરતે છે અવિરોધજી. ૬. વી૦ મ્હારે તો સુખમાંથી દુખમાં, અવસર પુણ્ય નિધાનજી; ક્ષમા વિજય જિન વીર સદાગમ, પામ્યો સિદ્ધી નીદાનજી. ૭ વી૦ ઇતી શ્રી જીનવિજય કૃત ચોવીશી સમાપ્ત

अथ श्री पद्मविजय कृत चोवीशि,

અથ શ્રી ૠષભદેવ જીન સ્તવન.

અરણીક મુનીવર ચાલ્યા ગોચરી—એ દેશી. રૂષભ જીનેસર રૂષભ લછન ધરૂ, ઊંચા જે સાત રાજયોજી; નિર લછન પથને પામીયા. શિવપુરનો સામ્રાજયોજી. ૧. રૂ૦ અવ્યય અચળ અચિંત અનત છે, અશરીરી અણાહારીજી; અવિનાશી શાસત સુખનો ધણી, પર પરણતી નીવારીજી. ૨. રૂ૦ જ્ઞાન અનત અનત દર્શન મયી, લોકા લોક સ્વભાવોજી; દેખે કર આલમ પરે પણ નહી. રમતા જે પર ભાવોજી, ૩. રૂ૦ નિજ રૂપે રમણ કરતા સદા, સાદિ અનતહ ભાંગોજી; અવ્યાબાધ અજર અજ જે થયા; પુદગળ ભાવ નિસગોજી. ૪. રૂ૦ પુદગળ રહિતપણે સુખ ઉપનુ, તે કીમ જીભે કહાયોજી; વર્ણાદિક નહી જાસ સ્વરૂપ છે, જોગાતીત જિન રાયોજી. ૫. રૂ૦ કરતા ભોકતારે નિજ ગુણનો પ્રભુ, અવગાહી નીજ ખેતોજી; અછે અનતા નિજ ઠામે રહ્યા, ભીડી ન કોયને દેતોજી; ૬. રૂ૦ એ જીનવર ઉત્તર પદ રૂપ જે; પદમને અબલબીજેજી; તો પરભાવ કરમ દુરે કરી, ઠાકુર પદવી લીજેજી. ૭. રૂ૦.

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન સ્તવન.

સ્વામી શ્રી મધર વીનતી—એ દેશી. અજીષ જિન તુજ મુજ અતરો; જોવતાં દીસે ન કોયરે; તુજ મુજ આતમ સારિખો, હાંરે સત્તા ધર્મથી હોયરે. અ૦ ૧. જ્ઞાન દર્શન ચરણ આદિ દેઈ, ગુણઅ છે જેહ અનંતરે; અસખ્ય પરદેશ વળી સારિખા, અછે ઇણિ પરે તતરે. અ૦ ૨. એટલો અતર પણ થયો; હાંરે આવિર્ભાવતિરો ભાવરે; આવિર્ભાવે ગુણ નીપના; તીણે તુજ રમણ સ્વભાવરે, અ૦ ૩. રાગ દ્વેષાદિક વીભાવની; હાંરે પરણતિ પરભાવેરે. ગ્રહણ કરતો કરે ગુણ તણો; હાંરે પ્રાણી એહ તિરો ભાવેરે. અ૦ ૪. એહ અતર પડયો તુજ થકી; હાંરે તેને મન ઘણુ દુખરે. ભીખ માગે કુણ ધન છતે; હાંરે છતે આહાર કુણ ભુખરે. અ૦ ૫. તુજ અવલંબને આંતરો; હાંરે ટળે માહરે સ્વામરે. અચળ અખડ અગુરૂ લહુ, હાંરે લહે નિરવધ ઠામરે. અ૦ ૬. જે

અવેદી અખેદીપણે; અલેશીને અજોગીરે; ઉત્તમ પદવર પદમનો, હાંરે થાયે ચેતન ભોગીરે. અ૦ ૭.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

આવો મુજ મન મદિર—એ દેશી. કયું જાનું કયું બની આબહી; શ્રી સભવજીન રાજહો મિત; તુજ મુજ અતર મોટકો, કિમ ભાજે તે આજહો મીત કયુ૦ ૧. મુજ મવર્તન જેહ છે, તે ભવ વૃદ્ધિનુ હેત હો મીત; હુ કર્તા કર્મજ તણો; કરિયે તે કર્મ એતહો,મીત. કયુ૦ ૨. જીવ ઘાતાદિક કરણે કરી; કરણ કારણ ઇમિ હોયહો મીત; અક્ષય પચ પોષક સદા, કારક સપશાણ જોય હો મીત કયુ૦ ૩. ઇમ મનુજનો ભવ ભલો; હારીને સુણયે સ્વામીહો મીત; નરક નિગોદ વિષે ગયો, ખટકારક મુજ નામહો મીત. કયુ૦ ૪. તે વિપરીત એ સાધીઆ, તુ કરતા શિ઼ ઠાણહો મીત; કરીયે તે કારક કર્મ તે, શુભ સેવન કરણેણહો મીત. કયુ૦ ૫. દઈ ઉપદેશ ભવી લોકને, દીધો કર્મને ત્રાસહો મી ત; કર્મ થકી અળગો થયો, સીદ્ધી વીષે ગયો ખાસહો મીત. કયુ૦ ૬. ઇમ તુજ મુજ અતર પડયો, કિમ ભાજે ભગવંતહો મીત; કયુ૦ પણ જાણ્યું તાહરી પરે, સાધતાં ભાજેસે તંતહો મીત. કહિ૦ ૭. તવ કર્તા નિજ આથિનો; ભોક્તા પણ તસ થાયહો મિત્ત, તુજ મુજ અતર સવિ ટળે, સવિ મગળિક બની આયહો મિત. કયું૦ ૮. અજરામર તસ સુખ હોયે, વિલસે અનતી રીદ્ધી હો મીત; ઉત્તમ ગુરૂ સેવા લહે, પદમવિજય ઇમ સિદ્ધિહો મીત. કયુ૦ ૯.

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન.

તુમ્હે જોજ્યો જોજ્યોરે જતને બજાવે તુમ્હે—એ દેશી. તુમ્હે જોજ્યો જોજ્યોરે વાણીને પ્રકાશે તુમ્હે. એ આંકણી. ઉઠે છે અખડ ધ્વની, જોજને સભળાય; નર તિરિય દેવ આપણી, સહુ ભાષા સમજી નાય. ૧. તુ૦ દ્રવ્યા દિક દેખી કરીને, નય નીખેપે જુત્ત; ભંગ તણી રચના ઘણી, કાંઇ જાણે સહુ અદભુત. તુ૦ ૨. પય સુધાને ઇક્ષુ વારિ, હારી જાયે સર્વ; પાખડી જન સાંભળીને, મુકી દીયે ગર્વ. તુ૦ ૩. ગુણ પાંત્રીસ અલકરી, અભિનદન જીન વાણી; સસય છેદે મન તણા, પ્રભુ કેવળજ્ઞાને જાણી. તુ૦ ૪. વાણી જે નર સાંભળે તે. જાણે દ્રવ્યને ભાવ; નિશ્ચય ન વીવહાર જાણે, જાણે નિજ પરભાવ. તુ૦ ૫. સાધ્ય સાધન ભેદ જાણે. જ્ઞાનને આચાર; હેય જ્ઞેય ઉપાદેય જાણે, તત્વા તત્વ વિચાર. તુ૦ ૬. નરક સરગ અપવર્ગ જાણે, ધિગ વ્યવને ઉતપાદ; રાગ દ્વેષ અનુબાંધ જાણે, ઉછરંગને અપવાદ. તુ૦ ૭. નિજ

સ્વરૂપને ઓળખીને, અવલબે સ્વરૂપ; ચિદાનંદ ઘન આતમા તે થાયે જિન ગુણ ભુપ. તુ૦ ૮. વિણીથી જીન ઉત્તમ કેરા, અવલબે પદ પદ્મ; ની તે પરભાવ તજીને, પામે શિવપુર સદ્મ. તુ૦ ૯.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

સાહેલડીની દેશી—પંચમ જગપતિ વંદિયે. સાહેલડીયાં; સુમતિ જીનેસર દેવ; ગુણ વેલડીયાં; સુમતી તણો દાયક પ્રભુ, સા૦ એહ શેવો નીત મેવ. ગુ૦ ૧. જહને જનમ મરણ નહી; સા૦ આર્તધ્યાન નવિ હોય; ગુ૦ દુરગતિ સનમુખ નવિ હોયે, સા૦ ભવ દુખ સામુ ન જોય. ગુ૦ ૨. રોગ શોગ નવિ એહને. સા૦ નહિ એહને સતાપ; ગુ૦ એહની કરો ઉપાસના. સા૦ જાયે જેહથી પાપ. ગુ૦ ૩. અષ્ટ કરમ દળ છેદીને. સા૦ પામ્યા અવિચળ રાજ્ય; ગુ૦ રત્ન ત્રયી પરગટ કરી; સા૦ સુખ વિલસે પ્રાચુર્ય, ગુ૦ ૪. જીન ઉત્તમ પદ પદ્મને, સા૦ શેવે સુખ નિરધાર; ગુ૦ જેહથી અક્ષય પદ લહે, સા૦ અવ્યાબાધ ઉદાર. ગુ૦ ૫.

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન સ્તવન.

દેશી રસીયાની—પદ્મ જિનેસર પદમ લછન ભલુ, પદ્મની ઓપમ દેવાય; જિનેસર. ઉદકને પંકજ માંહિ જે ઉપનુ, ઉદક પકે ન લેપાય. જિ૦ ૧. તિમ પ્રભુ કર્મ પકથી ઉપના, ભોગ જળે વધ્યા સ્વામી; જિ૦ કર્મ ભોગ મ્હેલી અળગા રહ્યા, તેહને નમુ શિર નામી. જિ૦ ૨. ૫૦ બારે પરખદ આગળ તું દીયે, મધુર સ્વરે ઉપદેશ; જિ૦ સુર દ્રષ્ટાંતે દેશના સાંભળે. નર તિરિ દેવ અસેસ. જિ૦ ૩. ૫૦ રક્ત પદ્મ સમ દેહ તે તગતગે, જગ લગે રૂપ નિહાળ. જિ૦ ઝગમગે સમવસરણ માંહિ રહ્યો, પગ પગે રીદ્ધી રસાળ. જિ૦ ૪. ૫૦ સુશીમા માતારે પ્રભુને ઉર ધર્યા, પદ્મ સુપન ગુણ ધામ; જિ૦ ઉત્તમવિજય ગુરૂ સાહ્યે ગહ્યો, પદમવિજય પદમ નામ. જિ૦ ૫. ૫૦,

અથ શ્રી સુપારેસ્વ જીન સ્તવન.

તુંગિયાગિરી શિખર સોહે—એ દેશી. શ્રી સુપાસ જિણંદ તાહરૂં અકળ રૂપ જણાયરે; રૂપાતીત સ્વરૂપવંતો. ગુણાતીત ગુણ ગાયરે ૧. કયુહિ કયુંહિ કયુહિ કયુહિ, તારનારો તુહિ કિમ પ્રભુ; રીદયમાં ધરી લોકરે; ભવ સમુદ્રમાં તુજ તારે, તુજ અભિન્ના ફોકરે. કયું૦ ૨. નીરમાં ધૃતિ દેખી તરતી, જાણીયો મ્હે સ્વામરે, તે અનિલ અનુભાવ જિમ તિમ, ભવિક તાહરે નામરે. કયુ૦ ૩, યુહિ યુહિ યુહિ યુહિ. આ જેહ તનુમાં ધ્યાન ધ્યાયે તા-

હરૂ તસ નાશરે; થાય તનુનો તેહ કિમ પ્રભુ, એહ અચરિજ પ્રાસરે. કયું૦ ૪. વિગ્રહને ઉપસમ કરે તે, મધ્ય વરતી હોયરે, તિમ પ્રભુ તુમ્હે મધ્ય વરતી, કલહ તનુ શમ જોયરે. કયું૦ ૫. તુમ પ્રમાણ અનલ્પ દીસે, તે ધરી હૃદી ભવ્યરે; ભાર વિનુ જિમ શીઘ્ર તરિયે; એહ અચિરજ નવ્યરે. કયુ૦ ૬. મા હા પુરૂષ તણો જે મહિમા, ચિંતવ્યો નવિ જાયરે, ધ્યાન ઉત્તમ જિન રાજ કેરો, પદ્મવિજય તિણે ધ્યાયરે. કયુ૦ ૭.

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

ધણરા ઢોલા—એ દેશી. ચદ્રપ્રભુ જિન આઠમારે, પામ્યા પુર્ણ સ્વભાવ, જિનવર ધ્યાવો; પુર્ણતા મુજ પ્રગટ થવારે, છો નિમીત નિ:પાવ. ૧. જિ૦ ધ્યાવો ધ્યાવોરે ભવીક જીન ધ્યાવો; પ્રભુ ધ્યાતાં ધ્યાન પલાય; જિ૦ પર ઉપાધીની પર્ણતારે, જાચીત મડન તેહ; જિ૦ જાત્ય રત્ન સમ પુર્ણતારે, પુર્ણતા સુભ રેહ, જિ૦ ૨. કલ્પનાથી જે અતાત્વિકીરે; પુર્ણતા ઉદધિ કલ્લોલ; જિ૦ ચિદાનંદ ઘન પુર્ણતારે; સ્તિમિત સમુદ્રને તોલ. જિ૦ ૩. પુર્ય માન હાનિ લહેરે, અસંપુર્ણ પુરાય; જિ૦ પુર્ણાનદ સ્વભાવ છેરે; જગદદભુતનો દાય. જિ૦ ૦. પુર્ણાનદ જિણંદનેરે, અવલબે ધરી નેહ; જિ૦ ઉત્તમ પુર્ણતા તે લહેરે; પદ્મવિજય કહે એહ, જિ૦ ૫.

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનું સ્તવન.

મન મોહનારે લાલ—એ દેશી. સુવીધી જીનેસર સાહીબારે; મન મોહનારે લાલ, સેવો થઇ થીર ચોભરે; જગ સોહનારે લાલ; સેવા નવી હોયે અન્યથારે. મ૦ હોયે અથિરતાયે ક્ષોભરે. જ૦ ૧; પ્રભુ સેવા અંબુદ ઘટારે, મ૦ ચઢી આવી ચિત્ત માંહીરે; જ૦ અથીર પવન જબ ઉલટેરે; મ૦ તબ જાયે વિલઇ ત્યાહીરે. જ૦ ૨. પુશ્ચલા શ્રેય કરી નહીરે. મ૦ જીમ સીદ્ધાંત મઝારરે; જ૦ અથીરતા તીમ ચીતથીરે; મ૦ ચીત્ર વચન આકારરે જ૦ ૩. અતઃકરણે અથિરપણુરે, મ૦ જો ન ઉધરયુ મહા સલ્યરે જ૦ તો શ્યો દોષ સેવા તણોરે મ૦ નવી આપે ગુણ દિલ્લરે. જ૦ ૪. તીણે સીદ્ધમાં પણ વાંછાંછીયોરે; મ૦ થીરતા રૂપ ચરિત્તરે. જ૦ જ્ઞાનદર્શન અભેદથરેરે; મ૦ રત્ન ત્રયી ઇમ ઉત્તરે. જ૦ ૫. સુવધી જીન સીદ્ધી વરયારે; મ૦ ઉત્તમ ગુણ અનુપરે; જ૦ પદ્મવીજય તસ સેવથીરે; મ૦ થાયે નીજ ગુણ ભુપરે. જ૦ ૬.

અથ શ્રી શીતલજીનુ સ્તવન.

અલ્લ ધર માંડવ સીઆલોએ—એ દેશી, શીતલ જીન પતી સેવીયેએ;

શીતળતાનો કંદ; સાહિબ શિવ સુખ કરૂએ; પ્રતી પ્રદેશ અનંત ગુણાએ, પરગટ પુરણાનંદ. સા० ૧; એક પ્રદેશે નભ તણાએ, દેવ સમુહ સુખ વ્યાપી; સા० ત્રણ કાળ ભેળુ કરીએ. અસન કલપનાયે થાપિ. સા० ૨. ઇમ આકાશ પ્રદેશ જેએ, લોકા લોકના તેહ. સા० થાપતાં સંપુર્ણ હોઇએ, અનંત ગુણુ એમ એહ. સા० ૩. તે સુખ સમુહ તણો વળીએ, કીજે વર્ગ ઉદાર; સા० તેહનો વર્ગ વળી કરે;એ, એમ વર્ગ કરો વારવાર. સા० ૪. અનત વર્ગ વર્ગે કરીએ; વર્ગીત સુખ સમુદાય; સા० અવ્યાબાધ સુખ આગલેએ, પણ અતી ઉણુમ થાય સા० ૫. મ્લેછ નગર ગુણ કિમ કહેએ; અન્ય મલેછ પુર તેહ; સા० તિમ ઓપમ વિણ કિમ કહુએ, શીતળ જીન સુખ જેહ. સા० ૬. આવશ્યક નિરયુક્તિયએ, ભાખ્યો એ અધીકાર; સા० કરતાં સિદ્ધી ભણી તિહાંએ, ઉત્તમ અતિ નમસ્કાર. સા० ૭. એમ અનોપમ સુખ ભોગવોએ, જીન ઉત્તમ મહારાજ; સા० તે શીતળ સુખ જાચીયેએ, પદ્મમવીજય કહે આજ, સા० ૮.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનુ સ્તવન.

વારી હુ ગોડી પાસજી એ દેશી—શ્રીશ્રેયાંસ જિણંદની, અદભુત તાન કહાય; મોહન સજમ ગ્રહિ કેવળ લહિ; શૈલેશીયે સુહાય મોહન. ૧ શ્રી० શુષિ પુરણથી હીનતા, યોગ નિરોધને કાળ. મો० હોય ત્રિભાગ અવગાહના વિછંડી કર્મ જજાળ. મો० ૨ શ્રી० વાચ્ય નહી સંઠાણથી, તેણે અનિશ્રિત સઠાણ; મો० પ્રદેશાંતર ફરસ્યા વિના, પામ્યા લોઅગ ઠાણ. મો ૩ શ્રી. પ્રથમ સમય અનંતર કહ્યા; પછે પરપર સિદ્ધ; મો० વેતાસવિજગ ભાવનો પણ કોઇ પયથ્થે નગિદ્ધ; મો० ૪ શ્રી० ચિદાનંદ નીત ભોગવો; સાદિ અનંત સ્વરૂપ, મો० જન્મ જરા મરણે કરી; નવિ પડવુ ભવ કુપ; મો ૫ શ્રી० મોહક્ષીયી પણ તાહરા; ગુણવાન સમથ્થ; મો० પણ જયુશિ શુ સાગર મવે, વિતરણ કરી નિજ હથ્થ. મો० ૬ શ્રી० તિણે જિનવર ઉત્તમ પ્રીતે, વીનતી કરીએ એહ. મો० જિન પદ પદમ સેવક ભણી; દીજે શિવ સુખ જેહ. મો० ૭ શ્રી०

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન સ્તવન.

પ્રથમ ગોવાળા તણે ભવેજી એ દશી—વાસવ વદિત વદિયેજી; વાસુપુજ્ય જિન રાય માનુ અરૂણ વિગ્રહ કરયોજી, અંતત રિપુ જયકાર. ૧ ગુણા કર અદભુ તત્હારીરે વાત, સુણતાં હોય સુખ સાત. ગુ० અંતર રીપુ ક્રમ

જય કરયોજી. પામ્યો કેવળજ્ઞાન; શૈલે શીકરણે દહ્યાંજી; શેષ કરમ સુહઝાણ, ણ. ગુ૦ ૨ બંધન છેદા દિક થકીજી; જઈ ફરસ્યો લોક અંત, જિહાં નિજ એક અવગાહના; તિહાં ભવ મુકત અનંત. ગુ૦ ૩ અવગાહના જે મુળછે જી; તેહમાં સિદ્ધ અનંત; તેહથી અસંખ ગુણા હોયેજી; ફરસિત જીન ભગવંત. ગુ૦ ૪ અસંખ પ્રદેશ અવગાહનાજી, અસંખ્ય ગુણા ભિ તિણે હોયે; જ્યોતિમા જ્યોતિ મિલ્યા પરેજી, પણ સંકીર્ણ ન કોય. ગુ૦ ૫ સિદ્ધ બુદ્ધ પરમાતમાજી, આધિ વ્યાધિ કરી દુર; અચલ અમલની કલંક તુંજી, ચિદાનંદ ભરપુર. ગુ૦ ૬ નીજ સ્વરૂપ માંહિ રમેજી, ભેગા રહત અનંત પદમવિજય તે સિદ્ધનુંજી, ઉત્તમ ધ્યાન ધરંત. ગુ૦ ૭

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન

ગુણ હવિલા મંગલીક માળા એ દેશી—વિમળ જીનેસર વયણ સુણીને; વિમળતા નિજ ઓળખાણીરે, પુદગલ તત્વાદિક ભિન્ન સત્તા; સિદ્ધ સમાન પીછાણીરે વી૦ ૧ પુદગલ સંગથી પુદગલ મયનીજ ખીર નીર પરે અપ્પારે એતા દિન લગે એહીજ ભ્રાંતિ, પુદગલ અપ્પા થપ્પારે, વી૦ ૨ માનું અબ મેં વાણી સુણીને, નીજ આતમ રીદ્ધી પાઈએ. ગૃહ અંતર ગત નીધી ખત લાવત; લહે આણંદ સવાઈરે વી૦ ૩ અપ્પા લહ્યો ત્યુ દેહને અંતર ગુણ અનંત નિધાનરે, આવારક આચાર્ય આવરણ, જાણ્યા ભેઅ અમાનરે વી૦ ૪ સીદ્ધ સમાન વીમળતા નીજતે, કરવા પ્રગટ સ્વભાવરે, વીમળ જીન ઉત્તમ આલંબન, પદમવીજય કરે દાવરે વી૦ ૫

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

વીમળજીન વીમળતા તાહરીજી એ દેશી—અનંત જીન જ્ઞાન અનંતા જી; મુજથી કેમ કહેવાય; અનંત આગમ માહી તોળીઓજી, એ ખટ પયથ્થ જીન રાય. અ૦ ૧ જીવ૧ પુદગલ,૨ સમય,૩ એ ત્રીહુંજી, દ્રવ્ય;૪ પરદેશપ પરયાય,૬ થોડલા જીવ પુદગળ તીહાંજી; અનંત ગુણાહે ઠરાય. અ૦ ૨ અનંત ગુણ તે જરા એકછેજી, અનંત ગુણ કમગતાસ, બંધને મુકત ભેગા વળીજી, તીણે અનંત ગુણી રાશ. અ૦ ૩ અનંત ગુણ સમય તેહથી કહ્યા જી, સાંપ્રત સમય સહુ માંહી; વ્યાપીઓ તીણે તેહથી વળીજી. દ્રવ્ય અધીકા કહ્યા ત્યાંહી અ૦ ૪ જીવ પુદગલાદી પ્રક્ષેપથીજી; થાયે અધીકા એમ તેહ; છે પરદેશ અનંત ગુણાજી, નભ પરદેશે કરી એહ. અ૦ ૫ શ્રેણી અનાદી અનંતમોજી; થાય ઘન નભ પરદેશ, કાળનો ઘન નવી હોયેજી; તીણે અનં-

રેલો સા૦ જ્ઞાનાદિક યુગપદ ભાવીપણે સગ્રહ્યારેલો સા૦ નવ જીરણાદિક થાય તે ક્રમ ભાવી સુણરેલો સા૦ શબ્દ અરથથી તે પણ દ્વીવીધપરે મુણરેલો સા૦ ઈંદ્ર હરી ઇત્યાદિક શબ્દ તણા ભલારેલો સા૦ જે અભીલાખ નહી તે અર્થ પર્યવ કલારેલો સા૦ તે પણ દ્વીવીધ કહીજે સ્વપરભેદ કરીરેલો સા૦ તે પણ સ્વભાવીકે આપેક્ષીકથી વરીરેલો સા૦ ૩ સર્વ અતીત અનાગત સાંપ્રત કાલથીરલો ઈત્યાદીક નીજ બુધે કરો સભાળથીરેલો, સા૦ સમ કાલે ઇમ ધરમ અનતા પામીયેરેલો. સા૦ તે સવી પરગટ ભાવથી તુમ્હ શીર નામીયેરેલો. ૪ સા૦ ખટ દરવ્યના જે ધરમ અનતા તે સવેરેલો. સા૦ નહી પરછન્ન સ્વભાવ અભાવ મુજ સભવેરેલો. સા૦ પુષ્ટા લખન તુહી પ્રગટપણે પામીચેરેલો. સા૦ હું પણ હવે તુજ રીતે થવાને કામીચેરેલો. ૫ સા૦ મલ્લીનાથપરે હસ્તી મલ થઇ ઝુજશુરેલો સા૦ તસપરે ઉતમ સીસને મહેરથી નીરખીએરેલો સા૦ પદ્મવીજય કહેતો અમહે ચીતમાં હરખીએરેલોશા૦ ૬

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

સાબરમતીએ આવીલા ભરપુરજો ચારેને કાંઠરે માતા રમી વલ્યારે એ દેસી—ગરબાની છે, પરમાનદન વદન કરીએ નીત્યજો, સ્યાદ વાદ શૈલીજ સઅભીધા સુચવેરે, લોકાલોકને જાણે તીણે મુની હોયજો એ ગુણથી મુજ મનમાં હઠથી રૂચવેરે ૧ મત્યાદીક ચઉનાણ અભાવથી જાસજો. કેવલજ્ઞાન તે સુરજ ઉગ્યો જેહનેરે કટવી વરે કરી સુરજ કીરણે પ્રકાશજો. મધાતરથી આવ્યો જન કહે તેહનેરે. ૨; વાતાયન પરમુખનો કહે ઇણી પરકાશજો, પણ સુરજનો નવી કહે ઇણીપરે જાણીએરે. કેવલજ્ઞાન પ્રકાસે ક્ષયોપશમ નામજો મત્યાદીકથી ભવીજન મનમાં આણીએરે. ૩ વાતાયન પરમુખ કીધા શવી દુરજો; તવ કહેવાય સુરજનો પરકાશ છેરે તીમ આવરણ ગયાથી ઇમ કહેવાય જો કેવલજ્ઞાને ત્રણ ભુવન આભાશછેરે, ૪ અથવા સુરજ ઉગે પણ નવી જાયજો, ગ્રહણ તારા પણ પરવર્તન તશ નથીરે તીણીપરે સતા મત્યાદીકની જાણજો; પણ પરવર્તન નહી તસ કેવલજ્ઞાનથીરેપ ઉતમ વ્રત પાલ્યાથી સુવ્રત નામજો, જ્ઞાન ક્રીયા ઇમ નામે જેહને પામીએરે, જ્ઞાન ક્રીયાથી મોક્ષ હોએ નીરધારજો તે શાધી શીવ પામ્યા તુમ્હ શીર નામીએરે ૬ જ્ઞાન માંહી દરશન તે અતર ભુતજો; શાધન રૂપ ટળીને સાધ્યપણે થઇરે રત્નત્રયી જીનવર ઉતમ ને નીત્યજો, પદ્મવીજય કહે ભજતાં આપદ શાવી ગઇરે ૭.

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

મુગટ બન્યો માહાવીરનોજો એ દેશી—નિત નમિયે નમિ જિનવરૂજો; જે એક અનેક સ્વરૂપજો; નિત્ય અનિત્યપણે વલીજો, જેહના ગુણ અતિ અદભુતજો. નિ૦ ૧ અવયવી અવયવ રૂપછેજો, જે અસ્તિ નાસ્તિ સ્વભાવજો; વલી ગુણાતીતને જે ગુણીજો, રૂપા તીત સ્વરૂપી ભાવજો. નિ૦ ૨ વ્યય ઊતપતિ ધરૂવ જેહછે જો, જે વેદી અવેદી વિચારજો; ભિન અભિનપણે કરીજો, નિત્ય ભોગવે સુખ શ્રીકારજો. નિ૦ ૩ કરતા અકરતા જેહછેજો, વલી ભોક્તા અભોક્તા જેહજો; સક્રિય અને અક્રિય વલીજો પરિણામ ઇતર ગુણ ગેહજો નિ૦ ૪. યોગાતીત યોગીસરૂજો, વર્ણાતીતમે તદ વંતજો; સ્યાદવાદ એણિપરે કરીજો, તું સિદ્ધ સ્વરૂપ ભગવતજો. નિ૦ ૫. ઇમ જિનવરન ઓળખીજો, જેથીર મન કરી સેવજો; ઉત્તમ ભવિ જન તે હોવેજો, કહે પદ્મવિજય પોતે દેવજો. નિ૦ ૬.

અથ નેમનાથ જીન સ્તવન.

સુણ ગૌવાલણી ગોરસડાવાળીરે ઉભી રહેને—એ દેશી. સામળીયાલાલ તોરણથી રથ ફેર્યો કારણ કહોને, ગુણ ગિરૂઆ લાલ મુજને મુકી ચાલ્યા દરિસણ દ્યોને. આંકણી. હુ છુ નારી તે તમારી, તુમ્હેસે પ્રિતી મુકી અમ્હારી; તુમ્હે સંયમ સ્ત્રી મનમાં ધારી. સા૦ ૧. તુમ્હે પસુ ઉપર કિરપા આણી, તુમ્હે માહરી વાત ન કો જાણી, તુમ્હ વિણ પરણુ નહી કો પ્રાણી. સા૦ ૨. આઠ ભવાની પ્રીતલડી, મુકીને ચાલ્યા રોતલડી; નહી સજ્જનની એ રીતલડી. સા૦ ૩. નવી કીધો હાથ ઉપર હાથે, તો કર મુકાવુ હુ માથે, પણ જાવુ પ્રભુજીની સાથે. સા૦ ૪. ઇમ કહી પ્રભુ હાથે વ્રત લીધો, પોતાનો કારજ સવિ કીધો; પકડયો મારગ એણે શિવ સીધો. સા૦ ૫. ચોપન દિન પ્રભુજી તપ કરીઓ, પણ પન્ને કેવળ વર ધરીઓ; પણ સત છતિસમુ સીવ વરિઓ. સા૦ ૬. ઇમ ત્રણ કલ્યાણક ગિરનારે, પામ્યો તે જિન ઉત્તમતારે, જો પાદ પદ્મ તસ શિર ધારે સા૦ ૭.

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

આઘા આમ પધારો પુજ્ય, અમ ઘર વોહોરણ વેળા—એ દેશી. પરવાદી ઉલુકો પરિ હરી સંમ; હરિ સેવે જસ પાયા; હરીતવાને પ્રભુની ગતિ ગજ સમ, હરી સેવે જસ પાયા, ૧. પ્રભુજી મહેર કરી મહારાજ કાજ આ મુજ સારો. ૧ જિમ ઉષધીપતી દેખી મનમાં, કોસીક આણંદ પામે,

તિમ પ્રભુ વક્ત્ર તે દ્વિજપતિ દેખી, કૌસિક આણંદ પામે. પ્ર૦ ૨. જિમ ઓષધીપતી દેખી મનમાં, સચ્ચ કોર પ્રીતી પામે; તિમ પ્રભુ વક્ત્ર તે દ્વિજ પતિ દેખી, સચ્ચકોર પ્રીતી પામે. પ્ર૦ ૩. જિમ રોહીણીપતિ જગમાં જાણો, શિવને તીલક સમાન; પ્રભુ મોક્ષ ખેત્ર શોભાકારી, વળી શિવને તિલક સમાન. પ્ર૦ ૪. જિમ રાજા ઝળઝળતો ઉગે; નિજ ગોથીતમ ટાળે; તિમ પ્રભુ સમવસરણ બેશીને, નિજ ગોથીતમ ટાળે. પ્ર૦ ૫. જિમ સિત રૂચી નભમાં ઉગીને, કુવલય કરે ઉલ્લાસ; તિમ જિનવર જગમાં પ્રગટીને, કુવલય કરે ઉલ્લાસ. પ્ર૦ ૬. નિસા પતિ જબ ઉગે હોયે, પુણ્ય સમુદ્ર વૃદ્ધિકારી; થભણ પાસ પદ પદ્મની શેવા પુણ્ય સમુદ્ર વૃદ્ધિકારી. પ્ર૦ ૭.

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

ગિરૂઆરે ગુણ તુમ તણા—એ દેશી. વીર જિણેસર પ્રણમુ પાયા, ત્રિશલાદેવી માયારે; સિદ્ધારથ રાજા તસ તાયા. નંદીવરદ્ધન ભાયારે. ૧. વી૦ લેઈ દીક્ષા પરિસહ બહુ આયા, ખમ દમ સમણ તે જાયારે; બાર વર્ષ પ્રભુ ભુમિ ન ઠાયા. નિદ્રા અલપ કહાયારે વી૦ ૨. ચંડકૌશિક પ્રતિબોધન આયાં, ભય મનમાં નવિ લાયારે; ત્રણ પ્રકારે વીર કહાયા, સુરનર જસ ગુણ ગાયારે. વી૦ ૩. જગત જીવ હિતકારી કાયા, હરિ લછન જસ પાયારે; માન ન લોભ વળીઅ કસાયા. વિહાર કરે નિરમાયારે. વી૦ ૪. કેવળજ્ઞાન અનંત ઉપાયા, ધ્યાન શુકલ પ્રભુ ધ્યાયારે; સમોસરણે બેશી જિનરાયા, ચઉવિહ સંઘ થપાયારે. વી૦ ૫. કનક કમળ ઉપર ઠવે પાયા, ચઉવિહ દેશન દાયારે; પાંત્રીસ ગુણ વાણી ચઉરાયા, ચોત્રીસ અતિસય પાયારે. વી૦ ૬. શૈલેશીમાં કર્મ જલાયા, જયત નિશાણ વજાયારે; પંડિત ઉત્તમવિજય પસાયા, પદ્મવિજય ગુણ ગાયારે. વી૦ ૭. ઈતી શ્રી પદ્મવિજયજી કૃત ચોવીશી સમાપ્ત.

अथ श्री ज्ञानविमळजि कृत चोवीशि,

અથ શ્રી ઋષભદેવ જીન સ્તવન.

ઢાળ લલનાની—આદિ કરણ અરીહંતજી, ઓળગડી અવધાર લલના;

પ્રથમ જિનેસર પ્રણમીએ, વછિત ફળ દાતાર. લ૦ ૧. આ૦ ઉપગારી અ-વની તળે, ગુણ અનત ભગવાન; લ૦ અવિનાશી અક્ષય કળા, વરતે અ-તિશય નીધાન. લ૦ ૨. આ૦ ગૃહવાસે પણ જેહને, અમૃત ફળ આહાર લ૦ તે અમૃત ફળને લહે, એ યુગતુ નિરધાર. લ૦ ૩. આ૦ વશ ઇક્ષાંગ છે જે-હનો, ચઢતો રસ સુવિસેષ; લ૦ ભરતાદિક થયા કેવળી, અનુભવ રસ ફળ દેખ. લ૦ ૪. આ૦ નાભીરાયા કુળ મડણો, મરૂદેવી સર હસ; લ૦ રૂષભદેવ નિતુ વંદીયે, જ્ઞાનવિમળ અવતસ. લ૦ ૫. આ૦

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન સ્તવન.

પુણ્ય પ્રસસીયે—એ દેશી. અજીત જિણદ દયા કરો; આણી અધીક પ્રમોદ; જાણી શેવક આપણો, સુણીયે વચન વિનોદરે, જિનજી શેવના. ૧. ભવ ભવ તાહરી હોજોરે, એ મન કામના. આંકણી. કર્મ શતૃ તુમે જીતીઆ, તિમ મુજને જીતાડ; અજિત થાઉ દુશમન થકી; એ મુજ પુરો રૂહાડરે જિ૦ ૨. જિતશતૃ નૃપ નદનો. જીતે વયરી એહ; અચિરજ ઇહાં કણી કો નહી, પરીણામે ગુણ ગેહરે. જિ૦ ૩. સકળ પદારથ પામીયે, દીઠે તુમ દીદાર; સોભાગી મહિમા નીલો, વિજયામાત મલ્હારરે. જિ૦ ૪. જ્ઞાનવીમળ સુપ્ર-કાશથી, ભાસીત લોકા લોક; શિવસુદરીના વાલહા. પ્રણમે ભવિજન થો-કરે. જિ૦ ૫.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન

કપુર હોવે અતિ ઉજળોરે એ દેશી—સભવ જીનવર ખુબ બન્યોરે; અવિહડ ધર્મ સનેહ, દિન દિન વધતો અછેરે; કબ હીન હોવે છેહ, ૧ સો ભાગી જિન મુખ તુહી સુહાય; એતો બીજાના વેદાય, હુતો લલિ લલિ લાગુ પાય સો૦ આંચલી, દુધ માંહી જિમ ઘૃત વસ્યુરે; વસ્તુ માંહી સામર્થ તનુમાંહી જીમ પટ વસ્યોરે, સુત્રમાંહીજીમ અર્થ ૨ સો૦ કચન પારસ પાહણમાંરે, ચદનમાં જિમવાસ પૃથ્વી માંહી. જિમ ઉષીધીરે, કાર્યે કારણ વાસ; ૩ સો૦ જિમ સ્યાદ વાદે નય મીલેરે; જિમ ગુણમાં પર્યાય; અરૂણીમાં પાવક વસ્યોરે, જિમ લોકે ખટકાય. ૪ સો૦ તિણે પરે તુ મુજ ચિત વસ્યોરે; સેના માત મલ્હાર, જો અભેદ બુદ્ધિ મિલેરે, શ્રી જ્ઞાનવિમળ સુખકાર. ૬ સો૦

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન.

રામચંદ્ર કે બાગ ચાંપો મોરી રહ્યોરી એ દેશી—અભિજીદન જીન રાજ; આણી ભાવ ઘણોરી; પ્રણમુ તુમચા પાય; સેવક કરી અપણોરી;

ભવ ભય સાગર તાર સાહીબ સુહામણોરી; સુરતરૂ જાસ પ્રસન કીમ હોયે તે દુમણોરી; ૧ ભગત્ત વછળ જીનરાજ શ્રવણે જેહ સુણ્યોરી; તેહસ્યુ ધર્મ સનેહ; સહજ સુભાવ બન્યોરી; ઉપસમવત અથાહ; તોહી મોહ હણ્યોરી; રતિ પતિ દુર્ધર જેહ દુસમન તે ન ગણ્યોરી. ૨ સવર નૃપનો જાત; સવર જેહ ધરેરી; અચરિજ સુ તેહ માંહિ, કુળ અચાર કરેરી.; કીરતી કન્યા જાસ ત્રિભુવન માંહિ ફિરેરી, પરવાદી મત માન તાસુ તેહ હરેરી. ૩ અખય લહે ફળ તેહ, જેહ સુહે જવ હેરી; દોહગ દુરગતિ દુખ; દુસમન ભીતિ દ હેરિ. ભપ ભવ સચિત પાપ, ખિણમાં તેહ હરેરી. ઇમ મહિમા મહિ માંહિ સર્વથી કીમ કહેરી. ૪ સાયર ભળિઉ બિદુ; હોયે અખય પણેરી; તિમ વીનતીસુ પ્રમાણ; સાહબિ જેહ સુણેરી, અનુભવ ભવને નિવાસ આપો હેજ ઘણેરી; જ્ઞાનવિરળ સુ પ્રકાસ, પ્રભુ ગુણ રાશ થુણેરી. ૬

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

દેશી બીદલીની સીતા અતી રૂડી—સાહિબા સુમતી જિણદા; ટાળો ભવ ભવ મુજ ફંદા; શ્રી જીન સેવો બે, તુજ દરિસણ અતિ આનંદા, તુ સમતા રસમાં કદા. શ્રી૦ સુમતી સુમતી જવ આવે, તવ કુમતીનો દાવ ન ફાવે, શ્રી૦ તુજ સ્વરૂપજવ ધ્યાવે; તવ આતમ અનુભવ પાવે; ૨ શ્રી૦ તુહી જ છે આપ અરૂપી; ધ્યાયક બહુ ભેદ રૂપી. શ્રી૦ સહજે વળી સિદ્ધી સ્વરૂપી.ઇમિ જોતાં તુબહુ રૂપી, ૩ શ્રી૦ ઇમ અળગો વિળગો હોવે; કિમ મુઢમતિ તુ જોવે. શ્રી૦ જો અનુભવ રૂપે જોવે. તો મોહ તિમિરને ખોવે. ૪ શ્રી૦ સુમગળા જેહની માતા; તુ પચમ ગતીનો દાતા. શ્રી૦ જ્ઞાનવિમળ પ્રભુ જ્ઞાતા તુ માંતા ત્રાતા ભ્રાતા. ૬ શ્રી૦

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન સ્તવન.

વાલ્હેસરની દેશી—પદ્મપ્રભુ જિન રાયજીરે લાલ; ગુણ અનત ભગવાનરે; વાલ્હેસર મોરા, અતિશય વત છે તાહરીરે લાલ રક્ત કમમળ સમવાનરે વા૦ ૧ ૫૦ ગગન મવે કુણ અગુલેરે લાલ; કણ તોલે કરી મેરરે; વા૦ સર્વ નદિ સિકતાકણારે લાલ; કુણ ગ્રહે મુઠિ સમીરરે. વા૦ ૨ ૫૦ ૫૦ કુણ તરરૂ બાંહિ કરીરે લાલ, ચરમ જળધી લહે તીરરે. વા૦ સવિ જળ ઠામના બિદુઆરે લાલ, તારા ગર્ણીત ગભીરરે. વા૦ ૩. ૫૦ એહ અસખ માંહીં રહ્યારે લાલ, પ્રભુ તુમ ગુણ છે અનંતરે. વા૦ સમરથ કીમ ગણવા હોઇરે લાલ, યદપી મોહનો અતરે. વા૦ ૪ ૫૦ તેજ મતાપે આમળારે લાલ.

ગીરૂઆને ગુણવતરે; વા૦ શ્રી જ્ઞાનવિમળ ભાવે કરીરે લાલ, તુ શિવ સુંદરી કંતરે. વા૦ પ. ૫૦

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન સ્તવન.

સુણ બેહેની પીઉડો પરદેશી—એ દેશી. સાહિબ સ્વામી સુપાસ જીણંદા, સુનજર કરિને નીરખોરે, હીત હીયડેહે જાણુ હરખે, સેવક સુપરે પરખોરે, ૧. સા૦ એ કાયા જાયા પરી ભવમાં, વાર અનતી વીલસીરે. તુજ ભગતી જોડી નહી ભાવે; તો થઇ અવ કર સરસીરે. ૨. સા૦ ભકિત તણા અનુબંધ પ્રભાવે. નેહ થઇ ઉજમાળીરે; અખય થયે અવગાહના રૂપે, તેહજ તુજ ગુણ ભાળીરે, ૩. સા૦ તિણે હેતે કરી આપ સમાની એહ સબંધે જાણુરે; એહના ગુણ બહુ લેખે લાગ્યો, જો તુમ ધ્યાને આણુરે. ૪, સા૦ જોડયો નેહ ન તોડે કબહી એહ ઉત્તમની વાતેરે; જ્ઞાનવીમળ પ્રભુ ધ્યાન પ. સાથે. કાળ ન જાણ્યો જાતેરે. ૫ સા૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

ધાણરા ઢોલા—એ દેશી, શ્રી ચદ્ર પ્રભુ સાહીબારે. ચદ્ર કિરણ સમ દેહ; મનરા માન્યા; નિત્ય ઉદય નિકલંક તુ રે; અનોપમ અચરીજ એહ; મ૦ ૧, આવો આવોહો સુજાણ. કેતાં કીજેહો વખાણ. તુંતો ત્રીભોવન ભાસાણ ભાણ. મ૦ આંકણી. તુજ સમ ગણના કારણેરે; જે રેખા પ્રથમ સુચગ; મ૦ તે આકાશે નીપનીરે, ત્રિભુવન પાવન ગંગ, મ૦ ૨. અવર ન કો તુમ સારિખોરે છોડયો ખટીકા ખંડ, મ૦ તે કૈલાસ રૂપા સમોરે, મહિયલ માહે અખંડ. મ૦ ૩ તાહરા ગુણ તુમમાં રહ્યારે એહ ગુણ નહી પરપાસ મ૦ તેણે હેતે કરી જાણીએરે; ત્રિભુવન તાહરો દાસ મ૦ ૪ દોષકર તુમ પદ રહયોરે. સેવા સારે ખાસ મ૦ દોષ રહિત તનુ તાહરૂરે; જ્ઞાન વિમલ સુપ્રકાશ મ૦ ૫.

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનું સ્તવન.

રાય કહે રાણી પ્રતે એ દેશી—સુવીધી જીણંદ સોહામણારે અરીહંતાજી સુવીધી તણા ભંડાર. ભગવતાજી પ્રેમ ધરીએ પ્રાહુણા; અ૦ મન મંદીર પાઉધાર મ૦ ૧ જ્ઞાન દીપક તે જલહલે અ૦ સમકીત તોરણ માલ, મ૦ ચારીત્ર ચદ્રોદય ભલો અ૦ ગુણ મુક્તા ઝાકઝમાલ મ૦ ૨ મૈત્રી ભાગ સીહાસને અ૦ તકીયા પરગુણ પક્ષ મ૦ મુદીતા પરમ વિછાવણા અ૦ ઇત્યાદિક ગુણ લક્ષ મ૦ ૩ ઇહાં આવીને બેશીએ અ૦ તુમ ચરીત્ર નાગીત

ર્વાની નીવેર દીસોછો મન મેઠાહો લાલ; દી૦ ૧, આજ લગે કોઇ કામ ક-
રયા હોયે દાસનોહો લાલ; ક૦ તે દાખો લેઇ નામ હોયે જો આસનોહો લા-
લ. ક૦ તે દાખો લેઇ નામ હોયે જો આસનોહો લાલ. હો૦ નીરાગી શું
પ્રિત ધરે તે થોડિલા હો લાલ, ધ૦ મોજ ન પામે કાંઇ ભાનુ નૃપ લાડિલા
હો લાલ. ભા૦ ૨. ઇમ કરતાં કહો સ્વામી કેતા દિન ચાલસ્યે હો લાલ, કે૦
મોટા કરે પ્રમાણ કહી કુણ પાલસ્યેહો લાલ; ક૦ પડીય પટોળે ભાત તે ક-
દ્હી નવી ટળેહો લાલ; તે૦ જે તુમસ્યુ બન્યુ તાન તે અવર સ્યુ નવી
મળેહો લાલ. અ૦ ૩, તાહરા ગુણનો પાર ન પામે કોઇ ગુણીહો લાલ, ન૦
કીરતી ત્રીભુવન માંહી તુમારી મે સુણીહો લાલ, તુ૦ બહુ કેહતાં આસંગ
હોયે આસાતના હો લાલ; હો૦ ઇમ બીહાવ્યા નવી જાય હોયે જે આપના
હો લાલ, હો૦ ૪. આપ પીયાર કોઇ ન દીસે તાહરેહો લાલ, ન૦ એ કેહ-
વાની રીત ભગત ન થાહરેહો લાલ; ભ૦ જ્ઞાનવીમળ પ્રભુ આણ વહે જે
તુમ્હે તણીહો લાલ, ૧૦ ત્રિભુવન તિલક સમાન હોયે ત્રિભુવન ધણીહો લા-
લ. હો૦ ૫.

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

વીછીયાની દેશી—સુણો શાંતી જિનેસર સાહીબા, સુખકારક કરૂણા સિ
ધુરે. પ્રભુ તુમ સમ કો દાતા નહી. નિષ્કારણ ત્રિભુવન બધુરે. ૧. સુ૦ જસ
નામે અખય સંપદ હોએ, વળી વ્યાધી તણી હોયે શાંતિરે, દુખ દુરિત ઉ-
પદ્રવ સવી મીટે, ભાંજે મીથ્યાત મતી ભ્રાંતીરે. ૨. સુ૦ તુ રાગ રહીત પણ
રીઝવે, સવી સજ્જન કેરાં ચીત્તરે, નીર દ્રવ્ય અને પરમેશ્વર, વીણ નેહે તુ
જગ મીત્તરે. ૩. સુ૦ તુ ચક્રી પણ ભવ ચક્રનો; સબધ ન કોઇ કીધરે; તુ-
તો ભોગી યોગી દાખીયો, સહજે સમતા રસ સિદ્ધરે. ૪. સુ૦ વીણ તેડયો
નીત સહાય છે; તુજ લોકોત્તર આચારરે; કહે જ્ઞાનવીમળ ગુણ તાહરા, લહીયે
ગણવે કીમ પારરે. સુ૦ ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન.

મોતીડાની દેશી—કુંથુ જીણંદ સદા મન વશીયા; તુતો દુર જઇ પ્રભુ
વશીયા; સાહીબા રંગીલા હેમારા, મોહના શીવ સંગી, છઠો ચક્રી ખટ ખંડ
સાધે, અભ્યંતર જીમ ખટ રીપુ બાંધે; ૧, સા૦ ત્રિપદી ત્રિપથ ગંગા ઉપકંઠે,
નવ નીધી ચૌદ્દ સીધી ક્તકંઠે; સા૦ કોઇ અજેય રહ્યા નહી દેશ, તીમ કો
ન રહ્યા કર્મ નીવેશ; ૨. સા૦ પ્રથમ ચક્રવર્તી પદવી પામી, એ પ્રભુ માહરી

અન્તરજામી; સા૦ સત્તર ભેદશુ સયમ પાળી, સત્તરમે જીન મુગતી સભાળી. ૩. સા૦ તેહને ધ્યાને જો નિતુ રહીએ, જો તેહની આણા નિરવહીએ; સા૦ તો ખાઇક ભાવે ગુણ આવે, સાહીબ શેવક ભેદ ન પાવે. ૪ સા૦ વાર વાર સુપુરીસને કહવુ; તેતો ભરીયા ઉપર વહવુ; સા૦ જ્ઞાનવીમળ ભાવે કરી જો વે; તો શેવક મન વંછીત હોવે. ૫. સા૦

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

કીસકે ચેલે કીસકે પુત—એ દેશી. શ્રી અર જીનવર દીન દયાળ. સેવા જેહની છે સુરસાળ; સાહીબ શેવીયે, દુસમ સમય મહા વિષ ઝાળ, તેહમાં સેવકને સભાળ, સા૦ ૧. મેરૂ થકી મરૂ ભુમી સુહાય; જીહાં પ્રગટી સુર તરૂવર છાંય; સા૦ જીહાં તુમ સાસનની પરતીત, તેહજ જાણો સમકીત રીત. સા૦ ૨. અગની થકી જીમ અગરનો ગંધ, પ્રગટે દહ દીશી પરીમળ બંધ; સા૦ કષ પાષાણે કનક સભાવ. પરખીજે પરિક્ષકને ભાવ. ૩. સા૦ તીમ કળીયુગ છે ગુણનુ હેત; જો તુજ સાસન શુદ્ધ સકેત. સા૦ જિમ નીશી દીપક જળધીમાં દ્વીપ; જીમ મરૂમારે વાજળ નીપ સા૦ ૪. તીમ કળીમાં તુમ પદકજ શેવ; દુર્લભ પામી પુણ્યે હેવ. સા૦ જ્ઞાનવીમળ તેજે કરી જોય, ગજી ન શકે દુર્જન કોય, સા૦ ૫,

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

ઇડર આંબા આંબલીરે—એ દેશી. મલ્લી જીનેસર વંદીયેરે; પ્રહ ઉગમતે સુર; મલ્લી કુસુમ પરે વિસ્તરયોરે; મહિમા અતી મહસુર. ૧. ચતુર નર શેવો શ્રી જિનરાય; કુમરી રૂપે થાય. ચ૦ આંકણી. કુંભ થકી જે ઉપન્યોરે; જે મુનીવર કહવાય; તે ભવજળ નીધી શોખવેરે; અચરીજ એહ કહાય; ૨. ચ૦ લછન મીસી સેવે સદારે; પુર્ણ કળસ તુમ પાય; તે તારક ગુણ કુભમાંરે, આજ લગે કહવાય. ૩, ચ૦ મગળીકમાં તે ભણીરે, થાપે કળશ મહાણ; શ્રી જીન સેવાથી હોયેરે; આયતિ કાડી કલ્યાણ. ૪, ચ૦ પરમાતમ સુખ સાગરૂરે; આગર ગુણનો એહ; જગ જયવંતા જાણીયે; જ્ઞાનવિમળ કહે તેહ. ૫ ચ૦

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

આજ મહેજો—એ દેશી. શ્રી મુનીસુવ્રત જિન વીસમા; વીશામીયા મન માંહીજી; કોઇક શુભ મહુરત આમી વસ્યા; વીસ વસા ઉછાહીજી. ૧ શ્રી૦ અનુભવ જાગ્યો જ્ઞાન-દિશા તણો, પર-પરિણત ગઇ દુરજી; વીષ સમ વિષય

તણાં ફળ જાણીયાં; શ્રદ્ધા પરિમળ પુરજી. ૨, શ્રી૦ ઇત્યાદીક ગુણ, પ્રગટે પ્રભુ થકી; અવર ન આવે દાયજી; ચંપક તરૂ તળે જે રતી પામ્યા; આઉલ તસ ન સુહાયજી. ૩. શ્રી૦ જે સુગુણશું મનડું વેધ્યું; તે ન કરે વિગુણ સંગજી; હંસા છીલર સર નવી આદરે. છોડી ગંગા તરંગજી. ૪. શ્રી૦ જાણ જાણ સાથે પ્રીત કરે ઘણી; તે કોઇ નાવે દાયજી; જ્ઞાનવિમળ પ્રભુ પામ્યાથી હોવે, સેવક વછીત થાયજી. ૫. શ્રી૦

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

રંગીલે આતમા એ દેશી—નેહ કરો નેમીનાથસ્યુ જે છે ચતુર સુજાણ; સુરંગા સાહિબા અર્થ સરે સ્યો તેહથી; નિગુણ નહિ ગુણ જાણ. સુ૦ ૧ રાગી દ્વેષી દેવતા, તે કિમ આવે જોડ, સુ૦ એતો દેવનો દેવ છે, વીતરાગ ગુણ કોડ. સુ૦ ૨ કિહા સાયર કિહાં છીલર; કિહાં દિનકર ખદ્યોત; સુ૦ કિહાં ઘૃત પુરને કુસકા; કીહાં મૃગપતિ અગપોત. સુ૦ ૩ કિહાં તારાપતિ તારીકા કિહાં ચિંતામણી કાચ; સુ૦ કિહાં ચંદન કિહાં આકડો; કિહાં કકર કીહાં પાચ. સુ૦ ૪ જ્ઞાનવિમળ ગુણ સંપદા, સંયુત એ ભગવાન; સુ૦ અવર કહો કિમ દેવતા; આવે એહ ઉપમાન. સુ૦ ૬

અથ નેમનાથ જીન સ્તવન.

આઘા આમ પધારો પુજ્ય એ દેશી—નેમિ નિરંજન નાથ હમારો; અંજન વાણ શરીર, પણ અજ્ઞાન તિમીરને ટાળે; જીત્યો મન મથવીર. ૧ પ્રાણમેં પ્રેમ ધરીને પાય; પામો પરમાનંદા, યદુ કુળચંદા રાય; માત શિવા દે નંદા. આંકેણી. રાજીમંતી સ્યુ પુરવ ભવની. પ્રીત ભલી પરે પાળી; પાણીગ્રહણ સંકેતે આવી, તોરણથી રથ વાળી. ૨ પ્ર૦ અબળા સાથે નેહ ન જોડ્યો, તે પણ ધન્ય કહાણી; એક રસે બિહુ પ્રીત થઇતો, કિરતી કોડ ગવાણી. ૩ પ્ર૦ ચંદન પરિમળ જિમ જિમ ખીરે; ઘૃત એક રૂપ નવી અળગાં, ઈમ જે પ્રીત નિવાસહિં અહનિસ, તે ધન ગુણસુ વિલગાં, ૪ પ્ર૦ ઈમ એકગી જે નર કરસ્યે; તે ભવસાયર તરસ્યે, જ્ઞાનવિમળ લીલા તે ધરસ્યે, શિવસુંદરી તે વરસ્યે. ૫

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

ત્રીભોવન તારણ તીરથ પાસ ચિંતામણી રેકે એ દેશી—પુરીસાદાણી પાસકે આસ સફળ કરોકે, મ્હા૦ દાસ તણી અરદાસ દિલમેં ધરોરેકે. સાં૦ બપઇઓ જિમ જળધર વિણ જાએ નહિરેકે વિ૦ તિમ તુમ વિણ હું ઔર

ન જાયુ એ સાહિરેકે જા૦ ૧ તુમ ઉપર એક તારી કરીને હું રહ્યોરેકે ક૦ સાહિબ તુમ મુઝ એકમે અવર ન સંગ્રહ્યોરેકે. અ૦ સેવાનીપણ ચુક કદા પ કતી નથીરેકે ક૦ રીદ્ધી અનંત ખજાને ખોટ પણ કો નથીરેકે ખો૦ ૨ ભવિ તત્વતા પણ ભવ્ય અછે પ્રભુ માહરીરેકે અ૦ તે જાણુ નિરધાર કૃપા લહી તાહરિરેકે કૃ૦ ભવ થીતીના પરીપાક વિલંબ વિચે કરેરેકે વિ૦ સધયણા દિક દોષ તણો અંતર ધરેરેકે ત૦ ૩ પણ તે ભાવે કામ એ વાતનિ વાત છેરેકે વા૦ સેવક કિમ હોયે દુર જે ખાના જાતિ છેરેકે ખા૦ ભોળવીયા નવિ જાય કે જે તુમ્હે શીખ૦યારેકે જસ પહિલા હેજ દેખાડી જેહને હેળવ્યારે જે૦ ૪ તે અળગાં કિમ જાય નજર ધરો નેહનીરેકે ન૦ વછિત આપી આસ સફળ કરો તેહનીરેકે૦ સ૦ જ્ઞાનવિમળ પ્રભુ ચરણ શેવા નિતુ થીજીયેરેકે સે૦ સહજે ઉદય બહુ માન અધિક હવે કિજીયેરે અ૦ ૫

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

આદર જીવ ખિમા ગુણ આદર એ દેશી—વર્દ્ધમાન જીનવરને ધ્યાને; વર્ધમાન સમ થાવેજી; વર્ધમાન વિદ્યા સુપાયે; વર્ધમાન સુખ પાવેજી ૧ વ૦ તુ ગતિ મતિછછંતી થીતી છે માહરો. જીવન પ્રાણ આધારજી, જયવતુ જગ માં જસ સાસન કરતુ બહુ ઉપગારજી. ૨ વ૦ જે અજ્ઞાની તુમ મત સરિખો પરમતને કરી જાણેજી. ૩ વ૦ જે તુમ આગમ સરસ સુધારસે; સીચ્યો શીતળ થાયજી; તાસ જનમ સુકૃતારથ જાણો, સુરનર તસ ગુણ ગાયજી. ૪ વ૦ સાંહિબ તુમ પદ પકજ સેવા; નિતુ નિતુ એહજ જાચુજી; શ્રી જ્ઞાનવિમળ સુરિસર ભાખે, પ્રભુને ધ્યાને માચુજી. ૫ વ૦ ઇતિ શ્રી જ્ઞાનવિમલજી કૃત ચોવીશી સમાપ્ત.

પ્રમોદ સાગર કૃત ચોવીશી

અથ શ્રી રૂષભદેવ જીન સ્તવન

શ્રીયાંસ જિનવર વદીએરેલો—એ દેશી પ્રથમ જિનેશ્વર પુજીએરેલો; પુજ્યે પાપ પુલાયરે રંગીલા; વૃષભ લછન પદ શોભતુરેલો; કંચન વરણી કાયરે, રગી૦ ૧. પ્ર૦ આંચળી, શુભ વનીતા નગરી પતીરેલો; નાભી નૃપતી જસ તાતરે; ર૦ પાંચસે કર્યુ દેહતુરેલો; માન કહ્યુ વિખ્યાતરે. ર૦ ૨, પ્ર૦ પાળ્યુ પુરણ આઉખુરેલો, પુરવ ચોરાશી લાખરે. ર૦ ચતુર ચોરાશી ગણધ-

સરેલો; એહ સીધાંતની સાખરે; ૨૦૩, મ૦ સોહે ત્રીણ લખ સાધવીરેલો. સહસ ચોરાશી મુણિંદરે. ૨૦: ગોમુખ જક્ષ ચકેશ્વરીરેલો. જીનસાસન આણંદરે; ૨૦૪, મ૦ વસ ઈક્ષાંગ વખાણીયેરેલો. મરૂદેવી જસ માયરે, ૨૦ રૂષભ જિનેશ્વર સેવતાંરેલો, પ્રમોદસાગર સુખ થાયરે; ૨૦ ૫, ૫,

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન સ્તવન.

રામચંદ્રકે બાગ આંબો મોરી રહયોરી—એ દેશી. વંદુ અજીત જીણંદ મુરતી અવલ બનીરી; આવ્યો છુ પ્રભુ પાસ તારક બીરૂદ સુનીરી. જિતશત્રુ નૃપ જાત વીજયા માત ભલીરી. ગજ લછન અભીરામ દેખીઆસ ફલીરી, ૧. નગરી અયોધ્યા સ્વામી કાયા કનક જીસીરી. શેવકને એક વાર દેખો નયન હસીરી; પુરવ બહોંતેર લાખ જીવીત જાસ સુણેરી, સાઢાચારસે ચાપ દેહનુ માન ભણુરી; ૨. પંચાણું ગણધાર દીપે દેવ જસારી. વાચજમ એક લાખ માહરે હૃદય વસ્યારી, મહા જક્ષ અહિમાવંતે અજીત નામે શુરીરી, ૩ સાહુણી ત્રીણી લાખ સાચી સીલવતીરી, ઉપર વીસ હજાર હોજો તાસનતીરી. વળગ્યો છુ પ્રભુ પાય કીજે મોહચડેરી. બાંહ ગ્રાહાની લાજ એ છે રીત વડેરી, ૪ પચમ કાલે નાથ પામ્યો પુન્ય ભલેરી. ૫ ચમી ગતી દાતાર. ૫ ચમ જ્ઞાન ધરેરી પ્રમોદ સાગર નમે પાય વારંવાર લલીરી. નિરમલ સમકીત સુધિ તુજ થી થાય ભલીરી. ૫

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

કીસકે ચેલે બે કીસકે પુત. એ દેશી. સભવ જિનવર ત્રીજો દેવ,. ત્રિવ ધે પ્રણમુ હુ નીત મેવ સાહિબ સુદરૂ. સાવથી નગરી સુલતાન, ચલકે દેહી ચ૫કવાન. સા૦ ૧ ભુપ જીતારી કે તનુ જાત. શેના રાણી છે જસ મા ત સ. હય લછન લાગત જીન પાય નામે દોહગ દોહિલ જાય. સ. ૨ આયુ પુર ષષ્ટી લક્ષ. સેવે પદ યુગ ત્રિમુખ યક્ષ દુરિતારી દેવી ગુણ ધામ. દુર કરી સવી દુકૃત નામ. સા૦ ઊચ પણે ધનુષ શત ચ્યાર. એક શત ઉપર દો ગણધાર. સા. મુનિવર બે લખ જાસ ઉદાર. સાધવી લખત્રિ છત્રીસ હજાર સા૦ ૪ અક લ સરૂપી એહ અનંત, વદો ભવીકા એ ભગવત સા૦ પ્રમોદ શાગર પ્રભુ ચ રણે લીન, જિમ જલની રતિ પામી મીમ: સા૦ ૩

શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન.

સુમતી સદા દીલમાં ધરો એ દશી. અભિનંદન અવધારીયે; વીનતડી એક વાર સલુણે; ભાગ્ય દશાયે ભેટીયો, તું ત્રિભોવન આધાર સ૦ ૧ રીધિ ભરી ૫-

નીતાપુરી સોહે સાવર ભુપ; સ૦ ૨; રમણી જાસ સીધારથા; રાજે રંભા રૂપ સ૦ સારધ ત્રીણ સત જેહનું ઊચુ તનુ ધનુમાન સ૦ પલ્વગ લછન ચરણે. ભલુ દેહી કુંદન વાન સ૦ ૩ પુરવ પચાસ લાખનુ. જીવીત જિન પ્રમાણ સ૦ એક શતષાડેશગણધરૂં ત્રણ લાખ સાધુ સુજાણ. સ૦ ૪ જક્ષનાયક નામે કાલીકા સાધવી ખટ લખ સાર, સ૦ ત્રીસસહસ ઉપર વળી પ્રમોદસાગર સુખકાર સ૦ ૬;

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

માહારી સહીરે સમાણી એ દેશી, સુમતી જીનેશ્વર સેવા સારી સુરનર લાગે પ્યારીરે જિન મોહનગારો સુરતિ જસકી મોહનગારી સુરતિ શીવસુખ કારીરે જી૦ ૧ કોસલકારી કોસલા નગરી દુર કરચા સખ વયરીરે જિ૦ સિલવતી તસે મગળા માતા મેઘનરેસર તાતારે જિ૦ ૨ ક્રોચ લછન કરે ચરણની સેવા. સેવે તખરૂ દેવારે જિ૦ મહાકાલિ મનવછીત પુરે શાસન સકટ ચુરેરે જિ૦ જીવીત ચાળીસ લાખ પુરવનુ. ત્રીણસે ધનુ તનુ માનુરે જિ૦ મુનિ ત્રણ લાખ ને વિશ હજાર. એક શત જશ ગણધારરે. જિ૦ ૪ અર્યા પંચ લખ ત્રીશ હજાર પામી ભવ જળ પારરે જી૦ ફીરફીર વદન પ્રભુકો નીરખે પ્રમોદસાગર મન હરખે જી ૦ ૫;

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન સ્તવન.

ચતુર સનેહી મોહના એદેશી શ્રી જીનરાજ જયકરૂ શ્રી પદ્મ પ્રભુ રાજેરે દીનકર વાને દીપતો, જ્ઞાન ગુણેકરી ગાજેરે; ૧ ભલહાગી જીન રૂપકી કોસબી નગરી ધણી ધરરાજા જસતાતોરે. કુખેમુશીમા માતની અવતરીયા ભગવતોરે; ૨ ભ૦ ત્રીસ પુરવ લાખનુ આઉખુ અભીરામરે; ધનુષ અઢીશત દેહડી કમળ લછન શુભઠામરે; ભ૦ ૩ કુસુમ જક્ષ અને જક્ષાણી. સ્યામાકરે પ્રભુ સેવરે; સાત અધીક શત ગણધરા, હુ વદુ તતખેવરે. ભ૦ ૪ ત્રીસ સહસ ત્રીણ લખયતી, સાહુણી ચઉ લાખરે વીસ સહસ અધકી સહી. પ્રમોદસાગર ઇમ ભાખેરે ભ૦ ૫

અથ શ્રી સુપાર્શ્વ જીન સ્તવન.

દાન કહી જગ હુ વડો એ દેશી—મુજને માનો સુપાસજી. તુ મુજ આતમરામ લલના દીન દયાલ કૃપા કરી, આપો ઠામ સુઠામ લ૦ ૧ સુ૦ સુરપુર સરસી વાણારસી, સુપ્રતીષ્ટ નામે નરેશ લ૦ પ્રથવી જનની જેહની સ્વસ્તીક અંક નીવેશ લ૦ ૨ સુ૦ વીશ લાખ પુરવ આઉખુ કંચન વાન ઉદાર લ૦ દેહી દોય શત ધનુષની; નવ ફણ શિરપર સાર લ૦ ૩ સુ૦ ૫ ચાણુ જસગણધરા ત્રિણ લખ મુનીવર સાર લ૦ ચઉલખ સાધવી અની લ

લી; ઉપર ત્રીસ હજાર સ૦ ૪ મુ૦ માતગ યક્ષ શાંતાસુરી શાશન સાની ચ કાર લ૦ પ્રમોદ સાગરની વીનતી ધરજો રૂદય મઝાર લ૦ ૫ મુ૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

નંદનકું ત્રિશલા હુલરાવે એ દેશી—શ્રી ચદ્રપ્રભ સાહિબ મેરા, શશી કર ઉજલ દેહરે, ચંદ્ર લંછન નિજ ચરણે શોભે. અઠમા શીધી ગેહરે શ્રી૦ ૧ ચંદ્રાનના નગરીનો નાયક મેહસેન રાજાનો તનરે; દશ લખ પુરવ આયુ અનોપમ લખમણા માત વિખ્યાતરે શ્રી૦ ૨ કાયા સારધ શત ધનુ માને; ત્રાણુ ગણધર જાસરે, વીજયાસુર ભૃકુટી તસ દેવી નવી છંડે પ્રભુ પાસરે શ્રી૦ ૩ સારધ દો લખ મુની જન કહીએ; ગુણ મણી ગણ ભંડારરે, ત્રીણ લખ સહસ અયસી જાજેરી સાહુણી પરીવારરે શ્રી૦ ૪ અષ્ટ દશ ગુરૂ દોષ નીવારણ; તારણ એ જીન રાજરે; પ્રમોદસાગર પ્રભુ ચરણ પ્રશાદે દુશમન દુરે ભાજેરે શ્રી૦ ૫.

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનું સ્તવન.

ચંદન બાલા બારણેરેલાલ એ દેશી—વીધીશું સુવીધી જીણદનીરે લોલ સેવ કરૂ નીસ દિસ મન મોહીઉરે, આઠ કરમ દુરે કરયાંરેલોલ નામે સુર નર સીશ મ૦ ૧ વિ૦ સુગ્રીવ વંશ દિવાકરૂરેલો. રામા માત મલ્હાર મ૦ પુરવ દોય લખ આઉખુરેલો૦ પુષ્પદત જયકાર મ૦ ૨ વિ૦ કાકંદીપુરી જેહ નીરેલો લછન મગર અનુપ મ૦ શત ધનુમાન દેહડીરેલોલ. શોભે એક સુરૂપ મ૦ ૨ વિ૦ સોહે દોય લખ સજતીરેલોલ અઠયાસી ગણનાથ મ૦ ત્રીસ સહસ એક લાખછેરેલોલ સાહુણી પ્રભુ સાથ મ૦ ૪ વિ૦ અજીતા યક્ષ સુતારીકારેલોલ પુજે જીન પતિ પાય મ૦ પ્રમોદસાગર પ્રભુ ધ્યાનથીરેલોલ સમકીત નીરમલ થાય મ૦ ૫ વિ૦

અથ શ્રી શીતલજીનુ સ્તવન

ઓડી મન લાગુ એ દેશી—શીતલનાથ સુખાકરૂ શીતલ વચન રસાલરે, જી નશુ દીલ લાગ્યુ; શીતલતા નયણે થઈ, જીન પતી વદન નીહાલરે, જી૦ ૧ ભદ્દીલપુરી નામે નગરી; દ્રઢરથ રાજા ધીરરે નદા રાણી જનમીઓ શ્રીવછ લછન વીરરે; જી૦ ૨ જીવીત પુરવ લાખનુ; નેઉ ધનુષ તનુમાનરે જી૦ એકાશી ગણધર મુની ચાંમીકરસમ વાનરે જી૦ ૩ વાચ જમલખજેહને બ્રમ્હેશ્વર જસ યક્ષરે જી૦ દેવી અશોકા દીપતી, મહીમા જાસ પ્રતક્ષરે જી૦ ૪ એક લખ ખટ સહસ સાહુણી સાથે નીજવર કાજરે જી૦ પ્રમોદસાગર ભક્તી ભણે દેજો અવીચલ રાજરે જી૦

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનુ સ્તવન.

દેહી દેહી નણદ હઠીલી એ દેશી—વંદો વંદો એહ જીણંદા, પદ પ્રણમે સુરજન વૃંદારી વં૦ શ્રી શ્રેયાંસ જીણંદા વિશ્નુ કુલ કુવલય ચંદારી વં૦ ૧ માતા વિશ્નુ રાણી જાન લછન ખડગી ઉપશાંતરી વં૦ આઉ પુરશ ચોરાશી લાખ એહવી પ્રવચન સાચી સાંખરી વં૦ ૨ સુભ સીહપુરી પતી જાણ અયશી ધનુષનુ દેહ પ્રમાણરી વં૦ જસ સહસ ચોરાશી મુણદા, છીહોતર જાસ ગણધારેરી વં૦ ૩ જસ એક લખ તીસ હજાર વરસાહુણી મિરઃ ધારેરી વં૦ શ્રી માનવી દેવી જખેસ સુર સાસન મંગલ કારીરી વં૦ ૪ જસ અષ્ટાપદ સનરૂર ધન મોહ તિમિર કરે દુરીરી વં૦ પ્રભુ પ્રમોદસાગર સુખપુર પ્રગટયો અનુભવ ગુણ સુરીરી વં૦ ૫

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન સ્તવન.

મુને પ્યારેરે લાગે વીંછુઓ એ દેશી—સખી વાસુપુજ્ય પ્રભુ બારમા; મન મોહન સાહિબ દેવરે સખી દેહી દીપે સુરસી સુરકિંનર કેરતા સેવરે. સ૦ ૧ સખી સીતેર ધનુ તનુ માન છે. લખ બહોતર વરસનુ આયરે, સખી વસુપુજ્ય નામે નરપતી જસ રાણી જયાદેવી માયરે સં૦ ૨ સખી મહિષ લછન ચંપા ધાણી, જસ છાસઠ ગણધર સામીરે સરવી કોમોર ચંડા જક્ષાણી, પ્રભુ આણ ધરે સીર નામીરે સ૦ ૩ સખી સહસ બહોતર સંયતી સુખ કર શ્રી જીનરાજરે; સખી એક લખ સુંદર સાધવી; અતી સાધે આતમ કાજરે સ૦ ૪ સખી રૂદય કમલમાં એહને ધ્યાઇને હોયે સિધીરે, સખી પ્રમોદસાગર પ્રભુ સેવથી, ઘેર પ્રગટે નવ નીધી રીધીરે સ૦ ૫

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન

દેશી રશીયાંની વીમલ વીમલ ભાવે ભવી પ્રણમીએ, વીમલ થયાં મુજ નયન કૃપાનીધી શ્રવણ યુગલ માહારા પાવન થયાં નીસુણી પ્રભુજીના વયણ કૃ૦ ૧ વિ૦ કોડી કલ્યાણ કરી કપીલપુરી ભુપ ભજો કૃતવર્મ કૃ૦ શામારાણી જનની પ્રભુ કેરી, કરતી ધરમના કર્મ કૃ૦ ૨ વી૦ સાઠ ધનુષ સરલી જશ દેહડી સાઠ લાખ વરશનુ આય કૃ૦ સુયર લછન ચરણે વીરાજતુ, પ્રગટતર વીસમ કાય કૃ૦ ૩ વિ૦ સુત ધર શતાવન ગણધર ભલા; મુનીવર અડસઠ સહસ કૃ૦ અજા એક લખ ઉપર આઠસે પામી સદ ગતી વાસ કૃ૦ ૪ વિ૦ ષણમુખ યક્ષ અને વિજયાસુરી; પુજે જીનનો પાય કૃ૦ અહનીશ ધ્યાન ધરે પ્રભુ તાહરૂ, પ્રમોદસાગર ગુણ ગાય, કૃ૦ ૫ વિ૦

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

વાલેશ્વર સુણ વિનતી જોડીચાણશય એ દેશી— નગરી અયોધ્યા રાજીયો જીણ દશાયા સાત અનંત ભગવંતરે જી૦ સોહમેન સુયશા માતનો જી૦ નંદન શુભ ગુણ તરે જી૦ ૧ ન૦ ત્રીસ લાખ વરશનુ આઉખુ જી૦ તાપીત સોવન વાનરે જી૦ સીચાણો સેવા કરે જી૦ પચાશ ધનુશનુ માનરે જી૦ ૨ ન૦ પાતાલ જક્ષને અંકુશા જી૦ જીન સાસન જયકારરે જી૦ પચાશ જગણ નાયકા જી૦ આગલ જલ આધારરે જી૦ ૩ ન૦ સહસ છાસઠ સંજમી જી૦ ધરન ધુરંધર સાધરે જી૦ સહસ બાસઠ સાધવી જી૦ તપ જપ કરે નીરાબાધરે જી૦ ૪ ન૦ શક્તિ અનંતી નાથની જી૦ પામ્યો ઠામ અનંતરે જી૦ પ્રમોદસાગર ઇમ વીનવે જી૦ આપો ઠામ અનંતરે જી૦ ૫ ન૦

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

હે સખી અમીયર સાલકે ચંદાવાખડરે એ દેશી— પ્રણમુ ધરમ જીનેશર ધરમ ધુરંધરરે ધ૦ ધરીએ ધર્મ સનેહ અનેહી જખરરે અ૦ રતનપુરીનો નાયક લાયક સોહતોરે લા૦ કંચન કાંતિ સુકાંતિ સદા મન મોહતોરે સ૦ ૧ તેજે ભાનુ સમાન ભાનુ વસુધા પતીરે ભા૦ સુવ્રતા માતા વિખ્યાત સદા વ્રત ધારતીરે સ૦ વજ્ર લછન સુભ લછન અંગિ વીરાજતોરે અ૦ ત્રેતાલીસ ગણધાર ગુણકર છાજતારે ગુ૦ ૨ દશ લાખ વરશનુ જીવીત સુર ધણીરે જી૦ પણયાલીસ ધનુમાને કાયા જીન તણીરે કા૦ કેનર નામે યક્ષ પુરે મન કામનારે પુ૦ કંદર્પ સુરી પુજે પદકજ સ્વામીનારે પ૦ ૩ સોહે સબલા ચોસઠ સહસ તપોધનારે સ૦ સહસ બાસ૦ ચારસે સાધવી ભવીજનારે સા૦ તુજ સરીખો નહી સ્વામી અવર કીમ આદરૂરે અ૦ મધુરી સાકર ચાખી કકર શુ કરૂરે ક૦ ૪ ગુણવત સાથે ગોઠડી જો હોય નીપલીરે જો૦ ત્રીભોવન નાથ અનાથકે મોપાણી નેભલીરે મો૦ જો સફલી હોવે પ્રીતતો નીચ ન સેવીયેરે ની૦ પ્રમોદસાગર ત્રિવધેસ્યુ ભવીજન સેવીયેરે ભ૦ ૫

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

ઇડર આંબા આંબલીરે એ દેશી— શાંતી જનાધીપ સોલમોરે પુન્ય તણો અંકુર; ધ્યાનાનલ મલટાલીનરે પ્રગટયો આતમ નુર ૧ ચતુર જીન પ્રગટયો અનુભવ પુર મોહ તિમીર દુર કરીરે ઉગ્યો સમકિત સુર ચ, એ આંચલી ગજપુર નગર સોહામણોરે વીશ્વ સેન નરપતિ તાત અચી રાજનની દેવનીરે મૃગ રીઝે લછન અતી કાંતિસ. ૨ જીવત વરશ એક લાખનુરે ચાલીસ ધનુષનુ

માન છત્રીસ ગણધર ગુણ નીલારે; ધરતા પ્રભુકો ધ્યાન ચ૦ ૩ બાસઠ સહસ જસ સાધુવારે, તીન રયણ આધાર એકસઠ સહસ સાધવીરે, અધકી ખટ અવધાર ચ૦ ૪ સેવે ગુરૂ યક્ષે ખરૂરે, નિરવાણી તસ નાર; શાંતિ કરણ જગ શાંતિજીરે પ્રમોદસાગર જયકાર ચ૦ ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન

મમકરો માયા કાયા કારમી એ દેશી—રગ લાગ્યો પ્રભુ રૂપશું તુજ્યો કુથુ જિનરાયરે; દેહની કાંતિ કચન સમી; ગજપુરેસુર નૃપતાયરે ર૦ ૧ રાણી શિરી જેહની માતૃકા; પાંત્રીસ ચાપની દેહરે સેવતો છાગ લછન મીસે કીમ દીયે પ્રભુ તસ છેહરે ર૦ ૨ જેહને પાંત્રીસ ગણધરા, મુનીજન સાઠ હજારરે, સાઠી સહસ પ્રભુ સાહુણી; ખટ શત અતી મનોહારરે ર૦ ૩ યક્ષ ગધર્વ ભલા જક્ષણી; દાય કરે સાસન સેવરે; વરસ પંચાણુ સહસ આઉખુ તુહી તુહી સહી દેવરે ર૦ ૪ જ્ઞાન ગુણ કુસુમતનુ વાશિત; ભાશિત લોક અલોકરે; પ્રમોદસાગર પ્રભુ ચિતે ધરો; જિમ ધરે દિનકર કોકરે ર૦ ૫

અથ શ્રી અજીતનાથ જીન સ્તવન.

વાહાણ પાંચસે પુરીયાં એ દેશી—આશ પુરો અરનાથજી; સાતમો ચક્રધર સ્વામીરે, ભવીક પકજ મતીબોધતો સોધતો આતમ રામીરે ૧ મોહન મુરતી જીન તણી, આંકણી. ગજપુર નગર અતી સુદરૂ; નામ શુદરશણ ભુપરે, દેવી રાણી જસ માત છે; ગાતિસ હેમતનુ રૂપરે મો૦ ૧ લછન નદા વરતનુ; ધનુષ જસ ત્રીસનુ માનરે; વરસ ચોરાશી હજારનુ; જીવીત જાસ મધાનરે મો૦ ૩ ગણધર તેત્રીસ જાણીએ; સાધુ ગણ સહસ પંચાશરે, સાહુણી સાઠ સહસ ભલી; છોડવે મોહ ભવ પાસરે મો૦ ૪ યક્ષ રાજા સુર યક્ષણી; ધારણી નામે કહાયરે, પ્રભુ તણી આગના શીર ધરે, પ્રમોદસાગર ગુણ ગાયરે, ૫;

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

આદિ જીનેશર વિનતી એ દેશી—મલ્લી જીનેશર વંદીએ; નીલ કમલ દલ અગ લાલરે; તીરથંકર પદ ભોગવ્યું; કુમરી રૂપે ચગ લાલરે મ૦ ૧ મીથીલા નગરીના રાજીઓ; કુભ પીતા યશાવત લાલરે; દેવી નામે પ્રભાવતી કુખે રયણ ગુણવત લાલરે મ૦ ૨ સહસ પંચાવન વરશનુ; જીવીત જગમાં સાર લાલરે; પણ વીસ ધનુષની દેહડી; કલસ લછન શિવકાર લાલરે મ૦ ૩ સહસ ચાલીશ મુની જેહને; ગણધર અઠાવીશ સાર લાલરે; સહસ પચાવન,

સાધ્વી, નામે પ્રભુ પદ શિસ લાલરે મ૦ ૪ યક્ષ કુબેર વરણ પ્રીયા, જીન સાશન રખવાલ લાલરે; પ્રમોદસાગર જપેઇસ્યુ, આપો વાણી રસાલ લાલરે ૫

અથ શ્રી મુની સુવરેત જીન સ્તવન.

વીસમો જીનવર સુકૃતકારી; મન મથ વૈરી માન નીવારી, મોહના મુની સુવ્રત સાંમી જીવના મુની સુવ્રત મો૦ ૧ કજલવાને દહિ દીપે નીરૂપમ રૂપે ત્રીભોવન જીપે મો૦ જી૦ કછપ લંછન પદકજ ભાસે, વિશ ધનુશ તનુ ધર્મ પ્રકાસે મો૦ ૨ જી૦ જીવીત વરશ ત્રીસ હજાર, ગણધર સોહે જાસ અઢાર મો૦ જી૦ વીસ સહસ મુનીવર પ્રભુ પાસ, સાહુણી કહી સહસ પચાસ, મો૦ ૩ જી૦ રાજગ્રહી નગરીનો રાજા; સુમીત્ર નરપતિ કુલ દિવાજા મો૦ જી૦ પદમાવતી દેવી તનુ જાત, હેરીવંશમાં જનમ વિખ્યાત મો૦ ૪ જી૦ વરૂણ સુરનર દતાદેવી; આન અધીકે સાસન સેવી મો૦ જી૦ પ્રમોદસાગર પ્રભુ ચરણે લાગે, વીસ વશાનુ સમકીત માગે મો૦ ૫ જી૦

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

સેવો સેવોહો લાલ પુરસાદાણી તુમને એ દેશી— વદો વદોને લાલ જીન ભુવન જયકારી, પુજો પુજો બેલાલ જીન સાશન સુખકારી; એકવીસમા નમીનાથ જીણંદા; મીથીલપુર અધીકારી વ૦ ૧ લછન નીલ કમલ અતી સુદર; પનર ધનુષ તનુ ધારી વ૦ સહસ જસ દસવરશનુ આયુ; કાયા કંચન સારી વ૦ ૨ વિજય નૃપતી ને વિજયા રાણી નદન આનદકારી વ૦ ભ્રુકૃટી સુર ગંધારી દેવી; સાશનને હિતકારી વ૦ ૩ સતર ગણધર વરગુણ ખાણી, વીસ સહસ વ્રતધારી વ૦ અજા એકતાલીસ હજાર કુમતી કુગતી ભવ વારી વ૦ ૪ હીયડે હરખી નયણે નીરખી, મોહન સુરતી તાહારી વ૦ પ્રમોદસાગર જંપે પ્રભુજીના; દરશનકી બલીહારી વ૦ ૫

અથ નેમનાથ જીન સ્તવન.

મકર જીવ પરતાતી દીનરાતિ તુ એ દેશી—નેમ જીન સાંભળો વિનતી મુજ તણી, આશ નીજ દાસની સફલ કીજે. બ્રહ્મચારી શિર સેહરો તુ પ્રભો તાત મુજ વાત ચિતે ધરીજે ને૦ ૧ નગર સૌરીપુર નામ રલીઆમણુ, સમુદ્ર વિજયા ભીદાભુપેદીપે, શ્રી સીવા દેવી નંદન કરૂ વદના, અજન વાનરતિ નાથજીપે ને૦ ૨ શંખ ઉજલ ગુણશાખ લાંછનસુ, સાર ઇગ્યાર ગણધર સોહાવે, આયુ એક સહસ વરખ માને કહ્યુ, અગ દસ ધનુષ માને કહાવે, ને૦ ૩ યક્ષ ગોમેધને અંબીકા યક્ષણી; જીન શાસન સદા સુખકારી, અઢાર હજા

ર અણગાર, સુત સાગરા, સહસ ચાલીસ અજા વિચારી નેં૦ ૪ કાંચનાદિક બહુ વસ્તુ જગ કારમી સાર સંસારમાં તુંહી દીઠો. પ્રમોદસાગર પ્રભુ હરખથી નીરખતાં, પાતીકપુર સવી દુર નીઠો નેં૦ ૫

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

થારા મોહલાં ઉપર મેહ જરૂખે વીજલી એ દેશી—પુરશાદાણી પાસ જીનેશ્વર પુજીએ હો લાલ જી૦ ત્રેવીસમો જીનરાય દેખી મન રજીએહો લાલ દે૦ ચરણ સરો રૂહયમલ પ્રણમીયે સ્વામીનાહો લાલ પ્ર૦ કમઠાસુર હઠ ચુરતપુરી મન કામનાહો લાલ પુ૦ ૧ અશ્વસેન નરપતિ વંશ કુમુદ ચંદલોહો લાલ કુ૦ વામા માતા કુખે શરોવર હંશલોહો લાલ શ૦ નીલ વરણ તનુ કાંતી સુભાતિ રાજતીહો લાલ સુ૦ નવકર માને કાયા અનોપમ છાજતીહો લાલ અ૦ ૨ નગરી વાણારશી જેહની ધનદ પુરીજસી હોલાલ ધ૦ સરપ લંછન શિવ કારણ ચરણે સેવે હશીહો લાલ ચ૦ દશ ગણધર મનોહાર મનોભવ ટાલતોહો લાલ મ૦ શોળ સહસ મુની આણ જીણદની પાલતા હોલાલ જી૦ ૩ ધરણેંદ્ર પદમાવતી કરે જીન ચાકરીહોલાલ ક૦ સાધવી અડત્રીસ સહસ અતીવ કૃપા કરીહો લા૦ અ૦ એકશત વરશનુ જીવીત જેહનુ જાણીયેહોલા જે૦ જગ જીવન જીનરાજ સેવા ચિત આણીયેહોલાલ ચિ૦ ૪ સંસાર સાગર તીરથી ભવીજન તારીયે હોલાલ ભ૦ અધર્મ અકીરતી અનીતી અસનવારીયેહો લાલ અ૦ ઉતમ સરસી પ્રીત કરે તે સુખ લહેહો લાલ ક૦ પ્રમોદસાયર પ્રભુ નીસદીન આજ્ઞા શિર વહેહો લા૦ અ૦ ૫

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

મુજરો છે જીર એ દેશી—મુજરો લ્યોજી સીધારથ દારક મુજરો લ્યો જી, સેવક સુખકારક મુ૦ ત્રીભોવન જીન તારક મુ૦ જીન શાશન ધારક મુ૦ આં૦ વદો ભવીકા વીર જીણેશર, ચોવીસમો જીન તાતા, કેસરી લંછન કેસરી સરખો ત્રીસલા રાણી માતા મુ૦ ૧ જીવીત વરશ બહોતર અનોપમ શોવન કાંતિ ઉદાર, ક્ષત્રીય કુંડ નગર અતી શોભે. એકાદશ ગણધાર મુ૦ ૨ માતંગ સુરસી ધાઇ દેવી પુજે જીનવર પાયા, સાત હાથ તુજ દેહ પ્રમાણ, ચઉદ સહસ મુનીરાયા. મુ૦ ૩ સાધવી સહસ છત્રીશ વીરાને ચર્મ જીનેશ્વર દેવા, તેર પદ મેં જીનવર ગાયા, સુરપતી કરતા શેવા મુ૦ ૪ ભાણશે ગણશે જે જન સુણશે; તસ ઘર રીધી વીશાલા, પ્રમોદસાગર જંપે પ્રભુ જીને હોજો મંગલ માલા મુ. ૫ ઇતી શ્રી પ્રમોદસાગરજી કૃત ચોવીશી સંપુર્ણ

અથ શ્રી વિજયલક્ષ્મિ સુરિજિ કૃત ચોવીશિ,

અથ શ્રી રૂષભદેવ જીન સ્તવન.

અરજ અરજ સુણોને રૂડા રાજીયાહોજી એ દેશી—રૂષભ રૂષભ જી ણંદ નિરખી લોચણેહોજી; અભીનવ ઉદયો આણંદ, જીનવર જીનવર સુખ કર સાહીબોહોજી, પરમેશ્વર મુનીચંદ રૂ૦ ૧ અનોપમ અનોપમ રમણતા તાહરેહોજી, જ્ઞાન વિલાસી સમાજ, અવિચલ અવિચલ સ્થાનક પામીનેહોજી અનુભવ શિવપુર રાજ રૂ૦ ૨ અનેક અનેક સુગુણ મય સુંદરૂહોજી, નિસ ગીત નીરાબાધ, આતમ આતમ અસંખ્ય પ્રદેશમાંહિહોજી, અક્ષય ધર્મ અગાધ રૂ૦ ૩ સ્વરૂપ સ્વરૂપ સ્થાનથી એકતાહોજી, સુદ્ધતાઅવધરૂપ. ચોગ ચોગ રહી ત અકંપતાહોજી, અનેક ત્રીભંગી અનુપ રૂ૦ ૪ અશરણ અશરણ શરણ હરણ ભવ ભય તણોહોજી; અવિસંવાદીતમીત; અતીશય અતીશય ધારી ગુ ણાવલીહોજી, તત્વ વીલાસી જગમીત, રૂ૦ ૫ પ્રભુ ગુણ પ્રભુ ગુણ રંગી થ ઇ ચેતનાહોજી, અવિલંબે જીન દેવ, કારણ કારણ કરતાપણે આરોપીનેહો જી વિઘટે અનાદી કુદેવ રૂ૦ ૬ ઇણ વિધ ઇણ વિધ પરખી સ્વામીનેહોજી આદરે સુભ પ્રણિધાન, સોભાગ્ય સોભાગ્ય લક્ષ્મીસુરીજીન થકી હોજી, પામે દરશાન ગુણ ગ્યાન રૂ૦ ૭

અથ શ્રી અજીત જીન સ્તવન

ધન દિન ધન વેળા તેહ એ દેશી—વિજયા નંદન ચરણ સુરતરૂ છાં હ; સમી હિત પુરે ચુરે દુરીતનેજી, સુરપતિ નરપતી મુનીવર ભૃંગ ચરણ વિલાસી લહે સુખ સરીતનેજી ૧ સુક્ષ્મ બાયર પુઢવિજલણ સમીર, જલવ ણ સઇ વિગલેંદ્રીમાં સહીજી, નરયતિરય સુરનર કર્મ સંજોગ, ભુવન પાવન જીન સેવા નવી લહીજી, ૨ ચઉગઇ ભ્રમતાં સુક્રત નૃપતી પસાય, આરજ દે શ નિરમલ કુલ લહયાજી દેશ વીલાશી આસીભાવ નીવારી માન સહસ પરે તુમ પદ ગ્રહ્યાજી ૩ વીતરાગ સુખ દુખ ગતસંસ, તેહથી અસંગત કીમ ફલ કામીએજી, ઇમ મન ચીંતુ જીમ સુરમાણી સાર; અચીંત્યપણે પણ ચીં તીત પામીએજી ૪ પીંડ પદસ્થ રૂપસ્થ ધ્યાનેહો લીન જીનજીનાં ચરણ સ રોજ જીણે ગ્રહ્યાંજી, આતમ તત્વ રમણતા પ્રગટેહો તાસ; ધ્યાન અનલથી

કર્મ ક્ષીણ દહ્યાંજી ૫ અજીત અમીત ગુણ ચરણની વાસ, સમકીત સોધ કરોધકો કરમનેજી, સોભાગ્ય લક્ષ્મી સુરીજગ ભાણ, ધ્યાન પ્રભાવે વહે શિવ શર્મનેજી. ૬

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

અજીત જીન તારજ્યોરે, એ દેશી—નિરૂપાધીકતા તાહરેરે, પ્રભુ રમણ તા તાહરે અનન્ત વ્યાપ વ્યાપકતા શુદ્ધતારે સદા શુભ ગુણ વિલસંત ૧ સંભવ જીન તારજોરે તારજો દીન દયાળ સં૦ સેવક કરો નીહાલ સં૦ તાહરો છે વીશ્વવાશ સં૦ તુ મોટો મહારાજ સં૦ તુ જીવ જીવન આધાર, પરમ ગુરૂ તારજોરે, ઉતારો ભવપાર સં૦ આંકણી, દ્રવ્ય રહીત રૂદ્ધીવતછોરે પ્રભુ વિકસીત વીરજ અક્ષોભ, વિગત કષાય વયરી હણ્યોરે, અભિરામી જ્યોતી અલોભ સ૦ ૨ ગુરૂ નીહી ત્રીભુવન ગુરૂરે; તારક દેવાધી દેવ, કરતો ભોકતા સેવ્નારે, શહજ આણંદ નીત મેવ શ૦ ૩ અનત અક્ષય અધ્યાતમીરે, પ્રભુ અશારીરી અનાહાર સર્વ શક્તિ નિરાવર્ણતારે અતુલ દ્યુતિ અનાકાર સ૦ ૫ રૂચીરે ચારૂ ગુણ સાંભળીરે, રૂચી ઉપની સુખકંદ; પુષ્ટ કારણ જીન તું લહીરે; શાધક શાધ્ય અમંદ સ૦ ૭ પુષ્ટા લબન આદરીરે; ચેતન કરો ગુણ ગ્રામ, પરમાનંદ સ્વરૂપથીરે, લહસ્યો શમાધી સુઠામ સં૦ ૮ સુખ સાગર સ તારશીરે, ત્રીભુવન ગુરૂ અધીરાજ; સેવક નીજ પદ અરથીઓરે; ધ્યાવો એહ મહારાજ સં૦ ૯ આરોપી સુખ ભ્રમ ટળેરે; પુજ્યને ધ્યાન પ્રભાવ; અષ્ટ કરમ દલ છંડીનેરે; ભોગવે શુદ્ધ સ્વગાવ સં૦ ૧૦ અધ્યાતમ રૂપી ભજ્યોરે, ગણ્યો નહી કાજ અકાજ; કૃપા કરી પ્રભુ દીજીએરે સોભાગ્ય લક્ષ્મી પદ રાજ. સ૦ ૧૧.

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન

ગીરૂઆરે ગુણ તમ તણા એ દેશી—ત્રીભુવન નાયક લાયકો; અભીનંદન જીન રાયોરે, બલીહારી તુજ નામની જીણે મારગ શુદ્ધ બતાયોરે બ૦ ૧ તેતો આતમ ગ્રામ નભાયોરે બ૦ નિવૃતી નયરીયે છાજતા; રાજતા અક્ષય રાજેરે, અતીશય નિરમલ વર રૂચી, મહારા પરમેશ્વરને દિવાજેરે બ૦ ૨ સ્વ પર પ્રકાશક દીન મણી શુદ્ધ સ્વરૂપી અભયાસીરે; શકલ દાનાદિક ગુણ તણી, વ્યક્તતા શક્તિ અનાશીરે બ૦ ૩ શહજ આનંદ વીતરાગતા, પ્રદેશ પ્રદેશ અનુપરે, શાદી અનંત ભાગે કરી, પુર્ણ નયે તથ ભુપરે બ૦ ૪ અવી શેવાદી નીમીતપણે; શવી તુજ શક્તિ માહરેરે; શત્ય હેતુ બહુ આદરો હોય

ભવ ભેદ પ્રકારે બ૦ ૫ ભવ વારી જે આતમા; તે પ્રભુ પ્રભુતા અવલંબેરે; ભેદ છેદ કરી જીન હોયે; પણ ન હોયે તે વિલંબેરે બ૦ ૬ પરમ શિવંકર ગોપને જે નર ચિતમાં ધ્યાવેરે; દીવ્ય બહુ સુખ શાસ્વતા; સોભાગ્ય લક્ષ્મી સુરી પાવેરે બ૦ ૭

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

મોતીડાની દેશી—સુમતી જીણેશર પ્રભુ પરમાતમ; તુ પરમાગમ તુ સુધ્યાતમ, શાહીબા વિનતી અવધારો; મોહના પ્રભુ પાર ઉતારો; તુમે જ્ઞાનાદિક ગુણના દરીયા; અનંત અક્ષય નિજ ભાવમાં ભરીયા શા૦ ૧ તુમે શબ્દાદિક ગુણ નિ:રાગી, અમ્હે સ્વપ્ને પીણ તેહના રાગી; તુમે ઉતમ ગુણ ઠાણે ચડીયા; અમ્હે ક્રોહાદિકષાયે નડીયા શા૦ ૨ અમ્હે મતિ ઇંદ્રી વિષયે રાચી; તુમે અનુભવ રસમાં રહ્યા માચી, અમે મદ માતંગને વશ પડીયા; નવી તુમે તે તલ માત્ર આભડીયા શા૦ ૩ તુમે જગ શરણ વિનીત સુજાણ; તુમે જગ ગગન વિકાસન ભાણ; તમે અકલંક અબિહ અક્રોહી; તમે જડ સંગીન રાગી મોહી શા૦ ૪ અત્યેદ્રિય સ્યાદ્વાદવાગીશ સહજાનંત ગુણ પજવ ઇશ; અલખ અગોચર જીન જગદિશ; અશરણનાથ નાયક અમીસ શા૦ ૫ તે માટે તમ ચરણે વિલગ્યો; એક પલક નહી રહીશુ અળગા; સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી ગુણ વાધે, જીન સેવે તે જીન સાધ્યતા સાધે; શા૦ ૬

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન સ્તવન.

ઇમિ ધના ધણીને પરચાવે એ દેશી—પદ્મ પ્રભુ પદ પંકજ સેવના; વિણ નવી તત્વને જાણેરે; મત અનેક વિભ્રમમાં પડિયો, નિજ મત માને પ્રમાણેરે. પ૦ ૧ ક્ષણીક ભાવ સુગત પ્રકાશે; સૃષ્ટી સંહારનો કરતારે; ઇશ્વર દેવ વિભુ વ્યાપક એક; નૈયાયિક અનુસરતારે; પ૦ ૨ આતમરૂપ એક દેહ દેહે; ભિન્નરૂપ પ્રતી ભાસેરે; જલ ભાજન જીમ ચંદ્ર અનેકતા, ચુકતી સાંખ્ય વિકાશેરે પ૦ ૩ પુન્યેતર જીવાદિક ભાવા, ધુમાકારી છે સંભેરે, જલ થલ ગિરી પાદપસવી આતમ, અદ્વૈત વાદીનો મર્મેરે પ૦ ૪ નિત્ય અનીત્ય એકાંતે કોઇક, એમ અનેક મત જાલેરે, પડીયો તત્વ અલહતો પેખી જગ ગુરૂ તત્વને આલેરે પ૦ ૫ ક્ષણીકતો ત્રીણ કાલ સ્વરૂપને જાણે નહીં કદાપીરે, શુભા શુભનો જે કરતા ઇશ્વર, ફલ ભોગતા તનુ વ્યાપીરે પ૦ ૬ એક આતમ તો ત્રણ ભુવનમાં, સુખ લહે સમકાલેરે, શુન્યે વસ્તુ દ્રષ્ટી ઉલ્લવતાં, મતામે બંધ્યા માહુલેરે પ૦ ૭ અદ્વૈત વાદી જડ ચેતન એકજે, નિત્ય અનીત્ય એકાંતેરે

પ૦ ૮ દ્રવ્ય પર્યાય નીત્ય અનીત્યએ એક અનેક ઉપયોગીરે, પક્ષપાત સવી દુર કરી કહે. જગ ગુરૂ ગુણ ભોગીરે પ૦ ૯ સમભાવે એ પક્ષ ગ્રહે તે; ફી રી સંસાર તન કામેરે, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી જીન કરૂણાથી, પરમાનંદ પદ જામેરે પ૦ ૧૦.

અથ શ્રી સુપાર્સ્વ જીન સ્તવન

દેશી રશીયાનો—શ્રી સુપાસ જીણેશર સાહિબો, અવી સંવાદી જસ પંથ; સુગુણ નર અહનિશી સેવે મન પરમોદશું, જે હસ્યાદ્વાદીનીગ્રંથ, સુ૦ ૧ શ્રી૦ માને નેં ગમનય વસ્તુ પ્રતે, સામાન્ય વિશેષ ઊભેરૂપ સુ૦ સંગ્રહ નય કહે સર્વ પદાર્થે, સામાન્ય એક સ્વરૂપ સુ૦ ૨ શ્રી૦ વ્યેવહાર નય પ્ર વૃતી વિશેષ વિના નહી; વ્યોમ કમલપરે અન્ય સુ૦ અતીત અનાગત પરકિય પરીત્યજી, રૂજુ સુત્ર ગ્રહે વર્તમાન સુ૦ ૩ શ્રી૦ એકારથ વાચક સવી શબ્દ તે, કુભ કલશ વિસ્તુ એક સુ૦ પર્યાય કલ ભેદથી ભીન વસ્તુ કહે, સમભિરૂઢ એહ એક ટેક સુ૦ ૪ શ્રી૦ ઘટ શાદિક નિજ નિજ અર્થમાં વરતે એવભુત વસ્ત; સુ૦ વિશુદ્ધ યથોતર પિણ એકાંતથી, નવી લેહે સ્યાદ્વાદ દસ્ત સુ૦ ૫ શ્રી૦ જાતી અંધ નર ગજ પ્રતિ અવયવે; ગજપણું સકલ કહેત સુ૦ દિવ્ય નયનથી યથારથ ગજ ગ્રહે; તિન તુજ શાસન કેત સુ૦ ૬ શ્રી૦ મુક્તિ વિરાધી જીન સમય ગ્રહેયદા, સેવક જીમ ચક્રવરતી સુ૦ મિથ્યા કચવર આપદ નાશથી, હોય અનેકાંત પ્ર વૃતી સુ૦ ૭ શ્રી૦ ત્રીકાલવેદી જીન મત અવિલબતાં; હોયે અવિકલ મતી અંત સુ૦ સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી આતમ સપદા પ્રગટે શક્તિ અનત સુ૦ ૮ શ્રી૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

માલા કીહાં છેરે એ દેશી—ચદ્ર પ્રભુ જીન ત્રીભુવન દીપક; જીપક અરીગણ ભવીદારે, આઠ કરમ વીનુ ગુણ જસ પ્રગટયા, આતમ ઠાણે સુખ કદારે ૧ ભવિક જન વંદારે; ચદ્ર પ્રભુ જીન ચદ્ર ભ૦ જ્ઞાનાવરણી કર્મ ક્ષયે તુજ; કેવળજ્ઞાન અંનતુરે, વિશ્વરૂપ વિભાસન સમર્થ; વિશેષ પ્રકારે સતુરે; ભ૦ ૨ દરશણાવરણી કર્મ ઉછેદ સામાન્ય સ્વરૂપ વિભાસેરે; દુવીધ વેદની મુક્ત વીનાસે અવ્યબાધ સુખ થાશેરે ભ૦ ૩ ત્રીભુવન જેતા મોહ પણુકે, ક્ષાયિક દુગાનીશકરે; પચમ કરમ ભરમ નીવારી; સાદી અનત સ્થિતી અકરે ભ૦ ૪ વિગત નામ કરમથી પુનરપી; રૂપાદીક ન લહતરે; ગોત્ર કરમ દહનથી સિદ્ધગુણ; અગુરૂ લઘુ ઉલસતરે ભ૦ ૫ દાનાદિક જસ લાબ્ધી અગાધ, વીધન

કરમને વીનાસેરે; ઈમ તુજ ગુણ પ્રગટયા સીદ્ધરૂપે; એકજ આતમ આવાસેરે ભ૦ ૬ પ્રભુ ગુણ રાગે જે દીપતા; છેદે તે ભવ સચોગરે; સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી ગુણ રસીકતા, દીમમાગુી સમ ઉદ્યોગરે ભ૦ ૭

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનુ સ્તવન.

સુમતીનાથ ગુણશુ મલીજી એ દેશી—સુવીધી જીણંદ શુભ ધ્યાનથીજી સદ્દહણા શુચીભોગ; તેહથી નાણ-ચરણ ગુણોજી; વીકસેથીર ત્રીક જોગ; ગુણ વતા સુમનજન ધ્યાવો જીન જગદીશ, ૧ ભમતાં ભવ કંતારમાંજી; ગીરીશીરો પલપરેજીય, અનાભોગે લહુકમ કરીજી ભેદ ગ્રંથી ભવબીય ગુ૦ ૨ ક્ષીણ ક્ષીણ શુદ્ધ થતો થકોજી; અતર કરણ પઇઠ; કર્મ સુભટ અરીજીતીનેજી વીઘટેરે મીથ્યા અનીઠ ગુ૦ ૩ ઉપશમાદી સમકીત લહેજી; તુજ સુપશાયરે નાથ, તવ સ્તવના વીષે જોગ્યતાજી; હોયે તે જીવ શનાથ ગુ૦ ૪ અમલ અખડ અલીપ્તતાજી; સ્વરૂપરમણ અવીનાશી; વાશ વસુર નર મુનીવરૂજી આ જીવીત સુખયાશી ગુ૦ ૫ ગુણ સ્તવના પ્રતીદીન કરેજી; તદપીન પામેરે પાર; દ્રવ્ય સ્તવના વચનાદીકેજી; ભાવથી તનમય શાર; ગુ૦ ૬ શાધકા શીધતા હે તુને જી; અવલબેરે મતીવંત; ભેદ મીટે પ્રગટે મહાજી; સોભાગ્ય લક્ષ્મી અનત. ૭

અથ શ્રી શીતલજીનનુ સ્તવન.

આંધા આંમ પધારો પુન્ય અમધર વહીસંગ વેલા એ દેશી— શીતલ જીન વીભુ આતમ સુધનો શકલ દ્રવ્યથી ન્યારી જશ ગુણ ગ્યાન તણુ અનુશારે શર્વ પદાર્થ પ્રચારી; ધારો વીનતી શીતલ દેવ, નેહ નજરે નીહાલો; ૧ ધર્મ અધર્મ આકાશ શમય વલી પુગદલ ચેતન એહ; પંચ અચેતન એકજ ચેતન; જશ નહી આદીન છેહ; ધા૦ ૨ ગતી થીતી હેતુ ધર્મ અધરમા; જીવ પુદગલને હોવે શર્વ દ્રવ્ય અવકાશન કારણ તેહ આકાશ કહાવે ધા૦ ૩ શમર્યાદીક તે કાલ વખાણ્યો; પુરણ ગલન સ્વભાવે; ક્ષીર નીર પરે ચેતન મલી રહે, તેહ પુદગલ કહાવે ધા૦ ૪ જીવ અરૂપી કર્મકી આટમે ઘટાકાશ ઘટમાંહે કરતા ભોક્તા રમતો વીભવે; ગ્રહ ઉપાધી પરછાંહે, ધા૦ ૫ અટ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયથી ભીનતા; પ્રતી પ્રદેશ અનતી પ્રભુને પ્રતક્ષ પ્રમાણે પ્રગટી આતમ ગુણ પ્રકસતી ધા૦ ૬ એહવી શુદ્ધતાને અવલબે, દુખ દોહગ શવી ભાજે સોભાગ્યે લક્ષમીસુરી જીનવરથી, દેવ દુદભીરવ ગાજે ધા૦ ૭

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનનુ સ્તવન.

ઇડર આંબા આંબલીરે એ દેશી—શ્રી શ્રેયાંશ જીનેરાજજીરે, ચીદાનંદ ભગવાન. ત્રીણ કાલનાજ્ઞેયનેરે જાણે અનંતે જ્ઞાન ૧ જીનેશર તુ પ્રભુ જગદાધાર; તુંહી જગ હીતકાર જી૦ ધરમાદિક સહુ દ્રવ્યનેરે ગુણ પરજાય સમેત; નિત્યા નીત્યિ તસુ ધરમનેરે; જ્ઞાયકતા નિજ ખેત જી૦ ૧ છતી પરયાય જે જ્ઞાનનારે; તેતો નુવી બદલાય, વર્તના નવ નવ જ્ઞેયનીરે સમયમાં તે સવી જણાય. જી૦ ૨ સામાન્ય સ્વભાવ જે જ્ઞેયનારે, સામાન્યે સવી દેખંત, સમયાંતર દરશન મુખ્યતારે; પ્રગટે તાહરે અનંત; જી૦ ૩ ગુણ પર્યાય નિજ ધર્મમેરે, સદા પ્રવર્તનતંત પર પરીરમણ તે નવી અહારે, તે માટે ચરણ અનંત જી૦ ૪ જ્ઞાનાદિક નિજ ગુણ તણીરે, ભોગ શકતી અસમાસ તેહજ વીર્ય અનંતતારે; અનંત ચઉ કઇમ ખાસ; જી૦ ૫ માહરી પણ એહવી અનંતતારે, પર વિભાવે સંસકત આવીરભાવ પણે હોવેરે, શ્રી શ્રીયાંશ પ્રસકત જી૦ ૬ પ્રભુ ગુણ રંગી ચેતનારે પરમોદય સુનિદાન, સોભાગ્યલક્ષમી સુરી સપજેરે; સુયશ સમાધી અશમાન જી૦ ૭,

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન સ્તવન.

બન્યોરે કુઅરજીનો સેહરો એ દેશી—શ્રી વાસુપુજય તનુ દેખીને; સુરનર હરખે સ્વાંતહો જીણંદ નિજ વિગ્રહ ક્રાંતે કરી, અધર કૃત રવીં કાંત હો મુણીંદ તુજ દરિશણ મુજ વાલહુ સામાન્ય જનથી અધીક હોવે મંડલ ક્ષિતી પતી રૂપહો જી૦ તેહથી હલધર હરી તનુ ચક્રીરૂપ અનુપહો મુ૦ ૨ તુ૦ તેહથી ભુવનપતી વ્યંતરા જોઇશ ચઢતે વાનહો જી૦ અનુક્રમે કલ્પગ્રેવેયક સુરા અનુતર રૂપ નિધાનહો મુ૦ ૩ તુ૦ અધીકા તેહથી મુનીવરા; ચઉદ પુરવ ધર વૃદ્ધીહો જી૦ આહરકતનુ છવી તેહથી; ગણપતી રૂપ સમરૂધીહો મુ૦ ૪ તુ૦ સહુથી લક્ષણ લક્ષિત; જીત્યા સવી ઉપમાનહો જી૦ રૂપ અનંત ગુણ દેહમાં શાંત રૂચી અસમાનહો મુ૦ ૫ તુ૦ તિલક સમાને ત્રિભોવન વિષે નિપજાવ્યો ગુણ ગેહહો જી૦ જગમાં પુદગલ જેતલા; જાણે નહી તુજ સમદેહહો. મુ૦ ૬ તુ૦ પાદ પાદપ સુર સારીખા, શશી મુખ અતી સુખ હેતુહો જી૦ કરમ ભરમ હરકર કહયાં, લોચન ભવો દધી સેતુહો મુ૦ ૭ તુ૦ ઇમ પ્રભુ રૂપ નિજ સ્વરૂપને પ્રાપ્તી ભણી સુત દાનહો, જી૦ અવલંબી લક્ષમીસુરી અનુભવે અનુતર સુખ અવીગાનહો મુ૦ ૮ તુ૦

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન.

અરણીક મુનીવર ચાલ્યા ગોચરી, એ દેશી—વિમળ જીનેશર નિજ કારજ કરો, છાંડીને સોપાધી ભાવોજી; એકપણે સવી ગુણમાં મલી રહયો, પરમાનંદ સ્વભાવોજી વિ૦ ૧ સુમન અકાંતારે વિભ્રમરોચિતા જસુમાન સન ક્ષોભાવોજી, મંદાર ખાયેરે સવી સુર જીતીયા તુતો જીતેંદ્રી સ્વભાવોજી વિ૦ ૨ ત્રીભોવન ખધુરે અતિશય પુરણો, દોષ અભાવે ગત તાંતીજી. દિરણાગજ અરિહા મિટે ભવ ઇહા; અતુલ દાયક મુજ શાંતીરે વિ૦ ૩ નિઃપ્રતિબંધ અબંધક મે સ્તવ્યો; અપવર્ગ પદવીનો ભુપોજી નિકટ કરે જનને મન સુંદરૂ, દેખે તે સહજ સ્વરૂપોજી વિ૦ ૪ વિમલ જીણંદથીરે ધરૂવ પદ રાગીયા નિરમલ કરે નિજ શક્તીજી, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી અવધ ભેદી લહે પુરણાનંદ પદ વ્યક્તીજી વિ૦ ૫,

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

દેશના દેઈ તારે એ દેશી—અનત જીન સહજ વિલાશી પ્રભુ લોકાલોક પ્રકાશી, કેવલ જીન નાણ વિકાશી ૧ જીણંદરાય દેશના દેઇતારે ભવ જલ નીધી પાર ઉતારે જી૦ આંકણી ગુણ મણી ખાણી સત્યવતી; નય ગ્રામ ધારક ધનવતી, ભવી ચીત પંકજ વિલસંતી જી૦ ૨ ત્રિભુવનપતી ત્રીગડે સોહે. ત્રીભુવન જનનાં મન મોહે; તરણી પરે જન પડીબોહે જી૦ ૩ નવી મત એકાંત ભણતી; જેહ ચ્યાર નીક્ષેપાવંતી, ખટ ભાષામાં પ્રણમતી જી૦ ૪ ઉપને વ્યથિર ત્રિકરૂપ સર્વ ભાવમાં વરતન સ્વરૂપ તે કેહેવા વચન અનુપ જી૦ ૫ પણ તીશ ગુણે ગુણવંતી સમકાલે સશય હરંતી મુની શુભ ચેતના વિકસતી જી૦ ૬ કેવલકા સારથી નિકશી, નિશ્ચય વ્યવહાર પ્રસસી મીથ્યા કલીમલ વિધ્વંશી જી૦ ૭ સુણતાં જીન વાણી શી વાંછા, ખટ માસ નમો જન ઇછા; દુરે નીગમે ભવ વીછા જી૦ ૮ સવી દોષ હરણ જીન વાણી, સોભાગ્ય લક્ષ્મીસુરી જાણી; એતો સમકીત સુખની નીશાણી જી૦૯

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

જીહો જાણુ અવધી પ્રયુંજ્ય એ દેશી—જીહો ધરમ તીરથંકર જગ ગુરૂ લાલા નીરજીત મોહ નરેંદ જીહો ઘાતી કરમ ઉછેદીને લાલા કેવલ પ્રગટયુ અમંદ, જીણેશર ધરમ પરમ કરે ધીર જી૦ ૧ જીહો સેય જ્ઞાન છદમસ્થનાં, લાલા અંતર ભાવે તે હોંચે જીહો જીમ અંશુ માલીની કાંતીમાં લાલા ઉડુ ગગુણ લીન જોયજી. ૨ જીહો જ્ઞાન સુમે મણી સુર તીહાં, લાલા

ત્રીગડુ રચે મનોહાર જીહો, પુરવાભી મુખે પ્રભુ સ્થીતી કરે, લાલા ભાસુર આસન સાર જી૦ ૩ જીહો, શેષ ત્રીદીશી, ત્રીદશ કરે લાલા, તદનુ રૂપ મતીખીંખ; જીહો નીરખી હરખે સુરનરા લાલા પામી જીમ પીકઆમ્ર જી૦ ૪ જીહો સયત કલ્પ નારી અજા, લાલા થીતી અગની કોણે કરત, જીહો જોઇ શભવન વ્યંતરસુરી લાલા થીતી નૈરતો વીરચત જી૦ ૫ જીહો એ સુર ત્રીક જીન વદીને લાલા વાયુ દીસે સોહંત જીહો કપીદ નર પતી કામની લાલા ઇશાન કુણે વીલસત જી૦ ૬ જીહો તે ઉપગારી જીન ધર્મને લાલા કહે પડીબોહેરે જીવ જીહો હીંશાદીક દુષણા વીના, લાલા દુવીધ પ્રકારે, અતીવ જી૦ ૭ જીહો એકાંત વાદી મત સવે, લાલા વીહચે ધર્મ પ્રકાર જીહો પીણ મૌનીંદ્ર દરશન વીનું; લાલા જાણે ન ધરમ ઉદાર જી૦ ૮ જીહો દુરગતી પડતા જીવને લાલા, ધારક કહીરે ધરમ, જીહો યોગ વંચક ક્રીયા કરી, લાલા ચઉગઇ સાધે અધરમ જી૦ ૯ જીહો આતમ ગુણ સવી ઉલખ્યાં, લાલા પર ગ્રાહક કરી દુર, જીહો નીત્યાનંદે વીલસતાં લાલા, ધરમ જીણંદ વડનુર જી૦ ૧૦ જીહો ભાવ ધરમ દાયક વિભુ; લાલા નિરધારી થિર બુદ્ધ, જીહો સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી આદરે, લાલા, પ્રગટે ધરમ વિશુદ્ધ જી૦ ૧૧,

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

જીરેજી એ દેસી—જીરે શ્રી શાંતિ નિરૂપમ ચક્રી; સવી જનપદ પ્રભુ સદગુણી જી૦ જીરે વિગત વિકાર કિરતાર, અજરામર નિરગુણ ગુણી જી૦ ૧ જીરે બ્રહ્મ વિધાતા મહેસ, ચેતના અવલ સુતાપતી જી૦ જીરે શબ્દથી સહુ જનમાંહ, ગુણથી જૈન વેદી કૃતી જી૦ ૨ જીરે હરીહર શક્ર, નાગેશ, તેહનો જે તારતી પતી સુણ્યો, જી૦ જીરે અચીંત્ય બલે કરી નાથ, ક્ષણમાં તે મદણ દહન સુણ્યો જી૦ ૩ જીરે સદાશિવ વિધી વિશ્નુ, જીશ્નુ પુરૂષોતમ સ્વયંભુ; જી૦ જીરે દમીક્ષમી નિરદંભ અંતરજામી નામી વિભુ જી૦ ૪ જીરે અનેક કલ્પના જાલ, વરજીત ધ્યેય અવીનય સ્વરૂપ જી૦ જીરે શુધબુધ, નિર્લેપ અલખ અજોગી વિસ્વભરૂ જી૦ ૫ જીરે અગમ અરૂજ મહાગોપ સનાતને અણુરૂ લઘુ, જી૦ જીરે તિરથાધીપ ભગવાન પામી તુરીય દશાનઘુ જી૦ ૬ જીરે માધવ વરૂણ બીડોલ, નીલકંઠ સુરગુરૂ ગુણી જી૦ જીરે ત્રિવીધ જોગે પ્રણમંત, તેહજ ધામ તું જગ ધણી, જી૦ ૭ જીરે નાસ્તીક સહુગત સાંખ્ય; યોગાચાર વૈશિકા જી૦ જીરે એકાંતે કુરી તેહ તુજ કલના નવી કરી શક્યા; જી૦ ૮ જીરે ઇત્યાદિક શુભ નામ; યથારથ પ્રગટ્યા સદા જી૦

જીરે તસુ ધાને વીકસંત, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી સંપદા જી૦ ૯

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન

સાંતી જીનચંએક મુજ વીનતી એ દેશી—કુંથુ જીન આગમ વયણથી જાણીએ હેતુ સ્વરૂપરે; સ્યાદ્વાદ રચનાયેં હઠવીના સરાહે જે જ્ઞાની અનુપરે ૧ માહરી ઓલગ ચીત ધારીએ મો; કાલ સ્વભાવ ભાવીમતી; કર્મોદ્યમ એહ પંચરે, સમવાયે સમકીત ગુણ લહે, મીથ્યા એકાંત પરપંચરે મા૦ ૨ સમય વાદી કહે જગતમાં કાલ કૃત સકલ વીભુતીરે ખટ રૂતુ જીન ચક્રી હરીબલા, અંબ ગરભાદી પ્રસુતીરે મા૦ ૩ સ્વભાવ વાદી વદે વસ્તુમાં અનેક પરીણામ ન સ્વભાવેરે, તંતુ ગણપટપણ સંભવે પીંડ ઘટલ કુટથી નાવરે મા૦ ૪ ભાવી કહે વચન ઈણી પરે કીજીએ કોટી ઉપાયરે; તદપી પ્રમાણ નીયતી હોવે સુભુમ ચરીતથી મનાયરે મા૦ ૫ કાલ સ્વભાવ નીયતવીના, કરમ હેતુ સતરૂપરે મા૦ કહે ઉદ્યમ પ્રતીવાદીને ઉદ્યમાધીન સંવી કામરે, નવી હોયે તૃપતી અન દેખીને એક પ્રયાસ ગુણ ધામરે મા૦ ૭ પંચ નય નિજ મત થાપતા; લહી તુજ પદ તરૂ છાંયરે; મિથ્યા મતિ દુરે કરી ધારીયે, મન વિષે પંચ સમવાયરે મા૦ ૮ નિયત વસે કર્મ ખપાવીને, ભવ થિતી તણે પરી પાકેરે, વીર્ય પંડીત ભવ્ય ભાવથી મિટે ભવ દોહગ છાકેરે મા૦ ૯ કુંથુ જીન ચરણ સેવન થકી; પામી શુભ કારણ જોગરે, સોભાગ્યલક્ષ્મીસુરી સુખ લહે; પરમ સમાધી સયોગરે મા૦ ૧૦

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

પંથડો નિહાલુરે બીજા જીન તણો એ દેશી—અરજીન દરશન નિજ દરશન તણુરે; નિમીત છે ગુણ ગેહ; જીમ દરપણની નીરમલતા વિષેરે, નિજ પ્રતિબીંબની રેહ ૧ દરિશણ દીજેરે અરજીન રાજનુરે દરશન દરશન જગમાં સહુ વદેરે, દરશન ભેદ ન લહત; તર્ક સીધુ કલોલે ચપલતારે, ચિત ચિતન વરતત દ૦ ૨ શામાન્ય દરશન તે ગુણ તાહરોરે, તિમ ક્ષાયક ગુણ દૃષ્ટ, સ્યાદ્વાદ દરશન પ્રગટકારક ક્ષમીરે, ઇમ ત્રીક દરશણ પુષ્ટ દ૦ ૩ તે માટે પ્રીય દરશન નાથનુરે, નિરધારે રૂચી શુદ્ધ, રયણ ત્રયી દિપક ભવી જીવનેરે, વિતી મિરક રણ અચીરૂપ્ર દ૦ ૪ દરશન કારક પ્રતિ વાંછો નહીરે, પીણ પુણ્યશાલી જે દર્શ. અવલંબનથી ઓટાવે કુદષ્ટીમરે, આતમ દરશન હોય વર્શ દ૦ ૫ સહજ દરશન તુજ અલખ અગોચરૂરે, મહા યોગીશ્વર ગમ્ય; તે પીણ જગબંધુથી નીપન્ચેરે; જીમ સુત્રધારથી શુભ હર્મ્ય દ૦ ૬

તુજ દરશણથી જેસંતોષતારે; વિધી હરીહરથી તે નાહી; લખી શશી કાંતિ હર્ષ ચંકોરનેરે તારકે ગણથી તે નાહી; દ૦ ૭ દ્રવ્યભાવ અવલોકન આદરે, દશ્ય દરશક મિટે ભેદ; લક્ષમીસુરી જીન દરશન સુરતરૂરે; સફલે અનેક ઉમેદ દ૦ ૮

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

પાંડવ પાંચે વાંદતા એ દેશી—મલી જીન ત્રીભોવનપતી; પ્રભુ સકલ પદારથ રૂપરે; ચાર નિક્ષેપે વરણવે; અનેકાંત ભુમીના જે ભુપરે; અને૦ અનુપ સ્વરૂપ. અનંત ગુણ આગરો સમરૂપરે ૧ જીવ અજીવ ઉભય તણો, સંકેત ન માત્ર જે શબ્દરે, તદરથ વિણુ વરતે સદા; મતી નામ નિક્ષેપે એ લબ્દરે; મતી૦ ૨ અનુપસ્વ૦ સદરથ વિરહીત આકૃતી; સાકાર નિરાકાર ભેદરે; ચીત્ર અક્ષાદિકમાં સહી; થાપના નિક્ષેપ અછેદરે થા૦ ૩ ભુત ભાવી જે ભાવનો, હેતુ તે દ્રવ્ય નિક્ષેપરે; નિક્ષેપયોગ અથ વાસહી; હોવે તીહાં દ્રવ્ય અપેક્ષરે હો૦ ૪ મુલ અરથમાં પરીણમ્યો; અનુભવન ક્રીયાનો તે ભાવરે, પરમ અરથ અથ ગુણ વદે એહ તુરીય નિક્ષેપાનો દાવરે એ૦ ૪ નામાકાર દ્રવ્ય ત્રીણ કહ્યા; એક ભાવના સાધન હોયરે; ભાવે તે કારજ શુધ છે તેહ શું ગુણીને રઢ હોયરે; તે૦ ૬ સર્વ પદારથ વિસ્વમાં હોય ચાર પર્યયાય સંયુક્તરે; પુરણ ગ્રાહક તે જીન મતી જીહાં નહી એકાંતમતી યુક્તરે જી૦ ૭ નામથી મલીજીન પ્રભુ સ્થાપનાથી તુજ પ્રતિબીંબરે, છઉમથ ભાવે દ્રવ્યથી; ત્રીગડે સ્થીતી ભાવા લંબરે ત્રી૦ ૮ તુજ આગમ થકી મતી લહી; ગ્રહ્યો ચઉવીધ આતમ રામરે; સોભાગ્ય લક્ષ્મીસુરી મતે પ્રગટે શુભ યશ સુખ ધામરે મ૦ ૯

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

અજીત જીણ દશું પ્રીતડી એ દેશી—શ્રી મુની સુવ્રત જીન ગુણ નીલો ચરણાદિકહો અનંત ગુણ કદકે, કેવલી પણ એક સમયના ગુણ જાણે હો નહી કેહવા અમદકે શ્રી૦ ૧ વચન અગોચર ગુણ થકી ભાંગે અનત હો હોવે પ્રભુ વાચ્યકે સુતધર કેવલી સારીખા; તેહમાં પણહો કાંઇક કહેવાય કે શ્રી૦ ૨ ત્રીભોવન જીવ ગણવા વિધિ; સમયાસીહો વરતે સમકાલકે અનત ભાવે પિણ ક્ષાસુકનાં કહેવા અસમથહો ગુણ દીન દયાલકે શ્રી૦ ૩ અસંખ્ય પ્રદેશ આતમ તણો, તેહમાં પણહો કોઇક પરદશકે; અસ્તી નાસ્તી નિત્યાદિકે ધર્મ પર્યવહો ગુણ અનત આવેશકે, શ્રી૦ ૪ સખ્યાતિત નીજ દગ

માં ગુણ અનંતતાહો સમાણી કેમકે લોક પ્રદેશ, અસંખ્યા વિષે, દ્રવ્ય પર્યવરો સમાયે જેમકે શ્રી૦ ૫ જીમ વ્યકતીપણે ગુણ તીહરો તિમ શકતીથીહો માહરે છે, નાથકે, ઉપાદાન સમરે શહી; શુભ હેતુથીહો પ્રગટે નિજી આથકે શ્રી૦ ૬ લોહ મીટે પારસ ફરસથી; અબોધતાહો તિમ મનથી જાયકે, સોભાગ્યલક્ષ્મી સુરી ગુણ નીધી, અવલંબતાહો તન્મય પદ થીયકે શ્રી૦ ૭

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

દેશી આછેલાલની—શ્રી નમી જીણંદ દયાલ; અનુભવ ભોગ રસાલ; આછેલાલ જગવદન જીન ભેટીએજી ૧ અર્બુજ દલ પરે નયણ દુરજય જી-ત્યો મયણ આ૦ વયણ સયણ પરે સુખ કરૂજી; ૨ લક્ષણે શોભીત અંગ; અઢહીય સહસ ઉતંગ આ૦ અભ્યંતર અગણીત સંદાજી; ૩ લાજ્યો શશિ મુખ જોય; તપ નખ દુતસમહોય આ૦ અધર અરૂણોદય સંમ પ્રભાજી ૪ અષ્ટમી શશિ સમભાલ, ઇંદ્ર નાગેંદ્ર નિહાલ આ૦ ચકીત થકીત નયણે જુએજી ૫ સહજ અદભુતરૂપ કાંતિ નીરખી હરષે જીન ખાંતિ આ૦ કાંત એ કાંત નહી તુમ સમોજી ૬ ઇંદ્ર ચંદ્ર નાગેંદ્ર, કિનર અનંગદિણંદ આ૦ ઉપમ સવી તુજ પદ નમેજી ૭ મિટે નિરૂપમ જીનરાજ; ચીદાનંદ ઘન સાજ આ૦ સોક રહિત થીતી નીત રહેજી ૮ વિઘન નિવારક દેહ; ધ્યેય સ્વરૂપી ગુણ ગેહ આ૦ શીવગામી નામી શાહીબોજી ૯ અનુક્રમે ગ્રહી ગુણ ઠાણ પામ્યા કેવલ ગુણ ખાણ આ૦ તે મુજ સાહિબ નમી જીમાજી ૧૦ એહ વિનતી ચીત ધાર; આપવો સમકીત સાર આ૦ સેવક ભાવ નીવારીએજી ૧૧ ગિરૂવા ગરબની વાજ, મહીર કરી મહારાજ આ૦ સોભાગ્યલક્ષમીસુરી સુખ દીઓજી ૧૨

અથ નેમનાથ જીન સ્તવન.

થારા મોહલા ઉપરે મેહ જબુકે વીજલી સાહીબજી એ દેશી—શ્રી નેમી જીનવર અભયકર પદ સેવના સાહીબજી પ્રભુ મહોદય કારણ વારણ, ભવ ભય વાસના સા૦ જીનવર સેવન તેહીજ નિજ સેવન જાણીયે સા૦ પ્રભુ શશી અવલોકન નયન કાંતી જીમ માનીયે સા૦ ૧ પ્રભુ પરકૃત સેવન વાંછા દુગછા તુજ નહી સા૦ છે દોષ વિલાશી વાંછા અભ્યાસી ભવમહી સા૦ પ્રભુ પુજ્ય સ્વભાવ વિભાવ અભાવે નીપનો સા૦ તેહ પુરણાનંદ મય પુરણ નય સુખ દીપનો સા૦ ૨ પ્રભુ વંદન ચંદન સુમનાદિકે દ્રવ્ય પુજના સા૦ તુજ ગુણ એકતાને ભાવે બહુ માને મુજના સા૦ સ્વરૂપથી દીસે સાવધ નિર

વધ્ધ અનુબંધીરે સા૦ વિધી ચોગે હિંશા ખીંશા; વિષ્ણુ શિવ સખીરે સા૦ ૩ પ્રભુ સમયમાં પુજન દ્રવ્ય ભાવ ભેદે લહ્યો સા૦ જીન આણા જોગે આગાર આણગારે તે નીરવહ્યો સા૦ સુખ દ્રવ્યથી સ્વર્ગ લહે અપવર્ગ તે ભાવથી સા૦ ઇમ ફલ દે દાખ્યાં ભાખ્યાં સમયાનુભાવથી સા૦ ૪ અગ્રાદિક ત્રીવીધ અડવીધ અક્ષતાદિક ભેદરે સા૦ ઇમ સગ દસ ઇગ વિશ કીજે પુજા અભેદરે સા૦ જીનવર અનુરાગ રગી સગી કરી ચેતના સા૦ શુભ કરણી કીજે લીજે અનુભવની કેતના સા૦ ૫ ઇમ પુજ્ય પુજન પુજક ત્રીક ચોગ સચોગરે સા૦ મીટે સેવક ભાવ અનાદીનો પ્રગટે સભોગરે સા૦ ઇમ વીનતી પ્રકાસે અભ્યાસે સૌભાગ્ય સુરી શીસરે સા૦ પ્રભુ સવી દુખ ચુરો પુરો સયલ જગીશરે સા૦ ૬

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

વીરે વખાણી રાણી ચેલણાજી એ દેશી—પારસ્વ જીન પુરણતા તાહરીજી; શુભ થીરતામાં સમાય પરમ ઇશ્વર વિભુ જીનવરૂજી, સહજ આનંદ વિલરાય પા૦ ૧ શુદ્ધ શુદ્ધાતમે રાજતાજી, કર્મ રહિત મહારાય; પ્રામીને અશુભને વામતાજી નીરીહપણે સુખદાય પા૦ ૨ વિશ્વ નાયક તુહી સારહીજી, ત્યાગી ભોગી જીનરાય; ચઉ પ્રધને પ્રભુ છડીતેજી; થયો માહારો શીરતાય પા૦ ૩ ભવગીરી ભજન પવીસમોજી, તારક બિરૂદ ધરાય; અમર પતી નિત્ય નમે તુજ પદજી ભાવ ધરી નિરમાય પા૦ ૪ અમ સરીખા જે મોહે ગ્રહ્યાજી તેહને તુહી સહાય; સોભાગ્યલક્ષ્મી સુરી પદવરેજી જેહ તુજને નીતુ ધ્યાય પા૦ ૬

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

રાગ ધન્યાશી—આજ માહારા પ્રભુજી સાહમુરે જુવો, સેવક કહીને બોલાવો; એ દેશી—આજ માહારા પ્રભુજી મહિર કરીને, સેવક સાહમુ નિહાલો કરૂણા શાયર મહિર કરીને, અતિશય સુખ ભુપાલો, આ૦ ૧ ભગત વછલ શરણાગત પંજર, ત્રીભુવન નાથ દયાલો; મૈત્રી ભાવ અનંત વહે અહનીશ, જીવ સચલ પ્રતિપાલો. મા૦ ૨ આ૦ ત્રીભુવન દીપક જીપક અરિગણ; અવિઘટ જ્યોતી પ્રકાશી, મહાગોપ નિર્યામક કહીયે, અનુભવ રસ સુવિલાશી મા૦ ૩ આ૦ માહા માહણ મહાસારથી અવિતથ, અપનાં બિરૂદ સભાળો મા૦ ૪ આ૦ વાદી તમહર તરણી સરીખા. અનેક બીરૂદના ધારી; જીત્યા પ્રતીબાદી નીજ મતથી સકલ ગ્રાયક યશકારી મા૦ ૫ આ૦ યજ્ઞ કારક ચઉ વેદના ધ્રા

૨૬ જીવા દિસતા ન ધારે તે તુજ મુખ દિનકર નિરખણથી; મિથ્યાતી મિરે પરજાલે મો૦ ૬ આ૦ ઇલીકા ભમરી ન્યાયે જીનેશર, આપ સમાન તે કીધા; ઇમ અનેક યશ ત્રીસલા નદન; ત્રીભુવન માંહે પ્રસીધા; મો૦ ૭ આ૦ મુજ મન ગીરી કંદરમાં વશીઓ, વિર પરમ જીન સિંહ, હવે કુમત માતંગ નાગણથી, ત્રિવીધ યોગે મિટિબીહ મો૦ ૮ આ૦ અતિ મન રાગે શુભ ઉપયોગે, ગાતાં જીન જગદીશ સૌભાગ્યસુરી શિષ્ય લક્ષમીસુરી લેહે, પ્રતીદીન સયલ જગીશ મો૦ ૯ ઇતી શ્રી સોભાગ્યલક્ષમીસુરી કૃત ચોવીશી સંપુર્ણ.

अथ श्री भाणविजयजि कृत चोवीशि,

અથ શ્રી ઋષભદેવ જીન સ્તવન.

મોરા સ્વામીહો શ્રી પ્રથમ જીણંદકે રીષભ જિનેશ્વર સાંભળો. મુજ મનનીહો જે હું કહુ વાતકે, છોડી મનનો આંખળો મો૦ ૧ ગુણ ગિરૂઆહો અવશર લહી આજકે, તુજ ચરણે આવ્યો વહી સેવકનેહો કરૂણાની લહેરકે, જુઓ જો મનમાં ઉમહી મો૦ ૨ તો હોવે હો અંગોઅંગ આલ્હાદકે, ન કહી જાએ તે વાતડી, દયા સિંધુહો સેવકને સાથકે અવિહડ રાખો પ્રીતડી મો૦ ૩ હવે અંતરહો નવી ધરવો ચિતકે; નિજ સેવક કરી લેખવો; સેવા ચરણનીહો દેજો વળી મુજકે, નેહભર નિજરે પેખજો, મો૦ ૪ ઘણું તુમનેહો શું કહું ભગવાનકે; દુખ દાડુગ સહુ ચુરજો, એમ વિબુધનોહો ભાણ વિજયના સ્વામીકે મન વંછીત તુમે પુરજો મો૦ ૫

અથ શ્રી અજીત જીન સ્તવન

દેશી કસારાની—અજિત જિન ઓલગ માહારી; એતો સુંદર સુરતી તાહારી; હુતો જોવાને ઘણું ઉમહયો પુરવ પુન્યે તુજને મેં લહયો, અ૦ ૧ આ હારી, ભાગ્ય દશા જાગી હવે, હવે માહારૂ ભાગ્ય પ્રગે ગંગાજલ નાહયો હું સહી; મુજ સમ પુન્યવંત બીજો કો નહી, અ૦ ૨, મુખ માગ્યા પાસા મુજ ઢલ્યા; ઇછંતા સજન આવી મીલ્યા; એતો સુરતરૂ ફલીઓ; આંગણે દુધે મેહ વુઠા મુજ બારણે. અ૦ ૩ હવે સહુ થકી અધીકો હું થયો; જય મે તુમ

સમ ઠાકુર લહયો. સેવકને નિરવ હજ્યો તુમ્હે; એતલી વિનતી કરૂ છુ અ મ્હે અ૦ ૪ સકલસુરીશ્વરમાં સોભતા શ્રી વિજય પ્રભુસુરી દિપતા, પડીતો તમ પ્રમ વિજય તણો; તુમ દરિશણે ભાણને સુખ ઘણો. ૫

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

આસાણરા યોગી એ દેશી—ત્રીજા સભવ જિનની સુખદાઇ, પુરવ પુન્યે સેવા પાઇરે, સાહિબ સોભાગી ક્ષણ ઉતમને પરસગે, લહતાં સુખ હોએ અગેરે સા૦ ૧ તો તુમ્હ જેવહવાની જે સેવા; તેહનુ શુ કહવુ દેવારે સા૦ ત્રીભુવન તારક તુજને મે દીઠો, અમૃતથી લાગ્યો મીઠોરે સા૦ ૨ તુમ ચરણે મુજ મનડુ બાંધ્યુ, વળી ભકિત ગુણે કરી સાધ્યુરે સા૦ હરિહરાદીશુ ચિત ન રાખ્યુ; એક તુમ્હ સેવા મૃત ચાખુરે સા૦ ૩ હેજ ધરીને શેવક સાહમુ, જુઓ એ બગસીશ પામુરે સા૦ ઓલગડી એ સાહિબ માહારી; ચિત ધરજ્યો, જગ હિતકારીરે સા૦ ૪ ઘણુ ઘણુ તુમને શું કહીએ; સેવકને સગે વહિએરે સા૦ પડીત પ્રેમવિજય સુપસાયા, ભાણવિજય નમે તુમ્હ પાયારે સા૦ ૫

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન

સાહિબા માહારા મોહીરે, મટકતી ચાલરે જાવા નહી દઉરે એ દેશી—સાહિબા માહારા અભીનદન જિનરાયરે સાહિબ સાંભળોરે સા૦ મુરસેવી તુમ પાયરે સા૦ સા૦ સેવક મનડાની વાતરે શા૦ સા૦ કહુ તે સુણો અવદાતરે શા૦ ૧ સા૦ મોટા જનશુ જે પ્રીતરે શા૦ સા૦ કરવી તે ખોટી રીતરે શા૦ સા૦ અમ મનમાં તુ એકરે શા૦ સા૦ અમ સમ તુમને અનેકરે શા૦ ૨ સા૦ નિરાગીશું નેહરે શા૦ સા૦ છટકી દેવે છેહરે શા૦ સા૦ શી ધરવી પ્રીત તે સાથરે શા૦ સા૦ તે નિફલ ગગને બાથરે શા૦ ૩ સા૦ પણ મોટાની જે સેવરે શા૦ સા૦ નિફલ ન હોવે કદેવરે શા૦ સા૦ મુજ ઉપર ભગવાનરે શા૦ સા૦ તુમ્હ હજો મહિરબાનરે શા૦ ૪ સા૦ તપ ગચ્છમાં શિર તાજરે શા૦ સા૦ શ્રી વિજય પ્રભુસુરી રાજરે શા૦ સા૦ પ્રેમ વિબુધ પસાયરે શા૦ સા૦ ભાણ નમે તુમ પાયરે શા૦ સા૦

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

માહરૂ મન પ્રાત્યુરે માધવ દેખતાંરે એ દેશી—ધન ધન દિવસ આજનો માહરોરે; ધન ધન વલી ઘડી એહ; ધન ધન સમય વલી જે તાહરૂરે, દરિશણ દિઠુ નયણેહ ૧ માહારૂ મન માન્યુરે સુમતી જિણંદશુરે, આંકણી સુદર મુરતી મે દીઠી તાહરી; કેતલે દિવસે આજ નયન પાવન થયાં પ્રભુજી

માહારારે, પાપ તિમીર ગયાં ભાજ મા૦ ૨ ખાસો ખજમતગાર તે જાણીનેરે કરૂણા ધરો મન માંહ, સેવક ઉપક હીતબુધ આણીનેરે; ધરી વલી રૂદય ઉમાહ મા૦ ૩ નિરમલ સેવા મૃત મુજ આપીએરે, જીમ બુઝે ભવનારે તાપ; હવે દરિશણના વિરહ તે મત કરોરે, વલી મેટજો મનનો સતાપ મા૦ ૪ ઘણુ ઘણુ શું કહીએ તુમનેરે, છો તુમે ચતુર સુજાણ, મુજ મન વછીત પુરજ્યો ઇમ ભણેરે; પંડિત પ્રમનો ભાણ મા૦ ૫

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન સ્તવન.

લાછલદે માત મલ્હાર એ દેશી—શ્રી પદ્મ પ્રભ સ્વામી અરજ સુણો અભિરામી આજહો શિર નામીરે, બહુ વિધપરે વિનવુજી ૧ તુમ્હો છો જગદાધાર, મુજ સેવકને તાર, આજહો ધારીરે. મુજ સ્વામીજી નિજ ચિતમાં જી ૨ ભગતી વછલ ભગવાન, મુજ પેહજ્યો મહિરબાન, આજહો મુજ ઉપરેરે ખિમાણી સ્નેહલતા ધરીજી ૩ તુજ સમ માહરે સ્વામી, હવે ન રહી કાંઇ ખામી આજહો કામિતરે,માહારાં હવે પુરણ થાય સેજી, ૪ પ્રેમ વિબુધ સુપસાય; ભાણ નમે તુમ પાય; આજહો દેજ્યોરે; ભવ ભવ તુમ પદ સેવનાજી૫

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન સ્તવન

થારા મારા કરહલા એ દેશી—પાસે સુપાસજી રાખીએ, સેવક ચિતમાં આણી, સલુણા જીમ હુ અંતર ચિતની વાત કહુ ગુણ ખાણી, સ૦ ૧ પા૦ કરૂણા વિલાસી તુમહે અછો, કરૂણાગાર કૃપાલ સ૦ કરૂણા સરસ સરોવરે; પ્રભુજી તુછે મરાલ સ૦ ૨ પા૦ અપરાધી જો સેવક ઘણુ, તો પણ નવી છંડાય; સ૦ જિમ વિદ્રુત અગની સમી, નવી છડે મેઘરાય સ૦ ૩ પા૦ તે માટે છોડતાં થકાં સોભશો કીમ મહારાય સ૦ બાંહ્ય ગ્રહ્યાની લાજ છે, ઘણુ શું તુમને કહાય સ૦ ૪ પા૦ તુ છડે પણ નવી છંડુ, હુ તુજને મહારાય સ૦ તુમ ચરણે ભાણ આવહો; પ્રેમ વિબુધ સુપસાય સ૦ ૫ પા૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

ઝાંઝરીયાની દેશી—શ્રી ચંદ્ર પ્રભ મહારાજી તુમ્હે છો દિન દયાલ મહિર ધરી મુજ ઉપરેજી; વિનતી માનો કૃપાલ ૧ સસનેહા પ્રભુશુ લાગ્યો. અવિહડ નેહ; જીમ ચાતુક મન મેહ આંકણી સજનશુ જે નેહલોજી, કરતાં બમણો રંગ, દુરજન જનશુ પ્રીતડીજી, ક્ષણ ક્ષણમાં મન ભંગ. સ૦ ૨ ઉતમ જન રૂષણાંજી; તેહ પણ ભલાં નીરધાર, મુરખ જનશુ ઓડડીજી, કરતાં રસ નિલગાર સ૦ ૩ મનમાં ઇમ જાણી કરીજી; આવ્યો તુમ્હારે પાસ; નિ

રવહી એહવે મુજનેજી જિમ પોચે મનની આશ સ૦ ૪ બહુલપણુ શુ દાખીએજી તુમે છો બુદ્ધિ નિધાન; પ્રેમવિબુધના ભાણશુજી; રાખો પ્રીત પ્રધાન સ૦ ૫

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનુ સ્તવન.

અબકો ચોમાસો માકા પુજ્યજીથે રહોને એ દેશી— સુવિધી જીણંદ માને દરિશણ દાને, દિલભર દિલથી મારે સામુ ઘે જુવોને; હસી થારા ચીતની વાત માને થે કહોને, પ્રીતનીરે રીતમાં શુ થે વહોને આંકણી. અન્તર ચિતની વારતારે પ્રભુ કહુ તે ચીત ધરોને, પ્રીત પ્રતીત જીમ ઉપજેરે; તિમ અવીહડ પ્રીત કરોને સુ૦ ૨ સુંદર તુમ મુખ મટકડેરે; પ્રભુ લોભાવ્યા તે અમને મુજ મન મળવા અતી ઘણુરે; ચાહે ક્ષણ ક્ષણ માંહે માંહે તુમને સુ૦ ૩ પ્રી૦ લલચાવશો દિન કેતલારે, ઇમ મુજને દિલાસા દેઇને; હાના મુખથી ભાખોએરે, બેસીશુ રહ્યા મોન લેઇને સુ૦ ૪ પ્રી૦ હસિત વદને બોલાવીનેરે; આજ મુજને રાજી કરોને; વછીત દેઇ અમને, તુમ્હે જગમાં સુજસવરોને; સુ૦ ૫ પ્ર૦

અથ શ્રી શીતલજીનનુ સ્તવન.

માયા મોસન કીજે એ દેશી—એતો શ્રી શીતલ જીન મેરા; મેં તો ચરણ ગ્રહ્યા પ્રભુ તેરા; અબ દુર કરો ભવ ફેરાહો લાલ ૧ પ્રભુ માહારે મન માન્યા; આંકણી એતો શીતલ મુદ્રા એહની; વલી શીતલ વાણી જેહની એ સમ સુરતી નહી કેહનીહો લાલ પ્ર૦ ૨ તુમ વાણી ઘણી ઘણી મીષ્ટ; સાકર દ્રાખથી એવી સીષ્ટ; એતો લાગે છે મુજ ઇષ્ટહો લાલ પ્ર૦ ૩ તુમ શીતલ નામ પ્રધાન; મુજ તનમન કરી એક તાન; તુમ નામ કરૂ ગુરખાનહોલાલ પ્ર૦ ૪ નીજ ચરણની સેવા દેજ્યો; નિજ બાલકપરે મુને ગણજ્યો; બાંહ ગ્રહીને તુમ્હે નિરવહજ્યોહો લાલ પ્ર૦ ૫ એતો પ્રેમવિબુધ સુપસાય ભાણ વિજય નમે તુમ પાય; તુમ દરીશણે આનંદ થાયહોલાલ પ્ર૦ ૬

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનનુ સ્તવન.

ઘણુ પ્યારો ઘણુ પ્યારો પ્રાણથી તુ પ્રભુજી, એ દેશી—શ્રી શ્રીયાંસજી શ્રી શ્રીયાંસજી વિનતી અમ તણીજી, માનો તુમે માનો તુમે પ્રાણ આધારહો. અમ મનની અમ મનની વાત છે ઘણીજી; એક વચનેસે એક વચનેસે દાખુ પ્રકારહો. શ્રી૦ ૧ મોટાને મોટાને થોડુજ દાખીએજી. થોડા માંહી ઘણોરે સવાદહો મુજ મનમાં મુજ મનમાં ચિંતા એ મોટકીજી; ઉપજતે ૩

પજતે હૃદય આલ્હાદહો શ્રી૦ ૨ હવે જાણ્યુ હવે જાણ્યુ ચિતમાં વિચારતાં જી, સ્વામી છો તુમ્હે સ્વામી છો તુમ્હે; મનના જાણહો તેહ માટે તેહ માટે થોડે વિનવુજી; ઘણુ તુમ્હને ઘણુ તુમ્હને કહેવુ અપ્રમાણહો શ્રી૦ ૩ સેવકને સેવકને કૃપા કરી દીજીએજી, અતિ અદભુત અતિ અદભુત વાંછિત દાન હો, તુમ્હ પાસે તુમ્હ પાસે ચ્યાર અનંત છેજી, અસતે દ્યો અસતે દ્યો ભગવાનહો શ્રી૦ ૪ ઓલગ એ ઓલગ એ ચિતમાં ધારજ્યોજી, મુજપે તુમ્હે મુજપે તુમ્હે હજ્યો મહિરબાનહો; પંડિતા તમ પડિતા તમ પ્રેમવિજય તણોજી ભાણવિજય તે ભાણવિજય તે ધરે તુમ ધ્યાનહો શ્રી૦ ૫

અથ શ્રી વાશુપુજય જીન સ્તવન.

મોતીડાની દેશી—શ્રી વાસપુજ્યજી સાહિબ માહરા, પ્રભુ લાગો છો તુમ્હે પ્રેમ પીયારા; સાહિબા જિનરાયા હમારા, મોહના જિ૦ તન મન ચિત વધ્યુ તુમ્હસ્યુ, હવે અંતર રાખો કહો કિમ અમસ્યુ. ૧. સા૦ દાસની આશા પુરીએ પ્યારા, જો તુમ્હે નામ ધરાવો છો જગદાધારા; સા૦ અકળ લીલા તુમ પાશે જે સ્વામી, હિત આણી દીજીએ અતર જામી. ૨. સા૦ એતલી વિમાસણ શી છે તુજને, એતો વંછિત દેતા સ્વામી મુજને; સા૦ ખોટ ખજાને નહી પડે તાહરે, પણ અખય ખજાનો હોશે માહરે. ૩. સા૦ ભલો ભુડો પણ પોતાનો જાણી, વળી કરૂણાની લહર તે મનમાં આણી, સા૦ અમ્હે મનોગત વછિત દજ્યો, પ્રભુ હેજ ધરીને સાહમુ જોજ્યો. ૪. સા૦ વારવાર કહુ સ્યુ તુમને, શેવા ફરી દજ્યો સ્વામી હમને; સા૦ પ્રેમ વિબુધતા ભાણની પ્રભુજી, તુમ નામે દોલત ચઢતી વિભુજી. ૫. સા૦

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન.

વીછીયાની દેશી—હાંરે લાલા વિમળ જિનેશ્વર શેવીએ, એતો વિમળ અછે તસ નામરે લાલા; વિમળ વાણી ગુણ નેહતા, જસ વિમળ અછે પરીણામરે લાલા. વિ૦ ૧. એતો વિમળ કમળ દળ પાંખડી, સમ નયન યુગલ છે ખાસરે લાલા; મુખ પંકજ પ્રણુ વિમળ છે; વળી વિમળ છે મુદ્રા જાસરે લાલા ૨. વિ૦ દર્શણ ચારિત્ર વિમળ છે, એતો વિમળ છે કેવળજ્ઞાનરે લાલા; સ્તુતી સ્તવના જસ વિમલ છે, વળી વિમળ છે શુક્લ ધ્યાનરે લાલા. ૩ વિ૦ સત્તર ભેદ સંજમ કહ્યા, તેહજ પણ વિમળ છે તાસરે લાલા; યશ કિર્તી ઘણું વિમળ છે; ગણ વિમળ જે ગુણના આવાસરે લાલા. ૪. વિ૦ પ્રેમ વિબુધ પસાયથી; ભાણવિજયને જયજય કારરે લાલા; નિત નિત ચરણ કમળ

મતે; પ્રણમે એ પ્રભુના ઉદારરે લાલા. ૫. વિ૦

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

માલિ કેરે બાગમે. એ દેશી—સુંદર સુરતી તમ તણી; પ્યારી લાગે જિણંદા લોઅ હો. પ્યારી૦ ક્ષણ એક સંગ ન પરીહરૂં; તુમ દીઠા આણંદા લોઅ હો. તુમ૦ ૧. અહો પ્રભુ મોહનગારા લો. આંકણી. કૌમુદ ચદ્ર સમાન છે; પ્રભુજી તુમ્હ મુખડું લો. અ૦ લગન જાગી જોવા તણી; એહમાં નહી કુડું લો. અ૦ ૨. વિકસીત પદ્મ સમાન છે, સાહિબ તુમ નયણાંલો. અ૦ સાકર દ્રાખ થકી ઘણું; મીઠાં તુમ વયણાંલો. અ૦ ૩. આણંદ પામ્યો દેખીને; અનત જિન તુમનેરેલો, અ૦ હૃદયે ઉલટ આણીને; વછીત દેજ્યો અમનેરેલો. અ૦ ૪. શ્રી વિજય પ્રભસુરી ગછ ધણી; તપ ગછમાં દિણંદાલો. અ૦ પંડિત પ્રેમના ભાણને; તુમ નામે આણંદાલો. અ૦ ૫.

અથ શ્રી ધર્મનાથ જીન સ્તવન.

છાંજી છાંજી છાંજી ખદા છાંજી—એ દેશી. લ્યોને લ્યોને લ્યોને મુજરો લ્યોને. ધર્મ જિણેશ્વર પ્યારા; મુજરો લ્યોને. જીવન પ્રાણ આધારા. મુ૦ આંકણી. તુમ ગુણ રંગે અમે પ્રભુ રાચ્યા; માચ્યા નામ સુણીને. અમે દરિસણના અરથી તુમ કને; આવ્યા દાયક જાણીને. મુ૦ ૧. અજર ન કીજે ઘડી એકની હવે; દીજે દરિસણ અમને. દરિસણ દેઇ પરસન કીજે; એ શોભા છે તુમને. મુ૦ ૨. મુજ ઘટ પ્રગટયો આણંદ અતહુ; નવલી સુરત પેખી. વિકસીત કમળ પરે મુજ હિયડુ; થાએ છે તુમ મુખ દેખી મુ૦ ૩. મુજ ભક્તિએ તુમ્હે આકર્ષ્યા; આંવ્યા છો મુજ ઘટમાં; ન્યુનતી ન રહી હવે કશી માહરે. મુજ સમ કો નહી જગમાં. મુ૦ ૪. સુવ્રતા નંદન સુરનર સેવિત; પુરણ પુન્યે પાયો. પંડિત પ્રેમવિજય સુપસાયે; ભાણવિજય મન ભાયો. મુ૦ ૫.

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

દીઠીહો પ્રભુ દીઠી જગગુરૂ તુજ—એ દેશી. સાહિબહો તુમ્હે સાહિબ શાંતી જિણંદ; સાંભળોહો પ્રભુ સાંભળો વિનતી માહરીજી; મનડુંહો પ્રભુ મનડું રહ્યુ લપટાય. સુરતિહો પ્રભુ સુરતિ દેખી તાહરીજી. ૧. આશ્યાહો પ્રભુ આશ્યા મેરૂ સમાન; મનમાંહો પ્રભુ મનમાં હુતિ મુજ અતિ ઘણીજી; પુરણહો પ્રભુ પુરણ થઇ અમ આશ. સુરતિહો પ્રભુ સુરતિ દીઠે તુમ તણીજી. ૨. સેવકહો પ્રભુ સેવક જાણી સ્વામી; મુજશ્યુંહો પ્રભુ મુજશ્યું અંતર નવી રા

ખીએજી. વિલગાહો પ્રભુ વિલગી ચરણ જેહ; તેહનેહો પ્રભુ તેહને છેહ ન દાખીએજી. ૩. ઉત્તમહો પ્રભુ ઉત્તમ જનસ્યુ પ્રીત; કરવીહો પ્રભુ કરવી નિશ્ચે તે ખરીજી. મુરખહો પ્રભુ મુરખસ્યુ જખવાદ; જાણીહો ઇમ જાણી તુમસ્યુ મે કરીજી. ૪. નિરવહેવીહો પ્રભુ નિરવહેવી તુમ હાથ. મોટાંહો પ્રભુ મોટાંને આખીએ સ્યુ ઘણુંજી; પંડિતહો પ્રભુ પંડિત પ્રેમના ભાણ. ચાહે હો નિતુ ચાહે દરિસણ તુમ તણુંજી. ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન

ઘર આવોજી આંબો મોરીઓ—એ દેશી. શ્રી કુંથુ જિન રાજજી; વિનવી કહુ મનની વાત. મહીર ધરી સેવક ભણી; સુણો વીનતી તો અવિધાત. ૧. શ્રી૦ અવસર પામી કહે પ્રભુ; કુણ અહી લેતે ગમી જાય; તિમ અવસર પામી તુમ ગતે, હુ વિનવુ છુ જિનરાય. ૨. શ્રી૦ રાજ્જન એકાંતે મળ્યા; કહેવાએ મનની વાત. પણ મુજ મનની જે વારતા; તેતો જાણો છો અવદાત. ૩. શ્રી૦ પણ એક વચન જે કહુ; તેતો માનો થઈ સુપ્રસન્ન. અતુલો અમૃત પાઇએ, જિમ હરખિત હોય મુજ મન્ન. ૪. શ્રી૦ ભવ ભવ તુજ પદ સેવના, હવે દેજ્યો શ્રી જિનરાય. પ્રેમવિબુધના ભાણને. તુમ દરિસણથી સુખ થાય. ૫. શ્રી૦

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

માના દરજણની—એ દેશી. અર જિનસ્યુ પ્રીતડીરે, મે કીધી એકતારે. પ્રીત કરી કપટે રમે તેહમાં સ્વાદ નહી લગારરે. ૧. તુમસ્યુ નેહલોરે, દિન દિન વધતી નેહ વૃતિ. અલિહરે દાળીદ્ર; શોભા લહે તે અતી ઘણી. ભય પામે તેહથી ક્ષુદ્રરે, ૨. તુ૦ ઉત્તમ જનસ્યુ પ્રીતડીરે, પછીત દાયક હોય. ઇમ જાણી તુમસ્યુ પ્રભુ. મે પ્રીત કરી છે સોયરે. ૩. તુ૦ હવે સેવક જાણી આપણોરે. થાઓ તુમે સુપ્રસન્ન. હુ પણ જાણુ તો ખરી. મે પ્રીત કરી તે ધન્યરે; ૪ તુ૦ મહીર ધરી મુજ ઉપરેરે. દરિસણ દ્યો એક વાર. જિમ પ્રેમવિબુધના ભાણની, થાયે ઇછા પુરણ નિરધારિરે. ૫. તુ૦

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

રામચંદ્રકે બાગ ચાંપો મોરી રહ્યોરી—એ દેશી. મલ્લિ જિણંદજી વાત, કહુ તુમ સુણો નમેરીરી, જબ દરિસણ દેખો તોય. તબ મેરી ગરજ સરીરી. ૧ અબ મુજથી ડરે સોય; અષ્ટ કરમ વયરીરી, સુભમતી જાગીય માય; દુરમતી નાસે ડરીરી, ૨ આજ પ્રગટયો મુજ ચિત અનુભવ સુર સમીરી, તવ

લહ્યો, દેવ કુદેવ, દુર દુર ધ્યાન થમોરી, ૩ લગન લગી તોહ સાથ. અબ કયુ સુરત જુરી; તુમ ચરણે લપટાય, રહીતો નાસ ભજુરી ૪; પરશન હોજો મોય; એહ હુ અરજ કરૂરી; પ્રેમ વિબુધ ભાણ એમ કહે તમ આન ધરૂરી ૫

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જીન સ્તવન.

હારે મારા ધર્મ જીણદશુ પુરણ પ્રીતજો એ દેશી—હારે મુજ પ્રાણાધાર તુ મુની સુવ્રતજીન રાયજો, મલિઓ હેજેહલીઓ પ્રીત પ્રસંગથીરેલો, હારે મુજ સુંદર લાગી માયા તાહારી જોરજો અલગોરે ન રહુ હુ પ્રભુ તુજ શંગથીરેલો; ૧ હારે માનુ અમીઅક ચોલાંહે જાલાં તુમ નેનજો, મનોહર રે હસીત વદન પ્રભુ તાહરૂરેલો, હારે કોઇની નહી તિન ભુવનમાં તુમસમ મુરતીજો; એહવી સુરતી દેખી ઉલસ્યુ મન માહરૂરેલો, ૨ હારે પ્રભુ અતર પડદા ખોલી કીજે વાતજો, હેજ હિઆથી આણી મુજને બોલાવીએરેલો હારે પ્રભુ નયન સલુણે સનમુખ જોઇ એક વારજો; સેવકના ચિત માહિ આણદ ઉપજાવીએરેલો ૩ હારે પ્રભુ કરૂણાસાગર દીન દયાલ કૃપાલજો, મહિર ધરી મુજ ઉપર પ્રીત ધરી હૈયેરેલો, હારે પ્રભુ નિજ બાલકપરે મુજ લેખજો જીણદજો, પ્રીત સુરગી અવિહડ મુજસ્યુ નિવાહીએરેલો ૪ હારે પ્રભુ બાંહ ગ્રહ્યાની લાજ છે તુજને સ્વામીજો, ચરણે સેવા મુજને દેજો હેજે હસીરેલો; હારે પ્રભુ પડિત પ્રેમવિજયનો કવિ એમ ભાણજો; પભણેરે જીન સુરતી મુજ દીલમાં વસીરેલો- ૫

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

અરણીક મુનિવર ચાલ્યા ગોચરી એ દેશી—શ્રી નમીનાથ સાહિબ સાભલો, તમ ચરણા બુઝ લિનોજી; મુજ મન મધુકર અતિહે રૂઅડો, તમ ગુણ વાસે ભીનોજી શ્રી० ૧ હરીહરાદિક ધતુર ઉવેખીને; અબુજ મતયય આણીજી, દુરમતિ વાસે તેહ સરચાય છે બહુ ઇમ અતર જાણીજી શ્રી० ૨ તે દેવ છડી તુજને આશ્રયો, કરવા ભજન તમારોજી, સ્નેહ દિશા નિજ દિલમાં આદરી, પ્રભુજી મુજને તારોજી શ્રી० ૩ ભવ ભવ તુમ પદ કમલની સેવના; દેજો શ્રી જીન રાજ્યોજી, એ મુજ વિનતી ચિતમાં ધારજ્યો. ગિરૂઆ ગરીબ ન વાજોજી, શ્રી० ૪ તપ ગછ નંદન અમર દરૂમ સમો; શ્રી વિજય પ્રભસુરી રાયજી, પ્રેમવિબુધ પય સેવક ઇણપરે; ભાણ નમે તુમ પાયજી. શ્રી० ૫

અથ નેમનાથ જીન સ્તવન.

જટણી દેશી—નયન સલુણાહો વાલહા, સસનેહા પ્રભુ નેમ તોરણ આવીને તુમ્હે, પાછા વલી ગયા કેમ ન૦ ૧ આસો વાદલ નીપરે, એવડો ડખર કીધ; જાન લઈને આવ્યા વહી, પિણ થયા અપ્રસીદ્ધ, ન૦ ૨ નેહ નિવાહી નવી શકયા. ક્ષણમાં દીધો છેહ. એસી જાદવ રીત છે, જે પુરણ પાલો ન નેહ ન૦ ૩ લાલચ દઈને તુમ્હે, કરી નિજ નારી નિરાશ. વચન સહુનાં અવગણિ, ગીરનાર કીધો વાસ ન૦ ૪ સિદ્ધ અનેકે વિલસિજે, તેહથી કીધો જાવા પેમ, ભવ ભવની નાર જે મુકો, રીતી સીછે તુમ એમ ન૦ ૫ ઈણપરે વિલપતી બહુપરે, પહુતી ગઢ ગિરનાર, કેવલ દરિસણ અનુભવે, પ. હોતી મુગત આગાર ન૦ ૬ ધન ધન નેમ રાજુલ જેણે; પાલી પુરવ પ્રીત, ભાણ ભણે બુધ પ્રેમનો, સાચી એ ઉતમ રીત. ન૦ ૭

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

ધન ધન ધનની દ્વેષી એ દેશી—વામાનંદન શ્રીપાસ, મહારી સાંભલો તુમે અરદાસહો સાહિબ સસનેહા, અમે સેવક તમારા તુમ્હે છો સાહિબજી હમારાહો સા૦ ૧ સુદર પ્રભુ તુમ રૂપ, જસ દિઠે હારયા રતી ભુપહો સા૦ પ્રભુ મુખ વિધુ સમ દિસે દેખી ભવીયણ નામન હીસેહો સા૦ ૨ કમલ દલ સમ તુમ નયણાં, અમ્રમથી મીઠાં વયણાંહો, સા૦ તમ અર્ધ ચંદ્ર સમ ભાલ; માનુ અધર જીસ્યા પરવાલહો સા૦ ૩ શાંતિ દાંતિ ગુણ ભરીયો, એ તો અગણિત ગુણનો દરિયોહો સા૦ સાચો શિવપુર સાથ પ્રભુ તું છે અનાથનો નાથહો સા૦ ૪ એતો ભજન કરેવા તાહરૂ, પ્રભુ ઉલશું છે મન માહરૂ હો. સા૦ એતો પ્રેમવિબુધનો શિષ, ભાણવિજય નમો નિસ દિસહો સા૦ ૫.

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

આણંદ મયનિરૂપમ ચોવીશમો, પરમેશ્વર પદ નીરખ્યોરે, પરમેશ્વર પદ જેહને છાજે, અતર ચિતથી મે પરખ્યોરે આ૦ ૧ ધારક છે દેવ શબ્દ ઘણેરા, પિણ દેવ તત્વતે ન ધરેરે, જેમ કનક કહીએ ધંતુરને, હેમની ગત તે ન સરેરે; આ૦ ૨ જે નર તમ ગુણ ગુણથી રશીઆ; તે કીમ અવરને સેવેરે; માલતી કુસમે લીના જે મધુકર; અવર સુરભી લેવેરે આ૦ ૩ ચિત પ્રસતે જીનજીની ભજના; સજન કહો કિમ ચુકેરે; ઘર આંગણ ગંગા પામીને કુણ ઉવેખીને મુકેરે આ૦ ૪ ધ્યેય સ્વરૂપે ધ્યાય તમને જે; મન વચ કાયા આરાધેરે; પ્રેમવિબુધભાણ પભણે; તે નર વર્ધમાન સુખ સાધેરે આ૦ ૫ ઇતિ શ્રી ભાણવિજય કૃત ચોવીશી સંપુર્ણ.

अथ श्री देवचंदजि कृत चोविशि,

અથ શ્રી રૂષભદેવ જીન સ્તવન.

રીષભ જીણંદશુ પ્રીતડી કિમ્ કીજેહો કહો ચતુર વિચાર; પ્રભુજી જઈ અલગા વસ્યા; તિહાં કિણ નવીહો કો વચન ઉચાર; રી૦ ૧ કાગલ પણ પહુચે નહી; નવી પહુચેહો તિહાં કો પરધાન, જે પહુચે તે તુમ્હ સમો, નવી ભાખેહો કોના વ્યવધાન, રી૦ ૨ પ્રીત કરે તે રાગીયા. જીનવર જીહો તુમ્હે તો વિતરાગ, પ્રીતડી જેહ અરાગીથી; ભેલવવીહો લોકોતર માગ રી૦ ૩ પ્રીતી અનાદીની વિષ ભરી; તે રીતેંહો કરવા મુજ ભાવ, કરવી નરવીષ પ્રીતડી, કિણ ભાંતેહો કહો બને બનાવ રી૦ ૪ પ્રીતી અનતી પરથકી; જે તોડેહો તે જોડે એહ; પરમ પુરૂષથી રાગતા એકત્વતાહો દાખી ગુણ ગેહ. ૫. રી૦ પ્રભુજીને અવલબતા, નિજ પ્રભુતાહો પ્રગટે ગુણ રાશ, દેવચંદ્રની શેતના, આપે મુજહો અવિચળ શુખવાસ ૬. રી૦

અથ શ્રી અજીત જીન સ્તવન

જ્ઞાનાદીક ગુણ સપદારે, તુજ અનત અપાર; તે સાંભળતાં ઉપનીરે; રૂચિ તેણે પાર ઉતાર, ૧, અજિતજીન તારજ્યોરે, તારજ્યો દિન દયાળ. અજી૦ આંકણી. જે જે કારણ જેહનોરે, સામગ્રી સયોગ, મિલતા કારજ નિપજેરે, કર્તા તેણે પ્રયોગ, ૧, અ૦ કાર્ય સિદ્ધ કર્તા વસુરે, લહિ કારણ સયોગ, નિજ પદ કારક પ્રભુ મિલ્યારે, હોય નિમીતહ ભોગ ૩ અ૦ અજ કુળ ગત કેસરી લહેરે, નિજ પદ સિધ નિહાળ; તિમ પ્રભુ ભકતે ભવિ લહેરે. આતમ શકિત સભાળ. ૪ અ૦ કારક પદ કર્ત્તાપણેરે, કરી આરોપ અભેદ, નીજ પદ અરથી પ્રભુ થકીરે. કરે અનેક ઉમેદ. ૫. અ૦ અહવા પરમાતમ પ્રભુરે, પરમાનંદ સ્વરૂપ: સ્યાદ્વાદ સત્તારશીરે, અમલ અખડ અનુપ. ૬. અ૦ આરોપિત સુખ ભ્રમ ટળ્યોરે, ભાસ્યો અવ્યાબાધ. સમરચો અભિલાખીપણેરે, કર્તા સાધન સાધ્ય. ૭. અ૦ ગ્રાહકતા સ્વામીત્વતારે, વ્યાપક ભોક્તા ભાવ: કારણતા કારજ દશારે, સેકળ ગ્રહ્યુ નિજ ભાવ ૮. અ૦ શ્રદ્ધા ભાસન રમણતારે, દાનાદિક પરીણામ; સકળ થયા સત્તારસીરે, જિનવર દરસણ પામી. ૯. અ૦

તિણે નિર્યામક માહણોરે, વૈદ્ય ગોપ આધાર; દેવચંદ્ર સુખ સાગરૂરે, ભાવ ધ-
રમ દાતાર. ૧૦ અ૦

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

શ્રી સભવજીન રાજજીરે, તાહરૂ અકળ સ્વરૂપ; જિનવર પુજો સ્વપર, પ્રકાશક દિનમણીરે, સમતારસનો ભુપ. જિ૦ ૧. પુજો પુજોરે ભવિક જિન પુજો, પ્રભુ પુજો પરમાનદ; જિ૦ આંકણી. અવિસંવાદ નિમીત્ત છોરે, જગત જતુ સુખ કાજ. જિ૦ હેતુ સત્ય બહુ માનથીરે, જીન સેવ્યા શિવરાજ. જિ૦ ૨. ઉપાદાન આતમ સહીરે, પુષ્ટાલબન દેવ; જિ૦ ઉપાદાન કારણપણેરે, પ્રગટ કરે પ્રભુ શેવ જિ૦ ૩. કાર્યે ગુણ કારણપણેરે, કારણ કાર્ય અનુપ; જિ૦ સકળ સીદ્ધતા તાહરીરે, માહરે સાધન રૂપ. જિ૦ ૪, એક વાર પ્રભુ વદનારે; આગમ રીતે થાય. જિ૦ કારણ સત્યે કાર્યનીરે, સિદ્ધ પ્રતીત કરાય. જિ૦ ૫. પ્રભુપણે પ્રભુ ઓળખીરે; અમલ વિમલ ગુણ ગેહ; જિ૦ સાધ્ય દ્રષ્ટી સાધક પણેરે; વદે ધન નર તેહ. જિ૦ ૬. જન્મ કૃતારથ તેહનોરે. દિવશ સફળ પણ તાસ. જિ૦ જગત સરણ જિન ચરણનેરે; વદે ધરીય ઉલ્લાસ. જિ૦ ૭. નીજ સત્તા નીજ ભાવથીરે, ગુણ અનતનો ઠાણ; જિ૦ દેવચદ્ર જીન રાજજીરે, સુદ્ધ સિદ્ધ સુખ ખાણ. જિ૦ ૮

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન

કયુ જાણુ કયુ બનીઆવહી, અભીનદન રસ રીતીહો મીત; પુદગળ અનુભવ ત્યાગથી, કરવી જસ પરતીતહો મીત. કયુ૦ ૧, પરમાતમ પરમેશ્વરૂ, વસ્તુ ગતે તે અલીપ્તહો મીત; દ્રવ્યે દ્રવ્ય મીલે નહી; ભાવ તે અન્ય અવ્યાપ્તહો મીત. કયુ૦ ૨. શુદ્ધ સ્વરૂપ સનાતણો, નીર્મળ જે નીસ્સગહો મીત; આતમ વિભુતે પતણમ્યો ન કરે તે પરસગહો મીત. કયુ૦ ૩. પણ જાણુ આગમ બળે; મીલવો તુમ્હ પ્રભુ સાથહો મીત; પ્રભુ તો સ્વસપતી મઈ, શુદ્ધ સ્વરૂપનો નાથહો મીત. કયુ૦ ૪ પર પરીણામીકતાઅ છે, તે તુજ પુદગળ જોગહો મીત; જડચલ જગની એઠનો; ન ઘટે તુજને ભોગહો મીત. કયુ૦ ૫. શુદ્ધ નીમીત્ત પ્રભુ ગ્રહો; કરી અશુદ્ધ પરીહેયહો મીત; આત્માલબી ગુણ લઇ, સહુ સાધકનો ધ્યેયહો મીત. કયુ૦ ૬. જીમ જીનવર આલબને, વધે સુધે એક તાનહો મીત; તિમ તિમ આત્માલબની; ગ્રહે સ્વરૂપ નિદાનહો મીત. કયુ૦ ૭. સ્વસ્વરૂપ એકત્વતા, સાધે પુર્ણાનદહો મીત; રમે ભોગવે આતમા; રત્નત્રયી ગુણ વૃદહો મીત. કયુ૦ ૮. અભીનદન અવલબને, પરમાનંદ વિ

લાસહો મીત; દેવચંદ્ર પ્રભુ શેવના, કરી અનુભવ અભ્યાસહો મીત. કયુ૦ ૮.

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

અહો શ્રી સુમતી જીન શુદ્ધતા તાહરી; સ્વગુણ પર્યાય પરીણામ રામી, નિત્યતા એકતા અસ્તિતા ઇતિર યુત; ભોગ્ય ભોગી થકો પ્રભુ અકામી. ૧ અ૦ ઉપજે વ્યય લહે તહવી તેહવો રહે, ગુણ પ્રમુખ બહુલતા તહવી પીડી; આત્મ ભાવે રહે અપરતા નવી ગ્રહે, લોક પરદેશ મિત પિણ અખડી, ૨. અ૦ કાર્ય કારણપણે; પરણમે તહવી ધરૂવ, કાર્ય ભેદ કરે પિણ અભેદી. કર્તૃતા પરણમે નવ્યતા નવી રમે; શકળ વેત્તા થકો પિણ અવેદી. ૩. અ૦ શુદ્ધતા બુદ્ધતા દેવ પરમાત્મા; સહજ નીજ ભાવ ભોગી અયોગી; સ્વપર ઉપયોગિતા દાત્મ્ય સત્તારસી; શક્તિપર ઝુઝતો, ન પ્રયોગી. ૪ અ૦ વસ્તુ નીજ પરણતે સર્વ પરણામકી, એતલે કોઈ પ્રભુતા ન પામે; કરે જાણે રમે અનુભવે તે પ્રભુ; તત્વ સ્વામીત્વ શુચી તત્વ ધામે. ૫. અ૦ જીવ નવી પુદગલી નૈવ પુગ્ગલ કદા, પુગ્ગલા ધાર નહી તાસ રગી; પર તણો ઇસ નહી અપર એશ્વર્યતા; વસ્તુ ધર્મે કદા ન પરસગી, ૬, અ૦ સગ્રહે નહી આપે નહીં પર ભણી; નવી કરે આદરે ન પર રાખે; શુદ્ધ સ્યાદ્વાદ નિજ ભાવ ભોગી જીકે, તેહ પર ભાવને કેમ ચાખે ૭. અ૦ તાહરી શુદ્ધતા ભાસ આશ્ચર્યથી, ઉપજે રૂચી તીણે તત્વ ઇહે; તત્વરગી થયો દોષથી ઉભગો; દોષ ત્યાગી ટળે તત્વ લીહે. ૮. અ૦ શુદ્ધ માર્ગે વધ્યો સાધ્ય સાધન સધ્યો, સ્વામી પ્રતીછદ સત્તા આરાધે; આત્મ નિષ્પતી તીમ સાધના નવી ટીકે, વસ્તુ ઉત્સર્ગ આત્મ સમાધે ૯ અ૦ માહરી શુદ્ધ સત્તા તણી પુર્ણતા, તેહનો હેતુ પ્રભુ તુહી સાચો; દેવચંદ્રે સ્તવ્યો મુની ગણે અનુભવ્યો, તત્વ ભક્તે ભવીક સકળ રાચો. ૧૦. અ૦

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન સ્તવન.

શ્રી પદ્મ પ્રભુ જીન ગુણનીધીરે લાલ; જગતારક જગદીસરે વાલ્હેસરે; જીન ઉપગાર થકી લહેરે લાલ, ભવીજન સીદ્ધી જગીસરે. વા૦ ૧. તુજ દરિસણ મુજ વાલહેરે લાલ; દરસણ શુદ્ધ પવીત્તરે; વા૦ દર્શન શબ્દ નયે કરેરે લાલ, સગ્રહ એવભુતરે વા૦ ૨. બીજે વૃક્ષ અનતતારે લાલ; પસરે ભુ જળ યોગરે, વા૦ તિમ મુજ આતમ સપદારે લાલ, પ્રગટે પ્રભુ સયોગરે. વા૦ ૩. ૩. તુ૦ જગત જતુ કારજ રૂચીરે લાલ. સાધે ઉદે ભાણરે; વા૦ ચિદાનદ્યુ વિલાસતારે લાલ: વાધે જીનવર ઝાણરે વા૦ ૪. તુ૦ લબ્ધિ સિદ્ધી મંત્રાક્ષરેરે લાલ; ઉપજે સાધક સગરે. વા૦ સહેજ અધ્યાતમ તત્વતારે લાલ; પ્રગટે ત-

ત્વી રંગરે, વા૦ ૫. તુ૦ લોહ ધાતુ કંચન હુવેરે લાલ. પારસ ફરસન પામીરે. વા૦ પ્રગટે અધ્યાતમ દશારે લાલ વ્યક્ત ગુણી ગુણ ગ્રામરે. વા૦ ૬. તુ૦ આતમ સિદ્ધિ કારજ ભણીરે લાલ, સહજ નિર્યામક હેતુરે. વા૦ નામાદિક જિનરાજનારે લાલ, ભવસાગર મહા સેતુરે વા૦ ૭. તુ૦ થભન ઇંદ્રિય યોગનારે લાલ. રક્ત વરણ ગુણ રાયરે. વા૦ દેવચંદ્રે વૃદ સ્તવ્યોરે લાલ. આપે અવર્ણ અકાયરે. વા૦ ૮ તુ૦

અથ શ્રી સુપાસ્વજી જીન સ્તવન

શ્રી સુપાસ આણંદમે ગુણ અનંતનો કંદહો જીનજી; ગ્યાનાનંદ પુરણો પવિત્ર ચારીત્રા નંદહોજી શ્રી૦ ૧ સંરક્ષણ વિણ નાથછો; દ્રવ્ય વિના ધનવંતહો જી૦ કરતા પદ કિરીયા વિના; સંતઅજેઅ અનંતહો જી૦ ૨ શ્રી૦ અગમ અગોચર અમરતુ. અન્વય રીદ્ધી સમુહહો. જી૦ વરણ ગંધરસ ફરસ વિણુ નિજ ભોક્તા ગુણ વ્યુહહો જી૦ ૩ શ્રી૦ અક્ષય દાન અચીતના લાભ અયત્ને ભોગહો જી૦ વીર્ય શકિત અપ્રયાસતા. સુદ્ધ સ્વગુણ ઉપભોગહો, જી૦ ૪ શ્રી૦ એકાંતિક આત્યંતિકો. સહજ અકૃત સ્વાધીનહો જી૦ નિરૂપ ચરિતનિરદ્વંદસુખ. અન્યઅહેતક પીનહો જી૦ ૫ શ્રી૦ એક પ્રદેશ તાહરે, અવ્યાબાધ સમાયહા જી૦ તસુ પર્યય અવિભાગતા. સર્વાકાશન માયહો જી૦ ૬ શ્રી૦ ઇમ અનંત ગુણનો ધણી. ગુણ ગુણનો આનંદહો જી૦ ભોગ રમણ આસ્વાદયુત, પ્રભુ તું પરમાનંદહો જી૦ ૭ શ્રી૦ અવ્યાબાધ રૂચી થઇ; સાધે અવ્યાબાધહો જી૦ દેવચંદ્ર પદ તે લહે, પરમાનંદ સમાધહો જી૦ ૮ શ્રી૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

શ્રી ચદ્ર પ્રભુ જીન પદ સેવા. હેવાયે જેહિ લિયાજી. આતમ ગુણ અનુભવથી મલીયા તે ભવ ભયથી ટલીયાજી શ્રી૦ ૧ દ્રવ્ય સેવ વદન નમનાદિક. અર્ચન વલી ગુણ ગ્રામોજી શ્રી૦ ૨ ભાવ સેવ અપવાદે નૈગમ, પ્રભુ ગુણને સંકલ્પેજી. સંગ્રહ સતા તુલ્યા રોપે. ભેદાભેદ વિકલ્પેજી શ્રી૦ ૩ વ્યવહારે બહુ માને ગ્યાને નિર્જ. ચરણે બહુ ગુણ રમણાજી. પ્રભુ ગુણ આલંબી પરિણામે, રજુ પદ ધ્યાને સ્મરણાજી શ્રી૦ ૪ શબ્દે શુક્ળ ધ્યાનારોહણ સંમ ભિરૂઢ ગુણ દશમેજી. બીઅશુકલઅવિકલ્પ એકત્વે. એવંભુતતે અમમેજી શ્રી૦ ૫ ઉત્સર્ગે સમકીત ગુણ પ્રગટે નૈગમ પ્રભુતા અંસેજી. સંગ્રહ આતમ સતાલંબી મુની પદ ભાવ પ્રસંસેજી શ્રી૦ ૬ રૂજુ સુત્રે છે શ્રેણીપદ સ્થે આતમ શકતી પ્રકાસેજી. યથાખ્યાત પદ શબ્દ સ્વરૂપે શુદ્ધ ધર્મ ઉલાસે

છે શ્રી૦૭ ભાવ સયોગી અયોગી સેલેસે. અંત દુગનય જાણોજીસાધનતા એ નીજ ગુણ વ્યકતી તે સેવના વખાણીજી. શ્રી૦ ૮ કારણ ભાવ તેહ અપવાદે કાર્યરૂપ ઉત્સર્ગોજી. આતમ ભાવ તે ભાવ દ્રવ્યપદ, બાહ્ય પ્રવૃતિ નિસર્ગોજી શ્રી૦ ૯ કારણ ભાવ પરંપર સેવન પ્રગટે કારજ ભાવોજી. કારજ સિદ્ધે કારણતા વ્યય શુચી પરિણામિક ભાવોજી શ્રી૦ ૧૦ પરમ ગુણી સેવન તનમયતા. નિશ્ચય ધ્યાને ધ્યાવેજી, શુદ્ધાતમ અનુભવ અસ્વાદી. દેવચંદ્રપદ પાવેજી શ્રી૦ ૧૧

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનુ સ્તવન.

દીઠો સુવીધી જીણંદ સમાધી રસે ભર્યોહો લાલ સમા૦ ભાસ્યો આત્મ સ્વરૂપ અનાદિનો વિસરયોહો લાલ અ૦ સકલ વિભાવ ઉપાધી થકી મન ઓસરયોહો લાલ થ૦ સતા સાધન મારગ ભણી એ સંચરયોહો લાલ ભ૦ ૧ તુમ પ્રભુ જાણગ રીતિ સરવ જગ દેખતાહો લાલ સ૦ નિજ સતાએ શુદ્ધ સહુને લેખતાહો લાલ સ૦ પરપરણતી અદ્વેષપણે ઉવેખતાહો લાલ. ભોગ્યપણે નિજ શકતી અનત ગવેખતાહો લાલ અ૦ ૨ દાનાદિક નિજ ભાવ હતા છે પરવશ્યાહો લાલ હ૦ તે નિજ સનમુખ ભાવ ગ્રહે લહી તુજ દશા હો લાલ ગ્ર૦ પ્રભુનો અદ્ભુત યોગ સ્વરૂપ તણીરસાહો લાલ સ્વ૦ ભાસે વાસે તાસ જાસ ગુણ તુજ જીસાહો લાલ જા૦ ૩ મોહાદિક નીધુમ અનાદિની ઉતરેહો લાલ અ૦ અમલ અખંડ અલિપ્ત સ્વભાવજ સાંભરેહો લાલ સ્વ૦ તત્વ રમણ શુચી ધાન ભણીજે આદરેહો લાલ ભ૦ તે સમતા રસ ધામ સ્વામી મુદ્રાવ વરેહો લાલ સ્વ૦ ૪ પ્રભુ છો ત્રીભુવનનાથ દાસ હુ તાહરોહો લાલ દા૦ કરૂણાનિધી અભિલાખ અછે મુજ એખરોહો લાલ અ૦ આતમ વસ્તુ સ્વભાવ સદા મુજ સાંભરોહો લાલ સા૦ ભાસન વાશન એહ ચરણ ધ્યાને ધરોહો લાલ ચ૦ ૫ પ્રભુ મુદ્રાનો યોગ પ્રભુ પ્રભુતા લખેહો લાલ પ્ર૦ દ્રવ્ય તણે સાધર્મ સ્વ સપતી ઓલખેહો લાલ સ્વ૦ ઓલખતાં બહુમાન સહિત રૂચી પણ વધેહો લાલ સ૦ રૂચી અનુજાઇ વિર્ય ચરણધરા શાધેહો લાલ ચ૦ ૬ ક્ષયોપશમિક ગુણ શર્વ થયા તુજ ગુણ રસીહો લાલ ધ૦ શતા શાધન શકતી વ્યકતા ઉલશીહો લાલ વ્ય૦ હવે શંપુરણશિદ્ધ તણી શી વાર છેહો લાલ ત૦ દેવચંદ્ર જીનરાજ જગત્ર આધાર છેહો લાલ જ૦ ૭

અથ શ્રી શીતલજીનુ સ્તવન.

શીતલ જીન પતિ પ્રભુતા પ્રભુની; મુજથી કહી ન જાયજી. અનતતા નિર્મલતા પુર્ણતા, જ્ઞાન વિના ન જણાયજી શી૦ ૧ ચરમ જલધી જલમિણે અં

જલી. ગતિ રૂપે અતિવ્રાયજી. શર્વ આકાશ ઉલ્લંઘે ચરણે પિણ પ્રભુતાં ન ગિણાયજી શી૦ ૨ શર્વ દ્રવ્ય પ્રદેશ અનતા. તેહથી ગુણ પર્યાયજી. તાસ વ ર્ગથી અનંત ગુણો પ્રભુ. કેવલજ્ઞાન કહાયજી શી૦ ૩ કેવલ દરશન એમ અ નતો; ગ્રહે સામાન્ય સ્વભાવજી. સ્વપર અનતાથી ચરણ અનંતો; સ્વરમણ સવર ભાવજી શી૦ ૪ દ્રવ્ય ક્ષેત્રને કાલ ભાવ ગુણ રાજનિતી એ ચ્યારજી ત્રાસ વિના જડ ચેતન પ્રભુની; કોઇ ન લોપે કારજી શી૦ ૫ શુદ્ધાશયથિર પ્રભુ ઉપયોગે જે શમરે પ્રભુ નામજી અવ્યાબાધ અનંતો પામે. પરમ અમ્રત સુખધામજી શી૦ ૬ આણા ઇશ્વરતા નિરભયતા. નિર વાંછકતા રૂપજી ભાવે સ્વાધીન તે અવ્ય રીતે ઇમ અનત ગુણ ભુપજી શી૦ ૭ અવ્યાબાધ સુખ નિરમલતે તો; કરણ જ્ઞાન ન જણાયજી, તેહજ એહનો જાણજ ભોક્તા, જે તુમ્હ સમગુણ રાયજી શી૦ ૮ ઇમ અનત દાનાદિક નિજ ગુણ; વચનાતીત પડુરજી, વાસન ભાસન ભાવે દુર્લભ, પ્રાપ્તી તો અતિ દુરજી શી૦ ૯ સકલ પ્રત્યક્ષપણે ત્રીભુવન ગુરૂ; જાણુ તુજ ગુણ ગ્રામજી; બીજુ કાંઇ ન માગુ સ્વામી, એહ છે મુજ કામજી શી૦ ૧૦ ઇમ અનંત પ્રભુતા સરદ્દતાં અરચે જે પ્રભુ રૂપજી; દેવચદ્ર પ્રભુતા તે પામે, પરમાનદ સ્વરૂપજી શી૦ ૧૧

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનનુ સ્તવન.

પાંચે પાંડવ વાંદતાં મન મોહ્યોરે એ દેશી—શ્રી શ્રીયાંસ પ્રભુ તણો અતિ અદ્ભુત સહજાનંદરે, ગુણ ઇકવીધ ત્રિક પરણમ્યો, ઇમ અનત ગુણ નો વૃંદરે, ૧ મુની ચંદ જીણદ, અમદ દિણદપરે નિત દીપતો સુખકદરે; નિજ જ્ઞાને કરી જ્ઞેયનો, જ્ઞાયક જ્ઞાતા પદ ઇસરે, દેખે નિજ દરશન કરી, નિજ દશા સામાન્ય જગીશરે, મુ૦ ૨ નિજ રમે રમણ કરો પ્રભુ; ચારીત્રે રમતા રામરે, ભોગ અનતને ભોગવો, ભોગે વિણ ભોગતા સ્વામીરે મુ૦ ૩ દેય દાન નિજ દિજતે, અતિ દાતા પ્રભુ સ્વયમેવરે, પાત્ર તુમ્હે નિજ શકતીના; ગ્રાહક વ્યાપક મય દેવરે; મુ૦ ૪ પરણામિક કારજ તણો, કરતા ગુણ કરણે નાથરે; અક્રિય અક્ષય સ્થીતી મયી; નિકલક અનતી આથરે મુ૦ ૫ પરિણામિક સતા તણો. આ વિરભાવ વિલાસ નિવાસરે; સહજ અકત્રમ અપરા શ્રી. નિર વીકલ્પને નિર્પર્યાસરે મુ૦ ૬ પ્રભુ પ્રભુતા સભારતા. ગાતાં કરતાં ગુણ ગ્રામરે, સેવક સાધન તાવરે, નિજ સંવર પરણતિ પામરે, મુ૦ ૭ પ્રગટ તત્વતા ધ્યાવતાં; નિજ તત્વનો ધ્યાતા થાયરે. તત્વ રમણ એકાગ્રતા; પુરણ તત્વે એહ સમાયરે, મુ૦ ૮ પ્રભુ દીઠે મુજ સાંભરે, પરમાતમ પુરણાનદરે;

દેવચંદ્ર જીનરાજના- નિત વંદો પય અરવૃંદરે મુ૦ ૯

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન સ્તવન.

પુજના તો કીજેરે બારમા જીન તણીરે, જસુ પ્રગટયો પુજ્ય સ્વભાવ, પરકૃત પુજારે જે ઇછે નહીરે; સાધક કારજ દાવ, પુ૦ ૧ દ્રવ્યથી પુજારે કારણ ભાવનેરે, ભાવ પ્રશસ્તને શુદ્ધ; પરમ ઇષ્ટ વલભ ત્રીભુવન ધણીરે, વાસુપુજ્ય સ્વયંબુધ પુ૦ ૨ અતિશય મહિમારે અતી ઉપગારતારે નિરમલ પ્રભુ ગુણ રાગ; સુરમણી સુરઘટ સુરતરૂ તુ છેતેરે, જીનરાગી માહાભાગ પુ૦ ૩ દરશન જ્ઞાનાદિક ગુણ આતમારે, પ્રભુ પ્રભુતા લય લીન; શુદ્ધ સ્વરૂપી રૂપે તન્મયીરે તસુ આસ્વાદન પીન પુ૦ ૪ શુધ તત્વ રસ રંગી ચેતનારે; પામે આતમ સ્વભાવ, આતમાલબી નિજ ગુણ સાધતોરે, પામે પુજ્ય સ્વભાવ. પુ૦ ૫ આપ અકરતા સેવાથી હવેરે સેવક પુરણ સીધી. નિજ ધન ન દીયે પિણ આશ્રીત લહેરે. અક્ષય અક્ષર રિધી પુ૦ ૬ જીનવર પુજા તે જીન પુજનારે. પ્રગટે અન્વય શકતી. પરમાનંદ વિલાસી અનુભવેરે. દેવચંદ્ર પદ વ્યકી પુ૦ ૭

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન.

દાસ અરદાસ સીપર કર કહેજી એ દેશી—વિમલ જીન વીમલતા તાહારીજી અવર બીજે ન કહાય લઘુ નદી જીમતિમ લધીએજી પણ સ્વયંભુરમણ ન તરાય. ૧ વિ૦ સયલ પુઢવીગીરી જલતરૂજી, કોઇ તોલે એક હાથ તેહ પણ તુઝ ગુણ ગણ ભણીજી. ભાખવા નહી સમરથ ૨ વિ૦ સરવ પુદ્ગલ નભ ધરમનાજી., તેમ અધરમ પ્રદેશ તાસ ગુણ ધરમ પજ્જવ સહુજી, તુજ ગુણ ઇક તણો લેશ ૩ વિ૦ એમ નીજ ભાવ અનંતનીજી, અસ્તીતા કેટલી થાય. નાસ્તીતા સ્વપર પદ અસ્તીતાજી, તુજ સમ કાલ સમાય. ૪ વિ૦ તાહરા શુદ્ધ સ્વભાવનેજી આદરે ધરી બહુ માન, તેહને તેહિજ નીપજેજી. અહો કોઇ અદભુતતાન ૬ વિ૦ તુમ્હ પ્રભુ તુમ્હ તારક વિભુજી, તુમ્હ સમો અવર ન કોય. તુમ્હ દરશન થકી હુ તરયોજી. શુદ્ધ આલબ ન હોય ૬ વિ૦ પ્રભુ તણી વીમલતા ઓળખી જી. જે કરે થિર મન સેવ દેવચંદ્ર પદ તે લહે જી. વિમલ આનંદ સ્વયમેવ.

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

મુગતીહો પ્રભુ મુરતી અનંત જીણંદ. તાહારીહો પ્રભુ તાહરી મુજ ન-

ચણે વશીજી સમતાહો પ્રભુ સમતા રસનો કંદ; શાહજેહો પ્રભુ શાહજે અનુભવ રસ લસીજી ૧ ભવદવહો પ્રભુ ભવદવ તાપિત જીવ તેહનેહો પ્રભુ તેહને અમૃતઘન સમીજી મિથ્યા વિષહો પ્રભુ મિથ્યાવિષની ખીવ હરવાહો પ્રભુ હરવા જાંગુલમણી રમીજી: ૨. ભાવહો પ્રભુ ભાવ ચિંતામણી એહ. આતમહો પ્રભુ આતમ સંપતી આપવાજી. એહીજહો પ્રભુ એહિજ શીવસુખ ગેહ, તત્વીહો પ્રભુ તત્વાલબન થાપવાજી, ૩ જાયેહો પ્રભુ જાયે આશ્રવ ચાલી.. દીઠેહો પ્રભુ દીઠે સંવર વધેજી. રતનહો પ્રભુ રત્ન ત્રયી ગુણ માલ અધ્યાતમહો પ્રભુ અધ્યાતમ શાધન શધેજી ૪ મીઠીહો પ્રભુ મીઠી સુરતી તુજ દીઠીહો પ્રભુ દીઠી રૂચી બહુ માનથીજી. તુજ ગુણહો પ્રભુ તુજ ગુણ ભાશન યુક્ત. સેવેહો પ્રભુ સેવે તસુ ભવ ભય નથીજી. ૫ નામેહો પ્રભુ નામે અદભુત રંગ. ઠવણાહો પ્રભુ ઠવણા દીઠાં ઉલસેજી. ગુણ આસ્વાદહો પ્રભુ ગુણ આસ્વાદ અભંગ. તનમય હો પ્રભુ તનમયતા એ જે ઘસેજી ૬ ગુણ અનંતહો પ્રભુ ગુણ અનંતનો વૃંદ, નાથહો પ્રભુ નાથ અનંતને આદરેજી. દેવચંદહો પ્રભુ દેવચંદને આણંદ પરમહો પ્રભુ પરમ મહોદય તે વરેજી, ૭

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

ધરમ જગ નાથનો ધર્મ શુ ચીગાઇયે. આપણો આતમા તેહવો ભાવિયે જાતિજસુ એકતા તેહ પલટે નહિ શુધ ગુણ પજ્જવા વસ્તુ સતા સહી. ૧ નિત્ય નિરવયવ વલિ એક આક્રિય પણે સર્વ ગત તે સામાન્ય ભાવે ભણે તેહથી ઇતરસા વયવ વિશેશતા વિક્તિ ભેદ પડે જેહની ભેદતા ૨ એકતા પિંડને નિત્ય અવી નાશતા અસ્તી નીજ રીધીથી કાર્ય ગત ભેદતા. ભાવ શ્રુત ગમ્ય અભિ લાખ અનંતતા ભવ્ય પર્યાયની જે પરાવર્ત્તીતા ૩ ક્ષેત્ર ગુણ ભાવ અવિભાગ અનેકતા નાસ ઉત્પાદ અનિત્ય પરનાસ્તિતા ક્ષેત્ર વ્યાપત્વ અભેદ અવક્ત વ્યતા. વસ્તુ તે રૂપથી નિયત અભવ્યતા ૪ ધર્મ પ્રાગ ભાવતા સકલ ગુણ સુધતા ભોગ્યતા કર્તૃતા રમણ પરિણામતા શુધસ પ્રદેશતા તત્વ ચૈતન્યતા વ્યાપ્પ વ્યાપક તથા ગ્રાહ્ય ગ્રહાક ગતા ૫ સંગ પરિહારથી સ્વામી નીજ પદ લહ્યુ શુધ આતમીક આનંદ પદ સંગ્રહ્યુ જઇ વિપર ભાવથી હુ ભવો દધી વસ્યો પરતણો સંગ સંસારતાએ ગ્રસ્યો ૬; તહવિ સતા ગુણ જીવ છે નીરમલો અન્ય સંશ્લેષ જીમ સ્ફટિક ન ભિસાયલો જે પરોપાધીથી દુષ્ટ પરણતિ ગ્રહી ભાવતા તાત્મ્યમાં માહરૂ તે નહી ૭ તિણે પ-

પરમાતમ પ્રભુ ભકતી રંગી થઈ, શુદ્ધ કારણ રસે તત્વ પરણમચી આતમ આતમ ગ્રાહક થયે તજે પરગ્રહણતા. તત્વ ભોગી થયે ઠલે પરભોગીતા ૮ શુદ્ધ નિપ્રયાસ નિજ ભાવ ભોગીયદા. આતમ ક્ષેત્રે નહી અન્ય રક્ષણ તદા. એક અસહાય નિસંગ નિરદ્દતા. શકતી ઉતસર્ગ નીહોય સહુ વ્યકતતા ૯ તિણે મુજ આતમા તુજ થકી નિપજે માહારી સંપદા સકલ મુજ સંપજે તિણે મન મંદિરે ધર્મ પ્રભુ ધ્યાઇએ. પરમ દેવચંદ્ર નિજ સીધ્ધ સુખ પાઇયે૧૦

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

માલા કિહાં છેરે એ દેશી—જગત દિવાકર જગત કૃપાનિધી, વાહલા મારા સમવસરણમે બેઠા. ચોમુખ ચૌવિહ ધર્મ પ્રકાસે, તે મેં નયણે દીઠારે ૧ ભવિકજન હરખોરે, નિરખી શાંતિ જીણંદ, ભ૦ ઉપસમ રસનો કંદ, નહી ઇન સરીખોરે. આંકણી. પ્રાતિહારય અતિશય શોભા, વા૦ તે તો કહીય ન જાવે. ધુક બાલકથી રવિ કર ભરનો; વરણન કિપરે થાવેરે ભ૦ ૨ વાણી ગુણ પાંત્રીસ અનોપમ. વા૦ અવિ સવાદ સરૂપે, ભવ દુખ વારણ શિવ સુખ કારણ, સુધ્ધ ધર્મ પ્રરૂપેરે ભ૦ ૩ દક્ષિણ પશ્ચિમ ઉતર દિશી મુખ, વા૦ ઠવણ જીન ઉપગારી. તસુ આલંબન લહીય અનોપમ. તિહાં થયા સમકીત ધારી. ભ૦ ૪ પ્રગટનય કારયરૂપે ઠવણા. વા૦ સગ નય કારણ ઠાણી નિમત સમાન થાપના જીનજી, એ આગમની વાણી ભ૦ ૫ સાધક તિન નિક્ષેપા મુખ્યે. વા૦ જે વિણ ભાવન લહીએ. ઉપગારી દુગ ભાખ્યે ભાખ્યા; ભાવ વંદકનો ગહીએરે ભ૦ ૬ ઠવણા સમવસરણ જીન સેતી. વા૦ જો અભેદતા વાધી. એ આતમાના સ્વસ્વભાવ ગુણ; વ્યકત યોગ્યતા સાધી. ભ૦ ૮ ભલુ થયુ મે પ્રભુ ગુણ ગાયા વા૦ રસનાનો ફલ લીધો. દેવચંદ્ર કહે માહારા મનનો. સકલ મનોરથ સીધો ભ૦ ૮

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન

સમવસરણ બેસી કરીરે બારહ પરખદ માંહિ. વસ્તુ સ્વરૂપ પ્રકાશતારે કરૂણા કર જગનાહોરે. ૧ કુંથુ જીનેશરૂ નિરમલ તુજ મુખ વાણીરે. જે શ્રવણે સુણે. તેહિજ ગુણ મણી ખાણીરે કુ૦ ૨ ગુણ પર્યાય અનંતતારે. વળી સ્વભાવ અગાહ. નયગમ ભંગ નિક્ષેપનારે. હોય દેય પ્રવાહરે કુ૦ ૩ કુંથુનાથ પ્રભુ દેશનારે. સાધન સાધક સિધ; ગૌણ મુખ્યતા વચનમેરે. જ્ઞાન તે સકલ સમૃધરે કુ૦ ૪ વસ્તુ અનંત સ્વભાવ છેરે અનંત કથક તસુ નામ ગ્રાહક અવસર બોધથીરે. કહવે અર્પીત કામેરે કુ૦ ૫ શેષ અનર્પીત ધર્મનેરે. સાપેક્ષ

શ્રધાબોધ. ઉભય રહિત ભાસન હવેરે પ્રગટે કેવલ બોધરે કુ૦ ૬ છતિ પરણ તિ ગુણ વર્ણનારે. ભાસન ભોગ આણંદ, સમકાલે પ્રભુ તાહરેરે રમ્ય રમણ વૃંદોરે. કુ૦ ૭ નિજ ભાવે શી અસ્તીતારે, પરનાસ્તીત્વ સ્વભાવ. અસ્તિપણે તે નાસ્તીતારે સીઅતે ઉભય સ્વભાવેરે કુ૦ ૮ અસ્તિ સ્વભાવ જે આપણોરે રૂચિ વૈરાગ્ય સમેત. પ્રભુ સનમુખ વદન કરીરે માગીશ આતમ હેતેરે કુ૦ ૯ અસ્તી સ્વભાવ જે રૂચી થઇરે, ધ્યાતો અસ્તિસ્વભાવ; દેવચંદ્ર પદ તે લહેરે પરમાનંદ જમાવેરે કુ૦ ૧૦

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

રામચંદ્રકે બાગ એ દેશી—પ્રણમો શ્રી અરનાથ શિવપુર સાથ ખરોરી ત્રીભુવન જન આધાર; ભવ નિસ્તાર કરોરી ૧ કરતા કારણ યોગ. કારય સી ધી લહેરી કારણ ચાર અનુપ કાર્યથી તે ગ્રહેરી ૨. જે કારણ તે કાર્ય. થાયે પુર્ણ પદેરી, ઉપાદાન તે હેતુ, માટી ઘટ જેમ વદેરી ૩ ઉપાદાનથી ભીન. જે વીણ કાર્ય ન થાયે. ન હુવે કારયરૂપ કરતાને વ્યવસાએ ૪; કારણ તેહ નિમીત. ચક્રાદિક ઘટ ભાવે. કાર્ય તથા સમવાય. કારણ નિયતને દાવે ૫, વ- સ્તુ અભેદ સરૂપ, કાર્ય પણુ ન ગ્રહેરી. તે આધારણ હેતુ કુંભસ્થાસ લહેરી ૬ જેહનો નવી વ્યાર ભિન નિયત બહુ ભાવી. ભુમીકા કાલ આકાશ ઘટ કારણ સદભાવી ૭ એહ અપેક્ષા હેતુ આગમ માંહી કહયોરી. કારણ પદ ઉ ત્પન કાર્ય થયે ન લહોરી ૮ કરતા આતમ દ્રવ્ય કારય સિધ પણોરી નિજ સતાગત ધર્મ તે ઉપાદાન ગણોરી ૯ યોગ સમાધી વિધાન અસાધારણ તેહ વદેરી વિધી આચરણા ભકતી જીણે નિજ કાર્ય સધેરી ૧૦ નર ગતી પઢમ સઘયણ તેહ અપેક્ષા જાણો. નિમીતા શ્રીત ઉપાદાન તેહની લેખે આણો ૧૧ નિમીત હેતુ જીનરાજ સમતા અમૃત ખાણી. ૧૨ પુષ્ટ હેતુ અરનાથ તેહના ગુણથી હીલીયે, રીજ ભકતી બહુ માન ભોગ ધ્યાનથી મીલીયે ૧૩ મોટાને ઉછંગ બેઠાને શી ચીંતા. તિમ પ્રભુ ચરણ પસાય સેવક થયા નિચીંતા ૧૪ અર પ્રભુ પ્રભુતા રંગ. અતર શકતી વિકાશી દેવચંદ્ર આણંદ. અક્ષય ભો ગ વિલાશી ૧૬

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

કરતાં સેંતી પ્રીતી તિ સહુ હુંસી કરેરે સ૦ એ દેશી—મલ્લિનાથ જગ નાથ ચરણ યુગ ધ્યાઇયેરે. ચ૦ શુદ્ધાતમ પ્રાગભાવ પરમ પદ પાઇયેરે. સાધક કારક ખટ કરે ગુણ સાધનારે ક૦ તેહિજ શુદ્ધ સરૂપ થાયે નિરા બાધનારે.

થા૦ ૧ કર્ત્તા આતમ દ્રવ્ય કાર્ય નિસિદ્ધતારે. કા૦ ઉપાદાન પરણામ પ્રયુકત તે કરણતારે. પ્ર૦ આતમ સપદદાન તેહ સમદ દાનતારે. તે૦ દાતા પાત્રને દેય ત્રિભાવ અભેદતારે. ત્રિ૦ ૨ સ્વપર વિવેચન કરણ તેહ અપાદા નથીરે. તે૦ સકલ પર્યાય આધાર સબંધ આ સ્થાંનથીરે. સ૦ બાધક કારક ભાવ અનાદિનિ વારવેરે અ૦ સાધકતા અવલબિ તેહ સમારવેરે તે૦૩, શુદ્ધ પણે પર્યાય પ્રવર્ત્તન કાર્યનેરે. પ્ર૦ કર્તાદીક પરિણામ તે આતમ ધર્મનેરે, તે૦ ચેતન ચેતન ભાવ કરે સમવે તમેરે સાદી અનતો કાળ રહે નિજ ખેતમેરે; ર૦ ૪ પરક ર્દ્તત્ર સ્વભાવ કરે તાં લગી કરેરે, ક૦ શુદ્ધ કાર્ય રૂચિ ભાસ થયે નત્રી આદરેરે, શુદ્ધાતમ નીજ કાર્ય રૂચીરકફીરેરે રૂ૦ તેહિજ મુલસ્વભાવ વગ્રહ્યે નિજપદ વરેરે ગ્ર૦ ૫ કારણ કારજ રૂપ અછે કારક દસારે, અ૦ વસ્તુ પ્રગટ પર્યાય એહ મનમાં વસ્યારે એ૦ પિએ શુદ્ધ સરૂપ ધ્યાન ચેતનતા ગ્રહેરે ચે૦ તબનિજ સાધક ભાવ સકલ કારક લહેરે સ૦ ૬ માહરૂ પુર્ણાનદ પ્રગટ કરવા ભણીરે પ્ર૦ પુષ્ટા લબન રૂપ સેવ પ્રભુજી તણીરે દેવચદ્ર જીન ભગતિ મન મેયરોરે, ભ૦ અવ્યા બાધ અનત અખય પદ આદરોરે અ૦ ૭

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જીન સ્તવન ઓલગડી તો કીજે શ્રી મુની સુવ્રત સ્વામીનીરે જેહથી નીજ પદ સિદ્ધ, કેવલ ગ્યાનાદીક ગુણ ઉલસેરે લહીએ સહેજ સમૃદ્ધ ૧ ઓ૦ ઉપાદાન નિજ પરણાતી વસ્તુનીરે, પિણ કારણ નીમીત્ત આધ્રિન પુષ્ટ અપુષ્ટ દુવિધ તે ઉપદિસ્યોરે ગ્રાહક વિધિઆ ધીન, ૨ ઓ૦ સાધ્ય સાધ્ય ધર્મ જે માંહિ હવેરે તે નિમિત્ત અતિ પુષ્ટ પુષ્પમાંહિ તિલવાસ કવાસનારે નહિ પ્રધ્વસ કદુષ્ટ ૩ ઓ૦ દડ નિમિત્ત અપુષ્ટ ઘડા તણોરે નવી ઘટતા તસુ માહિ સાધક, સાધક પ્રધ્વસકતાએઅ છેરે તિણે નહિ નિયત પ્રવાહ ૪ ઓ. ખટકારક ખટકારક તે કારણ કાર્યનોરે જે કારણ સ્વાધીન તે કર્ત્તા કર્ત્તા સહુ કારક તે વસુરે કર્મ તે કારણ પીન ૬ ઓસ્વ કારણ સકલ્પે કારક દસારે છતિ સત્તા સદભાવ અથવા તુલ્ય ધર્મને જોઇ વેરે સાધ્યા ગેપણ દાવ ૬ ઓ૦ અતિશય અતિશય કારણ કારક કરણતારે નિમિત્ત અને ઉપાદાન સપ્રદાન કારણ પદ ભવનથીરે કારણ વ્યય અપાદાન ૭ ઓ૦ ભવ નવ્યય વિણ કારય નવિ હવેરે જીમ દર્શન ઘટત્વ સુત ત્વાધ સ્વ ગુણનો દ્રવ્ય છેરે સતાધાર સુતત્વ ૮ ઓ૦ આતમ કર્તા કાર્ય સિદ્ધતારે, તસુ સાધન જીન રાજ પ્રભુ દીઠે કારજ રૂચિ ઉપજેરે પ્રગટે આતમ સમાજ ૯ ઓ૦ વદન સેવન

નમન વલિ પુજમારે સમરણું સ્તવન વલિ ધ્યાન દેવચંદ્ર દેવચંદ્ર કીને જી-
ન રાજમારે પ્રગટે પુર્ણનીધાન ૧૦ ઓ૦

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

પીછોલારી પાલિ ઉભી દોય રાજવીરે એ દેશી શ્રી નમિ જીનવર સેવધનાધિને ઉનમ્યોરે ઘ૦ દીઠાં મીથ્યારોરે ભવિક ચીતથી ગમ્યોર ભ૦ સુચી આચરણા રિતી તે અભ્ર વધે વડારે વિ૦ વાંજે વાઉ સુવાવ્ય તે પાવન ભાવનારે પા૦ ઇંદ્ર ધનુષ ત્રિકયોગ તે ભકતી ઇકમનારે ભ૦ નિરમલ પ્રભુ સ્તવધોષ જુની ઘન ગર્જનારે જુ૦ તૃસના ગ્રીષમ કાલ તાપની તર્જનારે તા૦ ૨ શુભ લેશ્યાની આલિ તે બગ પંકતી બતીરે બ૦ શ્રેણી સરોવર હસ વસે શુચિ ગુણ મુનીરે વ૦ ચૌગતી મારગ બંધ ભવિકજન ઘર રહયારે લ૦ ચે-તન સમતા સંગ રંગમે ઉમહ્યારે ર૦ ૩ સમ્યક દૃષ્ટી મોર તિહાં હરખે ઘણું રે તિ૦ દેખી અદ્દભુતરૂપ પરમ જીનવર તણુંરે પ૦ પ્રભુ ગુણનો ઉપદેશ તે જલ ધારા વહીરેજ૦ ધરમ રૂચી ચિત ભુમી માંહી નિશ્ચલ રહીરે ભાં૦ ૪ ચાતક શ્રમણ સમુહ કરે તબ પારણુંરે ક૦ અનુભવ રસ આસ્વાદ સકલ દુખ વારણુંરે સ૦ અશુભાચાર નિવારણ તૃણ અંકુરતારે તૃ૦ વિરતી તણા પર-ણાંમ તે બીજની પુરતારે. બી૦ ૫ પંચમહાવ્રત ધાંન તણાં કરણ વધ્યારે. ત૦ સાધ્ય ભાવ નિજ થાપી સાધનતાએ સધ્યારે સા૦ ક્ષાયક દરશન ગ્યાંત ચરણ ગુણરે ઉપન્યારે ચ૦ આદિક બહુ ગુણ સસ્ય આતમ ઘર નિપનારે. આ૦ ૬ પ્રભુ દરશણ મહા મેહ તણે પરવે સમેરે ત૦ પરમાનંદ સુભિક્ષ થ યા મુજ દેશમેં થ૦ દેવચંદ્ર જીન ચંદ્ર તણો અનુભવ કરોરે ત૦ સાદિ અ-નંતો કાલે આતમ સુખ અનુસરોરે આ૦ ૭

અથ શ્રી નેમનાથ જીન સ્તવન.

પદમ પ્રભુજીન જઇ અલગા રહ્યા એ દેશી—નેમ જીણેશર નિજ કારજ કર્યો. છાંડ્યો સર્વ વિભાજી આતમ શકતી સકલ પ્રગટ કરી. આસ્વાદા નિજ ભાવોજી નં૦ ૧ રાજુલ નારીરે સારી મતી ધરી. અવલંબ્યા અરીહંતતોજી; ઉત્તમ સંગેરે ઉતમતા વધે. સધે આનંદ અનંતોજી નં૦ ૨ ધર્મ અધર્મ આ કાશ અચેતના. તેવી જાતી અગ્રાહ્યોજી. પુદગલ ગ્રહવેરે કર્મ કલંકતા વાધે બા ધક બાહોજી નં૦ ૩ રાગી સંગેરે રાગ દશા વધે થાયે તિણે સંસારોજી નીરાગીથીરે રાગના જોડવો. લહીએ ભવનો પારોજી નં૦ ૪ અપ્રશસ્તતા ટાલી પ્રશસ્તતા, કરતાં આશ્રવ નાસેજી સંવર વાધેરે શાધે નીર્જરા આ-

તમ ભાવે પ્રકાશેજી નં૦ ૫ નેમી પ્રભુ ધ્યાને એકત્વતા નિજ તત્વે ઇકતાનો જી શુકલધ્યાનેરે સાધી સુસિદ્ધતા. લહિયે મુકતી નિદાનોજી નં૦ ૬ અગમ અ રૂપીરે અલખ અગોચરૂ, પરમાતમ પરમીશોજી. દેવચંદ્ર જીનવરની શેવના, કરતાં વાધે જગીશોજી નં૦ ૭.

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

કડખાની દેશી—સહજ ગુણ આગરો સ્વામી સુખ સાગરો; જ્ઞાન વઇ રાગર પ્રભુ સવાયો. શુદ્ધતા એકતા તિક્ષણતા ભાવથી; મોહરીપુજીતી જય પડ હે વજાયો. સ૦ ૧ વસ્તુ નિજ ભાવ અવભાસ નિકલકતા પરણતી વૃતિતા ક રી અભેદ, ભાવતા દાત્મ્યતા શક્તી ઉલ્લાસથી; સતતી યોગને તુ ઉછેદ સ૦ દોષ ગુણ વસ્તુની લખીય યથાર્થતા લહી ઉદાશીનતા અપર ભાવે, ધ્વસિત જનન્યતા ભાવ કરતાપણો પરમ પ્રભુ તુ રમ્યો નિજ સ્વભાવે સ૦ ૩ શુભ અશુભ ભાવ અવભાસ તહકીકથી; શુભ અશુભ ભાવ તિહા પ્રભુ ન કીધો. શુ ધ પરણામતા વીર્ય કરતા થઇ; પરમ અક્રીયતા અમૃત પીધો સ૦ ૪ શુધ- તા પ્રભુ તણી આતમ ભાવે રમે; પરમ પરમાત્મતા તાસુ થાયે, મિશ્ર ભાવે અછેત્રી ગુણની ભિનતા, ત્રિગુણ એકત્વ તુજ ચરણે આયે, સ૦ ૫ ઉપસમ રસ ભરી સર્વ જન સકરી, મુરતી જીનરાજની આજ ભેટી, કારણે કાર્ય નિ ષ્પતિ શ્રધાન છે, તિણે ભવ ભ્રમણની ભીડી મેટી સ૦ ૬ નયર ખભાયતે પારશ્વ પ્રભુ દરશને, વિકસતે હર્ષ ઉત્સાહ વાધ્યો. હેતુ એકત્વતા રમણ પરણા મથી. સીધી સાધકપણો આજ સાધ્યો. સ૦ ૭ આજ કૃત પુણ્ય ધન દીહ માહારો થયો, આજ નર જનમ મે સફલ ભાવ્યો, દેવચંદ્ર સ્વામી ત્રેવીસ મો; વંદીયો, ભકતી ભરચિત તુજ ગુણ રમાવ્યો સ૦ ૮

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

કડખાની દેશી—તારહો તાર પ્રભુ મુજ સેવક ભણી; જગતમે એત- લો સુયશ લીજે દાસ અવગુણ ભરયો જાણી પોતા તણો. દયાનીધી દીનપ રિ દયા કીજે તા૦ ૧ રાગ દ્વેષે ભરયો મોહ વેરી નડયો. લોકની રીતીને ઘણુ રાતો; ક્રોધ વસ ધમ ધમ્યો શુધ ગુણ નવી રમ્યો ભમ્યો ભવ માંહી હુ વિષય માતો તા૦ ૨ આદરયો આચરણ લોક ઉપચારથી. શાસ્ત્ર અભ્યાસ પિણ કોઇ કીધો, શુદ્ધ શરદ્ધાન વલી આતમ અવલંબવીનુ, તેહવો કાર્ય તિ ણે કો ન સીધો તા૦ ૩ સ્વામી દરશણ સમો નિમીત લહી નિરમલો; જો ઉપાદાન એ શુચીન થાશે, દોષ કો વસ્તુનો અહવ ઉધમ તણો. સ્વામી

સેવા સહી નિકટ લાશે તા૦ ૪ સ્વામી ગુણ ઓલખી સ્વામીને જે ભજે; દ રિશણ શુધતા તેહ પામે, જ્ઞાન ચારીત્ર તપ વિર્ય ઉલાસથી, કર્મ જીપી વસે મુકતી ધામે તા૦ ૫ જગત વછલ મહાવીર જીનવર સુણી, ચિંત પ્રભુ ચરણ ને શરણ વાસ્યો; તારજ્યો બાપજી બિરૂદ નિજ રાખવા દાસની સેવના રખે જોસ્યો. તા૦ ૬ વિનતી માનજો શકિત આપજો ભાવ સ્યાદ્દતા શુદ્ધ ભાસે; સા ધી સાધક દશા સિદ્ધતા અનુભવી, દેવચદ્ર વિમલ પ્રભુતા પ્રકાસે તા૦ ૭

કળસ.

ચઉવીસે જીન ગાઈએ ધ્યાઈએ તત્વ સરૂપોજી, પરમાનદ પદ પાઈએ અક્ષય ગ્યાન અનુપોજી ચો૦ ૧ ચવદહસે બાવન ભલા, ગણધર ગુણ ભં ડારોજી; સમતા મયી શાહુ શાહુણી. સાવય સાવઈ સારોજી ચો૦ ૨ વર્ધમાન જીનવર તણો; સાશન અતી સુખકારોજી; ચઉવીહ સઘ વિરાજતા; દુશમકાલ આધારોજી ચ૦ ૩ જીન સેવનથી જ્ઞાનતા; તિણે હિતા હિત બોધોજી, અહિ ત ત્યાગ હિત આદરે સયમ તપની સોધોજી ચ૦ ૪ અભિનવ કર્મ અગ્રહણ તા; જીર્ણ કર્મ અભાવોજી, નિકરમીને અબાધતા, અવેદન અનાકુલ ભાવોજી. ચ૦ ૫ ભાવ ભાગના વિગમથી; અચલ અક્ષય નિરાબાધોજી; પુરણાનદ દશા લ હિ વિલસે સિધી સમાધોજી ચ૦ ૬ શ્રી જીનચદ્રનિ સેવના; પ્રગટે પુણ્ય પ્ર ધાનોજી, સુમતિસાગર અતિ ઉલસે, સાધુ રગ પ્રભુ ધ્યાનોજી ચ૦ ૭ સુવિહિ ત ગછ ખરતરવરૂ; રાજસાગર ઉવજાયોજી, જ્ઞાન ધર્મ પાઠક તણો. શિષ્ય સુ જન સુખ દાયોજી ચ૦ ૮ દિપચદ્ર પાઠક તણો. શિસસ્તવે જીનરાજોજી. દે વચદ્ર પદ સેવતાં, પુણાનદ સમાજોજી ચ૦ ૯ ઈતિ શ્રી દેવચદજી કૃત ચો- વિશિ સપુર્ણ.

अथ श्री रामविजयजि कृत चोविशि,

અથ શ્રી રૂષભદેવ જીન સ્તવન.

હાંરે મારે ચોવનીઆનો લટકો દાહાડા ચ્યારજો એ દેશી-હાંરે આજ મલિઓ મુજને તિન ભુવનનો નાથજો; ઉગ્યો સુખ સુરતરૂ મુજ ઘટ ઘર આં ગણેરેજો. હાંરે આજ અષ્ટ મહાસિદ્ધી આવી માહરે હાથજો. નાઠા માઠા દાહડા દરિશણ પ્રભુ તણેરેજો ૧ હાંરે માહારે હિયડે ઉલટી ઉલટ રસ નીરાશીજો; નેહ સલુણી નજર નિહાલી તાહરીરેજો. હાંરે હુ તો જાણુ નિશ દિન બેસી રહુ તુજ પાસજો. તાહરે નેહે ભેદી મીજી માહરીરેજો ૨ હાંરે મ્હારી પુગી પુરણ રીતે મનની હુશજો. દુરજનીઆ તોદુષભરી આવટસ્યે પડચારેજો હાંરે પ્રભુ તુ તો સુરતરૂ બીજા જાણ્યા. તુસજો તુજ ગુણ હીરો મુજ હિયડા ઘાટે જડયેરેજો ૩ હાંરે પ્રભુ તુજસ્યુ મ્હારે ચોલ મજીઠો રગજો. લાગ્યો એહવો તે છે કુણ ટાલી શકેરેજો હાંરે પ્રભુ પલટે તે તો કાચો રગ પતગ જો લાગ ન લાગે દુરજનનો કો મુજ થકેરેજો ૪ હાંરે પ્રભુ તાહરી મુદ્રા સાચી મોહન વેલજો. મોહ્યા તીન ભુવન જન દાસ થઈ રહ્યારેજો હાંરે પ્રભુ જે નવિ રંજ્યા તે મુરતરૂને ઠેલિજો; દુખ વિષ વેલી આદર કરવા ઉમહ્યા રેજો; ૫. હાંરે પ્રભુ તાહરી ભકિત ભિનુ માહરૂ ચિતજો. તલ જીમ તેલે તેલે જેમ સુવાસનારેજો. હાંરે પ્રભુ તાહરી દીઠી જગમે મોટી રીતજો, સુફલ ફલ્યા અરદાસ વચન મુજ દાસનારેજો ૬ હાંરે મ્હારે પ્રથમ પ્રભુજી પુરણ ગુણનો ઇસજો, ગાતાં રૂષભ જીણેશર હુસે મન તણીરેજો હાંરે માહારે વિમલ વિજય વરવાચકને સુભસીસજો રામે પામી દિન દિન દોલત અતી ઘણીજો.૭

અથ શ્રી અજીત જીન સ્તવન

યશોદાજી કાનો તુમારો રોકી રહે યમુનાનો આરો એ દેશી— દીઠો નંદન વિજયાનો નહી લેખો હરષ થયાનો. પ્રભુ કીધો મન મયાનો. બોલ પાળ્યો બાંહ્ય ગ્રહ્યાનો ૧ મુજને પ્રભુ પદ સેવાનો. લાગ્યો છે અવિહડનો. મુજ વાહલો તે હિયડાનો; જે રમિયો નાથ ધ્યાનો ૨; ન ગમે સગ મુજ બીજાનો; જો કેલવે કોડિક વાનો; જીણે ચાખ્યો સ્વાદ સીતાનો: તેહને ભાવે ધતુરો

સ્યાનો. ૩ પ્રભુ સાથે લાડ કરવાનો. માહારે આ સગ સદાનો; પ્રભુનો ગુણ ચિત્ત હરવાનો. કહિયે મુજ નહી વિસરવાનો; ૪; નહી છે માહારે વિનવ્યાનો. પ્રભુજીથી શું છે છાનો, શિષ વાચક વિમલ વિજયનો; લહે રામ સુખો લવિજયનો ૫.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

મુજરો લેજો જાલિમ જાટડી એ દેશી—મુજરો લ્યોને માહારો સાહિબા ગિરૂઆ ગરીબ નિવાજ અવસર પામીજી એહવો. અજર ન કરશોજી આજ મુ૦ ૧ તરૂ આપે ફલ ફુલડાં. જલ આપે જલધાર. આપ સવારથ કો નહી; કેવલપર ઉપગાર, મુ૦ ૨ તિમ પ્રભુ જગ જન તારવા; તે લીધો અવતાર. માહારી વેલાજી એવડો. એ છેક વણ વિચાર મુ૦ ૩ ખિજમતગાર હુ તાહરો. ખામી ન કરૂજી કોઇ. બિરૂદ સભાલી આપણો, હિતની નજરેજી જોઇ મુ૦ ૪ સંભવ સાહિબ માહરા તું મુજ મલીઓજી ઇશ, વાચક વિમલ વિજય તણો. રામ કહે શુભ સીશ મુ૦ ૫.

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન

નંદનંદ સલુણા નંદનારેલો એ દેશી—સંવર રાયના નંદનારેલો. ત્રીભુવન જન આનંદનારેલો, મુરતી મોહનગારીયેરેલો, તન ધન જીવન વારીયેરેલો સં૦ ૧ મુજરો લિજે માહરોરેલો; હું છું સેવક તાહરોરેલો; જગ તારક નહી ખીસરોરેલો; તો મુજને કિમ વિસરોરેલો, સં૦ ૨ જે જેહના તે તેહનારેલો, સેવુ પાસાં કેહનારેલો, અપજસ જગ જે દેવનારેલો, ન કરૂ તેહની સેવનારેલો. સં૦ ૩ જે ફલ ચાખ્યાં કાગડેરેલો; તે હુસો કિમ આભડેરેલો; આપ વિચારી દેખસોરેલો, તો મુજ કેમ ઉવેખશોરેલો સં૦ ૪ અભિનંદન જીન ભેટીયેરેલો ભવસાયર ભવ મેટીયેરેલો. વાચક વિમલવિજય તણોરેલો, રામ લહે આણંદ ઘણોરે લોલ સં૦ ૫

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

અરજ અરજ સુણોને રૂડા રાજીઆહોજી એ દેશી—સુમતી સુમતી સલુણા માહારા સાહિબાહોજી. જગજીવન જીનચંદ; ધનધન ધનધન માતા મગલાહોજી જીણે તુ જાઓરે નંદ સુ૦ ૧ ગિરૂઆ ગિરૂઆઇ પ્રભુ તાહરીહોજી. દીઠી જોતાં રે જોર. તુમ ગુણ તુમ ગુણ જે નવી રજીઆહોજી. તે માણસ પણ ઢોર. સુ૦ ૨ અમને અમને તુમારો આયનોજી. નો પણ દાખો ન વેણ. અધીકુ અધીકુ બાલી દાખવેહોજી. તેતો ઉછાંરે સેણ સુ૦ ૩ દે-

ખી દેખી તુમ મુખ ચંદ્રમાહોજી, જે સુખ પામેરે નેણ. તે મન તે મન જાણે માહરૂંહોજી, પણ ન કહાયેરે વેણ સુ૦ ૪ એકણ એકણ તુમ મેલાવ ડેહોજી. સફલ હુઓ અવતાર, વિમલ વિમલ વિજય ઉવજાયનોહોજી. રામ લહે જયકાર. સુ૦ ૫

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન સ્તવન.

નથગઈરે મેરી નથગઈ એ દેશી—અજબ બનીરે મેરે અજબ બની. આંચલી; અજબ બની પ્રભુ સાથે પ્રીતિ; તો મુજ દુરગતીની શી ભિતી. મેરે અજબ બની. દખી પ્રભુની મોટી રિતી. પામી પુરણ રીતિ પ્રતિતિ મે૦ ૧ જે દુનિયાંમાં દુરલભ નેટી; તે મે પામી પ્રભુની ભેટી મે૦ આલસુને ઘેર આવી ગંગ. પામ્યો પથી સરવ તુરંગ મે૦ ૨ તિરસે પાયો માન સતીર; વાદ કરતાં વાધી ભીર મે૦ ચિત ચોરચા સાજનનો સંગ; અણચિંત્યો મલ્યો ચડતે રંગ મે૦ ૩ જીમ જીમ નિરખું પ્રભુ મુખ નુર. તિમ તિમ પાઉં આનંદ પુર. મે૦ સુણતાં જન મુખ પ્રભુની વાત. હરખે માહારા સાતે ધાત મે૦ ૪ પદમ પ્રભુ જીનને ગુણ જ્ઞાન. લહીયે શિવપદવી અસમાન મે૦ વિમલવિજય વાચકનો સીસ રામે પાયો પરમ જગદીસ. મે૦ ૫

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન સ્તવન

માહારે જાઇ સહિયરનો સાથ કાંબલી મેલોને કાનજીરે એદેશી—દીસે અકલ સરૂપ સ્વામી સુપાસજી તાહરેરે, લોક વદીતી વાત, રાગ ન રોસ હિયે ધરેરે. દી૦ ૧ જેહને વસ મહાદેવ, ઉમયા નારી નચાવીયારે; વૃંદાવન માં કાન્હ, ગોપી રાસ રમાવીયારે દી૦ ૨ બ્રહ્મા પાડયો ફંદ; સાવીત્રી નીજ દીકરીરે, તે તે મદના પિશાચ, હણતાં કરૂણા કશી કરીરે દી૦ ૩ ક્રોધ સરીખા ચોદ્ધ તે તો ખીણ માંહિ મારીયારે. જે વલી જાલ્યા બાંહી. તે તો હેજશું તારીયારે. દી૦ ૪ કહીયે કેતો એમ, તુજ અવદાત અછે ઘણારે, રામ કહે શુભ સીશ; વાચક વિમલવિજય તણારે દી૦ ૫

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

થા પરિવારી મારા શાહિબા, કાબિલ મત ચાલો એ દેશી—ચંદ્ર પ્રભુની ચાકરી મુને લાગે મીઠી, જગમાં જોડી જેહની. કિહાં દીસે ન દીઠી. ચં૦ ૧ પ્રભુને ચરણે માહરૂં મનડું લલચાણું કુણ છે બીજો જગે, જીણે જોગે પલટાણું ચં૦ ૨ કોડિ કરે પણ અવરકો. મુજ હિયડે નાવે. સુરતરૂ ફુલે મોહિયા. કિમ આકો સોહાવે. ચં૦ ૩ મુજ પ્રભુ મોહન વેલડી, કરૂણા

શુ ભરીઓ; પ્રભુના પુરી ત્રીભુવને. ગુણમણીના દરીઓ. ૪ ચ૦ જીમ જીમ નિરખુ નયણડે, તિમ હિયડું ઉલ્લસે. એક ઘડીને અતરે. મુજ મનડુ તરસેચ૦ ૫. સહજ સલુણો સાહિબો, મિલ્યો શિવનો સાથી, સહજે જીત્યો જગતમેં, પ્રભુની સેવાથિ ચ૦ ૬ વિમલવિજય ગુરૂ શિસનો. શિસ કહે કરજોડી રામ વિજય પ્રભુ નામથી લહે સપદ કોડી. ચ૦ ૭

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનુ સ્તવન.

મુરલી વાઇછેરે રસાલ મુરલી સાંભળવા જઇએ એ દશી—પ્રભુની વાણી જોર રસાળ. મનડુ સાંભલવા તરસે આંકણી. સજલ જલદ જીમ ગાજતી જાણુ વરસે અમૃત ધાર મન૦ સાંભળતાં લાગે નહી. ખિણ ભુખને તરસ લગાર મ૦ ૧ તિરજંચ મનુષને દેવતા સહુ, સમજે નિજ નિજવાણ. મ૦ જોજનખેત્રે વિસ્તરે. નય ઉપનય રતનની ખાણ મ૦ ૨ બેસે હરિમૃગ એકઠા. ઊંદર માંજારના બાલ મ૦ મોહ્યા પ્રભુની વાણીએ, કો ન કરે કેહની આલ. મ૦ ૩ સહસ વરસ જો નીગમે, તોહે તૃપતિ ન પામે મન. મ૦ સાતાચે સહુ જીવના, રોમાંચિત હુવે તન મ૦ ૪ વાણી સુવિધી જીણંદની સિવ રમણીની દાતાર મ૦ વિમલવિજય ઉવજાયનો; સિસ રામ લહે જય કાર મન૦ ૫.

અથ શ્રી શીતલજીનનુ સ્તવન.

અબકો ચોમાસો માહારા પુજજી રહોને એ દશી--ભગતીના ભિના મારો મુજરો થે લ્યોને; નેહલે સલુણો થારો દરસણ દ્યોને. મોરા દિલમેરે આવી રેહોને; આંખલી. શિતલ જીન ત્રીભુવન ધણીરે, પ્રભુ સેવકને ચિત લહોને દાસ કહાયો આપણોરે; પ્રભુ તેહની લાજ વહોને ભગ૦ ૧ જાણપણુ મેં તાહરૂરે, પ્રભુ તે નવી દિઠુ ક્યાહીને. મોહન મુદ્રા દેખીનેરે. પ્રભુ વસી મુજ હયડા માંહિને ભ૦ ૨ રાત દિવશ તુજ ગુણ જપુરે, પ્રભુ બીજુ કાંઇ નસુહાયને જીમ જાણો તિમ રાખજોરે, પ્રભુ હુ વલગો તુમ પાયને ભ૦ ૩ નરગની ગોદ તણા ધણીરે. પ્રભુ તે ઝાલ્યા બાહીને. તેહ થયા તુજ સારીખારે; પ્રભુ સેવક કે મન ચાહિને. ભ૦ ૪ તુમ દીઠે દુખ વિસરચાંરે. પ્રભુ વાધ્યો વધતે વાનને વિમલવિજય ઉવજાયનોરે. પ્રભુ રામ કહે ગુનજ્ઞાનને ભ૦ ૫

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનનુ સ્તવન.

પ્રભુની ચાકરીરે એ દશી--શ્રી શ્રેયાંસની સેવનારે. સાહિબા મુજને વાલ્હી જોર પ્રભુને સેવીએરે. પ્રભુ દેખી હરખુ હિયેરે. સાહિબા જીમ ઘન દેખી

મોર પ્ર૦ ૧ અણિયાલી પ્રભુ આંખડીરે સા૦ મુખ પુનિમનો ચદ પ્ર૦ અ હનિસે ઉભા ઓલગેરે સા૦ જેહને ચોસઠ ઇંદ્ર પ્ર૦ ૨ ફુલ પગર ઢીંચણ સ મારે સા૦ લહકે વૃક્ષ અસોક પ્ર૦ દિવ્યધ્વનિ પ્રભુ દેશનારે સા૦ મોહે ત્રા-ભુવન લોક પ્ર૦ ૩ ચામર છત્ર સોહામણારે સા૦ ભામડલ મનોહાર પ્ર૦ વા જે દેવની દુંદુભીરે સા૦ સીંહાસન સુખકાર પ્ર૦ ૪ આપે શિવ સુખ સપદારે સા૦ પ્રભુશુ પુરણ પ્રેમ. પ્ર૦ વિમલવિજય ઉવજાયનોરે સા૦ રામવિજય ક-હે એમ પ્ર૦ ૫

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન સ્તવન.

ઉચો ગઢ ગિરનારીકોરે. મનમોહના નેમ એ દેશી— શ્રી વાસુપુજ્ય જીણદજીરે દિલ રજનાહો લાલ મુજ મન વાધ્યો રગહો. દુખ ભજનાહો લાલ, ચાહુના હુ નિસ દિનેરે દિ૦ તુજ ગુણ ગગ તરંગેહો દુ૦ ૧ જે સગિ જગ સગનારે દિ૦ તેહશુ કેહો સંગહો દુ૦ ત્રિભુવન હેમની મુદ્રડીરે દિ૦ તુ તો અમુલખ નગહો દુ૦ બાંહ ગ્રહી મુજ બાલનેરે દિ૦ રાખો નિજ ઉછગ હો દુ૦ મોહ સરીખા રાજવીરે દિ૦ જેમન મંડે જગહો દુ૦ ૩ વાતડીઆં સ મજાવિયેરે દિ૦ સમજે કિમ એ કગહો દુ૦ અટક્યો તે નવી ઉલગેરે દિ૦ માન સધવલ વિહગહો દુ૦ ૪ ભકતી વસે લેશુ અમેરે દિ૦ પ્રભુ તુમ પદવી ચંગહો દુ૦ વાચક વિમલના રામનેરે દિ૦ પ્રભુશુ પ્રેમ અભંગહો દુ૦ ૫

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન

નિત નવિ નિત નવિ નિત નવિરે, કાજલ વાળી ગોરી નિત નવીરે, એ દેશી—મન વસી મન વસી મન વસીરે પ્રભુજીની મુરતી માહારે મન વશીરે; આંચલી; જીમ હસા મન વાહજી ગગ. જેમ ચતુર મન ચતુરનો સગ, માહરે મન વસીરે- પ્રભુજીની મુરતી માહરે મન વશીરે; જીમ બાલક ને માત ઊછગ, તિમ મુજને પ્રભુ સાથે રગરે મા૦ ૧ મુખ સોહે પુનિમ નો ચદ, નેણ કમલ દલ મોહે ઇદ મા૦ અધર જીસ્યા પરવાલી લાલ, અ રધ સસી સમ દિપે ભાલ મા૦ ૨ બાંહડી જાણે નાલ મૃણાલ, પ્રભુજી મેગે પરમ કૃપાલ મા૦ જોતાં કો નહી પ્રભુની જોડ; પુરે ત્રિભુવન કેરા કોડ મા૦ ૩ સાયરથી અધીકો ગભિર, સેવ્યો આપે ભવનો તીર મા૦ સેવે સુરનર કો ડા કોડ, કરમ તણા મદ નાખે મોડ મા૦ ૪ ભેટ્યો ભાવે વિમલ જીણદ મુજ મન વાધ્યો પરમ આણંદ મા૦ વિમલવિજય વાચકનો સીસ. રામ ક હે મુજ પુરો જગીશ, મા૦ ૫.

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

પીંઉડા વારૂજીરેલો એ દેશી—અરદાસ અમારી દિલમે, ધારી સાંભળો રેલો. પ્રભુજી પ્રાણ પિયારાલો હિત નજરે નિહાલો ટાળો મનનો આંમલોરે લો પ્ર૦ જે પાલવ વલગ્યા અલગા તે તો કિમ હુસેરેલો પ્ર૦ આ સગે હલિયા મલિયા તેતો ચાહસ્યેરેલો પ્ર૦ ૧ મોટી ઠકુરાઇ વળી ચતુરાઇ તાહરી રેલો પ્ર૦ દેખી સવિ શોખી વાધી દિલસા માહરીરેલો તુમ પાખે બીજાશુ તો દિલ ગોઠે નહીરેલો, પ્ર૦ સુરતરૂને છોડી બાવલ સેવે કુણ કહીરેલો પ્ર૦ ૨ જોવા તુજ દરિશણ ખિણ ખિણ તરશે આંખડીરેલો પ્ર૦ હુ ધ્યાઉ ઉડી આઉ પાઉ પાંખડીરેલો પ્ર૦ શેવક ગુણ જોસ્યો પરસન હોસ્યો તો સહિરેલો, પ્ર૦ પામીને અવસર મુજને વિસરસ્યો નહીરેલો પ્ર૦ જગ જનને તારો બિરૂદ તુમારો એ ખરોરેલો પ્ર૦ તો માહારી વેગા આનાકાની કિમ કરોરેલો પ્ર૦ સેવક સંભાલો વાચા પાળો આપણીરેલો. પ્ર૦ તુ જગનો નાયક પાયો મે, ધાણીરેલો પ્ર૦ ૪ શિવનારી સારી મેલો તસ મેલાવડોરેલોરે પ્ર૦ અવિગત પરમેસર અનત જીનેશર. તુ વડોરેલો. પ્ર૦ વિમલવિજય વાચકનો બાલક ઇમ ભણીરેલો પ્ર૦ રામવિજય બહુ દોલત નામે તુમ તણીરેલો પ્ર૦ ૫

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

દેશી મોતીડાની— ધરમ જીણદ તુમે લાયક સ્વામી. મુજ સેવકમાં પણ નહી ખામી. સાહિબા રંગીલા હમારા; મોહના રગીલા. જુગતી જોડી મળી છે સારી, જોજો હિયડે આપ વિચારી. શા૦ ૧ ભગત વછલ એ બિરૂદ તુમારો, ભગતી તણો ગુણ અચલ અમારો સા૦ તેહમાં કો વિવરો કરી કહસ્યે, તો મુજ ગુણ અવરયમાં ભલશે સા૦ ૨ મુલ ગુણ તું નિરાગ કહાવે; તે કિમ રાગ ભુવનમાં આવે સા૦ વળી છોટે ઘટ મોટો નમાવે, તમે આણ્યો સહજ સભાવે શા૦ ૪ અનુપમ અનુભવ રચના કીધી ઇમ સાબાશી જગમાં લીધી શા૦ અધીકુ ઓછુ અતિ આ સગે બોલ્યુ ખમજ્યો પ્રેમ પ્રસગે શા૦ ૪ અમથી હોડી હુયે કીમ ભારી, આશ ધરૂ અમનેડી તુમારી શા૦ હુ સેવક તુ જગ વીશરામ; વાચક વીમલ તણો કહે રામ શા૦ ૫

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

બેડલે ભાર ઘણો છે રાજ વાતાં કેમ કરો છો એ દેશી—મહારો મુજરો લ્યોને રાજ, શાહીબ શાંતી શલુણા આંચલી અચીરાજીના નદન તોરે દરશણ હેતે આવ્યો. શમકીત રીઝીકરોને સ્વામી. ભકતી ભેટણ લાવ્યો મા૦ ૧

દુખભંજન છે બિરૂદ તુમારો, અમને આશ તુમારી; તુમે નિરાગી થઇને છુટો, શી ગતિ હુયે અમારી. મા૦ ૨. કહેસ્યે લોક ન તાણી કહવુ, એવડુ સ્વામી આગે; પણ બાળક જો બોલી ન જાણે; તો કિમ વાહલો લાગે. મા૦ ૩. માહરે તો તુ સમરથ સાહિબ, તો કીમ ઓછું માનુ; ચિંતામણી જીણે ગાંઠે બાંધ્યુ, તેહને કામ કિસ્યાનુ. મા૦ ૪. અધ્યાતમ રવી ઉગ્યો મુજ ઘટ, મોહ તિમીર હરચા જુગતી; વિમળવિજય વાચકનો શેવક, રામ કહે શુભ ભગતી. મા૦ ૫.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન

થારે કેસીરીયે કેસ વીરે વાધે હુ મોહીરે મારૂજી—એ દશી. તુજ મુંદ્રા સુદર રૂપ પુરદર મોહિયા સાહિબજી, તુજ અગે કોડી ગમે ગુણ ગિરૂઆ સોહિયા; સા૦ તુજ અમીય થકી પણ લાગે મીઠી વાણીરે, સા૦ વિણ દોરી સાંકળ લીધુ મનડુ તાણીરે સા૦ ૧. ખિણ ખિણ ગુણ ગાઉ પાઉતો આરામરે, સા૦ તુજ દરિસણ પાખે ન ગમે બીજા કામરે; સા૦ મુજ રિદય કમળ વિચિ વશીયુ તાહરૂ નામરે, સા૦ તુજ મુરતી ઉપર વારૂ તન મન દામરે. સા૦ ૨. કર જોડી નિસ દીન ઉભો રહુ તુજ આગેરે, સા૦ તુજ મુખડુ જોતાં ભુખને તરસ ન લાગેરે, સા૦ મે ક્યાંહિ ન દીઠી જગમાં તાહરી જોડરે; સા૦ તુજ દીઠે પુરણ પહુતા મનના કોડરે. સા૦ ૩. મુજ ન ગમે નયણે દીઠા બીજા દેવરે, સા૦ હવે ભવ ભવ હોજ્યો મુજને તાહરી શેવરે; સા૦ તુ પરમ પુરૂષ પરમેસર અકળ સરૂપરે, સા૦ તુજ ચરણે પ્રણમે સુરનર કેરા ભુપરે. સા૦ ૪. તુ કાપે ભવ દુખ આપે પરમાનદરે, સા૦ બલીહારી તાહરી પ્રભુ કુંથુ જીણંદરે; સા૦ મન વંછીત ફળીયો મળીયો તુ મુજ જામરે સા૦ ઇમ પભણે વાચક વિમળવિજયનો રામરે. સા૦ ૫.

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

સરોવરીયે ઝીલણ જાસ્યાંજી—એ દશી. ગાસ્યાંજી ગાંસ્યાંજી અમે ગાસ્યાંજી. મન રગે જીન ગુણ ગાસ્યાંજી; અરનાથ તણા ગુણ ગાસ્યાંજી, દિલ રગે જીન ગુણ ગાસ્યાંજી. આંચળી. પ્રભુ મુખ પુરણ ચંદ સમોવડ, નિરખી નિરમળ થાસ્યાંજી, મ૦ જીન ગુણ સમરણ પાન સોપારી, સમકીત સુદી ખાસ્યાંજી. ૧. મ૦ સમતા સુદરી સાથે સુરગી, ગોઠડી અજબ બનાસ્યાંજી; જે ધુતારી તૃસ્ના નારી, તેહસ્યું દિલ ન મિલાસ્યાંજી. ૨. મ૦ દુતી કુમતી જે માયા કેરી, તેહને તો સમજાસ્યાંજી; મ૦ લોભ ઠગારાને દિલ ચોરી, વાતડી-

એ ભરમાસ્યાંજી. ૩. મ૦ મોહ મહિપતી જે મુજ વેરી, તેહસ્યુ જગ જુડાસ્યાંજી; મ૦ ગ્યાન સરીખા ચોધ સખાઇ, કરીને દુર કઢાસ્યાંજી. ૪. મ૦ શીવ રાણીને વરવા હેતે, જોત નિશાન બજારયાંજી. મ૦ વિમળવીજય ઉવ્ઝાય પસાએ, રામ કહે સુખ પાસ્યાંજી. મ૦

અથ શ્રી અરજીન સ્તવન બીજુ.

દશી ગુબખડાની. અનુપમ શ્રી અરનાથનોરે, પાયો મે દીદાર; સાહિબ મનમાં વસ્યો; ચંદ્ર જીસ્યો મુખ ઉજળોરે, ઉજળા ગુણ નહી પાર, સા૦ ૧. જગ જનનાં દિલ રીઝવેરે, તારે આણી હેત; સા૦ કો કહસ્યે વીતરાગનેરે, રાગ તણાં એ હેત ૨. સા૦ તેતો તત્વ મતી નહીરે, ફોકટ પામે ખેદ. સા૦ ગિરૂઆ સહજે ગુણ કરેરે તે નવી જાણે ભેદ. ૩. સા૦ તાપ હરે જિમ ચદ્રમારે, શીત હરે જીમ સુર; સા૦ ચિંતામણી દાળીદ્ર હરેરે, આપે વાસ કપુર. ૪. સા૦ તિમ પ્રભુનો ગુણ સહજનોરે, જાણે જે ગુણ ગેહ; સા૦ વિમળ વિજય ઉવઝાયનોરે, રામ કહે ધરે નેહ. ૫. સા૦

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

મે જાણી તુમારી પ્રીત પરપંચ ગાળારે. એ દેશી. હવે જાણી મલ્લિ જિણંદ મે, માયા તુમારીરે; તુમે કહવાઓ નીરાગ, જુઓને વિચારીરે. ૧. પ્રભુ તેહસ્યુ તાહરી વાત, જે રહે તુજ વળગ્યારે; તે સુખ ન પામે ઘાત, જે હોવે અળગારે. ૨. તુમે કહવાઓ નિગ્રંથ તો, ત્રિભુવન કેરીરે; પ્રભુ કેમ ધરો ઠાકુરાત, કહસ્યો સ્યુ ફેરીરે, ૩. તુમે વારો ચોરી નામ, જગત ચીત ચોરોરે, તુમે તારો જગના લોક, કરાવ્યો નિહોરોરે. ૪. પ્રભુ મોટા કેરી વાત, કહે કુણ જાણેરે; તુમે બોલો થોડો બોલ ન ચુકો ટાણેરે. ૫. પ્રભુ તુજસ્યુ માહરે પ્રિતી, અભેદક જાગીરે, મ્હારા ભવ ભવ કેરી આજ ભાવઠ સહુ ભાગીરે. ૬. ગુરૂ વાચક વિમળના શીશ કહે ગુણ રાગેરે, ઇમ પરમ જગદીશ; મિલ્યો તુ ભાગ્યેરે. ૭

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જીન સ્તવન.

ઘોડી તો આઇ થારા દેશમે મારૂજી, એ દેશી. મુનીસુવ્રતસ્યુ મોહની સાહિબજી, લાગી મુજ મન જોરહો. સામલડી. સુરતિ મન મોહિઓ સા૦ વાલ્હીપણુ પ્રભુથી નહી, સા૦ ફુલે જાની કોરહો, ૧. સા૦ અમને પુરણ પારખ્યુ, સા૦ એ પ્રભુ અંગીકારહો; સામ૦ દેખી દીલ બદલે નહી, સા૦ અમચા દોષ હજારહો. ૨; સા૦ નિરગુણ પણ બાહિ ગ્રહ્યા, સા૦ ગિરૂઆ

છંડે કેમહો; સામ૦ વિષધર કાળા કંઠમેં; સા૦ રાખે ઇશ્વર જેમહો. ૩. સામ૦ ગિરૂઆ સાથે ગોઠડી; સા૦ તેતો ગુણનો હેતહો, સામ૦ કરે ચંદન નિજ સારિખો; સા૦ જિમ તરૂઅરનો એતહો, ૪ સામ૦ જ્ઞાન દશા પરગટ થઇ; મુર્જ ધિઠ મીલીયો ઇસહો; સામ૦ વિમળવિજય ઉવઝાયનો; સા૦ રામ કહે સુખ શીશહો. ૫ સામ૦

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

લંકાના રાજા, એ દેશી; શ્રી નમીનાથ મુજ મન વસ્યોરે; ગીરૂઓ ગુણની ખાણિરે; ત્રિભુવનનો રાજા; દીપેરે જસ ચડત દિવાજા; આંચળી; ચ ઉદ રાજને છેહડેરે; ઊંચો જેહનો ઠાણરે; ૧; ત્રી૦ મુજરો કો પાવે નહીરે ઇંદ ચંદ નાગીંદરે; ત્રી૦ રાગે નજર ન મેળવેરે ૨; તો કુણ જાણે છંદરે, ત્રી૦ તેહસ્યુ મેં કરતાં કરીરે; અચરજવાળી વાતરે; ત્રી૦ ભગતિ અપુરવ દા-રીયેરે; આકરખ્યો ઇણ ભાતરે; ૩; ત્રી૦ ઉર મંદીર આવી કરયોરે; અવિચળ વાસો તેણરે; ત્રી૦ મન મેલુ કીધો ખરોરે જે નવિ હોવે કેણરે; ૪; ત્રી૦ ભવ જળના ભય મેટીયોરે; વાધ્યો અધીક ઉંથંગરે; ત્રી૦ વિમળવિજય ઉવઝાયના રે; રામ કહે મન રંગરે; ૫; ત્રી૦

અથ શ્રી નેમનાથ જીન સ્તવન.

પરણ્યાથી માહરે પાડોશી સુજાણજો; જાતાંને વળતાં મનડુ રીઝવેજો; એ દેશી સહિયાં મોરી સાહિબા નેમ મનાવોજો; દિલડુંને દાઝે પીઉ વીણ દીઠડેજો; દિલ મેલીને કીધો દુશમન દાવોજો; અબળાને બાળી યાદવ મીઠડેજો; ૧, કરતાંસ્યુ જાણી પ્રીતી સોહલીજો; દોહિલીને નિરખતાં દીઠી નયણડેજો સામળીઓ સાંભરતાં હિયડે સાલેજો, દુખ તે કહેતાં નાવે વયણડેજો ૨, રહશે દુનીયા માંહી વાત વદીતીજો, વાહલેજી કીધી છે એહવી રીતડીજો, શું જાણ્યું વિસરશે કિણ અવતારજો, તોડી જે યદુનાથે કાચી પ્રીતડીજો. ૩ મત કોઇને છાનો વેરી નેહજો, લાગીને દુખ દેતો કહીયે એહવોજો; નેહ તણાં દુખ જાણે તેહજ છાતીજો. જે માંહિ વિચરે અવગુન તેહવોજો ૪ નેમીસરને ધ્યાને ગજુલ નારીજો મેલો મન ગમતો લહે શિવ મંદીરેજો વિમલવિજય ઉવઝાય તણે શુભ સીમેજો રામવિજય સુખ સંપતી પામી શુભ પરેજો ૫.

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

ગાયેરે સિધાચલ મડણ ધણીરે એ દેશી—પ્રભુજી પાસ જીણંદ તાહારીરે. મુદ્રા અભિનવ મોહનીરે, એહવી દુનીયાં માંહિ ખીજીરે. દીઠી મે નાહી કોઇનીરે, ૧ કામણગારી તુજ કીકીરે. જોવા ખીણ ખીણું ઉલસીરે ૨. તુજ દીઠે સુખ હોય. તે કુણ જાણે કહો વિણ કેવલીરે એહુજ મુજ અરદાસ. ચરણેરે રાખો શુ કહીયે વળીરે ૩ શરણે રાખી નાગ. તે તેરે કીધો નાગ તણો ધણીરે કમઠ તણા અપરાધ બહુલારે તુ રૂઠયો નહી તે ભણીરે ૪ દેઈ વરસીદાન, જગના જન સઘળા સુખીયા કરચારે, એહવા બહુ અવદાત તાહરે ત્રિભોવન માંહિ વિસ્તરચારે ૫ તો મુજને પરવાહ સ્યાનીરે. જે પોતે બાંહિ ગ્રહોરે, તુજ ભકિત લયલીન એહજરે, શિવ મારગ મે સદહેરે, ૬ ધનધન વામામાત જેહનીરે; કુખે તુ પ્રભુ અવતરયોરે. વિમવિજય ઉવજાય સીસેરે રામે જનમ સફ્લ કરયોરે. ૭

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

ભરત નૃપ ભાવસ્યુએ એ દેશી—આજ સફ્લ દિન માહરોએ ભેટયો વીર જીણંદકે; ત્રીભોવનનો ધણીએ. ત્રીસલા રાણીના નંદકે, જગ ચીંતાણએ દુખ દોહગ દુરે ટલ્યાંએ; પેખી પ્રભુ મુખ ચંદકે ત્રી૦ ૧ રિધી વૃદ્ધિ સુખ સંપદાએ ઉલટ અગે ન માયકે ત્રિ૦ ચિતામણી મુજ કર ચઢયુએ, પાયો પિભુવન રાજકે ત્રિ૦ મુહ માગ્યા પાસા ઢલ્યાએ. સિધ્યાં વંછિત કાજકે ત્રિ૦ ૩ ચિત ચાહ્યા સાજન મિલ્યાએ. દુરજન ઉડયા વાયકે. ત્રિ૦ સોમ નજર પ્રભુની લહીએ, જેહવી સુરતરૂ છાંયકે ત્રિ૦ ૪ તેજ ઝલામલ દીપતોએ ઉગ્યો સમકીત સુરકે ત્રિ૦ વિમલવિજય ઉવજાયનાએ રામ લહે સુખ પુરકે ત્રિ૦ ૫ ઇતિ શ્રી રામવિજયજી કૃત ચોવીશરે સપુર્ણ.

અથ શ્રી ભાવવિજયજિ કૃત ચોવિશિ,

અથ શ્રી રૂષભદેવ જીન સ્તવન

રાગ આશાઉરી, અવસર આજ હઈરે એ દેશી—સકલ સમીહિત પુરણ સુરતરૂ; ઇંદ્રાણીએ ગાયોરે નાભિ નરેસર નંદન સુંદર મરૂદેવીએ જાઓ. ૧ ત્રિભુવન રાજીયોરે શ્રી રૂષભ જીણેશર રાયા, સુર નર જસ સેવે પાયા, જસ લંછન વૃષભ સુહાયા ત્રિ૦ આંચલી, પ્રથમ રાય મુનીવર ભિખ્યાચર પ્રથમ કેવલી વંદોરે અવસર પણિ માંહિ પ્રથમ તિરથકર એ જીનવર ચિર નંદો ત્રિ૦ ૨ ધનુષ પંચ સયમાન મનોહર કંચન વરણી કાયારે પુરવ લાખ ચઉરાસી જીવીત નયરી વિનીતા રાયા ત્રિ૦ ૩ વંશ ઇક્ષાંગ ગોત્ર કાશ્યપનો આદિ હેતુ વિખ્યાતોરે, નારિ સુનંદા સુમંગલા વલભ; ભરતાદિક સુત તાતો ત્રિ૦ ૪ ગોમુખ યક્ષ ચકેશરી દેવી. જસ શાસન સુર સોહેરે ભાવ કહે તે પ્રભુને સેવે કામ ધેનુ સોહોહે ત્રિ૦ ૫.

અથ શ્રી અજીત જીન સ્તવન.

મહા મુનિવર રાગી એ દેશી—શ્રી અજીત જીનેશર રાય, ભવિઅણ સેવોરે. જસ નામે મંગલ થાય ભ૦ દુખ દોહગ દુરે પલાય ભ૦ આંચલી. શ્રી જીત શતરૂ નરીંદનોરે. નંદન જગદાનંદ; વિજયા કુખે અવતરયોરે; કમલા વેલી કંદ ભ૦ ૧ લાખ બહોતર પુર્વનુરે. જીવિત જાસ ઉતંગ; દેહ કાંતિ જસ દિપતીરે. જીપતી સુરગતિ સૃંગ; ભ૦ ૨ નયરી અયોધ્યા રાજીયોરે; વંશ ઇક્ષાંગ શણગાર, પંચા સાધીક ચારસેરે; ધનુશ માન તનુસાર ભ૦ ૩ અજીત બલાદેવી વડીરે; મહા યક્ષ વલિ દેવ, એ જસ શાશન દેવતાઃ સેવા કરે નિત્ય મેવ; ભ૦ ૪ ગજ ગતિ ગજ લંછન ધરૂરે; બીજો એ જગદીશ મુગતિ સુગતિ દાયક ભણીરે; ભાવ નમે નિશ દિશ ભ૦ ૫

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

રાગ પરજીઓ તુગિઆગીરી શિખર સોહે એ દેશી— જ્યો સંભવ ગંભુત્રીજો. જનિત ભુવના નંદરે; શ્રી જીતારી નરિંદ સુંદર; માત સેના નંદરે; જ૦ ૧ વંશવર ઇક્ષાંગ દિનકર તુરંગ લંછન સારરે; ચારસો ધનુમાન સોવન

વાન દેહ ઉદારરે જ૦ ૨ નયરી સાવથી નકસર, દુખ દાવાનલ મેહરે. સાઠ પુરવ લાખ જીવિત. ભોગવે જીન જેહરે જ૦ ૪ ત્રિમુખ સુરદુરિતારી દેવી. જાસ સાશન દેવરે. વિઘન ટાલે સંઘ કેરા. કરે પ્રભુની સેવરે જ૦ ૪ ભવ મહો દધિ તરણ તારણ સબલ વાહણ શમાનરે. ભાવ મુની શુભ ભાવ આણી કરે તસ ગુણ જ્ઞાનરે જ૦ ૫

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન

રાગ પરજીયો—મનોહર હીરજી. એ દેશી. શ્રી અભિનંદનોરે, ચોથે જિનવર નમીયે. સિદ્ધારથાનો નંદન થુણતા. સકળ દુખ નીગમીયે; હાંહો સિદ્ધિપુરીમાં રમીયે. ૧. શ્રી૦ વંશ ઇક્ષાંગ પયોનિધિ સસધર, નયરી વિનીતા ભુપો; સંવર સુત વર સંવર દાઇ, પ્રભુજી અદભુત રૂપો. ૨. શ્રી૦ ધનુષ અઉઠ સત ઉન્નત મનોહર, કંચનવાન શરીરો; કપિ લંછિત મન વંછિત પુરણ, દુરમત રેણુ સમીરો. ૩. શ્રી૦ સાસન સુર યક્ષ નાયક નામે, કાળી દેવી રાજે; પુરવ લાખ પચાસ આવખુ, ભોગવ્યુ જે જીનરાજે. ૪. શ્રી૦ પરમ પુરૂષ પુરૂશોતમ તે પ્રભુ, કરમ બંધ સવિ છોડો; ભાવવિજય મુની પભણે મુજને, શિવ સુખ સાથે જોડો. ૫. શ્રી૦

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

રાગ રામગીરી—મહા જસ એહ વિચાર કરીજે, એ દેશી. સુહાકર સુમતી જિણેસર સેવો, જહનુ દરિશન સુરનર ચાહે, જિમ અમૃત રસ મેવો. ૧. સુ૦ મેઘરાય સુત મેઘ સરીખો, પાપ સંતાપ નિવારે; માત મંગળા કુંયર બહુલી, મંગળ વેલિ વધારે. ૨. સુ૦ કૌંચ લંછન ત્રણસેં ધનુ ઉન્નત, કાયા કંચન સમ વાને, વંશ ઇક્ષાંગ દિવાકર ધ્યાઓ, રાગ તિમીર સમ વાને. ૩. સુ૦ કોસલપુર નાયકને સેવે, પાયક પરિસુર વૃંદા; આયુ પુરવ લાખ ચાળીસ પાળી. પામ્યો પરમ આનંદા. ૪ સુ૦ શાસનદેવી મહાકાળી જસ, સુરવર તુંબરૂ નામે, તે પંચમ જિન થુણતો ભાવે, ભાવ પરમ પદ કામે. ૫. સુ૦

અથ શ્રી પદમપ્રભુ જીન સ્તવન.

રાગ રામગીરી—ચંદ્રિકા ચોપઠ ઉચિત ઠરે.—એ દેશી. શ્રી પદમ પ્રભ પ્રણમિયે. છઠો જિનવર ચંદરે, રિષભ કુળ કમળકલ હંસલો સેવે સુરનર વૃંદરે. ૧. શ્રી૦ પુત્ર વર ધર ધરાધર તણો, મહા ધરણીધર ધીરરે. કમળ લંછન સુસીમા સુતો, મુની મન તરુ કીરરે. ૨. શ્રી૦ બાળ રવી બીંબને જીપતો, જસ અંગનો વાનરે, ધનુષ શત અઢીય ઉન્નતપણે, જસ દેહ પ્રધાનરે.

૩. શ્રી૦ જીવીત જેહ જિનજી તણું ત્રીસ પુરવ લાખરે; નયરી કોસખીનો નરવરૂ, નમુ નિજ મન સાખરે. ૪. શ્રી૦ કુશુમ સુર દેવી સ્યામા ભિધા, શેવે શાશન જાસરે, ભાવ મન કમળ માંહિ સદા. કરો ને પ્રભુ વાસરે. ૬. શ્રી૦

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન સ્તવન

રાગ માળવી ગોડીઓ—મેરે મન તુ અભીનદન દેવ. એ દેશી. રમો મન શ્રી સુપાસને પાસે, સ્વસ્તિક લછન સાતમો જીનવર, સુરવર વૃંદ ઉપાસે. ૧. ર૦ વાણારસી નયરીયે ઉદયો, જિમ દિનકર આકાશે; પઇઠ નરેસર પ્રુહવી નદન, દીપે જ્ઞાન પ્રકાસે. ૨. ર૦ જસ તનુ કાંતિ કનક મદ ગાળે, ભવિયણ કમળ વિકાસે; રિષભ વશ રયણાયર સુરમણિ, સેવંતાં દુખ નાસે. ૩. ર૦ ધનુષ દોય શત તુગ અગ જસ, દેખત દુરિત પણાસે; વીસ પુરવ લાખ આયુ ભોગવી, પુહતો શિવપુર વાસે. ૪. ર૦ માતગ સુરવર શાંતા દેવી શાસન સુર જસ ભાસે, ચરણ કમળ તસ અનુદિન ધ્યાયે, ભાવમુની ઉલ્લાસે. ૫.ર૦

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન.

રાગ માળવી ગોડઓ—તુહ્મને પ્રભુ તારક કિમ કહીયે એ દેશી. શ્રી ચંદ્રપ્રભ પ્રભુ જયકારી, આઠમો જીનવર પર ઉપગારી, જેણે કરમ તણો ભય વારી, ભવિક શ્રેણી ભવ પાર ઉતારી. ૧. શ્રી૦ મહસેન નરપતિ પુત્ર સુજાતો માત લક્ષ્મણાનો અગ જાતો; કરે મોહ સેનાનો ઘાતો; દયાવંતા હે વિખ્યાતો. ૨. શ્રી૦ ચદ્રાનના પુરી પતિ રાજે, ચદ્રાનન ચદ્ર લછન છાજે, તનુ વાને જસ સસધર લાજે, રિષભ વંશ રવિ ભાંવઠ ભાજે, ૩ શ્રી૦ પચાશાધિક શત ધનુ તુગ, નિરૂપમ રૂપ રૂચિ જસ અંગ; આયુ પુરવ દસ લાખ સુચગ, ભોગવી જે પામ્યો શિવ સગ, ૪. શ્રી૦ ભૃકુટી દેવી વિજય વર દેવા, શાસન સુર જસ સારે શેવા, ભાવ કહે મુજ હોજ્યો હેવા. તો જિનજી નીઆણ વહેવા. ૫ શ્રી૦

અથ શ્રી શુવીધી નાથજીનુ સ્તવન.

રાગ મારૂણી જગત ગુરૂ હીર તુ, એ દેશી. શેવો ધરી નિરમળ ભાવ, સુવિધી જીન રાજીઓરે; નવમો જીન પ્રબળ પ્રભાવ, સુ૦ ભવ સાયર તારણ નાવ; સુ૦ આંકણી. કાકંદી નયરી ધણીરે; જસ તાત સુગ્રીવ નરીંદ, રામા અભીરામા ગુણેરે, જસ જનની સુખ કદ. ૧ સુ૦ વંશ ઇક્ષાંગ સુરા ગજેરે, સુરતરૂ સમ સુખકાર; કિરતી કુશુમે મહમહેરે, વછિત ફળ દાતાર. ૨. સુ૦ જિણ વાને કરી જીપતીરે; નિરમલ ગગા તરગ, સુદર કાયા જેહનીરે, એક

શત ધનુશ્ય ઉતંગ; સુ૦ ૩ અજિત યક્ષ જગે દિપતોરે; દેવી સુતારા સાર. એ પ્રભુ સાસન દેવતારે; ટાળે વિઘન વિકાર. સુ૦ ૪ દાય લાખ પુરવ આવખુરે; લછન મગર ઉદાર. તે જીનજી મુજ આપજોરે, ભાવ કહે ભવપાર. સુ૦ ૫

અથ શ્રી શીતલજીનનુ સ્તવન.

રાગ મારૂણી ચેતન ચેતોરેચે એ દેશી—દઢરથ નરપતિ કુલ પુરવગિરી, દિનકર જીનવર વદેરે, નંદાનંદન પ્રભુ ચિરનંદો, સમતાવેલી કંદો ૧ શીતલનાથોરે, ભવજળ પડતાં દિએ હાથો શી૦ મેલે શિવપુરનો સાથો શી૦ આંચલી. દેહવાન જેહનો અતી મનોહરૂ, કનક શૈલને જીપેરે, એક લાખ પુરવ જસ જીવિત; શ્રીવછ લછન દીપે શી૦ ૨ નેઉ ધનુષમાન તનુ સોહે, જેહનુ નિરૂપ રૂપેરે, જે દેખીને રૂપ તણો મદ, છંડે સુરના ભુપો; શી૦ ૩ ભદ્દિલપુરનો રાજા રાજે, આદિ વંશ અવતંસોરે, મન માન સમાન સંસારે હંસો. સુરનર રચિત પ્રશંસો, શી૦ ૪બ્રહ્મા સુરવર દેવી અશોકા, જસ શાસનસુર રાજેરે, ભાવ કહે એ દસમો જિનવર, સેવક વૃંદ નિવાજે, શી૦ ૫

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનનુ સ્તવન.

રાગ કેદારો હીર ઉતારેહો ભવપાર એ દેશી—શ્રી શ્રીયાંસ જિન ગુણ ગાન, કરો ભવિયણ ધ્યાન શુભ ધરી, મન કરી એક તાન. શ્રી૦ ૧ વિશ્નુ ભુપતિ તાત માતા વિશ્નુ દેવી પ્રધાન, સિંહપુરનો નાથ સત્વે સબલ સિંહ સરાન, શ્રી૦ ૨ લછન ખડગી જીવ અરૂસી; ધનુષ સતનુ માન, રિષભ કુલ માનસ સરોવર, હસ પુન્ય નિધાન શ્રી૦ ૩ યક્ષ યક્ષેસર સુરીવલી, માનવી અભિધાન જાસ શાસન દેવ સોહે, સકલ સિધી નિદાન શ્રી૦ ૪ લાખ ચઉરાશી વરસ જીવિત. દેહ ચપક વાન, ભાવ કહે ઇગ્યારમો. જીન દિઓ મુજ વરદાન શ્રી૦ ૫

અથ શ્રી વાશુપુજ્ય જીન સ્તવન.

રાગ કેદારો વઇરાગી લાલ લાલહો એ દેશી—મન મંદીર માંહિ વસો શ્રી વાસુપુજ્ય જીન સુર. દુરે જાએ તિહાં થકી, જીમ મોહ તિમીરનુ પુર ૧ મનોહર લાલ લાલહો. જેહનુ જગ અધીક નુર મ૦ જેણ મોહ કરયો ચકચુર મ૦ આંચલી, વંશ ઇક્ષાંગ સિરોમણી વસુપુજ્ય નરેસર ધન, ધન ધન રાણી જયા. જસ ઉદરે પ્રભુ ઉતપન મ૦ ૨ ચંપા નયરીએ અવતરયો. વરવિદ્રૂમ સુંદર. આગ લછન માહિષ મનોહરૂ. પ્રભુ સતરી ધનુષ ઉતગ મ૦ ૩ લાખ

બહોતર વરસનુ, જસ જીવિત જસ ભંડાર. ચંડા શાસન દેવતા- જસ સેવે યક્ષ કુમાર મ૦ ૪ સેવક જનને દાખતો; ભવસાયર કેરો પાર. ભાવ કહે જીન બારમો દેખાડે શિવપુર બાર. મ૦ ૫

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન.

રાગ વેલાઉલ જયો ધરી હીરજી ઘરી આવે એ દેશી—વિમલ જીનેશર રાયા. તેર સમા સ્વામી સુહાયા વિ૦ વક્ષ ઇક્ષાંગ રોહણગિરી સુરમણી નર મણી પ્રણમે પાયા. વિ૦ ૧ કપિલપુર કૃત બ્રહ્મ નરેસર સ્યામા રાણી જાયા સાઠ ધનુષ તનુ માને વાને; કંચન સેલ લજાયા. વિ૦ ૨ લછન મિસીઅહ નિસી જસ શોવે, આદિ વરાહ સુહાયા, માનુ ભુમી ભારથી ભાગા, જીનવર શરણે આયા વિ૦ ૩ સાઠ લાખ સવછર જીવીત, જીપે મછર માયા, છમ્મુહ સુરવર વિદીતા દેવી; શાસન સુર સુહ દાયા વિ૦ ૪ ગુણ માણી મડિત દ-ડીત દુરમતી. ખડિત પાપ ઉપાયા. ભાવ કહે ભવ માંહી એ પ્રભુ ભમતાં. પુન્યે પાયા; વિ૦ ૫

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન.

રાગ વેલાઉલ હીરજીકો દરિશણ દખ્યો મે ભોર એ દેશી— સેવો ભ-વિયણ નાથ અનંત. ચઉદશમો જીન અનત સુહાકાર. અ નત ગુણાકર કિરતી અનત સે૦ ૧ વશ ઇક્ષાગ નદન વન સુરતરૂ, સીહસે નરાય નદન સત; સુજસા જસવતી હુઇ જગમાં જે જીનને જનમી ગુણવંત સે૦ ૨ નયરી અયોધ્યા પ્રભુનો મહીમા; મહિમાએ વ્યાપે સુમહંત, કંચન કા તિ દેહ જસ સોહે, સુર ગુરૂ કેરોરગરવ હરત સે૦ ૩ ત્રીસ લાખ વછર જ સ જીવીત સીંચાણો લછન સોહત. ધનુષ પચાસ ઉનત તનુ ઓપે, રૂપે ત્રી ભોવન મન મોહત સે૦ ૪ સુર પાતાલ અંકુશા દેવી, ચરણ કમલ જસ રમલી કરત. ભાવ મુની મન માંહિ ધ્યાયે; તે જીનનુ અભિધ્યાન મુનત સે૦ ૫

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

રાગ સારંગ—ઉદંથી સુત સુદર વદન સુહાયા એ દેશી— ધરમ જીન ધરમ તણો દાતાર; પનરમો જીન મન રમો મોરે; મંગલ તરૂ જસ ધાર ધ૦ રિષભ વશ મુકતા મણી મનોહર; દીપે તેજે સાર; માત સુવ્રતા ભાનુ નરેસર નદન પ્રાણ આધાર ધ૦ ૨ પણ તાલીશ ધનુષ તનુ ઉનત, રયણપુરી અવ તાર, વાસુદેવ ચીવરને જીપે, જસ તનુ વરણ ઉદાર. ધ૦ ૩ લછન વજ ધર ત રહતો. પાતક વેરી વિકાર. જસ દસ લાખ વરસવર જીવીત, સુકૃત તણો

ડભાંર ધ૦ ૪ કિનર સુરપણતી દેવી, જસ સેવે સુખકાર ભાવ કહેતે પ્રભુ મુજ દયો; ભવસાયરનો પાર. ધ૦ ૫

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન.

રાગ સામેરી વીરા તેરી ગતિયુ નઇ એ દેશી—શાંતિ પ્રભુ સોહે પરમ દયાલા, સોલ સમો જીન પંચમ ચક્રી, ગુણ ગાવે સુરબાલા. શાં૦ ૧ વંશ ઇક્ષાગ સદન વર દીપક, તેજ તપે અસરાલા; દેહ તણે વાને કરી જીપે, જાચી ચંપક માલા; શાં૦ ૨ વિશ્વસેન નરવર કુલ મંડણ, ખંડે મોહ જજાલા, અચિરાનો નંદન ચિર પ્રતપો. સચરાચલર પ્રતિપાલ શાં૦ ૩ ચાલીસ ધનુષ માન તનુ રાજે, હથિણા ઉર ભુપાલા જીવિંત લીખ વરસ જસ સુદર, મૃગ લંછન સુકુમાલા શાં૦ ૪ ગરૂડ યક્ષ નિરવાણી દેવી; સેવીત ચરણ મયાલા; ભાવ મુની જીનને સેવતો પામે લછી વિશાલા. શાં૦ ૫

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન

રાગ કાફી—સેવો ભાવે શ્રી કુથુ જીણેસર સામી. રિષભ વંશ ભુષણ ગત દુષણ; નિત પ્રણમુ શીર નામી; સે૦ ૧ નિજ તેજે જીતસુર સુરનૃપ; અગજ સુર ગજ ગામી. નદન શ્રી નંદન જીણ જેણે; જીત્યો કામ હરામી સે૦ ૨ અજ લછન ગજપુરનો નાયક; ત્રીભુવન વન આરામી; દેહ તણે વાને કરી જીી; અભિરામી અભીગામી સે૦ ૩ અગ તુગપણ તીસ ધનુષ જસ. દખન દુરમતિ વામી, વરસ સહસ પચાણુ જીવિત; ભોગવિ શીવ ગતી ગામી. સે૦ ૪ સુર ગધર્વ અચ્યુતા દેવી, જસ સેવે જશ કામી; સતરમો જીન સત મન મતો; ભાવે શુભ મતી પામી સે૦ ૫,

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

રાગ કાફી પ્રભુનેક નજરી-કરી જોઇએ એ દેશી—શ્રી અરજીનવર જગદીસરૂ; પ્રભુકોપ દાવાનલ મેહર, નદાવર્ત સુલછન શોભીત, ગુણ મણી મડિત દેહરે શ્રી૦ ૧ રાય સુદરશન કુંયરૂ; મુજ દરિશણ દ્યો ગુણવતરે, દેખી નદન રૂપ નિહાલી, દેવી પણ મોહતરે શ્રી૦ ૨ રિષભ વંશ મલયાચલે, પ્રભુ ચંદન વૃક્ષ સમાનરે. કમલ ગર્જપુરી ગોરસ ગારવ, ત્રીશ ધનુષ તનુ માનરે. શ્રી૦ ૩ દાખે દેવ અઢારમો. શીલાગ સહસ અઢારરે વરસ સહસ ચઉરાસી જીવિંત. હથીણા ઉર અવતારરે શ્રી૦ ૪ સુરજ ખીદા ધારીણી. દેવી સેવે જસ પાયરે. ભાવ કહે તે જીનવર નામે મગલ માલા થાયરે.

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

રાગ નટ મહાવીર મેરો લાલન એ દેશી—શ્રી મલી જીણેશર ઉપગારી ઓગણીસમો તીરથકર સોહે જનમ થકી જે બ્રહ્મચારી. શ્રી૦ ૧ મીથીલા ન ગ્રી કુંભ નરેસર- પ્રભાવતી તસવર નારી. તસ કુખે અવતાર હુઓ જસ. સ ઘલ જંતુ દુખ અપહારી શ્રી૦ ૨ અગને રંગે ગંધ તરંગે. નિલ કમલ વન જયકારી. પચવીસ ધનુ ઊનત નિરૂપમ. રૂપ વિરાજીત તનુ ધારી શ્રી૦ ૩ સહસ પંચાવન વરશ સુજીવિત, વંશ ઇક્ષાંગ અવતારી. કુબર સુર વૈરોટયા દે વી. જશ સેવા શારે શારી શ્રી૦ ૪ લછન રૂપે જેહને શોભે. કામ કુંભ શુભ અનુશારી, ભાવ કહે શેવકને તે જીન. કરજો શિવ સુખ અધીકારી. શ્રી૦ ૫

અથ શ્રી મુની સુવ્રત જીન સ્તવન.

રાગ દેવગંધા મેરે મન અઇસી આય બની એ દેશી—શ્રી મુની સુ વરત નાથ ગુણી, શ્રી હરિવંશ મહેસર મસ્તક; મંડન રયણી મણી શ્રી૦ ૧ ત્રીભુવન મિત્ર સુમિત્ર રાયસુત; કામિત દેવ મણી; પદમા રાણી પુત્ર તણા ગુણ, ગાયે સુર રમણી શ્રી૦ ૨ વીસ ધનુષ માને જસ કાયા. નવ જલ ધ રવરણી કચ્છપ લંછન કચ્છપ નીપરે, ગોપિત કરણ મુણી શ્રી૦ ૩ રાજ ગૃહ નો રાજા રાજે, ગૌતમ ગોત્ર મણી. ત્રીસ સહસ સંવછર જીવીત, ભવિક કમલ તરણી શ્રી૦ ૪ વરૂણ યક્ષ નરદતા દેવી, સેવે ભકતી ભણી, ભાવ કહે વીસમો જીનેશર આપે લછી ઘણી શ્રી૦ ૫.

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

રાગ ગોડી મન મોહન પ્યારે નેમજી એ દેશી—નમીનાથ નમુ એક વીસમો, જીનવર જોડી દોય હાથરે. ઇક્ષાંગ વંશ ચુડામણી, પ્રભુ મુકતીપુરી નો સાથરે, ન૦ ૧ નદન વર વિજય નરીંદનો, મોહારિ વિજય વરકારરે, નિલુપલ લછન મનોહરૂ, માત વપ્રાદેવી મલ્હારરે ન૦ ૨ મિથીલા નયરીનો રાજીયો; પનર ધનુ ઉનત અગરે. નિજ તનુ વાને કરી જીપતો, ચંપકના ફુલ સુરગરે, ન૦ ૩ સુરરાય ભ્રકુટી અતી દીપનો, ગંધારી દેવી ઉદારરે; જસ ચરણ કમલ સેવે સદા, મન આણી ભકતી અપારરે ન૦ ૪ દશ મ- હસ વરસનુ આઉખુ; પાલી પામ્યા પદ નિરવાણરે. મુની ભાવ ભણે તે જી નવરૂ, મુજને દ્યો કેવલ નાણરે ન૦ ૫

અથ શ્રી નેમનાથ જીન સ્તવન.

રાગ ગોડી નેમીસર વિનતી માનીયેજી. એ દેશી—નેમીસર જીન ખા

વીશમોજી. વીસમો મુજ મન માંહી, વાલ્હો જીવત પાંહી નેં૦ આંચલી, શ્રી હરીવંશ મેરૂ ગિરી મંડન, નંદન વનય દુવંશ હાંતિ જે જીનવર સુરતરૂ ઉદયો; સુરનર રચિત પ્રશસ નેં૦ ૧ સમુદ્રવિજય નૃપ સિવાદેવી સુત, સોરી પુરૂ અવતાર, અંગ તુંગ દંશ ધનુષ મનોહર; અંજન વરણ ઉદાર નેં૦ ૨ એક સહસ સવછર જીવીત, લછન શંખ સુહાય, સુરગોમેધ અંબીકા દેવી. સેવતી જસ નિત પાય નેં૦ ૩ કેશવનો બલભદ્ર જેણે ગાલ્યો; જીમ હિમ ગાલે ભાણ જેણે પ્રતિબોધી ભવિયણ કોડી, મોડી મનમથ બાણ નેં૦ ૪ રાજીમતિ મન કમલ દિવાકર; કરૂણા રસ ભૃંગાર; તે જીનજી મન વંછીત દયો, ભાવ કહે અણગાર નેં૦ ૫

અથ શ્રી શ્રીપાર્શ્વનાથ જીન સ્તવન.

રાગ ધન્યાસી હીર ગુરૂ તુમ તોયા ભલી કીની એ દેશી—પાસ જીન સેવક જન સાધારે. ત્રેવીસમો પ્રભુ પુરષાદાની, ભવ સાયર ઉતારે પા૦ ૧ અશ્વસેન ભુપ વામાદેવી, કુંયર કુલ સિણગારે વંશ ઇક્ષાંગ ઉદયગીરી દિનકર અવગુણ તિમીર નિકારે પા૦ ૨ નીલ વરણ નવકર ઉનત તનું, ફણધર લછન ધારે; એકસો વરસ સુજીવિત પાળી મુગતી નયરી પાંઉ ધારે પા૦ ૩ વાણારસી નયરીએ જનમ્યો. જનમ મરણ ભયવારે, પાસ યક્ષ પદમાવતી દેવી, જેહની સેવા શારે પા૦ ૪ કમઠ દર્પ દાવાનલ જલધર; મંગલ વેલી વધારે, સેવક ભાવ મયુર ભણી પ્રભુ, નેક નજર અવધારે. પા૦ ૫

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

રાગ ધન્યાસી મેવાડો. આજ રહોરે જીનિચલે જીનિચલે એ દેશી—વર્ધમાન પ્રભુ વંદીએ, ચોવીસમો જીનરાજ. ભવિજન ક્ષત્રીય કુંડે અવતરયો આપે ત્રીભુવન રાજ ભ૦ ૧ વ૦ વંશ ઇક્ષાંગ સરોવરે, જે પ્રભુ હંસ સમાન ભ૦ કનક કમલને જીપતો, જેહ તણો તનુવાન ભ૦ ૨ સુત સિધારથ રાયના; ત્રીસલા જાત પ્રધાન ભ૦ વરસ બહોતર આઉખું, સાત હાથ તનુ માન ભ૦ ૩ વર્તમાન શાસન તણો; નાયક અકલ અબીહ; ભ૦ લછન મિસી સેવે સદા, જસ સત્વે જીત્યો સીંહ ભ૦ ૪ માતંગ યક્ષ સિદ્ધાઇકા, નિતુ સેવે જસ પાય ભ૦ મહાવીર જીન રાયના; ભાવવિજય ગુણ ગાય ભ૦ ૫ ઇતિ ભાવવિજયજી કૃત ચોવીશી સંપુર્ણ.

अथ श्री उदयरत्नजि कृत चोविशि,

અથ શ્રી રૂષભદેવ જીન સ્તવનં

વાર વારરે વીઠલ વંશ મુને તો ન ગમેરે એ દેશી—મરૂદેવીના નંદ માહરો; સ્વામી સાચોરે સિંધ વધુની ચાહ ધરો તો; એહને યાચોરે મ૦ ૧ કેવલ કાચના કુપા જેહવો; પીંડ કાચોરે; સત્ય સરૂપી સાહિબો એહને; રંગે રાચોરે મ૦ ૨ યમ રાજાના મુખડા ઉપર, દેઇ તમાચોરે, અમર થઇ ઉદય રત્ન પ્રભુસ્યુ; મળી માચોરે; મ૦ ૩.

અથ શ્રી અજીત જીન સ્તવન.

વિષયને વિસારી વિજય નંદ વંદોરે, આનંદ પદના એ અધીકારી, સુખના કંદોરે વિ૦ ૧ નામ લેતાં જે નિશ્ચય ફંડે, ભવના ફંદોરે, જનમ મરણ જરાને ટાળી. દુખના દંદોરે વિ૦ ૨ જગ જીવન જે જગ જયકારી; જગતી ચંદોરે. ઉદયરત્ન પ્રભુપર ઉપગારી. પરમાનંદોરે. વિ૦ ૩.

અથ શ્રી સંભવનાથ જીન સ્તવન.

દીન દયા કર દેવ સંભવનાથ દીઠોરે, સાકરને સુધા થકી પણ લાગે મીઠોરે દી૦ ૧ ક્રોધ રહ્યો ચંડાલ નીપરે, દુર ધીઠોરે અજ્ઞાનરૂપ અંધકારના હવે, વેગ નીઠોરે દી૦ ૨ ભલીપરે ભગવંત મુને, ભગતે તુઠોરે, ઉદય કહે માહરે આજ દુધે મેહ વુઠોરે દી૦ ૩,

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન

સિદ્ધારથાના સુતના પેમે; પાય પુજોરે દુનીયાં માહી એહ શરીખો; દેવ ન દુજોરે સિ૦ ૧ મોહરાયની ફોજ દેખી, કાં તુમે ધુજોરે અભિનંદને ઉઠ રહીને, જોરે ઝુઝોરે સિ૦ ૨ સરણાગતના એ અધીકારી. બુઝો બુઝોરે ઉદય પ્રભુસ્યુ મળી મનની, કરીયે ગુજોરરે સિ૦ ૩

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

સુમતિકારી સુમતિવારૂ. સુમતિ સેવોરે, કુમતિનુ જે મુળ કાપે દેવદેવોરે સુ૦ ૧ ભવ જંજીરના બંધ દે ભાગી. દેખતાં ખેવોરે; દરશન તેહનુ દેખવા મુહને. લાગી ટેવોરે, સુ૦ ૨ કોડી સુમંગળકારી સુમંગલા, સુત એહવોરે ઉદય પ્રભુ એ મુજરો માહરો, માની લેવોરે સુ૦ ૩

અથ શ્રી પદ્મપ્રભુ જીન સ્તવન.

લાલ જાસુના ફુલ સોવારૂ, વાન દેહનોરે ૧ ભુવન મોહન પદ્મ પ્રભુ નામ જેહનોરે લા૦ ૧ બોધ બીજ વધારવા જેમ; ગુણ મેહનોરે મન વચન કાયા કરી હુ, દાસ તેહનોરે લા૦ ૨ ચંદ ચકોરપરે તુજને ચાહુ, બધ્યો નેહનોરે. ઉદય કહે પ્રભુ તુ વિણ નહી, આધીન કેહનોરે લા૦ ૩

અથ શ્રી સુપારસ્વ જીન સ્તવન

સુપાસજી તાહરૂ મુખડુ, જોતાં રંગભીનોરે જાણે પંકજની પાંખડી ઉપર, ભ્રમર લીનોરે સુ૦ ૧ હેત ધરી મેં તાહરે હાથે, દીલ દીનોરે, મનડા માહી આવતુ મોહન, મેહેલી કીનોરે સુ૦ ૨ દેવ બીજા હુ કોઇ ન દેખુ, તુજ સમીનોરે ઉદય રત્ન કહે મુજ પ્રભુ એ છે નગીનોરે સુ૦ ૩

અથ ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવ.

ચદ્ર પ્રભુના મુખની સોહે, કાંતિ સારીરે કોડી ચંદ્રમા નાખુ વારી. હુ બલિહારીરે ચ૦ ૧ સ્વેત રજત સીજયો તિવીરાજે, તનની તાહરીરે. આશક થઇ તે ઉપર ભમે આંખડી માહરીરે ચ૦ ૨ ભાવ ધરી તુજને જે ભેટે નરનારીરે, ઉદય રત્ન પ્રભુ પાર ઉતારે. ભવજલ તારીરે ચ૦ ૩

અથ શ્રી સુવીધી નાથજીનુ સ્તવન.

સુવિધ સાહિબ સુમન માહરૂ, થયુ મગનરે; જીહાં જોઉ તિહાં તુજને દેખુ લાગી લગનરે સુ૦ ૧ મનડામાં જીમ મોર ઇછે ગાજે ગગનરે. ચિતડામાં જીમ કોયલ ચાહે માસ ફગનરે સુ૦ ૨ એહવી તુજસ્યુ આસકી મુજને બારૂ ડગનરે. જોર જસ ફોજનો તુ, એક ઠગનરે, પચ ઈદ્રરૂપ શ્યુનો જે કરીય નગનરે ઉદયરત્ન પ્રભુ મિલી તેસુ ખાય સોગનરે સુ૦ ૩

અથ શ્રી શીતલજીનનુ સ્તવન

શીતલ શીતલનાથ સેવો. ગર્વ ગાલીરે. ભવ દાવાનલ ભજવાને; મેઘ માલીક શી૦ ૧ આશ્રવ રૂધી એક બુધી. આશાન વાલીરે ધ્યાન એહનુ મન સારો, લેઇ તાલીરે શી૦ ૨ કામને બાળી ક્રોધને ટાળી, રાગને રાલી ઉદય પ્રભુનુ ધ્યાન ધરતાં. નિત દીવાલીરે શી૦ ૩

અથ શ્રી શ્રીયાંસ નાથજીનનુ સ્તવન.

મુરતી જોતાં શ્રીયાંસની માહરૂ. મનડુ મોહ્યુરે; ભાવે ભેટતાં ભવના દુખનુ ખાપણ ખોયુરે, મુ૦ ૧ નાથજી માહારી તેહની નિજરે, સાહમુ જોયુરે, મહિર લહિ માહારાજની મેતો પાપ ધોયુરે મુ૦ ૨ સુદ્ધ સમકીતરૂપ

શિવનું બીજ બોહ્યુરે; ઉદયરત્ન પ્રભુ પામતાં ભાગ્ય. અધીક સોહ્યુરે મુ૦ ૩

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય જીન સ્તવન.

જુઓ જુઓરે જયાનંદ જોતાં હર્ષ થયોરે; સુર ગુરૂ પણ પાર ન પામે; ન જાય કહ્યોરે જુ૦ ૧ ભવ અટવીમાં ભમેતા બહુ કાલ ગયોરે કોઇ પુણ્ય કલોલથી અવસરમે, આજ લહ્યોરે, જુ૦ ૨ શ્રી વાસુપુજ્યને વાંદતા. સઘળો દુખ દહ્યોરે ઉદય રત્ન પ્રભુ અગી કરીને; બાંહી ગ્રહયોરે જુ૦ ૩

અથ શ્રી વીમળનાથ જીન સ્તવન

વિમલ તાહરૂ રૂપ જોતાં. રઢી લાગીરે દુખડાં રેયાં વિસરીને ભુખડી ભાગીરે વિ૦ ૧ કુમતિ માહારી કેડ તજી, સુમતી જાગીરે ક્રોધ-માન માયા લોભે. સીખ માગીરે વિ૦ ૨ પંચ વીશય વિકારનો હવે, થયો ત્યાગીરે, ઉદય રત્ન કહે આજથી; હુતો તાહરો રાગીરે વિ૦ ૩

અથ શ્રી અનંતનાથ જીન સ્તવન

અનંત તાહરા મુખડા ઉપર વારી જાઉરે, મુગતની મોને મોજ દીજે, ગુણ ગાઉરે, અ૦ ૧ એક રસો હુ તલસુ તુહને, ધ્યાન ધ્યાઉરે તુજ મિલવાને કારણ તાહરો; દાસ થાઉરે અ૦ ૨ ભજન તાહરો ભવો ભવે, ચિતમાં ચાહુરે ઉદયરત્ન પ્રભુ જો મિલે તો, છેહડો સાહુરે અ૦ ૩

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

વારૂરે વાહલા વારૂ તુતો, મે દીલ વાહીરે મુજને મોહ લગાડયો પોતે બે પરવાહીરે વા૦ ૧ હવે હુ હઠ લેઇ બેઠો, ચરણ સાહીરે કેઇપરે મેનાવસ્યો; કહોને વાવતાઇરે વા૦ ૨ કોડ ગમેજો તુજસ્યુ કરૂ, ગહિ લાઇરે, તો પણ તુ પ્રભુ ધર્મ ધારી. હવો નિરવહિરે વા૦ તુ તાહરા અધીકાર સાહમુ જોને ચાહિરે ઉદય ગુન હીનને તારતા છે વડાઇરે વા૦ ૩

અથ શ્રી શાંતીનાથ જીન સ્તવન

પોસહમાં પારેવડો રાખ્યો સરણ લેઇરે; તન સાટે જીવાડયો અભય, દાન દેઇરે પો૦ ૧ અનાથ જીવનો નાથ કહાવે, ગારુનો કોહીરે તો મુજને પ્રભુ તારતા કહો એ વાત કોહીરે પો૦ ૨ ગ્રીણ નિવાજ તુ નઇ મોના હિબ, શાંતિ સનેહીરે, ઉદયરત્ન પ્રભુ તુજસ્યુ બાંધી. પ્રીત અછેહીરે પો૦ ૩.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન

વાઇ વાઇરે અમરી વીણ વાજે મૃદંગ ગહુકેરે. ઠમક ઠમક પાયો વીછુઆ ઠમકે. ભેરીને ભણકેરે. ઘમ ઘમ ઘુઘરી ઘમકી, ઝાંઝરી ઝમકીરે; તુ

ત્ય કરતી દેવગના જાણે, દામની દમકીરે વા૦ દેદેકીંદેદુદભી વાજે; ચુડી ખલકેરે કુદડી લેતાં ઘુમતી ફરકે. ઝાલ ઝલકેરે વા૦ ૨ કુંથુ આગે ઇમ નાચ નાચે. ચાલને ચમકેરે ઉદય પ્રભુ બોધ બીજ આપે; ઢોલને ઢમકેરે વા૦ ૩

અથ શ્રી અરનાથ જીન સ્તવન.

અરનાથ તાહરી આંખડીએ મુજ' કામણ કીધોરે. એક લેહેજામાં મનડુ માહરૂ. હરી લીધોરે અ૦ ૧ તુજ નયણે વયણે માહ,રે અમૃત પીધોરે જન્મ જરાનો જોરો ભાગો. કાજ સીધોરે અ૦ ૨ દુરગત નાસે દુખનો હવે દુવાર દીધોરે. ઉદય રત્ન પ્રભુ સીવ પથનોએ; સબલ સીધોરે અ૦ ૩

અથ શ્રી મલ્લીનાથ જીન સ્તવન.

તુજ સરીખો પ્રભુ તુજ દીસે; જોતાં ઘરમાંરે અવર દેણ એહવો બલિયો. હરીહરમાંરે તુ૦ ૧ તાહરા અગનો લટકો મટકો; નારી નરમાંરે; મહિ મડલમાં કોઇ નાવે માહરા હરમાંરે તુ૦ ૨ મલી જીન આવીને માહરા મન મદીરમાંરે ઉદયરત્ન પ્રભુ આવી વસો. તુ નિજરમાંરે તુ૦ ૩

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

મુની સુવ્રત માહારાજ માહારા, મનનો વાશીરે આશા દાસી કરીને થયો; તુ ઉદાશીરે મુ૦ ૧ મુકતી વિલાસી તુ અવીનાસી ભવની ફાંસીરે. ભજીને ભગવત થયો તુ. સહજ વિલાસીરે મુ૦ ૨ ચૌદરાજ પ્રમાણ લોકાલોક પ્રકાશીરે; ઉદયરત્ન પ્રભુ અંતર જામી; જોતી વિકાસીરે મુ૦ ૩

અથ શ્રી નમીનાથ જીન સ્તવન.

નમિ નિરજન નાથ નિરમલ; ધરૂ ધ્યાનેરે; સુંદર જેહનો રૂપ સોહે; સોવન વાનેરે ન૦ ૧ વેણ તાહરા હુ સુણવા રશીયો; એક તાનેરે; નેણ માહરા રહ્યાં છે તરસી; નિરખવાનેરે ન૦૨ એક પલક જો રહસ પામુ. કોઇક થાનેરે, હુ તું અતર મેહલી મળુ અભેદ ગ્યાનેરે ન૦ ૩ આઠ પહુર હુ તુજ આરાધુ ગાવુ ગાનેરે ઉદયરત્ન પ્રભુ નિહાલ કીજે. બોધ દાનેરે ન૦ ૪

અથ શ્રી નેમનાથ જીન સ્તવન.

બોલ બોલરે પ્રીતમ તુ મુજશુ. મેહેલ આંટોરે. પગલે પગલે પીડે મુજને. પ્રેમનો કાંટોરે બો૦ ૧ રાજેમતી કહે છોડ છબીલા. મનનો ગાંઠોરે; જીહાં ગાંઠો તિહાં રસ નહી જીમ. શેલડી સાંટોરે બો૦ ૨ નવ ભવનો મુહને આપને નેમજી, નહનો આંટોરે,' ઘાયો કિમ ઘોવાય જાદવજી, પ્રીતનો છાંટોરે બો૦ ૩ નેમ રાજુલ બે મુગતી પોહતા; વિરહ નાઠોરે; ઉદયરત્ન કહે

આપને સ્વામી ભવનો કાંઠારે બો૦ ૪

અથ શ્રી શ્રીપારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

ચાલ ચાલરે કુમર તાહરી, ચાલ ગમેરે, તુજ દીઠડા વિણ્ણા મીઠડા મા હરા પ્રાણ ભમેરે ચા૦ ૧ ખોળા માંહિ પડતુ મેહલે, રીશે દમેરે; માવડી વિના આવડુ ખુદ્દુ, કુણ ખમેરે ચા૦ ૨ માત વામા કહી મુખડુ જોતાં; દુખ સમેરે; લળી લળી ઉદયરત્ન પ્રભુ; તુજને નમેરે; ચા૦ ૩

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

આવ આવરે માહરા મનડા માંહે તુ છે પ્યારોરે હરિહરાદિક દેવ હુતી, હુ છુ ન્યારોરે આ૦ ૧ અહો મહાવીર ગભીર તુ તો, નાથ મહારોરે; હુ નમુ તુહને ગમે મુહને; સાથ તાહરોરે આ૦ ૨ સાહી સાહીરે મીઠડા હાથ માહરા; વૈરી વારોરે દેઈ દેઈરે દરશન દેવ મુને; દેઇને લારોરે આ૦ ૩ તું વિના ત્રીલોક મે કેહનો, નથી ચારોરે, સસાર પારાવારનો સ્વામી; આપ ને આરોરે આ૦ ૪ ઉદયરત્ન પ્રભુ જગમે જોતાં. તુ છે તારોરે, તાર તારરે મુને તાર તુ સસારોરે આ૦ ૫. ઇતિ શ્રી ઉદયરત્ન કૃત ચોવીશી સપુર્ણ.

अथ श्री देवचंदजि कृत श्री आगमसार

ભવ્ય જીવોને પ્રતીબોધવા નીમીતે શ્રી મોક્ષ માર્ગની વચનીકા કહેછે, તીહાં પ્રથમ જીવ અનાદી કાળનો મીથ્યાત્વી હતો તે કાળ લબ્ધી પામીને, ત્રણ કરણ કરે છે, તેહનાં નામ, પેહેલુ યથાપ્રવૃતી કરણ, બીજુ અપુર્વ કરણ, ત્રીજુ અનીવૃતી કરણ,

હવે પેહેલુ યથાપ્રવૃતી કરણ કહે છે, ૧ જ્ઞાનાવરણી, ૨ દર્શનાવરણી, ૩ વેદની, ૪ અંતરાય, એ ચાર કર્મની ત્રીસ કોડા કોડી સાગરોપની સ્થીતી છે, તેમાંથી ઓગણત્રીસ કોડા કોડી ખપાવે અને એક કોડા કોડી બાકી રાખે, ૧ નામકર્મ, ૨ ગોત્રકર્મ, એ બે કર્મની વીસ કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થીતી છે, તેમાંથી ઓગણીસ કોડા કોડી ખપાવે, અને એક કોડા કોડી રાખે, અને મોહનીય કર્મની સીતેર કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થીતી છે, તેમાંથી અગણોતેર કોડા કોડી ખપાવીને, બાકી એક કોડા કોડી રાખે, એવી રીતે એક આયુકર્મ વરજીને, બાકી સાતે કર્મની એક પલ્યોપમના અસખ્યાતમા ભાગે ન્યુન, એક કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થીતિ રાખે, એહવું જે વઇરાગ રૂપ ઉદાશી પરીણામ તે, યથાપ્રવૃતી કરણ કહીએ, એ પેહેલુ કરણ સર્વ સગ્ની પચેદ્રી જીવ અનંતી વાર કરે છે.

હવે બીજુ અપુર્વ કરણ કહે છે, ઉપર કહેલી એક કોડા કોડી સાગરોપમની સ્થીતિમાંથી, એક મહુરત અને અનાદી મિથ્યાત્વ, જે અનુતાનુબધીયાની ચોકડી તે ખપાવવાને, અજ્ઞાન હેય તે છાંડવુ અને જ્ઞાન ઉપાદેય, એટલે જ્ઞાન આદરવુ એ વાંછા રૂપ, અપુર્વ કહેતાં જે કોઇ વારે પણ પેહેલાં એહવો પરિણામ, જીવને આવ્યો ન હોય તે આવે તેને અપુર્વ કરણ કહીએ, એ બીજુ કરણ તે સમ્યકત્વ જોગ જીવને થાય,

હવે ત્રીજુ અનીવૃતી કરણ કહે છે, ઉપર કહેલી મહુરત રૂપ સ્થીતિને ખપાવીને, નિરમળ સુદ્ધ સમકીત પામે; મિથ્યાત્વનો ઉદય મીટે, તેવારે જીવ ઉપસમ સમકીત પામે, એહવો જે પરીણામ તે અનીવૃતી કરણ કહીએ, એ કરણ કીધાથી ગઠી ભેદ થયો કહીએ, એમ મિથ્યાત્વનો ઉદય મિટયાથી જીવ સમકીત પામે, તે સમકીતની સદહણાના બે ભેદ છે, એક વ્યવહાર

સમકીત સદહણા, બીજુ નિશ્ચે સમકીત સદહણા,

દેવ શ્રી અરીહત દેવાધી દેવ, અને ગુરૂસુસાધુ જેસુધો અર્થ કહેતે, તથા ધર્મ કેવળીનો પરૂપ્યો જે આગમમાં સાત નય તથા એક પ્રતક્ષ, બીજુ પરોક્ષ, એ બે પ્રમાણ અને ચાર નિક્ષેપે કરી સદહે એહવી સદહણા તે વ્યવહાર સમકીત કહીયે, એ પુન્યનુ કારણ તથા ધર્મ પ્રગટ કરવાનુ કારણ છે, એહવી રૂચી જ્ઞાન વિના પણ ઘણા જીવોને ઉપજે,

બીજુ નિશ્ચે સમકીત, તે કહે છે. નિશ્ચે દેવ તે આપણો આત્મા, જીવ નીષ્પન્ન સ્વરૂપી શીદ્ધ તે સગ્રહ નયની સતાં ગવેખતાં તથા નિશ્ચે ગુરૂ તે પણ આપણો આત્માજ, તત્વ રમણી અને નિશ્ચે ધર્મ તે આપણા જીવના સ્વભાવજ છે, એહવી સદહણા તે મોક્ષનુ કારણ છે, કેમકે જીવસ્વરૂપ ઓળખ્યા વીના કર્મ ખપે નહી, એહવી સુધ સદહણા તે નિશ્ચે સમકીત,

હવે જ્ઞાનનુ સ્વરૂપ કહે છે, "તે જ્ઞાનના બે ભેદ છે, એક વ્યવહાર જ્ઞાન બીજુ નિશ્ચે જ્ઞાન, તેમાં જે અન્ય મતીનાં સર્વ શાસ્ત્ર જાણવા અથવા જૈન આગમમાં કહ્યા જે એક ગણીતાનુ યોગ તે ક્ષેત્ર માન, બીજો ચરણ કણાનુયોગ, તે ક્રિયા વિધી, ત્રીજો ધર્મ કથાનુયોગ; તે ત્રણ અનુયોગનુ જાણવાપણુ તે સર્વ વ્યવહાર જ્ઞાન છે, અથવા અતર ઉપયોગ વીના જે સુત્રના અર્થ કરવા તે પણ વ્યવહાર જ્ઞાન કહીએ,

છ દ્રવ્ય તથા તેના ગુણ અને પર્યાય સર્વને જાણે. તેમાં પાંચ અજીવ દ્રવ્ય છે, તે હેય કહેતાં છાંડવા યોગ જાણી છાંડવા, અને એક જીવ દ્રવ્ય તે નિસ્ચે નયે કરી સીધ સમાન મોક્ષમઇ મોક્ષનો જાણનાર મોક્ષનુ કારણ મોક્ષનો જનાવાળો મોક્ષમાંજ રહેછે, એહવો આપણો જીવ અનત ગુણી અરૂપી છે તેહનેજ ધ્યાવે તે નિસ્ચે જ્ઞાન કહીએ;

હવે એક ધર્માસ્તીકાય; બીજો અધર્માસ્તીકાય; ત્રીજો આકાસ્તીકાય; ચોથો પુદગળાસ્તીકાય. પાંચમો જીવાસ્તીકાય, છઠો કાળ, એ છ દ્રવ્ય સાસ્વના છે, તેનુ જ્ઞાન કહે છે. એ છ દ્રવ્ય મધે પાંચ અજીવ દ્રવ્ય છે અને એક જીવ દ્રવ્ય તે ચેતના લક્ષણવંત છે ઉપાદેય છે.

હવે એ છ દ્રવ્યના ગુણ કહે છે, પેહેલો ધર્માસ્તીકાયના ચાર ગુણ. એક અરૂપી, બીજો અચેતન, ત્રીજો અક્રીય; ચોથો ગતીસહાય ગુણ. અને બીજો અધર્માસ્તીકાયના પણ ચાર ગુણ છે, એક અરૂપી, બીજો અચેતન, ત્રીજો અક્રીય; ચોથો સ્થીતીસહાય ગુણ, અને ત્રીજો આકાસ્તીકાય દ્રવ્યના ચાર ગુણ

છે, એક અરૂપી, બીજો અચેતન; ત્રીજો અક્રીય, ચોથો અવગાહના દાન ગુણ, હવે કાળ દ્રવ્યના ચાર ગુણ કહે છે; એક અરૂપી; બીજો અચેતન, ત્રીજો અક્રીય, ચોથો નવા પુરાણ વર્તનાં લક્ષણ, હવે પુદગળ દ્રવ્યના ચાર ગુણ કહે છે. પેહેલો રૂપી; બીજો અચેતન, ત્રીજો સક્રીય, ચોથો મીલણ વીખરણ રૂપ પુરણ ગલન ગુણ; હવે જીવ દ્રવ્યના ચાર ગુણ કહેછે, એક અનંત જ્ઞાન; બીજો અનત દર્શન. ત્રીજો અનત ચારીત્ર, ચોથો અનત વીર્ય એ છ દ્રવ્યના ગુણ કહ્યા તે નિત્ય ધ્રૂવ છે.

હવે છ દ્રવ્યના પર્યાય કહે છે, તેમાં ધર્માસ્તીકાયના ચાર પર્યાય છે; એક ખધ, બીજો દેશ; ત્રીજો પ્રદેશ, ચોથો અગુરૂ લઘુ. અને અધર્માસ્તીકાયના ચાર પર્યાય છે, એક ખધ, બીજો દેશ, ત્રીજો પ્રદેશ, ચોથો અગુરૂ લઘુ; વળી પુદગળ દ્રવ્યના ચાર પર્યાય છે એક હરણ, બીજો ગધ, ત્રીજો રસ; ચોથો સ્પર્શ અગુરૂ લઘુ સહીત, તથા આકાસ્તીકાયના ચાર પર્યાય; એક ખધ; બીજો દેશ, ત્રીજો પ્રદેશ; ચોથો અગુરૂ લઘુ, તથા કાળ દ્રવ્યના ચાર પર્યાય. તેમાં એક અતીત કાળ, બીજો અનાગત કાળ, ત્રીજો વર્તમાન કાળ, ચોથો અગુરૂ લઘુ; અને જીવ દ્રવ્યના ચાર પર્યાય; તેમાં એક અવ્યાબાધ, બીજો અનવગાહ. ત્રીજો અમુર્તીક; ચોથો અગુરૂ લઘુ; એ છ દ્રવ્યના પર્યાય કહ્યા.

હવે છ દ્રવ્યના ગુણ પર્યાય સાધર્મપણુ કહે છે, અગરૂ લઘુ પર્યાય સર્વ દ્રવ્યમાં સરીખો છે, અને અરૂપી ગુણ પાંચ દ્રવ્યમાં છે, એક પુદગળ દ્રવ્યમાં નથી, તથા અચેતન ગુણ પાંચ દ્રવ્યમાં છે. એક જીવ દ્રવ્યમાં નથી, અને સક્રીય ગુણ જીવ તથા પુદગળ એ દ્રવ્યમાં છે. બાકી ચાર દ્રવ્યમાં નથી, તથા ચલણ સહાય ગુણ એક ધર્માસ્તીકાયમાં છે, બીજા પાંચ દ્રવ્યમાં નથી.તથા અવગાહના ગુણ તે એક આકાશ દ્રવ્યમાંછે, બીજા પાંચમાં નથી, અને વર્તના ગુણ તે એક કાળ દ્રવ્યાં છે. બીજા પાંચ દ્રવ્યમાં નથી. તેમ જ મીલન વીખરણ ગુણ તે પુદગળમાં છે, બીજા દ્રવ્યમાં નથી, તથા જ્ઞાન ચેતના ગુણ તે એક જીવ દ્રવ્યમાં છે; પણ બીજા દ્રવ્યમાં નથી. એ મુળ ગુણ કોઇ દ્રવ્યના કોઇ દ્રવ્યમાં મીલે નહી; એક ધર્મ; બીજો અધર્મ; ત્રીજો આકાશ; એ ત્રણ દ્રવ્યના ત્રણ ગુણ તથા ચાર પર્યાય સરીખા છે, અને ત્રણ ગુણે કરી તો કાળ દ્રવ્ય પણ એ સમાન છે.

હવે વળી અગીયાર બોલે કરી છ દ્રવ્યના ગુણ જાણવા ને ગાથા કહે છે 'પરિણામ જીવ મુત્તા, સપએસાએગ ખીત કિરીઆય; નિચ્ચં કારણ

કત્તો; સવગદઈયર અપ્પવેસા. ॥ ૧ ॥ અર્થ—નિશ્ચય નયથી આપ આપણા સ્વભાવે છ દ્રવ્ય પરિણામી છે; અને વ્યવહાર નયે જીવ તથા પુદગળ એ બે દ્રવ્ય પરિણામી છે; તથા એક ધરમ બીજો અધરમ; ત્રીજો આકાશ અને ચોથો કાળ; એ ચાર દ્રવ્ય અપરિણામી છે.

છ દ્રવ્યમાં એક જીવ દ્રવ્ય તે જીવ છે બીજા પાંચ દ્રવ્ય અજીવ છે તથા છ તેમાં એક પુદગળ મુરતીવત રૂપી છે, અને પાંચ અમુરતીવત અરૂપી છે; છ દ્રવ્યમાં પાંચ પ્રદેશી છે અને એક કાળ અપ્રદેશા છે; છ દરવ્યમાં એક ધરમાસ્તીકાય; બીજો અધરમાસ્તીકાય એ બે અસખ્યાત પ્રદેશી છે અને એક આકાશ દ્રવ્ય અનત પ્રદેશી છે. જીવ દ્રવ્ય અસખ્યાત પ્રદેશી છે અને પુદગળ પરમાણુ અનંત પ્રદેશી છે પરમાણુઆ અનતા છે; એમ પાંચ દ્રવ્ય સપ્રદેશી છે. અને છઠો કાળ અપ્રદેસી છે.

છ દ્રવ્યમાં. એક ધરમાસ્તીકાય; બીજો અધરમાસ્તીકાય ત્રીજો આકાસ્તીકાય; એ ત્રણ તે એક દ્રવ્ય છે. તથા એક જીવ દ્રવ્ય, બીજો પુદગળ દ્રવ્ય, ત્રીજો કાળ દ્રવ્ય, એ ત્રણ અનેક અનેક છે, છ દ્રવ્યમાં એક આકાશ દરવ્ય ક્ષેત્ર છે, અને બીજા પાંચ ક્ષેત્રી છે, નિશ્ચય નયથી છ દ્રવ્ય પોત પોતાના કાર્યે સદા પ્રવર્તે છે માટે સક્રીય છે, અને વ્યવહાર નયથી જીવ તથા પુદગળ એ બે સક્રીય છે. તેમાં પણ પુદગળ સદા સક્રીય છે અને જીવ તો સસારી થકો સક્રીય છે, પણ સીધ અવસ્થાએ થકો સસારી ક્રીયા કરવાને અક્રીય છે, તથા બાકીના ચાર દ્રવ્ય તો અક્રીય છે નિશ્ચય નયથી છ દ્રવ્ય નીત્ય છે. ધ્રુવ છે, અને ઉત્પાદ વ્યયે કરી અનીત્યપણે પણ છે. તથા વ્યવહાર નયે જીવ અને પુદગળ એ બે અનીત્ય છે બાકીના ચાર દ્રવ્ય નીત્ય છે. યદ્યપી ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવપણે સર્વ પદાર્થ પરીણમે છે. તો પણ એક ધરમ બીજો અધરમ ત્રીજો આકાસ ચોથો કાળ એ ચાર દ્રવ્ય સદા અવસ્થિત છે તે માટે નિત્ય કહ્યા.

છ દ્રવ્યમાં એક જીવ અકારણ છે, અને પાંચ દ્રવ્ય કારણ છે કેમકે પાંચે દ્રવ્ય જીવને ભોગમાં આવે છે માટે કારણ કહીએ; કેમકે ધર્માસ્તીકાય ચાલવાનો સહાજ્ય આપે છે. અધરમાસ્તીકાય સ્થીર રહેવાને સાહાજ્ય આપે છે. આકાસ્તીકાય અવકાસ આપે છે. તથા પુદગળાસ્તીકાય જીવને મધુરાદી સુરભીગંધાદીક તથા સકોમલ સર્પરાદીક ભોગપણે [illegible] છે, તથા કાળ

દ્રવ્ય તે જીવને જરા બાળ અને તરૂણ્ય અવસ્થા દીયે છે; તથા અનાદી સંસારી જીવ, ભવસ્થીતી પરીપાક છતાં એક અંતર મહુર્તકાળમાં સકળ ક-રમ નીરઝરી મોક્ષમાં પોચે તીહાં શીધ અવસ્થાએ અનંતો કાળ પર્યંત જીવ અનંતા સુખને વિલસે; માટે કાળ દરબ્યપણ જીવને ભોગ થાય છે. પણ એક જીવ કોઇને ભોગ આવતો નથી. માટે અકારણ કહ્યુ. અને પાંચ દરવ્ય ભોગ આવે માટે કારણ કહ્યા. તથા ઘણી પ્રતોમાં તો સક્ષેપે એટલુ જ છે જે, છ દ્રવ્યમાં એક જીવ દ્રવ્ય કારણ છે, ને પાંચ અકારણ છે એ વાત પણ ઘણી રીતે મલતી છે. માટે જે બહુ સૃત કહે તે ખરૂ. મા-હારી ધારણા પ્રમાણે જીવ કારણ અને પાંચ દ્રવ્ય અકારણ એમ સંભવે છે, નીશ્ચય નયથી છએ દ્રવ્ય કરતા છે, અને વ્યવહાર નયે એક જીવ દવ્ય કરતા છે. બાકી પાંચ દ્રવ્ય અકરતા છે. છ દવ્યમાં એક આકાશ દરવ્ય સર્વ વ્યાપીછે; અને પાંચ દ્રવ્ય લોક વ્યાપી છે. એ છદરવ્ય એક ક્ષેત્રમાં એકઠા રહ્યા છે, પણ એક બીજા સાથે મીલી જાય નહી એ છ દરવ્યનો વિચાર કહ્યો.

હવે એકેકા દરવ્યમાં એક નીત્ય. બીજો અનીત્ય, ત્રીજો એક; ચોથો અનેક. પાંચમો સત. છઠો અસત; સાતમો વ્યક્ત. આઠમો અવ્યક્ત. એ આઠ આઠ પક્ષ કહે છે.

ધરમાસ્તીકાયના ચાર ગુણ નીત્ય છે; તથા પર્યાયમાં ધરમાસ્તીકાયનો એક ખંધ નીત્ય છે, બાકીના દેશ પ્રદેશ તથા અગુરૂ લઘુ પર્યાય અનીત્ય છે. અધરમાસ્તીકાયના ચાર ગુણ તથા એક લોક પ્રમાણ ખંધ નીત્ય છે. અને એક દેશ બીજો પ્રદેશ ત્રીજો અગુરૂ લઘુ એ ત્રણ પર્યાય અનીત્ય છે. તથા આકાસ્તીકાયના ચાર ગુણ તેમાં લોકાલોક પ્રમાણ ખંધ નીત્ય છે. અને એક દેશ બીજો પ્રદેશ. ત્રીજો અગુરૂ લઘુ એ ત્રણ પર્યાય અનીત્ય છે. તથા કાળ દરવ્યના ચાર ગુણ નીત્ય છે. અને ચાર પર્યાય અનીત્ય છે. પુદગળ દરવ્યના ચાર ગુણ નીત્ય છે અને ચાર પર્યાય અનીત્ય છે જીવ દરવ્યના ચાર ગુણ તથા ત્રણ પર્યાય નીત્ય છે. અને એક અગરૂ લઘુ પર્યાય અનીત્ય છે એ રીતે નીત્યા નીત પક્ષ કહ્યો.

હવે એક અનેકપક્ષ કહે છે. એક ધરમાસ્તીકાય બીજો અધરમાસ્તીકાય એ બે દરવ્યનો ખંધ લોકાકાસ પ્રમાણ એક છે અને ગુણ અનંતા છે; પ-ર્યાય અનતા છે, પ્રદેશ અસંખ્યાતા છે, તેણે કરી અનેક છે. આકાશ દરવ્ય

નો લોકાલોક પ્રમાણ ખંધ એક છે અને ગુણ અનંતા છે પર્યાય અનતા છે પ્રદેશ અનતા છે. માટે અનેક છે કાળ દ્રવ્યનો વર્તનારૂપ ગુણ એક છે, અને ગુણ અનતા છે પર્યાય અનતા છે સમય અનતા છે કેમકે અતીત કાળે અનંતા સમય ગયા અને અનાગત કાળે અનતા સમય આવશે. તથા વર્તમાન કાળે સમય એક છે માટે અનેક પક્ષ છે. પુદગળ દ્રવ્યના પરમાણુ અનતા છે. તે એકેક પરમાણુમાં અનતા ગુણ પર્યાય છે. તે અનેકપણુ છે અને સર્વ પરમાણુમાં પુદગળપણુ તે એકજ છે માટે એક છે જીવ દ્રવ્ય અનતા છે અકેકા જીવમાં પ્રદેશ અસખ્યાતા છે તથા ગુણ અનતા છે પર્યાય અનતા છે તે અનેકપણુ છે પણ જીવીતવ્યપણો સર્વ જીવોનો એક સરીખો છે માટે એકપણુ છે ઇહાં શીષ્ય પુછેછે જે સર્વ જીવ એક સરીખા છે તો મોક્ષના જીવ શીધ પરમાનંદ મઇ દેખાય છે. અને સસારી જીવ કરમ વશ પડ્યા દુઃખી દેખાય છે અને તે સર્વ જુદા જુદા દેખાય છે તે કેમ? તેનો ગુરૂ ઉતર કહે છે કે નીશ્ચય નયે તો સર્વ જીવ શીદ્ધ સમાન છે માટે જ સર્વ જીવ કરમ ખપાવીને શીધ થાય છે, માટે સર્વે જીવની સતા એક છે એવુ સાભળી શીષ્યે ફરી પુછ્યુ કે જો સર્વ જીવ શીધ સમાન કહો છો તો અભવ્ય જીવ પણ શીધ સમાન છે એમ ઠરયુ. અને તે તો મોક્ષે જતા નથી, તેહનો ઉતર કેહે છે, જે અભવ્યને કરમ ચીકણાં છે અને અભવ્યમાં પરાવર્ત ધરમ નથી તેથી શીધ થતા નથી. તેહનો એહવો સ્વભાવજ છે જે મોક્ષ જવુજ નથી, અને ભવ્ય જીવમાં પરાવર્ત ધરમ છે માટે કારણ સામગ્રી મીલે પલટણ પામે ગુણ શ્રેણી ચઢી મોક્ષ કરી શીધ થાય પણ જીવના મુખ્ય આઠ રૂચક પ્રદેશ જે છે તે નીશ્ચય નયથી ભવ્ય તથા અભવ્ય સર્વના શીધ સમાન છે માટે સર્વ જીવની સતા એક સરીખી છે કેમકે એ આઠ પ્રદેશને બીલકુલ કરમ લાગતાં નથી તે શ્રી આચારગ મુત્રની શ્રી શીલીંગાચાર્યે કૃત ટીકાના લોક વીજ્યાધ્યેયને પ્રથમોદ્દેસકે શાખ છે તીહાંથી સ્વવીસ્તરપણે જોવુ.

હવે સત તથા અસતપક્ષ કહે છે એ છ દ્રવ્ય તે સ્વદ્રવ્ય. સ્વક્ષેત્ર. સ્વકાળ. અને સ્વભાવપણે સત એટલે છતા છે અને પરદ્રવ્ય પરક્ષેત્ર પરકાળ તથા પરભાવપણે અસત એટલે અછતા છે તેની રીત બતાવવાને અર્થે છ દ્રવ્યનો દ્રવ્ય ક્ષેત્રકાળ ભાવ કહીયે છીએ.

ધરમાસ્તીકાયનો ચલણ સહાયપણો તે સ્વદ્રવ્ય અધરમાસ્તીકાયનો મુખ

ગુણ સ્થીતી સહાયપણો તે સ્વદ્રવ્ય. આકાસ્તીકાયનો મુળ ગુણ અવગાહપણો તે સ્વદરવ્ય કાળદરવ્યનો મુળગુણ વર્તના લક્ષણપણો તે સ્વદ્રવ્ય તથા પુદ્ગળનો મુળ ગુણ પુરણ ગલનપણો તે સ્વદરવ્ય અને જીવ દરવ્યનો મુળ ગુણ જ્ઞાનાદીક ચેતના લક્ષણપણો તે સ્વદરવ્ય એ છદ્રવ્યનો શ્વદરવ્યપણો કહ્યો

શ્વક્ષેત્ર તે દરવ્યનો પ્રદેશપણો છે તે દેખાડે છે તીહાં એક ધરમાશ્તીકાય બીજો અધરમાશ્તીકાય એ બે શ્વક્ષેત્ર અસંખ્યાત પ્રદેશ છે. અને આકાશનો શ્વક્ષેત્ર અનંત પ્રદેશ છે કાળનો શ્વક્ષેત્ર સમય છે પુદગળનો શ્વક્ષેત્ર એક પરમાણુ છે તે પરમાણુ અનતા છે જીવનો શ્વક્ષેત્ર એક જીવના અસખ્યાતા પ્રદેશ છે,

શ્વકાળ તે છ દ્રવ્યમાં અગુરૂ લઘુનોજ છે અને છદરવ્યના પોતપોતાના ગુણ પર્યાય તે સર્વ દરવ્યનો શ્વભાવ જાણવો એટલે ધરમાશ્તીકાયમાં પોતાનાજ દરવ્યક્ષેત્ર કાળ ભાવ છે પણ બીજા પાંચના નથી તથા અધરમાશ્તીકાય મધે પણ શ્વદરવ્યાદીક ચાર છે પણ બીજા પાંચના નથી એમજ આકાશ્તીકાયને વિશે આકાશનાજ શ્વદરવ્યાદિક ચાર છે પણ બીજા પાંચ દરવ્યના નથી, કાળ દરવ્યમાં કાળના દરવ્યાદીક ચાર છે; બીજા પાંચ દરવ્યના નથી અને પુદગળના દરવ્યાદીક ચાર છે તે પુદગળમાંજ છે પણ બીજા પાંચ દરવ્યના નથી, તથા જીવ દરવ્યના શ્વ દરવ્યાદીક ચાર છે, તે જીવમાં છે પણ પણ બીજા પાંચ દરવ્યના નથી, જે દરવ્ય તે ગુણ પર્યાયવત, દરવ્યથી અભેદ પર્યાય હોય તે તથા દરવ્ય કહીયે, સ્વ ધર્મના આધારવત પણો તે ક્ષેત્ર કહીયે, અને ઉત્પાદ દરવ્યની વર્તના તે કાળ કહીયે; તથા વિશેશ ગુણ પરણતી સવભાવ પરણીતી પર્યાય પ્રમુખ તે સ્વભાવ કહીયે.

ઇહાં ૧ ભેદ સ્વભાવ, ૨ અભેદ સ્વભાવ, ૩ ભવ્ય સ્વભાવ; ૪ અભવ્ય સ્વભાવ, ૫ પરમસ્વભાવ; એ પાંચ સ્વભાવ કેહેવા તેમાં દરવ્યના સર્વ ધર્મને પોત પોતાના સ્વ સ્વ કાર્યને કરવે કરી ભેદ સ્વભાવ છે, અને અવસ્થાન પણુ અભેદ સ્વભાવ છે; અણ પલટણ સ્વભાવે અભવ્ય સ્વભાવ છે, તથા પલટણ સ્વભાવે ભવ્ય સ્વભાવ છે, અને દરવ્યના સર્વ ધરમ તે વીષેશ ધરમને અનુ જાયેજ પરીણમે; તે માટે તે પરમ સ્વભાવ કહીયે; એ સામાન્ય સ્વભાવ જાણવા. એ રીતે છ દ્રરવ્ય સ્વગુણે સત છે. અને પરગુણે અસત છે.

હવે વ્યક્ત તથા અવક્ત પક્ષ કેહે છે, એ છ દરવ્યમાં અનંતા ગુણુ પર્યાય તે વક્તવ્ય એટલે વચન કેહેવા યોગ્ય છે; અને અનંતા ગુણ પર્યયતે

અવકતવ્ય એટલે વચને કહ્યા જાય નહી એવા છે. તીહાં કેવળી ભગવતે સમસ્ત ભાવ દીઠા તેમે અનંતમે ભાગે જે વકતવ્ય એટલે કહેવા યોગ્ય હતા તે કહ્યા. વળી તેના પણ અનતમો ભાગ શ્રી ગણધર દેવે સુત્રમાં ગુથ્યો અને તે સુત્રમાં ગુંથ્યા તેમે અસખ્યાતમે ભાગે હમણાં આગમ રહ્યા છે એ છ દરવ્યમાં આઠ પક્ષ કહ્યા.

હવે નીત્ય તથા અનીત્ય પક્ષથી ચોભગી ઉપની તે કેહે છે. એક જેની આદી નથી અને અત પણ નથી. તે અનાદી અનંત પેહેલો ભાંગો. એમ જેની આદી નથી પણ અંત છે તે અનાદી સાંત બીજો ભાંગો તથા જેની આદી પણ છે અને અત એટલે છેહડો પણ છે. તે સાદી સાંત બીજો ભાંગો. વળી જેની આદી છે પણ અત નથી તે સાદી અનંત નામે ચોથો ભાંગો જાણવો.

હવે એ ચાર ભાંગા છ દરવ્યમાં ફળાવી દેખાડે છે. જીવ દરવ્યમાં જ્ઞાનાદી ગુણ તે અનાદી અનત છે નીત્ય છે. અને ભવ્ય જીવને કરમ સાથે સબધ તથા સંસારીપણાની આદી નથી પણ શીધ થાય તેવારે અત આવ્યો તેથી એ અનાદી સાંત ભાંગો છે. અને દેવતા તથા નારકી પ્રમુખના ભવ કરવા તે સાદી સાત ભાંગો છે અને જે જીવ કરમ ખપાવી મોક્ષ ગયા તેની શીધપણે આદી છે અને પાછો સસારમાં કોઇ કાળે આવવુ નથી માટે અંત નથી તેથી એ સાદી અનંત ભાગો છે. એ જીવ દરવ્યમાં ચોભંગી કહી. જીવ દરવ્યના ચાર ગુણ અનાદી અનંત છે. જીવને કરમ સાથે સજોગ તે અનાદી સાંત છે. કેમકે કોઇ વારે પણ કરમ છુટે છે.

ધરમાસ્તીકાયમાં ચાર ગુણ તથા ખધપણો તે અનાદી અનંત છે અને અનાદી સાંત ભાંગો નથી, તથા ૧ દેશ. ૨ પ્રદેશ, ૩ અગુરૂ લઘુ એ શાદી સાંત ભાંગો છે. તથા શીદ્ધના જીવમાં જે ધરમાસ્તીકાયના પ્રદેશ રહ્યા છે તે પ્રદેશ આશ્રીને સાદી અનંત ભાંગો છે. એવીજ રીતે અધરમાસ્તીકાયમાં પણ ચોભંગી જાણવી અને આકાશદરવ્યમાં ગુણ તથા ખધ અનાદી અનંત છે, બીજો ભાંગો નથી અને ૧ દેશ; ૨ પ્રદેશ; ૩ અગુરૂ લઘુ સાદી સાંત છે તથા શીધના જીવની સાથે સબધ તે સાદી અનંત છે.

પુદગળ દરવ્યમાં ગુણ અનાદી અનત છે જીવ પુદગળનો સબંધ અભવ્યને અનાદી અનંત છે અને ભવ્ય જીવને અનાદી સાંત છે પુદગળના ખંધ સર્વ સાદી સાંત છે જે ખધ બાંધ્યા તે સ્થીતી પ્રમાણે રહીને ખરે છે

વળી નવા ખંધાય છે માટે સાદી અનત ભાંગો પુદગળમાં નથી.

૮ કાળ દરવ્યમાં ચાર ગુણ અનાદી અનત છે અને પર્યાયમાં અતી કાળ અનાદી સાંત છે અને વર્તમાન કાળ સાદી સાંત છે, અનાગત કાળ સાદી અનત છે; એ કાળનુ સ્વરૂપ તે સર્વ ઉપચારથી છે એ રીતે કાળ દરવ્યમાં ચોભગી કહી.

હવે દરવ્યક્ષેત્રકાળ તથા ભાવમાં ચોભંગી કહેછે જીવ દરવ્યમાં સ્વદરવ્ય થી જ્ઞાનાદી ગુણ તે અનાદી અનત છે. સ્વક્ષેત્ર જીવના પ્રદેશ અસખ્યાતા છે તે સાદી સાંત છે. તતોદ્ધર્તનાપણે ફીરે છે તે માટે અથવા અવગાહના મા ટે સાદી સાંત છે પણ છતીપણે તો અનાદી અનંત છે સ્વકાળ અગુરૂ લઘુને ગુણે અનાદી અનત છે અને અગુરૂ લઘુ ગુણનો ઉપજવો તથા વિણસવો તે સાદી સાંત છે તથા સ્વભાવ ગુણ પર્યાય તે અનાદી અનત છે અને તે ભેદાંતરે અગુરૂ લઘુ તે સાદી સાંત છે.

ધરમાસ્તીકાયમાં સ્વદરવ્ય જે ચલણ સહાય ગુણ તે અનાદી અનત છે. અને સ્વખેત્ર અસખ્યાત પ્રદેશ લોક પ્રમાણ છે. તે અવગાહનાપણે સાદી સાંત છે સ્વકાળ તે અગુરૂ લઘુ ગુણે કરી અનાદી અનત છે. અને ઉત્પાદ વ્યયતે સાદી સાંત છે. સવભાવ તે ચાર ગુણ અગુરૂ લઘુ અનાદી અનત છે. ૧ ખંધ. ૨ દેશ, ૩ પ્રદેશ તે અવગાહનાને પ્રમાણે સાદી સાંત છે. એમ અધરમાસ્તીકાયના પણ દરવ્યાદી ચાર ભાંગા જાણવા તથા આકાસ્તીકાયમાં સ્વદરવ્ય અવગાહના દાન ગુણ તે અનાદી અનત છે અને સ્વક્ષેત્ર લોકાલોક પ્રમાણ અનંત પ્રદેશ તે અનાદી અનત છે અને સ્વકાળ તે અગુરૂ લઘુ ગુણ સર્વથાપણે અનાદી અનત છે અને ઉપજવે તથા વીણસવે સાદી સાંત છે સ્વભાવ તે ચાર ગુણ તથા ખધ અને અગુરૂ લઘુ તે અનાદી અનત છે તથા દેશ પ્રદેશ તે સાદી સાંત છે. તે આકાશ દરવ્યના બે ભેદ છે એક ચઉદરાજ લોકનો ખધ લોકાકાસ તે સાદી સાંત છે બીજો અલોકાકાસનો ખધ તે સાદી અનત છે કાળદરવ્યમાં સ્વદરવ્ય જે નવ પુરાણ વર્તના ગુણ તે અનાદી અનત છે સ્વક્ષેત્ર સમય કાળ તે સાદી સાંત છે કેમકે વર્તમાન સમય એક છે તે માટે તથા સ્વકાળ તે અનાદી અનત છે સ્વભાવે તે ચાર ગુણ અને અગુરૂ લઘુ અનાદી અનંતછે અતીત કાળ અનાદી સાંત છે અને વર્તમાનકાળ સાદી સાંત છે અનાગતકાળ સાદી અનત છે પુદગળ દરવ્યમાં સ્વદરવ્ય તે દરવ્યપણે જે પુરણ ગલન ધરમ તે અનાદી અન

ત છે અને સ્વક્ષેત્ર પરમાણુ તે સાદી સાંત છે સ્વકાળ સ્થીતી અગુરૂ લઘુ ગુણ તે અનાદી અનત છે અગુરૂ લઘુનો ઉપજવો વીણસવો તે સાદી સાંત છે સ્વભાવે તે ચાર ગુણ અનાદી અનત છે અને વર્ણાદી પર્યાય ચાર એટલે વર્ણ, ગધરસ. સ્પર્શ તે સાદી સાંત છે એ દ્રવ્યાદીચારમાં ચોભગી કહી.

હવે છ દ્રવ્યના સબધ આશ્રી ચોભગી કહે છે તીહાં પ્રથમ આકાશદ્રવ્ય છે તેમાં અલોકાકાસમાં કોઇ દરવ્ય નથી અને લોકાકાસમાં છ દ્રવ્ય છે તીહાં લોકાકાસ દ્રવ્ય તથા બીજુ ધરમાસ્તીકાય દરવ્ય અને ત્રીજુ અધરમાસ્તીકાય દ્રવ્ય તે અનાદી અનંત સબધી છે, જે લોકાકાસના એકેક પ્રદેશમાં ધરમદ્રવ્ય તથા અધરમ દ્રવ્યનો એકેક પ્રદેશકરહયો છે તે કીવારે પણ વીછડશે નહી માટે અનાદી અનત સબધી છે આકાશ ખેત્ર લોક સર્વ અને જીવ દ્રવ્યનો અનાદી અનત સબંધ છે અને સસારી કરમ સહીત તથા લોકના પ્રદેશનો સાદી સાંત સબધ છે. લોકાંત શીધ ખેત્રના શીધ જીવોનો આકાશ પ્રદેશ સાથે સાદી અનત સબધ છે લોકાકાસ અને પુદગળ દ્રવ્યનો અનાદી અનંત સબધ છે અકાશ પ્રદેશની સાથે પુદગળ પરમાણુનો સાદી સાંત સબધ છે એક આકાશ દ્રવ્યનીપરે ધરમાસ્તીકાય તથા અધરમાસ્તીકાયનો પણ સર્વ સબધ જાણવો જીવ અને પુદગળના સબધમાં અભવ્ય જીવને પુદગળનો અનાદી અનંત સબધ છે કેમકે અભવ્ય જીવનાં. કરમ કીવારે ખપશે નહી માટે અને ભવ્ય જીવને કરમનુ લાગવુ અનાદી કાળનુ છે પણ તે કોઇવારે છુટશે માટે ભવ્ય જીવને પુદગળ સબધ અનાદી સાંત છે તથા નીશ્ચય નયે કરી છ દ્રંવ્ય સ્વભાવ પરીણામ પરીણામ્યા છે તે પરીણામીપણો સાદાય સાસ્વતો છે તે માટે અનાદી અનત છે અને જીવ તથા પુદગળ બેહુ દ્રવ્ય મીલી સબધ ભાવ પામે છે તે પરપરીણામીપણો છે તે પરપરીણામીપણો અભવ્ય જીવને અનાદી અનત છે અને ભવ્ય જીવને અનાદી સાંત સાંત છે અને પુદગળના પરીણામીપણો તે મતાએ અનાદી અનત છે અને પુદગળના મીલવો વીછડવો તે સાદી સાંત છે એટલે જીવદરવ્ય પુદગળ સાથે મીલ્યો સક્રીય છે અને પુદગળ કરમથી રહીત થાય તેવારે જીવ અક્રીય છે અને પુદગળ સાદી સક્રીય છે.

હવે એક અનેક પક્ષથી નીશ્ચય જ્ઞાન કહેવાને નય કહે છે સર્વ દરવ્યમાં અનેક સ્વભાવ છે. તે એક વચનથી કહ્યા જાય નહી. માટે આહી માંહે નય કરી સક્ષેપપણે કહે છે તીહાં મુળ નયના બે ભેદ છે. એક દ્રવ્યાર્થીક બીજો પ-

ર્યાયાર્થીક તેમાં ઉત્પાદ વ્યય પર્યાય ગૌણપણે અને પ્રધાનપણે દ્રવ્યમા ગુણ સત્તને ગ્રહે તે દ્રવ્યાર્થીક નય કહીએ તેહના દસ ભેદ છે ૧ સર્વ દ્રવ્ય નીત્ય છે તે નીત્ય દ્રવ્યાર્થીક. ૨ અગુરૂ લઘુ અને ખેત્રની અપેક્ષા ન કરે મુળ ગુણ ને પીડપણે ગ્રહે તે એક દ્રવ્યાર્થીક ૩ જ્ઞાનાદીક ગુણે સર્વ જીવ એક સરીખા છે માટે સર્વને એક જીવ કહે સ્વદ્રવ્યાદિકને ગ્રહે તે સત દ્રવ્યારથીક જેમ સત લક્ષણ દ્રવ્ય ૪ દ્રવ્ય માંહે કહેવા ચોગ્ય ગુણ અંગીકાર કરે તે વક્તવ્ય દ્રવ્યાર્થીક .૫ આત્માને અજ્ઞાની કહેવુ તે અશુધ દ્રવ્યારથીક. ૬ સર્વ દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય સહિત છે એમ કહેવુ તે અન્વય દ્રવ્યારથીક. ૭ સર્વ જીવ દ્રવ્યની મુળ સતા એક છે તે પરમ દ્રવ્યારથીક નય; ૮ સર્વ જીવના આઠ પ્રદેશ નીરમળ છે તે શુધ દ્રવ્યારથીક નય. ૯. સર્વ જીવના અસંખ્યાત પ્રદેશ. એક શરીખા છે તે સતા દ્રવ્યારથીક નય. ૧૦ ગુણ ગુણી દ્રવ્ય તે એક છે તે પરમ ભાવ ગ્રાહક દ્રવ્યારથીક જેમ આત્મા જ્ઞાન રૂપ છે ઇત્યાદી. એ દ્રવ્યારથીક નયના દશ ભેદ કહ્યા.

હવે પર્યયારથીક નયના છ ભેદ કહે છે જે પર્યાયને ગ્રહે તે પર્યાયથીક નય કહીયે તેના છ ભેદ છે. એક દરવ્ય પર્યાય તે જીવને ભવ્યપણુ તથા શીધપણુ કહેવુ ૨ દરવ્ય વ્યંજન પર્યાય તે દરવ્ય પ્રદેશમાન ૩ ગુણ પરીયાય જે એક ગુણથી અનેકતા થાય; જેમ ધરમા ધરમી દરવ્ય પોતાના ચલણ સહકારાદી ગુણથી અનેક જીવ તથા પુદગળને સહાય કરે. ૪ ગુણ વ્યંજન પરીજાય જે એક ગુણના ઘણા ભેદ છે. ૫ સ્વભાવ પરીજાય તે અગુરૂ લઘુ પરીજાયથી જાણવુ, એ પાંચ પરીજાય સર્વ દરવ્યમાં છે અને છઠો વીભાવ પરીજાય તે જીવ પુદગળ એ બે દરવ્યમાં છે તીહાં જીવ જે ચાર ગતીના નવા નવા ભવ કરે તે જીવમાં વિભાવ પરીજાય તથા પુદગળમાં ખધપણુ તે વિભાવ પરીજાય જાણવો.

હવે પરીજાયના બીજા છ ભેદ કહે છે ૧ અનાદી નીત્ય પરીજાય તે જેમ પુદગળ દરવ્યનો મેરૂ પ્રમુખ, ૨ સાદી નીત્ય પરીજાય તે જીવ દરવ્યના શીધપણુ, ૩ અનીત્ય પરીજાય તે સમય સમયમાં દરવ્ય ઉપજે વીણશે છે. ૪ અશુધ અનીત્ય પરીયાય તે જન્મ મરણ થાય છે તેણે કરી કેવુ; ૫ ઉપાધી પરીજાય તે કરમ સબધ. ૬ શુધ પરીયાય જે મુળ પરીજાય સર્વ દરવ્યના એક સરીખા છે એ પરીયાયારથીકનુ સ્વરૂપ કહ્યુ.

હવે સાત નય કહે છે: ૧ નૈગમ, ૨ સંગ્રહ, ૩ વ્યવહાર, ૪ રૂજુ

સુત્ર; ૫ શબ્દ, ૬ સમભીરૂઢ, ૭ એવભુત; એ સાત નયનાં નામ જાણેવાં. તેમાં પેહેલો નૈગમ નય કહે છે નથી એક ગમો તે નૈગમ કહીયે ગુણનો એક અશ ઉપનો હોય તો નૈગમ કહીએ. | દ્રષ્ટાંત—જેમ કોઇક મનુષ્યને પાયલી લાવવાનો મન થયો તેવારે જગલમાં લાકડુ લેવા ચાલ્યો રસતામાં કોઇક મનુષ્ય મીલ્યો તેણે પુછયુ કીહાં જાય છે તેવારે તેણે કહ્યુ જે પાયલી લેવા જાઉ છુ તે પાયલી તો હજી ઘડી નથી પણ મનમાં ચીંતવી તે થઇ એમ ગણ્યું તેમ નૈગમ નય સર્વ જીવને શીધ સમાન કહે કેમકે સર્વ જીવના આઠ રૂચક પ્રદેશ નીરમળ શીધરૂપ છે તેથી એક અંશે સીધ છે તે માટે શીધ સમાન સર્વ જીવ કહ્યા તે નૈગમ નયના ત્રણ ભેદ છે. ૧ અતીત નૈગમ. ૨ અનાગત નૈગમ. ૩ વર્તમાન નૈગમ એ નૈગમ નય કહ્યો.

હવે સંગ્રહ નય કહે છે સતા ગ્રહે તે સગ્રહ જે એક નામ લીધાથી સર્વ ગુણ પરીયાય પરીવાર સહીત આવે તે સગ્રહ નય જાણવો તેનો દ્રષ્ટાંત— જે કોઇક મનુષ્ય પ્રભાતે દાતણ કરવાને અર્થે પોતાના ઘરના બારણે બેશીને ચાકર પુરષને કહ્યુ જે દાતણ લઇ આવો તેવારે તે ચાકર મનુષ્ય પાણીનો લોટો તથા રૂમાલ અને દાતણ એમ સર્વ ચીજ લઇ આવ્યો હવે શેઠે તો એક દાતણ નામ લઇને મગાવ્યુ હતુ પણ ચાકર સર્વનો સગ્રહ રરી લઇ આવ્યો. તેમજ દરવ્ય એહવુ નામ કહ્યુ, તો દરવ્યના ગુણ પરજાય સર્વ આવ્યા એ સગ્રહ નયના બે ભેદ છે. એક જે દરવ્યપણો સામાન્યપણો બોલતા જીવ તથા અજીવ દરવ્યનો ભેદ પડયો નહી તે પેહેલો સામાન્ય સગ્રહ તથા બીજો વિષેશતાનાને અગીકાર કરે છે જે જીવ દરવ્ય એમ કહ્યુ તો અજીવ સર્વ ટલ્યા તે વિશેષ સગ્રહ.

હવે વ્યવહાર નય કહે છે, જે બાજ્ય સ્વરૂપ દેખીને ભેદની વેચરણ કરે, અને જે બાહેર દેખાતા ગુણનેજ માને પણ અતરગ સતા ન માને એટલે એ નયમાં આ ચાર ક્રીયા મુખ્ય છે; અતરગ પરીણામનો ઉપયોગ નથી, કેમકે નૈગમ તથા સગ્રહ નય તે જ્ઞાન રૂપ ધ્યાન પરીણામ વીના અસ તથા સતા ગ્રાહી છે, તેમ ઇહાં કરણી મુખ્ય છે. તે વ્યવહાર નયપણે જીવની વ્યવસ્થા અનેક પ્રકારેછે, તીહાં નૈગમ તથા સગ્રહ નયે કરી સર્વ જીવ સત્તાએ એક રૂપ છે, પણ વ્યવહાર નયથી જીવના બે ભેદ છે, એક શીધ બીજા સસારી, તે વળી સસારી જીવના બે ભેદ છે, એક અજોગી ચઉદમા ગુણઠાણાવાળા, તથા બીજા સજોગી, તે સજોગીના બે ભેદ છે, એક કે-

ઈહાં; ૧ ઉદારીક; ૨ વૈક્રીય, ૩ આહારક, ૪ તેજસ. એ ચાર વરગણા બાદર છે, તેમાં પાંચ વરગણા, બે ગધ, પાંચ રસ, આઠ સ્પર્શ, એ વીસ ગુણ છે; તથા ૧ ભાષા, ૨ ઉસાસ; ૩ મન, ૪ કાર્મણ, એ ચાર વરગણા સુક્ષ્મ છે. એમાં પાંચ વર્ણ, બે ગધ, એક રસ, બે સ્પર્શ, એ પાંચ ગુણ છે, એમ પુદગળ ખધના અનેક ભેદ છે,

વ્યવહાર નયના છ ભેદ છે; ૧ સુધ વ્યવહાર તે આગળ ગુણઠાણાનો છોડવો અને ઉપરના ગુણઠાણાનુ ગ્રહણ કરવુ અથવા જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર ગુણ તે નિશ્ચય નયે એક રૂપ છે, પણ તે શીષ્યને સમજાવવાને જુદા જુદા ભેદ કહેવા, તે શુધ વ્યવહાર છે, ૨. જીવમાં અજ્ઞાન રાગ દ્વેષ લાગ્યા છે- તે અશુધપણા છે; માટે અશુધ વ્યવહાર. ૩ જે પુણ્યની ક્રીયા કરવી તે સુભ વ્યવહાર. ૪ જે થકી જીવ પાપ રૂપ અસુભ કર્મ કરે તે અસુભ વ્યવહાર. ૫ ધન્ય, ધર, કુટબ પ્રત્યક્ષ સર્વ આપણાં નથી જુદા જુદા છે, પણ જીવે અ-જ્ઞાનપણે આપણા કરી જાણ્યા છે, તે ઉપચરીત વ્યવહાર. ૬ સરીરાદીક વ-સ્તુ અદ્યપી જીવથી જુદી છે, તોપણ પરીણામીક ભાવ લોલીપણે એકઠા મીલી રહ્યા છે, તેને જીવ આપણા કરી જાણે છે, તે અનુચરીત વ્યવહાર જાણવો, એ વ્યવહાર નય કહયો.

હવે રૂજુ સત્ર નય કહે છે, જે અતીત કાળ અને અનાગત કાળની અપેક્ષા ન કરે, પણ વર્તમાનકાળે જે વસ્તુ ગુણે પરીણમે, વરતે તે વસ્તુ ને તેવેજ પરીણામે માને, માટે એ નય પરીણામ ગ્રાહી છે, જેમ કોઇક જીવ ગ્રહસ્થ છે, પણ અતરગ સાધુ સમાન પરીણામ છે, તો તે જીવને સાધુ કહે અને કોઇ જીવ સાધુને વેષે છે પણ મનના પરીણામ વિષયાભીલાષ સહીત છે તો તે જીવ અવ્રતી છે એમ રૂજુ સુત્ર નયનો માનવો છે, તે રૂ-જુ સુત્ર નયના બે ભેદ છે, એક સુક્ષ્મ રૂજુ સુત્ર તે એમ કહે જે સદા કાળ સર્વ વસ્તુમાં એક વર્તમાન સમય વરતે છે, એટલે જે જીવ ગયા કાળે અજ્ઞા હતો અને અનાગતકાળે અજ્ઞાની ભાવે અજ્ઞાની થશે એમ બેહુ કાળની અ-પેક્ષા ન કરે પણ એક વરતમાન સમયે જે જેવો તેને તેવો કહે, તે સુક્ષ્મ રૂજુ સુત્ર કહીયે; અને મોહોટા બાજ્ય પરીણામ ગ્રહે તે સ્થુલ રૂજુ સુત્ર નય જાણવો એ રજુ સુત્ર નય કહ્યો.

હવે શબ્દ નય કહે છે, જે વસ્તુ ગુણવત અથવા નીરગુણ તે વસ્તુને નામ કહી બોલાવીયે જે ભાષા વર્ગણાથી શબ્દપણે વચન ગોચર થાય તે

વળી બીજો છદમસ્થ, છદમસ્થના પણ બે ભેદ છે, એક ક્ષીણ મોહી બારમા ગુણઠાણે વર્તતા મોહની કર્મ ખપાવ્યુ તે, બીજા ઉપશાંત મોહ, તે ઉપશાંત મોહના વળી બે ભેદ છે, એક અકષાઇ, અગીયારમા ગુણઠાણાના જીવ, બીજા સકષાઇ, તે સકષાઇના બે ભેદ છે, એક સુક્ષમમ કષાઇ દસમા ગુણઠાણાના જીવ, બીજા બાદર કષાઇ, તે બાદર કષાઇના બે ભેદ છે, એક શ્રેણી પતીપન્ન, બીજા શ્રેણી રહીત, તે શ્રેણી રહીતના બે ભેદ છે, એક અપ્રમાદી; બીજા પ્રમાદી તે પ્રમાદીના બે ભેદ છે, એક સર્વ વીરતી બીજા દેશવીરતી, દેશવીરતીના બે ભેદ છે, એક વ્રતી પરીણામી બીજો અવ્રતી પરીણામી, અવ્રતીના બે ભેદ છે, એક અવ્રતી સમકીતી બીજો અવ્રતી મિથ્યાત્વી, તે મિથ્યાત્વીના બે ભેદ છે, એક ભવ્ય બીજા અભવ્ય; તે ભવ્યના બે ભેદ છે; એક ગ્રથી ભેદી, બીજા ગ્રંથી અભેદી, એવી રીતે જે જે જીવ જેવા દેખાય તેને તેવા માને, એ વ્યવહાર નય છે, એમજ પુદગળના ભેદ કરવા તે કહેછે, પુદગળ દરવ્યના બે ભેદ છે, એક પરમાણુ બીજો ખધ. ખધના બે ભેદછે, એક જીવને લાગ્યા તે જીવ સહીત; બીજા જીવ રહીત તે, ઘડો પ્રમુખ અજીવના ખધ, જીવ સહીત ખધના બે ભેદ છે, એક સુક્ષમ ખધ બીજો બાદર ખધ;

ઇહાં વર્ગણાના વિચાર લખીયે છીએ. તિહાં પુદગળની વર્ગણા આઠછે, ૧ ઉદારીક વર્ગણા, ૨ વૈક્રીય વર્ગણા, ૩ અહારક વર્ગણા; ૪ તેજશ વર્ગણા, ૫ ભાષા વર્ગણા; ૬ ઉસાસ વર્ગણા, ૭ મના વર્ગણા, ૮ કર્મ વર્ગણા; એ આઠ વર્ગણાનાં નામ કહ્યાં, બે પરમાણુ ભેગા થાય દ્વયણુક ખધ કહેવાય; ત્રણ પરમાણુ ભેગા થાય તેવારે ત્રયણુક ખધ કહેવાય, એમ સખ્યાતા પરમાણુ મીલે; સખ્યાતાણુક ખધ થાય, તેમજ અસખ્યાતે અસખ્યાતાણુક ખધ થાય, તથા અનતા પરમાણુ મીલે અનતાણુક ખધ થાય, એ ખધ તે સર્વ જીવને અગ્રહણ જોગ છે, અને જેવારે અભવ્યથી અનત ગુણ અધીક પરમાણુ ભેળા થાય; તેવારે ઉદારીક શરીરને લેવા યોગ્ય વર્ગણા થાય; એમજ ઉદારીકથી અનત ગુણ અધીક વર્ગણામાં; દલ ભેગા થાય, તેવારે વૈક્રીય વર્ગણા થાય, વૈક્રીય થકી અનત ગુણ પરમાણુ મીલે તેવારે આહારક વર્ગણા થાય; એમ સર્વ વર્ગણાના એકેકથી અનત ગુણા અધીક પરમાણુ મીલે તે વારે તે વરગણા થાય; એટલે પેહેલીથી બીજી વરગણા બીજીથી ત્રીજી એમ સાતમી મના વરગણાથી આઠમી કર્મ વરગણામાં, અનત ગુણ પરમાણુ અધીક છે,

ઇહાં; ૧ ઉદારીક; ૨ વૈક્રીય, ૩ આહારક, ૪ તૈજસ. એ ચાર વરગણા બાદર છે, તેમાં પાંચ વરગણા, બે ગધ, પાંચ રસ, આઠ સ્પર્શ, એ વીસ ગુણ છે; તથા ૧ ભાષા, ૨ ઉસાસ; ૩ મન, ૪ કાર્મણ, એ ચાર વરગણા સુક્ષ્મ છે. એમાં પાંચ વર્ણ, બે ગધ, એક રસ, બે સ્પર્શ, એ પાંચ ગુણ છે, એમ પુદગળ ખધના અનેક ભેદ છે,

વ્યવહાર નયના છ ભેદ છે; ૧ સુધ વ્યવહાર તે આગળ ગુણઠાણાનો છોડવો અને ઉપરના ગુણઠાણાનુ ગ્રહણ કરવુ અથવા જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર ગુણ તે નિશ્ચય નયે એક રૂપ છે, પણ તે શીષ્યને સમજાવવાને જુદા જુદા ભેદ કહેવા, તે શુધ વ્યવહાર છે, ૨. જીવમાં અજ્ઞાન રાગ દ્વેષ લાગ્યા છે- તે અશુધપણો છે, માટે અશુધ વ્યવહાર. ૩ જે પુણ્યની ક્રીયા કરવી તે સુભ વ્યવહાર. ૪ જે થકી જીવ પાપ રૂપ અસુભ કર્મ કરે તે અસુભ વ્યવહાર. ૫ ધન્ય, ધર, કુટબ પ્રત્યક્ષ સર્વ આપણાં નથી જુદા જુદા છે, પણ જીવે અજ્ઞાનપણે આપણા કરી જાણ્યા છે, તે ઉપચરીત વ્યવહાર. ૬ સરીરાદીક વસ્તુ અધ્યપી જીવથી જુદી છે, તોપણ પરીણામીક ભાવ લોલીપણે એકઠા મીલી રહ્યા છે, તેને જીવ આપણા કરી જાણે છે, તે અનુચરીત વ્યવહાર જાણવો, એ વ્યવહાર નય કહ્યો.

હવે રૂજુ સત્ર નય કહે છે, જે અતીત કાળ અને અનાગત કાળની અપેક્ષા ન કરે, પણ વર્તમાનકાળે જે વસ્તુ ગુણે પરીણમે, વરતે તે વસ્તુ ને તેવેજ પરીણામે માને, માટે એ નય પરીણામ ગ્રાહી છે, જેમ કોઇક જીવ ગ્રહસ્થ છે, પણ અતરગ સાધુ સમાન પરીણામ છે, તો તે જીવને સાધુ કહે અને કોઇ જીવ સાધુને વેષે છે પણ મનના પરીણામ વિષયાભીલાષ સહીત છે તો તે જીવ અવ્રતી છે એમ રૂજુ સુત્ર નયનો માનવો છે, તે રૂજુ સુત્ર નયના બે ભેદ છે, એક સુક્ષ્મ રૂજુ સુત્ર તે એમ કહે જે સદા કાળ સર્વ વસ્તુમાં એક વર્તમાન સમય વરતે છે, એટલે જે જીવ ગયા કાળે અજ્ઞાની હતો અને અનાગતકાળે અજ્ઞાની ભાવે અજ્ઞાની થશે એમ બેહુ કાળની અપેક્ષા ન કરે પણ એક વરતમાન સમયે જે જેવો તેને તેવો કહે, તે સુક્ષ્મ રૂજુ સુત્ર કહીયે; અને મોહોટા બાજ્ય પરીણામ ગ્રહે તે સ્થુલ રૂજુ સુત્ર નય જાણવો એ રજુ સુત્ર નય કહ્યો

હવે શબ્દ નય કહે છે, જે વસ્તુ ગુણવત અથવા નીરગુણ તે વસ્તુને નામ કહી બોલાવીયે જે ભાષા વર્ગણાથી શબ્દપણે વચન ગોચર થાય તે

શબ્દ નય, જે કારણે અરૂપી દ્રવ્ય વચનથી ગ્રહ્યા જાય નહી પણ વચનથી કેહેવા તે શબ્દ નય કહીયે. ઇહાં જે શબ્દનો અર્થ હોય તે પણ જે વસ્તુમાં વસ્તુપણે પામીયે, તેવારે તે વસ્તુ શબ્દ નય કહીયે, જેમ ઘટની ચેષ્ટાને કરતો હોય તે ઘટ એ શબ્દ નયમાં વ્યાકરણથી નીપના અને બીજા પણ સર્વ શબ્દ લીધા, તે શબ્દ નયના ચ્યાર ભેદ છે. ૧ નામ. ૨ સ્થાપના. ૩ દ્રવ્ય. ૪ ભાવ. અને ચાર નીક્ષેપા પણ એહીજ નામ છે.

૧. પેહેલો નામ નીક્ષેપો તે આકાર તથા ગુણ રહીત વસ્તુને નામ કરી બોલાવો, જેમ એક લાકડીનો કડકો લઇને કોઇક તેહને જીવ એવુ નામ કહ્યો તે નામ જીવ જાણવુ, જેમ કાળી દોરીને સાપની બુદ્ધીયે કરી ઘાવ હણે તેને સાપની હીંસા લાગે એ નામ સર્પ થયો એવીજ રીતે નામ, તપ, અથવા નામ શીધ, જેમ વડ પ્રમુખને શીધવડ એમ કહે છે, તે નામ નીક્ષેપો કહીએ, અરથાત જે વસ્તુમાં નામ પ્રમાણે ગુણ ન હોય ને તેને હરેક નામ કહે છે તે નામ નીક્ષેપો જાણવો એ સુત્ર સાખે છે.

૨. બીજો સ્થાપના નીક્ષેપો કહે છે, જે કોઇ વસ્તુનો આકાર દેખીને તેને વસ્તુ કહે જેમ ચીત્રામણ અથવા કાષ્ટ અથવા પાષાણના ઘોડા હાથી રમકડાં પ્રમુખ હોય છે તેનો આકાર દેખી તેને ઘોડા હાથી ગાય બળદ પ્રમુખ કહે છે જેનો જેવો આકાર હોય છે તેનુ તેવુ નામ સ્થાપે છે તે સ્થાપના જાણવી, એ સ્થાપના નીક્ષેપો નામ નીક્ષેપા સહીત હોય, જેમ સ્થાપના શીધ્ધ જીન પ્રતીમા પ્રમુખ તે સદભાવ સ્થાપનાપણે હોય અને અસદભાવ સ્થાપના પણ હોય અકૃત્રીમ જીન પ્રતીમા તે નદીશ્વર દ્વીપ પ્રમુખને વિષે, અને જે ઇહાં જીન પ્રતીમા તે કૃત્રીમ તે સર્વ સ્થાપના જાણવી, જેમ ચીત્રામણની સ્ત્રી જીહાં માંડી હોય તિહાં સાધુ રહે નહી કારણ કે સ્થાપના સ્ત્રી છે, તે સ્ત્રી તુલ્ય જાણવી તેમજ જીન પ્રતીમા જીન સમાન જાણવી, ઇહાં કોઇક અજ્ઞાની જીવ કહે છે જે સ્થાપનામાં જ્ઞાનાદી ગુણ નથી તેથી સ્થાપનાને માનવી પુજવી નહી, તેહને ઉતર કહે છે જે, સ્થાપના રૂપ સ્ત્રીમાં સ્ત્રીપણાના ગુણ નથી તોપણ તે વીકારનું કારણ થાય છે તેમજ જીન પ્રતીમા પણ ધ્યાનનું કારણ છે, અને જે એમ પુછે કે હીંસા થાય છે અને ભગવતે તો દયાને ધર્મ કહ્યો છે, એવુ બોલનારને કહેવુ જે, પરદેશી રાજા કેશી ગુરૂને વાંદવાને બીજે દીવશે મોહોટા આડબરથી આવ્યો તે વંદનામાં હીંસા થઇ પણ [illegible] ગણતાં ટોટો ન થયો, બીજુ મલીનાથજીએ છ મીત્રને પ્રતીબોધ

વાને પુતળીનો દૃષ્ટાંત કહ્યો, તે હીંસા તો ઘણી થઇ પણ તે લાભના કારણ માં ગણી છે, એમ ભાવ શુધ હોય તીહાં સમ્યગ દ્રષ્ટીને હીંસા લાગતી નથી, અથવા કોઇ એમ કહે છે જે અમે પોતાને સ્થાનકે બેઠા નમોથુણ કહીશુ તેથી અમને લાભ થાશે તે ખરો, પણ ભગવતી સુત્રમાં ભગવાનને વાંદવાને અધીકારે તો તીહાં જઇ વાંદવાનુ ફળ મોહોટુ કહ્યુ છે, તથા નીક્ષેપાને અધીકારે એમ કહ્યુ જે ભાવ નીક્ષેપો એકલો થાય નહી પણ નામ સ્થાપના તથા દ્રવ્ય એ ત્રણ મીલેથી ભાવ નીક્ષેપો થાય માટે સ્થાપના અવશ્ય માનવી, હવે જે સ્થાપના ન માને તેહને કહીયે જે ચત્રામણની સુરતી ને હીંસાના પરીણામથી ફાડે તેહને હીંસા લાગે છે તેમજ જીવરના ધ્યાને જીન પ્રતીમા પુજતાં, અરથાત જીનરાજ્યનુ સ્વરૂપ જાણી જીન પ્રતીમાનુ પુજન વદન કરવુ તેથી લાભ થાય છે, એમ યુક્તિથી અગર શીધાંતની સાખે જીન પ્રતીમાને જીનરાજ્ય સદ્રસ માને તે આરાધક કહેવાય. અને જે જીન પ્રતીમાને ન માને તેણે સ્થાપના નીક્ષેપો ઉથાપ્યો અને સ્થાપના ઉથાપી તેણે ત્રણે નીક્ષેપા ઉથાપ્યા તેવારે શીધાંત પણ ઉથાપ્યાં માટે જે જીન પ્રતીમાને નહી માને તે વિરાધક જાણવો તે સ્થાપના ઇતર અને યાવતક થીક એ ભેદ છે.

૩. હવે ત્રીજો દ્રવ્ય નીક્ષેપો કહે છે, જેનો નામ પણ હોય તથા આકાર સ્થાપના ગુણ પણ હોય અને લક્ષણ હોય, પણ આત્મ ઉપયોગ ન હોય, તે દ્રવ્ય નીક્ષેપો જાણવો; એટલે અજ્ઞાની જીવ તે જીવ સ્વરૂપના ઉપયોગ વીના દ્રવ્ય જીવ છે—અણુવ ઉગો દવ્વ—ઇતિ અનુજોગ દ્વાર વચનાત, અરથાત એમ અનુજોગ દ્વાર નામના સુત્રમાં કહ્યુ છે, વળીકહ્યુ છે જે શીધાંત વાંચતા પુછતાં પદ અક્ષર માત્રા સુધ અર્થ કરે છે, અને વળી ગુરૂ મુખે સદહે છે તે પણ શુધ નીશ્ચે પોતાની સત્તા ઓળખ્યા વીના સર્વ દ્રવ્ય નીક્ષેપા માંજ છે, જે ભાવ વીના દ્રવ્યપણો છે તે પુન્યનુ કારણ છે; પણ નીઝરાનુ; મોક્ષનુ કારણ નથી, એટલે જે કરણી રૂપ કષ્ટ તપશ્યા કરે છે તથા સુત્ર વાચે છે સાંભળાવે છે; તથા તેને જીવ અજીવ પદાર્થની સત્તાની ઓળખાણ નથી; તેને ભગવતી સુત્રમાં અવ્રતી અપચખાણી કહ્યા છે; તથા જે એટલી બાહ્ય કરણી કરે છે, અને પોતે સાધુ કહેવાય છે તે મૃષાવાદી (જુઠા) છે એમ ઉતરાધ્યેન સુત્રમાં કહ્યું છે.

नसुणीं रनवासेणं, ए वचने, नाणेणयमुणी होइ,

એ વચનથી જે જ્ઞાનવત છે તે મુની છે અને જે અજ્ઞાની તે મી થ્યાત્વી છે તથા કોઇક ગણીતાનુ યોગના નરકના તથા દેવતાના બોલ અથ વા સાધુ શ્રાવકનો આચ.ર જાણીને કહે જે અમે જ્ઞાની છીએ તે પણ જ્ઞા- ની નથી અને જે દ્રવ્ય ગુણ પરજાય જાણે તેને જ્ઞાની કહીયે એમ શ્રી ઉ- તરાધ્યેન મોક્ષ માર્ગે કહ્યુ છે કે વસ્તુ સત્તા જાણ્યા વિના જ્ઞાની સમજવો ન હી, અને નવ તત્વ ઓળખી સદ્દ હેતે સમકેતિ અને એહવા જ્ઞાન દર્શન વીના જે કહે કે અમે ચારીત્રીયા છીયે, તે પણ મૃખાવાદી છે કારણ કે શ્રી ઉતરાધ્યેનજી સુત્ર માંહે કહ્યુછે જે નાણ દસણ નાણ, નાણેણ વીણાં ન હુતી ચરણ ગુણા એ વચન છે માટે આજ કેટલાક જ્ઞાન હીન ક્રીયાનો આડબર દેખાડે છે તે ઠગ છે તેહનો સગ કરવો નહી. એ બાજ્ય કરણી અભવ્ય જીવને પણ આવે માટે બાજ્ય કરણી ઉપર રાચવુ નહી અને આત્માનુ સ્વરૂપ ઓળખ્યા વીના સામાચક પડીકમણાં પચખાણ કરવાં તે સર્વ દ્રવ્ય ની ક્ષેપામાં પુણ્ય આશ્રય છે, પણ સવર નથી, શ્રી ભગવતીજી સુત્રમાં કહ્યુ છે "આયા ખલુ સામાઇય" એ આલાવાથી જાણજો, તથા જીવ સ્વરૂપ જાણ્યા વિના તપ સજમ પુણ્ય પ્રકૃતી તે દેવતાના ભવનુ કારણ છે,— પુવ્વતવેણ પુવ્વસંચમેણ દેવલોએ ઉવવઝતીનો ચેવણ આયત્તા ભાવ વત્તવયાએ એ આ લાવો ભગવતીજી સુત્રમાં કહેચો છે તથા જે ક્રીયા લોપી આચાર હીન છે તથા જ્ઞાન પણ હીન છે માત્ર ગછની લાજે શીદ્ધાંત ભણે વાંચે છે વ્રત પચખાણ કરે છે તે પણ દ્રવ્ય નીક્ષેપો જાણવો એમ શ્રી અનુજોગ દ્વાર સુત્રમાં કહ્યુ છે ઇમે સમણ ગુણ મુક્ક, ચોગી છકાય નિરણુ કંપા હયાઇવ દુદ્દામા. ગયા ઇવ નીરકુસા૦ ધઠામઠા તુપ્પોઠા૦ પંડુરયા ઉરણા જીણાણુ૦ આણાએસછ દા૦ વીહરીઉઓણ ઉભ ઉકાલ આવસ્સગસ્સ ઉવઠતીત૦ લોગુતરિય દવ્વાવં સસય૦ અર્થ—જેને છકાયની દયા નથી ઘોડાનીપેરે ઉન્મદ છે હાથીનીપેરે નીરકુસ છે પોતાના શરીરને ધોવતા મસળતા ઉજળે કપડે સીણગાર કરી ગ છના મત્વ ભાવે માચતા સ્વેછાચારી વીતરાગની આજ્ઞા ભાંજતા જે તપ ક્રી યા કરે છે તે પણ દ્રવ્ય નીક્ષેપામાં છે, અથવા જ્યોતીષ વૈદક કરે છે અને પો- તાને આચાર્ય ઉપાધ્યાય કેહેવરાવીને લોક પાસે મહીમા કરાવે છે તે તાંબાના ખોટા રૂપિયા જેવા છે, તથા ઘણા ભવ ભમશે માટે અવદનીક છે એ શાખ

શ્રી ઉતરાધ્યેન સુત્ર મંહિ શ્રી અનાથી મુનીના અધ્યેનથી જાણવી અને સુત્રના અર્થ ગુરૂ મુખે શીખ્યા વીના નીશ્ચય આત્માનુ સ્વરૂપ ઓળખ્યા વિના નીર્યુક્તિ વિના ઉપદેશ આપે છે, તે પોતે તો સંસારમાં બુડયા છે પણ તેમની પાસે બેસે છે તથા તેમનુ સાંભળે છે તેવોને પણ સંસારરૂપી સમુદ્રમાં બુડાવે છે, એમ પ્રશ્ન વ્યાકરણ સુત્ર તથા શ્રી અનુજોગદ્વાર સુત્રમાં કહ્યુ છે, તથા ભગવતીજી સુત્રમાં પણ કહ્યુ છે અને કેટલાક એમ કહે છે જે અમે સુત્ર ઉપર અર્થ કરીએ છીએ તો નીરયુક્તિ તથા ટીકા પ્રમુખનો સ્યો કામ છે એમ બોલનારા પણ મૃખાવાદી છે કેમકે શ્રી પ્રશ્ન વ્યાકરણમાં કહ્યુ છે "વયણ તિયલીંગતિય" ઇત્યાદીક જાણ્યા વીના અને નય નીક્ષેપ જાણ્યા વિના જે ઉપદેશ આપે તે મૃખાવાદ છે એમ અનેક સુત્રમાં કહ્યુ છે, માટે બહુ શ્રુત પાસે ઉપદેશ સાંભળવો, શ્રી ઉતરાધ્યેન સુત્ર મધે બહુ શ્રુતને મેરૂની તથા સમુદ્રની અને કલ્પવૃક્ષાદી સોળ ઓપમા દીધી છે, એ દ્રવ્ય નીક્ષેપો કહ્યો.

૪ હવે ચોથો ભાવ નીક્ષેપો કહેછે જે નામ, સ્થાપના, અને દ્રવ્ય એ ત્રણ નીક્ષેપા તે, એક ભાવ નીક્ષેપા વિના અશુધ છે, જે નામ તથા આકાર લક્ષણ ગુણ સહીત વસ્તુ તે ભાવ નીક્ષેપો જાણવો, ઉવઉગો ભાવ ઇતી વચનાત, એટલે પુજા, દાન, શીલ, તપ, ક્રીયા, જ્ઞાન, એ સર્વ ભાવ નીક્ષેપે સહીત લાભનુ કારણ છે, ઇહાં કોઈ કહેશે જે મનના પરીણામ દ્રઢ કરીને જે કરીએ તેને ભાવ કહીએ એમ કહે છે તે જુઠા છે, એવુ તો સુખની વાંછાયે મીથ્યાત્વી પણ ઘણા કરે છે તે ગણવુ નહી ઇહાં સુત્રની સાખે વીતરાગની આજ્ઞા હેય ઉપાદેયની પરીક્ષા કરી અજીવ તત્વ તથા આશ્રવ તત્વ અને બંધ તત્વ ઉપર હેય કહેતાં ત્યાગ ભાવ તથા જીવના સ્વગુણ જે સંવર નીઝરા તથા મોક્ષ તત્વ ઉપર ઉપાદેય પરીણામ તે ભાવ કહીયે એટલે રૂપી ગુણ તે દ્રવ્ય નીક્ષેપ છે અને અરૂપી ગુણ તે ભાવ નીક્ષેપ છે, એટલે મન વચન કાયા લેસ્યાદીક સર્વ દ્રવ્ય નીક્ષેપમાં છે અને જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર વીર્ય ધ્યાન પ્રમુખ સર્વ ગુણ ભાવ નીક્ષેપમાં છે એ ભાવ નીક્ષેપો તે નામ સ્થાપના દ્રવ્ય સહીત હોય એ ચાર નીક્ષેપા કહ્યા.

હવે ચાર નીક્ષેપા પદાર્થ ઉપર લગાડી દેખાડે છે નામ જીવ તે ચેતના અથવા માચાને એક વાસુને જીવ કહી બોલાવે છે તે નામ નીક્ષેપે જીવ મુરતી પ્રમુખ સ્થાપીએ તે સ્થાપના જીવ એકેંદ્રીથી પંચેંદ્રી પર્યંત સર્વ જીવ છે

પણ ઉપયોગ મીલે નહીં તે દ્રવ્ય જીવ અને મુરતીમાં જીવ સ્વરૂપ ઓલખી સમકીતના ઉપયોગમાં છે તે ભાવ જીવ એમ ધર્માસ્તીકાયાદીક દ્રવ્યમાં પણ જાણવો નામથી ધર્માસ્તીકાય કહી બોલાવવો તે નામ ધર્માસ્તીકાય અને ધર્માસ્તીકાય એહવા અક્ષર લખવા અથવા દ્રષ્ટાંત કારણે કાંઇક વસ્તુ સ્થાપવી તે સ્થાપના ધર્માસ્તીકાય તથા ધર્માસ્તીકાય જે અસખ્યાત પ્રદેશી ધર્મ દ્રવ્ય છે તે દ્રવ્ય ધર્માસ્તીકાય એમ ધર્માસ્તીકાયને જેવારે ચલણ સહાય ગુણની અપેક્ષા સહીત ઓળખીએ તે ભાવ ધર્માસ્તીકાય.

કોઇનો સાધુ એહવો નામ છે તે નામ સાધુ અને સ્થાપના કરીએ તે સ્થાપના સાધુ તથા જે પંચમહાવ્રત પાળે ક્રીયા અનુષ્ટાન કરે સુજતો આહાર લીયે પણ જ્ઞાન ધ્યાનનો જેવો ઉપયોગ જોઇએ તેવો ઉપયોગ ન હોય તે દ્રવ્ય સાધુ તથા જે ભાવ સવર મોક્ષનો સાધક થઇ ભાવ સાધુની કરણી કરે તે ભાવ નીક્ષેપે સાધુ કહીયે.

કોઇકનો અરીહત એહવો નામ છે તે નામ અરીહત અને અરીહતની સ્થાપના તે સ્થાપના અરીહંત અને જેટલે સુધી છદ્મસ્થ અવસ્થા તે દ્રવ્ય અરીહત અને કેવળજ્ઞાન પામ્યા પછે લોકાલોકના ભાવ જાણે (દખે) તે ભાવ અરીહંત એમ શીધમાં પણ કહેવા.

કોઇ જીવનો જ્ઞાન એહવુ નામ અથવા ભાવે અજીવનો નામ તે નામ જ્ઞાન તથા જે જ્ઞાન પુસ્તકમાં લખ્યુ છે તે સ્થાપના જ્ઞાન અને જે ઉપયોગ વીના શીધાંતનો ભણવો તથા અન્ય મતીનાં સર્વ શાસ્ત્ર ભણવાં તથા જ્ઞસરીરાદીક તે સર્વ દ્રવ્ય જ્ઞાન અને જે નવ તત્વનુ સમ્યક સહીત જાણવુ તે ભાવ જ્ઞાન.

તથા કોઇકનો તપ એહવુ નામ તે નામ તપ, તથા પુસ્તકમાં તપની વીધીનુ લખન તે સ્થાપન તપ, અને પુન્યરૂપ માસ ખમણદીક કરવુ તે દ્રવ્ય તપ, તથા જે પરવસ્તુ ઉપર ત્યાગનો પરીણામ તે ભાવ તપ, એ સવરાદીસર્વમાં ચાર ચાર નીક્ષેપા જાણવા, તથા શ્રી અનુજોગદ્વારમાં કહયો છે. જછયજ જાણીજા નીખેવનિખેવે નિરવસેસ; જછવીયન જાણીજા, ચોકયનિખવેતછ, ॥ ૧ ॥ એ ચાર નીક્ષેપા કહ્યા. એટલે શબ્દ નય કહયો.

હવે છઠો સમભીરૂઢ નય કહે "જે વસ્તુના કેટલાક ગુણ પ્રગટચા છે અને કેટલાક ગુણ પ્રગટચા નથી પણ અવસ્ય પ્રગટશે એહવી વસ્તુને વસ્તુ કહે તે વસ્તુની નામંતર એક કરી જાણે જેમ જીવ, ચેતન તથા આતમા એનો એક અર્થ કહે તે સમભીરૂઢ નય કહીએ. [illegible]

સ્તુને પુરેપુરી કહે જેમ તેરમા ગુણઠાણે કેવળી હોય તેને સીધ કહે, એ નયના ભેદ બીલકુલ નથી એ સભીરૂઢ નય કહયો.

૭ હવે સાતમો એવભુત નય કહે છે "જે વસ્તુ પોતાના ગુણે સંપુર્ણ છે, અને પોતાની ક્રીયા કરે છે, તેને તે વસ્તુ કહી બોલાવે; જેમ મોક્ષ સ્થાનકે જે જીવ પહોતો તેને શીધ કહે જેમ પાણીથી ભરેલો સ્રીના માથા ઉપર આવતો જળ ધરણ ક્રીયા કરતો તેને ઘડો કહે એ એવભુત નય કહ્યો.

હવે સાત નયના દ્રષ્ટાંત શ્રી અનુજોગદ્વાર સુત્રથી લખીએ છીએ જેમ કોઇ પુરૂષે કોઇક બીજા પુરૂષને પુછયુ જે તમે કીહાં વસો છો; તેવારે તે પુરૂષે કહ્યુ હુ લોકમાં વસુ છુ, તેવારે અશુધ નૈગમવાળે પુછયુ જે લોકના ત્રણ ભેદ છે ૧ અધો લોક, ૨ ત્રીછા લોક, ૩ ઉર્ધ્વ લોક તેમાં તુ કીહાં રહે છે. તેવારે શુધ નૈગમે કહ્યુ જે ત્રીછા લોકમાં રહુ છુ વળી પુછયુ જે ત્રીછા લોકમાં અસખ્યાતા દ્વીપ સમુદ્ર છે તેમાં તુ કીયા દ્વીપમાં રહે છે તેવારે વીશુધ નૈગમે કહ્યુ જે જબુદ્વીપમાં રહુ છુ, તે જબુદ્વીપમાં ખેત્ર ઘણાં છે તેમાં તુ કીયા ખેત્રમાં રહે છે તેવારે અની શુધ નૈગમ બોલ્યો જે ભરત ખેત્રમાં રહુ છુ તે ભરત ખેત્રના છ ખડ છે તે માંહેલા કીયા ખડમાં રહે છે, તેવારે કહ્યુ જે મધ્ય ખડમાં રહુ છુ એમ ક્રમે પુછતાં છેલે કહ્યુ જે આપણા દેશમાં રહુ છુ. તેવારે ફરી પુછયુ જે દેશમાં તો નગર ગામ ઘણાં છે તો તુ કીહાં રહે છે, તેવારે કહ્યુ જે હુ અમુક ગામમાં રહુ છુ તે ગામમાં અમુક પાડો તથા અમુક ઘર બતાવ્યો તીહાં સુધી નૈગમ નય જાણવો.

અને સગ્રહ નયવાળો બોલ્યો જે માહારા પોતાના શરીરમાં વસુ છુ, તથા વ્યવહાર નયવાળો બોલ્યો જે સથારે બેઠો છુ તેટલાજ બીછાનામાં રહુ છુ, અને રૂજુ સુત્ર નયવાળો કહે જે માહારા આતમાના અસખ્યાત પ્રદેશમાં રહુ છુ, વળી શબ્દ નયવાળો કહે જે માહારા સ્વભાવમાં રહુ છુ તેમજ સમભીરૂઢ નયવાળો કહે જે હુ માહારા ગુણમાં રહુ છુ અને એવંભુત નયવાદી કહે જે જ્ઞાન દરશન ગુણમાં વસુ છુ એ દ્રષ્ટાંત કહયો તેમ સર્વ વસ્તુમાં કહેવુ.

તથા કોઇકે પ્રદેશ માત્ર ખેત્ર અગીકાર કરી પુછયુ જે એ પ્રદેશ કીયા દ્રવ્યના છે તેવારે નૈગમ નય બોલ્યો જે છ દ્રવ્યના પ્રદેશ છે કેમકે એક આકાશ પ્રદેશ. મધ્યે છ દ્રવ્ય ભેળા છે, તેવારે સંગ્રહ નય બોલ્યો જે કાળ દ્રવ્યતો અપ્રદેશી છે તે માટે સર્વ લોકમાં એક સમય સરીખો છે પણ તે એ

ક આકાશ દરવ્યના પ્રદેશમાં જુદા નથી માટે કાળ વીના પાંચ દરવ્યનો પ્રદેશ છે તેવારે વ્યવહાર નય બોલ્યો કે જે દરવ્ય મુખ્ય દેખાય છે તેહનો પ્રદેશ છે તેવારે રૂજુ સુત્ર નય બોલ્યો કે જે દરવ્યનો ઉપયોગ દેઇ પુછીએ, તે દરવ્યનો પ્રદેશ છે જો ધર્માસ્તીકાયનો ઉપયોગ દઇ પુછીએ તો ધર્માસ્તીકાયનો પ્રદેશ છે જો અધર્માશ્તીકાયનો ઉપયોગ દઇને પુછીએ તો અધર્માશ્તીકાયનો પ્રદેશ છે તેવારે સબ્દ નય બોલ્યો જે દરવ્યનો નામ લઇ પુછીએ તે દરવ્યનો પ્રદેશ છે; હવે સમભીરૂઢ નય બોલ્યો જે એક આકાશ પ્રદેશ મધે ધર્માશ્તીકાયનો એક પ્રદેશ છે, અને જીવના અનતા પ્રદેશ છે, પુદગળના પણ અનતા પ્રદેશ છે; તેવારે અવભુત નય બોલ્યો કે પ્રદેશને જે દરવ્યની ક્રીયા ગુણ પરજાય અગીકાર કરી દેખીએ તે સમય તે પ્રદેશ દરવ્યનો ગણીએ, એ પ્રદેશમાં સાત નય કહ્યા.

હવે જીવમાં સાત નય કહે છે પ્રથમ નૈગપ નય નીમીતે જે ગુણ પર્યાયવત શરીર સહીત તે જીવ એટલે શરીરમાં જે બીજા પુદગળ તથા ધર્માશ્તીકાયાદીક દરવ્ય છે તે સર્વ જીવમાંજ ગણ્યા, તેવારે સગ્રહ નય બોલ્યો જે અસખ્યાત પ્રદેશી તે જીવ એટલે એક આકાશના પ્રદેશ ટળ્યા બીજા સર્વ જીવમાં ગણાણા, તેવારે વ્યવહાર નય બોલ્યો જે વીષય લેઇ કામ વાત સંભારે તે જીવ ઇહાં ધર્માશ્તી અધર્માશ્તીકાય આકાસ તથા બીજા પુદગળ સર્વ ટલ્યા પણ પંચેદ્રી તથા મન અને લેશ્યા એ પુદગળ છે તે જીવમાં ગણાણા કારણ કે વીષયાદીક તો ઇદ્રીયો છે તે જીવથી ન્યારા છે પણ ઇહાં વ્યવહાર નય મતે જીવ ભેળા લીધા છે તેવારે રૂજુ સુત્ર નય બોલ્યો જે ઉપયોગવંત તે જીવ ઇહાં ઇદ્રીયાદીક સર્વ ટલ્યા પણ જ્ઞાન તથા જ્ઞાનના ભેદ ટલ્યા નહી હવે શબ્દ નય બોલ્યો જે નામ જીવ સ્થાપના જીવ દરવ્ય જીવ ભાવ જીવ ઇહાં જીવમાં ગુણ નીરગુણનો ભેદ પડયો નહી તેવારે સમભીરૂઢ નય બોલ્યો. જે જ્ઞાનાદી ગુણવંત તે જીવ તેવારે મતી જ્ઞાન સુત જ્ઞાન ઇત્યાદીક સાધક અવસ્થાના ગુણ તે સર્વ જીવ સ્વરૂપમાં આવ્યા એહવે એહવે એવભુત નય બોલ્યો, જે અનત જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર સુધ સતાવત તે જીવ એ નયે જે શીધ અવસ્થામાં ગુણ હતા તેજ ગ્રહ્યા, એ સાત નયે જીવ દરવ્ય કહ્યા.

હવે સાત નયે ધર્મ કહે છે નૈગમ નય બોલ્યો જે સર્વ ધર્મ છે કેમકે સર્વ પ્રાણી ધરમને ચાહાય છે એ નય અશરૂપ ધર્મને ધર્મ એહવુ નામ

કહે, હવે સગ્રહ નય બોલ્યો જે વડેરાએ આદરયો તે ધર્મ એણે અના-ચાર છોડયો પણ કુળાચારને ધર્મ કહ્યુ હવે વ્યવહાર નય બોલ્યો જે સુખનુ કારણ તે ધર્મ. એણે પુન્ય કરણીને ધર્મ કરી માન્યો તથા રૂજુ સુત્ર નયમતે જે ઉપયોગ સહીત વૈરાગરૂપ-પરીણામ તે ધર્મ કહીએ, એ નયમાં યથા પ્ર-વૃતી કરણના પરીણામ પ્રમુખ સર્વ ધરમમાં ગણ્યા તે મીથ્યાત્વીને પણ હોય હવે શબ્દ નય બોલ્યો જે ધરમનુ મુળ સમકીત છે, માટે સમકીત તેજ ધરમ, તેવારે સંભીરૂઢ નય બોલ્યો જે જીવ અજીવ નવ તત્વ તથા છ દ્ર-વ્યને ઓળખીને જીવ સતાધ્યાવે અજીવનો ત્યાગ કરે એહવો જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રનો શુધ્ધ નીશ્ચય પરીણામ તે ધરમ, એ નયે સાધક સીધ્ધના પરીણામ તે ધરમપણે લીધા; હવે એવંભુત નય બોલ્યો જે શુકલધ્યાન રૂપાતીતના પરીણામ ક્ષયક શ્રેણી કરમ ક્ષયનાં કારણ તે ધરમ, જે જીવનો મુળ સ્વભાવ તે વસ્તુ ધરમ જે મોક્ષરૂપ કાર્ય ને કરે તે ધરમ, એ સાત નયે ધરમ કહ્યો.

હવે સાત નયે શીદ્ધપણો કહે છે, નૈગમ નયને મતે સર્વ જીવ શીધ છે કેમકે સર્વ જીવના આઠ રૂચક પ્રદેશ શીધ સમાન નીરમળ છે, માટે સગ્રહ નય કહે જે સર્વ જીવની સતા શીધ સમાન છે એણે પર્યાયાર્થીક નય કરી કરમ સહીત અવસ્થા તે ટાળીને દરવ્યાર્થીક નયે કરી અવસ્થા અંગીકાર કરી; તેવારે વ્યવહાર નય બોલ્યો જે વિદ્યા લબ્ધી પ્રમુખ ગુણે કરી શીધ થયો તે શીધ, એ નયે બાહ્ય તપ પ્રમુખ અંગીકાર કરયો; હવે રૂજુ સુત્ર નય બોલ્યો કે જેણે પોતાના આત્માની શીધપણાની સત્તા ઓળખી અને ધ્યાનનો ઉપયોગ પણ તેજ વરતે છે તે સમયે તે જીવ શીધ્ધ જાણવો, એ નયે સમકીતી જીવ શીધ સમાન છે એમ કહ્યુ. હવે શબ્દ નય બોલ્યો જે, શુદ્ધ સુકળધ્યાન પરીણામ નામાદીક નીક્ષેપે તે શીદ્ધ, તેવારે સંભીરૂઢ નય બોલ્યો જે કેવળજ્ઞાન કેવળ દર્શન યથાખ્યાત ચારીત્ર એ ગુણે સહીત તે શીધ જાણવા, એ નયે તેરમા ચઉદમા ગુણઠાણાના કેવળીને શીધ કહ્યા અને એવંભુત નય કહે છે કે જેનાં સકળ કરમ ક્ષય થયાં લોકાલોકને વિષે બીરાજમાન અષ્ટ ગુણ સંપન તે શીધ જાણવા. એ રીતે શીધપદે સાત નય કહ્યા. એ સાત નય શીધ્યા સમકીતી છે અને જે એક નયને ગ્રહણ કરે તે મીથ્યાત્વી છે એ સાત નય શીધ તે વચન પ્રમાણ છે, અને એ સાત નયમાં કોઇ પણ નયને ઉથાપે તેનુ વચન અપ્રમાણ છે.

હવે પ્રમાણનો વિચાર કહે છે પ્રમાણના બે ભેદ છે એ[illegible] પ્ર-

માણ બીજુ પરોક્ષ પ્રમાણ તેમાં જે જીવ પોતાના ઉપયોગથી દરવ્યને જાણે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ કહીયે જેમ કેવળી છ દરવ્ય પ્રતક્ષ પ્રમાણે જાણે તથા દેખે તે માટે કેવળજ્ઞાન તે સર્વથી પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન છે, અને મન પરજવ જ્ઞાન તે મનોવર્ગણા પ્રત્યક્ષ જાણે તથા અવધીજ્ઞાન તે પુદગળ દરવ્યને પ્રત્યક્ષ જાણે માટે એ બે જ્ઞાન દેશ પ્રત્યક્ષ છે, બીજુ છદ્મસ્થ જ્ઞાન તે સર્વ પરોક્ષ પ્રમાણ છે.

હવે પરોક્ષ પ્રમાણ કહે છે મતી જ્ઞાન અને સુત જ્ઞાનનો ઉપયોગ પરોક્ષ પ્રમાણ છે કેમકે જે શાસ્ત્રના બળથી જાણે તે પરોક્ષ પ્રમાણ કહીએ. તે પરોક્ષ પ્રમાણના ત્રણ ભેદ છે. ૧ અનુમાન પ્રમાણ, ૨ આગમ પ્રમાણ, ૩ ઉપમમાન પ્રમાણ, તેમાં અનુમાન એટલે કોઇ સહી નાણ દેખીને જે જ્ઞાન થાય જેમ ધુમાડો દેખીને અગ્નીનુ અનુમાન થાય અને આગમ એટલે સાસ્ત્રની સાખથી જે વાત જાણીયે જેમ દેવલોક તથા નારકી નીગોદ વિગરેનો વિચાર આગમથી જાણીયે છીએ તે આગમ પ્રમાણ અને કોઇક વસ્તુનો દ્રષ્ટાંત આપીને વસ્તુ ઓળખાવવી તે ઉપમાન પ્રમાણ જાણવો. એ પ્રમાણ કહ્યા, હવે સત અસત પક્ષથી સપ્ત ભંગી કહે છે.

૧ સ્યાત કહેતાં અનેકાંતપણે સર્વ અપેક્ષા લેઇ જીવ દરવ્યમાં આપણો દરવ્ય આપણો ખેત્ર આપણો કાળ આપણો ભાવ એમ આપણે ગુણ પર્યાયે જીવ છે તેમ સર્વ દરવ્ય આપણે ગુણ પર્યાયે છે તે સ્યાત અસ્તી નામા પેહેલો ભાંગો થયો.

૨ જીવમાં બીજા પાંચ દરવ્યના ૧ દરવ્ય, ૨ ખેત્ર, ૩ કાળ, ૪ ભાવ, તે પર દરવ્યના ગુણ પરજાય જીવમાં નથી; એટલે પરદરવ્યના ગુણનો નાસ્તીપણો સર્વ દરવ્યમાં છે એ સ્યાદ નાસ્તી બીજો ભાંગો;

૩ દરવ્ય સ્વગુણે અસ્તી અને પરગુણે નાસ્તી એ બે ભાંગા એક સમયે દરવ્યમાં છે જેમ સમય શુધ સ્વગુણની આસ્તી છે તેજ સમયે પરગુણુની પણ નાસ્તી છે માટે અસ્તી નાસ્તી એ બેહુ ભાંગા ભેળા છે તે સ્યાત અસ્તી નાસ્તી ત્રીજો ભાંગો થયો.

૪ અસ્તી અને નાસ્તી એ બેહુ ભાંગા એક સમયમાં છે તો વચને કરી અસ્તી એટલો બોલતાં અસંખ્યાતા સમય લાગે તેથી નાસ્તી ભાંગો તેજ વખતે કહેવાણો નહી. અને જો નાસ્તી ભાંગો કહ્યો છે અસ્તીપણો નાખ્યો માટે એકજ અસ્તી કહેતાં થકાં નાસ્તીપણો તેજ સમયે દરવ્યમાં છે તે નહી

કેહેવાણો માટે મૃખાવાદ લાગે તેમજ નાસ્તી કહેતાં અસ્તીનો મૃખાવાદ લાગે માટે વચને અગોચર છે, એક સમયમાં બેહુ વચન બોલ્યા જાય નહી કેમકે એક અક્ષર બોલતાં અસખ્યાતા સમય લાગે છે માટે વચનથી અગોચર છે; તે સ્યાત અવ્યક્ત વ્ય એ ચોથો ભાંગો કહયો.

૫ તે અવ્યક્તવ્ય પણો વસ્તુમાં અસ્તી ધર્મનો પણ છે માટે સ્યાત અસ્તી અવ્યક્ત વ્ય પાંચમો ભાંગો કહયો; તેમજ નાસ્તી ધર્મનો પણ અવ્યક્ત વ્ય પણો વશ્તુ મધ્યે છે માટે સ્યાત નાસ્તી અવ્યક્તવ્ય છઠો ભાંગો જાણવો તે અસ્તી પણો તથા નાસ્તી પણો બેહુ ધર્મ એક સમયે વસ્તુ મધ્યે છે. પણ વચથી અવ્યક્ત વ્ય છે માટે સ્યાત અસ્તીના સ્તીયુગ પત અવ્યક્તેય એ સાતમો ભાંગો કહયો.

હવે એ શાત ભાંગા નીત્ય તથા અનીત્ય પણામાં લગાડે છે, ૧ શ્યાત નીત્ય, ૨ શ્યાત અનીત્ય, ૩ શ્યાત નીત્યા નીત્ય, ૪ શ્યાત અવ્યકત વ્ય, ૫ શ્યાત નીત્ય અવકતવ્ય, ૬ શ્યાત અનીત્ય વ્યકતવ્ય, ૭ નીત્યાનીત્ય યુગપત અવ્યકતવ્ય, એમજ એક અનેકના શાત ભાંગા કહેવા, તથા ગુણ પર્યાયમાં પણ કહેવા કેમકે શીધ મધે નય નથી તો પણ સપ્ત ભગી તો શીધમાં છે.

હવે સતા ઓળખવાને ત્રીભગીયો કહે છે ૧ મીથ્યાત્વ દશા તે બાધક દશા, ૨ સમકેત ગુણઠાણાથી માંડીને અયોગી કેવળી ગુણઠાણા સુધી સાધક દશા જાણવી, ૩ સર્વ કરમથી રહીત તે શીદ્ધ દશા, ૧ જ્ઞાનનો જાણપણો તે જીવનો ગુણ, ૨ તેનો જ્ઞાતા તે જીવ, ૩ જ્ઞેય તે સર્વ દ્રવ્ય, ૧ ધ્યાન તે જીવના સ્વરૂપનો, ૨ તે ધ્યાનનો ધ્યાતા જીવ, ૩ ધ્યેય આત્માનો સ્વરૂપ. ૧ કર્તા તે જીવ, ૨ કરમ તે એક મોક્ષ બીજો બંધ, ૩ ક્રીયા તે એક સવર બીજી આશ્રવ. ૧ કરમ તે ચેતનાને કરમ બધના પરીણામ, ૨ કરમનુ ફળ તે ચેતનાને જે કરમ ઉદયના પરીણામ ૩ જ્ઞાન ચેતના તે જીવનો સ્વગુણ તે આત્માના ત્રણ ભેદ છે. ૧ અજ્ઞાનાની જીવ, શરીરાદીક પરવસ્તુને આત્મા બુધીએ કરી માને તે પેહેલો બહીર આત્મા, ૨ જે દેહ સહીત જીવ છે તે પણ નીશ્ચે સતા ગુણ શીધ સમાન છે. એટલે પોતાના જીવને સીધ સમાન કરી ધ્યાવે તે બીજો અતર આત્મા જાણવો; ૩ કરમ ખપાવી કેવળ જ્ઞાન પામ્યા તે અરીહત તથા શીદ્ધ સર્વ પરમાત્મા જાણવા એ ત્રીભંગીનો વિચાર કહ્યો. એટલે આઠ પક્ષનો વિચાર કહયો,

હવે એક દ્રવ્ય મધે છ સામાન્ય ગુણ છે તે કહે છે પેહેલો અસ્તીત ત્વ તે જે છ દ્રવ્ય આપણા ગુણ પરજાય પ્રદેશે કરી અસ્તી છે તેમાં ધરમ અધરમ આકાશ અને જીવ એ ચાર દ્રવ્યનો અસંખ્યાતા પ્રદેશ મીલ્યા ખધ થાય છે અને પુદગળમાં ખધ થવાની શક્તિ છે માટે એ પાંચ દ્રવ્ય અસ્તીકાય છે અને છઠો કાળ દ્રવ્યનો સમય કોઇ કોઇથી મીલતો નથી કેમકે એક સમય વીણસ્યા પછે બીજો સમય આવે છે માટે કાળ અસ્તીકાય નથી, એ દ્રવ્યમાં અસ્તીતપણો કહયો.

૨ વસ્તુત્વ કહેતાં વસ્તુપણો કહે છે તે દ્રવ્ય છએ એકઠા એક ખેત્ર મધ્યે રહ્યા છે એક આકાશ પ્રદેશમાં ધર્માસ્તીકાયનો એક પ્રદેશ રહયો છે તથા અધરમાસ્તીકાયનો પણ એક પ્રદેશ રહયો છે અને જીવ અનતાના અનતા પ્રદેશ રહ્યા છે પુદગળ પરમાણુ અનંતા રહયા છે તે સર્વ પોત પોતાની સતા લીધા થકા રહયા છે પણ કોઇ દ્રવ્ય કોઇ સાથે મીલી જાતો નથી તે વસ્તુપણો;

૩ દ્રવ્ય તત્વ કહેતાં દ્રવ્યપણો તે સર્વ દ્રવ્ય પોત પોતાની ક્રીયા કરે એટલે ધર્માસ્તીકાયમાં ચલણ ગુણ તે સર્વ પ્રદેશ મધે છે સદાકાળે પુદગળ તથા જીવને ચલાવવા રૂપ ક્રીયા કરે છે ઇહાં કોઇ પુછે જે લોકાંતીક શીદ્ધ ખેત્રમાં ધર્માસ્તીકાય છે તે શીધના જીવને ચલાવપણો કરતી નથી તે કેમ, તેહને ઉતર કહે છે જે શીધના જીવ અક્રીય છે માટે ચાલતા નથી પણ તે ખેત્રમાં જે સુક્ષ્મ નીગોદના જીવ તથા પુદગળ છે તેહને ધર્માસ્તીકાય ચલાવે છે માટે પોતાની ક્રીયા કરે છે તેમજ અધર્માસ્તીકાય જીવ તથા પુદગળને સ્થીર રાખવાની ક્રીયા કરે છે તથા આકાશ દ્રવ્ય તે સર્વ દ્રવ્યને અવગાહના રૂપ કાર્ય કરે છે ઇહાં કોઇ પુછે જે અલોકાશ સમો તો બીજુ કોઇ દ્રવ્ય નથી તો અલોકાકાશ કીહા દ્રવ્યને અવગાહ દાન આપે છે તેને ઉતર કહે છે. જે અલોકાકાશમાં અવગાહ કરવાની શક્તિ તો લોકાકાશ જેવીજ છે પરતુ તીહાં અવગાહનો દાન લેનાર કોઈ દ્રવ્ય નથી માટે અવગાહ દાન કરતો નથી અને પુદગળ દ્રવ્ય મીલવા વીખરવા રૂપ ક્રીયા કરે છે, તથા કાળ દ્રવ્ય વર્તનારૂપ ક્રીયા કરે છે અને જીવ દ્રવ્ય જ્ઞાન લક્ષણ ઉપયોગરૂપ ક્રીયા કરે છે એમ સર્વ દ્રવ્ય પોત પોતાને પરીણામી સ્વસતાની ક્રીયા કરે છે એ દ્રવ્યત્વપણો કહયો.

૪ પ્રમેયત્વ કહેતાં પ્રમેયપણો જે છ દ્રવ્યમાં પ્રમેયપણો છે તેનો પ્રમાણ

કેવળી પોતાના જ્ઞાનથી કહે છે જે ધર્માસ્તીકાય તથા અધર્માસ્તીકાય અને આ કાસ્તીકાય એકેક દ્રવ્ય છે અને જીવ દ્રવ્ય અનતા છે તેહની ગણતી કહે છે સન્ની મનુષ્ય સખ્યાતા છે અસન્ની મનુષ્ય અસખ્યાતા છે, નારકી અસખ્યાત છે, દેવતા અસખ્યાતા છે તીર્યંચ પંચેંદ્રી અસખ્યાતા છે; બેરદ્રી અસખ્યાતા છે, તેરદ્રી અસખ્યાતા છે; ચોરદ્રી અસખ્યાતા છે, તેથી. પૃથ્વીકાય અસખ્યાતછે અપકાય અસખ્યાતા, તેઉકાય અસખ્યાતા, વાઉકાય અસખ્યાતા પ્રત્યેક વનસ્પતી જીવ અસખ્યાત, તે થકી શીધના જીવ અનતા તે થકીબાદર નીગોદના જીવ અનત ગુણ એટલે બાદર નીગોદ તે કદમુળ, આદુ સુરણ રતાળુ પ્રમુખ એહને સુઇના અગ્ર ભાગે અનતા જીવ છે તે શીધના જીવથી અનત ગુણા છે, અને સુક્ષ્મ નીગોદ સર્વથી અનત ગુણા છે તે સુક્ષ્મ નીગોદના વિચાર કહે છે, જેટલા લોકાકાશના પ્રદેશ છે તેટલા ગોળા છે તે એક એક ગોળામાં અસખ્યાતા નીગોદ છે, નીગોદ શબ્દનો અર્થ એ છે જે અનતા જીવનો પીડ ભુત એક શરીર એટલે એક શરીરમાં અનતા જીવ એવો એક પીડ તે નીગોદ કહીએ તે અકેકી નગોદ મધે અનતા જીવ છે તે અતીત કાળના સર્વ સમય તથા અનાગત કાળના સર્વ સમય અને વર્તમાન કાળનો એક સમય તેને ભેગા કરી અનંત ગુણ કરી એ એટલા એક નીગોદમાં જીવ છે એટલે અનતા જીવ છે એ સસારી જીવ એકેકાના અસખ્યાત પ્રદેશ છે અને અકેકા પ્રદેશે અનતી કર્મ વર્ગણા લાગી છે તે એકેક વર્ગણા મધ્યે અનતા પુદગળ પરમાણુ છે એમ અનતા પરમાણુ જીવ સાથે લાગ્યા છે તે થકી અનંતા પુદગળ પરમાણુ જીવથી રહીત છુટા છે.

ગાથા.

गोलाय असंखिजाअ संखनिगोय उहवइगोलो ॥
इकिकमिनिगोए अनंत जीवामुणेयवा ॥ १ ॥

અર્થ—લોક માહે અસખ્યાતા ગોળા છે એકેકા ગોળા મધ્યે અસખ્યાતી નીગોદ છે એકેક નીગોદમાં અનતા જીવ છે.

गाथा ॥ सतरस समाहिया ॥ किरइगाणु पाणमांहुंत्ति खुडभवा ॥ सगत्तिस सयत्तिहुत्तर ॥ पाणु पुणइग मुहुर्तमि ॥ २ ॥

અર્થ—નીગોદીયા જીવ તે મનુષ્યના એક સાસો સાસમાં સતરભવ જા જેરા કરે છે અને સડત્રીસ સો તિહુતેર સ્વાસો સાસ એક મહુર્તમાં થાય અ ને નીગોદના જીવ એક મહુર્તમાં ૬૫૫૩૬ ભવ કરે અને નીગોદનો એક ભવ ૨૫૬ આવલીનો છે ક્ષુલક ભવનો એ પ્રમાણ છે.

નીગોદમાં અનંતા જીવ એહવા છે જે જીવત્રસપણો પેહેલા કીવારે પા મ્યા નથી અનંતો કાળ પુર્વે ગયો અને અનતો કાળ જાશે પણ તે જીવ વા રવાર તીહાંજ ઉપજે છે અને તીહાંજ ચવે છે એમ એક નીગોદમાં અનંતા જીવ છે; તે નીગોદના બે ભેદ છે એક વ્યવહાર રાશી નીગોદ અને બીજો અવ્યવહાર રાશી નીગોદ તેમાં જે બાદર એકદ્રીયપણે ભાવે ત્રશપણો પામી ને પાછા નીગોદમાં જઇ પડયા છે તે નીગોદીયા જીવને વ્યવહાર રાશીયા કહીયે, અને જે જીવ કોઇ પણ કાળે નીગોદમાંથી નીકળ્યા નથી તે જીવ અવ્યવહાર રાશીયા કહીએ અને ઇહાં મનુષ્યપણાથી જેટલા જીવ કરમ ખ પાવીને એક સમયમાં મોક્ષ જાય છે તેટલા જીવ તેજ સમયે અવ્યવહાર રાશી સુક્ષ્મ નીગોદમાંથી નીકળીને ઉંચા આવે છે જો દસ જીવ મોક્ષ જાય તો દસ જીવ નીકળે કોઇક વેળાએ ભવ્ય જીવ ઓછા નીકળે તો તે ઠેકાણે એક બે અભવ્ય નીકળે પણ વ્યવહાર રાશીમાં જીવ કોઇ વધે ઘટે નહી એ વા નીગોદના અસખ્યાતા લોક માંહેલા ગોળા તે છ દીશીના આવ્યા પુદગ ળને આહારાદીકપણે લે છે તે સકળ ગોળા કહેવાય અને લોક અતના પ્રદે શ જે નીગોદના ગોળા રહયા છે તેને ત્રણ દીશીના આહારની ફરસના છે માટે વીકલ ગોળા કહીએ એ સુક્ષ્મ નીગોદમાં પાંચ સ્થાવરના સુક્ષ્મ જીવ તે સર્વ લોકમાં કાજળની કુપલીનીપેરે ભરચા થકા વ્યાપી રહયા છે અને સાધાર ણપણો તે માત્ર એક વનસ્પતીમાંજ છે પણ ચાર થાવરમાં નથી એ સુક્ષ્મ નીગોદમાં અનતો દુઃખ છે તેનુ ઉદાહરણ કહે છે સાતમી નરકનો તેત્રીસ સાગરોપમનો આઉખો છે તે તેત્રીસ સાગરોપમના જેટલા સમય થાય તેટલા વખત સાતમી નરકમાં ઉતકૃષ્ટો તેત્રીસ સાગરોપમને આયુષે કોઇ જીવ ઉપજે તેટલા ભવમાં જેટલો છેદન ભેદન દુઃખ થાય તે સર્વ એકઠો કરીયે તેથી અ નંત ગુણો દુઃખ નીગોદના જીવ એક સમયમાં ભોગવે છે— દ્રષ્ટાંત—જેમ કોઇ એક મનુષ્યને સાડાત્રણ ક્રોડ લોહાની સુઇને અગ્નીથી તપાવીને કોઇક દેવતા સમકાળે ભોચે અરથાત છે સુઇઓ તપાવીને શારીરમાં ભોંચે તેને જે વેદના થાય તેથી અનત ગુણી વેદના નીગોદ મધે છે અને ભવ્ય જીવને

નીગોદનુ કારણ તે અજ્ઞાન દીશા છે માટે તેહનો ત્યાગ કરવો એ નીગોદ નો વિચાર કહયો એ સર્વ પ્રમેયનો પ્રમાતા આત્મા પોતાના જ્ઞાન, ગુણે ક- રીને પ્રમેયનો પ્રમાણ કહે એ પ્રમેયત્વપણો કહયો,

૫ સત્વપણો તે છ દ્રવ્ય એક સમયમાં ઉપજે વીણસે છે અને સ્થીર પણ છે ઉત્પાદવ્યય ધ્રુવપણો તેહીજ સતપણો ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવ યુકત સ ત, ઈતીતત્વાર્થ વચનાત, તે વીસ્તારથી કહી દેખાડે છે જે ધર્માસ્તીકાયના અ સખ્યાતા પ્રદેશ છે તીહાં એક પ્રદેશમાં અગુરૂ લઘુ અસખ્યાતો છે અ- ને બીજા પ્રદેસમાં અનતો અગુરૂ લઘુ છે અને ત્રીજા પ્રદેશમાં અસખ્યાતો અગુરૂ લઘુ છે એમ અસખ્યાતા પ્રદેશમાં અગુરૂ લઘુ પર્યાય ઘટતો વધતો રહે છે અગુરૂ લઘુ પર્યાય ચલ છે તે જે પ્રદેશમાં અસખ્યાતો છે તે પ્રદેશ માં અનતો થાય છે અને અનતાને ઠેકાણે અસખ્યાતો થાય છે એમ લોક પ્રમાણ અસખ્યાતા પ્રદેશમાં સરીખો સમકાળે અગુરૂ લઘુ પરીનાય ફીરે છે તે જે પ્રદેશમાં અસખ્યાતો ફીટીને અનંતો થાય છે તે પ્રદેશમાં અસખ્યાત પણાનો વીનાશ છે અને અનતપણાનો ઉપજવો છે અને અગુરૂ લઘુપણે ગુ ણ ધ્રુવ છે એમ ઉપજવો વીણસવો અને ધ્રુવ એ ત્રણે પરીણામ છે.

અધર્માસ્તીકાયમાં પણ એ ત્રણે પરીણામ અસખ્યાત પ્રદેશે સદા સમય સમયમાં પરીણમી રહયા છે તેમાં પણ ઉપજે વીણશે અને થીર રહે છે એ મ આકાશના અનતા પ્રદેશમાં પણ એક સમયે ત્રણ પરીણામ પરીણામે છે અને જીવના અસંખ્યાતા પ્રદેશ છે તે મધ્યે પણ ઉપજે વીણશે થીર રહે તથા પુદગળ પરમાણુમાં પણ સમય સમય થાય છે અને કાળનો વર્તમાન મ મય ફીટીને અતીત કાળ થાય છે તો તે સમયમા વર્તમાનપણાનો વીનાસછે અને અતીતપણાનો ઉપજવો છે કાળપણો ધ્રુવ છે એ થુલ થકી ઉત્પાદ વ્ય ય ધ્રુવપણો કહ્યો અને વસ્તુગતે મુળપણો જ્ઞેયને પલટવે જ્ઞાનપણો તે ભાસ નપણે પરીણમવો થાયે તે પુર્વ પરીનાયના ભાસનનો વ્યય અને અભીનવ જ્ઞેયના પરીનાય ભાસનનો ઉત્પાદ તથા જ્ઞાનપણાનો ધ્રુવ એરીતે સર્વ ગુણના ધર્મની પ્રવૃતીરૂપ પરીનાયનો ઉત્પાદ વ્યય શ્રી સીધ ભગવતમાં પણ થઈ ર હ્યો છે એમજ ધર્માસ્તીકાયની પ્રદેશે જે ખેત્રગત અસંખ્યાતા પુદગળ તથા જીવને પેહેલો સમય ચલણ સહાઈપણો પરીણમતો હતો અને બીજે સમય અનત પરમાણુ તથા અનંતા જીવ પ્રદેશને ચલણ સહાઈ થયો તેવારે અ- સખ્યાતા ચલણ સહાયનો વ્યય અનતા ચલણ સહાયનો ઉપજવો અને ગુણ

પણે ધ્રુવ એમ ધર્મ દ્રવ્ય મધ્યે ઉત્પાદ વ્યય થઇ રહ્યો છે તેમજ અધર્માદીક દરવ્યને વિષે પણ ભાવવુ તથા વળી કાર્ય કારણપણે ઉત્પાદ વ્યય તથા અગુરૂ લઘુના ચલણનો ઉત્પાદ વ્યય પચાસ્તીકાર્યને વિષે કહેવુ તથા કાળ દરવ્ય તે ઉપચાર છે તેનુ સ્વરૂપ સર્વ ઉપચારથીજ કહેવુ એ રીતે સર્વ દર૦યમાં સતપણો છે જો અગુરૂ લઘુનો ભેદ ન થાય તો પછે પ્રદેશનો માંહો માંહે ભેદ કહેવો થાય તે માટે અગુરૂ લઘુનો ભેદ સર્વેમાં છે અને જેનો ઉત્પાદ વ્યયરૂપ સતપણો એક છે તે દર૦ય એક છે તથા જેનો ઉત્પાદ વ્યયસતપણો જુદો તે દર૦ય પણ જુદા છે એટલે સતપણો કહ્યો.

૬ અગુરૂ લઘુત્વપણો કહે છે જે દર૦યનો અગુરૂ લઘુ પરીજાય છે તે ૭ પ્રકારની હાની વૃધી કરે તેમા ૭ પ્રકારની વૃધી છે. ૧ અનત ભાગ વૃધી, ૨ અસખ્યા ગુણ વૃધી, ૩ સખ્યાત ભાગ વૃધી, ૪ સખ્યાતા ગુણ વૃધી, ૫ અસખ્યાતા ગુણ વૃધી, ૬ અનત ગુણ વૃધી, હવે ૭ પ્રકારની હાંની કહે છે, ૧ અનંત ભાગ હાની, ૨ અસખ્યાત ભાગ હાની, ૩ સખ્યાત ભાગ હાની, ૪ સખ્યાત ગુણ હાંની, ૫ અસખ્યા ગુણ હાની, ૬ અનત ગુણ હાની, એ રીતે ૭ પ્રકારની વૃધી તથા ૭ પ્રકારની હાંની, તે સર્વ દર૦યમાં સદા સમય સમય થઇ રહી છે, વૃધી તે ઉપજવો અને હાની તે ૦યય કહીએ, એ અગુરૂ લઘુ ગુણ પણો કહચો. નહી ગુરૂ તથા નહી લઘુ તે અગુરૂ લઘુ સ્વભાવ કહીએ એ સર્વ દ્ર૦ય મધ્યે છે તે શ્રી ભગવતીજી સુત્ર મધ્યે—સવદવા સવગુણા સવપએસા સવપજવા સવધ્વા અગુરૂ લહુ આએ, અગુરૂ લઘુ સ્વભાવને આ વરણ નથી તથા આત્મા મધ્યે જે અગુરૂ લઘુ ગુણ તે આત્માના સર્વ પ્રદેશે ક્ષાયક ભાવ થયે સર્વ ગુણ સામાન્ય પણે પરીણમે પણ અધીકા ઓછા પરીણમે નહી તે અગુરૂ લઘુ ગુણનુ પ્રવર્તન જાણવુ તે અગુરૂ લઘુ ગુણને ગોત્ર કર્મ રોકે છે એ અગુરૂ લઘુ સ્વભાવ તે સર્વ દ્ર૦યેમાં છે.

હવે ગુણની ભાવના કહે છે તીહાં જેટલા ૭ દ્ર૦યમાં સરીખા ગુણ છે તે સામાન્ય ગુણ કહીએ અને જે ગુણ એક દ્ર૦યમાં છે અને બીજા દ્ર૦યમાં નથી તે વીષેશ ગુણ કહીયે. જે ગુણ કોઇક દ્ર૦યમાં છે અને કોઇકમાં નથી તે સાધારણ અસાધારણ ગુણ કહીએ એમ એ ૭ દ્ર૦યમાં અનંત ગુણ અનત પર્યાય અનત સ્વભાવ શાદા શાસ્વતા છે, જેમ શ્રીકેવળી ભગવંતે પરૂપ્યા તે સર્વ જે રીતે છે તે રીતે સદ્દહણા પુર્વક યથાર્થ ઉપયોગથી શ્રુત

જ્ઞાના દીકથી યથાર્થ પણે જાણુવા સદહવા એ નીશ્ચે જ્ઞાન તે મોક્ષનુ કારણ છે જે જીવ જ્ઞાન પામ્યો તે જીવ વરતી કરે છે;

તે ચારીત્ર કહીએ જ્ઞાનનુ ફળ વીરતી પણો છે તે મોક્ષનુ તતકાળ કારણ છે.

હવે નીશ્ચે ચારીત્ર અને વ્યવહાર ચારીત્રનો વીચાર કહે છે, તેમાં પ્રથમ વ્યવહાર ચારીત્ર તે "જે પ્રાણાતીપાત વિરમણ પ્રમુખ પચમાહાવરત રૂપ તે સરવ વીરતી કહીએ, અને સ્થુલ પ્રાણતીપાત વિરેમણ વરતાદીક શ્રાવકનાં બાર વરત તે દેશવિરતી ચારીત્ર જાણવુ, એ વ્યવહાર ચારીત્ર સુખનુ કારણ છે, એવી કરણી રૂપ શ્રાવકનાં બાર વરત અને યતીનાં પચ માહા વરત તે અભવ્ય જીવને આવે તેથી દેવતાની ગતી પામે પણ સકામ નીઝરાનુ કારણ ન થાય. ઇહાં કોઇ પુછે કે એવી કરણી પણ મોક્ષનુ કારણ નથી તો એટલુ કષ્ટ શા વાસ્તે કરીએ. તેને ઊતર એટલોજ છે જે ત્યાગ બુધી નીશ્ચે જ્ઞાન સહીત ચારીત્ર તે મોક્ષનુ કારણ છે, માટે નીશ્ચે ચારીત્ર સહીત વેવ્યહાર ચારીત્ર પાળવુ. તે નીશ્ચે ચારીત્ર કહે છે, શરીર ઇદ્રીય વીષય કસાય ચોગ એ સરવ પર વસ્તુ જાણી છાંડવા, તથા અહાર તે પુદગળ વસ્તુ જાણી છાંડવો આત્મા અણહારી છે તે માટે મુજને આહાર કરવો ઘટે નહી અને અહાર પણ પુદગળ છે આત્મા અપુદગળી છે તે માટે અહારનો ત્યાગ કરવો તદરૂપ જે તપ તે નીશ્ચય ચારીત્રમાં જાણવુ, ચારીત્ર કેહેતાં ચચળતા રહીત પણુ અને સ્થીરતા પરીણામ તથા આત્મ સ્વરૂપને વીષે એકત્વપણે રમણ્ય તન્મયતા સ્વરૂપ વિશ્રાંતિ તત્વનો અનુભવ તે ચારીત્ર કહીએ તે ચારીત્રના બે ભેદ છે, "એક દેશ વિરતી, બીજુ સરવ વરતી, શ્રાવકનાં બાર વરત, તે બાર વરત નીશ્ચય તથા વ્યવહારથી કહે છે.

૧ પ્રાણાતીપાત વીરમણ વરત તે પર જીવને આપણા જીવ સરીખો જાણી સરવ જીવની રક્ષા કરે તો તે વેવ્યહાર દયા થઇ, તે વેવ્યહાર પ્રાણાતી પાત વિરમણ વરત જાણવુ અને જે આપણો જીવ કર્મને વશ પડ્યો થકો દુખી થાય છે તે આપણા જીવને કર્મ બધનથી મુકાવવુ અને આત્મ ગુણ રક્ષા કરી ગુણની વૃધી કરવી (તે સ્વદયા) અરથાત પોતાના આત્મા ઉપર દયા; બધ હેતુ પરણતી નીવારી સ્વરૂપ ગુણને પ્રગટ પણે કરવા જે ગુણ પ્રગટ થયો તે રાખવો, એટલે જ્ઞાને કરી મીથ્યાત્વ ટાળી આપણા જીવને નીરમલ કરે તે નીશ્ચયી પ્રાણાતીપાત એ પેહેલું વ્રત કહીએ.

૨ મરખાવાદ વિરમણ વરત કહે છે બીલકુલ જુઠું વચન બોલવું નહી તે વેહ્યવહાર મરખાવાદ વિરમણ વરત કહીએ. અને જે પુદગળાદીક વસ્તુ જે જ્ઞાન દરસનને ચારીત્ર શિવાય સઘળી પર વસ્તુને પોતાની કહેવી તે ભ્ર ખાવાદ વચન છે, અને જીવને અજીવ કહે તથા અજીવને જીવ કહે ઇત્યાદી અજ્ઞાન ભાવ; અરથાંત અજાણ પણ તે નીશ્ચય ભ્રખાવાદ છે; અથવા સીધાંતના અરથ ખોટા કહે અગર કાળદોસ અગર ઉલટ પાલટ કરે તે સઘળું મૃખાવાદ જેણે છાંડ્યો તે નીશ્ચય ભ્રખાવાદ વિરમણ વરત કહીએ. એટલે બીજાં અદતા દાનાદિક વ્રત ભાગે તો તેનો માત્ર ચારીત્રભંગ થાય પણ જ્ઞાન દરસનનો ભગ ન થાય. અને જેણે નીશ્ચય ભ્રખાવાદનો ભગ કર્યો તેનુ જ્ઞાન દરશન ને ચારીત્ર ત્રણેનો નાશ થાય છે એ વિષે આગમમાં કહ્યો છે જે એક સાધુએ ચોથા વ્રતનો ભગ કર્યો અને એક સાધુએ બીજા ભ્રખાવાદ વરતનો ભગ કર્યો તો જેણે ચોથા વ્રતનો ભગ કર્યો તેતો આલોવણ લેઇને સુધ થાય પણ જેણે નીશ્ચય ભ્રખાવાદને ભગ કર્યો તેતો આલોવણ લીધે પણ શુધ ન થાય અને ચાર ગતીમાં ભમ્યા કરે.

૩. અદતાદાન વીરમણ વ્રત કહે છે પારકુ ધન ચોરી લીયે, ઠગબાજી કરી લીયે, છુપાવી લીયે, કપટ છળભેદ કરી લીયે, થાપણ મુકેલી ઓળવે, ઇત્યાદીક ચોરી જાણવી એટલે પારકી વસ્તુ ધણીના દીધા વીના લેવી નહી એ વ્યવહારથી અદતાદાન વિરમણ વ્રત જાણવુ.

અને જે પાંચ ઇંદ્રીઓના તેવીસ વિષય; આઠ કર્મ વર્ગણા ઇત્યાદીક વસ્તુઓ લેવી નહી તથા તેની વાંછા કરવી નહી, તે આત્માને અગ્રાહ છે, માટે નીશયથી અદતાદાન વિરમણ વ્રત કહીએ, ઇહાં કોઇ પુછે જે વિષયની અને કર્મની વાંછા કોણ કરે છે, તેહને ઉતર જે, પુન્યને ભેળો લેવા યોગ્યછે, તે જીવ કર્મની વાંછા કરે છે. જે પુન્યના બેતાળીસ ભેદ છે, તે ચાર કર્મની સુભ પ્રાકૃતી છે, એટલે જે વ્યવહાર અદતાદાન તો નથી લેતા પણ અંતરગ પુન્યાદીકની વાંછા છે તેહને નીશયે અદતાદાન લાગે છે; વળી જે કોઇ વેષધારી પારકા છોકરા છોકરીઓ તેના મા બાપની સ્ત્રી ભરતારની રજા વીના છાનાં છુપાવીને અજ્ઞાન જીવોને મુડે છે એ પણ મોહોટી ચોરી છે.

૪. મિથુન વ્રત કહેછે, જે પુરૂષ સ્ત્રીના પરીહાર કરે, તથા સ્ત્રી પુરૂષનો પરીહાર કરે, ઇહાં સાધુને સ્ત્રીના સર્વથા ત્યાગ છે, અને ગ્રહસ્થને પરણેલી સ્ત્રી મોકળી છે, ને પરસ્ત્રીનાં પચખાણ છે, ને વ્યવહારથી મૈથુનનું

વિરમણ કહીએ.

અને જે વિષયના અભીલાષનો તથા મમતા ત્રસ્નાનો ત્યાગ પરભવ વરણાદીક, પર દ્રવ્યના સ્વામીત્વાદીક, તેનો અભોગીપણો, આત્મા સ્વગુણ જ્ઞાનાદીકનો ભોગી છે, અને જે પુદગળ ખધ તે અનંતા જીવની એઠછે તેને કેમ ભોગવે, એવી રીતનો ત્યાગ તે નીશ્ચેથી મૈથુન વિરમણ કહીએ, જેને બાજ્ય વિષય છાંડ્યા છે ને અંતરંગ લાલચ છુટી નથી તો તેને મૈથુનના કર્મ લાગી રહ્યાં છે.

૫. પરીગ્રહ પરીમાણ વ્રત કહે છે. પરીગ્રહ, ધન્ય, ધાન, દાસ, દાસી, ચોપદજમીન, વસ્ત્ર, આભ્રણનો ત્યાગ તેમાં સાધુને તો સર્વથા પરીગ્રહનો ત્યાગ છે તથા શ્રાવકને ઇચ્છા પરીમાણ છે, જેટલી ઇચ્છા હોય તેટલો પરીગ્રહ મોકળો રાખે બીજાની વ્રતી કરે, એ વ્યવહાર પરીગ્રહ પરીમાણ વ્રત કહેવાય, અને જે કર્મ રાગ દ્વેષ અજ્ઞાન દ્રવ્ય જ્ઞાનાવરણાદી પ્રમુખ આઠ આઠ કર્મ, અને સરીર ઇંદ્રીયનો પરીહાર એટલે કર્મનો પર જાણી છાંડવો, તથા સાધુ જે આના પુસ્તક પ્રમુખ માહારૂ કરી માને તે તથા ચઉદ ઉપગરણાથી વધારે રાખે તે તથા ચઉદ ઉપર પણ મોહ મમત્વ રાખે, તે પણ પરીગ્રહ જાણવુ માટે સાધુ તેનો મમત્વ ન કરે, એટલે પરવસ્તુની મુરછા છાંડવી, જેણે મુરછા છાંડી તેણે પરીગ્રહ છોડ્યોજ છે એમ જાણવુ, અને જેણે મુરછા છાંડી નથી ને ઉપરથી તમામ પરીગ્રહ છાંડ્યો છે તોપણ તેને પરીગ્રહ લાગી રહ્યા છે.

૬ દીસી પરીમાણ વ્રત કહે છે ત્યાંહાં તીરથી ચાર દીશી પાંચમી અધો, છઠી ઉર્ધ્વ એ છ દીસીના માન કરી મોકળો રાખે તે વ્યવહારથી દીશી પરીમાણ કહીયે અને ચાર ગતીમાં ભટકવુ તે કરમનુ ફળ છે એમ જાણી તેથી ઉદાસીપણુ વરતે અને સીધ અવસ્થાશુ ઉપદેયપણો તે નિશ્ચય દીસી પરીમાણ વરત કહીયે.

૭ ભોગ ઉપભોગ પરીમાણ વ્રત કહે છે જે એકવાર ભોગવવુ તે ભોગ અને જે વારંવાર ભોગવવું તે ઉપભોગ તેનો પરીમાણ કરે તે વેહેવાર ભોગો ઉપભોગ પરીમાણ વ્રત કહીયે.

અને જે વેહેવાર નય કરમનો કરતા ભોકતા જીવ છે અને નિશ્ચે નયે તો કર્મનો કરતા કર્મ છે આત્મા અનાદીનો પરભાવ ભોગી થયો છે તેથી પરભાવ ગ્રાહક અને પરભાવ રક્ષક થયો, એટલે આત્માની જ્ઞાયકતા ગ્રાહકતા ભોગ્યતા; રક્ષકતા બીગડે કરતાપણો બીગડ્યો તેવારે પરભાવ કરતા થયો

તે પણ પરભાવ રંગીપણે આઠ કર્મનો કરતા થયો છે પણ સતાએ તો સ્વભાવનો કરતા છે પણ ઉપગેરણ અવેરાણા તેથી સ્વકાર્ય કરી શકતો નથી, વિભાવને કરે છે અજ્ઞાનપણે જીવનો ઉપયોગ ભીડ્યો છે, પણ ન્યારો છે પોતાના જ્ઞાનાદી ગુણનો કરતા ભોક્તા છે, એહવો સ્વરૂપાનો જાઈ પરીણામ તે નીશ્ચયે ભોગોપભોગ વ્રત ત્યાગ જાણવો.

૮ અનર્થ દંડ વિરમણ વ્રત કહે છે જેમ કામ વિના જીવનો વધ કરવો પારકા વાસ્તે આરંભ પ્રમુખ કરવાની આજ્ઞા આપવી તે વેહેવાર અનર્થ દંડ અને જે શુભાશુભ કર્મ તે મીથ્યાત અવિરતી કશાય જોગથી બધાય છે તેને જીવ આપણા કરી જાણે તે નિશ્ચયથી અનર્થ દંડ,

૯ સમાયક વ્રત કહેછે જે મન વચન કાયાના આરંભ ટાળીને તેને નીરંભપણે વરતાવે તે વ્યવહાર સામાયક જાણવો અને જે જીવની જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર ગુણ વિચારે સર્વ જીવના ગુણની સત્તા એક સમાન જાણી સર્વ જીવ સાથે સમતા પરીણામે વરતે તે નિશ્ચયથી સમતારૂપ સમાયક કહીએ.

૧૦ દેશાવગાસીક વરત કહે છે. જેમ મન વચન કાયાના યોગ એકઠા કરી એક સ્થાનકે બેસી ધર્મ ધ્યાન કરવુ તે વેહેવાર દેસાવગાસીક કહીએ, અને જે સુતજ્ઞાને કરીને છ દ્રવ્ય ઓળખીને પાંચ દ્રવ્યનો ત્યાગ કરે અને જ્ઞાનવંત જીવને ધ્યાવે તે નીશચે દેશાવગાસીક વ્રત કહીએ.

૧૧. પોસહ વ્રત કહે છે ચાર પોહોર અથવા આઠ પોહોર સુધી સમતા પરીણામે સાવદ્યન છંડી નીરારંભપણે સીઝાય ધ્યાનમાં વરતે અટલે પોસો લઈને ધર્મ ધ્યાન શિવાય બીજી કાંઇ પણ વાત ન કરે તે વેહેવારથી પોસો કહીએ અને પોતાના જીવને જ્ઞાન ધ્યાનથી પોશીને પુષ્ટ કરે તથા જીવને પોતાના સ્વગુણે કરીને પોશીએ તે નીશચ થકી પોસહ વ્રત કહીએ.

૧૨. અતીથીસવીભાગ વ્રત કહે છે જે પોસાને પારણે અથવા સદા કાળ સુધ સાધુને તથા સુધ જૈનધર્મી શ્રાવકને પોતાની શક્તિ પ્રમાણે દાન દેવુ તે વ્યવહાર અતીથી સવીભાગ કહીએ અને પોતાના જીવને અથવા શીષ્યને જ્ઞાનનુ દાન તે ભણવો ભણાવવો સુણવો સુણાવવો તે નીશચથી અતીથી સંવીભાગ કહીએ.

એ શ્રાવકનાં બાર વ્રત કહ્યાં તે સમકીત સહીત જે નીશચ તથા વ્યવહારથી બાર વ્રત ધારણ કરે તે જીવને પાંચમે ગુણઠાણે દેશ વીરતી શ્રાવક કહીએ દેશ એટલે દેશ થકી થોડી થોડી ભાગ વ્રતી છે માટે અને યતીને સર્વ-

થી વ્રતપણું છે માટે પચ માહાવ્રતજ છે સાધુને પચ માહાવ્રતમાં સર્વ વ્રત આવ્યાં એ નીશય ત્યાગ રૂપ જ્ઞાન ધ્યાન સવરનીઝરામાં થીરતાના પરીણામ તે નીશય ચારીત્ર કહીએ તેના બે માર્ગ છે એક ઉત્સર્ગ બીજો અપવાદ તેમાં જે ઉતકષ્ટ તીક્ષણ પરીણામ તે ઉતસર્ગ અને જે ઉત્સર્ગ રાખવાને કારણ રૂપ તે અપવાદ એટલે જ્યાંહાં સુધી સાધક ભાવને બાધક ન પડે ત્યાંહાં સુધી જેની ના કહી તે આદરવો નહી અને જો સાધક પરીણામ રહેતા ન દીઠા તો જેની ના તે આદરે તે અપવાદ મારગ કહીએ જે આતમ ગુણ રાખવાને કરવુ તો અપવાદ અને ગુણીને રાગ ભક્તિએ કરવો તે પ્રસસ્તએ બેતો સાધન છે અને જે ઉદઇકને અખમવાથી કરવુ તે અતીચાર છે તથા સખલો અને ઉદૈક માટે અશક્તપણે કરવુ તે પડીવાઇ છે તેમ જે અપવાદ માર્ગ તે પરીણામ દ્રઢ રહે તેમ આજ્ઞાએ કરવો

હવે ચાર ધ્યાન કહે છે. ૧ આર્ત ધ્યાન ૨ રોદ્ર ધ્યાન, ૩ ધર્મ ધ્યાન ૪ શુકલ ધ્યાન, તીહાં પેહેલાં બે ધ્યાન તે અશુભ કહીએ અને પાછલાં બે ધ્યાન તે શુદ્ધ છે મનમાં આહટ દોહટના પરીણામ તે આર્ત ધ્યાન કહીયે તેના ચાર પાયા છે ૧ ભાઇ મીત્ર સજન માતા પીતા સ્ત્રી પુત્ર ધન પ્રમુખ ઈષ્ટ વસ્તુનો વીજોગ થયાથી વીલાપ કરે તે પેહેલો ઇષ્ટ વીયોગ નામા આર્ત ધ્યાન તથા બીજો દુઃખ ચીંતા ઉપજે તે અનીષ્ટ સજોગ નામા આર્ત ધ્યાન તથા શરીરમાં રોગ ઉપના થકી દુઃખ કરે ચીંતા ઘણી કરે તે રોગ ચીંતા નામા આર્ત ધ્યાન ત્રીજો, અને મનમાં આગળના વખતનો સોચ કરે જે આ વર્ષમાં આ કામ કરશુ આવતા વર્ષમાં અમુક કામ કરીશુ તો અમુક લાભ થશે અથવા દાન શીલ તપનુ ફળ માગે જે આ ભવમાં તપ કીધો છે માટે આવતે ભવે ઈંદ્ર ચક્રવરતાદીની પદવી મળજો એહવી આગલા ભવની વાંછા છે તે અગ્ર સોચ આર્ત ધ્યાન ચોથો જાણવો એ આર્ત ધ્યાનના ચાર ભેદ કહ્યા, એ તીર્યં ગતીનાં કારણ છે એ ધયાના પરીણામ તે પાંચમા અથવા છઠા ગુણઠાણા સુધી હોય.

૨ જે કઠોર પરીણામનુ ચીંતવન તે રોદ્ર ધ્યાન તેના ચાર ભેદ છે, ૧ જીવ હીંસા કરીને હરખ પામે અથવા બીજો કોઇ હીંસા કરતો હોય તેને દેખી સુખી થાય અથવા યુદ્ધની અનુમોદના કરે તે હીંસાનુ બંધી રોદ્ર ધ્યાન ૨ જુઠું બોલીને મનમાં હરખ પામે કે જુવો મે કેવો કપટ કેળવ્યો માહારો જુઠાપણાની ખબર કોઇને પડી નહી એહવો મૃખાવાદરૂપ પરીણામ તે

મૃષાનુ બંધી રોદ્ર ધયાન, ૩ ચોરી કરી અથવા ઠગાઇ કરી મનમાં ખુશી થાય જે માહારા જેવો જોરાવર કોણ છે હુ પારકો માલ ખાઉં છુ એહવો જે પરીણામ તે ચોરાનુ બંધી રોદ્ર ધયાન, ૪ પરીગ્રહ ધન્ય ધયાન પરીવાર ઘણો વધવાની લાલચ હોય તે ધન અથવા કુટંબને માટે ગમે તેવુ પાપ કરે અથવા ઘણો પરીગ્રહ મીલ્યાથી અહંકાર કરે તે પરીગ્રહ રક્ષણનુ બંધી રોદ્ર ધયાન એ રોદ્ર ધયાનના ચાર ભેદ કહ્યા એ નરક ગતી પમાડવા ને કારણ છે માહા અશુભ કર્મનુ કારણ છે. એ પાંચમા ગુણઠાણા સુધી છે અને છઠે ગુણઠાણે પણ એક હીસાનુ બંધી રોદ્ર ધયાનના પરીણામ કોઇક જીવને હોય.

હવે ધર્મ ધયાન કહે છે જે વ્યવહાર ક્રીયા રૂપ કારણ તે ધરમ તથા શુત જ્ઞાન અને ચારીત્ર એ ઉપાદાનપણે સાધન ધરમ તથા રત્નત્રઇ ભેદપણે તે ઉપાદાન શુધ વ્યવહાર ઉત્સર્ગનુ જાઇ તે અપવાદ ધરમ જાણવો અને અભેદ રત્નત્રઇ તે સાધન શુધ નીશ્ચય નયે ઉત્સર્ગ ધરમ અને ધમ્મોવત્થુ સહાવો જે વસ્તુનો સતાગત શુધ પરીણામીક સ્વગુણ પ્રવ્રતી કર્ત્રાદીક અનતાનંદરૂપ સિધાવસ્થાયે રહ્યા તે એવંભુત ઉત્સર્ગ ઉપાદાન શુધ ધરમ તે ધરમનુ ભાસન રમણ એકાગ્રતાપણે ચીંતન તન્મયતાનો ઉપયોગ એકત્વનો ચીંત્વવો તે ધરમ ધયાન કહીયે તેના ચાર પાયા છે તે કહે છે.

૧ આજ્ઞા વિચય ધરમ ધયાન તે જે વીતરાગ દેવની આજ્ઞા સાચી કરી સદહે એટલે ભગવંતે છ દરવ્યનુ સ્વરૂપ નય પ્રમાણે નીક્ષેપા સહીત શીધ સ્વરૂપ નીગોદ સ્વરૂપ જેમ કહ્યા તેમ સદહે વીતરાગની આજ્ઞા નીત્ય અનીત્ય સ્યાવાદપણે નીશ્ચય વ્યવહારપણે માને સદહે તે આજ્ઞા પ્રમાણે જથાર્થ ઉપયોગ માંહે નિરધાર ભાસન રમણ અનુભવતા એકતા તન્મયપણો તે અજ્ઞા વીચય ધરમ ધયાન કહીયે,

૨ અપાય વીચય ધરમ ધયાન તે જીવમાં અશુધપણે કરમના જોગથી સંસારી અવસ્થામાં અનેક અપાય કહેતાં દુષણ છે તે અજ્ઞાન રાગદ્વેષ કષાય આશ્રવ એ માહારાં નથી હુ એ થકી ન્યારો છુ હુ અનંત જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર વીર્ય મઇ શુધ બુધ અવીનાશી છુ અજ અનાદી અનત અક્ષય અક્ષર અનક્ષર અચળ અકલ અમલ અગમ્ય અનમી અરૂપી અકર્મી અબંધક અનુદય અનુદીરક અયોગી અભોગી અરોગી અભેદી અવેદી અછેદી અખેદી. અકષાઇ અસખાઇ અલેશી અશરીરી અણુહારી અવ્યાબાધ અનવગાહી

અગુરૂ લઘુ પરીણામી અતેંદ્રી અપ્રાણી અયોની અસંસારી અમર અપર અપરપર અવ્યાપી અનાશ્રીત અકંપ અવિરૂધ અનાશ્રવ અલખ અસોકી અસંગી અનારક લોકાલોક જ્ઞાયક એહવો શુધ્ધ ચીદાનંદ માહારો જીવ છે, એહવો એકાગ્રતા રૂપ ધ્યાન તે અપાય વીચય ધર્મ ધ્યાન જાણવો.

૩ હવે વીપાક વીચય ધર્મ ધ્યાન કહે છે જે એહવો જીવ છે તોપણ કર્મ વશે દુઃખી છે તે કર્મનો વીપાક ચીતવે જે જીવનો જ્ઞાન ગુણ તે જ્ઞાનાવરણી કર્મે દાબ્યો છે અને દર્શનાવરણી કરમે દર્શનાવરણી ગુણ દાબ્યો છે એટલે આ સંસારમાં ભમતા થકા જીવને જે દુ.ખ છે તે સર્વ કરમનાં કીધાં છે માટે સુખ ઉપને રાચવુ નહી અને દુખ ઊપને દીલગીર થવુ નહી કરમ સ્વરૂપની પ્રકૃતી સ્થીતી રસ અને પ્રદેશનો બંધ ઉદય ઉદરણા તથા સતા ચીંતવવાનુ એકાગ્રતા પરીણામ તે વીપાક વીચય ધરમ ધ્યાન કહીયે.

૪ હવે સંસ્થાનવીચય ધરમ ધ્યાન કહેછેતે ચઉદરાજમાન લોકનુસ્વરૂપ વીચારે જે એ લોક તે ચઉદરાજ ઉચો છે તે મધેસાતરાજઅધો લોક છે વીચમાં અઢારસોજોજન મનુષ્ય ખેત્ર ત્રીછા લોક છે તે ઉપર કાંઇકઉણુંશાતરાજ ઉર્ધ્વ લોક છેતેમાંસર્વ વૈમાનીક દેવતા વસે છે અને ઉપર શીદ્ધ શીલા શીદ્ધખેત્ર છે એ રીતે લોકનુ પ્રમાણ છે, એ લોકનુ સંસ્થાન વૈશાખ છે અનતો કાળ આપણા જીવે સંસારમાં ભમતાં સર્વે લોકને જન્મ મરણ કરી ફરસ્યો છે એહવુ જે લોક સ્વરૂપ તથા લોકને વિશે પંચાસ્તિકાયનુઅવસ્થાનતથાપરીણામન દ્રવ્ય મધે ગુણ પરજાયનુ અવસ્થાન તેનો જે તન્મય ચીંતવન પરીણામ એહવુ જે ધ્યાન તે સંસ્થાન વિચય ધરમ ધ્યાન કહીયે, એ ધરમ ધયાનના ચાર પાયા કહ્યા. એ ધરમ ધ્યાન ચોથા ગુણઠાણાથી માંડીને સાતમા ગુણઠાણા સુધી છે,

હવે સુકલ ધ્યાન કહે છે શુકલ કહેતાં નીરમળ સુધ પરઆલંબન વીના આત્માના સ્વરૂપને તન્મયપણે ધ્યાવે એહવુ ધ્યાન તેને શુકલ ધ્યાન કહીએ તેહના ચાર પાયા છે,

૧ પૃથકત્વ વિતર્ક સપ્રવિચાર તે પૃથકત્વ કહેતાં જીવથી અજીવ જુદા કરવા સ્વભાવ વિભાવ તેને જુદા પૃથકપણે વેચાણ કરવી સ્વરૂપને વિષે પણ દ્રવ્ય તથા પરજાયમો પૃથકપણે ધ્યાન કરી પરજાય તે ગુણમાં સંક્રમાવે અને ગુણ તે પરજાયમાં સંક્રમણ કરે એ રીતે સ્વધરમને વીશે ધરમાંતર ભેદ તે પૃથકત્વ કહીએ, અને તેનો વીતર્ક તે જે શ્રુત જ્ઞાને સ્થીત ઉપયોગ અને

સમવિચાર તે સવીકલ્પો પયોગ એટલે એક ચીંતવ્યા પછી બીજો ચીંતવવો તેને વિચાર કહીએ; એટલે નીરવીકલ્પ સહીત પોતાની સતાને ધ્યાવે તે પૃથકત્વ વિતર્ક સમ વિચાર પેહેલો પાયો આઠમા ગુણઠાણાથી માંડી અગ્યારમા ગુણઠાણા સુધી છે.

૨ એકત્વ વિતર્ક અમવિચાર નામા બીજો પાયો કહે છે જે જીવ આપણા ગુણ પરજાયની એકતા કરી ધ્યાવે તે આવી રીતે કે, જીવના ગુણ પરજાયને જીવ તે એકજ છે ને માહારો જીવ શીધ સ્વરૂપ એકજ છે એહવો એકત્વ સ્વરૂપ તન્મયપણે અનંતા આત્મ ધરમનો એકત્વપણો ધ્યાન વીતર્ક કહેતો સુત જ્ઞાનાવલંબીપણે અને અમ વિચાર કહેતાં વીકલ્પ રહીત દર્શન જ્ઞાનનો સમયાંતરે કારણતા વીનાં રત્નત્રઈનો એક સમઈ કારણ કાર્યતાપણે જે ધ્યાનવીર્ય ઉપયોગની એકાગ્રતા તે એકત્વ વિતર્ક અમવિચાર જાણવો એ પાયો બારમા ગુણઠાણે ધ્યાવે એ બેહુ પાયામાં શ્રુત જ્ઞાનાવલંબનીપણો છે પણ અવધી મન પરજવ જ્ઞાન ઉપયોગ વરતે તો જીવ કોઇ ધ્યાન કરી શકે નહી એ બે જ્ઞાન પરતુ જાઇ છે માટે એ ધ્યાનથી ઘનઘાતીયા ચાર કર્મ ખપાવે નિરમળ કેવળ જ્ઞાન પામે પછે તેરમે ગુણઠાણે ધ્યાનંતરીકાપણે છે તેરમાના અતે અને ચઉદમે ગુણઠાણે એ બે પાયા ધ્યાવે.

૩ હવે સુક્ષ્મ ક્રીયા અમતીપાતી પાયો કહે છે તે સુક્ષ્મ મન વચન કાયાના જોગ રૂપે શૈલેશી કરણ કરી અયોગી થાય તે જે અમતીપાતી નીરમળ વીર્ય અચળતારૂપ પરીણામ તે સુક્ષ્મ ક્રીયા અમતીપાતી ધીયાન જાણવુ ઇહાં સતાએ પચાશી પ્રકૃતી રહી હતી તેમાંથી બોહોતેર ખપાવે.

૪ ઉછિન ક્રીયાનુ વૃતિ પાયો કહે છે જે યોગ નીરૂધ કીધા પછે તેર પ્રકૃતિ ખપાવે અકર્મી થાય સર્વ ક્રીયાથી રહીત થાય તે સમુછિન ક્રીયા નિવૃતિ સુકલ ધીયાન કહીયે એ ધીયાન ધ્યાવતાં શેષદલ ખરણ રૂપ ક્રીયા ઉછેદ અવગાહના દેહમાનમાંથી ત્રીજો ભાગ ઘટાડે શરીર મુકી ઇહાંથી શાતરાજ ઉપર લોકને અતે જાય શિદ્ધ થાય ઇહાં શીષ્ય પુછે જે ચઉદમે ગુણઠાણે તો અક્રીય છે તો શાતરાજ ઉંચો ગયો એ ક્રીયા કેમ કરે છે તેને ઉતર જે સીધતો અક્રીય છે પરંતુ પુર્વ પ્રેરણાયે તુંબીને દ્રષ્ટાંતે જીવમાં ચાલવાનો ગુણ છે ધરમાસ્તીકાય મધે પ્રેરણા ગુણ છે તેથી કરમ રહીત જીવ મોક્ષે જતા લોકને અતે જઇ રહે ઇહાં કોઇ પુછે જે આગળ ઉંચો અલોક છે તીહાં કીમ જતો નથી તેને ઉતર જે આગળ ધરમાસ્તીકાય નથી. માટે ન જાય વળી

કોઇ પુછે જે શીદ્ધને કરમ કેમ લાગતાં નથી તેહને કહે છે; જે કરમ તો જીવને અજ્ઞાનથી તથા ચોગથી લાગે છે, ને શીદ્ધના જીવને તો અજ્ઞાન તથા ચોગ નથી માટે કરમ લાગે નહી એ ચાર ધીયાનનો અધીકાર કહ્યો,

હવે વળી બીજા ચાર ધીયાન કહે છે ૧ પદસ્થ ૨ પિંડસ્થ ૩ રૂપસ્થ ૪ રૂપાતીત તેમાં પેહેલુ પદસ્થ ધીયાન કહે છે જે અરીહંતાદીક પાંચ પરમેષ્ટીના ગુણ સંભારે તેને ચીતમાં ધીયાન કરે તે પદસ્થ ધીયાન, પીડ કહેતાં શરીરમાં રહ્યો જે આપણો જીવ તેમાં અરીહંત શીધ આચાર્ય ઉપાધ્યાય અને સાધુપણાના ગુણ સર્વ છે એહવો જે ધીયાન તે પીડસ્થ ધીયાન અથવા ગુણીના ગુણ મધે એકત્વતા ઉપયોગ કરવો તે પીંડસ્થ ધીયાન, રૂપમાં રહ્યો, થકો પણ એ માહારો જીવ અરૂપી અનંત ગુણી છે જે વસ્તુનો સ્વરૂપ અતી સમાવલંબી થયા પછે આત્માનુ રૂપ એકતાપણો એહવો જે ધીયાન એ રૂપસ્થ ધીયાન એ ત્રણ ધીયાન ધર્મ ધીયાનમાં ગણવા નીરંજન નીરમળ સંકલ્પ વિકલ્પ રહીત અભેદ એકશુધ સતારૂપ ચીદાનંદ તત્વામૃત અસંગ અખંડ અનંત ગુણપજાયરૂપ આત્મ સ્વરૂપનુ ધીયાન તે રૂપાતીત ધીયાન જાણવુ ઇહાં માર્ગણા ગુણઠાણ નય પ્રમાણ મતિઆદીક જ્ઞાન ક્ષયોપસમ ભાવ સર્વ છાંડવા જોગ થયા એક શીદ્ધના મુળ ગુણને ધ્યાવે તે રૂપાતીત ધીયાન જાણવો એટલે મોક્ષનુ કારણ જે ધીયાન તે કહ્યુ-

હવે ભાવના કહે છે ધર્મ ધીયાનની ચાર ભાવના કહે છે ૧ મૈત્રી ભાવના તે સર્વ જીવ સાથે મીત્રતાનો ભાવ ચીંતવવો સર્વનુ ભલુ ઇચ્છવુ પણ કોઇનુ માઠુ ચીંતવવુ નહી સર્વ જીવ ઉપર હીત બુદ્ધી રાખવી તે મૈત્રી ભાવના, ૨ ગુણવંત અને જ્ઞાનાદીક ગુણ ઉપર રાગ તે બીજી પ્રમોદ ભાવના, ૩ ધર્મવંત ઉપર રાગ અને મીથ્યાત્વ ઉપર રાગ નહી તેમ દ્વેશ પણ નહી કારણ કે હીંસક ઉપર પણ ઉતમ જીવને કરૂણા ઉપજે જો ઉપદેશ થકી સારા માર્ગે આવે તો તેને શુધ માર્ગે આણવો કદાચીત માર્ગે ન આવે તો પણ દ્વેષ ન રાખવો કેમકે તે અજાણ છે એમ સમજવું એહવા જે પરીણામ તે મધસ્થ ભાવના ૪ સર્વ જીવને પોતાને તુલ્ય જાણી દયા પાળે કોઇને હણે નહી તથા જે દુખી અથવા ધરમ હીન હોય તેના ઉપર કરૂણા તેનુ દુખ ટાળવાનો પરીણામ તથા ધરમ હીન જીવ દેખીને એહવો ચીંતવે જે એ જીવ કીવારે ધરમ પામશે યથાર્થ આત્મ સાધન પામી સ્વપધરમને કીવારે અવલંબશે એહવો પરીણામ તે ચોથી કરૂણા કહેતાં (દયા) ભાવના એ

ચાર ભાવના કહી,

હવે બાર ભાવના કહે છે શરીર કુટંખ ધન પરીવાર સર્વ વીનાશી છે જીવનો મુળ ધરમ અવીનાશી છે એમ ચીંતવવુ તે પેહેલી અનીત્ય ભાવના સંસારમાં મરણ સમે જીવને શરણ રાખનાર કોઇ નથી, એક ધરમનો શરણ છે એહવુ ચીંતવવુ તે બીજી અશરણ ભાવના, માહારા જીવે સંસારમાં ભમતાં સર્વ ભવ કીધા છે એ સસારથી હુ કેવારે છુટીશ એ સસાર મારો નથી હુ મોક્ષ મઇ છુ એમ વિચારવુ તે ત્રીજી સંસાર ભાવના માહારો જીવ એકલો છે એકલો આવ્યો એકલો જશે પોતાનુ કરેલુ કરમ એકલો ભોગવશે એમ ચીંતવવુ તે ચોથી એકત્વ ભાવના આ સસારમાં કોઇ કોઇનો નથી એમ ચીંતવવુ તે પાંચમી અન્યત્વ ભાવના આ શરીર અપવિત્ર મળ મુત્રની ખાણ છે રોગ જરાથી ભર્યો છે એ સરીરથી હુ ન્યારો છુ એમ ચીતવવો તે છઠી અશુચી ભાવના, રાગદ્વેશ અજ્ઞાન મીથ્યાત્વ પ્રમુખ સર્વ આશ્રવ છે એમ ચીંતવવુ તે સાતમી આશ્રવ ભાવના, જ્ઞાન ધ્યાનમાં વર્તતો જીવ નવાં કરમ બાંધે નહી તે આઠમી સંવર ભાવના, જ્ઞાન સહીત ક્રીયા તે નીર્ઝરાનુ કારણ છે તે નવમી નીર્ઝરા ભાવના, ચઉદરાજ લોકનુ સ્વરૂપ વીચારવુ તે દશમી લોકસ્વરૂપ ભાવના; સસારમાં ભમતાં જીવને સમકીત જ્ઞાનની પ્રાપ્તી પામવી દુર્લભ છે અથવા સમકીત પામ્યો પણ ચારીત્ર સર્વ વીરતી પરીણામ રૂપ ધરમ પામવો દુર્લભ છે તે અગીયારમી બોધ દુર્લભ ભાવના, ધરમના કેહણહાર ગુરૂ તથા શુધ આગમનુ સાંભળવુ એહવી જોગવાઇ મીલવી દોહીલી છે તે બારમી ધરમ દુર્લભ ભાવના એટલે બાર ભાવના કહીએ ચારીત્રનુ સ્વરૂપ સપુર્ણ કહ્યું.

એહવો સમકીત સહીત જ્ઞાન ચારીત્ર તે મોક્ષનુ કારણ છે તેના ઉપર ભવ્ય પ્રાણીએ વિશેશ ઉધમ કરવો અને જો તેવુ જ્ઞાન ચારીત્ર નહી પાળે તો પણ શ્રેણીક રાજાની પેઠે સદહણ શુધ રાખજો જો સમકીત શુધ છે તો મોક્ષ નજીક છે સમકીત વીના જ્ઞાન ધીયાન ક્રીયા સર્વ નીઃફળ છે એમ આગમમાં કહ્યો છે.

ગાથા.

जंसकेतंकिरइ अहवा नसक्केइत्तह यसदहइ॥
सदहमाणो जीवो पावइअयरामरंठाणं ॥ १ ॥

અર્થ—રે જીવ તુ કરી શકે તો કર અને જો ન કરી શકે તો પણ જેવો વીતરાગે ધર્મ કહ્યો તે રીતે સદહજે સદહણા સુધ રાખનાર જીવઅજરામર સ્થાનકને (મોક્ષ) પદવી પામે.

હવે સમકીતનો માર્ગ કહે છે, ૧ જીવ ૨ અજીવ ૩ પુણ્ય ૪ પાપ ૫ આશ્રવ ૬ સંવર ૭ નીઝરા ૮ બંધ, ૯ મોક્ષ એનવતત્વ છે તેમાં મોક્ષનુ કારણ જીવ છે અને સંવર તથા નીઝરાએ બે ગુણ છે એટલે જીવ સવર નીઝરા મોક્ષ એ ચાર ઉપાદેય છે અને બીજા પાંચ તત્વ હેય એટલે છાંડવા જોગ છે. એહવો પરીણામ તે સમકીત જ્ઞાન કહીયે, તે સમકીત જ્ઞાન ભલોજ થાય તીહાં અનુજોગદ્વારમાં કહ્યો છે જ્ઞાનથી છ દ્રવ્ય જાણીને લેવા, યોગ હોય તે લે અને છાંડવા યોગ હોય તે છાંડે એહવો જે ઉપદેશ તે નય ઉપદેશ જાણવો હવે સમકીતની દસ રૂચી કહે છે, ૧ નીસર્ગ રૂચી તે નીશ્ચય નયે કરી જીવાદીક નવ તત્વ જાણે આશ્રવ ત્યાગે સંવર આદરે વીતરાગના કહ્યા ભાવ જે છ દ્રવ્ય તે દ્રવ્ય ખેત્રકાળ ભાવ સહીત જાણે નામાદી ચાર નીક્ષેપા પોતાની બુદ્ધીથી જાણુ સદહે વિતરાગનો ભાખ્યા ભાવ તે સત્ય છે એહવી સદહણા હોય; ૨ ઉપદેશ રૂચી તે નવ તત્વ તથા છ દ્રવ્યને ગુરૂ ઉપદેશ થકી જાણી સદહે તે ઉપદેશ રૂચી. ૩ આજ્ઞા રૂચી તે રાગ દ્વેશ મોહ જેમના ગયા છે અજ્ઞાન મીટયુ છે એહવા અરીહંત દેવ તે જેણે આજ્ઞા કહી તેને માને સદહે તે આજ્ઞા રૂચી, ૪ સુત્ર રૂચી તે. ૧ આચારંગ ૨ સુગડાંગ ૩ ઠાણાંગ ૪ સમવાયંગ ૫ ભગવતી ૬ જ્ઞાતા ધર્મ કથા ૭ ઉપાસક દસાંગ ૮ અંત ગડ દસાંગ ૯ અનુતરોવાઇ દસાંગ, ૧૦ પશ્ન વ્યાકરણ ૧૧ વિપાક એ અગીયાર અંગ તથા બારમુ અગ દ્રષ્ટીવાદ જેમાં ચઉદ પુરવ હતાં તે હમણાં વીછેદ ગયાં છે તથા ૧ ઉવાઇ ૨ રાય પશેણી ૩ જીવા ભીગમ ૪ પન્નવણા ૫ જબુદ્વીપ, પન્નતી ૬ ચદ પન્નતિ ૭ સુર પનતિ ૮ કપ્પીયા ૯ કપવિડશીયા ૧૦ પુફીયા ૧૧ પુફચુળીયા ૧૨ વન્હી દસા એ બાર ઉપાંગ જાણવા અને ૧ વ્યવહાર સુત્ર ૨ વૃહત કલ્પ ૩ દશાશ્રુત સ્કંધ ૪ નિશીથ ૫ મહાનિશીથ ૬ જીત કલ્પ એ છ છેદ ગ્રંથ તથા ૧ ચોશરણ ૨ સંથારપયનો ૩ તંદુલ વયાલી ૪ ચદા વીજય ૫ ગણિ વીજય ૬ દેવિંદ થુઓ ૭ વીર થુઓ ૮ ગચ્છાર ૯ જોતી કરંડ ૧૦ આઉ પચખાણ એ દસ પયનાનાં નામ તથા ૧ આવશ્યક ૨ દસ વૈકાળીક ૩

ઉતરાધ્યેન ૪ ઉઘનિરયુક્તિ એ ચાર મુળ સુત્ર તથા એક નંદી બીજુ અનુ જોગદ્વાર એ પીસતાળીસ આગમ તે મુળ સુત્ર તથા નિરયુક્તિ ભાષ ચુરણી ટીકા એ પચાગીનાં વચન જે જીવ માને તથા આગમ સાંભળવાની તથા ભણવાની જે ચાહના ઘણી રાખે તે સુત્ર રૂચી જાણવી.

૫ જે જીવ ગુરૂ મુખ થકી એક પદનો અર્થ સાંભળીને અનેક પદ સદહે તે બીજ રૂચી,

૬ અભીગમ રૂચી તે જે સુત્ર શીધાંત અર્થ સહીત જાણે અને અર્થ વિચાર સાંભળવાની ઘણી ચાહના હોય તે અભીગમ રૂચી

૭ જે છ દ્રવ્યના ગુણ પરજાયને ચાર પ્રમાણ તથા સાત નયે કરી જાણે તે વીસ્તાર રૂચી,

૮ ક્રીયા રૂચી તે દર્શન જ્ઞાન ચારીત્ર તપ વિનય સુમતી ગુપ્તી બાજ્ય ક્રીયા સહીત આત્મ ધર્મ સાથે જેને ઘણી રૂચી હોય તે ક્રીયા રૂચી.

૯ સક્ષેપ રૂચી તે જે અર્થને જ્ઞાનમાં થોડા કહે થકે ઘણો જાણીને કુમતીમાં પડે નહી જીન મતમાં પ્રતીતમાને તે સંક્ષેપ રૂચી,

૧૦ જે પાંચ આસ્તીકાયનુ સ્વરૂપ જાણે સૂત સાનનો સ્વભાવ અતરંગ સતા સદહે તે ધર્મ રૂચી,

હવે સમકીતના આઠ ગુણ કહે છે ૧ નિસંકા તે જીનાગમ મધે સુક્ષ્મ અર્થ કહ્યા તે સાચા સદહે તેમાં સંદેહ આણે નહી, તથા સાત ભયથી પણ ડરે નહી, ૨ નિકંશા ગુણ તે પુણ્ય રૂપ ફળની ચાહના ન રાખે કેમકે જીહાં ઇચ્છા તીહાં કર્મનો બંધ છે માટે, ૩ નિવિતીગીછા ગુણ તે સુભ અશુભ પુદગળ એક સરીખા છે તેમાં પુણ્યના ઉદયથી સુભ ભોગ મીલ્યા થકી ખુશી થઇ અહંકાર ન કરવો તથા પાપના ઉદયથી દુઃખભોગ મીલ્યા દીલગીર થવુ નહી, ૪ અમુઢ દ્રષ્ટી ગુણ તે જે આગમમાં સુક્ષ્મ નીગોદના તથા છ દ્રવ્યના સુક્ષ્મ વિચાર કહ્યા છે તે સાંભળતો થકો મુઝાય નહી જે પોતાની ધારણામાં આવે તે ધારી રાખે અને જે ધારણામાં ન આવે તેને સદહે. ૫ અવવુહગુણ જે આપણા જીવમાં અનત જ્ઞાનાદી ગુણ છે તે છુપાવવા નહી સુધ સતા જેવી તેવી કહેવી રાગદ્વેષ અજ્ઞાન તે કર્મની ઉપાધી છે જીવ એ ઉપાધીથી ન્યારો છે ૬ શિથરી કરણ ગુણ તે આપણા પરીણામ જ્ઞાનમાં સ્થીર કરવા ડગાવવા નહી અથવા કોઇ ભવ્ય પ્રાણી ધર્મથી પડતો હોય તેને સાહાજ્ય દઇ ઉપદેશ આપી સ્થીર કરવો. ૭ વાત્સલ્યતા

ગુણ તે જેની સાથે જ્ઞાન ધ્યાન તપ પરીક્રમણો ભેળો કરતા હોયે અને સ દહણ પણ એકજ હોય તે આપણો સાધર્મી ભાઇ છે તેની ભક્તિ કરવી અ થવા સર્વ જીવના જ્ઞાનાદી ગુણ આપણ સમાન છે માટે સર્વ જીવ ઉપર દ- યા કરવી અથવા બીજા જીવના પણ આપણા તુલ્ય જ્ઞાનાદી ગુણ છે તે જી વને પોષવા યોગ્ય જ્ઞાન ધ્યાનનો ઘણો અભ્યાસ કરાવે- પ્રભાવક ગુણ તે ભ ગવંતના ધર્મ પ્રભાવના મહીમા કરવા એ સમકીતના આઠ ગુણ કહ્યા.

હવે સમકીતના પાંચ ભુષણ કહે છે ૧ ઉપસમ ભાવ ભુષણ તે વિવે- કી પ્રાણી પ્રયે કષાય ન કરે અને જો કદાચીત કષાય કરે તોપણ તરત મન ને પાછો વાળે, ૨ આસ્તા ભુષણ તે ભગવંતના વચન ઉપર શુધ પ્રતીત રા ખે ભગવંતે જેમ આગમમાં આજ્ઞા કરી તેમ સદહે, ૩ દયા ભાવ ભુષણ તે સર્વ જીવ પોતાના સરીખા જાણી દયા પાળવી. ૪ સવેગ ભુષણ તે સ- સારથી તથા ધન્યથી શરીરથી ઉદાશીપણો રાખવો, ૫ નિરવેદ્ય ભુષણ તે ઇદ્રીયના સુખ જીવે અનતીવાર ભોગવ્યા પણ તે દુખનાં કારણ છે એક ચીદાનદ મોક્ષ મઇ અતીદ્રીય સુખને આપણાં કરી જાણે એ સમકીતનાં પાંચ ભુશણ કહ્યાં.

હવે ૭ આયતન કહે છે નીશ્ચય કુગુરૂ તે ભગવતના વચનના ખોટા અર્થ કરે ખોટી પરૂપણા કરેતે, ૨ વ્યવહાર કુગુરૂ તે જોગી શન્યાશી બ્રાહ્મ ણ અને આચાર હીન વેષધારી યતિ તે પણ છોડવા- ૩ નીશ્ચય કુદેવ તે જેણે શ્રી વીતરાગ દેવનુ સ્વરૂપ નથી જાણ્યુ. ૪ વ્યવહાર કુદેવ તે જે સ- રાગી દેવ કૃશ્ન માહે દેવ ખેત્રપાળ દેવી પીતર પ્રમુખ તે પણ છોડવા. ૫ નીશ્ચે કુધર્મ જે એકાંત માર્ગ બાજ્ય કરણી ઉપર રાચ્યા છે અતરંગ જ્ઞાન નથી ઓળખ્યા તે ૬ વ્યવહાર કુધર્મ તે પારકા અન્યમતીના સર્વ દર્શની નામત છાંડવા એટલે કુદેવ કુગુરૂ તથા કુધર્મને છંડી શુધ દેવ ગુરૂ તથા ધરમ સદહે તે સમકેતીની સદહણા જાણવી સમકીતનાં લક્ષણ પન્તવણા સુ- ત્રથી કહે છે તેનો માત્ર અર્થ લખીએ છીએ.

પરમાર્થ ૭ દ્રવ્ય નવ તત્વના ગુણ પરજાય મોક્ષનુ સ્વરૂપ એટલે જે પરમાર્થ સુક્ષ્મ અર્થ છે તે જાણવાનો ઘણો પરચો કરે અથવા જાણવાની ઘ ણી ચાહના રાખે અને ભલી રીતે દીઠા છે તથા જાણ્યા છે પરમાર્થ ૭ દ્ર- વ્ય મોક્ષ માર્ગ જેણે એહવા ગુરૂની સેવા કરે એટલે જ્ઞાની ગુરૂ ધારવા અ ને સમકીત વિના જે વેષધારી એહવા ગુરૂનો સગ વરજે અનેકુદર્શની જે અન્ય

મતી તેનો સંગ ન કરે એવા જે પરીણામ તે સમકીતની સદહણા જાણવી.

જે સાવદ્ય આરભથી વીરમ્યા છે ક્રોધાદી ચાર કષાય જીત્યા છે અને શુધ પંચમાહાવ્રત પાળે છે પણ સમકીત વીના છે તે જીવ મોક્ષ પામે નહી

હવે સમકીત તે શી વસ્તુ છે તે કહે છે, નય તથા ભગે કરી તથા પ્રમાણે કરી જે પોતાના આત્માને જાણે ઓળખે સ્યાદવાદ આઠ પક્ષે જાણે જીવ ગુણ ઉપાદેય જાણે તેને સમકીતી જાણવો. વળી જ્ઞાની જીવ એહવુ ધ્યાન કરે કે હું એક છુ પર પુદગળથી ન્યારો છું નીશ્ચય નયે કરી શુધ છુ અજ્ઞાન મળથી ન્યારો છુ નીરમળ છુ મમતાથી રહીત છુ જ્ઞાન દર્શનથી ભર્યો છુ હુ માહારા આત્મ સ્વરૂપને ધ્યાવતો સર્વ કર્મ ક્ષય કરૂ છુ, વળી કર્મ અજનથી રહીત નિરજન છુ કલંક રહીત છું પોતાના સ્વરૂપથી કોઈવારે ચળાયમાન થાઉ નહી પરમદેવ છુ જેની આદી નથી તથા જેનો અત નથી ચેતના લક્ષણ છુ શીદ્ધ સમાન છુ સંત સતામઈ છુ.

જીવાદીક છ દ્રવ્ય જેવા છે તેવાં સદહવા તે સમકેત અને છ દ્રવ્ય જેવા છે તેવા ગુણ પરજાય સહીત જાણે તે જ્ઞાન જાણવુ તે છ દ્રવ્ય જાણીને અજીવને છાંડે અને જીવના સ્વગુણમાં સ્થીર થઈને રમે તે ચારીત્ર કહીયે એ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર શુધ રત્ન ત્રઈ તે મોક્ષનો મારગ છે માટે એ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રનો ઘણો યત્ન કરવો એ રત્ન ત્રઈ પામીને પ્રમાદ કરવો નહી, તીહાં નીશ્ચય વ્યવવાર કહે છે

નિશ્ચય નયનો માર્ગ જ્ઞાન સતા રૂપ તે મોક્ષનુ કારણ છે એટલે મોક્ષ છે અને વ્યવહાર ક્રીયા નય તે પુણ્યનુ કારણ કહ્યો પેહેલો નીશ્ચે નય સંવર છે અને નીશ્ચે સવર નીશ્ચય નય તે એકજ છે જુદા નથી. બીજો વ્યવહાર નય તે આશ્રવ નવાં કર્મ લેવાનો હેતુ છે એટલે શુભ પુણ્ય કર્મનો આશ્રવ થાય છે અને અશુભ વ્યવહારે અશુભ કર્મનો આશ્રવ થાય છે, કોઈ પુછે જે વ્યવહાર નય આશ્રવનુ કારણ છે તો અમે વ્યવહાર નહીં આદરશુ એક નીશ્ચય માર્ગ આદરશુ તેહને ઉતર કહે છે.

એહવો ભવ્ય પ્રાણી જો તુમને જીન મતની ચાહના છે અને જીન મતને ઇચ્છોછો મોક્ષને ચાહો છે તો નીશ્ચય નય અને વ્યવહાર નય છાંડશો નહી એટલે એહુ નય માનજો વ્યવહાર નયે ચાલજો અને નીશ્ચય નસદહજો જો તુમે વ્યવહાર નય ઉથાપશો તો જીન શાશનના તીરથનો ઉછેદ

થાશે જેણે વ્યવહાર નય ન માન્યો તેણે ગુરૂ વંદ જીન ભક્તિ તપ જપ સર્વ ન માન્યા એમ જેણે આચાર ઉથાપ્યો અને નિમીત કારણ વિના એકલો ઉપાદાન કારણ તે શીદ્ધ ન થાય માટે નીમીત કારણ રૂપ વ્યવહાર નય માનવો અને જો એકલો વ્યવહાર નય માનીએ તો નીશ્ચય નય ઓળખ્યા વિના તત્વ સ્વરૂપ જાણ્યુ જાય નહીં માટે તત્વ મારગ અને મોક્ષ માર્ગ તે નિશ્ચય નય વિના પામીએ નહી અને તત્વ જ્ઞાન વિના મોક્ષ નથી એટલે નિશ્ચે વિના વ્યવહાર નિઃફળ છે અને નિશ્ચે સહીત વ્યવહાર તે પ્રમાણ છે તેનો દ્રષ્ટાંત—જેમ સોનાનાં આભુષણમાં ઉપધાતુ અથવાકીણજો મીલ્યો હોય તે પણ સોનાને ભાવે લેઈ રાખીએ છીયે. અને જો તે ઉપધાતુ તથા સોનુ બંને જુદા કરીએ તો સોનાને સહુ કોઇ લીયે અને ઉપધાતુ જે તાંબુ વિગરે તે કોઇ ન લીએ તેમ નીશ્ચે નય તે સોના સમાન છે અને વ્યવહાર નય તેકુ ધાતુ સમાન છે, માટે નીશ્ચે સહીત સર્વ ભલા છે અનીશ્ચે વ્યવહાર રૂપ મોક્ષ માર્ગ છે તે કહ્યો.

ભવ્ય પ્રાણી એમ ચીંતવે જે એ સરીર છીજ જાઓ ક્ષય થઇ જાઓ વિણ શી જાઓ એ શરીર માહારૂ પુદગળીક છે પર વસ્તુ છે એક દીવશે મુકવુ છે માટે હે પ્રાણી તુ આપણા આત્માને નીરમળ પણે ધ્યાવતો સંસારથી તરીને કાંઠો પામીશ, અહો ભવ્ય જીવ એહીજ આપણો આત્મા છે તે સુદ્ધ બ્રહ્મ છે પણ કર્મને વશ પડયો જન્મ મરણ કરે છે પણ એ શરીરમાં જે જીવ છે તે દેવ પરમાત્મા છે માટે તુમે આપણે આત્મા ધ્યાવો તરણ તારણ ઝાહાજ એ આપણો આત્મા છે એમ શ્રી હેમાચાર્યે શ્રી વીતરાગ સ્તોત્રમાં કહ્યો છે. જે પરમાત્મા છે પર્મ જ્યોતિ છે પંચ પરમેષ્ટીથી પણ અધીક પુજ્ય છે કેમકે પચ પરમેષ્ટી તો મોક્ષ માર્ગના બતાવનાર છે પણ મોક્ષમાં જવાવાળો તો આપણો જીવ છે. અજ્ઞાનનો મીટાવનાર સર્વ કર્મ કળેશનો ખપાવનાર એહવો આત્મા ધ્યાવો એહીજ પર્મ શ્રેયનુ કારણ છે શુદ્ધ છે પરમ નિરમળ છે એહવો આત્મા ઉપાદેય જાણીને સદહે અને જેવો પોતાથી નીરવાહ થાય તેવો ત્યાગ વૈરાગમાં પ્રવર્તે એટલે ધન તે પવસ્તુ છે એમ જાણી સુપાત્રે દાંન આપે અને ઇંદ્રીયના વિપાક તે કર્મ બંધન જાણી પરિહરે શીળ પાળે જે અહાર છે તે પુદગળીક પરવસ્તુ છે શરીર પુષ્ટીનુ કારણ છે અને શરીર પુષ્ટી કીધા થકી ઇંદ્રીઓના વિષયનો પોષ થાય માટે તે પર સ્વભાવ છે અજ્ઞાન સસારનુ કારણ છે માટે અહારનો ત્યાગ કરવો તેને તપ

કહીએ તથા પુજા તે શ્રી અરીહંત દેવે મોક્ષ મારગ ઉપદીસ્યો તે આપણે જાણ્યો માટે આપણા ઉપગારી છે તે ઉપગારીની બહુમાન સહીત ભક્તિ કરવી એમ દાન શીળ તપ પુજા સર્વ જીવ અજીવનુ સ્વરૂપ ઓળખ્યા વિના જે કરવુ તે પુણ્ય રૂપ ઇંદ્રીય સુખનુ કારણ છે અને જે જીવને ઉપાદેય કરી વાંછા વિના કરણી કરે છે તે નીઝરાનુ કારણ છે એમ દયા પણ શ્રી ભગવતી સુત્રમાં સાતાવેદનીનુ કારણ કહ્યુ છે એટલે સમ્યક જ્ઞાનીને સર્વ કરણી તે નીઝરા રૂપ છે અને જ્ઞાન વિના સર્વ કરણી બંધનુ કારણ છે માટે જ્ઞાનનો ઘણો અભ્યાસ કરવો એ ભગવતે શીખામણ દીધી છે તથા જ્ઞાનનુ કારણ સૃત જ્ઞાન છે તેનો ઘણો ભાવ રાખવો શ્રી ઠાણંગજી સુત્રમાં તથા શ્રી ઉતરાધ્યેનજી સુત્રમાં તથા શ્રી ભગવતીજી સુત્રમાં ૧ વાચના ૨ પૃછના ૩ પરાવર્તના ૪ અનુપ્રેક્ષા ૫ ધરમ કથા એ સીઝાય ભણવા ગણવાનુ ફળ મોક્ષ કહ્યો છે સીઝાય કરવાથી જ્ઞાનાવરણી કર્મ ખપાવે કેમકે વાચનાથી તીર્થધરમ પ્રવર્તે માહા નીઝરા થાય તથા પુછવાથી સુત્ર અને અર્થ શુદ્ધ થાય મીથ્યાત્વ મોહનીય ખપાવે તેમ જેમ જેમ અર્થ વિચાર પુછે તેમ સમકીત નીરમળ થાય અને અનુપેક્ષા તે અર્થ વિચારતાં સાત કરમની સ્થીતીના રસ પાતળા કરે અને તો સસાર ખપાવી પાતળો કરે તથા સૃત જ્ઞાનની આરાધનાથી અજ્ઞાન મીટે એવાં ફળ ભગવતે કહ્યાં છે.

માટે વાંચવા તથા ભણવાનો ઘણો ઉદ્યમ કરવો કેમકે આજ પચમા કાળમાં કોઇ કેવળી નથી તથા મનપરજવ જ્ઞાની અને અવધી જ્ઞાની પણ નથી એક માત્ર સૃત જ્ઞાન એહીજ આગમનો આધાર છે કહ્યુ છે કે હે ભગવત અમ સરીખા પ્રાણીની શી ગતી થાત જે અમે આ દુશમ કાળમાં જન્મ લીધો હો ઇતી ખેદ અમે અનાથ છુ જો જીનરાજના કહેલા આગમ ન હોત તો આજ શુ થાત એટલે આજ આગમનોજ આધાર છે માટે આગમ અને આગમધર જે બહુસૃત તેનો ઘણો વિનય કરવો આગમમાં વિનયનુ ફળ તે સાંભળવુ અને સાંભળવાનુ ફળ જ્ઞાન છે જ્ઞાનનુ ફળ મોક્ષ છે એમ આગમ સાંભળી લેવા યોગ્ય લેજો અયોગ્ય છાંડજો સદહણા શુધ રાખજો સદહણા તે મોક્ષનુ મુળ છે ઇંદ્રીય સુખ તો આ જીવે અનતીવાર પામ્યાં છે એહવી જાતી જન્મ જોની કોઇ રહી નથી જે આપણા જીવે નહી કરી હોય એ જીવને સંસારમાં ભમતાં અનંતા પુદગળ પરાવર્ત પ્રાન થયા પણ ધરમની જોગવાઈ મીલી નહી તો હવે મનુષ્ય ભવ પામી શ્રાવક કુળ નિરોગી શરીર પચેદ્રી

પ્રગટ બુદ્ધી નિરમળ એટલા સન્જોગ મીલ્યા વળી શ્રી વીતરાગની વાણીના ક હેનારા શુદ્ધ ગુરૂની જોગવાઇ પામીને અહો ભવ્ય લોકો તુમે ધરમને વિષે વીશેશ ઉદ્યમ કરજો ફરીથી એહવી જોગવાઇ મીલવી દુર્લભ છે માટે પ્રમાદ કરવો નહી એ શરીર ધન કુટંબ આઉખો સર્વ ચંચળ છે ક્ષીણ ક્ષીણ છીજે છે માટે પાંચ સમવાય કારણ મીલ્યા મોક્ષ રૂપ કાર્ય શીદ્ધ કરવુ તે પચ સમવાયનાં નામ કહે છે. ૧ કાળ ૨ સ્વભાવ ૩ નીયત ૪ પુર્વ કૃત ૫ પુરષાકાર એ પાંચ સમવાય માને તે સમકેતી છે એમાં એક સમવાય ઉથાપે તેહને મીથ્યાત્વી કહીયે, એમ સમતિ સુત્રમાં કહ્યુ છે કે કાળ લબ્ધિ વિના મોક્ષરૂપ કાર્ય શીદ્ધ થાય નહી એટલે કાળ સર્વનુ કારણ છે જે કાળે જે કાર્ય થવાનો હોય તે કાર્ય તે કાળે થાય એ કાળ સમવાય અંગીકાર કરી કહ્યો, ઇહાં કોઇ પુછે જે અભવ્ય જીવ મોક્ષ કેમ જાતા નથી તેને ઉતર જે અભવ્યને કાળ મળે પણ અભવ્યમાં સ્વભાવ નથી તેથી મોક્ષ જાય નહી કેમકે કાળ સ્વભાવ એ બે કારણ જોઇએ તેવારે ફરી પુછ્યુ જે ભવ્ય જીવમાં તો મોક્ષ જવાનો સ્વભાવ છે તો સર્વ ભવ્ય જીવ મોક્ષ કેમ જાતા નથી તેહને ઉતર જે નીયત કહેતાં નીશ્ચય સમકીત ગુણ જાગે તેવારે મોક્ષ પામે એટલે કાળ સ્વભાવ નીયત એ ત્રણ કારણ માન્યા તેવારે ફરી પુછ્યુ જે સમકીત આદી કારણ તો શ્રેણીક રાજાને હતાં તો મોક્ષ કેમ ન થયો તેને ઉતર જે પુર્વ કૃત કર્મ ઘણાં હતાં અથવા પુરષકાર તે ઉદ્યમ કરયો નહી, ફરી પુછ્યુ જે સાળીભદ્ર પ્રમુખે તો ઉદ્યમ ઘણો કીધો તેને ઉતર જે તેમનાં પુર્વ કૃત શુભ કરમ ખપ્યાં ન હતાં. માટે પાંચ સમવાય મીલ્યા કાર્યની શીધી થાય તેવારે ફરી પુછ્યુ જે મરૂદેવા માતાને તો ચાર કારણ મીલ્યાં પણ પાંચમો પુરૂષાકાર ઉદ્યમ કાંઇ કીધો નહી તેને ઉતર જે ક્ષપ શ્રેણી ચઢવાને શુકળ ધ્યાન રૂપ ઉદ્યમ કીધો છે માટે પાંચ સમવાય મીલ્યા મોક્ષરૂપ કાર્ય શીદ્ધ થાય.

જેવારે કેવળ જ્ઞાને કરીને સર્વ દ્રવ્ય જેમ રહ્યા છે તેમ દેખે એટલે આકાશ દ્રવ્ય લોકાલોક પ્રમાણ છે તેમાં અલોકમાં બીજુ દ્રવ્ય કોઇ નથી લોકાકાશના એકેકા પ્રદેશે ધર્માસ્તીકાય અધરમાસ્તીકાયનો એકેક પ્રદેશ રહ્યો છે તથા અનંતા જીવના અનંતા પ્રદેશ રહ્યા છે અનંતા પુદગળ પરમાણુ રહ્યા છે કાળનો સમય સર્વત્ર વરતે છે.

હવે છ દ્રવ્યની ફરશના કહે છે ધરમાસ્તીકાયના એક પ્રદેશે ધરમાસ્તીકાયના છ પ્રદેશ ફરસ્યા છે તે આવી રીતે કે ચાર દીશીના ચાર અને પાં

ચમાં નીચે છઠો ઉપર એ ૭ પ્રદેશ ફરસ્યા છે તથા એક મુળ પોતે પ્રદેશ એમ સાત પ્રદેશનો સબંધ છે અને ધરમાસ્તીકાયના એકેક પ્રદેશને આકાશ દ્રવ્યે તથા અધરમાસ્તીકાયના સાત પ્રદેશ ફરસે છે તે એક મુળના પ્રદેશને બીજા દ્રવ્યનો મુળનો પ્રદેશ ફરશે માટે સાત પ્રદેશની ફરસના છે અને એ ધરમાસ્તીકાયના એક પ્રદેશે જીવ પુદગળના અનતા પ્રદેશની ફરસના છે અને લોકને અંતે જે ધરમાસ્તીકાયના પ્રદેશ છે તેને આકાશની ફરસના તો છએ દીશીની છે અને એક મુળ પ્રદેશ સુધાં સાત પ્રદેશની ફરસના છે અને બીજા દ્રવ્યની ત્રણ દીશીની ફરસના છે એમ સર્વ દ્રવ્યની ફરસના છે અને આકાશ થી ધરમ અધરમની અવગાહના સુક્ષ્મ છે ધરમ અધરમ દ્રવ્યથી જીવની અવગાહના સુક્ષ્મ છે જીવથી પુદગળની અવગાહના સુક્ષ્મ છે.

એમ છ દ્રવ્યના ગુણ પરજાય સામાન્ય સ્વભાવ અગ્યાર છે અને વિશેશ સ્વભાવ દસ તે શ્રી કેવળી ભગવત જ્ઞાનથી જાણે દરશનથી દેખે તે અગ્યાર સામાન્ય સ્વભાવ કહે છે. ૧ આસ્તી સ્વભાવ ૨ નાસ્તી સ્વભાવ ૩ નીત્ય સ્વભાવ ૪ અનીત્ય સ્વભાવ ૫ એક સ્વભાવ ૬ અનેક સ્વભાવ ૭ ભેદ સ્વભાવ ૮ અભેદ સ્વભાવ ૯ ભવ્ય સ્વભાવ ૧૦ અભવ્ય સ્વભાવ ૧૧ પરમ સ્વભાવ એ અગ્યાર સામાન્ય સ્વભાવ સર્વ દ્રવ્યમાં છે એ સામાન્ય ઉપયોગ દર્શન ગુણથી દેખે હવે દશ વીષેશ સ્વભાવ કહે છે ૧ ચેતન સ્વભાવ ૨ અચેતન સ્વભાવ ૩ મુર્તી સ્વભાવ ૪ અમુર્તી સ્વભાવ ૫ એક પ્રદેશ સ્વભાવ ૬ અને પ્રદેશ સ્વભાવ ૭ શુદ્ધ સ્વભાવ ૮ અશુદ્ધ સ્વભાવ ૯ વિભાવ સ્વભાવ ૧૦ ઉપચરીત સ્વભાવ એ દસ વિષેશ સ્વભાવ તે કોઇ દ્રવ્યમાં કોઇક સ્વભાવ છે કોઇક દરવ્યમાં કોઇક સ્વભાવ નથી એ જ્ઞાનથી જાણે એટલે શીદ્ધ ભગવાન લોકાલોક સર્વ જ્ઞાનોપયોગથી જાણી રહ્યા છે દર્શનોપયોગથી દેખી રહ્યા છે એહવા અનંત ગુણી અરૂપી શીદ્ધ ભગવાન છે તે સમાન પોતાના આત્માને જાણે ઉપાદેય કરી ધ્યાવે તે સમકેતી જાણવો.

દોહા.

અષ્ટ કરમ વદન દાહકે, ભયે શીધ જીન ચંદ, તા સમજે અપ્પાગણે, વંદતા કો ઈદ. ॥ ૧ ॥ કરમ રોગ ઓષધ સમી, જ્ઞાન સુધારસ વૃષ્ટી, શિવ સુખામૃત સરોવરી, જય જય સમ્યક દ્રષ્ટી, ॥ ૨ ॥ એહીજ સદગુરૂ શીખ છે, એહીજ શિવપુર માગ, લેજ્યો નિજ જ્ઞાનાદી ગુણ, કરજ્યો પરગુણ

ત્યાગ; ૩ જ્ઞાન વૃક્ષ શેવો ભવીક, ચારીત્ર સમકીત મુળ; અમર અગમ પદ ફળ લહે, જીન વર પદવી ફુલ; ૪ સંવત સતર છિહુંતરે, મન શુદ્ધ ફાગુણ માસ; મોટે કોટ મરોટમેં, વસ્તાં સુખ ચોમાસ; ૫ સુવિહીત ખરતર ગચ્છ સુથીર, યુગવર જીન ચંદ સુર; પુણ્ય પ્રધાન પ્રધાન ગુણ, પાઠક ગુણે પડું-ર; ૬ તાસ શીષ્ય પાઠક પ્રવર, સુમતિ સાર ગુણવંત; સકળ શાસ્ત્ર જ્ઞાયક ગુણી, સાધુ રંગ જસવંત; ૭ તાસ શીષ્ય પાઠક વિબુધ, જીન મત પરમત જાણ; ભવિક કમળ પ્રતી બોધવા, રાજ સાગર ગુરૂ ભાણ; ૮ જ્ઞાન ધર્મ પાઠક પ્રવર, સમ દમ ગુણે અગાહ; રાજ હંસ ગુરૂ ગુરૂ શક્તિ, સહુ જગ કરે સરાહ; ૯ તાસ શીષ્ય આગમ રૂચી, જૈધર્મકો દાસ; દેવચંદ આનંદમેં, કીનો ગ્રંથ પ્રકાશ; ૧૦ આગમ સારો દ્ધાર એહ, પ્રકૃત સંસ્કૃત રૂપ; ગ્રંથ કીઓ દેવચંદમુની, જ્ઞાનામૃત રસ કુંપ; ૧૧ કરયો ઇહાં સદાય અતિ, દુર્ગ દાસ સુભ સમજાવણ નિજ મીત્રકું, કીનો ગ્રંથ પવિત; ૧૨ ધર્મ મીત્ર જીન ધર્મ રતન, ભવિજન સમકિત વંત; શુદ્ધ અમર પદ ઓલખાણ, ગ્રંથ કીયો ગુણવંત; ૧૩ તત્વ જ્ઞાન મય ગ્રંથ યહ, જોવે બાળા બોધ; નિજ પર સત્તા સબ લીખે, શ્રોતા લહે પ્રબોધ; ૧૪ તાકારણ દેવચંદ મુની કીનો આ-ગમ ગ્રંથ; ભણશે ગુણશે જે ભવિક, લહેશે તે શીવ પંથ; કથક શુદ્ધ શ્રોતા રૂચી, મીલજો એહ સંજોગ; તત્વ જ્ઞાન શ્રધા સહીત, વળી કાય નિરોગ; ૧૬ પરમાગમસું રાચજો, લેહેશો પરમાણંદ, ધથમરાગ ગુરૂ ધરમ સો ધરજો એ સુખ કંદ; ૧૭ ગ્રંથ કીયો મન રંગ સો, સિત પખ ફાગુન માસ; ભોમ વાર અરૂ તિજ તીથી, સફળ ફળી મન આસ; ૧૮.

ઇતિ શ્રી પંડીત શ્રી દેવચંદજી કૃત

શ્રી આગમસારોધ્ધાર ગ્રંથ

શમાપ્ત.

શ્રી શાંતિજીનાય નમઃ

શ્રી જશોવિજયજી ઉપાધ્યાય કૃત,

શ્રી અધ્યાત્મસાર નામા ગ્રંથનો બાળાબોધ પ્રારંભ.

આ ગ્રંથ શ્લોક બંધ કરતા પુરૂષે રચેલો છે પણ અહીંયાં તો ફક્ત તેનો અર્થ માત્રજ લખીએ છીએ.

પ્રથમ ગ્રંથ કરતા મંગળા ચરણ નીમીતે ભગવંતની સ્તુતી કરે છે.

ઈંદ્ર સબંધી જે શ્રેણી તેણે નમસ્કાર કર્યો છે અને અષ્ટમાહા પ્રાતીહાર્ય રૂપ લક્ષ્મીએ કરી યુકત તથા યુગને આદે જગતને અજ્ઞાન રૂપ કાદવમાંથી ઉદ્ધારના કરનાર એહવા જે શ્રી રૂષભદેવ ભગવાન તે જયવંતા વરતો. ॥ ૧ ॥ શ્રી શાંતીનાથ ભગવત તે ભવ્ય પ્રાણીયો પ્રતે સંતાપના ભેદનારા થાઓ મૃગનુ લાંછન છે જેને જેમ ચંદ્ર કીરણ નીરમળ થકા કુમુદનીને વિકશીત કરે છે તેમ જેની વાણી તે પૃથ્વીને વિષે ઉલાસ કરે છે, ॥ ૨ ॥

શિવા રાણીના પુત્ર શ્રી નેમનાથજી તેમને સ્તવુ છુ જે ભગવતે પોતાના યશે કરીને જેમ જગતને ભર્યું છે તેમજ પોતાના મુખથી પ્રગટયો જે વાયુ તેણે કરીને પાંચ જન્ય નામે શખને પુરીને તેનો નાશ કીધો, ॥ ૩ ॥ શેષ નાગ તેની ફણના પ્રાંત જે મણી તેને વિષે સન્મુ જે શરીર તેણે કરીને ત્રણ જગતનો ઉદ્ધારજ જાણે કરતા હોયની એહવા જે શ્રી પારશ્વનાથ પ્રભુ સ્વરૂપના કરતા તે જયવંતા વર્તો. ॥ ૪ ॥

જગતને આનંદના કરનાર, વળી જેની અમૃત સરીખી વાણીને હજી સુધી પંડીત લોકો સેવે છે અંગીકાર કરે છે એહવા જ્ઞાત નંદ જે શ્રી વીરજીન તે જયવંતા વર્તો. ॥ ૫ ॥ એ પાંચે પરમેશ્વરને તથા બીજા પણ જીનોને તથા પોતાના ગુરૂને નમસ્કાર કરીને અધ્યાત્મનો સાર જે રહસ્ય તે પ્રગટ કરવાને હુંજે ઉછાહ કરૂં છુ. ॥ ૬ ॥

હવે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રનુ માહાત્મ કહે છે.

ઘણા શાસ્ત્રોથી ભલી રીતે પરીચીંતન કરીને વળી પંડીત લોકોના સંપ્રદાય થકી જે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રને વિષે અનુભવ યોગ્ય થયુ તે થકી હુ કાંઇક સંક્ષેપ માત્ર પ્રસ્તાવના કરૂ છુ. ॥ ૭ ॥

જે રીતે ભોગી પુરૂષને સ્ત્રીના ગીત સગીત પ્રીયકારી લાગે છે તે રીતે યોગીશ્વર પુરૂષને પ્રીતીના અર્થે આ અધ્યાત્મ રસે કરીને મનોહરકારી એહવો પદ્યબધતાએ કરૂ છુ. ॥ ૮ ॥

સ્ત્રીના અધરરૂપ અમૃતના સ્વાદી જે જુવાન પુરૂષને સુખ ઉપજે છે તે સુખના સ્વાદ તો અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના સ્વાદનો જે સમુદ્ર છે તેનો એક બીંદુ માત્ર સ્વાદ છે. ॥ ૯ ॥ જે પ્રાણીને અધ્યાત્મ શાસ્ત્રથી મનોહર સતોષ રૂપ સુખ પ્રગટ થયુ તે પ્રાણી રાજાને તથા ધનદને અને ઇંદ્ર સરીખાને પણ લેખામાં ગણતા નથી. ॥ ૧૦ ॥

જેમ કલ્પ વૃક્ષના ફળને લેવાની ઇચ્છાએ પાંગળો પુરૂષ આંગળી ઉંચી કરે છે તે જેમ વ્યર્થ છે તેમ જે પ્રાણી નીશ્ચય અધ્યાત્મ શાસ્ત્રને પામ્યા નથી અને આચાર્ય પંડીતપણુ ઇચ્છે છે તે પણ વ્યર્થ છે. ॥ ૧૧ ॥ કપટ રૂપ પર્વતને ભેદવા વજ્ર સમાન મૈત્રતા ભાવરૂપ સમુદ્રની વૃધી કરવાને ચદ્રમા સમાન એહવુ અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર વૃધી પામેલુ એહવુ જે મોહ રાજાનુ વન તેહને બાળવાને અરથે દાવાનલ સમાન છે. ॥ ૧૨ ॥

અધ્યાત્મ શાસ્ત્રનો ભલો રાજ્ય પ્રવર્તે થકે કાંઇ પણ ઉપદ્રવ થાય નહી ધર્મનો માર્ગ સુગમ થાય અને પાપરૂપ ચોરટા નાશી જાએ ॥ ૧૩ ॥ જે પ્રાણીના હૃદયને વિષે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના અર્થનુ તત્વત હત થયું છે તેને કષાય રૂપ વીષના વેગનો કળેશ તે કદીએ થાય નહી. ॥ ૧૪ ॥

જો અધ્યાત્મ સાસ્ત્રના અર્થના બોધની કૃપા પંડીત જેવાને પણ ન હોય તો નીરદય એહવો જે કામ રૂપ ચડાળ તે પંડીતને પણ પીડ્યા કરયા વીના રેહે નહી, ૧૫ જે ધર્મ રૂપીશ્વર છે તે અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર રૂપ દાતરડે કરીને મન રૂપી વનને વીશે વૃધી પામતી એહવી તૃશ્નના ઝેહેરની વેલી તેને છેદી નાખે છે; ૧૬

જેમ વનને વીષે ઘર, દળીદ્રને ધન, અંધારામાં ઉદ્યોત તથા મરૂદેશને વીશે જે પાણી તે દુઃખે પામવા જોગ છે તેમ જે ધન્ય પ્રાણી હોય છે તેનેજ અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર કળજુગને વીષે પ્રાપ્ત થાય

છે; ૧૭ વેદના જાણ તથા બીજા શાસ્ત્રના જાણનારા તે ક્લેશના ભોક્તા છે અને રસના ભોક્તા છે તે અધ્યાત્મ શાસ્ત્રના જાણનારા છે તે એ રસનો ભોગ્યવંત હોય તેજ પામે અને જે ગધેડો હોય તેતો માત્ર ચંદનના ભારનેજ ઉપાડે એટલુજ પણ ચદનની સુગંધીનો ભોગતો તેનો કીમતીજ લીએ છે. ૧૮

ભુજાના આસ્ફોટ કરવે કરીને વળી હાથને તથા મુખને વીકારે કરીને ઇત્યાદીક નાટીકના અભીનયે કરવે કરીને ભોગી પુરૂષ સુખ કરી માને છે, અને અધ્યાતમ શાસ્ત્રના જાણ જે પુરૂષ છે તે તો અવીકારી નેત્રના ધણી ઇદ્રીયના વીકાર રહીત છે; ૧૯ અધ્યાતમ શાસ્ત્ર રૂપ જે હેમાચળ પર્વત તેણે મથ્યો જે આગમ રૂપ સમુદ્ર તે થકી નીકલ્યાં ઘણાં ગુણ રૂપીયાં જે રત્ન તે તો વીબુધ જે પંડીત લોક તે પામે છે. ૨૦

કામના જે રસતે ભોગવતાં શુધી મધુર છે, ભલાં ભોજનના રસ તે જમવાની વખત સુધી મધુર પણે વર્તે છે પણ અધ્યાતમ શાસ્ત્રની સેવાનો જે રસ તે તો નીરવધી છે કેમકે પ્રારભ કાળથી માંડીને સદાએ વધતોજ રસ છે પણ કીવારે વીરસ ન થાય; ૨૧ કુતર્ક શાસ્ત્રના રહસ્યનો જે અહંકાર તે રૂપી તાવ તેહના વીકાર વાળી થઇ એહવી જે દ્રષ્ટી તે અધ્યાતમ શાસ્ત્ર રૂપ ઓષધનો યોગ્યથી નીરમળ પણાને પામે છે. ૨૨

ધનવંત જનને જેમ પુત્ર અને સ્ત્રી તે સસારની વૃધીનાં કારણ છે તેમ અભીમાને ભરાએલા પંડીત લોકને અધ્યાતમ શાસ્ત્ર વીના માત્ર સંસારની વૃદ્ધી છે, ૨૩ તે માટે અધ્યાતમ શાસ્ત્રને ભણવુ વળી વારવાર હૃદયને વીષે ભાવવુ એના અર્થનુ વારવાર ચીંતન ન કરવુ અને જે પુરૂષ યોગ હોય તેનેજ શીખવવું પુસ્તક આપવુ.

શ્રી અધ્યાતમ શાસ્ત્રના માહાત્મનો પેહલા અધીકારનો અર્થ પુરો થયો.

હવે શ્રી અધ્યાત્મના સ્વરૂપનો બીજો અધીકાર લખીએ છીએ.

હવે શિષ્ય પુછ્યું કે હે ભગવંત અધ્યાત્મ તે શું છે કે જેનુ તુમે આ વુ વર્ણન કીધું; ત્યારે ગુરૂ કહે છે કે હે શીષ્ય શાસ્ત્ર સ્રીયાદાએ તને કહુ છું તે સાંભળ; ૧ જે મુનીરાજના મોહનો અધીકાર નાશ પામ્યો છે

અને જે આત્માને આશ્રીને શુધ ક્રીયાયે અંતર આત્માને વીષે પ્રવર્તે તેનું નામ પરમેશ્વર અધ્યાત્મ કહે છે. ૨

સામાઈક ચારીત્ર જેમ સર્વ ચારીત્રને વીષે અનુગત કારણ પણો વરતે છે તેમ સંજોગને વીષે અધ્યાત્મ પણ સહ ચારી પણે વરતે છે. ૩ અપુન બંધી જે ચોથો ગુણઠાણો ત્યાંથી માંડીને ચઉદમા ગુણઠાણા લગે અનુક્રમે જે આત્માની વિશુધતા પ્રગટ થાય તે સર્વ અધ્યાત્મ ક્રીયા જાણવી. ૪

અને જે આહારો પધીને અરથે તથા પુજા પામવાની રીધી તેની ગૌરવતાયે બંધાણા થકા ભવાભીનંદી જે ક્રીયા કરે તે સર્વ અધાત્મ ક્રીયાની વૈરણી જાણવી. ૫ ૧ ક્ષુદ્રતા ૨ લોભ ૩ રતિ ૪ દીનતા ૫ મત્સરીપણું ૬ ભય ૭ શઠતા ૮ અજ્ઞાનતા. એ ભવાભીનદી પણાના સગ થકી જે ક્રીયા કરે તે ક્રીયાનો આરભ નિઃફળ થાય છે. ૬

૧ શાંતગુણ ૨ દાંત ગુણ ૩ સદા ગુપ્તીય ઇંદ્રીયપણું ૪ મોક્ષાર્થીપણું ૫ વીશ્વનુ વાત્સલ્યતા પણું ઇત્યાદીક નીરંદભી પણે જે ક્રીયા કરે અધ્યાત્મ ગુણની વૃધી કરતા થાય ૭ તે માટે જેને તત્વ પુછવાની સજ્ઞા ઉપની છે તથા તત્વ પ્રતે હવે પુછવાને સન્મુખ થયો છે સાધુને પાશે તત્વ પ્રતે સાંભળવાને અરથે જાવાનુ શીલ છે એમ ક્રીય યોગને વીષે રહ્યો થકો ધર્મના તત્વને પુછે છે. ૮

એમ તત્વને અગીકાર કરતો થકો જેને પુરવે પ્રતીપન થયો છે સમ્યક્ત દર્શન એવા શ્રાવક તથા યતી તે ત્રણ પ્રકારના ૧ ઉપસમ સમકેતિ, ૨ ક્ષયોપસમ સમકેતી, ૩ ક્ષાયક સમકેતિ તે અનુતાનુ બધીના અશ ખપાવ્યુ છે જેણે ૯ વળી જેણે દર્શન મોહનીય ખપાવી છે અથવા મોહનીયને ઉપ સમાવી છે એહવા જે ઉપાશાંત મોહા ક્ષપક શ્રેણીને વીષે વરતે છે તથા જેણે મોહનો ક્ષય કરયો છે તે સજોગી કે વળી તથા અજોગી કે વળી ભગવંત જાણવા. ૧૦

એ અનુક્રમે જે કહ્યા તે સધળા એક એક થકી અસંખ્યાત ગુણી નીઝરાના કરતા છે, એક કલાયે કરીને પણ અધ્યાત્મની વૃધીને અરથે ઉધમ કરવો એહીજ હેતુ છે. ૧૧ જેમ રથના બે ચક્ર તે રથની સાથે સલગ્ન છે તથા પક્ષીની બે પાંખો તે પક્ષીની સાથે સલગ્નજ છે તેમ એક સુદ્ધ જ્ઞાન અને બીજી સુદ્ધ ક્રીયા એ બે અશ તે અધ્યાત્મની સાથે સલગ્નજ છે. ૧૨

પુર્વે તો નીશ્ચય નય અને વ્યવહાર નયનો આરોપાંશ માત્ર ઉપચાર થીજ છે પણ પાંચમા ગુણઠાણાથી માંડીને એ નય ઇચ્છે છે ॥ ૧૩ ॥ અને ચોથે ગુણઠાણે પણ શુ સૂખાદીક ક્રીયા તે ઉચિત છે જેમ કોઇને સોનાના ઘ

રેણાં ન મીલતાં હોય તો તેને રૂપાનાં મીલે તે પણ રૂઠાં મનાય. ॥ ૧૪ ॥

સભાવે કરીને સહીત વીચીત્ર પ્રકારનાં દર્શન ભેદ કરીને અપુનબંધી જે ચોથો ગુણઠાણો તેહની જે ક્રીયા તે જો પણ ધરમના વધનને કરનારી છે ॥ ૧૫ ॥ તોપણ ભલા આશય થકી અશુદ્ધ ક્રીયા કરે તે પણ શુદ્ધ કહેવાય ત્રાંબુ જે છે તેને ગાળી તેમાં રસાયનુ વેધ કરવાથી રસાયન મેળવવાથી સોનુ થઈ જાય છે. ॥ ૧૬ ॥

એહીજ કારણ માટે ધીર બુધીના ધણી રત્નત્રઈના મારગને વીષે પ્રવેશ કરવાને મીથ્યા દ્રષ્ટીવાળાળાને પણ દ્રવ્ય સમકીતનો આરોપ કરીને ચારીત્ર આપે છે ॥ ૧૭ ॥ જે પ્રાણી સંસારનુ નીરગુણપણું જાણીને વ્રત પાળવાને ધીર થાય તે પ્રાણી ધર્મને જોગ જાણવો અને અંતરંગ ભાવનો ભેદતો દુઃખે કરીને સમજાય છે માટે તે ઉપયોગમાં ન કરવો. ॥ ૧૮ ॥

કદાપી કોઈ એમ કહેશે જે ભાવ જાણ્યા વીના ચારીત્ર દેવાથી શીધી અશીધી સર્વ હણાઈ જાય તેવારે ભવ્યને પણ દીક્ષા ન આપવી કેમકે તેને અંતરંગની ખબર નથી અને એ રીતે દીક્ષા ન આપવાથી સમ્યગ માર્ગનો ઉછેદ થાય ॥ ૧૯ ॥ એમ અશુધનો અનાદર કરે અને શુધ જોગનો અભ્યાસ ન કરે ત્યારે દર્શન જે સમકીત તે પણ શુધ ન થાય કેમકે એક નિસર્ગ સમકીત ટાળીને શુદ્ધ કરવુ તે પણ અભ્યાસથીજ થઈ શકે ॥ ૨૦ ॥

શુદ્ધ મારગને અનુરાગે કરીને અસઠતા ભાવે જે આત્માની નિરમળતાયે ગુણવંત પ્રાણીને આધીન થઈને વરતે તો તે પ્રવૃતિ કોઈ ઠેકાણે હણાય નહી ॥ ૨૧ ॥ વિષયે કરીને આત્માયે કરીને અને અનુબંધે કરીને એ ત્રણ પ્રકારની વિશુદ્ધી છે તે એકેકથી નીરમળ છે એ ત્રણે કરમ છે તેમાં જે દુઃખથી પોતાના આત્માને છોડાવવાને ઝપાપાત પ્રમુખ કરે તેને વિષય શુદ્ધી કહીએ. ॥ ૨૨ ॥

અજ્ઞાનીને આત્મ શુદ્ધ નામે બીજી શુદ્ધી થાય તે લોક દ્રષ્ટીએ પાંચયમ ત્રણ નિયમ પ્રમુખ પાળે છે એ બીજો ભેદ ત્રીજો આત્માનુ બંધ તે કહીએ જે શાંત વૃતિયે તત્વનુ સંવેદન કરે, ચીંતન કરે ॥ ૨૩ ॥ પેહેલી શુદ્ધીમાં અજ્ઞાનની બોહોળતા ઘણી છે તેણે કરીને મોક્ષના સાધનને બાધ કરે અને તેના સદ્ભાવ થકી શુભ આશયનો લેશ માત્ર હોય તો તેથી જન્મ મરણની પરંપરા કાંઈ તુટે નહી એહવો જોગાભ્યાશી પુરૂષ કહે છે ॥ ૨૪ ॥

આત્મ શુદ્ધી નામે બીજા જોગ થકી કાંઈક લેશ માત્ર દોશની હાની તે

થાય પણ પૂરપરાયે ઘણા દોશ થએલા તે ડેડકાના ચુરણની પેઠે એક ડેડકાનો નાશ થાય પણ તેથી બીજા ઘણાં ડેડકાં ઉત્પનન થાય ત્રીજી શુદ્ધી આત્યતી ક છે તેથી કરમની હાની થાય કેમકે તે ગુરૂતા ભાવ અને લઘુતા ભાવની વિચારણ કરવાથી પ્રગટે એહવી છે ॥ ૨૫ ॥ સ્વરૂપ થકી જે ક્રીયા શુદ્ધ છે તે જ નિશ્ચયપણે આત્માને વિશુધતાની કરનારી છે માટે શુદ્ધ ક્રીયા કરવી મુનીદ્ર જે પરમ્વર તેમણે બનાવ્યા જે વ્યવહાર તેનુ સેવન કરવે કરીને ઘણા આદર સહિત ક્રીયા કરે તો મારગ રત્નત્રઈ તેનુ બીજ પ્રગટ થાય છે, ॥ ૨૬ ॥

ગુરૂની આજ્ઞાને આધીન રહેવાથી દ્રવ્ય દીક્ષા લીધી હોય તો પણ વિર્ય ઉલ્લાસની અનુક્રમે વૃધી કરીને ઘણા જીવ પર્મ પદને પામ્યા છે ॥ ૨૭ ॥ એ રીતે અધ્યાત્મના અભ્યાષકાળને વિષે પણ ક્રીયા કોઈક લેશ માત્ર નીશ્ચે વરતેજ છે અને શુભકારી ઓઘ સંજ્ઞાને સહુચારીપણે તીહાં જ્ઞાન પણ કાંઈ વરતે છે. ॥ ૨૮ ॥

એજ કારણ માટે જ્ઞાનને ક્રીયારૂપ તે અધ્યાત્મપણુ વરતે છે જે જ્ઞાન ક્રીયારૂપ તે અધ્યાત્મ છે એજ જ્ઞાન ક્રીયા નિર્દભાચારે કરીને મનોહર એહવો જે પ્રાણી તેને વિષે ઉત્તરોત્તર વૃદ્ધીને પામે છે. ॥ ૨૯ ॥

અથ શ્રી અધ્યાત્મ સ્વરૂપ નામે બીજો અધીકાર સમાપ્ત.

હવે દંભ ત્યાગ નામા ત્રીજો અધીકાર કહે છે.

ભક્તિરૂપી વેલીને દહન કરવામાં કપટ તે અગ્ની સમાન છે ને ક્રીયારૂપ ચંદ્રને ગ્રાસ કરવાને કપટ તે રાહુ છે અને કપટજ દુર્ભાગ્યનુ કારણ છે અધ્યાત્મ સુખને ગળી જનાર ભુગળી તે પણ કપટજ છે ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન રૂપ પર્વતને તોડવાને કપટ તે વજ્ર સમાન છે કામરૂપી અગ્નીની વૃદ્ધી કરવાને ધૃત જોઈએ તો કપટજ છે વ્યસનનો મીત્ર તે કપટ છે અને વ્રતરૂપ લક્ષ્મીના ચોર પણ દંભજ છે ॥ ૨ ॥ કપટ રાખી વ્રતને વિષે રહી જે પ્રાણી લોઠાની નાવમાં બેશીને સમુદ્ર તરવાની ઇચ્છા રાખે છે તેવો જાણવો, ॥ ૩ ॥

તે તપે પણ શુ ને વ્રતે પણ શુ જો કપટ દીશાને નહી તજી તો સર્વ નીષ્ફળ છે, તે આરશીએ પણ શુ અને દીવે પણ શું જો દ્રષ્ટીએ અધ છે તો તેહને સર્વ ઠેકાણે અધકારજ રહેશે ॥ ૪ ॥ કેશનો લોચ કરવો ભુમી ઉપર સયન કરવુ ભીક્ષા માગવી શીળ વ્રતાદીક પાળવાં એ મર્મ ધર્મ કરણી માત્ર કપટે કરીને દુઃખાઇ જાય છે; જેમ સુંદર મણી હોય તેને ઉપર ડાઘ લાગવાથી તેની કાંતી મદ થાય છે તેહની પેઠે જાણવુ ॥ ૫ ॥

રસનુ લોલ પીપણ સુખેથી તજાય દેહની શોભા પણ સુખેથી તજાય કામ ભોગાદીકને પણ સુખેથી તજાય પણ કપટનો ત્યાગ કરવો ઘણુ વિકટ છે ॥ ૬ ॥ પોતાના દોષને ઢાંકી રાખે તેથી લોકમાં પુજના થાય તથા મોટાઇ થાય એહીજ પુજા પ્રમુખની લાલચ માટે મુરખ પ્રાણી પોતાના આત્માને કદર્થના ઉપજાવે છે. ॥ ૭ ॥

જેમ કુલટા નારીનુ શીળ જે આચાર તે કુશીળની વૃદ્ધીમે અરથેજ હોય તેમ કપટ વેષના ધરનાર વ્રતવંતાને ભવની વૃદ્ધી થાય તે અવ્રતની વૃદ્ધીને અરથેજ થાય ॥ ૮ ॥ કપટના વિપાકને જાણતા થકા પણ મુર્ખ અજ્ઞાની પ્રાણી તેજ કપટને વિષે વિસ્વાસકરતા થકા પગલે પગલે ખલના પામે છે ॥ ૯ ॥

અહો ઇતી ખેદ જુઓ મોહ રાજાનો મહીમા જે ભગવંત સબંધી દીક્ષા તે પણ જેમ કાજળે કરીને ચીત્રામણનું લોપ થાય છે તેની પેરે કપટે કરીને લોપી નાંખે છે. ॥ ૧૦ ॥ જેમ કમળને વિષે હેમ શરીરને વિષે રોગ વનને વિષે અગની દીવશને રાત ગ્રંથને વિષે મુર્ખતા સુખને વિષે કળેશ તે ઉદ્રવના કરતા છે તેમ ધર્મને વિષે કપટ તે દુઃખ કરતા છે. ॥ ૧૧ ॥

એહીજ હેતુ માટે મુળ ગુણ પચ માહાવ્રત અને ઉતર ગુણ કરણ સીતરી પ્રમુખ ધરવાને જે પ્રાણી સમર્થ ન હોય તેણે શ્રાવકનાં વ્રત પાળવાં તે યુક્ત છે પણ કપટ ચારીત્રે જીવવુ તે રૂડુ નથી ॥ ૧૨ ॥ હવે જે પ્રાણી વ્રતને મુકવાને સમર્થ નથી કેમકે જેને વ્રત ઉપર દ્રઢ રાગ લાગ્યો હોય તે મુકી શકે નહી તો તેને સવીજ્ઞ પક્ષ અગીકાર કરવો શ્રેષ્ઠ છે કેમકે નિરદંભી સાધુની શેવના કરવાથી ઘણો ગુણ થાય છે ॥ ૧૩ ॥

નિઃકપટી હોય શુદ્ધ શીધાતના ભાષક હોય તે ગુણે કરીને તે ઉસન્ના પ્રમુખ સાધુ જો થોડી પણ જતના કરે છે તોપણ તે ગુણના રાગીપણાથી વરતતા થકા તેને નીઝરા થાય છે ॥ ૧૪ ॥ પોતાથી વ્રતનો ભાર નથી ઉપડતો એવુ જાણ્યા છતાં પણ જે પોતાના આત્માને પ્રગટ રીતે કપટે કરીને યતિપણુ ઠરાવે છે સંજમીપણુ સ્થાપે છે તે લીંગીનુ નામ લેતાં પણ પાપ થાય છે તો તેની શેવના તો પાપકારી થાયજ એમાં સ્યું કહેવુ ॥ ૧૫ ॥

જે લીંગી ભલી રીતે દ્રવ્ય ક્ષેત્રકાળ ભાવ જોઇને યત્ન નથી કરતા તે લીંગીયતી એવે નામે કરીને કપટી થઇ લોકને ઠગતા ફરે છે ॥ ૧૬ ॥ જે હીણાચારી થકો કપટનો ધરનારો લિંગી હોય અને તે યતિ ધર્મી છે એહવી પ્રશીદ્ધી થઇ હોય તેના લાભે કરીને તેણે પોતાના આશ્રવને ઢાંકયો હોય

એહવા જે યતિ તે સમગ્ર જગત તે તૃણ તુલ્ય જાણે છે. ॥ ૧૭ ॥

પોતાના આત્માની વડાઇ કરે ઘણુકપટ ધરે અને પારકા અવરણવાદ બોલે તેણે કરીને કઠીણ કર્મ બાંધે છે તે પુરૂષો તે યોગીના જન્મને બાધ કરનારા છે તે શુદ્ધ ચારીત્રને પામી શકે નહી ॥ ૧૮ ॥ માટે અનર્થનુ કારણ જે કપટ તેને ધર્માર્થી પ્રાણીયે તજવુ કેમકે આત્માની શુદ્ધી તો સરળતા ભાવે થાય છે એહવુ આગમને વિષે કહ્યુ છે ॥ ૧૯ ॥

શ્રી તીર્થંકર દવે એકાંતને આજ્ઞા પણ નથી કીધી તેમ નિષેધ પણ નથી કીધો તો પણ જે કાર્ય કરવુ તે કપટ રહીત કરવુ એહીજ પરમેશ્વરની આજ્ઞા છે ॥ ૨૦ ॥ જેમ વાહાણમાં છીદ્રનો લેશ હોય તે પણ સમુદ્ર તરવામાં યોગ્ય નહી તેમ અધ્યાત્મને વિષે જેનુ મન રંગાયુ છે તેને જરા પણ કપટ કરવુ તે યોગ્ય નથી. ॥ ૨૧ ॥

જેમ મલ્લીનાથજીને કપટનો લેશ પણ સ્રી વેદનો કારણ થયો માટે મહાન પુરુષે કપટ તજવાને ઘણો યત્ન કરવો. ॥ ૨૨ ॥

ઇતી શ્રી દભ ત્યાગ નામા ત્રીજો અધીકાર સમાપ્ત થયો.

હવે ભવ સ્વરૂપ ચીંત્વન નામો ચોથો અધીકાર કહે છે.

એટલા માટે નીરદંભ આચારણા કરવાને માટે હે ચેતન તુ સાવધાન થા આત્મ સ્વરૂપનુ ચીંત્વન કર કેમકે ક્ષણ માત્ર પણ સદ બુદ્ધી હૃદયમાં ધરીને આત્મ સ્વરૂપની ચીંતા કરવી તેહીજ આત્મ દીશારૂપ સરોવરની લહરી છે તે શીતળતા કરે એહવી છે એહીજ સજન લોકને વૈરાગ દીશારૂપ પવન પુર્ણ પુષ્ટતાકારી છે માટે તે આત્મીક સુખને અરથે સાધવી ॥ ૧ ॥

એક તરફ કામરૂપ વડવાનલનો અગ્નિ બળી રહ્યો છે તે દુઃખે સહન થાય એહવો છે અને એક તરફ પંચ પ્રકારના વિષય રૂપ પર્વત તેહથી પડયા જે ઉન્મદ રૂપ પથરા તેણે કરીને ભયકર એક તરફ વિકારી દિશા રૂપ નદીના સગમ થકી ક્રોધના આવર્ત પડ્યા છે એહવો જે આ સસાર સમુદ્ર તેને વિષે કહો કયા ઠેકાણે પ્રાણીને ભય નથી સર્વત્ર ભયજ વર્તે છે. ॥ ૨ ॥

જે સસારને વિષે રતીના સતોષે કરીને ચપળા એહવી જે ભાર્યાતે ટુક ટુક જવાળા વરતે છે વળી નીળ કમળ દળના સરીખી જેની કાંતિ છે એહવા નેત્રના કાણામાંથી જે જોવુ તેનુ નામ કટાક્ષ તે રૂપ ધૂમના સમુહ ચાલે છે તથા સ્રીના અંગ તે અગારા સમાન છે જે અંગ વડે ઘણા પ્રકારના વિકાર પ્રગટ થાય છે તે માટે સંસાર રૂપ અગ્નિમાં બળી રહ્યા જે પ્રાણી

શું કહીએ. ॥ ૧૫ ॥

સ્ત્રીની દ્રષ્ટીના ખુણા તે મનોહર છે માટે તેના જોવાથી હરખ ઉપજે છે અને સ્ત્રીની કોપ યુક્ત દ્રષ્ટી ખરાબ છે માટે તે દેખીને ખેદ ઉપજે છે તથા ઘણા ધનવાળા પુરૂષને ગુણીજનો સ્તુતીયાદી કરીને રીઝવે છે કષ્ટ સહીને તેમનો રોષ ઉતારે છે એ સઘળુ મોહ થકી થાય છે માટે જુઓ મોહ રૂપી રાજાનુ કેવુ વિષમતાપણું છે કે જે તજવા યોગ્ય છે તેનો આદર કરાવે છે અને જેનો આદર કરવો જોઇએ તેનો ત્યાગ કરાવે છે ॥ ૧૬ ॥

જીવને તત્વ વિચારણા કરવી તે સ્ત્રી છે વિનય કરવુ તે પુત્ર છે ગુણને વિષે જે રતી કરવી તે પુત્રી છે ને સ્યાદ્વાદપણે વિવેચન કરવુ તે પિતા છે જે પારકી નીંધા તજવી તે આત્માની માતા છે એવું જે અંતરગ કુટંબ છે તેતો જેવારે આત્મા શુદ્ધ થાય તે વારે પ્રગટ રીતે પેદા થાય પણ તેને જે પુરૂષ સંજોગી સુખમાં મગ્ન થઇ રહ્યો છે તેતો ક્યારે પણ દેખતો નથી ॥ ૧૭ ॥

પ્રથમ પ્રેમ કરતાં દુઃખ છે તે પછી તેને નીશ્ચલપણે રાખવાને પણ ઘણુ દુઃખછે વળી તે પ્રેમપાત્રનો વીછેદ થાય તો મરણ થાય અથવા પ્રેમ તુટે ત્યારે સહુથી વધારે દુઃખ ઉપજે અને તે સહન કરવાને છાતી ઘણી કઠણ રાખવી પડે નીમાડાના પાકને વિષે આરોપણ કરયો એહવો જે ઘડો તેના સરીખી તાપની ઓહોળતા છે જ્યાં તો એહવો જે આ સંસાર રૂપ નીમાડો ત્યાંહાં સુખ તો કાંઇજ નથી સમગ્ર દુઃખમયજ છે ॥ ૧૮ ॥

આ સસારને વિષે ધર્મરાજાના કટકને તો મૃગનયનીના દ્રષ્ટી રૂપ બાણે હણી નાખ્યું છે રાગ દીશા રૂપ રૂધીર વડે લોપાઇ ગયા છે રૂદય પ્રદેશ તે જેના તેના ઉપર અનેક પ્રકારના મન તન સબધી કપષ્ટ રૂપી ગીધ પક્ષીયો ભમી રહ્યાં છે એહવો માહા મોહ રૂપ ક્ષોણી રમણ રાજા તેની રણભુમી સમાન આ સસાર છે. ॥ ૧૯ ॥

ક્ષણમા હસે ક્ષણમા ક્રીડા કરે (રમે) ક્ષણમાં ખેદ કરે ક્ષણમાં બહુ પ્રકારે રડે ક્ષણમાં વિલાપ કરે ક્ષણમાં અનેક પ્રકારના વિવાદ કરે ક્ષણમા નાશી જાય ક્ષણમાં હરખીત થાય નાચવા માડે ઇત્યાદીક ઉન્માદ સસારને વિષે દેહ ધારી પ્રાણીયો કરે છે તે સર્વ મોહરાજાને આધીન થકા કરે છે ॥ ૨૦ ॥

અસપુર્ણ વિદ્યા જેમ પંડીતને તેમજ ખળ માણસની મીત્રાઇ વળી રાજ્ય સભામાં અન્યાયની પ્રનાલીકા એટલે અન્યાયનો માર્ગ તથા વિધવા સ્ત્રીનું જોબન વળી મુર્ખ ભરતારના આગળ સ્ત્રીના સ્નેહની લહેરી તે જેમ ખેદના પાત્ર

થાય છે તેમજ સંસારની ક્રીડા તે ક્ષણભંગુણી છે તેથી તત્વદર્શી પ્રાણી દુઃખ પામે છે ॥ ૨૧ ॥

જેમ પ્રભાતના સમય સ્વપ્નની રચના નિષ્ફળ થઇ જાય છે જેમ કોઇની આખમાં ઝાકળ આવી હોય તેને આકાશમાં બે ચંદ્રમા ભાશે પણ નિરમળ દ્રષ્ટી થતાં બે ચંદ્રમાનુ ભ્રાંતી જ્ઞાન મીટી જાય છે તેમ સંસારથી ન્યારા રહયા એહવા જે સ્થીર બુદ્ધી વાળા તત્વ જ્ઞાન સમજેલા સાધુ તેને આ સંસાર તે મીથ્યા રૂપ ભાસે છે. ॥ ૨૨ ॥

સ્ત્રીની વાણીયે કરીને તથા વીણા નાદ કરીને સુખ સજ્યાએ કરીને વળી મસળવુ સરીરને ચાપવુ તેણે કરીને જે સુખ ઉપજે છે તે અમૃતે કરીને ઘુટેલુ હોય તેવુ છે, એહવુ પુર્વે બાળ અવસ્થામાં એટલે અજ્ઞાન દીસામાં એહવુ હતુ પણ હવે સહસાત્કારે અમને તત્વ દીશાના રહસ્યની પરિ કલના થઇ જાણ પણું થયુ તેથી સંસારને વીષે તત્વ રૂચી વર્તતી નથી પણ આત્મ તત્વમાં રૂચી થઇ છે. ॥ ૨૩ ॥

સંસારના સમસ્ત પ્રપંચ તે અતી કઠીણતા ધરતા થકા છે માટે મુજને કાષ્ટ અને પાષાણની પુતળીના સ્તનની પેઠે પ્રીય નથી લાગતા કેમકે અજ્ઞાનનુ વાદળ ગળી ગયુ છે અને આત્મીક જ્ઞાન રૂપ ચંદ્રોદય થયો તેથી સહજ ચીદાનંદ રસની શીતળતા પ્રગટી તેણે કરી વીષય વાયુની અરતી મટી ગઇ, ॥૨૪॥

સંસારને વીષે હાથી ઘોડા બળદ પ્રમુખ જે રાજ્ય લક્ષ્મી છે તે સ્યુઅંતરંગ આત્માને નથી, અરર્થાત છે જ્ઞાન હાથી ધ્યાન ઘોડા સમતા તે બળદ એ લક્ષ્મી આત્માની છે અને તુજે મન વડે બાજ્ય સાથે પ્રેમ કરે છે તો પોતાના આત્મા સાથે રતી કેમ કરતો નથી આત્મીક સુખ તજીને પુદગળીક સુખને ઇચ્છે એહવો મુર્ખ કોણ હોય, ॥ ૨૫ ॥

પુદગળીક સુખ કેવુ છે એક તો પરાધીન છે સ્વભાવે ક્ષય થવા લાયક છે વીષયની વંછના વડે મલીન છે એમ સંસારને વિષે ભયનાં સ્થાનક ઘણાં છે તે છતાં કુમતીના ધણી સંસારમાં રમેછે અને પંડીત લોકજે છે તે સ્વાધીન સુખમાં રમે છે તે સુખ કેસ તે જે કોઇ કાળે ક્ષય પામે નહી ઇંદ્રીયોની ઉત્કષ્ટ તાયે રહીત છે પ્રાણી આત્મામાં ... ક્ષય પામ્યા છે તે પ્રાણી સકળ ભય દીગા રહીત થકા પરમાનંદ વિષે વિઠને ... રહે છે ॥૨૬ ॥

આ જગતી શા... પંડીત લોક એમ કહે છે જે પોતાના આત્મભાવના સ્વરૂપનુ ચીંતન તેજ વિષય ... મનુ કારણ છે અને જગતને અભય દાનનો દેવા વાળો છે

જેણે કારકતા ભાવે બુદ્ધી કરી છે તેને આત્મ સ્વરૂપ જ્ઞાન સ્થીર થયે થકે ચદ્ર કીરણ કર્પુ સરીખી ઉજ્વળ યશ લક્ષ્મી તે પોઢપણે વીસ્તાર પામે એવા તત્વ જ્ઞાની તે જીનેશ્વરે પ્રણીત શીધાંતના તત્વની મર્યાદાયે વર્તે. ॥ ૨૭ ॥

ઈતિ શ્રી મોહો ઉપાધ્યાય શ્રી જસો વિજયજી કૃત ભવ સ્વરૂપ ચીંતવન નામા ચોથો અધીકાર શમાપ્ત.

હવે વઈરાગ્ય સંભાવ નામે પાંચમો અધીકાર કહે છે.

ભવનુ સ્વરૂપ જાણ્યા થકી સસાર ઉપર દ્વેશ થયા થકી સસારનો નિરગુણપણે દેખવા થકી સીગ્ર પણે સસારના વિછેદનો વૈરાગ આત્માને વિષે પ્રગટ થાય ॥ ૧ ॥ વિષય સુખની નિષ્પતી પ્રાપ્તીવડે જે વૈરાગ્યનુ વર્ણન કરે છે તેનુ મત ઘટમાન નથી જીહાં સુધી દ્રવ્ય છે તીહાં સુધી વીષય છે એહવી પ્રશીધી છે અર્થ સત્વે વિષય સત્વ છતી ॥ ૨ ॥

જે એમ જાણે છે કે હુ કોઈ કાળે સસારને વિષે આવ્યોજ નથી જો અનતીવાર વિષય સેવ્યા છે તે છતાં આ વિષય નવા પામ્યો એવો ભ્રમ જેને ઉપજે છે એવા જે કામ ભોગને વિષે મુઝાઈ રહ્યા છે તેની અભીલાષાનો નાશ થતોજ નથી ॥ ૩ ॥ જેમ ઇધને અગ્ની ઘટે નહી પણ ઉલટી વૃદ્ધી પામે તેમ વિષય શેવતા કામ ભોગ પણ કદાપી ક્ષય પામે નહી ઉલટી શક્તિ ઉલાસ પામતી જાય વાર વાર વધતીજ જાય. ॥ ૪ ॥

જેમ સિહને સોપણુ નથી સર્પને જેમ સમતા નથી મ વિષયમાં જે પ્રવર્તો છે તેમને વૈરાગ્ય દોહીલો છે પણ સુગમ નથી ॥ ૫ ॥ વિષયનો ત્યાગ કરયા વિના ચીતમાં વૈરાગ્યની ધારણા કરે છે તે કુપ ખણ્યા વિના રોગ ટાળવાની ઇચ્છા કરે તેવુ છે ॥ ૬ ॥

જેમ લોઢાનો બાણ તપ્યો હોય તે પાણીના બીંદુ વા જાય છે તેમ જે

નુ ચીત વિષયાસક્ત છે તેના રૂદયમાં વૈરાગ્ય રહી શકતુ નથી ॥ ૭ ॥ જો અમાસની રાત્રીએ ચદ્ર ઉગે અને જો વાંઝીયા વૃક્ષને ફળ આવે તો વિષઇ જીવના રૂદયમાં વૈરાગ્ય સક્રમે ॥ ૮ ॥

ભવની વૃદ્ધીના હેતુ ઉપર જેને દ્વેષ હોય વિષયને વિષે જેની પ્રવૃતિ ન હોય તે પ્રાણીને સંસારની નિરગુતાના ચીતન થકી નિરાબાધપણે વૈરાગ્ય ઉપજે ॥ ૯ ॥ ચોથા ગુણઠાણાને વિષે પણ સમકીતવત જ્ઞાતા પુરષ નીશ્ચયપણે સંસારની નિરગુતાજ જુએ છે તો તેને વૈરાગ્યની પ્રાપ્તી થાય છે તે યુક્ત છે ॥ ૧૦ ॥

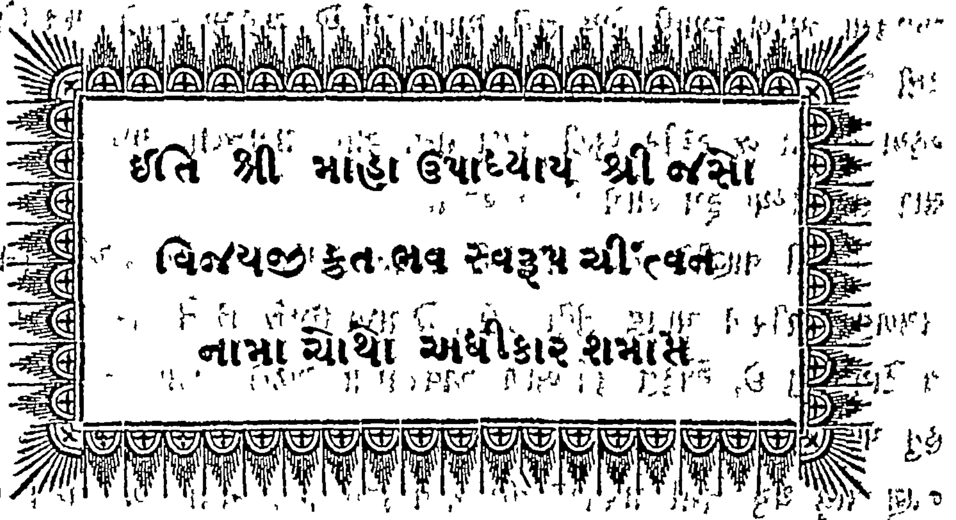
ચારીત્ર મોહનીનો મહીમા સાચોજ છે કેમકે નીશ્ચે થકી અન્ય જોગ હેતુયે પણ ફળનુ અયોગ્યપણુ તે થકી જોવામાં આવે છે ॥ ૧૧ ॥ શમકેતની દીશા વિશેષે કરીને તે ચોથા ગુણઠાણે પણ સર્વથા વૈરાગ્ય નજ હોય એમ ન જાણવુ તીહાં પણ પોતાના આત્મીક શ્વભાવની રમણતાએ કુસગપણુ હણાય છે એ અર્થ વીતરાગ સ્તોત્રને વિષે શ્રી હેમાચાર્યજીએ કહેલો છે માટે ચોથે ગુણઠાણે વૈરાગ્યપણુ હોય ॥ ૧૨ ॥

જે કાળે દેવતાના રાજાની લક્ષ્મી હે નાથ તમે ભોગવી તિહાં પણ જીહાં જીહાં રતિ મોહની ઉપજે તે તમે કરી નથી ત્યાં પણ તમે વિરક્ત પણુજ કરયુ છે પણ રગાયા નથી ॥ ૧૩ ॥ માટે ભવની ઇચ્છા જેને વિછેદ થાય છે તેને જે અવશ વેદવા યોગ્ય ભાવ કરમની પ્રકૃતિ પ્રમુખ જે વિરક્ત આત્માને રતિપણુ છે તે સર્વત્ર શુભ વેદનીજ વર્તે છે ॥ ૧૪ ॥

એહીજ કારણ માટે સ્વરૂપ જ્ઞાનના અભ્યાસે કરી અથવા અન્ય વસ્તુએ કરી અન્ય વસ્તુનુ પુરવુ તે ક્ષપ કહેવાય તે ક્ષપપણુ જેને નથી તેનુ નામ અક્ષેપક કહીયે એહવો અક્ષેપક જ્ઞાનવત નીશ્ચે ભાવનો ગ્રહણ કરનારો તે પુરૂષ જો કાંતાજે સ્ત્રી તે તેના ભોગને સન્મુખ પ્રવર્તતો હોય તો પણ તેહની શુધીનો પ્રકર્ષ રીતે ક્ષય ન થાય એટલે જ્ઞાન શુધી તે કર્મ ક્ષયનુ કારણ છે એહવુ હરીભદ્રસુરીજી નુ વચન છે ॥ ૧૫ ॥ પરમાર્થ દીશા થકી સર્વ સસારને ઇદ્ર જાળ સમાન દેખતો થકો અનુદ્વેગ દીશા વર્તે જેને કામ ભોગમાં ઉદ્વેગ નથી રાગ પણ નથી તેણે કરી તેમાં તન્મયપણુ ન કરે તે નિરવિઘ્ન પણે યથા યોગે મોક્ષજ જાય છે ॥ ૧૬ ॥

જે પ્રાણી શબ્દાદીક ભોગને પરમાર્થ દિશાએ જોતો થકો ઇદ્રજાળ સમાન જાણે તે વિષયાદીકને ભોગવતો પણ તેમાં લેપાતો નથી તે નિશ્ચ

જેણે કારકતા ભાવે બુદ્ધી કરી છે તેને આત્મ સ્વરૂપે જ્ઞાન સ્થીરતા થયે થકે ચન્દ્ર કીરણ કર્પુ સરીખી ઉજ્વળ યશ લક્ષ્મી તે પોઢપણે વીસ્તાર પામે એવા ત સ્વજ્ઞાની તે જીનેશ્વર પ્રણીત શીધાંતના તત્વની મર્યાદાયે વર્તે ॥ ૨૭ ॥

હવે વઈરાગ્ય સંભાવ નામે પાંચમો અધીકાર કહે છે.

ભવનુ સ્વરૂપ જાણ્યા થકી સંસાર ઉપર દ્વેશ થયા થકી સંસારનો નિરગુણપણે દેખવા થકી સીઘ્ર પણે સંસારના વિછેદનો વૈરાગ આત્માને વિષે પ્રગટ થાય ॥ ૧ ॥ વિષય સુખની નિષ્પતી પ્રાપ્તીવડે જે વૈરાગ્યનુ વર્ણન કરે છે તેનુ મત ઘટમાન નથી જીહાં સુધી દ્રવ્ય છે તીહાં સુધી વીષય છે એહવી પ્રશીધી છે અર્થ સત્વે વિષય સત્વ ઇતી ॥ ૨ ॥

જે એમ જાણે છે કે હુ કોઇ કાળે સંસારને વિષે આવ્યોજ નથી જો અનતીવાર વિષય સેવ્યા છે તે છતાં આ વિષય નવા પામ્યો એવો ભ્રમ જેને ઉપજે છે એવા જે કામ ભોગને વિષે મુઝાઇ રહ્યા છે તેની અભીલાષાનો નાશ થતોજ નથી ॥ ૩ ॥ જેમ ઇંધને અગ્ની ઘટે નહી પણ ઉલટી વૃદ્ધી પામે તેમ વિષય શેવતા કામ ભોગ પણ કદાપી ક્ષય પામે નહી ઉલટી શક્તિ ઉલાસ પામતી જાય વાર વાર વધતીજ જાય ॥ ૪ ॥

જેમ સિંહને સોપણુ નથી સર્પને જેમ સમતા નથી તેમ વિષયમાં જે પ્રવર્તો છે તેમને વૈરાગ્ય દોહીલો છે પણ સુગમ નથી ॥ ૫ ॥ વિષયનો ત્યાગ કરયા વિના ચીતમાં વૈરાગ્યની ધારણા કરે છે તે કુપથ્ય છોડ્યા વિના રોગ ટાળવાની ઇચ્છા કરે તેવુ છે ॥ ૬ ॥

જેમ લોઢાનો ગોળો તપ્યો હોય તે પાણીના બીંદુને વિષેવી જાય છે તેમ જે

નુ ચીંતા વિષયાસક્ત છે તેના રૂદયમાં વૈરાગ્ય રહી શકતુ નથી ॥ ૭ ॥ જો અમાસની રાત્રીએ ચંદ્ર ઉગે અને જો વાંઝીયા વૃક્ષને ફળ આવે તો વિષઇ જીવનાં રૂદયમાં વૈરાગ્ય સંક્રમે ॥ ૮ ॥

ભવની વૃદ્ધીના હેતુ ઉપર જેને દ્વેષ હોય વિષયને વિષે જેની પ્રવૃતિ ન હોય તે પ્રાણીને સંસારની નિરગુતાના ચીતન થકી નિરાબાધપણે વૈરાગ્ય ઉપજે ॥ ૯ ॥ ચોથા ગુણઠાણાને વિષે પણ સમકીતવત જ્ઞાતા પુરષ નીશ્ચયપણે સંસારની નિરગુતાજ જુએ છે તો તેને વૈરાગ્યની પ્રાપ્તી થાય છે તે યુક્ત છે ॥ ૧૦ ॥

ચારીત્ર મોહનીનો મહીમા સાચોજ છે કેમકે નીશ્ચે થકી અન્ય જોગ હેતુયે પણ ફળનુ અયોગ્યપણુ તે થકી જોવામાં આવે છે ॥ ૧૧ ॥ શમકેતની દીશા વિશેષે કરીને તે ચોથા ગુણઠાણે પણ સર્વથા વૈરાગ્ય નજ હોય એમ ન જાણવુ તીહાં પણ પોતાના આત્મીક સ્વભાવની રમણતાએ કુસંગપણુ હણાય છે એ અર્થ વીતરાગ સ્તોત્રને વિષે શ્રી હેમાચાર્યજીએ કહેલો છે માટે ચોથે ગુણઠાણે વૈરાગ્યપણુ હોય ॥ ૧૨ ॥

જે કાળે દેવતાના રાજાની લક્ષ્મી હે નાથ તમે ભોગવી તિહાં પણ જીહાં જીહાં રતિ મોહની ઉપજે તે તમે કરી નથી ત્યાં પણ તમે વિરક્ત પણુજ કરયુ છે પણ રગાયા નથી ॥ ૧૩ ॥ માટે ભવની ઇચ્છા જેને વિછેદ થાય છે તેને જે અવશ વેદવા યોગ્ય ભાવ કરમની પ્રકૃતિ પ્રમુખ જે વિરક્ત આત્માને રતિપણુ છે તે સર્વત્ર શુભ વેદનીજ વર્તે છે ॥ ૧૪ ॥

એહીજ કારણ માટે સ્વરૂપ જ્ઞાનના અભ્યાસે કરી અથવા અન્ય વસ્તુએ કરી અન્ય વસ્તુનુ પુરવુ તે ક્ષેપ કહેવાય તે ક્ષેપપણુ જેને નથી તેનુ નામ અક્ષેપક કહીયે એહવો અક્ષેપક જ્ઞાનવત નીશ્ચે ભાવનો ગ્રહણ કરનારો તે પુરૂષ જો કાંતાજે સ્ત્રી તે તેના ભોગને સન્મુખ પ્રવર્તતો હોય તો પણ તેહની શુધીનો પ્રકર્ષ રીતે ક્ષય ન થાય એટલે જ્ઞાન શુધી તે કર્મ ક્ષયનુ કારણ છે એહવુ હરીભદ્રસુરીજી નુ વચન છે ॥ ૧૫ ॥ પરમાર્થ દીશા થકી સર્વ સસારને ઇંદ્ર જાળ સમાન દેખતો થકો અનુદ્વેગ દીશા વર્તે જેને કામ ભોગમાં ઉદ્વેગ નથી રાગ પણ નથી તેણે કરી તેમાં તન્મયપણુ ન કરે તે નિરવિઘ્ન પણે યથા યોગે મોક્ષજ જાય છે ॥ ૧૬ ॥

જે પ્રાણી શબ્દાદીક ભોગને પરમાર્થ દિશાએ જોતો થકો ઇંદ્રજાળ સમાન જાણે તે વિષયાદીકને ભોગવતો પણ તેમાં લેપાતો નથી તે નિશ્ચય

પરમપદ જે મોક્ષ તેને પામે છે ॥ ૧૭ ॥ અને જે ભવાભિનંદી પ્રાણી તે સંસારના ભોગનેજ તત્વ કરી માને છે તે પ્રાણી સંસાર સમુદ્રને ઓલંઘી ન શકે કેમકે માયારૂપ ઉદકના આવેશ તે પ્રાણી કુપથને વિષે જાય છે. ૧૮

તે પ્રાણી ભોગનોજ કલીમત તેણે મોહીત થયો થકો મોક્ષ માર્ગના સાધનને વિશે પણ ભવો ભવો દવીગ્નતાપણે નીશ્ચય થકી રહે છે ॥ ૧૯॥ ધર્મની સામર્થતાને કામ ભોગનો સંજોગ હણી શકતો નથી કેમકે ધરમની સામર્થતા ઘણી બળવત્તર છે દીપક સમાન અલ્પ ધરમને તો કદાપી વાયુ સમાન વિષય ઓલવી નાખે પણ જાજુલમાન દાવાનલ સમાન જે મોહા ધરમની વાસના તેને વાયુ નડી શકતો નથી ॥ ૨૦ ॥

જેમ સ્લેષ્મને વિષે માંખી લેપાઇ ફસાઇ જાય છે તેમ વિષયને વિષે ગાઢપણે આશક્ત થતાં પ્રાણી બધાઇ જાય છે. સુકી મૃતીકાના ગોળામાં જેમ માંખી ફસાતી નથી તેમ આશક્તિ રહીત ઉદાશીન એહવા જે જીવ તે વિષયને વિષે બધાતા નથી ॥ ૨૧ ॥ જેમ રોગને કાઢવાને ઔષધની જરૂર છે તેમ ઘણા દુષણનો રોધ કરવાને અરથે કચિત અનીવૃતીપણો પણ દુષ્ટ નથી જેમ કામ ભોગની ત્યાગ બુદ્ધી દુષ્ટ નથી તેમ અનુભવ જોગે કરીને સહીત જે વરતે તેને કચીત માત્ર અનિવૃતિ છે તે પણ નિવૃતિ છે તે પણ નિવરૂતિની પઠ દુષ્ટ નથી. ॥ ૨૨ ॥

જેમ શતરૂની શેવના કરનારો પુરૂષ દુઃખીયો થઇને કાલાંતરે સુખી થાય તેમ કદાપી વિષયને શેવનારો ક્રમે કરીને તેહીજ વિષયાદીકથી શુદ્ધ થાયે એહવી પણ કોઇની મૃતી છે ॥ ૨૩ ॥ જે વિષય તે એકાંતે કર્મ બંધનનુજ કારણ છે એહવો એકાંત નીયમ નથી પણ જે અજ્ઞાની છે તેનેજ કર્મ બંધનનુ કારણ છે પણ જે તત્વ જ્ઞાની સમતા રસમાં મગ્ન છે તેને નથી. ॥ ૨૪ ॥

કેટલાક પ્રાણી વિષયને દ્રવ્યથી નહી શેવતા થકા પણ ભાવથી વિષયને શેવે છે અને કેટલાક પ્રાણી દ્રવ્યથી શેવે છે પણ ભાવથી નથી શેવતા પારકી શેવના કરતો થકો પણ તેહના પરમાર્થ પર મતે ન દતો થકો એહવો જે જ્ઞાની તે કરમમઇ નથીજ થતો ॥ ૨૫ ॥ એ માટે ઉત્તમ પુરૂષે મોહા પુણ્ય વિપાકના યોગે કરી પ્રાપ્ત કરી એહવી જે તીર્થંકરાદીકની લક્ષ્મી તેને ગર્ભ થકી માંડીને પણ વૈરાગ્યધારા તુટતી નથી ॥ ૨૬ ॥

જેને વિષય થકી પ્રશાંત થયો છે અને વિશ્રમ રહિત ઇંદ્રીયોના વિષય ને વિમુખ કરવો તેણે કરીને મનોહર વૈરાગ્યમાર્ગ શેવવાનુ બને અને વિષયને પણ ત્યાગ થાય તેતો નિશ્ચય થકી વૈરાગ્ય દિશાનો રાજમાર્ગ છે ॥ ૨૭ ॥ અને જે ઇચ્છા વિના સેહેજે કોઇ કારણ યોગે પોતે ઇંદ્રીય વિકાર થકી નિવર્ત્યો છે પણ પ્રશાંતને અણ ઉદીરવે કરીને અનિયત્રણાએ કરીને એટલે ઇંદ્રીયનો નિરોધ હઠ્ઠ કરયો નથી પણ સેહેજ ચારીત્ર પ્રમુખના યોગે ઇંદ્રીય નિરોધ થયો છે એહવા તૃપ્તીવંત જ્ઞાની પુરૂષ તેનું વૈરાગ્ય તે પુર્વોક્ત રાજ્ય મારગના વૈરાગ્યની એકપદી છે એટલે એક ડડી છે જેમ ગાડાં ચાલવાના માર્ગને તો મોહોટો માર્ગ કહીએ પણ માણસને પગે ચાલવાનો રસ્તો નહાનો થાય છે તેવુ તે વૈરાગ્ય પણ નહાનો કહીયે. ॥ ૨૮ ॥

બળાત્કારે પ્રેરયા થકા વનના હાથીની પેઠે ઇંદ્રીયો કદાપી વશ થતી નથી ઉલટી અનર્થની વૃદ્ધી કરનારી થાય છે ॥ ૨૯ ॥ લાજે કરી નીચુ જુવે છે અને મનમાં દુષ્ટ ધ્યાન ધરે છે એહવા ધર્મ ધુતારા પ્રાણી તે પોતાના આત્માને નરકના કુપમાં નાખે છે. ॥ ૩૦ ॥

શુભ ભાવને અર્પણ કરીને સદા સ્વપર વીવેચન જ્ઞાન યુક્ત ભાવનાવાળા જ્ઞાતા વિરક્ત પ્રાણી ઇંદ્રીયોને ઠગવાને સમર્થ થાય છે પણ બીજા નથી થતા. ॥ ૩૧ ॥ પ્રવૃતીને વિષે અથવા નિવૃતિને વિષે જેને સકલ્પ નથી અને થાક પણ નથી એહવા સભાવે વર્તનારના સર્વ વિકાર દુર થાય છે અને એનુ જ નામ અદ્ભુત વૈરાગ્ય પણ છે. ॥ ૩૨ ॥

જેમ કાષ્ટનીપુતળીને દોરીના સચારે કરી નાચનારીના માફક નાચતી જોઇએ છીએ પણ તેને કર્મબધન નથી તેમ લોકીક વ્યવહારને વિષે વર્તતા જ્ઞાની યોગીશ્વર પુરૂષ તેહને સસારની પ્રવૃતી પીડા કરતી નથી ॥ ૩૩ ॥ એ વૈરાગ્ય દિશાને પરદર્શની જોગમાયાને નામે પ્રગટપણે બોલાવે છે એ પણ લોકને ઉપકાર કરતા છે એને વિષે દુષણ નથી. ॥ ૩૪ ॥

શીદ્ધાંતમાં પણ સાંભળીએ છીએ કે અપવાદને વિષે પણ મૃગલા મરીખી પરખદાને પણ નિરાસ કરવી એ વૃષભ તુલ્ય ગીતાર્થની શુધ જ્ઞાન દીશા જાણવી ॥ ૩૫ ॥ પરીપક થઇ થકી એવી જે જ્ઞાન દીશા અને જેનુ ફળ ઉદાશીનતા છે તે થકી ચોથે ગુણ સ્થાનકે પણ વૈરાગ્યદીશા પ્રાપ્ત થાય છે

ઇતિ શ્રી વૈરાગ્ય સભાવા નામે પાંચમો અધીકાર સમાપ્ત.

પર્મપદ જે મોક્ષ તેને પામે છે ॥ ૧૭ ॥ અને જે ભવાભિનંદી પ્રાણી તે સંસારના ભોગનેજ તત્વ કરી માને છે તે પ્રાણી સંસાર સમુદ્રને ઓલઘી ન શકે કેમકે માયારૂપ ઉદકના આવેશે તે પ્રાણી કુપંથને વિષે જાય છે. ૧૮

તે પ્રાણી ભોગનોજ કલીમત તેણે મોહીત થયો થકો મોક્ષ માર્ગના સાધનને વિશે પણ ભવો ભવો દવીગ્નતાપણે નીશ્ચય થકી રેહે છે ॥ ૧૯॥ ધર્મની સામર્થતાને કામ ભોગનો સંજોગ હણી શકતો નથી કેમકે ધરમની સામર્થતા ઘણી બળવત્તર છે દીપક સમાન અલ્પ ધરમને તો કદાપી વાયુ સમાન વિષય ઓલવી નાખે પણ જાજ્વલમાન દાવાનલ સમાન જે માહા ધરમની વાસના તેને વાયુ નડી શકતો નથી ॥ ૨૦ ॥

જેમ સ્લેષ્મને વિષે માંખી લેપાઇ ફસાઇ જાય છે તેમ વિષયને વિષે ગાઢપણે આશક્ત થતાં પ્રાણી બધાઇ જાય છે. સુકી મૃતીકાના ગોળામાં જેમ માંખી ફસાતી નથી તેમ આશક્તિ રહીત ઉદાશીન એહવા જે જીવ તે વિષયને વિષે બધાતા નથી ॥ ૨૧ ॥ જેમ રોગને કાઢવાને ઔષધની જરૂર છે તેમ ઘણા દુષણનો રોધ કરવાને અરથે કચિત અનીવૃતીપણો પણ દુષ્ટ નથી જેમ કામ ભોગની ત્યાગ બુદ્ધી દુષ્ટ નથી તેમ અનુભવ જોગે કરીને સહીત જે વરતે તેને કચીત માત્ર અનિવૃતિ છે તે પણ નિવૃતિ છે તે પણ નિવરૂતિની પઠે દુષ્ટ નથી. ॥ ૨૨ ॥

જેમ શતરૂની શેવના કરનારો પુરૂષ દુઃખીયો થઇને કાલાંતરે સુખી થાય તેમ કદાપી વિષયને શેવનારો ક્રર્મે કરીને તેહીજ વિષયાદીકથી શુદ્ધ થાય એહવી પણ કોઇની શ્રૃતી છે ॥ ૨૩ ॥ જે વિષય તે એકાંતે કર્મ બંધનનુજ કારણ છે એહવો એકાંત નીયમ નથી પણ જે અજ્ઞાની છે તેનેજ કર્મ બંધનનુ કારણ છે પણ જે તત્વ જ્ઞાની સમતા રસમાં મગ્ન છે તેને નથી. ॥ ૨૪ ॥

કેટલાક પ્રાણી વિષયને દ્રવ્યથી નહી શેવતા થકા પણ ભાવથી વિષયને શેવે છે અને કેટલાક પ્રાણી દ્રવ્યથી શેવે છે પણ ભાવથી નથી શેવતા પારકી શેવના કરતો થકો પણ તેહનો પરમાર્થ પર પ્રતે ન દેતો થકો એહવો જે જ્ઞાની તે કરમમઇ નથીજ થતો ॥ ૨૫ ॥ એ માટે ઉત્તમ પુરૂષે માહા પુણ્ય વિપાકના યોગે કરી પ્રાપ્ત કરી એહવી જે તીર્થંકરાદીકની લક્ષ્મી તેને ગર્ભ થકી માંડીને પણ વૈરાગ્યધારા ટુટતી નથી ॥ ૨૬ ॥

જેને વિષય થકી પ્રશાંત થયો છે અને વિશ્રમ રહિત ઇંદ્રીયોના વિષયને વિમુખ કરવો તેણે કરીને મનોહર વૈરાગ્યમાર્ગ શેવવાનુ બને અને વિષયનો પણ ત્યાગ થાય તેતો નિશ્ચય થકી વૈરાગ્ય દિશાનો રાજમાર્ગ છે ાા ૨૭ ાા અને જે ઇચ્છા વિના સેહેજે કોઇ કારણ યોગે પોતે ઈદ્રીય વિકાર થકી નિ-વર્ત્યો છે પણ પ્રશાંતને અણુ ઉદીરવે કરીને અનિયંત્રણાએ કરીને એટલે ઈદ્રીયનો નિરોધ હઠે કરયો નથી પણ સેહેજ ચારીત્ર પ્રમુખના યોગે ઇદ્રીય નિરોધ થયો છે એહવા તૃપ્તીવંત જ્ઞાની પુરૂષ તેનું વૈરાગ્ય તે પુર્વોક્ત રાજ્ય મારગના વૈરાગ્યની એકપદી છે એટલે એક ડડી છે જેમ ગાડાં ચાલવાના માર્ગને તો મોહોટો માર્ગ કહીએ પણ માણુસને પગે ચાલવાનો રસ્તો નહાનો થાય છે તેવુ તે વૈરાગ્ય પણ નહાનો કહીયે. ાા ૨૮ ાા

બળાત્કારે પ્રેરયા થકા વનના હાથીની પેઠે ઇદ્રીયો કદાપી વશ થતી નથી ઉલટી અનર્થની વૃદ્ધી કરનારી થાય છે ાા ૨૯ ાા લાજે કરી નીચુ જુવે છે અને મનમાં દુષ્ટ ધ્યાન ધરે છે એહવા ધર્મ ધુતારા પ્રાણી તે પોતાના આ-ત્માને નરકના કુપમાં નાખે છે. ાા ૩૦ ાા

શુભ ભાવને અર્પણ કરીને સદા સ્વપર વીવેચન જ્ઞાન યુક્ત ભાવનાવાળા જ્ઞાતા વિરક્ત પ્રાણી ઇદ્રીયોને ઠગવાને સમર્થ થાય છે પણ બીજા નથી થતા ાા ૩૧ ાા પ્રવૃતીને વિષે અથવા નિવૃતિને વિષે જેને સંકલ્પ નથી અને થાક પણ નથી એહવા સભાવે વર્તનારના સર્વ વિકાર દુર થાય છે અને એનુ જ નામ અદભુત વૈરાગ્ય પણ છે. ાા ૩૨ ાા

જેમ કાષ્ટનીપુતળીને દોરીના સંચારે કરી નાચનારીના માફક નાચતી જોઇએ છીએ પણ તેને કર્મબંધન નથી તેમ લોકીક વ્યવહારને વિષે વર્તતા જ્ઞાની યોગીશ્વર પુરૂષ તેહને સંસારની પ્રવૃતી પીડા કરતી નથી ાા ૩૩ ાા એ વૈરાગ્ય દિશાને પરદર્શની જોગમાયાને નામે પ્રગટપણે બોલાવે છે એ પણ લોકને ઉપકાર કરતા છે એને વિષે દુષણ નથી. ાા ૩૪ ાા

શીદ્ધાંતમાં પણ સાંભળીએ છીએ કે અપવાદને વિષે પણ મૃગલા મ-રીખી પરપક્ષને પણ નિરાસ કરવી એ વૃષભ તુલ્ય ગીતાર્થની શુધ જ્ઞાન દીશા જાણવી ાા ૩૫ ાા પરીપક થઇ થકી એવી જે જ્ઞાન દીશા અને જેનુ ફળ ઉદાશીનતા છે તે થકી ચોથે ગુણ સ્થાનકે પણ વૈરાગ્યદીશા પ્રાપ્ત થાયછે

ઇતિ શ્રી વૈરાગ્ય સભાવા નામે પાંચમો અધીકાર સમાપ્ત.

હવે છઠો વઈરાગ્ય ભેદાધીકાર કહે છે.

તે વૈરાગ્ય ત્રણ પ્રકારનો છે. ૧ દુઃખગર્ભીત. ૨ મોહ ગરભીત ૩ જ્ઞાન ગરભીત તેમાં પહેલો દુઃખગરભીત તે વિષયાદીકને ન પામવા થકી સંસારથી ઉદ્વેગ પામવાનુ લક્ષણ છે, એટલે સંસારમાં રહ્યો થકો જે પ્રાણી તેની પાસે ધન્ય દોલત ન હોય અને વિષયાદિક ભોગ પણ ન મીલ્યા હોય તેથી વેરાગ પામીને માથુ મુડાવે તેને દુઃખ ગરભીત વેરાગ્ય કહીએ, દેહ સબધી મન સબધી જે ખેદ તેથી ઉપજ્યુ જે જ્ઞાન તે અવ્યાપક કહેતાં પુદ્ગલીકારી ન થાય આત્મની પુષ્ટી કરતા ન થાય કેમકે તે પ્રાણી પોતાને અભીલાષ કરવા યોગ્ય ધનાદીકની વસ્તુને પામીને ભેખને છોડીને પાછુ ગ્રહસ્થપણુ અગીકાર કરે. ॥ ૨ ॥

દુઃખ થકી જે વૈરાગ પામે છે તે તો પ્રથમથીજ પાછા ગ્રહસ્થવાશની ઇચ્છા કરે છે જે દુઃખ ટળે તો ઘેર જઇએ જેમ અધીર પુરૂષ જે કાયર તે સગ્રામને વિશે જતો થકો વનની ગલીમાં ભરાઇ બેસવા ઇચ્છા કરે છે તેહની પેઠે ॥ ૩ ॥ પ્રાણીયો વાદ વિવાદ કરવાને શુતર્ક ગ્રંથ ભણે છે આજીવીકાને અરથે વૈદક પ્રમુખના ગ્રથો ભણે છે પણ સમતા રસની નદી એવી શીધાંતની જે પદ્ધતી તે ભણતા નથી ॥ ૪ ॥

જે સમતા અમૃતના ઝરણને પામ્યો નથી તે ગ્રંથના પલ્લવ માત્ર કહેતાં ખડ ખડ માત્રે કરી ગર્વની ગરમીને ધરીનેજ વરતે છે પણ તત્વના રહસને પામતા નથી ॥ ૫ ॥ જે સાધુના વેષ માત્રે કરીને પોતાનુ જીવીતવ્ય પણ રાખે છે તે પણ ગ્રહસ્થ તુલ્યજ છે પણ ગ્રહસ્થથી ન્યારા નથી કેમ જે જેણે આગળ ઉછાહ ધરયો નથી જે ગુણ પામીને પડકાઇ પણ થયા નથી એવા જે છે તે તો ગુણને પામ્યાજ નથી. ॥ ૬ ॥

અહો ઘરમાં ખાવા તો પુરૂ અન્ન પણ મળતુ નથી ને દીક્ષા લીધા થકી લાડવા મળે છે તે માટે દીક્ષા લેવામાં શુ દુઃખ છે એવુ જાણીને જે દીક્ષા લીયે છે તેનુ નામ દુઃખ ગર્ભીત વૈરાગ જાણવુ ॥ ૭ ॥ એ રીતે પ્રથમ દુઃખ ગર્ભીત વૈરાગપણું દેખાડ્યુ હવે મોહ ગર્ભીત વૈરાગ કહે છે કુશાસ્ત્રના અભ્યાસથી પ્રગટયુ જે સસારનુ નિરગુણપણુ તેથી મોહ ગર્ભીત વૈરાગ થાય છે તે બાળ તપસ્વી પ્રમુખના જાણવા એટલે જે અજ્ઞાની આતમ ઉપયોગ વિના જોગ ધારણ કરે તે સમજવા ॥ ૮ ॥

જે શીધાંતનુ ઉપજીવન કરીને પણ સુત્ર વિરોધી અર્થ કહે છે તે મા-

ણી જે દુષ્કરણી કરે છે તોપણ તેને એહવોજ જાણવો ॥ ૯ ॥ સંસારના દુઃખ થકી મુકાવવાના હેતુથી જે મુશલમાન વિગરે લોકો ઘોડા પ્રમુખને દુઃખી દેખી તે દુઃખ થકી છોડાવવાને દયા ભાવ કરી તેને મારી નાખે છે એટલે એમ ધારે છે કે આ ઘોડો દુઃખે કરી રીબાય છે તેને મારી નાખવાથી તે દુઃખથી મુક્ત થશે એમ ધારી દયા લાવી મારી નાંખે છે તે પણ શુભ પરીણામની બુદ્ધી રાખે છે તે છતાં પારમાર્થે તો પાપજ છે તેમ મોહ ગર્ભીતને પારમાર્થ જડે નહી એ એના પરીણામ શુભ હોય તો પણ પરમાર્થે જ્ઞાનની રૂચી થાય નહી ॥ ૧૦ ॥

જે અંતરગમાં લીન થઇ રહ્યા છે એહવો હાડ વેદ જ્વર (તાવ) દુખદાઇ થાય છે તેમ એને પણ જે પ્રશમાદી ગુણ થાય તે પણ ઘણુ કરીને કેવળ દુષણ ભણીજ થાય પણ ગુણી ભણી ન થાય કેમકે અતરગ મીથ્યાત્વ ગયા વીના વૈરાગ્ય તે દુઃખદાઇ છે ॥ ૧૧ ॥ કુશાસ્રના અર્થને વિષે ડાહ્યા થાય ને શાસ્રના વિપરીત અર્થ કરે સ્વછંદપણે વરતે કોઇ સાથે ક્ષમા રાખે નહી. અને ગુણીની પ્રસસા ન કરે ॥ ૧૨ ॥

જે પોતાની મોટાઇ કરે પારકા અતરણ વાદ બોલે દ્રોહ કરે કપટ રાખે પોતાના પાપ ઢાંકે પોતાનો સામર્થ ઓલઘીને ક્રીયા કરે તે આર્ત ધ્યાની કહેવાય ॥ ૧૩ ॥ વળી જે ગુણી પુરૂષોનો રાગી ન હોય બીજાના કરેલા ઉપકારને વિસરી જાય તીવ્ર કર્મ બધની ચીંતા સહીત વરતે અને શુભ અધ્યાત્મના અધ્યવસાય રહીત વરતે ॥ ૧૪ ॥

શ્રદ્ધામૃદુતા ઉધ્વતતા મધુરતા અવિવેકતાપણુ એ મોહ ગર્ભીત વરાગ્યની પરપરા જાણવી ॥ ૧૫ ॥ એ રીતે મોહ ગર્ભીત વૈરાગ્યનુ સ્વરૂપ કહ્યુ હવે જ્ઞાન ગર્ભીત વૈરાગ્યનુ સ્વરૂપ કહે છે જે સમ્યક રીતે તત્વની ઓળખાણ કરે સ્યાદવાદ દ્રષ્ટીએ વરતે મોક્ષનુ ચીંતન કરે મોક્ષના ઉપાયને કરશે અને તત્વ દિશા દેખવાનો અર્થી થાય તે જ્ઞાન ગર્ભીત વૈરાગ્ય જાણવુ ॥ ૧૬ ॥

જેહનો વિચાર પુષ્ટકારી હોય સ્વશીધાંત તથા પરશીધાંત સબધી બુદ્ધી હોય તેને વૈરાગ્યની વાત કહીયે અને એહવાનેજ જ્ઞાન ગર્ભીત વૈરાગ્ય થાય જેને સ્વશાસ્ર પરશાસ્રના વ્યાપારનુ મધ્યાનપણુ નથી તેમજ ક્રીયાને વિષે પણ ધ્યાનતા નથી તે નીશ્ચય થકી ક્રીયાનો નિરમળ સારભુત જે ફળ તેને ક્યારે પણ પામે નહી ॥ ૧૮ ॥

જે સમકીત તે મૌન ચારીત્ર કહીયે અને ચારીત્ર તે મૌન સમકીત કહી

યે એહવુ શ્રી આચારગજી સુત્ર માંહે ગત પ્રત્યાગતે કરીને કહ્યુ છે, જસમંતિ પાસહા તમોણુ તિ પાસહાજમ્મો; તે માટે નિયામકતાપણુ જાણવુ સિઝ તિચરણ રહીયા; દસણ રહિયાન સીઝતી, ઇતિ વચનાત તે માટે સમકીત તે સાર ભુત જાણવુ ॥ ૧૯ ॥ આશ્રવનો ત્યાગ તે જ્ઞાનનુ ફળ છે અને અનાશ્રવનુ ફળ તે વિષયમાં ઉજમાળ થાય ને વિષયનો ત્યાગી હોય એનુ નામ નિશ્ચય સમકીત કહીયે કારક સમકેતીની એવી દ્રષ્ટી હોય એટલા માટે નિશ્ચય નય પ્રીતીત તે શુધ ચારીત્રવંતનેજ હોય ॥ ૨૦ ॥

બાજ્યથી ધનકણ કંચન કામની પ્રમુખ બાજ્ય વસ્તુનોજ ત્યાગી થાય એ વ્યવહાર ચારીત્રના પાળવાથી તે પ્રાણી વ્યવહાર દ્રષ્ટીએજ ચાલે છે અને જેને સમકીત સહીત જ્ઞાનની પ્રવૃતિ હોય તેહનેજ અતરગ પ્રવૃતિનુ સાર કહીયે ॥ ૨૧ ॥ સમસ્ત નયની વાસના રહિત થકા એકાંતે છકાયની રક્ષાની શ્રધા કરતા થકા સમકીતની શુદ્ધતા ન કહેવાય પણ સપુર્ણ નયની અપેક્ષાયે દ્રવ્યાર્થીક પ્રયાયાર્થીક નયના યાથાર્થ પણુનો લાભ નહીજ થાય માટે શુધ નયની અપેક્ષાએ વર્તવુ. ॥ ૨૨ ॥

જે જગતમાં વર્તમાન અનાગત તથા અતિકાળના જેટલા શબ્દ પરજાય વચનના છે તથા પદાર્થને જેટલા અર્થ પરજાય છે તે સર્વ પરજાય નીશ્ચેથી એકજ દ્રવ્ય છે ॥ ૨૩ ॥ પદાર્થ તે સર્વ સ્વપર પરજાયમઇ હોય તે આવી રીતે જે અનુ ૃતિ સહચારી સ્વપણુ જાણવુ અને પરમાણુ તે વ્યતીરેકપણે કરી જાણવુ. ॥ ૨૪ ॥

જેટલા પર પરજાય છે તે સર્વ પોતાની આસ્તીકયતાના અજોગથી જાણવા તે અદ્યપી પોતાના છે તોપણ ગત ભાવે છે અને પોતાના પરજાય તો સામાન્યતાપ્રણે છે ॥ ૨૫ ॥ પર પરજાય જો પણ તાદાત્મ્ય ભાવે નથી તોપણ વ્યવહાર નયના જોગથી તેહનો સબધ છે જેમ ધનનો ધણી અને ધન તે જુદા જુદા છે તોપણ શુક્ષ્મ બુધીયે વિચારતાં તેમનો સબધ જણાય છે ૨૬

તેમ અભીનપણે જ્ઞાનના તથા ચારીત્ર સબધી પરજાય મુનીને પણ હોય જો પણ તે અભીન છે તો પણ ઉપયોગપણે વિચારતાં નિશ્ચય નયે પોતપોતાનાજ છે પણ વ્યવહારે એક આત્માના છે એમ કહેવાય ॥ ૨૭ ॥ જો એમ ન કહીયે અને અભાવના સબધથી ગવેષણા કરીએ તો કેવી ગતી થાય આધારાંતર નિરૂપકતાને ભાવે વિચારતાં દ્દિષ્ટે વિનષ્ટે દયાતે એટલે પૃથક ભાવતાના દ્વેષ કરવાથી વિણસે અને તે એહુથી આત્મા ભીન્ન નથી ॥ ૨૮ ॥

સ્વપરજાય અને પરપરજાય સબધથી શુત્રને વિષે પણ એમ દેખાડ્યું છે કે સઘળુ એકતા ભાવે જાણતાં એગેઆયા ઇત્યાદીક સઘળુ જ્ઞાન તે સગ્રહ નયે કરી એકજ છે ॥ ૨૯ ॥ માટે ચીતની આશક્તિયે અને બુધિની પાટવતાયે અભ્યાસ કરવાથી પોતાના કાર્યપણાદિકને આશ્રય આપતો થકો પરજાયના એક અર્થને જાણીને પણ બુધ જે પંડીત તે સર્વ ભાવને જાણે, જે એગં જાણઇસે સવં જાણ ઇ—ઇતિ વચનાત ॥ ૩૦ ॥

યદ્યપી કેવળજ્ઞાનને વિષે તો કાંઇ પણ મતીવ્યક્તિ નથી તોપણ કોઇ ઠેકાણે એક અસનુજ ગ્રહણ કરવું છે ને કોઇ ઠેકાણે સરવસ ગ્રહણ કીધો છે ॥ ૩૧ ॥ તોપણ અનેકાંત આગમની શ્રધા તે અસખલીતપણે સદા પ્રવર્તે છે માટે અનેકાંતતાપણો અંગીકાર કરતાંજ સમકીતપણુ છે તથા ઉત્સર્ગ અપવાદ નિશ્ચય વ્યવહાર તેના સંપુર્ણ અર્થનો નિશ્ચય થાય છે ॥ ૩૨ ॥

આગમના અર્થનુ ઉપનય જે થાપવુ તે થકી પ્રાજ્ઞ જે બુદ્ધિવત તેનુ સર્વ વ્યાપકપણે વર્તે કાર્યાદિક જે વ્યવહાર છે તેતો નિશ્ચયપણે ચીત્રામણની રેખા સરિખો છે શ્રેષ્ઠ રૂપ કરવાને જેમ આળેખ કરે તે સરીખો વ્યવહાર છે અને સમગ્ર રૂપ કરવાને સમાન તે નિશ્ચય નય છે ॥ ૩૩ ॥ તે માટે એકાંત નય અંગીકાર કરીને પ્રવર્તનારા વૈરાગ્યવતને પણ કુગ્રહો કહીયે તો બીજા માત્ર નામ ધરાવનારા હોય તેની તો શી વાર્તા એક નયવાળો શાસ્ત્રના અર્થનો બાધ કરતો જાણવો તે જો પણ જૈન ભાસ છે તોપણ પાપકારી જાણવો. ॥ ૩૪ ॥

ઉઉત્સર્ગ માર્ગમાં અપવાદ માર્ગમાં વ્યવહાર માર્ગમાં નિશ્ચય માર્ગમાં જ્ઞાનને વિષે અને ક્રીયા નયને વિશે જો કદા ગ્રહ નથી તો તેને જ્ઞાન ગર્ભિપણુ છે અને તે જ્ઞાની પણ છે ॥ ૩૫ ॥ સ્વશિધાંતના જાણવાથી અન્ય શાસ્ત્રનુ જાણવુ તેમાંજ સમાઇ જાય છે જેમ પરાર્ધ નામે ઉત્કૃષ્ઠ ગણીત છે તેમાં સોનુ પણ સમાઇ જાય છે અને તેટલો જ્ઞાન પામીને પણ જો અજ્ઞાનપણુ રેહે તો તેને જ્ઞાન ગર્ભિતા બીલકુલ નથી એમ જાણવુ. ॥ ૩૬ ॥

પોતાના સ્વાર્થને વિષે સઘળા નય સત્ય છે ને તે પરમાર્થની ચાલનાને વિષે નિષ્ફળ છે અને તે નયના વિવાદમાં જો મધ્યસ્તતા ન આવી તો તેને જ્ઞાન ગર્ભિતા છેજ નહી ॥ ૩૭ ॥ જે આજ્ઞા ગ્રાહ્ય અર્થને આજ્ઞાયે ગ્રહે નહી આગમ પ્રમાણે ગ્રહવા યોગ્યને આગમે ગ્રહે નહી અને યુક્તિ ગ્રાહ્યને યુક્તિ વડે ગ્રહે નહી એમ સહુને પોત પોતાને ઠેકાણે જોડી જાણે નહી તો

તેને જ્ઞાન ગર્ભિત ગુણથીજે નથી એમ જાણવુ ॥ ૩૮ ॥

ઉપર કહ્યા મુજબ તો ગીતાર્થનેજ જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય છે પણ અગીતાર્થને નથી એમ ઠરેયુ તોપણ તેના ઉપચાર થકી અગીતાર્થને પણ ગીતાર્થની નીશ્રાયે જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય છે ॥ ૩૯ ॥ તે માટે સુક્ષ્મ દ્રષ્ટીયે મધ્યસ્તપણુ અંગીકાર કરીને અને પરદુષણ તજીને વર્તવુ સર્વ જગતમાં જીવનુ હીત ચીતવવુ મૈત્રી ભાવ ધરવો શુધ ક્રીયાને વિષે ઘણો આદર કરવો ઉપયોગ ધરવો અને ધર્મ મારગમાં લોકને જોડવા એહીજ શ્રેષ્ટ છે. ॥ ૪૦ ॥

મુગાને તથા આંધળાને અને બેહેરાને બોલવામાં દેખવામાં અને સાંભળવામાં ઇત્યાદીક પારકા વૃતાંતને વિષે જેણે ચેષ્ટા તજી છે અને પોતાના ગુણના અભ્યાસ કરવામાં જે ઉત્સાહવત છે જેમ દરીદ્રી ધન કમાવાને ઉજમાળ હોય તેની પેઠે ઉજમાળ થકો વરતે છે ॥ ૪૧ ॥ કામના ઉન્માદનુ વમન કરનારા મદના સમુહને ટાળનારા ઇરષા રૂપ તંતુના તોડનારા અને સમતા રૂપ અમૃત કુંડમાં મજન કરનારા ॥ ૪૨ ॥

તથા ચીદાનંદમયપણાના સ્વભાવથી સર્વદા ચળાયમાન નહી એહવા વર્તનુકવત જે હોય એ ત્રીજા જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્યના ગુણની લક્ષણાવળી કહી ॥ ૪૩ ॥ ઇહાં જ્ઞાન ગર્ભિત વૈરાગ્ય તે ગ્રહવા યોગ્ય છે અને મોહ ગર્ભિત વૈરાગ્ય તથા દુઃખ ગર્ભિત વૈરાગ્યનુ ઉપમર્દન કરીને પોતાના અધ્યાત્મ ભાવના પ્રસાદ થકી કદાચીત જ્ઞાન ગરભીત વૈરાગ્યનો ઉપયોગ થાય. ॥ ૪૪ ॥

ઇતિ શ્રી વૈરાગ્ય ભેદા નામે છઠો અધીકાર સમાપ્તઃ

હવે સાતમો વઈરાગ્ય વિષયાધીકાર કહે છે.

પ્રથ્વીને વિષે વિષયમાં અને ગુણમાં એ બેહુ પ્રકારે વૈરાગ્ય પ્રવરતે છે તેમાં વિષય વૈરાગ તો અમુખ્યપણે કહ્યુ છે બીજુ અધ્યાત્મ ભાવ યુક્ત ગુણ વૈરાગ તે મુખ્યપણે જાણવુ ॥ ૧ ॥

જે વિષય વૈરાગ છે તે પ્રમીઓચરપણે વરતે છે પણ નીશ્ચયથી જ્ઞાતા પુરૂષને રૂપ રસાદિકને વિષે આશક્તિ કરે નહી જે વિરક્ત ચીતવાળા તે અવિકારી થકાજ હોય કેમકે જે અધ્યાત્મ રૂપ અમૃતધારાને વિષે મજન કરતા હોય તેહને વિષયની ધારા શુ કરનાર છે અરથાત તેને કાંઇ વિષયની ધારા પીડા કરતી નથી. ॥ ૨ ॥

જોગીશ્વર અનહદ નાદ સહીત છે તેને યોગ મારગે કરીને સર્વ દેહને ધ્રપુરીને હર્ષપદ અથવા સોહંપદ અથવા ઓંકાર ધ્વની મનમાં ધરે છે તેનો

બ્રહ્મ દ્વારે જે નાદ ઉઠે છે તેનું નામ અનહદ નાદ કહીયે તેણે કરી જે યુક્તછે તો તેવા યોગીશ્વરનુ મન ભલી વિસ્તારવતી આંબાની મંજરીને વિશે વિચરતી જે કોકીલા તેના મનોહર શબ્દ સાંભળીને શું મગ્ન થશે. અરથાત નહીજ થાય ॥ ૩ ॥

સ્રીના સુકોમળ હાથમાં રહ્યાં જે કંકણ તેનો શબ્દ સાંભળીને પુર્ણપણે ઘુમ્યાં છે લોચન તેની અનુભવન દિશા રૂપ, નાટક કરનારી સ્રીયે પ્રીયકારી સંગીત બંધ કીધા તો તેમાં યોગીશ્વરનુ મન રંગાય નહી એટલે લોભાય નહી ॥ ૪ ॥

સ્રીની પંચમ રાગની ધોળતાને સમતા પદની શ્રેણીના મધુર આલાપની રતીવાળા શુદ્ધ ચેતનાવત જોગીને રૂચે નહી એટલે શુદ્ધ ચેતનાવતને ખલનાકારી ન થાય. ॥ ૫ ॥

અવિનાશી સહજ નિરમળ અને વિસ્તાર પામતુ એહવુ જે પોતાનુ સ્વરૂપ તેહના જોનારા યોગીશ્વર તેને તો જેનુ નિરંતર સીળ ક્ષય છે અને વીર્ય રૂધીરથી ઉપન્યુ એહવુ જે સ્રીઆદીકનુ રૂપ તે પ્રિયકારી લાગતુ નથી.॥૬॥

જેહનો નાશ નથી એહવો અનુભવ દિશાને જોવાનો રસ છે તેવો રૂપ તે બીજાને જોવા યોગ્ય છે તથા નાશ વરતે છે અને ચર્મ ચક્ષુનો વિષય છે એહવો જે રૂપ તે જોવા થકી તેનો જે રસ તે નિશ્ચય નય થકી હર્ષકારી ન થાય. ॥ ૬ ॥

રતિ સુખને દેખીને તથા સ્રીના નેત્ર વિભ્રમની ચેષ્ટાયે કરીને અબુધ જે અજ્ઞાની પ્રાણી તે ઘણુ હર્ષ પામે છે પણ એ વિભ્રમ વિલાસાદિક તો સુકૃત રૂપ પર્વતને વજ્ર થઇ ભેદ એવાં છે માટે યોગીશ્વરની દ્રષ્ટી તેમાં રમતી નથી ॥૮॥

કસ્તુરી માલતિનાં પુષ્પ એલચી ચંદન તથા કપુરની સુગંધી તે પંડીત લોકોને મગ્ન કરતી નથી તેમને તો નિરૂપાધિક અનુભવ ગોચર સ્વરૂપ ચીદાનંદને વિષે મગ્નપણુ વરતે છે પણ રૂપાદિકને વિષે મગ્નનાપણુ નથી. ॥ ૯ ॥

જે ઘણા કાળ સુધી ઉપયોગમાં આવે જેની સુગંધીને વિભાવદીશા રૂપ વાયુ હરી શકતો નથી એહવી જે સીળ સુગંધી તેહને મુકી યોગીશ્વરનુ ચીત અન્ય સુગંધીમાં લોભાતુ નથી. ૧૦.

જેમ વિકસ્વર થતાં જે કમળ તેના સ્વાદ સુગંધ યુક્ત રસે મગ્ન થયા એહવા જે ભ્રમર તે નીરસ કુસુમ ઉપર રતી પામે નહી તેમ અધ્યાત્મ રૂપ અમૃત રસના ભોગી જે પ્રાણી તેને બીજા શર્કરાદીક મધુર રસની અધી

રંજતા ઉપજતી નથી ગૃધતાપણુ કરે નહી; ૧૧.

જે આગળ કડવા વિપાક આપે એવા મધુર રસે શું સારૂ વળી પ્રગટ પણે રોજચરીથી સ્ત્રી વિષયાદીક સુખ પામ્યા અને તે પાછાં જતા રહે તેથી વિટ્ઠીયો પ્રગટે તો તેવા સુખથી શુ સારૂ જો સદાય અવિકારી એવા પુર્ણ નવમો જે શાંત રસ તેને વીષે મન મગ્ન છે તો પુરવે કહ્યા એહવા રસે શુ ફાયદા થાય અરથાંત કાંઈજ નહી; ૧૨.

એક અચરતં જુવો કે રસના લાલચી તે મધુર રસને જોઈને અથવા ખાધાની વાત સાંભળીને કહે છે કે માહારા મુખમાં પાણી ભરાય છે એટલે જીભથી પાણી પડે છે અને સર્વ વિરતી જે મુનીરાજ તે માસાદીક મધુર રસ ખાંધે આગળ માઠા વિપક આવસે તેના ભયને વીચારી બેઉ આંખે પાણી આણે છે એટલે આંખમાંથી આંશુ પાડે છે; ॥ ૧૩ ॥

ઇહાં ચરણકરણાદીક જે ગુણ તે રૂપ ફુલે પુરી એહવી નીરમળ જે સુવી કલ્પ કેહેતાં મનકુસળતા રૂપ સેજ્યા તેહને વીષે સંતોષ રૂપ સ્રીને આ લીંગન દઇને સુવે છે તેવા મુનીરાજ તે બાજ્ય સ્ત્રીના સ્પર્ષ વિશે મન કેમ કરે અરથાંત નજ કરે. ॥ ૧૪ ॥

રૂદયને વીષે નીવતી સુખને ધરનારો જે પ્રાણી તેને ભાવનાચંદનના લેપની વિધી તે હર્ષ આપતી નથી તથા સદૈવ નિરમળ ભાવને ધરતા જે પ્રા ણી તેને જળ સ્નાન વિધી તે નિઃફ્ફ્સ જાણવી. ॥ ૧૫ ॥

ભોગી પ્રાણી સ્ત્રી સાથે વિલાસસભોગના સુખે કરી જન્મારો સફળ મા- ને છે અને જોગીશ્વર પુરૂષ મદન જે કામ તેની ચેષ્ટાને સર્પના વિષની આકરી મુરછા તુલ્ય માને છે. ॥ ૧૬ ॥

વૈરાગી જીવને આ ભવમાં ક્ષણિક સુખ આપે એવા જે વિષય તે ની- શ્ચય થકી કાંઇપણ હર્ષકારી નથી કેમકે ત્યાગી પ્રાણી તો પરલોકે સ્વરગાદીક- નાં સુખ તેને વીષે પણ નિષપૃહી છે અને તે તો માત્ર મોક્ષ સુખનાજ અભીલાષી છે. ॥ ૧૭ ॥

ગર્વ અજ્ઞાન વિખવાદ અને મત્સરતે રૂપ ભાવની પીડાયે રહીત એહવા જે દેવતા તેના જે લિષયાદીક સુખ તે પણ વિષમીશ્રીત દુધપાકના ભોજનની પેઠે સારા નથી અરથાંત દેવતાનાં વિષય સુખ તે પણ ઝેર સમાનછે. ॥૧૮ ॥

કેમકે સ્રીના વીયોગ રૂપ અગ્ની તે આસુ રૂપ વાયરે કરી દેદીપ્યમાનથયો એહવો જે શોક રૂપ અગ્ની પ્રગટયો તેથી સ્વરગના દેવતાને પણ પીઅ

થાય છે તે વારે સ્વરગમાં પણ દેવતાને સુખની સ્થીતી છે એહવુ કેમ કહેવાય. ॥ ૧૯ ॥

જેને વીમાન સંપદા મોટી છે એવા દેવતાને પણ ચવન વેળાએ જે દુઃખ પ્રગટે છે તે દુઃખથી દેવતાનુ રૂદય માત્ર ફાટતુ નથી તેનુ કારણ જે રૂદય તે વજ્રના પરમાણુયે કરીને ઉત્પન કરેલુ છે તેથી ઘણો કઠણ છે માટે ફાટતુ નથી. ॥ ૨૦ ॥

જેમ નિબીડ નંદન વનના ચદનના વિલેપનવાળાને પરવતની ભુમીયે અથવા બીજા કોઇ પણ વૃક્ષે રતી થાતી નથી તેમ મોક્ષના અરથીને વિષય ઉપર પ્રતી થતી નથી તેમજ મનુષ્ય તથા સ્વરર્ગ પ્રમુખ સમગ્ર ગતીને વિષે પણ પ્રીતી થતી નથી. ॥ ૨૧ ॥

એમ વિચારી શુભ બુદ્ધી સ્થીર કરીને જેને બીજા વૈરાગ્યના ગુણ પ્રગટયા છે તેવા યોગાને આત્મગુણને વધારે એવી તૃશ્નાનુ આગમ રૂપ વૈરાગ્ય પ્રગટ થાય ૨૨

વિપુળ લબ્ધિ ચારણ લબ્ધિ મોહોટી આશી વિષ લબ્ધિ પ્રગુખ અનેક લબ્ધિયો જો પણ ઉપજે તોપણ તે વૈરાગી મુનીને અહંકાર ભણી થાય નહી માત્ર એક મુકિત સુખ વિના પલાલના પુંજ રૂપ તે માને છે. ૨૩

પડીને કોઇ મોહોટા અતિશયાદીક ગુણના સમુહે સહીત હોય તો પણ મદ નકરે અને તેથી કાંઇ અધીકતા પણ ન ગણે માત્ર પોતાના શુધ સ્વભાવમાંજ આનંદ પામે ॥ ૨૪ ॥

પોતાના રૂદયને વિશે મુકિત સુખ ઉપર પણ લુબ્ધતા નથી એક સદ અનુષ્ટાન રૂપ સહેજા નંદના કલોલને મળતી અસંગા નુષ્ટાન રૂપ પુરૂષની જે દશા તેને વાંછે છે પામે છે ॥ ૨૫ ॥

વૈરાગ્ય વિલાસી પુરૂષને એવી બુદ્ધી ઉપજે છે અને તેવા ઉદાર પ્રકૃતી વાળાને યશ રૂપ જે લક્ષ્મી તે હર્ષ ધરીને વરવાને ઇચ્છે છે ॥ ૨૬ ॥

ઈતી શ્રી સાતમો વૈરાગ્ય વિષયા ધીકાર સમાપ્ત,

હવે આઠમો મમતા ત્યાગા ધીકાર કહે છે,

મમતા રહીત પ્રાણીનેજ વૈરાગ્ય સ્થીર પણે રહે છે તે માટે બુદ્ધીવંત પ્રાણીયે અનર્થ દાયક જે મમતા તેને તજવી ॥ ૧ ॥ જેમ સર્પ કાંચળી કાઢવાથી વિષ રહીત થતો નથી તેમ જેને મમતા જાગે છે તે વિષયને ત્યાગ કરે તોપણ ત્યાગી થતો નથી ॥ ૨ ॥

જે ગુણ સમુહને મુની રાજ્ય ઘણા કષ્ટે કરી પ્રગટ કરે છે તેને મમતા રૂપ રાક્ષસી એક કોળીએ ખાઇ જાય છે ॥ ૩ ॥ કેવુ આશ્ચર્ય છે કે સીયા રાજ્યની પેઠે મમતા રૂપ સ્ત્રી તે જીવ રૂપ ભરતારને પશુ રૂપ જે મર્કટ તે રૂપે કરીને સગ્ર પણે અજ્ઞાન રૂપ જડી બુટીના બળ થકી ઘણે પ્રકારે, નચાવીને રમાડે છે. ॥ ૪ ॥

એકલો ચેતન પરભવે જાય છે અને એકલોજ આ ભવે આવે છે પણ મમતાને વશ થઇને રત્ના દેવીની પેઠે મીથ્યા સગ પણ ન્યાત જાત વીગરેની કલ્પના કરે છે ॥ ૫ ॥ જેમ એકવડા બીજ થકી ઘણી ધરતીયે વડ વ્યાપીને વીસ્તાર પામે છે તેમ એક મમતાના બીજ થકી ઘણ પ્રપંચની કલ્પના ઉઠે છે ॥ ૬ ॥

માતા પીતા ભાઇ બેન સ્ત્રી એ સર્વ મારાં છે પુત્ર પુત્રી મીત્ર પણ માહારાં છે ન્યાતી પરીચીત એ માહરાં છે ॥ ૭ ॥ એ પ્રકારે મમતા રૂપ રોગ દીવશે દીવશે વધતી જાય છે તેને મટાડવાને કોઇ પણ જ્ઞાન રૂપ ઓષધ વિના સમર્થ થતો નથી ॥ ૮ ॥

જેમ વેળા કવેળા ઉઠીને વિપ્ર બે માસ સોનુ લેવા ગયો તેની પેઠે એક મમતાએ કરીને નિઃસકપણે આરભમાં પ્રવરતે છે મમણ શેઠની પેઠે ધનને લોભે કરી દોડે છે ॥ ૯ ॥ પરભવમાં ઈહાંનુ કુટંબ સરણ આધાર નથી તોપણ કુટંબને પોષવાની મમતામાં ખેદ પામે છે ॥ ૧૦ ॥

પોતે એકલો ધનને મેળવીને મમત્વે કરીને ઘણા લોકને પુષ્ટ કરે છે પણ પરભવમાં આકરાં નારકીનાં દુઃખ આવશે તેવારે એકલોજ ભોગવશે ॥ ૧૧ ॥ જીવતો આંધળો નથી પણ મમતાયે કરી નાસ્તીક પદાર્થને ખરૂ કરી માને છે તેહને મીથ્યા દ્રષ્ટી અધ કહીયે કેમકે તેની ચર્મ ચક્ષુ છે તોપણ તે ચક્ષુએ કરી આત્મીક અર્થને નથી દેખતો માટે એને દેખતો પણ આંધળો સમજવો અને જે જાતી અધતો છે પણ જ્ઞાનીને સજોગે આત્માર્થને જુવે છે માટે એ બે પ્રકારના અંધમાં ઘણો અતર છે ॥ ૧૨ ॥

રાગ દીશાએ કરીને પ્રાણને અનિત્ય માને પણ પ્રાણની લેનારી જે સ્ત્રી તેને મમતાને વશ થઇને વલભ જાણીને હર્ષ પામે છે ॥ ૧૩ ॥ તે સ્ત્રીના દાતયદ્યપી હાડકાના છે તોપણ તેને કુદકુલ જેવા જાણે શ્લેષ્મ ને લાળ તેણે કરી ભરેલુ મુખ હોય તેને ચદ્ર તુલ્ય વખાણે અને સ્તનમાં માંસના ગાંઠા છે તેને સોનાના કળસ સમાન લેખે છે એવાતો સર્વ મમત્વને લીધે થાય છે. ॥ ૧૪ ॥

વળી સ્ત્રી કેવી છે જેના મનમાં કોઈક હોય અને વચનમાં વળી બી જો કોઈક હોય અને ભોગ તો વળી કોઇ ત્રીજાની સાથે કરે એવી છે તેને વૈરાગી પુરૂષ કહે છે એ સ્ત્રીથકી સર્પ સરખુ એટલે સ્ત્રી સર્પથી ભુંડી ગણે છે પણ જે પ્રાણી મમતાવંત છે તેતો એવી ચચળ નેત્રવાળી સ્ત્રીને સતી માને છે ॥ ૧૫ ॥ સ્ત્રી પોતાના રાગી ધણીને મરણ થાય એવાં કામ ભળાવે અ ને તે પણ મમત્વે આંધળો પુરૂષ તે કાર્ય કુટાઇ પીટાઇને કરે વળી સ્ત્રી વ્ય ભિચારણી હોય તોપણ તેને ભોળી કરી માને તે ઉપર એક દ્રષ્ટાંત છે દુહો- લાલી કહેતી બાપડી, અવળા ખ્યાલ ન ખેલ; જ્યાંથી લાવ્યો લાકડી ત્યાંની ત્યાં જઇ મેલ. ॥ ૧૬ ॥

જેમ મમત્વની ચેષ્ટા તે ફુલ લીલા સરીખી છે તેને વશ ,થઇ રહ્યો. એહવો જે પરૂષ તે હાડ માંસ વીષ્ટા મુત્ર તથા ચર્મથી મઢેલી હાંલ્લી જેવી સ્ત્રી ઉપર પ્રેમ કરે છે મમત્વ ધરે છે ॥ ૧૭ ॥ વળી મમત્વે કરીને પોતા ના પુત્રને રમાડે તે વખત તેને બાપ બાપ-કરી કહે અને તે બાળકના હા- થની આંગળીયો શ્લેષ્મથી ભરી હોય તેને અમૃત સમાન જાણે ॥ ૧૮ ॥

મોહ થકી બાળકની માતા પોપાના બાળકને કાદવે ભરયો હોય તોપણ નિઃસકપણે ખોળામાંથી મુકતી નથી વળી વિષ્ટાએ અશુચી હોય તોપણ તે બાળકને તેની માતા મોહના વશ થકી તેને પવીત્ર ગણે છે ॥ ૧૯ ॥ જેમ ધરતી શાસ્વત દ્દઢ છે પણ ધતુરાના ફળ ભક્ષ કરનાર પ્રાણીને ફેર આવે છે ત્યારે તેને ધરતી ફરતી જણાય છે તેમ માત પીતાદીકનો સબધ સંસારમાં અ નાદીનો સાશ્વત છે પણ મોહ વડે મુઝાણો પ્રાણી એમ કહે છે જે માતા મ રી ગઇ હવે કેમ થશે શી રીતે ચાલશે ॥ ૨૦ ॥

તેમ પ્રત્યેકે જીવ પણ જુદા છે અને તે કઇ ગતીથી આવ્યા અને કઇ ગતીએ જશે તેમજ પુદગળ પણ જુદા છે તથા શરીરનો સગ પાસ સુ- ન્ય છે એ રીતે જે દખે છે તેને દખતો જાણવો ॥ ૨૧ ॥ જેમ દોરડાનુ જ્ઞાન થયે સર્પની ભીતી નાશ પામે છે તેમ હુ અને સ્ત્રીઆદીક માહારી છે એહવો મમત્વ થાય છે તે ભ્રમ હેતુ છે તે ભ્રમ ભેદ જ્ઞાન નજરે જોવાથી નાશ પામે. ॥ ૨૨ ॥

એ સંસારનો સબંધ શુ છે એમ આત્મ તત્વને સન્મુખ ઓળખવાની ઇચ્છા થઇ એટલે મમતા તરત નાશપામે આત્મ જ્ઞાનની આગળ મમતા કી હા ઠેકાણે રહે, નજ રહે ॥ ૨૩ ॥ જેમ કામ પુરૂષ સ્ત્રીનો અર્થી ,થયો તે

સ્ત્રી પામ્યા વીના કોઇ પણ ઠેકાણે રતિ પામે નહી તેમ તત્વના જાણ પુ-રૂષ પણ તત્વ પામ્યા વીના ક્યારે રતિ ન પામે ॥ ૨૪ ॥

એ કારણ માટે તત્વ જાણવાની ઇચ્છાએ કરી મમતાની બુદ્ધી જેણે દૂ-રાવી છે તે પ્રાણી વિચીત્ર પ્રકારની નયગર્ભ ભંગ રચનાયે વ્યાપ્યો થકો સંસારમાં સર્વ પદાર્થને સંભ્રાંત જાણે એટલે ઇંદ્રજાળ જેવા જાણે ॥ ૨૫ ॥ જેણે જોગ પણ ધર્યો નહી અને મમતા પણ હણી નહી તથા સમતા પણ આદરી નહી વળી શાસ્ત્ર જાણવાની ઇચ્છા પણ કરી નહી તેનો નર જન્મ નિઃફળ ગયો એમ જાણવું ॥ ૨૬ ॥ એક જાણવાની ઇચ્છા અને બીજો વિવેક એ બે મમતાને નાશ કરનારાં છે તે માટે એ બેહુ થકી મમતાનાની ગ્રહ કરવો કારણ કે મમતા તે અધ્યાત્મની દુશમન છે ॥ ૨૭ ॥

ઇતિ શ્રી મમતા ત્યાગો નામે આઠમો અધીકાર સમાપ્ત

હવે નવમો સમતા અધીકાર કહે છે.

॥ હવે સમતા આવવાનો અધીકાર કહે છે જેમ સ્ફટકને વિષે ઉપાધીપણું ટળે તેવારે નિરમળતાપણું વધે છે તેમ જેવારે મમતાનો ત્યાગ થાય તેવારે પોતાની મેળેજ સમતા વિસ્તરે ॥ ૧ ॥ સંસારને વિષે પોતાને અરથે કોઇ કામ પડે તેવારે એમ જાણે જે આ મ્હારો વાહાલો છે અને આ દુશ્મન છે પણ એ સર્વ વ્યવહાર કલ્પના છે નીશ્ચય થકી તો વ્યવહાર નાશ કરી મધ્યસ્થપણું પામે તેવારેજ તે સમતાવંત કહેવાય ॥ ૨ ॥

વ્યવહાર કલ્પનાવાળો તો જેને વિષે દ્વેષ લાવે તેનેજ વિષે પોતાના અર્થ સાધન કરી રાજી પણ જો નિશ્ચય થકી વિચારે તો એમાં કાંઇ ઇષ્ટ નથી તેમ અનીષ્ટ પણ નથી ॥ ૩ ॥ એક વિષય જે એક કાર્ય છે તો એક જણને પોતાની રૂચીએ પુષ્ટી કરે છે અને બીજાને તેથીજ દ્વેષ ઉપજે છે એ મતિ કલ્પનાના ભેદ છે એમ જાણવુ ॥ ૪ ॥

ઇષ્ટ અનીષ્ટ એ વિકલ્પનિ કલ્પના થકી છે એ બેનેજ રાગ દ્વેષ જા-ણવા પણ એમાં કાંઇ તત્વ નથી જો મનથી વીકલ્પ જાય તો રાગદ્વેષ એ બેહુ દુર થાય ॥ ૫ ॥ પોતાના પ્રીયોજનની સિદ્ધી જ્યારે પોતાને સ્વાધીન થાય તેવારે બાહારના અર્થ સંકલ્પનો ઉઠાવ નાશ પામે ॥ ૬ ॥

જેમ કીટ ઉપર રહેલુ સુવર્ણ સાક્ષાત દેખાય છે તેમ સ્વભાવિક ગુણ પામે થકે વિભાવિક ભ્રમણા દુર જાય તેવારે રાગદ્વેષ બેઠી દુર થાયે અને સ-મતા વિશેષે વધે ॥ ૭ ॥ જગતના જીવને વિષે કર્મનું વીચીત્રપણું છે માટે

તે વિભાવપણુ સારૂ નરતુ કહેવાની રીતે જેવારે ન ભાસે તેવારે શુદ્ધ નયમાં રહ્યા થકો પ્રબળ સમતાને પામે ॥ ૮ ॥

પોતાના ગુણ થકી પોતાનો આત્મા સાક્ષી કરીને પોતાના એક શુદ્ધ અધ્યવસાય થકી આત્માને વિષે જેનુ મન રમે છે તેની સમતા અનુતર કહીયે ॥ ૯ ॥ એમ જેને પાકી સમતા થઇ તેનુ વિષયરૂપ ઘર સુનુ થયુ એમ જે મુનીને નિરમળ સમતા ચોગ પ્રગટયો તે મુનીને વાંસલે કરી કોઇ છેદે અથવા ચંદને કરી કોઇ પુજે તે એહુ તુલ્ય છે. ॥ ૧૦ ॥

એહવા સાધુની સમતાની શી વખાણ કરીએ જેણે પોતાના આત્માની સિદ્ધી કરવાને સમતા આદરી એહવા મુનીને સમતારૂપ ઘરમાં રહેતા થકા આ ભવના તથા પરભવના એટલે સર્વ ભવના વૈરભાવને ટાળી નાખે છે જેમ નીત્ય પાસે વસતાં થકાં કુતરાં અને બીલાડી તેમના વૈર પણ સમી જાય છે તેની પેઠે જાણવુ ॥ ૧૧ ॥ કપટી વેષધારણ કરવાથી શુ થાય અને વ્રત ધારણ કરે પણ શું થાય વળી મૌનધારી અતીતની પેઠે ઇંદ્રીયો દમન કીધે પણ શું થાય તથા ઘણી તપસ્યાયે પણ શું થાય માત્ર એક સમતા જે સંસારરૂપ સમુદ્ર દરવામાં નૌકા જેવી (નાવ] જેવી છે તેનુજ શેવન કરવુ તેહીજ શ્રેષ્ટ છે ॥ ૧૨ ॥

દેવ લોકનાં સુખ તો દુર છે વળી મોક્ષ પદવી તે તો મોહોટી છે અને ભવસ્થીતીને હાથ છે તેવારે મનની પાસે પ્રગટપણે દેખીયે એવી સમતાનુ સુખ તે શું ખોટુ છે અર્થાત ઘણુજ રૂડુ છે ॥ ૧૩ ॥ સમતારૂપ અમૃત કુંડમાં સ્નાન કરવાના પ્રભાવથી આંખ થકી કાંદર્પરૂપ દર્પનુ વિષ સોસાઇ જાય છે ક્રોધરૂપ તાપ તે નાશ પામે છે અને ઉદ્ધતા રૂપીયો મેલ તે પણ દુર થાય છે ॥ ૧૪ ॥

જન્મ જરા મરણ રૂપ દાવાનળે કરી બળતુ એવું સંસાર રૂપ વન ખંડ તેમાં સમતાનુ જે સુખ છે તે અમૃતના વરસાદ સરીખુ જાણવુ ॥ ૧૫ ॥ ચીત્ર સાળી મધ્યે એકજ સમતાને અવલંબતાં ભરત રાજા આદી આઠ પાટ કેવળ જ્ઞાન પામીને સિદ્ધ થયા પણ તેમને કષ્ટ ક્રીયા કાંઇ કરવી પડી નહી એહવી સમતા છે, ॥ ૧૬ ॥

વળી સમતા તે નરકને બારણે ભોગળ જેવી છે અને મોક્ષ માર્ગની દીવી છે વળી ગુણ રૂપ રત્નનો સગ્રહ કરવા રોહણાચળ પર્વતની ભુમી સરખી છે ॥ ૧૭ ॥ જેનાં નેત્ર મોહ વડે ઢંકાયા છે અને જે પોતાના સ્વરૂ-

પને જોઇ સકતા નથી તેને દીવ્ય અંજન આંજવાને સમતા તે શલાકા રૂપ છે અને અજ્ઞાનના પડળને છેદનારી છે. ॥ ૧૮ ॥

જે પ્રાણી એક ક્ષણમાં મનને ખેંચીને સમતાને શેવે તો તે પ્રાણીને એહવુ સુખ પ્રગટે કે જેહનુ મુખે કહેતાં થકાં પાર આવે નહી ૧૯ જેમ કુમારીકા ભરતારના સુખને જાણતી નથી તેમ લોકો પણ મુની રાજ્યની સમતાના સુખને જાણતા નથી ॥ ૨૦ ॥

જેણે સમતાનુ બકતર પેહેરયુ છે તેને નમસ્કાર સ્તુતી પુજા લાભ પર દ્રવ્યની ઇચ્છાદી રૂપ જે પોતાનાજ મર્મને લાગનારા એહવાં જે તીક્ષણ બાણો તે પીડયા કરી સકતા નથી ॥ ૨૧ ॥ જેમ સુર્ય કીરણ પ્રકાશથી અંધકાર નાશ પામે છે તેમ કોટી કોટી ભવનાં નિવડ સચીત પાપ કર્મ તે સમતા વડે એક ક્ષણમાં નાશ પામે છે ॥ ૨૨ ॥

જે અન્ય લીંગી શીધ થયા તે પણ દ્રવ્યથી મોક્ષ ફળ સાધતા થકા રત્ન ત્રયના ફળની પ્રમી વડે ભાવથી જૈન પણુ પામ્યા માટે તે અન્ય લીંગીયોને પણ સમતા તે આધાર ભુત હતી ॥ ૨૩ ॥ જો નય સ્થાનકે ઉતારી જોઇએ તોએ સમતા રૂપચદને કરી ભવ તાપ સમી જાય છે પણ કદ્ગ્રહ અજ્ઞાનરૂપ અગ્ની વડે તો સમતા રૂપ ચદન બળીને ભસ્મ થાય છે ॥ ૨૪ ॥

આ સંસાર રૂપ ગામને વિષે સર્વ લોક ક્રય વિક્રય કરતાં દાડાદાડ કરે છે તે શુ છે તે કહે છે "જેવારે ચારીત્ર રૂપ પુરૂષ મરણ પામ્યો તેવારે સમતા રૂપી પ્રાણ પણ જતા રહ્યા પછી તેના મૃત કાર્યનો ઊત્સવ પાથરણાં સ્નાન સુતક વગેરે કરવાને જાણે એ લોકો દાડાદાડ કરે છે એમ સમજવુ ॥ ૨૫ ॥ જેમ ઉખર ખેત્રમાં બીજ વાવ્યુ હોય તે કષ્ટે ફળે નહી તેમ એક સમતાને છોડીને જે પ્રાણી કષ્ટ ક્રીયા કરે છે તેથી તેને રૂડુ ફળ આગળ મળતુ નથી ॥ ૨૬ ॥

મુક્તિનો ઉપાય તો એક સમતા છે બાકી ક્રીયા કષ્ટ સર્વ આડંબર છે તે પુરૂષને ભેદ કરી એટલે તપ જપ સર્વ સમતાની પ્રસીદ્ધી છે પુરૂષ ભેદ તે ગ્રહસ્થને અને મુનીને સીખે છે એટલે ક્રીયા કરવામાં ગ્રહસ્થ અને મુનીનો વ્યવહાર જુદો છે પણ તે બેઉ ક્રીયા સમતાએ વખાણવી એવી શાસ્ત્રની આજ્ઞા છે ॥ ૨૭ ॥ શાસ્ત્રના ઉપદેશ તો જેમ કોઇ આંગળી વડે માર્ગ બતાવે એવો છે પણ જે શાસ્ત્રમાં સાંભળીને પોતાના અનુભવમાં લાવી પોતાને સામર્થે કરી પથ અવગાહે તોજ ભવાટવીનો પાર પામે ॥ ૨૮ ॥

પર પુદગળાદિક વસ્તુ તે આત્માની નથી અને દેખવાથી આત્મા પવીત્ર છે આત્માને વિષે આત્મ તત્વ ગુપ્ત છે માટે અધ્યાત્મને પ્રસાદે કરી સમતાને વિષે હર્ષ ઉલ્લાસ કરવો. ૨૯ ॥

ઇતિ શ્રી સમતા નામે નવમો અધિકાર સમાપ્ત

હવે સદ અનુષ્ઠાન નામે દસમો અધિકાર કહે છે

જેમ કતક ફળના ચુર્ણને યોગે ડોહોળ્યુ પાણી નિરમળ થાય તેમ સમતાના યોગથી શુદ્ધ અનુષ્ઠાન પ્રગટ થાય છે ॥ ૧ ॥ વિષયાનુષ્ઠાન ગરળાનુષ્ઠાન અન્યોનાનુષ્ઠાન તદ્હેતુ અનુષ્ઠાન એ પાંચ અનુષ્ઠાન ગુરૂ શેવાદિક કરણીમાં કહ્યાં છે. ॥ ૨ ॥

મીષ્ટાન ભોજનની લાલચે વસ્ત્રની લાલચે પુજાની લાલચે દોલતની ઇચ્છાએ જે તપ જપ કષ્ટ ક્રિયા કરે તે ક્રિયા પ્રાણીના શુભ ચીતની હણનારી છે એનુ નામ વિષ અનુષ્ટન જાણવુ ॥ ૩ ॥ સ્થાવર વિષ તે સોમલ જાણવુ અને જગમ વિષ સર્પાદિકનુ જાણવુ એ બેહુમાંથી એક વિષ ખાધાથી તરત મરે છે તેમ ભોગના અભીલાષે કરીને જે ક્રિયા કરવી તે શુભ ચીતને હણે છે અને વળી પ્રાયે અનતો કાળ શુદ્ધ માર્ગની પ્રાપ્તી થવી પણ ન સંભવે એવું વિષ અનુષ્ટાન છે. ॥ ૪ ॥

જે દેવનાં ઈંદ્રનાં સુખ પામવાની ઇચ્છાયે કરીને તપશ્યા પ્રમુખ ક્રિયા કરે તે પ્રાણી કાલાંતરે નરક ગતી પામે કષ્ટ કરીને અણદીઠા ફળની વાંચ્છા કરે તેને ગરળ અનુષ્ઠાન કહીયે ॥ ૫ ॥ જેમ બગડી ચુર્ણ પ્રમુખ નિબળ દ્રવ્યને સંજોગે પ્રગટ થતુ વિષ તે ગરળ નામા વિષ કહીયે તે ઘણા દિવશ કષ્ટ ને પમાડે ને મારે છે તેમ એ પણ તત્વથી નરક ફળની પ્રાપ્તી કરે છે. ॥ ૬ ॥

અનેક પ્રકારે મહા અનર્થ નીપજાવે એહવા ઉપર કહ્યાં તે બે અનુષ્ટાનો નિષેધ કરવાને સમસ્ત તીર્થંકરે નિયાણુ વર્જવાનુ કહ્યુ છે ॥ ૭ ॥ પ્રાણી ધ્યાનાદીકના અભાવે કર્મ જે ક્રીયા તેમાં અધ્યવસાય રહીત શુન્યપણે સમુરછિમની પેઠે સુન્ય મનની પ્રવૃતીયે અથવા જાણપણા વિના બીજાના દેખા દેખી જે ક્રિયા અનુષ્ટાન કરે તે અન્યોઅન્ય અનુષ્ટાન કહીયે

ઇહાં સામાન્ય પ્રકારે જ્ઞાનના રૂપનુ કારણ નહી ગવેખે તે ઉઘ સંજ્ઞા લોકપ્રવાહ રૂપ કહીયે તેથી નીરદોષી સુત્રના માર્ગની અપેક્ષા વિના લોકના દેખા દેખી ક્રિયા કરે તે અન્યોઅન્ય અનુષ્ટાન કહીયે ॥ ૯ ॥ એટલે લોકની રીત વીના અને સુત્રની તથા ગુરૂના વચનની અપેક્ષા વિના ઉપયોગ સુન્યપણે

જે કોઇ કરવુ તેનું નામ ઉઘ સંજ્ઞાના છે. ॥ ૧૦ ॥

અજ્ઞાન લોકો એમ કહે છે કે જો અત્યંત શુધ માર્ગ ખોળવા જઇએ તો તીર્થનો ઉછેદ થાય માટે લોકના આચાર ઉપર આદર શ્રધા કરવી જેમ ચાલે તેમ ચલવા દઇએ એહવાં વચન બોલતા થકા જે લૌકીક આચારે પ્રવરતે તેનું નામ લોક સંજ્ઞા છે ॥ ૧૧ ॥ અને શીક્ષા ગ્રહણ આ સેવન તથા પદ સંપદાયે સહીત ભાવ સુન્યપણે જે આવસ્યક કરે તે પણ દ્રવ્ય આવસ્યક કહ્યુ છે તો જે અશુદ્ધજ કરે તેની તો વાતજ શી કહીયે તેને તો માત્ર કાય કલેષ અને વિરાધના થાય છે. ॥ ૧૨ ॥

તીરથનો ઉછેદ થાય તેના ભયથી અશુદ્ધ ક્રીયાને વિષે ગાડેરીયા પ્રવાહની પેઠે ગતાનુગતીકપણે આદરકરતા કાંઇ પ્રમારથ જાણે નહી અને જ્ઞાન ક્રીયાનો નાશ કરે ॥ ૧૩ ॥ જે ધર્મના અર્થી થઇને એમ કહેશો કે જે ઘણા લોકો કરે તે આપણે પણ કરવું તો મીથ્યાત્વ ધર્મના પણ ઘણા શેવનારછે માટે તે પણ કોઇ કાળે છડાશે નહી એમ ઠરયુ. ॥ ૧૪ ॥

માટે સુત્રની શૈલી રહીતપણે ગતાનુગતિક પણે ઉઘ સંજ્ઞાયે અથવા લોક સંજ્ઞાયે જે કરવુ તેને અન્યોઅન્ય અનુષ્ટાન કહેવું ॥ ૧૫ ॥ જે અજ્ઞાનપણે કાય કલેષ કરે તેને અકામ નિર્જરા કહેવી અને ઉપયોગ સહીત જ્ઞાન ક્રીયા કરવી તેનુ નામ સકામ નિર્જરા છે. ॥ ૧૬ ॥

માર્ગાનુસારી પુરૂષ શુદ્ધ ક્રીયાનુષ્ટાન રાગે કરી જે કરે તે તદ્દેતુ અનુષ્ટાન કહેવાય જે વારે છેલુ પુદગળ પરાવર્ત રહે તેવારે જે ક્રીયા કરે તે અનાઉપયોગે ન કરે માટે એ અનુષ્ટાન પણ તેવારેજ હોય ॥ ૧૭ ॥ છેલે પુદગળ પરાવર્તે જે વારે તધ્ધેતુ અનુષ્ટાન પ્રગટે તેવારે એ ધર્મના યોવન કાળ પ્રગટયો અને સસારમાં બાળ દિશા હતી તે મટી ગઇ એમ જાણવુ એ અનુષ્ટાને શુદ્ધ ક્રિયાનો રાગ ઉપજે છે અને પુર્વનાં ત્રણ અનુષ્ટાને અશુદ્ધ ક્રીયાનો આદર ઉપજે છે. ॥ ૧૮ ॥

જેમ યુવાન પુરૂષ ભોગનો વિલાશી થાય છે અને બાળક્રીડાથી લજાય છે તેમ ધર્મ યોવન કાળવત પુરૂષ ધર્મના રાગે કરીને અશુદ્ધ ક્રીયાથી લજવાય છે ॥ ૧૯ ॥ તે માટે તે ધર્મના અનુરાગથી ચરમ પુદગળ પરાવર્તેજ વળી તદ્દહેતુ નામે ચોથુ અનુષ્ટાન કહ્યુ છે પણ બીજાદિક જે સમકીત તેતો અપ્રાસછે.॥૨૦॥

ઇહાં સમકીત રૂપ બીજ તો તેવારે થાય કે જેવારે શુદ્ધ ક્રિયા કરતાં પ્રાણીને દેખીને બહુ માન પ્રસસા કરે, અને આગમ વિધી રાગે, પ્રોતે પણ જ્ઞાને શુદ્ધ

વિઘ્નિ ગોચર હોય તેવારે સમકીત ઉપજે છે ॥ ૨૧ ॥ એ તધ્ધ હેતુ અનુષ્ટાનનો અનુબંધ જે શુધ પ્રણુમનતે કલંક રહીત અંકુર કહિયે અને તધ્ધ હેતુ અનુષ્ટાનની ખોળ કરવી તે નાના પ્રકારનો સ્કંધ કહીયે. ॥ ૨૨ ॥

તે મધ્યે પ્રવૃતવુ તે રૂપ વિચીત્ર પ્રકારના પાનડાં જાણવાં અને સદગુરૂના જોગ વડે સ્વર્ગમાં સુખ સંપાદા પામવી તે રૂપ ફળ જાણવા ॥ ૨૩ ॥ જે વારે ગુરૂ પાસે દેશના સાંભળીને ભાવ ધર્મ રૂપ સંપાદા પામે તે ફળ કહીયે તે ફળ મોક્ષ સાધન રૂપ છે એમ જાણવુ. ॥૨૪॥

સહજ સ્વભાવીક જે ભાવ ધર્મ છે તે તો ચંદનની સુગંધ સમાન છે. તે સહીત જે અનુષ્ટાન કરવુ તેનુ નામ અમૃત અનુષ્ટાન છે ॥ ૨૫ ॥ પ્રભુની આજ્ઞા વડે મન સુધીયે પ્રવરતે અને અત્યંતપણે સંવેગ ગુણસહીત હોય તેને ગણધરાદીક અમૃત અનુષ્ટાન કહે છે ॥ ૨૬ ॥

ભલી રીતે શાસ્ત્રના અર્થને વિચારે ક્રીયા મધ્યે વીર્ય ઉલાસ ધરે પંચમ કાળના દોષ ન ગણે અથવા જે કાળે જે ઉચીત હોય તે ક્રીયા કરે એ લક્ષણ અમૃત અનુષ્ટાનનાં જાણવા ॥ ૨૭ ॥ એ પાંચ અનુષ્ટાનમાં છેલાં બે અનુષ્ટાન તે રૂડાં છે અને પ્રથમનાં ત્રણ અનુષ્ટાન તે ભુડાં છે રૂડાં નથી તેમાં પણ સર્વથા શ્રેષ્ટ તો અમૃત અનુષ્ટાન જાણવુ કેમકે અજ્ઞાન તેનુ આકરૂ જે વિષ તે એ અનુષ્ટાન વડે નાશ પામે છે ॥ ૨૮ ॥

ક્રીયા એ આદર કરતાં રાગ ધરે તથા આગમને અતી મોટી સંપદાનું માને વળી જાણવાની ઇચ્છા કરે જાણનો સંગ કરે એ શુદ્ધ ક્રીયાનાં લક્ષણ છે ॥ ૨૯ ॥ તેના પણ જુદા જુદા ભેદ છે. ૧ ઇચ્છા ૨ પ્રવૃતિ ૩ સ્થીરતા ૪ શિધી યોગ એ ચાર યોગ મોક્ષને જોડે માટે યોગ કહીયે ॥ ૩૦ ॥

જે ગુરૂનો ઉપદેશ સાંભળી ગુરૂ ઉપર અને કથા ઉપર પરમ પ્રીતી ધરે ગુણ પરણમે તેહને પેહેલો ઇચ્છા યોગ કહીયે પછે ગુરૂના કહ્યા પ્રમાણે સમતાયે સહીત વ્રત પોળે ક્રીયાએ સહીત પ્રવરતે તે બીજો પ્રવૃતીયોગ કહીએ ॥ ૩૧ જે રૂડા ક્ષયોપસમના ઉત્કર્ષથી અતિચાર ન લગાડે અને મન સ્થીરપણે પ્રવરતે એ ત્રીજો સ્થીર યોગ કહીયે અને નિરતીચાર શુદ્ધ ક્રીયામાં બીજા પ્રાણીને મેળવીને તેનો પણઅર્થ સધાવે તે ચોથો સિદ્ધી યોગ જાણવો ॥ ૩૨ ॥

એ ઇચ્છાદીક યોગના વળી વિચીત્ર ભેદ છે તે ક્ષયોપસમભાવના ભેદથી છે તે શ્રવા પ્રીતી પ્રમુખ યોગે કરીને મુક્તિ માર્ગ પામનાર ભવ્ય જીવને

હોય ॥ ૩૩ ॥ ૧ કરૂણા ૨. વૈરાગ્ય ૩ સંવેગ ૪ ઉપસમ એ અનુક્રમે ઇચ્છાદીકના ચાર પ્રકાર છે ॥ ૩૪ ॥

કાયોત્સર્ગાદીક આવસ્યક સુત્રનુ શ્રદ્ધાપણુ જો ભાવથી થાય તો શ્રાવક તથા સાધુને ઇચ્છાદીક યોગ સફળ થાય ॥ ૩૫ ॥ કોઇને ગોળ મીઠો લાગે છે અને કોઇને ખાંડ મીઠી લાગે છે એ રીતે મીઠાસના સ્વાદમાં જેમ ભીનતા છે તેમ પુરૂષોની પ્રકૃતી ભીન્ન ભીન્ન છે માટે ઇચ્છાદીક યોગના જે ભાવ તેના પણ ભેદ છે તો પણ તેમાં કાંઇ દુષણ નથી કેમકે જે પ્રશર્કરાદીકના મીઠાસપણાનો અર્થ એકજ છે મીઠાસ ગમે તેની હોય પણ તેથી મીઠાસપણાના અરથ સરે છે તેમજ ઇચ્છાદીક યોગના જો પણ ભેદ છે તોપણ તે થકી અરથ જે ફળ તે એકજ મળે છે માટે દુષણ નથી એમ જાણવુ ॥ ૩૬ ॥

પણ જેને શુદ્ધ અનુષ્ટાનને વીષે ઇચ્છાદીક યોગનો લેશ પણ નથી તેવા અયોગ્યનરને જે ઇચ્છાદી યોગ આપે તેને પ્રગટ મ્રખાવાદનુ પાપ લાગે છે એહવુ પુર્વાચાર્ય કહે છે ॥ ૩૭ ॥ જે અતી અસમંજસ કારણ છે તેને વીષે ઉન્માર્ગ સ્થાપન થાય છે માટે યોગ વિશીકા ગ્રંથના જાણ પુરૂષ એ તત્વ ચીત્વીને સદઅનુષ્ટાન કરવુ એટલે જેમ તેમ કરીએ તો ઉન્માર્ગનુ સ્થાપન થઇ જાય ॥ ૩૮ ॥ માટે શુદ્ધ ચેતનાએ મનવચન કાયાએ કરીને સદઅનુષ્ટાન સેવવાં સિદ્ધાંતના સદભાવ જાણી લોક સંજ્ઞા તજીને શુદ્ધ ક્રીયા કરવી ॥ ૩૯॥

ઇતી શ્રી સદ અનુષ્ટાન નામા દસમો અધિકાર સમાપ્ત.

હવે અગ્યારમો મન શુદ્ધી નામા અધીકાર કહે છે.

અદ્યાત્મની શુદ્ધી કરવા માટે પ્રથમથી તો ઉચીત પણે, શુભ આચરણની ઇચ્છા કરવાને શુદ્ધતા કરવી જેમ રોગવત પ્રાણી મળ સોધન કરવાને રેચ લીધા વિના રસાયન ખાય તો તેથી તેને કાંઇ ગુણ થાય નહી કેમકે પેટમાંથી રોગ જાય બીગાડ નીકળે તો રસાયન ગુણ કરે તેમ પ્રથમ મન શુધી થઇ હોય તોજ અધ્યાત્મની શુધી થાય ॥ ૧ ॥

હે ચેતન જો તાહારૂ મન નિરમળ છે તો લોક તાહારા ઉપર રાગ ધરશે અથવા દ્વેશ કરશે તે થકી તાહારે શું બીગાડ થવાનો છે જેમ ચંદ્રમા નિરમળ છે પણ તેના ઉદયથી વિરહીજીવો અથવા ચોર લોકોને અરતિ ઉપજે છે અને જગતના બીજા જીવોને તેથી આણંદ થાય છે પણ તેથી ચંદ્રમાને ગુણ અથવા અવગુણ કાંઇજ થતુ નથી ॥ ૨ ॥

રૂડી વસ્તુ મનમાં ચીંતવી મનોર્થ કીધા અને તે મનોર્થ નીપનો નહી તેવારે તે પ્રાણી પોતાના મનમાં શોક કરે છે અને જેવારે તે ધારેલી વસ્તુ મળે તો ખુશી થાય છે એ હર્ખ સોકનો કરતા આત્માને એક મનજ છે તો બીજાયે માહારૂ સારૂ નરસુ કીધુ એમ શુ કહેવુ ॥ ૩ ॥

જે મન તે માંકડા જેવુ છે કેમકે ચારિત્રના યોગ રૂપ ઘૃતના ઘડાને ઊંધોવાળે છે તથા સમતારૂપી અમ્રત રસના ઘડાને ઢોળી નાંખે છે એવુ એ ચપળ મન તે ખરેખરૂ વાંદરૂ છે તેની આગળ મુનીરૂપ રસ વણીજનુ કરનાર વાણીયો બીચારો શુ કરે ॥ ૪ ॥

વળી મુનીએ ચારીત્રે કરી કર્મરૂપી ધુળને દાબી નાંખી હતી પણ મનરૂપી ઘોડાએ નીત્ય કુદી કુદીને સંજમરૂપ ભુમીનુ તળીયુ ઉખેડ્યુ તેથી કલુષતારૂપ રજ ઉડી તેહના સમુહે કરી અજ્ઞાનરૂપ અધકાર થયો એહવો અતી આકરો એ મનરૂપી ઘોડો છે તે સૂતરૂપી દોરડે બધાયો છતો તોફાન કરે છે પણ સમો રહેતો નથી ॥ ૫ ॥

એક કૌતક જુવો કે મનરૂપી વાયુ માહા બળવાન છે કેમકે રૂડી બુધી રૂપી વૃક્ષતે ભાગી નાખે છે તથા જીન વચન રૂપ બરાસનો ચોર છે વળી કાંદર્પ રૂપે અગ્નીનો દીપવનાર છે ॥ ૬ ॥

વળી મનરૂપ હાથી છે તે ચારીત્રરૂપ નગરના દરવાજા ભાગતો થકો પસરે છે શીધાંતના બોધરૂપી વૃક્ષને પણ પાડતો થકો ભમે છે એહવો મદોન્મત મનરૂપી હાથી દોડા દોડ કરે છે તેવારે સાધુને મોક્ષ માર્ગ જતા કુશળતા તે ક્યાંથી હોય ॥ ૭ ॥

જે સાધુ છે તે વ્રતરૂપી વૃક્ષે ફળી વાડીને ચેતન જ્ઞાન અમ્રત રસ વડે શીચીને નવ પલવ કરે છે પણ દુષ્ટ મન રૂપ જે અગ્ની તે વેલી વાડીને બાળી નાંખે છે તો રૂડા ગુણ રૂપ વાડીમાં ગુણરૂપ વાયરાનો ઉદયે મુનીની મેહેનત કીમ કરીને સફળ થાય ॥ ૮ ॥

એમ મનનો નીગ્રહ કર્યા વિના વચને તથા કાયાયે જેટલી શુભ ક્રીયા કરે તે ઉપયોગ શુન્યતાયે અવિધીયે કરે અને તે અવિધીના કરનારો તે વિરાધક છે માટે શુન્ય ક્રીયા કરતો વિરાધકપણે સંસારને વિષે ઘણા ભવ ભમશે ॥ ૯ ॥

મન વશ કીધા વિના જે તપ જપ કરે વળી મનમાં કુવિકલ્પ ઘણા થાય તેથી તે તંદુલ મચ્છની પેઠે નરકે પડે એ કુવિલ્પ કરતો થકો જો ઉપ-

પવાસ કરે તપ કરે તેથી તેને માત્ર અજીરણ થાય કેમકે આણ પામ્યા અર્થનો વિકલ્પ કરે તેની કરદથના અજીરણનુ કારણ છે. ॥ ૧૦ ॥

જો મન ચપળ છે તો વચન ગુમી કરે નેત્રને ગોપવે ઈંગીત આકાર ચેષ્ટા વિના કાઉશગ કરે તે સર્વ વિપરીત જાણવુ તે સર્વ ધૃતતઃ પણાને પામે અને એવી રીતે ધુર્તપણે કપટ ક્રીયાના કરનારા તે મોહોટા ચોર છે તે જગતને લુટનારા છે ॥ ૧૧ ॥

તે માટે મનને ભલી રીતે નીશ્ચય થકી સોધન કરે તેજ પંડીતને મનોશુધીરૂપ ચુર્ણ છે અને પર્મ પુષાર્થને વિષે રાતા જે મુની તેને મુક્તિ સ્રીને વશ કરવાનુ ઔધધ છે ॥ ૧૨ ॥

શિધાંતરૂપ કમળને વિકશીત કરવાને મનશુધી તે સુર્યકાંતીરૂપ છે ઉપસમરૂપ જળ કલ્લોલ વધારવાને મન શુધી તે પરમ સુદર જડી બુટી ઔષધ છે ॥ ૧૩ ॥

વળી મન શુધી તે અનુભવનો મોહોટો અમ્રત કુંડ છે તથા ચારીત્રરૂપ હંસને રમવાને કમળની છે અને સર્વ કલક હરવાને અગ્ની સમાન મન શુધીને કહી છે ॥ ૧૪ ॥

પ્રથમથી વ્યવહાર નયે રહ્યો એહવો જે પુરૂષ તે અશુભ વિકલ્પની નીવૃતી જે નાશ કરવુ તેને વીષે તત્પર થઇને શુભ વિકલ્પ મઇ જે વ્રત તેની સેવા કરે તેથી અશુભપણુ ટળી જાય જેમ કાંટા વડે કાંટો નીકળી જાય છે તેની પેઠે ॥ ૧૫ ॥

જેમ મત્રવાદી પુરૂષ મંત્ર પદ સમાપ્તી સુધી મંત્રના શબ્દ ધીમે ધીમે મનમાં ભણે પણ સર્પના વિષને ટાળે તેમ જે દશથી નીવૃતી કરે તે પણ પ્રગટપણે પ્રથમ મનને ગુણકારી થાય. ॥ ૧૬ ॥

જે દેખી તોજ નબળો અને ભુડો એહવુ જે વિષય તેના વ્યાપારથી નરનુ ચીત ઘણી ચતુરાઇથી જે વસ્તુને વિષે લાગે તે વસ્તુ આત્માને સાથે જોડીએ તેવારે તેનુ પ્રતીબીંબ ભાસે પણ તે આત્મ ધરમ નહી તોપણ અધ્યાત્મ રીતે તેનુજ અવલંબન રહુ કહ્યુ છે ॥ ૧૭ ॥

પછી કાંઇ નીશ્ચય કલ્પના થઇ અને વ્યવહાર પદની મર્યાદા ગળીત થઇ એ ગોહુંનથિમે કોઇ એવી વેચાણુને ચેતના સન્મુખ થઇ તેવારે સર્વ નીવૃતી રૂપ સમાધી થાય ॥ ૧૮ ॥

જેવારે સર્વ બાહ્ય વિષયથી રૂદય પ્રસરું તેવારે પોતાના આત્માને વિષે

કેવળ એકજ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રના બોધની પરંપરા જે આત્મ કુટંબ છે તેનો મેલાપ તે નિરવીકલ્પપણે પસરે ઓળખાણ-થાય એમ જાણવું ॥ ૧૯ ॥

નિશ્ચય નયે થકી આત્મા તે ખરી શુધ વસ્તુનો વિલાસી છે તે માટે હમણાં અન્ય જે રાગદ્વેષાદી ભાવ તેને ન પામે વળી ક્ષણ માત્ર પણ જે પરપુદગળાદીકનો સંગ ન કરે એવી સ્વભાવીક બુધી જેને થઇ તેથી બાહ્ય ભાવ હણ્યો અને અંતરંગ ઉત્કૃષ્ટ ભાવને પામ્યો ॥ ૨૦ ॥

એહવો જે ગંભીર સ્વભાવવાળો જેણે કષાયનો જય મેળવ્યો છે અને જેની બુધી મોહોટી છે અને સ્વભાવે શાંત છે તે જો સમ્યક પ્રકારે મનનો નિગ્રહ કરે તો તેથી મોહ અંધકારને ગાળીને પર્મ માહા તેજસ્વીપણાને તે પ્રાણી જરૂર અનુભવ પામે ॥ ૨૧ ॥

જેણે માઠા વિકલ્પની શ્રેણી ટાળી છે અને જેણે વિશુધતાનુ ગ્રહણ કીધું છે તે મનોસુધીને પામે અને વળી સંતોશીપણાને પામીને તે પંડીત પુરૂષ ઉજ્વળ યશરૂપ લક્ષ્મી અથવા યશ શોભાને પામે ॥ ૨૨ ॥

ઇતિ શ્રી માહા ઉપાધ્યાય શ્રી જસોવિજયજી કૃત શ્રી અધ્યાત્મસાર
નામા પ્રકરણે ત્રીજા સબધમાં અગ્યારમો મન સુધી
નામે અધીકાર સમાપ્ત.

હવે બારમો સમ્યકતાધીકાર કહે છે.

પુર્વે જે મન સુધી કહી તે જો સમકીત ગુણ હોય તો નીશ્ચે મન સુધી કહેવાય પણ સમકીત વિના જે મન સુધી માને તે મોહ ગરભીત હોય એટલે અજ્ઞાન સહીત હોય તે તો ઉલટી કર્મ બંધન કરનારી છે માટે હવે સમકેતનો અધીકાર કહે છે ॥ ૧ ॥ દાનાદીક ક્રીયા પણ સમકીત સહીત હોય તોજ સુદ્ધ છે તે ક્રીયા મોક્ષ ફળ લેવાને સાધ્ય કારક છે ॥ ૨ ॥

જેમ આંધળો વૈરીને જીતી શકતો નથી તેમ ક્રીયા કરે છે ન્યાતીનો ધનનો ઇત્યાદીક ભોગને તજે છે દુઃખ સહે છે કાયાને કષ્ટ આપે છે પણ સર્વ સમકીત વિનો વ્યર્થ જાય છે ॥ ૩ ॥ જો સંતોષ ધરે કામ ભોગ છોડે કાયાને કષ્ટ આપે પણ મીથ્યા દ્રષ્ટી થકો મોક્ષ પામે નહી. ॥ ૪ ॥

જેમ આંખમાં કીકી સારભુત છે. ફુલમાં સુગંધ સારભુત છે તેમ સર્વ ક્રીયામાં સમકીત તે સારભુત છે ॥ ૫ ॥ જીન સાસનને વિષે જે તત્વની શ્રધા કરવી તેને સમકીત કહ્યુ છે અને કોઇ પણ જીવને હણવો નહી તેને સુત્રમાં તત્વ કહ્યું છે ॥ ૬ ॥

જે સુદ્ધ ધર્મ તે એ ધર્મ રૂચી નામા સમકીતનેજ કહીએ અને એ મ ધ્યે ઉપ લક્ષણથી બીજી પણ સુદ્ધ પદાર્થની રૂચીયો પ્રગટે છે ॥ ૭ ॥ અ થવા એ સમકીત તો જેમ પ્રભુ આજ્ઞા રૂપ તત્વ પ્રગટે છે તે તત્વ તો જી વાદીક નવ પ્રકારે છે તેની જે શ્રદ્ધા તે સમકીત જાણવું ॥ ૮ ॥

વળી ઈહાં તત્વ તે અહિંસા રૂપ સુદ્ધ તત્વ છે તે તત્વ સુધાચાર પ્રમાણે વિચારીયે તેવારે આત્માને અભિન્ન સ્વરૂપે સમકીત દેખાડયુ છે ॥ ૯ ॥ અ નંત સુધી અહીંસા કહી તે સુત્ર પ્રમાણ છે એ બેહુની ભાવ વચનેજ જુદાઇ છે તે માટે એક અહીંસા તથા બીજી તત્વ રૂચી એ બેહુને માંહો માંહે મેળ વતાં દુષણ નથી એક સ્વરૂપ છે ॥

કેમકે અહિંસાને વિષે સર્વની એક વાક્યતા નથી તો પણ વિચારીજે તાં સુધ અપ્રબોધ જાણજ છે ॥ ૧૧ ॥ જેમ અહિંસાદીક પાંચ વ્રત તે ધર્મ છે તેમ સર્વ પોતપોતાના દર્શનને વિષે કુશળ થકા ધરમ આદેયદ ઈત્યાદિક પદ કરીને વ્રત કહે છે ॥

તેમાં ભાવ વ્રતવાળા એમ બોલે છે કે પાંચ વ્રત અને પાંચ ઉપવ્રત મ ળીને દશ છે એમ પાસુપત મતવાળા દસ પ્રકારે ધરમ દીશા માને છે તે ય મ નિમાદિક દસ કહી બતાવે છે ॥ દયા સત્ય વચન, અચોરી બા- જ્ય કલ્પના અને બ્રહ્મચર્ય એ પાંચ યમ તથા અક્રોધ સરળતા શૌચ સંતોષ ગુરૂ શેવા એ પાંચ નિયમ જાણવા ॥ ૧૪ ॥

એ દસ ધરમ દીશા કહેવાય હવે વેદ વ્યાસના મતાનુસારી સાંખ્ય મત વાળા પણ યમ નિયમ એમ કહે છે ॥ ૧૫ ॥ દયા સત્ય અચોરી બ્રહ્મચર્ય વ્યવહાર એ પાંચ યમ જાણવા ॥ ૧૬ ॥ અક્રોધ ગુરૂ શેવા સૌચ અલ્પઆહાર અપ્રમાદ એ પાંચ નિયમ કહ્યા છે ॥ ૧૭ ॥ અને બૌધ દર્શનમાં જે કુશળ છે તે ધરમવાળા પણ દસ પ્રકારે કહે છે તેમ કહીએ છીએ હિંસા ચોરી કું દર્પ ચાડી કઠોર વચન અને જુઠું બોલવું ॥ ૧૮ ॥

જેમ તેમ બકવુ મચ્છર ખેલ શેવવું દ્રષ્ટી વિપર્યાસ દસ પ્રકારે પાપ કર્મ તે મન વચન અને કાયાએ ત્રણે જોગે કરી તજવા ॥ ૧૯ ॥ અને વેદીકા દિક મતવાળા જે છે તે પણ બ્રહ્માદિ પદ બોલે છે જે સર્વત્ર બ્રહ્મપદ છે એ થી એ સર્વ ધરમવાળાનાં એક વચન છે માટે સાર્થકપણે સર્વને ધરમ સાક્ષી કહીયે. ॥ ૨૦ ॥

તે માટે એ સર્વ દરશનનો સંભવ કીહા ઠેકાણે છે કેમ જે એકઠા કરીને

ચીંતવવું તે શાસ્રની પરીક્ષાવાળાયે વિચારવુ તે વળી અવ્યાકુળપણે અતરાત્મ વડે વિચારવુ ॥૨૧॥ ઇહાં પ્રમાણ લક્ષણાદીક થકી કશોયે ઉપયોગ કાર્યકારી નથી જીહાં અન્યથા અર્થ ઉપજે એટલે તે ધરમ જુદા થઇ જાય અને ધરમ્ તો એક સ્વભાવ રૂપ છે ॥ ૨૨ ॥

અને ચાર પ્રમાણ તો પ્રસીધ છે વ્યવહાર પણ તેજ કરયો છે માટે પ્રમાણ તથા લક્ષણની યુક્તિ વિષે પ્રીયોજન જણાતુ નથી ॥ ૨૩ ॥ તે મધ્યે બે નયે કરી આત્મા નીત્યજ છે એહવુ એકાંત મતવાળાનુ કહેવુ છે તેને મતે તો હીસાદીક નથી કેમકે આત્મા અવિનાશી છે તે કોઇ વારે મરે નહી તો હીસા પણ શાની ॥ ૨૪ ॥

સઘળે મરણે મનોયોગ નાશ પામે છે તેવારે લોક કહે છે કે જીવ મુવો પણ આત્મા તો મરતો નથી માટે તત્વ થકી આત્માની હીસા નથી એ અર્થ ઘટમાન છે એમ કહે છે ॥ ૨૫ ॥ કોઇ જાણશે જે આગળ દુઃખ ઉપજાવવાની બુધી તેને હીસા કહીએ પણ એ વાત યોગ્ય નથી કેમકે તમે બુધીને તો પુરૂષ ભેદ આગ્રહ થકી આત્માથી ભીન્ન માનો છો તેથી પણ આત્માની હીસા ન થઇ કેમકે પરમાર્થે બુધીને આત્મા સાથે વ્યવસ્થા નથી ॥૨૬॥

એકાંતે નીત્યપણે જીવનો નાશ થવાનો જે પરજાય તે હીસાપદ કહેવાય તેહને અહો ઇતિ આશ્ચર્ય અનુભવ અબાધકપણે ન હોય શુ હોયજ ઇતિ કાકોક્તિ ॥ ૨૭ ॥ નીત્યપણે શરીરે કરીને પણ સંભવ નથી કેમકે તેના યોગની વેહેચણ નથી માટે સંસય રહીતપણે ઇશ્વરવડે કરીનેજ ઇશ્વર કર્ત્તા ઇત્યાદીક સંસાર કલ્પો છે ॥ ૨૮ ॥

એક આત્મ ક્રીયા વિના એટલે આત્માના વ્યાપાર વિના પરિમિત પરમાણુનુ ગ્રહણ કેમ થાય વળી સંજોગ વિજોગાદિકની કલ્પના પણ કેમ ઘટે ॥ ૨૯ ॥ એમ સાંભળીને કોઇ બોલ્યો કે હરકોઇ કરમથી પુર્વ સંસ્કાર દીઠા વિના શરીરનો સંજોગ થાય છે તેનો ઉતર આપે છે એમ જન્મની ઉત્પતી તે જીવના વ્યાપાર વિના વેપાર વિના થાય નહી ॥ ઇતિ ભાવાર્થ ॥ ૩૦ ॥

શરીરને સંજોગે તો જીવ કાંઇક રૂપીપણુ પામે છે જો શરીરનો સંક્રમન હોય તો જે કાંઇ છે તે ઇહાં કહે છે ॥ ૩૧ ॥ જેણે આત્મા ત્યાગી કીધો તે તે એમ કહે છે કે આત્મા કીરીયા રહીત છે માટે કોઇને હણતો નથી તેમ કોઇ કાળે કોઇથી હણાતો પણ નથી એવુ જેના ચીતમાં છે તે હીંસા નહી માને. ॥ ૩૨ ॥

એમ એકાંતે અનીત્ય વાદીને પક્ષે હીંશા નથી મનાતી કેમકે તે સર્વ પદાર્થ ક્ષણરૂપ માને છે માટે આતમા ક્ષણમાં નાશરૂપ છે તે પોતાની મેળેજ મરે છે તેવારે મારનાર હેતુ કોઇ નથી માટે હીંસા નથીજ ॥ ૩૩ ॥ પુત્ર પુત્રી પ્રમુખનો કોઇ બાપ નથી તેમ કોઇ મારનાર પણ નથી એ જગત સર્વ ક્ષણીક ભાવનો નિયમ છે અનિત્ય છે માટે કોઇ પ્રગટ કરનાર નથી તેવારે પીતા કોનો અને પુત્ર કોનો ॥ ૩૪ ॥

મનુષ્ય ક્ષણ માત્ર છે અને પછે સુઅરના મરણને અંતકાળના ક્ષણમાં તે મનુષ્ય નથી માટે સુઅરને મારનાર કોણ છે એહવા બોલનારને પણ પ્રસંગથી વ્યભીચાર આવે છે ॥ ૩૫ ॥ તથા સુઅરને મારયું અને મરણને બીજે સમયે જ્ઞાની તથા આહેડી એ બે સરીખા છે સુઅર મરણ પામ્યુ તે એ બે જાણે જાણ્યું માટે હવે એ બેમાંથી કોને મારવાની મતી નથી તે માટે મારનાર સર્વની ક્ષણે ક્ષણે ઉત્પતી તથા મરણ છે પણ કોઇ ક્ષણે કાંઇ વિરતી નથી એમ કહે છે એ મતવાળાનાં શાસ્ત્ર પણ જુઠાં છે ॥ ૩૬ ॥

કેમકે અહીંસા વિના સત્યાદીક ધર્મ પણ ઘટે નહી અને સત્યાદી જે ધરમ છે તે જીવ દયા રૂપ ક્ષેત્રની વાડી છે એવું કેવળી કહે છે ॥ ૩૭ ॥ જીન સાસને વિશે તો એ સર્વ ઘટ માને છે શરીરથી પ્રગટપણે નિત્ય છે વળી અનિત્યપણે છે તેમજ ભિન્ના ભિન્નપણે છે તથા એકપણે છે અને અનેકપણે પણ છે વળી આત્માને વિષે પણ તેમજ કહેવુ.

આત્મા દ્રવ્યાર્થીક નયે નિત્ય છે અને પર્યાર્થીક નયે અનિત્ય છે એ જીવ કોઇને હણે છે અથવા કોઇ એ જીવને હણે છે તેનાં ફળ પરભવમાં આત્મા ભોગવે છે ॥ ૩૯ ॥ એ જૈનશીલે અન્વય અને વ્યતિરેક એ બે ગુણે સહિત એહવો જે અનુભવ તે સાક્ષી કરતા થકા એકાંત મતવાળાની યુક્તિયો માંહો માંહે હણાઇ જાય છે ॥ ૪૦ ॥

પીડા કરવાથી દેહ પીડાથી દુષ્ટ ભાવથી એવી ત્રણ પ્રકારની હીંસા સીધાંતમાં કહી છે તે કાંઇ જુઠી નથી ॥ ૪૧ જે પ્રાણીના સ્વકૃત કરમનો ઉદય થયે થકે મૃત્યુ થયુ તો તેના હણનારને શો દોષ છે એટલે હીંશા ન થઇ અને જે હણાણો તે તો તેના કરમ ઉદય આવ્યાં તે તેણે ભોગવ્યાં તેમાં શી હીંશા છે કેમકે જે જીવને મરણનો ઉદય હાલ નથી તેને મારીએ તો પણ તે કાંઇ મરતો નથી માટે હીંસા કોઇની થતી નથી એવુ જે માને છે તે મીથ્યા છે અને તે મત જુઠુ છે ॥ ૪૨ ॥

કેમકે જે પ્રાણીના મનમાં દુષ્ટ આશયનો નીમીત છે તેને એ હીંસા છે અને હીંસા નામ કર્મ વિપાક પણ તેનેજ છે જો વૈદને ઔષધ કરતાં દુષ્ટ ચીત હોય તો તે ઔષધ કુશમત સરખુ થાય અને તે વૈદને પણ હીંશાકપણુ લાગે અને જો વૈદનુ મન નિરમળ છે તો તેને હીંસાપણુ ન લાગે ॥ ૪૩॥ એહવા સદગુરૂના ઉપદેશ સાંભળવાથી હીંસાની નિવૃતિ પ્રગટપણે થાય નિરમળ ચીતના આશયની વૃદ્ધી થકી સોપક્રમી જે નિકાચિત બાંધેલાં પાપ તેનો નાશ થાય છે ॥ ૪૫ ॥

જે અહીંસા તે મોક્ષરૂપ વૃક્ષનુ બીજ કહીયે અને સત્યાદીક જે વ્રત છે તે મોક્ષરૂપ વૃક્ષના નવ પલ્લવ અંકુરા છે ॥ ૪૫ ॥ તે આ જીન સાસનમાં જીવ દયાનુ અહીંસકપણાનુ સંભવ જોવામાં આવે છે અને વળી અનુબંધ હીંસા તથા હેતુ હીંસા અને સ્વરૂપ હીંસા એ ત્રણ જાતીની જે હીંસા તેની શુદ્ધી તે પણ આ જીન સાસનમાંજ વશી રહી છે. ॥ ૪૬ ॥

મોટા પ્રાણી જે સમ્યક દ્રષ્ટી તેને જ્ઞાન યોગે કરી વરતે છે પણ અવિરતે હીંસા લાગે છે તે કેવી છે જેમ તપાવ્યુ એહવુ જે લોહુ તે ઉપર પગ મુકી કોઇ ચાલે પણ બળવાને નિસકપણે પગ ઠરાવે નહી તેમ સમકેતી પણ નિસકપણે હીંસા ન કરે અને તે માટેજ નરકનો બંધ પણ કરે નહી ॥ ૪૭॥

તેમ રૂડા જયણાવંત જીવને જ્ઞાન યોગે કરી જીન પુજા કરતાં અહીંસા જે દયા તેનો અનુબંધ છે કેમકે એ પુજા તે રૂડા ફળની આપનારી છે ॥૪૮॥

પણ નરક ગતીનો બંધ પડે એવી જે હીંસા તે મીથ્યાત્વી દુરમતીને હોય અજ્ઞાનને યોગે કરી તે મીથ્યાત્વી જીવો જીવ દયા પાળે તો તે પણ હીંસા જેવી જાણવી ॥ ૪૯ ॥ જે કારણ માટે નિન્હવાદીક જમાળી પ્રમુખે પણ જીવ દયા પાળી છે તો પણ અજ્ઞાનોદયના જોગે સ્વર્ગમાં પણ નીચ ગતી પામ્યા છે અને ઢેઢરૂપ છે માટે નિન્હવની જે અહીંસા તે પણ પરમારથે હીંસાનાજ ફળ આપે કેમકે ભવાંતરે તેમને ત્રીજચ નરકાદીકની ગતી પ્રગટે છે

અપ્રમત સાધુ જે સાતમા ગુણઠાણાવાળા તેને જે હીંસા છે તે અહીંસાનુ બંધી છે કેમકે હીંસાનો અનુબંધ વિછેદ થયા થકી જીહાં તીહાં થકી ગુણનો ઉત્કર્ષ થાય છે ॥ ૫૧ ॥ પણ એ હીંસા તે અજ્ઞાનપણે બીજા પ્રાણીને કદાપીકાળે સુખદાયક નથી એટલે એ અનુબંધ સહીત ન થાય પણ અપ્રમત સાધુને જ્ઞાન સહીત જે અહીંસા અથવા હીંસા તે અનુબંધે અહીંસાજ કહીયે કેમકે એ પરંપરાએ મોક્ષ સુખનુ કારણ છે માટે ॥ ૫૨ ॥

એકલી હીંસાને વિષે પણ જેમ મોહોટો અતર દેખાડયો છે તેમ ભાવ વીર્યના વચીત્ર પણા થકી અહીંસાને વિષે પણ તેમજ જાણવુ ॥ ૫૩ ॥ પ્રતીપક્ષપણે અતરાલે કરી અથવા તે શક્તિને યોગે કરી તત્કાળ અથવા કાળાંતરે એ વિપાકે કરીને પણ ભીન્નતા છે ॥ ૫૪ ॥

જે હીંસા છે તે પણ જો ઉતરકાળે વિશીષ્ટ ગુણ પ્રગટે તથા અવિધીનો અનુબંધ તજ્યાથી એ હેતુ માટે અત્યંત ભક્તિ થકી પ્રાણીને અહીંસા રૂપ ફળ દાયક થાય છે ॥ ૫૫ ॥ એ રીતે શેકડા ગમે ભગ જાળ સહીત છે હાં અહીંસાને વર્ણવીયે તે તો સર્વાંશે શુદ્ધ એવુ જે જીન સાસન તેમાંજ પ્રમાણ છે ॥ ૫૬ ॥

એ હીંસા તેજ અર્થ છે અને બીજા સર્વ અનર્થ છે એ પ્રકારે જેના મનમાં ધારણા છે એહવી પર્મ આસ્તા પ્રગટે તે આસ્તા શ્રધારૂપ સમકીતનુ ચીન્હ છે એવુ પ્રભુએ કહ્યુ છે ॥ ૫૭ ॥ સમતા સવેગ નીવેદ અનુકંપાએ લક્ષણો રૂડી રીતે અવિછીન્નપણે ધરતાં થકાં સમકીત ને છે તે સ્થીરતા પણાને પામે. ॥ ૫૮ ॥

ઇતિ શ્રી બારમો સમકત અધીકાર સમાપ્ત

હવે મીથ્યાત્વ ત્યાગ નામે તેરમો અધીકાર કહે છે

જેવારે મીથ્યાત્વનો ત્યાગ થાય તેવારે જીવને સમકીત પ્રગટે માટે મીથ્યાત્વ ટાળવાનો રૂડા પ્રાણીએ ઉદ્યમ કરવો ॥ ૧ ॥ આત્મા નથી આત્મા નીસ્ય નથી કરતા નથી ભોક્તા નથી સિદ્ધ નથી સિદ્ધતા પ્રગટ કરવાનો ઉપાય નથી એ છ પદ મીથ્યાત્વના છે ॥ ૨ ॥

એ પદ વડે કરી પુર્વાચાર્યના વ્યવહાર ઓલંઘાય છે લોપાય છે એજ મીથ્યાત્વ છે અને તે સદગુરૂના ઉપદેશ થકી નાશ પામે છે ॥ ૩ ॥ એ છ પદરૂપી કુગ્રહ નડયા થકા જે ઉપદેશ આપે તે ઉપદેશ ન કહીયે તેથી કોને ઉપકાર ન થાય મીથ્યાત્વીના ઉપદેશે સદેહ ટળે નહી ॥ ૪ ॥

જેમ બ્રાહ્મણને મલેચ્છ ભાષા બોલવાની મનાઇ છે માટે પોતાના સ્વાર્થે જેટલીજ બોલે તેમજ જેહને એક નીશ્ચય નયજ ઇષ્ટ છે તેને વ્યવહાર નયતો બ્રાહ્મણને મલેચ્છની ભાષાના ઉપદેશની પેઠે સ્વારથ વાસ્તે સમ્મત માત્ર છે ॥ ૫ ॥ જેમ સૃત કેવળી વ્યવહારથી સૃત જાણે અને શ્રી નીશ્ચય નય વડે સત ગ્નાન કરી સૃત કેવળી કેવળ આત્માને જાણે ॥ ૬ ॥

ઇહાં નિશ્ચય અર્થ પ્રગટપણે કહેવાને કોઇ સામર્થ નથી દ્રખીતો ગુરુ

પ્રગટે તે રૂપેદ્વારે નિશ્ચય અર્થની પ્રામી ક્ષયરૂપ વ્યેવહાર કહેવાયે ॥ ૭ ॥ જે ને કેવળ વ્યવહારને વિષેજ પ્રધાનપણુ છે તો તેહને નીશ્ચય નયમાં કેમ હોય વળી શબ્દ નય અને જ્ઞાન નય રૂપ પ્રાણીને સ્વ અર્થને પર અર્થે બે તુલ્ય છે જે શબ્દ તે વ્યવહાર છે અને જ્ઞાન તે નીશ્ચય છે ॥ ૮ ॥

જે વ્યવહારના પ્રધાનપણા થકી સર્વનો ઉછેદ થાય તેવા પ્રાણીને મીથ્યાત્વરૂપ છ પદમાં મીથ્યાત્વ ભાવ થયો એમ જાણવું ॥ ૯ ॥ ચાર્વાક દર્શનવાળા કેહે છે જે આત્મા નથી કેમકે જો આ આત્મા હોય તો પ્રતક્ષ જણાય તેતો કાંઇ જણાતો નથી અને અહંકાર એટલે આ કાર્ય હું કરૂં છું તેનો જે વ્યપદેશ તેતો શરીરે કરીને જણાય છે ॥ ૧૦ ॥

જેમ મહુડા તથા પાણી પ્રમુખ મદીરાનાં અંગ છે પણ તે પ્રત્યેકમાં મદીરાની શક્તિ નથી જેવારે ભેગાં મળે તેવારેજ શક્તિ પ્રગટે તેમ પંચ ભુત ભેગાં મળે તેવારે જ્ઞાન શક્તિ પ્રગટ થાય છે ॥ ૧૧ ॥ જેમ એક સરખા અથવા એક કાંકરો એ સર્વે પથરાના ભેદ છે તેમ આ રાજા છે આ રંક છે એહવુ વિચીત્રપણું તે આત્મા નથી એતો સ્વભાવે ભેદ પડેચા છે.

વળી સર્વ મતવાળાના માંહો માંહે વિરોધી વચન હોવાથી આત્માની પ્રતીત નથી થતી કેમકે કોઇયે આત્મા દીઠો નથી કે જે થકી એકેનુ વચન પ્રમાણ થાય ॥ ૧૩ ॥ આત્માને પરલોકને અર્થે એમ વિચીત્ર પ્રકારની ક્રીયા કરાવે છે એહવુ કહેનારા બીચારા લોકને સુખ ભોગથી ભ્રષ્ટ કરે છે એમ જે લોકોના ચીતને ફરવે છે તે ધુર્ત ગુરૂ જાણવા ॥ ૧૪ ॥

માટે આ ભવમાં પામ્યા જે સુખ ભોગ તે તજવા નહી અને આવતા ભવમાં સુખ પામવુ એવી વાંછના કરવી કેમકે પંચ ભુતનુ પુતળુ બળીને રાખ થશે એટલે પરભવની ઇચ્છા સર્વે ફોગટ જશે ॥ ૧૫ ॥ એ રીતે ચાર્વાક દર્શનનુ મુગ કહ્યું પણ એ દર્શન ખોટુ છે કેમકે પ્રત્યક્ષપણે સંશયાદિક જે ગુણ તે જીવને છે માટે જીવ પ્રત્યક્ષ અભેદપણે છે. ॥ ૧૬ ॥

જેમ કોઇ આદર આપે તે પણ આત્મા છે તેમ અહંકારાદી પ્રત્યય જે છે તે કાંઇ શરીરના ધર્મ નથી અહંકારાદી નેત્રમા જણાય છે તે દેખવા રૂપ છે ॥ ૧૭ ॥ શરીરને જો આત્મા કહીયે તો આત્મા જડ થયો તેવારે પુર્વની અનુભવેલી વાત આત્મા વિના કોને સાંભરે છે શરીરને તો સાંભરતુ નથી અને બાળ યોવન તથા વૃદ્ધ ઇત્યાદિક જે શરીરની દશાના ભેદ છે તેથી આત્મા પણ બાળત્વાદી દશાવંત થાય છે પણ નિશ્ચય નયથી આત્માની

એક દશા છે અને શરીરની અવસ્થા એક નથી. કેમકે અનવસ્થીત દોષનો પ્રસંગ છે. ॥ ૧૮ ॥

શરીરનો તો નાશ થાય અને આત્મા પરભવમાં જાય પણ જાતીસ્મરણે કરી પુર્વ જન્માદિકનુ સ્મરણ છે જેમ ઘરના ગોખમાં બેશીને નગરના પદાર્થ દેખીયે અને પછી તે ગોખ પડી ગયો તોપણ જોયાનુ સ્મરણ જતુ નથી ॥ ૧૯ ॥ કારણ થકી બાલ્ય અવસ્થાની વાસનાના સંક્રમણ થકી જે કાર્ય આત્મા કરે છે તે કાર્યની જો સમૃતી ન રહી તોપણ તેને દુષણ નથી જેમ માતાએ પોતાના અનુભવના સક્રમણ થકી બાળકને બોલવુ ચાલવુ શીખવ્યુ હોય તેની બાળકને સમૃતી ન હોય તેહની પેઠે જાણવુ ॥ ૨૦ ॥

ઉપાદાનના યોગે કરી સ્થીરતાના દર્શનને વિષે ઉપાદાન વાસના હોય જેમ હસ્તાદીક જે છે તે ઉપાદય છે અને તેનુ ઉપાદાન તે હસ્તાદીકનુ પરમાણુ છે માટે પરમાણુ રૂપ સુક્ષ્મ સ્થીતીમાં સ્થીર દર્શન ન સંભવે ॥ ૨૧ ॥ જેમ મદીરાના અંગ થકી મદ શક્તિ પ્રગટપણે નથી, ભેગે મળવે થાય છે અથવા પીધા પછે આત્માને સજોગે થાય છે તેમ જ્ઞાનની પ્રગટતા પણ આત્માને યોગે થાય છે નહી તો સદાય એકલુ જ્ઞાન રહ્યુ જોઈએ ॥ ૨૨ ॥

આ રાજા છે અને આ રાંક છે એવો જીવને વિચીત્ર ભાવ ઉપજે છે એવી લોક વાણી છે તે સર્વ પોતાનાં કીધેલાં કર્મ થકી જાણવી. સુખ દુઃખ સર્વ કર્મ થકી પ્રગટ થાય છે અન્યથા બીજુ વિશેષ કારણ કાંઈજ નથી ॥ ૨૩ ॥ જે દ્રષ્ટીયે દીઠુ તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ અને ઈષ્ટાર્થ તે અનુમાન પ્રમાણ તથા ઉપમાન પ્રમાણ તે અનુમાનમાં ભળે છે માટે એ ત્રણ પ્રમાણને અવિરોધી એહવુ જે આગમ પ્રમાણ તેણે કરી આત્માને જાણ્યો જાય છે. તે આગમ તો જેનાં સર્વ પાપ ગયાં છે એવા સર્વજ્ઞ દેવે દેખાડ્યું છે. ॥ ૨૪ ॥

અભ્રાંત જે જ્ઞાની પુરૂષ તેને હમણાંની પ્રવૃતી તે નિફળતા ન હોય માટે પર બધનના હેતુએ કરી પોતાના આત્માને કોણ ખેદમાં નાંખે ॥ ૨૫ ॥ આત્માની પ્રગટ પણે સંસયથી, સિદ્ધી છે એવી વાત તો વગડામાં ઝાડના ઠુઠા જેવી દેખાય પણ સસય કરતા થકા જે ખરૂ વૃક્ષ તે ન જણાય. તેમજ સશય વડે આત્માને ન જાણીએ અને જે વીપ્રીત અર્થ આત્માને માને તેને ગધેડાને શીંગડા માનનારના જેવો સમજવો ॥ ૨૬ ॥

એ જીવ શબ્દની સત્તા વળગેલી છે પણ નીષેધ અછતો છે જેથી નાસ્તીક મતવાળા સજોગ સમવાય અને સામાન્ય તથા વિશેષને નિષેધ છે તો

પણ સર્વથા પણે વસ્તુ સ્વરૂપને નિષેધી શકતા નથી કેમકે સંજોગ સમવાય સામાન્ય નહી માનવાથી પણ અજીવ શબ્દ બોલવુ તે યદયપી અજીવ પદાર્થ સત છે તથાપી શબ્દ અસત માનીયે તો તે અસત પદાર્થનો નિષેધ દેખાતો નથી ॥ ૨૭ ॥ માટે સંજોગ સમવાય સામાન્ય ઇત્યાદીક પદાર્થનુ વિષેશપણુ તે નાસ્તીક મતવાળા નિષેધકરેછે પણતે સર્વથા નિષેધ થાય નહી ॥ ૨૮ ॥

શા માટે શુદ્ધ નિરમળ એવી વ્યુત્પતી તે જીવ પ્રાણ ધારણે એવે અર્થે યુક્ત એવું જીવ પદ સાચુ છે ઘટાદીકની પેઠે છતુ છે પણ નવા નવા પર્યાયના ભેદથકી જીવનેમુળઅરથ શરીર નથી ॥ ૨૯ ॥ એ રીતે આત્માનુ સ્થાપન કરીને ચાર્વાક દરશન છોડવુ એ દર્શનની સાથે આલાપ કરવો તે પણ પાપ રૂપ છે કેમકે એ સત્યવાદી સાથે વિરોધ કારક છે તેથી તજવુ ॥ ૩૦ ॥

હવે બોધ મતવાળા બોલ્યા કે આત્મા જ્ઞાન રૂપ છે પણ ક્ષણ આવલિકા પ્રમાણે સ્થીતી છે માટે આત્મા નિત્ય નથી એટલે જીવ તે ક્ષણેકમાં ક્રોધ કરે ક્ષણેકમાં માન કરે એમ ભિન્ન અવસ્થા થાય છે એક અવસ્થા નીત્ય રેહેતી નથી પરપરાયે ક્રમ અક્રમ પણે જો નિત્ય આતમા કોઇ વેળાયે હોય તો અર્થ ક્રીયા કલાપ ઘટે નહી માટે નિત્ય આત્મા નથી ॥ ૩૧ ॥ એનો સ્વભાવ હણાય તેવારે ધ્રુવપણુ પામે અનુક્રમે અર્થ ક્રીયા આકૃતીને વિષે અક્રમે કરીને તે ભાવને વીષે સમકાળે વિચારતાં સર્વ સંભવ હોય માટે અમારો ક્ષણીક મત સાચો ઠરાવ્યો ॥ ૩૨ ॥

વળી આ ક્ષણીક મતમાં દોષ નથી કેમકે નવ નવા રૂપ કરે છે પણ જે સમયે જે રૂપ હોય તે સમયે તે રૂપના લક્ષણે કરી ધ્રુવ છે તેમાં તુસ્નાનો અને નિવૃતીનો મોહોટો ગુણ છે જેથી ધ્રુવતા રૂપ મહા ગુણ પામીયે એમ બોધ કહે છે ॥ ૩૩ ॥ એ ઉપરથી ખરેખરૂ દર્શન મીથ્યાત્વનીવરધી કરનારૂ છે કેમકે આત્માને ક્ષણીક માનનારાના સુકૃતી હાણી થાય છે જો કદી પાપ ન કરે તો જુઠુ બોલવાનુ પાપ તો પરભવે ભોગવવુ પડે માટે અકૃતાગમ કહીયે ॥ ૩૪ ॥

જેમ એક દ્રવ્યનુ સાપેક્ષપણે એક ભાવ નથી માટે વાસનાનુ સંક્રમણ થાય અને ભાવનુ પુર્વાપરપણુ સર્વત્ર શકિત રૂપે પરીણમે છે ॥ ૩૫ ॥ રૂપ વિશેષ કરતાં છતાં પ્રવૃતી કરવી અથવા વારવી તેતો નહી પણ ક્ષણીક મતવાળા જે તો અનીશ્ચય થકી આત્માને ઉદયથી ક્ષણીકપણું કહુ છે ॥ ૩૬ ॥

વિજાતી વીના તે ન હોય એમાં કાંઇ અનુમાન ઘટતુ નથી કેમકે તે વિના તેની સીદ્ધી પણ નથી નિશ્ચય વિનાં પ્રત્યક્ષ જ્ઞાન પણ નથી થતુ ॥ ૩૭॥

તથા હું આ અનુભવુ છું તે હુ સંભારૂં છું એ અવધારણે થકી ત્રૈકાળીક એ કતા જ્ઞાન તે ક્ષણીકપણે બાધકારી થાય છે. ॥ ૩૮ ॥

એ નીત્યાત્માના મત વડે વિષય બાધકપણું ન હોય ક્ષણીક મતને વિષે પણ એમજ જેમ જ્ઞાનાન્વયે એકત્વતાપણુ છે તેમ સ્થીર આત્માને વિષે નોના ક્ષણ સંજોગે એકતા જાણવી ॥ ૩૯ ॥ બેહુ કાર્યમા એકી કરણ સ્વભાવને અંગીકાર કરે છતે વિરોધ પડે છે અને સ્યાદ્વાદ શૈલી થાપના કરવાથી નિત્યાપેક્ષ પણે અર્થ ક્રિયા વિરોધ પામતી નથી કેમકે બેહુ મર્યે પ્રકૃતી અર્થ અનુસરે છે માટે. ॥ ૪૦ ॥

નીલાદી વર્ણને વિષે ભેદશક્તિ ન હોય એમ સુખે કેમ કહેવાય પર પુદ્ગળ વડે કરીને પણ એક સ્વભાવને ટાળ્યા વિના નાનાવિધપણું સંભવે નહી ॥ ૪૧ ॥ ધ્રુવતાપણાને વિષે ઇક્ષણને વિષે પણ એટલે લોચનને વિષે પણ ઉપલવ માટે નિવૃતપણે પ્રેમ ન જોઇએ જેમ ગ્રાહકાર જ્ઞાનને વિષે ગુણ છે તેમ આ । દર્શનમાં ગુણ નથી. ॥ ૪૨ ॥

ઉલટો અનિત્ય ભાવને વિષે પણ પોતાથી ક્ષણની બુદ્ધિયે કરી હેતુનો અનાદર થકી સઘળી ક્રિયા નિઃફળ થાય ॥ ૪૩ ॥ તે માટે એ અનિત્યદર્શન પણ છોડવુ સદૈવ નીત્ય સત્યપણે મુક્તિપદના સંસર્ગને ઇચ્છતા પ્રાણીયે જરૂર તજવુ. ૪૪ ॥

હવે કપીલદર્શનવાળા બોલ્યાં કે આત્મા કરતા નથી તેમ ભોક્તા પણ નથી આત્મા પ્રગટ ધર્માશ્રયવાળો નથી માયા પરીણામ વર્તે છે ॥ ૪૫ ॥ એ માયાનો પ્રથમ પરીણામ શુશ્રષા શ્રવણ ચૈવ ગ્રહણે ઇત્યાદી આઠ પ્રકારની બુદ્ધી રૂપ ધર્મે કરી સહીત છે અથવા તેહથી અહંકાર તન્માત્ર ઈંદ્રીય પાંચ ભુતોદય એ અનુક્રમે જાણવુ ॥ ૪૬ ॥

બુદ્ધીની સિદ્ધીને અરથે આત્મા ચીદ્રુપ છે વળી ચૈતન્ય છે તો પણ નિશ્ચય સહીત અવિછેદપણે તે બુદ્ધીની જે સિદ્ધી તે અવિષઇ છે ॥ ૪૭ ॥ હેતુત્વે કરી અત્માને પ્રકૃતિ અરથને વિષે ઇંદ્રીયોના મિદ્ધીપણાનો દીઠા અણદીઠાના વિભાગથી પ્રસંગ ઘટતો નથી ॥ ૪૮ ॥

જેમ સ્વપ્નને વિષે વ્યંઘ્રાદીકના સંકલ્પથી અને પુરષાર્થના નિરભીમાનથી અહંકાર નીશ્ચે વ્યાપારરૂપે કલ્પીએ છીયે ॥ ૪૯ ॥ તે પ્રપંચની ઉત્પતીના હેતુને અરથે તન્માત્રાદીકનો ક્રમ છે એ રીતે જગતની કરનારી બુદ્ધી ઠરે છે માટે વિકારનો ભજનાર આત્મા નથી ॥ ૫૦ ॥

સર્વ પ્રવૃતી વ્યાપારને વીષે એક પુર્ષાર્થ અને બીજો ઉપરાગ એ બે વ્યપાર ભલે છે તે વારે હુ અશી જાણુ છુ હુ વસ્તુ કરૂ છુ એવી કદાગ્રી બુધી થાય છે ॥ ૫૧ ॥ હુ ચેતન છુ હું કરૂ છુ એવો ગર્વ બુદ્ધીના હેતુથી પ્રગટે છે એવા ગર્વનો નાશ કરી સ્વભાવે રહુ ચૈતન્ય પણ મુક્તિને પામે છે. ॥ ૫૨ ॥

આત્માને વિષે દુઃખ સુખ પામશુ એવી કર્તા પણાની બુદ્ધી જે થાય છે તે ઉપચારથી છે જેમ સેવકનો જય અથવા પરાજય તે રાજા હોવાથી જણાય છે ॥ ૫૩ ॥ ઇત્યાદીક માટે આત્મા કર્તા ભોક્તા નથી પણ નીત્ય નીરંજન છે અને જે બુદ્ધી છે તે તો અધ્યાત્મથી જુદી છે એવુ માહાત્મા કપીલ મુનીયે કહેલુ છે. ॥ ૫૪ ॥

પ્રકૃતીના ગુણે કરી ક્રીય માણ જે કર્મ તેનુ હુ કરતા છુ એમ સર્વ પ્રકારે અહંકારે મુઢ આત્મા માને છે ॥ ૫૫ ॥ એવો વીચાર કરેથી એદર્ષન પણ રૂડુ નથી કેમકે પ્રગટ બુદ્ધી પ્રકતી અને ચેતન્યનો સામાના ધિકરણે વિચાર કરતાં રૂડુ નથી જણાતુ. ॥ ૫૬ ॥

વળી તમે જો કર્તા ભોક્તા બુદ્ધી માનસો તો પણ જો તે બુદ્ધી નીત્ય છે તો મોક્ષ નથી એટલે મોક્ષ ઠેરશે નહી અને જો બુદ્ધીને અનિત્ય માનશો તો પુર્વ ધર્મના અયોગ્ય થકી સસાર ઠેરશે નહી ॥ ૫૭ ॥ પ્રકતીને વીષે ધર્માદીકને અંગીકાર કીધાથી બુદ્ધીને શુ કહેવી જોઇએ અને ઘટાદીકને વીષે એવા ધર્મનો અન્વય તે મુખે કહેવો ઇતી તર્કવાદ ॥ ૫૮ ॥

જો કરવુ ભોગવવુ બુદ્ધીને છે તો બધ મોક્ષ આત્માને નથી તે પણ બુધીનેજ જોઇએ માટે આત્માને ઉદસીન નહી સમજવામાં આવે એ રીતે કુટ કરી કહે છે ॥ ૫૯ ॥ પચ વિષ તત્વનો જાણુ જે પુરૂષ છે તે કોઇ પણ આશ્રમમાં રત હોય એટલે ઝટા ધર હોય અથવા મુડાવે અથવા ચોટી રખાવે તોપણ તે સદેહ વિના સસારથી મુકાય એવુ કપીલ મત વાળા કહે છે. ॥ ૬૦ ॥

એ રીતે આત્માને વિષે મોક્ષને ઉપ ચરીત્વ પણે અગીકાર કરસે તેનુ સકળ મોક્ષ શાસ્ત્ર ફોકટ થાય છે કેમકે કોઇને મોક્ષ આપવા કોઇ બીજો પ્રવર્ત થાય નહી ॥ ૬૧ ॥ જહાં અનુભવ સીધ આત્માનુ કરતા પણુ તથા ભોક્તા પણે લોપે છે એટલે માનતા નથી તે માટે એવા કપીલના મતમાં પ્રીતી કરવી તે ઠીક નથી. ॥ ૬૨ ॥

કેટલાક અબંધ મત વાળા છે તે એમ કહે છે કે આત્માને મોક્ષ નીરવાણ નથી કેમકે પ્રથમ કે અથવા પછી સમ કાળે આત્મનો કર્મ બંધન નથી તો મુકિત શેની હોય ॥ ૬૩ ॥ જો જીવને તથા કર્મને અનાદી સબંધ માનીએ તો આદી નહી તીહાં અંત પણ કેમ થાય માટે અનંત પણાના પ્રસંગથી કોઇ કાળે મોક્ષ ન થાય જેમ આત્મા થકે આકાશ યોગ કદાપી ભીન્ન ન થાય ॥ ૬૪ ॥

એવુ બોલે છે એ વચન પણ જુઠુ છે કેમકે કારણ કાર્યની માંહે માંહે સબંધ જેમ પુત્રી પૌત્રાદીકનો અનાદી સબંધ થાય છે તો બીજના અંકુરાની પેઠે છે તેમજ શરીરને તથા કર્મનો પણ અનાદી સબંધ છે ॥ ૬૫ ॥ કરમે સહીત જીવ કર્તા પણ દેહમાં રહ્યા છે અવુ જે કહે છે તે પણ જુઠુ છે જેમ ડંડ સહીત કુંભારની પેઠે ક્રીયાનો ફળ ભોગવે તે પણ અસંબંધ છે તેની પેઠે. ॥ ૬૬ ॥

તેમ કહો છો કે અનાદી સંતતિ નાશ ન થાય તેનો તો નાશ થતો દખીએ છીએ જેમ બી વણશે અંકુરાન થાય અને અંકુરા નાશ થયે બીજ નહી થાય કુકડી નાશ થયે ઇડાં નાશ પામે અને ઇડાંનો નાશ થયે કુકડી નાશ પામે વળી અનાદીનો સુવર્ણથી મેલ જુદો થાય છે તેમ આત્મા થકી કર્મ જુદાં થાય છે ॥ ૬૭ ॥ એ રીતે અનાદી સંતતી જીવ કર્મનો જે સબંધ તે નાશ થાય છે તે ભવ્ય જીવો આશ્રી છે અને જેને અનાદી સંતતી ટળતી નથી તે અભવ્ય જીવો આશ્રી છે આત્મા તો આકાશના યોગની પેઠે છે. ॥ ૬૮ ॥

જેમ દ્રવ્યની રીતે તો સર્વ દ્રવ્ય એક દ્રવ્ય પણે તુલ્ય છે પણ તે તે દ્રવ્યમાં ભેદ કરીયે તો જીવ અજીવ એ બે થાય તેમજ જીવ પણે તો સર્વે જીવ સરીખા છે પણ ભેદ કરતાં ભવ્ય તથા અભવ્ય એ બે ભેદ થાય છે ॥ ૬૯ ॥ જેમ ઘટ ઉત્પતી પેહેલા માટી દ્રવ્ય સ્વભાવીક પણે છે અને માટીના નાશથી ઘટ પ્રગટે છે તે વીરૂધ નથી તેમ સ્વભાવીક ભવ્ય પણે કર્મની અનાદી સતતીનો નાશ રૂપ કારણના સામર્થ્યથી પરમાત્મા પણ પ્રગટે તે પણ વિરૂધ નથી. ॥ ૭૦ ॥

એ રીતે ભવ્ય પણાનો ઉછેદ ન થાય મોહોટા અનંત પણા થકી આકાશના અંશની પેઠે ઘટ આંખે આકાશ પણ આખુ અને ઘટ ભાગ્ને આકાશ ખંડ થયો પણ આકાશ કાંઇ વધ્યુ નહી તેમ કર્મ નાશ થકી આત્મા અધિક

થતો નથી જેમ કોઇ ઠેકાણે પ્રતીમાના દલની પેઠે પ્રતીમા દલ પાષાણથી ભિન્નરૂ ફળ ઉપજે તેમ મોક્ષનુ ઉપજવુ થાય ॥ ૭૧ ॥ અમે એમ કહેતા નથી કે સઘળા ભવ્ય જીવો સિધી પામે પણ જે સિધ્ધિ વરે તેનેજ નીશ્ચે ભવ્ય કહીએ એમ અમારો મત છે. ॥ ૭૨ ॥

મોક્ષને વિષે પ્રગટ થવા પણુ નથી માટે ભવ્ય સ્થીતિ નાશ વતી છે પણ મોક્ષમાં અનત પણાની સ્થીતિ છે માટે મુકિતનો નાશ નથી ॥ ૭૩ ॥ જેમ મોઘરે કરીને ઘડો ભાગ્યો અને ઘડાને ક્ષયે આકાશ જુદુ થયુ પણ વધ્યુ નહી તેમ જ્ઞાનથી કર્મનો નાશ થાય પણ આત્મા અધીક થાય નહી ॥ ૭૩ ॥

જીહાં મુળથીજ કર્મ પરમાણુનો સબધ નથી અને જે મુકાણા તેને મુકાવવા પણુ નથી મીથ્યાત્વ અવિરત કષાય યોગ એ ચાર બધ હેતુના યોગ છેતેનુ ફરી થવા પણુ નથી તેને સિધ્ધિ કહીયે ॥ ૭૫ ॥ સુખનુ તારતમ્ય તથા જ્ઞાનની ઊત્કૃષ્ટતા પ્રગટ થયેથી એટલે અનંત સુખ જાણવાથી નીરભય પણે જે સિધ્ધિ વરે તેનુ નામ મોક્ષ કહીયે. ॥ ૭૬ ॥

માટે નાસ્તીક મત વાળાનાં વચન આત્મ સત્તાના નિષેધક છે તે ભ્રમ ચીત વાળાયે, આદરવા નહી અથવા નાસ્તીક મત વાળાના ભયનાં વચન છે એમ જાણી આદરવાં નહી જે પર્માર્થના ગવેષક હોય તેણે નાસ્તીક મત છાંડવા ॥ ૭૭ ॥ હવે વળી બીજા નાસ્તીક મત વાળા છે તેનુ કહેવુ એમ છે કે મોક્ષનો ઉપાય નથી એટલે કાર્ય જે મોક્ષ તે તો છે પણ તેનુ કારણ જે ઉઉપાય તે નથી એમ માને છે તેમને પણ વિટબના છે ॥ ૭૮ ॥
કોઇક તો અણ ચીતવ્યો અકસ્માત મોક્ષ થાય છે એમ કહે છે એ પણ જુઠુ છે નિયત અવધિ મર્યાદાજ છે તે માટીના પીંડથી ઘટ નીપજે છે તે કદાચીત દીઠુ છે એમ તાર્કીક શાસ્ત્ર વાળા કહે છે જે અમુક વખતમાં પુરૂ થાશે એવુ કાંઇ નીયમ નથી ॥ ૭૯ ॥ હેતુ ભુત મોક્ષનો નિષેધ નથી પોતાનો અનુપ કથનીય એટલે પોતાને બોલવુ નહી એહવી જે વિધી તે પણ નથી અને સ્વભાવ વર્ણન કરવુ સ્તુતી કરવી તે નથી કેમકે એ સર્વની અવધિ છે એટલે અવધિયેજ મોક્ષ થાશે તે માટે મોક્ષનુ કરવુ તે જુઠુ છે એમ કહે છે. ॥ ૮૦ ॥

સર્વત્ર મોક્ષ નથી કેમકે જે હમણા નથી તેની પ્રગટતા પણ નથી અને સસારતો પ્રત્યક્ષ દેખાય છે માટે જેહનો જે હેતુ છે તેજ પ્રગટ નથી તો તેનો નાશય છે ॥ ૮૧ ॥ મોક્ષનો ઉપાય છે કીંવા નથી એ વાતનો નીશ્ચય નથી માટે એ મત પણુ જુઠો છે મોક્ષનો હેતુ તો રત્ન ત્રઇની પેરે તેમજ ભાવે

નિશ્ચયથી જાણીયે ॥ ૮૨ ॥

રત્ન ત્રઇ જે છે તે સંસારનાં કારણ જે રાગાદી તેહના શતરૂ અને સંસાર રૂપ કાર્યનો શતરૂ મોક્ષ છે માટે મોક્ષનુ કારણ જે ઉપાય તે ઘટે છે ॥ ૮૩ ॥ કેમકે રત્ન ત્રઇની પ્રાપ્તી થયાથી પુર્વ ભવના કર્મની જેવી લઘુતા થાય તો બીજા થકી પણ તેમજ થાય એ અપેક્ષાયે જો અવધિ નથી તો-પણ શું થયુ ॥ ૮૪ ॥

જે પુર્વ સેવા થકી તે ધંયના ઘોલના રૂપથી રૂજુતાથી સાધન કીયા મંદ રૂપ તેવી ન હોય માટે સમકેતા દીક કીયા તે મોક્ષ સાધનમાં દ્રઢ છે ॥ ૮૫॥ અથવા કર્મના લુધુતા પણા થકી મોટા જે ગુણ તે પ્રગટ થાય છે તે પ્રકારે તેની ભવ્યતા પણે કરીને મોક્ષ છે પણ મોક્ષની અપેક્ષા વારી નથી. ઇતી સ-સ ઇય ॥ ૮૬ ॥

તેમ ભવ્ય પણાના તીરસ્કાર થકી પુન હેતુ ભુત ગુણ ન હોય કેમકે પરસ્પર સહકારી છે માટે ડંડ ચક્રભ્રમણની પરે ભવ્યતાપણે જ્ઞાનાદીક ગુણ પ્રગટ થાય તે ગુણ મોક્ષના હેતુ છે એ ઉતર કહયો ॥ ૮૭ ॥ માટે સંસારના ક્ષય રૂપ જે ઉપાય તે જ્ઞાન દર્શન અને ચારીત્ર છે તેનો જે નિશધ કરે અને મીથ્યાત્વની વૃધી કરે તેનુ વચન ત્યાગ કરવુ. ॥ ૮૮ ॥

પુર્વ કહ્યા જે સર્વ શાસ્ત્રનો મત વાદ તે મીથ્યાત્વના ઠકાણા છે-તેને છાં ડીને બુધી રૂપ ધનનુ ગ્રહણ કરીને મીથ્યાત્વને પ્રતીકુળ પણે જે સમકીતના છ પદ છે તેને ભાવવાં. ॥ ૮૯ ॥

ઇતિ મીથ્યાત્વ ત્યાગા નામે તેરમો અધિક સમાપ્ત.

હવે ચઊદમો કદાગ્રહ ત્યાગ નામા અધિકાર કહે છે.

મીથ્યાન રૂપ જે દાવાનળ તેને સમાવવાને મેઘ સમાન એહવો મીથ્યાત્વ કદા ગ્રહ રૂપ પ્રસરનો ત્યાગ પંડીતે કહયો છે તે કદાગ્રહના ત્યાગને વીસ્તરેતી કરવી તે તો પંડીત હોય વળી શુધતા ભાવ વાળો હોય અને શીધાંતના સાર-નો જાણ હોય તેમણે કદા ગ્રહને છાંડવો એટલે સર્વ મોક્ષના અભીલાષી પ્રા-ણીએ કદા ગ્રહનો ત્યાગ કરવો. ॥ ૧ ॥

જેનું અંતઃકરણ અછતા પદાર્થના કદાગ્રહ રૂપ અગ્નીયે બળ્યું છે તેના રૂદયમાં તત્વ વ્યાપાર રૂપ વેલી કેમ ઉગે? અને સમતા રૂપ ફુલ કેમ ફુટે તથા હીત ઉપદેશ ફળ કયાંથી હોય તે માટે કદાગ્રહને તજીને બીજે ઠેકાણે તત્વની ખોળ કરવી ॥ ૨ ॥

કઈક ભાણીને તથા કાંઇક શાસ્ત્ર સાંભળીને આત્માને પંડીત પણ માનતા એહવા મુર્ખ કદાગ્રહના ધરનારા તે પોતાનુ મુખ ચુબીત જે વાચા તેને મુખ માને પણ તે મુખે કરી લીલા રૂપ રહસ્ય જે જ્ઞાન તે અવગાહે નહીં ॥ ૩ ॥

જેને કદા ગ્રહ થકી ઘણો ગર્વ વધ્યો છે અને સ્વ કલ્પીત જ્ઞાનને અંશે કરી ભદ્રક જીવોને જેણે આંધળા કીધા છે એહવા જડ પ્રાણીએ પંડીતાઇની ખરજે કરીને હંત ઇતી ખેદ પાટુ પ્રહારે કરી ત્રણ લોકને ડાક ડમાળે વીટબના કરી છે. ॥ ૪ ॥

જેના રૂદયમાં વિવેક રૂપ ચદ્રની દ્રષ્ટી નથી તેથી ઘણો અધકાર છે અને તત્વ રૂપ સુર્ય અસ્ત પામ્યો છે તેથી તે કૃષ્ણ પક્ષની નિશાવત સ્થીતિમાં છે કેમકે તેને કદા ગ્રહે છલ્યો છે.

જે કદા ગ્રહી છે તે કુવિચાર રૂપ દાતરડે કરી તત્વ રૂપ વેલીને છેદે છે અને પાપ રૂપ વૃક્ષને પાણી પાય છે તથા સામતા રૂપ અમૃત ફળને હેઠુ ધુળમાં નાખે છે એહવો કોય કદાગ્રહ રૂપ અમાવાસ્યાની રાત્રીનો વિલાસ છે ॥ ૬ ॥

તે કદાગ્રહી માણસનુ ચીત પથર જેવુ છે જેમ પથરમાં પાણી ભેદે નહી તેમ જીન વાણી રૂપ રસ તે કદાગ્રહી માણસમાં પ્રવેશ કરે નહી તેથી તેના ચીત રૂપ વૃક્ષમાં શુધબોધ રૂપ અકુરા પ્રગટે નહી ॥ ૭ ॥

જો પચ માહાવ્રત પાલ્યાં ઊગ્ર તપ કીધાં ઉદ્યમે કરી બેતાળીસ દોષ રહીત અહાર લીધો તેમ છતાં પણ નીન્હવાદીક મુકતી રૂપ ફળ ન પામ્યા તે અપરાધ સર્વ કદાગ્રહનુજ છે. ॥ ૮ ॥

પોતાની બુદ્ધી રૂપ થાળમાં કાંઇક શુધ જ્ઞાન રૂપ મોદકને ગુરૂ પીરસવા ઉઠ્યા પણ કદાગ્રહે આવી ગળુ પકડ્યુ તેથી જમાયુ નહી એહવો કદાગ્રહ દુષ્ટ છે. ॥ ૯ ॥

જો ગુરૂ પ્રસન્ન થઇને અર્થ ઉપદેશ આપે છે તોપણ કદાગ્રહી પુરૂષ તે ઉપદેશને ગ્રહતો નથી તેથી શું થયું ઉપદેશ તો કાંઇ ખોટો નથી એતો જેમ પ્રગટ પણે મીઠી દ્રાક્ષ ઊંટ આગળ મુકીએ તો પણ તેને તજીને ઊંટ કાંટા ખાય છે. ॥ ૧૦ ॥

જે પ્રાણી કદાગ્રહે કરી મુર્ખની સંગત કરે છે તેને પડીતની સોબત ગમતી નથી જેમ કાગડા વિષ્ટાના ભોગી છે તેને મધુર આહારની ઇચ્છા પ-

તી નથી તેની પેઠે ॥ ૧ ॥

જેમ કોઇ મુર્ખ નદીના જળ ઉપર ઘડો ભરીને મુકે તેને જોઇને કોણ હસે નહી કેમકે અગાધ નીરમળ જળના વીસ્તાર આગળ એક તુછ માત્ર જળે ભરેલો ઘડો તે શી ગણત્રીમાં છે તેમ ગુરૂના મુખથી શાસ્ત્ર યુક્તિ સાંભળીને તેમાં પોતાની મતી જોડે નહી અને પોતાની યુકિત વડે ઉલટુ બોલે જે તમારી યુક્તિને નમસ્કાર હોજો એવા કદાગ્રહીને દેખીને કોણ હાંશી ન કરે ઇહાં ગુરૂનો ઉપદેશ જળ તુલ્ય છે તેના આગળ કદા ગ્રહી રૂપી ઘટ કેમ નભે. ॥ ૧૨ ॥

જેમ કોઇ ઘેલા આદમીને મોટી રાજ પદવી આપવી ઘટે નહી તેમ જેને કદાગ્રહ ગયો નથી તેવા પ્રાણીને ધર્મો પ્રદેશ આપવો યોગ્ય નથી. ॥ ૧૩ ॥

જેમ કાચા ઘડામાં પાણી ભરવાથી ઘડાનો તેમજ પાણીનો નાશ થાય છે તેમજ કદાગ્રહી માણસને શાસ્ત્ર શીખવતાં શાસ્ત્રનો તેમજ પોતાનો બનેનો વિનાશ થાય છે. ॥ ૧૪ ॥

જેમ વિષ્ટાએ ભરયુ મુખ દેખી કુતરીને ઉપકાર કરવા તેના મુખમાં કસ્તુરી ભરે તેને મુર્ખ જાણવો તેમ કદાગ્રહી પ્રાણીને ઉપકાર કરવાને હીત ઉપદેશ આપે તે પણ મુર્ખ જાણવો ॥ ૧૫ ॥

જેમ ઘણી મહેનતે અનાજનાં બીજ ભેગાં કરી પછી તે ઉખર ભુમીમાં વાવે તે આગળ જતાં સદાય ખેદ પામે તેમ પડીત પ્રાણી ગુરૂનો વિનય કરી કષ્ટે કરી નીરમળ આગમ સિદ્ધાંતના અર્થને પામ્યો હોય તે જો કદાગ્રહે કરી દુશીત પ્રાણીને તેનો અરથ શીખવવાનો ઉદ્યોત કરે તો તેથી અતે ખેદ પામે છે. ॥ ૧૬ ॥

ગુરૂ પાસેથી શાસ્ત્ર સાંભળે પણ જે કદાગ્રહી માણસ હોય તે ન માને તે પોતાની મેળે પોતાને એહવુ માને જે હુંજ સર્વ પદાર્થની બરાબર વહેંચણ કરૂ છુ પણ તે તો જેમ પૃથ્વીમાં ચાલણીમાંથી ચારીને શાર વસ્તુ કાહાડી લીચે છે ને અસાર ધાન કોતરા રહે છે તેનો તે ગ્રા- હી છે ॥ ૧૭ ॥

માટે અહો ઇતિ આશ્ચર્ય વિધાત્રાએ કદાગ્રહી માણસમાં વીપીત ગુણ સૃજ્યાછે જેવા દેવ તેવી પાત્રી અને મેઘ જળ સર્પના મુખમાં જેમ વિષ તુલ્ય થઇ જાય છે એકહેવતને વિધાત્રીયે ખરી પાડી છે કેમકે જે કદાગ્રહીની ચતુરાઇ તે કપટને અરથે થાય અને શાસ્ત્ર ભણવુ તે મદને અર્થે થયુ તથા બુદ્ધી ડાહાપણ અનેઉપદેશ તે લોકોને ઠગવાના સાધનને અર્થે

થયુ અને ધૈર્ય પણ તે ગર્વ કરવાને અર્થે થયું. ॥ ૧૮ ॥

જેમ કેળનુ વૃક્ષ કંથેરા દીક વૃક્ષને સન્જોગે કાટાએ કરી કોરાય છે તેમ જે પ્રાણી કદાગ્રહી સાથે મીત્રાઇ કરે તે અતે દુઃખ વિપાક પામે છે ॥ ૧૯ ॥

જેમ અગ્નીથી ઘાસના સમુહ બળીને ભસ્મ ભુત થાય તેમ વિદ્યા વીનય વિવેક શુદ્ધી અને શીધાંત ઉપર વલભતા પણ ગંભીરતા એ સર્વ કદાગ્રહીથી નાસ પામે છે. ॥ ૨૦ ॥

જે કદાગ્રહીની સોબતે રહ્યા તેને સ્વાર્થ પ્રીય નહી તે પ્રાણી અવગુણવત મુર્ખ સાથે મીત્રાઇ કરે અને પડીત સાથે મીત્રાઇ કરે નહી એવા કદાગ્રહીની સોબતે રહયાજે અધમાધમ નિચ પ્રાણી તેહની એ સ્થીતી છે તે કહી. ॥ ૨૧ ॥

એમ જાણીને તત્વને ઓળખનાર મોહોટી બુધીના પ્રાણી કદાગ્રહને તણશલાની પેઠ છાંડે તેને જેમ કુળવતી સ્રી ભરથારને તજતી નથી તેમ ગુણ રાગી એહવી જે મુક્તિ રૂપ લક્ષ્મી તે રૂપી સ્રીઓ છાંડતી નથી. ॥ ૨૨ ॥

ઇતી કદાગ્રહ ત્યાગ નામા ચઉદમો અધીકાર સમાપ્ત.

હવે પંદરમો યોગાધિકાર કહે છે.

હવે કદાગ્રહના નાશથી મીથ્યાત્વ રૂપ અધકારનો વિષય ગયો છે જેમાંથી એહવા સમકેતે કરી ઉજવળ થયાં છે અતઃકરણ જેનાં એહવા પ્રાણી તેમને અધ્યાત્મની શુદ્ધી થકી યોગ પ્રસિદ્ધ રીતે પ્રગટે ॥ ૧ ॥ તે યોગના બે ભેદછે એક કર્મયોગ અને બીજો જ્ઞાનયોગ તેમાં કર્મયોગ તે આવસ્યકાદીક જે ક્રીયા કરવી તે રૂપ કહયો છે ॥ ૨ ॥

શરીર ચેષ્ટા રૂપ તે કર્માત્મા કહીયે એ યોગ પુણ્ય રૂપ છે તે રૂડા ભાગ થકી કર્મને વીસ્તારે છે તે માટે એને કર્મ યોગ કહીએ ॥ ૩ ॥ આવસ્યકાદીક ક્રીયાને રાગે તથા જીન વાંણીને વિલાસે કરીને સ્વર્ગના સુખને પામે પણ એયોગે મુક્તિ પદને ન પામે. ॥ ૪ ॥

બીજો અજ્ઞાન યોગ તેને કહીયે જે તપ શુદ્ધી પણ આત્માને વિષે રતી પામે તે એક લક્ષણ અને ઈદ્રીઓના વિષયથી દુર રેહેવુ તે બીજુ એહવા લક્ષણે યુક્ત જે યોગ તેને પામેલો પુરૂષ તે મોક્ષ સુખને સાધે ॥ ૫ ॥ એક આત્મ જ્ઞાન યોગના જ્ઞાનમાં બીજો પ્રતી બધ નથી અને જે કર્મથી મોક્ષમાં જતા વાર લાગે તે શુભ કર્મ પણ નથી. ॥ ૬ ॥

અપ્રમત સાધુને આવસ્યક પ્રમુખ જે ક્રીયા તેનો પણ કરવાને વિષે પ્રતિબંધ નથી કેમકે તેને ધ્યાનેય રૂપ શુદ્ધી છે માટે ॥ ૭ ॥ વળી અન્ય દર્શનમાં પણ શ્રી કૃષ્ન કહે છે કે હે અરજુન જે આત્મ સુખમાં તૃપ્ત છે તેને આત્માનેજ વીષેજ રતી છે અને સંતોષ છે જે આત્મ સુખમાં સતુષ્ટ છે એહવો જે જીવ તેહને કોઇ પણ કરતવ્ય નથી ॥ ૮ ॥

તે પ્રાણીને કાર્ય કરવે અર્થ નથી તેમજ ન કરવાથી ખોટ પણ નથી તેહને સર્વ ભુતને વિશે કાંઇ પ્રીયોજન નથી ॥ ૯ ॥ એ ઠેકાણે અરતીનો અને આંનદનો અવકાશ નથી કેમકે ધ્યાનની સ્થીરતાથી તે ક્રીયાનો વિકલ્પ પણ કેમ હોય. ॥ ૧૦ ॥

દેહ નિરવાહ રૂપે મુનીને ગોચરી પ્રમુખ જે ક્રીયા જ્ઞાનીની અસગા મુષ્ટનથી ધ્યાનમાં વિઘ્ન કરે નહી ॥ ૧૧ ॥ રત્ન માણીક પરીક્ષાના ગ્રંથ જુદા અને નજર પરીક્ષાના પણ જુદો ગ્રંથ ભણીને જેમ નજર પરીક્ષામાં ફળ ભેદથી પ્રવર્તે છે તેમ આચાર ક્રીયા પણ ફળ ભેદ કરી ભીન્ન ભીન્ન છે એટલે ભેદવંતી છે. ॥ ૧૨ ॥

જો પોતાના મનને પાછુ વાળીને જન્મ સંકલ્પથી માંડીને આત્મ જ્ઞાન ભણી કલ્પીએ તો ક્રીયા ધ્યાન રૂપ છે ॥ ૧૩ ॥ સ્થીર થએલુ જે મન તે પણ રજો ગુણે કરી ચપળતાને પામે તેહને પાછુ વાળી તેનો નીગ્રહ કરે તેને જ્ઞાની કહેવો. ॥ ૧૪ ॥

હે અરજુન મનને ધીરે ધીરે વીરજ વડે અને બુદ્ધી વડે સ્થીર કરવુ પછે તે મન જેવારે આત્માના સ્વરૂપને વીષે જાય તેવારે કાંઇ બીજો ચીતન કરવીની જરૂર નથી ॥ ૧૫ ॥ મન ચચળને અસ્થીર છે તેને જ્યાં જ્યાં જાય ત્યાં ત્યાંથી પાછુ વાળી આત્માને સાથે વશ કરી રાખવુ. ॥ ૧૬ ॥

એમ પર દર્શનમાં પણ કહુ છે માટે જ્ય સુધી મન સ્થીર ન હોય ત્યાં સુધી શાસ્ત્રો ક્ત ક્રીયા જેટલી કરીયે તેટલી સર્વ સફળ ન થાય જેવારે વિષયે ત્યાગ થાય તેવારેજ સફળ થાય માટે જે પ્રાણી મનને વિષયથી વાળવાને ઉજમાળ રહે તે મહા મતિ વાળા જાણવા ॥ ૧૭ ॥ જેમ એક શેઠનો પુત્ર દેશાંતર ગયો તેના ઘરની સામેના એક વૃક્ષ ઉપર એક ભુત રેહેતો હતો તે છળ પામી પુત્રનો રૂપ ધારણ કરી તેની ઘરની બાયડી સાથે લાગુ થયો એમ કરતાં તે શેઠનો દીકરો પોતાને ઘેર આવ્યો તેવારે ઘરમાં લડાઇ ચાલવા લાગી પછે રાજ દરબારે ઇનસાફને માટે ગયા તીહાં ભુતને ઘરમાંથી કાઢવાનો ઠરાવ થયો પણ તે ભુત નીકળો નહી

ને કેહેવા લાગ્યો કે હું જવાનો નથી હું પણ પુત્ર છું એ વાત સાંભળી વહુને લાજ લાગી છેલે શેઠે ભુતને વૈરી સાથે યુદ્ધ કરવાને કામ ભળાવ્યો અને વહુને ઘરનો ધંધો ભળાવ્યો એ રીતે અનાચાર ટાળ્યો અને વહુને રાખી તેમ સંજમના યોગે આત્માને રાખવો. ॥ ૧૮ ॥

જેનુ મન નિશ્ચયમાં લીન છે તેને ક્રીયાનુ પ્રીયોજન નથી વ્યવહાર દશા વાળાને ક્રીયા તે ગુણ કારી છે ॥ ૧૯ ॥ શુભ કર્મથી અને શ્રધા-બુદ્ધીના યોગથી અખંડપણે જો જ્ઞાન યોગને ઓલંઘે નહી તો તેહને મુક્તિનો હેતુ પ્રગટ થાય. ॥ ૨૦ ॥

જે રૂડી ક્રીયાની અપેક્ષાયે અભ્યાસ કરે છે તે યોગીશ્વરને ચીત શુદ્ધીને અર્થે જ્ઞાન પરીપક કરવાને ઉપશમ કહ્યુ છે એમ અન્ય દર્શનીયો પણ કહે છે ॥ ૨૧ ॥ હે અરજુનયોગ પામવાને ઇચ્છતા તે યોગી છે તેહને કર્મ તો એક કારણ છે જે વારે સરવે સંકલ્પ શમી જાય તેવારે તેને જ્ઞાન યોગી કહીયે તે માટે જ્ઞાનારૂઢને સમતા તેજ કારણ છે. ॥ ૨૨ ॥

જે વારે વિષયથી વિરમે કર્મને વિષે સલગ્ન થાય જે વારે સર્વ સંકલ્પ સમી જાય તેવારે તેહને યોગા રૂઢ કહીયે ॥ ૨૩ ॥ ક્રીયા વિના જ્ઞાન નથી અને જ્ઞાન વિના ક્રીયા નથી એ બેમાં ક્રીયા તો ગૌણ છે અને જ્ઞાન તે મુખ્ય છે એહવો એ બેનો દીશી ભેદ કહ્યો છે. ॥ ૨૪ ॥

કર્મ યોગે કરીને મન શુદ્ધી પામેલા અને અને નીરદોષ વિહારી એહવા જે જ્ઞાની તેને જ્ઞાન યોગ મુખ્ય પણે સેવવો ઉચીત છે એ માટે રૂડી શ્રધાયે દેશ વિરતી રૂપ ચારીત્રનો સ્પર્શ કીધા પછે દુ:ખે પાળી સકીયે એવા મુનીનો જે સરવ વીરતી પણુ છે તે લેવો એટલે પ્રભુયે પછે સંજમ લેવુ કહ્યું છે. ॥ ૨૬ ॥

કોઇ એક દશા આશ્રીને પુર્વે ભુમી તે પુર્વ ભવ રૂપ સવૃત પણે ઉપદેશીને એટલે દેશ થકી જે પેહેલાં વૃત આદર્યાં એવી જે ક્રીયા તે પણ દુ:ખને ટાળનારી છે વળી જ્ઞાન યોગની વૃધી કરતા થાય છે ॥ ૨૭ ॥ અને અજ્ઞાનની જે ક્રીયા તે ચીત શુદ્ધી કરવાને અરથે નહી થાય કેમકે તેહને અજ્ઞાન યોગનો ભાવ છે માટે મલેચ્છના કરેલા કાર્ય સરખી તેને જાણવી. ॥ ૨૮ ॥

તો તેવા કર્મ યોગે પણ ફળ નથી ફળ તો સંકલ્પ વરજે તેવારેજ થાય છે આત્મ જ્ઞાન વિના ત્યાગ પણ નથી અને એનુસ્વરૂપ સાવધ છે માટે બ્રહ્મ જે જ્ઞાન તેના બોધ થકી ફળ પ્રગટે ॥ ૨૯ ॥ જો કદાપી એમ બુદ્ધી ન હોય તેવારે તો ગોહીસાદીક થકી મલેચ્છાદીકને પણ પ્રગટ સુદ્ધી હોય તથા સાચાણુના વધથી વેદમાં પશુ યાગ કહ્યા તે થકી હીંસક કર્મના યોગે વે-

દીયાના અને મલેચ્છના એક સરખાજ લક્ષણ છે કાંઇ વિશેષ નથી. ॥ ૩૦ ॥ એટલા માટે બુદ્ધીના વિપર જાસ પણાથી સાવદ્ય કર્મ આદરવુ નહી અને જો દૈવયોગે તેવાં કર્મ કરવાનુ ઉદય આવ્યુ તે વારે તે કરમ કરવાનુ જો સ-કલ્પનથી તોતેકર્મનુ બધ પણ નથી ॥ ૩૧ ॥ સસાર ક્રીયાનો જો આચાર છે તોપણ જ્ઞાનીને મુક્તિ ભાવની હાણ નથી કેમકે સકલ્પથી બધન છે એહવુ અન્ય દર્શન વાળાનુ પણ કેહેવુ છે તે જુઓ આગળ કહે છે. ॥ ૩૨ ॥

જેમ કરમને વીસરજે અકરમ પણુ દખે છે અને કરમ નથી કરતો અને જાણે છે જે હુ કરૂ છુ તેને માણસમાં બુદ્ધીવત કહીએ તે કરવા પણા ના કરમને અકરવા પણુ દખે છે તે પોતે પોતાના સ્વરૂપે છે એમ ઘણી ભંગજાળ પ્રગટે છે ॥ ૩૩ ॥ નિઃકરમ માર્ગને વિષે નહી માન્યુ તે અ ક-રવુ થયુ અને અ કરવા પણે જે કરે છે તેના બે ભાંગા છે એમ કરવાના વિ-ચીત્ર ભાંગા છે. ॥ ૩૪ ॥

ઉદાશી ભાવ વાળો વીચીત્ર પણુ કરમનુ વિષમ પણુ ચીંતવે જેમ કમળ પત્ર જળમાં લેપાતુ નથી તેમ જ્ઞાની પુરૂષ ભોગમાં લેપાતો નથી ॥ ૩૫ ॥ પાપ ન કરવાથી કાંઇ મુની પણુ આવતુ નથી સંશય રહીત પણુ પોતેજ જ્ઞાન યોગમય પરમાત્મા થાય તેહનેજ મુની કહીએ. ॥ ૩૬ ॥

વિષયને વિષે જેને રાગ પણ નથી તેમ દ્વેષ પણ નથી તેને મુની ક-હીએ મધ્યસ પણુ રૂપાદીકને જાણતો જે જ્ઞાની યોગી તેને લેપ લાગતો નથી ॥ ૩૭ ॥ જેણ તત્વની ઓળખ વડે સમતાને ધારણ કીધી તેનેજ આત્માની ઓળખાણ થઇ અને તેજ જ્ઞાની તથા ધરમ મય તથા બ્રહ્મ મય કહેવાય ॥ ૩૮ ॥

સસારનુ વિષમ બીજ જે અજ્ઞાન છે તે બીજને જ્ઞાન યોગી બાળી નાખે છે તથા વિષયા દીકને ઓળખીને તત્વથી લોકના સ્વરૂપને જાણે ॥ ૩૯ ॥ તે અપુર્વ અનુભવથી અને જ્ઞાનના આનદ મય વિનોદથી માહા જ્યોતીવત થાય અને તેનાં પાપ જ્ઞાને કરી બળી જાય. ॥ ૪૦ ॥

દીક્ષા પર જાયની વૃદ્ધીથી જ્ઞાન સુખની વૃદ્ધી થાય છે એમ ભગવતી આદ દઇને સુત્રોમાં કહ્યુ છે તે એવા પ્રાણીને પ્રગટ થાય ॥ ૪૧ ॥ વિષમને વિષે જે સંભાવે જુવે તેવા જ્ઞાનીને પડીત કહીએ. ॥ ૪૨ ॥

તેમજ પર દર્શનીયે પણ કહ્યુ છે કે હે અરજુન વિદ્યા વિનય સહી તજે બ્રાંહ્મણ જે ગાય હાથી કુતરૂ ચંડાળ એ સર્વને સમ દ્રષ્ટીએ જુએ છે તેમ પંડીત કહીયે ॥ ૪૩ ॥ એહવા જીવે ઇહાં બેઠે થકેજ જગત સૃષ્ટીને

છતી લઇને તેનું મન સમતા પામ્યુ તે નિરદોષિ પણે સમ્યક જે આત્મ સ્વરૂપ તે નિરદોષ છે તેહને પામ્યો તે બ્રહ્મ જ્ઞાને રહયો એમ જાણવુ. ॥ ૪૪ ॥

જે રૂડુ મળે હર્ષ ન કરે અને ભુડુ મળ થયે સોક ન કરે તે સ્થીર બુદ્ધી વાળો ચતુર પ્રાણી બ્રહ્મનો જાણ તે બ્રહ્મ જ્ઞાને રહયો છે એમ જાણવુ ॥ ૪૫ ॥ હેઠલી દશા વાળાને તો જે વિષમને વિષે સમ પણે જોવુ તે દોષનુ કારણ છે અને જે નિરાપક્ષી મુની તેને તો વિષમ ને સમ પણે જોવુ તે રાગ દ્વેષનો ક્ષય કરનાર થાય છે. ॥ ૪૬ ॥

રાગ દ્વેષના ક્ષયથી જ્ઞાની મુની વિષયની સુન્યતાપણાને પામે છે તેને કોઇ ભેદી શકે નહી કોઇ હણી શકે નહી કેમકે આત્મા આત્મ સ્વરૂપે માને છે ॥ ૪૭ ॥ કેમકે તે જ્ઞાની પુરૂષ ગઇ વસ્તુને સભારે નહી અને અનાગત વસ્તુને ઇચ્છે નહી શીત અને ઉષ્ન તથા સુખ અને દુઃખ વળી માન અને અપમાન એ સર્વને સમ પણે માને છે. ॥ ૪૮ ॥

જે ક્રોધ રહીત તથા માન માયાના ઉપદ્રવે રહીત અને લોભના સ્પર્સે રહીત વેદોદયે રહિત અને ખેદ રહીત જે હોય તેને જીતેદ્રીય કહીએ ॥ ૪૯ ॥ તે આત્માએ કરી આત્માને રોધી રહ્યો. પોતાનાં કાર્ય કર્મને ભેદતો કદાગ્રહથી વિરમ્યો સ્વભાવીક આચારને શેવતો. ॥ ૫૦ ॥

લોક સજ્ઞાથી મુકાણો મીથ્યાત્વ આચારનો ટાળનાર યોગ સ્થાનકે ઉલ શીત થયો છે એહવો જે ઊત્કૃષ્ટ ભાવે આત્માનો આશ્રીત થયો છે ॥ ૫૧ ॥ તથા શ્રાવત છે અને અજ્ઞાન યુક્ત આઠા અધ્યવસાય રૂપ જે શસ્ત્ર તેથી વેગળો રહેલો અને બાજ્ય શસ્ત્રથી રહીત દખીતા પદાર્થને વિષે વૈરાગ્ય વાન વળી બળ વીર્યને અણ ગોપવનાર. ॥ ૫૨ ॥

અને ત્રણ ડંડ રહીત જેણે ધ્યાન રૂપ અગ્નીએ કરી પાપ રૂપ કાષ્ટના સમુહને બાળ્યો છે જે સામે પ્રવાહે ચાલવે કરીને લોકોતર ચરીત્રનો ધરનાર ॥ ૫૩ ॥ તથા વિષય સુખ પામીને તે સુખ દુર કરનાર તથા માયા કપટ અને ક્રોધ દીકને અણુ કરતો થકો તે જ્ઞાન ચક્ષુને વિકસ્વર કરતો અજ્ઞાન રૂપ ચક્ષુને બંધ કરતો થકો. ॥ ૫૪ ॥

વળી જે અધ્યાત્મ ભાવનદ્રખતો થકો પુર્વ ભાવને પામેલો અધ્યાત્મની ઠકુરાઇને ભોગવતો થકો અન્ય પદાર્થને નથી જોતો ॥ ૫૫ ॥ એ ઉપર કહયો તે ઉતકૃષ્ટ જ્ઞાન યોગ છે એ અધ્યાત્મ ગરથને વિષે બધ મોક્ષ પણ ભગવતે નિશ્ચે આચારગના લોકસાર અધ્યેને કહ્યુ છે. ॥ ૫૬ ॥

મોક્ષ પ્રમીને વિષે ઉપર કહેલો જ્ઞાન યોગ ઘટે છે કેમકે શીઘ્ર પણ જ્ઞાન જાગૃત એહવો ઉપયોગજ માત્ર એક સારછે અને અન્ય દર્શનીએ પણ એમ કહ્યુ છે ॥ ૫૭ ॥ તપશીથી યોગી અધીક છે જ્ઞાનીથી અને રાજાથી પણ યોગીને મોહટો કહયો છે તે માટે શ્રી કૃષ્ણે અરજુનને કહ્યુ કે હે અરજુન તુમે પણ યોગી થાવો. ॥ ૫૮ ॥

માટે ઈહાં આત્માની સમાપ્તી પ્રગટે છે આત્મા તથા પરમાત્મા એ બેહુને અભેદ પણે શેવન રૂપ જે યોગ તે ઘણો શ્રેષ્ટ છે ॥ ૫૯ ॥ માટે સર્વથી મોહોટી અને મોહોટા પાપને ટાળે એહવી પ્રભુની શેવા છે અને પર દર્શનીએ પણ એવુ કહ્યુ છે ॥ ૬૦ ॥

સર્વ યોગીમાં પણ અંતર આત્મા એ ભલ્યો એહવો શ્રધાવંત પ્રાણી તેહને કહીયે જે મુજને સેવે તે મુજ સરીખો પુરૂષોતમ થાય એમ શ્રી કૃષ્ણ અરજુનને કહે છે ॥ ૬૧ ॥ જ્ઞાનવંત નિરંજન અને અવિનાસી દેવ જાણીને જે પુરૂષ મને શેવે છે તે તન્મઈ પણે થાય છે અને જેણે મારા ધ્યાનથી પાપ બાળી નાખ્યા હે અરજુન તે પુરૂષ માહરા રૂપે થાય છે. ॥ ૬૨ ॥

જે વિશેષને અણ જાણતો છે તોપણ જે કદાગ્રહે રહીત છે અને જે સર્વજ્ઞને સેવે છે તે પણ સામાન્ય યોગે આશ્રીત છે ॥ ૬૩ ॥ સર્વ પ્રમાણમાં એક સર્વ જ્ઞતો મુખ્ય છે તેહની આજ્ઞાના સહીત સેવા કરનાર જેટલા છે તે સર્વ તેહીજ સર્વ જ્ઞના ભાવને પામે પણ સર્વ જ્ઞનુ મુખ્ય પણુ પડીતો સામાન્ય થકી કહે છે. ॥ ૬૪ ॥

તે સર્વથા પ્રકારે સર્વજ્ઞ સર્વ દર્શી તે વડે પણ વિશેષ તો જાણતો નથી તેથી તે કોઇ વીશેષ ભુમીકાને પમ્યા નથી એટલે પૃથ્વીમાં કોઇ વિશેષ જાણ પણે સર્વજ્ઞપણું પામ્યા નથી ॥ ૬૫ ॥ સર્વજ્ઞ પણાના જે પ્રત્યેક અશ છે તે સર્વ યોગીને સરીખા છે માટે ટુકડા અને વેગળા પણામા ભેદથી તેહનુ સેવક પણુ કાંઈ હણાતુ નથી. ॥ ૬૬ ॥

મધ્યસ્થ પણુ અવલંબન કરીને એટલે દેવતાના અતીશયનુ મધ્યસ્થ પણુ ધારીને સર્વ પડીતે શેવા માની છે કાળથી અતીત છે તોપણ એમ કહે છે ॥ ૬૭ ॥ બીજા પણ મુક્ત વાદીના અને અવિદ્યા દીક વાદીને પર દર્શની તેના પણ આ માર્ગ છે એટલે પુર્વે કહ્યો તે માર્ગ છે તો પણ નામા દીક ભેદ કરી કલ્પી જુદા છે તોપણ તત્વ રીતે જોતાં [illegible] વસ્થા છે. ॥ ૬૮ ॥

તે વ્યવસ્થા કહી દેખાડે છે. કોઇ દર્શની મુક્તિ કહે છે ને કોઇ બુદ્ધ કહે છે કોઇક ઐશ્ચર્ય યુક્ત ઇશ્વર કહે છે એ સર્વ સર્વજ્ઞની સંજ્ઞાના ભેદ છે બુજુ કાંઇ નથી ॥ ૬૯ ॥ તેમજ વળી અનાદી શુદ્ધ ઇશ્વર છે ઇત્યાદીક ભેદ જે પર દર્શનીયો કલ્પે છે તે ભેદ શીધાંતને અનુસારે વીચારીયે તો માનવા પણ નિર્થક છે ઇતી ભાવ ॥ ૭૦ ॥

કેમકે જે વિશેષને નહી જાણવાથી ઊક્તિ યુક્તિના જાતી વચનથી અને પ્રાયે વિરોધ થકી ભાવથી ફળનો અભેદ છે એ હેતુ માટે ॥ ૭૧ ॥ જેઅવિદ્યા કલેશ અને કર્મ ઇત્યાદીક જે સંસારના કારણ પ્રગટે તે કેટલા એક દર્શની ઓ જુદા જુદા કહે છે, એટલે કોઇ અવિદ્યા ને કોઇ કલેશ કોઇ કર્મ એમ સંજ્ઞાએ કરી ભેદ કહે છે પણ ત્રણે પ્રધાન પણે એકજ છે. ॥ ૭૨ ॥

એ અવિદ્યા દીક ત્રણના વળી બીજા ભેદ કલ્પનાએ અનેક થાય છે તેથી અનેક પ્રકારની ઉપાધી નીપજે તેમ જાણીએ, જે હેતુનો અભાવ, થાય છેપણ તે ઉપાધી ભેદ પડીતને નિર્થક છે, એમ જાણવુ ॥ ૭૩ ॥ તેથી આ સ્થાનનો જે પ્રયાસ તે ભેદનુ નિરૂપણ કરવાને અનુમાનનો વિષય તે સામાન્ય જાણવો કેમકે જ્યાં અનુમાન પ્રમાણ કરીયે ત્યાં સામાન્ય પણે ઉપયોગી હોય તેવારે અનુમાન વિષયનો અભાવ થાય. ॥ ૭૪ ॥

જેમ સંજીવની નામા (ચારો) જે ઘાસ બુટી તેને ઓળખનારી એક મોટી સ્ત્રીએ તે બુટીને યોગે બીજી નાની સ્ત્રીના ભરતારને પશુ અવસ્થા માંથી પુરૂષ બનાવ્યા તેમ સક્ષેમ રૂચી વાળો વિશેષ બળવાન કીવારે કહેવાય જે વારે તેને પ્રીતી સાચે, સાચી હોય તેવારે કહેવાય પણ સાચી પ્રીતી વિનાનુ વિશેષ બળ તે બળમાં ન ગણાય ॥ ૭૫ ॥ માટે ત્રણ જે કામાદીક યોગ તેને વિશે સત્ય પુરૂષે જાણ પણ રાખવું ઊચિત છે પર દર્શનીનુ કહેવુ પણ એવુજ છે હે અરજુન જે પુરૂષ જ્ઞાન યોગને જાણવા ઇચ્છે તે પુરૂષ પરમાત્માની દીશાને પામે છે. ॥ ૭૬ ॥

એક દુઃખી બીજો જાણવાની ઇચ્છા વાળો ત્રીજો ધનનો અર્થી અને ચોથો જ્ઞાની એ ચાર પ્રકારમાં માહારા સેવકો છે પણ તે મધ્યે એક ધનાર્થ વિના જે બીજા ત્રણ જાતના સેવક તે વસ્તુ તત્વના જાણ છે માટે ધન્ય છે વખાણવા યોગ છે ॥ ૭૭ ॥ એ ત્રણને ધન્ય કહ્યા તેમાં પણ જેનો વિક્ષેપ સમ્યો છે અને નીત્ય ભક્તિવંત એહવો જ્ઞાની પુરૂષ જે ચોથો તે મોટો જાણવો તે જ્ઞાની અમારી પાસે અત્યંત નજીક વર્તે છે માટે શ્રેષ્ઠ છે કેમકે

અંતર આત્માયે વરતે છે અને તેના આશય નિરમળ છે. માટે ॥ ૭૮ ॥

હે અરજુન કર્મ યોગે વિશુધ થકો તે પ્રાણી જ્ઞાનમાં પોતાનુ મન જોડે છે અને હે અરજુન એક મુખ ખીજા આધારહીત અમે ત્રીજા સંસય ભરેલો માણસ એ ત્રણ વિનાસ પામે છે. ॥ ૭૯ ॥ નિર્લોભ નાશીકાના અગ્ર ભાગને વિષે દ્રષ્ટી રાખીને સ્થીર રહેનારા તથા નિરંતર વ્રતમાં રેહેનારા એ- હવો સુખ આસને બેઠો વળી પ્રસન્ન મુખ છે જેહનો અને એક દ્રષ્ટી રાખ- નાર આડું અવળું નહી જોનાર. ॥ ૮૦ ॥

કેડ મસ્તક કોટ તેને પાંસરી એટલે શરીરની ચપળાઇ વાંકાઇ રહીત એ- હવો ડાહ્યો દાંતે કરી દાંતને આણ ફરસતો એટલે સ્પર્શ કરતો નથી અને જે- ના હોઠ પલ્લવ બહુ રૂડી રીતે મળેલા હોય ॥ ૮૧ ॥ તથા આર્ત રૌદ્ર ધ્યાન છાંડીને ધર્મ શુકળ ધ્યાનમાં બુદ્ધી દીધી છે અને ભાવે અપ્રમત પણ ધ્યાનમાં રત થકો એહવો જે મુની તેહને જ્ઞાન યોગી કહેવો. ॥ ૮૨ ॥

તે મુની કર્મ યોગનો અભ્યાસ કરી ચઢવાને ઊર્જભાળ થઇ જ્ઞાન યો- ગ રૂપ દોરડું ઝાલી સમાધી પણ ધ્યાન યોગ નિસરણીયે ચઢીને મુક્તિ યોગ રૂપ મંદીરને પામે. ॥ ૮૩ ॥

ઇતિ પંદરમો યોગાધિકાર સમાપ્ત.

હવે સોળમો ધ્યાનાધિકાર કહે છે.

જે ચીત ચપળ છે પણ તે ચીતને સ્થીર પણે ચીતના અધ્યવસાય ને પ્રગટ કરે તે વારે ધ્યાન યોગ કહીએ એક ભાવના બીજી અનુપેક્ષા અને ત્રીજી ચીતાનુ ધ્યાન એ ત્રણ પ્રકારે ચીત ચપળ થાય છે. ॥ ૧ ॥ એક અં- તર મુહુર્ત ધ્યાન હોય પણ જીહાં એક ઠામે એક અર્થને વિષે ઘણા અર્થનુ સક્રમણ થાય એવી મનની સ્થીતી હોય તીહાં ધ્યાનની અવીછીન્ન દીર્ઘ પણે પરંપરા થાય તીહાં કાંઇ અંતર મુહુર્તનો નિયમ નથી ॥ ૨ ॥

આર્ત રૌદ્ર ધર્મ અને શુકળ એ ચાર ધ્યાનના ભેદ છે તે મધ્યે પ્રથ- મના બે ધ્યાન તે સંસારના કારણીક છે અને પાછલાં બે ધ્યાન તે મુક્તિ- ના કારણ વાચી છે ॥ ૩ ॥ તેમાં પ્રથમ આર્ત ધ્યાનના ચાર ભેદ કહે છે પ્રથમ અનીષ્ટ જે શબ્દાદીક તેના વિયોગ વાંછે કેમ રખે અનીષ્ટનો સંજોગ બને તેમ અનિષ્ટ મળે જે પીડા થાય તેનુ ચીતવન કરે તેથી વ્યાકુળ થાય. ॥ ૪ ॥

બીજો ભેદ ઇષ્ટનુ ચીંતન કરે એટલે રખે ઇષ્ટ વસ્તુના સંજોગનો વીજો-

ગ. થઇ જાય ત્રીજો, નિયાણા કરે ચોથો, રોગના ઔષધની ચીંતા કરે એ ચાર આર્ત ધ્યાનના પ્રકાર છે ॥ ૫ ॥ એમધે કાપોત નીલ અને કૃશ્ન એ ત્રણ લેશ્યાનો સંભવછે કેમકે જેમાં અની કલીષ્ટ ભાવના નથી. કોઇક મુનીની પરણતીના પરણામે કરી એ ત્રણ લેશ્યાનો સભવ છે. ॥ ૬ ॥

ખકોર કરવો ઊચેસ્વરે રડવું સોચના કરવી નામ દઇને રડવુ મારવુ માથાના વાળ તોડવા ઇત્યાદીકને પડીત આર્ત ધ્યાનનાં લક્ષણ કહે છે. ॥ ૭ ॥ અમે મંદ બુદ્ધી છીએ એમ કહીને પોતાનુ કાર્ય નિદે અમે શું પાળશું મુક્તિ માર્ગ તો મોહોટો છે એમ પ્રસસા કરે એ રીતે વિસ્મીત થકો લોક પાસે માંગ તો ફરે ઇત્યાદીક દુર્જનની રીતી છે. ॥ ૮ ॥

જે પ્રમાદી હોય વિષયમાં લીંન હોય ધર્મથી ઉલટો હોય જીન વાણીને ગોપવે તેવો પુરૂષ આર્ત ધ્યાનમાં પ્રવર્તે ॥ ૯ ॥ માટે એ ધ્યાન ઉપલાં ગુણઠાંણાં પામતાં થકાં પ્રમાદમાં પાડે અને એ ધ્યાન છઠ્ઠો ગુણઠાણા લગે રહે માટે મોટા મુનીએ સર્વ પ્રમાદનુ મુળ તથા તીર્યંચગ તીમાં પાડે એવુ જાણીને એ ધ્યાનને છોડવું ॥ ૧૦ ॥

નિરદય હોય જીવનો વધ બધનાદીક ચીંતવે આકરો ક્રોધી હોય ચાડીયો હોય જુઠું બોલી, મીથ્યાત્વનુ વચન બોલે માયા કપટ ધરે ॥ ૧૧ ॥ ચોરીનો કરનાર પર્માર્થ રહિત ક્રોધ રૂપ અગ્નીયે ધમધમતો ધનનો સચય કરનાર ધનને ઢાટી રાખે પણ શંકાએ મેલુ મન રાખનાર એટલે રખેને કોઇ માહારૂ ધન જુએ અને લેઇ જાય. ॥ ૧૨ ॥

એ રીતે ધીયાંનને કરવે કરાવવે અને અનુ મોદવાની સ્થીતીએકરી એ ધ્યાન દોષનુ કારણ છે એ ધ્યાન ચોથા અવિરતિ ગુણઠાણા શુદ્ધી હોય એ રીતે રૌદ્ર ધ્યાનના ચાર ભેદ કહ્યા ॥ ૧૩ ॥ કાપોત નીલ અને કૃશ્ન એ ત્રણ લેસ્યાનો ઇહાં સભવ છે એ અતી સકલીષ્ટ રૂપ જે કર્મ તેના પરીણામથી હોય છે. ॥ ૧૪ ॥

આયે ઘણા દોષનુ કારણ છે નાના પ્રકારના જીવને મારવાના દોષે કરી હીંસાદીકમાં પ્રવરતી થાય પાપ કરીને જે ખુશી થાય ॥ ૧૫ ॥ નિરદય પણુ પશ્ચાતાપ પણુ પર આપદાએ રાજી પણુ અને મહા વિષઈ પણુ એ ચીન્હે કરી એ ધ્યાન નરકના દુઃખને આપનાર છે માટે એ ધ્યાનને છાડવો. ॥ ૧૬ ॥

એવાં એ બે ધ્યાનતેમાહા નિરબળ છે એહનો ઘણો પરીચય કરીયે તો તેહથી કડવા વિપાક પ્રગટે માટે ડાહ્યા પુરૂષે અભ્યાસ કરતાં ઊજ્વળ ધ્યાને

ચડવુ યોગ્ય છે ॥ ૧૭ ॥ હવે ધરમ ધ્યાન કહે છે દેશ કાળ જોઇને શુભ ભાવના કરવી પોતાની સત્તાની આલંબનના ક્રમથી ધ્યેય ધ્યાતા અને ધીયાંનની અનુપેક્ષા તે શુભ લેસ્યાના ચીન્હનુ ફળ છે ॥ ૧૮ ॥

ધરમને જાણી પછી જ્ઞાન ભાવના દર્શન ભાવના ચારીત્ર ભાવના અને વૈરાગ્ય ભાવનાં એ ચાર ભાવનાને ધરમ જાણી ધ્યાવવી ॥ ૧૯ ॥ તેમાં જ્ઞાન ભાવનાથી નિશ્ચય પણુ થાય અને દર્શન ભાવનાથી સુદ્ધ પણુ જાય વળી ચારીત્ર ભાવનાથી પુર્વ ક્રમની નીઝરા થાય અને વૈરાગ્ય ભાવનાથી સ્ત્રીયા દીકના સગ તથા પુદગળની ઇહા અને ભય તેનો ઉછેદ થાય એ રીતે ચાર ભાવનાનાં ફળ જાણવાં ॥ ૨૦ ॥

એ ભાવનામાં જેનુ ચીત સ્થીર હોય તેને ધ્યાનમાં સ્થીરતા રહે માટે તે માણી ધ્યાનની યોગતા પામે પણ બીજો કોઇ ન પામે તેમજ પર દર્શનમાં પણ કહ્યુ છે તે કહે છે ॥ ૨૧ ॥ અરજુન પુછે છે હે ક્રશ્ન મન તો ચચળ છે અને દુશમનના સૈન્ય સરખુ દ્રઢ છે તે મનનો નિગ્રહ હુ શી રીતે કરૂ કેમકે પવનની પેઠે મન દુષ્કર અગ્રાહ્ય છે. ॥ ૨૨ ॥

શ્રી ક્રશ્ન કહે છે હે માહા બાહો અરજુન ખરેખરૂ મન ચપળ છે તેનો નીગ્રહ કરવો તો કઠણ છે તો પણુ હે કુતિના પુત્ર હે અરજુન અભ્યાસ અને વૈરાગે કરીને મન વશ થાય એવુ છે ॥ ૨૩ ॥ હે અરજુન જેને પોતાનો આત્મા વશ નથી એહવો જે પુરૂષ તેને ધ્યાન યોગ પામવો દુકર છે એવિ મારી મતી છે પણ જેણે આત્માને વશ કીધો છે તેને ઉદ્યમે કરી અને અભ્યાસે કરી ધ્યાન યોગ પામવો શુલભછે. ॥ ૨૪ ॥

સરખો મત્ય જે વિશ્વસ તેણે સહિત અને બાજ્ય પદાર્થની તૃશ્નાએ રહીત તથા શુદ્ધ ભાવનાએ ભાવીત પુરૂષને એ આત્મા વશ કરવુ સર્વ પ્રકારે ઘટે છે ॥ ૨૫ ॥ સ્રી પશુ નપુસક દુઃશીલાઇ રહિત એહવી વસ્તુ મુનીએ સેવવી એમ આગમમાં સદાય પ્રભુએ આજ્ઞા કરી છે તેમાં પણ ધ્યાન વેળાયે તો વિશેષ પણ કહીછે એમ જાણુવુ. ॥ ૨૬ ॥

સ્થીર યોગ વાળાએ ગામમાં અને વિશેષે કરી વગડામાં તથા વનમાં જહાં ચીત સમાધાનીમાં રહે તે સ્થાનકે ધ્યાન કરવુ ॥ ૨૭ ॥ જે વખત યોગ સ્થીર રહે તે કાળ રૂડો સમજવો પણ ધ્યાન વાળાને દીવસ અથવા રાત્રીનો નીયમ નથી. ॥ ૨૮ ॥

ધર્યાનવત મુનીને જે અવસ્થાયે ને ઠેકાણે તે વેળાએ ધ્યાનને વિઘા-

ત ન લાગે તે ઠેકાણે તે વેળાયે તે રીતે બેઠા ઉભા અથવા સુતા ધ્યાન કરવુ ॥ ૨૯ ॥ સર્વ દેશ કાળ અવસ્થાને વિષે રહ્યા જે મુની તેને કાંઇ નિયમ નથી કેમકે તે નિયત પણે યોગમાં સ્થીર રહ્યા છે. ॥ ૩૦ ॥

વાચના પૃછના પરાવર્તના અને અનુપેક્ષા એ ધર્મનો અવલબન ઇહાં કહ્યા તે અવસ્ય કરણી છે ॥ ૩૧ ॥ જે પ્રાણી ખરી વસ્તુનો અલંબક છે તે પ્રાણી કઠણ ઠેકાણે પણ જેમ ચડે તેમ જે જૈન સુત્રાદીકનો અવલંબક છે તે પ્રાણી રૂડે ધ્યાને પણ ચઢે. ॥ ૩૨ ॥

અલંબનના આદરથી પ્રગટયો જે વિઘ્નનો ક્ષય તેના યોગથી ધ્યાન રૂપ પર્વત ઉપર ચઢતાં યોગીશ્વરને ભ્રષ્ટ પણુ થતુ નથી ॥ ૩૩ ॥ યોગ નિરોધ ધ્યાનતો કેવળીને છે મન રોધ કરણ ઇત્યાદીક અનુક્રમ જીન મતમાં છે બાકી બીજા દર્શનમાં તો જેમ નજરમાં આવે તેમ યોગનુ સામાધાન કહ્યુ છે. ॥ ૩૪ ॥

અજ્ઞા અપાય વિપાક અને સસ્થાન એ ચાર ભેદના ચીંતન થકી ધરમ ધ્યાન કરવુ ॥ ૩૫ ॥ સાત નય સપ્ત ભગી ચાર પ્રમાણ સહિત તથા હેતુ ઊદાહરણે સહીત અને અ પ્રમાણ રૂપ દુષણે રહિત એવી જીનેશ્વરની આજ્ઞા ધ્યાવવી એ પ્રથમ ભેદ. ॥ ૩૬ ॥

જે જીવ રાગ દ્વેષ કષાય વડે પીડાય છે તેને આ લોકને પર લોક સબંધી કષ્ટ તે બીજે પાયે ચીતવે ॥ ૩૭ ॥ જે યોગ ના અનુભવથી અને પ્રકૃતી સ્થીતી રસ પ્રદેશના બધથી નિપનો એહવો જે કરમનો વિપાક તેહને શુભા શુભ વેહેચણથી ધીયાવે ॥ ૩૮ ॥

ઉત્પાદ વ્યય અને ધ્રુવ કાળ તથા ભગાદી પરજાય લક્ષણે કરી જુદા જુદા ભેદ નામા સ્થાપનાં દ્રવ્ય ભાવ ભેદ કરીને ચઉદ રાજ લોકનુ સંસ્થાન ધારીને ચીંતવે ॥ ૩૯ ॥ તીહાં પોતાના કર્મના કર્તા ભોક્તા આત્મા છે એમ ચીંતવે એ જીવ અરૂપી અવિના શી અને ઉપયોગ લક્ષણે યુકત છે એમ ચીંતવે. ॥ ૪૦ ॥

હવે કર્મ જનિત રૂપ સમુદ્ર વખાણે છે તે જન્મ જરા અને મરણ રૂપ જળે પુર્ણ ભરયો છે તથા મોહ રૂપ મોહોટા આવર્ત તદ્રરૂપ ભમરી અને કામ રૂપ વડવાનળે કરી ભયકર ॥ ૪૧ ॥ આશા રૂપ પ્રચડ વાયુએ ભરપુર કષાય રૂપ ચાર કળસાયે યુકત અને માઠા વિકલ્પ રૂપ માહા ઊદ્ધત કલ્લોલ જીહાં ઊછળે છે એહવો ભવ સમુદ્ર ભયંકર છે ॥ ૪૨ ॥

વળી તે ભવ સમુદ્રમાં હરખ તથા શોકનુ ભરાવવુ તે રૂપવેલા એટલે ભરતી કહીયે માટે જો એમાં પડયો તો પછી નીકળવુ ઘણું કઠણ છે અને ચાચના રૂપ સેવાળનો સમુહ છે જેને વિષે તથા દુખે પુર્ણ થાય એહવો વિષય રૂપ મધ્ય ભાગ છે જેનો ॥ ૪૩ ॥ જીહાં અધકારે વ્યાપ્યુ એહવુ અજ્ઞાન રૂપ વાદળુ છે તથા જેમાં આપદા રૂપ વીજળી પડવાનો ભય છે અને કદાગ્રહ રૂપ પવન ઉદભવ થયો છે તેણે કરીને દુખતા જ્ઞાન નજર વાળાનુ તો હૈયુ ધ્રુજે એહવો કર્મ જનીત સમુદ્ર બીહામણો છે. ॥ ૪૪ ॥

જે સમુદ્ર વિવીધ જાતીના જે રોગ તેહનો જે સબધ તે રૂપીમચ્છ અને કાચબાયે કરી આકુળ છે તથા જેમાં ચચળતા સુન્યતા અને ગર્વ તે રૂપ જે દોષ તે મોહોટા પર્વત છે એવો ભવ રૂપ સમુદ્રને ચીતવે ॥ ૪૫ ॥ હવે એવા સમુદ્રથી તરવાનો ઉપાય તે સમકેત રૂપ દ્રઢ બધન છે જીહાં અને જેને અઢાર હજાર સીલાંગ રથ રૂપ પાટીયાં જડયાં છે તથા તે જીહાજ જ્ઞાન રૂપ ચલાવનાર નિર્યામક જે પાખવા તેણે સહિત છે. ॥ ૪૬ ॥

વળી તે જીહાજના પાટીયાને વિષે રહ્યા જે છીદ્રો તેહને સવર રૂપી કીચક તદ રૂપ તેલ વડે પુરયાં છે તથા મનો ગુપ્તી રૂપ ગુપ્ત સુકાન તે માર્ગ બતાવે છે તેણે કરી તે વાહાણ સમો ચાલે છે તથા શુદ્ધ આચાર રૂપ મડપે સોભતો થકો વળી તે વાહાણમાં ઊત્સર્ગ અને અપવાદ રૂપ એ બે જાતનો માલ ભરયો છે ॥ ૪૭ ॥ જે વાહાણમાં શુદ્ધ અધ્ય વસાય રૂપ ઘણા બળવંત શુભટો તે રાગ દ્વેષાદી સતરૂને હણવા વાળા છે તથા ભલો જે યોગ તે રૂપ જે થભ તેના ઉપર અધ્યાત્મ રૂપ ઊજવળ સઢ ખેચ્યો છે જીહાં ॥ ૪૮ ॥

તે સઢથી તપસ્યા રૂપ અનુકુળ પવન જે પ્રગટયો છે અને તે પવન કરી સંવેગ ગુણ રૂપ વેગ પ્રગટયો છે તેણે કરી વૈરાગ્ય માર્ગમાં તે વાહન ચાલતુ જાય છે એહવુ ચારીત્ર રૂપ જે વાહાણ તેમાં બેઠા થકા મુનીરાજો તે ॥ ૪૯ ॥ રૂડી ભાવના રૂપ મજુસામાં ગુપ્ત પણે શુભ ચીંત રૂપ રત્ન સ્થાપ્યુ છે જેણે એહવા મુની નિરવીધન પણે મુક્તિ રૂપ નગરને પામે છે. ॥ ૫૦ ॥

એ વાતની ખબર ચોરના રાજા જે મોહ રૂપીયો પલીપતી તેને પડી તેવારે તે મોહ નામે ચોરના રાજા છે તેણે વિચારયુ જે રખેને સંસાર રૂપ નાટકનો ઉછેદ થઇ જાય એવી શકા રૂપ જે કચરો તેમાં લેપાણો થકો ॥ ૫૧ ॥ તે મોહ રાજા પોતાના સુભટોને સજ કરીને દુર બુધી નામે જે નાવા તેમાં પોતે બેઠા થકો દુષ્ટાચાર રૂપ બીજા જે નાવ છે તેમાં વળી બીજા

ઘણા શુભટોને બેસારીને પોતે ભવ સમુદ્રમાં આવ્યો. ॥ ૫૨ ॥

તે વારે ધર્મ રાજાના સુભટોના જે થોક મોહના સૈન્યને જોઇને રણ મંડપ ભુમીમાં આવી તત્વ ચીંતા પ્રમુખ જે વાહાણ તે લઇને સજ થયા ॥ ૫૩ ॥ તે બેહુ સૈન્યને માંહો માંહે યુદ્ધ ચાલવા વાગ્યું તેમાં સમ્યક દૃષ્ટી જે પ્રધાન તેણે મીથ્યાત્વ પ્રધાનને વિષમ મરણ દશા પમાડી એટલે મૃત્યુ પ્રાય કીધો ॥ ૫૪ ॥

અને ઉપસમાદીક માહા સુભટે લીલાયે કરીને કષાય રૂપ ચોરટાને રોકયા તથા શીળ સુભટે કાંદર્પ રૂપ ચોરને જીત્યો ॥ ૫૫ વૈરાગ્યની સૈન્યાયે કરીને હાસ્યાદીક જે છચોર તેણે જીત્યા અને જ્ઞાન યોગાદીક જે સુભટો તેણે નિદ્રા દીકને મારી કાઢયા. ॥ ૫૬ ॥

ધર્મ ધ્યાન અને સુકળ ધ્યાન એ બે સુભટે આર્ત રૌદ્ર એ સુભટને હણ્યા તથા પાંચ ઇંદ્રીયના નિગ્રહ સુભટે ઉતાવળે કરી અસંજમ રૂપ સુભટને જીત્યો ॥ ૫૭ ॥ દર્શના વરણીના ક્ષય ઉપસમ સુભટે ચક્ષુ દર્શના વરણા દીક યોદ્ધાઓને મારયા વળી, પુન્યો દયના પ્રાક્રમથી અશાતા રૂપ સૈન્ય નાસી ગયું. ॥ ૫૮ ॥

હવે છેવટે દ્વેષ રૂપ હાથીએ બેઠો તથા રાગ રૂપ સિંહે સહીત એહવો મોહ રાજા તેને પણ ધર્મ રાજાએ હણ્યો ॥ ૫૯ ॥ તે વાર પછી સાધુ રૂપી વ્યવહારીયા ધર્મ રાજાનો પ્રસાદ જે પસાય તેથી કૃતાર્થ થઇ આનંદ પામી સુખે પોતાનો વ્યાપર કરતા થયા. ॥ ૬૦ ॥

એ રીતે સર્વ ધારી લેવુ તે ધરમ ધ્યાનમાં જે મુનીની બુદ્ધી પેઠી છે તેણે એને તથા એના જેવા આગમ સિદ્ધાંતમાં પર્ખદાના સમુહ સ્થાપ્યા છે તેનુ ચીંતન કરવુ ॥ ૬૧ ॥ જે મનનો અને ઇંદ્રીયનો જય કરીને નિર વિકાર બુદ્ધી વાળો થયો તે તેને ધરમ ધ્યાનનો ધ્યાતા કહયો છે વળી શાંત દાંત પણા પણ તેનેજ હોય. ॥ ૬૨ ॥

પર દર્શની પણ સ્થીત પ્રજ્ઞનુ લક્ષણ એમ કહે છે અને સરવ ઇહાં ઘટે છે તેમજ ઇહાં અવ સ્થીત હોય તે જાણવુ ॥ ૬૩ ॥ હે અરજુન જેવારે કાંદર્પને છોડે અને મનના સર્વ કામને ત્યાગી આત્મ સંતોષી થઇને આત્માને વિષે રહે તે પ્રાણીને તેવારે સ્થીત પ્રજ્ઞાવત કહીયે. ॥ ૬૪ ॥

જેને દુઃખમાં ઊદ્વેગ નથી અને સુખની ઇચ્છા નથી તથા જેના રાગ ભય અને ક્રોધ ગયા છે તે મુનીને સ્થીત બુદ્ધી વાળો કહીએ ॥ ૬૫ ॥ જેને

વળી તે ભવ સમુદ્રમાં હરખ તથા શોકનુ ભરાવવુ તે રૂપવેલા એટલે ભરતી કહીયે માટે જે એમાં પડ્યો તો પછી નીકળવુ ઘણુ કઠણ છે અને યાચના રૂપ સેવાળનો સમુહ છે જેને વિષે તથા દુખે પુરુ થાય એહવો વિષય રૂપ મધ્ય ભાગ છે જેનો ॥ ૪૩ ॥ જીહાં અધિકારે વ્યાપ્યુ એહવુ અજ્ઞાન રૂપ વાદળુ છે તથા જેમાં આપદા રૂપ વીજળી પડવાનો ભય છે અને કદાગ્રહ રૂપ પવન ઉદભવ થયો છે તેણે કરીને દેખતા જ્ઞાન નજર વાળાનુ તો હૈયુ ધ્રુજે એહવો કર્મ જનીત સમુદ્ર બીહામણો છે. ॥ ૪૪ ॥

જે સમુદ્ર વિવીધ જાતીના જે રોગ તેહનો જે સબંધ તે રૂપીમચ્છ અને કાચબાયે કરી આકુળ છે તથા જેમાં ચંચળતા સુન્યતા અને ગર્વ તે રૂપ જે દોષ તે મોહોટા પર્વત છે એવો ભવ રૂપ સમુદ્રને ચીતવે ॥ ૪૫ ॥ હવે એવા સમુદ્રથી તરવાનો ઉપાય તે સમકેત રૂપ દ્રઢ બંધન છે જીહાં અને જેને અઢાર હજાર સીલાંગ રથ રૂપ પાટીયાં જડ્યાં છે તથા તે જીહાજ જ્ઞાન રૂપ ચલાવનાર નિર્યામક જે પાખવા તેણે સહિત છે. ॥ ૪૬ ॥

વળી તે જીહાજના પાટીયાને વિષે રહ્યા જે છીદ્રો તેહને સંવર રૂપી કીચક તદરૂપ તેલ વડે પુરચાં છે તથા મનો ગુપ્તી રૂપ ગુપ્ત સુકાન તે માર્ગ બતાવે છે તેણે કરી તે વાહણ સમો ચાલે છે તથા શુદ્ધ આચાર રૂપ સંડપે સોભતો થકો વળી તે વાહાણમાં ઊત્સર્ગ અને અપવાદ રૂપ એ બે જાતનો માલ ભરયો છે ॥ ૪૭ ॥ જે વાહાણમાં શુદ્ધ અધ્ય વસાય રૂપ ઘણા ખળવત શુભટો તે રાગ દ્વેષાદી સતરૂને હણવા વાળા છે તથા ભલો જે યોગ તે રૂપ જે થભ તેના ઉપર અધ્યાત્મ રૂપ ઊજવળ સઢ ખેચ્યો છે જીહાં ॥ ૪૮ ॥

તે સઢથી તપસ્યા રૂપ અનુકુળ પવન જે પ્રગટયો છે અને તે પવને કરી સંવેગ ગુણ રૂપ વેગ પ્રગટયો છે તેણે કરી વૈરાગ્ય માર્ગમાં તે વાહન ચાલતુ જાય છે એહવુ ચારીત્ર રૂપ જે વાહાણ તેમાં બેઠા થકા મુનીરાજો તે ॥ ૪૯ ॥ રૂડી ભાવના રૂપ મન્જુસામાં ગુપ્ત પણે શુભ ચીત રૂપ રત્ન સ્થાપ્યુ છે જેણે એહવા મુની નિરવીધન પણે મુક્તિ રૂપ નગરને પામે છે. ॥ ૫૦ ॥

એ વાતની ખબર ચોરનો રાજા જે મોહ રૂપીયો પલીપતી તેને પડી તેવારે તે મોહ નામે ચોરનો રાજા છે તેણે વિચારયુ જે રખેને સંસાર રૂપ નાટકનો ઉછેદ થઈ જાય એવી શંકા રૂપ જે કચરો તેમાં ક્ષેપાણો થકો ॥ ૫૧ ॥ તે મોહ રાજા પોતાના સુભટોને સજ કરીને દુર બુધી નામે જે નાવા તેમાં પોતે બેઠો થકો દુષ્ટાચાર રૂપ બીજા જે નાવ છે તેમાં વળી બીજા

ઘણા શુભટોને બેસારીને પોતે ભવ સમુદ્રમાં આવ્યો. ॥ ૫૨ ॥

તે વારે ધર્મ રાજાના સુભટોના જે થોક મોહના સૈન્યને જોઇને રણ મંડપ ભુમીમાં આવી તત્વ ચીંતા પ્રમુખ જે વાહાણ તે લઇને સજ થયા ॥ ૫૩ ॥ તે બેહુ સૈન્યને માંહો માંહે યુદ્ધ ચાલવા લાગ્યું તેમાં સમ્યક દ્રષ્ટી જે પ્રધાન તેણે મીથ્યાત્વ પ્રધાનને વિષમ મરણ દશા પમાડી એટલે મૃત્યુ પ્રાય કીધો ॥ ૫૪ ॥

અને ઉપસમાદીક માહા સુભટે લીલાયે કરીને કષાય રૂપ ચોરટાને રોકયા તથા શીળ સુભટે કાંદર્પ રૂપ ચોરને જીત્યો ॥ ૫૫ વૈરાગ્યની સૈન્યાયે કરીને હાસ્યાદીક જે છચોર તેણે જીત્યા અને જ્ઞાન યોગાદીક જે સુભટો તેણે નિદ્રા દીકને મારી કાઢ્યા. ॥ ૫૬ ॥

ધર્મ ધ્યાન અને સુકળ ધ્યાન એ બે સુભટે આર્ત રૌદ્ર એ સુભટને હણ્યા તથા પાંચ ઇંદ્રીયના નિગ્રહ સુભટે ઉતાવળે કરી અસંજમ રૂપ સુભટને જીત્યો ॥ ૫૭ ॥ દર્શના વરણીના ક્ષય ઉપસમ સુભટે ચક્ષુ દર્શના વરણા દીક યોદ્ધાઓને મારયા વળી પુન્યો દયના પ્રાક્રમથી અશાતા રૂપ સૈન્ય નાસી ગયું. ॥ ૫૮ ॥

હવે છેવટે દ્વેષ રૂપ હાથીએ બેઠો તથા રાગ રૂપ સિંહે સહીત એહવો મોહ રાજા તેને પણ ધર્મ રાજાએ હણ્યો ॥ ૫૯ ॥ તે વાર પછી સાધુ રૂપી વ્યવહારીયા ધર્મ રાજાનો પ્રસાદ જે પસાય તેથી કૃતાર્થ થઇ આનંદ પામી સુખે પોતાનો વ્યાપર કરતા થયા. ॥ ૬૦ ॥

એ રીતે સર્વ ધારી લેવુ તે ધરમ ધ્યાનમાં જે મુનીની બુદ્ધી પેઠી છે તેણે એને તથા એના જેવા આગમ સિદ્ધાંતમાં પર્ખદાના સમુહ સ્થાપ્યા છે તેનુ ચીંતન કરવુ ॥ ૬૧ ॥ જે મનનો અને ઇંદ્રીયનો જય કરીને નિર વિકાર બુદ્ધી વાળો થયો તે તેને ધરમ ધ્યાનનો ધ્યાતા કહ્યો છે વળી શાંત દાંત પણું પણ તેનેજ હોય. ॥ ૬૨ ॥

પર દર્શની પણ સ્થીત પ્રજ્ઞનુ લક્ષણ એમ કહે છે અને સરવ ઇહાં ઘટે છે તેમજ ઇહાં અવ સ્થીત હોય તે જાણવુ ॥ ૬૩ ॥ હે અરજુન જે વારે કાંદર્પને છોડે અને મનના સર્વ કામને ત્યાગી આત્મ સંતોષી થઇને આત્માને વિષે રહે તે પ્રાણીને તેવારે સ્થીત પ્રજ્ઞાવત કહીયે ॥ ૬૪ ॥

જેને દુઃખમાં ઉદ્વેગ નથી અને સુખની ઇચ્છા નથી તથા જેના રાગ ભય અને ક્રોધ ગયા છે તે મુનીને સ્થીત બુદ્ધી વાળો કહીએ ॥ ૬૫ ॥ જેને

વિષય ઉપર સેનેહ નથી જેવુ તેવુ શુભ અશુભ મળે તોપણ રાગ દ્વેષ નથી હે અરજુન તેની બુદ્ધી રૂડી છે એમ જાણવુ. ॥ ૬૬ ॥

હે અરજુન જેમ કાચબો અંગને સહરી સંકોચી રાખે તેમ ઈંદ્રીઓ નવિ વિષયથી પાછી વાળે તેની બુદ્ધી મોહોટી છે ॥ ૬૭ ॥ તે શાંત ગુણ અને દાંત ગુણી હોય તેને આત્મા રામ વડે આત્મામાં રહયો કહીયે સિધીના સ્વભાવ પણ એવોજ છે અને એહવા જે હોય તેનેજ સાધકતા પણાની યોગ્યતા કહીયે ॥ ૬૮ ॥

એ ધણી સુકળ ધ્યાનના બે પાયાનો અપ્રમતથકો ધ્યાવનાર થાય પુર્વ ધર પણ યોગી હોય અથવા અયોગી હોય પણ કેવળી પણ હોય પછે શેષ બે પાયાને ધ્યાવે ॥ ૬૯ ॥ ધ્યાનને વિરામ કાળે અનિત્યત્વાદી ભાવના છાંડે નહી વિભ્રમણ હીત પણે નિત્ય ભાવના ભાવે તે ધ્યાનમાં પ્રાણ જાણવા. ॥ ૭૨ ॥

ઈહાં ઉત્તર જે પાછલી ત્રણ લેશ્યાઓ એટલે તેજો પદ્મ અને શુકળ એ ત્રણ લેશ્યા જે છે તે તીવ્ર તીવ્રતર અને તીવ્રતમ એ ત્રણ ભેદની ભજ-નારી છે તેના એ ચીન્હ છે જે આગમની શ્રધા વિનય રૂડા રૂડા ગુણની સ્તવના કરવી ॥ ૭૧ શીળ અને સંજમ યુક્ત પ્રાણીને ઉતમ ધર્મ ધ્યાન ધ્યાતે થકે તેને સ્વર્ગ પ્રાપ્તી ફળ કહ્યુ છે માટે પુણ્યાનુબંધી પુન્યને પામે. ॥ ૭૨ ॥

જે સમતા પણે તથા નિષ્કપટ પણે અને જતન યુક્ત પણે એહવી સ્થીતિ રાખીને સુકળ ધ્યાનને ધ્યાવે અને છદમસ્થ પણે આત્મામાં મન ધરીને રહે તેવારે રાગ દ્વેષને જીતે ॥ ૭૩ ॥ સપૃથક્ત્વ સવિતર્ક સવિચાર તેમાં આદનો જે સવિતર્ક એ નામે શુકળ ધ્યાનનો પેહેલો પાયો તેન નાના વિધનયે સહિત વિચાર પુર્વક સૂત્રે કરી ધ્યાવવુ. ॥ ૭૪ ॥

અક્ષર અને યોગ એના જે વિચાર તેનુ માંહો માંહે સંક્રમણ તેનુ નામ પૃથક્ત્વ કહીયે તે કેવુ છે કે દ્રવ્ય ગુણ અને પરજાય તેમાં ગતિ છે જેની એવુ છે એ પેહેલો ભેદ ॥ ૭૫ ॥ ત્રણ યોગે ઉપરમ્યા જેજોગી તે સાધુને વિતર્કો દિક થોડા ચચળ તરંગ છે જેમાં એહવો જે સમુદ્ર તે ક્ષોભનો જે અભાવ તેવી દશા સરખુ છે ॥ ૭૬ ॥

એકત્વ વિતર્ક વિચાર નામે જે બીજો પાયો તે પવન રહિત જે દીવો તે સરખો છે એ બીજો પાયો તે એક પર્યાય રૂપ છે ॥ ૭૭ ॥ સુક્ષ્મ ક્રીયા-

ની વૃતિ નામે ત્રીજો પાયો તે કેવળીને હોય તેમાં બાદર તે કાય યોગ તેને અર્ધ રૂંધ્યો છે અને મન તથા વચન એ બે યોગને સમસ્ત રૂંધે તે વારે ત્રીજો પાયો ધ્યાવે. ॥ ૭૮ ॥

હવે ચોથા પાયમાં ક્રીયા ઉછેદી છે અને પોતે પર્વતની પેઠે અપ્રતિપાતી થયો છે એહવો વિશ્વ વેદી તે જગતના સર્વ ભાવના જાણ જે કે વળી તે નિઃપ્રકંપ પર્વતની માફક ઘની ભુત થયા તે શૈલેશી કરણ કરે ॥ ૭૯ ॥ એ ચાર પ્રકારનુ સુકલ ધ્યાન છે તેનુ ફળ કહે છે ઇહાં પ્રથમ બે પાયામાં જે કાળ કરે તે સ્વર્ગ ગતી પામે અને ઉપરના બે પાયામાં કાળ કરવાથી મોક્ષ પામે. ॥ ૮૦ ॥

સુકળ ધ્યાનને વીશ્રામે આશ્રવનો ત્યાગ દેખે સંસારના સ્વરૂપને ભવની પરંપરા દેખે અને અન્ય પદાર્થ આત્માનુ વિપરીણામ પણ જુએ ॥ ૮૧ ॥ એ શુકળ ધ્યાનના પ્રથમ બે પાયામાં બે લેસ્યા તથા ત્રીજે પાયે તો પર્મ ઊત્કૃષ્ટ શુકળ લેશ્યા કહી છે અને ચોથો પાયો જે છે તે તો લેશ્યાયે રહીત કહયો છે ॥ ૮૨ ॥

શુકળ ધ્યાન વાળાને નિરમળ યોગ હોય તેનાં લક્ષણ કહે છે અહિંસક હોય મોહ રહિત વિવેકી હોય અને ત્યાગ બુદ્ધીએ યુક્ત હોય ॥ ૮૩ ॥ વળી અબધી થયો માટે ઉપસર્ગ અને પરીસહ જેથી કંપે નહી તથા બીહે પણ નહી એ અહીંસક લક્ષણ હોય તથા સુક્ષ્મ અર્થમાં છે વળી માયામાં મુઝાય નહી એ અસમોહ એટલે મોહરહીતનુ લક્ષણ કહ્યુ. ॥ ૮૪ ॥

સર્વ સંજોગથી આત્માને જુદો દેખે એ વિવેકનુ લક્ષણ છે દેહ તથા ઉપગરણની ત્યાગ બુદ્ધીચે અસગા નુષ્ટાન વત છે એવ્યુત્સર્ગનુ લક્ષણ છે એ ચાર લક્ષણ છાસઠમા શ્લોકમાં કહ્યાં છે તેનો એ અર્થ વિવરીને કહયો એ લક્ષણે જે મુની હોય તે જ્ઞાન પણ પામે ॥ ૮૫ ॥ એ રીતે ધ્યાનનો થાશે. ॥ ૮૬ ॥ જે અનુક્રમતે શુદ્ધ રીતે જાણીને પ્રભુની આજ્ઞા પ્રમાણે એનો અભ્યા જે કરે તે સપુર્ણ અધ્યામ જ્ઞાની

ઇતિ સોળમો ધ્યાના ધિકાર સમપ્ત

હવે સતરમો ધ્યાનસ્તુત્ય ધિકાર કહે છે.

માટે ઊત્કૃષ્ટ પરીપક ધ્યાન પામે થકે મુનીરાજ તે ઇદ્રની પદવીને પણ તણસલા બરાબર ગણે માટે જે થકી આત્માને પ્રકાશ કારી જ્ઞાન પ્રગટે એવુ સંસારનુ નાશ કરનાર ધ્યાન સેવવુ. ૧

કર્માતુર જે પ્રાણી તથા જડ જે પ્રાણી તે પણ પ્રગટ પણે વિષય સુખને સુખે છાંડે પણ રાગ દીર્શા છોડવી દુર્ઘટ છે અને ધ્યાન વર્ત મુનીતો માત્ર પરમાત્માનુ દર્શની છે તે તો ધ્યાનમાં તૃપ્તી પામીને ફરીથી રાગ દ્વેષને વાંછે નહી ॥ ૨ ॥

સર્વ પ્રાણીને નિદ્રામાં જે રાત્રી જાય છે તે રાત્રી ધ્યાનદીર્શા વાળાને જાગૃત મોહોત્સવનો દીવસ છે અને સંસારીજી વિષયમાં લીન થકા જે વેળાએ જાગે તે વેળા ધ્યાન વાળા મુનીરાજને શયન રૂપ છે.॥ ૩ ॥

જેમ અવઢ કુવાઢ કુવાનુ પાણી ડોહોલુ રહે છે તેમ જેમાં સર્વ થકી કર્મના ફળની સિદ્ધી એહવો જે ધ્યાન રૂપ ઘટ જે જળમાં રમતો હોય ત્યાં જળ નિરમળ હોય માટે સકળ ક્રીયા ફળની સિદ્ધી ધ્યાનથી છે ધ્યાન તે પર્મ અર્થનુ કારણ છે ॥ ॥ ૪ ॥

જે ધ્યાનવાન પુરૂષ તે કષાય જનિત મને કરી બધાતો નથી તેને જો રાજાની શ્રેણા આવી નમસ્કાર કરે તોપણ ચીત ડોહેલાય નહી અને અનિષ્ટ વિષયની પ્રાપ્તીના દુઃખે કરી નિશ્ચલ પણુ છોડે નહી તેને આત્માને વિષે લીન કહીયે ॥ ૫ ॥

જેને પ્રગટ દીઠુ અને મોક્ષ સુખે ભરયુ એહવુ જે ધ્યાન તે ઇષ્ટ છે એટલે મોક્ષ સુખથી પણ ધ્યાન મોહોટુ છે પણ જીહાં સુધી શાસ્ત્રમા ઠઠ થકી નાસ્તીક ભાવને અતીશય પણે હણ્યો નથી ત્યાં સુધી નથી પણ નાસ્તિક ભાવને હિત જે જ્ઞાન તે મોટુ છે. ॥ ૬ ॥

જેની આગળ સ્વર્ગનુ તેજ તથા ચદ્રમા અને તારાનુ તેજ વળી દીપકના તેજનો પ્રકાશ અલ્પ છે એવું જે ધ્યાન તેને કરીને ભેદાણુ છે અજ્ઞાન રૂપ અધકાર જે પ્રાણીનો એહવા મુદીત આત્મા વાળાનુ તેજ તે ગુપ્ત પણુ પણ આત્માને વિશે સોભે છે. ॥ ૭ ॥

સમતા રતી રૂપ સ્રીની સાથે પ્રાણીને ઘણા કાળથી વિયોગ હતો તે ક્ષણમાં વિયોગ ભાગીને સન્જોગ મીલાવે એહવો ધ્યાન રૂપ પર્મ મીત્ર છે તે ધ્યાન મિત્ર અમારે પ્રમાણ છે એમ ધ્યાન કરનાર પ્રાણી બોલે છે માટે સસારમાં કૃતીમ પર મીત્રથી શું થાય તેના કરતાં તો ધ્યાન મિત્ર ઘણુ શ્રેષ્ટ છે ॥ ૮ ॥

હવે ધ્યાનને રંગ મદીરની ઉપમા આપે છે જીહાં કામ રૂપ તાપને ટાળ્યો છે અને શીલ રૂપ શીતળ સુગધી પસરી રહી છે તેવી બેઠકને વિષે

સમતા રૂપ મોટી તળાઇ છે તે ઊપર આત્મા બેઠો થકો પુર્ણ આનંદ પામે છે એવુ ધ્યાન રૂપ મદીર છે ॥ ૯ ॥

ધ્યાન મદીરમાં શીલ રૂપ સિંહાસને ઇદ્રીઓને દમવા રૂપ જળનો બાઝોટ છે અને સમતા રૂપ પોળીયો છે તે એવા ધ્યાંનમાં પવિત્ર પણે આ- આત્માને તેડી જઇને તેની પરોણાગત કરે છે. ॥ ૧૦ ॥

આત્મા અને પરમાત્માને વિષે જે ભેદ બુદ્ધીનો વિવાદ હતો એટલે તેમાં પડીતના વિવાદ રૂપ ઝગડા હતા તેને ધ્યાન રૂપ સધીપાળે એટલે ધ્યાની પુરૂષે તે વિવાદને ટાળ્યો અને જલદીથી એ બેહુનુ અભેદ પણુ કરી આપ્યુ ॥ ૧૧ ॥

વિષ થકી ભરેલો જે નાગ લોક તીહાં અમૃત કીહાંથી હોય તેમ દીન દીન ક્ષય પામતો જે ચદ્રમાતેમાં અમૃત કીહાંથી હોય અને દેવ લોકમાં અપસરાના ચોગે રાતા જે દેવતા તેમાં પણ અમૃત ક્યાંથી હોય માટે એ માત્ર ધ્યાન રૂપ અમૃત સત્ય છે તેનેજ પડીતે સેવવુ. ॥ ૧૨ ॥

ગાયના સ્તનમાં જે રસ નથી સાકરમાં પણ તે રસ નથી અને જે રસ અમૃતમાં પણ નથી તેમજ સ્રીના અધર જે હોઠ તેમાં પણ જે રસ નથી કે તે રસ ધ્યાનથી પગટયો અને સતોષથી વિસ્તરયો એહવો જે કોઇ અપુર્વ રસ તેને તો કોઇક પડીતજ જાણે. ॥ ૧૩ ॥

એ પ્રકારે મને કરીને પરીપક્ક જે ધ્યાન તેથી પ્રગટયુ જે ફળ તેને મોટાઇ પણે જાણીને તેમાં જે રતિ પામે તે માહા તેજવંત કાંતિવાન પુરૂષ છે અને તેનેજ યશ લક્ષ્મી વરશે ॥ ૧૪ ॥

ઇતિ સતરમો ધ્યાંન સ્તુત્ય ધિકાર સમાપ્ત.

હવે અઢારમો આત્મ નિશ્ચયા ધિકાર કહે છે.

આત્માને ધ્યાનનુ ફળ તે ધ્યાન છે પણ આત્મ જ્ઞાન હોય તેવારેજ તેને મુક્તિ આપે માટે અજ્ઞાન તે મોટુ છે તો મોટા પુરૂષે આત્મ જ્ઞાન ભણી ઊધમ કરવો ॥ ૧ ॥ જેણે આત્માને જાણ્યો તેને ફરી બુજુ કાંઇ જા-

ણવાનું રહ્યું નથી અને જીહાં સુધી આત્મને જાણ્યો નથી તીહાં સુધી બી જુ સર્વ જાણ્યુ તે નિર્થક છે ॥ ૨ ॥

નવે તત્વનુ જે જાણ પણુ કરવુ તે પણ આત્મ જ્ઞાન પ્રગટ કરવાને અર્થે છે કારણુ કે અજીવા દીક જે ભાવ તે પણ આત્મ જ્ઞાન વડે સમાય છે ॥ ૩॥ પોતાના અને પારકો જે ભેદ તેહને ભેદ રૂપે સાંભળ્યો અનુભવ્યો પરીચય થયો થકો સેહેજે અથવા ઉપદેશ થકી કોઇક ભેદને જાણ્યો. ॥ ૪ ॥

તે માટે એકત્વ પૃથકત્વે કરી આત્મ જ્ઞાન હીત કારી થાય નહી તો ફોકટ પણુ કરી મીથ્યાત્વની બુધી વીટંબના છે॥૫ ॥ તીહાં એકજ આત્મા સ્વભાવ પણે રહ્યા છે તે આત્મા તો જ્ઞાન દર્શન અને ચારિત્ર રૂપ લક્ષણે કહ્યા છે. ॥ ૬ ॥

જેમ રત્નનિ કાંતી અને નિરમળતા એ બેઊનિ શક્તિ કાંઇ જુદી ન થી તેમ જ્ઞાન દર્શન અને ચારીત્ર લક્ષણે જે આત્મા તે કાંઇ જુદા નથી ॥ ૭ ॥ આત્મા અને આત્માનુ લક્ષણ એ બે વ્યવહારે જુદા છે તે ષષ્ટી આદ દઇ વિભક્તિને વ્યપદેશે કરી માનિયે પણુ નિશ્ચયથી નહી. ॥ ૮ ॥

જેમ ઘટનુ રૂપ તેનો ભેદ તે કલ્પના માત્ર છે તેમ આત્માને અને ગુ ણને પરમાર્થે ભેદ નથી ॥ ૯ ॥ જે આત્મ રૂપ શુધ છે તે નિશ્ચય નયે ક રી અનુભવાય છે અને વ્યવહાર વડે કાયા તે પણ ઓળખાય છે. ॥ ૧૦॥

વસ્તુ સ્વભાવે તો ગુણનુ અને આત્માનુ રૂપ જુદુ નથી જો જુદુ કહીયે તો આત્મા છે તે અનાત્મા થાય જ્ઞાના દીકે જડ થાય ॥ ૧૧ ॥ ચૈતન્ય પર સામાન્ય પણે સર્વ આત્માની એકતા છે અને નિશ્ચયથી તો કરમે પ્રગ- ટ્યા જે ભેદ તે તો વિટબના રૂપ છે ॥ ૧૨ ॥

જીવ સમુહના ભેદથી તથા બાળ જુવાન વૃદ્ધ એ અવસ્થા વડે મા- હો માહે વિચીત્ર પણુ જણાય છે એમ વ્યવહાર નય વાળો માને છે ॥ ૧૩॥ પણુ એ વાત નિશ્ચય નય વાળો માનતો નથી તે એમ કહે છે, કે એ જીવને સર્વ અવસ્થા નામ કર્મના સ્વભાવથી પ્રગટે છે પણુ આત્માનો એ ગુણ સ્વ- ભાવ નથી ॥ ૧૪ ॥

જન્મ જરાદીક પરીણામ કર્મને વશ છે અને આત્મા તો અવિકારી છે તેથી કર્મનો ભેદ આત્માને સંભવે નહી કેમકે એ આત્મ સ્વભાવ નહી ॥ ૧૫ ॥ જન્મ જરાદીક કર્મ પ્રકૃતી છે અને કર્મ જનિત ભાવને કેવળ આત્માને વિષે આરોપીને ભ્રષ્ટ જ્ઞાની ભયકર સસાર સમુદ્રમાં ભમશે ॥ ૧૬ ॥

સ્ફટીકમાં જેમ મુર્ખ પ્રાણી ભેદ માને છે તેમ ઊપાધી ભેદ આત્માને વિષે પ્રગટયો જે કર્મ કૃત ભેદ તે એ માને છે ॥ ૧૭ ॥ પોતાના વ્યવહાર થીકર્મ જનિત જે ઊપાધી તે નથી; એમ માનતા આત્મ રૂપવાદી આગમનુ વચન લોપે છે ॥ ૧૮ ॥

ધર્માસ્તી કાયની પેઠે એક ક્ષેત્રમાં રહ્યા છે તોપણ કર્મ ગુણના સંજોગને પામતો નથી એવો આત્મા રૂડા સ્વભાવથી શુદ્ધ છે ॥ ૧૯ ॥ જેમ ગ્રહણ ઘેહલો એક ચંદ્રમાને બે ચદ્રમા માને છે તેમ નિશ્ચય નયની વાત વીનાનો જે પ્રાણી તે ઊન્માદ મમત્વે કરીને આત્માને અનેક પ્રકારે માને છે ॥ ૨૦ ॥

જેમ અન્યવથી એક સ્વરૂપાસ્તી પણાને અનુભવીએ છીયે તેમ સરખા પણે જે વિદમાન પણુ છે તે થકી આત્માને એક કહીયે ॥ ૨૧ ॥ વ્યવહાર નયથી સદ અસદ વાદ રૂપ જે ચાડીયો તેને છુપાવીને શુદ્ધ નય રૂપ જે મીત્ર છે તે એકતા રૂપ રત્તને દખાડે છે. ॥ ૨૨ ॥

નર નારકાદી પરજાય જે ઉપજે છે અને વિણશે છે તે ભીન્ન પર્યાય કાંઇ રમ્યા નથી માટે તે પરજાયે કરી સદા અન્વઇ જે શુદ્ધ વશી આત્મા તત્વ પણાને છાંડતુ નથી ॥ ૨૩ ॥ જેમ સુવર્ણ એક છે પણ બાજુબધ કઠીકુડળાદીક પર્યંયે વરતે છે તેમ આત્મા એક છે પણ નર નારકાદીકના ભવે કરી ભીન્ન છે પણ આત્મા તો એક નિરજન છે. ॥ ૨૪ ॥

જે નરનાર કાદીક ભવ તે તો સર્વ કર્મના પરજાય છે પણ શુદ્ધ સાક્ષી નીશ્ચય નયે અત્મ પરજાય છે અન કર્મ ક્રીયા રૂપ જે સ્વભાવ તે કાંઇ આત્માનો મુળ સ્વભાવ નથી આત્મા તો અજ અવીનાશી સ્વભાવી છે ॥ ૨૫ ॥ કર્મના જે પ્રરમાણુ આ તે આ સસાર સ્વર્ગ સ્વભાવીક નથી એકેક ક્ષીજળતાને વિષે ભાવ થકી નવ તત્વમાં રહ્યું છે. ॥ ૨૬ ॥

જેમ શ્વેત દ્રવ્યે ધોળેલુ જે ચીત્રામણ તે બે ભીતના ભાગમાં સોભે

તેમ અનંત ભવ સત્યતાયે એ પ્રપચને જાણવુ છે ॥ ૨૭ ॥ જેમ સ્વપનામાં દીઠેલો અર્થ જાગ્યા પછે દેખાય નહી તેમ વ્યવહારે સ્વર્ગાદી માર્ગ શ્રેષ્ટ છે પણ નિયત પ્રમાણે જ્ઞાની પુરૂષને સસાર નજણાય. ॥ ૨૮ ॥

જેમ મધ્યાને મૃગતૃશ્નાવડે પ્રથ્વી ઉપર જળ પુર દેખાય છે તેમ સન્જોગે ઉપની સૃષ્ટી તે વિવેકની ખ્યાતીએ નાશ દેખાય છે ॥ ૨૯ ॥ જેમ ગાંધર્વ નગર વડે આકાશે આડબર જણાય તેમ સન્જોગે પ્રગટ્યા જે સર્વ વિલાસ તે જુઠા છે. ॥ ૩૦ ॥

એ રીતે શુધ નયે જે એકત્વ પણુ ગ્રહ્યું તે આત્માને વિષે પામ્યુ અને અશા દીકની જે કલ્પના તે પુર્ણવાદીને વાહાલી નથી ॥ ૩૧ ॥ સુત્રમાં એગે આયા એહવો જે પાઠ છે તે એજ અશયે કહ્યો તે એક પ્રગટ જ્યોતી રૂપ જે આત્મા તેજ રૂપ છે એમ શુદ્ધ નય વાળા કહે છે. ॥ ૩૨ ॥

નિશ્ચય નયે કહે છે કે પ્રપંચ સચય વડે સંકલીષ્ટ એટલે દુઃખ રૂપ એહવુ જે એ માયા રૂપ છે તે થકી હે ભગવાન હે આત્મા હુ બીહુ છુ માટે પ્રસન્ન થાઓ અને શુદ્ધ રૂપ પ્રકાશ કરો ॥ ૩૩ ॥ કોઇક પ્રકારે રૂપી પણુ પામ્યો જે આત્મા તેને વેદનાદીક ઉપજે છે માટે વ્યવહાર નય વાળો શરીર સાથે આત્માનુ એકત્વ પણુ માને છે. ॥ ૩૪ ॥

પણ તે વાત નિશ્ચય નયવાળો સહી સકતો નથી જેમ અગ્ની શીતળતા પામતો નથી તેમ જે અરૂપી આત્મા છે તે અંશે ફરીને પણ રૂપી પણાને પામતો નથી ॥ ૩૫ ॥ જેમ બળતા અગ્નીને સંન્જોગે ઘૃત ઉશ્ન થયુ એહવો ભ્રમ તે રૂપી શરીરને સન્જોગે આત્મા પણ રૂપી દીશે છે એ પણ ભ્રમણજ દેખાય છે. ॥ ૩૬ ॥

કેમકે રૂપ રસ ગધ સ્પર્શ અને સંસ્થાન એટલા વાના આત્માને નથી એતો પુદગળને છે તેમજ બાહ્ય ધર્મ પણ નથી શબ્દ નથી તે વારે આત્માને શી રીતે રૂપી કહેવાય ॥ ૩૭ ॥ વળી આત્મા નજરે દેખાય એહવો પણ નથી મનથી ગ્રહેવાય એહવો પણ નથી તથા વચને પણ અગોચર છે જેનુ રૂપ પોતાને પ્રકાશે છે પણ બીજાને પ્રકાશતો નથી તેને રૂપી કેમ કહેવાય. ॥ ૩૮ ॥

આત્મા સત્ય છે ચીદાનંદ મઇ છે શુક્ષ્મથી પણ શુક્ષ્મ છે ને ઊત્કૃષ્ટ છે તે મુરતી પણ કેમ ફરશે ॥ ૩૯ ॥ તેમજ પરદર્શનમાં શ્રી કૃષ્ન કહે છે હે અરજુન શરીરમાં ઈંદ્રીયો મોહોટી છે અને ઈંદ્રીયોથી મન મોટુ છે મન કરતાં બુદ્ધી મોટી છે અને તેથી આત્મા મોટો છે. ॥ ૪૦ ॥

હૃત ઈતી ખેદ આ વિકલ લોકને વિષે અમુરતી આત્માને વિષે મુરરતી પણાના ભ્રમ થકી જે જ્ઞાની પુરૂષ છે તે અચંબો દેખે છે અને વચન પણ અચંબાનાં બોલે છે ॥ ૪૧ ॥ માટે જીવાત્માને મુર્તીની મીતે વેદના પ્રગટ પણે છે એમ જો માનીયે તો પુદગળને વેદના થઇ જોઇયે તે માટે એ વેદના તો આત્માને અશુદ્ધ શક્તિથી અનુભવ થાય છે. ॥ ૪૨ ॥ ઇદ્રીય દ્વારે કરી આત્મ જ્ઞાન દીશા પોતાની મેળે પરીણમે છે તેમ ઇષ્ટ અનિષ્ટ વિષય સ્પર્શ દ્વારે કરી વેદના પરિણમે છે ॥ ૪૩ ॥ વિપાક કાળ પામીને આ વેદના પરીણામને જેમ આત્મા ભજે છે તેથી અમારે મતે મુરતી પણ તે નીમીત માત્ર થયું સહચારી થયુ જેમ ઘટને વિષે ડડ સહચારી છે તેની ટેકે જાણવુ. ॥ ૪૪ ॥

જ્ઞાન નામે ચેતના તે બોધ છે અને કરમ નામે ધીષ્ટ રક્તતા છે તે વડે જીવને કરમ ફળ નામે વેદના વ્યપદેશ પામે છે ॥ ૪૫ ॥ તે માટે અમુરતી આત્મા તે ચૈતન્ય પણાને ઓલઘે નહી અને મુરતી માન દેહ સાથે આત્માને કોઇ પ્રકારે એકત્વ પણુ છેજ નહી. ॥ ૪૬ ॥

એ રીતે કરમ વર્ગણાના મનો વર્ગણાના જે આત્માને સમીપ પવરતી એકત્વ સંગત વર્તી એવા તન ધનાદી જે પુદગળ તે તો સર્વ આત્માથી દુર છે ॥ ૪૭ ॥ કેમકે પુદગળનો ગુણ તો મુરતીમાન છે અને આત્મા તો જ્ઞાન ગુણમય છે માટે પુદગળથી આત્મ દ્રવ્ય જુદુ છે એમ પ્રભુએ કહ્યુ છે ॥ ૪૮ ॥ ધર્માસ્તીકાયનો ગુણગતી હેતુ છે અને આત્માનો ગુણ જ્ઞાન છે માટે ધર્માસ્તીકાયથી આત્મા જુદો છે એમ પ્રભુ કહે છે ॥ ૪૯ ॥ અધર્માસ્તીકાયનો ગુણ સ્થીતી હેતુ છે અને આત્માનો જ્ઞાન ગુણ છે માટે અધરમાસ્તીકાયથી આત્મ દ્રવ્ય જુદુ છે ॥ ૫૦ ॥

આકાશનો ગુણ અવગાહ છે ને આત્માનો ગુણ જ્ઞાન છે માટે આકાસ્તીકાયથી આત્મ દ્રવ્ય જુદુ છે ॥ ૫૧ ॥ આત્મા જ્ઞાન ગુણે સિદ્ધ છે કાળ વર્તના રૂપ છે માટે કાળથી આત્મ દ્રવ્ય જુદુ છે એ રીતે સર્વજ્ઞ પુરૂષો કહે છે. ॥ ૫૨ ॥

એ પ્રમાણે અજીવથી આત્માનુ જુદાપણુ સત્ય ઠર્યુ પણ ભેદ કરી દેશ થકી અજીવપણુ પણ વછીએ છીએ ॥ ૫૩ ॥ જેમ નિરમળ જ્ઞાનવત સિધને દ્રવ્ય પ્રાણની અપેક્ષા રહીતપણે અજીવપણુ કહીયે તેમ શુધ ભાવ પ્રાણની અપેક્ષા રહીત જીવને અજીવ કહીએ છીએ ॥ ૫૪ ॥

ઇંદ્રીય બળ શ્વાસ અને આયુ એ રીતે દ્રવ્ય પ્રાણ ચાર ભેદ છે એના પરજાય તો પુદગળને આશ્રી રહ્યા છે ॥ ૫૫ ॥ તે આત્માથી અત્યત જુદા છે માટે એ વડે આત્માને કાંઇ જીવવુ નથી એ પર્યાય તો જ્ઞાન વિર્ય તેના સ્વશાની જે કાંઇ નિત્ય સ્થીતી તેણે કરી વરજીત છે. ॥ ૫૬ ॥

એ પ્રકૃતીરૂપ શાશ્વતી શક્તિ તેણે કરીને આત્મા સદૈવ જીવે છે એ શુદ્ધ દ્રવ્ય નયની સ્થીતી જાણવી ॥ ૫૭ ॥ જીવ કાંઇ પ્રાણે કરીને જીવતો નથી એ જીવતો પ્રાણ વિના જીવે છે એ અચંબાની વાત વિચીત્ર પ્રકારે ચરીત્ર સાંભળી કોણ ન હરખે અને એ વાત શુદ્ધ નયે કોણ ન જોડે ॥ ૫૮ ॥

આતમા પુણ્ય નહી તેમ પાપ પણ નહી કેમકે પુણ્યને પાપ તો પુદગળ રૂપ છે પ્રથમ બાળકાળે જે શરીર તેને ઉપાદાન ભાવે કલ્પે છે ॥૫૯ ॥ જે શુભ કર્મ તે પુણ્ય કહીયે અને અશુભ કર્મ તે પાપ કહીએ તેવારે તે શુભ કર્મ જે છે તે જીવને સસારમાં કેમ પાડે છે ॥ ૬૦ ॥

એક લોહની બેડી અને એક સોનાની બેડી તે પણ પરવશ પણુ છે માટે વિચારીએ તો ફળ ભેદ કાંઇ નથી તેમ અશુભ કર્મ તે લોહની બેડી અને શુભ કર્મ તે સોનાની બેડી થકી ॥ ૬૧ ॥ સુખનાં ફળ અને દુઃખનાં જે ફળ પ્રગટે છે તે પુણ્ય પાપ મધ્યે કાંઇ ભેદ નથી જે થકી પુણ્ય સુખ વિલસે એ પુણ્યનુ ફળ છે તે દુઃખ રૂપજ છે ॥ ૬૨ ॥

માટે સર્વ પુણ્યનુ ફળ તે દુઃખરૂપ છે કેમકે એ કર્મના ઉદયથી થાય છે માટે દુઃખના પ્રતીકારને વિષે મુર્ખને સુખ બુદ્ધી ઉપજે છે ॥ ૬ ॥ પ-ડીત કહે છે કે પરીણામથી તથા તાપથી અને સસ્કારથી ગુણ વૃતી વિરોધી એહવુ જે પુણ્ય તેથી નીપનુ જે સુખ તે દુઃખ માય છે. ॥ ૬૪ ॥

નરને રાજાને તથા ઇંદ્રાદીકને પણ જે સુખમાં શરીરની પુષ્ટી થાય છે તે મોટા બોકડાની પેઠે છે એ કથા ઉતરાધ્યેનજી સુત્રમાં કહી છે તીહાંથી જાણવી જેવારે વદ્ધ થયો તેવારે પરીણામે અતી દુઃખ છે ॥ ૬૫ ॥ જેમ જળો લોહી પતી વાળાએ સુખ માને છે પણ પછી નીચોવતાં ઘણુ દુઃખ પામે છે તેમ વિષય ભોગવતાં થકાં પ્રાણી સુખ માને છે પણ તેથી અતે માઠી દશાને પામે છે એ પુન્યનુ ફળ છે બીજુ કાંઇ નથી ॥ ૬૬ ॥

આકરી અગ્નીમાં બળતરાયે કરી લોહ પાણી પીયે છે તેમ જ્યાં સદા ઇદ્રીઓની ઉત્કંઠાથી ઘણીજ બળતર રહે છે ત્યાં શુ સુખ છે ॥ ૬૭ ॥ પે-હેલાં અથવા પછે પણ જે થકી અરતી ઉપજે તેને અડકવાથી વિપાક પામે થકે ઇદ્રીઓના સમુહમાં તાપ વ્યાપે પણ સુખ ન થાય એટલે પેહેલાં બાં-ધ્યાં જે કર્મ તે જેવારે ભોગવવામાં આવે તેવારે પણ અરતી લઇનેજ આવે અને પછે તે કર્મો વિપાકે પણ દુઃખ આપે ॥ ૬૮ ॥

જેને સદૈવ શતરૂ ઉપર દ્વેષ રહ્યો છે તે પ્રાણી જો ઘરમાં સુખે બેઠો હોય તો પણ તેને સુખ ન હોય તેમ વિષય સુખમાં અનુભવકાળે પણ જેહ ના વિષયના તાપે કરી મન હણાણો છે તેને સુખ ક્યાંથી હોય ॥ ૬૯ ॥ જેમ એક ખભા ઉપરથી બીજા ખભા ઉપર ભાર લીધો પણ તત્વથી ભાર ઉતરયો નહી એમ ઇદ્રીયોને આનદ દુઃખનો સસ્કાર મટતો નથી ॥ ૭૦ ॥

સુખ દુઃખ અને મોહ ત્રણ જો પણ વિરૂદ્ધ છે તો પણ ગુણવૃતી યે વરતે છે કેમકે દુઃખની જાતીને ઓલઘન કરી શકતા નથી માટે ગુણવર તી રૂપ છે ॥ ૭૧ ॥ ક્રોધી નાગની ફણના વિસ્તાર સરખો સર્વ ભોગ વિલા સ છે વળી તે ભોગ વિલાસ અધ્રપી વિચીત્ર રૂપ છે તથા વિવેકી જનને તે ભયનો હેતુ છે ॥ ૭૨ ॥

એ રીતે ફળની અપેક્ષાયે પુન્ય પાપનુ એકત્વપણુ પણ જે મુર્ખ ન માનશે તે સંસારમાં ભટકશે અને જે માનશે તે ભવસાગર તરી જશે ॥૭૩॥ પુન્યઅનેપાપ એ બેહુ એકજ સરખાં દુઃખરૂપજ છે તે થકી આત્મા ભીન્ન છે શુદ્ધ નિશ્ચય નયથી સદા શત ચીદાનંદ મય છે ॥ ૭૪ ॥

એ વાત તે ચોથી દીશાયે જાણવા યોગ્ય છે જેમ વર્ષાકાળમાં મેઘ વરશી રહ્યા પછી વાદળ નાશ થાય છે અને સુર્ય પ્રભા સોભે છે તેમ વ્યગરૂપ વિચીત્ર એહવો આચરણ વિષેશ કરી ચોથી દશામાં સોભે છે ॥ ૭૫ ॥ જાગતા જીવને ઇંદ્રીયોની સુખ વૃતીઓ નાના પ્રકારની થાય છે પણ સામાન્ય જે ચીદાનંદ સ્વરૂપ તેને તો સર્વ દીશામાં સરખુ સુખ છે ॥ ૭૬ ॥

તણુષે કરીને જેમ અગ્ની દીપે નહી તપાય નહી તેમ અનુભવ પરાભવાદીકે કરીને આત્માને કાંઇ નથી ॥ ૭૭ ॥ નિદ્રાવસ્થામાં જેમ સુખરૂપનો સાખી જે આત્મા તેને અહંકારે રહીત સુખનો ભાષન થાય છે તેમ શુદ્ધ વિવેકને વિષે તો પ્રગટપણે સુખ ભાસે છે ॥ ૭૮ ॥

માટે શુદ્ધ નિશ્ચય નય થકી આત્મા ચીદાનંદ ભાવનો ભોક્તા છે અને શુદ્ધ નિશ્ચય નય થકી કર્મો કરચાં જે સુખ દુઃખ તેનો ભોક્તા આત્મા છે ॥ ૭૯ ॥ ફુલની સજ્યા તથા ફુલનાં ભુષણ પ્રમુખને વિષે ભોગ કર્મની વ્યવહારથી પ્રવૃતી છે તેમ નૈગમાદીક નયની વ્યવસ્થા પણ આવી રીતે ભાળીયે તે નીચે લખ્યા પ્રમાણે છે ॥ ૮૦ ॥

શુધ ભાવનો કર્તા આત્મા શુધ નયથી સામર્થ છે જેવારે શુધ પરીણામી છે તે સામર્થ વીર્ય વૃતીને આશ્રીને શુધ ભાવનો કર્તા છે એમ શુધ નયવાળો માને છે ॥ ૮૧ ॥ ઉપદ્રવ્ય અતરાદીકે રહીત સાંમ્રાજ્યપણાને વિષે દુષ્ટ ભાવનો નાશ થયે છતે આત્મા શુધ સ્વભાવ પ્રગટ કરવાને પ્રવર્તે છે ॥૮૨॥

જે રાગાદીક કળેષ વડે ચિત્ત વાશીત હોય તે સંસાર કહેવાય અને રાગ દ્વેષથી મુકાવવુ તેનુ નામ મુક્તિ છે એમ જાણવુ ॥ ૮૩ ॥ રાગદ્વેષે વ્યાપ્યો જે મનનો કલીષ્ટ પરીણામ છે તે, કાંઇ આત્માનો નથી આત્માનુ રૂપ તો સત્યાર્થપણે અવીકારી છે ॥ ૮૪ ॥

જેમ આત્માનુ ઉપયોગ સૂતવત છે એ ખોટુ છે તેમ શબ્દ નયવાળા કહેછે કે આત્મા શુધ રૂપ નથી એ પણ ખોટુ છે ॥ ૮૫ ॥ શુધ પર્યાયરૂપ આત્મા પુર્વ પશ્ચાતપણાનો જે ભેદ તે પણે શુધ સ્વભાવનો કરતા છે એમ તા ત્પરીફ છે ॥ ૮૬ ॥

દિગંબર એમ કહે છે કે શુધ દ્રવ્યાર્થે વળી જેમ ઉપયોગ વિના સૂત ભણ્યો તેનુ પણ શુધ સ્વભાવનું કરતાપણુ જતુ નથી કેમકે તે તેને સ્વભાવેજ પરીણમે છે એમ પુર્વ બુધીનુ કહેવુ છે ॥ ૮૭ ॥ દ્રવ્યાસ્તીક નયની જે શુધ પ્રકૃતીછે તે સગ્રહ નય ઉપર ચાલે કેમકે સમતિ ગ્રંથમાં સિધસેનસુરીએ કહ્યુ છે. ॥ ૮૮ ॥

તેને મતે કરતાપણુ નથી કેમકે સદ્દેવ્ય ભાવનો અન્વયે છે માટે કુટસ્થ કેવળ નિર્વીક્રીય જે આત્મા તે સાક્ષીપણાને આશ્રીને રહ્યા છે ॥ ૮૯ ॥ કરવાનો વ્યાપાર કરતો નથી ઉદાશીની પેઠે રહ્યો છે જેમ કચરે આકાશ લેપાતુ નથી તેમ કર્મે આત્મા લેપાતો નથી ॥ ૯૦ ॥

પોતાના રૂપને નવીન કરવુ નથી માત્ર પોતાના રૂપને પોતા થકી કેવળ જાણી લેવુ છે જેમ દીવેથી જ્યોતી દીપે છે તેમ નિત્ય શાશ્વત આત્મા સ્વપ્રકાશ હોવાથી પોતે પોતાને પ્રકાશે છે ॥ ૯૧ ॥ એમ આત્માને સ્વપ્રકાશ અને સાસ્વત અંગીકાર નહી અને પરપ્રકાશકર્તૃત્વ સિધ માનીયે તો પુર્વ અનાત્મ પણુ અંગીકાર કરવુ પડશે કેમકે ક્રીયા વડે ઉત્પન થએલા પદાર્થનુ પુર્વનુ રૂપ જુદુજ હોય છે એવો નિયમ છે એવી રીતે આત્માની ઉતપતીની પુર્વ આત્માને અનાતમ માનવુ પડશે અને ક્રીયા વડે આત્માનુ રૂપાંતર થાય છે એમ માનીએ તો આત્માની આવ્રતી અંગીકાર કરવી પડશે આવ્રતી અગીકાર કરીએ તો સંસાર વિષયક હજારો કૃતરૂપ હેતુ વડે હજારો રૂપ બદલાસે તારે પુર્વનુ રૂપ અનાત્મ અને ઉત્તર ક્રિયા જન્યરૂપ આત્મા માનવુ પડશે અને એમ કહ્યાથી છેવટે અનવસ્થા દોષ પ્રાપ્ત થશે ॥ ૯૨ ॥

તે માટે આ નયને વિષે કર્તા પણુ નથી કેમકે આત્મા શુધ ભાવનો ધરનાર છે અને લોકમાં ઊપચારથી તેનુ કર્તા પણુ કહે છે ॥ ૯૩ ॥ વિશેષ ગ્રાહી

જે જ્ઞાની પુરૂષો છે તે પુર્વો યુક્ત રીતે આત્માને ક્રીયા સિધી માનતા નથી કીંતુ આત્માના ધર્મોની ઉત્પતી માને છે અહીં કોઇને સકા થશે કે જેમ આત્મા અવ્યક્ત છે તેમ આત્માના ધર્મ પણ અવ્યક્ત છે તો જ્યારે આત્માની ઊત્પતી માનતા નથી ત્યારે તેના ધરમની ઉત્પતી પણ કેમ મનાય તેનો સમાધાન જે, કેટલીએક અવ્યક્ત વસ્તુઓ આકાશની પેઠે જેમની તેમ રહે છે અને કેટલીએક રૂપાંતરને પામેછે આતમાસાશ્વતા વ્યક્ત છે અને તેના ધરમ આ શાસ્વતા વ્યક્ત છે, માટે તેઓની અવૃતી થાય છે કેમકે જેમ આત્માની અનાવૃતીમાં ઘણા પ્રમાણો છે, તેમ આત્માના ધર્મ આવૃતીન થવામાં કોઇ પ્રમાણ નથી તેથી આત્માની પુનરાવૃતી થતી નથી પણ આતમાના ધરમની પુનરાવૃતી થાય છે એવુ સીધ થયુ. ॥ ૯૪ ॥

આતમાનુ ઊત્પતી રહીત પણુ દ્રષ્ટાંત વડે દ્રઢ કરે છે, જેમ પીતા પુત્ર રૂપ પરીવારની ઉત્પતીમાં પુર્વ પુર્વે પીતા રૂપ કારણ નથી ઉતર ઉતર પુત્ર રૂપ કાર્યની ઉતપતી થયાથી પીતા પણાનો અભાવ અને પુત્ર પણાનો ભાવ થાય છે શૃખલા ચાલતાં જેમ પીતાનો નાશ તેમ પુત્રનો પણ નાશ થાય છે તેમ આતમાથી આત્માની ઉત્પતી રૂપ પ્રવાહથી પુર્વનો અભાવ અને ઉતરનો ભાવ થતાં પુર્વની પેઠે ઉતરના નાશનો પણ સભવ સીધ થાય છે, એથી આતમા અસાશ્વત અને નાશ રૂપ ઠરશે ॥ ૯૫ ॥ આકાશના દ્રષ્ટાંત વડે આતમાનુ અચળ પણુ અને આતમાના ધરમનુ ચળાય માન પણુ સિદ્ધ કરે છે, જેમ આકાશ ઊતપતી રહીત છે તેથી તેનુ રૂપાંતર થતુ નથી તેમજ આત્મા પણ ઉતપતી રહીત હોવાથી તેના રૂપાંતર થતુ નથી અને આતમાના ધરમ ઊતપતી વાન છે, તેથી તેનુ રૂપાંતર થાય છે અહી પણ આકાશનુ વ્યતીરેક પણે દ્રષ્ટાંત લેવુ, જે વસ્તુ આકાશની પેઠે ઉતપતી રહીત નથી હોતી તેનુ રૂપાંતર થાય છે ॥ ૯૬ ॥

જ્યારે આતમાંનુ રૂપાંતર થતુ નથી ત્યારે પરીણામ વાદનો ઉછેદ થશે એવી આસકા કરીને તેનો ઉતર કહે છે યધપી રૂજુસુત્ર નય વાળો જ્યારે, જ્યારે જે જે ભાવના પરીણામને આત્મા પામે છે ત્યારે ત્યારે તે તે ભાવ રૂપ કરમ વડે પરીણામ રૂપ ઉતપતી માને છે ॥ ૯૭ ॥ તથાપી આત્માને કર્તૃત્વ પણે બીજા ભાવની આસી થતી નથી કેમકે એક દ્રવ્યમાં બે ક્રીયા સંભવે નહી એવુ જીનનુ અભીમત છે. ॥ ૯૮ ॥

ભુતીએ એટલે ભાવ અને ક્રીયા એ બનેનો એક અરથ છે એક દ્રવ્ય સંતતિને વિષે સામાન્ય વિના ન થાય અને દ્રવ્યના ગુણને વિષે પણ ન થાય. કેમકે કોઇ પણ દ્રવ્ય અપર ભાવનો કર્તા હોતો નથી ॥ ૯૯ ॥ એમજ આતમાને વિષે અન્ય ભાવનુ કર્તૃત્વ પણ નથી ત્યારે શીશ્ય પુછે છે કે હિંસા દયા દાન વગેરેની વ્યવસ્થા કેમ રહેશે. ॥ ૧૦૦ ॥

ત્યારે ગુરૂ કહે છે, યદ્યપીએ તારૂ બોલવુ સાચુ છે કેમકે કોઇને પણ પરાશ્રયે ફળ થતુ નથી તથાપી પોતાને વિષે રહેલુ જે કરમ તે પોતાના ફળને વિષે પ્રવર્તતુ નથી ॥ ૧૦૧ ॥ બીજા કોઇને કોઇ મારતો નથી તેમ કોઇને કોઇ રક્ષણ કરતો નથી આયુ કરમનો નાશ થાય નહી અને મૃત્યુ જીવન અન્ય થાય નહી. ॥ ૧૦૨ ॥

હીંસા અને દયાની પણ માત્ર કલપના કરવી છે પોતાના મતે કરી તો પરની અપેક્ષાથી પુરૂષ કેવળ વિચીત્ર ફળને પામે છે ॥ ૧૦૩ ॥ જીવનો ઘાત થાય અથવા ન થાય તો પણ જે પ્રમાદી જીવ છે તેને નિશ્ચયે હીંસા થાય અને જે દયાવાન પ્રાણી છે તેના હાથે કદાચ કોઇ જીવની ઘાત થઇ જાય તોપણ તેને હીંસા લાગતી નથી ॥ ૧૦૪ ॥

કોઇ બીજાને દાન દેતો નથી અને બીજાની પાસેથી કોઇ કાંઇ હરણ કરી લેતો નથી ધરમ અને સુખને વિષે દાન તથા હરણના સંભવ નથી કેમકે ત્ત નાશ અને અત્તનો પ્રસંગ ઇત્યાદી દોષ પ્રપ્ત થશે જેમ દાન કરૂ તેના નાશ થાય તેને કૃત નાશ કહે છે અને જે બીજાને આપુ નથી તેનુ હરણ કરવુ તે અકૃતાગમ પ્રસગ કહેવાય એવા દોશ આત્મા તે વીષે પ્રાપ્ત થશે ॥ ૧૦૫ ॥ કેમકે ભોજન તથા ધનાદીક જે પુદગળ તે તો આતમાથી ભીન્ન છે તો તેમાં ક્યાંથી પોતા પણુ આવ્યુ માટે દાન અને હરણતે પોતા થીજ નાશ છે ॥ ૧૦૬ ॥

વળી તે દાન અને હરણ પ્રાણીને કરમના ઉદય થકી છે ત્યાં પુરૂષનો શો પ્રયાસ છે તે તો પોતાની મેળેજ ઉદય પામે છે ॥ ૧૦૭ ॥ પોતાની રક્ષા એહવા જે દાન અને હરણના ભાવ તેણે કરીને એકથી ઉપકાર થાય

ત્યાં પરની અપેક્ષા પરને નહી. ॥ ૧૦૮ ॥

પર આશ્રીત જે ભાવ તેનો હું કર્તા છું એમ અભીમાનથી કહેવુ એહવા કરમે અજ્ઞાની બંધાય છે પણ જ્ઞાની તેવા કરમે લેપાતા નથી॥ ૧૦૯॥ માટે આત્મા તે પુન્ય પાપ રૂપ કરમનો કર્તા છે રાગ દ્વેષ આશયનો કર્તા છે અને ઇષ્ટ અનિષ્ટ વસ્તુને વિષે પણ આત્મા કર્તા છે. ॥ ૧૧૦ ॥

જે વારે તે તે કરમના વિકલ્પથી આત્માને કોઇ પદાર્થ ઉપર રાગ દીશા અથવા દ્વેષ ઉપજે છે તે વારે આત્મામાં કરમનો ભ્રમ જોડાય છે ॥ ૧૧૧॥ તેલ લગાડેલા શરીરે જેમ રજનો લેપ વળગે છે તેમ રાગી અને દ્વેશી આત્માને કરમનો બંધ વીલગે છે. ॥ ૧૧૨ ॥

તીહાં આત્મા પોતે કાંઇ ક્રીયા કરતો નથી પણ રાગ દ્વેષ કરતો થકો તેની મીતે પામ્યાં જે કરમ તેના નીમીતે કરતા પણું કરમ છે પણ તીહાં આત્મા તો રાગ દ્વેષ રૂપ કરમનો મુકનારો છે એટલે આતમા ભાવ કર્મરમો વ્યાપારવત છે પણ દ્રવ્ય કરમનો વ્યાપાર વત નથી ॥ ૧૧૩ ॥ જેમ ચમક પાષાણ તે લોહને આકર્ષે તેણે કરી લોહ પોતાની ક્રીયાયે ચમક પાશે આવી મળે તેમ રાગ દ્વેષી આતમાની પાશે કરમ આકર્ષણે આવી મીલે છે. ॥ ૧૧૪ ॥

જેમ પાણી વરસે છે તે લોક વ્યવહાર ધાન વરશે છે એમ કહીયે તેમ ભાવ કરમ કરતો થકો આત્માનુ પુદગળ કરમનો કર્તા કહીયે ॥ ૧૧૫ ॥ નૈગમ વ્યવહાર નય વાળા તો કરમાદીકનો કરતા આત્માને માને છે જે આ- આત્માને વ્યાપાર તે ફળ પર્યંત દેખાય છે. ॥ ૧૧૬ ॥

પરસ્પર મીલ્યા એહવા જે નય તેને એહવો નીરણય યાવત અરમપંચાય છે પરતુ જાતી ભેદ કેમ જાણાય જેમ દુધ અને પાણીના સંજોગની પેઠ સંગ્ર માને નૈગમને અને નૈગમ માને સંગ્રહને એ બે નય માંહો માંહે ભળે છે એમ વ્યવહાર પણ ભળે છે ॥ ૧૧૭ ॥ વળી શુદ્ધ નય વાળો બોલેછે જે આતમાને વિકાર નથી આપતો એવી નૈગમ તથા વ્યવહાર નયની કલ્પના છે કહેની પેરે તે કહે છે જેમ શુદ્ધ રૂપાને છીપનો ધરમ કલ્પે છે તેની પેઠ જાણવું. ॥ ૧૧૮ ॥

જેમ પંથી જનને લુટતાં લોક કહેશે જે મારગ લુટાણો એ લોક વ્યાકય છે તેમ મુરખ પ્રાણી પુદગળ કરમમાં રહી જેવી ક્રીયા કરે તે આત્માને વિષે માને છે ॥ ૧૧૯ ॥ જેમ કાળો અથવા રાતો સ્ફટીક છે તે ઉપાધીથી છે માટે તેથી તેને અશુધ ન કહીયે તેમ પુન્ય પાપના સંજોગથી આત્મા રાગી દ્વેશી કહેવાય છે. ॥ ૧૨૦ ॥

જહાં શુદ્ધી વિવિધ પ્રકારની કલ્પના હોય તહાં સુધી એ સર્વ નટ કળા રૂપ છે પણ કલ્પનાયે અતીત જે રૂપ તેને તો જે અકલ્પક હોય તે દખે ॥ ૧૨૧ ॥ પણ કલ્પનાએમુઝાણો જે જીવ તે તો ધોળાને કાળુ દખે અને અને તે કલ્પના જેવારે જાય તે વારે તો કાળાને કાળુજ દખે અને ધોળાને ધોળુજ દખે. ॥ ૧૨૨ ॥

પુન્ય પાપ રહીત એહવા જે પરમાત્મા પ્રભુ તેના સ્વ રૂપનુ ચીંતવવુ તેને ધ્યાન કહીયે અને સ્તુતી પણ તેજ તથા ભકિત પણ તેજ કહીયે ॥ ૧૨૩ ॥ પણ શરીરના વરણે રૂપે કરી લાવણ્ય તાયે કરી સમો સરણે અને છત્રે કરી તથા ઇદ્ર ધ્વજા દીકે કરી જે પરમાત્માને વખાણવા એહવી વસ્તુને વસ્તુ તત્વે કરી સાચી ન કહીએ. ॥ ૧૨૪ ॥

કેમકે એ વસ્તુ તો વ્યવહારે છે પણ જેમાં વીતરાગના જ્ઞાનાદીક ગુણ પ્રસસવા તેને નીશ્ચય સ્તુતી કહીયે ॥ ૧૨૫ ॥ જેમ દશ નગરાદીકે કરી રાજા વખાણવો એ ઉપચાર સ્તુતી જાણવી પણ રાજાનુ બળ ગાંભીર્યતા ધૈર્યતાનુ વર્ણવવું તે નીશ્ચય સ્તુતી કહીએ. ॥ ૧૨૬ ॥

જેમ કોઇક શાસ્ત્રના કવીની કવીતાઇથી પડીત રીઝે નહી તેમ બાહ્ય ઉપચાર દખી વેહેચણ વિનાની જે સ્તુતી કરીયે તે થકી ચીત પ્રસન્ન થાય નહી ॥ ૧૨૭ ॥ જે પોતાને હઠ કદાગ્રહે કરી મુખ ઉપચારે સ્તુતી કરી ગુણ માને છે પણ તે ઉલટી અનર્થ કારી છે જેમ પ્રમાદ કરીને હાથમાં ઝલેલી તરવારની ધાર તે જો કદાચ પડે તો ઉલટી વિઘાત કરે છે તેની પેઠે તે સ્તુતી પણ અન્યથા જાણવી. ॥ ૧૨૮ ॥

માણી રત્નની કાંતી દેખીને જેમ માણીનુ ઓળખાણ થાય છે એ દ્રષ્ટાંતે શુદ્ધ કલ્પનાએ કરી આત્માનુ જ્ઞાન હોય છે પછે વસ્તુ સ્પર્શીક વડે કરી યોગ્યતા થાય છે પણ જ્યાં શુદ્ધી નિરંજન પ્રથા નથી થઇ ત્યાં સુધી કરમ છે ॥ ૧૨૯ ॥ માટે પુન્ય પાપ રહીત પણે તત્વથી નિર વીકલ્પ એહવો શાશ્વતો જે આત્મા તે સદાય ધ્યાવો એવી શુદ્ધ નયની સ્થીતી છે. ॥ ૧૩૦ ॥

આત્મા જ્ઞાન રૂપ છે માટે આત્માને આશ્રવ સવર કાંઇ ન કહીયે પણ કરમ પુદગળનું ગ્રહેવુ તથા રોવવુ તે આશ્રવ સવર છે ॥ ૧૩૧ જે ભાવે કરી સ્વાધીન પણે કરમ પુદગળને આત્મા ગ્રહે છે તે મીથ્યાત્વ અવીરતી કષાય અને યોગ જે આશ્રવ તેણે કરી જાણવું ॥ ૧૩૨ ॥

અને ભાવના ધરમ જે ચારીત્ર છે જે થકી પરિસહનો જય થાય તે એ આશ્રવનો ઊછેદ કરમ છે એ આતમાને ભાવ સંવર કહીયે જે આશ્રવતે તે સંવર ન થાય અને જે સવર તે આશ્રવ ન થાય હેતુ શાકર એ બે જો કદાપી એક રૂપ થાય તો સસાર અને મોક્ષ એ બેના ફળ પણ એક થાય પણ તેમાં ભેદ રહે નહી એટલે જ્યાં આશ્રવે કરી સાવરનુ સક્રમણ થાય ત્યાં સસાર ફળ જાણવુ અને જ્યાં સવરે કરી આશ્રવનુ સક્રમણ થાય ત્યાં સસાર ફળ જાણવુ ૧૩૪ ॥

આશ્રવ ભાવને સંવર કરતો થકો જે પોતાના આતમાથી જુદાં નથી એવા જે પોતાના આશ્રય તેણે કરી પર અપેક્ષાન કરે કેમકે તે પોતાથી સદાય સમર્થ છે ॥ ૧૩૫ ॥ જે હીંસા અહીસાદીક સઘળા પર પ્રાણીના પરજાય તે આતમાને નિમીત ભુત છે પણ પોતાને ફળ હેતુ નથી ॥ ૧૩૬ ॥

વ્યવહાર મુઢ જે આતમા તે પર પરજાયને પોતાના ફળ હેતુ માને છે માટે જેનુ મન બાહ્ય ક્રીયામાં રક્ત છે તેવા પ્રાણી ગુપ્ત તત્વને દેખતા નથી ॥ ૧૩૭ ॥ જે હીંસાદીક તથા અહીંસાદીક પર જાય હેતુ પણે છે તેને મઠી વજે અથવા નથી પડી વર્જતા એહવા નિયમ તે તો નિશ્ચયના જે દરસનારા છે તેને જેટલા આશ્રવ છે તેટલા સવર રૂપ થાય ॥ ૧૩૮ ॥

તે માટે સદાય બ્રહ્મ હેતુને વિષે અનિયત રૂપ છે નિયતિને વિષે ભાવ-

વના વિચીત્ર પણા થકી આત્મા તેજ, સંવર આશ્રવ રૂપ છે ॥ ૧૩૯ ॥ જે અજ્ઞાની છે અને વિષયા સક્ત છે તેહીજ વિષયમાં બંધાય છે, તે વિષય તો આતમાને આતમ જ્ઞાન થકી મુકાય પણ શાસ્ત્રાદીક પુદગળ થકી નમુકાય. ॥ ૧૪૦ ॥

શાસ્ત્ર ભણવુ ગુરૂનો વિનય કરવો તથા આવશ્યકાદીક ક્રીયા કરવી એને વ્યવહારમાં વિચક્ષણ પુરૂષોયે સવરનાં અગ કહ્યાં છે ॥ ૧૪૧ ॥ જે રૂડા મન વચન કાયાયે કરી પ્રવર્તવું તેહના જે પુદગળ તે ફળદાઇ છે પણ જે જ્ઞાનાદીક ભાવ છે તે સવર પણાને પામે છે. ॥ ૧૪૨ ॥

જ્ઞાનાદીક ભાવે યુક્ત એવા જે શુભ યોગ તેને વિષે તદગત જે સવરત્વ તેને આરોપીને વ્યવહારે પ્રવર્તક જે જીવ તે હર્ષ પામે છે ॥ ૧૪૩ ॥ રૂડા રાગે યુક્ત એવા જે ચારીત્રાદીક ગુણ તેને વિષે પણ શુભ આશ્રવપણુ આરોપીને ફળ ભેદ કહે છે. ॥ ૧૪૪ ॥

સસાર તથા મોક્ષનો હેતુ તેને વસ્તુ તત્વે કાંઇ વિપર્યાસ નથી પણ અજ્ઞાનના યોગ થકી તે જગાયે વિપર્યાસ પણ થાય છે પણ તીહાં જ્ઞાની પુરૂષ કાંઇ મુઝાતા નથી ॥ ૧૪૫ ॥ જીન નામ કર્મનો હેતુ જે સમકીતને વખાણવીએ છીએ તે પણ ઉપચારે કહેવાય છે અને અહારક શરીરનો હેતુ તે અતિષય લબધી વત સંયમી મુની તે પણ ઉપચારે કહેવાય છે ॥ ૧૪૬ ॥

જે પુર્વે કહેલા તપ અને સંજમ સ્વર્ગ હેતુ છે તે પણ ઉપચારે કહીયે સર્વ પરીણામે છે, પણ જેમ ઘી બળે છે એ ઉપચારે છે પણ અગ્ની બળે છે એ ખરૂ છે ॥ ૧૪૭ ॥ જે અંશે કરી આત્મા યોગ વરતી થયો તે અંશે આશ્રવ કહીએ અને જે અંશે આત્મા ઉપયોગી તે અંશે સવર કહીયે. ॥ ૧૪૮ ॥

આ અંશ વિશ્રાતીને વિષે આશ્રવ સવર ધરે છે તેમાં એક મલીન છે ને એક નિરમળ છે જેમ આરશીનો પાછળનો ભાગ મલીન છે અને આગળનો ભાગ નિરમળ છે તેની પેઠે સદાય નિરમળ મલીન એ બે ભાગે કરી આત્મા શોભે છે ॥ ૧૪૯ ॥ સમકીત પામ્યા પછી જે શુધ જ્ઞાનની ધારા પ્રગટે તે હેતુ ભેદ થકી વિષેશે કરી યોગ ધારા પ્રવર્તે છે. ॥ ૧૫૦ ॥

સમકેતીને સર્વ દશામાં શુદ્ધ પણુ છે એ માટે લઘું મધ્યમ ઊત્તમ એભાવ જે છે તે ક્રીયા વિચિત્રતાથી છે ॥ ૧૫૧ ॥ જે વારે સર્વથી મન વચન કાયાનો યોગ તથા ઉપયોગ એ બે ધારાની શુદ્ધી થાય તે વારે શૈલેશી નામે સ્થીરતાથી સર્વ સવર હોય ॥ ૧૫૨ ॥

અને તેથી પેહેલાં હેઠલે ગુણઠાણે તો જીહાં સુધી આત્માને સ્થીરતા પણુ છે તીહાં સુધી આત્માને સવર વરતે છે અને જાહાં સુધી યોગની ચંચલતા છે તાંહાં સુધી નિશ્ચેથી જાણીએ જે આત્માને આશ્રવ પણુ વરતેછે એમ યાવત શૈલેશી કરણુ સુદ્ધી સમજવું ॥ ૧૫૩ ॥ કરમનુ જે છાંડવું તેને નિઝરા કહીએ પણ આત્મા પોતે કરમ પરજાય રૂપનથી તે માટે કરમ નિર્જરીયે એહવો જે સ્વભાવ તે આત્માનુ લક્ષણ છે ॥ ૧૫૫ ॥ જીહાં પ્રભુના ધ્યાન યુક્ત કષાયનો રોધ છે બ્રહ્મ ચર્યનુ ધરવુ છે તે શુધ તપ જાણવો એ શીવાય બીજો તપ તે માત્ર લાંઘણ કરવા જેવો છે; ॥ ૧૫૬ ॥

ભુખે મરવુ શરીરને દુબળુ કરવુ એ તપનુ લક્ષણ નથી જીહાં જ્ઞાનયુક્ત પણુ બ્રહ્મ ચર્યની ગુપ્તી તથા શાંતી હોય એ તપનુ સ્વરૂપ છે ॥ ૧૫૭ ॥ જે જ્ઞાન સાથે એકતા ભાવને પામ્યો એહવો જે તપ તેને તપ હીએ જેમ ચંદન સાથે ગધ એકતા ભાવને પામ્યો છે તેની પેઠ એ તપને જ્ઞાને યુક્ત થકો આત્માને નિર્જરાફળ આપે પણ બીજીરીતે ન આપે. ॥ ૧૫૮ ॥

તે નિરાશી ભાવે તપનો કરનારો તપસ્વી જન તે જ્ઞાન ભક્તિએ કરી શાસનને દીપાવવે કરી ઘણુ પુન્ય બાંધે કરમથી મુકાય ॥ ૧૫૯ ॥ કરમને ખપાવે એવું જ્ઞાન છે અને તે જ્ઞાનમાં જે ધણી તપને ન જાણે તે તપસ્વી નિર બુધીનો ધણી વિપુળ નિઝરા કેમ પામે. ॥ ૧૬૦ ॥

જ્ઞાન વીના એક કોડી ભવ શુધી જેટલા તપ કરે તે તપમાં જેટલાં કર્મ ક્ષય નં થાય તેટલા કર્મને એક ક્ષણમાં જ્ઞાન સહીત તપે કરી ખપાવે ॥ ૧૬૧ ॥ માટે જ્ઞાન યોગે જે તપ કરવો તે શુધ છે એ રીતે પ્રભુ કહેછે કેમકે તેતપથી નિકાચીત કર્મનો ક્ષય થાય છે ॥ ૧૬૨ ॥

તે તપથી ઇહાં અપુર્વ કરણ શ્રેણી શુદ્ધ થાય વળી એથી પુર્વ કર્મની

રહી જે કર્મની સ્થીતીયો તે સ્થીતીયો મિશ્રથી ક્ષય થાય ॥ ૧૬૩॥ તે માટે જ્ઞાન મઈ જે શુદ્ધ તપસ્વી તેને મીશ્રપ્રથી શુદ્ધ ભાવ નિર્જરા થાય પણ અજાણ તપસ્વીને કાંઈ ન થીયું ॥૧૬૪॥

કર્મની સાથે આત્માનું જે મળવું તેને બંધ કહીયે તે બંધ ચાર ભેદ છે તે હેતુ અધ્યવસાયે આત્મ ભાવથી કહ્યા છે ॥ ૧૬૫ ॥ જેમ સર્પ પોતાની મેળે પોતે વીટાય છે તેમ આત્મા પણ તે તે ભાવે પરિણમ્યો થકો પોતે પોતાની મેળેજ કરમ સાથે બંધાય છે ॥ ૧૬૬ ॥

જેમ રેસમના કીડો પોતાની લાળે કરી પોતેજ બધાય છે તેમ આત્મા પોતાના રાગાદી પરીણામે કરી પોતેજ બંધાય છે એ ઉપમા કહી ॥ ૧૬૭ ॥ પણજે ઇશ્વર કર્તા કહે છે તે વાત નિષેધ છે અપરાધી જીવને કાંઇ ઇશ્વર બંધ કરતા નથી તે ઇશ્વર બંધ કરતાં પણાના નિષેધવા થકી અબંધ નીયે આત્માનિ વિષે અપ્રવૃતી છે એટલે સ્વભાવિજ બધની વૃતી આત્માને છે પણ ઇશ્વર કર્તા નથી. ॥ ૧૬૮ ॥

જ્ઞાન વતની જે પ્રેરણા છે તે તત્વ જ્ઞાનની વૃતીને અર્થે ધ્રુવ છે કેમકે સ્વપ્નાદીક જે અબુદ્ધી પુર્વક કાર્ય છે તેને વિષે એ જ્ઞાનની પ્રેરણા કાંઇ કાંઇ દેખાતી નથી તે માટે ॥ ૧૬૯ ॥ તેમજપ્રાણી ભવ્યતાયે પ્રેરયો થકો પરીણામને અનુસારે ફરી પુન્ય પાપને બાંધતો થકો પ્રવરતે છે. ॥ ૧૭૦ ॥

શુદ્ધ નિશ્ચય નયે થકી આત્મા બધક છે પાણભય કપાદીકે બધની સંકા રહે છે જેમ દોરડું દેખી સર્પની સંકા ઉપજે છે તેની પેઠે જાણવુ ॥ ૧૭૧ ॥ રોગની સ્થીતીને અનુસારે રોગ છે એટલે જે દીવસે શરીર ઉપનુ તેજ દીવસથી સર્વ રોગની સ્થીતીઓ શરીરમાં ઊત્પન થયેલી છે અર્થાત શરીર કેવળ રોગનીજ સ્થીતી રૂપ છે પણ તે રોગ જેવારે રોગીને કુપથ્ય શેવે તે વારે પ્રગટ થાય છે તે વારે રોગી પુરૂષ જેમ રોગની પ્રવૃતી ગણે છે તેમજ ભવસ્થીતીને અનુસારે આત્માને બંધપણ કહીએ છીએ ॥ ૧૭૨ ॥

હવે અજ્ઞાન મય એહવી જે શંકા તેને ટાળવાને ઇચ્છતો વૈરાગ્યનો અભીલાષી થકો અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર સાંભળવાને ઇચ્છે છે ॥ ૧૭૩ ॥ જેમ નિં

ર્મળ ચક્ષુ છતાં ગ્રહણ ઘેહેલા જેથી નજરે થઇ જાય તે તેણે કરી એક ચંદ્રની પાસે બીજા ચંદ્રાદીપે એ ન્યાયે કરી જે અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર છે તે એ ણ રીતીનુ દેખાડનાર છે પણ પરોક્ષ બુદ્ધી કાંઇ પ્રત્યક્ષ વિષયની ભ્રાંતી ટાળી ન શકે એટલે અધ્યાત્મનો વિષય પ્રત્યક્ષપણે નથી પરોક્ષ પણે છે માટે સ્વભાવે જે અધ્યાત્મ શાસ્ત્ર છે તે પરોક્ષ બુધી છે પણ અનુભવ તે સાક્ષાત પ્રત્યક્ષપણાને હણી ન શકે એટલે આત્મનુ ભવી પુરૂષો પોતાના અનુભવે કરી આત્માનો પ્રત્યક્ષ અનુભવ કરે છે ॥ ૧૭૪ ॥

જેમ મધુરાના [કમળના] રોગવંત પુરૂષ તે યધપી સખને ઉજળો તો જા ણે છે પણ રોગે કરી તેને પીળા વર્ણની બુધી થાય છે તેમ શાસ્ત્રે કરી આ ત્માને નિરમળતો જાણે છે પણ મીથ્યાત્વ બુધીના સંસ્કાર થકી બંધ રૂપ બુ ધી છે એટલે આત્માને રાગી દ્વેષી બંધરૂપ જે દેખે છે તે અનુભવ વિના દેખે છે એ ભાવાર્થ છે ॥ ૧૭૫ ॥ ગુરૂના મુખથી અધ્યાત્મ શાસ્ત્રનુ સાંભળવુ તેને શ્રવણ કહે છે તે સાંભળેલા વિષયના અનુક્રમે પુનઃ પુનઃ અંતઃકરણમાં વિચા ર કરવો તેને મન ન કહે છે અને સાંભળીને વિચાર કરી સંશય તથા વીપર જાસભાવ રહીત થઇને ઉક્ત અધ્યાત્મીક વિષય રૂપ સ્વાત્મ તત્વ અશ વૃતી કરીને જે સાક્ષાત અનુભવ કરવુ તેને નિદીધ્યાસન કહે છે એવા સ્વ આત્મ જ્ઞાતૃ તત્વ પુરૂષને બંધ બુદ્ધી હોતી નથી કેમકે બંધને પ્રકાશ કરનારો આત્મા પોતેજ છે તે અનુભવ થયા પછી અજ્ઞાન રૂપ બંધ નીઆશ્રય કેમ કરે જ્યાં સુધી આત્મા અનુભવ અથવા જ્ઞાન વડે પ્રકાસને પામ્યો નોહતો તીહાં સુધી તમ રૂપ જ્ઞાન અને બંધવાન થયો હતો પણ અનુભવ થયા પછી આત્માને વિષે બંધ નથીઃ ॥ ૧૭૬ ॥

જે દ્રવ્ય કર્મનો ક્ષય તે દ્રવ્ય મોક્ષ છે પણ તે કાંઇ આત્માનુ લક્ષણ નથી માત્ર દ્રવ્ય કર્મનો ક્ષય તે મોક્ષનુ હેતુ થાય છે પણ આત્મા તો રત્ન ત્રય પરણતી રૂપ છે તેને દ્રવ્ય કર્મનો ક્ષય તો ઉપચારથી મોક્ષ હેતુ ક હીયે પણ વસ્તુથી તત્વ બુધીએ કહેવાય નહી ॥ ૧૭૭ ॥ તે જ્ઞાન દર્શન ચારી ત્ર રત્ન ત્રય વડે કરીને જે વારે આત્મા એક ભાવ પણાને પામે તે વારે જે

કર્મ હતાં તે કોઇ સંસારી જીવ જેમ ચીસાઇને ઘરમાંથી જુદો નીકળે તેમ કર્મ પણ જીવથી જુદાં નીકળી જાય. ॥ ૧૭૮ ॥

માટે જે રત્ન ત્રઇ તેથીજ મોક્ષ છે પણ તે રત્ન ત્રઇને અભાવે પાંખડી સાધુના સમુહને તથા પાખડી ગ્રહીલીગીને કૃતાર્થ પણ કાંઇ નથી ॥ ૧૭૯ ॥ માટે પાખડી સાધુ પાખડી ગ્રહી લીંગીમાં જે પ્રાણી રૂકત છે તેને બાળ મતી વાળા સમજવા પણ તે સિધાંતના સાર એટલે રહેશ્યના જાણ નથી.. ॥ ૧૮૦ ॥

અને જે પ્રાણી ભાવી લીગે રાતા છે તેહને સર્વ સારના જાણ કહીયે તે વેષ ધારી સાધુ લીગે હોય અથવા ગ્રહસ્થ લીગે હોય તો પણ પાપ કર્મ ધોઇને મોક્ષ પામે ॥ ૧૮૧ ॥ કેમકે જે ભાવ લીગ તે મોક્ષનુ અંગ છે અને દ્રવ્ય લીગ તો કાંઇ આત્યંતિક નથી માટે જે ભાવ લીગી છે તે દ્રવ્ય લીગને એકાતે નથી ઇચ્છતા. ॥ ૧૮૨ ॥

અહીં કોઇ કહેસે જે નગન પણ મોક્ષછે તેને ઉતર કહે છે જે એ અર્થથી વાત ખરી છે તો આત્માને મોહ બાધક છે તે મોહનો અભાવ થાશે અને જો નગન પણ મોક્ષ હોય તો મોહ ટાળવાનુ શુ પ્રમાણ તે વારે તો મોહ ટાળવામાં કાંઇ જરૂર ન રહેશે ॥ ૧૮૪ વસ્ત્ર લક્ષણ એટલે ઇચ્છા વિના પણ વસ્ત્ર રાખતાં મોક્ષની બાધકતા છે તો ઇચ્છા વિના જે કરાદીક જેહાથ પ્રમુખ અંગ ધરચાં છે તે પણ મોક્ષના બાધક થાશે એટલે દીગબર લોક કહે છે કે વસ્ત્ર રાખવાથી મોક્ષની બાધકતા છે તેહને નિરૂતર કર્યા. ॥ ૧૮૪ ॥ જો પરમાર્થથી જે વસ્ત્ર છે તેહીજ કેવળ જ્ઞાન ને બાધક પણે હોય તો દીગબરીની રીતે કેવળ જ્ઞાના વરણીને ઠેકાણે વસ્ત્ર વરણી એમ થયું જોઇયે તે વસ્ત્ર વરણી કરમ દીગબરીયો કહેતા નથી એટલો એની ચુક છે ॥ ૧૮૫ ॥ એ રીતે તો કેવળીને માથે કોઇક વસ્ત્ર ઓઢાડે તે વારે કેવળ જ્ઞાનને નાશી જવુ જોઇએ પણ કેવળીને વસ્ત્ર ઓઢાડતાં કેવળ જ્ઞાન નાશી જાય છે એમ તો થતુ નથી માટે અહો ઇતિ આશ્ચર્યે શું જુઠું અસમંજસ બોલે છે. ॥ ૧૮૬ ॥

તે માટે ભાવ લીગથી મોક્ષછે વેષનો કાંઇ નિયમ નથી કદાપી દ્રવ્યથી

અન્ય લીંગીનો વેષ હોય તોપણ નીશ્ચે મોક્ષ છે માટે કદાગ્રહ છાંડીને બુદ્ધીવત પુરૂષે એ રીતે વિચારવુ ॥ ૧૮૭ ॥ અશુધ નયથી આત્મા બંધાય છે અને મુઝાય પણ છે. પણ શુદ્ધ નયે તો એ આત્મા બધાતો પણ નથી અને મુઝાતો પાણ નથી ॥ ૧૮૮ ॥

અન્વય વ્યતીરેકે કરીને જે છેતે તે છતુ તેહને અન્વય કહીયે અને જે અછતે અછતુ તેહને વ્યતીરેક કહીએ તદ ભાવે તદ ભાવો અન્વય તદ ભાવે તદ ભાવો વ્યતીરેક દડ ઘટ દ્રષ્ટાંતે ન ભવ્યં વિચક્ષણ પુરૂષે એ રીતે આત્મ તત્વનો નિશ્ચય નવ તત્વે કરીને કરવો ॥ ૧૮૯ ॥ એહીજ ઊત્કૃષ્ટ અધ્યાત્મ છે એહીજ અમૃતો પમ છે વળી એહીજ પર્મ જ્ઞાન છે અને એહીજ પર્મ યોગ કહ્યો છે. ॥ ૧૯૦ ॥

છાના માનુ એ તત્વ છે માટે સુક્ષ્મ નય આશ્રીને એ તત્વ અલ્પ બુદ્ધીને ન સંભળાવવું શા માટે કે જે અલ્પ મતી વાળા તે એ તત્વના વીડબક છે ॥ ૧૯૧ ॥ માટે અલ્પ બુધીવત પ્રાણીને એ તત્વ હીત કરે નહી જેમ ચક્રવરતીની ખીરનુ ભોજન તે નિરબળ જે ક્ષુધાએ પીડાયા પ્રાણી હોય તેને પચે નહી તેની પેઠે જાણવુ. ॥ ૧૯૨ ॥

તેમ ખડ ખંડ પંડીતાઇએ કરીને અધ બળ્યા એહવા જે પ્રાણી તેને એત્વ અનર્થ કારી છે જેમ અશુદ્ધ મ ત્રના પાઠ વાળો પુરૂષ સર્પની મણી લેવા જાય તે તેને અનર્થ કારી થાય તેની પેઠે સમજવુ ॥ ૧૯૩ ॥ જે પ્રાણી વ્યવહાર નયમાં કુસળ નથી અને નીશ્ચે નયને સમજવા જાય તે પ્રાણી તળાવને તરવાને અસમર્થ છતાં સમુદ્રને તરવા વાંછે છે.

વ્યવહાર અને નિશ્ચય કરી શુદ્ધ નયને આશ્રીને આત્મ જ્ઞાને રત થઇ જે મવર તો તે પ્રાણી પર્મ પદને પામે ॥ ૧૯૫ ॥

ઇતિ આત્મ નિશ્ચયા ધિકાર અઢારમો સમાપ્ત.

હવે ઓગણીસમો જઈન મત સ્તુત્યધિકાર કહે છે.

હવે જીન સાસન રૂપ રત્ના કરની સ્તુતી કરે છે તેમાં પ્રથમ જીન સાસનને સમુદ્રની ઉપમા આપે છે તે જીન સાસન રૂપ સમુદ્ર કેવો છે તે કહે છે "પશરતી એહવી વ્યવહાર તથા નિશ્ચયે નયની જે કથા તે રૂપ જે કલ્લોલ તેનાજે કોલાહલ તેણે કરીને દુષ્ટ જન નયવાદી રૂપીયા કાચબાનો કુળ જેને વિશે ત્રાસ પામે છે એવો છે વળી જેમાંથી કુમતી રૂપીયા પર્વત ટુટી ગયા છે ભાગ્યા છે વળી જેમાં મોહોટી ઉક્તિ યુક્તિ રૂપીણી નદીયોનો પ્રવેશ છે તેણે કરી શુભગ એટલે મનોહર છે વળી સ્યાદ વાદ શૈલીરૂપ મર્યાદાએ યુક્ત એહવો જીન સાસન રૂપ રત્નાકર જે સમુદ્ર તેને તજીને પરદર્શી ન કોણ શેવે ॥ ૧ ॥

હવે એ જીન મતને કલ્પ વૃક્ષ કરી દેખાડે છે જેમાં પુણ્ય પવિત્ર જે સાત નય અને ચાર પ્રમાણ તેહની જે રચના તે રૂપીઆ ફુલ માંહેથી સદૈવ શ્રધારૂપ રશે કરીને તત્વ જ્ઞાન રૂપ ફળ નીપના છે જેમાં એવો સ્યાદવાદ નામે જે કલ્પ વૃક્ષ તે સાદાય જયવતો વરતો એ કલ્પ વૃક્ષથી ખરી પડયા જે પ્રવાહે રૂપીયા ફુલ તેણે કરીને ખટ દર્શનરૂપ વાડીની જે ધરતી નવ નવી અધ્યાત્મની જે વારતાઓ તેના જે લવ તેણે કરીને ભુયઃ કહેતાં ફરીને સુગધપણાને પ્રગટ કરે છે ॥ ૨ ॥

હવે જીન સાસનને મેરૂ પર્વતની ઉપમા આપે છે નાના પ્રકારનો ઉત્સર્ગ અને રૂડો જે અપવાદ માર્ગ તેની રચનાવત રૂપ શિખર તેની શોભાએ શોભીત છે વળી શ્રધારૂપ નંદન વનમાં ચંદનના વૃક્ષ તે રૂપી જે બુદ્ધી તે થકી પ્રગટી છે સુગધી જીહાં એહવો મેરૂ તુલ્ય છે વળી એ મેરૂ પર્વતની પછવાડે ભમતા જે પરદર્શન રૂપીઆ ગ્રહના સમુહ તેણે કરીને સદાય શેવીત છે તથા તર્ક જે શુધ વિચાર તે રૂપીણી સુવર્ણ શિલા તેણે કરીને ઉચો છે એહવો જૈનાગમ રૂપ જે મેરૂ તે જયવતો વરતો ॥ ૩ ॥

હવે જીન સાસનને સુર્યની ઉપમા આપી વખાણે છે જૈનાગમરૂપ સુર્યના ઉદય થકી ચોરી જારી ઈત્યાદીક દોષ ટળે વળી જે થકી ક્ષણેકમાં જગતને

વિષે અજ્ઞાનરૂપ અંધારૂં ક્ષય થાય જે થકી મારગ નિરમળ થાય છે વળી ચક્ષુ માંથી પ્રમાદરૂપ નિદ્રા જાય છે, તથા જેમ સુર્યોદયથી દીવશ ઉગ્યો એમ શિદ્ધ થાય છે તેમ જૈનાગમના ઉદયથી પ્રમાણની સિધતારૂપ દીવશની સિદ્ધતા થાય છે તે જાણીયે દીવશને, પારંભે લોક પ્રભા તે મગળીક બોલે છે જેમ સુર્ય ઉદયે લોક ન્યાય માર્ગે ચાલે ન્યાયના વચન બોલે તેમ જૈન સુર્ય ઉદયે નય તથા ગમાની વાણી તે રૂડી રીતે પ્રોઢતા પામે છે એવો એ જીન સાસન રૂપીયો સુર્ય તે જયવતો વર્તો ॥ ૪ ॥

હવે જીન સાસનને ચંદ્રની ઉપમા આપી વખાણે છે અધ્યાતમરૂપ અમૃતનો જે સ્વાદ તેણે કરીને કુવલય જે પૃથ્વીરૂપ કમળ તેને વિકસ્વર કરે છે. વળી વાણીરૂપ કીરણ તેના વિલાશે કરીને સસારના તાપનો જે સમુહ તેનો નાશ કરે છે એહવો છે વળી એ ચદ્રમા કેવો છે, જે તર્ક વિચાર રૂપીયો માહાદેવ તેના મસ્તકે રહ્યો થકો ઉદય પામ્યો છે વળી દીપતા જે નય તે રૂપ જે તારામડળ તેણે પરીવરયો થકો ફીરે છે એવો તેજીનાગમ ચદ્ર તે આ જીન સાસન તે કોને રૂચીપણાને ન ઉપજાવે અપીતુ સર્વને ઉપજાવે ॥ ૫ ॥

જૈના અનેક નયમાંથી એકેકા નય ગ્રહણ કરીને એટલે રૂજુ સુત્ર નયથી બોધનો મત પ્રગટયો અને સગ્રહ નયથી વેદાંતીકનો મત પ્રગટયો તથા સાંખ્ય મત પણ સગ્રહ નયથીજ પ્રગટયો અને નૈગમ નયથી યોગ મત પ્રગટયો અને વૈષેષીક મત પ્રગટયો શબ્દ નય થકી મીમાંસક દર્શન ઉપનુ અને જૈન સાસનતો સર્વ નયે કરીને ગુહીત છે, તે માટે આ જીન સાસનમાં સસારમાં સારપણું પ્રત્યક્ષપણે રૂડી રીતે દેખીએ છીએ. ॥ ૬ ॥

ઉકલાટ જે બાફ તેનો જે તાપ તે સુર્યને જીતી શકે નહી અને અગ્નીના કણીયા તે દાવાનળને જીતી ન શકે તથા સીધુ નદીનુ જળ તેનો જે વેગ તે લવણ સમુદ્રને ઠેલી ન શકે પથરના જે ખડ તે મેરૂ પર્વતને દાબી ન શકે એમ સર્વ નયના એકતા ભાવની મોટાઇનુ સ્થાક એહવો તીરથકરનુ જે, આગમ તેને તે પરદર્શનીયો હણવાને સમર્થ નહી શા માટે જે એ જૈન તે સર્વ દર્શની છે અને તે દર્શનીયો જૈનના એકેક અંશી છે ॥ ૭ ॥

પરદર્શની જેટલા છે તે એક એકના મતને ખંડ્યા વિના પોતાના મતને સ્થાપી શકતા નથી એ મત મતનો જે કદાગ્રહ તેનો પ્રક્ષેપ કરતાં કષાયરૂપ કાદવે કરીને મન મલીન થાય છે એકદાગ્રહનો વ્યાપાર તેતો દરીદ્રના ઘરનો નિધાન હરવાને વેતાલ ગયા તે પ્રાયે જાણવો ઉપક્રમ સર્વ જીન મતને વિષે હીતકારી નથી માટે અરથી જીવને એ જીન મત તે તત્વ રૂપે પ્રસિધ્ધ છે ॥ ૮ ॥

જેહનો અનુક્રમ જ્ઞાનને માત્ર અંશે કરીને બંધાયો છે એહવી પરદર્શનીઓની વારતા છે તેવા મત મમત્વ હજારો ગમે વર્તે છે પણ તે વાતોને વિષે માહારૂ ચીત જાતુ નથી શા માટે જે સિધાંતોને વિષે માહારૂ મન લીન છે માટે ચૈત્ર માસે દીશો દીશ જે ફુલ તેણે કરીને પવિત્ર એહવી જે લતા તે કેટલીક વિકસ્વર થાય ફુલે પણ જે કોયલ તે આંબાની મંજરી શુરક્ત થકી તે લતાઓને વિષે રતીને પામે તેની પેઠ માહારૂ ચીત પણ સિધાંતરૂપ આંબાની મંજરીએ રક્ત થયો થકો અન્ય દર્શન રૂપ લતાઓમાં જાતુ નથી. ॥ ૯ ॥

આ શબ્દ છે કીંવા મતી છે કે અર્થ છે કે ગુણ છે કે દ્રવ્ય છે કે જાતી છે કે કીયા છે વળી એનો શબ્દાર્થ કેમ હશે એહવો સંદેહ રૂપીયો ખીલો તે મત મત મતે રહ્યો છે પણ જીન મતમાં નથી તે પદ પદ પ્રતે જાત્યંતર અર્થની સ્થીતી છે માટે સામાન્ય અને વિષેશ જેવો પદાર્થનુ યથાર્થ નીશ્ચય તાત્પર્ય અર્થ તેને ભજે છે માટે જીન મતમાં સંદેહ રૂપ ખીલો નથી ॥ ૧૦ ॥

જે સ્યાદવાદ રૂપ જૈન મુદ્રા તેમાં કેવો ગુણ છે જેમાં વસ્તુને અનર્પણ કરી છતાં પણ તે વસ્તુ ગુણતાને પ્રામી થાય છે અને વસ્તુ અર્પણ કરી છતાં તે મુખ્યતા ભાવને પામે છે અને જેના તાત્પર્ય અર્થને અવલંબન કરીને તો પ્રગટપણે લોકીક બોધ થાય છે અને સંપુર્ણ બોધતો સમગ્ર વિવક્ષના અનુક્રમ થકી માહા નિપુણ બુદ્ધીવાળાને પ્રકાશ થાય છે તે માટે એ લોકોતર લગ જાળનુ ઠેકાણુ એહવી જે સ્યાદવાદ શૈલી રૂપ મુદ્રા તેને અમે સ્તવીએ છીએ. ॥ ૧૧ ॥

તે જૈનાગમ કેવુ છે જેમાં પોતાના આત્માનો અનુભવ કરવાના આશ્રયનો વિષય છે એહવો ઉચપણે કરીને જેનો ક્રમ છે એટલે પરી પાટી છે અને મ્લેછને જેમ સસ્કૃત ભાષા આશ્ચર્ય કરનારી અને મોહ ઉપજાવનારી છે તેની પેઠે અલ્પ બુદ્ધીવાળાને અચબો પામી મુઝાવવાનુ સ્થાનક છે માટે જૈનાગમ તો વ્યુત્પતીનુ નિરૂપણ કરનાર જે હેતુ તેણે કરી વિસ્તરણ એહવો જે સ્યાદવાદ માર્ગ તેણે કરી રચેલુ એહવુ જૈનાગમ છે તેને પામીને માહરા ચીતમાં બીજો કોઇ પણ વ્યાક્ષેપપણુ કીવારે પણ થતુ નથી ૧૨

માટે સર્વ વચન ગત સમુહનુ જે મુળ એહવુ એ જીન સાસન કહ્યુ છે એ જીન સાસન થકીજ પગટયા એહવા જે નય નયના મત તેવા મતે કરીનેજ દુષ્ટ પ્રાણી તેજ જીન આગમનુ ખડણ કરે છે તે પાપીષ્ટ આત્માઓનો આત્મા પાપ રૂપ મેલે કરી ઢકાણો છે એવા દુષ્ટોનુ જે કાંઇ કીંચીતમાત્ર ડાહાપણપણુ છે તે જેમ કોઇક મુરખ જે વૃક્ષની ડાળે બેઠો થકો તેજ ડાળ કાપવાને ઉજમાળ થાય તેથી કડવા વિપાક પામે તેમ તે કુવિચારવાળાને આગળ કડવા ફળ પ્રગટ થશે. ॥ ૧૩ ॥

ઉન્માદ કરીને વિવેચના લક્ષણ જે નયના વાદ તેહની જે રચના તેણે તજ્યો છે એહવો થકો વળી માંહોમાંહે ઝગડો તજીને વળી કાને અમૃત રૂપ વાણી સાંભળીને સિધાંના અર્થ રહસ્યનો જે જાણ પુરૂષ તે બીજા શાસ્રને વિષે રતિ કેમ પામે અર્થાત નજ પામે જે જૈન વાણીને વિષે સઘળા એ નય પ્રવેશ કરે છે પણ તે જુદા જુદા મતવાળાના મતમાં સર્વ નય નથી તે જૈન વાણી કાંઇ તેમાં રહેતી નથી શા માટે જે તે સર્વ વ્યગ્રહ ચીતવાળા છે માટે જૈનમાં સર્વ નય છે જેમ માળાને વિષે સર્વ મણકા રમે છે પણ છુટા મણકા પડયા હોયતેને માળા ન કહીયે અને એક મણકે સર્વ મણકા સમાણા એમ પણ ન કહીયે માટે તે માળા સરખુ જૈન મત છે. ॥ ૧૪ ॥

એમ એક બીજાના વૈરભાવે કરી જુઠા જુઠા જે પોતપોતાના અર્થ તેને સાચા કરતા એહવા મતવાળા જે દરશની તે પોતાના નયનો વિષય ગ્રહણ કરી મધ્યસ્થપણાને સ્વીકારી સારા માઠાનો વિભાગ કરાવીને જે સ્યાદવાદ રૂપ ઉત્તમ માર્ગને વિષે લોકોનુ ચીત સ્થાપન કરાવીને જે મધ્યસ્થપણુ ગ્રહણ

કરી તેમની દીગ મુઢતાનો નાશ કરે તે વિજયવંત પ્રાણી કુંદનુ ફુલ તથા ચંદ્રમા સરખો ઉજળો જે જશ તેણે કરી વૃદ્ધીવતો થાશે અહી કવીએ પોતીનુ નામ પણ સુચવ્યુ છે ॥ ૧૫ ॥

ઇતિ ઓગણીસમો જૈન મત સ્તુત્ય અધીકાર સમાપ્ત.

હવે વીસમો અનુભવાધિકાર કહે છે.

શાસ્ત્રે બતાવી જે દશા તેણે કરીને ગળી ગઇ છે સારી નરસી અસદગ્રહે રૂપકષાયની કલુષતા જેની તેને પ્રાય એહવો જે એક અનુભવ તેથી એવુ જે રેહસ્ય તે કાંઇ પ્રગટ થાય છે ॥ ૧ ॥ પ્રથમ અભ્યાસ રૂપી વીલાસનાસજોગે કરીને જે પ્રાણી પુર્ણ યુક્ત કાંઇક રહસ્યમાં લીન થાય છે અને ફરી ચચળ પણે રહે છે જેમ ચચળ સ્ત્રી પોતાના વિલાસના યોગે કરી કાંઇક સુખમાં લીન થાય છે અને પછે જેવીને તેવી ચચળ રહે છે તથા જેમ કીડાને ભમરી જ્યારે ચટકો ભરે છે ત્યારે તેને ધ્યાને કરીને તે તલ્લીન થઇ જાય છે અને પછે ભમરી જેવારે પોતાના ચટકાનો ઉદ્યોગ મુકી આપે છે તેવારે તે સર્વ ભુલી જઇ પોતાનો મુળનો સ્વભાવ ધારણ કરે છે તેની પઠે જાણી લેવુ ॥ ૨ ॥

યોગ જ્ઞાનીયે પાંચ ભેદ મન કહ્યુ છે ૧ ક્ષીપ્તમન ૨ મુઢમન ૩ તેમ વિક્ષિપ્ત મન ૪ એકાગ્રમન ૫ નિરૂદ્ધમન એ પાંચ પ્રકાર મનના છે. ॥ ૩ ॥ તેમાં ક્ષિપ્તનુ લક્ષણ કહે છે પોતાના ચીતને સન્મુખ કલ્યા જે વિષય તેને વિષે રજો ગુણે કરીને થાપ્યુ જે મન અને સુખ તથા દુઃખ યુક્ત તેણે કરી યુક્ત એહવુ જે બહીર મુખ થએલુ જે ચીત તેને ક્ષિપ્ત એવુ મન કહ્યુ છે ॥ ૪ ॥

જેમાં બહુલતાયે તમો ગુણ હોય એટલે ક્રોધ સહિત વિરૂધ્ધ કામને વિષે તત્પર હોય અને વિવેક રહીતપણે કૃત્યાકૃત્યની વેહેંચણ વિના જે મન તેને મુઢ મન કહીયે ॥ ૫ ॥ જે ધૈર્યના બળથી દુઃખનાં કારણ અગણતો નથી. શબ્દાદીક વિષયમાં રૂપરસાદીકનાં કારણ જાણી કઠોરપણે પ્રવર્તે એહવુ જે ચીત તેને વિક્ષિપ્ત મન કહીએ ॥ ૬ ॥

રાગ દ્વેષાદીકે રહીત જે ગુણવંત પુરૂષ છે અને સદાય ખેદાદીકનુ પ રીહાર કરનાર જે પુરૂષ તે સદૈવ રાગ દ્વેષ ટાળવાથી જેનુ મન સર્વ કાર્ય માં સરખુ મીલ્યુ છે તેને એકાગ્ર મન કહીયે ॥ ૭ ॥ જેની વિકલ્પ પ્રતી શાંત થઇ છે વળી અવગ્રહાદી ક્રમનથી પાછુ ઓસરયુ છે કષ્ટથી એહવુ શુ ધ મન તે આત્મારામ મુનીનુ જે અતઃકરણ હોય તેને નિરૂધ મન કહીયે

ચીતની ત્રણ દશા તે આ સમાધીમાં કાંઇ ઉપયોગ પામતી નથી તે- વારે પણ તેમાં બે દીશા તો સત્વોત્કર્ષ થકી તથા સ્થીરતા થકી અને સમા ધી સુખના અતીશયથી ઉપયોગ પામે છે ॥ ૯ ॥ કદાચીત વિક્ષિપ્ત ચીતને વિષે યોગ સમાધીમાં આનંદીત હોય તો યોગનુ ભ સભાવે ક્ષિપ્ત મુઢને તો યોગનો વિષેશ વિષયરૂપ ઉદય હોય ॥ ૧૦ ॥

વિવિધ પ્રકારના યોગને વિષે ફરતુ અને વિષય કષાયે ભરયુ એવું ઘ રમાં રમતા બાળની પેઠે ચપળ જે મન તે અભ્યાસે કરી રૂડુ જાણવુ ॥ ૧૧ ॥ વચનાનુષ્ઠાનમાં રહ્યુ એહવુ જાતુ આવતુ અતિચાર સહિત મન હોય તો પણ જો મન અભ્યાસ દશામાં વરતતો થકો હોય તો જેમ હસ્તીને અ કુશે રૂડુ થાય તે દ્રષ્ટાંતે તે મન પણ રૂડુ થાય ॥ ૧૨ ॥

જ્ઞાન વિચારણના સુખથી જેમ કાંઇક આનદ થાય એહવે ખાજ્ય અ ર્થે કરી લોભાવીને તેમાં ચીતને થોભાવી રાખીને જ્ઞાનના વિચારને સન્મુખ કરીએ ॥ ૧૩ ॥ રૂડી જીન પ્રતીમા રૂડા સિધાંતના પદ વચન અક્ષર તે પુ રૂષ વિશેષ જે બહુ સૂત ગીતાર્થ મુની હોય તેહનેએ ત્રણ આલંબન પ્રભુએ ક હ્યાં છે. ॥ ૧૪ ॥

રૂડે આલબન કરીને પ્રયે રૂડો ભાવ હોય માટે સાલંબન યોગી જે રૂડા જીવ હોય તેણે શુદ્ધ આલબન ધરવુ ॥ ૧૫ ॥ અને ક્ષણેકમાં સાલ- બન મન કરે અને ક્ષણેકમાં નિરાલબન મન કરે એ રીતે અનુભવના પરી પાકથી તે પ્રાણી સદાય નિરાલબન થાય ॥ ૧૬ ॥

પછે એક પદાર્થને અવલમ્બીને જેવારે બીજુ કાંઇ ચીંતવે નહી તેવારે જેમ કાષ્ટ વિનાની અગ્ની ઉપશમે છે તેની પેઠે ઉપશાંતપણુ પામે ॥ ૧૭ ॥

માટે શોક ગર્વ કામ મત્સર કજીઅ હઠ વિષાદ અને વૈર એટલાં વાનાં સમ તાવત પ્રાણીને ન હોય એ વાતનો સાક્ષી ઇહાં અનુભવ છે. ॥ ૧૮ ॥

શાંત મનને વિષે રહેતા થકા આત્માનો શાંત સ્વભાવીક સહેજાનંદરૂપ તેજ છે તે પ્રગટ થાય તેવારે જે કુવિદ્યા છે તે રાખ થઇ જાય અને મોહાં ધકાર નાશ પામે ॥ ૧૯ ॥ બાહ્ય થકી મનનો જે અધીકાર તે શાંત પરી ણામી અન્તર આત્માવાળા પ્રાણીને ન હોય કેમકે તેને ધ્યેયરૂપી જે પર માત્મા તે ધ્યાનથી ઢુકડો છે તે માટે ॥ ૨૦ ॥

કાયા અધીષ્ટીત જે બહીરાત્મા તેનો અધીષ્ટાન જે અંતર આત્મા છે તે પ્રતે પામે અને ગઇ છે સમસ્ત ઉપાધી જેને તેને જ્ઞાનીએ પરમાત્મા કહ્યો છે ॥ ૨૧ ॥ જેને વિષય કષાયનો પ્રવેશ હોય તથા તત્વની અશ્રધા હોય અને ગુણી ઉપર દ્વેષ ધરે અને જેને આત્માનુ ઓળખાણ નથી તેને પ્રગટપણે બહીરાત્મા કહીયે ॥ ૨૨ ॥

જેને તત્વની શ્રધા હોય જ્ઞાનપણું હોય માહાવ્રતીપણું હોય તથા અપ્ર માદીપણું હોય એમ કરતાં જેવારે મોહને છતે તેવારે તેને પ્રગટપણે અંત ર આત્મા કહીયે ॥ ૨૩ ॥ જીહાં કેવળ જ્ઞાન હોય અને મન વચન કાયા નો જોગ નીરોધી આઠ કર્મ ક્ષય કરી સિદ્ધમાં વસે તેવારે તેને પ્રગટપણે પરમાત્મા કહીયે ॥ ૨૪ ॥

જે પ્રાણી આત્માને અને ગુણ વૃતીને માંહો માંહે વેહેંચણ કરીને ઠે કાણે જોડે તે પ્રાણી કુશળાનુ બુદ્ધી પુન્ય સહીત મોક્ષ પદને પામે ॥ ૨૫ ॥ જે બ્રહ્મમાં રહ્યો બ્રહ્મનો જાણ તે બ્રહ્મને પામે એમા શો અચંબો છે મા ટે બ્રહ્મ વેતા પુરૂષ જે જ્ઞાની તેના વચને કરી બ્રહ્મ જે મોક્ષ વિલાસી સુખ તેને અમે અનુભવીએ છીએ ॥ ૨૬ ॥

બ્રહ્મ અધ્યયનને વિષે કહ્યુ છે કે અઢાર હજાર સીલાંગ રૂપે કરી જે બ્રહ્મચર્યને પામ્યું તેને પુર્ણ યોગી અને પરમ બ્રહ્મ કહીએ ॥ ૨૭ ॥ માટે એનેજ ધ્યાવો એહનીજ પુણ્યવતે ભક્તિ કરવી અને એને વિષે મોટાઇ પામી નીચુપી ધરીએ તો સંસાર સમુદ્ર તરવો સેહેલ છે ॥ ૨૮ ॥

ઇચ્છા યોગ તો અમારે નિરખળ છે પુરો આચાર પણ અમે પાળી શકતા નથી પણ મોટા મુનીની ભક્તિયે કરીને તેહની પદવીને પામશુ ॥ ૨૯ ॥ થોડી પણ જયણા કપટ રહીત થશે તો તે શુભ બધકારી છે પણ આત્મ ભાવની જે વેહેચાણ તે અજ્ઞાનને ટાળનાર છે ॥ ૩૦ ॥

સિધાંતના અમે પક્ષી છુ તેના અંગ જે શાસ્ત્ર તેનો શક્તિ પ્રમાણે અમારે પરીચય છે માટે પરમ આલબન ભુત એવો જે સમકીત પક્ષ તે અમારે રૂડો છે ॥ ૩૧ ॥ શુધ ભાખવુ વિધી શાસ્ત્રનો રાગ કરવો શુધ માર્ગનુ સ્થાપન કરવુ વિધી માર્ગની ઇચ્છા રાખવી અવીધી ટાળવી અને સિધાંતની ભક્તિ કરવી એ અમારો સિધાંત છે. ॥ ૩૨ ॥

અધ્યાત્મની ભાવનાયે કરીને ઉજ્વળ એહવી જે ચીત વૃતી તેણે કરીને ઉચીત કાર્ય કરવુ તથા હીતકારી કરણી કરવી પુર્ણ ક્રીયાના વિલાસનો અભીલાષ ધરવો એ અમારે આતમાની શુધીકારક છે એક અતઃકરણની ઉજ્વળતા જે શુધી કરવી તે અને બીજો આદ્યથી માંડી અત પર્યંત પુર્ણ શુભ ક્રીયા કરવાની અભીલાષ એ બે વાતો આત્માની શુદ્ધી કરનાર છે. ॥ ૩૩ ॥ તથા એક કરવા યોગ્ય આરભતે શાક્ય આરભ અને બીજો શુદ્ધ પક્ષ એ બે વાનાં શુભાનુ બધી છે એ બે જેને મારભ કાળે સમર્થ છે એમાં જેની શક્તિ ઉદ્યમ અને શુદ્ધ પરૂપકપણો છે તેને તો હીતકારી માને અને એથી વિપરજાસ જે છે તેને અહીતકારી માને એવી રીતેઅનુભવ જ્ઞાનને મળવાનો એ પંથ છે એથી મીથ્યાત્વ ટળે ॥ ૩૪ ॥

જેને અનુભવનો નિશ્ચય નથી અને નિશ્ચે માર્ગનો જે ચારીત્રતેથી ભ્રષ્ટ છે તથા બાજ્ય ક્રીયાની આચિરણા છે તેથી લોકમાં ઉગ્ર વિહારી થઇ આચારનો ગર્વ ધરે છે તેને જ્ઞાની ન કહીયે ॥ ૩૫ ॥ બાજ્ય દ્રષ્ટીવાળા જે મુરખ લોક તે તેને બાજ્ય ક્રીયાવત દેખી પ્રીતી ધરે તે તો જેમ કોઇક વાણીયો બાજ્ય ક્રીયાણાનો વ્યાપાર કરતો દેખીયે તેની પેઠ જાણવી માટે શ્રધા વીનાનુ કાંઇએ પ્રમાણ નથી. ॥ ૩૬ ॥

માટે જે બાળ જીવ હોય તે વેષ જોઇને પરીક્ષા કરે તથા મધ્યમ જીવ

તે આચાર્ય જોઇને પરીક્ષા કરે અને પંડીત તો જ્ઞાન તત્વ દેખી પરીક્ષા કરે ॥ ૩૭ ॥ લોકને વિષે કોઇની નીંદા કરીએ નહી પાપીને વિષે મોટી સંસારની સ્થીતી ચીંતવીયે જે ગુણ યુક્ત પુરૂષ હોય તેની પુજા કરીયે તથા જે અલ્પ ગુણી હોય તેના ઉપર રાગ ધરીએ ॥ ૩૮ ॥

તથા આગમનો નીશ્ચય કરી લોક સંજ્ઞા છોડીને વિવેકનુ સાર જે શ્રધ્ધા તેને વિષે યોગીશ્વરે સદાય ઉદ્યમ કરવો. ॥ ૩૯ ॥ બાળ કાળ થકી પણ આલાપે કરીને હીતની વાત લેવી દુરજન ઉપર દ્વેષ ન કરવો સત્ય બોલવુ પારકી આસાને પાસ સરીખી જાણવી ॥ ૪૦ ॥

કોઇ વખાણે તો ગર્વ ન કરવો કોઇ નિંદે તો કોપ ન કરવો ધર્માચાર્યની સેવા કરવી તત્વને જાણવાની ઇચ્છા રાખવી ॥ ૪૧ ॥ પવિત્રપણુ સ્થીરતાપણુ અને નિષ્કપટપણુ આદરવુ તથા વૈરાગ્ય ધરવુ અને મનને વશ કરી રાખવુ. તથા સંસારના દોષ દેખવા. વળી દેહને વીનાશીપણે ચીંતવવુ ॥૪૨॥

પ્રભુ ઉપર ભક્તિ ધરવી પશુ પંડકાદી દોશ રહીત દેશ જે સ્થાનક તે સેવવુ સમકીત દીશામાં સ્થીર રહેવુ પ્રમાદરૂપ દુશમનનો વિશ્વાસ ન કરવો. ॥ ૪૩ ॥ ધ્યેય રૂપ જે આત્મબોધ તેમાં રહેવુ સઘળે સ્થળે આગમ સિધાંતને આગળ કરવુ કુવિકલ્પ છાંડવા જે મારગે વૃદ્ધ ચાલે તે મારગે ચાલવુ. ॥ ૪૪ ॥

તત્વને પ્રગટ કરવું જ્ઞાનરૂપ આનંદ ભેર રહેવુ જ્ઞાનવંતને હીતકારી થઇને રહેવુ એ અનુભવવંત જીવોના પ્રકાર છે.

ઇતિ વીસમો અનુભવ અધીકાર સમાપ્ત.

હવે એકવીસમો સજ્જન સ્તુતિ અધિકાર કહે છે.

ચંદ્ર વીકાશી કમળના ફુલનો સમુહ ચંદ્રમા કપુર એ સરખા ઉજ્વળ જેના ગુણ છે તથા જે મનુષ્યના ચીતને વિષે મલીનતા પણ ટાળીને નિરમળતા ઉજ્વળતા પણાને વિસ્તારે છે એવા જે સજ્જન પુરૂષો તે મારા ઉપર પ્રસન્ન મને સદૈવ રહે જો જેણે પોતાનો અર્થ ગાણ કર્યો છે અને જેની મુખ્ય પણે પર ઉપગારની બુદ્ધી છે એહવા સજ્જન જો મારા ઉપર

પ્રસન્ન છે તો ઊન્મત એહવા ખળ ને દુરજન લોક તેના અપ્રસન્ન તાયે શુ થવાનુ છે. ॥ ૧ ॥

રૂડા જે કવી છે તે અર્થનુંપતિ એનવા ગ્રંથ રચે પણ કૃપા નજર-ની લેહેરી તેનુ ઘર એવા જે સજ્જન તે ગ્રંથને વખાણીને વિસ્તાર કરે છે તે ઉપરદ્રષ્ટાંત કહે છે જેમ વસત લક્ષ્મી જે છે તે આંબાની મજરીના મનોહિર પણાને પ્રગટ કરે છે પણ પોતાના અસમ રાગના ચમત્કારે કરી એ-ટલે રાગના ટહુકો તેણે કરીને કોયલ જે છે તે મંજરીનુ સોભાગ્ય પણ જગતમાં વિસ્તારે છે. ॥ ૨ ॥

દોષના વિસ્તર રૂપ વિષે સહીત એહવુ ખલ પ્રાણીમા મુખ રૂપ જે સર્પનુ ઘર તેથી ઉઠીને કોપે બળતો થકો એહવા દુરજનની જીભ રૂપ જે સર્પ જે ગુણીના ગુણને નિશ્ચેથી ક્ષય પણાને પમાડે શુ અપિતુ પમાડેજ તે માટે માંહો મહાભાવનુ ઘર એહવો જે શાસ્ત્રના અર્થ તેની ખમીના જાણ જે સજ્જન તેની જે કરૂણા તે પુણ્ય વાર્તા રૂપની બુટી એટલે જડી તે દિવ્ય ઔષધી કહીયે તેને પાસે રેહેતા થકા તેને ઝેર ચડે નહી. ॥ ૩ ॥

દુરજન મુખની રીતીયે તો જે વારે પોતાની મેળે પદ વાંચતાં અર્થ સુઝે એવા અલ્પાર્થને સુગમ પદ જો અમે જોડીયે તો ખલ માણસ એમ ક-હેશે જે કાંઇ આ ગ્રંથમાં સાર નથી એમ માને વળી જો અમે ગંભીર અર્થ સહીત પદ બાંધીએ તો ખલ માણસ એમ કહેશે કે કઠણ પદ બાંધ્યાં છે એનુ શું અર્થ કરીએ એતો મુગાની પારશી છે એવે ન્યાયે કોઇને ગુણ ન થાય જે આગળ બુદ્ધી વીચારે એહવા જે કોણ રૂડા કવિ છે વળી સર્વને ભોગ પડે એવાં ક્યાં કાવ્ય છે એવુ દુરજન બોલે માટે એ ગ્રંથ મર્યાદાની સ્થીતીને ઊછેદ કરવાની મતી છે તેને જે ટાળે કવિના ગુણને જાણ એવા જે સજ્જન પુરૂષ તેની વ્યવસ્થા રૂડી દીઠી. ॥ ૪ ॥

અધ્યાત્મ રૂપ અમૃત વૃષ્ટી એવી વારતા તેના પાન કરીને સજ્જન પુ રૂષ સુખ માને છે અને જે ખળ લોક છે તે એવી વાણીને વિષમે પદ કહી-ને વિષ રૂપ પ્રગટ કરે છે એમાં શુ આશ્ચર્ય છે તે ઉપર દ્રષ્ટાંત કહે છે જુ-

એ ચંદ્ર કીરણના દર્શનથી અમૃત પીને ચકોર ઘણુ રીઝ પામે છે તો શુ ચદ્ર દેખીને ચકવો ચકવી ઘણો ખેદ નથી પામતા અપિતુ પ્રમેજ છે. ॥ ૫ ॥

જેમ કાંઈક સરખાપણુ દેખીને કાચમાં અને ઇંદ્રની નીલમણીમાં અભેદ રૂપ તે એકપણુ જાણે તેવા અલ્પબુધીવાળાને મોટા કવીની ગુઢ અરથની રચના તે હરખ ભણી ન થાય જે પ્રાણી અવિષમ વસ્તુને વિષે એક રેખા ઉપર અર્ધ રેખા ઇત્યાદીક અંશે થકી વસ્તુને વિષેશપણે જાણે છે એવા કુશળ બુધીવાળા સજ્જનને એ ગ્રંથના જે ભાવ છે તે માહા મોત્સવરૂપ છે. ॥ ૬ ॥

જેમાં પુર્ણ અધ્યાત્મ પદાર્થ તે સહિત ઘટના છે પણ તે જેહની દશા અજ્ઞાને કરીને અવરાણી છે એવા અલ્પ બુધીવાળાના ચીતમાં તો જે રીતે પડીત લોક આવા ગ્રથથી રીઝ પામે તે રીતનો ચમત્કાર ન ઉપજાવે તેનો દ્રષ્ટાંત "જેમ કામે વ્યાપી થકી અંતર ગમાં વિષય સુખને ઇચ્છતી થકી તથા બાલ્યથી ભય શોક ધરતી થકી પુરૂષને વલભ હુ રૂપવતી એમ ગર્વે ભરી થકી રૂડી વચનની ચતુરાઇ કરનાર એહવી જે ચતુર સ્ત્રી હોય તે પણ ગામડીયા મુર્ખને રીઝાવી ન શકે પણ વિક્ષણ પુરૂષને આનંદ પમાડે તેની પઠે જાણવુ. ॥ ૭ ॥

સિધાંતરૂપ કુંડમાં ચદ્ર સરીખુ નિરમળ અધ્યાત્મરૂપ પાણીના પુરમાં સ્નાન કરીને ભવ દુઃખ રૂપ તાપ અને પાપરૂપ જે તાપ તથા લોભ તૃશ્નાને પણ છાંડીને યથા શુદ્ધરૂપે કરી વળી સમતા રૂપ ઇંદ્રીય દમન જે પવિત્ર તે રૂપ ચદને કરી શરીર વિલેપીત છે જેનુ વળી શીળરૂપ ઘરેણુ કરી શોભતા સર્વ ગુણના નિધાન એહવા જે સજ્જ તેને હુ નમુ છુ. ॥ ૮ ॥

જે ગ્રંથ કરતા મેઘ સરખા છે તે પદ્ય બધે કરીને બહુ રસ ભરે વરસતાં થકાં તેથી પ્રેમરૂપ પુર તે સજ્જનના ચીતરૂપ સરોવરમાં વેગે કરીને ભરાય છે વળી અસાધારણ ગુણના દ્વેષી જે દુરજન તેના તો અંતઃકરણના બધ તુટે છે અને એવા વિચીત્ર પ્રકારી જે ગ્રંથ તેના ભાવના જાણ જે પુરૂષ છે તે વિનયે પ્રણીત રસે ઉજવળા છે તેના નેત્રથી સ્નેહરૂપ આંસુ ઝરે છે ૯

રૂડા કવીની પ્રૌઢ એહવી જે ગ્રંથના ભાવની રચના તેણે કરીને ઉપનુ

જે યશના સમુહ તે રૂપી ક્ષીર સમુદ્ર તે સજ્જન પંડીતે વાણીવ રૂપી એ મે રૂએ કરીને મથ્યા તેથી પ્રગટયુ જે ફીણ તેના ઉજવળના ચંદ્રમા થયા વળી તેને વલોવતાં જે છાંટા ઉડયા તેના તારામંડળ થયા તથા કૈલાસાદીક પર્વત થયા એ રીતે ગ્રથનાજસ સલીલાયે કરીને પસરયો. ॥ ૧૦ ॥

કવીના કાવ્ય દેખીને અમૃત હારયુ એમ વિચારીને દેવતાઓ સદાય અમ્રત પીવાની શંકા ધરતા થકા ખેદ ધરે છે શા માટે શ મૃદુ સુકોમળ છે હૃદય જેહનુ એહવા જે સજ્જન તેમસ્તક ધુણવી કરીને જે સર્વને ઉપભોગ્ય પણે પસરતુ એવુ તે કવીની કિરતી રૂપ અમૃતનુ પુર તથા જેને નિરંતર રક્ષારૂપ ઢાંકણુ અત્યતપણે દીધુ છે તેને જાણીને દેખીને હસીને હરખ પામે છે ॥૧૧॥

રૂડા નયરૂપ માટી વડે કવીશ્વર રૂપીયા જે કુભાર તે શ્લોકરૂપ ઘડો નિપજાવે પછે જેમ કુભાર તે ઘટને પરીચય તે હાથે ઝાલી ટપણે સમારી તડકે મુકે તેમ શ્લોક ઘટને પરીચય વિચારીને પદ અક્ષર આઘા પાછા હોય તેને સમારે એવી રીતે તડકે મુકે પછે પંડીતને દેખાડી પરીપક કરે તે જાણે નીમાડો દેખાડે હવે દુરજન જાણે જે પંડીત છે તેથી માહારા ગુણ હરણ થશે એમ બળતા થકા પંડીતની જોડેલી કળામાં દોષ કાઢવાની દ્રષ્ટી રૂપ આગમની જવાળાની શ્રેણી તેણે કરી વિકરાળ એવી પોતાની નેજર રૂપ અગ્ની વળી તે દુરજનનાં જે વચન તે જાણીએ નિંદારૂપ અગ્નિની જવાળા તેણે કરી ઘડેલી જીભા તે બેહુ અગ્નીના વચમાં ગ્રંથરૂપ ઘડો મુકીને પાકો કરે છે અને નીમાડાની રાખ થાય તે ઘટ મુલ પોસાય છે ॥ ૧૨ ॥

શેલડી અને દ્રાખના રસના સમુહ સરખુ કવીનુ વચન છે પણ દુરજન રૂપીયા અગ્નીના જે ચત્ર છે તે મધે નાના પ્રકારના દ્રવ્યના યોગ થકી રૂડી રીતે ગુણ પુષ્ટીને પામતુ એહવુ કવીનુ જે વચન તે તાજી મદીરાપણાને પામે છે તે મદીરાને હર્ષે કરી સજન પુરૂષ પાન કરીને રૂદયમાં હર્ષ ધરે છે તેથી બે આંખો ધુમાયમાન થાય છે સ્વ ઇચ્છાએ હર્ષના કલોલથી પણ શ્લોકના ભાવાર્થ પામીને નાચે છે ગાય છે ॥ ૧૩ ॥

અમારો ગ્રંથ નવો છે તો પણ માહા ગુણવંત જે સજજન તેના પ્ર-

ભાવ થકી વિખ્યાત થોની એ રીતે રૂડા હીતને અર્થે અમારે એ સજ્જનને પ્રર્થના કરવા જોગ નથી શુ અપીલુ છેજ જેમ કમળના ગુણને ઉલાસ કરવાને સુર્યના કીરણ છે એમ પોતાના થકી જે પ્રવીણ છે એ વાતે સજ્જનના જે સ્વભાવ છે તે ક્યાંયે તે પર રૂચી ભાણી નીશ્ચય ઊવે ખવા ચોગ નથી. ॥ ૧૪ ॥

હવે પોતાના ગુરૂનો વર્ણવ કરે છે જેની પસરતી જે કીરતી તેને ગાવાને સાવધાન એટલે સ્વર્ગમાં દેવતાની જે અપ્સરાઓ છે તે શ્રી નય વિજયજીના ગુણ ગાય છે તેના ગીત શબ્દના કોલાહલે કરી ક્ષોભમા પામી એહવી જે સ્વર્ગ નદી તેણી ધોજ લાગી તેથી પડ્યુ જે જળ તેના સમુહે કરી પ્રખાળ્યો જે મેરૂ પર્વત તેણે કરી મેરૂ પર્વત પણ શીતળતાને પામ્યો છે નહીં તો અહનીષ પ્રત્યક્ષ પણાયે ભમતાં જે ગ્રહ મંડળ તેના કીરણે કરી તાપવત મેરૂ હતો તેહ મણા શીતળ થયો થકો શાભે છે એવા તે મુનીંદ્ર શ્રી નય વિજય નામા પડીત જે સજ્જન પુરૂષોના સમુહમાં વડેરાહતા. ॥ ૧૫ ॥

તેના ચરણના સેવક ઉપાધ્યાય શ્રીયશો વિજયજી એ પ્રકરણ કરતા હવા તે અધ્યાત્મને વિષે જેણે રૂચી ધારી છે એવા પ્રાણીને રૂચી સહીત એ પ્રકરણ આણંદ સુખતુ આપનાર હોજો. ॥ ૧૬ ॥

ઇતિ સજ્જન સ્તુતી અધીકાર એકવીસમો સમાપ્ત.

इती श्रि माहाउपाध्याय श्रि यशोविजयजि
कृत श्रि अध्यात्मसार ग्रंथनो बाळाबोध
पंडित विरविजयजि कृत समाप्त,

અથ વચનિકા રૂપ તત્વાનુબોધ ગ્રંથ કહે છે.

તીહાં પ્રથમ નવ પદાર્થનાં નામ કહે છે.

जिवा जिव पुन पावो आसवो संवरो तहा निज्ञ रावंध मोखोय नव तत्ता जिणे भणीया ॥ १ ॥

વ્યાખ્યા જીવ અજીવ પુન્ય પાપ આશ્રવ સંવર નિર્જરા બંધ મોક્ષ એ નવ પદાર્થ શ્રી તિર્થંકરે કહ્યા છે પણ એ નવ પદાર્થની શ્રી ઠાણુસુત્રના બીજા ઠાણામાં એક જીવરાશી બીજી અજીવરાશી એ બે રાશી કહી છે પણ જે ત્રીજી રાશી કહે તેને શ્રી ઉવાઇસુત્રમાં નિન્હવ કહેલો છે વળી જીવ મ જીવ દલ ઇતિ દ્રવ્યસંગ્રહ હવે એ જીવ તથા અજીવ બે રાશીમાં નવ પદાર્થ કેમ સમાવે તે વિચાર કહે છે પ્રથમ સામાન્યે દ્રવ્ય બે કહીએ છીએ અને વિશેષ શબ્દમાં છ દ્રવ્ય કહ્યા છે તે સામાન્ય પદે બે દ્રવ્યમાં છ દ્રવ્ય સમાય છે તે છ માંહે એક ધર્મ બીજો અધર્મ ત્રીજો આકાશ ચોથો કાળ પાંચમો પુદગળ એ પાંચ અજીવ દ્રવ્ય છે અને એક જીવ દ્રવ્ય છે તેમાં વળી પુર્વોક્ત પાંચ અજીવ દ્રવ્યના બે ભેદ છે એક રૂપી અજીવ દ્રવ્ય અને બીજો રૂપી અજીવ દ્રવ્ય છે.

એક ધર્મ બીજો અધર્મ ત્રીજો આકાશ ચોથો કાળ એ ચાર અરૂપી અજીવ દ્રવ્ય છે ને પાંચમો પુદગળ તે રૂપી અજીવ દ્રવ્ય છે તે રૂપી પુદગળ દ્રવ્યના વળી બે ભેદ છે એક ચઉ ફરસી રૂપી પુદગળ દ્રવ્યછે અને બીજો આઠ ફરસી રૂપી પુદગળ દ્રવ્ય છે તેમાં ચઉ ફરસી રૂપી પુદગળતો ચક્ષુ ઈંદ્રીય વડે દેખાય નહી અને જ્ઞાનવંત દેખે.

હવે તે ચઉ ફરસી પુદગળ કેટલા છે તે કહે છે આઠ કર્મના અઢાર પાપસ્થાનકના કર્મણ શરીરમા મન વર્ગણાના પુદગળ તથા વચન વર્ગણાના પુદગળ એ સર્વે પ્રત્યક્ષ ચઉ ફરસી રૂપી પુદગળ જાણવા અને આઠ ફરસી રૂપી પુદગળ જે છે તેમાં કેટલાક દ્રષ્ટીગોચર આવે અને કેટલાક દ્રષ્ટીગોચર

માં ના આવે એટલે વાઉકાયના પુદગળ તથા અહારક શરીરના ધુંધલા તે વિ સસા પુદગળ અને છ પ્રકારની દ્રવ્યલેશાના ઈત્યાદીક વસ્તુ આઠ ફરશી જે છે તે માંહેલા જે પુદગળના ખધમાં કરકશ અને ભારી ફરસના પુદગળ ઘણા હોય તથા સુકમાળ મૃદુ સુકમાળ અને હલકા પુદગળ ઘણા હોય તે દ્રષ્ટી ગોચરમાં ના આવે ઉપરાંત ઉદારીક શરીરાદીક પ્રમુખ સર્વના જે દીઠામાં આવે છે એ માટે આઠ ફરશી પુદગળ દ્રષ્ટીગોચરમા આવે અને નહી પણ આવે અને જીવ દ્રવ્ય અરૂપી છે પણ પુદગળ સાથે મળ્યો આકારવત રૂપી દેખાય છે એ રીતે ખટ દ્રવ્ય તે બે રાશીમાં સમાય છે તેમજ નવ તત્વ પણ બે રાશીમાં સમાય છે કેમકે દ્રવ્યાર્થીક નયે કરી બે દ્રવ્ય છે અને પર્યાયાર્થીક નયે કરી બે દ્રવ્યના નવ પદાર્થ થાય છે તે કહે છે જીવ તત્વ તો જીવ દ્રવ્ય છેજ અને અજીવ તત્વ તો અજીવ દ્રવ્યમાંજ કહયો છેજ શેષ સાત તત્વ જે છે તે પર્યાયાર્થીક છે બે દ્રવ્યના પર્યાયથી સાત તત્વ નિપન્યા તે બે પ્રકારે છે એક મુખ્યતાએ બીજા ગૌણતાએ તે આવી રીતે જે.

પુન્ય પાપ બધ આશ્રવ એ ચાર તત્વ મુખ્યતાએ અજીવથી નીપના છે કેમકે એ ચારે કર્મથી નિપના છે માટે કર્મ તત્વ છે અને કરમને તો ભગવતીમાં ચઉ ફરસી રૂપી પુદગળ કહયા છે એ ન્યાયે એ ચાર તત્વ અજીવ તત્વમાં સમાય છે અને પ્રયોગસા પુદગળ છે માટે વ્યવહાર નયની અપેક્ષાએ ગૌણતા પણે જીવના પરજાયમાં પણ ભળે છે તેથી પર્યાયાર્થીક નયે કરી એને પરજાય તત્વ કહીયે પણ એ ચાર તત્વનો નિજ સ્વરૂપ વિચારતાં હેય પદાર્થ છે કેમકે કરમવતને છે માટે પરગુણ છે જીવનોજ ગુણ નથી કરમનો ગુણ છે અને જે કરમનો ગુણ તે નિશ્ચય નય થકી અજીવ છે માટે એવી રીતે ગ્યાન વિચારતાં તો અજીવ પુન્ય ,પાપ આશ્રવ બંધ એ પાંચ તત્વ અજીવ રાસીમાં સમાય છે અને સંવર નિર્જરા મોક્ષ એ ત્રણ ધરમ તત્વ છે જીવનો ગુણ છે પણ પરગુણ નથી માટે મુખ્યતાએ જીવના પરજાય છે પરંતુ પુદગળ ને આત્માથી ભીન્ન કરવાનો સ્વભાવ છે માટે સગ્રહ નયે કરી પુદગળના પરજાયમાં પણ ભળે છે તેથી એ ત્રણે પરજાય તત્વ જાણવા પરતુ મુખ્યપણે વસ્તુની ઓળખાણ કરતાં ધરમ તત્વ છે તી

જ ગુણ છે અરૂપી છે તે નિશ્ચય નયની અપેક્ષાએ જીવ છે જીવના પરજાય છે તે માટે એક જીવ બીજો સવર ત્રીજો નીઝરા ચોથો મોક્ષ એ ચાર જીવ તત્વ છે તે જીવ તત્વમાં સમાય છે ઇતીશેયં

હવે કોઇક એકાંત પક્ષ ગ્રહીને આશ્રવને જીવ કહે છે તે કેહેનાર અજાણ દેખાય છે પછે તો કેવળી વચન સત્ય છે પણ સુત્રમાં જોતાં તો આશ્રવને જીવપણુ કહેવુ એમ જણાતુ નથી જે કુહેતુ લગાડી આશ્રવને જીવ કહી ભોળા લોકોને ભરમાવે છે તેની રીતી કહે છે.

જીવનાં જે અસુભ ભાવ તે આશ્રવ છે એ ન્યાયે આશ્રવને જીવ કહીએ એમ તે કહે છે પણ તે જીન મારગના ન્યાત્મ ગ્યાનના અજાણ્યા દેખાય છે માટે પક્ષપાત મુકીને જીન મારગની શૈલીની ઓળખાણ કરસો તો આશ્રવ તે પ્રત્યક્ષ અજીવના પરજાયમાં ભળે છે તેનો વિચાર એમ છે જે આશ્રવનો ગુણ કરમ ગ્રહણ કહો છો તે કરમ ગ્રહણ તો જીવ વિના માત્ર પુદગળ નવા કરમને કેમ ગ્રહણ કરી શકે તેમજ વળી અરૂપી વસ્તુને પણ ગ્રહણ કેમ કરે તે તો અનાદી કાળની કરમ વરગણા સાથે છે તે કરમ વરગણાથી જીવ કરમ ગ્રહણ કરે છે માટે જીવના ભુડા ભાવનો કરતા પણ કરમજ છે તે કરમ વિના જો જીવના ભુડા ભાવ થતા હોય તો સીદ્ધના જીવોને પણ ભુડા ભાવ થવા જોઇએ પણ સિદ્ધ તો અકર્મક છે માટે તેના તો ભુડા ભાવ નથી તેથી પ્રતક્ષ દેખાય છે જે એ આઠ કરમ અનાદી કાળના જીવ સાથે લોલી ભુત છે તેજ કરમને ગ્રહણ કરે છે જેમ અગનીના પ્રયોગથી પાણી ઉષ્ણ થાય છે.પણ તે ઉષ્ણતાનો કરતા અગની છે પણ પાણી નથી તેમ ભુડા ભાવનો કરતા કરમ છે પણ જીવ નથી તે માટે એનો કરતા કરમ છે એમ ઓળખતાં તથા કાર્યનાં કારણ દેખતાં તો આશ્રવ અજીવ તત્વમાં સમાય છે પરજાય તત્વ છે નિશ્ચય નયે દેખતાં તો હેય પદાર્થ છે કરમથી નિપનો છે પરગુણે છે તે માટે આશ્રવને અજીવ સદ્દહણા ધારવી.

વળી કોઇ સુભ યોગને સંવર કહે છે તે પણ સુત્રથી મીલતો નથી કેમકે ઇરિયાવહી ક્રિયા તે સુભ જોગથી થાય છે માટે યોગ પ્રત્યય છે તે પણ

આશ્રવમાં છે તથા પેહેલા ગુણઠાણે સુભ ચોગ છે પણ સંવર નથી કહ્યો મા ટે સુભ ચોગને સંવર કેહેવો તે પણ સુત્રથી મીળતુ નથી તત્વ કેવળી ગમ્ય, કોઇક સવરને જીવ કહેતાં આશ્રવને પણ જીવ દ્રઢાવે છે તે પણ પક્ષ ની તાણ કરે છે કેમકે સવર તો અકપ અવસ્થા છે ચોગ નિરૂધન છે તેમાં દશથી જે ચોગ નીરૂધન તે દેશ સવર છે અને સર્વથી જે ચોગ નીરૂધન તે સર્વ સવર છે અને એ સર્વ જીવનો નિજ ગુણ છે ધરમ તત્વ છે માટે એ સવર આશ્રવ એ બેહુ એકની પરજાય નથી તેમાં આશ્રવ તે અજીવની પ રજાય છે અને સવર તે જીવની પરજાય છે.

હવે જીનેરાજના વચનથી નવ તુત્વની સુદ્ધ સદહણા તે સમ્યકત્વ છે અને કોઇક એમ પણ કહે છે જે નવ તત્વના જાણપણાથી સસાર તરે નહી તે પણ સત્ય છે પણ તે જાણપણુ શ્રી ઉતરાધ્યેમ સુત્રના અઠાવીસમાં અ- દ્યયને એક સક્ષેપ રૂચી બીજી વિસ્તાર રૂચી એ બે પ્રકારે કહ્યુ છે તેમાં જે જીવ પ્રવચમ શાસ્રનો અજાણ છે પણ મિથ્યાત્વીના વચનની આસ્તા નથી દ્રઢપણે જીન વચનની આસ્તા છે અને જે શ્રી તીરથકરે તત્વ કહ્યા તેને સ ત્ય કરી જાણે છે એવાને જે નવ તત્વનુ જાણપણુ છે તે સક્ષેપ રૂચી કહી યે અને જેણે નવ તત્વને અનેક રીતે આસ્લોક્ત ઓળખ્યા છે તે વિસ્તાર રૂ- ચીથી જાણપણુ છે એમ શ્રી ઉતરાધ્યને અઠાવીસમે અદ્યને દવાણ સવ્વ ભાવા સવ્ત પમાણેહીજસ્સ ઉવલદ્ધા ॥ સવાઇનયવિહીય વિચ્છાર રૂઇતી નાય વો ॥ ૧ ॥ ઇત્યાદીક અનેક ભાતે કહી છે તે એક એક તત્વ ઉપર પચીસ પચીસ બોલ ચીતવ્યાથી વિસ્તાર રૂચીની સદહણા થાય તે પચવીસ બોલના નામ કહે છે ૧ નિશ્ચેથી ૨ વ્યવહારથી ૩ દ્રવ્યથી ૪ ભાવથી ૫ સમાંત્યથી ૬ વિશેષથી ૭ નામ નિક્ષેપાથી ૮ સ્થાપના નીક્ષેપાથી ૯ દ્રવ્ય નિક્ષેપાથી ૧૦ ભાવ નિક્ષેપાથી ૧૧ દ્રવ્યથી ૧૨ ક્ષેત્રથી ૧૩ કાળથી ૧૪ ભાવથી એ રીતે દ્રવ્યાદીક ચારથી તથા ૧૫ પ્રત્યક્ષ પ્રમાણથી ૧૬ અનુમાન પ્રમાણથી ૧૭ આગમ પ્રમાણથી ૧૮ ઉપમાન પ્રમાણથી ૧૯ નેગમ નયથી ૨૦ સગ્રહ નયથી ૨૧ વ્યવહાર નયથી ૨૨ રૂજુ સુત્રથી ૨૩ શબ્દ નયથી ૨૪ સમ- ભિરૂઢ નયથી ૨૫ એવંભુત નયથી એ રીતે પચીસ બોલ તે એકેક તત્વ

ઉપરથી શી રીતે વિચારીએ તે કેહે છે તેમાંથી પ્રથમ જીવાદીક નવ પદાર્થના નિશ્ચય વ્યવહાર એ બે બોલો કેહે છે જીવનુ નિશ્ચયપણુ તે અસખ્યાત પ્રદેશાત્મક દ્રવ્ય અને કર્મ કલક રહિત સુદ્ધ ઉપયોગી સત્ત ચીદાનંદ તે નિશ્ચે જીવ જાણવા તે જીવ જે સીદ્ધલયે પોતા કર્મ વ્યવહારના અભાવથી અકમસ વીવહારો નવીઝઇ એમ શ્રી અનુજોગ દ્વારે અકર્મક માટે સીધને વ્યવહાર નથી તેને નિશ્ચેથી જીવ કહીયે અને જે સાસારી જીવ ચેતનાવત એકેદ્રીથી માંડીને પચેંદ્રી પરીયાંત દેહ ધારક જીવો પોત પોતાના શરીરાનુસારે આયુ અંવગાહના દીકમાં પ્રવર્તે તે વ્યવહાર જીવ વીવહૈર તિતી વ્યવહાર એ વચને કરી જાણવુ.

હવે અજીવનો નિશ્ચે વ્યવહારપણુ કેહે છે અજીવ તત્વના પાંચ દ્રવ્ય છે તે પાંચનો જે અચેતનપણો તે નિશ્ચય નયથી જાણવુ અને ધર્માસ્તીકાયમાં ગમનગુણ તે વ્યવહાર અધરમાસ્તીકાયમાં સ્થીરગુણ તે વ્યવહાર વળી આકાસ્તીકાયનો અવકાશ ગુણ તે વ્યવહાર અને કાળ દરવ્યનુ પુદગળ પરાવર્તન વર્તના ગુણન પ્રવર્તન જે પ્રવર્તવો તે વ્યવહાર નય જાણવો જેમ અસખ્યાતા લોકાકાસમાં અનતી રાત્રી ગઇ વર્તમાને એક જાય છે અનાગતે અનંતી જાશે એહવી જે પ્રવર્તના તે વ્યવહાર કાળ જાણવુ વળી પુદગળને વિષે પાંચ વર્ણ બે ગધ પાંચ રસ અને આઠ ફરસ પાંચ સ્થાંક ઇત્યાદીકનુ ગ્રહણ ગુણ તે વ્યવહાર નય પુદગળ છે એ અજીવનો નિશ્ચય વ્યવહાર નય કહયો.

હવે પુણ્ય તત્વનુ નિશ્ચય વ્યવહારપણુ કહે છે જીવના પ્રદેશને વિષે જે શુભ પુદગળનુ બધ તે શુભપણાને નિશ્ચય નયથી પુણ્ય કહીએ અને તેનો અનુભાગ જે ભોગ ભોગવવારૂપ પ્રદેશને વિષે તે પુણ્યનુ વ્યવહાર નય જાણવુ.

હવે પાપનુ નિશ્ચે વ્યવહાર કહે છે જે અદત દલની વર્ગણા એટલે અવિરતીને સંજોગે મીલ્યા જે કર્મ તથા અવિરતી સંજોગે વર્તમાન થકા અશુ

ભ પુદગળનો બધ તે નિશ્ચયથી પાપ કહીયે અને પાપ વર્ગણા ઉદયાવળીમાં આવે તદરૂપ વ્યવહારનુ જે પ્રવર્તન તે વ્યવહાર પાપપણુ કહી એ રીતે પાપનુ નિશ્ચય વ્યવહારપણુ કહ્યુ,

હવે આશ્રવનુ નિશ્ચય વ્યવહારપણુ કહે છે મિથ્યાત્વ અવ્રતપ્રમાદ વિષય કષાયના જે દળ તેના રસે કરી સકપમાન થાય અને તે મીથ્યાત્વાદીકના રસે કરી જીવના અધ્યવસાય અશુભ થાય તે આશ્રવનુ નિશ્ચયપણુ જાણવુ અને જે મીથ્યાત્વ અવિરત્યાદીક પાચેના પ્રવર્તના ગુણથી કર્મ ગ્રહણ થાય તે આશ્રવનુ વ્યવહારપણુ જાણવુ.

હવે સવરનુ નિશ્ચય વ્યવહારપણુ કહે છે જે આત્માના યોગ રૂધવે કરી સ્થીર પરીણામ થાય તે સવરનુ નિશ્ચેપણુ અને પાંચ માહા વ્રતાદીકને વિષે પ્રવર્તવુ તે વ્યવહાર સવર,

હવે નીઝરાનો નિશ્ચય વ્યવહાર કહે છે જે સમ્યકત્વ ભાવે કરી શુધ યોગથી ઇચ્છા નિરોધ કરવુ આશા વછા રહીત તપે કરીને જીવના પ્રદેશથી કરમ પુદગળનુ ખિરવુ ભર્ત ચક્રવરતીની પેઠે તે નિશ્ચયથી સકામ નિઝરા જાણવી અને બાર ભેદ તપનુ કરવુ તે તપની જે સમ્યકત્વ સહીત પ્રવરતી રૂપ કરણી તે વ્યવહાર સકામ નીઝરા જાણવી,

અને જે મીથ્યાત્વ સહીત બાળ તપ કરવું. પણ તેમાં પ્રગટપણે આશા વછા ન હોય તામલી તાપસની પેઠે તે નીશ્ચે અકામ નીઝરા જાણવી એ અકામ નીઝરાનો કરતા શુભ યોગી છે પણ શુધ યોગી નથી કેમકે અતરગથી પુદગળ ભર્મ ગયો નથી આત્માનો અનુભવ રસ ચાખ્યો નથી પણ સસારથી ઉદાસીનતા થઇ છે તે અકામ નીઝરાનુ નિશ્ચય પણુ જાણવુ અને જે પરવસપણે ભુખ તૃષાદીકનુ ખમવુ તે વ્યવહાર અકામ નિઝરા જાણવી એથી જીવ પ્રદેશ ઉજ્વળ થાય પણ તેના પરીણામ કર્મ બધ હેતુ જાણવા

હવે બધનુ નિશ્ચય વ્યવહારપણુ કહે છે જીવના પ્રદેશને વિશે જે પુદગળ બધ થઇ પ્રયોગસાપણે પરીણામીને સત્તાપણે જીવની સાથે છે તેસમુચ્ચય જીવ આશ્રી શુભ અશુભ અધ્યવસાયે કરી જે શુભાશુભ બધ તે નિ

શ્ચય એક જાણવુ તેમાં પણ સમ્યક્તવત વ્રતના ધણીનો જેશુભ અધ્યવસાય તે કરમ નિર્ઝરાનુ કારણ છે પણ શેષ પાળતાં કરમ જે રહ્યાં તે શુભ બંધ જાણવો પણ ઇહાં બધનુ હેતુ સમ્યકતાદીક નથી માટે તેને નિશ્ચે બધ કહીયે અને તે શુભાશુભ બધથી આત્માના અધ્યવસાય પલટે તે અધ્યવસાયનુ પ્રવર્તન તેણે કરી બધ જાણીયે જેમ મદ્ય પાની પુરૂષને મદ્યપાનથી લેહેર પ્રવરતે તેમ ગતી જાત્યાદીકે બધનુ પ્રવર્તવુ તે વ્યવહાર બંધ જાણાય છે.

હવે મોક્ષનુ નિશ્ચે વ્યવહારપણુ કહે છે. જીવના સર્વ પ્રદેશથી સર્વ કરમ પુદગળનુ મુકાવવુ તે નિશ્ચે મોક્ષ જાણવુ અને સિદ્ધને વિષે પ્રવર્તન રૂપ વ્યવહાર નયેથી અકમ્મસ્સ વવહારો નવિઝઇ તે નિશ્ચય મોક્ષ અને જે જ્ઞાન દર્શન ચારીત્રદી મોક્ષ માર્ગ તે માંહિ પ્રવર્તવુ તે વ્યવહાર મોક્ષ દખાય છે જો પણ મોક્ષને વ્યવહાર દેખાતુ નથી તો પણ જ્ઞાનાદીકનુ પ્રવર્તન રૂપ તે વ્યવહારપણું સભવે છે તત્વ સર્વ જ્ઞજ્ઞેય જીન વચન અનંત નયાત્મક છે માહારા જેવા મંદમતિ જીવને સમજવુ કઠણ છે એ નવ પદાર્થનુ નીશ્ચે વ્યવહાર કહ્યુ.

એ નિશ્ચય વ્યવહારનુ લક્ષણ કહે છે જે પદાર્થ ચીતવીયે તે પદાર્થનુ જે અભ્યંતર ગુણ એટલે તે પદાર્થનો નિજ સ્વભાવ તે નિશ્ચય જાણવુ જેમ જીવ સિદ્ધ સમાન છે તે અભ્યતર ગુણ કહીયે તે નિશ્ચે અને તેહીજ વસ્તુનો જે બાહ્ય પ્રવર્તન તે વ્યવહાર કહીયે તે વ્યવહાર શુભ તથા અશુભ મળી બે પ્રકારે છે અને શુદ્ધા શુદ્ધ વ્યવહારનો ભેદ આગળ સાત નયમા કહેશે.

હવે નવ પદાર્થના દ્રવ્ય ભાવ કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવનો દ્રવ્ય અમખ્યાત્મીક તે દ્રવ્ય જીવ કહીયે અને જીવનો જે જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર વીર્ય તે ભાવ જીવ કહીયે પણ દ્રવ્ય વિના ભાવ જીવ તે ભીન્ન નથી દ્રવ્ય જીવનો ગુણ તે ભાવ જીવ જેણ શાકર મીશ્રી દ્રવ્ય તેનો મીઠો સ્વાદ તેને જેમ ભાવ કહીયે જેમ શાકરથી મીઠાશપણુ ભિન્ન નથી તેમ દ્રવ્યથી ભાવ ભીન્ન નથી તે ભાવ જીવની ગાથા શ્રી ઉત્તરાધ્યેનના અઠાવીસમા અધ્યેયને કહી છે નાણંચ દંસણંચેવ ચરિતંચ તવો તહા ॥ વીરિયંઉવઓગોય એયંજીવસ્સલખ્ખણં ॥

૧ ॥ એ ભાવથીજીવ કહ્યો એ રીતે જીવનો દ્રવ્ય ભાવ કહ્યો

હવે અજીવના દ્રવ્યભાવ કહે છે તે અજીવ દ્રવ્ય પાંચ છે એક ધર્મ બીજો અધર્મ ત્રીજો આકાશ ચોથો કાળ પાંચમો પુદગળ એ પાંચ દ્રવ્યનુ દ્રવ્યપણુ તે એવી રીતે જે ધર્મ અધર્મ અને આકાશ એ ત્રણ દરવ્ય તે એકેક છે તથા કાળ દરવ્ય એક છે અને અનતા પણુ કાળ દરવ્ય છે તથા પુદગળ પણ અનત દરવ્ય છે એ પાંચે અજીવ દરવ્યનુ અચેતનપણુ છે તે દરવ્ય અને ભાવથીચાર દરવ્ય અરૂપી અને એક પુદગળ દરવ્ય રૂપી છે એ ભાવ જાણવો તથા ધરમાસ્તીકાયનો ગતી સાહાય ગુણ એમ દરવ્યના નિજ સ્વભાવને પણ ભાવ અજીવ કહીયે.

હવે પુણ્યના દરવ્ય ભાવ કહે છે જે શુભ ચોગ સાથે શુભ પુદગળ ચો ફરસી પ્રયોગશાપણે પરીણમી રહ્યા છે તે દરવ્ય પુણ્ય કહીયે અને જે શુભ પુદગળનો રસ જીવ તથા શારીરને પરિણમે તેવારે ભોક્તા અલ્હાદ પામે ચીતમા હર્ષ પામે શાતા માને તે ભાવ પુણ્ય કહોયે,

હવે પાપના દ્રવ્ય ભાવ કહેછે જે અશુભ ચોગસાથે અશુભ પુદગળ ચઊ ફરસી પયોગશા પણે પરીણીમી રહયાછે તે દ્રવ્યથી પાપ કહીએ અને જે અશુભ પુદગળ નુરસ જીવ તથા સરીરને પરીણમે તેવારે જીવ વિષમે પાચો દુઃખ પામે તેભાવ પાપ કહીયે જે દ્રવ્ય તે પુદગળ અનેભાવ તે પુદગળના રસ જાણવા

હવે આશ્રવના દ્રવ્યભાવ કહે છે દરવ્યા શ્રવતે ૧ મીથ્યાત્વ મોહનીય કરમનાં ડળીયાં તે મીથ્યાત્વ આશ્રવનો વ્યવહાર મીથ્યાત્વ દરવ્ય આશ્રવ છે અને ૨ અપ્રત્યાખ્યાનિયા કષાયનાં ડળ તે વ્યવહાર દરવ્ય અવ્રતાશ્રવ કહીયે ૩ વિષય તથા પ્રત્યાખ્યાની કષાયના ડળ તે દરવ્ય પ્રમાદાશ્રવ કહીયે ૪ કષય આશ્રવનો ડળ તે સન્જવળની કષાયના ડળ પયોગાશ્રવનો તે દરવ્ય નામ કરમથી નીપના જે મન વચન કાયાના ચોગ તેનપ્રયોગશા પુદગળના ડળ તે માંહે મોહનીય કરમના ડળ મીલે તે શુભ યોગાશ્રવનુ દરવ્ય; કુ નામ કરમના ડળ તે શુભયોગાસ્રવનુ દરવ્ય તથા મીથ્યાત્વ અવિર-

તાદીક પાંચને ઉદયે કરી જીવના જે નાના પ્રકારના શુભાશુભ અધ્યવસાય થાય તે ભાવાશ્રીવ કહીયે.

હવે સવરના દરવ્ય ભાવ કહે છે જે દેશ થકી યોગ નિરૂધવુ તે દેશ સવરને દરવ્ય અને જે સર્વથી યોગ નિરૂધવુ તે સર્વ સવરને દરવ્ય એમ યોગનુ જે રૂધવુ તે સવરને દરવ્ય કહીયે એટલે યોગ રૂધી નવા કરમ ન બાંધે તે સવરનુ દરવ્ય અને યોગ રૂધનથી જીવની જે અકપ અવસ્થા થાય સ્થીર પરીણામ રહે તે ભાવ સવર કહીયે તેમાં પણ દેશથી અકપ અવસ્થા તે તે દેશભાવ સવર અને સર્વથી અકંપમાન શૈલેશી અવસ્થાને ધરવો તે સર્વ ભાવ સવર.

હવે નિઝરાને દરવ્ય ભાવ કહે છે જે જીવના પ્રદેશથી કરમને ખીરવો તે દરવ્ય નિઝરા કહીયે અને કરમના પ્રદેશ ખિરવાથી આત્માને જે જે નિજ ગુણની લબ્ધી પ્રગટ થાય એટલે કરમ પ્રકૃતી ખીરવાથી જે જ્ઞાનાદી ગુણની લબ્ધીનુ પ્રગટ થવુ આત્માનુ ઉજ્વળપણુ પ્રગટે તેને ભાવ નિઝરા કહીયે.

હવે બધના દરવ્ય ભાવ કહે છે જે પ્રકૃતી બધાદીક ચારની વર્ગણા અકેક આત્માના પ્રદેશ ઉપર રોલી ભુત થઇ રહી છે તે દરવ્ય બધ અને તે દરવ્ય બંધથી જીવના પરીણામ ગતી જાત્યાદીપણે જેમ અહ્‌પુરૂષ અહં સ્રી ઇત્યાદીક તે ભાવ બધ જાણવુ.

હવે મોક્ષના દરવ્ય ભાવ કહે છે જે સકળ કરમ ડળ રૂપ મળ કલંક આત્માથી છાંડવુ અને કરમ વર્ગણાથી આત્માને ભીન્ન કરવુ જેમ હેમથી મળ શોધવો તેમ કરમ મળ રહીત થાવુ તે દરવ્ય મોક્ષ અને કરમ મળ ખપાવ્યાથી અનત ચતુષ્ટય જે નિજ ગુણ સ્વરૂપ તે ભાવ મોક્ષ ઇતિ એ રીતે દરવ્ય ભાવથી નવ તત્વ કહ્યા તે દરવ્ય ભાવનુ લક્ષણ કહે છે જે બાહ્ય વસ્તુ તે દરવ્ય તે દરવ્યથી જે વસ્તુને નિજ સ્વરૂપ તે ભાવ કહીયે.

હવે સામાન્ય વિશેષપણુ કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવને સામાન્ય વિશેષ ક

હે છે જીવનુ સામાન્યપણુ તે જેમ ઠાણુંગે એગેજીવ ઇતિ સામાન્ય અને જીવા દુવિહા તથા થાવરા તથા સિદ્ધ સંસારી વળી જીવા તિવિહા ઇસ્થી પુરષા નપુંસગા તથા જીવ ચઉવિહા પંચવિહા છવિહાઇ ઇત્યાદીક જીવને વિશેષપણાથી જાણવુ તે જીવનો વિશેષ અને ભેદાંતર સક્રમણમાં જે જે વચન બોલીયે તે તે વચન સામાન્ય વિશેષ શ્રી અનુજોગદ્વારે કહ્યુ જેમ દુવિહા જીવા એ વચન તે એગેજીવે એ વચનનુ વિશેષપણુ જાણવુ અને દુવીહા જીવા તથા થાવરા તેમાં તસાએ સામાન્ય શબ્દ અને તે તસા ચઉવિહા બેઇંદીયા તેઇંદીયા ચઉરંદીયા પચેંદીયા એમ કહેવુ તે વિશેષ કહીયે તેમજ થાવરા એ સામાન્ય અને થાવરા પંચવિહા એમ વિવક્ષા કરવી તે તે વિશેષ જાણવુ એ સામાન્ય વિશેષનો ઘણો વિસ્તાર શ્રી અનુજોગદ્વાર સુત્રથી જાણવો ઇહાં ગ્રંથનો વિસ્તાર ઘણો વધે માટે સામાન્યપણે કહ્યુ.

હવે અજીવના સામાન્ય વિશેષ કહે છે જેમ એગેજીવે ઇતિ સામાન્ય તેમજ અજીવા દુવિહા તિવીહા ચઉવિહા પંચવિહા ઇત્યાદીક વિશેષપણાનો વિસ્તાર જીવની પેઠે જાણવો.

હવે પુણ્યના સામાન્ય વિશેષ કહે છે જેમ એગે પુન્ને ઇતિ સામાન્ય અને પુન્ન નવવિહા એમ કહેવુ ઇત્યાદીક તે પુણ્યનુ વિશેષપણુ જાણવુ ઇતી પુણ્યનુ સામાન્ય વિશેષ કહ્યુ.

હવે પાપનુ સામાન્ય વિશેષ કહે છે જેમ એગે પાપે ઇતિ સામાન્યઅને પાવઠ રસ ઠાણા ઇતિ વિશેષ એટલે પાપને એક પ્રકારે માત્ર પાપ એટલુજ કહેવુ તે પાપનુ સામાન્યપણુ અને પાપ અઢાર પ્રકારે બંધાય એમ વિસ્તાર સહીત કહેવુ તે પાપનુ વિશેષપણુ જાણવુ ઇતિ.

હવે આશ્રવના સામાન્ય વિશેષ કહે છે શ્રી ઠાણાંગે એગે આસ્સવે ઇતિ સામાન્ય અને ઠાણાંગમાંજ પંચ આસ્સવદારા એમ કહ્યુ છે તે આશ્રવનુ વિશેષપણુ જાણવુ ઇતિ.

હવે સંવરનુ સામાન્ય વિશેષ કહે છે એગે સંવરે ઇતિ સામાન્ય અને

પંચ સંવરદ્વારા એમ કહેવુ તે સવરનું વિશેષપણુ જાણવુ ઇતિ

હવે નિર્ઝરાના સામાન્ય વિશેષ કહે છે એગે નિઝરે સામાન્ય વચન જાણવુ અને નિર્ઝરા અણેગવિહા સકામ અકામ ઇત્યાદીક વિસ્તાર સહિત કહેવુ તે વિશેષપણુ જાણવુ.

હવે બધના સામાન્ય વિશેષ કહે છે એગે બધે ઇતિ સામાન્ય વચને બધ જાણવુ અને બધે ચઉવિહે જેમ પગઇ બધે અઠ્ઠકમ્મ પગડી ઉબધે ઇત્યાદીક વચને વિશેષ બધ જાણવુ.

હવે મોક્ષના સામાન્ય વિશેષ કહે છે શ્રી ઠાણાંગે એગે મોખે ઇતિ સામાન્ય અને અઠકમ્મ પઠીઉખવતિ ઇતિ વિશેષ વચને કરી બંધનુ વિષેશપણુ જાણવુ એ સામાન્ય પણ વિષેશપણાનુ લક્ષણ જે એક વૃચનમાં ઘણાં વચન અતર ભુત સમાવે તે સામાન્ય અને જે ભેદ પ્રકારરૂપ વચન તે વિષેશ વચન જાણવુ એ રીતે નવે તત્વનુ સામાન્ય વિષેશપણુ કહ્યુ.

હવે અકેકા પદાર્થમાં નામ સ્થાપના દરવ્ય અને ભાવ એ ચાર ચાર નિક્ષેપા લગાડવાની રીત કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવના ચાર નિક્ષેપા કહે છે જે જીવ એવુ નામ તે નામ જીવ જેમ કોઇ વસ્તુ લાવીને તેવુ જીવ એવુ નામ કહેવું તે નામ જીવ જાણવુ તથા અજીવ વસ્તુને જીવ એવુ નામ કહેવું તે પણ નામ જીવ જાણવુ અને સ્થાપના જીવ તે ચીત્રામણાદીકે કરી સ્થાપીયે તે સ્થાપના જીવ તથા જીવ અથવા અજીવ વસ્તુને સ્થાપીને જીવ કહેવુ તે પણ સ્થાપના જીવ જાણવુ.

વળી દરવ્ય જીવ તે છ દરવ્ય માંહેલુ એક જીવ દરવ્ય અસખ્યાત પ્રદેશાત્મક રૂપ તે દરવ્ય જીવ તથા ભાવ જીવ તે જે જીવના ઉદય ઉપશમ ક્ષાયક ક્ષયોપશમ પરિણામિક એ પાંચ ભાવપણે પ્રવર્તે તે ભાવ જીવ એમ જીવના ચાર નિક્ષેપા જાણવા.

હવે અજીવના ચાર નિક્ષેપા કહે છે અજીવ એવુ નામ કહેવુ તે નામ અજીવ થાપીને અજીવપણુ દેખાડવું તે સ્થાપના અજીવ જે જડરૂપ તે અ-

જીવ દ્રવ્ય પાંચ છે તે દ્રવ્ય અજીવ અને જે ધર્મ દ્રવ્ય પ્રમુખના ગતિ સહાય સ્થીતી સહાય અવકાશ ગુણ વર્તમાન ગુણ પુદગળના વર્ણ ગંધાદિક તે ભાવ અજીવ એટલે ઇહાં પાંચ દ્રવ્યના સદભાવ ગુણ તે સર્વ અજીવના ભાવ જાણવા ઇતિ અજીવ.

હવે પુણ્યના ચાર નિક્ષેપા કહે છે પુણ્ય એવુ નામ તે નામ પુણ્ય અને અક્ષરાદિકે કપ્પાર્દકાદિકે કરી સ્થાપીયે તે સ્થાપના પુણ્ય અને જે શુભ કર્મ પ્રકૃતિની વર્ગણા જીવના પ્રદેશની સાથે પરીણમી તે દ્રવ્ય પુણ્ય કહીયે તથા પુણ્ય તે શુભ કર્મ પ્રકૃતિના ઉદયથી જીવ આલ્હાદપણું પામે શાતાપણે જીવને આનંદપણે પરીણમે તે ભાવ પુણ્ય જાણવુ ઇતિ.

હવે પાપના ચાર નિક્ષેપા કહે છે જે પાપ એવુ નામ કહેવુ તે નામ પાપ અને અક્ષરાદિકે કપ્પરદિકાદિકે કરી સ્થાપીયે તે સ્થાપના પાપ કહીયે તથા જે અશુભ પ્રકૃતિની વર્ગણા દ્રવ્ય કર્મપણે પરીણમે તે દ્રવ્ય પાપ જાણવુ અને અશુભ પ્રકૃતિના ઉદયથી જે વિષવાદપણે પરીણમે તેથી જીવના પરીણામ દુષિત થાય દુઃખપણે ભાવ પરીણમે તે ભાવ પાપ.

હવે આશ્રવના ચાર નિક્ષેપા કહે છે પ્રથમ આશ્રવ એવુ નામ કહેવું તે નામાશ્રવ અને જે અક્ષર કપ્પરદિકાદિક દશ પ્રકારે સ્થાપના તે સ્થાપનાશ્રવ તથા મીથ્યાત્વાદિક પ્રકૃતિ અપ્રત્યાખ્યાનીચતુષ્ક પ્રકૃતિ આદિક મોહની તથા નામકર્મની પ્રકૃતિના જે દળ આત્મા સાથે જે લોલીભુત થઇ રહ્યા છે તે માંહે કર્મ રૂપ પુદગળ ગ્રહણ કરવાની શક્તિ છે તે પ્રયોગમાં પુદગળને દ્રવ્યાશ્રવ કહીયે તથા આશ્રવવત જીવના શરીરને પણ દ્રવ્ય નિક્ષેપે આશ્રવનું દ્રવ્ય કહીયે એ રીતે દ્રવ્યાશ્રવના ભેદ ઘણા છે અને મિથ્યાત્વાદિક કર્મ-પ્રકૃતિના ઉદયથી જે જીવના ભાવ પરીણમે તે ભાવને ભાવાશ્રવ કહીયે ઇતિ આશ્રવ.

હવે સંવરનાં ચાર નિક્ષેપા કહે છે સંવર એવુ નામ કહેવું તે નામ સંવર અને સ્થાપના સવર તે પુર્વે આશ્રવવત જાણવુ તથા દ્રવ્ય સવર તે

સમ્યક્તિ દેશવ્રતી આદિક વિશે જીવના પ્રદેશને કર્મ પ્રકૃતિનું જે આગમન તેને નિરૂંધવુ તે દ્રવ્ય સંવર કહીયે અને જે આત્માનુ અકંપતાપણુ દેશથી તથા સર્વથી થાય તેને ભાવસંવર કહીયે ઇતિ.

હવે નિર્જરાના ચાર નિક્ષેપા કહે છે તેમાં નામ તથા સ્થાપના એ બે તો પુર્વવત જાણવા અને દ્રવ્યનિર્જરા તે જીવના પ્રદેશથી કર્મ વગણાનુ ખીરવો તથા કર્મ ખપાવે તે જીવને પણ દ્રવ્યનિર્જરા કહીયે તથા ભાવનિર્જરા તે આત્મા ઉજ્વળ થાય તેથી લબ્ધી ઉપજે જ્ઞાનલબ્ધી ક્ષયોપશમલબ્ધી ક્ષાયકલબ્ધી ઇત્યાદિક પ્રગટે તે સર્વ ભાવનિર્જરા કહીયે.

હવે બંધતત્વના ચાર નિક્ષેપા કહે છે તેમાં પણ નામ તથા સ્થાપના તો પુર્વવત જાણવા અને જે કર્મ વર્ગણાના દળ આત્મા સાથે લાગ્યા છે તે દ્રવ્યબંધ તથા તે દ્રવ્યબંધથી જીવના ભાવ તે કર્મની અવસ્થાપણે પરીણમે જેમ દ્રવ્યમદ્યપાનથી જીવને છાક ચઢે તે છાક સમાન બંધ જાણવો તેને ભાવબંધ કહીયે ઇતિ.

હવે મોક્ષના ચાર નિક્ષેપા કહે છે તેમાં નામમોક્ષ તથા સ્થાપનામોક્ષ તો પુર્વવત જાણવાં અને નીર્મળ જીવ તે દ્રવ્યમોક્ષ જાણવુ વળી આત્માના નિજ ગુણ જે ક્ષાયક જ્ઞાન દર્શન તે ભાવમોક્ષ જાણવુ ઇતિ એ રીતે નવ પદાર્થને વિષે ચાર નિક્ષેપા સંક્ષેપથી કહ્યા જે જીવનુ વ્યાખ્યાન નિક્ષેપાથી વર્ણન કરીયે એટલે પ્રથમ નામ પછે સ્થાપના પછે તે વસ્તુના દ્રવ્ય બતાવીયે પછે તેના નિજ ગુણનો વિવરો કહીયે એમ એકેક પદાર્થ ચાર ચાર પ્રકારે નિક્ષેપીયે તેને નિક્ષેપા કહીયે કેટલાક અન્ય ભેદથી પણ નિક્ષેપા કહે છે તત્વ સર્વજ્ઞગમ્યં.

હવે નવ પદાર્થના દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ અને ભાવ કહે છે તેમાં પ્રથમ જીવ જીવદ્રવ્યનો દ્રવ્ય ક્ષેત્ર કાળ ભાવ કહે છે જીવદ્રવ્ય દ્રવ્યથી અનંતા દ્રવ્ય છે ક્ષેત્રથી લોક પ્રમાણ કાળથી અનાદી અનંત છે તેના પર્યાય ભેદથી ચાર ભાંગા થાય છે ભાવથી અરૂપીભાવ જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર તપ વીર્ય ઉપયોગ મયી છે ઇતિ.

હવે અજીવ તે દ્રવ્યથી સામાન્ય પદે પાંચ દ્રવ્યછે અને વિશેષ પદે ધર્મ અધર્મ આકાશ એ ત્રણ એકેક દ્રવ્ય છે અને કાળ પુદગળ એ બે અનંતા અનંતા દ્રવ્ય છે અને ક્ષેત્રથી ચાર દ્રવ્ય લોક પ્રમાણ છે તથા પાંચમુ આકાશદ્રવ્ય લોકાલોક પ્રમાણ છે કાળથી, અણાઇઅઅપજ્જવસિએ અણાઇએ સપજ્જવસિએ એ બે ભાગા તથા પર્યાયાપેક્ષાયે અભિપ્રતપેક્ષાયે ત્રીજો ચોથો ભાંગો પણ છે પરંતુ મુખ્ય વ્યક્તવ્યતા કાળથી અનાદી અનંતછે તથા ભાવથી ચાર દ્રવ્ય તો અરૂપી અચેતન અક્રિય ભાવપણે છે અને એક પુદગળ દ્રવ્ય રૂપી સવન્ને સગંધે સરસે સફાસે અચેતન સક્રિય ભાવે છે ઇતિ અજીવ.

હવે પુન્ય તે દ્રવ્યથી પુદગળદ્રવ્ય છે તે સામાન્ય પદ તો એક દ્રવ્ય છે અને વિશેષ પદ અનંતા જીવોના પુન્ય પ્રકૃતીના દળ અન્યોન્યછે એટલે જુદા જુદા છે તે માટે અનંતા જીવોના અનંતા પુન્યદ્રવ્ય છે તથા પુન્ય પ્રકૃતિના રસ ભિન્ન છે તે માટે વિશેષ પદ અનંતા દ્રવ્ય છે અને ક્ષેત્રથી એક જીવની અપેક્ષાયે પુન્ય અસખ્યાત પ્રદેશી ક્ષેત્રાવગાહી છે અને સર્વ જીવની અપેક્ષાયે લોકાકાશ પ્રમાણ ક્ષેત્રાવગાહી પુન્ય છે વળી કાળથી બંધની સ્થીતી ને અપેક્ષાયે સાઇએસપજ્જવસિએ તથા ભાવથી રૂપી ચોફરશી શુભ પરીણામી ઇતિ.

પાપદ્રવ્યને પણ દ્રવ્યથી ક્ષેત્રથી કાળથી તો પુણ્યની પરે કહેવુ અને ભાવથી રૂપી પાંચ વર્ણ બે ગધ પાંચ રસ તથા અશુભ પરીણામી ચાર ફરસ કહેવુ ઇતિ પાપતત્વ.

આશ્રવને દ્રવ્યથી મિથ્યાત્વ અવિરત પ્રમાદ કષાય યોગના જે દળ જીવની સાથે છે જે નવા કર્મને આકર્ષણ કરે છે તે આશ્રવનુ દ્રવ્ય છે એમ અનંતા જીવોની અપેક્ષાયે અનતા આશ્રવ દરવ્ય છે. તથા ક્ષેત્રથી લોકાકાશ પ્રમાણ આશ્રવનુ ક્ષેત્ર છે અને કાલ થકી સાઇએ, સપઝવસિએ તથા ભાવથી જીવના અધ્યવસાય તે અરૂપીને ભાવથી જાણવા.

સંવરના દરવ્યથી અનંતા સંવર દરવ્ય છે કેમકે સિદ્ધના સર્વ જીવોમાં નિશ્ચય સંવર સંભવે છે તે ક્ષાયક સમ્યક્તની અપેક્ષાએ સમ્યક્ત તે સં-

વર છે તે માટે અનંતા દરવ્ય છે. તથા સમ્યકત સવરી અસખ્યાતા જીવ દરવ્ય છે દેશ સંવરની અપેક્ષાએ પાણ અસખ્યાતા દરવ્ય છે વળી વ્યવહાર ચારીત્ર સવરની અપેક્ષાએ સખ્યાતા જીવ દરવ્ય છે એ સર્વ દરવ્યથી જાણવુ અને ક્ષેત્રથી ત્રસનાડી પ્રમાણ સવરનો ક્ષેત્ર છે તથા કાલથી સાઇએ સપઝવસિએ સિદ્ધના નિશ્ચય સવરની અપેક્ષાએ સાઇએઅપઝવસિએ છે અને ભાવથી અરૂપી ઇતિ સંવર.

નિર્જરી દરવ્યથી નિજરા તે જીવ દરવ્ય તથા નિજરા જે કમ પુદ્ગળ તે પ્રકારાંતરપણે પરિણમ્યા નહી તિહાં લગણ તે નિજરયા પુજલને દરવ્યથી નિર્જરા કહીયે ક્ષેત્રથી જીવ પ્રમાણ કાલથી સાઇએસપઝવસિએ ભાવથી અરૂપી તથા આત્મા ઉજવલપણે થાય તે.

બધ તત્વમાં દરવ્યથી બંધ તે આઠ કરમની વર્ગણાના પુદ્ગળ આત્મા સાથે બધ થાય તે દરવ્યથી બધ કહીયે ક્ષેત્રથી અસખ્યાત પ્રદેશાવગાહી બધ કાલથી સાઇએસપઝવસિએ અને ભાવથી બંધરૂપ પુદગળ સારભાવ થાય તે ભાવ બધ કહીયે.

મોક્ષ તત્વ દરવ્યથી સિદ્ધ ક્ષેત્રમાં બિરાજમાન આત્મા ચિદરૂપ અનતા દરવ્ય અને ક્ષેત્રથી એક સિદ્ધ આશ્રીયીતો જઘન્ય એક હાથને આઠ અગુલ તથા મધ્યમ ચાર હાથને સોલ અગુલ ઉત્કૃષ્ટ ૩૩૩ ધનુષ્યને ૩૨ અગુલ ક્ષેત્ર જાણવુ તથા સર્વ સિધોની અપેક્ષાએ પીસ્તાલીસ લાખ યોજન લાંબો અને પહુલો તથા ૩૩૩ ધનુષ્ય અને ૩૨ અંગુલ ઊચો એટલો મોક્ષ ક્ષેત્ર છે અને કાલથી સાઇપઅપઝવસિએ તથા મુક્તિ ક્ષેત્ર અપેક્ષાએ અણાઇએઅપઝવસિએ અને જે જ્ઞાન દર્શનાદીક ગુણ પ્રગટ થયા તે ભાવથી મોક્ષ જાણવુ.

હવે નવે પદાર્થ માંહિલા એકેકા પદાર્થને વિષે ૧ પ્રત્યક્ષ ૨ અનુમાન ૩ ઉપમા ૪ આગમ એ ચાર ચાર પ્રમાણ કહે છે જે પ્રત્યક્ષ આગલ વસ્તુ દેખીયે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ અને અનુમાને કરી વસ્તુને જાણીયે જેમ પુ

માડાંથી અગ્ની ઇત્યાદિક અનેક હેતુયે કરી જાણવુ તે અનુમાન પ્રમાણ અને જે વસ્તુને સાધરમીક વસ્તુની ઉપમા કરી જાણે જેમ આ સરોવર સમુદ્ર સરીખો છે પાણીનુ બીંદ મોતી સરીખુ ઈત્યાદીક ઉપમા પ્રમાણ જાણવુ પણ ઉપમા બે પ્રકારથી કહેવાય એક દેશોપમા બીજી સર્વોપમા તેમાં દેશોપમા જેમ પુરિસ સિહાણ પુરિસવર પુડરિઆણ પુરીસવરગધ હથિણં ઇત્યાદીક દેશોપમા અને બીજી સર્વોપમા તે જેમ સસાર સાયરે ઘોરે જેણપડઇ દુરૂતરે ઇત્યાદીક સર્વોપમા અને આગમ પ્રમાણ તે જે ઈંદ્રીય તથા મનથી પરોક્ષ વસ્તુ ને આગમના વચનથી જાણવી જેમ દેશ પ્રદેશના ભાંગા પરમાણુ તથા સાધારણ વનસ્પતીનો વિચાર જાણવો એ આગમ પ્રમાણ એ રીતે ચાર પ્રમાણ તે એકેકા પદાર્થ ઉપર જાણવાને કહે છે.

પ્રત્યક્ષ જીવ તે ચેતના લક્ષણપણું અને અનુમાન પ્રમાણ તે બાળ યુવાન વૃદ્ધપણે પ્રર્તે જેમ દશવૈકાલિકે ચતુર્થાધ્યયને અભિક્કત પડિક્કત સકુચિયં પસારીયં રૂપ ભત તસિયં પલાઇય આગઇ ગઇ ઇત્યાદિક ત્રસ જીવોને જાણવાના અનુમાન કહ્યાં છે તેમજ સ્થાવરના અનુમાન પણ શ્રીઆચારાંગે પ્રથમ શ્રુતસ્કંધે શસ્ત્રપરીજ્ઞા અધ્યયને વનસ્પતી વૃક્ષાદિકના જીવ સદહવાને અથ અંકુરાદિકથી લેઇ અનુમાન પ્રમાણ ગણધરે બતાવ્યા તે અનુમાન પ્રમાણથી જીવ જાણીયે તથા ઉપમા પ્રમાણ તે જીવ અરૂપી આકાશવત ગ્રહ્યો ન જાય જીવ અનાદી અનત જેમ ધર્મ દ્રવ્યાદિક સાસ્વતા તેમ જીવ પણ સાસ્વતા ઇત્યાદિક ઉપમાયે કરી જીવનુ છતાપણુ કહેવું તે ઉપમા પ્રમાણ અને વળી ઉપમાયે કરી જીવનો છતાપણુ અનાદીપણુ હેતુયે કરી દેખાડીયે તેની રીત કહે છે.

ઇશ્વરવાદી કહે છે જીવનો કર્તા ઇશ્વર છે સયંભુણાકડેલોએ ઇત્યાદિક વચન કરી જીવનો કર્તા ઇશ્વર કહયો છે એમ કહેવાથી જીન વચનની વિરૂદ્ધતા થઇ કેમકે જીનરાજે તો જીવને અનાદી કહયો છે માટે ઇશ્વરવાદીને પુછવુ જે તમે ઇશ્વર કર્તા કહો છો તો ઇશ્વરનુ પણ કર્તા કહેવુ જોઇશે અને ઇશ્વરનુ કર્તા જો પરીબ્રહ્મની જયોતી કહેશો તો પરીબ્રહ્મનુ કર્તા પણ કોઇક જોઇયે

ઈત્યાદિક વચન ઘણાં છે તે લિખતાં ગ્રંથ વધે માટે તે બીજા ગ્રંથોથી જાણી લેવા જેમ પરીબ્રહ્મમાં જ્યોતી અનાદી છે તેમ જીવ પણ અનાદી છે ઇત્યાદિક ઉપમાયે કરી જીવનું સાસ્વતપણું દેખાડવુ તે ઉપમા પ્રમાણ કહીયે.

તથા ઉપમાયે કરી જીવનું સ્વરૂપ કહ્યુ જેમ તિલમાં તેલ અને દુગ્ધમાં ઘૃત ઇક્ષુમાં રસ તેમ કાયામાં જીવ ઇત્યાદિક ઉપમાયે જીવનુ છતાપણુ કહેવુ તે ઉપમા પ્રમાણ જાણવું.

હવે જીવનુ આગમ પ્રમાણ કહે છે જેમ આગમમાં ગણધરે કહ્યુ કમ્મ કત્તાઅયંજીવો કમ્મંછિતાવિજીવમુણીયવ્વો અરૂવીનિચ્ચઅણાઇઓ અગુરૂલહુગુણ જીવાણ ॥ ૧ ॥ જીવ કર્મનો કર્તા છે કર્મનો ભોક્તા છે અરૂપી છે નિત્ય છે અનાદી છે અગુરૂલઘુ ગુણ છે એ રીતે જીવનાં લક્ષણ કહ્યાં તે આગમ પ્રમાણથી જીવનુ સ્વરૂપ જાણવુ તથા એક જીવના પ્રદેશ જે આકાશ પ્રદેશમાં અવગાહ્યાં તિહાં અનંતા જીવના પ્રદેશ અવગાહે તથા સાધારણ વનસ્પતીમાં એક વાળાગ્ર માત્ર અસમાં અનંતા જીવ છે તેમ એક શરીરમાં અનંતા જીવ છે ઇત્યાદિક આગમ પ્રમાણથી જીવને સદહીયે તે આગમ પ્રમાણ જાણવુ ઇતિ.

હવે અજીવના ચાર પ્રમાણ કહે છે અજીવનુ પ્રતક્ષ પ્રમાણ તો જડ લક્ષણથી જાણવુ જાય છે તથા જીવથી વિપરીત જડ પુદગળ સ્વભાવ અને વર્ણ ગધાદિક દેખાય છે પણ હાથમાં આવે નહી મિલણ વિખરણ સ્વભાવ પ્રતક્ષ દેખાય છે તે પ્રતક્ષ પ્રમાણ અને અનુમાન પ્રમાણથી નવ જીર્ણપણુ પલટણ સ્વભાવપણુ દેખીને જાણીયે જે એ પુદગળ છે તથા જીવ પુદગળને ગતિસહાય સ્થિતિસહાય અવકાશ દેવાના પ્રમાણથી જાણીયે છીયે જે એ અજીવ અરૂપીનુ ગુણ છે જેમ જીવ પુદગળને સકપમાન દેખીને અનુમાનથી ધર્મદ્રવ્યનો સ્વભાવ જણાય છે અને અકપમાન દેખીને અનુમાનથી જાણીયે છીયે જે એ અધર્મદ્રવ્યનો સ્વભાવ છે તેમજ જીવ પુદગળ માંહો માંહે મળ્યા દેખીને અનુમાને જાણીયે છીએ જે એ આકાશદ્રવ્યનો સ્વભાવછે તેમજ એક દુગ્ધનો વાટકો કિનારા સુધી ભરીયે જેમાં એક બુંદ પણ બીજુ ન સમાય નહી એવો ઠાંશીને ભરીયે પણ તેમાં સાકર વાટીને નાખીયે તો સમાઇ જાય

એ આકાશનો ગુણ અનુમાને જણાય છે એમ અનુમાન પ્રમાણથી સર્વ અ જીવદ્રંવ્ય જાણ્યા જાય છે.

તથા ઉપમા પ્રમાણ તે જેમ ઈંદ્રધનુષ સધ્યારાગ પલટે છે તેમ પુદ ગળનો રંગ અસ્થિર છે પલટન સ્વભાવ છે જેમ ગજકર્ણ અથીર છે તેમ પુ દગળ પણ અથીર છે ઇત્યાદિક અનેક ઉપમાયે કરી પુદગળનો સ્વભાવ દેખાય છે તે ઉપમા પ્રમાણથી પુદગળનુ સ્વરૂપ જણાય છે પુદગળનો રગ પલટયો દ ખીને ઉપમા આપીયે તે ઉપમા પ્રમાણ જાણવુ અને ચોથો આગમ પ્રમાણ તે જેમ અજીવના ખધ દેશ પ્રદેશ તે ચાર દ્રવ્યના કહ્યા અને પાંચમા પુ- દગળદ્રવ્યમાં પરમાણુ આદી ખધ પ્રવર્તના દ્રવ્યગુણ પર્યાયના કથન જેમ સુત્રમાં પરૂપ્યા વળી પરમાણુની અપેક્ષાયે એક વર્ણ એક ગધ એક રસ બે સ્પર્શ અને પરમાણુની રાશીમાં પાંચ વર્ણ બે ગધ પાંચ રસ ચાર ફરસ એ સોળના પર્યાયની એક ગુણથી માંડીને યાવત અનંત ગુણ પયત વ્યાખ્યા ક- રવી તેને આગમ પ્રમાણથી પુદગળ જાણીયે.

પુદગળના વર્ણાદિકની પર્યાય પુદગળથી ભીન્ન નથી જેમ સાકરદ્રવ્ય અને સાકરનો મીઠો રસ ભીન્ન નથી પણ દ્રવ્યગુણ પર્યાયના વ્યાખ્યાનમા દ્રવ્ય પર્યાય વચન યોગથી ભીન્ન કહેવામાં આવે છે જેમ સાકર મીઠી આંબલી ખા- ટી એ સબધ વચનથી ભીન્નભિન્ન દેખાય છે પણ આગમ પ્રમાણથી દ્રવ્યગુણ પર્યાય તે એકજ વસ્તુમાં છે પણ જુદા જુદા નથી એ આગમ પ્રમાણનો વિસ્તતાર ઘણો છે તેનો અધિકાર શ્રીભગવતિ સુત્રના વીસમા સતકમાં ભાંગા ક- હ્યા છે તિહાંથી જોવુ આગમ પ્રમાણ જાણવુ.

હવે ધર્માસ્તીકાયના ખંધ દેશ પ્રદેશના દરવ્યગુણ પર્યાય આગમમાં કહ્યા છે જેમ ધર્મદ્રવ્યના એક પ્રદેશમાં અનતી પર્યાય છે કેમકે અનતા જીવ પુ દગળને ગતિસહાક આપે છે તેમાં ષટ ગુણ હાણી વૃદ્ધિ છે તથા ઉત્પાદવ્યય અને ધૃવના પર્યાયે કરી સયુક્ત છે તે ધર્મદ્રવ્યનો આગમ પ્રમાણ જાણવુ એમ અધર્મદ્રવ્ય સ્થિતિ સહાયકારી છે શેષ ધર્મદ્રવ્યવત જાણવુ તેમજ આકાશદ્રવ્ય સદા અવકાશનુ દેવાવાળુ છે અવકાશનો અરૂપીપણુ અચેતનપણુ અનતપણુ

ઇત્યાદીક આગમથી જાણીયે તે આગમ પ્રમાણ કહેવુ વળી કાળદ્રવ્યનુ પણ એમજ અરૂપી અચેતનપણુ અનંતપણુ અપ્રદેશીપણુ છે પણ વસ્તુને નવી જીર્ણ થવાનુ સાહ્યકારી છે તે એક સમયમાં અનતી પર્યાય છે કેમકે તેહીજ સમય અનંતા જીવ પુદગલ ઉપર વર્તે છે ઇત્યાદીક વિસ્તારે અજીવના ભેદ આગમ પ્રમાણથી કહ્યા.

હવે પુણ્યના ચાર પ્રમાણ કહે છે જેમનોક્ષશબ્દ મનોક્ષરૂપ મનોક્ષ ગધ મનોક્ષરસ મનોક્ષ ફરસ મન સુખ કાયસુખ એ આઠ પ્રકારની સાતાવેદની છે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે પુણ્ય જાણવુ તથા અનુમાન પ્રમાણે તો રૂદ્ધી સપદારૂપ બલ જાતી કુલ ઇશ્વરતા અધીક દેખીને અનુમાનથી જાણીએ જે પુર્વે એણે પુણ્ય ઘણાં કર્યાં છે જેમ વિપાક સુત્રે સુબાહુ કુમરનો સૌભાગ્ય દેખીને ગાતમાદીક સાધુએ જાણ્યુ જે એ કુમરે પુર્વે મોહોટા પુણ્ય કીધાં છે તે પુણ્યનું અનુમાન પ્રમાણ કહીએ.

હવે પુણ્યના ઉપમા પ્રમાણ તે જેમ પુણ્યવંત જીવને પુણ્યવતની ઉપમા આપીએ તે ઉપમા પ્રમાણથી પુણ્ય ફલ જણાય જેમ ઉતરાધ્યયનના એકવીસમા અધ્યયને પાસાએકી લેઇકમ્મે દેવોદોગદ ગોજહા તથા ચદોઇવ તારાણં ભરહોઇવ મણુયાણ ઇદોઇવિદેવાણ એવી ઉપમા જેહને આપીયે તેના અધીક પુણ્ય જાણીયે.

હવે પુણ્યના આગમ પ્રમાણ તે શુભ પ્રકૃતીને શુભ યોગથી બાંધ્યા પુણ્ય બધ થાય છે જેમ ઠાણાંગે ચતુર્થસ્થાને સુચિનાકમા સુચિનાફલાભવતિ ઇત્યાદીક આગમ વચનથી શુભ બધને પુણ્ય કહીએ તે આગમ પ્રમાણ તથા આગમ વચનથી પુણ્યના ભેદ જાણીએ જેમ પુણ્ય પ્રકૃતિ તે ઉચ ગોત્ર શુભ વર્ણાદીક અને સ્થીત પુણ્ય તે દીર્ઘ દેવાયુ મનુષ્યાયુ વળી અનુભાગ તે પુણ્યના રસની હાની વૃદ્ધિ જેમ પાણીમાં મિશ્રી થોડી નાખે તો પાણી થોડો મીઠો થાય અને ઘણી મીશ્રી નાખે તો ઘણો મીઠો થાય તેમ પુણ્યના પણ અનુભાગ તથા રસમા ષટ ગુણ હાની વૃદ્ધી તે પુણ્ય પ્રકૃતીમાં અનંતિ પર્યાય છે પુણ્ય રૂપ પુદગલની વર્ગણા અનતી છે જેમ દેવાયુ તે પુ

ણ્ય પ્રકૃતી છે પણ તેમાં કાલા પેક્ષાયે ચોઠાણુ વલિયા છે માટે જેમ જેમ શુભ યોગ વ્યાપારની વૃદ્ધી તેમ તેમ પુણ્યની વૃદ્ધી ઇત્યાદીક આગમ પ્રમાણ થી પુણ્ય જાણવુ તથા પુણ્યનુ બધી પુણ્ય જેમ તીરથકરને અને પ્રેરૂયાનુ બધી પાપ હરીકેસી મુનીરાજને પાપાનુ બંધી પુણ્ય જેમ ગોશાલાને તથા અનાર્ય રાજાઓ પ્રમુખને તથા પાપાનુ બન્ધી પાપ જેમ નારકીમાં નાગશ્રી છે ઇસ્યાદીક ભેદ પુન્ય સ્વરૂપના આગમ પ્રમાણથી જાણીએ.

હવે પાપના ચાર પ્રમાણ કહે છે પાપના ચાર પ્રમાણ પુન્યથી વિપરીતપણે જાણવા એટલે જે જીવ આઠ પ્રકારની અશાતા ભોગવતો દેખાય તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે પાપ જાણવુ કોઇને કષ્ટ દુઃખ ભોગવતો દેખીને જાણે જે એ ણેપુર્વે પાપ કીધાં છે તે અનુમાન્ન પ્રમાણે પાપ તથા જેમ એ નારકીના દુઃખ સરીખા દુઃખ ભોગવે છે એમ કહીયે તે ઉપમા પ્રમાણે પાપ અને કરમનો પ્રકૃતિ સ્થીતી અનુભાગ અને પ્રદેશ બંધ તે અશુભ હોય એટલે પુન્યથી વિપર્યયદલિયા હોય તે આગમ પ્રમાણે પાપ જાણવુ.

હવે આશ્રવના ચાર પ્રમાણ કહે છે જે યોગના વ્યાપારનું સંકપમાનપણુ તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે આશ્રવ કહીયે વળી અનુમાન પ્રમાણે અત્યાગ ભાવને આશ્રવ કહીયે તથા જેમ તલાવને ગડનાલો તથા હવેલીને બારણો અને નાવાને છિદ્ર વળી સુઇને નાકો એ ચાર ઉપમાએ જીવને આશ્રવનુ આવવુ થાય તે ઉપમા પ્રમાણે આશ્રવ કહીએ તથા જે અપ્રત્યાખાની ક્રોધ માન માયા લોભ એવા ચાર કષાયના પ્રમાણ મળી દલરૂપ સ્કંધ થઇને આત્માના એકેક પ્રદેશે વર્ગણા ચોહોટી છે તે વર્ગણાને આગમ પ્રમાણે આશ્રવ કહીયે

હવે સવરના ચાર પ્રમાણ કહે છે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે સવર તે યોગ નિરૂધનને કહીયે તેમાં જે દેશથી યોગ નિરૂધન તે દેશ સવર તથા સર્વથી યોગ નિરૂધન તે સર્વ સવર કહીએ ઇત્યાદીક વિસ્તાર ઘણો છે જેમ જેમ યોગ વ્યાપાર નિરૂધન થાય તેમ તેમ સર્વ સંવર ગુણ પુષ્ઠ થાય અને જે સાવદ્ય યોગનો ત્યાગ તે અનુમાન પ્રમાણ સંવર જેમ હવેલીને બારણો રૂધવાથી માણસ આવતાં બન્ધ થાય તે દષ્ટાંતે જીવને યોગ નિરૂધન કરવાથી આવતા

કરમ રોકાય જેમ નાવની છિદ્ર રૂંધવાથી પાણી આવતુ બંધ થાય તેમ જીવ ને પચખાણ કરી આશ્રવને રૂંધે જેમ તલાવની મોરી રૂંધવાથી પાણી આવતુ બંધ થાય તેમ જીવના યોગ વ્યાપાર રૂધન કરવાથી કર્મનુ આવવુ બંધ થઇ જાયે જેમ સુઈનો નાકો રૂંધવાથી માંહિ દોરો આવી શકે નહીં તેમ જીવના યોગ રૂંધવાથી કર્મ આવતા રહે એમ ઉપમા પ્રમાણ સવર કહીયે તથા જે આત્માનુ સ્થિરતાપણુ અકંપપણુ યોગ વ્યાપર રહિતપણુ દેશથી અને સર્વથી યોગ રૂંધનપણે કરી આત્મા નિશ્ચલપણે થાય આત્મા પોતાના ગુણને સયુક્ત થાય તે આગમ પ્રમાણ સવર આત્માને કહીયે.

હવે નિર્જરાના ચાર પ્રમાણ કહે છે જે બાર ભેદ તપસ્યા કરીને કર્મનુ છેદ કરે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણે નિરઝરા કહીયે અને બાર ભેદ તપસ્યા કરવાથી કરમના દલીયા ખીરે તેથી આત્મા નિરમલ થાય તે નિરમલપણા થકી જ્ઞાન દર્શનાદીક નિજ ગુણ પ્રગટે જેમ મલીન વસ્ત્ર ખાર પાણી તથા અગ્નીના સંયોગે ધોવાથી મલ ટાળીને નિરમલ થાય તેમ જીવ પણ બાર ભેદ તપસ્યા કરી કર્મરૂપ મેલને ટાળી નિરમળ થાય તથા જેમ સુવર્ણ બીજી ધાતુના સંયોગથી મલિન હોય તે અગ્ની ટંકણખાર કારીગરના સયોગથી મેલ ટળે તેમ બાર ભેદ તપસ્યા કરવાથી આત્મામાંથી કર્મરૂપ મેલ ખીરે તથા જેમ સુર્યે અભ્રપટલથી ઢાંકયો તેજહી ન થાય પછે વાયુના પ્રયોગથી વાદળાં મીટી જાય તેવારે સુર્યના તેજ પ્રગટ થાય તેમ એ સસારી જીવના પોતાના અનતા ગુણ તે કર્મરૂપ મેલથી ઢંકાણા છે તે બાર ભેદની તપસ્યા રૂપ વાયુના પ્રયોગથી કર્મરૂપ મેલના પડલ મટી જાય તેવારે પોતાના ગુણ પ્રગટ થાય ઇત્યાદીક ઉપમાયે કરી ઉપમા પ્રમાણે નિરઝરા કહીયે.

અને જે નિરઝરાથી જ્ઞાન દર્શન ચારીત્ર રૂપ પોતાના ગુણની વૃદ્ધી થતી દેખાય તથા દેવાયુ પ્રમુખનુ પામવુ તે વિકલેદ્રીયાદીકથી ઉજવલપણુ પામ્યુ કહેવાય એમ નિરઝરાથી જે ક્ષયોપશમ વૃદ્ધી થાય તે અનુમાન પ્રમાણે નિરઝરા જાણવી.

તથા જે પુદગલની આશા વાંછા રહિત ઇચ્છા નિરોધન તપ કરે તે આ-

ત્માને ઉજ્વલપણેસમ્યક્ત સહિત સકામ નિરઝરા થાય તે આગમ પ્રમાણે નિઝરા કહીયે.

હવે બધ તત્વના ચાર પ્રમાણ કહે છે તેમાં જે જીવ અને પુદગલ ખી રનીરનીપરે લોલી ભુત થઈ રહ્યા છે જીવ અજીવ બેહુ મલ્યા શારીરાકાર પ્રયોગ શા પુદગલ પરીણમ્યા દેખાય છે તે પ્રત્યક્ષ પ્રમાણ બધ કહીએ.

તથા તીરથંકર ગણધર કેવલ જ્ઞાની અને છદ્મસ્થ મુનિરાજના ઉપદેશ સાંભળે પણ શશય વ્યામોહ ભ્રમ ઇત્યાદીક અજ્ઞાન જાય નહી તેથી અનુમાને જાણીએ જે એને મિથ્યાત્વાદીક કર્મ પ્રકૃતિનો બધ અતી કઠીન છે જેમ બ્રહ્મદત ચક્રવર્તીને ચિત મુનિશ્વરે કહ્યો નિયાણ મસુહંકડં ઇતિ વચનાત એમ અનેક હેતુથી અનુમાન પ્રમાણે બધ જાણીયે.

તથા સોલ પ્રકારથી આયુ ચાર ગતિનો બંધ કહ્યો છે તે કૃત્ય વિના અનુમાનથી ગતિમાં જાવો તે પણ અનુમાન પ્રમાણે બધ જાણીએ તથા નરકાદીકના આવ્યાના લક્ષણ દેખીને જાણીયે ઇત્યાદીક વિસ્તારથી અનુમાન પ્રમાણે બધ કહીએ.

હવે ઉપમા પ્રમાણ બધ કહે છે પ્રકૃતિ બધ તે સ્વભાવ રસને ન્યાયે સ્થિતી બધ તે કાલ મર્યાદાને ન્યાયે અનુભાગ બધ તે સુખ દુઃખ વિપાકપણાની ષટગુણ હાનિ વૃદ્ધિ તે અનુભાગ રસની હાની વૃદ્ધિ જેમ શેર પાણીમાં અલ્પ મીશ્રી નાંખીયે તો અલ્પ મધુરપણો થાય અને ઘણી મીશ્રી નાંખીએ તો ઘણું મધુરપણુ થાય તેમ શુભ કરમનો રસ પણ તીવ્ર મંદ પરીણામની હાની વૃદ્ધિથી કર્મના રસનો તીવ્ર મદપણ જણાય અને અશુભ કરમનો રસ પણ હાની વૃદ્ધિ યુક્ત છે તે આવી રીતે જેમ શેર પાણીમાં થોડો નીંબ નાંખીયે તો થોડો કટુકપણો થાય અને ઘણો નીંબ નાખતાં ઘણો કટુકપણું થાય ઇત્યાદીક હેતુથી અનુભાગબધ રસ જાણીયે અને પ્રદેશ બધ તે જીવના એકેક પ્રદેશ ઉપરે અનંતી અનંતી કર્મ વર્ગણા રહીછે જેમ સોનારની પાસે ખોડલ જે થાય છે તેના પટલ પરસ્પર મિલેલા હોય તેમ ન્યાસ પણ હોય તેમ કર્મવર્ગણા તે જીવના પ્રદેશ પ્રદેશે સઘાતે રહે તે પ્ર

દ્રશબધ કોઇ જીવને અલ્પ હોય કોઇ જીવને બહુત્વ હોય ઇતિ પ્રદેશબંધમાંએ ઉપમા પ્રમાણબધ કહયો.

હવે આગમ પ્રમાણ બધ કહે છે જીવના શુભાશુભ અધ્યવસાયે શુભાશુભ યોગ શુભાશુભ ધ્યાન શુભાશુભ લેશ્યા શુભાશુભ પરીણામ ઇત્યાદીકથી બધ થાય છે તેને આગમ પ્રમાણ બધ કહીયે એ રીતે બધ તત્વના ચાર પ્રમાણ કહ્યા.

હવે મોક્ષના ચાર પ્રમાણ કહે છે તેમા જે દેશથી ઉજ્વળ થઇને સમ્યક જ્ઞાન દર્શનાદિક ગુણ પ્રગટ થાયે અને શુભ પ્રકૃતિના સ્વભાવથી અશુભ પ્રકૃતિના ક્ષપણથી જીવ ઉતમ પદ જે તીર્થંકરાદિક પદ પામે તેને પ્રતક્ષ પ્રમાણે મોક્ષ કહીયે જેમ ઘાતી કર્મ ખપ્યાથી નિશ્ચે મોક્ષ છે તે પ્રતક્ષ પ્રમાણે મોક્ષ છે.

અને અનુમાન પ્રમાણથી દર્શન મોહનીય કર્મ ખપ્યાથી તથા ચારીત્ર મોહનીય કર્મ ખપ્યાથી મોક્ષ છે એ રીતે જે જાણવુ તે અનુમાન પ્રમાણ મોક્ષ કહીયે તથા ઉપમા પ્રમાણ તે જેમ દગ્ધ બીજને અકુરા ઉગે નહી તથા જેમ ઘૃત સીંચવાથી અગ્નીમંદપણુ પામે નહી તેમ કષાયના ક્ષયથી જીવ વીતરાગપણાથી હાયમાન પરીણામી ન થાય ઇત્યાદીક અનેક રીતથી ઉપમા પ્રમાણે મોક્ષ જાણીયે અને આગમ પ્રમાણ મોક્ષ તે અનત ચતુષ્ટય પ્રગટ થયા જેમ જેમ અનુક્રમે સુત્રોક્ત કર્મ પ્રકૃતિ ખપાવે તેમ તેમ જીવના નિર્જ ગુણની લબ્ધી પ્રગટે તે જેમ પ્રથમ મોહનીય કર્મની મિથ્યાત્વ મોહનીય ખપાવે પછે અનતાનુબંધીયા કષાયની ચોકડી ખપાવે પછે મિશ્ર મોહની ખપાવે પછે પ્રત્યાખ્યાનીયાની ચોકડી ખપાવે ઇત્યાદીક મોહનીય કર્મની પ્રકૃતિ ખપાવ્યા પછી જ્ઞાનાવરણી દર્શનાવરણી અંતરાયકર્મ એ રીતે જેમ જેમ ગુણસ્થાન માર્ગણા ગુણસ્થાન ક્રમારોહ થાય તેમ તેમ જીવને મોક્ષ થાય તે આગમ પ્રમાણે મોક્ષ જાણવો ઇતિ.

હવે એકેક પદાર્થ ઉપર સાત નય કહે છે તેમાં પ્રથમ નયનુ સ્વરૂપ દખાડે છે જે એક વસ્તુમાં અનતા સ્વભાવ છે તે અનતા સ્વભાવની જે પ્ર-

કૃતિ સ્વભાવ રૂપ વચન બોલવું એટલે વસ્તુના પ્રત્યેક પ્રત્યેક ગુણ પર્યાય અવલંબીને જે વચન બોલવુ તેને નય કહીયે.

દ્રષ્ટાંત જેમ કોઇકે પુછ્યુ જે ધાન્ય શાથી નીપજે છે તેવારે એકે કહયો ઉદકથી બીજે કહયો પૃથ્વીથી ત્રીજે કહયો હલથી ચોથે કહયો બળદથી પાંચમે કહયો બીજથી છઠે કહયો રૂતુથી સાતમે કહયો ભાગ્યથી એ સર્વે એકેક અંશ ગ્રહી શબ્દ બોલ્યા તે સર્વ એકેકા દેશે સત્ય છે પણ સર્વ દેશે સત્ય નથી તેમ એક નયનો પક્ષ તે એક દેશ વાચક છે અને જે સાતે નયને અનુસારે વચન બોલીયે તે સર્વ દેશે સત્ય જાણવુ એ રીતે જે નયાત્મ જ્ઞાન સમજવુ તે સમ્યક્ત છે પણ જીહાં એક નયને અવલંબી ખેંચ કરી રહેવું તે મિથ્યાત્વ છે એ શ્રીઅનુયોગ દ્વારમાં કહ્યુ છે.

હવે એ નયના મુળ બે ભેદ છે તેમાં એક વ્યવહાર નય બીજો નિશ્ચે નય તેમાં વ્યવહાર નયના વલી ચાર ભેદ છે એક નૈગમ નય બીજો સંગ્રહ નય ત્રીજો વ્યવહાર નય ચોથો રૂજુસુત્ર નય એ ચાર નય વ્યવહારના છે અને એક શબ્દ નય બીજો સમભીરૂઢ નય ત્રીજો એવંભુત નય એ ત્રણ નિશ્ચે નય છે માટે નિશ્ચેના ભેદમાં ગણાય છે વળી તેમાં કોઇક વચનની અપેક્ષાયે રૂજુસુત્ર નય પણ નિશ્ચે નયમાં ભળે છે તે પણ જીન વચનની અપેક્ષાયે લીધો છે હવે જેમાં વસ્તુના દ્રવ્યની મુખ્યતા પ્રતિભાસે છે તેને વ્યવહાર નય કહીયે અને જેમાં વસ્તુનો નિજ સ્વભાવ અભ્યંતર ગુણ પ્રતિભાસે છે તે નિશ્ચય નય કહીયે.

હવે વ્યવહાર બે કહ્યા છે એક શુદ્ધ વ્યવહાર બીજો અશુદ્ધ વ્યવહાર તે વ્યવહાર તો જે વસ્તુનો બાહ્ય પ્રવર્તન રૂપ તેને કહીયે જેમ વિવહરતીતી વ્યવહાર હવે વસ્તુનો જે બાહ્ય પ્રયોગ શુભપણે પ્રવર્તન રૂપ તેને શુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે તથા જે બાહ્ય પ્રયોગનો અશુભપણે પ્રવર્તન તે અશુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે એનો જાણપણુ યદ્યપી અતી વિસ્તારપણે છે તથાપી ઇહાં અલ્પપણે હેતુયે કરી દેખાડીયે છીયે.

જેમ જીવદ્રવ્ય એક વસ્તુ છે તેનુ બાહ્ય પ્રવર્તન તે શરીર ઇંદ્રીય ત-

થા યોગના પ્રવર્તનને કહીયે છીયે તેમાં શરીરથી પડીલેહણા પ્રમુખ શુભ કાર્ય નુ જે કરવુ તેમ વરતતાં થકાં શુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે અને એજ શરીરથી જે સ્ત્રિયાદીકનુ આલીંગન પ્રમુખ કરવુ તે અશુદ્ધ વ્યવહાર કહીયે એવી રીતે બી જી ચક્ષુ પ્રમુખ ઇંદ્રીયોના પ્રયોગ પણ કહેવુ તે આવી રીતે જે શાસ્ત્ર શ્રવણ ઇર્યા સુમતીએ વરતવુ સ્વાધ્યાય કરવુ શીત તાપાદિક સહન કરવા તે શુદ્ધ વ્યવહાર અને વિકથા શ્રવણ નૃત્યાવલોકન તથા સુગધાનુરાગ રસાદિકનુ ગૃધીપણુ સેજાદિકે સયન કરવુ મૈથુનાદિ શેવવાં ઇત્યાદિક સર્વ અશુભ વ્યવહાર છે એ મજ જે શુભ અશુભ યોગનુ પ્રવર્તન તે શુભાશુભ વ્યવહાર છે પણ ઇહાં કારણનું કાર્યને વિષે ઉપચાર છે તે માટે શુદ્ધ અશુદ્ધ વ્યવહાર તે શુભ અશુભ પણાનેજ બતાવ્યો છે.

પણ અશુદ્ધ વ્યવહાર તો વીતરાગ અવસ્થાને છે તે પાછલા ત્રણ પર્યાયારથીક નય છે તેમાં સમાયછે તત્વ કેવળી ગમ્ય એવીજ રીતે વ્યવહાર નયમાં પણ શુદ્ધ અશુદ્ધપણુ દખાડ્યું છે જેમ શુદ્ધ નૈગમ અવિશુદ્ધ નૈગમ ઇત્યાદીક વિસ્તારે કહેવુ જોઇએ પણ અલ્પ બુધીને ગ્રંથનુ ગૌરવ સમજવુ દુર્લભ થાય તે માટે સક્ષેપે કહ્યુ છે.

ઇહાં કોઇ પુછે જે વસ્તુ તો દ્રવ્ય ગુણ પર્યય રૂપ ત્રણ પ્રકારે કહી છે પણ નયાધિકારે તો એક દરવ્યાર્થીક નય અને બીજો પર્યાયાર્થીક નય કહયો છે પણ ત્રીજો ગુણાર્થીક નય કેમ કહયો નથી હવે ગુરૂ ઉતર કહે છે જે જી વાદીક પદાર્થના દરવ્ય ગુણ પર્યાય ત્રણ કહ્યા અને નયમાં દરવ્ય પર્યાય બે કહ્યા માટે એ સાત નયમાં જે પર્યાયાર્થીક નય છે તેહીજ ગુણાર્થીક છે કેમ કે પર્યાયમાં ગુણ અંતર ભુત છે માટે દરવ્ય પર્યાય બેજ કહ્યા એ રીતે એ સાત નયનો વિસતારે ભેદ વિજ્ઞાન નય ચક્ર ગ્રંથથી જાણવુ.

હવે જીવાદીક નવ પદાર્થને સાત નયે કરી શી રીતે સદહીએ ઇહાં સપ્ત ભંગીનો વિસતાર છે તે જાણવાથી સાતે નયે કરી જીવ ઓલખીયે પણ ઇહાં એક નયના વચન કહેનારને બીજા નયવાળો માને નહી તોપણ તેને જુઠો

કહે નહી કેમકે નયાત્મ જ્ઞાનનુ એહીજ સ્વરૂપ છે નિજ નિજ નય પોત પોતાને અભિપ્રાયે સત્ય છે તેનો દ્રષ્ટાંત કહી દેખાડે છે જેમ સ્ત્રીને કોઇ બેન માને છે કોઇ દીકરી માને છે કોઇ માતા માને છે કોઇ સ્ત્રી માને છે ઇત્યાદિક વિકલ્પ સર્વે સ્ત્રીમાં સંભવે છે કેમકે પુત્રની અપેક્ષાએ માતા પણ છે અને ભાઇની અપેક્ષાએ બેન પણ છે પિતાની અપેક્ષાએ પુત્રી પણ છે ભર્થારની અપેક્ષાએ ભાર્યા પણ છે.

એમજ જીવાદીક નવ પદાર્થને વિશે પણ નિજ નિજ અભિપ્રાયે પ્રત્યેક પ્રત્યેક જે વિકલ્પ સભવે છે તે નય જાણવા એ સાત નયનાં સાતસેં ભેદ શ્રી અનુયોગદ્વાર સુત્રે પરૂપ્યા છે તે જીવ પદાર્થને નયાનુસાર વચનમાં અજીવ જે પુદગલ છે તેને જીવ કહ્યા છે તે કેવી રીતે જે શ્રી ઠાણાંગે સમયતિવા આવલીયાતિવા જીવાતિવા અજીવાતિવા પ્પવુચતિ એ રીતે સમય આવલિકા પ્રમુખને જીવ અજીવ કહ્યા છે તથા પ્રયોગશા પુદગલને જીવ કહીએ છીએ એ રીતે બોલનારના જે અભિપ્રાય તેહની નિશ્રાયે જે વચન છે તે નય અપેક્ષાએ વચન છે તેણે કરી સાત નયે કરી જીવ બોલાય છે તે કહેછે

હવે એ સાત નય જીવ તત્વ ઉપર કહે છે તેમાં નૈગમ નય નિમતે પર્યાય પ્રાણ સહિત શરીર છે તે પ્રયોગશા પુદગલ છે તે શરીરાવગાહી ધર્માસ્તીકાય આકાશાસ્તીકાયના દેશ પ્રદેશને પણ અવગાહી રહ્યા છે તે સર્વનો પીંડ છે તેહને જીવ કહી બોલીયે છીયે. જે આ મનુષ્ય છે આ વૃષભાદીક છે તે જીવ છે તે નૈગમ નયનો વચન છે જે એક અશને સપુર્ણ વસ્તુ માને તથા કારણને કાર્ય માને તે નૈગમ નય કહીયે.

બીજો સગ્રહ નયને મતે અસખ્યાત પ્રદેશ અવગાહનાવતને જીવ કહે છે ઇહાં પણ ધર્મ અધર્મ તથા પુદગલને જીવમાં ગણી લીધા પણ એક આકાશ ટાળ્યો આકાશના અસખ્યાત પ્રદેશે જીવ રહે છે તે આકાશ ખેત્રી છે તેમાં જીવ છે એ વચને આકાશ ટાળ્યો.

વ્યવહાર નયતા મતે ઇંદરીઅની વાસનાને જીવ કહે છે પણ મોહોટા શરીર સબધી પુદગલ તથા ધરમાસ્તીકાય અને અધરમાસ્તીકાય

ટાળી નાખ્યા પણ દ્રવ્ય લેશ્યા દ્રવ્ય યોગ જે મલ પ્રમુખ તે સર્વ પુદગલા રતીકાય છે પણ જીવનો વ્યવહાર છે કેમકે વાસના જીવ છે તો છે જીવ શરીરથી નીકલ્યાપ છે તે પુદગલો ઇદ્રીયાકાર તો છે પણ જીવ વાસના નથી માટે ઈદ્રીય વિકારને વ્યવહાર નય જીવ કહે છે પણ નિશ્ચયથી તો પાંચ લેશ્યા યોગ ઇદ્રીયો તે જીવથી ન્યારા છે પણ વ્યવહાર દખીને જીવ કહેવામાં આવે છે તે વ્યવહાર નય જાણવુ.

રૂજુ સુત્ર નયને મતે ઉપયોગને જીવ કહે છે ઇહાં ઈદ્રીય લેશ્યા તથા યોગના વ્યવહારથીય પુદગલ સર્વ ટાળી નાખ્યા પણ શુદ્ધ અશુદ્ધ એ બે ઉપયોગને જીવ કહે છે તેમાં અજ્ઞાન ઉપયોગ તે મિથ્યાત્વ મોહનીય કર્મની વર્ગણાના પ્રયોગથી છે તે અજ્ઞાનીપણુ તો ઉદૈક છે તે માટે કરમનો પરીણામ મિશ્રીતથી અજ્ઞાનીપણુ જીવને છે તે અજ્ઞાન તો અશુદ્ધ ઉપયોગ છે પણ રૂજુ સુત્ર નયાનુસાર કર્મ વર્ગણાના દલને અનુસારે જે ઉપયોગ છે તે જીવમાં ગણી લીધો છે.

શબ્દ નયને મતે જીહાં જીવ શબ્દનો અરથ મળે તેને જીવ કહે છે જેમ જીવ જીવિત જીવસઇ એટલે પુર્વે જીવતો હતો હમણાં જીવે છે અને આગલે જીવસે એહવો અર્થ મળે તેને જીવ કહે છે એણે દ્રવ્ય આત્માને જીવ સદ્દહ્યો પણ તે જસ કાર્મણાના પ્રયોગશા સુક્ષ્મ પુદગલ તે જીવને અનાદીના સગી છે કેમકે અતીત કાલે જીવની સાથેજ રહ્યા છે તેને પણ જીવમાં ગણી લીધા તે શબ્દ નય જાણવુ.

સમભિરૂઢ નયને મતે શુદ્ધ સતા ધારક નિજ ગુણ રમણરૂપ સમ્યક દ્રષ્ટીવત અનુભાવ રસ આસ્વાદિતને જીવ સદહે એટલે ક્ષાયક સમ્યક્તિને જીવ સદહ્યા.

એવભુત નયને મતે સિદ્ધને જીવ કરી સદહે નિશ્ચય જીવ તે કર્મ કલંક રહિત પરમાત્મા રૂપ નિરમલ જ્ઞાન દરશનને જીવ સદહે એ રીતે જીવને સાત નયે કરી અપેક્ષાયે કહીએ છીએ.

હવે અજીવ સાત નયે કરી બોલીએ છીયે તેમાં નૈગમનયાનુસારે અજીવના પ્રદેશને અજીવ કહે તે અજીવના પાંચ પ્રકાર છે તેમાં પ્રથમ ધરમાસતીકાયના સાત નય કહે છે ઇહાં નૈગમ નય તે કારણને કાર્ય માને તેથી ધર્મ દ્રવ્યના એક પ્રદેશને ધરમાસ્તીકાય માને કેમકે નૈગમ નયવાળો એક અસને વસ્તુ માને છે તે માટે ઇહાં ધરમાસ્તીકાયના એક પ્રદેશમાં પણ ચલણ સાહાય ધરમ છે તેમ સર્વ ધરમાસ્તીકાયમાં પણ ચલણ સહાય ધરમ છે માટે નૈગમ નય એક પ્રદશને પણ ધરમાસ્તીકાય માને.

સંગ્રહ નયે ધરમાસ્તીકાયને પ્રયોગે જડ ચેતને ચલણ ધરમ છે તે એક જ ધરમ દ્રવ્ય છે ઇહાં દેશ પ્રદેશની વિવક્ષા કરી નહી તે સંગ્રહ વળી વ્યવહાર નયે ચલણ સહાય ધર્મ દ્રવ્યથી જીવ તથા પુદગળ તે ગતિ ગમન કરે છે પણ તેમાં ષડગુણ હાનિ વૃદ્ધિ છે તે ધરમ દ્રવ્યનો વ્યવહાર છે તથા રૂજુ સુત્ર નયને મતે જીવ પુદગળ જે વર્તમાન કાળે ગતિ ગુણ કરે તેને ધર્મ દ્રવ્ય કહે પણ અતીત અનાગત કાળે વિનાશ થયા તથા નથી આવ્યા તેને રૂજુ સુત્ર લેખામાં ગણે નહી અને શબ્દ નયને મતે ધરમાસ્તીકાયના ગુણને સ્વભાવને ધરમાસ્તીકાય કહે ઇહાં દેશ પ્રદેશાદીકને માને નહી એમ સ્વભાવની મુખ્યતા લઇને કહે તે શબ્દ નય જાણવુ વળી સમભીરૂઢ નય તે ગુણને પરવર્તતા દેખીને જાણે જે એ ધરમાસ્તીકાયનો ગુણ છે એમ જ્ઞાનાદીકના ઉપયોગને ધરમ દ્રવ્ય માને તે સમભીરૂઢ નય જાણવુ અને એવભુત નયને મતે ધરમાસ્તીકાય દ્રવ્યના સપ્તભગ સપ્તનય અને ચાર પ્રમાણના જ્ઞાનને ધરમાસ્તીકાય કહે જે જ્ઞાતા વસ્તુને માને તે ધરમાસ્તીકાય કહે એમ રીતે ધરમાસ્તીકાયનીપરે અધરમાઅસ્તીકાયના પણ સાત નય કહેવા.

અને આકાસ્તીકાયને નૈગમ નયે એક આકાશ પ્રદેશને આકાશાકનીકાય કહે તથા સંગ્રહ નય એગેલોએ એગેઅલોએ એમ કહે પણ ખધ દેશ પ્રદેશની વિવક્ષા કરે નહી અને વ્યવહાર નય ઉચા નીચા તથા તિરછા લોકાકાશ અને અલોકાકાશ ઈત્યાદીકને આકાશ-કહે વળી રૂજુ સુત્ર નયે આકાશ પ્રદેશ જે જીવ પુદગલને અવકાશ આપે અને તેમાં જે ષટગુણ હાની વૃદ્ધી ની

યા કરો તે આકાશ દ્રવ્ય કહીએ તથા શબ્દ નય અવગાહ લક્ષણ પોલાડને આકાશ કહે અને સમભિરૂઢ નય આકાશનો વિકાશ ગુણ જીવ પુદગલને કરે મે આકાશ એટલે આધેય વસ્તુને આકાશ કહે અને એવભુત નય તો આકાશનાં દ્રવ્ય ગુણ પર્યાય વ્યય ધ્રુવ ઉત્પાદના જ્ઞાયકને આકાશ દરવ્ય કહે.

હવે કાલ દરવ્ય ઉપર સાત નય કહે છે તેમાં નૈગમ નય સમયને કાલ કહે કેમકે ત્રણે કાલના સમયનો ગુણ એક છે માટે તથા સંગ્રહ નયને મતે સમયાદીકથી માંડી અવસરપીણી ઉત્સરપિણ પર્યંત કાલ વર્તણ સ્વભાવ રૂપ એક છે અને વ્યવહાર નયથી કાલ તે દિવશ રાત્રી પક્ષ માસ સવત્સર પ્રમુખ અઢી દ્વીપમાં છે અને અઢી દ્વીપથી બાહેર વ્યવહાર કાલ નથી કેમકે તિહાં દિવશ રાત્રીની સખ્યા નથી અને અઢી દ્વીપમાં દિવશ રાત્રીની શખ્યા છે તે વ્યવહાર નય કાલ જાણવો.

રૂજુસુત્ર નય વર્તમાન સમયને કાલ કહે કેમકે અતીત કાલ વિનાશ પામ્યો અને અનાગત કાલ આવ્યો નથી. માટે વર્તમાનને કાલ કહે શબ્દ નય જીવ અજીવ ઉપર કાલ અનત પર્યાય રૂપ વરતે છે તેને કાલ કહે અને સમભિરૂઢ નય જીવ પુદગલની સ્થિતી પુરણ કરવાને સન્મુખ થયો તેને કાલ કહે એવભુત નય કાલના દરવ્ય ગુણ પર્યાયના ક્ષાયકને કાલ કહે.

હવે પુદગલ દરવ્ય ઉપર સાત નય કહે છે નૈગમ નયને મતે ખધના એક ગુણની મુખ્યતા લઇ બોલે જેમ એક ગુણા કાલા પુદગલ છે તિહા ગધ રશ સ્પર્શ પણ છે પરતુ એક અસે કરી બોલીયે તે નૈગમ નય વળી સગ્રહ નયને મતે એક પુદગલ છે એવુ બોલવુ તે સગ્રહ નયનો વચન છે જો પણ પુદગલ દરવ્ય અનતા છે તોપણ સગ્રહ નયના વચનમાં એક પુદગલ દરવ્ય બોલાય છે અને વ્યવહાર નયના મતે એક વિશ્રશા બીજા મીશ્રશા ત્રીજા પ્રયોગશા એ બાહ્ય વ્યવહાર દેખે તે રીતે કહે વળી રૂજુસુત્ર નય વર્તમાન કાલે પુરન ગલન હોય તેને પુદગલ કહે તથા શબ્દ નય પુરન ગલનની ક્રીયાને પુદગલ કહે તથા સમભિરૂઢ નય પુદગલની ષટગુણ હાની વૃદ્ધી તે ઉત્પાદ વ્યય ધ્રુવમાં છે તેને પુદગલ કહે તેમજ એવભુત નય તો

પુદગલના સ્વદ્રવ્ય સ્વક્ષેત્ર સ્વકાલ સ્વભાવના દ્રવ્ય ગુણ પર્યાયના ગ્રાયકને ઉપયોગ માટે પુદગલ કહે.

હવે પુણ્ય ઉપર સાત નય કહે છે પુણ્યરૂપ કાર્યનો કારણ તે શુભ પુદગલનો સયોગ છે જેમ વસ્ત્ર ભુષણ ગજ અશ્વ પ્રમુખ દેખીને જાણીએ છીએ એ જીવ પુણ્યવત છે એટલી વસ્તુ એને સ્વાધીન છે તે કારણને કાર્ય માનતા નૈગમ નયનુ વચન જાણીએ એ શુભ પુદગલને પુણ્ય કહે.

સગ્રહ નયના મતે શરીરાદીક સુદર હોય જાત્યાદિક ઉત્તમ હોય ઉચ ગોત્ર શાતાવેદની પ્રમુખ જે વર્ગણા છે તે પ્રયોગશા પુદગલ છે તેને પુણ્ય માને ઇહાં જીવ પુદગલ ભેલા ગણી લીધા.

વ્યવહાર નયને મતે શારીરી માનસી સુખમાં રમણ છે અને આરોગ્યતા ઉત્કઠા પ્રમુખ જે અવસ્થાઓ ધારે છે તે પુણ્ય પ્રકૃતિનો વ્યવહાર છે જે ઇદ્રીયના મનોજ્ઞ વિષય પુરણ કરતા દેખાય તેને વ્યવહાર નયને મતે પુણ્ય કહીએ.

રૂજુસુત્ર નયાનુસારે સુભ કર્મના ભોગવનાર જીવને પુણ્ય કહીએ જેમ આ જીવ પુણ્યને પ્રભાવે આવાં સુખ ભોગવે છે એ દ્રષ્ટાંતે જાણવુ એટલે એને સપુર્ણ મનોજ્ઞ વસ્તુ તે પુણ્યને સયોગે છે એ જીહાં જીહાં જાય છે તિહાં તિહાં એને સ્વયેવ સુખ મળે છે એહવો પુણ્યવત જીવ છે એમ જે કહેવુ તે રૂજુસુત્ર નયનુ વચન છે ઇહાં જીવના કાર્મણ શરીરને પુણ્ય માને છે

શબ્દ નયાનુસારે વર્તમાન કાલે સાતા ભોગવતાને પુણ્ય કહીએ ઇહાં કોઇ પુછે જે રૂજુસુત્ર નય અને શબ્દ નયમાં શો ફેર છે તેને કહેવુ જે રૂજુસુત્ર નયવાળો ત્રણ કાલના સુખને પુણ્ય કહે છે અને શબ્દ નયવાળો વર્તમાનકાલ ગ્રાહી છે એટલે વર્તમાન સુખને પુણ્ય કહે છે તેનુ દ્રષ્ટાત જેમ ચક્રવરત્યાદીક કોઇ પુણ્યવત જીવ વર્તમાન કાળે નિદ્રામાં સુતો છે પણ અતીત કાળે અનાગત કાળે સુખનુ ભોગવનાર છે તે પુણ્યવત જીવ સુતો છે એમ રૂજુસુત્ર નયનુ બોલવુ છે અને શબ્દ નય ગ્રાહી પુરૂશ તો સુતેલા પ્રાણીને પુણ્યવત ન કહે કેમકે એ નિદ્રા વ્યાપિત છે તે નિદ્રા તો પાપ પ્રકૃતિ છે તો

એસો પુણ્ય ભોગવે છે તે માટે પુણ્ય ભોગવવાને વખતેજ તેને પુણ્યવંત કહે એમ શબ્દ નયનુ બોલવું છે એ નય પણ સુખ ભોગવવાને સમયે આત્મા પુદગલિક સુખથી સાતા માને છે તેને પુણ્ય કરી માને છે.

સમભિરૂઢ નયના મતે. પુણ્ય પ્રકૃતિ પ્રયોગશાપણે પરિણામીને આનંદ માં લીન થયો છે તેતે પુણ્ય કહે તથા એવંભુત નયને મતે પુણ્યના ભોક્તા ને ક્ષાયકને પુણ્ય કહીએ.

હવે પાપ ઉપર સાત નય કહે છે પાપની સાતે નયે કરી વક્તવ્યતા પુણ્યની પરે જાણવી પણ એ પાપ તે પુન્યના પ્રતી પક્ષી છે માટે પાપની વક્તવ્યતા પુન્યથી વિપર્યાસપણે જાણવી.

હવે આશ્રવ ઉપર સાત નય કહે છે નૈગમ નયાનુસારે કરમ રૂપ પરીણામ નયોગ જે પુદગલ તેને આશ્રવ કહે વળી સંગ્રહ નય મિથ્યાત્વાદીક કારણના પુદગલ પ્રયોગશાપણે પરિણમન રૂપ દલને આશ્રવ કહે છે તથા વ્યવહાર નય અત્યાગ ભાવને આશ્રવ કહે એટલે મિથ્યાત્વાદીકના ઉદયે વર્તતા અપચખાણ ને આશ્રવ કહે એ વ્યવહારાનુસારે મિથ્યાત્વ દીક ચાર કારણમાં જે શુભાશુભ યોગ વર્તે તેનો વ્યાપાર તે શુભાશુભ આશ્રવ છે અને એકલો શુભ યોગનો વ્યાપાર તે શુભાશ્રવ છે તથા એકલો અશુભ યોગનો વ્યાપાર તે અશુભાશ્રવ છે.

રૂજુસુત્ર નયાનુસારે જે વર્તમાન કાળે શુભ અથવા અશુભ યોગનો વ-તેવો તે વ્યવહારશ્રવ પણ અતીત અનાગતના અશુભ યોગે વર્તતાને રૂજુસુત્ર નયની અપેક્ષાએ આશ્રવ કહે નહી માત્ર વર્તમાન કાળના યોગ વ્યાપારનેજ આશ્રવ કહીયે તો મિથ્યાત્વ અવ્રત પ્રમાદ અને કષાય એ ચાર આશ્રવ કહેવાનો શો પ્રયોજન છે તેને ગુરૂ ઉતર કહે છે જે મિથ્યાત્વાદીક ચાર આશ્રવ જે છે તે તો નિમીત કારણ છે અને મન વચન કાયાના યોગ જે છે તે ઉપાદાન કારણ છે કેમકે મીથ્યાત્વ અવ્રત પ્રમાદ અને કષાયમાં જેવો જેવો યોગનો વ્યાપાર પ્રવર્તે તેવો તેવો આશ્રવ કહીયે તેથી આશ્રવ તે યોગ દ્વારે જ છે માટે મુખ્યપણે યોગનેજ ગ્રહણ કીધુ છે પણ એકલા મિથ્યાત્વાદીક ચારથીજ જીવ કરમપણે પુદગલોને આકર્ષણ કરી શકે નહી પણ એ મીથ્યાત્વ

ઢીક ચ્યાર માંહે યોગના મળવાથી કરમરૂપ પુદગલનુ આકર્ષણ થાય છે.

ફરી શીષ્ય પુછે જે આત્મા યોગ દ્વારે કર્મ રૂપ પુદગલને આકર્ષે છે પણ તે પુદગલતો આત્માથી અતરાલ વરતીયે છીએ તેહને આકર્ષે છે કિવા નથી આકર્ષ તો તેવારે ગુરૂ કહે છે આત્માથી અંતરાલવરતી પુદગલોને ચિપટાઇને ખેંચવાની શકતી નથી પણ આત્માવગાહી પુદગલ પરમાણુ છે. તેહને આકર્ષીને ગ્રહણ કરે છે.

ઇહાં પરસ્તાવે લિખીએ છીએ એ શુભાશુભ યોગમાં ષડગુણ હાનિ વૃદ્ધી છે જે શુભપણે વૃદ્ધી પામતા યોગ છે તેમાં મુખ્યતામાં શુભ યોગી છે પણ અશુભ યોગે મિશ્રીત છે એમજ અશુભ યોગની વૃદ્ધી પ્રામતા યોગમાં અશુભ યોગની મુખ્યતા છે પણ શુભ યોગે મિશ્રીત છે ઇહાં જેમ જેમ શુભ યોગના પર્યાય ઘટે છે તેમ તેમ અશુભ યોગની વ્રદ્ધી થાય એ રીતે જીહાં શુભાશુભની હાની વ્રદ્ધિ છે તિહાં એકાંતે શુભ યોગ અથવા એકાંતે અશુભ યોગ કિહાં પણ દખાતા નથી કેવળીને શુદ્ધ યોગ છે અને સકષાઇને શુભ યોગ છે તે દીર્ઘ દ્રષ્ટીએ વિચારજો ઇહાં કોઇ પુછે જે શુભાશુભ બેહુ યોગ કેમ ઠરે કેમકે એક સમયમાં બે યોગ કહ્યા નથી તે સત્ય છે મુખ્યતામાં તો એક છે પણ અશ ભળ્યો તે ગોણતાપણે છે ઇહાં હેતુ ઘણા છે વિધી નિષેધ પણ ઘણા છે શ્રી ઠાણાંગની ટીકાકારે પણ ત્રીજે ઠાણે ફલાવ્યો છે તિહાં મુલ પાઠમાં તિવિહેવ વસાએ ધમ્મીએવસાએ અધમ્મિએવવસાએ તથા સુઅગડાંગમાં અને પન્નવણામાં પણ મિશ્ર યોગ કહ્યા છે ઇમ સદહીએ છીએ તત્વ તો કેવલી વાકય પ્રમાણ છે ઇત્યાદિક શુભાશુભ યોગના વ્યવહારને વ્યવહાર નયે આશ્રવ કહ્યો.

અને રૂજુસુત્ર નયના મતે વર્તમાન કાલે પુણ્યાશ્રવ છે અથવા પાપાશ્રવ છે તેમાં મુખ્યતાપણે યોગ વ્યાપારની ક્રિયાને આશ્રવ કહીએ.

શબ્દ નયે જે સ્થાનકથી આશ્રવ આવે તેના ઠેકાણાને આશ્રવ કહે એ જીવના મિથ્યાત્વાદીક પરિણામને આશ્રવ કહે તથા સમભિરૂઢ નય કર્મ ગ્રહણ કરવાનુ જે ગુણ છે તેને આશ્રવ કહે અને એવભુત નય તો આત્માના [illegible]

કપપણાન આશ્રવ કહે ઇહાં ગ્રંથના ગૌરવપણાથી વિસ્તાર સંકોચી લખ્યુ છે ગીતાર્થ સુધારસે એ રીતે આશ્રવના સાત નય કહ્યા.

હવે સંવર ઉપર સાત નય કહે છે નૈગમ નયને મતે જે શુભ યોગ તે સંવરનુ કારણ છે માટે નૈગમ નય કારણને કાર્ય માને છે તે ન્યાયે શુભ યોગને સંવર કહે અને સંગ્રહ નય સમ્યક્તાદીક પરિણામને સવર કહે વળી વ્યવહાર નયે ચારીત્રના વ્યવહાર જે પાંચમહાવ્રત તેને સવર કહે તથા રૂજુસુત્ર નય વર્તમાન કાલે નવા કર્મ ન આવે તેને સવર કહે વળી શબ્દ નય સમ્યક્તાદિક પાંચને સવર કહે તિહાં શબ્દ નય પોશતા ચોથા ગુણઠાણે વર્તનારો જીવ દેશ સંવરી છે કેમકે સવરના પર્યાયમાં છે તે મિથ્યાત્વ સહ ચારણી પ્રકતિનો અનાશ્રવ છે આણગ્રહવો છે તે ન્યાયે કરી શબ્દ નયે સવર કહ્યો તથા સમભિરૂઢ નયવાળો સમ્યક્તાદિક પાંચ સવરે કરી જે કર્મ વગણાએ અલિપ્તપણો હોય અને મિથ્યાત્વાદિક પાંચ કારણની સ્નિગ્ધતા મંદ કરવી તથા રૂક્ષપરિણામથી કર્મની સ્થિતીનો અલિપ્તપણો તે સમભિરૂઢ નય સવર કહ્યો અને એવભુત નયના મતે શૈલેશી અવસ્થા આત્માનો સ્થૈર્યરૂપ અકંપમાન થાવો એ ચઉદમા ગુણઠાણાનુ સવર જાણવો ઇહાં આત્માને સવર કહયો છે જેમ ભગવતિના પેહેલા શતકના નવમા ઉદેશામાં કાલાસવેસિય અ.યા સવર આયાસાવરસ્સઅ છે નેતિ વચનાત એમ આત્માના શૈલેશીપણાને સવર કહયો.

હવે નિરઝરાના સાત નય કહે છે નૈગમ નય શુભ યોગને નિરઝરા કહે સંગ્રહ નય કર્મ વર્ગણાખિરે તેહને નિરઝરા કહે ઇહાં અકામ નિરઝરા તથા સકામ નિરઝરા સર્વ ગણી લીધી તથા વ્યવહાર નય બાર ભેદ તપને નિઝરા કહે કેમકે તપ તે નિઝરાનો વ્યવહાર છે માટે વળી રૂજુસુત્ર નયે જે વર્તમાન કાલે શુભ ધ્યાને કરી તપસ્યામાં પ્રવરતે છે તેને નિઝરા કહે તથા શબ્દ નયે તો ધ્યાનાગ્નીના પ્રયોગથી કર્મરૂપ ઇંધણને બાલે તેને નિઝરા કહે ઇહાં મુખ્યતાયે શુભ ધ્યાનને નિઝરા કહે કેમકે શુભ ધ્યાનથી નિશ્ચે કરી સકામ પણે કરમ નિઝરા થાય છે અને સમભિરૂઢ નયે જે આત્માના ઉજ્વ

ળપણાને સન્મુખ થયો અને શુકલધ્યાના રૂઢ થયો તેને નિર્ઝરા કહે ઇહાં ક્ષી ણમોહ ગુણઠાણાવરતીની પ્રેરણા જાણવી તથા એવભુત નયે સર્વ કર્મ કલક રહિત શુદ્ધાત્માને નિર્ઝરા કહે.

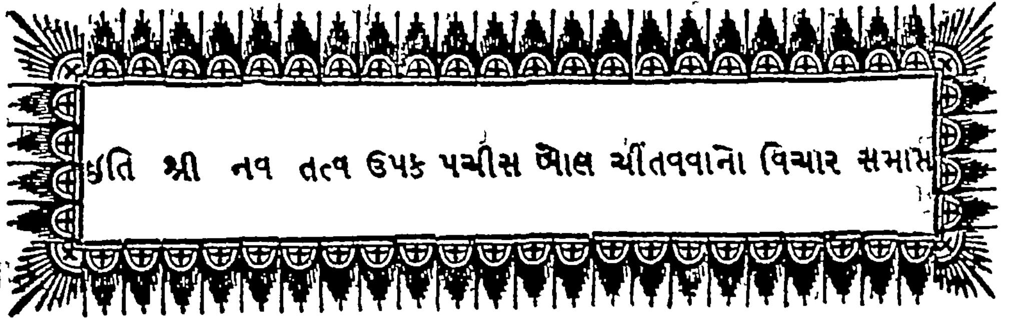
હવે બંધ તત્વના સાત નય કહે નૈગમ નયને મનોબંધના કારણ પચાસી પ્રકારે છે તેને બધ કહે છે સગ્રહ નયે મોહનીયને બંધ કહે જેમ રાગ બધન ઇત્યાવશ્યક વચનાત તથા વ્યવહાર નય જીવની સાથે પુદગલનો સંયોગ ખીરનીરનીપરે થાય તથા રાગ દ્વેષાદીક બધનમાં સસારી જીવ વખુતો છે તેને બંધ કહે વળી રૂજુ સુત્ર નયે માંસ ભક્ષણાદીક તથા અશુભ કાર્યને વિશે વરતાને બધ કહે જેમ એ જીવ પોતાના કર્મથી સુખ દુઃખ વેઠે છે એમ કહીયે તે બધ અને શબ્દ નયે અજ્ઞાનતાથી ગ્રથિલવત વ્યામોહપણાથી કાર્યાકાર્યને વિચારે તે કર્મનો ગુણ છે તેને બધ કહે ઇહાં જીવ વિપાકી પ્રકૃતિને બંધ ગણ્યો વળી સમભિરૂઢ નય આત્માના નિજ ગુણને ઢાંકયા તેને બંધ કહે ઇહાં ઘાતી કરમ મુખ્યતામાં ગણ્યાં અને એવંભુત નય તે આત્માના અશુદ્ધ અદ્યવસાયથી ભાવ કરમથી જે કર્મનો સચય થયો તેને બધ કહે ઇતિ.

હવે મોક્ષ તત્વ ઉપર સાત નય કહે છે સર્વ મોક્ષને વ્યવહાર નથી પણ પર્યાયાર્થીક નયે ભેદ પ્રકાશરૂપ કહીયે છીયે નૈગમ નયાનુસારે જે ગત્યાદીક બધન થકી છુટા તેને મોક્ષ કહે છે અને સગ્રહ નય જે પુર્વ કૃત કર્મથી છુટા થયા અને દ્રશથી ઉજ્વલ થયા તેને મોક્ષ કહે છે અને સગ્રહ નય જે પરિત સસારી તથા સમ્યક્તીને મોક્ષ કહે રૂજુ સુત્ર નયવાળો ક્ષપક શ્રેણી ચઢયાને મુક્તિ કહે છે અને શબ્દ નય સયોગી કેવળીને મોક્ષ કહે છે સમભિરૂઢ નય શૈલેશી કઠાણ ગુણને મોક્ષ કહે છે એવભુત નય સિદ્ધક્ષેત્ર પહોતાને મોક્ષ કહે છે.

એ રીતે એકેકા તત્વ ઉપર પચીસ બોલ ચીંતવ્યાથી શુભ સ્થાનકે ધ્યાન થાય છે ઇહાં ધરમ ધ્યાનતુ તથા શુકલ ધ્યાનના પહેલા પાયાનુ અંશ પણ ભળે છે તે માટે એ પચીસ બોલની શુદ્ધ મને કરી ઓળખાણ કરવી

ઉચિત છે એ પચીસ બોલમો વિસ્તાર ઘણો કઠીણ છે તેમાંથી હું મંદમતી અ ૯૫ બુધી આલશુ હિનાચારી છતાં કાંઇક લેશ માત્ર માર્ગ બતાવ્યો છે માટે બુદ્ધિવત પુરૂષોએ શુદ્ધ કરી લેવુ જ્ઞાતા પુરૂષો એ ગ્રંથને સુધારીને ઘણા ભ વ્ય જીવોને શીખાવશે સભળાવશે તેની જ્ઞાન વૃદ્ધીનો કારણ થશે.

દોહા—ક્રિડા જીમ બાલક કરે પસુનગર કર આપ ॥ તે વિધ હુ પણ બાલવત કર્યો ગ્રંથ આલાપ ॥ ૧ ॥ જીન વાણીના સ્વાદનો મત કરજો કોઇ હાસ્ય ॥ સ્યાદ્વાદન યસુવ કરો એહ મેરી અરદાસ ॥ ૨ ॥ ગુરૂ કારીગર સમ કહ્યા ગુણ નીધી ઉપમા જોય શ્રી હકીજી મલ્લીજી દીપતાં તાસ કૃપા સુ જ હોય ॥ ૩ ॥ રત્નચંદ શીષ્ય તેહનો શુદ્ધી યચ અરદાસ ॥ એ અને કાંત પક્ષને બુદ્ધજ નહીચ વિમાસ.

અથ શ્રી લાવણી સંગ્રહ.

જીનદાસ કૃત સ્તવન.

તુમ જપો મંત્ર નવકાર ॥ ઉનસે ઉતરોગે ભવ પાર.
હોએ તેરી કાયાકો આધાર ॥ સફલ કર લે અપનો અવતાર ॥
ધ્યાન તુમ મનમે ધરો નર નાર ॥ ખાણ દુખકો એ હે સંસાર ॥
કરો પ્રભુ ન્યાલ અબ જીનદાસ ॥ રહો પ્રભુ ચરણ કેરે પાસ. ૧

સરક જા કુમતી નાર કાળી ॥ તેરી સંગતસે ગઇ લાલી ॥
સોબત સુમતાકી મે ટાળી ॥ આતમા તપમે નહી ઘાલી ॥
અનંત ભવ વીત ગયા ખાલી ॥ વેદના નીગોદકી ઝાલી ॥
અમર પદ જીનદાસ માગે ॥ સદા પ્રભુજીકુ પાય લાગે ॥ ૨

શિશ નિત નમુ નાભી નંદન ॥ ચરણપર ચડે કેસર ચંદંક ॥
કરત સબ ઈંદ્રાદીક બંદન ॥ કરત હે કરમોકા ફંદન ॥
સાધ્યો તે શિવપુરકો સાધન ॥ સર્વ જીવનકુ સુખ કંદન ॥
જીણંદ ગુણ જીનદાસ ગાવે ॥ શિશ ચરણોસે નમાવે ૩

બોલત હેયા મેરા હસકર ॥ ચઢાવુ ચંદન ચુવા ઘસકર ॥
પેઠા મે ધર્મોમે ધસકર ॥ પાપ દલ દુર ગયા ખસકર ॥
ચેતન અબ ખડા કમર કસકર ॥ હઠાવો કર્મોકા લશકર ॥
શ્રી જીનરાજ ઝાંઝ ખાસા ॥ શરણે જીનદાસ લીયા બાંસા ૪

બીકટ ઘટ દુરગતકા ભારી ॥ નીર જ્યાં ભરતી કુમતી નારી ॥
બરછી ઇન નેનોકી મારી ॥ ડુબ્યા કેઇ કામી સંસારી ॥
છનોકી હોગઇ ખુઆરી ॥ જીત્યા કોઇ સંત ધરમધારી ॥
પ્રભુ તુમ પરમારથ પાયા ॥ સરણે અબ જીનદાસ આયા ॥ ૫

એત નર નીગોદકા બાસી ॥ કરાઇ જગમે તેં હાંસી ॥
કુમતીકી પડી ગલે ફાંસી ॥ સુમતીશુ રખી હે ઉદાસી ॥
કુમતી બસી સેજ ખાસી ॥ રહયો માન મમતામે માંચી ॥
હીયો ખોલ અરીહતકો પરખો ॥ કરો જીનદાસ આપ સરખો ૬

અફળ નર તેરી જીદગાની ॥ શીખ સુત્રોકી નહી માની.
કીયા નહી ગુરૂ નિગ્રથ ગ્યાની ॥ ઉનાસે રહે ગયા અજ્ઞાની ॥
જગતમે ઉતર ગયા પાની ॥ ગતી તેરી દુરગતમે ઠાની ॥

સેવક તોરા જીનદાસ બાજે ॥ સુધારોગે તુમહી કાજે ॥ ૭
સફળ નર તેરી જીનગાની ॥ શીખ સુત્રોકી તે માની ॥
કીયા તે ગુરૂ નીગ્રંથ જ્ઞાની ॥ કાનસે લગી સુમરાણી ॥
જગતમે અધીક ચડયો પાણી ॥ ગતી તેરી સુરગતકી ઠાણી ॥
શેવ તેરા જીનદાસ ધાજે ॥ સુધાગ તુમહી કાજે ॥ ૮

કીયા મે ગણધર પ્રેમ પતિ ॥ મુજે વરદાય હે સરસ્વતી ॥
કરી મે નીરમળ ગ્રથ મતી ॥ પુઠ પર ખડે જાગતા જતી ॥
મુજે બળભદ્ર સો લહે સતી ॥ મીટી મેરી દુરગતકી સબ ગતી ॥
એસા ધન જીનદાસ ગાવે ॥ અચળ પદ ભકતીસે પાવે ॥ ૯

સાખી.

સમોવસરણ મહાવીર બીરાજે ॥ ચોતીશ અતીશય ઉનકુ છાજે ॥
બડે આપ ધન કીરતારેજી ॥ જીઓ પ્રભુજી બડે ॥
સમોવસરણ જોજનકુ કેહેતે ॥ ચોસઠ ઈદ્ર મીલકર આતે ॥
ઉપર ઉડાતે ચમરોજી ॥ જીઓ પ્રભુજી ઉપર ॥ ૨
દેવ દુદુભીકા નાદ આતે ॥ સબી દેવ દરીશનકુ આતે ॥
હો રહે થૈ થૈકારેજી ॥ જીઓ પ્રભુજી હો ॥ ૩
એસી દેશના આપ દેતે ॥ સબકી બોલીમે સબી સમજતે ॥

એસી બાની નીરમળેજી ॥ જીઓ પ્રભુજી એસી ॥ ૪
ગુરૂ પસાયે સાખી બનાઇ ॥ જ્ઞાન ધ્યાનસે લેહ લગાઇ ॥
જીન સાશન તુમ સીરદારેજી ॥ જીઓ પ્રભુજી જીન ॥ ૫

ધોસો.

જીનોકી બાતા જો કેહેવે ॥ જીનકા પાર નહી પાવે.
કોઇક નર ભુલા પડજાવે ॥ ભિટક ભિટક રહી પસ્તાવે ॥
કીનારા કબુ નહી પાવે ॥ કર્મ ખોલે તો નજીક આવે ॥
મેરે શ્રી જીન રાજ સચા ॥ તેરે બીન સબી કામ કચાજી ॥

લાવણી.

ચલ ચેતન અબ ઉઠકર અપને જીન મદીર જઇએ ॥ કીસીકી બુરી નહી કરીએ ॥ ચલ ॥ આંકણી ॥ ચરણ જીનવરકા ભેટચો ॥ ભવ ભવ સચીત પાપ કરમ સબ તન મનકો મીટચો ॥ સુકરીત કીજે, માહારાજ સુકરીત કીજે ॥ સમકીત અમરીત રસ પીજે ॥ લાભ જીન ભક્તીકો લીજેરે ॥ લાભ ॥ ચલ ॥ ૧ ॥

કરોજી મત મુખસે બડાઇ ॥ તજ તામસ તન મનકી સુમતાસે રહેના ભાઇ ॥ રીતસે બોલો મેરી જાન રીતસે બોલો ॥ આતમ સમતામે તોલો ॥ મત મરમ પારકા ખોલો ॥ મુન કર તન મનસે રહીએરે ॥ મુન ॥ ચલ ॥
જોબન દીન ચાર તણા સગી ॥ અત સમે ચેતન ઉઠકર ચાલ્યો ॥ કાયા પડી નગી ॥ પ્રીત સબ તુટી મેરી જાન પ્રીત સબ તુટી ॥ આઉખાની ખરચી ખુટી ॥ સુખ દુખ આપ કીયા સહીએરે ॥ સુખ ॥ ચલ ॥ ૩
જગતમે રહેના ઉદાસી ॥ પરખ્યા મે જીનરાજ હરો, મેરે દુરગતકી ફાંસી ॥ તજો શબ ધધા, મેરી જાન તજો સબ ધધા ॥ જીનવર મુખ પુનમ ચદા ॥ જીનદાસ તુમારા બદા ॥ મેરે તો એક દરીશનકુ ચઇએરે ॥ મેરે ॥ ચલ ॥ ૪ ॥

સુમતી કુમતીની લાવણી.

હાંરે તુ કુમતી કલેછન નાર, લગી કયું કેડે ॥ લગી ॥
ચલ સરક ખડી રહે દુર ॥ તુજે કોણ છેડે ॥ ટેક ॥
હાંરે તુ સુમતીકો ભરમાયો, મુજે કયું છોડી ॥ મુજે ॥
મેરી સદા સાસ્વતી સોખત છીનમે તોડી ॥
તુજ બીના સુની મોરી સેજ, કહુ કરજોડી ॥ કહુ ॥
ઉઠ ચલો હમારી સગ, સુખે રહો પોહોડી ॥
કયુ ઝુર ઝુર કુમતી આંસુ, આંખશુ રેડે ॥ આંખ ॥ ચલ ॥ ૧ ॥
હાંરે તેરી નર્ક નીગોદકી સેજ, સેહેજમે રૂઠયો ॥ સેહેજ ॥
પકડયો સાચો જીનરાજ, સગ તેરો છુટયો ॥
તેરી મુરખ માને બાત, હૈયાકો ફુટો ॥ હૈયા ॥
મે સેહેજ હુવો કર દુર; તાર તેરો તુટો ॥
તુ કર દુરાસે બાત, આવે મત નેડે ॥ આવે ॥ ચલ ॥ ૨ ॥
મેરી અનંત કાળકી પ્રીત, પલક નહી પાળી. ॥ પલ ॥
સુમતીકે લાગ્યો સગ; મુજે કયુ ટાળી ॥
હાંરે તુ સુમતીકો સીરદાર, સુનાવે ગાલી ॥ સુનાવે ॥
તેરી અમ દોનુ હે નાર, ગોરી ઓર કાળી ॥
તુ અમકુ ઠેલે દુર, સુમતકુ તેડે ॥ સુમતકુ ॥ ચલ ॥ ૩ ॥
અબ કુમતીકુ લલચાયો, રતી નહી ડગીયો ॥ રતી ॥
સુનકર સુત્રકી શીખ; સાચ હોએ લગીઓ ॥
ચેતન કુમતીસે સેહેજ, દુરશુ ભગીયો ॥ દુર ॥
જીનરાજ બચનકો નામ હીયામા જગીઓ
જીનદાસ કુમત તુ બાત, ખોટી મત ખેડે ॥ ખોટી ॥ ચલ ॥ ૪ ॥

જીવને શીખામણની લાવણી

મન સુનરે તારી સફળ ઘડી શ્રાવકકી, હાથ શુ જાવે ॥ હાથ ॥
સુત્રકી ન માને શીખ ફીર પસ્તાવે ॥

મન સુનરે તુ પરભવકો ડર રાખ ॥ પ્રાણ મત લુટે ॥ પ્રાણ ॥
કગુરૂસે કરે તુ હેત, સુગુરૂસે રૂઠે ॥
મન સુનરે તારી જોબનીયાકી છોલ ॥ છીનક નહી છુટે ॥ છીનક ॥
ઇદ્રીસે લગાએ તાર, કહો કેમ તુટે ॥
મન સુનરે તારે હીયે વધી વખવેલ ॥ નહી કુમલાવે ॥ નહી ॥ સુ ॥૧
મન શુનરે તારી સાચી શીખ સુત્રકી ॥ હીયે નહી આણી ॥ હીયે ॥
થારોરે ખજાનો ખાય, કુગુરૂકી આની ॥
મન શુનરે તારી કુમતી કલેછન નારી, લીઓ તોએ તાણી ॥ લીઓ ॥
દુરગતકી બીછાઇ સેજ ॥ તણી પટરાણી ॥
મન શુનરે સુતો કુમતી સેજાા પાર નહી પાવે ॥ પાર ॥ સુત્રકી ॥ ૨
મન શુનરે તેરે ગફલતમે દીન ગયા ॥ ગર્વ કયુ રાખ્યો ॥ ગર્વ ॥
કીધી જીન વાણી દુર, વિષય રસ ચાખ્યો ॥
મન શુનરે તારે જ્ઞાન ગાંઠસે ખોલ, રતન કયાં નાંખ્યો ॥ રતન ॥
સબ બચન દીઓ તુ છોડ, જુઠ મુખ ભાખ્યો ॥
મન શુનરે એશો વાર વાર નર ભવ; ફીર નહી આવે ॥ ફીર ॥ સુત્રકી॥
મન શુનરે પોશાક પાપકી પેહેર, માનતો ખુબી ॥ માનતો ॥
તારા મનશે મોતીયન માળ, શીશ પર લુંબી ॥
મન શુનરે તારા હરામ હુરતમાં હસી, હજુરી ઉભી ॥ હજુરી ॥
શીવ બધ્યો મીથ્યાત મોડ; વાત તેરી ડુબી ॥
મન શુનરે તારા હસ હીયાકો હાર, ઝેર કયુ ખાવે ॥ ઝેર ॥ સુત્રકી૪
મન શુનરે સુકૃત સ્વપનામે મોહ, રતી નહી સુઝે ॥ રતી ॥
મેરો કોન ગતીકો જીવ, દયા કોન બુજે ॥
મન સુનરે મેરો ઘર ખુટે દુરગતકો, કામ ઘેન દુજે ॥ કામ ॥
ભોળક દુનીયામે બોત, મજે કયુ પુજે ॥
મન સુનરે જીનદાસ કપટકી ખાન, માન નહી માવે ॥ માન ॥ સુત્રકી૫

નેમનાથની લાવણી.

મોરી માઇ મેરો નેમ ગયો ગીરનાર. કીસી જાએ કેહેના ॥ કીસી ॥

વાકે દરશ બીના તરશે હમારે નેના ॥
મોરી માઇ જાદવકી જાન જોરાવર ॥ સબ ચલ આઇ ॥ સબ ॥
પશુ વનસે સગાયો હેત, હમે છટકાઇ ॥
મોરી માઇ બીલકી મેહેલા માહે, ગયા વન માહે ॥ ગયા ॥
સખી બેઠ હમારે મનકુ, બડી ગમ આઈ ॥
મોરી માઇ અબ લહુ ડુગર ઓટ, ઘરે નહી રહેના ॥ ઘરે ॥ વાકે ॥૧
મોરી માઇ મોએ જાવન દે બન માહે, મમત તજ મેરી ॥ મમત ॥
મોએ મછલા બોલે લોક, જગત મેરા વેરી ॥
મોરી માઇ જુગમે કાયા કુંમલાવિ, જયુ કાચી કેરી ॥ જયુ ॥
તપ જપ સજમકી લહુ સાંકડી શેરી ॥
મોરી માઇ મેરો પતી બશો પરબતમે, પેહેરૂ નહી ગેના ॥ પેહેરૂ ॥ વાકે ॥૨
મોરી માઇ કુગુરૂશે કીયો બેપાર, ગમાયો કીનો ॥ ગમાયો ॥
મેરી ભકતી બીના. હવો બાત ગત હીનો ॥
મોરી માઇ કણ હિણ ઉવો બસતુકો ॥ ઉશે કયા કેહેના ॥ ઉશો ॥
કામઘેન હમારે ઘરમે, દુધકા ઘેના ॥
મોરી માઇ અમ દુખી કાલકે જીવકુ, દરીશન દેના ॥ દરીશન ॥ વાકે ॥૩
મોરી માઇ નવ ભવકો નવલ નેમીનાથ, પતી હે મેરો ॥ પતી ॥
બન રહયા હૈયાકો હાર, શીશકો શેરો ॥
મોરી માઇ ઉન તજ શોળે શણગાર, દીયો બન ડેરો ॥ દીયો ॥
મેરી સુની નહી પોકાર, કાનકો બેહેરો ॥
મોરી માઇ ઇન મેહેલનમે નહી આવુ, રતી સુખ ચેહેના ॥ રતી ॥ વાકે ૪
મોરી માઇ કયા ભયો બડો અચરત, જુગતમે આયો ॥
મેરે પલ્લે બાંધ્યો પાપ, સુંજશ નહી પાયો ॥
મોરી માઇ બુધ હીન ભયો મેરો જીવ ॥ ન જીમ ગુન ગાયો ॥ ન ॥
જેમ તેમ કરકે જ્ઞ પાર, સરણ તેરે આયો ॥
મોરી માઇ બોલે મીજશસમે મલ્લજી, જ્ઞાનશે પેહેના ॥ જ્ઞાન ॥ વાકે ॥૫

જીવને શીખામણની લાવણી

તુમ તજો જગતકા ખ્યાલ. ઇશકકા ગાના ॥ ઇશક ॥

તેરી અલ્પ ઉમર ખુટ જાય નરક ઉઠ જાના ॥ તુમ ॥
અબ દીના ચાર જગત બીચ લીયા તે બાસા ॥ લીયા ॥
તેરે શિરપર બેઠા કાળ, કરે હે હાંસાં ॥
મેં બોલુ સાચી બાત, જુઠ નહી માસા ॥ જુઠ ॥
તુ સુતા હે કોણ નીંદ; કીસીકર આશા ॥
અબ શેવ દેવ જીનરાજ, ખલકમે ખાસા ॥ ખલક ॥
તેરા જોબન પતંગકા રંગ, જુઠી સબ આશા ॥
અબ હીયે ધરો મેરી શીખ, સજન દીવાના ॥ સમજ ॥ તેરી ॥ ૧
અબ બુરી ભલી સુન વાત, સુનકર રીજે ॥ સુન ॥
એ મુખ મીઠા સંસાર; ભેદ નહી દીજે ॥
કર વીતરાગ વીસવાસ, હીયે ધર લીજે ॥ હીયે ॥
પણ નીચ નારીકા બચન, માંહે મત ભીજે ॥
અબ સાત વસનકો સંગ, પ્રીત મત કીજે ॥ પ્રીત ॥
તે દુરગત દે પોહોચાય, તેરો તન છીજે ॥
તુ સુખ દુખકો શીરદાર, રંક નહી રાણા ॥ રંક ॥ તેરી ॥ ૨
તુ બીસર ગયો જગ બીચ, નામ જીનવરકા ॥ નામ ॥
પચ રહ્યા કુટંબકે કાજ, કીયા ફંદ ઘરકા ॥
તે દયા ધરમ બીન ખોયા, જનમ સબ નરકા ॥ જનમ ॥
તે પહ્લે બાંધ્યાં પાપ, કસાઇ સરખાં ॥
અબ લીયા નહી તે લાભ, વખતમે કરકા ॥ વખત ॥
તેરી વીતી વાત સબ જાય, જનમ જ્યુ ખરકા ॥
અબ સુનો શીખ સુત્રકી, સુલટરે શાણા ॥ સુલટ ॥ તેરી ॥ ૩ ॥
તેરી સરણ શેજપર પડયો, આનંદ દીન આયા ॥ આનંદ ॥
મેરી ભાગી ભુખ સબ પ્યાસ, સુધારસ પાયા ॥
મેરે શીરપર તુમ સરદાર, જીનેશ્વર રાયા ॥ જીનેશ્વર ॥
મે ચાહુ ચરણકી શેવ, સફળ કરો કાયા ॥
અબ દો દોલત દરશનકી, મેરે એહી માયા ॥ મેરે ॥

યું અરજ કરે જીનદાસ અલ્પ ગુન ગાયા ॥
અબ બુરા કુગુરૂ ઉપદેશ, ધરે મત કાના ॥ ધરે ॥ તેરી ॥ ૪ ॥

જીવને શીખામણની લાવણી.

એક જીનવરકા નિજ નામ, હિયામાં લેના ॥ હિયામાં ॥
અબ લગી લગન જીનવરશે આપ ખુશ રહેના ॥ અબ ॥
અબ નિરખુ જીન દેદાર, દરશ કબ પાઉ ॥ દરશ ॥
જગમે જીનવર નિજ નામ નિરજન ધ્યાવુ ॥
અબ રહે નયન લોભાય, હિયે નિત ફરકે ॥ હિયે ॥
મોહે જીન દરશનકી આશ પાપ સબ સરકે ॥
અબ સુરપતી નિરખત રૂપ નજર ભર નેના ॥ નજર ॥ એક ॥ ૧
અબ મિટયો મરણ ભવ ભવકો, આશ મુજ પુરો ॥ આશ ॥
મે જપુ જીણદકા નામ મેલુ નહી દુરો ॥
એ ઘન ઘાતી ઘાલો ઘેર, કરમ સબ ચુરો ॥ કરમ ॥
મે દુરગત ભમતાં આયો આપ હજુરો ॥
અબ શુભ નજરાં મુજ નિરખ; મુક્તી પદ દેના. ॥ મુક્તી ॥ એક ॥૨
અબ હે હીરાકી ખાણ, ગ્યાન નિજ કરણી ॥ ગ્યાન ॥
એ મુક્તી પથ દાતાર સુમતકી ધરણી ॥
અબ શુકલ ધ્યાનકી પેડી ચડયો નિસરણી ॥ચડયો ॥
એસા જુગમે સત સુજાન મુક્તી પદ વરણી ॥
અબ આપો મયા કર કરકે, અમર સુખ ચેના ॥ અમર ॥ એક ॥૩
અબ બેઠ કર કરૂ મેં મોજ, આનદકે ઘરમે ॥ આનંદકે ॥
મે પરખ્યા શ્રી જીનરાજ, જગત કુણ ભરમે ॥
મેં દુખ ભોગતા હે અનત, કરે કોણ લેખો ॥ કરે ॥
મેં અરજ કરૂ તન મનસે નજર ભર દેખો ॥
અબ બોલત યુ જીનદાસ, રસ સબ બેના ॥ રસ ॥
એક જીનવરકા નિજ નામ હિયામાં લેના ॥ ૪ ॥

રાજુલ વિલાપ લાવણી

દે ગયા દગા દિલદાર; સુનો મેરી માઇ ॥ સુનો ॥
લગ રહી નેમ દરશનકી સરસ અશનાઇ ॥
અબ અજબ અલીજો નેમ, મેરે શિર છાજે ॥ મેરે ॥
જાદવકી દેખી જાન જગત સબ લાજે ॥
એશો નેમ નવલ એક બીંદ; અનોખો બાજે ॥ અનોખો ॥
સુરીનર ગાવે ગીત ગગનમાં ગાજે ॥
અબ દોડ દોડ શબ દુનિયાં, દેખન આઇ ॥ દેખન ॥
દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઇ ॥ ૧ ॥
અબ ચઢયા નેમ તોરનકુ, આનદ દિલ ધરકર ॥ આનદ ॥
સજ આયા સુરગી સાજ કીલોલા કર કર ॥
મે પાયો પરમ આનદ; હરખ હીયો ભરકર ॥ હરખ ॥
લે ગયો પતી નેમીનાથ, મેરો મન હરકર ॥
સખી સપત મુજ આંગનમે, આજ ચલ આઇ ॥ આજ ॥
દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઇ ॥ ૨ ॥
અબ એણુ અવસરમે સુરત સ્યામકી લાગી ॥ સ્યામકી ॥
પશુ વનકી સુની પોકાર દયા દિલ જાગી ॥
જીને લઈ પરબતકી વાટ, ત્રશના ત્યાગી ॥ ત્રશના ॥
શિવ રમણીકે શિર બીંદ બન્યો બેરાગી ॥
અબ તેલ ચઢી રાજુલકુ, ખડી છટકાઇ ॥ ખડી ॥
દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઇ ॥ ૩ ॥
અબ રેતીશે સરોવરમે, ટીપે નહી પાની ॥ ટીપે ॥
જીન ગુણ ગાયા નહી જાય અલપ જીદગાની ॥
અબ કઠણ જીવ દુરગતકો, બન્યો મે દાણી ॥ બન્યો ॥
જીનદાસ કરો ભવપાર દયા દિલ આણી ॥
અબ શરણ સતીકે બેઠ, વિનતી ગાઇ ॥ વિનની ॥
દે ગયા દગા દિલદાર સુનો મેરી માઇ ॥ ૪ ॥

સુગુરૂ સ્તવ લાવણી.

કબ દેખુ જીનવર દેવ, જગત ગુરૂ ગ્યાની ॥ જગત ॥
કઇ આપ સમો નહી ઓર એ અંતર ધ્યાની ॥
અબ વિષમ વન સંસાર જગતમે ભટકયો ॥ જગતમે ॥
મુજે અનમતને લઇ જાઇ નરકમે પટકયો ॥
અબ લહુ દરશન જીનવરકો; ઓ દીન કબ ઉગે ॥ ઓ ॥
મુજ મનકી વછીત આશ અધીક સબ પુગે ॥
અબ જીન દરશન બીન નેન, ઝરે મુજ પાની ॥ ઝરે ॥
કબ દેખુ જીનવર દેવ જગત ગુરૂ ગ્યાની ॥ ૧ ॥
થારે કુગુરૂકો ઉપદેશ; હૈયામે છાયો ॥ હૈયા ॥
પણ સરસ ભેદ સમકીતકો જીવ નહી પાયો ॥
અબ જૈન ધરમ નિજ માલ, મુરખ મત ખોવે ॥ મુરખ ॥
એ સુમત સુરગકો પંથ અમર ગત હોવે ॥
અબ દુરલભ જીન ભગતી, લહી નિજ ટાંની ॥ લહી ॥
કબ દેખુ જીનવર દેવ જગત ગુરૂ ગ્યાની ॥ ૨ ॥
અબ સુરનર ગાવે ગીત, અજબ બડ લાગી ॥ અજબ ॥
જીહાં નાચત નૃત અનેક આળસ ત્યાગી ॥
અબ મોહત મન નરપતકા, ગગન ધુન ગાજે ॥ ગગન ॥
એ જીનવર મહીમા અનંત ધ્યાન દિલ ધરજે ॥
એસી અધીક છબી જીનજીકી મેરે મન માની ॥ મેરે ॥
કબ દેખુ જીનવર દેવ જગત ગુરૂ ગ્યાની ॥ ૩ ॥
અબ જીન ચરણાંસુ રંગ, અધીક ચીત લાગ્યો ॥ અધીક ॥
મેં પેહેરયો જીન ગુણ અજબ સુરંગી વાગો ॥
આ સફળ ઘડી સમકીતકી, હાથ અબ આઇ ॥ હાથ ॥
મેં ગમન ગમનકી પાંખ અમુલક પાઇ ॥
અબ બોલત ત્રુ જીનદાસ સુનો જીન બાની ॥ સુનો ॥
કબ દેખુ જીનવર દેવ જગત ગુરૂ ગ્યાની ॥ ૪ ॥

આત્માનુભવ લાવણી.

તુમ ભજો જીનેશ્વર દેવ, મુગત પદ પાઇ ॥ મુગત ॥
અબ અચળ અખડીત જોત સદા સુખદાઇ ॥
મે રૂલ્યો ચોરાશી માહે, ભુલ્યો મેં ભરમ ॥ ભુલ્યો ॥
મારે ઉદે અનતા દુખ બાંધ્યાં જબ કરમ ॥
મે કદીએક હુવો રક, ફરયો તજ સરમ ॥ ફરયો ॥
ઓર કદીએક રાજા ભયો ગરથકી ગરમ ॥
જબ ગરવ આંનકે બોલ્યો, પામકા મરમ ॥ પારકા ॥
પણ નિરમળ જગમે જૈન; કીયો નહી ધરમ ॥
અબ મનુષ જનમમે ચેત; ઘડી શુભ આઇ ॥ ઘડી ॥
અબ અચળ અખંડીત જોત સદા સુખદાઇ ॥ ૧ ॥
મે સુર નરકા સુખ વાર; અનતી પાયા ॥ અનતી ॥
મારે શિવ સમતાકા સુખ હાથ નહી આયા ॥
મેં કુગુરૂ કુદેવ; ભલા કર ધ્યાયા ॥ ભલા ॥
મે ઉલજો અનાદી અજ્ઞાન વિષે ભોગ ભાયા ॥
મે પડયા લોભ કે ફંદ; જોડતો માયા ॥ જોડતો ॥
પણ લઃયો અંત જબ આય કાળને ખાયા ॥
અબ પરહર પરમાનંદ; ધરમ કર ભાઇ ॥ ધરમ ॥
અબ અચળ અખડીત જોત સદા સુખદાઇ ॥ ૨ ॥
અબ દુરલભ અવસર લહી તુ; સુકૃત કરરે ॥ સુકૃત ॥
અબ દાન શિયળ તપ ભાવ હીયામે ધરરે ॥
તુ કરમ માઠાં કાટ; પાપ પરહરરે ॥ પાપ ॥
અબ વાર વાર કહુ તોય જગતસે તરરે ॥
તુ નિરનળ નયણે દેખ; નરક શુ ડરરે ॥ નરક ॥
તુ શિખ સુગુરૂકી માન અજ્ઞાની નરરે ॥
અબ પર ત્રિયા કર જાણ; બેન ને માઇ ॥ બેન ॥

અબ અચળ અખંડીત જોત સદા સુખદાઇ ॥ ૩ ॥
અબ જીનવર મુજ મન ભાયો; સદા ગુણ ગાઉ ॥ સદા ॥
અબ ઇતની કીરપા કીજો નરક નહી જાઉ ॥
અબ ભવ ભવ માહે દેવ; જીનેશ્વર પાઉ ॥ જીનેશ્વર ॥
મે મનવચ કરી ચરણ ચિત લાવુ ॥
એ દયા ધરમ હીતકાર; સદા મેં ચાપ ॥ સદા ॥
પણ ચોરાશીકે માંહે ફીર નહી આઉ ॥
યું અરજ કરે જીનદાસ; કીરતી ગાઇ ॥ કરતી ॥
અબ અચળ અખડીત જોત સદા સુખદાઇ ॥ ૪ ॥

સંસારના અથીરપણા વિષે લાવણી.

ખબર નહી આ જુગમે પલકીરે ॥ ખબર ॥
સુક્રીત કરના હોય સો કર લે, કોન જાણે કલકી ॥
આ દોસ્તી હે જગ વાસકી, કાયા મંડળીક ॥ કાયા ॥
સાસ ઉસાસ સમર લે સાહેબ આયુ ઘટે પલકી ॥ ખબર ॥ ૧
તારા મડળ રવી ચદ્રમા, સબ હે ચલનેકી ॥ સબ ॥
દિવશ ચારકા ચમતકાર જયુ, વીજળીયાં ઝલકી ॥ ખબર ॥ ૨ ॥
કુડ કપટ કર માયા જોડી, કરે બાતા છલકી ॥ કર ॥
પાપકી પોટલી બાંધી શિર તેરે, કેસે હોય હલકી ॥ ખબર ॥ ૩
યો જુગ હે સુપનેકી માયા, જેસી બુદા જલકી ॥ જેસી ॥
વણસતાંતો વાર ન લાગે, દુનિયા આય ખલકી ॥ ખબર ॥ ૪
માત તાત સુત બંધવ બાઇ, સબ જુગ મતલબકી ॥ સબ ॥
કાયા માયા નાર હવેલી એ તેરી કબકી ॥ ખબર ॥ ૫
મન માવત તન ચચળ હસ્તી, મસ્તી હે બલકી ॥ મસ્તી ॥
સત ગુરૂ અકુશ ધરો શિરપર, ચલ મારગ સતકી ॥ ખબર ॥૬
જબ લગ હંસા રહે દેહમાં, ખુશીયાં મંગલકી ॥ ખુશીયા

હંસા છોડ ચલ્યા જબ દેહી, મટીયાં જંગલકી ॥ ખબર ॥ ૭
દયા ધરમ સાહેબ કો સમરન, એ બાતા સતકી ॥ એ ॥
રાગ દ્વેશ ઉપજે નહી જીનકુ; બીનતી અખમલકી ॥ ખબર ॥ ૮

શ્રી આદીનાથની લાવણી.

શ્રી આદનાથ નિરવાણી, નમુ એસે ધ્યાની ॥ નમુ ॥
ભવ જીવ તરણકે કાજ બનાઇ વાણી ॥
તુમ નાભીરાય કુલ ધારી, બડે અવતારી ॥ બડે ॥
ખુલ રહી ખલકમે ખુબ, કેસરી કયારી ॥
તુમ મમતા મનકી મારી, આતમા તારી આતમા ॥
તજ દીઇ વિપતી વિષયનકી જાણ કર ખારી ॥
તુમ કરી મુગત પટરાણી, જગતમે જાણી ॥ જગતમે ॥
ભવ જીવ તરણકે કાજ બનાઇ વાણી ॥ ૧
જાણ્યા સુર નર સુખ રાસી. હુવા હે ઉદાસી ॥ હુવા ॥
જલ ગઇ જબર જજાલ, જગતકી ફાંસી ॥
તુમ જગતપતી અવિનાશી, મુકતીકે વાસી ॥ મુકતી ॥
તેરે દરશનસે સબ દુઃખ, દુર ગયો નાશી ॥
પ્રભુ કરી સફળ જીદગાની, મેરે મન માની ॥ મેરે ॥
ભવ જીવ તરણકે કાજ બનાઇ વાણી ॥ ૨ ॥
બડે જોતવત જીનરાજ, જગતમે બાજે ॥ જગતમે ॥
તેરો દરશન હે સુખદાય, સુધારે કાજે ॥
તેરી ધુન ગગનમે ગાજે, સુરપત લાજે ॥ સુરપત ॥
ગલ ગયા ગરવ પાખંડ, કામના ભાજે ॥
નાટક નાચે ઈંદ્રાણી, અધીક ધુન આણી ॥ અધીક ॥
ભવ જીવ તરણકે કાજ બનાઇ વાણી ॥ ૩
તેરી મહીમા કહી ન જાવે, પાર નહી પાવે ॥ પાર ॥

ગાંધર્વ સુરપત સબી તેરે ગુણ ગાવે ॥
તેરે ચરણોસે લપટાવે, સરસ લવલાવે ॥ સરસ ॥
નર નાર હીયાકે માંહે, ભક્તી તેરી ચાહાવે ॥
તેરી ત્રબણા સબ વીરલાણી, મુકતીકુ ઠાણી ॥ મુકતી ॥
ભવ જીવ તરણકે કાજ બનાઇ વાણી ॥ ૪ .
મરૂદેવા કુખકા જાયા અમર પદ પાયા ॥ અમર ॥
છપન કુમરી નારી, મીલી જશ ગાયા ॥
દુરગતકો દુખ વિરલાય; સફળ કરી કાયા ॥ સફળ ॥
જીનદાસ નિરંજન દેખ શરણ તેરે આયા ॥
સમકીતકી સેજ પીછાની, મીલી મોહે ટાણી ॥ મીલી ॥
ભવ જીવ તરણકે કાજ બનાઇ વાણી ॥ ૫ ॥

જીવને શીખામણની લાવણી

કમાઇ સુકીતકી કીજેરે, કમાઇ સુકીતકી કીજે ॥
તજો કામ મદ માન લાલ જીનવર ગુણ ભજ લીજે ॥ કમાઈ ॥
ન હે પરીક્ષા જીનરાજ ધધમે; હોય રહ્યા વીતો ॥
સુખદાઇ સવર સમતાકો, રસ કયુ નહી પીતો ॥
લાલ તુમ મનુષા તન જીતોરે ॥ લાલ ॥
દાન શિલ તપ ભાવ વિના તેરો જનમ જાય રીતો ॥
ધરમ વિન કાજ નહી સીજેરે ॥ ધરમ ॥ તજો ॥ ૧
નિશ દિન ઉલશે નેન મેરો દિલ; જીન દરશન ચાવેરે ॥ જીન ॥
હરચો જગત જજાલ લાલ, જીનવર ભકતી ભાવે ॥
સબી સુરનર મગળ ગાવેરે ॥ સબી ॥
સુગડ કઠ સુર પતકો અજબ ધુન અબર ગરજાવે ॥
ભજ ધન લાલચમે રીજેરે ॥ ભજ ॥ તજો ॥ ૨
જીદગાની દીન ચાર જીવ તુમ, મનમે કયુ મેલોરે ॥ મનમે ॥

જોબનકી ગુમરાઇ ગરૂબમે ખુબ બન્યો ઘેલો ॥
બાણ જીન વાણીકા ઝીલોરે ॥ બાણ ॥
તપ તરવાર ભાવ કર ભાલા વેરી કરમ યું ઠેલો ॥
કરમકુ દાવાનળ દીજેરે ॥ કરમકુ ॥ તજો ॥ ૩
જીન મુખ વરસે મેઘ મીઠો, ભીજત ભવ ભવ ફેરા ॥ ભીજત ॥
દરીશન દો અરીહંત પ્રભુ તરસે તન મન મેરા ॥
મીઠો મુજ ઘન ગતકા ઘેરારે ॥ મીઠો ॥
અરજ કરે જીનદાસ દીયા તુમ મુક્તી માહે ડેરા ॥
મેરા તન દરિશન બિન છીજેરે ॥ મેરા ॥ તજો ॥ ૪

જીવને શીખામણની લાવણી.

અગમ પથ જાના હે ભાઈરે ॥ અગમ ॥
ગ્યાન ધ્યાન સંજમ સમકીતસે સુધરે કમાઇ ॥ અગમ ॥
મેહેલ મન અંતરકી આંટીરે ॥ મેલ ॥
કરમ ઉદે ચેતન પડયો જબ, નિગોદકી ઘાંટી ॥
મહા દુખ પાયા, મહારાજ માહા દુખ પાયા ॥
જીનવર મુખસે નહી ગાયા ॥ જીનવર ॥
નિજ માણીકુ નહી સમજાયા ॥ નિજ ॥
નહી તિલભર શાંતા પાઈરે ॥ નહી ॥ ગ્યાન ધ્યાન ॥ ૧
એ તન ધન જોબન નહી અપનારે ॥ એ ॥
કુટબ કબીલા મેડી મંદીર રજનીકા સ્વપના ॥
સબી વીર લાવે, માહારાજ સબી વીરથાવે ॥
ફીર ચેતન મન પસ્તાવે ॥ ફીર ॥
કછુ સંપત સંગ નહી આવે ॥ કછુ ॥
ધરમ નિજ કર લે સુખદાઈરે ॥ ધરમ ॥ ગ્યાન ॥ ૨
કુ ભરમ તુજ અંતર ઘટ જાગોરે ॥ ભરમ ॥

પાપ સગ ચલે, મેરી જાન પાપ સંગ ચલે ॥
ચેતનકુ નરકમે ઘાલે, ચેતનકુ નરકમે ઘાલે ॥
જીન મારગ સુધ ન પાળે ॥ જીન ॥
જપો જીનવરકુ લેહ લાઇરે ॥ જપો ॥ ગ્યાન ॥ ૩
કે અબ મેં પ્રભુ દરશન પાયારે ॥ કે અબ ॥
ગ્યાન ધ્યાન સજમ સંગતસે જીન ચરણે આયા ॥
માહા સુખ પાયા; મેરી જાન માહા સુખ પાયા ॥
ચેતનમે તુ હીરમાયા ॥ ચેતનમે ॥
જીનદાસ તેરા ગુન ગાયા ॥ જીનદાસ ॥
પ્રભુજી તુમે પરમ સુખદાઇરે ॥ પ્રભુ ॥ ગ્યાન ॥ ૪

જીવને શીખામણની લાવણી.

પુદગળમે માન્યો સુખ તે, કલ્પના કહીરે ॥ કલ્પના ॥
સુકૃતકી બાત તેરે હાથમે રહીરે ॥ પુદગળ ॥
જુગ માંહી જૈન નીજ સાર, સગાતે આવે ॥ સગાતે ॥
તીનકુ તજકર કયુ બેઠો વિશે ગુણ ગાવે ॥
એ મર તક અલગો ઢોલ, બીસન બીખ ખાવે ॥ બીસન ॥
મુક્તીકો મારગ મેટ ઉબટમે જાવે ॥
થારી તુછ જીંદગાની માહે બિકલ બુધ લાઇરે ॥ પુદગળ ॥ ૧
થારે ધન દોલત ભંડાર ભરચા હે મોતી ॥ ભરચા ॥
શતરૂ સંજન સબ બને જગતમે ગોટી ॥
કોઇ મસળે તેલ ફુલેલ, ધોવે કોઇ ધોતી ॥ ધોવે ॥
સનમુખ ઉઠ આવે અબલા તેરો સુખ જોતી ॥
એસી સપત હે એક છીતમે સરવ ખે થઇરે ॥ પુદગળ ॥ ૨
તે ખટરસ ખાધા ખધ, ખજાનો ખોયો ॥
નિશ દિન સુખ્યા સુદરકી સેજમે સોયો ॥

સજીયા સોળે શણગાર, નારસે મોચો ॥ નારસે ॥
તે અતર ઘટકો મેલ રતી નહી ધોયો ॥
યા નરક નીગોદકી બાત, પકડ કર લહીરે ॥ પુદગલ ॥ ૩
મદમાતો આઠ મદ માહે ગરવસે બોલે ॥ ગરવ ॥
મે સુખ સપતકો નાથ, મેરી કોણ તોલે ॥
દુરબળ કરતા હે પોકાર, પલક નહી ખોલે ॥ પલક ॥
ચાકર હોઈ રહ્યા હજુર, ચમર શીર ઢાલે ॥
અબ અવસર આયો હાથ, ચેત તુ સહીરે ॥ પુદગળ ॥ ૪
કાયાસુ કીયો લડ, બનાઈ ચંગી ॥ બનાઈ ॥
પલભર પુન્ય પરવાર, પોતિણતા ભંગી ॥
પકડી પરભવકી બાત, હોય કોણ સગી ॥ હોય ॥
તેરો હંશ ગયો આકાશ કાયા કર નંગી ॥
જીનદાસ કહે કરમાસુ, જોર તેરો નહીરે ॥ પુદગળ ॥ ૫

કેસરીયાની લાવણી

સુનીયોરે બાતા સદાશીવજી ॥ મત ચઢ જાના ધુલદેવા ॥ ગઢપતી ઉનકા ખડા એ ડંકા, મત છેડો તુમે ઉન દેવા ॥ સગતારે પત ચુંડાવત બોલે અમહી નોકર ઈનહુકા, હીંદુપતસે હાથ જોડકર ॥ તીન ભોવનમે હે ટિકા ॥ સુનિયો ૧ ॥ સરગ મરત પાતાળ સુનીયે ॥ સુરીનર મુનીજન ધાવત હે ॥ ઈંદ્ર ચંદ્ર મુની દરશન આવે ॥ મનકી મોજા પાવત હે ॥ સુનીયો ૨ ॥ ગયા રાજ દિમ કેસે આવે ॥ નીરધનીયાકુ ધન દેવે ॥ બાંજે ખીલાવે સુંદર લડકા ॥ સદા સુખી રહો તુમ સેવે ॥ સુનીયો ॥ ૩ તારે ઝાઝ સમુદર માહે ॥ રોગ નિવારે ભવ ભવકા ॥ ભુપ રંગકો રંગ દીયો હે ॥ ચોરન બધન હરી દેવા ॥ સુનીયો ॥ ૪ ॥ ધુ ધું ધુ ધુ ધુસા બાંજે ॥ દેશો દશા પર હે ડંકા ॥ ભાઉ તાતીયા યુ કર બોલે ॥ મત બતલાવો બડબંકા ॥ સુનીયો ॥ ૫ ॥ રાણાજી કહે ઉમરાવ વજીરને ॥ માનત નહી અમ એ બા-

તા ॥ તારી કરણી તુ પાવેગો ॥ મેં નહી આવુ તુમ સાથાં ॥ સુનીયો ॥ ૬ ॥ મુછ મરોડી ચડે અભીમાને ॥ ઉર ભરયા હે નજરોમે ॥ રીખભદાસ કહે સાહેબ સચા ॥ દેખત તમાસા ફેજરોમે ॥ સુનીયો ॥ ૭

શાંતીનાથની લાવણી.

સેહેર જુનેમે શાંતી ભીરાજે, અગભર ફુલનકી માળા; અગડદમ નોબત બાજે, ઘટ બાજતા ચોતાળા, ગજપોર નગરીમે તેરા જનમહે, ઘેર ઘેર મંગળ સબ ગાવે, ઇંદ્ર લોકથી ઈંદ્ર ઈંદ્રાણી; ઓછવ કરનેકુ આવે, ચાલીશ ધનુષ સોવન તેરી કાયા, મૃગ લછન તેરે પાયા, વિશ્વસેનકે કુળમે સોભીત, માતા અચરાકે જાયા, સરગ મરત પાતાળ ત્રીલોકમે, હુવા જોતકા અજવાળા અગડદમ ॥ ૧ ॥

કેસર ચંદન ઘણાં ઘસીને, પુજા કરૂ જીનેસરકી; અનુપમ આંગી ખુબ બની હે; જાગી જોત માહારાજકી, અસરણ સરણ પતીત દુખ વારણ, કરૂણા સાહેબ તુમ ધણી; મુજ કરણી સુભ મતી જો જાજે, કૃપા કરો મેરી ભકતી ભણી; તેરે નામસે નવનીધ પાવે, શાંતીનાથજી મતબાલા; અગડદમ બગડદમ ॥ ૨ ॥

આંગી તેરી અજબ બનીહે, શાંતીનાથ સાહેબ મેરા, જડાવકી તુમ સોહે ટીલડી, હીરા ચકતા હે ચોફેરા, અંગ ભર ફુલન જટા બની હે, ચમર ઉડતા ચોફેરા, ધુપ ધ્યાન ઓર જાત બનીહે, શીર શોહે મોતી તોડા, નવ રતનટા હાર ગલેમે; જેસા ચંદ્રકા અજવાળા, લાગી જોત તેમ જોત જગતસે, દીપે તેજકા અજવાળા, અગડદમ બગડદમ ॥ ૩ ॥

તેરે નામસે સબ જુગ મહીમા, ધન તો મારી કરણીકુ, શાંતીનાથજી મેં શેવક તમારા, મેરી લાજ અપને ઘરકુ, શાંતી કહોનેરે શાંતીનાથજી, સમરણ કરવા સબ તેરા, સમી સાંજકી હોતી આરતી, શામ સુરત દીસે પ્યારી, આરતી ઉતારે આનંદ આવે, બાજે જેરદગ ગડતાલા, અગડદમ બગડદમ

પુજા કહેરે પ્રભુ સાહેબ મેરા, ચરણ પખાળુ મે તેરા, જરણ મરણ

કા ભય નિવારો, તારો ભવ સાયર ફેરા, લખચોરાશી ભવમે ભમીયો, જેશા ધાણીકા ફેરા; શાંતીનાથ મુજ પાર ઉતારો; ગરીબ ચાકર મે તેરા; ભાણ ચદ કહે ભય નિવારો; બાજે ઝીતકા ઘડીયાળા; અગડદમ બગડદમ ॥ ૫

શ્રી કલ્યાણ પારસનાથની લાવણી.

અગડબમ અગડબમ બાજે ચોઘડાં; સવાઇ ડકા સાહેબકા; છનનગ છનનગ અવાજ હોતા; મેહેલ બનાયા ગગનોકા; શ્રી કલ્યાણ પારસનાથ ના મકા; નીત બાજતા હે ચોઘડાં; તીન લોકમે સચા સાહેબ પારસનાથ અવતાર ખડા ॥

વનારશી નગરીમે તોરા જનમ હુવા; માતા વામા કે નદા; અશ્વશેન કે કુળમે સોહે; જેસા સરદ પુનમ ચદા; સરગ લોકમે હુવા આનદા; ઈંદ્રાણી મંગળ ગાવે. તેત્રીસ ક્રોડ દેવ મીલકર; ઓછવ કરનેકુ આવે; કેઇ આવતા કેઇ ગાવતા; કેઇ નામ લેતા દેવા; ચોસઠ ઈંદર અરજી કરતા; ચદ્ર સુરજ કરતા શેવા; સુરીનર સાહેબ આગળ અરજી; કરતા ઉભા ખડા ખડા; તીન લોકમે સચા સાહેબ પારસનાથ અવતાર ખડા ॥

દુર દેશથી આવે જોગી; બડા જોગી તપસ્યા કરતા; નીચે લગાયા જાલમ જોગી; બડે બડે જોકે ખાતા; બાર વરશકી ઉમર જીનકી; છોટપણામાં બાત કળા; બરોબરીકે લીએ શોબતી; તપશીકુ દેખન ચલા; ગ્યાન દેખકર બાલે જોગીશુ, એસી તપસ્યા કયુ કરતા; ઉતર જોગી બડે લકડેમે; નાગ નાગણી દો જલતાં; પારસનાથ જોગીસુ કહેતા; તો બી તપશી નહી સુનતા; લકડે દીએ ફેક જંગલમે; લોક તમાસા દેખતા; એ કયા કીએ જોગી તુમને નાગ નાગણી જલાયા; દીયા સાર નવકાર નાગકુ; ધરનીધર પદવી પાયા; બડે ઉમેદશે આએ સાહેબ; છણછરીકો દાન દીયે: માત પીતાકી આજ્ઞા લે કર; માહારાજને જોગ લીયા; રાજ છોડકર ચલે જગલમે; જુગતશે કાઉશગ કીયા; બડી ધીર ગભીર તમને; તીન લોકમે નામ કીયા ઉન્ન કાળકી બડી ધુપમે; નીરંજન નીરાકાર ખડા; કુમઠાસુરને કીયા કડાકા; પીછલા દાવા જ-

ગાયા; ખડ કીયા ઘનઘોરસું; પવન ચલાયા મતવાલા, કેરરર કેરરર હુવા ક-ડાકા; ચમકે બીજલીકા અજવાલા, મુશળ ધારે મેઘ વરસતા ગગન ગાજતા ચોતાળા; સાત બુડકી બડી ઝડીમે; ધીર ખડા હે મતવાલા, નાક બરોબરી આવ્યા પાણી, નાથ નીરજન ધીર ખડા; સકટશે સિંહાસન ડોલે; હુવા ઘટકા અવાજા; અવધી જ્ઞાનશુ આએ ઈંદર; ધાઓ ધાઓ ધરની રાજા; ધરણીધર જલદી શુ આયા, પદમાવતને સજ લીયા, પદમાવતને લીએ શીરપર, શેશ નાગને છત્ર કીયા, ક્રોડ ઉપાય કીએ કમઠાસુરને; કુછ બી ઇલાજ નહીચલતા; કરને વાલે સાહેબ ઉનકુ, છલને વાલે કયા કરતા, ઝીતે જીન રાજ આગસે, કમઠાસુર હાથ જોડ ખડા તીન લોકમે ॥

ક્રેવળ લઇ શીવ પદ પોતા, પારસનાથજી મતવાલા, લગી જોતમે જોત દીપકકી; તપે તેજકા અજવાળા; વિસનગરમાં પારસનાથ નામકા, દેવલ બનાયા તેહેતાળા, બડે દેવળમાં ઈંદર સોહે, ઘટ બાજતા ચોતાલા, બડે ઉમેદ શુ ધણી રહે હોકર કોટ બનાયા દેવલકા, જગો જગોપર શીખર ચઢાયા, બડે કામ દરવાજાકા, મુલ નાયકકે ઉપર સોહે, સહસ્ત્ર ફણા માહારાજકા, ચોમુખી ચતુરાઇ બડીહે, એસા તમાસા નહી દેખા, અઢારસે પાંસઠ સોનઇયા મહુરત ફાગણકા બડા, સુદી ત્રીજકો વખત બેઠકર; જગો જગોપર નાન કીયા, કાંતી વિજય ગુરૂ રાયચરણ, ને પાયે ગુરૂ જન રાજ બડા. ગલુચંદ સાહેબકે આગળ, અરજી કરતા ખડા ખડા ॥ તીન ॥

શ્રી સમત સીખરની લાવણી.

બદત હે કોઇ સમત સીખરકુ, દુરગતકી દુર નાસીરે ॥ બદત ॥ ૧
ક્રોડ ભવોકા કરમ કટત હે, હોય શિવપુરકો બાશીરે ॥ બદત ॥ ૨
કુગુરૂ કુદેવ કુધર્મ જગનકો, મે જાણ્યા સબ રાસીરે ॥ બદત ॥ ૩
બીસ જીણંદ મુગટ પદ પાયા, કાટી કરમકી ફાંસીરે ॥ બદત ॥ ૪
એ તીરથ જે ભાવ કરી ભેટે, ઉનકી સબકીત ખાસીરે ॥ બદત ॥ ૫
બીકલ બન્યો જીનદાસ જગતમે; ખુબ કરાઇ હાંશીરે ॥ બદત ॥ ૬

શીધ સરૂપી સદા પદ તેરો, તુ મુરખ કાં ભુલેરે ॥ સીધ ॥ ૧
બ્યાજ નફા પલ્લે નહી બાંધ્યો, ખામી લગાઇ મુલેરે ॥ સીધ ॥ ૨
નરક નીગોદ કુમતકા શીરપર; આપ બન્યો હે દુલેરે ॥ સીધ ॥ ૩
સંપતકા સુખ દેખકર, ચેતન મનમે ફુલરે ॥ સીધ ॥ ૪
જીનદાસ તે અન મન માહે, જનમ લીઓ ધુલેરે ॥ સીધ ॥ ૫

કુગુરૂની લાવણી.

તજુ તજુ મે ઉનકુ ગુરૂ; કનક કામની ધારી હે ॥
જ્ઞાન ધ્યાનકી બાત ન જાણે, અષ્ટ કરમસે ભારી હે ॥
કર કપાળે ભભુત લગાવે, શીર પર જટા બધાઇ હે ॥
કાન ફાડ કર મુદ્રા પેહેરતા, ઉનકે ઘરમે નારી હે ॥
જોગ લે કર વિષય શેવે, મદ મશા હારી હે ॥
કુડા પથી જગતકુ કરતા; મુખશે કેહેતા આચારી હે ॥
સમકીત શરધા જૈન ધામકી, નહી કુગુરૂકી પ્યારીહે ॥
જીનવરકુ જીનદાસ વિનવે, કુગુરૂ કુસગ ખુવારી હે ॥

સુગુરૂની લાવણી.

નમુ નમુ મે ગુરૂ નિગ્રંથકુ, વે જીન મુદ્રા ધારી હે ॥
પુદગળ ઉપર પ્રેમ ન કરતા; મનકી મમતા મારી હે ॥
ગરવ ગાળ કર ગુપત ગોપવે, ગત નિગ્રંથકી નારીહે ॥
કનક કામનીકે નહી ભોગી; વે પુરા બ્રહ્મચારી હે ॥
છ કાયાકે જીવ અનાથી, ઉન કેવે હેતકારી હે ॥
દાન ધ્યાન કેવળ ધ્યાન આય, જ્ઞાન ગરથ ગુણ ભારીહો
સુત્ર સરધાશે સુમતી શેવે. નીજ આતમકુ તારીહે
જીનવરકુ જીનદાસ વિનવે, ઉનકે ચરણુ બલીહારી હે ॥

સ્વારથની લાવણી.

કોન જગતમે તારા ચેતન કોન જગતમે તારારે ॥
અપને અપને સ્વારથકે સબ, બીન સ્વારથ હોય ન્યારારે ॥ કોન ॥ ૧
સ્વારથે મા તસ પુત બોલાવે, જી જી કર કહે દારારે ॥
વીર કહે ભગની નીજ સ્વારથે, લાગે પિતાકુ પ્યારારે ॥ કોન ॥ ૨
હય ગય રથ પાયક ધન પરધન, કોઇ ન રાખન હારારે ॥
કાલ બેહાલ સબહીકુ કરતે; કરતા મુખ પોકારારે ॥ કોન ॥ ૩
ઈંદ્ર જાલ સુપના સમજાના, જુઠા જગત પસારારે ॥
શેવો ચરણ કોઇ સત જનોકે; જીવ હોવે નિશ તારારે ॥ કોન ॥ ૪

તેરી સુરત શોહણી દેખ, મેરા મન હરખે, તેરે દરશનકુ મેં નીત ઉઠી આવુ તડકે, તેરે મસ્તકે મુગટ કાનમે કુંડળ લટકે, તેરી બાજુબધકી ઝળક, મેરે મન અટકે, કોઇ પડે ફ્રીકે જોડ, હાથ બીચ દમકે, મેરે પાપ હુવે સબ દુર, દેખકર તનકે ॥ એ નદી વરધન સુરપે; કીરપા કરકે, એ ધરમદાસ તેરા ગુન ગાવે હરખે ॥

પર સ્ત્રી નીરખવા ઉપર લાવણી.

ચતુર પરનારી મત નિરખો, શ્રાવણ કેરી રેન અધેરી, બીજલીકો ચમકો, રાવણ મોટા રાય કહાવે, લંકા ગઢ બંકો, પાપ કરીને નરક પોહોચીઓ, દુખ પાયો અધકો ॥ ૧ ॥

ધાતકી ખંડકો રાય પદમોતર. ધ્રુપતીને હરતો, ક્રષ્ણ નરેશરે કરે ખુવારી, જબ પુન આયો હલકો ॥ ૨ ॥

કીચ કરાયે માહા દુખ પાયો, ભીમેસું અધકો, નારી ધ્રુપતી નેહે બીચારી; ભવ ભવમે ભટકયો ॥ ૩ ॥

પરનારીકો રગ પતગ હે, પોધળકો ઝળકો; ઓશ બુંદ જબ લગે તાવડા; ઢળક જાય ઢળકો ॥ ૪ ॥

પરનારીશે નેહ કરતાં; ધન જાસી ધરકો; દુજા દેખકર કરે ખુવારી; જબ બતમે ભટકયા ॥ ૫ ॥

નવ પદની લાવણી.

જગતમે નવપદ જયકારી; પુજતાં રોગ ટળે ભારી; પ્રથમ પદ તીર્થ પતી રાજે, દોષ અષ્ટાદશકું ત્યાગે; આઠ પ્રાતીહારજ છાજે; જગત પ્રભુ ગુણ બારે સાજે ॥

અષ્ટ કરમ દલ જીતકે; સકળ સિધ થૈયા ॥
સીધ અનત ભજો બીજે પદ; એક સમે શીવ જાએ ॥

પ્રગટ ભયો નિજ સ્વરૂપ ભારી; જગતમે ॥ ૧ ॥
સુરીપદમે ગૌતમ કેસી; ઉપમા ચદ્ર સુરજ જેસી ॥
ઉગારયો રાજા પરદશી; એક ભવ નાહે શીવ લેશી ॥

ચોથે પદ પાઠક નમુ; સુધ ધારી ઉવઝાય ॥
સર્વે સાહુ પંચમ પદ માંહે; ધન ધનો મુનીરાય ॥

વખાણ્યો વીર પ્રભુ ભારી; જગતમે ॥૨
દ્રવ્ય ખટકી શ્રધા આવે; સમ સંવેગાદિક પાવે ॥
બીના એ જ્ઞાન નહી કીરીયા; જૈન દરશનશે સબ તરીયા ॥

જ્ઞાન પદારથ સાતમે; પદમે આતમરામ ॥
રમતા રમ અધ્યાતમ માંહે; નિજ પદ સાધે કામ ॥

દેખતા બસ્તુ જગત સારી; જગતમે ॥ ૩
જોગકી મહીમા બહુ જાણી; ચક્રધર છોડી સબ રાણી ॥
જતી દશ ધરમે કરી સોહે; મુની શ્રાવક સબ મન મોહે ॥

કરમની કાચીત કાપવા; તપકો ઠાર કર દાર ॥
નવમુ પદ જો ધરે ખેમાશુ; કરમ મુલ કટ જાય ॥

ભજો નવ પદ જય સુખકારી; જગતમાં ॥ ૪
શ્રી સીધ ચક્ર ભજો ભાઇ; અચામલ તપ નોધી થાઇ ॥
પાપ ત્રીહુ જોગે પરહરજો; ભાવ શ્રીપાળ પેરે કરજો ॥

સવત ઓગણીસ સતરા સોમે; ને પોશી શ્રી પાસ ॥
ચઇતર ધવલ પુનમને દીવશ; સકળ ફળી મુજ આશ ॥

બાલ કહે નવપદ છબી પ્યારી ॥ જગતમાં ॥ ૫

જીન પુજન ચલો વર્ધમાન જીનવરજીકુરે ॥ જીન પુજન ॥ ટેક

સમોવસરણ પ્રભુજીકો આયો; ખબર લે આયો વનમાળી ॥
વીમળાચળ પર વીર પ્રભુજી; ચલ રાજા દરશન આયો ॥ જીન ॥ ૧
સુણી રાજા સીઘાસન ચાલો; સાત પયે આગળ ચાલે ॥
નમસ્કાર કરી વીર પ્રભુજી; દાન દીઓ હે વનમાળી ॥ જીન ॥ ૨
આનંદ ભેદી રાજા દેવા ઓ; સારા નગરમાં કેહેવાએ ॥
રીખભદાસ જીન પુજન ચલીઓ; રાજા રાણીકે સગ ચલો ॥ જીન ॥ ૩

કેસરીયાની લાવણી

શ્રી રીખભ દેવ માહારાજ કેસરીયા બેઠે પાહાડોમે,
આસ પાસ ગુલજાર ઝાડી લગ લહી પાહાડોમે ॥
ટુક ટુક પર ધજા, ધજા પર ચોકી ભલનકી ॥
સબ શ્રાવક મીલ પુજા કરતે કેસર ચદનકી ॥ શ્રી ॥ ૧
ખાશા દેવલ બના, દેવલ પર કલી ચડાઇ ॥
અષ્ટ દરવ લઇ પુજા કરતે, જોધ સવાઇ ॥ શ્રી ॥ ૨
શેતરૂજા ગીરનાર જીવ તુમ અષ્ટાપદ જાના ॥
સોનાગીરકે દરશન કરકે, ચંપાપુરી આના ॥ ૩ ॥
ચપાપુર ઓર પાવાપુર, જીવ સમ્મતશીખર જાના ॥
મુકતાગીરકે દરશન કરકે; આબુજી આના ॥ શ્રી ॥ ૪
રાયણપુર ઓર ગઢ આબુજી, માગી તુગી જાના ॥
મગ શ્રીજીકે દરશન કરકે, ગોડીજી આના ॥ શ્રી ॥ ૫
શ્રી સખેશ્વર દરશન કર ચલ, તારગે જાના
પુર પઠણકે દરશન કરકે, કલ્લીકુડ આના ॥ શ્રી ॥ ૬
સબ તીરથકી કરી જાતરા, ઘરકુ બી જાના ।
કહે શ્રી ગગાદાસ ભાઇ વાણી, ભગવતકી લેના ॥ શ્રી ॥ ૭

નેમનાથની લાવણી.

એજી તુમ તજકર રાજુલ નાર, તજ્યા સબ ઘરરે ॥ તજ્યા ॥
મે નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરીવરરે ॥ ટેક ॥
મે પ્રીત પીયાકી કરકે, પલ્લે લાગી ॥ પલ્લે ॥
તુમ ત્યાજ લલે બીન ખડ, ઉવે બેરાગી ॥
એક રાજુમતી સતવતી, ભાવસે ત્યાગી ॥ ભાવસે ॥
તેરે અતર ઘટમે જોત જ્ઞાનકી જાગી ॥
એમ રોતી રાજુલ નાર, નેન ભર ભર ॥ નેન ॥
મે નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરીવરરે ॥ ૧ ॥
મે નહી કીની તકશીર પીયા કયુ રૂઠે ॥ પીયા ॥
મેરે ઘર કુટબ પરીવાર, સદા સબ રૂઠે ॥
મે હુઉ ઘરકે માંય જોબન સબ લુટે ॥ જોબન ॥
મે ચલુ નેમકે સાથ પ્રીત કેમ તુટે ॥
મેરે નેમ વિના નહી ઓર, જગતમે વરરે ॥ જગતમે ॥
મે નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરવરે ॥ ૨ ॥
મે અરજ કરૂ કરજોડી કરોજી મન પરશન ॥ કરોજી ॥
મેરે શીરપર નેમ સરદાર, દીજે મુજ દરશન ॥
મુજ સુખ સખીયનકા દેખ, લાગે મોએ તરશન ॥ લાગે ॥
મેરે આયો આંખમે નીર, લગે નીત બરશન ॥
મુજ જન મીલનકી આશ; મીલો કોઇ કર લે ॥ મીલો ॥
મે નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરીવરરે ॥ ૩ ॥
તુમ તજકર રાજુલ નાર; મુકતીમાં મેહેલી ॥ મુકતીમાં ॥
પછી નેમ ગએ ગીરનાર કરમ સબ ઠેલી ॥
મે નીત ઉઠકર પ્રભાત નમુ પદ પેહેલી ॥ નમુ ॥
મેરે નેમ વિના નહી ઓર જગતમે બેલી ॥
અબ અરજ કરે જીનદાસ; સુનો જીનવરરે ॥ સુનો ॥
મે નમુ નેમકે પાય ગએ ગીરીવરરે ॥ ૪ ॥

માહારાજ સજન બીન ગુના; બીન ગુના તજયા અમકુ ॥ સતી રાજુલ કેહેતી તુમકુ ॥ ફીકર મોએ લગી ॥ મેરી જાન ફીકર મોએ લગી લગી મેરે તનમે ॥ નગીના નેમ ગએ બનમે ॥ બાત કીની આગળ ॥ મેરી જાન બાત કીની આગળ કીની આગળ કહુ સજની પીયા બીન દ કોન તજની પીયા પરબતમે ॥ મેરી જાન પીયા પરબતમે ॥ ધ્યાન ધરતા શેહેલ મદીર; મુજે નહી ગમતા મેરી જાન મુજે નહી ગમતા ॥ શાતમે ખડી; ખડી ખાએ ગમકુ ॥ સતી રાજુલ ॥ ૧ ॥

સતીરથ સંજમ મેરી જાન મતી રથ સજમ; રથ સંજમ પરખેથી ભ્રમના અતરકી મીટી ॥ સતી સબ સોના ॥ મેરી જાન સતી સબ સોના સોના તજ દેતી ॥ જુગતમે રાખી મહી રહેતી; કરૂ જુગવીશ; મેરી જાન કરૂ જુગવીશ ॥ જુગવીશ ખીમા કેહેતી આશ મોએ લગી સુરજ સેતી ॥ સખી બસ કીચા બસ કીયા અપના દમકુ ॥ શતી ॥ ૨

મેરી જાન સાજ શીવપુરકા; ચીવપુરકા આજ સજીઆ ॥ કરમસે ખુબ કીયા કજીઆ ॥ મેરે સુરપતી ॥ મેરી જાન મેરે સુરપતી ॥ સુરપતી શામસે જા; નેમ વિના ઓર નહી દુજા; આભુશણ ચીરે ॥ મેરી જાન આભુશણ ચીરે ॥ હારે ચીર મોએ ખુચતાં ॥ જુગતકા ભોગ નહી રૂચતા; જબર જગ જીતા; જીત લીયા અપના દમકુ સતી ॥ ૩ ॥

મેરી જાન પતી ગીરનારે; ગીરનાર હુવા ધ્યાની ॥ બાત સબ જુગતકી જાની; જુગત જશ ગાવત ॥ મેરી જાન જુગત જશ ગાવત; હારે ગાવત હે તેરા સફળ કારજ કર દો મેરા ॥ જવાબ જપતા હે ॥ મેરી જાન જવાબ જપતાહે ॥ જપતા ભવ પાર પાવે ॥ અલફ જીનદાસ ગુન ગાવે ॥ મુકતી પદ દીજો ॥ મેરી જાન મુકતી પદ દીજો દીજો પ્રભુજી અમકુ. ॥ ૪

સીધગીરીની લાવણી.

સીધગીરીરે સીધગીરે સીધગીરી; સીધગીરીને અમરાપુરી; નહી અધુરી મુન જ્ઞાની સુરજ કુંઠોનાં નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ॥

આદ નાથરે આદ નાથરે આદ નાથ; આદ નાથ અજીત પ્રભુ સાથ સભવ અભીનદન મેવા; તુમ હો દેવનકે દેવાજી સુમતી.

સુમતીરે સુમતીરે સુમતી; સુમતી આપદા મીટી; નિરમળ હુઇ ગતી; આપ મેવા; ભવો ભવ કરૂ તારી સેવાજી. સુમતી.

ટેક.

દરશનથી દુખ મીટ ગયા બોત સુખ પાયા ॥

ભાવશે જાત્રા ગયા પાપ ગુમાયા ॥

દીલસેરે દીલસેરે દીલસેરે; દીલસે; શુધ ભકતોસે; ચોખે મનસે છોડ દ કપટકી બાની; સુરજ કુડોકા નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ॥ ૧

છઠારે છઠારે છઠા; છઠા પદમ પ્રભુ સ્વામી; કહુ શીર નામીજી અતર જામી કરૂ પુજા તરણ તારણમે તુઇ દુજાજી ॥ છઠા ॥

સુપાસરે સુપાસરે સુપાસ; સુપાસ પુરે મન આશ; ભવો ભવ દાસ બજાઉ બાજા. હાથમે ચદ્ર પ્રભુ રાજાજી ॥ સુપાસ ॥

ટેક.

સુવધી જીન નવમા; નવમા માહારાજજી ॥

શીતળ જીન દશમા; કહું દસમા માહારાજજી ॥

પ્રથમરે પ્રથમરે પ્રથમ; પ્રથમ તળાટી ગયા; વદના કીયા; નામ તો લીયા; ઉનોસે સફળ જીદગાની ॥ સુરજ કુડોકા નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ॥ ૨ ॥

શ્રી હંસરે શ્રી હંસ શ્રી હંસ; શ્રી હંસ; ઓર વાસપુજ વિમળ અનંત નાથ પ્યારા; ગુણ મેં ગાઉ આજ તેરાજી ॥ ગુણવતા ॥

ગુણવતારે ગુણવંતારે ગુણવંતા; ગુણવંતા ધરમનાથજી; શાતીનાથજી; કુથુનાથજી; મોહનગારા; કાજ આજ ભકતનકા સારાજી ગુણવંતા ॥

ટેક.

અરનાથ જપુ દીન રાત માહારાજ જી ॥

મલીજીન મુની સુવ્રત માહારાજ જી ॥

મુગતીરે મુગતીરે મુગતી; મુગતી સુન જુગતી; કરૂ ભકતી; નમી નાથકી;

તેમજી ગીરનાર નીશીઆની ॥ સુરજ કુંડોકા નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ૩
એ વીસરે એ વીસરે એ વીસ; એ વીસ; નમી જીન ઇશ; નમાવુ શિશ
સમતશિખર મુક્તે ગયા; વાસપુજ. ચંપાપુરી, થયાજી નેમીનાથ ॥

ફેક.

ચોવીસ જીન વંછીત ફળ દાતારે માહારાજજી ॥
સેવકને ઉતારો ભવ પાર ઉતારો ભવ પાર માહારાજજી ॥
સુંન છંદરે સુન છંદરે સુન છંદ; સુન છંદ હેરફ ફરી બંધ; તુટ ગયા ફંદ
ઉનાસે સફળ જીંદગાની ॥ સુરજ કુંડોકા નીરમળ પાણીજી ॥ સીધગીરી ॥ ૪

માહાવીર સ્વામીના પારણાની લાવણી.

માતાજી ત્રીસલા; ઝુલાવે; નંદનકુરે; ઝુલાવે માહાવીરકુ ॥
તીનો ભુવનકે નાથ; ઝુલ રહે પારણેકુ ॥
માણી કચનકે પારણે; દોરી હે રેશમકીરે ॥ દોરી ॥
ઘુઘરૂ બાજે છુમ છુમ; ક્યા સોભા કેહુ ઉનકી ॥
સો રહે આપ ભગવાન; નહીં ઇચ્છા ધાવનકીરે ॥ નહીં ॥
અંગુષ્ટ માને અમરીત; ચુસ રેહે સ્વાદ ઉનકી ॥
એ સ્વાદકી સુગંધ ચલતી ફુલ કમળકીરે ॥ ચલતી ॥
સુવર્ણ વરણી, કાયા; જેસી બન રહી, કચનકી ॥

ફેક.

એસી ક્યા શોભા કહુ ઉનકી, કેહેતા નહીં લગતા પાર ॥
એસે અનંત બળકે ધણી; સો કરનહાર કિરતાર ॥
ચોસઠ ઇદર, સબ નમતે હે ઉનકુરે ॥ સબ ॥ તીનો ભુવનકે ॥ ૧
સોધરમા ઇદરને, બોલવાએ કુબેરકુરે ॥ બોલવાએ ॥
નીરધનીયા ધન લે, જાવ, એ સીધારથ ઘરકુ ॥
ધન લાવ લાવ કરકે, ભર દીએ ઉનકે ઘરકુરે ॥ ભર ॥

સીધારથ રાજા, ફીર બીચારતે દીલકું ॥
એ સબી પુન ઉનકે, કેહેતે હે ત્રીસલાકુરે ॥ કેહેતે ॥
જે જે ઉવા મગળ; દીપક અપને કુલકું ॥

ફેક,

બોહોત બધારા દેખકર ઉલટે ભયા દીલ રાજાકા ॥
વરધમાન કુંવરકા નામ લીયા, નહી પાર પરાક્રમકા ॥

આન બડે બડે રાજા; સબ નમતે હે ઉનકુરે ॥ સબ ॥ તીન ॥ ૨
પાંચ બરસકે હુવે, વરધમાન કુવરેરે ॥ વરધમાન ॥
રમત રમતે, આએ સભાકે અંદરે ॥
સબીકે દીલકુ નદન લગતે પ્યારેરે ॥ નદન ॥
ભણનકે ખાતર; અબ મુકના નીશાળે ॥
વરઘોડા કીયા તઈઆર, ગજ ઘોડે શણગારેરે ॥ ગજ ॥
નદનકુ બેઠાય, ગજ હસ્તીકે ઉપરે ॥

ફેક.

વાજીત્ર બોહોત બાજે રહ્યાં નીકળતા સુર તાન ॥
લીલે પીલે નીશાન પચરંગી, ઉવાં ઉડે બોત નીશાન ॥

ભણ રહે આપ ભગવાન, કોન ભણાવતે ઉનકુરે ॥ કોન ॥ તીન ॥ ૩
સબી બાળક લે કર સંગ; નદન ચલે રમનેકુરે ॥ નંદન ॥
ઈદરકી સભામે, વરણાવતે ઉનકુ ॥
એક દેવ ઉઠા ઉવાસે, આયા ફીર પૃથ્વીકુરે ॥ આયા ॥
બડા ભોરીંગ બનેકર લપટાયા વૃક્ષકુ ॥
બાલકે લગે બહીને, લગે પોકાર કરનેકુરે ॥
વરધમાન કુવરે; ફીર ફેંક દીયા ઉનકુ ॥

ફેક.

ઉવાશે બાળકે બન ગયા; લગા ઉસમે રમને,
આપ હાથસે દાવ લીયા, સો કોઇ નહી જાણે ॥

રમત રમતે કયા બીચારતે દીલકુરે ॥ કયા ॥ તીન ॥ ૪ ॥
ફીર ઉસી દેવલને; બેઠાએ બંધ પેરેરે ॥ બેઠાએ ॥

લંબી કીધી કાય, રૂપ કીયાજ વીકરાળે ॥
બાળક લગે બીહીને; કરતે સબ પોકારેરે ॥ કરતે ॥
અપને નદનકુ, લે ચલે ગગનપરે ॥
ફીર અવધી છોડ કરને; દેખા દીલ અંદરેરે ॥
એહ દેવલકી જાત, મુષ્ટી ઉઠાઇ ઉન પરે ॥
ફીર કીયા મુષ્ટીકા પ્રહાર દેવ ગયા સમા કરેરે ॥ દેવ ॥
એ ઉનકા બલ દેખકર, નામ લીઆજ માહાવીરે ॥
એસા બળ દેખ કર, દેવ ગએ ઈંદ્રાસનકુ ॥
માહાવીર નામ લીયા સો, કેહેતે ઈંદરકુ ॥
એ બાત કહે બીસ્તાર, મેં કયા કહુ તુમકુરે ॥
સો કહેતા ગીરધરલાલ રહેતા સુરતકુરે ॥ ૨ ॥

મહાવીર સ્વામીની લાવણી.

ઉતમ જીવ જદ ઉદર આયે, હુવે સપના ઉનકી માતાકુ ॥
તેજવંત નહી છુપકર રેહેતે, માલમ પડતા હે સબકુ ॥
ચોવીશી તો હો ગઇ યારો, જીન સાશન જીનકા ચલતા ॥
ઉન પુરૂષોકુ યાદ કરો, મેરે રૂવે રૂવેમે રમ રહેતા ॥
દેવાનંદા બ્રાહ્મણકે ઘર, પ્રથમ ગરભ ઉને લીયાતા ॥
માહા સુખમે બેઠે ઈંદર; આસન ઉનકા કપાતા ॥
ફીકર હુઇ ઈંદર રાજાકુ; વીચાર દીલમે કરતાથા ॥
અવધ છોડકર દેખા ઈંદ્રને; સબ ઉનકુ માલમ પડતા થા ॥

ફેકતી.

દેખા તીરથંકર બ્રાહ્મણ ઘરકુ ॥
ફીકર હુઇ ઈંદર રાજાકુ ॥
બોલાવે હરણ ગમી દેવતાકુ ॥
લે જાઓ ગરભ ત્રીસલાકે ઘરકુ ॥
અશુભ નીંદ્રા ઢાળી, ગરભ હર લે ચલે ઉનકે ઘરકુ ॥
તેજવંત નહી છુપકર રહેતે, માલમ પડતા હે સબકુ ॥ ઉતમ ॥ ૧

ગરભ બદલકર ચલે હરણ ગંભીર, જા બેઠે ફીર આશનકુ ॥
ચઉદ સુપન માતને દેખે; જુદે જુદે કેહેતા તુમકુ ॥
પેહેલે સુપને ગંભીર દેખા; રીખભ સહી કેહેતા તુમકુ ॥
ત્રીજે કેસરી ચોથે લક્ષમી; પાંચમે પુષ્પકી માળાકુ ॥
છઠે ચંદ્રમા સાતમે સુરજ; આઠમે દેખી ધજાકુ ॥
નવમે કળસ અમી ભરેલા; પદમ સરોવર કેહે તુમકુ ॥

ફેકતી.

અગીઆરમે ખીર સાગર દેખા ॥
બારમે વીમાન તુમ કેર લો લેખા ॥
તેરમે રતનકી કરો પરીક્ષા ॥
ચઉદમેં અગ્ની શાખાકુ દેખા ॥

સુપન દેખકર રાણી જાગી, કેહેને લગી સ્વામકુ ॥
તેજવત નહી છુપકર રેહેતા; માલમ પડતા હે સબકુ ॥ ઉતમ ॥ ૨
બડી ફજરે હુઈઊઠે સીધારથ, પુછે સુપન પાઠકકુ ॥
ગ્યાન ધ્યાનસે બોલ્યા પાઠક; ઉત્તમ જીવ હે ઉદરકુ ॥
તીન ભુવનકે નાથ ચકરી; હોવેગા કેહેતા તુમકુ ॥
પુરણ માસે જનમ લીયાથા; સીધારથ રાજા ઘરકુ ॥
ઓછવ મોછવ કારણ ઈંદ્ર, લે ગએ તે મેરૂકુ ॥
છોટી કાયા દેખી ઉનોકી, શશય ઉપનો ઈદરકુ ॥

ફેકતી.

તીન જ્ઞાન ઉદરસે આએ ॥
પગકે અગુઠે મેરૂ ઠગાએ ॥
ફીર તીરથકરકુ નીલવાએ ॥
પીછે સીધારથ ઘરકું લાએ ॥

સાત હાથકી કાયા ઊંચી, ઉતર ફાલગુણ નક્ષેતરકું ॥

તેજવત નહી છુપકર રેહેતે; માલેમ પડતા હે સબકું; ઉતમ ॥ ૩ ॥
સોવન વરણી કાય જીનકી; જંઘપર સહીકા લંછને ॥
મહા પરાક્રમ અનંત બળવંત, દહી દુધકા હે વરણા ॥
માગસર વદ દસમીકે દીને, સંજમ લીયા મહાવીરને ॥
બાર વરસ લગે મૌન રહે, ફીર કરમ ઉડા દીએ ભગવાને ॥
વૈશાખ સુદ દસમીકે દીને, ભયા થા કેવળ જ્ઞાને ॥
ઉસ દીન દેસના ખાલી ગઇ જબ, કોઇ ના લીએ વૃત પચખાણે ॥

રેકતી.

અગીઆર ગણધર સંગ જીનુકે ॥
ચઉદ હજાર સાધુ હે ઉનકે ॥
છત્રીસ હજાર સાધવીસબ મીલકે ॥
સાચે દાખલે હે સીધાંતકે ॥

હુઇ સદગુરૂકી મેહેર સદા મે; યાદ કરૂ ઉન પુરૂષકુ ॥
તેજ વત નહી છુપકર રેહેતે, માલમ પડતાહે સબકુ; ઉતમ ॥ ૪ ॥

શ્રી નવ પદજીની લાવણી.

ધર સુમતીસે ધ્યાનુ ચેતન સંમરમે રખના ॥
નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્રી શ્રી ઘડી ઘડી જપના ॥
કયા કહુ મે તારીફ નવપદ જવાપ બડા ભારે ॥
નહી આદ નહી અંત જીનોકા, નહી લગતા પારે ॥
પેહેલે પદ અરીહંતા એ ભગવતા જે કારે ॥
જપો નામ તુમ ઉનકા જીનશે હોવે ઉદ્ધારે ॥
કટે પાપકા મુળ વિઘન સબ હો જાવે દુરે ॥
અનંત અનંત કરમકે થોકરે; હો જાવે ચુરે ॥
ભવો ભવકે પ્રાશ્રીત સારે; જાવે મીટ કરે ॥
સાસ્વતા એ મંત્ર જીનોમે; બડા ચમતકારે ॥

જીસ દીન જપતા જાપ; ઓઇ અરીહંતકા ધ્યાન ધરના ॥
નવ પદ શ્રી નવકાર મન્ત્ર; શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૧
નમો સીધ ભગવંતા ઓ હે અલેક્કીરતારે ॥
નહી રંગ નહી રૂપ જીનોમે; નહી કુચ આકારે ॥
નહી ચક્ષુ નહી જીભા નહી ઓ કરતા ભુકતારે ॥
નહી પાદ્દુ નહી પાની નહી ઓ કરતા ભકતારે ॥
ચઉ રાજા અગ્ર ભાગે શીધસલારે ॥
ઇસિદ ભારા નામ કેહેતેહે; સીધાંત અદરે ॥
ઓઇ સીધસલાકા નામ, તુમ સુનકરને લેના ॥
નવ પદ શ્રી નવકાર મન્ત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૨ ॥
પીસતાળીસ લાખ જોજન, ઉનકા પરીમાણે ॥
જોજનકા ચોવીસ ભાગ; એક ઉપરસે લેને ॥
આવા ગાવે ના આપ આપકી; ઓઇ જગો મ્યાને ॥
ઉવા અધર રહે માહારાજ નહી કુચ પાણી પવને ॥
નહી ક્રોધ નહી કખાય નહી ઓ કરતે ભગવાને ॥
એક હજાર ઓર આઠ ગુનસે; બીરાજે ભગવાને ॥
ભરે સુખ ભરપુર નહી સંખ્યાકા પરીમાણા ॥
નવ પદ શ્રી નવકાર મન્ત્ર ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૩ ॥
નમો પદ આચારજ પ્રાશ્રીત; જાવે ભવ ભવકે ॥
ઓ આપ બડે માહારાજ જીવકા પાંચો ઈંદ્રીકે ॥
નવ બ્રહ્મચાર પાલને વાલે, પંચ મહા વૃતકે ॥
પંચ સુમતી તીન ગુપતી; ગુન છત્રીસ ઉનકે ॥
કરૂ વંદના ઉનકુ પ્રાશ્રીત; જાવે ભવ ભવકે ॥
આચારજ પદ જપોને અવીચળ અક્ષય સુખ પાના ॥
નવ પદ શ્રી નવકાર મન્ત્ર ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૪
ઉપાધ્યાજી ભગવાન મેરા સત ગુરૂ સબસે બડા ॥
નમસ્કાર મે કરતા ચોથે પદમે નામ જીનકા ॥
આચારંગી સુગરંગ થાનંત સમોજ વ્યાકરણકા ॥

ભગવતી ગીના ઉપાસમક નામ સુનો પ્યાર સુત્રકા ॥
અનતગર અનંત વહી પરસન પીક્રમકા ॥
ભગવતી ગીના ઉપાસન; નામ સુનો પ્યાર સુત્રકા ॥
ચોરના ઔર પતી ચોરના અભ્યાસ હે ઉનકા ॥
નવ પલવ કર દેવે મુરખકુ; એસે બ્યાન ગુરૂકા ॥
આચારજ કે જેસે હોઇ; મેરૂ સતગુરૂકુ કેહેના ॥
નવ પદ શ્રી નવકાર મત્ર શ્રી ધરી ધરી જપના ॥ ધર ॥ ૫ ॥
નમો લોહે સવ્વ સાહુનં; નમસ્કાર કરના ॥
અરી ધીપકે ઠ્યાને પદર; અંતર સુન લેના ॥
ઓ પંદર અંતરકે સાધુ ઉનોકુ; નીત વંદના કરના ॥
સાધુ મુનીરાજ કેસે ઉનકે; ગુન તુમ સુન લેના ॥
પચ સુમતી તીન; ગુપતીસે ગુપત રેહેના ॥
છકાએક પીઔર પંચ મોહાવ્રતકુ પાલના ॥
નવ પ્રકારકે પરીગ્રેહે સો; ઉનકુ ત્યાગ દેના ॥
અસીકુ તમ લક્ષમી રાજ રીધીકુ છોડ દેના ॥
અખય પદ કે ખાતર સંજમ સાધનકુ ચાહાના ॥
નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર શ્રી ધરી ધરી જપના ॥ ધર ॥ ૬ ॥
પાંચ પદ સો કહે ન દુસરે પદ હેઇઞે ચારે ॥
સુનો નામ તુમ ઉનકા કેહેતા; સાર ખીસ્તારે ॥
એસો પચો નમોકારો; નવ પદ અંદરે ॥
એ પાંચો ભગવાન કેહેત હી; ઉવા નમસ્કારે ॥
મંગળાણુ ચ સવ્વેસંગ મીર મલકારી કીરતાર ॥
પઢમ ગળ હવહી મગળં; નવ પદ ઉવે પુરે ॥
ઉનકે ગુન તુમ ગ્રેહોને ઉતરો ભવ સાગર તીરે ॥
એ પાંચોકે નામ રટનસે; પાપ હુવે દુરે ॥
ચઉદ પુરવકા સાર મત્ર નોકાર સુન લેના ॥
જો નર ભજે દીન રેન હોવે મુકતીસે મીલના ॥

નવ પદ શ્રી નવકાર મન્ત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ઘર ॥ ૭

સંસાર ઉપર લાવણી.

ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસે ઘડીમે કયા હોનેવાલા; પણ ચેત ચેત મન ચેતન પ્યારા; અબ અવસર મીલના આંકણી; ભાઇચેતી શકે તો ચેતરે મુઠી ભર લે હીરૂકી; પણ રતન ચીંતામન હાથ આયા હે; કર જતના ઉનકી; ભાઇ જાન હોત કયું અજાન હોતા, એબાના કીનકી; પણ ફટક મણીકું છોડ; ખરીદ કયુ કરતા પથરૂકી ॥

ટૂંકતી,

ચેતો ચેતો મેરે યાર; રખો જીનજીસે પ્યાર ॥
હો જાઓ જ્ઞાંનુસે તઇઆર; સુખ અનત અનત પાવોગે ॥
કરો દયા ધરમ વેપાર; લાભ હોવેગા અપરંપાર ॥
જીનુસે હોવેગા ઓધાર; એસે ભવ સાગર તરોગે ॥
એસી બાતાં હી રાખો હીરદે ॥

ખોલ દો વજ્ર કપટ તાળા; પણ અષ્ટ કરમ્ ચકચુર; કરત કોઇ ચેતનનીરે આળા; ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસી ઘડીમે કયા હોને વાલા ॥ ૧ ॥

ભાઇ ધરમ કરો કુછ દયાન; બાતાં જૈનોકી ઝીણી; પણ દસ બોલે સ સાર; પાવે આઇ સુકૃતકી કરણી; ભાઇ ઊચખેત્ર ઊચ ધર્મ; દુધ ઓર પુત્ર મીલે પાંણી; પણ પાંચ ઇંદ્રીકુ શાન તાંણ સદગુરૂ મીલે જ્ઞાની ॥

ટૂંક,

જાણપણા હે અજબ ચીજ; ઓર સબ હે કીચ ॥
સમજે કોઇ સુરતા, એ સચી બાત માનો; મારગ સુધ પીછાનો ॥
સમકીતધારી હોવેગો શાણો, એહી પ્રગટ બાત કહેતા ॥
અબ આગે સુણ જાવરે, વાત મરમકી ॥

મરમકી સમજે કોઇ બીરલારે; પણ જીનકુ પાયા હે જ્ઞાન, ઓહી નર જપતા હે માળા; ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસી ઘડી ॥ ૨ ॥

એક પથી પરદેશી, ફીરતા અટવીકે મ્યાને; પણ દુરસે તો એક હસ્તી

દેખા; બડાજ મસ્તાને. જબ ધાક લગી દીલમેરે, ઓહી નર લગાજ ભાગનને, પણ ભરેજ સાસ નીસ્વાસ; દોડતા ગીરા કુપ મ્યાને ॥

ટેક.

દેખો કેસી ગતી હુઇ, મુળી વડકી હાથ આઇ;
અંદર લટકતે હે ભાઇ, ઓ નીચે દેખો ॥
અંદર ચાર હે ભુજંગ; ઓતો રાય બરાબર જંગ; દેખહો એગા ડંગ ॥
ગીરેગા ઉનકે મુખમે; ઓ કરે અંદેસા દીલમે ॥

અકલ ગઇ હુવારે ઘેલા, પણ કીસ તરેહસે નીકળુ બાહાર; મેરા કોન કરને રખેવાલા; ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસી ઘડી ॥ ૩ ॥

હુવા મધપુડોકા ઘર; માંખીઆ લગી હે ચટકાને; પણ બડી આપદા આઇ ફીર હોતી વેદના, ઊવાસે મધકા ટીંપા ગીરા; આયા ભાઇકે મુખ મ્યાને; પણ લાલચ બુરી બલા; ને અંતે ખોવેગા જામે ॥

ટેક.

સુર વિદ્યાધર આવે; દુખ ઉનકા જાવે ॥
ફીર ક્યા કહાવે; તુજે બાહાર નીકાલે ॥
તુજે વીમાન બેઠાવે, તુમ દેવ લોકકુ લે જાવે ॥
તુ ચલ મેરી સંગ; એસા બોલે ઉસ મુળી પર ॥

ઊંદર એક કાળા એક ધોળા, ઓ દોને લગે કાતરને ગફલત; મત રેહેના લાલા; ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસી ઘડીમે ક્યા હોને વાલે પણ ॥ ૪ ॥

એસા સબી સકળ સંસાર, તુથ અમ દોનુરે ભાઇ; પણ પીછે સો ભરચી દેખ લો; કરના ચતુરાઇ; ભાઇ ભવ રૂપીઆ કુવા; આવખા રૂપી વડવાઇ; પણ રાત દીન દો ઊંદર સમજે; સુરતા નર કોઇ ॥

ટેક.

કાળ રૂપી હાથી; મધપુડા કુટુંબ સાંસારથી ॥
જીવ હોવેગા પંથી; અટવી સાંસાર જાણો ॥
ગુરૂ વિદ્યાધર કેહેવા; ઉપદેશ વારંવાર દેના ॥
અપના કાનુસે સુનના, એહી પ્રગટ બોલ કેહેના ॥
ધન ધન આગમ અરીહંત ॥

તુમારી જ્ઞાનકી લીલા; પણ પીઓ પ્રેમ રસ પ્યાલા; અનુભવ જાગેરે લાલા; ભાઈ કલકી ॥ ૫ ॥

અથ શ્રી પારસ્વનાથજીની લાવણી

સુણો સજન એ સાંઈ સલુણો, ઘરી ઘરી મેરે દીલ આવે; લાખ સોવનમે દઉં હજુરા, જોડીપ્રાસ કોઈ દેખાવે. ચરણ સરણ હે. તરણ ભવીકુ. કરણ ઠરણ હે સીવ સુખકો; હરણ વીઘન ઘન મવન ભરણહે; ધરણ રૂપ હે સીવ સુખકો; જગદાનંદ વીલોકત જુમતા; જનક તેજકુ હઠાવે. સુણો૦ કાશી વાણારશી ગંગ સુરંગી, અશ્વસેન વામા અમા; જોવત જોર ઘોરસે બોગી કુંવર હે પારસ નામા, આપહી સોખે ગોખમે બેઠે; પાત્ર લોકકુ નચાવે. સુણો૦ નવ નવ ભારી વેશ સમારી, જાતે જીન જનતા દેખી; જીન બોલયા કહે દરદી; બગન સુખી દુનીયાં પેખી, કમઠ નામ તાપસ ભઈ તુમ. વન, પંચા અગ્ની તનુ તપાવે. સુણો૦ ઉનકુ નમન પુજન જન ખુસીસે, જાતેસુ પ્રભુ સુણીને; અબ હલકારી ભઈ અસ્વારી; દેખણ જીન આયા સુણીને, ખડે લકડમે નાગહી જલતા દેખી; કુમઠકુ બુલવાવે. સુણો૦ સુણ હો. તપશી કયા તુમ જપસી, જીવ દયા વિણ ફગ નાચે; ક્રોધી કમઠ કહે અબ ખે લાવો; ધરમ બાત તુમ કયુ આવે; સાઈ હુકમસે સેવક જનતા, મેહેલા સુણીરેણી નીકસાવે. સુણો૦ ૫. નાગ સુણતહે શેવક મુખસે, સાંઈ દીલાયા નવકાર; ક્રોધી કમઠ હુવો મેઘમાળી, નાગ ધરણેંદ્ર અવતારે; વરશીદાન વરશી લહી દિક્ષા, દયાન લેહેર કાઉસગ ઠાવે. સુણો૦ ૬. સોઈ સુરાધમ નાણ નીહાળી, વિકુરવે અધકાર ઘટા; પ્રભંજન ભંજન ગીરી તરૂઆં; ગરદ બોહોત બની વીકટા; ઉતકટ કટ ગગન ગરજનસે, ટહુક ટહુક સીખી ટહુકાવે. સુણો૦ ૭. દાવાનળ ઝલકે બીજલીઆં, બાદલીઆં જળ બુદ છાંટા; સાચુ કેસીર સુસળધારા સુતરસાવે મેઘ ઘટા; દેસાન અચળ પ્રભુ ચડ પવનસે, મેરૂ કહોકુ કપાવો. સુણો ૮. ધરણરાય પદમાવતી આએ, જબ નાસાએ જળ આવે ઉપસર્ગ ટાળ્યો દેવ હકારયો, પારસ ચરણ સરણો આએ. નાટક દેખી ધરણરાયકો, મેઘમાળી સમકીત પાવે. સુણો૦ ૯. કેવળ લહી; વીહરી શીવ મંદીર; અગરૂ ધધુ સુમ ની

દખા; ખડાજ મસ્તાને. જબ ધાક લગી દીલમેરે, ઓહી નર લગાજ ભાગનને, પણ ભરેજ સાસ નીસ્વાસ; દોડતા ગીરા કુપ મ્યાને ॥

ટેક.

દખો કેસી ગતી હુઇ, મુળી વડકી હાથ આઇ;
અંદર લટકતે હે ભાઇ, ઓ નીચે દખો ॥
અંદર ચાર હે ભુજંગ; ઓતો રાચ બરાબર જંગ; દેખહો ઐગા ડંગ ॥
ગીરેગા ઉનકે મુખમે; ઓ કરે અંદેસા દીલમે ॥

અકલ ગઇ હુવાંરે ઘેલા, પણ કીસ તરેહસે નીકળુ બાહાર; મેરા કોન કરને રખેવાલા; ભાઇ કલકી ખબર નહીં કીસી ઘડી ॥ ૩ ॥

હુવા મધપુડોકા ઘર; માંખીઆ લગી હે ચટકાને; પણ ખડી આપદા આઇ ફીર હોતી વેદના, ઊવાસે મધકા ટીંપા ગીરા; આયા ભાઇકે મુખ મ્યાને; પણ લાલચ બુરી ખલા; ને અંતે ખોવેગા જામ ॥

ટેક.

સુર વિદ્યાધર આવે; દુખ ઉનકા જાવે ॥
ફીર ક્યા કહાવે; તુજે બાહાર નીકાલે ॥
તુજે વીમાન બેઠાવે, તુમ દેવ લોકકુ લે જાવે ॥
તુ ચલ મેરી સંગ; એસા બોલ ઉસ મુળી પર ॥

ઊંદર એક કાળા એક ધોળા, ઓ દોનો લગે કાતરને ગફલત; મત રેહેના લાલા; ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસી ઘડીમે ક્યા હોને વાલે પણ ॥ ૪ ॥

એસા સબી સકળ સંસાર, તુથ અંમ દોનુરે ભાઇ; પણ પીડે સો ભરચી દખ લો; કરના ચતુરાઇ; ભાઇ ભવ રૂપીઆ કુવા; આવખા રૂપી વડવાઇ; પણ રાત દીન દો ઊંદર સમજો; સુરતા ભર કોઇ ॥

ટેક.

કાળ રૂપી હાથી; મધપુડા કુટુંબ સાંસારથી ॥
જીવ હોવેગા પંથી; અટવી સાંસાર જાણો ॥
ગુરૂ વિદ્યાધર કેહેવા; ઉમદેશ વાર વાર દેના ॥
અપના કાનુસો સુનેના, ઓહી પ્રગટ બાત કેહેના ॥
ધન ધન આગમ અરીહંત ॥

તુમારી જ્ઞાનકી લીલા; પાસુ પીઓ પ્રેમ રસ પ્યાલા; અનુભવ જાગેરે લાલા; ભાઈ કલકી ॥ ૫ ॥

અથ શ્રી પારસ્વનાથજીની લાવણી

સુણો સજન એ સાંઇ સલુણો, ઘરી ઘરી મેરે દીલ આવે; લાખ સોવનમે દેઉ હજુરા, ગોડીપાસ કોઇ દેખાવે. ચરણ સરણ હે તરણ ભવીક, કરણ ઠરણ હે સીવ સુખકો; હરણ વીઘન ઘન પવન ભરણહે; ધરણ રૂપ હે સીવ સુખકો; જગદાનંદ વીલોકત જુમના; જનક તેજકુ હઠાવે. સુણો૦ કાશી વણારશી ગંગ સુરંગી, અશ્વસેન વામા અમા; જોવન જોર ઘોરસે ભોગી કુંવર હે પારસ નામા, આપહી સોખે ગોખમે બેઠે; પાત્ર લોકકુ નચાવે. સુણો૦ નવ નવ ભારી વેશ સમારી, જાતે જીન જનતા દેખી; જીન બોલયા કહે દરદી; બબન સુખી દુનીયાં પેખી, કમઠ તાસ તાપસ ભઇ તુમ વન, પંચા ગ્ની તનુ તપાવે. સુણો૦ ઉનકુ નમન પુજન જન ખુસીસે, જાતેસુ પ્રભુ સુણીને; અશ્વ હલકારી ભઇ અસવારી; દેખણ જીન આયા મુણીને, બડે લકડમે નાગહી જલતા દેખી; કમઠકુ બુલવાવે. સુણો૦ સુણ હો તપશી કયા તુમ જપસી, જીવ દયા વિણ ફુગ નાવે; ક્રોધી કમઠ કહે અશ્વ ખેલાવો; ધરમ બાત તુમ કયુ આવે; સાઇ હુકમસે સેવક જનતા, સેહેલા મુણીકું ણી નીકસાવે. સુણો૦ ૫. નાગ સુણતહે શેવક મુખસે, સાંઇ દીલાયા નવકાર; ક્રોધી કમઠ હુવો મેઘમાળી, નાગ ધરણેંદ્ર અવતારે; વરશીદાન વરશી લહી દિક્ષા, દેયાન લેહેર કાઉસગ ઠાવે. સુણો૦ ૬. સોઇ સુરાધમ નાણ નીહાળી, વિકુરવે અધકાર ઘટા; પ્રભંજન ભંજન ગીરી તરૂઆં; ગરદ બોહોત બવીકટા; ઉતકટ કટ ગગન ગરજનસે, ટહુક ટહુક સીખી ટહુકાવે. સુણો[illegible] દાવાનળ ઝલકે બીજલીઆં, બાદલીઆં જળ બુદ છાંટા; સાયુ કેસીર [illegible] સુરસાવે મેઘ ઘટા; દેયાન અચળ પ્રભુ ચંડ પવનસે, મેરુ કહોકુ [illegible] સુણો ૮. ધરણરાય પદમાવતી આએ, પ્રભુ નાસાએ જળ જાવે છપ[illegible] દાઓ દવ હુકારસે, પારસ ચરણ શરણે આએ. નાટક દેખી ધરણરા[illegible] મેઘમાળી ચમ કીત પાવે. સુણો૦ ૯. કેવળ લહી વીહરી શીવ પંહોંચે; અમરુ પ્રભુ ગુણ ની

પામ્યો; ઓડીપાસ સોઇરૂપ નીહાળી જેવંદે મન વચ કાયો; શ્રીશુભ વરીવીજય સુર મંજરી, અંબ લેહેરીઆં સુખ પાવે. ૧૦ ॥

ફાગણ માસકી લાવણી

ફાગુણ મહીના રંગ ભેરે, ખેલણા હોરી નરનારે; પ્રથમ પરીણામ પતંગ લાલે, પાણી પરદેશમે ડાલે; વિવેક વાસણમાં ઉકાળે, ચડાયા ચપળતા ચુલે. કપટકા કાસ્ટકુ મંગવાયા, તાપ અગનીસે જલાયા; હુવા સબ રંગ તઇઆરે, ખેલના હોરી નરનારેજી. સમકીત સુખડકા અતરે; અબીલ અભાવ ઉડાવે; કરીઆ કસ્તુરી કેસરે, જ્ઞાન ગુલાલ બડા ડારે. કેસુડી કાયા હે કાચી; જુગતી જીન ભકત હે સાચી; નમો તુમ નવ પદ નવકારે, ખેલણા હોરી નરનારેજી ॥ ખીમા કસબોહી લેના ॥ ધ્યાન ઢોલકુ બજવાના ॥ પ્રેમકી પીચકારી ભરના ॥ નાભી નંદનકુ નામના ॥ પાંચ સખીયનકુ વશ કરના ॥ સુમતી પટરાણીયાં કરના ॥ કુમતી કરના તુમે દુરે; ખેલણા હોરી નરનારે ॥ અરીકી હોરી ખડકાના; ધીરજ ધરતી કે મ્યાના ॥ ચીત ચોગાન મેદાના ॥ ખેલ ઉસ હોરી પરમાણા ॥ ભાવકી ભુગલાં બાજે ॥ નામ કે નગારાં વાગે ॥ પ્રગટી સબ પાપ હુવા પુરે ખેલણાં, ક્રોધ મયાન માઆ લોભ ચારે, ઉનુકી ઉડાવના છારે ॥ હોરી કે દીન હુવે પુરે ॥ પચમી ફરતા

નવ પદ શ્રી નવકાર મંત્ર શ્રી ઘરી ઘરી જપના ॥ ધર ॥ ૭

સંસાર ઉપર લાવણી.

ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસે ઘડીમે કયા હોનેવાલા; પણ ચેત ચેત મન ચેતન પ્યારા; અબ અવસર મીલના આંકણી; ભાઇચેતી શકે તો ચેતરે મુઠી ભર લે હીરૂકી; પણ રતન ચીંતામન હાથ આયા હે; ફર જતના ઉનકી; ભાઇ જાન હોત કયું અજાન હોતા, એબાના કીનકી; પણ ફટક મ ણીકું છોડ; ખરીદ કયુ કરતા પથરૂંકી ॥

દુકતી,

ચેતો ચેતો મેરે યાર; રખો જીનજીસે પ્યાર ॥
હો જાઓ જ્ઞાંનુસે તઇઆર; સુખ અનંત અનત પાવોગે ॥
કરો દયા ધરમ વેપાર; લાભ હોવેગા અપરપાર ॥
જીનુસે હોવેગા આધાર; એસે ભવ સાગર તરોગે ॥
એસી બાતાં હી રાખો હીરદે ॥

ખોલ દો વજ્ર કપટ તાળા; પણ અષ્ટ કરમ ચકચુર; કરત કોઇ ચેતનનીરે આળા; ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસી ઘડીમે કયા હોને વાલા ॥ ૧ ॥

ભાઇ ધરમ કરો કુછ ધ્યાન; બાતાં જૈનોકી ઝીણી; પણ દસ બોલે સ સાર; પાવે ઓઇ સુકૃતકી કરણી; ભાઇ ઊચખેત્ર ઊચ ધર્મ; દુધ ઓર પુત્ર મીલે પાંણી; પણ પાંચ ઈદ્રીકુ શાન તાંણ સદગુરૂ મીલે જ્ઞાની ॥

દુક.

જાણપણા હે અજબ ચીજ; ઓર સબ હે કીચ ॥
સમજે કોઇ સુરતા, એ સચી બાત માનો; મારગ સુધ પીછાનો ॥
સમકીતધારી હોવેગો શાણો, એહી પ્રગટ બાત કેહેતા ॥
અબ આગે સુણ જાવરે, વાત મરમકી ॥

મરમકી સમજે કોઇ બીરલારે; પણ જીનકુ પાયા હે જ્ઞાન, ઓહી નર જ- પતા હે માળા; ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસી ,ઘડી ॥ ૨ ॥

એક પથી પરદેશી, ફીરતા અટવીકે મ્યાને; પણ દુરસે તો એક હસ્તી

દેખાદ બહાજ મારતાને. જબ ધાક લગી દીલમેરે, ઓહી નર સગાજ ભાગનને, પણ ભરેજ સાસ નીસ્વાસ; દોડતા ગીરા કુપ મ્યાને ॥

દુંક.

દેખો કેસી ગતી હુઇ, મુળી વડકી હાથ આઇ;
અંદર લટકતે હે ભાઇ, ઓ નીચે દેખો ॥
અંદર ચાર હે ભુજંગ; ઓતો રાચ બરાબર જંગ; દેખહેએગા ડંગ ॥
ગીરેગા ઉનકે મુખમેં; ઓ કરે અંદેસા દીલમે ॥

અકલ ગઇ હુવારે ઘેલા, પણ કીસ તરેહસે નીકળુ બાહાર; મેરા કોન કરને રખેવાલા; ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસી ઘડી ॥ ૩ ॥

હુવા મધપુડોકા ઘર; માંખીઆ લગી હે ચટકાને; પણ બડી આપદા આઇ ફીર હોતી વેદના, ઊપાસે મધકા ટીંપા ગીરા; આયા ભાઇકે મુખ મ્યાને; પણ લાલચ બુરી બલા; મેં અંતે ખોવેગા જાને ॥

દુંક.

સુર વિદ્યાધર આવે; દુખ ઉનકા જાવે ॥
ફીર ક્યા કહાવે; તુજે બાહાર નીકાલે ॥
તુજે વીમાન બેઠાવે, તુમ દેવ લોકકુ લે જાવે ॥
તુ ચલ મેરી સંગ; એસા બોલ ઉસ મુળી પર ॥

ઊંદર એક કાળા એક ધોળા, ઓ દોનો લગે કાતરને ગફલત; મત રેહેના લાલા; ભાઇ કલકી ખબર નહી કીસી ઘડીમે ક્યા હોને વાલે પણ ॥ ૪ ॥

એસા સબી સંકળ સંસાર, તુથ અમ દાનુરે ભાઇ; પણ પીડે સો ભરચી દેખ લો; કરના ચતુરાઇ; ભાઇ ભવ રૂપીઆ કુવા; આવખા રૂપી વડવાઇ; પણ રાત દીન દો ઊંદર સમજે; સુરતા નર કોઇ ॥

દુંક.

કાળ રૂપી હાથી; મધપુડા કુટુંબ સંસારથી ॥
જીવ હોવેગા પથી; અટવી સંસાર જાણે ॥
ગુરૂ વિદ્યાધર કેહેના; ઉપદેશ વારંવાર, દેનાબા
અપના કાનુસે સુનના, એહી પ્રગટ બાત કેહેના ॥
ધન ધન આગમ અરીહંતાકા ॥

તુમારી જ્ઞાનકી લીલા; પ્રભુ પીએ પ્રેમ રસ પ્યાલા; અનુભવ જાગેરે, લાલા; ભાઈ કલકી ॥ ૫ ॥

અથ શ્રી પારસ્વનાથજીની લાવણી

સુણો સજન એ સાંઇ સલુણો, ઘરી ઘરી મેરે દીલ આવે; લાખ સોવનમે દેઉ હજુરા, ગોડીપાસ કોઇ દેખાવે ચરણ સરણ હે. તરણ ભવીકુ. કરણ ઠરણ હે સીવ સુખકો; હરણ વીઘન ઘન પવન ભરણહે; ધરણ રૂપ હે સીવ સુખકો; જગદાનંદ વીલોકત જુમના; જનક તેજકુ હઠાવે. સુણો૦ કાશી વણારશી રાગ સુરંગી, અશ્વસેન વામા અમ્મા; જોવન જોર ઘોરસે ભોગીકુવર હે પારસ નામા, આપહી સોખે ગોખમે બેઠે; પાત્ર લોકકુ નચાવે. સુણો૦ નવ નવ ભારી વેશ સમારી, જાતે જીન જનતા દેખી; જીન બોલયા કહે દરસી; બભન સુખી દુનીયાં પેખી, કમઠ નામ તાપસ ભઇ તુમ વન; પંચા ગ્ની તનુ તપાવે. સુણો૦ ઉનકુ નમત પુજન જન ખુસીસે, જાતેસુ પ્રભુ સુણીને; ખડા હલકારી ભઇ અસ્વારી; દેખણ જીન આયા મુણીને; બડે લકડમે નાગહી જલતા દેખી, કમઠકુ બુલવાવે; સુણો૦ સુણ હો તપશી કયા તુમ જપસી, જીવ દયા વિણ ફળ નાવે, ક્રોધી કમઠ કહે અશ્વ બે લાવો; ધરમ બાત તુમ કયુ આવે; સાઇ હુકમસે સેવક જનતા, મેહેલા સુણી કે ણી નીકસાવે. સુણો૦ ૫. નાગ સુણતહે શેવક મુખસે. સાઇ દીલાયા નવકાર; ક્રોધી કમઠ હુવો મેઘમાળી, નાગ ધરણેંદ્ર અવતારે; વરશીદાન વરશી લહી દિક્ષા, ધ્યાન લેહેર કાઉસગ ઠાવે. સુણો૦ ૬ સોઇ સુગધમ નાણ નીહાળી, વિકુરવે અધકાર ઘટા; ભભજન ભજન ગીરી તરૂઆં; ગરદ બોહોત બની વીકટા; ઉનકટ કટ ગગન ગરજનસે. ટહુક ટહુક સીખી ટહુકાવે સુણો૦ ૭. દાવાનળ ઝલકે બીજલીઆં, બાદલીઆં જળ બુદ છાંટા; સાંસુ કેમીર મુસળધારા વરસાવે મેઘ ઘટા; ધ્યાન અચળ પ્રભુ ચક પવનસે, મેરૂ કહોકુ કપાવો સુણો ૮. ધરણરાય, પદ્માવતી આએ, જખ નાસાએ જળ જાવે, ઉપસર્ગ ટાળ્યો દેવ હકારયો, પારસ ચરણ સરણે આએ. નાટક દેખી ધરાસુરાયકે, મેઘમાળી સમકીત પાવે. સુણો૦ ૯. કેવળ લહી વીહરી શીવ મદીર; અમરૂ લઘુ ગુણ ની

પામ્યા; ગોડીપાસ સોઇરૂપ નીહાળી જેવંદ મન વચ કાયા, શ્રીશુભ વરીવીજય સુર મનજરી, અંબ લેહેરીઆં સુખ પાવે. ૧૦ ॥

ફાગણ માસની લાવણી

ફાગુણ મહીના રંગ ભેરે, ખેલણા હોરી નરનારે; પ્રથમ પરીણામ પતંગ લાલે, પાણી પરદેશમે ડાલે; વિવેક વાસણમાં ઉકાળે, ચડાયા ચપળતા ચુલે. કપટકા કાસ્ટકુ મગવાયા, તાપ અગનીસે જલાયા; હુવા સબ રંગ તઇઆરે, ખેલના હોરી નરનારેજી. સમકીત સુખડકા અતરે; અબીલ અભાવ ઉડાવે; કરીઆ કસ્તુરી કેસરે, જ્ઞાન ગુલાલ ખડા ડારે. કેસુડી કાયા હે કાચી; જુગતી જીન ભકત હે સાચી; નમો તુમ નવ પદ નવકારે, ખેલણા હોરી નરનારેજી ॥ ખીમા કસખોહી લેના ॥ ધ્યાન ઢોલકુ બજવાના ॥ પ્રેમકી પીચકારી ભરના ॥ નાભી નદનકુ નામના ॥ પાંચ સખીયનકુ વશ કરના ॥ સુમતી પટરાણીયાં કરના ॥ કુમતી કરના તુમે દુરે; ખેલણા હોરી નરનારે ॥ અરીકી હોરી ખડકાના; ધીરજ ધરતી કે મ્યાના ॥ ચીત ચોગાન મેદાના ॥ ખેલ ઉસ હોરી પરમાણા ॥ ભાવકી ભુગલાં બાજે ॥ નામ કે નગારાં વાગે ॥ પ્રગટી સબ પાપ હુવા પુરે ખેલણાં, ક્રોધ મયાન માઆ લોભ ચારે, ઉનુકી ઉડાવના છારે ॥ હોરી કે દીન હુવે પુરે॥ પચમી કરતા રંગ ભેરે ॥

અથ છુટક સ્તવનો

અથ શ્રી મહાવીરજીનું સ્તવન.

નાથ કૈસે ગજકો બંધ છોડયો ॥ એ દેશી ॥

નાથ કેસે જ બુકો મેરૂ કંપાઓ, એહી અંચરીજ મન ભાયો ॥ નાથ ॥ માંહણ કુળકી પ્રીત જો પાળી, પ્રેમ મેઘ બરસાયો ॥ સમવસરણમે તે બહુ મળીઆ; પરમ પદ પોહોચાયો ॥ નાથ ॥ ઇદર જાળીઆ કેહેતો

આચો ॥ ગણધર પદ તીણે ઠાયો ॥ ચંડ કોસીઓ નાગ ઉધારો ॥ કલ્પ આઠમો પાચો ॥ નાથ ॥ ૨ ॥ મૃગધાધીસ થઓ ; અતી વસતી ॥ ખીખધ સેના તીહાં લાચો સમવસરણ આવી તીણે લુટચો, તીરથક્કર પદ પાચો ॥ નાથ ॥ ૩ ॥ કન્યા સુજેસ્ટાએ વ્રત લીધો; સતકી સતબન લાચો; જનની સુત એબેહુ કેરાં; ભવનો પાર બતાચો ॥ નાથ ॥ ૪ ॥ તો મુજને ઇમ વીલખ થઇ કીમ કરૂણા નાથ કહાઓ. જ્ઞાન તણો ભવ તાપ મીટાવો, કીમ સસાર ભમાઓ ॥ નાથ ॥ ૫

અથ શ્રી સમતસીખરજીનુ સ્તવન

નીત નીત સીધ નમો ભવી ભાવે એ દેશી.

સમેતશીખર ભેટો મેરે ભાઇ એણગીરી આતમ નીરમલ કારણે, પર ભવ માહા ભીડ સુખદાઇ સ૦ ૧ વીસે ટુકે જીન પદ પુજા કરત હરંત ચઉ ગતી દુઃખદાઇ સ૦ ૨ ધુર મઠ મદીર દેખ અનુપમ; ભવી જન ભેટે ચીત હીલાઇ સ૦ ૩ જીન મદીરકી મહીમા અદભુત, મધુબન માહી રહી છે બ છાઇ સ૦ ૪ જીન પ્રતી બીંબ મનોહર નીરખી; ચીત ગતી અતર અતી હુલસાઇ સ૦ ૫ ભગતી જુગતી કર બહુ વીધ પુજા, સઘ સકળ મીલ જીન ગુણ ગાઇ સ૦ ૬ એ ગેરી ભાવે જે નીત ધ્યાવે, પાવે પરમ અભગ્ર પદ રાઇ સ૦ ૭ બાલોચર પુર બાસ બસત નીત ॥ શઘપતી પ્રતાપ સવાઇ સમતશીખર ॥ ૮

અથ શ્રી સુમતીનાથજીનુ સ્તવન

નીરખ વદન સુખ પાચો પ્રભુ તેરો નીરખ વદન સુખ પાચો, સુમતી નાથજીકે મુખકી શોભા, દેખત ચીત ઉમાહચો પ્રભુ તેરો નીરખ વદન સુખ પાચો. ॥ ૧ ॥ મેઘ નૃપતીકે નદા નદન, માત સુમગળા જાચો, લછન ક્રૌચ અજોધ્યા જનમ કનક વરણ તનુ છાચો સ૦ ૨ ધનુષ તીન સત માન બીરાજત, જશ જશ તીહુ જગ ગાચો, પુરવ લાખ ચાલીશ સવછર

આયુ પ્રમાણ બતાયો પ્ર૦ ૩ પંચમો જીન પચમી ગતી ગામી, પરમ પુર ષ જીહાં ધ્યાયો; હરખચંદ કે ચીતમે તુમ બીના; ઓર દેવ નહી આ યો પ્રભુ તેરો નીરખવદન સુખ પાયો ૪

અથ શ્રી મહાવીર જીન સ્તવન.

એકવાર ગોકુળ આવીયે ગોવીંદજી એકવાર ગોકુળ આવીએ એ રાગ

એકવાર વછ દેશ આવીએ જીણંદજી એકવાર વછ દેશ આવજો; જ-યતીને પાયે નમાવીએ જીણુંદરાય એકવાર વછ દેશ આવીએ ૧ સમોવસર ણ દેખાવજો જી૦ સમોવસરણ શોભા જે દીઠી; ખીણ ખીણ સાંભળી આ-વશો જી૦ ૨ ભુતળ સુધી જળ વરસાવી; ફુલના પગર ભરાવશો જી૦ ૩ કનક રતનનો પીઠ કરીને ત્રીગડાની શોભા રચાવશો જી૦ ૪ રૂપાનો ઘડ કનક કોસીસા; બીજે રત્ન જડાવશો જી૦ ૫ રત્ન ઘડે માણીના કોશીસા, ઝગમગ જ્યોત દીપાવશો જી૦ ૬ ચાર દુવારે એશી હજાર શીવ સોપાન ચડાવશો જી૦ ૭ દેવ ચાર કર આયુધ ધારી દ્વારે ખડા કરે ચાકરી જી૦ ૮ દુર પાસથી એક સમયે વદે; ઝરંતીને લઘુ છોકરી જી૦ ૯ સેહેસ જોજન ધ જ ચાર તે ઉચા; તોરણથી ચડે વાવડી જી૦ ૧૦ મગળ આઠને ધુપઘ ટા ળી ફુલ માળા કર પુતલી જી૦ ૧૧ આઠ સુરી બેજઘડ દ્વારે રત્ન ઘડે ચઉ દેવતા જી૦ ૧૨ જાતી વેહેર છંડી પશુ પખી તુજ પદ કમળને સેવતાં જી૦ ૧૩ પચ વરણ મઈ જળથર કેરા; ફુલ અમર વરસાવતા જી૦ ૧૪ પરખદા સાતે ઉપર બેસે મુની નર નારી ને દેવતા જી૦ ૧૫ આવસકટીકા પણ ઉભી. થાયને કુસુમકીમાણી જી૦ ૧૬ સાધવી વમાનીકની દેવી; ઉ-ભી સુણેદ ચુરાણી જી૦ ૧૭ બતરીશ ધનુષ અસોકતે ઉચો ચામર છત્ર ધરાવજો જી૦ ૧૮ ચઉમુખ રચણ સીહાસણ બેશી અમરીત વયણ સુણાવજો જી૦ ૧૯ ધર્મ ચક્ર ભામડલ તેજે મીથ્યા તીમીર હરાવજો જી૦ ૨૦ ગ-ભીર વાણી જબ અમે સુણીએ; તવ દેવ છદ સોહાવજો જી૦ ૨૧ દેવત સુર ફવી સાચુ બોલે, જીહાં જાસો તીહાં આવસે જી૦ ૨૨ રભાદીક અપછરાની ટોળી વદી નમી ગુણ ગાવસે જી૦ ૨૩ અતર જામી દુરે વીચારો, મુજ ચીત

ભીનો જ્ઞાનશુ જી૦ ૨૪ હૃદયથી ઘડી જો દુરે જાવે, તો કઉતક અમે માન શુ જી૦ ૨૫ સોળસાદીક નવ જીન પદ દીધાં, અમશુ અતર એવડો જી૦ ૨૬. વીતરાગ જો નામ ધરાવો; સહુને સરખા તેવડો જી૦ ૨૭ જ્ઞાન નજર કરી વાત વીચારી રાગ દશા અમરૂઅડી જી૦ ૨૮ સેવક રાગે સાહેબ રીજે ધન ધન ત્રીસલા માવડી જી૦ ૨૯ તુજ વીણ સુરપતી સઘળા તુસે. પણ અમે આમણ દુમણા જી૦ ૩૦ શી શુભ વીર હજુરે રહેતાં ઓછવ રગ વ-ધામણાં જીણદજી ॥ ૩૧ ॥

નેમનાથજીનુ સ્તવન

કાનુડો કામણગારોરે ઓ મારી હેલી એ રાગ.

સામળીઆ શીદને ચાલોરે અરજ કરૂ છુ; અવગુણ દેઈ અમને ઠાલો રે; શાને અડો છો, વાહાલારે માહારા નવ ભવ નેહ ન પાળો શુ જોઈ રથડો વાળોરે પાએ પડુ છુ ; સા૦ વાહાલારે માહારા તરૂણીને શુ તલસાવો, મનમોહ મદીર આવોરે સા૦ વાહાલારે માહારા પીડે છે પેમનો કાંટો; મેહેલોને મનનો આંટોરે પાએ૦ સા૦ વાહાલારે માહારા એવડો શો અતર રાખો જે કેહેવુ હો ય તે ભાખોરે પાએ૦ સા૦ વાહાલારે માહારા પશુ શીર દોશ દઈને; જઈ ચ-ડીઆ છો ગીરનારેરે પા૦ સા૦ વાહાલારે માહારા અમરીત સુખની સગે અ મે રમસુ તુમ સગેરે પાએ૦ સા૦

પદ.

હરી ભજ કાહાના હરી ભજ કાહાના રામ નામ જપીએ જગ છાના. ॥ હરી ॥ ૧ ॥ રામ નામ હે જગત કામકો ॥ જગતમે આશરો રામકો ॥ હરી ॥ ૨ ॥ રામ નામ જપીએ જગ ધીરા ॥ જ્ઞાન મુગતી તે લહે સુભ વીરા ॥ હરી ॥ ૩

સ્તવન, દેશી ગઝલના.

કેરૂ આરાધના તેરી હિયે આનંદ વ્યાપતહે, તુમારે દર્શકે દેખે સકળ હી પાપ નાસતહે. ॥ ૧ ॥ ભલી વિધ પુંજ્ય હું કીધી, ઓહોળ સુભે દાન દીનાહે; કરી જીન ભક્ત હીત તુમેહી; જન્મારા સુધ કીનાહે. ॥ ૨ ॥ થાક્યા હું ઢુઢકે સગરે, લીખ્યા સુર સ્વર્ગ વિષે ખાહિ, નહીં કોઇ તુમ તુલ્ય દેવા, જગત સબ હેર દેખ્યાહે, ॥ ૩ ॥ સેહી હોજ કૃપાપતી તુમહી ઉદ્દારણ વૃદ ભરયા હે, કીહાં લગે કીજીએ મહીમા, કરત જસ ઈંદ્ર હાર્યાહે. ॥ કં૦ ૪. ॥ હગે દુઃખ મોહ તન અબહી; લગા જો સગ સારાહે; પ્રભુ એ અરજ ચીત ધરીયે; નવલ ચેલા તુમાસહે. ॥ કં૦ ૫ ॥

રાજુલ પુકારે નેમ પીયા એસી કયુ કરી; તુમ છાંડકે ચલેહે ચુક હમસે ક્યા પરી. ॥ રાજુલ૦ ॥ કરી આસકી નિરાશે ઉદાશી દશા ધરી, જીવ વશ નેહી હે મેરા પ્રિતમ પ્રેમકી પુરી ॥ રાજુલ૦ ૧ ॥ હમસે રહયો ન જાય પ્રિતમ તુમ બીના ઘડી, સંગ લીજીયે હમનકુ દયા ધર્મ ઉધરી. ॥ રાજુલ૦ ॥ નિસ દિન તુમારે નામ લગી ધ્યાનકી ઝરી, કહે ચેતન વિજય તુમ ચરણે અનુરી. ॥ રાજુલ૦ ૨ ॥

શ્રી ચંદ પ્રભુ જીન સ્તવન.

શ્રીચદા પ્રભુ જીનવર સુણીયે અરજ હમારી; મિથ્યા મતમે મગન ભયો હુ, ન કિયો ધર્મ લગારી. ॥ શ્રી૦ ॥ ૧ ॥ મોહ વિકળતામે બહુ ઉલજ્યો સુલજ્યો નહિવો લગારી; અબ મે આયો સરણ તુમારી; મિટ ગઈ કર્મ વિકારી. ॥ શ્રી૦ ॥ ૨ ॥ તુમ હો કૃપાલ કૃપાલ કર સાહીબ; મે હુ અનાથ લાચારી; જેત કહે કર જોડ ભવોભવ; તુમ ચરણે બલીહારી. શ્રી૦૩.

છોટી સી જહાન જરાસા જીવડા ક્યા મગરૂબી કરણા બે. ॥ છો૦ ॥ દોલત દુનિયાં માલ ખજાના; ગાફલ હોય મિત ફિરણા બે ॥ છો૦ ૧ ॥ હવે

સમરણ કેર શ્રી જીનકો તો ભવ ભય દુઃખ હરણાં બે; આણંદરામ શેવક સુરાજીત સુખ સપતી બહુ કરણા બે. ॥ છો૦ ૨ ॥

અથ શ્રી ગોડી પારસ્વ જીન સ્તવન

કૃપા કરો ને ગોડીપાસ જીનેસ્વર તુમ સાહીબ અતરજામી; ઊંચે ઊંચે ગીરીપર પ્રભુજી બિરાજે આશપાશ ગ્યાની ધ્યાની ॥ કૃ૦ ॥ ૧ ॥ નિલ વરણ પ્રભુ આંગિયા બિરાજે; સુરતકી જાઉ બલીહારી ॥ કૃ૦ ૨ ॥ બાંહે બાજુબધ બેરખા વિરાજે, કુડળકી છબી હે ન્યારી ॥ કૃ૦ ॥ ૩ ॥ ઢુંઢત ઢુંઢત પ્રભુજી મે પાયો, પુરણ પદવી અબ પાઈ ॥ કૃ૦ ॥ ૪ ॥ નાથ નિરજન નામ તુમારો; રૂપચદ પદવી પાઈ. ॥ કૃ ॥ ૫ ॥

અથ શ્રી કેસરીયા નાથનુ સ્તવન

કેસરીયાકો દરસ કરણકુ આયો, મનમેરો અતી હુલસાયો કે૦ આંકણી. નાભી નરેસર વસ પ્રકાસક, શ્રીમરૂદેવા જાયો; વૃષભ લછનધર ચરણ કમલમે, મન મધુકર લપટાયો. કે૦ ૧. ક્ષુધા પરિસહ સહકે સ્વામી, કેવળ પદવી પાયો; હેત ધરી માતાને દીધો; દીન દયાળ કહાયો. મ૦ ૨. ફુલ માળ ફળ દઈ સાહીબ, ઊબર રોગ ગમાયો; ત્રીકરણ સુધ કરે પુજા કરતાં, લકેસર સુખ પાયો, કે૦ ૩. કળજુગમે એ અનુપમ તીરથ સુર નર મુની જન ધ્યાયો; પરચા પુરે ચિતા ચુરે, નામ સદા સુખ દાયો કે૦ ૪. કીરત મોટી સુનકે આયો, મનમે હરખ ભરાયો; મોહની મુરતી નયણે નીરખી; હૃદય કમળ વિકસાયો. કે૦ ૫. ઉગણીસે ચાર ફાગણ માસે, સુદી બારશ ગુણ ગાયો; સંઘ પ્રતાપે પ્રભુકુ ભેટયા દિન દિન હરખ સુહાયો. કે૦ મ૦ ૬

અથ શ્રી શાંતી જીન સ્તવન.

સુવિહીત શાંતી જીણદ સોભાગીરે, રાજિત રત્નપુરી વડભાગીરે; પ્રભુ સમ દમ ગુણના રાગી સખીરી ઝેમ જુગતહીવ જાગીરે. જિન દરસણુસે

લહ લાગી સખીરી . જોગ૦ ૧. મુજ કુમતીયે ભરમાયોરે, મોહ મદનો પ્યાલો પાયોરે; મોહ મિથ્યા નાદ રીઝાયો સખીરી જોગ૦ ૨. મુને મોહતે માયા કેલીરે, દાય ચોર સુભટને મેલીરે; ચોરીયે ખુટે ખજાનાની થેલી સખીરી. જો૦ ૩. મુજ સુમતીએ સમજાયોરે, દુરમતીનો છેડો છુડાયોરે; મોહ અનુભવ રશ લે ચખાયો સખીરી. જોગ૦ ૪. હવે સંવેગ રગમા રમશાંજી; પ્રભુ સાંતીની શેવા વરશાંજી; નીજ ઘરની અરજી કરશાં સખીરી. જો૦ ૫. પછે ચતુરંગી સેન્યા સજશાંજી; મોહરાયની ફોજ હટાશાંજી; સરધા નગરી નીસાણ ધુરાસા સખીરી. જો૦ ૬. આતમ દરપણ દરસણ દેખીરે, સુરિ રાજિંદ્ર પદને પેખીરે; થાસુધન મુનીચરણ ગવેખી સખીરી જોગ૦ ૭.

અથ શ્રી હોરી સગ્રંહ

હોરી દીપચંદી

સીધ ગીરીજીકો દરીસન કરલે સંઘ જાત્રા, સંઘ જાત્રા કરનસે પાપ ઘટત; સીધ; આંકણી, કોટી અનતા એ ગીરી સીધ્યા; તાકું શીશ નમય લે, સંઘ૦ ૧ રીખભ જીણદ દરીશન કરકે, શુધ આતમ પાવન કર લે ૨, રૂપચાદ કહે નાથ નીરજન; ભવ ભવકા દુખ હર લે; સઘ ॥૩॥

મોહે અપને રગ શું એ રગ દે, મેરે સાહેબ; મેરે સાહેબ આદી જીણંદ ચંદ; મોહે; આંકણી ॥

રગ તુહી રગ તુહીહે, સજમ રગ મોહે રગ દે; મેરે ॥ ૧ ॥

જ્ઞાન દરીશન ચારીત્ર રગ હે; ક્ષાયકીય કે વળી ધરરે, મોરે ॥૨॥

રગ અનાદી રગ મીથ્યાતી; સો અમ ઉનકુ તજલે; મોરે ॥ ૩ ॥

કેહેત બુધ મલુ સમકીત દે કર; આપ સમાના કરલે; મોરે ॥ ૪ ॥

મેરો ચેતન ખેલે હોરીરે; એસી હોરી આજ ખરજોર રહી; મેરો ॥
મન કર મોત પ્રેમ કર પાંણી; કરૂણા કેસર ઘોરી; એસી ॥ ૧ ॥
દયા મીઠાઇ તપ બહુ મેવા; સમરસ અમરસ વિમળ કટોરી; એસી ॥ ૨ ॥
ગુરૂકે બચન વારી મરદગ બજતહે; દે ડફ જ્ઞાન કટોરી; એસી ॥ ૩ ॥
દાંન કહે સુમતા સખીયનસે; ચરણ રહો જુગ જુગ જોડી; એસી ॥ ૪ ॥

ઘનસાર કેસર બહુ ઘોળી; પ્રભુ પ્રતીમા પુજો ભરી કનક કચોળી; ઘન ॥
સરસ ગુલાબ માલતી કેરી, કરી માળા બહુ મુલી, પ્રભુ ॥ ૧ ॥
ધુપે ધુપા સુગધી માળા, પ્રભુ કઠે ઠવો મળી ટોળી પ્રભુ ॥ ૨ ॥
કેરી શ્રીફળ પાકા દાડેમ સુકીજે; ગાતા બાળાભોળી; પ્રભુ ॥ ૩ ॥
કેસર રગસે ભરી પીચકારી; લઇ અબીર ગુલાલકી ઝોળી પ્રભુ ॥ ૪ ॥
ફીર ફીર છાંટો જીન ગુણ પઠતેં; વાજે વાજા ઉલા ઉલી, પ્રભુ ॥ ૫ ॥
કહે ધર્મચદ પાસજી આગે; શીવ સુખ માગો જય બોલી, પ્રભુ ॥ ૬ ॥

અનતા અનતા પ્રભુજીની વાંણી, આસાતના તજરે પ્રાંણી અનતા ॥
શ્રી શીતળ જીન શીતળ વચને; ભાવ દયા ચીત આંણી, અનંતા ॥ ૧ ॥
જે જીવ દેવ દરવને ખવે; થઇલોભ વસે અનાણી, અનતા ॥ ૨ ॥
સાગર શેઠ પરે દુખ પાંમી, થઇ નારકી એ શુ પ્રાંણી અનતા ॥ ૩ ॥
દેવ દ્રવ્ય જે વીધીએ વધારે, તે જીન થઇ વરે શીવ રાંણી; અનતા ॥ ૪ ॥
ધરમચદ કરજોડી રાગે; તારજો કેવળ નાંણી; અનતા ॥ ૫ ॥

મોરો મનડો બસ કર લીનો, અનત પ્રભુજીએ કામણ કીનો. મેરો ॥
દાસ દાસીત દેવકુ છોડી, જીનવર વચને હુ ભીનો અનત ॥ ૧ ॥
ભવોદધી પાર પમાડે તાથે, નામ નિર્યામીક દીનો; અનત ॥ ૨ ॥
પાંમી દીશા જાગરણ સાહીબ; અતી જાગરણે જે લીનો અનત ॥ ૩ ॥
અજોગી ગુણ ઠાંણા કરસી વેગે; થયો શીવનાથ નગીનો, અનત ॥ ૪ ॥
કહે ધરમચદ પ્રભુ ગુણ ગાતાં; ન હોય પર આધીનો; અનત ॥ ૫ ॥

વીર સાથે લાગી મને માયા; પ્રભુ શાશનની છે શીતળ છાયા ॥ વીર ॥
ક્રોધી કૌશીક પ્રતિબોધ પામ્યો; પ્રભુ વચને સુર સુખ પાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૧ ॥
નવ જીવને જીનવર પદ દીધો; મુની મેઘને જ્ઞાન બતાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૨ ॥
વેદનો શશય વેગે નિવારી; કરચા ગૌતમને ગછ રાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૩ ॥
શૈલેશી કરણ કરી શીવ પોહોતા; જોતમે જોત મીલાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૪ ॥
ધરમચદ પ્રભુ ગુણ ગાતાં. જગ જશ પડહ વજાયા ॥ પ્રભુ ॥ ૫ ॥

મન મોહન પાસ પ્રભુ ઉપગારી; તમે સાંભળો અરજ હમારી ॥ મન ॥
સઠ કમઠનો માહા મદ ગાલી; કીધો નાગને હરી અવતારી ॥ મન ॥ ૧
ત્રીસ વરશ ઘર વાસે વશીને; વેગે થયા વ્રત ધારી ॥ મન ॥ ૨ ॥
તપ તપી દુકર સુકલ ધ્યાને; ઘન ઘાતી કરમ નીવારી ॥ મન ॥ ૩ ॥
કેવળ જ્ઞાન પ્રભુજી પામી; તારચા બહુ નર નારી ॥ મન ॥ ૪ ॥
વરસ સીતેર સંજમ પાળી, પરણ્યા શિવ વધુ પ્યારી ॥ મન ॥ ૫ ॥
કહે ધરમચદ સંખેશ્વર સાહેબ; સેવા દીજે તુમારી ॥ મન ॥ ૬ ॥

કરે ઓછવ સુરપતી સાર. જગ જનને થયો આનદ અપાર ॥ કરે ॥
ચૈતર વદ ચોથે સુર સુખ છોડી, વામા કુખે લીયો અવતાર ॥ જગ ॥
જનમ્યા પોસ દસમની રાતે; નામ દીધો પાસ કુમાર ॥ જગ ॥ ૧
ભોગ કરમનો ઉદય જે જાણી; પરણ્યા પ્રભાવતી નાર ॥ જગ ॥
પોસ માસની વદ અગ્યારસે; જીનજી થયા અણગાર ॥ જગ ॥ ૨
પારણો પ્રથમ ધન ઘર કીધો, શીવ સુખ દીધો શ્રીકાર ॥ જગ ॥
ચૈત્ર વદ ચોથે કેવળ પામ્યા; ચુરીને ઘન ઘાતી ચાર ॥ જગ ॥ ૩
અભીલાપ્યની દેશના દીધી; તે ગ્રહે શ્રી ગણધાર ॥ જગ ॥
શ્રાવણ સુદ આઠમ દીવસે; પ્રભુ પામ્યા મુકતી મોઝાર ॥ જગ ॥ ૪
તે પ્રભુજીની પ્રતીમા પુજો, સમરો ઉઠીને સવાર ॥ જગ ॥
કહે ધર્મચંદ શીવ સુખ દીજે; વામા દેવીના મલ્હાર ॥ જગ ॥ ૫

શું ભુલેરે જીવ તું શાણો; પ્રભુ ભક્તિ વિના નહી મુક્તિ એ જાણો ॥ શું ॥
કાળ અનાદી અનંતે ભ્રમતાં. લહ્યો નરભવ મલ્યો ટાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૧
કુદેવ સુદેવ બીચમાં અંતર; સુરગીરી સરસવ દાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૨
તે માટે દેવ બીજા છંડી. પ્રભુ ચરણે ચીત આણો ॥ પ્રભુ ॥ ૩
પદમ પ્રભુને પુજંતા પામે; સજોગી ગુણઠાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૪
ધર્મ કહે પ્રભુ સિરણય કીજે, જેમ જગ માલ છપાણો ॥ પ્રભુ ॥ ૫

રાગ વસંત.

સીધગીરી સેવો ભલે ભાવે, જશ ધ્યાને રત્ન ત્રય શુધ થાવે ॥ સીધ ॥
પુરવ નવાણું વાર એણે ગીરી, રષભ જીણંદ આવે, જસ ॥ ૧ ॥
અજીત નાથ. શ્રી સાંતી જીનેશ્વર, ચોમાસુ રહી જાવે; જશ ॥ ૨ ॥
પુંડરીક પાંડવ જાલીમયાલી. ઉવયાલી કર્મ હઠાવે; જશ ॥ ૩ ॥
નમી વનમી સુક પરીવ્રાજક; ચંદ્ર સીખર મોક્ષ સધાવે, જશ ॥ ૪ ॥
એ આદે ઇહાં સીધ્યા અનંતા; ધરમચંદ્રગીરી ગુણ ગાવે, જશ ॥ ૫ ॥

ઘેર આવો મનડાના ચોર, નિપટ ન થાઓ નાથ કઠોર; ઘેર ॥
પદમાક્ષી પશુ વચને છાંડવી, ન ઘટે પીયુ ચકોર; નીપટ ॥ ૧ ॥
સબ બન રાજી બસંતમાં ખીલી; ભમરા ભમે ચિહુ કોર ॥ નિપટ ॥ ૨ ॥
સોળ શણગાર કરી સબ બાળા; વસંત ખેલે ઠોર ઠોર ॥ નીપટ ॥ ૩ ॥
કોએલ ટહુકે આંબા ડાળે, કળા કરી નાચે મોર ॥ નીપટ ॥ ૪ ॥
અવસર જાણ થઇ મત ચુકો, શુ કહીએ ઘણો કરી સોર ॥ નીપટ ॥ ૫ ॥
વયે છોટી ગુણે મોટી રાજુલ, હઠે દખે પ્રભુનો જોર ॥ નીપટ ॥ ૬ ॥
તો પણ ધરમચંદ્ર રાજુલ રાણી; પ્રભુ વિણ સમરે ન ઓર ॥ નીપટ ॥૭

પ્રભુ જ્ઞાન અનંતો કહીઓ. ખટ દ્રવ્ય ગુણ તેહથી લઇએ ॥ પ્રભુ ॥
આંખ મીંચીને ઉઘાડે એટલે; સમય અસંખ્ય કહીએ ॥ ખટ ॥ ૧

એક અંગુલ સુચી શ્રેણ પ્રદેશ, તે પ્રતિ સમયે જો ગ્રહીયે ॥ ખટ ॥ ૨
અવસર્પણી અસખ્ય તો થાય; સુણતા મન ગ્રહે ગહીએ ॥ ખટ ॥ ૩
અનત પ્રદેશી ખધ જે એક, આકાશ પ્રદેશ રહીએ ॥ ખટ ॥ ૪
તીહાં પરમાણુ દીઠ અનંતા; ગુણના ઠાણ સદહીએ ॥ ખટ ॥ ૫
એમ અભિધ્યેય પદારથ સુણતાં; સંશય ન રહે ભવી હઇએ ॥ ખટ ॥ ૬
જ્ઞાન રત્નાકર ચદ્ર પ્રભુની; આણ મુગટ શીર વહીએ ॥ ખટ ॥ ૭
કહે ધરમચદ પ્રભુ ગુણ ગાતાં. અષ્ટ કરમકુ દહીએ ॥ ખટ ॥ ૮

લાખેણી પુજા જે રચાવે; તેના ગુણ ઘણા સુર વધુ ગાવે ॥ લાખેણી ॥
મુનીવર વચને કનળ, પ્રભુ પ્રતીમાને ચઢાવે ॥ તેના ગુણ ॥ ૧
પુજા પરભાવે સુરપદ પામી, ધરમદત નરપ પદ પામે ॥ તેના ॥ ૨
તેજ ભાવે જીન પદને બાંધી; સુર સુખ લહી પ્રભુ થાવે ॥ તેના ॥ ૩
તેમ શુભ ભાવ ધરી ભવી પુજો, જેમ ભવ ભય દુરે જાવે ॥ તેના ॥ ૪
કહે ધરમચંદ કેસરીયાને ધ્યાતાં; શિવ કમળા ઘેર આવે ॥ તેના ॥ ૫

ચદ્ર પ્રભુજીસેં લાલરે; મોરી લાગી લગનવા ॥ ચદ્ર ॥
લાગી લગવા છોડી ન છુટે, જબ લગ ઘટમેં પ્રાણરે ॥ મોરી ॥ ૧
દાન શીયળ તપ ભાવના ભાવે, જઇન ધરમ પ્રતીપાળરે ॥ મોરી ॥
હાથ જોડ કર અરજ કરત હે, વદત શેઠ ખુશાલરે ॥ મોરી ॥ ૨

વસંત માઢ.

કીન સંગ ખેલુ મે હોરી; સખી મોરો કંથ રીશાયો ॥ કીન ॥
તોરણ આએ ચલે રથ ફેરી, પશુ પર રોશ ઠરાયો ॥ સખી ॥ ૧
અષ્ટ ભવતર નેહ સવારી, નવમે નેહ ન આયો ॥ સખી ॥ ૨
યુ વિલપતી ગઇ પ્રભુ પાસેં, સજમ ચીત ઠરાયો ॥ સખી ॥ ૩
નેમ રાજુલ દોય મુક્તી મદીરમેં. ઘેલચદ સુખ પાએ ॥ સખી ॥ ૪

કોન સંગ ખેલુ મે હોરીરે; મેરો પીયુ બ્રહ્મચારી ॥ કીન ॥
સમુદ્ર વીજે શીવા દેવીકો નંદન; પંચ મહાવ્રત ધારીરે ॥ મેરો ॥ ૧
આપ ચલે ગીરનારિ ઉપર, પાછળ રાજુલ નારીરે ॥ મેરો ॥ ૨
સેસાવનકી કુંજગલનમે, લીનો કેવળ કરમ નીવારીરે ॥ મેરો ॥
કહે નેમી પ્રભુ નેમ રાજુલ દોએ; પામ્યા મુકતી મોહનગારીરે ॥ મેરો ॥૪

નેમ નીરંજન ધ્યાવોરે બનમે તપ કીનો ॥ નેમ ॥
તોરણ આએ ચલે રથ ફેરી, પશુવન પર ચીત લીનોરે ॥ બનમે ॥ ૧
સેસાવનકી કુંજ ગલનમે; પંચ મહાવ્રત લીનોરે ॥ બનમે ॥ ૨
સમુદ્ર વીજે સીવા દેવીકો નંદન; નિરમળ નેમ નગીનોરે ॥ બનમે ॥ ૩
નેમ રાજુલ દોએ મુકતી સધાવ્યા. રૂપચંદ જશ લીનોરે ॥ બનમે ॥ ૪

એસી બીધ તુમે પાઈરે; કછુ કર લે કરજા ॥ એસી ॥
હીંસા ચોરી જુઠ પ્રક્રીયા; પરઘર ત્રષ્ણા ધારીરે ॥
ઘટ જાયગા દરજા; એસી બીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૧
સાત વસન તુ સેવત ડોલે; જુવા મધ ફળ ચોરીરે ॥
ધન છીને પત જા; એસી બીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૨
દેવ ધરમ ગુરૂ ભકતી ધરો નીત; પુજા દાને સવાઈરે ॥
બુધ આઇ મેં તરજા; એસી બીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૩
જ્ઞાનત જ્ઞાનત એ જન સાચા; નિશ દિન ભજ લે પ્રાણીરે ॥
ભવ સીંધુમાં તરજા, એસી બીધ તુમે પાઈરે ॥ કછુ ॥ ૪

જાદવ નેમ કુમારરે; ચાલો ખેલીએ હોરી ॥ જાદવ ॥
સરખી સાહેલી સબ મીલકર ચાલી, સોળે સજી શણગારરે ॥ ચાલો ॥ ૧
મેરો મન પીયા તુમસુ રાચ્યો; જેસો ફુલ અનારરે ॥ ચાલો ॥ ૨
તોરણ આએ ચલે ફીર પીછે, અબકા કોન આધારરે ॥ ચાલો ॥ ૩

રૂત વસંત ફુલી બહુ રંગી; ઔર ફુલી કછુ માર ॥ ચાલોરે ॥ ૪
અપનારે પીયાકુ બોલાવો, ફાગન કે દીન ચારરે ॥ ચાલો ॥ ૫
તાલ મ્રદગ ઝાંઝ ડફ બાજત; ઔર બાજત ખડતાલરે ॥ ચાલો ॥ ૬
શબ્દ ગીત સંગીત શું રાચેત; નાચત તાથેઈ કારરે ॥ ચાલો ॥ ૭
ઉડત ગુલાલ લાલ ભએ બાદલ, રંગ ભરકે શિર ડારરે ॥ ચાલો ॥ ૮
એકવાર પ્રભુજી ઘેર આવે; માનો ઘણી મનુવારરે ॥ ચાલો ॥ ૯
સેસાવન જઇ સંજમ લીનો, પોહોતા મુકતી મોઝારરે ॥ ચાલો ॥ ૧૦
દરીશન સાર રત્ન સુખકારી; જ્ઞાન સકળ આધારરે ॥ ચાલો ॥ ૧૧

રંગ મચ્યો છીન દ્વારરે. ચાલો ખેલીએ હોરી ॥
પાસજીકે દરબારરે ચાલો ખેલીએ હોરી ॥
ફાગનકે દીન ચારરે ચાલો ખેલીએ હોરી ॥ રંગ આંકણી
કનક કચોળી કેસર ઘોરી; પુજો વિવીધ પ્રકારરે ॥ ચાલો ॥ ૧
કૃષ્નાગરકો ધુપ ઘટતહે; પરીમળ બેહેકે અપારરે ॥ ચાલો ॥ ૨
લાલ ગુલાલ અબીર ઉડાવત; પાસજીકે દરબારરે ॥ ચાલો ॥ ૩
ભરી પીચકારી ગુલાલકી સારી; છાંટો વામાદી કુમારરે ॥ ચાલો ॥ ૪
તાલ મ્રદગ વેણુ ડફ બાજે; ભેરી ભુગળ રણકારરે ॥ ચાલો ॥ ૫
સબ સખીયન મીલી ધુવાર સુનાવત; ગાવત મંગળ સારરે ॥ ચાલો ॥ ૬
રત્ન સાગર પ્રભુ ભાવના ભાવે, મુખે બોલે જે જે કારરે ॥ ચાલો ॥

મધુબનમે એસી ધુમ મચાઇ ॥ મધુબનમે ॥ ટેક ॥
દેશ દેશકે જાત્રા આવે; પુજા રચી કર જોરીરે ॥ એસી ॥ ૧
ગાવત રાગ ધુવાર સુનાવત; થૈ થૈ નાચત ગોરીરે ॥ એસી ॥ ૨
તાલ કસાલ મરદગ બજાવત; રણઝણ ઘુઘરી રણ ઝોરીરે ॥ એસી ॥ ૩
કેસર ચંદન ઘન ઘસી ઘોરી; ભરી કટોરી રંગ રોરીરે ॥ એસી ॥ ૪
પીચકારી ભર ભર ડારી અબીર ગુલાલકી ઝોરીરે ॥ એસી ॥

જીન ગુન ગાવત હરખ બઢાવત, મારી પ્રભુજીસે ભર ઝોરીરે ॥ એસી ॥ ૬
સમત શીખર તીરથ હોરી ખેલત; પાવત દરીશન અનુભવ વરીરે ॥ એસી ॥

રાગ કાફી

નેમજીસે કહીયો મોરી, કહીયો મોરીરે સામરેસે કહીઓ મોરી ॥ શા ॥
તોરણ આએ કીન ભમાએ, છોડ ચલે અભિમાની ॥ એરી એરી ॥
પશુ વનકે શીર દોષ ચઢાયો; તોડી પ્રીત પુરાની ॥
દયા નહી દીલમે આણી; શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૧
ચુક પડી સો મુહસે કહીયો;. એસી ના કરીએ સોધાની ॥ એરી ॥
આઠ ભવની પ્રીત બધાણી; નવમે ચલે કયુ છોડી ॥
શામ તેરી સુરત ના દેખી; શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૨
આ જોરી જુગમે પુર લેહ લાગી; રાજુલ ગુલકી બાની ॥ એરી ॥
આ બીનતી સુન અમરપદ દીજે, રંગ બીજે સુખ દાની ॥
આવા ગમનની વારી, શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ ૩

સૈયા મેને શી કી ચોરી; શામરેસે કહીઓ મોરી ॥ સામરેસે ॥
સબ જાદવ મીલ વસત ખેલે; ખેલ ખેલત ગીરધર ગોરી ॥ એરી ॥
ડારે ગુલાલ મુઠી ભર ભરકે; અરકી ભરી હે જોરી ॥ સૈયા ॥ ૧
સસરો હમારો સમુદ્ર વીજેજી; સાસુ શિવા દેવી બોરી ॥ એરી ॥
પીયુજી હમારો નેમ નગીનો; છાંટુ કેસર ઘન ઘોરી ॥ સૈયા ॥ ૨
કહેત ધરમચંદ નેમ ને રાજુલ, સખી કરમકુ છોરી ॥ એરી ॥
પેલે કરમ કરી શીવ ગત બાંધી, આપ ખીલાઇ દોરી ॥ સૈયા ॥ ૩

સામરો સુખદાઇ; જાકી છબી બરનીન જાઇ ॥ સામરો ॥
શ્રી અશ્વસેન વામાનંદનકી; કીરત ત્રીભુવન છાઇ ॥ એરી ॥

સમત શિખર ગીરી મડાણ પ્રભુકો; દેખ દરશ હરખાઇ ॥
રૂદ મેરો અતી ઉલસાઇ, સામરો સુખદાઇ ॥ ૧ ॥
આજ હમારે સુરતરૂ પ્રગટયો, આજ આનદ વધાઇ ॥ એરી ॥
તીન લોકકો નાયક નીરખ્યો પ્રગટી પુરવ પુનાઇ ॥
સફળ મેરો જનમ કહાઇ; સામરો સુખદાઇ ॥ ૨ ॥
પ્રભુકો સરસ દરશ બિન પાએ, ભવ ભવ ભટકયો મે ભાઇ ॥ એરી ॥
અબ પ્રભુ ચરણે ચિત્ત લાગ્યો; બાલ કહે ગુન ગાઇ ॥
પ્રભુ સગ લગન લગાઇ; સામરો સુખદાઇ ॥ ૩ ॥

પાસજી અબ સરણ તુમારો; તુમારોરે પાસજી અબ સરણ તુમારો ॥
દસ ભવ વેરી કુમઠ કઠોરી; આએ વનારશી નયરી ॥ એરી ॥
નગર લોક સબ વદન ચાલ્યા, ગયા વળી પારસ્વ કુમારી ॥
આએ તપશી પેજાગી; પાસજી અબ શરણ તુમારો ॥ ૧ ॥
પચા અગ્ની કરી જોગકુ સાધત, વાધત ભવ જગ ભારી ॥ એરી ॥
કુમઠ કહે કોણ કારણ વદન, નાગની કાળા કારી ॥
ખરા જબ કાષ્ટ બીદારી; પાસજી અબ શરણ તુમારો ॥ ૨ ॥
પનંગપર જળતો દેખી સેવક; મુખસે દીઓ નવકારી ॥ એરી ॥
પાસ પ્રભુજીનુ દરીશન દેખી; દરીશન પાયો શીકારી ॥
થયો ધરનીધર પતી ભારી, પાસજી અબ શરણ તુમારો ॥ ૩ ॥
લોકાંતિક વચને બહુ જતને; દીએ દાન લીએ વ્રતચારી ॥ એરી ॥
વડ હેઠે નીશી કાઉશગ ધારી; કુમઠ થયો મેઘ માળી ॥
કરે ઉપસર્ગ અપારી; પાસજી અબ શરણ તુમારો ॥ ૪ ॥
ચીહુ દીશે ઘોર ઘના ઘન ગાજે, બાજે વાઉ અપારી ॥ એરી ॥
મુશળધારી વરસણ લાગ્યો; નાસા લગે આવ્યુ વારી ॥
નાચે ધરણીધર નારી; પાસજી અબ શરણ તુમારો ॥ ૫
પદમાવતી પ્રભુ શીરપર ધારી, ફણી ટોપ કરે વિસ્તારી ॥ એરી ॥
ઉપસર્ગ હરીપર ભુઆનો નટક; નાચે પદમાવતી નારી ॥

બાજે ચગ તાલ સતારી; પાસજી અબ શરણ તુમારો ॥ ૬
ધ્યાના નાળ પ્રભુ કરમકુ બાલી; લહે દરશન જ્ઞાન ઉદારી ॥ એરી ॥
કહે આનદ કુશળ પદ પાએ; કરમ પરકતી સબ ગારી ॥
વરચા શિવ વધુ લટકારી. પાસજી અબ શરણ તુમારો ॥ ૭

જીન રાજ સદા જયકારી, જીનરાજ ॥ આંકણી ॥
શીવશકર જગદીશ ચીદાનદ, જ્યોતી સ્વરૂપ ઉદારી ॥ એરી ॥
અલખ નીરજન વીતરાગ તુમ; સકળ જતુ હિતકારી ॥
પ્રભુ તુમે કરૂણા ધારી; જીનરાજ સદા જયકારી ॥ ૧
અનંત ગુણાકર સાહેબ જીનજી. સાશનકે શીરદારી ॥ એરી ॥
સુરનર મુનીજન ધ્યાન ધરત નીત. વીર પ્રભુ ઉપગારી ॥
જાકે ગૌતમ ગણધારી; જીનરાજ સદા જયકારી ॥ ૨
ઓગણીસ પાંચ માઘ સુદી પચમી, સોમવાર સુખકારી ॥ એરી ॥
જખઉ બદર સઘ મીલત બહુ; ઓછવ હુવો ઉદારી ।
થાપના લઈ મનુહારી; જીનરાજ સદા જયકારી ॥ ૩ ॥
ભાવ સહીત કરે પુજન વદન; જયુ પામે ભવપારી ॥ એરી ॥
ઇહ ભવ શીદ્ધી વૃધી યશ કીરતી, દીન અધીક વધારી ॥
વિનય કહે જીન સુખકારી, જીનરાજ સદા જયકારી ॥ ૪

મત નિરખો નારી પ્યારી; ભલા હો મત નીરખો નારી પ્યારી ॥ ટેક ॥
વેદ પુરાન કીતાબ કહતહે; જાણે લોગ લુગાઈ ॥ એરી ॥
રાજા ડડે હુરમત જાવે, લોક માંહે લઘુતાઈ ॥
હોએગી કથ તુમારી; મત નીરખો નારી પ્યારી ॥ ૧
કાજળ ઢોલે છબીકી સોભા; બીગડત દેખો બીચારી ॥ એરી ॥
તપ જપ દાન પુન્ય સબ કરણી; સુધરત કેસે ખુમારી ॥
રખોગે ઉલટી પ્યારી. મત નિરખો નારી પ્યારી ॥ ૨
પરનારી તજ સત્ય શિયલ ભજ; જીવ દયા દિલ ધારી ॥ એરી ॥

સત ગુરૂ સંગ ગુનીજન સેવા; વિનય કહે સુખકારી ॥
સુનો એ અરજી હમારી; મત નિરખો નારી પ્યારી ॥ ૩ ॥

પદ રાગ.

બાવા રીખવ બેઠે અલબેલે ડારો ગુલાલ મુઠી ભરકે, મુઠી ભરકે પોબા ભરકે બાવા રીખવ બેઠે અલબેલે ડારો ગુલાલ મુઠી ભરકે આંકણી. સુમતા રસકી ભરી પીચકારી, જ્ઞાનીકે રૂદયે શીર બીચમે, બાવા ॥ ૧ ॥ ચુવા ચુવા ચંદન ઓર અરગજા; કેસરકે ભરકે મટકે બાવા ॥ ૨ ॥ કહેતે કલ્યાણ સાહેબ મેરા, દેખો પ્રભુ નજરાં ભરકે બાવા ॥ ૩ ॥

હોરી પહેલી

સામેરો આજ હુ નહી આયો એ દેશી—સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી બાની; બાની સાચી ॥ કુગુરૂ વચન મે નાચત માચત, રાચત લગત લગાની, સ્યાદ વાદકુ સમજત નાહી; જુઠ કહે અભીમાની, એતો દુરગતીકાહે માની; સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી બાની ॥૧॥ કુડ વચન કહે કપટકે કામી. નહી જાનત મુક્તિકી સાની; મત ગ્રાહી મહા મદના માતા; વાદ વિવાદના ધ્યાની, અકલ એની નરકકી ખાની; સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી બાની ॥ ૨ ॥ નિશ્ચય નાથ ન ઓલખે મુરખ. વિવહાર નય કીલે લાની, નક્ષેપ કોતો મર્મ ન બુઝત, ભવ અરૂપ ન આની; એક કિરીયાની કાની, સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી બાની ॥ ૩ ॥ ઇનકી સંગત ચેતન ભાઇ. ભવમે ફીરો ભટકાની; ધર્મ કરમ કે કરમ ન ચીનત. નથુ કહેત એતો જાની. પ્રથામે વીલોયો પાની, સાચી જાણી ન જ્ઞાનકી બાની ॥ ૪ ॥

હોરી બીજી.

ઓલખત તુ સત ગુરૂ સાંઇ, સાંઇ ઓલખ ॥ ટેક ॥ સત ગુરૂ પર્મ હંસહે સાગર; સ સ્વરૂપમે પાઇ; અંતર લક્ષણ ગુણકા બતાવી. પીછે નિરગુણ

નામકે માઈ; મહારસ લેહે તુ ધાઈ, ઓલખ તુ સત ગુરૂ સાંઈ; પ્રેમ મહાજળમાં તુ મોહન, દરશન દેખ ઘુસાઈ, અતર જામી આપ બીરાજે; તાતે સમરલે સાંઇ. સો હંસકી દેખ દેખાઈ; ઓળખ તુ સત ગુરૂ સાંઇ ॥ ૨ ॥ અજપહી ધાનકો મર્મ બતાવે, સુકળકી સુધતાઇ; નરત સરતકી બેલી મનોહર, ફળ અમરૂત લે લાઈ, સુધાકો બીંદુ ચખાઈ; ઓળખ તુ સત ગુરૂ સાંઇ ॥ ૩ ॥ સત ગુરૂ સત સ્વરૂપમે રાજત; સાચી એ ઠુકરાઇ; કહેત નથુ મે ઉનકુ દેખા; દીવન અન દરશાઈ; સર્વંગી મહા સુખદાઇ ઓલખ તુ સત ગુરૂ સાંઇ. ॥ ૪ ॥

હોરી. ત્રીજી.

જાના બીન આપ ભુલાયો; જાના ॥ ટેક ॥ કુમતી કુટીલકા વચન હી માન્યા ॥ સત ગુરૂ શરણે ન આયો ॥ વેદ વચન સીધાંત શીરોમણી ॥ તાકો મરમ ન પાયો ॥ જુઠમે જન્મ ગમાયો ॥ જાના બીન આપ ભુલાયો ॥ ૧ ॥ ધન ધરતી માયા મે માચત ॥ રાચત કામ બઢાયા ॥ તંન ત્રીયાકી લગન લગી તોય ॥ મોહ મદીરે છકાયો પીયાલો તે મુજ મન ભયો ॥ જાના બીન આપ ભુલાયો ॥ ૨ ॥ સત ગુરૂ શબ્દકા સુધા સરોવર તીહા જઇ મન ન રમાયો ॥ વીખ ભર પ્યાલા કુગરૂ શબદકા ॥ ભર ભર પી ભટકાયો ॥ ગતી ચહુ ઓર ફેરાયો ॥ જાના બીન આપ ભુલાયો ॥ ૩ ॥ આપ આપકી શુધ પડી જબ અતર આનંદ આયો ॥ કહત નથુ કુગુરૂકુ છોડકર ॥ ચેતન ચેતન રાચો ॥ સેહેજ સમાધી લાયો ॥ જાના બીન આપ ભુલાયો. ॥ ૪ ॥

હોરી ચોથી ઠુમરી.

હોરી ખેલત હારી ॥ કાન કરકી કગનવા ॥ હોરી એ દેશી ॥ કાળ ચપેટ ભારી ॥ એશી હોરી કયુ ખેલો ॥ કાળ, ટેક ॥ સમય અનતો ભવમે ભટકયો ॥ બહોત ભઇહે ખુવારી ॥ જડકી સંગત જડતા વ્યાપી ॥ પરસંગ લાગી યારી ॥ એશી હોરી૦ કા૦ ૧ ॥ કાળકી બોમ બધો મોહ રાજા ॥ કપટી કુમતી નારી ॥ રાગ ધ્વેસ દોય પુત્ર લઠેરા ॥ ત્રશનાત નય ઠગારી એશી૦ કા૦ એ૦ ૨ ॥ ક્રોધ દિક ચારે ખારા ખવાશી ॥ હાથમાં પા-

સી સારી ॥ ત્રણ સખી કુમતીકી સહિલી ॥ દુર્ગતી દેવત ડારી ॥ એશી૦ કા૦ એ૦ ૩ ॥ અેશ અમમે મત જાઓ સાહેબ ॥ કહે સમતા કરજોરી ॥ નાવ નથુમા આપ વિચારો આવો ઇનિકી સગત તોરી ॥ એશી૦ કાળ૦ એ૦ ૪ ॥

હોરી ૧ લી દીપચંદી.

પાની મે મીન પ્યાસી ॥ મોએ આવત હાશી ॥ એ દેશી સમઝ સમજ તુ શાઇ સુના ચેતન ભાઇ ॥ સમઝ૦ ટેક ॥ કાળ અનતો તુહી ફીરો ભાઇ ॥ તોય ન આવી સુધતાઇ ॥ સુ૦ સમઝ૦ સુ૦ ૧ ॥ તન ધન જોબન જુઠ ન જાને ॥ આપે એકીલે આઇ ॥ સુ૦ ૨ ॥ ધર્મ કર્મ નબુઝત આપે ॥ ઠાલી કરે ઠકરાઇ ॥ સુન૦ ૩ ॥ કહત નથુ પ્રભુ આપ વીચારો સબ સ્વારથ કે સગાઇ ॥ સુ૦ ॥

હોરી ૨ જી

પ્રેમ ધરે કયાં પ્યારે ॥ તુમ સબશે ન્યારે ॥ પ્રે૦ ટેક ॥ ત્રીભોવનકે તુમ નાથ કીલાવત ॥ અપને રૂપ જો જયારે ॥ તુમ સબસે ન્યારે પ્રેમ ધરે કયા પ્યારે તુમ૦ ૧ ॥ અજ્ઞાનકી નિંદમે કાંઇ ઘુરતહો ॥ જાગો જગ આધારે ॥ તુમ૦ ૨ ॥ આરે સંસારકે પેચ પીછાનો ॥ કોનહે આપતી હારે ॥ તુમ૦ કહેત નથુ પ્રભુ સુમતીકે સાહેબ ॥ કુમતી સંગ નિહારે ॥ તુમ૦ ૩ ॥

હોરી ૩ જી

આપ અરૂપહે ભાઇ ॥ તુમે રૂપમે આઇ ॥ આપ૦ ટેક ॥ ઓહોત ઠગારી જડકી સોબત ॥ માયા કે ફંડામાં લાઇ ॥ તુમે૦ આપ૦ તુ૦ ૧ નટવરજી તુમે નટનીકે સગે ॥ સુધ ન રહી તુજ કાંઇ ॥ તુમે૦ ૨ ॥ દુર્ગંધ કુડી મોહ કમુડી ઇનકે કહા ચતુરાઇ ॥ તુમે૦ ૩ ॥ નથુ કહે પ્રભુનેકી વિચારો છોરો ઇધરી ઘુસાઇ ॥ તુમે ૪ ॥

હોરી ૪ થી

હોરી ખેલે સત સુજાન ॥ આતમ રામસે ॥ હોરી૦ ટેકા ૧ રંગ પતગકે

પ્રેમ પુરાણી ॥ કર ક્રીયા લઇ તાન ॥ આતમ રામસે ॥ હોરી - ખેલે શાંત સુજાન ॥ આતમ ॥ ૧ ॥ જ્ઞાન ધ્યાન દેહુ ડફ બાજે ॥ અન હદ તાન નીદાન ॥ આતમ૦ ॥ ૨ ॥ ચરણ સુધા ધર ખેલત પ્યારે ॥ સુમતા સખી સુમાન ॥ આતમ ॥ ૩ ॥ કેહેત નથુ નાથ હોરી ખેલતહે ॥ મોયકુ નેનસકી કીધી શાન ॥ આતમ૦ ॥ ૪ ॥

હોરી

નદકુવર કેડેપડયો કેમભરીયે એદેશી

સીવાનદનકુ હરી ગોરી; હરી ગોરી ખેલાવે હોરી, સરોવરીયા તીર હરે સરોવરીયા તીર; નેમકુવર કેડે પડી હરી ગોરી; આંકણી ॥૧ ॥ કેસરીયા વાઘાધરી હરીપાશે, હરીપાસેરે ફુલવાસે; ફુલવાસેરે જળ વાસે; રાધા સહુ સાથ નેમ કુવર ખેલાવતી તીહાં હોરી; ॥ શી ॥ ૨ ॥ નેમ નગીના નાથજી હોરી ખેલે; હોરી ખેલે રસીલા ખેલે; રગ ભરી ભરીરે કચોળે; ઝકઝોળે નેમ કેસ વ કેસુડા ભરી રગ ઘોળો, ॥ સી ॥ ૩ ॥ ફાગ રાગ રસ રીતસે ગીતગાવે; ગીતગાવે તાન બજાવે, હોરી ફગુવા ખ્યાલ ખેલાવે; ઉડે લાલ ગુલાલ; લાલ કનઇયા લાલસે હોરીખેલે ॥ શી ॥ ૪ ॥ ચપક કેતકી માલતી વાસતી; વસંત તરૂવર ફળીયાં, પ્રભુદેખી વિનયસે ઢળીયાં; વાજેવેણુ રસાળ; તાળ કસાળ મૃદગસે હોરીખેલે ॥ શી ॥ ૫ ॥ ગોવીદ ગોપી સાથમે પ્રભુ રમતે; તીનસો વરસે નીગમતે, રાજુલસે મીલણાં કરતે, શેહેસાવન સાંઇ, સજેમ સાધી કેવળી હુવા જ્ઞાની ॥ શી ॥ ૬ ॥ રાજીહુઇ રાજેમતી વ્રતલીધુ, પોતાનુ પો ત્યુકીધુ નાથસરીખુ નાણતે લીધુ; નેમ રાજુલ સાથ; સીવ મદીરમે માહાલતે ભઇ જોડી ॥ શી ॥ ૭ ॥ જીન ગુણ રાગસુ ફાગમે ભવી ગાવે; દાય ધ્યાન મૃદગ મીઠાવે; તીહુ શુધી વેણ વજાવે; કસ તાળ વીસાળ ચાર સતકની ભાવના ચઉનાળે ॥ શી ॥ ૮ હાસ્ય રતી મોહ અબીરને બખરીયાં; અનુભવ રગ ઘોળ કેસરીયા; સુભ વીર વચન રસ ભરીયાં. ભાવે હોરી ખેલાય, શાક્રારે શીવ સુદરી ઘેર લાવે ॥ શી ॥ ૯ ॥

હોરી

રંગ મચ્યો જીન દ્વાર ચાલો ખેલીએ હોરી; અનીહારે ચાલો ખેલીએ

હોરી; પાસજીકે દરબાર ચાલો ખેલીએ હોરી આંકણી ॥ સુમતી સખી સબ મીલકર આઇ; કુમતીકુ દીઓ નીકાલ ॥ ચાલો ॥ ૧ સરધા સમકીત સુઆ ચદન, સુમતા લાલ ગુલાલ; ચાલો૦ ગુરૂકે બચન ભ્રદંગ બજતહે; જ્ઞાન ક્ષમા ડફ તાળ ચાલો ૨, અષ્ટ કરમકી હોરી રચકે ધ્યાન અનળ પરજાળ ચાલો ચા૦ વિનયવિજય એસી હોરી ખેલે. તો મુગતીપુરીકો રાજ ચાલો૦ ૩

સ્તવન રાગ હોરી

શામરે મત મારો પીચકારી એ રાગ.

વીર એસે જીન વંદનકુ હરી આવત બે કરજોડી; ચોસઠ સહેસતે હસ્તી બનાયે, પાંચસે બાર મુખોરી; હરીલાલા પાંચસે બાર મુખોરી; મુખ મુખ અષ્ટ દંતુસળ સોહે; વાવડી આઠ લહોરી; વીર એસે જીન વંદનકુ હરી આવત બે કરજોડી આંકણી ॥ ૧ ॥ વાવ્ય વાવ્ય બીચ અષ્ટ કમળ હે; પાંખડી લાખ લહોરી; પાંખડી પાંખડી નાટક રચના; વંસળી વેણુ ઝકોરી; વી૦ ॥ ૨ ॥ કમળ કમળ બીચ ઈંદ્ર ભુવનહે; આઠ ભદ્રાસન જોરી વિચમે સિહાસન ઇંદ્ર બિરાજે; વિર નમત કર જોડી; વી૦ ॥ ૩ ॥ દીસારણ ભદ્ર દેખી હરી રચના, નીજ અભિમાન તજ્યોરી, રીધી છોડ કે ચારીત્ર લીનો, પ્રભુકે શરણ રહ્યોરી વી૦ ॥ ૪ ॥ પ્રભુકે બચન સુણી આણંદ પાવે, વંદન મુનીપે કરચોરી; વિનય ધરત બહુ ભક્તિ કરતહે; હરી નિજ સ્વર્ગે ગયોરીવી૦ ૫

છુટક સ્તવનો.

અથ શ્રી સીમંધર જીન સ્તવન.

અરજ સુણોને રૂડા રાજીયા હો જી એ દેશી— સુગુણ સુગુણ સોભાગી જંબુદ્વીપમાંહોજી શ્રી શ્રીમંધર દેવ; ગણધર ગણધર મુનિવર સાહુણીહોજી

અવિહડ ધરમ કહંત; મેરૂ મેરૂ મહિધર ઉપરેહોજી માનુ મેહ ગાજંત સુ૦ ૨ બાહ્ય બાહ્ય અભ્યંતર ભય નહીહોજી; જીહાં વિચરે જગદીસ; કેવલ કેવલ ક મળા ભોગવેહોજી આતમ સંપદઈ શ સુ૦ ૨ મેરૂ મેરૂ મહીમવે અંગુલેહોજી અંજલી સાયર નીર; તે પણ તે પણ પ્રભુ ગુણ સંતતિહોજી. ગણવા હોય ને ધીર સુ૦ ૪ સુરપતિ સુરપતિ મુનિ ગુરૂ બુધ કવીહોજી; શક્તે ભક્તે થુણત; હુંપણ હુંપણ જીન ગુણ ગાઈવાહોજી. મોદ હોડ કરત સુ૦ ૫ પુષ્કલર પુષ્કલર વઈપુડરી ગણીહોજી. સત્યકી માત ઉછાહ સુ૦ ૬ ધરમ ધરમ ધુરંધ્રર ધ્યાઈએહોજી; ધોરી લછન પાય. સદગુરૂ સદગુરૂ ખિમાવિજય તણોહોજી સેવક જીન ગુણ ગાયશુ;

અથ શ્રી નેમીનાથ જીન સ્તવન.

અંબરીયોને ગાજેહો ભટિયાણી બડ ચુએ એ દેશી—રાજુલ કહે રથ વાલોહો નણદીરા વીરા હઠ તજો, કાંઇ પાળો પુરવ પ્રીત, મુકો વિણ ગુનહે હો નણદીરા વીરા વિલપતાં કાંઇ એશી શિખ્યારીત રા૦ ૧ હુતો તમ ચરણારિહો નણદિરા વિરા મોજડી. કાંઇ સાંભળો આતમરામ તો મુજને ઉવેખોહો નણદીરા વિરા સ્યા વતી નહી એ સુગણોરા કામ રા૦ ૨ પસુઆને કરા કરૂણાહો નણદિરા વિરા મુકિયા. તો મે શી ચોરી કીધ. પશુઆંથી શુહિણીહો નણદીરા વિરા ત્રેવડી. જે મુજને વિછોહી દીધ રા૦ ૩ એહવુ જો મનં ખોટુ હો નણદીરા વિરા જો હતુ તો પાડી કાં નેહને ફંદ, ઉલજ્યુ તે નવી સુલજેહો નણદીરા વિરો મનડુ, કાંઇ કોડી મિલે જો ઈંદ્ર રા૦ ૪ મે તો કહો કિણ વાતેહો નણદીરા વિરા ન દુહવ્યા, શાને રાખો છો રોશ માહારે તો તુમે સાથેહો નણદીરા વિરા અલેહણુ. તો કેહને દાખુરે દોશ રા૦ ૫ તાંત તુટ્યાની પરેહો નણદીરા વીરા જોડીયે. કતુઆરીના જેમ. કેળી જે નહી પાજેહો નણદીરા વિરા વલગતાં, કાંઇ નેહ ન ચાલે એમ રા૦ ૬ ઇમ કહેતી વ્રત લેતીહો નણદીરા વિરા નેમજી. કાઇ શિવ પહિલે કીઓ વામ ધન ધન તે જગ માંહેહો નણદીરા વિરા પ્રીતડી કાંઈ મોહન કહે સાબાશ રા૦ ૭

અથ શ્રી પારસ્વનાથ જીન સ્તવન.

કાનુડા ધેનુ વજાવેરે કાલી નદીને કાંઠે એ દેશી—વામાનંદનેદો પ્રાણ

થકી છો પ્યારા. નાહીં કીજેહો નયણ પણ ન્યારા આંકણી પુરસાદાણી સામલે વરણે સુધ સમકીતને ભાસે, શુધ મુજ જીણે કીધા તેહને ઉજ્વલ વરણ પ્રકાસે વાં૦ ૧ તુજ ચરણે વિષધર પિણ નિરવીષ દસણે થાએ વીડો જાં, જોતાં અમ શુધ સ્વભાવિ કાંન હુવે; એહ અમે શ્રદ્ધા છેજી વાં૦ ૨ કમઠરાય મદ કિણ ગિણતીમાં; મોહ તણા મદ જોતાં તાહરી શક્તિ અનતી આગલ કેઇ સુર અ્યાટ ગોતા, વાં૦ ૩ તે જીમ તારચા તિમ કુણ તારે, કુણ તારક કહુ એહવો. સાયર માન તે સાયર સરીખો. તિમ તુ પિણ તુ જેહવો વાં૦ ૪ કિમ પ્રિન બેસો કરૂણા કરતે, પિણ મુજ પાસી અનતી. જેમ પડે કણ કુજર મુખથી. કીડી બહુ ધનવતી વાં૦ ૫ એક આવે એક ભોજાંપાવે એક કરે ઓલગડી, નીજ ગુણ અનુભવ દેવા આગળ, પરખે નહી તુ બે ઘડી વાં૦ ૬ જેહવી તુમથી માહરી માયા તેહવી તુમે પણ ધરજયો. મોહન વિજયજ કહે કવી રૂપનો; પ્રત્યક્ષ કરૂણા કરજો વાં૦ ૭

અથ શ્રી રૂષભ જીન સ્તવન.

અરજ અરજ, સુણોને રૂડા રાજીયા હોજી એ દેશી—સુ ગુણ સુગુણ સોભાગી સાચો, સાહીબો હોજી. મીઠડો આદી જીણંદ. મોહન મોહન સુરતી રૂડી દેખતાં હોજી. વાધે પરમ આણંદ સુ૦ ૧ સુંદર સુંદર જીન ચિતડે ચડયો હોજી ચોકસ પદ ઠહરાય, વેક્ક વેક્ક, તન મનનો થયો હોજી. ઉતારયો કીમ જાય સુ૦ ૨ તુજ ગુણ તુજ ગુણ કહીવા મુજ જીભડી હોજી. રાતી રગે રહત. અતર અતર ગતની જે વાતડી હોજી. તે મુખે આવી ચડત, સુ૦ ૩ કામણ કામણગારો પ્યારો પ્રાણથી હોજી ભેટણ ઉજમ અગ. ચદન ચદનથી અતી શિયલો હોજી જગમાં ઊતમ સગ. સુ૦ ત્રીકરણ ત્રીકરણ શુ તુજથી કરયો હોજી નવલો પ્રેમ પ્રકાશ. દીલભરી દીલભરી કાંતિવિજય તણા હોજી. પૂરો પ્રેમ પ્રકાશ સુ૦ ૫

અથ શ્રી યુગ મંધર જીન સ્તવન.

ધાણરા ઢોલા. એ દેશી—શ્રી યુગમંદીર માહરેરે, તુમસ્યુ અવીહડ રગ મનના માન્યા ચોળ મજીઠ તણી પરેરે, તેતો અચળ અભગ; ગુણન

એહી. ૧. ભવીજન મન ત્રાંબુ કરેરે, વેધક કચન વાન; મ૦ ફરી ત્રાંબુ તે નવિ હુએરેરે, તિમ તુમ નેહ પ્રમાણ; ગુ૦ ૨. એક ઉદક લવ જીમ ભઈયેરે, અખય જળધીમાં સોય; મ૦ તિમ તુજશુ ગુણ નેહલોરે, તુંજ સમ જગ નહી કોય. ગુ૦ ૩. તુજશુ મુજ મન નેહલોરે; ચદન ગંધ સમાન; મ૦ મેળ હુઓ એ મુળગોરે, સહજ સ્વભાવ નિદાન. ગુ૦ ૪. વપ્ર વિજયે વિજયાપુરીરે, માત સુતારા નદ; મ૦ ગજ લિંછન પ્રિય મંગળારે, રાણી મનયાનંદ. ગુ૦ સુદ્દઢરાય કુળ દિનમણીરે, જયો જય તુ જીનરાજ; શ્રીનયવિજય વિબુધ તણોરે, શીશને દ્યો શિવરાજ. ગુ૦ ૬.

અથ શ્રી ચંદ્રાનન જીન સ્તવન.

માહારી સહીરે સમાણી. એ દેશી—નલીનાવતી વિજયે જયકારી, ચદ્રાનન ઉપગારીરે; સુણ વિનતી મોરી; પશ્ચિમ અરચે ધાતકી ખંડે, નયરી અયોધ્યા મડેરે. સુ૦ ૧. રાણી લીલાવતી ચિત સુહાયો, પદ્માવતીનો જાયોરે; સુ૦ નૃપ વાલ્મિક કુળો તું દીવો. રૂષભ લછન ચિરજીવોરે. સુ૦ ૨. કેવળ જ્ઞાન અનત ખજાનો, નહી તુજ જગ માંહે છાનોરે; સુ૦ તેહનો લવ દેતાં શુ નાસે, મન માંહે કાંઇ વિમાસેરે. સુ૦ ૩. રયણ એક દીયે રયણે ભરીયો, જો ગાજતો દરીયોરે; સુ૦ તો તેહને કાંઇ હાણી ન આવે, લોક તે સપતી પાવેરે સુ૦ ૪. અલિ માચે પરીમળ લવ પામી, પકજ વમ નહી હખામીરે; અખ લુબ કોડિ નવી છીજે, એકો પીક સુખ દીજેરે. સુ૦ ૫. ચદ્ર કિરણ વિસ્તારે છોછુ નવિ હોયે અમીયમાં ઓછુરે; સુ૦ આશાતર કહે બહુત નિહેરા, તેં હોવે સુખિત ચકોરારે. સુ૦ ૬. તિમ જો ગુણ લવ દીઓ તુમ્હે નેતો અમે દીપુ તેજેરે; સુ૦ વાચક જસ કહે વંછીત દેશો, ધર્મ નેહ નિહવહશોરે. સુ૦ ૭.

પંડીત દેવચંદજી કૃત શ્રી વેહેરમાનજીનના સ્તવનો

શ્રી યુગમંધર સ્તવન.

દેશી નારાયણાની—શ્રીયુગમંધર વિનવુરે, વીનતડી અવધારરે; દયાળ રાય; એ પર પરણિતી રંગથીરે, મુજને નાથ ઉગારરે. દ૦ ૧. શ્રી કારક

ગ્રાહક ભોગ્યતારે, મેં કીધી મહારાયરે; દ૦ પણ તુજ સરખો પ્રભુ લહીરે, સાચી વાત કહાયરે. દ૦ ૨. શ્રી૦ યદ્યપી મુળ સ્વભાવમેરે, પરકર્તૃત્વ વિભાવ રે; દ૦ અસ્તી ધરમ એ માહરેરે, એહુનો તચ્છ અભાવરે. દ૦ ૩ શ્રી૦ પર પરણામીકતા દશારે, લહી પર કારણ યોગરે; દ૦ ચેતનતા પરગટ થઈરે, રાચી પુદગળ ભોગરે. દ૦ ૪. શ્રી૦ અશુદ્ધ નિમીત્ત તો જડઅ છેરે, વીરય શક્તિ વિહીનરે; દ૦ તુતો વિરજ ગ્યાનથીરે, સુખ અનતે લીનરે. દ૦ ૫. શ્રી૦ તિણુ કારણ નિશ્ચે કરયોરે, મુજ નિજ પરેણિત ભોગરે. દ૦ તુજ સેવાથી નીપજેરે, ભાજે ભવ ભય સોગરે. દ૦ ૬. શ્રી૦ શુદ્ધ રમણ આનદતા રે, ધ્રુવનિસ્સંગ સ્વભાવરે; દ૦ સકળ પ્રદેશ અમુર્તારે, ધ્યાતાં સિદ્ધ ઉપાયરે. દ૦ ૭. શ્રી૦ સમ્યગ તત્વ જે ઉપદિસેરે, સુણતાં તત્વ જણાયરે, દ૦ શ્રધા ગ્યાન જે ગ્રહ્યારે, તેહીજ કાર્ય કરાયરે. દ૦ ૮. શ્રી૦ કાર્ય રૂચી કરતા થયો રે, કારક સવિ પલટાયરે; દ૦ આતમ ગતે આતમ રમેરે, નિજ ઘર મગળ થાયરે. દ૦ ૯. શ્રી૦ પ્રાણ સરણ આધાર છોરે, પ્રભુજી ભવ્ય સહાયરે; દ૦ દેવચંદ્ર પદ નીપજેરે, જીન પદ કજ સુપસાયરે. દ૦ ૧૦. શ્રી૦

શ્રી ચંદ્રાનન જીન સ્તવન

વીરા ચંદલા એ દેશી—ચંદ્રાનન જીન, સાંભળીએ અરદાસરે; મુજ શેવક ભણી, છે પ્રભુનો વિસાસોરે. ૧. ચં૦ ભરતક્ષેત્ર માંનવપણારે, લાધો દુષમ કાળ; જીન પુરવધર વિરહથીરે, દુલહો સાધન ચાળોરે; ૨ ચં૦ દ્રવ્ય ક્રિયા રૂચી જીવડારે, ભાવ ધરમ રૂચી હીન; ઉપદેશક પણ તેહવારે, શુ કરે જીવ નવીનરે. ૩. ચં૦ તત્વાગમ જાણગ તજીરે, બહુ જન સંમત જેહ; મુઢ હઠી જન આદરયોરે, સુગુરૂ કહાવે તેહરે. ૪. ચં૦ આણા સાધ્ય વીના ક્રિયારે, લોકે માન્યોરે ધર્મ; દંસણ નાણ ચરીત્રનોરે, મુળ ન જાણ્યો મર્મરે. ૫. ચં૦ ગછ કદાગ્રહ સાચવેરે, માને ધર્મ પ્રસિદ્ધ; આતમ ગુણ અકષાયતારે, ધર્મ ન જાણે સુદ્ધરે. ૬. ચં૦ તત્વ રશીક જન થોડલારે, બહુલો જન સંવાદ; જાણોછો જીનરાજજીરે, સઘળા એહ વિવાદોરે. ૭. ચં૦ નાથ ચરણ વંદન તણોરે, મનમાં ઘણો ઉમંગ; પુન્ય વીના કીમ પામીએરે, પ્રભુ સેવનનો સગરે. ૮. ચં૦ જગ તારક પ્રભુ વાદીએરે, મહાવિદેહ મઝાર; વસ્તુ ધરમ

સ્યાદ્વાદતારે, મુણી કરીએ નીરધારરે. ૯ ચં૦ તુજ કરૂણા સહુ ઉપરેરે, સરખી છે મહારાય; પણ અવરાધક જીવનેરે, કારણ સફળો થાયરે. ૧૦. ચ૦ એહવા પણ ભવી જીવનેરે; દેવ ભગતી આધાર; પ્રભુ સમરણથી પામીયેરે; દેવચંદ્ર પદ સારરે. ૧૧. ચં૦

અથ શ્રી મહાવીરજીનુ સ્તવન.

વીરજી સુણો એક વીનતી મોરી વાત વીચારો તુમ ધણીરે ॥ વીર મુને તારો માહાવીર મુને તારો ભવજળ પાર ઉતારોનેરે. પરી ભ્રમણ મે અનંતારે કીધાં હજુવે ના આવો એડલોરે તુમ તો થયા પ્રભુ શીધ નીરંજન અમે તો અનતા ભવ ભમ્યારે ॥ વીર ॥ ૧ ॥ તુમે અમે વાર અનંતી ભેળા ॥ રમીઆ સસારી પણેરે તેહ પ્રીત જો પુરણ પાળે તો હમુને તુમસમ કરોરે ॥ વીર ॥ તુમ સમ હમણાં જોગ ન જાણો તો કોઇ થોડું દીજીએરે ॥ ભવો ભવ તુમ ચરણરી સેવા ॥ પાંમીઅમે ઘણુ રીજીએરે ॥ વીર ૩ ઈદ્ર જાળીઓ કહેતોરે આવ્યો ગણધર પદ તેહને દીઓરે અરજુન માળી જે ધુર પાપી તેહને જીન તુમે ઉધરોરે ॥ વીર ॥ ૪ ચંદન બાળાએ અડદના બાકુળ પડી લાભ્યા તુમને પ્રભુરે તેહને સાહુણી સાચીરે કીધી સીવ વધુ સાથે ભેળવીરે ॥ વીર ॥ ૫ ॥ ચરણો ચંદ કોશીઓ ડશીઓ આઠમે કલપે તે ગયોરો ગુણ તમારા ગુરૂ મુખથી સુણીને ॥ હુ આવ્યો શરણે વહીરે ॥ વી૦॥૬ નીરજન પ્રભુ નામધરાવો ॥ તો સહુને સરખાં ગણોરે ॥ ભેદ ભાવ પ્રભુ દુરકરીને મુજ સુરમો એક મેક સુરે ॥ વીર ॥ મોડારે વહેલા તુમેહીજ તારક ॥ તો હવે વીલંબસે કારણેરે ॥ જ્ઞાન કહે ભવતાપ મીટાવો ॥ વારી જાઉં વીર તોરે વારણેરે ॥ વીર ॥

અથ શ્રી જીન બીબ સ્થપન સ્તવન.

ભવીકા શ્રી જીન બીબ જુહારો ॥ આતમ પરમ આરામેજી જીન પ્રતીમા જીન સરખી જાણો ન કરો સંકા કાંઇરે ॥ આગમ વાણીને અ-

સુધારે ॥ રાખો પ્રીત સવાઈરે જે જીન બીબ સ્વરૂપ ન જાણે ॥ તે કહીએ કીમ જાણેરે ॥ ભુલા તે અજ્ઞાને ભરીયા ॥ નહી તીહાં તત્વ પીછાણેરે. ભા૦ શ્રીજીા અબડ શ્રાવક શ્રેણીક રાજા રાવણ પ્રમુખ અનેકરે વીવીધ પેરે જીન ભગતી કરતઃ ॥ પામ્યા ધર્મ વીવેકરે ॥ ભઃ ॥ જીન પ્રતીમા બહુ ભગતે જોતાં ॥ હુવે નીશ્ચે ઉપગારરે ॥ પરમારથ ગુણ પ્રગટે પુરણ ॥ જો જો આદ્ર કુમારેરે, ભા૦ જીન પ્રતીમા આકારે જળચર ॥ છે બહુ જલધી મોઝારરે તે દખી બોહોલા મછાદીક પામે વીરતી પ્રકારેરે ॥ ભાઃ ॥ પચમે અગે જીન પ્રતીમાનો ॥ પ્રગટપણે અધીકારરે સુરી આભ સુરે જીમ જીન પુજા ॥ રાય પસેણી મોઝારરે દસમે અગે અહીંસા દાખી ॥ જીન પુજા જીન રાજેરે એહવા આગમ અરથ મરોડી ॥ કીમ કરીએ અકાજરે ॥ ભા૦ સમકીત ધારી સતી દ્રોપતી ॥ જીન પુજા મન રગેરે ॥ જો જો એહનો અરથ વીચારી ॥ છઠે જ્ઞાતાં અંગેરે ભાઃ ॥ વીજ્ય સ્વરે જીમ જીનવર પુજા કીધી પ્રીત થીર રાખીરે દ્રવ્ય ભાવ બીહુ ભેદ કરીને ॥ જીવા ભીગમે છે સાખીરે ભા ॥ ઇત્યાદીક બહુ આગમ સાખે ॥ કોઇ સકા મત કરજોરે જીન પ્રતીમા દખી નીત નવલો પ્રેમ ઘણો ચીત ધરજોરે; ચીતાંમણ પ્રભુ પાસ પાસાએ સરધા હોજો સવાઈરે ॥ શ્રી જીન લાભ સુ ગુરૂ ઉપદેશે જીન ચંદ સદાઈરે ॥ ભવીકા શ્રી જીન બીબ જીહગે.

અથ શ્રી ચંદ્રબાહુ જીન સ્તવન.

શ્રી અરનાથ ઉપાસના એ દેશી—ચંદ્ર બાહુ જીન સેવના, ભવ નાશની તેહ પર પરણિતના પાસને, નિકાશ નરેહ ચ૦ ૧ પુદગલ ભાવ આસંશના ઉદઘાસન કેત, સમ્યગ દર્શન વાશના ભાશણ ચરણ સમેત ચ૦ ૨ ત્રિકરણ યોગ પ્રસસના ગુણસ્તવના રગ વદન પુજન ભાવના નિજ પાવના અગ ચ૦ ૩ પરમાતમ પદ કામના, કામનાસન એહ સતા ધરમ પ્રકાશતા કરવા ગણ ગેહ. ચ૦ ૪ પરમેશ્વર આલંબના, રાચ્યા જે જીવ, નિરમલ સાધ્યની સાધના, સાધે તેહ સદીવ ચ૦ ૫ પરમાનદ ઉપાયવા, પ્રભુ પુષ્ટ ઉપાય; તુજ સમ તારક સેવતાં, પરસેવ ન થાય, ચ૦ ૬ શુદ્ધાતમ સપતી તણા

તુમ્હે કારણસાર; દેવચંદ્રઅરિહં તની સેવા સુખકાર ચં૦ ૭

અથ શ્રી ભુજંગ સ્વામી જીન સ્તવન.

દેશી લુઅરની ॥૦પુષ્કલાવઇ વિજયેહો કે વિચરે તીર્થપતિ, પ્રભુચ્ચરણને સેવેહો કે સુરનર અસુરપતી, જસુ ગુણ પ્રગટયાહો કે સર્વ પ્રદેશમાં આતમ ગુણનીહો કે વિકસી અનતરમાં ૧ સામાન્ય સ્વભાવનીહો કે પરણતિ અસ હાઇ, ધર્મ વિશેષનીહો કે ગુણને અનુજાઇ ગુણ સકલ પ્રદેશેહો કે નિજ નિજ કારય કરે સમુદાય પ્રવર્તેહો કે કરતા ભાવ ધરે ૨ જડ દ્રવ્ય ચતુષ્કે હોકે કરતા ભાવ નહી સર્વ પ્રદેશેહોકે વૃતિવી ભનિ કહી ચેતન દ્રવ્યનેહોકે સકલ પ્રદેશ મિલે, ગુણ વરતના વરતેહો કે વસ્તુને સહજ ભલે ૩ શકર સહકારેહોકે સહજે ગુણ વરતે દ્રવ્યાદીક પરણતિહોકે ભાવે અનુસરતે દાનાદિક લબ્ધિહોકે ન હુવે સહાય વિના સહકાર અકંપેહોકે ગુણની ઇતિઘના ૪ પર્યાય અનતાહોકે જે ઇક કાર્યપણે વરતે તેહનેહોકે જીનવર ગુણ પભણે ગ્યાનાદિક ગુણનીહોકે વરતના જીવ પ્રતે ધરમાદિક દ્રવ્યનેહોકે સહકારે કરતા ૫. ગ્રાહક વ્યાપકતાહોકે પ્રભુ તુમ ધરમ રમી આતમ અનુભવથીહોકે પરણતિ અન્યવમી તુજ શક્ત અનતિહોકે ગાતાં ને ધ્યાતાં મુજ શક્ત વિકાસનહોકે થાયે ગુણ-રમતા ૬; ઇમ નિજ ગુણ ભોગીહોકે સ્વામી ભુજગ મુદા જે નીત વદેહોકે તે નર ધન્ય સદા, દેવચંદ પ્રભુનીહોકે પુન્યે ભગતી સધે આતમ અનુભવનીહોકે નિત્ય નિત્ય શક્તિ વધે ૭

અથ શ્રી ઈસ્વરદેવ જીન સ્તવન.

કાલ અનતાનત એ દેશી– શેવો ઇશ્વર દેવ જીણેઇશ્વરના નિજ અદભુતવરી તિરો ભાવની શક્તિ આવિરભાવેહો સહુ પ્રગટ કરી ૧ અસ્તિત્વાદિક ધર્મ નિરમળ ભાવેહો સહુને સર્વદા,–નિત્યાત્વાદિ સ્વભાવ તે પરિણામીહો જડ ચેતન સદા ૨ કર્તા ભોક્તા ભાવ કારક ગ્રાહકહો જ્ઞાન ચારીત્રતા ગુણ પર્યાય અનત પામ્યા તુમચાહો પુર્ણ પવિત્રતા ૩ પુર્ણાનંદ સ્વરૂપ ભોગી અ

યોગીહો ઉપયોગી સદા શક્તિ સકળ સ્વાધીન વરતે પ્રભુનીહો જે ન ચલે કુદા ૪ દાસ વિભાવ અનંત નાસે પ્રભુજીહો તુજ અવલંબને જ્ઞાનાનંદ મહંત તુજ સેવાથીહો સેવકને બને ૫; ધન્ય ધન્ય તે જીવ પ્રભુ પદ વંદીહો જે દેશના સુણે, જ્ઞાન ક્રિયા કરે શુદ્ધ અનુભવ યોગીહો નિજ સાધકપણે ૬, વાર વાર જીનરાજ તુજ પદ સેવા હોજ્યો નિરમળી, તુજ સાસન અનુજાઇ વાસન ભાસનહો તત્વ રમણ વળી ૭; શુદ્ધાતમ નિજ ધર્મ રૂચી, અનુભવથીહો સાધન સત્યતા દેવચંદ્ર જીનચંદ્ર ભક્તિ પાસેહો હોસ્યે વ્યક્તતા ૮

અથ શ્રી નમીપ્રભુ જીન સ્તવન.

અરજ અરજ સુણોને રૂડા રાજીયાહોજી એ દેશી—નમિ પ્રભ નમિ પ્રભ પ્રભુજી વિનવુંહો લાલ પામી વર પ્રસ્તાવ ન૦ ૧ હુ કરતા હુ કરતા પર ભાવનોહો લાલ ભુક્તા પુદગલ રૂપ, ગ્રાહક ગ્રાહક વ્યાપક એહનોહો લાલ રાચ્યો જડ ભવભુપ ન૦ ૨ આતમ આતમ ધર્મ વિસારીયોહો લાલ સેવ્યો મિથ્યા માગ આશ્રવ આશ્રવ બંધપણો કરયોહો લાલ સંવર નિરજર ત્યાગ ન૦ ૩ જડચલ જડચલ કર્મ જે દેહનેહો લાલ જાણ્યે આતમ તત્વ બહિરાતમ બહિરાતમ બહિરતમ તામે ગ્રહીહો લાલ તનુ રંગે એકત્વ, ન૦ ૪ કેવળ કેવળજ્ઞાન મહોદધીહો લાલ કેવલ દંસણ બુધ, વિરજ વિરજ અનંત સ્વભાવનોહો લાલ, ચારીત્ર ક્ષાયક શુદ્ધ ન૦ ૫ વિશ્રામી વિશ્રામી જીન ભાવનાહો લાલ સ્યાદ્વાદી અપ્રમાદ, પરમાતમ પરમાતમ પ્રભુ દેખતાંહો લાલ ભાગી ભ્રાંતી અનાદ ન૦ ૬ જીનસમ જીનસમ સતા ઓળખીહો લાલ તસુ પ્રાગ ભાવની ઇહ, અંતર અંતર આતમતા લહેહો લાલ પર પરણતીની રીહ ન૦ ૭ પ્રતિછંદે પ્રતીછંદે જીનરાજનોહો લાલ કરતા સાધક ભાવ, દેવ દેવચંદ્ર પદ અનુભવેહો લાલ સુદ્ધાતમ પ્રાગ ભાવ ન૦ ૮

અથ શ્રી વીરસેન જીન સ્તવન.

લાછલ દે માત મલ્હાર એ દેશી— વીરસેન જગદીશ તાહારી પરમ જ

ગીશ, આજહો દીસેરે વીરજતા ત્રિભુવનથી ધણીજી, ૧ અનહારી અસરીર, અક્ષય અજય અતિધીર આજહો અવિનાશી અલેશી ધ્રુવ પ્રભુના વણીજી ૨ અતિ ઈંદ્રીય ગત કોહ વિગત માય મય લોહ આજહો સોહેરે મોહે જગ જના ભણીજી. ૩ અમર અખડ અરૂપ; પુર્ણાનદ સ્વરૂપ આજહો ચિદરૂપે દીઘે થિર સમતા ધણીજી. ૪ વેદ રહિત અકષાય. વેદ રહિત અકષાય શુદ્ધ સિદ્ધ અસહાય, આજહો ધ્યાયક નાયકને ધ્યેય પદે ગ્રહ્યોજી. ૫ દાના લાભ નિજ ભોગ; લેઈ સુગુણ ઉવભોગ આજહો અજોગી કર્ત્તા ભોક્તા પ્રભુ લહ્યોજી ૬. દરસણ જ્ઞાન ચારીત્ર, સકળ પ્રદેશ પવિત્ર; આજહો નિરમલ નિસ્સગી અરિહા વદીએજી, ૭ દેવચદ્ર જીનચદ્ર પુર્ણાનદનો વૃદ. આજહો જીનવર સેવાથી ચીર આનદીએજી ૮.

શ્રી માહાભદ્ર જીન સ્તવન

તટ યુમનાનોરે અતિ રળીઆમણો એ દેશી—મહા ભદ્ર જીનરાજ. રાજ વિરાજેહો આજ તુમારડોજી; ક્ષાયક વીર્ય અનંત; ધર્મ અભંગેહો તુ સાહિબ બડોજી, ૧ હુ બલીહારીરે શ્રી જીનવર તણીરે, કર્ત્તા ભોક્તા ભાવ, કાં રક કારણેહો તુ સ્વામી છતોજી, ૨ હુ૦ સમ્યગ દર્શન મિત, થિર નિરધારેરે અવિ સવાદતાજી, અવ્યાબાધી સમાધી. કોસ અનશ્વરેરે નિ આનંદતાજી. હુ૦ ૩ દેશ અસખ્ય પ્રદેશ. નિજ નિજ રીતેરે ગુણ સપતી ભરચાજી. ચારીત્ર દુર્ગ અભગ, આતમ શકતેહો પરજય સંચરચાજી, હુ૦ ૪ ધર્મ ક્ષમાદિક સૈન્ય. પરિણતી પ્રભુતાહો તુજ બલ આકરોજી, તત્વ સકલ પ્રાગ ભાવ; સાદી અનંતીરે રીતે પ્રભુ ધરયોજી હુ૦ ૫ દ્રવ્ય ભાવ અરિલેશ; સકલ નિવારીરે સાહીબ અવતરચોજી. સહજ સ્વભાવ વિલાસ; ભોગી ઉપયોગીરે ગ્યાન ગુણે ભરચોજી હુ૦ આચારીજ ઉવઝાય સાધક મુનિવરહો દેશ વિરત ધરૂજી આતમ સિદ્ધ અનત કારણ રૂપેરે યોગક્ષેમંકરૂજી હુ૦ ૭ સમ્યગ દ્રષ્ટી જીવ આણા રાગીહો સહુ જીનરાજનાજી આતમ સાધન કાજ સેવે પદકજહો શ્રી માહારાજનાજી હુ૦ ૮ દેવચદ્ર જીનચંદ્ર ભગતે રાચેહો ભવી આતમ રૂચીજી અવ્યય અક્ષય શુધ્ધ સપતી પ્રગટેહો સતાગતી સુચીજી હુ૦ ૯

અથ શ્રી રામવિજયજી કૃત.

શ્રી ઋષભ જીન સ્તવન.

યોગ માર્યા ગરભે રમેરેજો એ દેશી—ઓલગડી આદી નાથનીજો. કોઈ કીજીએ મનમે કોડજો; હોડ કરે કોણ નાથનીજો જેહના પાય નમે સુર કોડજો ઓ૦ ૧ વાહલો મરૂદેવીનો લાડલોજો; રાણી સુનંદા હઇડાનો હારજો ત્રણ ભુવનનો નાહલોજો માહારા પ્રાણ તણો આધારજો ઓ૦ ૨ વાહલો વીસપુરવ લખ ભોગવ્યુંજો રૂડું કુમરપણું રંગરેલજો; મનડું મોહ્યુરે જીન રૂપશુંજો, જાણે જગમાં મોહન વેલજો, ઓ૦ ૩ પાંચસે ધનુષની દેહડીજો, લાખ પુરવ ત્રેસઠ રાજજો, લાખ પુરવ સમતા વરયાજો થયા શિવ સુંદરી વરરાજ જો ઓ૦ ૪ એહના નામથી નવનિદ્ધ સંપજેજો, વળી અલિય વિઘન સવી જાયજો, શ્રી શુમતિવિજય કવિ રાયનોજો; ઇમ રામવિજય ગુણ ગાયજો ઓ૦ ૫

અથ શ્રી અજીત જીન સ્તવન.

હવે નહી જાઉં મહી વેચવારે લો એ દેશી—અજીત જીનેશ્વર સાહિબારેલો, વિનતડી અવધાર મારા વાહાલાજીરે; હવે ન છોડું તારી ચાકરીરેલો, તું મન રંજન માહરેરેલો; દિલડાનો જાણણહાર મા૦ ૧ લાખ ચોરાશીહું ભમ્યોરેલો. કાલ અનંતો અનંત મા૦ ઓલગ લીધી મેં તાહરીરેલો ભાગી છે ભવ તણી ભ્રાંત મા૦ ૨ કરી શુ નજર હવે સાહિબારેલો દાસ ધરો દિલ માંહે મા૦ લાખ ગુણ નહી પણ તાહરેરેલો, સેવક હું માહારાય મા૦ ૩ અવગુણ ગણતાં માહરેરેલો, નહી પ્રભુ પાર મા૦ પણ જીન પ્રવહણની પરેરેલો, તુમે છો તારણહાર મા૦ ૪ નયરી અજોધ્યામાં ધણીરેલો, વિજયા ઉયરેસરહંસ મા૦ જીત શતરૂરાયનો નંદલોરેલો, ધન ઇક્ષાગનો વંશ મા૦ ૫ ધનુસય સાઢી ચારમીરેલો, દેહડી રંગસનુર મા૦ બહોતર પુરવ લાખનુંરેલો, આય અધીક સુખપુર મા૦ ૬ પાંચમે આરે તું મળ્યરેલો પ્રગટ્યાં છે [illegible]

ન્ય નિધાન મા૦ સુમતિ ગુરૂ પદ સેવતારેલો, રામ અધિક તનુ વાન મા૦ ૭

અથ શ્રી સંભવ જીન સ્તવન.

તુને ગોકુળ બોલાવે કાન ગોવદ ગોરીરે એ દેશી—મુને સભવ જીન શુ પ્રીત, અવિહડ લાગીરે; કાંઈ દેખત પ્રભુ મુખ ચંદ ભાવઠ ભાગીરે ૧. જીન સેના નદન દેવ. દિલડે વશીયોરે; પ્રભુ ચરણુ નમે કરજોડ, અનુભવ રૂશીયોરે ૨, તોરી ધનુસય ચ્યાર પ્રમાણુ. ઊંચી કાયારે. મન મોહન કંચનવાન લાગી તોરી માયારે. ૩ પ્રભુ રાયજી તારી નંદ નયણે દીઠોરે. સાવથીપુર શણગાર લાગે મુને મીઠોરે ૪ પ્રભુ બ્રહ્મચારી ભગવાન, નામ સુણાવેરે. પણ મુક્તી વધુ વસી મંત્ર પાઠ ભણાવેરે ૫. મુજ રઢ લાગી મન માંહ તુજ ગુણુ કેરીરે નહી તુજ સુરતને તોલ. સુરત ભલેરીરે. ૬ જીન મેહેર કરી ભગવાન વાન વધારેરે, શ્રી સુમતીવિજય ગુરૂ શીશ દિલમાં ધારેરે ૭

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન.

ધમ ધમ ધમકે ઘુઘરારે ઘુઘરે હીરની દોરકે ધમ૦ એ દેશી—શ્રી અભીનદન સ્વામીનેરે સેવે સુર કુમરીની કોડકે પ્રભુની ચાકરીરે. મુખ મટકે મોહી રહીરે ઉભી આગળ બે કરજોડકે પ્ર૦ ૧ સ્વર જીણે આલાપતીરે. ગાતી જીમ ગુણ ગિત રસાલકે પ્ર૦ તાલ મૃદગ વજાવતીરે; દેતી અમરી ભમરી ખાલકે પ્ર૦ ૨ ધમ ધમ ધમકે ધુઘરરિ, ખલકે કટી મેખ લસારકે પ્ર૦ નાટિક નવે નવો નાચતીરે; બોલે પ્રભુ ગુણ રસાલકે પ્ર૦ ૩ સુત સીધારથ માતનોરે, સંવર ભુતિ કુલ શિણગારે પ્ર૦ ધનુસે સાઢા ત્રણનીરે; પ્રભુજીને દીપે દેહ અપાર પ્ર૦ ૪ પુરવ લાખ પચાસનુરે પાલી આયુ લહ્યુ સુભ ઠામ પ્ર૦ નયરી અયોધ્યાનો રાજીયોરે દરસણ નાણ રયણ ગુણ ખાણ પ્ર૦ ૭ મેવો સમરથ સાહિબોરે સાચો શિવ નયરીનો સાથ પ્ર૦ મુજ હયડા માંહિ વસ્યારે વાલો તીન ભુવનનો નાથ પ્ર૦ ૬ ઉગીપર જીન ગુણ ગાવતારે; લહીએ

અનુભવ સુખ રસાલ અ. રામવિજય પ્રભુ સેવતાંરે કરતાં નીત નીત મંગળ માળ પ્ર૦ ૭

અથ શ્રી સુમતીનાથ જીન સ્તવન.

ગરબો કોણને કોરાવ્યોકે નંદનજીના લાલ એ દેશી— પંચમી સુમતી જીણેસર સ્વામીકે; સુણી જીનરાયરે; તુમથી નવનીદ્ધ રીદ્ધ મેં પામીકે; સીવ સુખ દાયરે; તુ તો પાવન ધરમ નગીનોકે સુર ગુણ ગાયરે; ૧ મંગલ માવડી એ પ્રભુ જાયોકે સુ૦ ઉપનદિગ કુમરી હુલરાકે સુ૦ તુતો મેઘ નૃપતીકુ લહીએકે હરી નીત પાયરે ૨ ત્રણસે ધનુષની ઊંચી કાયાકે સુ૦ ચાલીસ લાખ પુરવનુ આયુ, નામ રાયરે; તારી સેવ કરે સુર સ્વામીકે સુ૦ તુતો સુર સુંદરી સુખ કામીકે નીરમલ કાયરે; ૩ તુતો ભગત વછલ ભય ટાળેકે સુ૦ તુ તો ત્રિભુવન અજુઆલેકે જીમ દિન રાયરે; તુતો મુની જીન માનીશ દીવોકે સુ૦ અવિચળ કુમડલ ચિરજીવોકે; જીમ ગીરી રાયરે ૪ પ્રભુજીની વાણી અમીરસ મીઠીકે સુર૦ જીનજીની મોહન મુરતી દીઠી કે અતિ સુખ થાઇરે શ્રી ગુરૂ સુમતીવિજે કવી રાયાકે; સુ૦ સેવક રામવીજે ગુણ ગાયાકે; જયો જીન રાયરે; ૫

શ્રી પદમ પ્રભુ જીન સ્તવનં

કમલ રસ જુમકુ એ દેશી—શ્રી પદમ પ્રભુ સેવીએરે સીવ સુંદરી ભરતાર; કમલ દલ આંખડીયાં; મોહનશુ મન મોહી રહ્યુંરે; રૂપ તણો નહી પાર; ભમુહ ધનુવાંકડીયાં ૧ અસણ કમલ સમ દેહડીરે જગજીવન જીનરાજ વયણ રસ સેલડીયાં ત્રીસ પુરવ લાખ આઉખુરે સારો વછીત કાજ મોહનશુ વેલડીયાં ૨; સઇરો સવી ટોળે મળીરે સોલ સજી શણગાર; મળી સખી સેરડીયાં; ગુણ ગાતી ધુમરી દીએરે; કરે ચુડી ખલકાર; કમલ મુખ ગોરડીયાં; ૩ માતા સુસીમા ઉરે ધરયોરે મુજ દલડામાં દેવ; વસ્યો દીન રાતડીયાં કોસંબી નયરી તણોરે નાથ નમો નીત મેવ સુણો સખી વાતડીયાં ૪ ધનુ-

અઢીસે સોભતીરે; ઊચપણુ જગદીશ નમો સાહેલડીયાં; રામ વિજે પ્રભુ સેવતાંરે લહીયે સયલ જગીશ વધે સુખ વેલડીયાં ૫

અથ શ્રી સુપાસ જીન સ્તવન.

ના તારે તુમે ચાલ્યા ગઢ આગરેરેલો એ દેશી—સેવજોરે સ્વામી સુપાસ જીણેસરૂરે લાલ પુજીએ ધરી મન રંગરેલાલ મોરે મન માન્યો સાહીબોરે લાલ પ્રેમથીરે પ્રીત બની જીનરાજશુરે લાલ જેહવો ચોલનો રંગરે લાલ મોરે મન માન્યો સાહીબોરે લાલ ૧ ધરજોરે ધન પ્રથવી રાણી સતીરે લાલ જાયો જેણુ રત્નરે લાલ મો૦ દીપતીરે દીસ કુમરી આવે તીહાંરે લાલ કરતી કોડ જતનરે લાલ મો૦ ૨ જોરથી જીન મુખ નરખી નાચતીરે લાલ હરખતી દીએ આશીસરે લાલ મો૦ ચાહતી ચીરજીવો તુ બાલુડારે લાલ ત્રણ ભુવનના ઈશરે લાલ મો૦ ૩ ફાવતી ફરતીરે ફુદડી દીયેરે લાલ મદ ભરમાતી જેહરે લાલ મો૦ નાથનેરે નેહ નયણુ ભર જોવતીરે લાલ ગુણ ગાતી સસનેહરે લાલ મો૦ ૪ આદરેરે ઈમ હુલરાવતી બાલનેરે લાલ પોતી નિજ નિજ ઘેરેરે લાલ મો૦ પ્રેમશુરે પ્રભુ વાધે મોહતારે લાલ દોયસે ધનુશની દેહડીરે લાલ મો૦ ૫ રાગથીરે રાજ કુમરી રળીઆમણીરે લાલ પરણ્યા પ્રભુ સુવીલાસરે લાલ મો૦ માનયોરે મોહ તણુ વસ માંહીરે લાલ નાથ રહે એ ઘર વાસરે લાલ મો૦ ૬ ભાવથી ભોગ તજ્યા દક્ષા વરીરે લાલ વીસ પુરવ લખ્ય આયરે લાલ મો૦ જાગતોરે જોતી સ્વરૂપી જગ દીસ્વરૂરે લાલ રામવિજય ગુણ ગાયરે લાલ મો૦ ૭

અથ શ્રી ચંદ્ર પ્રભુ જીન સ્તવન.

રાયજી અમે નહી દુવાણાકે રાજ ગરાશીઆરે લાલ એ દેશી— જીનજી ચંદ્ર પ્રભુ અવધારોકે નાથ નીહાલજોરે લો બમણી બીરૂદ ગરીચન વાજ કે વાચા પાલજોરેલો હરખે હુ તમ શરણે આવ્યોકે મુજને રાખજોરેલો ચોરટા ચાર ચુગલ જે ભુંડાકે તેહ દુરે નાખજોરેલો ૧ પ્રભુજી પ્રાંચ તણી પ્રમ-

સાકે રૂડી થાપજોરેલો મોહન મેહેર કરીને દરીશણ મુજને આપજોરેલો તારક તુમ પાલવ મે ઝાલ્યો કે હવે મુને તારજોરેલો કુતરી કુમતી થઇ છે કુડે કે તેહને વારજોરેલો ૨ સુંદરી સુમતી સોહાગણ સારીકે પીયારી છે ઘણીરેલો તાતજી તે વીણ જીવે ચૌદ ભુવન કરૂ આગણુરેલો લખ ગુણ લખમણા રાણી જાઓકે મુજ મન આવજોરેલો અનુભવ અનોપમ અમૃત મીઠોકે સુખડી લાવજોરેલો ૩ દીપતી દોડસો ધનુષ પ્રમાણકે પ્રભુજીની દેહડીરેલો દવની દસ પુરવ લખ માનકે આઉખુ વેલડીરેલો નીરગુણ નીરાગી પણ હુ રાગીકે મન માંહે રહેરેલો શુભ ગુરૂ શુમતીવિજે શુપસાયકે રામે સુખ લહેરેલો ૪

અથ શ્રી સુવીધીજીનુ સ્તવન.

સોવન લોટા જલે ભરચા રૂડલી દોરી સઆસ આદાતણ દશરે લેયો રામ લોને દોરી એ દેશી—સુવધી જીણેશર જાગતો. મોહન સ્વામી રાએસુ ગ્રહીનો નદનરે. વંદો લાલ અતર યામી, ૧ ભરીય કચોલી કુકમે. માંહે મૃગમદ ઘોલી. પુજો પ્રભુ નવ અગરે. ૨ગે લાલ સહીયર ટોળી ૨ કેસરની આંગી રચી. માંહે હીરા દીપે. જોર બન્યો જીનરાજરે, તેજે લાલ સુરજ જીપે, ૩ મુગટ ધરયો શીર સોભતો, માણી રયણ બીરાજે, ઝલકે કુડલ જોડરે, હઇડે હાર નિરમલ છાજે; ૪ કરી પુજા મન ભાવશુ, પ્રભુ હઇડે ધરતી ઉઠ્ઠતી પાયરે; જોયે લાલ જીન મુખ ફરતી ૫. કાકદી નયરી ધણી. સત ધનુષની કાયા; લાખ પુરવનો આયરે નવમો લાલ એ જીનરાયા ૬ શ્રી સુમતીવીજે પ્રભુ નામથી; નીત મંગલ માલા; રામવિજય જયકારરે જપતાં લાલ જીન ગુણ માલા ૭.

અથ શ્રી શીતલ જીન સ્તવન.

પાટણની પટોલી રાજદ લાવજોરેલો એ દેશી—શ્રી ભદલ પુર વાસીરે સાહિબ માહરારે. શ્રવણેને સુણીયારે ગુણ બહુ તાહરારે, સુણો મોરા મીઠડા શ્રી ભગવત. કેવલ કમલાનાહો કથ, સેવક તીજ ચરણેરે રાજદ રાખજોરે ૧

સાતેન વલી રાજરે રાજદ અલગા વસોરે. તીહાં કણુને આવણનેરે મનડુ ઉલસેરે સુણ મોરા સાહિબ લાલ ગુલાલ સેવકને નયણે નીહાલ, નયણની લીલારે તારી તારસેરે ૨ શ્રી સીતલ જીન મુજ મન મંદીર આવજોરે. સીવ રમાણી રશીયા દલમાં લાવજોરે, પ્રભુજી મોરા તારૂ અકલ સ્વરૂપ, તુજથી અ ગમ નહી મન રૂપ, જીવડો લલચાણો પ્રભુજીની સુરતેરે ૩ નેવુ ધનુષ પ્રમા ણેરે નદા માતનોરે; શ્રીવછ લંછનરે દ્રઢરથ તાતનોરે. પ્રભુ મારા અવધારો ગુ ણ ગેહ; જીનજી તુજશુ મુજ મન નેહ; નેહલડાની વાતુરે રાજદ દોહલી રે; ૪ વીનતડી સાંભળીનેરે સામુ ભાલજોરે, ભવ ભવના પાતકરે અલગા ટાલ જોરે, પ્રભુ તુમે છો ગરીબ નીવાજ શ્રી ગુરૂ સુમતીવીજે કવીરાજ; બાલક સે વકને લેખે આણજોરે.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ જીન સ્તવન.

વીજલ વોલાવા હુ ગઇ કાંઇ ઉભી સેરી વીચ વીજલ વાલમા એ દે- સી– તારક બીરૂદ સુણી કરી હુ આવી ઉભો દરબાર. શ્રી શ્રેયાંસ સાહિબા પ્રભુ તણો તાણ ન કજીએ, મુજ ઉતારો પાર શ્રી૦ ૧ કાલાદીક દુષણ દાં-ખતા,દાતારપણુ કિમ થાય, શ્રી૦ જોવિણ અવલંબન તારીએ, તો જગ સ ઘળો જસ ગાય શ્રી૦ ૨ બાળકને સમજાવવા, કહેશો ભોલામણી વાત, શ્રી૦ પણ હક કીધો મુકીશ નહી. વીણ તારે ત્રીભુવન તાત, શ્રી૦ ૩ જો મન તા રણણુઅ છે, તો ઢીલ તણુ શુ કામ શ્રી૦ ૪ તુજ દરશણથી તાહેરો હુ ક હેવાણો જગ માંહે શ્રી૦ હવે મુજ કુણ લોપી શકે. ખળીયાની ઝાલી બાંહ શ્રી૦ ૫ વીશ્નુ કુમર વાલેશરૂ; પ્રભુ સિંહપુરીનો રાય શ્રી૦ લાખ ચોરાશી વ રસનુ. પ્રભુ પાળ્યુ પુરણ આય શ્રી૦ ૬ ધનુષ એશી તણુ શોભતુ. ખડગી લછન જગદીશ શ્રી૦ હર્ષ ધરીને વીનવુ શ્રી સુમતીવિજે કવી સીશ શ્રી૦ ૭

અથ શ્રી વાસુપુજ જીન સ્તવન

નદ ગોવાળીયાની દેશી–શ્રી વસુપુજ નરીંદના, નંદન જીન નયણા

નંદ, શ્રી જીન વાલહા. પ્રભુ કિમ આવુ તુમ ઉલગે. મારે કુડો કુટંબનોફંદ શ્રી જીન સાંભળો ૧. કુમતી રમણી મોહ નદની મુજ કેડ ન મુકે તેહ શ્રી૦ મીત્ર મળ્યો તે લોભીયો. લાગ્યો તેહશુ બહુ નેહ, શ્રી૦ ૨ ત્રેવીસ મળ્યા ધુતારડા. તેહમાં વળી નવનવા રગ; અહનીશ તેને હુ ભોળવ્યો. ન ધ રયો પ્રભુ સાગે રગ શ્રી૦ ૩ પ્રભુ દરશણ તરસે ઘણુ. જીન મુજ મનડુ દીનરાત. શ્રી૦ પણ પજર આડા રહે; જે નીચ ઘણુ કુભજાત શ્રી૦ ૪ કુડો કળીયુગ આજનો. બહુ ગાડરીઓ પરવાહ, શ્રી૦ તાહરૂ રૂપ ન ઓલખે નહી શુધ ધર્મની ચાહ શ્રી૦ ૫ પ્રભુ દરિશણ વિણ જીવડા. કરતા દીસે વિહાર શ્રી૦ તેણે ભ્રમે ભુલા ઘણા. પ્રભુ દોહલો લોકાચાર શ્રી૦ ૬ વરસ સીતેર લખ આઉખુ તોરી સીતેર ધનુષ તનુ સાર શ્રી૦ રામવીજે કરજોડીને કહે ઉતારો ભવ પાર શ્રી૦ ૭

અથ શ્રી વિમળ જીન સ્તવન

કુલા બાલી આબાલીયા સુકરો એ દેશી—જીન વદન રલીયામણુ જાણે કનક કમલનો રાયરે. વિમલ જીણદજી જીન અધર અમી રસ ભુમીનો પ્રતિ બીંબીત બિબ સુહાયરે વિ૦ ૧ જીન અનુરૂપની રેખમાં નવી આવે સુરના ઈદરે. વિ૦ જીન મુખ ટીકો નીકો બન્યો માનુ ઉગ્યો ઉજલ ચદરે વિ૦ ૨. જીમ દાડમ કલીઓ પતી અતી દીપે દાંતની ઓલરે વિ૦ એ અરૂણ અધર છ બીથી મળ્યા; માનુ મુગતાફલ સમતોલરે; વિ૦ ૩ જીન અકલ અરૂપી રૂપ છે પણ સકળ સરૂપી જાણરે વિ૦ જીન અગણીત ગુણના દોરકી, મન માં કુડુ બાંધ્યુ તાણરે વિ૦ ૪ જીન સીવ સુખ દાયક સાંભળી. હુ હરખ્યો હઈડા માંહિરે, વિ૦ જીન એક તારી તુજશુ કરી; જીમ ચંદ્ર ચકોરી થાયરે વિ૦ ૫ પ્રભુ એવડી વિમાશણ શુ કરો મહી ખોટ ખજાને તુજરે વિ૦ જો નાપોતો સાહમુ જુઓ; તો વછીત ફલસે મુજરે વિ૦ ૬ સુત કૃત ગ્રમાસામા તણો; સાઠ લાખ ધનુશ તનુ આયરે વિ૦ વિ૦ શ્રી સુમતીવીજે કવી રાજનો એમ રામ વિજય ગુણ ગાયરે વિ૦ ૭

અથ શ્રી અનંત જીન સ્તવન

સાબરમતી આવી છે પુરજો એ દેશી—સુજસા નંદન જગ આનંદન દેવનો. નેહરે નવ રંગે નીત નીત ભેટીએરે ભેટયાથી શુ થાએ મોરી સૈઓરે, ભવ ભવ નાં પાતિકડાં અળગાં મેટીયેરે. ૧. સુંદર સારી પેરી ચરણા ચીરરે, આવોરે ચોવટડે જિન ગુણ ગાઇયેરે; જિન ગુણ ગાયે શુ થાયે મોરી બેનીરે, પર ભવરે સુર પદવી સુંદર પામીયેરે. ૨. સહીયર ટોળી ભોળી પરીઘલ ભાવેરે, ગાવેરે ગુણવતી હઇડે ગહ ગહીરે, જય જગનાયક શીવ સુખ દાયક દેવરે, લાયકરે તુજ સરિખો જગમાં કો નહીરે. ૩. પરમ નિરંજન નીર્જિત ભગવંતરે, પાવનરે પરમાતમ શ્રવણે સાંભળોરે; પામી હવે મે તુજ સાસન પરતીતરે, ધ્યાનરે એક તાને પ્રભુ આવી મિલ્યોરે. ૪ ઊંચપણે પચાસ ધનુષનો માનરે, પાળ્યુરે વળી આઉખુ લાખ તીસનુરે; શ્રી ગુરૂ સુમતી વિજય કવીરાય પસાયરે, અહ નીશરે દલ ધ્યાન વસે જગદીશનુરે. ૫.

અથ શ્રી ધરમનાથ જીન સ્તવન.

બાઈરે ગરવડો એ દેશી—ધરમ જીણેસર સેવીયેરે, ભાન નરેસર નંદ; બાઈરે જીન વડો. જીન ધ્યાને દુખ વિસરૂરે, હુ પામી પરમાણંદ. બા૦ ૧. રતન જડીત સિંઘાસનેરે, બેસે શ્રી ભગવાન; બા૦ મોહો આગળ નાચે સુરીરે, ઈંદ કરે ગુણ ગાન. બા૦ ૨. પ્રભુ વરસે તિહાં દેશનારે, જીમ અસાઢો મેહ; બા૦ તાપ ટળે તનનો પરેરે, વાધે બમણો નેહ. બા૦ ૩. અણવાયા ગઅણે ધુરેરે, વાજીત્ર કોડા કોડ; બા૦ તા થેઇ નાચે કીંનરીરે, હીંડે મોડા મોડ. બા૦ ૪. આયુ દસ લાખ વરસનુરે, ધનુષ પીસતાળીસ માન; બા૦ રામવિજય પ્રભુ નામથીરે, લહીયે નવ નીધાન. બા૦ ૫

અથ શ્રી શાંતી જીન સ્તવન.

અબા વીરાજે છે. એ દેશી—સુંદર શાંતી જીણંદની, છબી રાજે છે; પ્રભુ ગંગાજળ ગંભીર; કીરત ગાજે છે. ૧. ગજપુર નયર સોહામણું, ધણુ

દીપે છે; વીશ્વસેન નરીંદનો નદ, કદ્રપ જીપે છે. ૨. અચીરા માતાએ ઉરે ધરયો, મન રંજે છે, મૃગ લછન કંચન વાન, ભાવઠ ભજે છે. ૩. પ્રભુ લાખ વરસ ચોથે ભાગે, વૃત લીધુ છે, પ્રભુ પામ્યા કેવળજ્ઞાન, કારજ સિધુ છે. ૪. ધનુષ ચાળીસની ઇંસની, તનુ સોહે છે, પ્રભુ દસના ધુની વરસત, ભવી પડીબોહે છે. ૫. ભ્રગતવછળ પ્રભુતા ભણી; જન તારે છે, બુડતા ભવ જળ માંહી. પાર ઉતારે છે ૬. શ્રી સુમતીવિજય ગુરૂ નામથી, દુખ નાસેછે; કહે રામવિજે જીન ધ્યાને; નવ નીધી પાસે છે. ૭.

અથ શ્રી કુંથુનાથ જીન સ્તવન.

રસીયાની દેશી—રસીયા કુંથુ જીણેસર કેસર, ભીની દેહડીરે લો; મારા નાથજીરે લો; રસીયા મન વછીત વર પુરણ, સુરતરૂ વેલડીરે લો. મા૦ ૧ રસીયા અજન રહીત નિરજન, નામ હીયે ધરોરે લો, મા૦ રસીયા જુગત કરી મન ભગતે, પ્રભુ પુજા કરોરે લો. મા૦ ૨. રસીયા શ્રી નદનઆનંદન, ચદ નથી સીરેરે લો, મા૦ રસીયા તાપ નીવારણ તારણ, તરણ તરી પરેરે લો. ૩. રસીયા મન મોહન જગ સોહન, કોહ નહી કિસ્યોરે લો; મા૦ રસીયા કુડા કળીયુગ માંહી; અવર ન કો ઇસ્યોરે લો. મા૦ ૪. રસીયા ગુણ સભારી જાઉ, બલીહારી નાથનેરે લો. મા૦ રસીયા કોણ પ્રમાદે છાંડે, શીવપુર સાથનેરે લો. ૫. રસીયા કાચ તણે કો કારણ, નાંખે સુરમણીરે લો; મા૦ રસીયા કોણ ચાખે વીખ ફળને, મેવા અવગણીરે લો. મા૦ ૬. રસીયા સુરપતી સુત ઠાવો; ચાવો ચઉ દિસેરે લો; મા૦ રસીયા વરસ સહસ પંચાણુ, જીન પ્રથવી વસેરે લો. મા૦ ૭. રસીયા ત્રીસ ધનુષ પણ ઉપર. ઊચપણે પ્રભુરે લો; મા૦ રસીયા ત્રણ ભુવનનો નાથકે, થઇ બેઠો વીભુરે લો. મા૦ ૮. રસીયા અજ લછન ગત લછન, કચન વાન છેરે લો, મા૦ રસીયા રીદ્ધિ પુરે દુખ ચુરે, જહને ધ્યાન છેરે લો મા૦ ૯. રસીયા બુદ્ધ શ્રી સુમતીવિજય કવી, શેવક વિનવેરે લો; મા૦ રસીયા રામ કહે જીન સાસન, નવી મુકુ હવેરે લો. મા૦ ૧૦.

અથ શ્રી અરજીન જીન સ્તવન.

ગાયજોરે ગુણની રાસ. એ દેશી—ગાયજોરે ધરી ઉલ્લાસ, અરજી નવર જગદીસરૂરે; માનજોરે એહ મહત; મહિયલ માંહિ વાલેસરૂરે. ૧. ધાઇયોરે દ ઢ કરી ચીત, મન વંછીત ફળ પુરસેરે; વારજોરે અવરની શેવ, એહીજ સ ફટ ચુરશેરે, ૨. સીચજોરે સુમતની વેલ, જીન ગુણ ધ્યાનનીરે; ઘણુ સપજે રે સમકીત ફુલ, કેવળ ફળ રળીયામણુરે ૩. પુન્યથીરે દેવીનંદ, નયણે ન- રખો નેહથીરે; ઉપન્યોરે અતિ આણદ, દુખ અળગાં થયાં જેહથીરે. ૪ સો ભતીરે ત્રીસ ધનુષની કાય, રાય સુદરીસન વસનોરે; આઉખુરે જીનજીનુ સાર સહસ ચોરાશી વરસનુરે. ૫. જીનરાજનેરે કરૂ પ્રણામ, કાજ સરે સવી આ- પણુરે, ભાવથીરે ભગતી પ્રમાણ, દરિસનફળ પામે ઘણુરે. ૬ સેવજોરે અર પદ અરવીદ, જો શીવ સુખની કામનારે, રાખજોરે પ્રભુ રદય મોઝાર, રામ વધે જગ નામનારે. ૭.

અથ શ્રી મલીનાથ જીન સ્તવન

મેઘ અધારીરે રાતડીને મીઠડા બે અસવાર. એ દેશી—મિથુલા નય- રીરે અવતરીયાન, કુંભ નરેસર નદ; લછન સોહેરે કળસ તણુને, નીલ વરણ સુખ કદ. ૧ મલ્લી જીનેસરરે મન વસ્યોને, ઓગણીસમો અરીહત; કપટ ધરમનારે કારણથી, પ્રભુ કુમરી રૂપ ધરંત. ૨. સહસ પચાવનરે વરસ સુણીને; આઉ તણો પરીમાણ; માત પ્રભાવતીરે ઉદરે ધરયા, પણ વીસ ધનુષ તનુ માન ૩. સહસ પચાવનરે સાધવીઓને, મુની ચાળીસ હજાર, સમેતસીખરેરે મુગતે ગયાને, ત્રિણ ભુવન આધાર. ૪. અડ ભય ટાળીરે આપ થકીને, જીણે બાંધી અવિહડ પ્રીત; રામવિજયનારે સાહિબની, છે અવિચળ એહી- જ રીત ૫.

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન

હરની હથચીરે. એ દેશી—આવો આવોને સખી દેહરે જઇયે, પ્રભુ દ- રીશણ કરીને નીરમલ થઇએ ગાવો ગાવોરે હરષ અપાર; જીન ગુણ ગર

ઓરે પેરો સોલ શણગાર જી૦ મારે લાખેણી એ વાર જી૦ દોહલો માનવ અવતાર જી૦ ૧ પદમા દેવીનો નંદન નીકો છે, પ્રભુ રાય સુમીત્ર કુલ ટીકો છે, નમો નમોરે એહજ નાથ જી૦ ફોગટ શી કરવી વાત. જી૦ કુડી લાગે છે નેહની લાત જી૦ ૨ કચ્છપ લછન પ્રભુ પાય છે, જીન વીશ ધનુષની કાય છે ત્રીસ સહસ વરસનુ આય; જી૦ મારે હઇડે હરખ ન માય, જી૦ એહની સેવાથી સુખ થાય જી૦ મારાં દુખડાં દુર જાય, જી૦ ૩ પ્રભુ સ્યામ વરણ વીરાજે છે મુખડુ દેખી વીધુ લાજે છે, એહને મોહી હરીની નાર, જી૦ તે કરે લુછણડા સાર જી૦ પ્રભુ નયણે મટકાર જી૦ તેહથી લાગો પ્રેમ અપાર જી૦ ૪ પ્રભુ રૂદય કમળનો વાસી છે સીવ રમણી જેહની દાસી છે હુ તેહ તણી છુ દાસ જી૦ મારે પુરે મનડાની આશ જી૦ પ્રભુ અવીચલ લીલ વીલાસ જી૦ રામ વિજય કહે ઉલાસ.

અથ શ્રી નમી જીન સ્તવન

દાસીડાને હાટે જાજો લાલ લાલ કસુંબો ભીજે છે એ દેશી—વીજય નરેસર નંદન લાલ વીપ્રા સુત મન મોહે છે નીલોપલ લછન પાએ લાલ. સોવન વાન તનુ સોહે છે. ૧ મીથુલા નયરીનો વાસી લાલ સીવપુરનો મેવાસી છે મુની વીસ સહસ જસ પાસે લાલ, તેજ કળા સુવીલાશી છે ૨ પ્રભુ પનર ધનુષ પરીમાણે લાલ જગમાં કીરત વાપી છે પ્રભુ જીવ દયાને આણે લાલ. સુમતી લતા જીને થાપી છે ૩. નમીનાથ નમો ગુણ ખાણી લાલ અષ સેવભી અવીનાશી છે તેણે વાત સકલ એ જાણી લાલ. જેહને આશા દાશી છે ૪, શ્રી સુમતી વિજે ગુરૂ નામે લાલ; અવીચલ લીલા લાધી છે; કહે રામવિજય જીન ધ્યાને લાલ, કીરત કમલા વાધી છે. ૫

અથ શ્રી નેમનાથ જીન સ્તવન.

તુમે તમારા છુરડાના ગુણ માનો કેના એ દેશી—રાજુલ કહે પીયુ નેમજી, ગુણ માનો છો કેના, કીમ છોડી ચાલ્યા નીરધાર, હે ગુણ જાણો છો કેના, પુરૂષ અનતે ભોગવી, ગુ૦ પીઉ સ્યુ મોહ્યા તેણનાર. હેગુ૦ ૧ કો-

ડી ગમે જેહને ચાહે ગુ૦ સ્યોતે નારીથી રંગ હે૦ પણ જગ ઉખાણો કહો ગુ૦ હોવે સરીસા સરસો સબ હે૦ ૨ હુ ગુણવતી ગોરડી ગુ૦ તેની ગુણ ન હેછ નાર હે૦ હુ સેવક છુ રાવલી ગુ૦ તે સામુ ન જુવે લગાર હે૦ ૩ જગમાં તે ગુણ આગલી ગુ૦ જેણે વશ કીધા ભરથાર હે૦ મન વઈરાગે વાલીયા ગુ૦ લીયે રાજુલ સયમ ભાર હે૦ ૪ એહેનીને મળવા ભણી ગુ૦ પીઉ પહેલી તે જાય હે૦ સઘ લહી તે નારીમા ગુ૦ રહિ અનુભવ સુલય લાય હે૦ ૫ સમુદ્રવિજે કુલ ચંદલો ગુ૦ સીવા દેવી માત મલાર હે૦ વરસ સહસ એક આવખુ ગુ૦ સોરીપુર સિણગાર હે૦ ૬ દેહ ધનુષ દસ દીપતી ગુ૦ પ્રભુ બ્રહ્મચારી ભગવાન હે૦ રાજુલ વર મને વાલહો ગુ૦ રામવીજય જયવંત હે૦૭

અથ શ્રી પારસ્વ જીન સ્તવન.

પાટણના ગીતની દેશી છે—સેવો ભવીજન જીન ત્રેવીસમો, લંછન ના ગ વિખ્યાત, જલધર સુંદર પ્રભુજીની દેહડી, વામા રાણીનો જાત. સે૦ ૧ ચઉદીસે ઘોર ઘટા ઘન શુ મલ્યો. કમઠે રચ્યો જલધાર, મુસલ ધારે જલ વ રસે ઘણુ જલ થલ ન લહુજી પાર. સે૦ ૨ વડ હેઠળ વાહાલો કાઉશગ રહ્યો મેરૂ તણી પેરે ધીર. ધ્યાન તણી ધારા વાધે તીહાં; ચડીયાં ઊચાજી નીર સે૦ ૩ અચલ નચલીયો પ્રભુજી માહરો, પામ્યો કેવળ નાણ, સમોવસરણ સુરકોડ મલ્યા તીહા; વાજ્યાં જીત નીશાન, સે૦ ૪ નવકર ઊચપણે પ્રભુ શોભતા, અશ્વસેન રાયનો નંદ, પ્રગટ પરતાપ પુરણ પાસજી; દીઠે હોવે આ ણંદ સે૦ ૫ એક શત વરશનુ આવખુ ભોગવી. પામ્યા અવીચલ રીદ્ધ. બુધ શ્રી સુમતીવીજે ગુરૂ નામથી રામ લહે વર શીધ સે૦

અથ શ્રી માહાવીર જીન સ્તવન

ગરબી પુછેરે મારા ગરબડારે એ દેશી—ચરણ નમી જીનરાજનારે, માગુ એક પસાય; મારા લાળિણા સ્વામીરે તુને વિનવુરે, મેહેર કરો માગ નાથજીરે, દાસ ધરો દિલ માંહે. મા૦ ૧. પતીત ઘણા તે ઉધરચારે, ખોટ

ગરીબ નીવાજ, મા૦ એક મુજને વિસારતાંરે, સે નાવે પ્રભુ લાજ, મા૦ ૨ ઉતમ જિન ધન સારીખારે, નવી જોવે ઠામ કુઠામ; મા૦ પ્રભુસુ નજર કરૂણા થકીરે, લહીયે અવીચળ ધામ. મા૦ ૩. સુમતી સિધારથરાયનારે, ત્રીસલા નંદન વીર; મા૦ વરસ બહુતેર આઉખુરે; કંચન વાન શરીર, મા૦ ૪ મુખ દેખી પ્રભુ તાહરૂરે, પામ્યો પરમાણંદ; મા૦ રદય કમળના હંસલોરે, મુનીજન કૈરવચંદ. મા૦ ૫. તુંમ સમરથ સીર નાહલોરે, તો વાધે જસ પુર; મા૦ જીત નીશાનના નાદથીરે, નાઠા દુશમન દુર. મા૦ ૬. શ્રી સુમતી સુગુરૂ પદ શેવનારે, કલ્પતરૂની છાંહ; મા૦ રામ પ્રભુ જીન વીરજીરે, છે અવલંબન બાંહ. મા૦ ૭.

અસ કળસ—ઇમ ભુવન ભાસન, દુરિત કાસન; વિમળ સાસન જયવરો, ભવી ભીત ચુરણ, આશ પુરણ; સુગતિ કારણ સકરો. ૧. મે થુણીયા ભગતે, નગર મહીરાણે રહી, શ્રી સુમતીવિજય ગુરૂ, ચરણ સાનિધ; રામવિજય જયશીરી લહી. ૨.

અથ શ્રી ન્યાયસાગરજી કૃત ચોવીશી

અથ શ્રી રષભ જીન સ્તવન.

પ્રભુ તાહરી સુરતી મેં ધરી ધ્યાનમાં. ધા. ૦ આંકણી. વૃષભ લછન જીન વનીતા વાસી, પણશત ધનુ તનુ માનમાં. પ્ર૦ ૧. જગ ઉરણ સવી કીધો તેતો, ધન વરશી વરશી દાનમાં. પ્ર૦ ૨. નાભીરાયા કુળ મંડન ગાઉ; મરૂદેવી શુત જ્ઞાનમાં. પ્ર૦ ૩. ચરણોત્સવ ઇદ્રાદિક સારે; શ્રી જીન બેસે જાનમાં. પ્ર૦ ૪. ગીત ગ્યાન પ્રભુ આગે નાચે, સાચે રાચે તાનમાં. પ્ર૦ ૫. પંચ મહાવ્રત લેવા અવસર, સમજાવે સુર સાનમાં. પ્ર૦ ૬. ન્યાયસાગર પ્રભુ શેવક માચે, વાણી અમૃત પાનમાં. પ્ર૦ ૭.

અથ શ્રી અજીત જીન સ્તવન.

નીલી પીળી પામરીને. એ દેશી—વિજયા નંદન સાહિબ વંદો, ભાવ

ભવિયાં આણી; ગજ લંછન કંચન વર કાયી; ચિત ધારૂ આણી. ઝખક જોર બની છેરે, સાંઇ જોર ગુની છે. ૧. કેસર ઘોર ઘશી સુચી ચંદન, લેઇ વસ્તુ ઉદાર; અગી ચગી અવલ બનાઇ, મેળવી ઘન સાર. ઝ૦ ૨. જાઇ જુઇ ચપક મરૂઓ; કેતકી મચકુંદ, વોલ સીરીવર દમણો આણી, પુજીએ જીણદ. ઝ૦ ૩. મસ્તક મુગટ પ્રગટ વિરાજે, હાર હીયે સાર; કાને કુંડળ સુરય મડળ, જાણીયે મનુહાર. ઝ૦ ૪. દ્રવ્યસ્તવ ઇમ પુરણ વિરચી; ભાવો ભાવ ઉદાર, અલખ નિરજન જન મન રજન, પુજતાં ભવ પાર. ઝ૦ ૫ ચિદાનદ પુરણ ગુણ પાવન, ન્યાયસાગર ઇશ; પરમ પુરૂષ પરમાતમ નિરમળ, ધ્યાઇયે જગદીશ ઝ૦ ૬.

અથ શ્રી સંભવ જીન સ્તવન

દ્વારિકામાં રાજ કરે રણછોડ એ દેશી—સભવ જીન મન મંદીર તેડી, સકળ દેવ શીર મોડી ભાવ પુજા નિત કરો કર જોડી; ૧ આંકણી સમરસ ગંગાજળ નવરાવો, ભાવ તણી નહી ખોડી. ભા૦ ૨. ભક્તિ રાગ કેસર થઇ સુખડ, ઓરશિઓ મન મોડી. ભા૦ ૩. ધ્યાન સુગધ કુમુમે પુજો, ટાળી નિજ મન દોડી. ભા૦ ૪ ધુપ રૂપ જીનકો ઘટ વાસો; દુર ટળે દુખ જોડી. ભા૦ ૫ મહાનદ ઘૃત મન વરતી, ભક્તિ થાળમાં છોડી. ભા૦ ૬ જ્ઞાન પ્રદીપ જગાવી જોતે, આરાત્રિ કર જોડી ભા૦ ૭ ઇણી પરે પુજ કરી જીનજીકી, કાઢે મિથ્યા ઓડી. ભા૦ ૮ ન્યાયસાગર પ્રભુ સુયસ મહોદય, વાધે હોડા હોડી ભા૦ ૯.

અથ શ્રી અભીનંદન જીન સ્તવન.

જૈનકો મારગ મસ્તહે; સુણી અરથી લોકો; આંકણી. અડ દશ દુષણ વરજીત દેવા; અભિનદન વરષન્નહે. સુ૦ ૧ દુવિધ પરિગ્રહ ન ધરે કબહુ, ગુરૂ ગુસા સોભિત તન્નહે. સુ૦ ૨. ખત્યાદિક દશ ગુણ ગુચિ દેહા. ધર્મ ભુવનમેં મન્નહે. સુ૦ ૩. મિથ્યામતી નિત હીંસા મચલો, દુર તજ્યો જયુ સ-

મહે. સુ૦ ૪. શુદ્ધ ધરમ તેરોહીજ સાચો, જગ ઉપમ નહી અજ્ઞહે. સુ૦ ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ ભગતે શકતી. દિન દિન વધતે વજ્ઞહે. સુ૦ ૬.

અથ શ્રી સુમતી જીન સ્તવન.

કોઇ મોરલીવાળો બતાવેરે એ દશી—કોઇ સુમતી સુધારસ પાવેરે; આતમ સોહનારે ભવિ પડિબોહનારે; ભવી આનંદનારે; શીતલ ચંદનારે કો૦ આંકણી. પરમ નિરંજન દરશન પાવે મુગતિ વધુ વર થાવેરે આ૦ ૧ મેઘ નૃપતી સુત અપ્સરગાવે; સુરપતિ મલીય વધાવેરે આ૦ ૨ વિષય કષાયે કલુષિત પરશુર; તેહસ્યુ કિમ દિલ ભાવેરે આ૦ ૩ અખય ખજાનો તાહરો જગમાં તુ દીપે વડદાવેરે આ૦ ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ પદકજ સેવા; જ્યોતીસ્યુ જ્યોતી મિલાવેરે આ૦ ૫.

અથ શ્રી પદમપ્રભ જીન સ્તવન.

રાગ કાફી—અરે બોલ સ્યા નિમાણા, ચવીસઢીનાલ બોલ અરે બોલ ૩ આસક ન મીલીયા મોલ ૩ છપ્પો રાગ કાફી રાગિણી પંજાબી, એ દશી—અરે બોલ તુ નીમાણા; અપ્પાણા પ્યારે માલ બોલ ૩ આંકણી, દસણ નાણ ચરણ બહુ મુલે, રયણ હુયે સો બોલ ૩ ની૦ ૧ ખરીદાર ખાસી હે, દુનીયાં મુત્તિ લહે દામોલ૩ ની૦ ૨ બીચદલાલ સાંઇહે વેગે, પદમ પ્રભ નહી તોલ૩ ની૦ ૩ નરભવ નિરૂપમ સહેર વડાહે; યાહિ મુગતીકી પોલ૩ ની૦ ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ પદકજ સેવા રજે રાતોચોલ ની૦ ૫

અથ શ્રી સુપાર્શ્વ જીન સ્તવન.

ચાલ્યો જા પાધરી વાટે, રોકે છે શ્યાને માટે. એ દશી—સાંભળો સ્વામીરે મીઠડા મોહન, દાસ સાથે સ્યાને ભેદ; એકને આપસ્યો સિદ્ધનો સિદ્ધી, એકને કાઢસ્યો ખેદ. ૧ આપોને પાધરી વાતે, સ્વામીને આવશે ધાતેરે; આખર તો આપસ્યે જોરે, આવે છે ચિતડે જોરેરે, આંકણી. સરવને સારિખા

પરખી ભાળો; આકરી ચાકરી સ્વામી; ચાકરીવાળો ચિતડે ઘાલો, રાખવું તેહનું નામ. આ૦ ૨ એક તો આકરી ચાકરીવાળો, દ્રવ્યથી ભાવથી ગૌણ; એક તો સાવથી ભાવથી ઊંચો, મુકશ્યો રાખશ્યો કોણ. આ૦ ૩ એકલી દ્રવ્યની ચાકરી સારૂ, ભાખરી પાવશ્યો મોલે; દ્રવ્યને ભાવથી ચાકરી વાળો; આવશે આપશે તોલે. આ૦ ૪ સાથ લે સાથીઓ હાથીઓ ચાલે, હેમને રૂચકે વાન; ન્યાયસાગર પ્રભુ દાસને વહિલુ, દીજીયે મુક્તિનુ દાન. આ૦ ૫.

અથ શ્રી ચંદ્રપ્રભુ જીન સ્તવન

નયણ મટકડે બાઉલો યોગી, દારૂડો પીલાવે. એ દેશી—નયણ મટકડે મીઠડા વાહલો દીઠડો સુહાવે. આંકણી. ૧ મેગે સ્વામી સાધુ નામ વિશ્વમે ધરાવે, તીન લોક લછિઓ ત્રિગડે દીખાવે. નય૦ ૨ વીતરાગ રાગ બિરૂદસે મિલાવે, સેવે તાસ મોક્ષ વાસ ઓરકે ઝુલાવે. ન૦ ૩ લોક લાખ બોલે ભાખ એકલો કહાવે; અણ હુતે એક કોડી દેવ દોડી આવે. ન૦ ૪ તુ અનાથ વિશ્વનાથ સંપદા ચલાવે; તુ અનેક રૂપ એક જોગસે જગાવે. ન૦ ૫. તું અલીહ તુ અખીહ કૌન ભેદ પાવે; ન્યાય પૌનચંદ્ર જ્યૌતિસે મિલાવે. ન૦ ૬.

અથ શ્રી સુવીધી જીન સ્તવન.

સેતરૂંજાનો વાશી પ્યારો લાગે માહારા રાજીંદા. એ દેશી—દરસનીયાનો વાશી પ્યારો લાગે માહારા રાજીદા. ૧ તુહિજ બ્રહ્મા બ્રાહ્મણ જાણે, વૈશ્નવ વિસ્નુ વખાણે; મ્હા૦ દ૦ ૨ રૂદ્ર તપસ્વી તુજને ભાખે, સઘળા તુજ દીલ રાખે; મ્હા૦ ૩ દ૦ જૈન જિનેંદ્ર કહે શીવ દાતા; બુદ્ધ બોધ મત રાતા મ્હા૦ ૪ દ૦ કૌલિક કૌલકહિ ગુણ ગાતા; ખટ દરસણનો ત્રાતા. મ્હા૦ ૫ દ૦ રૂપ અનેક ફટિકમાં ભાસે; વર્ણ ઉપાધિને પાસે. મ્હા૦ ૬ દ૦ ખટ દરસન સવિ તુજને ધ્યાવે; એક અનેક કહાવે. મ્હા૦ ૭ દ૦ વિવિધ રૂપ ભુમી વિભાગે; તિમ તુ દરસન લાગે. મ્હા૦ ૮ દ૦ કેવળ ધ્યાંન ગમ્યાદિલ રાજે; કેવળજ્ઞાન વિરાજે. મ્હા૦ ૭ દ૦ ન્યાયસાગર પ્રભુ સુવિધિ મલ્હાવે; મહાનંદ પદ પાવે. મ્હા૦ ૧૦ દ૦

અથ શ્રી શીતળ જીન સ્તવન.

નિજર ભર જોવો કયું નહી. એ દેશી–નિજર ભણી જોવો કયુ નહી રાજ હો મારા રાજ, થે મને પ્યારા લાગો વાહાલા લાગો આછા લાગો; નીકા લાગો. થે० મા ૧ આંકણી.શ્રી શીતલજીન સાહિબારે, કાંઇ અરજ કરૂ મહારાજ. થે० ૨ હું શેવક છું તાહરેરે; કાંઈ સુણીયે ગરીબ નીવાજ. થે० ૩ અતર યામી ઉલગુરે, કાઇ રાત દિવસ દિલ માંહી. થે० ૪ તુમ્હ દરસન બીન કયુ સરેરે; કાંઇ સીવરમણી કર સાંહી. થે० ૫ એક ઘડી પણ વિરહનીરે; કાં ઇ વેદનમે ન ખમાય. થે. ૬ સઘળી મનની વાતડીરે. કાંઇ કહીયે જીમ સુ- ખ થાય. થે० ૭ જો તુમ છોડો સાહીબારે; કાંઇ મે છોડયાં નહી રાજ. થે० ૮ ચરણ સરણ થાહરો કીયોરે; કાંઇ નિજ શેવક તુમ લાજ. થે० ૯ થે છો માહરા સાહીબાર કાંઇ મે છાં થાહરા દાસ. થે० ૧૦ ન્યાયસાગર પ્ર ભુ વિનવેરે; કાંઇ આપો શીવપુર વાસ. થે० ૧૧.

અથ શ્રી શ્રીયાંસ જીન સ્તવન.

હાંરી હરી વરણા સુડા સેતરૂંજો ગીરીવરીયો કેતીક દુર. એ દેશી–હાં રે સાહીબ શ્રેયાંસા, આપોને જીનવરીયા સુખ ભરપુર; હાંરે મુજ માનસ હસા. હાંરે મુની કુળ અવતસા; હાંરે ટાળે ભવી સંસા; હારે સા० ૧ તુહી સકળે અકળ પણ તુહી; તુજ કર્મ કળા નવી લાગીરે. સા० ૨ તુહી સગુણ નિરગુણ વર તુહી; તુ અનત કેવળનો ભાગીરે. સા० ૩ તુહી સ્થુલ સુક્ષ્મ પણ તુહી; તુજ ચિદાનદ મતી જાગીરે. સા० ૪ વ્યક્ત રૂપે અવ્યકત નગીનો, તુ સદા નંદ વૈરાગીરે. સા० ૫ તુ સુવર્ણ પણ વર્ણ વિવર્જિતઃ લઘુ ગુરૂતાનો ત્યાગીરે. સા० ૬ નીત સનાતન બ્રહ્મ સરૂપી; પ્રભુ ન્યાય નીપુણ શોભાગીરે સા० ૭.

અથ શ્રી વાસુપુજ્ય સ્તવન.

વ્રજ મંડળ દેશ દેખાવો રશીયા. એ દેશી–મન મંદીર નાથ વસાઓ રશીયા; મ० આંકણી. તું હિજહ જાણે લીખો કરી ચોખું, દુરીત દોહગ રજ જાયે ઘરીયા; મ० મન મદીર સાહીબ જખ વશીયા, મુજ આવે સવી ઘસ

મશીયા. મ૦ ૨ દર્શન ફર્શન દુર્લભ પામી, રૂદય કમળ મુજ ઉલશીયા. મ૦ ૩ મન મોહન મન મદીર બેશી; કર્મ અહિત કો લ્યે તશીયા. મ૦ ૪ વા સુપુજ્ય જીન મનથથ જાણી; વિષય વિકાર અળગા ખશીયા. મ૦ ૫ ન્યાય સાગર પ્રભુ શેવા કરતાં. અતરંગ ગુણ સવી હશીયા. મ૦ ૬.

અથ શ્રી વીમળ જીન સ્તવન

પ્યારે સજ્જન સાંઇ તુ આવરે, આવરે સજ્જત સાંઇ તુ આવરે ૩ મે બોલ્યા ઇહરી દાણપામે; સુ કામન ભાએ; પ્યારે સજ્જન. એ દશી—પ્યારે વિમળ ગોસાઇ, તુમ નામરેડ અહનીસ ધ્યાઉ નવનીધ પાઉ. હાંરે સાંઇ પ-તીત પાવન ગુણ ધામરે- પ્યા૦ ૧ વિમળ ગુસાઇ શેવા પાઇ; હાંરે સાંઇ; વિમળ મહોદય ઠામરે. પ્યા૦ ૨ અવલબનાઓ અગીયાં લ્યાઉ; હાંરે પ્યારે; ધ્યાન ધુમ્રણ યશ દામરે. પ્યા૦ ૩ નિર્મળ મન ક્રીધો તિપહીનુ; હાંરે બાવા ભાવ ઉદ્દક અભીરામરે. પ્યા૦ ૪ ધુપ ઘટા તનુ જ્યોતિ મહા તપ; હાંરે સાંઇ કીરતી સુવાસ ઉદામરે. પ્યા૦ ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ ચીત પ્રસત્તી; હાંરે સાંઇ થય થુઇ કામીત પામરે. પ્યા૦ ૬.

અથ શ્રી અનત જીન સ્તવન.

મુજરો તે માનો; માનોહો બધુજી. એ દશી—જીનજી પ્યારોડ હો સીંધુજી; ગુણનો વાલો મ્હારો જિ૦ આંકણી. સુયસા નંદન પાપ નિકદન; જગદાનંદન દેવ હો. જિ૦ ૧ સુરતરૂ સુરમણી સુરગવિ તુંહિજ કુણ કરે અ વરની સેવ હો. જિ૦ ૨ રાત દિવસ ખિણખિણ સંભારૂ, વિસારૂ પલક ન એ ક હો. જિ૦ ૩ માહરે દીલ તો તુહીજ વસીયો, જગજીવનજગ છેકહો. જિ૦ ૪ પ્રીત પુરાણી કહીયે ન હોવે, દહડી જીરણ થાય હો. જિ૦ ૫ જરકસી જુ નિકબહિ હોવે, પિણ સોના રગ ન જાય હો. જિ૦ ૬ શ્રી અનતજિન સા હિબ મહારે; થાસ્યું અવિહડ નેહહો. જિ૦ ૭ ફેડચો તો કિમ ફિટેસાગો જિ મ પતુર સીર રેહહો. ૮ ગુણ અનત પ્રભુ તહારા ઘટમે કહિતાં ન આવે પાર હો જિ૦ ૯ ન્યાયસાગર પ્રભુ સેવક પાસો, બાંહિ ગ્રહીને તારહો. જિ૦ ૯

અથ શ્રી ધર્મ જીન સ્તવન.

ધર્મજિનંદ તેરે ધર્મકી મેરા, મેટતહે ભવ ભટકા ફેરા; પરમ ધરમ હે સાહિબ તેરા. ૫૦૧ આંકણી. ઘરઘર ઢુંઢત સબહિં સેહરચા, એસાન ધરમ મરમ કા બેરા. ૫૦૨ નામ ધરમ કેછુ કામ ન આવે; ઠવણ ધરમ તિમ સિદ્ધિ ન પાવે. ૫૦૩ દ્રવ્ય ધરમ પણ મુકિત ન દેવે, ભાવધરમ વિનુ કોઇ સેવે.૫૦૪ શબ્દધરમ જિઉ કામ સુધારે, દુરગતિ પડતા નિજ કરિ ધારે. ૫૦ ૫;ઉત્તમ થાનિક ઉનહિકુ જોડે, પાપકરમ સવિ ઉનકે તોડે. ૫૦ ૬ ભાવધરમ તે સહિજે સાચે, મેરા મન ઉનહિસે રાચે. ૫૦૭ મિથ્યા મતિ મો જુઠેઇ માચે, પણ ઉનધર્મ સુકર્મની કાચે. ૫૦૮ ભાવધરમ નિજ આતમ દેખે, કષ્ટ ક્રિયા સબહિ તબ લેખે. ૫૦ ૯ ઉત્તમસાગર સાહિબ આગે, ન્યાયસાગર શીવપદવી માંગે ૫૦ ૧૦ ઇતિ.

અથ શ્રી શાંતીજીનસ્તવન.

આજિમ કબ મિલે પરદેશી માતા હો આ૦ એ દેશી. સાહિબ કબ મિલે સસનેહિ પ્યારા હો. સા૦ આંકણી. કાયા કામિનિ જીઉસે ન્યારા, એસા કરત વિચારા હો. સા૦ ૧ સુન સાંઇ જબ આન મિલાવે તવ હમ મોહનગારા હો. ૨ મે તો તુમારિ ખિજમતગારી, જુઠ નહી જે લારાહો. સા૦ ૩ શ્રમન કુહે સુન બેન હમારા, ટારો વિષય વિકારા હો. સા૦ ૪ સયમ પાલો નિજ તન ગાલો, લેઇ અનુભવ લારાહો. સા૦૫ પિઉકે સાચે હમ મન માચે, ઘટ મે હોત ઉજારાહો. સા. ૬ કહિના કિના સંયમ લીના, ન રહ્યા કરન ઉધારાહો. સા૦૭ વેદ ઉછેદી જાતિ અભેદી, મેલે શાંતિ સુધારા હો. સા૦૮ અચિરાનદન શીતલ ચદન, ન્યાયસાગર સુખકારાહો, સા૦ ૯ ઇતિ

અથ શ્રી કુથુ જીનસ્તવન

તુમ રહોરે આજિમ દો ઘરિયાં. એ દેશી. તુમ્હે રહોરે પ્રિતમ પાય પરિયાં. આંકણી રૂપે રતી શ્રીરાની જાયા, અરજ કરે અતે ઉરિયાં તુ૦ ૧ સુર નૃપતિ કે ઘોટે મોટે, કયું ન કરો અમ દિલ વરિયાં તુ૦૨ નાહ વિવાહ ઉછાહે કરિઆએ, અવગુન વિન કયું પરહરિયાં, તુ૦ ૩ ખટ ખંડ જિતિ

અરિખસ કીનેં ભુજે બિન ઠયું ફલ હરિયાં, તુ૦ ૪ વિલપતિ નેહ દિવાની લલનાં ત્યજી જીન સંયમ સ્ત્રી વરિયાં તુ૦ ૫ કેવલ પાંમી ત્રિગડે બેઠે, બાની સુની ભવિ દિલ ઠરિયાં તુ૦ ૬ ન્યાયસાગર પ્રભુ લીલા બહુલી, મહાનંદ પદ અનુસરિયાં. તુ૦ ૭ ઇતિ.

અથ શ્રી અર જીન સ્તવન.

ગીરીરાજકુ સદા મેરી વંદના. એ દેશી. અરનાથકુ સદા મેરી વંદના, જગનાથકુ સદા૦ જીનરાજકુ૦ આંકણી. જગ ઉપકારિ ઘન જ્યૌં વરસે, વાણી શીતલ ચંદનારે જિ૦ ૧ રૂપે રંભા રાણી શ્રીદેવી, ભુપ સુદરશન નંદનારે. જિ૦ ૨ ભાવ ભગતિસુ અહનિસિ સેવે, દુરિત હરે ભવ ફંદનારે. જિ૦ ૩ છ ખંડ સાધી દ્વેધા કીધી, દુર્જય શતરૂનિકંદનારે જિ૦ ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ

અથ શ્રી મલી જીન સ્તવન.

સેવા મેવા, માગે પરમાનંદનારે. જિ૦ ૬ ઇતિ.

કુન ભરેરી જલ કુન ભરે, દલ વાદળીરો પાણી કૌણ ભરે. એ દેશી, કુન રમે ચિત્ત કૌન રમે, મલ્લીનાથજી વિના ચિત કુન રમે. આંકણી. માત પ્રભાવતી રાણી જાયો, કુંભનૃપતી સુત કામ દમે. મ૦ ૧ કામ કુંભ જિમ કામીત પુરે, કુંભ લછન જીન મુખ ગમે, મ૦ ૨ મીથીલાનયરી જનમ પ્રભુકો, દરશન દેખત દુખ શમે. મ૦ ૩ ઘેબર ભોજન સરસાં પીરસ્યાં, કુકસ બાકસ કુણ જિમે, મ૦ ૪ નિલવરણ પ્રભુ કાંતી કે આગે મરકતી માણી છબી દુર ભ્રમે મ૦ ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ જગનો પામિ, હરિ હર બ્રહ્મા કોણ નમે મ૦ ૬ ઇતિ.

અથ શ્રી મુની સુવરત જીન સ્તવન.

જીન મુખ દેખન જાઉંરે, પ્રભુકો જનમ ભયોહે. એ દેશી. દિન ભરિ દરિસન પાઉંરે પ્રભુકો રૂપ બન્યોહે, દિ૦ આંકણી પદમાનંદન હરી કૃત વંદન, ચરન કમલ બલ જાઉંરે, મ૦ ૧ નીલ કમલ દલ કોમલતાનેં, સેરનમે

ચીત લાઉરે. પ્ર૦ ૨ ચુનીચુની કલીયાં ચંપકકી, હાથસે માલ બનાઉરે. પ્ર૦૩ શ્રીમુનીસુવ્રત સુવ્રત સેવી, નાથ સમાન કહાઉરે. પ્ર૦ ૪ ન્યાયસાગર પ્રભુ સુવ્રત સેવા, નિયત ફલે દીલભાઉરે. પ્ર૦ ૫ ઇતિ.

અથ શ્રી નમી જીન સ્તવન.

મોતીડો બિરાજે ગોરી તારા નથમાં. એ દેશી. પુરૂષોતમ સત્તા છે થાહરી ઘટમાં, વપ્રાનંદન વદન કીજે, તુજ સમ અવર નય તીવટમાં. પુ૦ ૧ હરી હર બ્રહ્મ પુરંદર પમુહા, મગન હુવા સવી ભવ નટમાં પુ૦ ૨ ઉપસમ રતી પ્રભુ તાહરી જગને જીતી કરાવી યરી ઘટમાં પુ૦ ૩ વીતરાગતા તુજ તનુ આખે, સમરસવરસે ભવીવટમાં. પુ૦ ૪ વીજય નૃપતી સુત સેવા ખીણમાં આણુ સેવક ભવ તટમાં, પુ૦ ૫ ન્યાયસાગર પ્રભુ સહજ વીલાસી અજર અમર લહી લટપટમાં. પુ૦ ૬ ઇતી.

અથ શ્રી નેમનાથ જીનસ્તવન

સોલ સહસ ગોપીમાં પટરાણી, કાગળ લખ્યો કેઇનેરે; સીદ જાઓછો દીલાસા દેઇનેરે. એ દેશી. આઠ ભવની તુમે પ્રીતજ પાળીજી, નવમે ભવ સાથે લેઇનેરે. કાન જાઓછો દીલાસા દેઇનેરે. કાંન૦ ૧ આંકણી અમને મુકીને તમે રૈવત પધારયાજી, સંજમ સુંદરી લેઇનેરે. કાં૦ ૨ પરણ્યા વીણ અમ્હે પ્રીતજ પાલુજી, એ તો વર છે કેઇનેરે કાં૦ ૩ એ તો હુતીકા સિદ્ધ વધુનીજી તુમે આહાર દ્યો છો બેઇનેરે. કાં૦ ૪ સોકલડીરે મુને દીઠી ન સુહાવે, તુમે આદર કરસ્યો કેઇનેરે કાં૦ ૫ અનુભવ મીત્રે મન મેગ કરાવ્યો; અનુભવ ઘરમાં લેઇનેરે કાં૦ ૬ નેમ રાજુલ શીવ મંદીર પધાર્યાજી ન્યાયસાગર સુખ દેઇનેરે કાં૦ ૭ ઇતિ.

અથ શ્રી પારસ્વ જીનસ્તવન.

કાનુડા મારમાં કાંકરડી, મીઠડા ફુટશે ગાગરડી. એ દેશી. ચિંતામણ પાસજી ગમેરે; પાસજી ગમેરે ૩ વાહલો ધ્યાનમાં રમેરે; આંકણી. પ્રહ ઉઠી પ્રભુ

મુખડું દીઠે; દુખડુ સમેરે. ચીં૦ ૧ ચિંતામણીપરે કાંમિત પુરે દુખ ઝમેરે ચીં૦ ૨ ત્રીભુવન નાયક સુરપતી પાયક; કામ દમેરે ચીં૦ ૩ પામી અમૃત ભોજન કુકસ; કોણ જમેરે ચીં૦ ૪ સાહીબ સમરથ સમકીત પામી કોણ વમ્મેરે ચીં૦ ૫ મીથ્યા મુકી મુઝ મન રાચે શુદ્ધ ધરમેરે ચીં૦ ૬ અધીકુ ઓછું સેવક ભાખે; સ્વામી ખમ્મેરે ચીં૦ ૭ ન્યાયસાગર પ્રભુ અહનિસી ચરણે, સીસ નમેરે ચીં૦ ૮ ઇતી.

અથ શ્રી માહાવીર જીન સ્તવન

જરીજરી જર કસીરી દોરી હુંજટી કામલ જ પ્યારે લાગો એ દેશી. નિરખી નિરખી સાહીબકી સુરતી; લોચન કેરે લટકે (પ્યારા લાગો. માને વાવીજીરી આણ પ્યા૦ માનેદાદા જીરીઆણ ૧ તુમ બાન અમીય સમાની; મન મોહ્યુ મુખ મટકે હો રાજ પ્યા૦ ૨ મુજ મન ભમરી રી ચરણ કમળ જઇ અટકે હો રાજ પ્યા૦ ૩ સુરતી દીઠી મુજ મન મીઠા; પરસુર કીમ નવી ખટકે હો રાજ પ્યા૦ ૪ જૈન ઉવેખી ગુણીના દ્વેષી ત્યાંથી મુઝ મન છટ્કે હો રાજ પ્યા૦ ૫ ત્રીસલા નદનતુમ પય વદન; શીતળતા હુઇ ઘટકે હોરાજ. પ્યા૦ ૬ ઉત્તમ સીસે ન્યાય જગીસે ગુણ ગાયા રગ રટ્કે હો રાજ પ્યા૦ ૭ ઇતી શ્રી ન્યાયસાગર કૃત ચોવીશી ૧ સપુર્ણ.

